

הַקְדָּמָה מֵהַרְבֵּי הַמְחַבֵּר אוֹדֶה "נָא" יְהוָה "מַעֲשָׂיו" נוֹרָאִיו "חֲסָדָיו" מְנַפְּלָאִים "מְאוֹד" עֲדוֹתָיו "נְאֻמָּנוּ.

"דוֹר" לְדוֹר "עֲמָנוּ. תוֹרָה צְנוּה לָנוּ מִשָּׁה קֹהֶלֶת יַעֲקֹב מְוַרְשָׁה.

אֲשֶׁרֵי אָדָם מְצָא חֲכָמָה וַיִּפְּיֵק תְּבוּנָה. לְהִבִּין אֲמָרֵי בֵינָה.

תוֹרַת ה' תְּמִימָה. תוֹכָה וּפְנִימָה.

כִּי הִנֵּה הַכֹּל הַיּוֹם יִחַרְוֶשׁ הַחֹרֶשׁ. וּבְאֶרֶץ צִיָּה יִשְׁרַשׁ.

וְאִם יִשְׁדָּד כָּל הַיּוֹם אֲדַמְתּוּ. מַה תִּהְיֶה בְּאַחֲרֵיתוֹ.

הָאֶרֶץ תַּעֲלֶה צֶמַח בְּלִי יַעֲשֶׂה קֶמַח. הֲלֹא אִם שָׁוָה פְּנֵי הָאֶרֶץ.

הַתַּל וְהַחֲרִיץ. וַיִּהְיֶה נוֹטֵעַ וְזוֹרֵעַ.

מִנְחָלְתוֹ לֹא יִגְרַע. הָאֶרֶץ תוֹצִיא צִמְחָה וּתְבַרְךָ.

וּלְכַבּוֹ לֹא יִרָף. יִלְקוּט וַיִּקְצוֹר.

וַיָּבִיא אֶל בֵּית הָאוֹצָר. יִשְׂמַח בְּעִמְלוֹ.

יַעֲשִׂיר וַיִּקְוֶם חִילוֹ. כֵּן הַקּוֹרָא וְהַשׁוֹנָה.

הַכֹּל הַיּוֹם יִקְרָא וַיַּעֲנֶה. אִם כְּשׁוֹפֵר יָרִים קוֹלוֹ.

מַה יִּתְרוֹן בְּכָל עִמְלוֹ. אִם יִגְמֹר וְלֹא יִשְׁבֹּר.

מַה לְתַבֵּן אֶת הַבֵּר. אִם לֹא יִבְדִּיל בֵּין הַיִּתֵּר לְאִיסוֹר.

דְּבַר שְׁפֹתַיִם אֶף לְמַחְסוֹר. וְאִם לֹא יִחַדֵּשׁ דְּבַר.

בְּמַה יִשְׁיֵשׁ כִּי יוֹכֵל לְקַבֵּר. אִין טוֹב לְאָדָם כִּי אִם שְׂיַעֲמֹל בְּחַכְמָה.

לְהוֹצִיא לְאוֹר תַּעֲלוּמָה. אָדָם לְעִמְלָה יוֹלֵד.

זוֹ עִמְלָה שֶׁל תוֹרָה. לְרֵאוֹת אֶת הַנּוֹלֵד.

וְאֵלֶּהִים זֹאת יִחַקְנוֹר. וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ עֶקֶר.

נִיר נִירוֹ וַיְדוֹשׁ הָרִים. וַיִּגְלֶה מִצְפוּנִים וּמִסְתָּרִים.

הַזְרִיעָה תִּהְיֶה לְצִדְקָה. וְהַצְמִיחָה תִּהְיֶה צְרוּפָה וּמְזוֹקְקָה.

צֶמַח צֶדֶק יִקְרָא לָהּ. דוֹרֵשׁ לְמִטָּה וּפְרִי לְמַעֲלָה.

ה' יֵאִיר עֵינָיו בְּמְאוֹר הַתוֹרָה. לְהוֹצִיא תַעֲלוּמוֹת לְאוֹרָה.

חֲדוּשֵׁי דֵינִים וְהוֹרָאוֹת. וַיִּתְבוּנֵן נְפִלְאוֹת.

וּמַה שֶׁהַתְּלַמִּיד וְתִיק מְחַדֵּשׁ. שֵׁם הִנֵּה בְּהַר הַקְּוֹדֵשׁ.

אִם דְּבַר ה' אָמַת בְּפִיו בְּנִסְתָּרִים. בּוֹרָא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים מְאִירִים.

וְאִם אָמַת יִהְיֶה חֶכּוֹ בְּנִגְלוֹת. יִצִּיב אֶרֶץ וּגְבוּלוֹת.

וַיֵּשׁ שָׂכָר לַפְּעֹנָלוֹ. וְתַקְנָה לְאַחֲרֵיתוֹ.
יְגוּר בְּאֵהָל עוֹלָמִים. וַיִּשְׁכֹּן מְרוֹמִים.
עַל כֵּן גַּם אֲנִי הַקַּטָּן ד"ך וְד"ל. לְהַשְׁפִּיל חֶדְל.
הַגֵּם כִּי יִדְעֵתִי מִיַּעוֹט עֶרְכִּי. שְׁמֵתִי לְאֵל תַּקְנֹתִי הוּא יִגִּיֵּה חֲשָׁפִי.
יְאִיר עֵינַי בְּמֵאוֹר הַתּוֹרָה. לְהַכִּינָה וּנְחֻקָּהָ.
וְשְׁמֵתִי בְּהַ עֵיוֹנִי. לְפִי כַחַי וְאוֹנִי.
אֵת אֲשֶׁר קָרִיתִי וְשָׁנִיתִי. בְּלִבִּי הַגִּיתִי.
קְוֹשִׁיּוֹת וּפִירוּקִים. טְעָמִים וּנְיֻמוּקִים.
וְהוֹרָאוֹת וּפְסָקֵי דִינִים. אֲשֶׁר הָיוּ צָרִיכִים לְפָנַי.
חֲפֵשֶׁתִי עַל הַמְּקוֹר. לְעֲמֹד עַל הַשְּׁוֹרֵשׁ וְהַעֲיָקָר.
חֲקַרְתִּי וְדַרְשֵׁתִי. וּמְצֵאתִי אֵת אֲשֶׁר בִּקְשֵׁתִי.
מֵתוֹךְ הַתְּלֻמוֹד אוֹ הַפּוֹסְקִים. וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים.
יִגְעֵתִי וּמְצֵאתִי תֵּאֱמִין. לְבַלְתִּי סוּר מִן הַמְּצֹנָה שְׁמֵאל וְיָמִין.
וְחֻבְרִים וְתַלְמִידִים אֲשֶׁר לְפָנַי הָיוּ יוֹשְׁבִים. וְלִקְוֹלֵי הָיוּ מְקַשְׁיָבִים לֹא נִשְׂאוּ לִי פָנִים.
וְעַמְדֵי הָיוּ נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים. וְהִרְבֵּה פְעָמִים אֵת דְּעֵתִי נִגְדָּם בְּטַלְתִּי.
וּמִכָּל מְלַמְדֵי הַשְּׂכֵלְתִי. וּמֵתַלְמִיד יוֹתֵר מִכֹּל.
וְלֹא הָיִיתִי נִכְלָם. וְהֵמָּה אֶפְפוּנֵי סְבִיבוֹנֵי חֲלֻצוֹנֵי וְזִרְזוֹנֵי.
לְכַתּוֹב הַחֲדוּשִׁים עַל הַסֵּדֶר. וּבְדַעַת יְמֵלֵא חֶדֶר.
וְנִעְנַעְתִּי לָהֶם רֵאשִׁי. וְאֵל ה' נִשְׂאֵתִי אֵת נַפְשִׁי הוּא יִרְאֵנִי מֵתוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת.
וַיַּעֲשֶׂה עִמִּי לְטוֹבָה אוֹת. וְסִדְרֵתִי תַחֲלָה חֲדוּשֵׁי הוֹרָאוֹת וּפְסָקֵי דִינִים.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא תֵּל שֶׁהַכֹּל אֵלָיו פּוֹנִים. וְהוּא מֵה שֶׁהוֹרִיתִי בְּמֵה שֶׁבֵּא לְפָנַי הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה.
בְּעֻזַּת הַגּוֹזֵר הָאוֹמֵר וְהַעוֹשֶׂה. וְכֵן מֵה שֶׁהַשְּׂבָתִי לְאֲשֶׁר שְׂאֵלוֹנִי.
אֲבָל לֹא אִמְרֵתִי קִבְּלוּ דְעֵתִי שֶׁהֵן רִשְׁאִין וְלֹא אֲנִי. וּבְכָל דְּבָר פְּתַבְתִּי מִקְלָתָא בְּטַעֲמָה.
בְּרֵאוֹת וְהוֹכַחֹת וְלֹא דְרָךְ פְּלִפּוּלָא בְּעֵלְמָא. וְלֹא הַעֲלִיתִי בְּסִדּוֹר זֶה הַסֵּפֶר.
כִּי אִם חֲדוּשִׁים וְאִמְרֵי שְׁפָר. מֵה שֶׁלֹּא דְבָרוּ בּוֹ הֵרֵאוּשׁוֹנִים הַפּוֹסְקִים הַקְּדֻמוֹנִים.
וְשֶׁהֵן הַדְּבָרִים הַנְּהוּגִים וְזֶה כָּל הָאֲדָם וְגַם הֵן תְּדִירִין וְהַתְּדִיר קוֹנָם וְהַכֹּל בְּקַצְרָה וְלֹא
בְּדִרָךְ אֲרוֹנָה. שְׁמוּרָה בְּכָל וְעֵרוּכָה.
וּבְאֵר הַטֵּיב בְּלִשׁוֹן צְחוֹת יִקְרָא בּוֹ הַקּוֹרָא וַיִּמְצָא נַחַת. וְאִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עַמְדֵי.

ויופני לישב בטח בבית תלמודי. ואל יבהלוגי ויטרדוגי שונאי חנם הגי בריוגי אסדר גם מה שהעליתי במעט עיוגי ע"י מגיד משנה.

במקצת סוגיות התלמוד אחת הנה ואחת הנה. וכן באגדות ומדרשים נחמדים.

אשר שם ה' בפי נתן לי לשון לימודים. בשרתי צדק בקהל רב.

טובה חכמה מפלי קרב. ועתה אין סדורים לפנינו כי אם הוראות ופסקים שבעתים מזנקים.

ונתתי את לבי לדרוש ולתור על קריאת שם זה החבור. ממצוא תפצי ודבר דבר.

כי יש קוראים לפי ענין הספר. ויש לפי שם עצמו הנותן אמרי שפר.

ואמרתי כי טוב הוא לקרוא לו שם הפולל שניהם יחד. והיה המשפך אחד: ועל כן קראתי צמח צדק פולל הפועל והפעולה הטיב הדק כי הנה צמ"ח הוא מספר שמי הקודש מנח"ם כפתוב בספר.

וצד"ק הוא הספר שמי החול מענד"ל באמרי שפר. הרי הפועל.

כאשר הארץ תוצא צמחה כן פלפול התורה ועיונה תצמיח דינים ונהלכה רנוחה. ולא יצמח עמל כי אם אמת וצדק.

להחזיק כל בידק וסידק הרי הפעולה. על כן קראתי בשם זה תוכן החבור וענינו ושמי בקרבו במנינו.

וכן שלש תיבות הראשונים מן החבור עולים למספר זה כמזנובר: ועשיתי מפתחות שימצא האדם מבוקשו. בלשון קצר הכולל עיקר הדין ופרשו.

וחלקתי אותם לחלקים. ליתן רינח בין הדבקים בכל חלק וחלק נקבצו הדינים השייכים להלכות אחד במאזנים יחד.

וסדרתי ההלכות בזה אחר זה לפי סדר הארבעה טורים. כי הנה אנהנו בדור הזה אחריו נגרים.

ולא ילאה האדם בחפשו. כי בנקל ימצא מבוקשו.

ואם נמצא דין אחד נרשם שני פעמים. מפני שיש לו בזה ובזה דברים הדומים.

בכך אנכי "מאל" נורא "חננו" מרחם. "מאזין" צתירות "נאקת" דל "להנחם אחנו ונאחלה יצמיח לנו צמח מנחם.

ויקיים לנו מה שכתוב ונקומותי לדוד צמח צדיק ומלך מלך באור י"י ובאור גלף: צמח צדק "אנכי מגיד צדק. כי החוקתי את הדין: שאלה אבואי לק"ק קרעמזיר שקבלו אותי למורה נפל חילוק בין הקהל יצ"ו בעסק קבלות השמש שהקהל בכלל היו חמשי בעלי בתים פורעי המס.

ובתוכם היה אחד מנוחד שהוא ושני בניו ושני לוקחי בנותיו היו עשירים ונתנו לסכום ג' חמישית. והנותרים כולם בכלל לא נתנו כי אם שני חמישית.

בגון אם היו צריכים להוצאת הקהל חמשים זהובים נתנו אלו חמשה בעלי בתים שלשים זהובים וכל הקהל הנותרי שהם ארבעים וחמשה בעלי בתים לא נתנו כי אם עשרים זהובים.

ויש להקהל תקנה בענין קבלות רב חזן ושמש וז"ל. התקנה לקבלות רב חזן ושמש ותאספו כל פורעי המס וצריכים להיות בהסכמה אחת רוב מנין ורוב בגין עכ"ל.

ורצונם לומר רוב בגין היינו רוב המון. ורוב מנין היינו רוב הבעלי בתים.

והנה האיש המיוחד הזה עם בניו ולוקחי בנותיו לא רצו להסכים על אותו שמש שהיו כל הקהל מרוצים עליו. ומתוך כך נתבטלו הסכמתם והציעו הקהל דבריהם לפני שהתקנה הזאת היא גזירה שאין הציבור יכולין לעמוד בה מפני שאלו החמשה בעלי בתים יש להם לעולם התקמה אחת פינון שהם אב ובניו ונתנו ומכריעי לעולם על כל הקהל מחמ' שהם לבדם נותנים יותר לסכום מכל הקהל הנותרים.

ואין הקהל יכולים לקבל רב או חזן או שמש כי אם לפי דעתם והם בידם כחומר ביד היוצר ומתוך כך תתקלקל השורה ואין הציבור יכולין לעמוד בזו התקנה והגזירה והאיש המיוחד השיב כי התקנה הזאת נעשית על פי גדולי הדור והיא פתובה בתקנות המדינה שכן נוהגין כל הקהלות במקום שמקבלין רב חזן ושמש על פי כל פורעי המס ואין לאחד התקנה פלוס: וזהו אשר יצא מפי ביניהם בתורת פסק דין.

התקנה שצריכין להיות בהסכמה רוב מנין ורוב בגין ר"ל רוב בעלי בתים ורוב המון. אין אני רואה בזה קלקול כלל להקל ואותן שהיו לפנינו ושקדו על תקנות הקהילות מסתמא אסקי אדעתיהו לתקון עניים ונעשירים אף כי מקרא מלא דבר הפתוב אחרי רבים להטות דמשמע שיש לילך אחר רוב הנפשות עם כל זה מצינו שבענין זה נקראו העשירים המועטים נמי רוב פינון שהם נותנים רוב המון כמו שכתב הר"ם בתשובותיו פלל זה סימן ג' שכתב וז"ל פינון שהתקם הוא לצורך ממון הולכים אחר רוב ממון ולא תכן שרוב הנפשות הנותנים מיעוט האם יגזרו חרם על העשירי כפי דעתם עכ"ל.

ולא שיהיו העשירים המועטים רוב ממש אלא כלומר גם הם נקראים רוב באופן שאין רוב הנפשות העניים יכולים לגזור עליהם כפי דעתם בדבר שבממון. אבל מ"מ גם העשירים המועטים אינן יכולין לגזור על רוב הנפשות לפי דעתם אפילו דבר שבממון: ולכך יפה תקנו הראשונים ז"ל שצריכים להיות בהסכמה אחת רוב מנין ורוב בגין שאין רוב הקהל העניים יכולי להכריע על העשירים שהם מיעוט.

ואין העשירים המועטים יכולים להכריע על רוב הקהל העניים. אלא צריכין להיות בהסכמה אחת רוב הנפשות ורוב המון היינו העשירים וכדמשמע מלשון הרא"ש בתשובותיו.

וכמו שפירש הרב בסמ"ע דבריו בסמן קס"ג סעיף ג'. על פן אין אני רואה שום קלקול בתקנה זו אלא אדרב' תיקון גדול קרוב לדין שכתב הרא"ש בתשובותיו פלל ז סימן ג': אמנם לעיקר הדין על מה שהיו מדיינים בענין קבלות השמש שעלה על דעת פולם פינון שאלו חמשה עשירים לא רצו להסכים עליו בטלה הסכמת כל הקהל ולא כן מחשבותי כי הנה לפי מה שנוהגין שגובין שכירות של הרב והחזן והשמש החזיה לפי הסכום

והתציה לפי הנפשות הרי כיון שארבעים ותמשה בעלי בתים הסכימו על השמש הזה
ארץ על פי שאלו תמשה עשירים לא הסכימו עמהם.

מכל מקום נמצאו בהסכמה אחת רוב בנן ורוב מנן באותן מ"ה בעלי בתים. הן אמת
אלו הנה מנהג הקהילה לשלם שכר הרב והחזן ושמש הפל על פי הסכום אז הנה הדין
עם העשירים האלו לעכב על כל הקהל אף על שיהם רק תמשה כיון שהם נותנים רוב
הסכום אבל לפי שהמנהג הקהילה שפורעין התציה מתוך הסכום והתציה לפי הנפשות
הרי אם היו בהסכמה אחת מ"ה בעלי בתים הרי הם רוב הנפשות וגם רוב המזון לצורך
פרעון הרב או החזן והשמש: ** (הנה לכן המחבר לפי זה לפום ריהטא יש להוכיח אם
ירצה רב או חזן ושמש להיות בקהל בחנם בלי שכירות ויתרצו להם רוב מנן לא יצטרכו
לדעתם של העשירים כלל.

הא ליתא. תדא דיכולים לומ' אסא דמגן וכו'.

ועוד דכתב מהרי"ק שורש ל' שהתפלה של קהל הוא במקום תמידין ובאין משל ציבור
ואין ראוי שיהא שלוחם מקריב שלא מדעתם ורצונם. וכמו כן בקבלות הרב פי אין אדם
לומד תורה אלא ממי שלבו חפץ והכי מיתי מהרר"ש מדינא סימן ל"ה השניף לא"ח: **
ואציג לפניכם החשבון כגון שנותנים לשמש לשנה תמשים זהובים.

הרי התציה שהוא עשרי ותמשה זהובי שגובין לפי הנפשות מגיע על כל בעל בית חצי
זהוב מפני שהם תמשים בעלי בתים מגיע על כל אחד חצי זהוב. עולה בין הפל כ"ה
זהובים.

והתציה השנייה שהוא כ"ה זהובים גובין לפי הסכום. נמצא שלתציה שגובין לפי
הנפשות נותנים אלו מ"ה בעלי בתים כל אחד חצי זהוב עולה כ"ב זהובים וחצי.

ואלו תמשה בעלי בת' אין נותנים רק ב' זהובים וחצי. ולהתציה שגובין לפי הסכום
נותנים אלו תמשה עשירים ג' תמישית דהיינו תמשה עשר זהובים והנותרים מ"ה בעלי
בתים נותנים ב' תמישית דהיינו עשרה זהובים נמצא פשתצטרף מה שנותנים העשירים
בין הפל הרי אינו אלא י"ז זהובים וחצי וכשתצטרף מה שנותנים הקהל הנותרים יחד
הרי הוא ל"ב זהובים וחצי הרי יש לקהל מ"ה בעלי בתים רוב מנן הנפשות וגם רוב
בנן ר"ל רוב המזון.

לכך הסכמת הקהל שהסכימו כולם על השמש הזה לא נתבטלה כיון שבהסכמה הזאת
יש רוב בנן ורוב מנן. הנלע"ד כתבתי: והנה האיש המינוח הזה הנה אחד ממנהיגי
המדינה והנה נראה לו פסק זה כדבר חדש לפי שהרבנים אשר היו לפניו לא ירדו לחלק
בכף והציע דבריו ביועד לפני מנהיגי המדינה ורצה להסתייע מהם וישרו דברי בעיניהם
והשיבו לו לאמר פי זהו דין אמת ומה שהרבנים הראשונים לא ירדו לחלק בכף אולי
הניחו לי מקום להתגדר בו: אנכי הקט"ן ג"ם ד"ך ור"ל נקרא מנחם מענדל: שאלה ב'
נשאלתי מקהל שמנהגם מעול' לעשות כל הסכמת הקהל בקבלות הרב והחזן והשמש
על פי הסכמת כל פורעי המס.

וכן ברירת ראשי וטובי הקהל וגבאים ודיינים ושמשים. על פי האנשים בוררים העולים
מתוך הגורל מכל פורעי המס.

ועתה רוצים מקצת נכבדי העיר לעשות מנהג חדש שכל עניני צרכי צבור לא יהיה מהיום והלאה על ידי כל פורעי המס קטן וגדול שם הוא פאשר הנה עד עתה אלא על ידי אותן שיש להן מעלה שנותנים מס הרבה.

או שיש להם מעלה בתורה. ורוצים לקבוע שיעור כמה יהא ערכו בנתינות מס עד שיהא אהד מן המנוים אל הספמת הקהל ולבא אל הגורל לברירת ההתמנויות או שיהא לכל הפחות מוסמך לחבר אף שיהיה מן הפחות שבמס.

ולאפוקי אותן שאינן בני תורה וגם נותנים מס מעט לא יהיו מן המנויים ונותנים טעם לדבריהם מחמת שרוב צרכי הקהל הם עסקי הוצאות ממון ואיך יתכן שדעת העני תהא שקולה כדעת העשיר גם איך יתכן שדעת של ע"ה תהא שקולה כדעת החבר אם אין לו מעלה בעושר ועוד נותנים אמתלא לדבריהם מחמת שכל קהלות הגדולות והחשובות נוהגים כן ולמה יהיו המה פחותים מהם.

והעניינים המון עם צועקים למה יהא נגרע זכותם אחרי שהם מפורעי המס ונותנים חלקם אף על פי שהעשירים נותנים יותר מפל מקום קשה עליהם המעט שנותנים יותר מן הרב שנותנים העשירים ועוד שמנהג אבותיהם בידיהם מימי עולם ושנים קדמוניות ומנהג עוקר אפילו הלכה והיא יהיו רשאים לשנות המנהג.

יורנו מורנו הדין עם מי: תשובה יראה דלאו שפיר דמי למיעבד כף לדחות העניינים הנותנים מעט. וראיה לזה הא דאיתא במתני' סוף מנחות נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחות.

ובעולת עוף אשה ריח ניחות וכולי לומר לה אהד המרבה ואהד הממעט וכו'. הרי מבואר בהדיא דמועט של עני שקול כנגד מרובה של עשיר: ולא זו אלא אף זו ששקולה יותר מדכתוב במנחה ונפש כי תקרי' קרבן מנחה וגומ' אמרו רז"ל לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה. עני.

אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו הובא ברש"י בפירושו החומש פרשת ויקרא והיינו משום שעני צריך לטרונח בנפשו להשיג מה שיביא למנחה לכה כתיב נפש. וכדכתיב נמי בשכר שכיר כי עני הוא ואילו הוא נושא את נפשו מה שאין כן עשיר מביא מן המוכן בידו בלי טורח: ולכה תני במתניתין אהד המרבה ואהד הממעט וכולי.

ולא הנה ליה למיתני אלא לומר לה הממעט הוא כמרבה ובלבד וכולי. אלא משום דיש פנים לכאן ולכאן יש פנים לומר דנדבת העשיר יותר רצויה מפני שהיא מרובה.

ויש פנים לומר דנדבת העני יותר רצויה אף על פי שהוא מועט מפני שקשה עליו יותר משל עשיר. לכה אמר אהד המרבה ואהד הממעט וכולי.

ששניהם שקולים פלומר אין נדבת העשיר רצויה יותר מחמת הריבוי כדס"ר ואין נדבת העני יותר רצויה מחמת טרחו כדס"ד אלא אהד זה ואהד זה שקולים הם ובלבד וכולי: לכה טענת העניינים טענה מעליתא היא שקשה עליהם המעט שנותנים כמרובה שנותנים

העשירים וכדאיתא נמי פֿרק ה' דבְּרָכוֹת דף ל"א בְּמֵאָמַר דְּרַבִּי חֲנִינְיָא הֲכִל בִּידֵי שְׁמַיִם וְכוּלֵי מְשַׁל לְאָדָם שְׁמֵבִקְשִׁים מְמַנּוּ פְּלִי גְדוּל וְיֵש לֹ דוּמָה עָלָיו מְכָלִי קֶטָן.

קֶטָן וְאִין לֹ דוּמָה עָלָיו מְכָלִי גְדוּל: וְאַף עַל פִּי שְׁהָרָא"ש בְּתַשׁוּבוֹתָיו כָּלֵל ז' סִימָן ג' פְּתַב וְנ"ל פֿל דְּבַר שְׁגוּבִין לְפִי הַמָּמוֹן הוֹלְכִין אַחַר רֹב הַמָּמוֹן. וְלֹא יִתְּכֵן שְׂרׁוּב הַנְּפִשׁוֹת שְׁנוֹתָנִים מִיעוּט הַמָּס יִגְזְרוּ חֲרָם עַל הָעֵשִׁירִים כְּפִי דְעֵתָם.

עכ"ל.

הוּבָא בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר ח"מ בְּסִימָן קס"ג הָא פְּכָר פִּירֵשׁ יָפָה הָרַב בַּסִּמָּ"ע הֵתָם שְׁלֹא פְּתַב הָרָא"ש כְּפֹ אֵלָא דְאִין הָעֵנִיִּים הָרׁוּב יְכוּלִים לְגַזֹּר עַל הָעֵשִׁירִים שְׁלֹא מְדַעְתָּם אֲבָל לֹא שְׁהָעֵשִׁירִים יִהְיוּ נִחְשָׁבִים כְּרׁוּב לְגַזֹּר עַל רׁוּב הַקְּהָל וְכוּלֵי.

הָרִי פְּתַב בְּהִדְנָא שְׁאִין הָעֵשִׁירִים יְכוּלִים לְגַזֹּר עַל רׁוּב הַקְּהָל הָעֵנִיִּי' כְּמוֹ שְׁאִין רׁוּב הָעֵנִיִּים יְכוּלִים לְגַזֹּר עַל הָעֵשִׁירִים הַמּוֹעֲטִים. יַעֲוִינָן שָׁם וְהִינּוּ מִשׁוּם שְׁשִׁקוּלִין הֵן הַנְּפִי תְּרִי רַבָּא רׁוּב הַנְּפִשׁוֹת וְרׁוּב הַמָּמוֹן.

וּלְכֹף הַקְּבִיעַ הַמְּנַהֵג בְּרׁוּב הַקְּהִילוֹת מְמַדִּינָה זֹו שְׁלֹא מִיִּקְרִי רׁוּב בַּקְּבִלוֹת הָרַב וְחִזּוֹן וְשִׁמְשׁ אִם לֹא שְׁיִהָא בְּהַסְפָּמָה אַחַת מְרׁוּב בְּנִין וּמְרׁוּב מְנִין וְהִינּוּ רׁוּב מְנִין הֵם רׁוּב נְפִשׁוֹת.

וְרׁוּב בְּנִין הֵם רׁוּב מְמוֹן. מְפַנֵּי שְׁהַנְּפִי תְּרִי רׁוּב שְׁקוּלִים הֵם.

לִיזֵל בְּתַר רׁוּב הַנְּפִשׁוֹת הָא עֵשִׁירִים הֵם כְּנִגְדָם שְׁהֵם רׁוּב הַמָּמוֹן. לִיזֵל בְּתַר הָעֵשִׁירִים שְׁהֵם רׁוּב הַמָּמוֹן.

הָא הָעֵנִיִּים הֵם כְּנִגְדָם שְׁהֵם רׁוּב הַנְּפִשׁוֹת. לְכֹף צְרִיף תְּרוּנוּיָהוּ רׁוּב הַמָּמוֹן.

וְרׁוּב הַנְּפִשׁוֹת. וּמְנַהֵג זֶה מְנַהֵג כְּשֵׁר הוּא בְּנוִי עַל יְסוּד וְעִיקָר תְּשׁוּבַת הָרָא"ש ז"ל כְּמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי בְּתַשׁוּבַת בְּסִימָן א'.

אֲבָל מַה שְׂרוּצִים הַנְּכַבְדִּים לְדַחוֹת הָעֵנִיִּים שְׁהֵם רׁוּב לְגַמְרִי מִן הַהַסְפָּמָה. הָא וְדֹאֵי לֹא שְׁפִיר דְּמִי דְהַמְעַט שְׁנוֹתָנִים הָעֵנִיִּים שְׁקוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרׁוּב שְׁנוֹתָן הָעֵשִׁירִים וְכְמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְמַעְלָה: וּמַה שְׂרוּצִים לְדַחוֹת אוֹתָם מְפַנֵּי שְׁהֵם אִינָן בְּנֵי תוֹרָה הָא נְמִי לֹא שְׁפִיר דְּמִי וְרֵאֵיהּ מְהָא דְאִיתָא בְּתַגִּיגָה פֿרָק ג' דף כ"ב מֵאֵן תַּנָּא דְחִינֵישׁ לְאִיבָה ר' יוֹסִי הוּא דְתַנָּיָא וְכו'.

אָמַר רַב פֿפָּא כְּמֵאֵן מְקַבְּלִין הָאִידְנָא סְהַדוּתָא מֵעַם הָאָרֶץ. כְּמֵאֵן כַּר' יוֹסִי וְטַעֲמָא דְרַבִּי יוֹסִי פְּדִי שְׁלֹא יְהָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלֵף וּבּוֹנָה בְּמָה לְעַצְמוֹ.

הָרִי מְבֹאָר שְׁאֵפִילוּ עֲדוּת מְקַבְּלִין מֵעַם הָאָרֶץ מְפַנֵּי חֲשֵׁשׁ אִיבָה כְּשִׁירָאוּ שְׁמַרְחִיקִין אוֹתָם יְבַנּוּ בְּמָה לְעַצְמָם. וּמְכָל שְׁפֵן בַּנ"ד אִם יִרְחִיקוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כָּל כְּפֹ שְׁלֹא לְצַרְף אוֹתָם כָּלֵל אֵל הַסְפָּמַת הַקְּהָל.

וְדֹאֵי שְׁיִהְיֶה לָהֶם אִיבָה וְיְבַנּוּ בְּמָה לְעַצְמָם וְיִהְיוּ פּוֹרְשִׁים מִן הַצְּבוּר וּמִתּוֹף כְּפֹ יְרַבּוּ מִחֲלוּקוֹת בִּישְׂרָאֵל ח"ו. לְכֵן וְדֹאֵי לֹא שְׁפִיר דְּמִי לְמִיעֵבַד כְּפֹ: ** (הֲגָה לְבֵן הַמְּחַבֵּר מְגַמְרָא פ"ק דִּיבְמוֹת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ אִיפְכָא דְאִיתָא הֵתָם פְּלוּגְתָא ב"ש וּב"ה אִי עֲשׂוּ ב"ש כְּדַבְרֵיהֶם נִגְדַּב"ה דְסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן דְעֵשׂוּ.

וכן שמואל וקאמר הָתָם מ"ד לא עָשׂוּ דב"ה רַבָּא ומ"ד עָשׂוּ פּי אַזְלִי בְּתַר רַבָּא הִכִּי דְכִי הִדְדִי נִינְהוּ הָוֵי ב"ש מְחַדְדִי טְפִי ע"כ הָרִי בְּפִירוּשׁ וְלֹא אַמְרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים אֶלָּא כַּאֲשֶׁר הֵמָּה שְׁנִים הַחֹלְקִים אֲזִי הוּא מַעְלַת הָרֹב מְכַרְעַת אֲבָל פְּשִׁישׁ הַבְּדֵל בֵּין שְׁנֵי הַפְּתוּת אַפְשָׁר שְׂאִישׁ א' יַעֲלֶה לְאֶלְפָּה לִפ"ז יִשׁ לְהַעֲשִׁירִים מַעְלָה יִתְיַרָה וְהִכִּי מִיִּיתִי נְמִי רְאֵיהּ זֹו מֵהֵרָר"ש מְדִינָה בְּסִימָן ל"ז אֲבָל ל"ק מִיַּדִּי דְפָסַק א"א מ"ו ו"ל בְּתַשׁוּבָה א' ע"פ תְּשׁוּבַת הָרֵא"ש דְצָרִיף רֹב מִנֵּן וּבִנְיָן וְלֹא מְהַנִּי רֹב הָעֲנִיִּים נֶגְדַּ מַעוּט הָעֲשִׁירִים וְכֵן לֹא מְהַנִּי בִּנְיָן הָעֲשִׁירִים נֶגְדַּ רֹב הָעֲנִיִּי כִּי מַעְלָה זֹו וּמַעְלָה זֹו הֵמָּה שְׁנִים וּבְגִמְרָא שָׁם נְמִי מִשְׁמַע הִכִּי ומ"ד עָשׂוּ וְכוּ' דְמַעְלַת מְחַדְדִי טְפִי שְׁנֵה לְמַעַל' רֹב שְׂאִינָם מְחַדְדִי כָּל כָּף וּלְכָף עָשׂוּ ב"ש פְּדַבְרֵיהֶם.

וְנִדּוֹן זֶה מִיַּרְי שְׁלֹא הָיוּ רוֹצִים לְהַצְטַרֵּף הָעֲנִיִּים אוֹ ע"ה כָּלֵל לְהָרֹב: ** וּמָה שְׁרוֹצִים לְהִבְיָא רְאֵיהּ מִן שְׂאָר קַהֲלֹת גְּדוּלוֹת שְׁנוּהֲגִין כֵּן הָא לֹא מִקְלָתָא הוּא אִין מְבִיאִין רְאֵיהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם נִהְרָא וְנִהְרָא פְּשִׁטָּה.

וְאוּלַּי בְּאוֹתָן קַהֲלֹת הַנִּקְבַּע הַמְנַהֵג כָּף עַל פִּי הַסְפָּמַת כָּל פּוֹרְעֵי הַמַּס שְׁנִתְרַצוּ בְּכָף מְפָנִי דְרַכִּי הַשְּׁלֹום אֲבָל קַהֲלֵי שְׁרוֹצִים לְחַדְדֵי לְהֵם מְנַהֵג לְפִי דַעְתָּם לֹא שְׁפִיר דְמִי. דָּאֵם כֵּן אִין לְדַבֵּר סוּף הַיּוֹם יֹאמְרוּ כָּף וְהַיּוֹם כָּף וְיִתְרַבֵּה ח"ו מִחֲלֹק' בְּיִשְׂרָאֵל.

** (הִגָּה לְכֵן הַמְחַבֵּר וּמָה שְׂאָמַר אֲבָל קַהֲלֵי וְכוּ' פִּי דְנוֹקָא קַהֲלֵי אֲבָל ע"פ רֹב מְכַל פּוֹרְעֵי מַס פְּשִׁיטָא דִּיכּוֹלִין לְשַׁנּוֹת וְכָף מְבַנְיָר בְּתַשׁוּבַת הָרֵא"ש) ** וְהִדְרָף הַיּוֹתֵר יִשָּׁר הוּא בְּעֲנִינִים כְּאֵלוֹ לַעֲשׂוֹת הַכֵּל עַל פִּי חֲכָם מוֹרָה צָדֵק אֲשֶׁר יִתְנוּף הַשְּׁלֹום בֵּין הַקַּהֲלֵי וְיַעֲשֶׂה תִיקוּן הַגּוֹן בְּרַצוֹן כּוֹלֵם וְכָל הָעָם עַל מְקוֹמוֹ יִבְאֵ בְשְׁלֹום: ** (בְּדוּכְתֵי טוֹבָא וּבְתַשׁוּבַת ר"ש פִּהֵן צ"ה וְק"ט יבש"ע י"ד ס' רכ"ח וְנֹאפִי' בְּהַסְפָּמַת הַחֲרָם וְע"ש: **) שְׂאֵלָה ג' אֲשֶׁה שְׂיִשׁ לָהּ נְשִׁטֵר כְּתוּבָה מְבַנְיָר מִתּוֹכָהּ שְׁתַּקַּח לְכָל מְלַבּוּשֵׁיהּ הַשְּׂיִיכִים לְגוֹפָה יִתֵּר עַל סוּף כְּתוּבָתָה: וְעַתָּה שְׁמַת בְּעֵלָה נִמְצָא בְּעַזְבוֹנוֹ עֲשָׂרָה אַמּוֹת מִין מְשִׁי מָה שְׂאָנוּ קוֹרִין דְמַש"ק שְׁקִנָּה מִתְחַלָּה כְּדִי לַעֲשׂוֹת לְאַשְׁתּוֹ מְלַבּוּשׁ וְזֶה יְדוּעַ הוּא בְּעַדִּים.

וְקוֹדֵם שְׁנַעֲשֶׂה הַמְלַבּוּשׁ מִת הַבַּעַל אִם יִשׁ לְאַשָׁה זְכוּת בְּזֶה לְיִטְוֹל כְּמוֹ שְׂאָר מְלַבּוּשִׁים אוֹ לֹא. וְלִי נִרְאֶה דָאִין לָהּ זְכוּת בְּזֶה מִשּׁוֹם דְּהַזְמָנָה לֹא מִקְלָתָא הוּא.

אֵע"פ דְבַש"ע מְטוֹר ח"מ סִימָן צ"ז פָּסַק דְבַעַל חוֹב אִין לוֹ בְּכִסּוֹת אֲשֶׁה אֵע"פ שְׁעַדִּין לֹא לְבִשָׁה אוֹתָן הִינּוּ הִיכָא דְכָבֵר עֲשָׂאֵן לְשִׁמָּה אֲבָל בְּכַה"ג שְׁעַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה הַמְלַבּוּשׁ לֹא דְדִילְמָא הָיָה נְמַלְף לְמַכְרוֹ.

וְעוֹד נִרְאֶה דְזְכוּת שְׂיִשׁ לָהּ בְּשִׁטֵר כְּתוּבָה לִיקַח מְלַבּוּשֵׁיהּ הִינּוּ דְנוֹקָא אוֹתָן הַמְלַבּוּשִׁים שְׁהָיוּ לָהּ אֲזִי כְּשִׁפְתָב לָהּ הַכְּתוּבָה אֲבָל לֹא אֵלוֹ שְׁנַעֲשֶׂה לָהּ אַחֲרֵי כֵן דָּאִינוּ יְכוֹל לְהַקְנוֹת לָהּ דְבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם עַכ"ל הַשּׁוֹאֵל: תְּשׁוּבָה יִרְאֶה דְזְכוּתָהּ הָאֲשֶׁה בְּאֵלוֹ עֲשָׂרָה אַמּוֹת דְמַש"ק שְׁקִנָּה לָהּ בְּעֵלָה לְמַלְבּוּשׁ כִּינּוּ שְׁפָתָב לָהּ בְּשִׁטֵר כְּתוּבָתָה שְׁתַּקַּח כָּל מְלַבּוּשֵׁיהּ הַשְּׂיִיכִים לְגוֹפָה וְזֶה קִנָּה אֲדַעְתָּא דְהִכִּי שְׂיִיָּהּ לָהּ לְמַלְבּוּשׁ לְגוֹפָה זְכוּתָהּ בּוֹ מִיַּד אֵע"ג דְעַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה הַמְלַבּוּשׁ דְלֹא תֵלָה בְּשִׁיָּהּ נַעֲשֶׂה לְשִׁמָּה אֶלָּא כְּשִׁקְנָה לְשִׁמָּה זְכוּתָהּ מִיַּד כִּינּוּ שְׂיִדוּע' הוּא שְׁקִנָּה לְשִׁמָּה כְּדִמּוּכַח מְסוּנְגָא דְפָרַק הַגּוֹזֵל קָמָא דָּף ק"ב דְמִיִּיתִי הָתָם מִתְנִיתָן דְעַרְכִין אַחַד הַמְקַדִּישׁ נְכִסָּיו וְאַחַד הַמְעַרְיָף אֶת עֲצָמוֹ אִין לוֹ בְּכִסּוֹת

אשתו ולא בכסות ובניו ולא בצבע ושצבע לשמן ולא בסנדליו חדשים שלקחון לשמן וכו' פירוש אין לגזבר ההקדש בכסות אשתו וכולי.

מבואר ה"תם לא מיבעיא לפי מאי דסקלא דעתה מעיקר' למימר דהמוכר הסנדלים או הצבע שצבעו לשמן שליחותה דידה קא עביד פשיטא דקנתה האשה מעיקרא מיד המוכר שעשה שליחותה ולא היה לבעל שום זכות בזה שהאשה קנתה מיד המוכר אלא אפילו למאי דמסיק ה"תם אלא אמר רבי אבא כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להו כסות אשתו ובניו מעיקרא פלומר דלא אמרינו דהמוכר והצובע שליחותה דידה קא עביד שתהא האשה קונה מעיקרא מיד המוכר ולא היה לבעל שום זכות בגנוה אלא הבעל קנה מיד המוכר והוא הקנה אחר כך לאשתו ולכך אין להקדש כלום בכסות אשתו ובניו וכולי.

הרי מכל מקום קנתה האשה מעיקרא דהיינו הבעל קנה מיד המוכר והוא הקנה לאשתו ולכך אין להקדש כלום בכסות אשתו וכן במנעלים חדשים שקנה לשמה וכן נמי לבעל חוב אין לו כלום בכסות ובמנעלים שקנה לשמה ולפי זה לא תלי מידי אם נעשה לשמה אלא כשקנה אותו לשמה כמו מנעלי' חדשים שלא נעשה דבר בהם לשמה אלא שקנה לשמה דיו הוא הדין נמי שאר מילי.

ודאי אלו היה הבעל קונה מתחלה לעצמו או לסחורה ואחר כך אמר לעשות לאשתו מלבוש אז לא קנתה האשה אלא אם נעשה בו שינוי כגון שצבע לשמה וכיוצא בזה. אבל אם מתחילה קנה לשם אשתו קנתה האשה מיד דהיינו הבעל קנה מיד המוכר והוא הקנה לאשתו.

ואין צריך יותר. ** (הגהה לכו המסבר ובהגהה א"ש פ' הגוזל סימן י"ח כתב להדני' ונ"ל וכאן נ"ל שאין אדם יכול למכור בגדי אשתו שקנה לה ואפ"ל לא באו לידה עדיין וכו': נשאלתי בדין זה בב"ח אי קנה לאשתו לצורך' בגד חול ומחוסר, תיקון ותפירה עדיין שמה לא הקנה לאשה דבמקדיש ומעריף לא אמרינו אלא היכא דקנה לה מלבוש גמור כגון סנדליו או בגד שנגמר ע"י דצביעה אבל אי קנה עור או דמש"ק שמשחוסר תפירה דמשמ' מל' המשנה ופוסקים דגובה ב"ח.

ולענ"ד מוכח ממתניתין אפ"ל קנה לשמה בלי תיקון ותפירה זכתה האשה. דהתנא תנא במתניתין שלשה בבות א' שנקנה ונעשה לשמה ב' שנקנה שלא לשמה ונעשה לשמה ג' שנעשה שלא לשמה ונקנה לשמה ע"ש:**) * וכלל ענין זה מבואר הוא בבעל התרומות שער א' הביאו הרב ב"י בטור ח"מ סימן צ"ז סוף סעיף מ"ה בד"ה.

וכתב הרמב"ן ה' דאין לב"ח מכסות אשתו וכולי שכתב וז"ל כף כתב בס' התרומו' בשער א' שהשיב לו הרמב"ן והבי' ראיה מהגוזל קמא וכילי ולמאי דמוקי רבי אבא כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו מעיקרא והבעל זכה בהם מיד המוכר והוא הקנה אותם לאשתו ובניו וכיון דהילכתא כרבי יוחנן וכו' וסוגיא דשמעתת' דרבי אבא לתרוציה לדברי יוחנן איתמר שמעינו מין דבעל זוכה מיד המוכר והם זוכים מידו: עכ"ל: וכיון דהקדש ובעל חוב אין נוטלין מה שקנה לשם אשתו משום שמיד שקנה לשמה קנתה האשה דהיינו הבעל קנה מיד המוכר והוא הקנה לאשתו.

הוא הדין נמי אם מת הבעל נוטלת את זה כמו שאר מלבושים שפכר נעשו לשמה דלא תליא מידי שתהא עשייה לשמה אלא פשקנה לשמה דיו. וכיון שפכתב לה בכתובתה שתטול כל מלבושיה נוטלת אלו עשרה אמות דמש"ק אף על פי דלא נעשה עדיין המלבוש כיון שפנה לשמה: ומה שפכתב האיה יכול בעלה להקנות לה דבר שלא בא לעולם הא לאו מילתא הוא דהאמת הוא דכל אשה היה ראוי שתקח כל מלבושיה שעשה לה הבעל דכיון שעשה לה הבעל קנתה וראוי היה שתקח אותם אלא שאמרו רז"ל אנמדן דעת הוא דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למישקל ולמיפק לא אקני ולכך אינה נוטלת.

אבל הך איתתא שפכתב לה בכתובה פך שתקח כל המלבושים יתר על סך פתובתה הרי גלה דעתו דאקני לה אפילו מישקל ולמיפק לכך נוטלת אותם. ולא שתהא נוטלת המלבושים מפי שפנתה אותן בשטר פתובתה שהקני' לה בעלה המלבושים אלא היא קנתה המלבושים אפילו בלא פכתב לה בכתובה על ידי שפנה אותן לשמה או עשאן לשמה ואין לה קנייה עדיפא מזו אלא שאם לא היה פכתב לה בכתובה שתטלם אחר מותו לא היתה נוטלת אותן משום דאנמדן דעת הוא אדעתא למישקל ולמיפק לא אקני לה ואהני לה מה שפכתב לה פך בכתובה לבטל האנמדן.

אבל עיקר קנייה שפנתה האשה המלבושים הוא במה שפנה לה הבעל המלבושים וזכתה בהם ולכך אין חילוק בין אותן מלבושים שהיו לה פכר פשכתב לה פך בכתובה ובין שעשאן לה אחר פך.

נוטלת כולן. וזה ברור הנראה לע"ד פכתבי: שאלה ד' ראובן ושמעון שהחליפו את פתייהם זה עם זה ולא נעשה שטר ביניהם רק מיד פכתבו בפנקס הקהל הפתים כל אחד על שם בעליו והעילוי שהיה צריך ליתן אחד לחבירו נתן מיד והחזיק כל אחד בשלו זה דר בשל זה וזה בשל זה ולא נשאר ביניהם כלום.

וכחצי שנה אחרי כן יצא שטר חוב בקנין ועדים ושעבוד נכסים על ראובן בכפליים מה ששונים שני הפתים ובא הבעל חוב בכח שטרו לגבות הבית שהוא עתה ביד ראובן הלנה שלו כיון שהוא בני חורין.

וגם הבית שביד שמעון שהשיג מן ראובן בחליפין מפני שעבודו קודם. ושמעון טוען שאין לו זכות רק בבית זה שהיה תחלה של ראובן הלנה כיון שהוא קודם אבל לא בבית זה שהוא עתה ביד ראובן כיון שהיה שלו תחלה הרי יוחזר לו מפני אחריותו: תשובה יראה שהדין עם הבעל חוב שיכול לגבות אותו בית שביד ראובן הלנה שלו כיון שהוא בני חורין וגם אותו הבית שביד שמעון שהשיג מן ראובן בחליפין כיון שעבודו קודם ומה שטוען שמעון שאחריותו על אותו בית לאו טענה הוא כיון שלא כתב לו אחריות בפירושו.

ואף על גב דקנימא לן אחריות טעות סופר הוא ואפילו לא נכתב הוי פאלו נכתב היינו דוקא באחד שלקח מחבירו משום דלא שדי אינש זוזי בכדי. אבל בכה"ג שהחליפו זה עם זה דהוי שניהם פלקוחות זה קונה מזה וזה קונה מזה לא אמרינן אחריות טעות סופר הוא אלא כיון דלא פירש אין להם אחריות זה על זה.

משום דאמרין ביהיא הנאה דאין זה מקבל אתריות על הבית שנתן לחבירו גמר ומקני ולא בעי שיהא חבירו מקבל אתריות על הבית שנתן לו חבירו: והכי כתב בהדיא הרשב"ם בפ"ק בית פור דף ק"ז אהא דאיתמר אחין שחלקו וקא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהו רב אמר בטלה מחלוקת.

ושמואל אמר ויתר. ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במקעות.

רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחין שחלקו יורשין הו. ושמואל אמר ויתר קסבר האחין שחלקו לקוחות הו.

וכלוקח שלא באחריות דמי. רב אסי מספקא ליה אי יורשים הו או לקוחות הו היקף נוטל רביע בקרקע ורביע במקעות וכולי ופירש רשב"ם בטלה מחלוקת אותה חלקו בטלה וחזרין וחולקין בשוה הנשאר וכולי.

ויתר הפסיד ואינו חוזר על אחיו כלל וכולי: קסבר האחין שחלקו פלקוחות דמי דאין ברירה ונמצא שכל אחד נוטל חלק אחיו וכאלו החליפין זה בחלקו של זה דמי והיינו לקוחות וכיון דלקוחות נינהו הא נדאי פלוקח שלא באחריות דמי פאלו אמרו זה לזה איני מקבל אתריות חלקו עלי דמסתמא לא מקבלי אף על גב דגבי מוכר קרקע לחבירו קיימא לן אתריות טעות סופר הוא אם לא פירש בשטר המכירה הני מילי היכא דזבין קרקע מחבירו דלא שדי אינש זוזי בכדי אבל גבי ירושת אחין דכל אחד נוטל חלקו ביהיא הנאה דאיהי לא מקבל אתריות על של חבירו גמר ומקני ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אתריותו עליו ולא תשטעבד לו שדהו כי היכי דדידיה לא משעבדא לחבירו עכ"ל: הרי כתב הרשב"ם בהדיא באחים היורשי' כיון דתרנוייהו לוקחין נינהו זה מזה לא אמרינן אתריות טעות סופר הוא הוא הדין נמי בשנים שהחליפו זה עם זה את בתיהם כיון דתרנוייהו לוקחין הם זה מזה אין להם אתריות זה על זה בסתמא.

דשנים שהחליפו קרקעותיהם זה עם זה מיקרי לקוחות כמו היורשים דמיקרי לקוחות שיהי כן כתב הרשב"ם שנהו הטעם עצמו דשמואל דסבירא ליה דאחים שחלקו הו פלקוחות משום דהו כאלו החליפו זה עם זה והיינו לקוחות וכולי עכ"ל.

הרי אחים יורשים ושנים שהחליפו כי הדדי נינהו דהו פלקוחות וכלקוחות שלא באחריות: ואף על גב דמסיק התם בבית פור ונהלכה בטלה מחלוקת והיינו דלא כשמואל וכן פסקו כל הפוסקים.

והרא"ש התם כתב הטעם משום דמשווינן להו פלקוחות באחריות שאם יטרפו ממנו שיתחזר ויחלוק הרי מבואר שאפילו בשנים שלוקחים זה מזה הו באחריות: מפל מקום יראה לומר דדוקא לגבי אחים יורשי' הוא דמסי' התם דהו פלקוחות באחריות משום דלא מסתבר למימר שיהא בן אחד פורע חוב אביהם וכן שני לא יפרע כלום.

אבל בשנים שהחליפו קאי הו סברא דאין להם אתריות זה על זה אפי' למאי דמסיק דהלכתא בטלה מחלוקת דלא כשמואל משום דטעמא דמסתבר הוא דבהיא הנאה דלא מקבל הוא אתריותו של חבירו לא בעי שיהא חבירו מקבל אתריות שלו כמו שכתב הרשב"ם אליבא דשמואל בייורשים קאי למסקנא בשנים שהחליפו אפי' למאי דקיימא לן דבטלה מחלוקת.

דאף על גב דהוּ סְבָרָא לָא קָאֵי בְּיִוְרְשִׁים אַלְיָבָא דְּמִסְקָנָא. מְפָל מְקוּם בְּשָׁנִים דְּעֵלְמָא
שְׂמַחְלִיפִין זֶה עִם זֶה קָאֵי הוּ סְבָרָא דְּאִין לְהֵם אַחְרִיּוּת זֶה עִם זֶה אֶפְיֵלוּ אַלְיָבָא דְּמִסְקָנָא:
וְרָאִיָּה לְזֶה נִרְאָה לִי דְּהִכִּי דִּינִיקָא הִסְוִינָא דְּפָרְק קָמָא דְּבָבָא קָמָא דְּרַי י"ט.

אָמַר רַב אַסִּי כְּסָפִים הָרִי הֵן פְּקַרְקַע: וּפְרִיָּה לְמֵאֵי הִילְכְתָא וְכוּלִי אֵלָא לְשָׁנֵי אַחִים שְׂחַלְקוּ
וְנָטְל אֶחָד קַרְקַע וְאֶחָד כְּסָפִים וּבָא בְּעַל חוּב וְנָטְל קַרְקַע דְּאֶזְזִיל הָאֵי וְשָׂקִיל פְּלַגָּא בְּכִסְפִים
בְּהַדְיָה וּפְרִיָּה פְּשִׁיטָא הָאֵי בְּרָא וְהָאֵי לָאוּ בְּרָא וְכוּ' וְאִיפָּא לְמִדְק לְמָה פְּרִיָּה פְּשִׁיטָא מִפְּח
הוּ סְבָרָא הָאֵי בְּרָא וְהָאֵי לָאוּ בְּרָא וְלָא פְּרִיָּה פְּשִׁיטָא מִפְּח סְבָרָא דְּנִדָּאֵי פִּינּוּן שְׂחַלְקוּ חֲזִיב
זֶה בְּאַחְרִיּוּת שָׁל זֶה עַל חַלְקוּ פִּינּוּן דְּקִינָמָא לֵן אַחְרִיּוּת טְעוּת סוֹפֵר הוּא אֵלָא נִדָּאֵי דְּמִפְּח
אַחְרִיּוּת לָא אֵלִימָא לִיה לְמִפְּרָה מְשׁוּם דְּאָף עַל גַּב דְּקִינָמָא לֵן אַחְרִיּוּת טְעוּת סוֹפֵר הוּא
הִינּוּ דוּקָא בְּאַחְד שְׂקִנָּה מְחַבְּרוּ דְּלָא שְׂדֵי זוּזֵי בְּכַדִּי אֶבְל בְּכַה"ג בְּשָׁנִים שְׂחַלְקוּ וְהָיוּ
שְׁנֵיהֶם פְּלוּקְחִין זֶה מִזֶּה לָא אֶמְרִינּוּ אַחְרִיּוּת טְעוּת סוֹפֵר הוּא מְשׁוּם דְּנִיחָא לְהוּ שְׁלָא יְהִיָּה
זֶה חֲזִיב בְּאַחְרִיּוּת שָׁל זֶה וְכוּן לְהִפְּרָה לְכַה פְּרִיָּה מִפְּח הוּ סְבָרָא הָאֵי בְּרָא וְהָאֵי לָאוּ בְּרָא
דְּאַלִּימָא לִיה לְמִפְּרָה מִפְּח סְבָרָא זֹאת דְּנִדָּאֵי פְּשִׁאֲחִים חוֹלְקִים לָא חַלְקוּ אַדְעֻמָּא דְּהִכִּי
שְׁיָהָא אֶחָד פּוֹרַע חוֹבַת אֲבִיהֶם וְשָׁנֵי לָא יִפְרַע דְּהָאֵי בְּרָא וְהָאֵי לָאוּ בְּרָא בְּתַמִּיה: הָרִי
מְבוֹנָר אָף עַל גַּב דְּבִאֲחִים יוֹרְשִׁים שְׂחַלְקוּ קִינָמָא לֵן דְּהוּ פְּלוּקְחוּת בְּאַחְרִיּוּת מְפָל מְקוּם
בְּשָׁנִים שְׂחַלְכִיפוּ זֶה עִם זֶה לָא הוּוּ אֵלָא פְּלוּקְחוּת שְׁלָא בְּאַחְרִיּוּת: וְכוּן נִרְאָה מְבוֹנָר
מִמְשַׁמְעוּת הִלְשׁוֹן דְּהָרָא"ש מְפָרְק קָמָא דְּבָבָא קָמָא וּמְפָרְק בֵּית פּוֹר דְּאָף עַל גַּב דְּגַבֵּי
יוֹרְשִׁים סְבִירָא לִיה דְּהוּ פְּלוּקְחוּת בְּאַחְרִיּוּת מְפָל מְקוּם בְּשָׁנִים שְׂחַלְכִיפוּ זֶה עִם זֶה הוּוּ
פְּלוּקְחוּת שְׁלָא בְּאַחְרִיּוּת.

וּמְפָרְק קָמָא דְּב"ק דְּכַתְב הֵתֵם הָרָא"ש שְׁנֵי אַחִים שְׂחַלְקוּ אֶחָד נָטְל קַרְקַע וְאֶחָד נָטְל
כְּסָפִים וּבָא בְּעַל חוּב וְנָטְל קַרְקַע אֶזְזִיל הָאֵי וְשָׂקִיל פְּלַגָּא בְּכִסְפִים בְּהַדְיָה. פְּשִׁיטָא וְכוּלִי
אִיפָּא דְּאֶמְרֵי וְכוּלִי פְּסַק רַב אֶלְפָּס ז"ל כְּלִישְׁנָא קָמָא דְּשָׂקִיל פְּלַגָּא בְּכִסְפִים וְכוּלִי.

אָף עַל גַּב דְּבְכָל דְּוִכְתָּא הִלְכָּה פְּנוּתִיה דְּשְׂמוּאֵל בְּדִינֵי דְּמִטְעֵם דְּאִיהוּ סְבַר דִּישׁ בְּרִירָה
לָא אֶפְסוּק פְּנוּתִיה דְּקִינָמָא לֵן בְּדִאֹרְיִיתָא אִין בְּרִירָה אֵלָא דְּסְבָרָא מוֹחֲלֻטָּה הִיא דִּינְתָמִי
פְּרַעָא דְּאַבְוִהֵן אִינוּן לְפָרוּע חוּב' אֲבִיָּהֵן בְּשׁוּה בִּין נָטְלוּ שְׁנֵיהֶם קַרְקַע בִּין נָטְל אֶחָד
קַרְקַע וְאֶחָד כְּסָפִים וְכוּלִי עכ"ל: הָרִי כְּתַב בְּהַדְיָא דְּלָא פְּסָקִין כְּרַב מִטְעֻמָּה דְּסְבִירָא
לִיה דִּישׁ בְּרִירָה אֵלָא קִינָמָא לֵן דְּאִין בְּרִירָה וּמְמִילָא הוּוּ אַחִין שְׂחַלְקוּ פְּלוּקְחוּת דְּלָא כְּרַב
אֵלָא שְׂמִפְּל מְקוּם סְבָרָא מוֹחֲלֻטָּה הִיא דִּינְתָמִי פְּרַעָה דְּאַבְוִהֵן אִינוּן לְפָרוּע חוֹבוֹת אֲבִיָּהֵן
בְּשׁוּה כְּרַב וְלָא פְּשִׁמוּאֵל דְּסְבִירָא לִיה שְׁזֶה הַפְּסִיד הָרִי תְּלִי הַטְעֵם מְשׁוּם דִּינְתָמִי פְּרַעָא
דְּאַבְוִהֵן אִינְהוּ אֵלִמָּא הִיכָא דְּלִיפָּא הוּ סְבָרָא מוֹחֲלֻטָּה כְּגוֹן בְּשָׁנִים שְׂחַלְכִיפוּ זֶה עִם זֶה
לִית לְהוּ אַחְרִיּוּת אֶהְדְּדִי מִטְעֵם שְׂפַתְב הָרַשְׁבָּ"ם דְּנִיחָא לְהוּ לְתַרְנִיָּהוּ דְּלָא לִיָּהוּ לְהוּ
אַחְרִיּוּת זֶה עַל זֶה.

וְזֶה נְכוּן מְפָרְק בֵּית פּוֹר שְׂפַתְב וְז"ל וּמְדַאֲמַר רְבָא אָמַר רַב נַחְמָן בְּתַחֲלַת הָאִישׁ מְקַדְּשׁ
הָאֲחִין לְקוֹחוּת הֵן וְקִינָמָא לֵן דְּהִלְכְתָּא כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי וְכוּ' אֵלִמָּא דְּלְקוֹחוּת הֵן וְהָא
דְּפְסָקִין הִכָּא דְּבְטָלָה מְחֻלְקָת לָא מְשׁוּם דְּסְבִירָא לִיה דִּיִּוְרְשִׁין הוּוּ אֵלָא מְשׁוּם דְּלְהָדָה
מִילְתָּא פְּיִוְרְשִׁים הוּוּ דְּמְשׁוּוִינּוּן לְהוּ פְּלוּקְחוּת בְּאַחְרִיּוּת שְׂאָם יְטַרְפְּנוּ מִמְּנוּ שְׂפִיחָזֵר וְיַחֲלֹק

ומצינו למימר שיסלקנו בדמים עכ"ל: הרי דקדק וכתב וז"ל דלהך מילתא פירשים הו
דמשווינו להו פלקוחות באחריות וכו' עכ"ל.

הנצרה לומר פירשים הו פדי שיהי' דינם פלקוחות באחריות אבל אי הנה אמר סתם
פלקוחות הנה משמע פלקוחות שלא באחריות פינון ששניהם לוקחין זה מזה וניחא להו
בקהי דלא ליהגוי אחריות זה על זה לכה אמר דכירשים הו למימרא דהו פלקוחות
באחריות והינו משום דירשים מסתמא חלקו מתחילה שיהא זה פורע חוב אביהם כמו
זה הרי מבואר דיש חילוק בין יורשים ובין שנים שהחליפו דאף על גב דירשים הו
פלקוחות באחריות מפל מקום שנים שהחליפו הו פלקוחות שלא באחריות: ואף על פי
דבנ"ד נתן אחד לחבירו העילוי ששנה ביתו של חבירו יותר משלו ודילמא על אותן
מעות איפא למימר דלא שדי אינש זוזי בכדי ואית להו אחריות.

מפל מקום פינון דניחא ליה במה שאינו מקבל אחריות הוא על של חבירו גמר ומקני
לגמרי אפילו במעות שנתן שאין חבירו מקבל אחריות עליהן ועוד פינון דאין להם אחריות
זה על זה הפתים אי הוי מסיק אדעתיה דחבירו יהיה לו חייב באחריות הממון מה שנתן
לו בשביל העילוי הוי ליה לפרש אף על פי דבכל לוקח אחריו טעו' סופר מפל מקום
פינון דהשתא בהאי חליפין לית ליה אחריות הוי ליה לפרש.

אלא ודאי דניחא ליה בהא אף על פי שאין חבירו מקבל אחריות פלל לא על הבית ולא
על הממון שנתן לו בשביל העילוי: ***(הג"ה לכו המסבר ולעד"ן דאפילו החליפו
באחריות גבי הבע"ח משניהם דמה איכפת לב"ח באחריו' שלהם דהא דני' הקרקע שביד
ראובן לגבי הבע"ח ושמעון המחלי' באחריו' בלנה ולנה ואחר כף קנה דקי"ל דחולקים.

וה"נ קרקע זו שביד, ראובן נשתעבדו לב"ח ולשמעון מחמת אחריות קרקעו של ראובן
שפכרו לו באחריות ואפשר דגבי לה ב"ח כול' דמוקד' הוא לשמעון דשמא מכר לו אחר
שקנה:**) *שאלה ה איש ואשתו שהיו שוכבים במטה אחת ולקחה האשה היגד אצלה
והניקה אותו במטה והתחיל היגד לישן ונשמט הדד מפיו אז הרחיקה היא את עצמה
מהיגד והניחה אותו כף ישן במטה כי היתה יריאה אא תקח היגד להשפיו אל העריבה
יקוץ משנתו וסבורה היתה להמתין עד שיתחזק היגד בשינה אז תקחנו מהמטה ותשפיו
אותו אל העריבה וכחצי שעה אחרי כן מצאה היגד מושפב מת ואיננה יודעת מה היתה לו
אם מת מחמת הקרירות כי בחדש טבת היתה.

או נחנק תחת הכר העליון שהיו מתפסים בו או מסיבה אחרת והרי האשה צועקת ומיגלת
על נפשה ועל נפש היגד עכ"ל השואל: תשובה לכאורה הנה נראה שגם בעלה שהנה
שוכב במטה הוא בספק שמא הוא הנה הגורם שהרי מושף הכר העליון אילף ואילף ועל
ידי כן נחנק היגד.

ולא זו שיש לחוש שנחנק על ידי משיכת הכר העליון אלא אף זו דאיפא למיחש נמי
שמא דוחקו בגופו ונחנק אף על גב דהיגד הנה שוכב בצד אשתו ולא בצדו מפל מקום
איפא למיחש שמא בשינה נתהפכו הוא והיא ונחנק היגד על ידו.

דכה"ג מצינו בנדה פרק האשה דף ס' ע"ב בשלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא
דם תחת אחת מהן כולן טמאות אפילו היכא דנמצא תחת החיצו' כולן טמאות אפילו

הפנימים משום דחיישינן שמא נתהפכו הכי נמי כנ"ד באיש ואשה שהיו שוכבים במטה אחת חיישינן שמא נתהפכו אף על גב דמשמע לכאורה מהתם איפכא דקתני התם בסיפא שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית פולן טמאות וכו' ופריד בגמרא מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דמפליג אמר רבי אמי במשוללות פירש רש"י רישא איירי במשוללות תכופות ודבוקות יחד וכו' הרי משמע דוקא היכא דהם משוללות פולן טמאות אבל היכי דאינו משוללות אם נמצאו תחת החיצונה לא נטמאו אלא שתיים חיצונות אבל לא הפנימית והיינו משום דלא חיישינן לנתהפכו איברא כהוה דלא חיישינן התם לנתהפכו אם אינו משוללות אבל מפל מקום יש להזכיר מהתם דכנ"ד חיישינן לנתהפכו אפילו באינו משוללות מהא דכתב הרשב"א בת"ה הארוך בית ז שער ד' דף ק"ה ע"ב הביאו הרב ב"י בי"ד סימן ק"ך ונ"ל פתב הרשב"א בת"ה הארוך אהא דאם נמצא בסדין שבמטה פולן טמאות מפני שהוא עשוי להתהפך אבל לגופו אין חוששין שמא תתהפכה מתוך שינה להיות משוללות והעיקר לזה משום שכתמים דרבנן וכו' עכ"ל.

הרי פתב בהדיא דוקא התם גבי פתמים דמדרבנן הם לא חיישינן לנתהפכו גופו. אבל במידי דאורייתא חיישינן ונדון דידן דאורייתא הוא נחמיר טובא ודאי דחיישינן שמא נתהפכו גופו ואם כן הבעל הוא בספק שמא הוא חנקו.

כהוה נראה לכאורה: אמנם על פי האמת אין הבעל חייב כלל דכינון שהיה ישן פשלקחה האשה היגד למטה ולא ידע הוא שלקחה היגד למטה מיקרי אנוס גמור ופטור לגמרי: אף על גב דאדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד וכו' כדאית' במתניתן פרק פיצד הרגל דף כ"ו אדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד בין ער ובין ישן היינו דוקא שישנו שניהם כאחד אבל לא כשניה ישן וזה בא ושכב בצדו.

כדאיתא בירושלמי הביאו הטור ח"מ סימן תכ"א בשם תשובת אביו הרא"ש ז"ל ונ"ל היה ישן ובא חבירו ושכב אצלו הראשון פטור בגזקי שני עכ"ל. וכן כתבו התוספות סוף פרק האומנין דף פ"ב בד"ה וסבר רבי מאיר וכו' ע"ש וכדמסיק הטור התם מילתא בטעמא וכתב אע"ג דבגזיקין חייב אפילו באונס דאדם מועד לעולם היינו דוקא באונס דלא הוי אונס גמור כגון שישנו שניהם כאחד ונתהפך אחד על חבירו והזיקו מפני דהוי קרוב לפשיעה דהוי ליה לאסוקי אדעתיה מתחילה שמא יתהפך עליו ויזיקו אבל באונס גמור כגון שהיה הוא ישן תחלה ובא חבירו ושכב בצדו והזיק ראשון לשני פטור הוא לגמרי כיון דאונס גמור הוא דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: הרי מבואר דמטעם זה הוא פטור מנזק חבירו הוא הדין נמי דפטור פשהמית את חבירו.

וקל נחומר הוא כיון דאונס גמור פטור גבי נזק מפל שפן שפטור מגלות היכא דהמית בענין זה מהא דאמר רבה סוף פרק פיצד הרגל דף כ"ו ע"ב אמר רבה היתה אכן מונחת לו בחיקו ולא הפיר בה ועמד ונפלה לענין גזיקין חייב וכולי לענין גלות פטור וכולי.

ופירש רש"י לענין גזיקין חייב דהא אפקינו שוגג כמזיד ואונס פיצדו. וענין גלות פטור דגבי גלות פתיב מפה נפש בשגגה ולא מיקרי שגגה אלא היכא דהוי ליה ידיעה מעיקרא וזה לא הפיר בה מעולם עכ"ל: הרי מבואר בהדיא דלגבי גלות היכא דלא הוה ליה ידיעה מעיקרא פטור לגמרי.

ולענן נזיקין תיב בכה"ג. הרי מצינו דחמיר לענן נזיקין מלענן גלות: וכיון דבכה"ג שיהיה הוא ישן תחלה ואחר כך בא זה ושכב בצידו והזיקו הראשון לשני פטור הוא אפילו מנזקו אף על גב דבנזיקין שוגג כמזיד ואונס פרצון אפילו הכי הוא פטור משום דהוה אונס גמור מפל שפן שפטור הוא מגלות דלגבי גלות לא מיחייב אלא היכ' דהוי לי' ידיעה מעיקר' לכה אין לבעל משפט מות כלל לילד הנה ** (הגה לבן המספר ולא דמי למעשה דוד בענן נוב עיר הפהנים דאפילו גורם לא הוי והיה נענש כדאיתא בפרק חלק וראיה זו מיייתי הרב בעל מ"ב) ** אבל אשתו שהיא לקחה הילד מתוך העריב' לתוך המטה והניחה אותו במטה לישן הנה לה לאסוקי אדעתה שמה תתהפך היא עליו נקראת מועדת.

דעל זה שנונו** (בתשובה סי' כ"ו לפ"ז יהא הבעל גם בעונש מ"מ בנ"ד פיון שהילד נמצא מת אצל ולא אצלו חשישא רחוקה היא) ** במתניתין בכיצד הרגל אדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד בין ער ובין ישן וכולי וצריכה פרה.

וכבר כתב מהר"י ו"ל בתשובותיו סימן מ"ה בשם הגאונים אשה שמצאה אצלה וילד מת דיש להחמיר דהנה שוגג קרוב למזיד. וראויה היתה האשה הזאת להחמיר עליה רק שהיא ילדה ורפה בשנים הקלתי עליה במקצת וסדרתי לה סדר נכון את אשר תעשה לתמן את אשר עושה על פי מה שמצאתי בספרים וכפי אשר ראיתי מרבתי.

ואם כן תעשה וסר עונה וחסאתה תכופר: שאלה ו עובדא הנה בא' ששלח לחבירו מקו' למקו' בשליחות וקבע לו שכירו' ונתן לו מיד מקצת הדמים והלך השליח לדרכו ועב' על הקורו' שהיו מונחי' מעל המים ששם רגילי' לילך הולכי רגל והחלק שם על הקורות ונפל למים ונטבע ומת ונשאוי ונתנו לפני התלמידים אם צריף המשלח פרה פיון שבשליחותו נטבע: וזה אשר הגדתי להם דבר זה פבר היה לקדמים ונשאל על זה מהרי"ו בתשובת סימן קכ"ה ופסק שצריף פרה וכתב וז"ל מה שכתבת איה שבשליחותו נהרג רבי עזרא הי"ד גרסינו בפרק חלק דף צ"ה אמר ליה הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמן בידך על ידך נהרג נוב עיר הפהנים על ידך נהרגו דואג ואחיתנפל על ידך נהרגו שאול ושלשת בניו רצונה פלה ורעה או תמסור ביד אויביך וכולי אלמא אף על גב דדוד המלך עליו השלום לא פשע במידי רק שעל ידו באו לידי תקלה אפילו הכי נענש כל שכן הכא שבשליחותו בא אליו הרעה הזאת דאיכא למיחש לעונש יסורין טוב שתקבל עליה יסורין כגון תענית מ' יום ואם יש לו בנים קטנים תן להם כפי נדבת ידך ותנצל מצוקה וצרה ואמרינו במסכת שבת פרק השואל כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה עכ"ל: וכן מצאתי נמי בספר באר שבע שכתב על מאמר זה בפרק חלק וז"ל מפאן פסקתי על מעשה שהיה יהודי אחד ששלח את חבירו בשליחות בשכירות חוץ לעיר ובלקחו נהרג השליח שראוי ונכון הוא שהמשלח יקבל עליו תשובה מאחר שעל ידו נהרג עכ"ל ואולי הרב המחבר באר שבע לא ראה ולא ידע שפבר קדמהו מהרי"ו בתשובותיו סימן קכ"ה ומהר"ש"ל בתשובותיו סימן צ"ו ומהר"ם לופלין בתשובותיו סימן מ"ד הביאו תשובת מהרי"ו ה"ל: ועל פי זה הייתי נמנע מלשלוך שליח יהודי בשעת חירום וכן מחיתי על ידי אחרים אלא שלא בדי הנה למחות ועשו כן פעמים הרבה בעל כרחי שלא מדעתי: אמנם יש לי גמגום על פסק זה ולולי פי אין משיבין את

הַאֲרִיּוֹת אַחַר מוֹתָם הִיָּה נִרְאָה לִי לֹאמֹר דְּכַשְׁהוּא שְׁלִיחַ בְּשֹׁכֵר אֵין הַמְשַׁלַּח צָרִיף כַּפְּרָה כָּלֵל דְּכִינֵן דְּהַכְּתוּב אוֹמֵר לֹא תַעֲשׂוּק שֹׁכֵיר וְגוֹמֵר בְּיוֹמוֹ תַתֵּן שֹׁכְרוֹ וְלֹא תֵבֵא עָלָיו הַשְׁמֵשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וּפְיֵרֵשׁ רַש"י אֵל הַשֹּׁכֵר הִזָּה הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת עָלָה בְּכַבֵּשׁ וְנִתְלָה בְּאֵילָן וְהוּא עַל פִּי הַכְּרִיּוֹתָא דְּפִרְקֵי הַמְקַבֵּל דָּף ק"ב דְּתַנְיָא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ מִפְּנֵי מָה עָלָה זֶה בְּכַבֵּשׁ וְנִתְלָה בְּאֵילָן וּמִסֵּר אֶת עֲצָמוֹ לְמִיתָה לֹא עַל שֹׁכְרוֹ וְכוּלֵי וּפְיֵרֵשׁ רַש"י כֹּל עֲצָמוֹ הוּא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עָלָיו לְעֵלוֹת בְּכַבֵּשׁ גְּבוּיָה וְסִיפֵן בְּעֲצָמוֹ לְיִפְּוֹל וְלִתְלוֹת בְּאֵילָן כְּשֶׁעָלָה עָלָיו לְמִסְק זְתִים וְלַגְדוֹר תְּמָרִים וּמִסֵּר נַפְשׁוֹ עָלָיו לְמִיתָה שְׁמָא יְפוּל מִן הַכְּבֵשׁ אוֹ מִן הָאֵילָן עכ"ל מְשַׁמֵּעַ דְּדַבָּר מְצוּי הוּא וּשְׂכִיחַ הוּא שְׁפוּעֵל מֵת מִחַמ' מְלֵאכְתוֹ וּמִתְחַלֵּת כְּשֶׁנִּשְׁכַּח לְמִלְאכְהָ אֲסִיק אֲדַעְתִּיהָ לְשְׁמָא יְפוּל וְיָמוֹת וְלִכְּן הִזְהִירָה הַתּוֹרָה לְתַת שֹׁכֵר בְּזַמְנוֹ כִּינֵן שְׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ עַל הַשֹּׁכֵר וּא"כ לְמָה יִתְחַיֵּיב הַבַּה"ב הַכִּי הַשׁוֹכֵר אֶת הַפוּעֵל וְאֵלּוֹ הִי הוּא הַגּוֹר' רֵאוּי לְכָל יִשְׂרָאֵל לְשֹׁכֵר פּוּעֵל יִשְׂרָאֵל כִּינֵן דְּמְצוּי הוּא שְׁיִגְרוֹם מִיתָה לְחַבְרֵוֹ וּבַפ' א' דְּאֲבוֹת תַּנּוּן וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתָהּ וּפְיֵרֵשׁ הַר"מ וְהַר"ב שְׁצָרִיף שְׁיִהְיוּ שְׁמֵשִׁים בְּבֵיתוֹ עֲנִיִּים וְלֹא עֲבָדִים וְהִיאָה יְלִמְדוֹ חֲכָמִינוּ ז"ל מוֹסֵר לְאָדָם בְּמָה שְׁיִהְיֶה לוֹ לְתַקְלָה ח"ו דְּלִיכָא לְמִימַר דְּלֹא מִיִּירֵי אֵלָא בְּמִלְאכּוֹת שְׁעוֹשִׂים בְּבֵית שְׁאֵין בָּהּ סְפִינַת נַפְשׁ דְּהָא לְאִפּוֹקִי מֵעֲבָדִים קָאֲתִי שְׁלֵא יִהְיוּ שְׁמֵשִׁי עֲבָדִים אֵלָא עֲנִיִּים מְשַׁמֵּעַ דְּדוּמְיָא דְּעֲבָדִים קָאֲמַר מָה עֲבָדִים עוֹשִׂים כֹּל מְלָאכְהָ אֲפִילוֹ לְעֵלוֹת בְּכַבֵּשׁ וְלִתְלוֹת בְּאֵילָן דְּוּמְיָא דְּהַכִּי אָמַר שְׁיִהְיֶה שְׁמֵשִׁי עֲנִיִּים אֵלָא נְדָאִי כִינֵן שְׁהַפוּעֵל יוֹדֵעַ שְׁיֵשׁ לוֹ סְפִינָה בְּדַבָּר וְאֲפִילוֹ הַכִּי הוּא נִשְׁכַּח תּוֹ אֵין הַשׁוֹכֵר הַפוּעֵל מִיִּקְרִי גּוֹרֵם כָּלֵל: וּמֵהָאֵי טַעְמָא נְמִי פָּסֵק הַרְמַב"ן בְּתַשׁוּבָתוֹ סִימֵן ב' וְהוּבָא בַב"י וּבַש"ע בח"מ סוּף סִימֵן קפ"ח שְׁאֵם הַגִּיעַ הַיִּזְק בְּמָמוֹן הַשְּׁלִיחַ מִחֲמַת שְׁלִיחְתוֹ פְּטוֹר הַמְשַׁלַּח אֵלָא שְׁבִסוּף סִימֵן קט"ו מִיִּיתִי דַעַת יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁאֵם נִתְפַס אֶחָד בְּדַבָּר מִחֲמַת שְׁלִיחּוֹת שׁוֹלְחֵי שְׁצָרִיף הַמְשַׁלַּח לְפָדוּתוֹ הִינְנוּ דְּוּנְקָא כְּשֶׁהוּא שְׁלוּחָהּ בְּחִנּוּם דְּאֵז הַנִּי כְּשֶׁאוּל לוֹ אֶבֶל לֹא כְּשֶׁהוּא בְּשֹׁכֵר יְעוּיִין שָׁם: לְכָה נִרְאָה דְּאֵין זֶה צָרִיף כַּפְּרָה כְּשֶׁשְׁלַח בְּשֹׁכֵר: וְהָא דְּמַהֲרִי"ו מִיִּיתִי רֵאָיָה מִמְאָמַר פֶּרֶק חֲלָק דְּאָמַר לִיָּה הַקַּב"ה לְדוֹד עַד מְתִי יִהְיֶה עוֹן זֶה טְמוּן בְּיָדָהּ עַל יְדָהּ נִהְרָגוּ נוֹב עִיר הַכְּהֻנִּים וְכוּלֵי נִרְאָה דְּלֹא דְּמִי דְּהֵתָם שְׁאֵנִי מִפְּנֵי שְׁדוּד הִיָּה הַגּוֹרֵם שְׁהוּא נִתֵן הַמְכָּשׁוּל לְפָנֵי אַחִימֶלֶךְ שְׁשֵׁאל מִמֶּנּוּ לְחֵם וְחֻנִּית וְהוּא נִתֵן לוֹ לְפִי תְּוֹמוֹ אֶת אֲשֶׁר שְׁאֵל מִמֶּנּוּ עַל פִּי מָה שְׁהַגִּיד לוֹ בְּדַבָּר הַמְּלֶךְ נְחוּץ וְלֹא הִרְגִישׁ אַחִימֶלֶךְ שְׁיִהְיֶה לוֹ סְפִינָה בְּדַבָּר.

וְדוּד הִיָּה לוֹ לִידַע שְׁאֵם יְוֹדֵעַ הַדַּבָּר לְמֶלֶךְ שְׁיִהְיֶה לְאַחִימֶלֶךְ סְפִינָה בְּדַבָּר הַרִי הַכֹּל הִיָּה מְדוּד וְכִמוֹ כֵּן דּוּאָג וְשֵׁאוּל נִכְשְׁלוֹ עַל יְדוֹ גַם כִּי הִמָּה חֲשָׁבוּ שְׁאַחִימֶלֶךְ נִתֵן לוֹ לְחֵם וְחֻנִּית בְּמִזִּיד מִפְּנֵי שְׁחֲשָׁבוּהוּ שְׁמוֹרֵד בְּמַלְכוּת הוּא לְכָה רֵאוּי לְדוּד לִהְיוֹת נֶעְנֵשׁ עַל זֶה כִּי בְּעֲנִין זֶה נִקְרָא הוּא הַגּוֹרֵם אֶבֶל כְּכֹל שְׁאָר מִלֵּי מָה שְׁשֵׁאוּל וְדוּאָג וְאַחִימֶלֶךְ הִרְעוּ לְעֵשׂוֹת לְדוּד וְנֶעְנֵשׁוּ עַל יְדוֹ נְדָאִי דְּלֹא מִיִּקְרִי דוּד הַגּוֹרֵם וְלֹא הוֹכִיחוּ הַקַּב"ה לְדוּד אֵלָא עַל מַעֲשֵׂה דְּנוּב שְׁזָה נִחְשָׁב לוֹ לְעוֹן כִּינֵן שְׁהוּא הִיָּה הַגּוֹרֵם וְהָא דְּקַחְשִׁיב הֵתָם בְּאַגְדַת חֲלָק דּוּאָג וְשֵׁאוּל וּכְבִּיּוֹ הִינְנוּ מָה שְׁנִמְשָׁף לָהֶם מֵהָהוּא מַעֲשֵׂה דְּנוּב וְלֹא מָה שְׁעֵשׂוּ לוֹ בְּעֲנִינִים אַחֲרִים: וְהַר.

מַהֲרִי"ו בְּתַשׁוּבָה מִיִּיתִי אֲגַדַת חֲלָק וּמִזְכִּיר נְמִי אַחִימֶלֶךְ וּבְגַמְרָא לִיתָא דְּאֵינוּ מְזַכֵּר אֵלָא דּוּאָג וְשֵׁאוּל וּכְבִּיּוֹ אֶבֶל לֹא אַחִימֶלֶךְ מִשּׁוּם דְּאֵין כְּוֹנְנָתוֹ אֵלָא לְהַזְכִּיר מַעֲשֵׂה דְּנוּב וְשָׁם לֹא עֲשָׂה אַחִימֶלֶךְ מְאוּמָה וְאַפְשָׁר דְּשִׁיגְרָא דְּלִישְׁנָא דְּתַלְמוּדָה נִקְטַ הַרְבַּ מַהֲרִי"ו דְּבַכָּל

המקומות מהתלמוד מזכיר דואג ואחיתנפול בהדדי והיה נראה לו לפום חריפותיה וביקיאותיה שגם באגדה זו מזכיר אחיתנפול ולימא דאינו מזכיר אלא דואג ואחיתנפול לא הוי בימי שאול: ומקא גופיה אית ליה למידק דלא היה ראוי לעונש על שגנשלו אחרים על ידו אלא דוקא במעשה דנוב מפני שהוא היה הגורם אבל בעלמא לא דאי לא תימא הכי אלא אפילו בעלמא נמי קאי למה לא הזכיר נמי באגדה זו אחיתנפול כמו בכל המקומות שמזכיר דואג ואחיתנפול בהדדי.

אלא נדאי דאין פנונתו אלא על מעשה דנוב והנמשך ממעשה ההוא אבל מה שנענשו על ידו אחיתנפול ואחרים שהרעו לו ולא היה הוא הגורם נדאי דאינו ראוי להיות נענש על זה.

דאטו אם אדם יעשה רעה לצדיק והקב"ה יהא נפרע ממנו יהא הצדיק נענש ע"ז אתמקא וצדיק מאי קעביד והכי פריף בפ' השואל דף ק"ן אהא דאמר כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה מנא לן וכולי.

אי מהכא שבעת קלון מכבוד זה נבוכדנצר וכולי צדקיה צדיקא מאי הוי ליה למיעבד וכולי. הרי סתמא דתלמודא סבירא ליה דלא מסתברלמימר שהצדיק יהא נענש על זה אם אין הוא הגורם ולכך פריף בפשיטות צדקיה מאי הנה ליה למיעבד אלא נדאי הא דאמר הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך וכולי והזכיר לו נוב עיר הפהגים ודואג ושאול וכולי אינו אלא דוקא מעשה דנוב מפני שהוא היה הגורם כדפירשתי אבל בעלמא לא.

וכן נמי הא דמיייתי מהרי"ו ראיה מפרק שואל דאמר התם כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. אין ענינו לכאן דהתם מסיק דילפינן מן ענוש לצדיק לא טוב והיינו דוקא צדיק המעניש את חבירו דאיהו קעביד אבל אם הצדיק לא עביד מידי אלא בנזיל אדם עומדין עליו והקב"ה נפרע מהם נדאי דאין הצדיק ראוי להיו' נענש על זה: ** (הגה לכן המספר מה שנתראה לא"מ מ"ו ו"ל דוקא פגון דוד בנוב ושאול ובניו וכו' דהוי הוא הגורם אבל מה שנענשו על ידו אחיתנפול ואחרים שהרעו לו והוא לא היה הגורם אינו ראוי להיות נענש וסברות וראי' מה שמבי' מוכחת ונכונים בטעמ' המה אבל צריף ליישב הא דאיתא פ' לא יחפור אמר אביי' אנא עניש'תא דהוי אמר להם לרבנן עד דגרמיתו גרמי פי אביי' זילו אכלי בשרא שמני' בי רבא רבא אמר אנא עניש'ת' דכי הוי אזיל לבי טבח' למשקל אומצ' וכולי דאנא עדיפא מיניה וכו' וכתבו התוס' דכל אחד היה מתאונן שמה ע"י נענש דאמרין בפ' שואל כל שחבירו וכולי והרי הוא בעצמו גרם לו בדבורו וציער אותם ובינה אותם אם פן גם אחיתנפול דמי להו שציער ויש ליישב בדוחק שאביי' ורבא היו מענשים ומקללים אותו בפ' דהוי ליה לש"ס לפרש אנא לטייתיה כמו ברב יוסף וע"ש: **) ועוד ראיה לזה מהא דפרק קמא דגיטין דף ז' שלח מר עוקבא לרבי אלעזר בני אדם העומדין עלי ובדי למוסרן למלכות ומסיק התם דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לה חללים חללי' וכו' השכם והערב עליהם לבהמ"ד והן פלין מאליהן ואי איתא דמי שחבירו נענש על ידו אפילו פשאין הוא הגורם יהא נענש על זה והיאך שלח לו דום לה' וגו' השכם והערב וכולי פיון שגם הוא עצמו יהא נענש על זה אלא נדאי דבכה"ג שאין הצדיק עצמו מעניש אותו ואין הוא הגורם למעשים שעושים

לו אלו שעומדין עליו הקב"ה נפרע מהם ודאי דאינו נענש על זה: והוא הדין נמי בנדון זה באחד ששוכר פועל שפועל מכניס את עצמו מדעתו לספנת נפש בשביל שוכרו ודאי שאין בעל בית השוכרו מיקרי גורם אם יארע תקלה לפועל מתוך המלאכה ואין זה מיקרי חבירו נענש על ידו דמיירי מיניה בפרק שואל דהתם מיירי שהצדיק מעניש אותו ואין עגנו שהוא לכאן לכה נראה שאין לזה השולחו שום פשיעה במיתת השליח בדרך ואין צריך פירה פו נראה לע"ד להלכה אבל למעשה אחרי שהקדושים אשר בארץ הטהרה מהרי"ו בתשובתיו סי' קכ"ה ואחריו נגררו המרש"ל ומת"ם לופלין שהביאו דבריו וגם המחבר באר שבע פולם כתבו שצריך פירה קצת אין אני פדאי לחלוק עליהם וצריך פירה פמו שכתבו הטהרה שיתענה מ' יום ואם יש לו בנים קטנים יתן להם מה בתורת צדקה וינצל מצרה וצוקה: שאלה ז באחד שנתחייב בדין לחבירו שבועה פדי ליפטר ממנה שהיה תובע אותו ולא רצה לישבע והפכה על שפנגדו שישבע ויטול ונשבע זה שפנגדו ונטל המנה שהיה תובעו ואחר כך תופש זה שהפך השבועה שלא בעדים משל זה שנשבע פנגד אותו מנה שנטל ממנו בשבועה וטוען שתופש אותו מפני שלא נשבע לו באמת וזה טוען פכר יצאתי ידי חובתי שנשבעתי פמו שהפך עלי ויצאתי זפאי יוריני מוריני הדין עם מי: תשובה נראה דאין זה יכול לתפשו וצריך להחזיר לשפנגדו מה שתפש אף על גב דכתבו הפוסקים וכן הטור בח"מ בסוף סימן פ"ז סעיף מ"ה אף על פי שנשבע הנתבע ונפטר על פי בית דין אם תפש התובע אחר כך משלו בלא עדים וטוען שתופש אותו על אותו תביעה שנשבע לו עליה שלא נשבע לו באמת הדין עם התופש ונאמן במגו שלא תפש משלו כלום ונשבע היסת ונפטר וכולי עכ"ל היינו דוקא היכא שזה התופש באחרונה לא היה יכול לישבע מתחילה על טענתו מפני שהיה התובע ולא היה יכול לישבע וליטול והנתבע היה נשבע ונפטר התם הוא דאמרינן שאם תפשו אחרי כן שלא בעדים שיכול לישבע על טענתו אם יודע שחבירו לא נשבע לו באמת אבל היכא שזה התופש באחרונה היה יכול מתחלה לישבע לפטור או ליטול ולא רצה לישבע אלא הפכה על שפנגדו הוי כאילו אמר אני מאמניך אם תשבע ותו לא מצי לתפשו אחר כך לישבע על טענתו פינון שפכר היה יכול לזכות בשבועה ולא רצה והאמין לחבירו אם ישבע לא מהניא ליה תפישתו אחר כך: ויש להביא ראיה לזה מהא דאיתא פרק יש נוטלין סוף דף קכ"ז שלח ליה רב אבא לרב יוסף בר חמא האומר לחבירו עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה רצונה תשבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו פירש רשב"ם פינון דעל פיו נשבע ובצוונא אתו צריך לתת לו העבד דכיון דהטיל עליו שבועה הא הימניה בשבועה וכמאן דאודי ליה שהוא עבדו של זה הנשבע דמי וכולי הרי פתב פינון דעל פיו נשבעה ובצוונא אתו והטיל עליו שבועה הא הימניה בשבועה וכמאן דאודי ליה וכולי וא"כ בנ"ד נמי פינון שהיה יכול הנתבע לישבע ולפטר ולא רצה והפכה על התובע ואמר לו השבע וטול הנה ממש בכה"ג והא הימניה בשבועה וכמאן דאודי ליה דמי לכך לא מצי אחר כך לתפוש אותו פינון שפכר הימניה בזה שהטיל עליו השבועה: ** (הגה לכו המחבר מגירסת רש"י בגמרא שם נמי יש להביא ראיה דרש"י גרס נשבעו בלא וי"ו דר"ל נשבע בע"כ דהנתבע אינו יכול לחזור דחשיב פגמר הדין והרא"ש והטור הספימו לזה והכי איתא בטו' סימן קכ"ב ומת"ם ל פסק פו בקיצור פסקי דינים שלו בתשובתיו לפ"ז מכ"ש אם נשבע פכר שאינו

רשאי לתופשו ולשבע נגדו:**) * * וכן יש נמי להביא ראיה וזה מנמוקי יוסף הביאו הרב ב"י בטור ח"מ סימן כ"ב במחנודשי סעיף ז' אהא שהיה אחד חייב שבועה מודה מקצת והפכו על חבירו וקפץ ונשבע שלא בבית דין וכולי מסיק התם בב"י אליבא דהרי"ף שחזור ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל וכתב ונ"ל ואם תאמר פיון שצריף לחזור ולשבע אפתי לא הוי גמר דין ויכול לחזור וי"ל דלאו מתורת גמר דין אתינו עליה אלא משום דהימנה בשבועתיה וכן כתב בנמוקי יוסף דאם אמר ליה שלא בפני ב"ד השבע וטול אחר שנשבע יכול לחזור בו דהוי ליה פאלו אמר לו אני מאמין לה שהדין עמה אם תשבע וכיון שהאמינו שוב אינו חוזר וכולי עכ"ל הרי כתב פיון שאמר השבע וטול הוי פאלו אמר לו אני מאמין לה שהדין עמה אם תשבע ואם פן בנ"ד שהיה יכול הנתבע לישבע ולפטר ולא רצה והפקה על התובע ואמר לו השבע וטול הוי פאלו אמר לו אני מאמין לה אם תשבע לכה לא מצי אחר פה לתפוש אותו פיון שכתב האמינו: ואף על גב דהרא"ש בתשובתיו פלל ח' סימן ה' כתב ונ"ל וכי היכי דאם הביא עדים מוציא ממנו הכי נמי אם פא לידו ומסיים בטעמו וכתב ונ"ל וכי היכי דאם הביא עדים מוציא ממנו הכי נמי אם פא לידו ממון ממנו יכול לתפוס בשביל ממון שנשבע עליו דכיון דלא קנאה בשבועתו עדיין חייב לו וכולי עכ"ל.

הרי דמה תפיסתו אחר שנשבע לכוון עדים אחר שנשבע ואלו פאו עדים והכחישוהו אחר שנשבע כשהפקה עליו הנה מוציא ממנו אע"פ שלא נשבע אלא על ידי הפה ה"נ נימא אי תפיס פה דהרי תפיסתו מהני פאלו פאו עדים לפי טעמו של הרא"ש ונ"ל הא ליתא דאע"פ שהאמת פן הוא שאלו פאו עדים אחר שנשבע כשהפקה עליו והכחישוהו ה"י מוציא ממנו אפ"ה תפיסתו לא מהני משום דאנו מדמינן פאלו אמר אני מאמין לה אם תשבע אבל לא פאלו אמר אני מאמין לה פנגד עדים אלא פאלו נתן לו נאמנות סתם דלגביה דידיה הוא נאמן ולא לגבי עדים לכה אלו פאו עדים והכחישוהו הנה מוציא ממנו אע"פ ששבועתו הנה על ידי הפה.

אבל אי לא פאו עדים אלא שתפס לא מהני דכיון שלא נשבע אלא על ידי הפה שהפך הנתבע עליו פאלו אמר לו אני מאמין לה נגדי אם תשבע ולא דמי לסתם לנשבע ונפטר שיכול התובע לתופסו אע"פ משום דהתם לא האמין לו מעולם על שבועתו ובעל פרחו הנה נשבע ואלו הנה יכול התובע לישבע וליטול ברצון הנה נשבע ולא הנה מאמין לשכנגדו בשבועתו לכה יכול לתופשו אע"פ.

אבל בנ"ד שמתחלה הנה הוא יכול לישבע ולפטר ולא רצה לישבע אלא הפכה על שכנגדו הנה פאלו א"ל אני מאמין לה אם תשבע ותו לא מצי לאתפשיה. והכי הייתי דן והספיקו על פל יושבי מדין פי טעמא דמסתבר הוא: שאלה ח כענין וכהלכה משיב ושואל.

לבו פלב אריאל. וידי אמונה לאל.

האלוף המרום תלמידי הנותיק כמהרר עזריאל הלוי יצ"ו: על אשר שאלתני בדין בשור שנמלח פבר והודח ואחר פה נמלח עם בשור שהוא עדיין בשיעור מליחה ופולט דמו מה דינו וגלית דעתך שהנה נראה לה להחמיר על פי מה שכתב הרב בספר תורת חטאת פלל ו' סוף סימן ה' ונ"ל מיהו נראה לי דהיינו דוקא אם לא הודח בפשר וכולי אבל אם הודח

לאח' מליחתו לא אמרינו דניחזור וימלחנו וכו' וכו' דמאחר שגמלח פעם אחת והודח נסתמו נקבי הפליטה ושוב לא יפתח בשביל הציר שבו וכו' עכ"ל הרי פתח בהדיא דלאחר שהודח תו לא מהני אחר כך מליחה שפבר נסתמו נקבי הפליטה אלא שראית מורה אחר שהורה להקל ונסתפקת בדבר: תשובה יראה דהמקיל בזה לא הפסיד דזה שכתב הרב בתורת חטאת קלל ו' דלאחר שהודח נסתמו נקבי הפליטה לא נמצא בשום פוסק והוא פתח פן מסבא דנפשיה מה שפרא לוי לפי דעתו אבל לא הלכה למעשה ונראה ממנו שהוא בעצמו חזר מסבא זו שהרי פתח בהג"ה ש"ע מטור י"ד סימן ע' סעיף ו' וז"ל ומכל מקום לצורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת צירו דהיינו תוך י"ב שעות ע"י שניחזור ונדיחנו וניחזור וימלחנו וכן אם נפל לציר וכו' עכ"ל הרי פתח בהדיא שידחנו וניחזור וימלחנו ולא חשש שעל ידי הדחה יסתמו נקבי הפליטה אלא דלא רצה להחמיר בדיעבד בהפסד מרובה מטעם סבא זו מפני שלא מצא בשום פוסק סבא זו שעל ידי הדחה נסתמו נקבי הפליטה: ואף על גב דלכאורה משמע מדברי הר"ן בשם הר"ר יונה וב"י הביאו והתם בסימן ע' בד"ה פתח הרשב"א אסור למלוח וכו' שמתקל בין הודח ללא הודח והיינו משום שלאחר הדחה נסתמו נקבי הפליטה שכתב וז"ל ולפי זה יש ליזהר שלא להניח בשר תפל אצל בשר מליח בעוד מלחו עליו אף על פי שדעתו למלוח התפל לאחר מכן לפי שהתפל כיון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המלח והוי ליה דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי.

אבל הר"ר יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים וכו' ומכל מקום אפילו לפי סבא זו כל שגמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר בעוד שגמלחו עליו ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לו תקנה במליחה.

וכן יש ליזהר שלא להניח בשר שגמלח ופלט כל דם וציר שבו בין שגמלחו עליו בין שאין מלחו עליו אצל בשר מליח שלא יצא מידי כל דמו דכיון שפבר פלט כל דם וציר שבו שוב אין טרוד לפלוט ובולע.

וכן יש ליזהר שלא למלוח בשר בתחיל' עם בשר שגמלח פבר וכו' עכ"ל: הרי מדכתב רבינו יונה בבבא קמייטא כל שגמלח ויוצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר וכו' הרי נקט והודח.

ובבבא תנינא פתח וכן יש ליזהר שלא להניח בשר שגמלח ופלט כל דם וציר שבו וכו' ולא נקט בבבא תנינא והודח. אלא נקט שפבר פלט כל דם וצירו משמע בבבא קמייטא הוי האיסור משום שפבר הודח אף על פי שעדיין הוא בתוך פליטת צירו.

ובבבא תנינא הוי האיסור משום שפבר פלט כל צירו ואע"פ שלא הודח וא"כ משמע דהאיסור בשפבר הודח היינו הוא משום דנסתמו נקבי הפליטה כך נראה לכאורה: אמנם פדדדיקין שפיר נראה ברור דלא מטעם זה נקט והודח ולית ליה הך סבא דנסתמו נקבי הפליטה דאי הוי הטעם משום דלאחר שהודח נסתמו נקבי הפליטה לא הוי ליה לסתום ולומר דשוב אין לו תקנה במליחה בלא טעמא למלתא אלא הוי ליה לפרש הטעם משום דעל ידי הדחה נסתמו נקבי הפליטה ותו דבבבא תנינא נקט לשון וכן שכתב וז"ל וכן יש ליזהר שלא להניח בשר שגמלח ופלט דם וציר שבו וכו' משמע מלשון וכן דנקט דהך בבא תנינא קילא מקמייטא ודברך לא זו אף זו קתני והוא ליתא שהרי דין זה

דנקט בבבא תגנינא בבבא שפכר נמלח ופלט כל דמו וצירו פשוט טפי לאיסור מהה דקתני בבבא קמימתא בבבא שפכר שעדיין לא פלט צירו אלא שהודח ואם פן מאי האי דקתני וכן בבבא תגנינא: לכה נראה דלא סבירא ליה הה סבירא פלל שלאחר הדחה פסתמו נקבי הפליטה ולא משום פן נקט והודח ויהיה דברי הר"ר יונה מבוארים ברנוחה.

והמשפך דבריו כה הוא תחלה נקט שיש להתיר בפוך תפל להניח אצל בפוך מליח בעוד מלחו עליו על ידי שאחר כה פשימלחנו ויפליט דם של גופה יפליט גם דם הפלוע ממקום אחר דלא דמי לדגים וכו' וכתב על זה אחר כה אפילו לפי סבירא זו פל שנמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אצל בפוך אחר בעוד שפולחו עליו.

ונקט והודח משום דאי לא הודח לא היה בולע פלל ושרי דאף על גב דכבר פלט דמו מפל מקום פינון שעדיין לא פלט כל צירו הרי הוא טרוד לפלנט ציר ואידי דטרוד לפלנט ציר לא בלע דם ממקום אחר.

אבל לאחר שהודח דודאי בולע ממקום אחר פינון דאינו פולט דתפל הוא אלא שרוץ להניח אצל בפוך שהוא עדיין במלחו על דעת שפמלחנו אחר כה. וסלקא דעתה אמינא שיהא דינו כמו בפוך תפל דלעיל דמותר להניחו אצל בפוך שהוא במולחו על דעת שפמלחנו אחר כה ויפלט דם דידה ויפלט דם הפלוע ממקום אחר הוא הדין נמי האי בפוך שנמלח והודח פינון שעדיין לא פלט כל ציר יהא מותר להניחו אצל בפוך שהוא במולחו על דעת שפמלחנו אחר כה ויפלט ציר דידה ויפלט נמי דם הפלוע קמשמע לן דאסור משום דמליחה לא מהני לדם הפלוע פינון שפכר פלט כל דמו אף על גב דעדיין לא פלט כל צירו דגבי פליטת דם דוקא הוא דאמרינן אידי דפלט דם דידה ויפלט נמי דם הפלוע ממקום אחר אבל בשפכר פלט כל דמו אף על פי שעדיין לא פלט כל צירו לא אמרינן דמליחה מהניא ליה על ידי הדחה להפליט דם הפלוע בתוכו ממקום אחר ולא מטעם שנסתמו נקביהפליטה דסתמת נקבי הפליטה על ידי הדחה מאן דכר שמייה.

אלא משום דאף על גב דיש פח במלח להפליט הציר שבתוכו. מפל מקום לא אמרינן אידי דפלט ציר ויפלט נמי דם הפלוע ממקום אחר פינון דליכא דם בתוך הפוך שיהא המלח מפליטו לא מצי נמי למיפלט דם הפלוע ממקום אחר דפליטת ציר לא מהני למיפלט דם הפלוע בתוכו ממקום אחר.

כה סבירא ליה להר"ר יונה. אבל אי לא הודח לא היה נאסר פלל משום דאז היה טרוד לפלנט הציר.

ואידי דטרוד לפלנט אמרינן אפילו בציר אידי דטרוד לפלנט ציר אינו בולע דם ממקום אחר. ונה נכון: ואחר כה פתב בבא תגנינא דקילא מקמייתא וז"ל נאפי' הכי יש לינהר שלא להניח בפוך שנמלח ופלט כל דם וצירו אצל בפוך מליח שלא יצא מידי דמו דסלקא דעתה אמינא פינון דהוא עדיין במולחו ואינו תפל אינו בולע מן בפוך אחר קמשמע לן דכיון שפכר פלט כל דמו וצירו שוב אינו טרוד לפלנט ובולע מבפוך אחר אף על גב דעדיין לא הודח פינון שפכר פלט דמו וכל צירו אבל אי הנה עדיין בתוך פליטת צירו אף על פי שלא הודח לא היה נאסר משום דאמרינן אידי דטרוד לפלנט ציר אינו בולע דם מבפוך אחר.

כמו שפירשתי בבבא קמייא. ואחר כך נקט בבא תליתאי דקילי מתרתי קמייא ונ"ל
ואפילו הכי יש ליזהר שלא למלוח בפשר בתחילה וכולי עם בפשר שנמלח כבר אף על פי
שאותו בפשר פולט ציר.

עדיין כל שיש לחוש שיגמור פליטת ציר הראשון קודם פליטת דם האחרון וכולי. ואם
כן שפיר מתנישב הפל וגם לשון וכן דנקט: הרי בארנו שמה שכתב הר"ן בשם הר"ר
יונה בפשר שנמלח והודח שהניחו עם בפשר שהוא במולחו לא מהניא ליה מליחה אחר כך
ואסור.

לאו משום דנסתמו נקבי הפליטה אחר הדחה. אלא משום כיון דתו ליכא דמו בתוכו לא
מהניא ליה מליחה אחר כך למיפלט דם הבלוע.

אף על פי דעדיין ציר בתוכו ועל ידי מליחה פולטת ציר דכל מקו' פליטת ציר אינו מועלת
למיפלט דם הבלוע בו ממקום אחר: ומדברי הטור י"ד סימן ע' הן מה שכתב הוא גופיה
הן מה שכתב בשם הרשב"א נמי אין במשמע כלל שיהא סבא לומר שעל ידי הדחה
נסתמו נקבי הפליטה ולא כמו שפירש הרב מ"ו בב"ח סעיף ט' דברי הרשב"א דטעמו
שאוסר בפשר שנמלח והודח נמלח אח"כ עם בפשר אחר שהוא במלחו משום דעל הדחה
נסתמו נקבי הפליטה ואינו יוצא עוד על ידי מליחה דהא ליתא כמו שיתבאר אלא טעמו
כטעם הר"ר יונה שהביאו הר"ן וכדפירשתי דכיון דליכא דם בתוכו אלא ציר לא מהני
מליחה דפליטת ציר אינו מועיל לפליטת דם הבלוע בו: כי הנה מה שכתב הטור בסוף
סימן ע' ונ"ל כתב עוד הרשב"א אסור ליתן בפשר שלא נמלח כלל עם בפשר שנמלח קודם
פליטתו וכו'.

ובספר התרומות וכו' ויש מתירים וכולי ולא נהירא עכ"ל. הפל הוא מדברי הרשב"א.

ועיין בב"י הביאו בד"ה כתב עוד הרשב"א וכולי שכתב ונ"ל וכתב עוד שם ויש מגדולי
המורים שהורו שחוזר הוא להכשרו וכולי וזה נכון. וגדולה מזו אמרו מקצת רבותינו
שאפילו מלחו בפשר שנמלח והודח ובלע דם חתכה זו שמלחו עליו חוזר הוא ומלחו
וכשר דכבולעו כך פולטו וכמו שפולט על ידי מלח דם של עצמו פולט נמי דם שבלע
ממקום אחר.

ואין דבר זה נכון בעיני וראיתי סתירת דבר זה ממה שאסרו דגים שמלחן עם עופות
ואילו הנה להם היתר במליחה לא אמרו אסורים ולא היו שותקים מללמד עליהם את
ההיתר עכ"ל: הרי מבואר מה שהביא הטור מדברי הרשב"א ויש מתירים גם כזה זהו
דעת מקצת רבותינו שהביא הרשב"א שגדולה מזו אמרו וכולי ומה שכתב הטור אח"כ
ולא נהירא הוא דברי הרשב"א עצמו שכתב ואין דבר זה נכון בעיני וכו': ובאור הדברים
כך הוא תחילה כתב שספר התרומות מתיר בפשר שלא נמלח עדיין כלל שהניחו אצל
בשר שהוא במלחו ע"י שיחזור וימלחנו שעל ידי שיפלוט דם דידיה יפלוט נמי דם שבלע.

וזהו נדאי נכון ואחר כך כתב ואפילו לפי זה בפשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שמלחו עם
בשר אחר אסור וכו' ומיירי שפלט דמו ולא צירו והודח כמו שכתב הרשב"א כך בהדיא
וסלקא דעתה אמינא דיהא דין זה דומה לדין דלעיל מיניה בסמוך דכיון דהודח הרי הוא
כבשר תפל דשרי על ידי מליחה שימלחנו אחר כך הוא הדין נמי בבשר זה שנמלח והודח

קמשמע לן דאסור והיינו דכינן שפכר פלט דמו אף על גב דעדיין לא פלט צירו שוב אינו חוזר ופלט דם שבלע דדוקא אם עדיין דמו בתוכו ופלטו על ידי מליחה אז מהני דפולט נמי דם הבלוע והיינו כבשר תפל שעדיין דמו בתוכו.

אבל פאן דליפא דם בתוכו שפכר פלטו במליחה ראשונה ולית ביה רק צירו תו לא מהני מליחה למיפלט דם דאע"ג דיש פח במלח למיפלט ציר לא מהני למיפלט דם הבלוע ממקום אחר והיינו ממש כמו שכתב הר"ר יונה ואפילו לפי זה וכו' ושהביא הר"ן והביאו ב"י וכדפי' שתי לעיל.

וממילא נשמע והוא פשוט דאם לא הודח לא היה נאסר כלל משום דאז היה טרוד לפלג ציר ואידי דטרוד לפלג ציר לא בלע דם וזה מבואר התם בת"ה הארוך בהדיא. ולא הוצרך הטור להתנב בהדיא דמיי' פאן בנמלח והודח משום דהוא נלמד מענינו שרי כתב וז"ל ואפילו לפי זה בשר שנמלח פכר וכו'.

וקאי אלעיל בסמוך שכתב דין בשר תפל דמותר על ידי מליחה שימלחנו אחר כך וסלקא דעתך אמינא דהוא הדין נמי דין זה בשר שנמלח קמשמע לן ואם פו ודאי דצריך לומר דמיי' פאן בהודח שיהא דומיא דלעיל שהוא בשר תפל.

ועוד אי מיי' בלא הודח לא הוי נאסר כלל משום דאידי דטרוד לפלג ציר לא בלע דם: ואחר כך כתב ויש מתירים גם בזה ע"י מליחה. דאף על גב דליפא דם עצמו בתוכו שפכר פלטו אפילו הכי מהניא מליחה לפלג דם הבלוע בתוכו והוא הדין נמי אפי' וכו' דהיינו אפילו לאחר פליט' כל דמו וכל צירו סביב' ליה דשרי על ידי מליחה כי זהו דעת מקצת רבותינו שגדולה מזו אמרו וכו'.

שהביא תורת הבית ומסיימים בטעמם דכשם שפולט דם עצמו על ידי מליחה כך פולט דם בלוע. פירוש לדבריהם אף על פי שעתה פלט כל דמו אפילו הכי מהניא מליחה דכשם שפולט דם עצמו על ידי מליחה כך פולט דם בלוע אף על פי שאין בתוכו דם כלל משל עצמו.

ועל זה כתב ולא נהירא מטעם שהקשה בת"ה מדגים ועופות שנמלחו יחד אלו היה להם היתר במליחה לא היו שותקים מללמד עליהם את ההיתר אלא כינן שפכר פלט דמו תו לא מהניא ליה מליחה כלל: אבל אין לפרש הא דכתב הטור ויש מתירים גם בזה קאי דוקא שעדיין לא פלט כל צירו דעל ידי דפולט ציר פולט נמי דם שבלע ממקום אחר.

אבל היכא דפלט כל צירו לא דאם פו לא הוי מקשה הרשב"א מידי מדגים ועופות שנמלחו דאסורים דהתם שאני דלא מהני מליחה משום דלית להו לדגים גופייהו לא דם ולא ציר למיפלט לכך לא מהניא להו מליחה למיפלט דם שבלעו ממקום אחר.

אבל פאן דעדיין בתוכו ציר דלמא מהניא מליחה למיפלט דם הבלוע דכינן דפולט ציר פולט נמי דם הבלוע. אלא על פירוש דסביב' ליה אפילו אי פלטו כל דמן וצירן אפילו הכי מהניא להו מליחה לכך מקשה שפיר מדגים ועופות שנמלחו וכו': ואין להקשות מנא ליה להרשב"א באמת לפרש דברי מקצת רבותינו שגדולה מזו אמרו היינו אפילו אחר שפלטו דם וצירם דמהני מליחה ומקשי עליהו מדגים ועופות שנמלחו יחד שאסורים דלמא באמת לא מיי' אלא בעדיין הוא תוף פליטת צירו ולא קשיא עליהו

מעופות ודגים דשאני הכא כיון שעדיין הציר בתוך הפשר והמלח יפליט הציר יפליט נמי דם הבלוע בתוכו אבל כשאין בתוכו לא דם ולא ציר מודו אינהו דלא מהני מליחה.

הא לא קשיא דאם כן למה מסיימין בטעמם דכשם שפולט דם עצמו על ידי מליחה כן פולט דם בלוע הא עיקר טעמא דידהו לא הנה אלא משום דהציר עדיין בתוכו ואידי דיפלוט ציר יפלוט נמי דם הבלוע.

והאיך קאמר דכשם שפולט דם עצמו וכולי הא דם עצמו אינו בתוכו וכך הנה ליה למימר דכשם שפולט ציר פולט נמי דם הבלוע. אלא על כרחוק דסבירא ליה דאף על פי שאין בתוכו לא ציר ולא דם כלל מהני מליחה ולכך מסיימי בטעמם דכשם שמליחה פולט דם עצמו כן פולט דם הבלוע אפילו במקום שאין דם עצמו בתוכו והוא הדין נמי אפילו במקום שאין ציר בתוכו לכה מקשה שפי' מדגים ועופו' וכולי: הרי נתבאר הפל כהוגן.

ונתבאר שאין במשמעות הפוסקי' לומר שטעם האוסרין הוא משום שעל ידי הדחה נסתמו נקבי הפליטה דאין סבירא לומר כן והא דאסור לאחר הדחה כשנמלח עם בשר אחר לא משום שנסתמו נקבי הפליטה אלא דכיון שכבר פלט דמו ואין בתוכו רק ציר לחוד תו אין מועיל מליחה להפליט דם הבלוע דפליטת ציר לא מהני לפליטת דם אבל אי לא הודח לא הני נאסר כלל דאיירי דטרוד לפלוט ציר לא בלע דם ונה מבואר בדברי הר"ן בשם הר"ר יונה שהביאו ב"י בסימן ע' ובת"ה הארוך בית ג' שער ג' דף ע' וע"א: אבל לאותן פוסקים דסבירא להו דכל שהוא פולט ציר פולט נמי דם הבלוע בתוכו דכשם שפולט ציר פולט נמי דם הבלוע בתוכו הביאם הרב בהג"ה ש"ע סימן ע' בשם הג"ה ש"ד אין לחלק בין הודח ללא הודח דלית עיקר להך סבירא דעל ידי הדחה נסתמו נקבי הפליטה.

רק הרב בת"ח כתב כן מה שראוה לו. ובש"ע לא כתב מידי מזה: ודברי הטור מוכיחים כן דלא משמע ליה הך סבירא שיהא האיסור לאחר שהודח משום שנסתמו נקבי הפליטה אלא משום דכיון שכבר פלט כל דמו תו לא מהניא ליה מליחה אחר כן אף על גב דעדיין לא פלט צירו דפליטת צירו לא מהני לפלוט דם הבלוע ממקום אחד דאי הנה סביר' ליה להטור הא דכתב וז"ל נאפי' לפי זה בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שמלחו עם בשר אחר אסור וכולי היינו משום שהודח ונסתמו נקבי הפליטה הוי ליה להטור לפרש ולומר דמייירי בהודח כיון דעיקר האיסור הוא מטעם שהודח שנסתמו נקבי הפליטה אלא ודאי דלא סבירא ליה להטור הך סבירא אלא סבירא ליה דעיקר איסורא הוא כיון שפלט כבר כל דמו תו לא מהני ליה מליחה אף על גב דעדיין לא פלט צירו דפליטת ציר לא מהניא לפלוט דם הבלוע ממקום אחר ולכך לא הוצרך למינקט בהדא והודח אף על גב דבאמת מייירי בהודח דאי לא הודח לא הני נאסר כלל משום דהיה טרוד לפלוט ולא בלע כדפירשתי וכמו שכתב הרשב"א בהדא דמייירי בהודח מפל מקום כיון דהוא נלמד מענינו דמייירי בהודח דקאי אלעיל כדפירשתי לא הוצרך למינקט בהדא והודח כיון דעיקר איסור לאו משום הכי הוא אלא משום שכבר פלט כל דמו: לכה נראה כיון דלא מצינו בפוסקים הך סבירא דעל ידי הדחה נסתמו נקבי הפליטה אלא בספר תורת חטאת שכתב הרב מה שראוה לו ובש"ע לא כתב מידי מזה.

אֵלָא מִשְׁמַע בְּהַפְדָּה כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּהַג"ה ש"ע סִימָן ט' שְׂיִדְיָחְנוּ וְיִחְזֹר וְיִמְלָחְנוּ. וְכִמוֹ שְׂהוֹכַחְתִּי נְמִי מִהַטּוֹר כִּינּוּן דְּלֹא נִקְט וְהוֹדַח בְּהִדְיָא.

וְגַם אִיפָּא מֵאֵן דְּשָׂרֵי בְּדִיעֵבַד אֶפְיִלוּ אַחַר פְּלִיטַת כָּל דְּמוֹ וְצִירוֹ אִם נִמְלַח עִם בְּשָׂר אַחַר שְׂהוּא בְּמוֹלְחוֹ עַל יְדֵי שְׂיִחְזֹר וְיִמְלָחְנוּ. אֵלָא שְׂהַרְב בְּהַג"ה פְּתַב שְׂיִשׁ לְאַסְוֹר אֶפְיִלוּ בְּדִיעֵבַד מִפְּחַ הַמְנַהֵג אֶבֶל לֹא מְדִינָא.

וְנָהוּ פְּשׁוּט הוּא דְּזָה גְרַע מְאִילוּ נִמְלַח וְהוֹדַח קוֹדָם פְּלִיטַת צִירוֹ אֶפְיִלוּ לְמֵאֵן דְּסִבְרָא לִיהַּ הַךָ סְבָרָא דְּעַל יְדֵי הַדְּחָה נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיט לְכָף מֵאֵי דְּמִקְוִל בְּזָה וּמוֹרָה לְהַתִּיר בְּבִשְׂרָא שְׂנַמְלַח כְּשִׁיעוֹר מְלִיחָה וְהוֹדַח קוֹדָם פְּלִיטַת צִירוֹ וְאַחַר כְּף נִמְלַח עִם בְּשָׂר שְׂהוּא בְּמוֹלְחוֹ ע"י שְׂיִחְזֹר וְיִמְלָחְנוּ לֹא הִפְסִיד אִפִּי' שְׂלֹא בְּמִקוֹם הַפְּסִיד מְרַבָּה דְּהַךָ סְבָרָא שְׂעַל יְדֵי הַדְּחָה נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה לֹא קִים לָן שְׂפִיר הַנְּרָאָה לַע"ד פְּתַבְתִּי: ** (הַג"ה לְבוֹן חֲמַחְבָּר גַּם בַּעַל מ"ב פְּתַב בְּסִימָן נ"ג בְּתִשְׁבוּבוֹתָיו אַת"ח בְּדִין זָה וּמְכִינָא רְאָיָה מְדַבְּרֵי הַרְא"ש וְהַטּוֹר בְּרִישׁ סִימָן ס"ט): ** וְהַגָּה אַחַר שְׂפְתַבְתִּי כָּל זָה כְּמוֹ אַחַת עֲשָׂרָה שְׁנִים כְּאוֹ לִיְדֵי חִיבוּרִים חֲדָשִׁים עַל הַש"ע מְטוֹר י"ד סִפְר טוֹרֵי זָהב.

וְסִפְר שְׂפְתֵי פָּהוּ. וְרְאִיתִי שְׂהַרְגִּישׁוּ בְּכָל זָה וְאֶזְלִי לְשִׁיטַת הַרְב בְּתוֹרַת חֲטָאת כְּלָל ו' כְּאִילוּ הוּי דְּבָר מוֹסְפָם מְכָל הַפּוֹסְקִים דְּעַל יְדֵי הַדְּחָה נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה וְכִמוֹ שְׂהִבִּין נְמִי מ"ו הַרְב בְּב"ח וְלֹא יִרְדוּ לְזָה אֶת אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי שְׂמָה שְׂנִקְט הַר"ר יוֹנָה וְהוֹדַח.

וְכִן הַרְשָׁפ"א הִינּוּ דָאִם לֹא הוֹדַח אִינוּ נְאָסֵר כְּלָל. וְלֹאֲחַר שְׂהוֹדַח סְלִקָא דְּעֵתָהּ אֲמִינָא דְּהוּי כְּבִשְׂר תְּפַל וְיוֹעִיל לוֹ מְלִיחָה אַחַר כְּף קְמִשְׁמַע לָן דְּלֹא מְהַנִּי אֶבֶל לֹא מְשׁוּם שְׂנַסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה.

וְאֶת אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי הוּא נְכוּן. וְשְׂפְתֵי פָּהוּ רוֹצָה לְתַרְץ וּלְיִשְׁב דְּבָרֵי הַרְב בְּהַג"ה ש"ע סִימָן ע' שְׂפְתַב שְׂיִדְחָנוּ וְיִחְזֹר וְיִמְלָחְנוּ דְּמִשְׁמַע דְּלֹא נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה ע"י הַדְּחָה וּבְתוֹרַת חֲטָאת כְּלָל ו' פְּתַב דְּעַל יְדֵי הַדְּחָה נִסְתְּמוּ נִקְבֵי הַפְּלִיטָה.

שְׂיִשׁ לְחַלֵּק דְּבְתוֹרַת חֲטָאת מִיְיָרֵי בְּהִדְח' גְּמוּרָה וּבִש"ע מִיְיָרֵי בְּהִדְחָה מוֹעֲטַת וְאִין זָה בְּמִשְׁמַע כְּלָל וְדוֹחַק הוּא. וְאִי אֶפְשָׁר לְאִנְוֹרָו דָאִם כִּן הוּי לִיהַּ לְהַרְב לְכַתּוּב בְּהַג"ה גַּם דִּין זָה שְׂאַחַר הַדְּחָה גְּמוּרָה אִינוּ מוֹעִיל מְלִיחָה אֵלָא וְדֹאֵי דְּבְתוֹרַת חֲטָאת לֹא פְּתַב אֵלָא מָה שְׂנַרְאָה לוֹ מְדַעְתּוֹ וְלֹא רַצ' לְסַמּוֹךְ עַל הוֹרְאָה זֹו לְכָף לֹא הַזְּפִיר מִיְדֵי בְּהַג"ה, ש"ע וְכָל מַעֲיִין יִרְאָה כִּי כִן הוּא כְּאֲשֶׁר פְּתַבְתִּי: שְׂאֵלָה ט עוֹבְדָא הָנָה בְּטַבַּח שְׂהִיָּה מְפָשִׁיט עוֹר מְפָרָה שְׂחוּטָה וּפְגַע בְּמָרָה שְׂהִיָּתָה בּוֹלְטַת מִבִּין הַצְּלָעוֹת לְחוּץ בִּין עוֹר לְבִשְׂר וְלֹא הַפְּשִׁיט יוֹתֵר וְשְׂאֵל אוֹתִי הִיאָף יַעֲשֶׂה וְהִלְכְתִּי אֵל בֵּית הַמְּטַבַּח! וְצוּיָתִי שְׂיָהָא הַטַּבַּח מְפָשִׁיט הָעוֹר בְּנַחַת סְבִיב הַמָּרָה שְׂלֹא יִפְגַע עִם הַסְּפִין בְּמָרָה.

וְכִן עֲשֶׂה וְהַפְּשִׁיט הָעוֹר כְּנֻלָּה וְהַמָּרָה נְשִׂאָרָה תְּחוּבָה בִּין הַצְּלָעוֹת וּבּוֹלְטַת לְחוּץ. אַחֲרֵי כִן נְטִלוּ לְחוּץ הַפְּרַס וּבְנֵי מַעִים וְהַפְּרָדְתִּי אֲנִי בְּעֲצָמֵי הַמָּרָה בְּנַחַת.

מִבִּין הַצְּלָעוֹת עַל יְדֵי שְׂהִיו חוֹתְכִים בִּין הַצְּלָעוֹת וְהִיו מְרַחֲבוֹת הַצְּלָעוֹת זֹו מְזוֹ וְנִמְצָאת הַמָּרָה שְׂלִימָה וְנִפְחוּ אוֹתָהּ וְעֵלְתָהּ בְּנִפְיָח' וְלֹא נִמְצָא בָּהּ נִקְבַּ כְּלָל וְנִסְתְּפַקְתִּי בְּדְבָר קֶצֶת כִּי הִנֵּה רְאָה זָה דְּבָר חֲדָשׁ הוּא.

בכּן אחר מעט עיוני שְׁעִינְתִּי בְּדִין זֶה הַכְּשֶׁרְתִּי אֶת הַפְּרָה דְּלִמְאֵי גִיחוּשׁ לֵה אֵי מְשׁוּם דְּכִינּוּן שְׁהִיְתָה דְּבוּק' בֵּין הַצְּלָעוֹת וּבּוֹלְטָת לְחוּץ בֵּין עוֹר לְכֶשֶׁר הָרִי נְסֻרְכָא לְבִין הַצְּלָעוֹת וְאַנּוּ סְבִיר' לֹן כְּמֵאן דְּאָמַר אִין סִרְכָא בְּלֵא נִקְבַּהּ אֵלּוּ פְּלוּם הוּא חֲדָא דְּכֶבֶר הַסְּפִימוּ הָאֲתְרוּנִים דְּאִין סִרְכָא אֵלּוּ בְּרִיאָה אֲבָל לֹא בְּשָׂאֵר אִיבְרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמִשְׁהוּ הוּבָא בְּב"י בְּטוֹר י"ד סִימָן מ"ו וְכֹן פְּסֻק הֵתָם בְּש"ע: וְעוֹד אֲפִילוּ אֵי הָנָה סְבִירָא לֹן כְּאוֹתָן מִחְמִירִין דְּסְבִירָא לֵהוּ דְּסִרְכָא מְטָרִיף בְּכָל אִיבְרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמִשְׁהוּ פְּהוּב' בְּתְרוּמ' הַדְּשָׁן סִימָן קס"ג.

וּכְמוֹ שְׁפֻסֻק יָם שָׁל שְׁלֵמָה פְּרָק אֵלּוּ טְרַפּוֹת סִי' מ"ח. אֲפִילוּ הֵכִי אִין לְהַטְרִיף בְּגִדוֹן דִּידוֹן מְשׁוּם דְּהָא בְּרִיאָה אֵי נְסֻרְכָה לְדוֹנָן אִם נִמְצָא מְפָה בְּדוֹנָן סְבִירָא לֹן דְּכֶשֶׁרָה הִיא וְאִנְיָנָה צְרִיכָה בְּדִיקָה מְשׁוּם דְּתִלְיָנָן בְּמִכָּה בְּדוֹנָן.

כְּהוּבָא בְּב"י בְּטוֹר י"ד סִימָן ל"ט וְכֹן פְּסֻק הֵתָם בְּש"ע. וְאִם כֹּן הוּא הִדִּין בְּמִכָּה נְמִי דִּינָא הֵכִי דְּמֵאֵי שְׁנָא וְכָאן אִיכָא מְפָה בְּדוֹנָן שְׁהָרִי הַדְּוֹנָן נְקוּבָה הִיא בֵּין הַצְּלָעוֹת וְהַמְרָה תְּחוּבָה בֵּין הַצְּלָעוֹת וּבּוֹלְטָת לְחוּץ וְדֵאֵי דְּתִלְיָנָן בְּדוֹנָן.

וּמִסְתַּבְּרָא לְמִימַר שְׁהַבְּהֵמָה הִיְתָה שׁוֹכֶכֶת עַל צְדָה בְּמִקּוּם שְׁהִיָּה הַנְּקָב בֵּין הַצְּלָעוֹת וְנִרְחַקָה הַמְרָה לְבִין הַצְּלָעוֹת וּמִהַלְחָלוּחִית שְׁבָה נְסֻרְכָה וְנִדְּבָקָה שָׁם. וְנִמְצָא לְפִי זֶה אִין לְהַטְרִיף הַפְּרָה הַזֹּאת מְצַד רִיעוּתָא שְׁבָמְרָה דְּלִגְבֵי מְרָה לֹא הָנִי רִיעוּתָא כָּלֵל אֵי מְשׁוּם דְּדִינְיָנָן לֵה כְּנְסֻרְכָה הָא אִין סִרְכָא אֵלּוּ בְּרִיאָה וְאִפְי' אִם תְּמַצָּא לֹמַר דְּגַם בְּמִכָּה פּוֹסֵל סִרְכָא מְכָל מְקוּם כִּינּוּן דְּנִיקְבָה הַדְּוֹנָן בֵּין הַצְּלָעוֹת תִּלְיָנָן בְּדוֹנָן.

וְאֵי מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּנִיקְבָה הַדְּוֹנָן בֵּין הַצְּלָעוֹת חִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא נִיקְבָ' עַל יְדֵי קוּץ וְהִגִּיעַ עַד חֲלָל הַגּוּף וְנִיקְבָה אֲחַד מֵאִיבְרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמִשְׁהוּ וְאִין בְּדִיקָה לְנִקְבָה בְּמִשְׁהוּ. הָא נְמִי לֹא מִקְלָתָא הוּא חֲדָא דְּכֶבֶר הַסְּפִימוּ פּוֹסְקִים שְׁיֵשׁ לְהַקְל בְּסַפְק אִם נִיקְבָה בְּקוּץ אוּ בְּחוּלֵי הַבֵּיאוּ ב"י בִּי"ד סִימָן מ"ט וְז"ל וְכָתַב בְּאֵהָל מוֹעֵד לֹא הָיָה מְכִיר אֶת הַנְּקָב אִם הִיא מְחַמַּת קוּץ אִם הוּא מְחַמַּת חוּלֵי יֵשׁ מִתִּירִין מְחַמַּת סַפְק סְפִיקָא סַפְק מְחַמַּת מְכָה וּא"ת מְחַמַּת קוּץ שְׁמָא לֹא נִיקְבָה מֵאִיבְרִים הַפְּנִימִים וְיֵשׁ מִחְמִירִים גַּם בְּזֶה אֵלּוּ אִם כֹּן נִיכָר שְׁאִין הַנְּקָב מְחַמַּת קוּץ.

עכ"ל.

וּסְבָרָא רֵאשׁוּנָה נְרָאָה עֵיקַר עכ"ל וְכֹן פְּסֻק הֵתָם ב"י בְּש"ע סִימָן מ"ט. וְכֹן הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע סִימָן נ"א שְׁיֵשׁ לְהַקְל בְּסַפְק אִם נִיקְבָה מְחַמַּת קוּץ אוּ מְחַמַּת חוּלֵי.

וְעוֹד אֲפִילוּ לְאוֹתָן פּוֹסְקִים שְׁמִחְמִירִים בְּסַפְק נִיקְבָה מְחַמַּת קוּץ אוּ מְחַמַּת חוּלֵי מוֹדִים בְּגִדוֹן דִּידוֹן דִּישׁ לְהַקְל דְּכִינּוּן שְׁהַעוֹר מִבְּחוּץ הִיא שְׁלִימָה וְלֹא נִיקְבָה כָּלֵל רַק הַדְּוֹנָן נִיקְבָה מִבְּפְנִים בֵּין הַצְּלָעוֹת וְדֵאֵי דְּלֹא נַעֲשָׂה הַנְּקָב עַל יְדֵי קוּץ דְּאֵלּוּ הָיָה נִיקְבָה עַל יְדֵי קוּץ הָיָה הַנְּקָב נִיכָר מִבְּחוּץ שְׁגַם הַעוֹר הִיְת' רֵאוּיָה לְהִיּוֹת נְקוּבָה וְהָרִי כְּאֵלּוּ נִיכָר שְׁלֹא נַעֲשָׂה עַל יְדֵי קוּץ וְהֵם כְּתָבוּ בְּהַדְּיָא שְׁאִם נִיכָר הוּא שְׁלֹא נַעֲשָׂה עַל יְדֵי קוּץ יֵשׁ לְהַקְל שְׁהָרִי כְּתָב בְּאֵהָל מוֹעֵד וְז"ל וְיֵשׁ מִחְמִירִים גַּם בְּזֶה אֵלּוּ אִם כֹּן נִיכָר שְׁאִין הַנְּקָב מְחַמַּת קוּץ עכ"ל.

ובגדון דיין גיבוי הוה שלי נעש' על ידי קוץ דאלו נעשה על ידי קוץ ראוי הנה שגם העור תהיה נקובה' ולפי שאינה נקובה נקבר שלא נעשה על ידי קוץ לכה נראה שהפירה הזאת היא פשרה.

הנראה לע"ד פתבתי: ואחר שכתבתי פסק זה ממרה שנמצאת תחובה בין הצלעות כמו חמש שנים אחרי כן זכיתי לחבור שאלות ותשובות ספר משפטי שמואל ומצאתי בסימן ק"ל שנסאל על פיוצא בזה מש.

והורה הוא לאיסור והייתי קצת מרעיד אמנם אחר שקריתי וראיתי את הטעמים שכתב הרב ההוא שבשבילם הורה לאיסור ראיתי כי יפה דנתי ויפה זכיתי ויפה הורתי. כי הנה בנה יסודו על אותן הפוסקי שאין אנו נוהגין כמותן על פי הכרעת האחרונים הרב ב"י והרב בהג"ה ש"ע.

על פן אני עומד על עמדי ואין אני פחולק עליו ח"ו רק כמצרף ומזקק את דברי הפוסקים אשר אנחנו שותים מימיהם ונגררים אחריהם ובשביל פן אעתיק הנה כל דברי הרב ההוא באותו שאלה ותשובה ועיני כל יחזו מישרים כי הדברים הם ברורים כי ה' נתן לנו חוקים טובים ומשפטים ישרים ונהרי הוא לה העתקה מספר משפטי שמואל סימן ק"ל מענין זה ונ"ל: ולענין השאלה השנייה שהיא במרה שמצאת חוץ לדופן בין עור לבשר והיתה המרה בחוץ דבוקה וסרוכה לשם אי אפשר לנתקה ולהכניס בפנים ובשעת הבדיקה שהיו רוצים לבדוק בהמה היו שם שני בעלי תורה וראו זו המרה באופן זה נשתוממו כשעה חדה והיה רוצה האחד להפרד המרה לאט ולגנפחה וכשרצה הטבח להפרידה עשה לה נקב במרה ונשפכה וכו' עכ"ל השאלה ובדין זה נפלה מחלוקת בין הבעלי תורה אחד אוסר ונותן טעם לדבריו.

ואחד מתיר ונותן טעם לדבריו כמו שפאו בשאלה סברותיהם תשובה דבר זה יש בו לעיני אם יש לחוש בשאר הטרפיות מלבד הריאה בדין סירכא או לא דשמא דוקא בריאה אמרינו לה ולא בשאר איברי' וכן נמצא באנרחות חיים דלא אמרינו דין סירכא אלא בריאה ואין להוסיף בטרפיות ובזה קשה לי דאין פאן תוספות טרפיות דאם חיישי' לה מטעם נקב אם סירכא זו נקב חשיב והיינו נקבה המרה וכן פירש רש"י בריש פרק אלו טרפיות דכולהו סירכות ודיני טרפיות שהונכרו בריאה בכלל נקבה הריאה אימנהו ואין פאן בית מיוחד פלל וכבר בדין זה אי שייך סירכא בשאר איברים מצינו שכתב מהרר"י בספר ת"ה בסימן קס"ג פתב בפירוש בגסרכו הדקין לדופן דחיישינו להחמיר למאן דאמר דאין סירכא בלא נקב ועיין שם ואם פן הוא הדין במרה נמי תלינו דסירכא זו מנקב באה ולכן נסרכה מרה זו ונדבקה שם ומי לנו באחרונים גדול פמותו ובקי בכל דברי הראשונים ואפילו הכי חשש לאסור וא"ת דאחרי דבכאן מצינו דביקתה בדופן ונקובה לחוץ ואם פן תלינו בדופן כי היכי דתלינו בריאה דחמירא בדופן פשיש שם מפה הוא הדין בטרפיות אחר אומר אני דאפי' דנאמר זה מה שאין פן הסכר' דדילמא בריאה ודופן אמרינו הכי דריאה מתנפחת ומתמעטת בדופן ומשכה הדופן אליה ונדבקה בה אלא אפילו דנימא דתלינו גם בשאר איברים במכה בגדון דיין שנמצא המרה חוץ לדופן הדברים נקרים שנקב יש פאן ולא מפה דלפי השאלה לא הוזכר בדופן חולי המורה מפה אלא אדרבא מאחר שיצא חוץ אם פן נקב הנה בדופן ואם פן אמינא לחששא שכתב

הַרְשָׁבָ"א ז"ל בְּסִימָן רע"ז שְׁאַלְתָּ כָּבֶשׂ אֶחָד גִּמְצָא בּוֹ נֶקֶב אֶחָד בְּחִזָּה כְּנֶגֶד הַלֵּב מְפֹלֵשׁ אֲבָל לֹא נִגַע בְּלֵב כָּלָל וְלֹא בֵּא מִן הָאֲבָרִי שְׁנִקִּיבְתָן בְּמַשְׁהוּ יֵשׁ מִי שְׁחֹשֵׁשׁ מִשׁוּם דְּרוּסָה וְאִינוּ שְׁלֵא חֲשִׁשׁוּ אֲלֵא כְּשִׁישׁ יָדַיִם מוֹכִיחוֹת וּבִסְפֵק כְּלָבָא סְפֵק שׁוֹנְרָא אָמְרוּ לְהַקֵּל אִימָא כְּלָבָא וְכֵן מוֹכִיחַ הָאֲוֹנָא דְרַב אֲשִׁי תְּשׁוּבָה מִסְתַּבֵּר שֶׁהוּא אֲסוּר וְלֹא מִשׁוּם חֲשִׁשׁ דְּרוּסָה כְּמוֹ שְׁאַמְרַת אֲלֵא כָּל שְׁעוֹבֵר לְחַלֵּל חוֹשְׁשִׁין לְנִקִּיבַת אֶחָד מִן הָאֲבָרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמַשְׁהוּ וְכַדְקִימָא לֵן בְּקוּץ עַד שֶׁתִּנְקֵב לְחַלֵּל חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא דְרַב פְּנִיסְתוּ בְּחֻזְקָא נִגַע בְּלֵב אוֹ בְּאֶחָד מִן הָאֲבָרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמַשְׁהוּ וְאִין לְנֶקֶב בְּמַשְׁהוּ בְּדִיקָה וְלֹא אָמְרוּ בְּלֵב אוֹ בְּדִקְוִין וְהַמְסָס וּבֵית הַכּוֹסוֹת דְּאִינוּ טְרִיפָה אֲלֵא אִם כֵּן נֶקֶבָה מִצַּד לְצַד אֲלֵא בְּנֶקֶבִין שְׁעַל יְדֵי חוֹלֵי אֲבָל בְּנֶקֶבִי שְׁעַל יְדֵי פְּלִי פְּמַחְטִין אוֹ קוּץ אֲפִילוּ גִמְצָא מַחַט בְּחַלֵּל הַבְּהֵמָה טְרִיפָה וְזֶה דְּבַר בְּרוּר בְּעֵינֵי וְכֵן כְּתַבְתִּי בְּסֵפֶר תּוֹרַת הַבַּיִת עכ"ל וְהָרִי לָהּ בְּפִירוּשׁ דְּבִנְקֵב שְׁנִמְצָא חִיִּישִׁין כְּאֵלוּ הָיָה מִמֶּשׁ קוּץ אוֹ פְּלִי אַחַר וְחִיִּישִׁין לְכָל אֲבָרִים שְׁנִקִּיבְתָן בְּמַשְׁהוּ וְאִם.

כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינָה שְׁהֵי נֶקֶב גְּדוֹל שְׁעֵבֵר בּוֹ הַמְּרָה עַד חוּץ וְדֹאֵי נֶקֶב כְּזֶה לֹא מַחַמַת חוֹלֵי הוּא כִּי בְּשִׁאלָהּ לֹא נִכְתַּב אִם גִּמְצָא אִיזָה הֵיכֵר מִמֶּכָּה שֶׁל חוֹלֵי אוֹ אִיזָה רִיעוּתָא בְּדוּפִין הַמּוֹרָה חוֹלֵי כִּי כָּל רִיעוּתָא בְּעֵלְמָא כְּמִכָּה חֲשִׁיבָה וְכֵן מוֹכַח בְּפִרְק אֵלוּ טְרַפּוֹת אֲלֵא אֲדַרְבָּא נֶקֶב יֵשׁ כְּאֵן וְלֹא מִכָּה וְאִם כֵּן רְאוּי לְחוּשׁ לְהַחְמִיר וְאִין אֲנוּ צְרִיכִין לְמָה שְׁכַתַּב הָאוּסֵר דְּאַחֲרֵי דְנִיֶּקֶב הַדּוּפִין אִם כֵּן אִין מַגִּין לְמָרָה יוֹתֵר דְּהָרִי נִיֶּקֶב הַדּוּפִין דְּבִנְדוּן דִּינָה אִין נֶקֶב בְּמָרָה דְנִיֶּמָא דְדוּפִין אִינוּ סוֹתְמָה מִשׁוּם דְנֶקֶב כְּנֶגְדוֹ וְרִאֲיָה שֶׁהֵבִיא מְפָרְק אֵלוּ טְרַפּוֹת דְּאִיֶּנְקֵב דּוּפִין לְחִזָּה לֹא דְמֵיָא דְהֵתֵם נִיֶּקֶבָה הַרִיָּאָה מִמֶּשׁ וְנִיֶּקֶב הַדּוּפִין וְאִם כֵּן אִין מַגִּין אֲבָל הֵקָא לֹא נִיֶּקֶבָה הַמְּרָה אֲלֵא דְחִיִּישִׁין דְנִיֶּקֶבָה מִכַּח סְבַרְתָּ דְאִין סִירְכָא בְּלֵא נֶקֶב לְדַעַת רַש"י ז"ל וְחִבְרִיו ז"ל דְהוּוּ טוֹבָא וְהַגְּאוּנִים בְּכָלֵל אֲלֵא הַחֲשִׁשָׁא הִיא דְנִדְאֵי נֶקֶב הָיָה כְּאֵן וְלֹא מִכָּה דְנִיֶּמָא דְסִירְכָא זֶה מַחַמַת מִכָּה בְּאָה בְּמָרָה וְלֹא מִצַּד עֲצָמָה וּלְפִי דְבַרְיֵנוּ אֵלוּ אִין סִיוַע כָּלֵל מִדְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי ז"ל שְׁכַתַּב וְז"ל מַעֲשֵׂה שְׁנִדְבָקָה הַמְּרָה בְּצִלְעוֹת מִצַּד הַכְּבֵד כְּדִינָה וְהַכְּשִׁירוּהוּ עכ"ל וְיִתְדִיֶּק מִכְּאֵן דְּהָרִי דְאִין סִירְכָא פּוֹסְלַת בְּמָרָה דְאִמִּינָא לֹא מִיִּבְעִיָא לְפִי דְבָרֵי מַהֲרַר"י ז"ל בְּסֵפֶר תְּרוּמַת הַדָּשָׁן דְלַעִיל שְׁדִיֶּק מִדְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי שְׁכַתַּב אִיֶּפְכָא דִישׁ דִּין סִירְכָא בְּכָל הָאֲבָרִים וּבְנִדְאֵי אִיֶּהוּ הָיָה בְּקִי מִיֶּן בְּמְרָדְכִי ז"ל אֲלֵא אֲפִילוּ דְנִיֶּמָא דְדְבָרֵי הַמְּרָדְכִי ז"ל עֵיקֵר אוֹמֵר אֲנִי דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין דְבוּקָה לְסְרוּכָה טוֹבָא דְבְּדְבוּקָה יֵשׁ לְהַתִּיר וְלֹא בְּסְרוּכָה וְעוֹד דְהֵתֵם דְקִדְקָא וְאִם מִצַּד הַכְּבֵד דְמִשְׁמַע כְּשֶׁהוּא מִצַּד הַכְּבֵד אוֹלֵי חֲשִׁיב רְבוּתָא יוֹתֵר וְלִזָּה דְקִדְקָא וְאִם כְּדִינָה דְמִשְׁמַע בְּדָרָה דְאִין רְאוּי לְחוּשׁ לְנֶקֶב וְלֹא מִטַּעַם פְּרוּק אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינָה דְנֶקֶב יֵשׁ בְּדוּפִין וְזֹאת סְרוּכָה הִיא מְחוּץ לְדוּפִין יֵשׁ כְּמָה חֲשִׁשׁוֹת לְהַחְמִיר: וְאִף עַל גַּב דְּמִצְאָתִי בְּלִיקוּטִים מִשְׁם רַבִּינוּ גְּרִישׁוֹן מְאוּר הַגּוֹלָה ז"ל דְנֶקֶב שְׁנִמְצָא בְּדוּפִין כְּנֶגֶד הַפָּרֶס דְלֹא חִיִּישִׁין לָהּ שְׁמָא נִיֶּקֶב הַפָּרֶס וְהַתִּירָה אוֹמֵר אֲנִי דְשִׁאֲנִי נִדּוֹן דִּינָה דְאַחֲרֵי שְׁנִסְרְכָה אִיֶּתְרַע דְנִדְאֵי סִירְכָא זֶה מִצַּד הַנֶּקֶב בְּאָה דְאִין סִירְכָא בְּלֵא נֶקֶב וְנֶקֶב רְאוּי כְּאֵן וּמִכָּה לֹא רְאוּי בְּהַ דְנִיֶּמָא דְתַלְיִין בְּמִכָּה וְזֶה פְּשוּט וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר כִּי הֵיכִי דְאִיֶּפְכָא מֵאֵן דְאִם דְאִף עַל גַּב דְאִיֶּפְכָא מִכָּה בְּדוּפִין מְכַשְׂרִינָן לְגַבֵּי רִיָּאָה וְתַלְיִין בְּדוּפִין בְּשִׁאֲרַת הַמְּקוּמוֹ דְלֹא תַלְיִין בְּדוּפִין דְמַתּוּף שְׁהֵם רַכִּים לֹא תַלְיִין בְּהוּ הֵכִי נְמִי י"ל דְדוּקָא רִיָּאָה מַתּוּף דְמַתְנַפְּחַת וּמַתְמַעֲטַת קוֹלְטַת הַדּוּפִין אֲלֵיָהּ וְאִיֶּפְכָא לְמִימֵר דְתַלְיִין בְּהַ אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינָה שְׁסִירְכָא הַזֹּאת לֹא תַלְיִין לָהּ בְּדוּפִין וְאִיֶּפְכָא לְמֵאֵן דְאִם בְּשִׁאֲרַת הַמְּקוּמוֹת תַלְיִין בְּהַ אֲפִילוּ שְׁלֵא בְּדוּפִין הִיֶּינוּ דוּקָא בְּהַרִיָּאָה מִהַטַּעַם

שהזכרנו וכן יש ראיה דראוי לחוש אפילו בחששה קצת רחוקה וכל שפן בנ"ד מהא דאמרנו גבי מרה דאשתכח קשייתא פזייתא דאיפא כמה גדולים בפירושו נחששא הניא משום דשמא נכנסה דרף הנישט ונקבה ואף על גב דהניא חששא רחוקה ויותר יש לתלות דדרף סמפונא נקיט ואתאי אלא דחיישינו לחומרא והוא הדין לגבי נדון דידן דעינינו הרואות דבוק פנה ונקב גדול דיצאת המרה לחוץ פשיטא דחיישינו לה ואף על גב דהכא הגרעון לפנינו וריעותא לפנינו היא מכל מקום חששה שלא רחוקה היא ואפילו הכי מחמירנו וכמה חומרות אמרינו בפרק אלו טרפות מטעם דהוי ספיקא דאורייתא סוף דבר זו דעתי הקצרה במרה זו שנמצאת חוץ לדופן דבוקה וסרוכה דנקיטנו לחומרא עכ"ל: והנה העסקתי דברי הרב משפטי שמואל מה שכ' מדין מרה שנמצאת בין עור לבשר ועיני כל לנוכח יביטו הוא בנה יסודו על הדין שכתב בת"ה סימן קס"ג דסירכא פוסלת בכל האברים שנקיבתו במשהו ורצונו לומר פיון שנסרקה המרה לבין הצלעות הרי הסירכא פוסלת בה אלא שהרגיש שמא יש לתלות בדופן לכך פתב דאין לתלות בדופן דרצונו לומר דדוקא ריאה יש לתלות בדופן ולא מרה אלו הם תנורף דברי הרב אבל אין אנו צריכין לחוש כלל לדבריו כי כבר בארתי שהאחרונים הרב ב"י והרב בהג"ה ש"ע סימן מ"ו הכריעו כמאן דאמר דאין סירכא פוסלת אלא בריאה ולא בשאר אברים שנקיבתו במשהו: תו פתב הרב פיון דיש פאן נקב בדופן ואין ניקר אם בא מחמת קוץ או מחמת חולי תלינו לחומרא דמחמת קוץ פא ויש לחוש שניקב אחד מאיברים שנקיבתו במשהו ואין בדיקה לנקב במשהו.

להא נמי אין אנו צריכין לחוש כלל כי כבר ביארתי שהאחרונים הרב ב"י בסימן מ"ט והרב בהג"ה ש"ע סימן נ"א הכריעו כמאן דאמר דבספק ניקב מחמת קוץ או מחמת חולי תלינו להקל: הרי מכל דברי הרב אין שום דבר שצריכין אנו להשיב עליו כי היסוד אשר בנה הרב הנ"ל וסבב כל דבריו על היסוד שהוא אזיל ליה פיון שהאחרונים אשר אנו שותים מימיהם ונגררי' אתריהם הכריעו דלא פדידהו שבנה הוא היסוד עליהם ולא נשאר מידי רק תשובת הרשב"א בכבש אחד שנמצא בו נקב בחזה וכו' פדלעיל דמיייתי הרב ראיה מנייה דניקב יש לתלות בקוץ וזה ברור פשמש דאין ראיה מתשובת הרשב"א לנדון דידן: דהתם בתשובת הרשב"א בכבש שנמצא נקב בחזה וכו' שחשש לנקיבת אחד מן האיברים שנקיבתו במשהו על ידי קוץ מייירי שגם העור הנה מנוקב כדמשמע מלשונו שהנה נקב מן פולש עד הלב.

וגם ניקר הנה שהנקב לא הנה על ידי חולי כדמשמע מלשון השואל שכתב וז"ל ויש מי שחושש משום דרוסה ואינו וכו' וכן הוכח מאונזא דרב אשי עכ"ל. והיינו הא דאיתא פרק אלו טרפות דף נ"ג.

הוא בר אונזא דהנה ביה רב אשי על לביני קניא נפק אתא כי ממסמס קועי דמא. אמר רב אשי לא אמרי' ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא ספק נמי ספק קניא ספק שונרא אימר קניא מחייה ע"כ.

הרי התם מייירי דאונזא הנה נראה בה דלא נעשה הריעותא על ידי חולי דהנה ממסמס קועו דמא הכי נמי דכונתא מייירי בכבש שהנה נראה שלא נעשה על ידי חולי שהרי השואל דמה אותו כבש לבר אונזא והיינו משום שגם העור הנה מנוקב והנה ניקר שלא

נעשה ע"י חולי לכה שפיר דמי למיתלי בקוץ ולהחמיר שפא ניקב א' מאיבריים הפנימיים שנקיבתן במשהו ואין בדיקה לנקב במשהו.

אבל בנ"ד דהעור מבחון שלם הוא ולא ניקב כלל הרי אדרבה דומה פאלו הוא ניפר שלא ניקב על ידי קוץ דאלו הנה ניקב על ידי קוץ ראוי הנה שגם העור תהא מנוקב כמו שפתבתי ובארתי למעלה בתשובתי לכה אין להחמיר כלל כיון שפבר הכריעו האחרונים דבספק ניקב על ידי קוץ או על ידי חולי אזלינו לקולא: והגם דזה פשוט הוא דנקב שנמצא בכבש נגד הלב בחזה דמייירי בו הרשב"א היינו שהנה ניפר שלא הנה ע"י חולי דומיא דבר אנוןא דרב אשי פ' אלו טריפות דף נ"ג מ"מ אית נמי להוכיח שכן הוא.

שהרי פתב הרשב"א בתשובה זו ונ"ל ולא אמרו בלב או בדקין והמסס ובית הכוסות דאינו טריפ' אא"כ נקבה מצד לצד אלא בנקבים שעל ידי חולי אבל בנקבים שעל ידי פלי כמחט או קוץ אפילו נמצא מחט בחלל הבהמה טריפה וזה דבר ברור בעיני.

וכן פתבתי בספר תורת הבית עכ"ל: והנה בספר תורת הבית בית ב' שער ג' דף ל' ע"ד פתב דין זה ונ"ל עוד תדע שפשאמרו ניקב הלב וכו' וכן בכל אבר פנימי שאמרו שניקב מצד לצד לא אמרו אלא בשניקב מחמת חולי אבל בלאו הכי אפילו לא ניקבו אלא מבחון בקוץ או בסכין וכיוצא בזה טרפה וכו' ולפיכה אם נמצא הפכד נקוב מבחון שלא מחמת חולי הרי זה טרפה.

כמו שאמרנו. עכ"ל ה"ה: הרי ביאר ה"ה בתורת הבית וכתב בהדיא דאם נמצא נקוב מבחון טרפה היינו בשניפר שהוא שלא מחמת חולי שהרי פתב ונ"ל לפיכה אפילו אם נמצא הפכד ניקב מבחון שלא מחמת חולי הרי זה טרפה עכ"ל.

דקדק וכתב שלא מחמת חולי. וכאן בתשובה סימן רע"ז בהוא כבש שנמצא נקב בחזה נגד הלב מרמז ומורה מקום על תורת הבית שלו ודאי דמייירי נמי בכה"ג שניפר הנקב הוא שלא על ידי חולי כמו בתורת הבית.

ולכה החמיר וחשש שפא ניקב אחד מאיבריים הפנימיים שנקיבתן במשהו ואין בדיקה לנקב במשהו. אחרי כן מצאתי שמ"ו בספר בית חדש שלו תופס בפשיטות דהרשב"א בתשובה זו בכבש שנמצא בו נקב בחזה נגד הלב וכו' מייירי שניפר בו שנעשה על ידי מחט שפתב בי"ד סימן נ"א סעיף ג' ונ"ל אבל לפי עניות דעתי אין זה נכון דכבר פתב הרשב"א בתשובותיו בסימן רע"ז דככי האי גונא הווי טריפה כיון שניפר שהנקב בא מחמת מחט וכו' עכ"ל.

הרי פתב בפשיטות שניפר שהנקב בא מחמת מחט לכה הטריף. אבל בגדון דידן במרה שנמצאת תחובה בין הצלעות שנקבה הדופן בין הצלעות מבפנים והעור לא ניקבה כלל מבחון הנה בהיפך שיש היפר שלא ניקב ע"י קוץ דאלו הנה ניקב ע"י קוץ הי' ניפר מבחון בעור.

ולפי שאין הנקב ניפר מבחון כלל אלא מבפנים בין העור לבשר ודאי דלא נעשה ע"י קוץ לכה אין להחמיר כלל. ואפי' את"ל דלא הוי היפר שלא נעשה על ידי קוץ אלא סתם נקב כיון דאינו ניפר בהדיא שנעשה על ידי קוץ יש לתלות ולהקל כי כן הכריעו האחרונים הרב ב"י בסימן מ"ט.

והרב בהג"ה ש"ע מטור יורה דעה ומימיהם אנו שותים ואחריהם אנו נגררים: וכנראה מתוך ספרו של הרב הגדול בעל משפטי שמואל כתב ספרו טרם יצא לאור החבור הגדול של הרב ב"י שמצאתי פסק אחד שכתב בשנת רצ"ב.

אמנם אחר שיצא לאור החבור הגדול של הרב ב"י והש"ע שלו ואחריו הרב בהג"ה ש"ע ונתפשטו חבוריהם בקרב כל ישראל אין לנו אלא דבריהם וכדין הכשרתי את הפרה שהיא שהיתה הפרה נמצאת בין עור לבשר תחובה בין הצלעות ויפה דנתי. ויפה הורתי.

והדברים ברורים: שאלה יוד ראובן הלנה לשמעון בשטר מחתימת ידו כפאשר נוהגין האידנ' מה שקורין ממרמ"י. והיגנו שהלנה חותם חתימת ידו באמצע הפגלה וכותב מעבר לדף ג"כ באמצע דמגילתא מכונן נגד החתימה בזה הלשון.

משמעות שטר חוב זה על החתום מעבר לדף מסוף מאה זהובים זמן פירעון לר"ח ניסן שצט"ל. ויש לשטר חתימת ידו זה כל תוקף שטרות שבעולם רק שאין לו דין שטר גמור לטרון מששעבדי אבל מבני חורין גבי ואפילו מיורשים ואינו יכול לטעון פרעתי אם יכולים לקיים חתימת יד הלנה החתום בשטר זה ויכול אדם ליתן לחבירו שטר זה אפילו בלא פתיכה ומסירה ואפילו בלא פח והרשאה וכל המוציא גובה בו והכל ממנהג התגרים ששקבעו מנהג זה עיקר משום תקנת השוק על פי מנהיגי ארצות וגאוני עולם.

ואחר כך נאבד השטר מן ראובן המלנה ורצה להתפרע משמעון הלנה ושמעון טוען שהוא ירא שפא ימצאם אחר ויגבה בו ממנו: והנה באמת כבר אירע זה פעמים הרבה ונהגו הדיינים להכריז על שטר שפא כך וכך הוא וזמן פירעון כך וכך וחתום עליה פלוני מי שיש לו שטר כזה יבא לב"ד ויהא מראה זכיותיו תוף שלשים יום או יתבטלו זכיותיו ונותנים בידי הלנה כתוב וחתום שפא הכריז והוא חייב לשלם למלנה שלו.

כך הוא מנהג הדיינים: אלא שלנה זה מוסיף לטעון דלמא ימצא אחר לשטר זה שהוא חתום בו ויטעון שלא ידע ולא שמע מן ההכרזה שלא היה במדינה או שהיה אנוס וכחש בו ויאמר שהוא הלנה לו תחל' בשטר זה ומעולם לא יצא שטר זה מתחת ידו או שיכחיש בראובן המלנה ויאמר שהוא נתן לו שטר זה בפירעון חובו וכיוצא בזה ויגבה ממנו.

ולכך רוצה עתה שלא לשלם לראובן המלנה שלו עד שיעשה לו בטחון לסלק הדיקו שאם יצטרף לשלם שנית למי שיוציא השטר הנאבד ישלם לו כל מה שיוציא ממנו המותר וראובן טוען שרוצה ליתן לו שובר כדין כל מי שנאבד שטרו ואין עליו שום חיוב יותר.

עד כאן לשון השואל: תשובה תחלה צריכין אנו לבאר אי בשטר חתימת יד כזה שאנו קורין ממרמ"י מהני שובר או לא ובאינה ענין מהני או לא מהני פיון דאין שם המלנה נזכר בשטר וכשנעמד על עיקרי דין זה יתבאר נמי דין זה אי צריך המלנה לקבל אחריות הפסד הלנה מחמת אבידת השטר או לא: הר"ן בפרק גט פשוט כתב דמהני שובר בשטר כזה שלא נזכר בו שם המלנה שכתב וז"ל שטר שכתוב בו שנתחייב לכל מוציא אותו בבית דין פשר וגובה בו המוציא וכו'.

ומיהו שטר זה כל שהוציאו אחד ופרעו לו ועשה ממנו שובר נמחל שעבודו לכל אדם שיוציאו מפאן ואילו שלא נתחייב זה אלא במנה לבד עכ"ל והוכח בהג"ה ש"ע ח"מ סימן נ'. הרי מבואר דבשטר פנה שלא נזכר בו שם המלנה מהני שובר.

והיינו דוקא ממי שידוע הוא ששטר זה היה פבר בידו אותו שובר מהני לכל מי שיוציאו אחר כך דכיון ששטר זה היה פבר בידו והוא היה יכול לגבות בו מיקרי הוא בעל השטר והוא מוחל שעבודו ומהני אותו שובר.

אבל בפאין ידוע ששטר זה היה פבר בידו אלא שהוא פא לבית דין עם הלנה ואמר שטר פנה היה לי על לנה זה ואבדתי וכותב לו שובר נדאי דאותו שובר לא מהני. דאי לא תימא הכי אלא השובר מסתם אדם אפילו בפאין ידוע שהיה השטר בידו נמי מהני א"כ יכול הלנה להערים להפקיע זכות המלנה שלו שיקח לאחד מן השוק שיאמר שהיה לו שטר עליו ויכנו לסוף ולזמן פירעון של השטר ההוא ויאמר שאבד שטרו ויתן לו שובר.

אלא נדאי דלא מהני שובר אלא בשידוע שהיה לו שטר פנה בידו דאז היה הוא יכול לגבות בו ומיקרי בעל השטר ומחל על אותו שעבוד אותו שובר מהני אבל בפאין ידוע שהיה פבר בידו אותו שובר לא מהני: וכן הוא מבואר במשמעות לשון הר"ן גופה שכתב ונ"ל ומיהו שטר זה כל שהוציאו אחד ופרעו לו ועשה ממנו שובר נמחל שעבודו לכל אדם עכ"ל: הרי משמעות לשונו הוא דדוקא שהיה השטר בידו שהרי כתב כל שהוציאו אחד ופרעו לו וכו' היינו שכבר היה השטר בידו והוציאו.

ולא כדמשמע לכאורה מלשון הש"ע בח"מ סימן נ' לומר אפילו בפאין ידוע שהיה שטר בידו שהעתיק דברי הר"ן וכתב ונ"ל ואם נכתב שובר משום אדם על שטר זה אחר כך שום אדם לא יכול לגבות בו.

עכ"ל.

ויש טועין לומר דמלשון זה משמע ששובר משום אדם מהני אפילו בפאין ידוע ששטר זה היה בידו. והא נדאי ליתא כדפירשתי: וכיון דהכי הוא הרי דין זה מתחלק אם הוא בענין שידועין ששטר זה היה בידו פבר הרי השובר ממנו מהני וצריך שמעון הלנה לשלם לו רק יתן לו ראובן המלנה שובר ואין צריך יותר דהרי שובר זה מהני לכל אדם שיוציאו אחר כך והרי דינו ככל שטר שנאבד שכותב המלנה שובר וצריך לשלם לו.

אבל אם אין ידוע ששטר זה היה בידו פבר דאז אין השובר ממנו מהני כדפירשתי אין הלנה צריך לשלם לו אלא עד שיקבל המלנה עליו אחריות הפסד הלנה מחמת אבידת השטר דהיינו פאם שיוציאו אחר ויגבה ממנו יחזור לו הוא את מעותיו אף על גב דמכריזין עתה על כל מי שיש לו שטר פנה שיהא מראה לבית דין והוא לא פא.

מכל מקום איפא למיחש דילמא יוציאו לאתרי ויברר שהיה אנוס ולא היה יכול לבא להראות זכיותיו או שלא היה במדינה ויכתש בלנה זה ויאמר שהוא הלנה לו מתחלה ויגבה ממנו לכה צריך המלנה לקבל עליה אחריות הפסדו של הלנה מחמת זה שאבד שטרו: וליפא למימר כיון דהלנה יודע בעצמו שהוא חייב למלנה שלו והיאף יאכל ונדאי בשביל שזה אבד שטרו ואם פן ראוי הוא שהלנה ישלם למלנה ויקח שובר ממנו ואף על גב דהאי שובר לא מהני ליה אלא לגבי מלנה זה אבל לגבי אחרת לא מהני ואיפא

למיחש לשמא ימצאנו אחר מפל מקום אין בקף פלום דטפי חשו לפסידא דמלנה משל לנה מטעם עבד לנה לאיש מלנה דהכי מסקינן בפירק גט פשוט דף קע"א בסוגיא דכותבין שובר דפריה אלא מאי כותבין שובר אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדו אמר ליה רבא אין עבד לנה לאיש מלנה.

ואם כן בנדון דידן נמי נימא הכי ולמה נתחייבנו למלנה להיות באחריות הפסד הלנה שאבד שטר. ואי משום שהמלנה הנה גרם בניזקין על שאבד שטר מפל מקום בשביל כן אינו מתחייב בדין אפילו אם יצטרף הלנה לשלם למי שיוציאנו כיון שאינו אלא גרם בניזקין הוא פטור: ועוד דאפילו גרם בניזקין לא הוי דהרי לא עביד מידי בידיים אלא שצאבד ממנו וגם לא פריא הזיקו דמי יזמר שימצאנו אדם אחר ויצטרף הלנה לשלם.

וגדולה מזו אמרו בשליש שהחזיר למלנה שטר שלא הנה לו להחזירו והוציא מן הלנה השליש פטור דהוי גרמא דניזקין הובא בהג"ה ש"ע ח"מ סימן נ"ה ובסימן שפ"ו בב"י. ומפל שכן פאן דפטור ואף על גב דהתם משמתין לשליש עד דמקבל כל אונסין דמתנייליד ליה ללנה קודם שהוציא ממנו המלנה היינו דוקא התם משום דהוא עביד בידיים ובריא היזיקא שהרי הוא מסר השטר חוב ליד המלנה.

אבל בנדון דידן דלא עביד המלנה מידי בידיים ואפילו גרמא נמי לא הוי דמי יזמר שימצאנו אחר ויוציא מידי מן הלנה. ואם כן למה נתחייב למלנה לקבל אחריות הפסדא דלנה נימא שיהא חייב לשלם למלנה אף על גב דאבד שטר משום דעבד לנה לאיש מלנה כדמסיק בפירק גט פשוט הא לאו מלתא הוא דלא דמי להתם דהתם בפירק גט פשוט מייירי באבד שטר שהנה נזכר בו שם המלנה והוא כותב לו שובר דלא מצי לאמטויי היזיקא ללנה אלא בדרף רחוקה התם הוא דמהני טעמא עבד לנה לאיש מלנה וצריף הלנה לשלם להמלנה דכיון דיש לו שובר מהמלנה לא מצי לאמטויי ליה היזיקא אלא כשיפסיד שוברו נהרי בקל יכול לשומר.

ואפילו אם תמצא לומר שיצאנו מי יזמר דהמלנה ינהי יודע שאבדו ויבא ויתבענו. ועוד שהרי יכול לפרוע לו עתה בפני רבים שיהנה המלנה ירא אחר כף לתבוע שנית כיון שרבים יודעים שנפרע.

ואם כן הך חששא דלנה לשמא יאבד שוברו והמלנה יגבה ממנו שנית חששא רחוקה היא התם הוא דמהני האי טעמא דעבד לנה וגו' דלא איכפת לן בזה וצריף לשלם למלנה. אבל בנדון דידן דמיירי בשטר שלא נזכר בו שם המלנה ואין ידוע ששטר זה הנה בידו ולא מהני שובר ממנו כדפירשתי ואיכא למיחש לשמא ימצאנו אחר ויגבה מן הלנה.

והך חששא לאו חששא רחוקה היא לא מהני האי טעמא דעבד לנה וגו' לחייב את הלנה שישלם למלנה אם לא שיקבל המלנה אחריות הפסד הלנה. ודיו לטעמא דעבד לנה וגו' שמהני שמפל מקום צריף לשלם לו כשיקבל המלנה עליה אחריות הפסדו מחמת אבידת השטר אבל שיהא חייב לשלם לו בלי שיקבל המלנה אחריות ודאי דלאו מלתא הוא: והגם כי טעמא דמסתבר הוא למימר כף דלא מהני טעמא דעבד לנה וגו' אלא היכא דלא מצי לאמטויי היזיקא ללנה אלא בדרף רחוקה כדפי' מפל מקום לרווחא דמלתא אית לן להוכיח כף מסוגיא דהתם גופיה.

דקאָמער הָתָם פֿי אַתָּא רַבִּין אָמַר רַבִּי אֶלְעִי כּוֹתְבִין שׁוֹבְרִי. וּמִסְתַּבְּרָא דְכוֹתְבִין שׁוֹבְרִי דְאִי סִלְקָא דְעֵתָּהּ אִין כּוֹתְבִין שׁוֹבְרִי אַבְדּוּ שְׁטְרוֹ שְׁל זֶה יֹאכַל הֵלָּה וְחֻדִי מִתְקַנֵּף לֵה אַבְיִי וְאֵלָּא מֵאִי כּוֹתְבִין שׁוֹבְרִי אַבְדּוּ שׁוֹבְרוֹ שְׁל זֶה יֹאכַל הֵלָּה וְחֻדִי אָמַר לֵיה רַבָּא אִין עֶבֶד לִנְה לְאִישׁ מְלִנְה.

פֿירשׁ רשׁב"ם מוֹטָב שְׂיֵהָא טֹנְרַח וְנִדְאָגַת שְׂמִירַת שְׁטֵר מְנוֹטָל עַל הֵלְנָה יוֹתֵר מִן הַמְלִנְה. ע"כ.

וְאִיכָּא לְמִידַק לְפִי מֵאִי דְמִשְׁנֵי רַבָּא מִטַּעַם עֶבֶד לִנְה וְגו' לְמָה הִנְצֵרְךָ רַבִּין תְּחִלָּה לְמִימַר הַסְּבָרָא דְהֵאִיף יֹאכַל הֵלָּה וְחֻדִי תִיפּוֹק לֵיה מֵהֵאִי טַעְמָא דְעֶבֶד לִנְה וְגו' לְחֻד. אֵלָּא וְדִאִי הֵיכָּא דְאִיכָּא חֲשֵׁשׁ פְּסִידָא דְלִנְה כְּמוֹ לְמִלְנָה לֹא מֵהֵנִי הַטַּעַם דְעֶבֶד לִנְה וְגו' לְחֻיִיב לְלִנְה טְפִי מְלִמְלִנְה דְאֶדְרַבָּא זְכוּת דְלִנְה עֲדִיף כִּינּוּ דְמוֹחֲזֵק הוּא.

לְכַף אִי לֹא מִשׁוּם דְהֵאִיף יֹאכַל הֵלָּה וְחֻדִי לֹא הֵנָּה מְסִיבִינּוּ לֵיה לְלִנְה אִף עַל גַּב דְעֶבֶד לִנְה וְגו' לְכַף הִנְצֵרְךָ לֹא מֵהֵאִי טַעְמָא דְהֵאִיף יֹאכַל הֵלָּה וְחֻדִי דְפְסִידָא דְמִלְנָה בְּרִיא הוּא אִם לֹא יִשְׁלַם לוֹ הֵלְנָה וְהָרִי הוּא יוֹדֵעַ שְׁחֵיִיב לְמִלְנָה וְאִין לוֹ לְלִנְה פְּסִידָא שְׁהָרִי אִין מְשַׁלֵּם אֵלָּא פַּעַם אֶחָד.

אֵלָּא אַבְיִי פְּרִיף אֶתְקַפְתִּי הָא אִיכָּא גַבִּי לִנְה נְמִי חֲשֵׁשׁ הַפְּסֵד אִם יֹאבֵד שׁוֹבְרוֹ. אִף עַל גַּב דְאִין הִזִּיקוּ בְּרִיא כָּל כֶּף כְּמוֹ שְׁל מְלִנְה דְגַבִּי מְלִנְה אִיכָּא וְדִאִי הִזִּיק אִם לֹא יִשְׁלַם לוֹ וְגַבִּי לִנְה אִם יִשְׁלַם לֹא בְּרִיא הִזִּיקוּ דְשָׁמָּא לֹא יֹאבֵד שׁוֹבְרוֹ וְאִם תְּמַצָּא לֹא מֵהֵנִי שְׂיֵאבֵד מִי יִימַר שְׂיִתְבַּעֲנוּ הַמְלִנְה שְׁנִית וְאִינוּ אֵלָּא חֲשֵׁשׁא רְחוּקָה כְּמוֹ שְׂפִירִשְׁתִּי.

מְכַל מְקוּם אֶתְפַּקְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא דְדֵרְךָ לְמִיפְרָף אֶתְקַפְתָּא אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ אֵלָּא אֶתְקַפְתָּא כָּל דְהוּ. עַל דָּא קְמַתְרִץ רַבָּא וְאָמַר דְבְּכִי הֵאִי גִנוּנָא דְהַפְּסֵד הַמְלִנְה הוּא וְדִאִי.

וְהַפְּסֵד הֵלְנָה הוּא סְפֵק וְאִינוּ אֵלָּא חֲשֵׁשׁא רְחוּקָה צְרִיף הֵלְנָה לְשַׁלֵּם מִטַּעַם עֶבֶד לִנְה וְגו'. אַבְל הֵיכָּא דְהַפְּסֵד הֵלְנָה נְמִי קְרוּב הוּא וְחֲשֵׁשׁא קְרוּבָה הוּא לֹא מֵהֵנִי הַטַּעַם דְעֶבֶד לִנְה וְגו' לְחֻיִיב הֵלְנָה טְפִי מְלִמְלִנְה.

לְכַף בְּנִדּוֹן דִּינּוּן אִם אִין יְדוּעַ שְׂהַשְׁטֵר הֵיךְ בִּיד זֶה שְׂאָמַר שְׂאָבֵד שְׁטְרוֹ שְׂאָז שׁוֹבְרִי מְמַנּוּ לֹא מֵהֵנִי כְּדְפִירִשְׁתִּי וְא"כ חֲשֵׁשׁא קְרוּבָה הִיא שְׂמָא מְצִאָנוּ אַחַר וְיִגְבֵּה מִן הֵלְנָה אִז אִין הֵלְנָה צְרִיף לְשַׁלֵּם לְמִלְנָה עַד שְׂיִקְבַּל עָלָיו אַחֲרֵי הַפְּסֵד הֵלְנָה אִם יִצְטָרֵף לְשַׁלֵּם שְׁנִית.

הַנְּרָאָה לַע"ד כְּתַבְתִּי: שְׂאֵלָה י"א מִי שְׁנַתְחֵיִיב לְחַבְרֵי בְּשֵׁטֵר לִיתָן לוֹ בְּגָדִים טוֹבִים מְמַקּוּם פְּלוּגִי. וְאַחַר כֶּף בָּא לִיתָן לוֹ בְּגָדִים בִּינּוּגִיִּים מְמַקּוּם הַהוּא וְטוּעֵן פִּינּוּ דְלֹא כְּתַב בְּשֵׁטֵר שְׂיִתָּן לוֹ מְבַחֲרִים אֵלָּא טוֹבִים סְתָם הָרִי הֵם טוֹבִים וְלֹא פּוֹקִי שְׂאִינָם מִן הַגְּרוּעִים וְהָרְעִים: וְזֶה טוּעֵן שְׂצָרִיכִים לְהִיּוֹת טוֹבִים וְאֵלּוּ הֵם בִּינּוּגִים וְלֹא טוֹבִים: תְּשׁוּבָה יִרְאָה פִּינּוּ שְׂפַתְב בְּשֵׁטֵר סְתָם בְּגָדִים טוֹבִים וְלֹא כְּתַב מְבַחֲרִי יְכוּל לִיתָן לוֹ בִּינּוּגִים דְגַם הֵם נִקְרָאִים טוֹבִים.

וְרִאָיָה לִנְה מֵהָא דְאִיתָּא פֶּרֶק הַמוֹכֵר אֶת הַבַּיִת דִּף ס"ט ע"ב אָמַר לֵיה לְבַר מְדִיקְלָא פְּלִנְיָא חֻזִּינּוּ אִי דִיקְלָא טְבָא הוּא שְׂיִוְרִי שְׂיִירָא אִי דִיקְלָא בִישָׂא הוּא כָּל שְׁכֵן הִנְךָ וְפִירִשׁ רִשְׁב"ם אִי דִיקְלָא טְבָא הוּא כְּלוּמַר מִן הַבִּינּוּגִים שְׂטוּעֵנִים פִּירוֹת קֶצֶת לְחֻדִי שְׂיִירָיָה וְכו' עכ"ל.

הרי דיקלא טבא דקאמר בגמרא היינו בינונים. הכי נמי דכונתיה אי פתב לו פה בפטר בגדים טובים יכול ליתן לו בינונים דבינונים היינו טובים כמו בדיקלא והתם בדיקלא מבואר לכל מעיין דפירוש של הרשב"ם מוכרח הוא דטבא דקאמר בגמרא היינו בינונים ועיין בחידושי מהרש"א התם: ועוד יש להביא ראיה מהא דאיתא פירק קמא דראש השנה דף ט"ז עמוד ב' ג' ספרים נפתחים וכו'.

אמר רבי אבין מאי קרא ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו ימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורים. חיים זה ספרן של צדיקים.

ועם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינונים. הרי צדיקים דקאמר קרא מפרשינו בינונים. הכי נמי הקא דקאמר טובים יש לפרש בינונים. וקרי להו טובים לאפוקי רעים וגרועים. אם לא שפתוב בפטר בגדים טובים מוכחרי' או בגדים טובים ממש כיון דכתב ליה מוכחרי' או טובים ממש כל תנאי שבמזון קיים וצריך ליתן לו טובים ממש ולא בינונים: שאלה י"ב ראיתי שערורייה בקרב הארץ.

שפרצו בה פרץ. ונוהגים קלות.

בעשיית יין באיזה קהילות. והיינו שקונים ענבים דרוכים מן הגיגית שעמדו כמה ימים בבית גוי אפילו פשיש ברזא לגיגית.

ובמקצת קהילות נזהרים שלא לקנות מגיגית שיש לה ברזא אבל אינם מקפידים על זה שעמדה בבית גוי. ובמקצת קהילות נזהרים טפי ואין קונים כלל מגיגית העומדת בבית גוי אפילו שאין לה ברזא.

אבל מפל מקום קונים מגיגית והיא עומדת בבית הגת שהוא בין הכרמים ואין לה ברזא ורוצים לומר שיש חילוק בין גיגית העומדת בבית ובין העומדת בגת שבין הכרמי' כלומר דנקא בבית גוי הוא דאסור אבל מתוך בית הגת שהוא בין הכרמים לא מיקרי בית גוי ותולין בוקי סריקא כמה שנוהגין היתר בה ק"ק ניקלשפורג לקנות מן הגוים מגיגית שבין הכרמים ואינם יודעים לחלק בין זה לזה.

על פן באתי לבאר באר היטב היאך שרי והיאך אסור וצדיקי' ילכו בה וגו': דין גיגית ענבים דרוכים בבית גוי. כתב הטור י"ד בסיומן כ"ג דאסור לקנות ממנה שמא המשיך ממנה וחרז ומלאה וכו'.

והוא על פי התוספות והרא"ש בעבודת זרה פירק רבי ישמעאל. אמתניתין לוקחין גת בעוטה וכו'.

דף נ"ה: וצריך שתדע דהוא חששא שמא המשיך לאו למימרא דחששו שמא המשיך בכוס כדי לשתות יין צלול או כדי לרמות בו אחרים למפור ענבים דרוכים אחר שמשיך יין צלול מתוכם.

דלכל זה לא הוי חיישינו מספק כמו שיתבאר למטה. אלא הא דחששו לשמא המשיך היינו משום דכיון דדרך כל עושי יין מושכין תחלה יין צלול מן הגיגית שהענבים שבה נדרכו יפה.

ואחר כך נותנים הזגים על הגת לדורכם תחת הקורה לכה חוששין שמה פבר המשוף
זין צלול מהגיגית היא פיון שרגילין לעשות פה כל עושי זין שמושכין תחלה זין צלול
מהגיגית ואחר כך נותנים הזגים על הגת לדורכם תחת הקורה: לכה פשהגיגית ענבים
דרוכים עומדת תחת רשות הגוי במקום שדרפן למשוף שם זין צלול מהגיגית אין חילוק
בין שעומדת תוך הבית ובין שעומדת בין הפרמים אסור לקנות ממנה דמה לי הכא ומה
לי התם דכיון שדרפן למשוף שם זין צלול מהגיגית.

אבל אם הגיגית עומדת במקום שאין דרפן למשוף שם זין צלול ממנה מותר לקנות ממנה:
ולפיכך גיגית שיש בתוכה ברזא שממנו נמשוף זין צלול לתוך הפלי העומד במדרון תחת
הגיגית ודאי דאסור לקנות ממנה ואין חילוק בין שעומדת בבית הגוי ובין שעומדת
בכרמו של גוי.

כיון דהברזא מוכחת עלה שדרפן למשוף ממנה זין צלול ואין לזה היתר כלל: אבל פשאין
לגיגית ברזא בזה יש חילוק אם היא עומדת בין הפרמים והוא במקום שאין דרפן לעשות
זין בין הפרמים כמו פה עיר ניקלשפורג שאין להם פתי גתות בין הפרמים ואין דרפן
כלל לישאוב זין צלול מגיגית שבין הפרמים אלא מוליכין הענבים דרפן פמות שהו
מעורבין הזגין והזין ביחד לתוך ביתם בחביות גדולות שקורין לא"ט.

ושם בביתם יש להם פתי גתות ועושין זין שם ולא בין הפרמים ודאי דשרי לקנות מן
הגיגית ההם העומדים בין הפרמים אפילו שעמדו פמה ימים פיון שאין דרפן למשוף זין
צלול שם: ואע"ג פשהגיגית עומדת פה בענבים דרוכים פחצי היום יכול לפנות החרצנים
מלמעלה אילך ואילך ולמשוף הזין צלול מתוכו.

מ"מ לא הוי המשכה פיון שאינו יכול להבדיל הזגים עד שולי הגיגית כמ"ש התוספות
והרא"ש והמרדכי הביאם ב"י בי"ד סימן קכ"ג וכן פסק בש"ע: ואפילו לדברי הסמ"ג
שנראה מלשונו שהוא מסופק בזה וסבירא ליה דאפשר דהוי המשכה אף על פי שלא
הבדיל עד שולי הגת אלא מלמעלה כמו שכתב הב"י בשמו מכל מקום בכה"ג דאין אנו
יודעים שהבדיל מלמעלה אלא שאנו חוששין שמה הבדיל גם הסמ"ג מודה דאין להחמיר
דעד פאן לא מסתפק הסמ"ג אלא היכא דיזענין בנדאי שהבדיל אבל לא בספק שמה
הבדיל: אבל גיגית ענבים דרוכים העומדת בתוך ביתו של גוי אסור לקנות ממנה משום
דהתם בביתו יש לו בית הגת ועוש' שם זין ודרפו למשוף זין צלול תחלה מן הגיגית
קודם שנותן הזגים על הגת לדורכם תחת הקורה והזינו שמעמיד סל לתוך הגיגית שהזין
צלול מסתגן לתוך הסל ושואב משם זין צלול שופכו לתוך פלי או לתוך חביות וחוזר
וממלא בענבים דרוכי ומעמי' הסל לתוכו ושואב זין צלול וכן עושה פמה פעמים ואח"כ
נותן הזגים על הגת לדורכם תחת הקורה לכה פיון שדרפן למשוף חוששין שמה פבר
משוף וחוזר וממלא ואסור לקנות מהגיגית ההיא אעפ"י שאין לה ברזא: ואין היתר לקנות
אלא מבין הפרמים אם הוא במקום שאין עושים שם זין בין הפרמים ואין להם פתי גתות
שם כמו פה עיר ניקלשפורג ואין דרפן כלל למשוף זין צלול מהגיגית שבין הפרמים
ולכה שרי לקנות פיון דאין דרפן למשוף כלל בין הפרמים ואפילו שעמדה הגיגית פה
עם ענבים דרוכים בין הפרמים ימים שלשה מותר לקנות ממנה מצד הדין פיון שאין
דרפן למשוף שם והוא הדין נמי מן אותן חביות גדולות שקורין לאט"י שנתמלאו מן

אוֹתָן גִּיגִית שְׁבִין הַכְּרָמִים וּבָהֶם מוֹלִיכִין הָעֲנָבִים דְּרוּכִים לְתוֹךְ בֵּיתָם מְוֹתֵר לַקְּנוֹת כֹּל זְמַן שְׁלֹא הִבִּיאֵם לְתוֹךְ בֵּיתוֹ כִּינּוֹן שְׂאִין דְּרַכְּוֹן לִיְמֵשׁוּךְ כֹּלֵל לֹא מִן הַגִּיגִית שְׁבִין הַכְּרָמִים וְלֹא מִן הַחֲבִית הַהִיא שְׂקוֹרִין לֹא"ט שְׂמֵמֶלְאִים מִן הַגִּיגִית לְתוֹךְ הַחֲבִית הַהִיא: וּמִכֹּל מְקוֹם קָבְעוּ פֶּה ק"ק נִיקְלִשְׁפּוֹרֵג לְמִנְהֵג קָבוע שְׁלֹא לַקְּנוֹת מִהַגִּיגִית הָעוֹמֶדֶת בֵּין הַכְּרָמִים עִם עֲנָבִים דְּרוּכִים אַעפ"י שְׂאִין לֶה בְּרִזָּא אֶלָּא בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׂנֹדְרָכוֹ הָעֲנָבִים כִּי אִזְ הַזְּגִים וְהִינּוּ מְעוֹרְבִים יַחַד וְאִי אֶפְשָׁר לְשְׂאֹב יֵין צְלוּל בְּלִי תַעְרוֹנְכַת זְגִים וְלַפְעָמַי' קוֹנִים אַף אִם עֲמָדָה הַגִּיגִית עַד לְמַחְרָתוֹ שֶׁל יוֹם שְׂנֹדְרָכוֹ כִּגוֹן שְׂנֹדְרָכוֹ סְמוּךְ לְעָרֵב.

אַבְל כְּשִׂדּוּעַ שְׁעוֹמֶדֶת הַגִּיגִית כֶּף עִם עֲנָבִי' דְּרוּכִים יוֹמִים אוֹ יוֹתֵר אִין קוֹנִין מֵהֶם כִּי אִזְ בְּנִקְלֵ יָכוֹל לְמִשְׁוֹךְ יֵין צְלוּל כִּי הָעֲנָבִים דְּרוּכִים הָעוֹמְדִים יוֹמִים טַבַּע הִינּוּ הוּא לִירֵד לְמַטָּה וְהַזְּגִים צָפִים לְמַעְלָה.

וְלַפְעָמִים הוּא בְּהֶפֶךְ וּבְקַל יָכוֹל לְהַבְדִּיל הַזְּגִים וְלְשְׂאֹב יֵין צְלוּל לְכַף מַחְמִירִין לְכַתְחָלָה וְאִין קוֹנִין מִמֶּנָּה כְּשִׁעְמָדָה הַגִּיגִית עִם עֲנָבִים דְּרוּכִים שְׁנֵי יָמִים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בֵּין הַכְּרָמִים וְהִינּוּ דוֹקָא לְכַתְחָלָה.

אַבְל בְּדִיעְבַד שְׂכָבֵר קָנָה יִשְׂרָאֵל הָעֲנָבִים דְּרוּכִים הַגִּיגִית שְׁבִין הַכְּרָמִים מְוֹתֵר פֶּה עִיר נִיקְלִשְׁפּוֹרֵג לְעִשׂוֹת מֵהֶם יֵין כְּשֵׁר. אַף עַל פִּי שְׁעֲמָדָה הַגִּיגִית הַהִיא כְּפֶה יָמִים בֵּין הַכְּרָמִים כִּינּוֹן שְׂאִין לֶה בְּרִזָּא וְגַם אִין דְּרַכְּוֹן פֶּה לְמִשְׁוֹךְ כֹּלֵל יֵין צְלוּל מִגִּיגִית שְׁבִין הַכְּרָמִים כְּמוֹ שְׂבִיִּאֲרָנוּ לְמַעְלָה: וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמִיחָשׁ כִּינּוֹן שְׁעֲמָדוֹ הָעֲנָבִים דְּרוּכִים כֹּל כֶּף יֵרֵד הִינּוּ לְמַטָּה וְהַזְּגִים צָפִים לְמַעְלָה וּבְקַל יָכוֹל לְמִשְׁוֹךְ שְׂמָא שְׂאֵב בְּכּוֹס מְתוּכוֹ.

מִכֹּל מְקוֹם כִּינּוֹן שְׂכָבֵר קָנָה יִשְׂרָאֵל הָעֲנָבִים הַדְּרוּכִים הָאֵלוֹ יֵשׁ לְהַתִּיר בְּדִיעְבַד וְלִסְמֹךְ אַדְבָּרֵי הַתְּרוּמָה שְׂכַתֵּב הָרַב ב"י בְּשֵׁמוֹ וְז"ל בְּשִׁבִיל פְּוֹרְתָא כְּהִיא שְׁלוֹקַח בְּכּוֹס וְגַם אִינוּ מְתַפְּוֹן בְּכֶף כִּי אִם לְנִסּוֹתוֹ אֶפְיָלוֹ הוּא בְּלֹא עֲנָבִים אִינוּ חֲשׁוֹב בְּכֶף הַמְּשַׁכָּה לִיאָסֵר אוֹתוֹ שְׂבִיגִית בְּמַגַּע גּוֹי אֶלָּא שְׂבַכּוֹס אָסוּר: וְעוֹד יֵשׁ לְהַתִּיר בְּדִיעְבַד מִטַּעַם שְׂכַתֵּב הָרַב ב"י עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּדִין הַקּוֹנָה יֵין מִגִּיגִית הַגּוֹי צָרִיךְ שְׁלֹא תִּהְיֶה בְּרִזָּא בְּגִיגִית וְכו'.

וְז"ל וְאִיכָּא לְמִיזְדַק דְּאֶפְיָלוֹ לִיכָּא בְּרִזָּא נְמִי הָא אִיכָּא לְמִיחָשׁ נְמִי שְׂמָא יוֹצִיא מְעַט יֵין צְלוּל בְּכּוֹס אוֹ שְׂמָא יִתֵּן סַל בְּגַת וְיִהְיֶה בְּתוּכּוֹ יֵין צְלוּל שְׂמָא יֵשׁ לוֹמֵר דְּסְבִירָא לִיָּה דְלָקַל הִנֵּי לֹא חִיָּשִׁינוּ דְלֹא שְׂכִיחֵי וְלֹא דְמִי לְבְּרִזָּא דְשְׂכִיחַ טוֹבָא וְלְמִשְׁוֹךְ עַל יְדָה וְכו'.

עכ"ל.

הַרִי הַתִּיר מִשׁוּם דְלֹא חִיָּשִׁינוּ לְמִקְלָתָא דְלֹא שְׂכִיחַ וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מֵהָא דְכַתֵּב מֵהַרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ צ"ב. הִבִּיאוּ הָרַב ב"י סִימָן קפ"ג דִּישׁ לְהַתִּיר בְּכִי הָאִי גּוֹנָא בְּדִיעְבַד כִּינּוֹן שְׂאִין דְּרַכְּוֹן לְמִשְׁוֹךְ כֹּלֵל מִגִּיגִית הַהִיא שְׁבִין הַכְּרָמִים שְׂאִין עוֹשִׂין יֵין אֶלָּא בְּבֵיתָם וְלֹא בֵּין הַכְּרָמִים: אַבְל בְּאוֹתָן מְקוֹמוֹת שְׁעוֹשִׂין יֵין בֵּין הַכְּרָמִים וּבְתֵי גַתוֹת שְׁלֵהֶם עוֹמְדִים סְמוּךְ לְכְרָמִים מְמַשׁ וְשֵׁם עוֹשִׂין יֵין וְשֵׁם בֵּין הַכְּרָמִים דְּרַכְּוֹן לְעִשׂוֹת כֵּן שְׂשׂוֹאֲבִים תַּחְלָה יֵין צְלוּל מִן הַגִּיגִית דְּרַךְ הַסֵּל שְׂמַעְמִידוֹ לְגִיגִית וְאַחַר כֶּף גּוֹתְנִים הַזְּגִים עַל הַגַּת לְדוֹרְכָם תַּחַת הַקּוֹרָה וְדֹאִי דְאָסוּר לַקְּנוֹת מִן הַגִּיגִית הֵהֵם כְּשֶׁהָעֲנָבִי' נִדְּרָכוֹ דְחִיָּשִׁינוּ שְׂמָא כְּבָר הַמְּשִׁיךְ כִּינּוֹן שְׂדַרְכּוֹ לִיְמֵשׁוּךְ שֵׁם יֵין צְלוּל.

אף על פי שהוא בין הפרמים הנה כאלו היתה עומדת בבית הגוי דלאו בבית תליא מילתא אלא בהמשכה תליא מילתא דכל מקום שישם דרכו לימשך יין צלול חיישינו לשמא המשך דמה לי בית ומה לי פרם פינן שדרכו לימשך משם.

לכה גיגית ענבים דרוכים אפילו פשאין לה ברזא והיא עומדת בין הפרמים ולא בביתו של גוי אפי' הכי אסור לקנות ממנה אם הוא במקום שעושין יין בין הפרמים ודרךן למשוך שם יין צלול מן הגיגית ולא דמי לגיגית בין הפרמים פה עיר ניקלשפורג שפה אין עושין יין בין הפרמים ואין דרכן למשוך יין צלול כלל בין הפרמים כמו שבארתי למעלה: ואין להתיר במקצת קהלות לקנות מגיגית שבין הפרמים פשאין לה ברזא אף על פי שהוא במקום שעושין יין בין הפרמים ודרךן למשוך יין צלול מגיגית דרף הסל מטעם שרוב מחזייתו בכף והגוים אינם רוצים למכור מיד פשדורכים הענבים אי משום שעדיין לא יצא השער.

או משום טעם אחר ונהרי זה להם פאי אפשר ושמא בכי האי גוונא לא אסרו מספק דשמא המשך ויש לדמות זה להא דתנו בפירק קמא דע"ז מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגוים מוכרין וכו' ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה וכו' וקאמר בגמרא התם דף ט"ו.

רב הונא זבין האי פרה לגוי אמר ליה רב חסדא מאי טעמא עביד מר הכי. אמר ליה אימור לשחיטה זבנה וכו': וכתבו התוספות התם בדיבור המתחיל אימור לשחיטה זבנה וכו'.

ו"ל ועל פן יש לתמוה במה אנו סומכין עתה למכור עגלים וסייחים לגוים: וגם אסוסים נמי יש לתמוה וכו'. וי"ל דלפי מסקנת התלמוד וכו' מיהו מאותם שרגיל לשכור לגוים קשיא וי"ל דנדאי הא דאסור למכור בהמה טמאה היינו בימיהם שהיו הרבה יהודים ביחוד ואם הנה לו לאדם בהמה שאינו צריך לה הנה מוכרה לחבירו ולא הנה מפסידה.

אבל עתה מה יעשה שלא ימצא למכור יפסידנה ולכה פתבו הגאונים שבגולה היתר בדבר. וכה"ג איכא לקמן דפריף אי הכי אפילו חזיתי ושערי נמי לא.

ומשני אי אפשר ה"נ אבל פאן פינן דאי אפשר שרי וכו' עכ"ל התוספות. ופירש רש"י התם בגמרא אי אפשר בלא איבה הכי נמי וילפי התוספות מהתם כל שאי אפשר פגון דאיכא פסידא נמי שריא.

והטור י"ד הביא כל זה בסימן קנ"א. הרי מבואר פינן דאיכא פסידא אי לא מזבין לגוי מיקרי אי אפשר ושרי למכור לגוי בהמה טמאה הכי נמי בגדון דידן פינן דרוב מחזייתו בכף ואי לא שרית להו למיזבן מגוי ענבים דרוכים יתנה להם פסידא מיקרי אי אפשר ושרי למיזבן כל זמן שלא ידעונו בנדאי שהמשך.

ואף על גב דמסיק התם בתוס' בשם רבינו ברוך שאין להתיר מטעם זה אלא פשקונה הסוס לצורך עצמו ונמלה עליו למוכרו דאם לא ימכרונו יפסיד אבל ליקח סוסים למוכרם פדי להרויח אסור דלא יקח ולא יפסיד וכן כתב נמי הטור בשמו.

ואם פן היאך יכולים למילף מזה להתיר לקנות' לכתחלה מ"מ אפשר לומר פינן דהתם שרי בדיעבד יש להתיר הכא בגדון דידן אפילו לכתחלה פינן דרוב מחזייתו בכף הוי להו

בדיעבד ובסוסים דלא התירו אלא בדיעבד מיירי דאין רוב מחזיקו בכך הא לאו מילתא הוא.

נדא דנראה לומר שזה שאסרו לקנות מגיגית דרוכה העומדת בבית גוי במקום שדרך למשנה יין צלול מהגיגית אסרו אפילו בדיעבד אף שמפסיד פגון שפבר קנה ענבים דרוכים ואחר כך נודע שעמדו בבית הגוי הרי הם בחזקת איסור.

אף על גב דמלשון הטור י"ד בסימן קכ"ג משמע דאינו אסור אלא לכתחלה שכתב ונ"ל וגיגית מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הגוי אסור לקנות ממנה שמא המשיך ממנה וכו' עכ"ל. הרי הלשון אסור לקנות ממנה וכו' משמע דלכתחלה אסור לקנות ממנה.

מכל מקום נראה לדינא דאפילו בדיעבד נמי אסור פיון שדרך לימשך ממנה דרף סל שמעמידו לתוך הגיגית ולא דמי לבדיקת הריאה דצריכה בדיקה לפי שהסירכות מצויות בה אפילו הכי הסכמת הרבה מפוסקים דבדיעבד אי ליתא לריאה לקמן למיבדקה דמותרת בהמה לאכול.

הביאם הרב ב"י בטור י"ד סימן ל"ט לפסק הלכה דשאני בדיקת הריאה דאף על גב דשכיחי סירכות מכל מקום רובן לית להו סירכות אלא שחששו למיעוט דשכיחי והוצרכו בדיקה לכך ס"ל למקילין דאזלינו בדיעבד בתר רובא.

וגם מסתברא טעמיה דרש"י שכתב אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזקנה בטריפה לכך יש להתיר בדיעבד אבל בנדון דידן ענבים דרוכים שעמדו בבית הגוי שדרך לימשך בהם יין צלול והפל עושין פן נדאי דאפילו בדיעבד יש לחוש לזה פיון שדרך פולם לעשות פן: ומכל שכן לדין שנוהגין גם בריאה פאומן פוסקים דסבירא להו דאפילו בדיעבד לא מקלינו אלא בגדיים וטלאים דלא שכיח בהו סרכות פולי האי אבל לא בשאר בהמות כמו שכתב הרב בהג"ה ש"ע סימן ל"ט נדאי דיש לאסור בענבים דרוכים שעמדו בבית גוי אפי' בדיעבד כמו בריאה: ולא דמי נמי להא דהביא הרב בהג"ה ש"ע בסימן קי"ד בדין כבשים שדרך לפעמים שנותנין בהם יין וכולי דתלינו לקולא שמא לא ערבו בו כל זמן שלא ידעו בנדאי שערבו בו דהתם שאני שהרי אפילו לכתחלה שרי לקנות מגוי והיינו משום דהתם מיירי שידוע הוא שגוי אחד אינו מערב בו יין ואין אנו יודעין איזה תלינו לקולא לומר על כל אחד שזהו שאינו מערב וילפינו ממחבואה אחת שמצלת על כל הנשים אבל בנדון דידן אין שום גוי ידוע שאינו ממשך יין צלול אלא אדרבא פולן דרך לימשך נדאי דאסור אפילו בדיעבד: והא דנקט הטור י"ד ונ"ל אסור לקנו' ממנה וכו' עכ"ל דלשון זה משמע דנוקא לכתחלה הוא דאסור אפשר לומר דלרבותא דסיפא נקט לשון זה דכשחתם הגיגית שרי אפילו לכתחלה לקנות ממנה: ועוד אפילו אם תמצא לומר דלישנא דהטור דייקא דנוקא לכתחלה הוא דאסור לקנות ממנה אבל בדיעבד שרי וכדמשמע נמי מלשון הרב ב"י שכתב בש"ע ונ"ל ענבים דרוכים וכו' יש לאסור וכו' עכ"ל משמע מלשון זה שכתב יש לאסור היינו נוקא לכתחלה מכל מקום מסתברא לומר דבימיהם אף על גב דדרך הנה לימשך מגיגית ההם מכל מקום לא הנה דרך כל כך כמו האידנא דהאידנא איפא חזקה טובא שפבר משכו ממנה יין צלול פיון שהפל עושין פן שמיד אחר שנתנו ענבים דרוכים לגיגית ההיא שעומד' סמוך' לגת שפתח הקורה מעמידין סל לגיגית ההיא שהיין מסתנו לתוכו ושואבין יין צלול מתוכו

ואילו הנה גם בימיהם נרפן כה כמו האינדנא ודאי דלא היו מתירין אפילו בדיעבד דטפי איכא למיחש בכי האי גונא לחששא שפכר משכו ממה שיש לחוש במפקיד זין ביד גוי דהתם אין היין של הגוי אפילו הכי תישינון שפא להנאתו שתה ואסרינו אפילו בזמן הזה דלאו עובדי ע"ז הו משום דחשדינו אותו שפא להנאתו שתה ממנו ואפילו בדיעבד אסרינו מכל שפן בגיגית שדרכן לימשא ממנה והיא שלו וצריה לימשא לצורה מלאכתו שיש לאסור אפילו בדיעבד.

ועוד נראה לומר דאפילו אם תמצא לומר דלישנא דהטור דייקא שענבים דרוכים בבית גוי לא אסרו אלא לכתחלה אבל לא בדיעבד מכל מקום לא מסתבר להקל כל כה ולומר שיהא מותר לקנות אפילו לכתחלה במקצת מקומות ולמיחשב להו בדיעבד פינון שרוב מחייתו בכה למהוי פאי אפשר להו דכולי האי ודאי לא מקלינו משום דאין זה מיקרי אי אפשר דהרי אפשר להו לקנות מן הגוים מיד פשפותשין הענבים בכלי שאינו רחב שקורין טרעטשא"ף שאין נרפן לימשא מכלי שהוא אלא ממלאין ממנו לגיגית אף על פי שאין הגוי רגילים למכר באותו זמן פינון שעדיין אינם יודעים השער מכל מקום אם יהיו יודעים שאין הישראל רשאי לקנות אלא כל זמן שהוא בתוך הכלי שהוא ולא אחרי כן פשהורק לתוך הגיגית ודאי שיהיו מוכרים להם סתם על סמך השער שיצא אחר כה.

כמו שעושין פה ק"ק ניקלשפורג ואפילו במקום שאין רשאים לזוז היין מבין הכרמים עד אחר נטילת המעשר לשורה מכל מקום יכולים לקנות ולחתום הגיגית לכה נראה דנדאי אסור לכתחלה לקנות מגיגית ענבים דרוכים שהיא ברשות גוי במקום שדרכן לימשא יוצלול מן הגיגית ההיא בין שהגיגית עומדת בתוך הבית ובין שעומדת בין הכרמים אם נרפן לימשא שם זין צלול דהיינו שיש להם בתי הגתות בין הכרמים ואין להתיר בשום מקום ושאני הכא ק"ק ניקלשפורג שקונים מן הגיגית בין הכרמים משום שאין להם בתי הגתות בין הכרמים ואין נרפן לימשא כלל זין צלול מן הגיגית התם אבל באותן מקומות שפתי הגתות שלהם עומדים סמוכים לכרם ונרפן למשנה זין צלול מגיגית העומדת בין הכרמים ודאי דאסור לקנו' מאותן גיגית: שאלה יג מטה עונה ישלח ה' מציון לובש צדקה כשריון.

גבר מזוין בהלכות מצוין אבהן ובר אוריון האלוף מהר"ר נפתלי צבי פהן לאל עליון וסתריו ה' בסתר פנפיו בעוז חביון: על אשר בא מכ"ת בשאלה אזור מעור האדם אי שרי לכהן לחגור אותו או לא הנה לפי שאלת מכ"ת דנראה ליה דלישראל ודאי שרי אלא שמסתפק אי שרי לכהן או לא הרי משנה שלימה היא בחולין פרק העור והרנטב דף קכ"ב אלו שעורותיהן כבשרן פירש רש"י שעורותיהן מטמאין כבשרן עור האדם ועור חזיר של ישוב וכו' ועור חטוטרת של גמל וכו' וכולן שעובדן או שהילף בהן כדי עבודה טהורה חוץ מעור האדם ע"כ הרי מבואר במתני' בהדיא דעור האדם מטמא אפילו כשהיא עבודה אלא דמסיק התם בגמרא לחד לישנא דכשאינה עבודה מטמא מדאורייתא.

וכשהיא עבודה אינה מטמא אלא מדרבנן משום גזירה שפא יעשה ממנה שטיחין וכן פסק הרמב"ם פ"ג מהלכות טומאת מת שכתב וז"ל עור האדם כבשרו ואם עבדו כל צרכו או הילף בו כדי עבודה הרי זה טהור מן התורה אבל מדברייהם מטמא בכזית כבשר המת גזירה שלא להרגיל בני אדם לעבוד עורות האדם וישתמשו בהן עכ"ל הרי מבואר

בהקדיא שעור האדם אסור לכהן ואפילו עיבדו אסור מכל מקום מדרבנן: אלא שלפי זה פנין שעור האדם שעבדו אינו אסור אלא מדרבנן הנה אפשר לומר לפי מה שנראה משאלת מכ"ת שהכהן צריך לאזור ההוא לרפואה מותר הפהו לחגור בו וראיה לזה מהא דאיתא בברייתא פ"ק קמ"א דע"ז דף י"ג הולכין ליריד של גוים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות וכו' וכותב ומעלה בערפאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם הנה כהן מטמא בחוץ לארץ לדון ולערער עמהם וכשם שמטמא בחוץ לארץ כה מטמא בבית הקברות וכו' ומסיק בית הקברות היינו בית הפרס דרבנן וכו'.

האי מבואר שהתירו לטמאות בטומאת דרבנן כדי להציל המזון כל שכן שיש להתיר לרפואה שהיא להציל הנפש אם אינו אלא טומאה דרבנן: והגם כי מילתא דפשיטא הוא שיש טפי להתיר לרפואה ממה שיש להתיר להציל מזון מכל מקום לרנוחא דמילתא יש להביא ראיה לזה מאיסורי הנאה שפתבו הפוסקים הביאה הרב בהג"ה ש"ע מי"ד סי' קנ"ה דכל איסורי הנאה מדרבנן מותר להתרפאות בהן ואפילו חולה שאין בו סכנה וכו' הרי מבואר שאפילו בדבר שאיסורו הוא איסור הנאה בין הנאת גוף בין הנאת מזון התירו אם הוא לרפואה דטפי יש להתיר לרפואה משיש להתיר בשביל הצלת מזון מכל שכן דבר איסור שהתירו משום מזון כגון טומאה דרבנן שהתירו משום מזון לא כל שכן שיש להתיר אם הוא לרפואה: פלל הדברים שלפי שאלת מכ"ת דהנה נראה ליה דלישראל נדאי שרי ולא בא בשאלה אלא אי שרי לכהן הנה אפשר לומר דאסור לכהן לחגור אותו אם לא שצריך אותו לרפואה דאז שרי לכהן לחגור אותו: אבל לקושטא דמילתא נראה לי לומר דאפילו לישראל אסור לחגור אותו והיינו משום דמת אפילו גוי אסור בהנאה ועור המת כבשרו.

** (הגה לכן המחבר נכף הם דברי הב"י בש"ע סי' שמ"ט דפסק דמת גוי אסור בהנאה ודבריו תמוהי' המה דברי מבואר ומוכח מתוספות בבא קמ"א דף י' בד"ה דכתבו בפשיטו' דמת גוי מותר בהנאה וילכך צריך לשור ולא אדם וע"ש וראיה לדבריה' מגמרא סנהדרין פ"ק כ"ג גבי דוד שקינדש למיכל בק' ערלת פלשת' ומסיק שם דהוי קדושין דחזי לשונרא והוי שנה פרוטה ונהרי הפלשתים הרוגי גוים היו כמבואר בקרא וי' את הפלשתים וגו' לפ"ז מתי גוים מותר בהנאה אף כי דהרשב"א בתשובותיו סי' שס"ה השיב לשואלו ומסיק לאיסורה.

אפי' מת גוי יעיין שם אבל לעניות דעתי לא כתב אלא שדחה בזה דברי השואל:**) דהכי משמע ממה שכתבו התוספות ה"ם בחזקת דף קכ"ב בד"ה עורות אביו ואמו שטיחין וכו' וז"ל ואף על גב דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין וכו' מ"מ לא הוי גזרי רבנן משום דה' חששא שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא וכו' עכ"ל הרי כתבו בפשיטות דעור האדם אסור בהנאה: וכן הוא בהקדיא בתוספות בסנהדרין פ"ק נגמר הדין ריש דף מ"ח בדבור המתחיל משמשין משמשין גמרין וכו' שכתבו וז"ל וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרין בהעור והרנטב דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם בעורות אביו ואמו שטיחין אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר"ת דאף על גב דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירי להו לאינשי טומאה מאיסורא וכו' עכ"ל: הרי

מבואר בהקדמי דעור האדם אסור בהנאה מדאורייתא אלא שבנדה פרק דם הנדה דף נ"ה כתבו התוספות בד"ה שמה יעשה שטיחין כו' לחד שינויניא דעור האדם אינו אסור בהנאה שכתבו וז"ל וא"ת והלא מת אסור בהנאה דגמרין שם שם מעגלה ערופה וי"ל דטומאה חמירי להו טפי וכו' ועוד נראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא אלא מדכתיב בה פפרה פקדשים ועור קדשים מותרים בהנאה לאחר זריקה וכו' הרי כתבו בשינויניא בתרא דאין העור אסור בהנאה אבל מפל מקום טפי יש לסמוך אשינויניא קמא כיון שכתבו עוד בתרי דוכתיב בחולין ובסנהדרין פשינויניא קמא דעור האדם אסור בהנאה ממה שיש לסמוך אשינויניא בתרא דאינו אסור בהנאה: ועוד אפילו אם תמצא לומר דהתוספות בפרק דם הנדה נראה להו עיקר שינויניא בתרא וס"ל דאינו אסור בהנאה מפל מקום כיון דר"ת כתב בהקדמי בסנהדרין פרק נגמר הדין שאסור בהנאה וכו' בפרק העור והרוטב הרי יש חילוק בין בעלי התוספות איפא מאן דאוסר ואיפא מאן דשרי ודאי דאזלינן לחומרא ואסור בהנאה כיון דהוא איסור דאורייתא: וכן משמע לי נמי מלשון הרמב"ם דעור האדם אסור בהנאה מהא דכתב בפ' י"ד מהלכות אכל וז"ל המת אסור בהנאה כולו חוץ משערו שהוא מותר בהנאה מפני שאינו גופו וכו' עכ"ל הרי דקדק וכתב אסור בהנאה כולו חוץ משערו.

משמע דהעור נמי אסור דאם לא כן הל"ל חוץ מעורו ומשערו: ועוד זיל בטר טעמא שכתב חוץ משערו מפני שאינו גופו. ועורו הנה גופו.

לכך נראה דעור האדם אסור מדרבנן: ועוד נראה לי דהאי שינויניא בתרא דכתבו התוס' בפרק דם הנדה דאין עור אדם אסור בהנאה שינויניא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה כלל. ואע"פ דהשגתי קצרה להבין דבריהם ומפל שפן להשיג עליהם מפל מקום כיון דר"ת כתב בהקדמי דעורהאדם אסור בהנאה הרי אני רשאי לומר כדי ליישב דברי ר"ת דאיתו ראיה דמיימי התוספות בדם הנדה דאינו אסור בהנאה לאו ראיה הוא שכתבו התם וז"ל ועוד דנראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא אלא מדכתיב בה פפרה פקדשים ועור קדשים מותרים בהנאה לאחר זריקה וכו' עכ"ל.

פירו' דבריהם כף הוא דהא דמת אסור בהנאה ילפינן מעגלה ערופה שם שם. ועגלה ערופה גופא לא נפקא אלא משום דכתיב בה פפרה פקדשים.

ובקדשים העור מותר לאחר זריקה ואין העור בכלל בשר הוא הדין נמי בעגלה ערופה ובמת אין העור בכלל בשר. זהו פוננת התוס' בשינויניא דא.

אבל לקושטא דמילתא לאו מלתא הוא דבריש פרק קמא דכריתות דף ו' דרשינן וערפו שם שם תהא קבורתו הרי נפקא עגלה ערופה מגופא דקרא מדכתיב וערפו שם. והא דיליף בפרק ב' דע"ז מדכתיב בה פפרה פקדשים כבר הקשו קושטא זאת שם בתוס' בד"ה פפרה פתיב בה וכו'.

ומתרצים ועבדי צריכותא דערפו שם איצטרף דלא תהא מותרת לאחר עריפותה. וכפרה איצטרף דתהא פקדשים דאיתסר אף מחיים יעניין שם: וא"כ כיון דעיקר ילפותא דעגלה ערופה מגופא דקרא הוא מדכתיב וערפו שם ודרשינן שם תהא קבורתו ולא ילפינן מן לשון פפרה דסלקא דעתה למימר דאינו אסור עד לאחר מיתה כמו שכתבו התוספות התם.

וְדַאי דְהוּי עוֹר בְּכָלֵל בְּשֵׁר וְאָסוּר בְּהִנָּאָה כְּבִשְׂר הַמֵּת עֲצָמוּ פְּשִׁינְוּיָא קָמָא דְתו' פ' דָּם
הַנִּזְדָּה וְכִמּוּ שְׁפָתְבוּ נָמִי בְּפִשִׁיטוֹת בְּחֻלְיִן וּבְסִנְהֶדְרִין: שְׂאֵלָה י"ד שְׁמַעְתִּי הוֹגִים
וּמְצַפְצָפִים.

וּמְתוּק לְהֵם מְדַבֵּשׁ וְנוֹנֶפֶת צוּפִים וְאִינְן יוֹדְעִים פִּי כְּבָר דְּבָרוּ מְזָה רַבְנֵי קִשְׁיָא. וּמֵהֵם
הַדְּבָר הַנִּקְשָׁה.

וְעָשׂוּ כְּהוּנְן וְהַנִּיחוּ לְיִשְׂרָאֵל מְנַהֲגֵן: וְהוּא מַה שְׁנוֹהֲגִין בְּכָל תְּפּוּצַת יִשְׂרָאֵל לְהַזְהֵר בְּשַׁעַת
הַתְּקוּפָה מִפְּנֵי הַסַּפְנָה מִן הַמַּיִם וּמְכַרְיִזִין בְּבִתֵּי כְּנִסְיוֹת אוֹתוֹ שְׁעָה שְׁהַתְּקוּפָה נוֹפֶלֶת.

וְנִתְפָּשֵׁט הַמְּנַהֵג לְחֻשׁוֹב יָמִים וְלִילוֹת שְׁוֹת לְעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוּן בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי וּמִתְחִילִין
לְחֻשׁוֹב הַשְּׁעוֹת מִתְחַלֵּת הַלִּילָה י"ב שְׁעוֹת הָיִי לִילָה וי"ב שְׁעוֹת הָיִי יוֹם. וְאִין מְחַלְקִין בֵּין
יָמִים אֲרָנְפִים.

וְלִילוֹת אֲרָנְפִים. כְּגוֹן בְּתַמּוּז וְטַבַּת אֵלָא לְעוֹלָם מְחַשְׁבִּין י"ב שְׁעוֹת לְלִילָה וי"ב שְׁעוֹת
לְיוֹם.

וּמִתְחִילִין לְחֻשׁוֹב מִתְחַלֵּת הַלִּילָה: וְהִנֵּה רוֹצִים מְקַצֵּת לְחֻשׁוֹב יוֹם וְלִילָה עַל פִּי מִהְלָךְ
הַחֲמָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם שְׁלַעוֹלָם בְּחֻצֵי הַיּוֹם עוֹמְדַת הַחֲמָה עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל אָדָם בֵּין בֵּימוֹת
הַחֲמָה בֵּין בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְלְעוֹלָם שֶׁשׁ שְׁעוֹת אַחַר חֻצֵי הַיּוֹם הָיִי לִילָה וְנִמְצָא בְּתַמּוּז
שֶׁהַיּוֹם אֲרוֹךְ אִם תְּפוּל הַתְּקוּפָה ז' וּמְחַצָּה בְּלִילָה אִין לְחֻשׁוֹב הַשְּׁעוֹת מִתְחַלֵּת הַלִּילָה אֵלָא
ג' שְׁעוֹת קוֹדֵם לְכֵן כִּי אַז הַיּוֹם אֲרוֹךְ שְׁמַחְצוֹת הַיּוֹם עַד חֲשִׁיכָ' הַלִּילָה הוּא ט' שְׁעוֹת.

וּבְאֵמַת מִיָּד שֶׁשׁ שְׁעוֹת אַחַר חֻצוֹת הַיּוֹם מִיְקָרֵי לִילָה אֵף עַל פִּי שְׂלֵא שְׁקַעָה הַחֲמָה. וְכֵן
בְּטַבַּת שֶׁהַיּוֹם קָצָר וּמְחַצוֹת הַיּוֹם עַד חֲשִׁיכָתָ לִילָה אִינּוּ אֵלָא שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת מִכָּל מְקוֹם לֵא
מִיְקָרֵי לִילָה אֵלָא עַד שֶׁשׁ שְׁעוֹת אַחַר חֻצוֹת הַיּוֹם וְהִינּוּ שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת אַחַר חֲשִׁיכָתָ לִילָה:
וְהֵם אִינְן יוֹדְעִים פִּי כְּבָר דְּבָר מְזָה בְּעַל הַלְבוּשִׁים בְּסוּף הַלְכוֹת ר"ח כְּבִיאוֹר רַחֲב.

בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל עוֹד יֵישׁ לִי לְמִסוּר בְּיָדָךְ סוּד אֶחָד מְסוּדֵי הָעֵבּוּר וכו'. יְעוּיִן שָׁם.

וְכַתֵּב בְּסוּף וז"ל. אֵף עַל פִּי שְׁהָעוֹלָם אִינְן נִזְהָרִין אֵלָא בְּמִסְפֵּר שְׁעוֹ מִתְחַלֵּת הַלִּילָה אֲבָל
עֵינָר הַהַקְפָּדָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת עַל הַשְּׁעוֹת שְׁפַתְבִּתִּי וְשׁוֹמֵר פְּתָאִים ה': עכ"ל.

הָרִי כָּתֵב בְּהִדְיָא אֵף עַל פִּי שְׁרָאוּי הָיָה לְהַקְפִּיד שְׂלֵא לְחֻשׁוֹב הַשְּׁעוֹת מִתְחַלֵּת הַלִּילָה
אֲפִילוּ הָכִי לֹא רָצָה לְבַטֵּל מְנַהֲגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמְצָא לוֹ סְמָךְ שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה': וְכֵן מְצָאֵתִי
נָמִי בְּלִקוּטֵי מְהָרִי"ל שְׁכַתֵּב וז"ל תְּקוּפָה הַנוֹפֶלֶת בְּלִילָה הָיָה מוֹנָה לָהּ הַשְּׁעוֹת מְשַׁקִּיעַת
הַחֲמָה בֵּין בֵּימוֹת הַחֲמָה בֵּין בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים.

וְהָיָה נִזְהָר בָּהּ ג' שְׁעוֹת בֵּין מְלַפְנֵיָהּ בֵּין מְלֹאחְרֵיָהּ עכ"ל. וְכֵן כָּתֵב נָמִי בְּתִשְׁבֹּת מְהָרִי"ל
בְּסִימָן קס"ג שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ לְתַרֵּי סְפָקָא.

יְעוּיִן שָׁם: הָרִי לֹא כָּתֵב אֵלָא שֶׁהוּא הָיָה מְחַמֵּיר לְעַצְמוֹ וְהָיָה נִזְהָר מְלַפְנֵיָהּ וּמְלֹאחְרֵיָהּ ג'
שְׁעוֹת. אֲבָל לְאַחֲרֵים לֹא הָיָה מוֹרָה לְמִנּוּ' אֵלָא מְשַׁקִּיעַ' הַחֲמָה בֵּין בֵּימוֹת הַחֲמָה וּבֵין
בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים.

ואגב אמינא לפרש דבריו הא דכתב שהיה נזהר ג' שעות מלפניה ומלאחריה לא שפכל פעם היה נזהר ג' שעות מלפניה ומלאחריה. אלא לפעמים מלפניה ולפעמים מלאחריה.

והיינו אם תקופת תמוז היתה נופלת בלילה כגון ז' ומחצה בלילה היה נזהר מלפניה ג' שעות דלפי חשבון מכנון מיקרי לילה מיד ו' שעות אחר חצות היום דהיינו ג' שעות קודם חשיכה.

וכשהיתה נופלת תקופת תמוז ביום כגון בז' ומחצה על היום היה חושש ג' שעות מלאחריה פי אז הלילה קצר ועד ו' שעות אחר חצות הלילה מיקרי לילה אף על פי שפכר האיר היום ג' שעות אחר חצות הלילה מפל מקום לא מיקרי יום אלא עד ו' שעות אחר חצות הלילה.

ובטבת הוא בהפך כגון שתקופת טבת היתה נופלת בד' ומחצה בלילה היה נזהר ג' שעות מלאחריה משום דלפי חשבון מכנון לא מיקרי לילה אלא עד ו' שעות אחר חצות היום אף על פי שמיד אחר ג' שעות הוי חשיכה וכשהיתה נופלת ביום בד' ומחצה על היום היה נזהר ג' שעות מלפניה פי אז מיקרי יום מיד ו' שעות אחר חצות הלילה אעפ"י שלא האיר השחר אלא עד אחר שעה ט'.

ונה ברור. ומפל מקום לא החמיר אלא לעצמו אבל לכל העולם לא החמיר אלא הניח להן מנהגן לחשוב השעות מתחלת הלילה: ולכך הוריתי שלא ישנו מנהג קדמונים: ולפי שלא רצו להשיג בדברי וצויתי לשאול את פי הרב הגדול זקן ויושב בישיבה בק"ק קרקא הוא הגאון מהר"ר ליפמן בעל תוספת י"ט שהוא יודע מנהגן של ישראל כמעט בכל תפוצותיהם שהיה מורה הוראה בק"ק פראג ובק"ק ווינא ובארץ רוסיא ונתגדל בארצות אשכנז.

ונה אשר השיב בכתיבת ידו: וז"ל נשאלתי על דין התקופות שאנו נזהרין מפני הספנה ולכן מכריזין בבה"כ אותה שעה שהיא נופלת ובתקופת תמוז וטבת יש ספק כיצד מחשבין והספם השואל לחשוב השעות שוות לעולם כמו שהן בתשרי וניסן אף שלפי התכונה ושינוי אריכות הימים או הלילות אינו כן.

ואני אומר שפני האמת ה"ל שלא להכריז כי אם פפי אריכות וכו' אלא שהנהוג הוא פה הספמת השואל וכבר קדם הרב בעל הלבוש בדבר הזה ואמר על המנהג דשומר פתאים ה' והגני מוסיף על דברי הרב הזה שאף אם יהיו מכריזים פפי אריכות וכו' אפתי לא יצאו מידי הלצה זו דשומר פתאים ה' פי החשבון שאנו מכריזין על פיו בין שהיה פפי הספמת השואל או פפי אריכות וכו'.

הנה יסוד מוסד על חשבון צ"א וז"ח לא יזח והוא תקופת שמואל שעל פי החשבון האמצע ואינו אמיתי שהוא על פי תקופת רב אדא. אלא על פרחינו צריכין לומר שאותו הספנה כף היתה מימות עולם על פי חשבון האמצעי.

ואם כן גם שפחשבון האמצע אף על פי שהיה יותר נכון להכריז פפי אריכות וכו' עם כל זה מנהג עזקר הלכה וכך נתיסד המנהג מפני שנודע למיסדי המנהג שפך היתה גזירת הספנה.

וּכְלָל גְדוֹל כָּל שֶׁהֵלְכָה רוֹפֶפֶת בְּיָדָהּ פּוֹק חֲזֵי מֵאֵי עֲמַא דְּבַר. דְּבַרֵי דּוֹבֵר שְׁלוֹם וְדוֹרֵשׁ טוֹב הַטְּרוּד יוֹם טוֹב הַנִּקְרָא לִיפְמָן בְּן לֹא"א הַר"ר נֶתָן ז"ל ה"ה לְוֵי הַעֲלִי"ר יוֹם הַשְּׁשִׁי ג' מְנַחֵם בְּקִרְאָא לִפ"ק עכ"ל: הָרִי כַּמָּה רַבְּנֵי קִשְׁיָא גְדוֹלֵי הָאֲחֲרוֹנִים אֲשֶׁר חִיבּוּרֵיהֶם נִתְפָּשְׁטוּ בְּכָל תְּפֻצַּת יִשְׂרָאֵל הוּא הָרַב מְהַר"ל אֲשֶׁר הָאִיר עֵינָי יִשְׂרָאֵל בְּפִסְקֵי וּבְחִיבּוּתָיו וּבְחִיבּוּרָיו.

וְהָרַב בְּעַל הַלְבוּשִׁים. וְהַרְבֵּבְעַל תּוֹסֶפֶת י"ט אֲשֶׁר לָהּ הוּוּ נְהִירִין שְׁבִילֵי דְרַקִיעַ וּבְקִיאֵי בְּסוּד הַעֲבּוּר הַנִּקְשָׁה לָהֶם לְשָׁנוֹת הַמְּנַהֵג וְהַנִּיחוּ לְיִשְׂרָאֵל מְנַהֵגִן שְׁיֵהִיו מוֹנִים הַשְּׁעוֹת מִתְחַלֵּת הַלִּילָה וְאִיךָ יִפְצוּ פֶּה הַנֶּה דְשִׁבִּילִין דְּנַהוּ"ר דִּיע"ה לֹא נְהִירִין לָהּ וְרוֹצִים לְשָׁנוֹת מְנַהֵגִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא תֵהֵא כְּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל.

עַל כֵּן מְנַהֵגִן הוּא עֵינְקֵר לְחֻשׁוֹב הַשְּׁעוֹת שְׁוֹת וְיָמִים וְלִילוֹת שְׁוֹת כְּיוֹמָא גִּיסוֹן וְתִשְׁרֵי וְהֵינּוּ שְׁמִתְחִילִין לְמְנוֹת מִתְחַלֵּת הַלִּילָה וְכָל י"ב שְׁעוֹת מִיְקָרֵי לִילָה. וְכָל י"ב שְׁעוֹת מִיְקָרֵי יוֹם.

וְאִין חִילּוֹק בֵּין יָמִים וְלִילוֹת אַרְנוֹכִים שְׁאֲפִילוּ בְּתַמּוּז שֶׁהֵלִילוֹת קֶצְרִים חוֹשְׁבִין מִתְחַלֵּת הַלִּילָה י"ב שְׁעוֹת מִיְקָרֵי לִילָה. אִף עַל פִּי שֶׁהָאִיר הַשְּׁחַר מִיָּד אַחַר שֶׁשְׁעוֹת מְכָל מְקוֹם מִיְקָרֵי לִילָה עַד י"ב שְׁעוֹת.

וְכֵן בְּטַבַּת אִף עַל פִּי שֶׁהֵלִילוֹת אַרְנוֹכִים חוֹשְׁבִין מִתְחַלֵּת הַלִּילָה י"ב שְׁעוֹת מִיְקָרֵי לִילָה. וּמֵאֲזוּ וְהֵלָא מִיְקָרֵי יוֹם אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָאִיר הַשְּׁחַר אֶלָּא ג' שְׁעוֹת אַחֲרֵי כֵן מְכָל מְקוֹם מִיָּד אַחֲרֵי י"ב שְׁעוֹת מִיְקָרֵי יוֹם: הַנֶּרְאָה לַע"ד עַל פִּי הַסְּפָמַת גְדוֹל הָאֲחֲרוֹנֵי פְתַבְתִּי: שְׁאֵלָה ט"ו הֵלְכָה רְנוּחָה הִיא בְּיִשְׂרָאֵל אִם נִמְצְאוּ עַל לִוָּה אֶחָד כַּמָּה בְּעֲלֵי חוֹבוֹת שְׁיֵשׁ לָהֶם עָלָיו כְּתִיבַת יָדוֹ שְׁקוֹרִין שְׁטַר מִמְר"י כְּאֲשֶׁר נוֹהֲגִין הָאִידְנָא בְּאַרְצוֹת הַלְלוּ לַעֲשׂוֹת שְׁטָרוֹת כְּאֵלוֹ וְאִין לוֹ כְּדֵי לְשַׁלֵּם לְכּוֹלָם שְׁמֹן הַדִּין נוֹטְלִין כּוֹלָן בְּשָׁנָה כַּהֲסָפְמַת הַפּוֹסְקִים.

הַבֵּיאֵם הַטּוֹר ח"מ סִמֵּן ק"ד וַיֵּשׁ לְאַחַר כַּמָּה שְׁטַר מִמְרַמִּי"ש נוֹטֵל זֶה בְּכָל שְׁטַר מִמְרַמִּי"ש וּמִמְרַמִּי"ש חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְהֵינּוּ שְׁחוֹלְקִין נְכֹסֵי הַלְוָה לְפִי מְנִין הַשְּׁטָרוֹת וְלֹא לְפִי מְנִין אֲנָשִׁים וְכֵּן אִירַע פְּעָמִים רַבּוֹת כְּשֶׁהֵייתִי דָר בַּק"ק גְּרָקָא וּפְסָקוּ כָּל כְּתוֹת הַדִּינִים כָּךְ וְכֵן פְּסָקוּ נְמֵי הִירִידִים דְּלוֹבֵלִין וְיַעֲרֹסֵל"ב שְׁשֵׁם מִתְקַבְּצִים מְאַרְצוֹת הַרְחוֹקוֹת וְנִבְרָרִים הַדִּינִים מְכָל קַהֲלוֹת גְּדוֹלוֹת דְּבָרוֹ הַנְּבִיאִים פֶּה אֶחָד שְׁחוֹלְקִין בֵּין הַבְּעֲלֵי חוֹבוֹת לְפִי שְׁטָרֵי מִמְרַמִּי"ש וְמֵי שְׁיֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה מִמְרַמִּי"ש נוֹטֵל הַרְבֵּה חֶלְקִים וְגַם אֲנִי הֵייתִי סְנִיף אֶל כְּתוֹת הַדִּינִים בְּקִרְאָא וְגַם לְפַעְעָמִים עַל הִירִידִים הַנְּזַפְרִים וּפְסָקְנּוּ כָךְ וְרַגִּילִים לְהֵיִת עַל הִירִידִים רוֹב רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וּמוֹרֵי הוֹרָאָה וְגְדוֹלֵי חֲקָרֵי לֵב בְּעֲלֵי תוֹרָה וְנִדְעוּ וְשָׁמְעוּ מְפָסֵק זֶה וְלֹא הֵיָה נוֹדֵד כְּנֶה וּפְנֻצָּה פֶּה וּמְצַפְצַף עַל זֶה רַק כִּי מְקָרוֹב שְׁמַעְתִּי שְׁחָכְם אֶחָד גְּדוֹל בְּדוֹרֵינוּ לֹא פָּסַק כֵּן וְעָשָׂה חֶלְקָה בְּנְכֹסֵי הַלְוָה לְפִי מְנִין אֲנָשִׁים וְזֶה שֶׁהֵיָה לוֹ הַרְבֵּה שְׁטָרֵי מִמְרַמִּי"ש לֹא נִטֵּל אֶלָּא חֶלֶק אֶחָד וּבְפִירֵשׁ אָמַר דְּהַנֶּה דִּינֵי דְלֹא פָּסְקֵי הָכִי לֹא שְׁפִיר עֲבָדֵי ע"כ אֲמַרְתִּי לְבְרוּרֵי מִיְלִתָּא דָּא דְהֵדִין דִּין אֲמַת דְּחוֹלְקִין לְפִי הַשְּׁטָרוֹת וְמֵי שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁטָרֵי מִמְרַמִּי"ש הַרְבֵּה נוֹטֵל חֶלְקִים הַרְבֵּה וְדִלָּא כְּדַעַת הַחֶכֶם הַהוּא: וְתַחֲלָה אֲבָאָר עֵינִין שְׁטָרֵי הַמְרַמִּי"ש אִיךָ וְמָה הוּא וְהֵינּוּ שֶׁהֵלְוָה חוֹתֵם עֲצָמוֹ בְּאֲמָצַע דְּמִגְלִיתָּא וּבְמַעְבָּר לְדָף גִּגְד הַחֲתִימָה מְמַשׁ כּוֹתְבִין סֵף הַחַיִּב וְהַזְמַן פְּרַעוֹן וְזֶהוּ נִקְרָא שְׁטַר מִמְרַמִּי"ש וַיֵּשׁ לְשְׁטַר זֶה כָּל תּוֹקֵף וְכָל הַנְּאָמְנֵי לְגַבּוֹת מֵהַלָּן רַק שְׁאִין טוֹרְפִין בּוֹ מְמַשְׁעֲבָדֵי וְגַם

אין לשטרות אלו קדימה זה על זה אף על פי שזה מוקדם לזה אלא יד כולם שנה לגבות ממנו ונהגו בזה התגרים והסכימו עמהם חכמי הארצות מפני שיש בזה תקנות השוק שבעל השטר ממרמ"י יכול ליתן לשטר זה לאחר בפרעון חובו או יכול למוכרו ואינו צריך לא כתיבה ומסירה ולא הרשאה אלא מי שבידו שטר ממרמ"י יכול לגבות מהלנה גם אחר שבעל השטר מכר לשטר זה שוב אינו יכול למחול דפקע זכותיה לגמרי פיון שלא נזכר שם המלנה בשטר זה ולפעמים חותם הלנה עצמו בשטר כזה ומוסר אותו ליד שלוחו או ליד סרסור והוא לוקח סחורה מאחרים בהקפה או לנה מעות על שטר ממרמ"י זה ואין הלנה יודע מי הוא המלנה שלו אלא כל מי שיוציאנו אחר כף עליו ישלם לו זהו עגנון שטר הממרמ"י ש: וכינון דהכי הוא נדאי דשפיר דמי שזה שיש לו הרבה שטרות ממרמ"י ש על לנה זה שאינו יכול לשלם לכולם יטול חלקים הרבה דמהי תיתי לומר שלא יטול אלא חלק אחד אי משום פיון שהדין הוא שאם יש על זה ג' בעלי חובות א' ממאה ואחד ממאתים ואחד משלם מאות ואין לו לשלם כולם נוטלין כולם בשנה משום דאמרינן דכף נשתעבדו כל הנכסים לזה של מנה כמו שנשתעבדו לזה של מאתים וכן של שלש מאות כדאיתא בפרק מי שהיה נשוי דף צ"ג וכו' שכתב הטור ח"מ סימן ק"ד הוא הדין גמי אם יש לזה כמה שטרות ולזה אין לו אלא שטר אחד אמרינן כף נשתעבדו לזה כל הנכסים בשטר אחד כמו לזה בכמה שטרות ולכף לא יטול זה רק חלק אחד אף על פי שיש לו כמה שטרות: הא לאו מילתא הוא דאפילו אם תמצא לומר דהנה סברא לומר כף בשאר שטרות היכא דנזכר שם המלנה בשטר מכל מקום גבי שטר ממרמ"י אינו כן דשטר הממרמ"י שנוהגין בה התגרי' שאין נזכר בו שם המלנה שאני משאר שטרות שנזכר בהם שם המלנה דכיון דעיקר שטר ממרמ"י כזה הוא מפני תקנות השוק כדי שיהא בעל השטר יכול ליתנו לשטר זה לאחר בפרעון חובו או שיהא יכול למוכרו לאחר בלא הרשאה ובלא כתיבה ומסירה ואדעתא דהכי נשתעבד הלנה תחלה בשטר הממרמ"י שיהא יכול לגבות ממנו כל מי שיוציא עליו אח"כ שטר זה הרי היה דעת המלנה והלנה מתחלה שכל שטר ממרמ"י וממרמ"י בפני עצמו יגיע ליד אחר ואם כן נשתעבדו כל נכסי הלנה לכל שטר ממרמ"י וממרמ"י בפני עצמו פיון שמתחלה אסיק אדעתיה שכל שטר ושטר יהיה ביד אחר בפני עצמו ויהיה לו שעבוד על נכסי הלנה: ולא דמי לשאר שטרות דנזכר בהם שם המלנה דאפשר לומר סברא זו דלא יטול אלא חלק א' בכל השטרות פיון שהם ביד אחד משום שכל נשתעבדו כל נכסי הלנה לזה שאין לו אלא שטר אחד כמו לזה שיש לו שטרות הרבה אבל בשטר ממרמ"י דמתחלה נעשה כדי ליתן כל שטר ושטר בפני עצמו ליד אחר נדאי דנשתעבדו נכסי הלנה לכל שטר ושטר בפני עצמו: עוד נראה לומר דשפיר דמי שזה שיש לו שטרות ממרמ"י ש הרבה יטול חלקים הרבה לפי שטרותיו דכיון שמתחלה נעשה שטר זה סתם שלא נזכר בו שם המלנה כדי שיכול ליתנו לאחר בפרעון חובו או שיהא יכול למוכרו או ליתן לאחר ואילו היה נותנו לאחר קודם שבא לבית דין לגבות מזה היו גובים בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו השתא גמי אף על פי שפיר בא לבית דין ועדיין כל השטרות הם בידו ולא נתנם לידי אחרים גובה בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו דכל מה שהיה יכול לעשות רואין כאלו כבר נעשה: וראיה.

לזה ממה שכתב הרא"ש בפרק קמא דב"ק בדין מי שהיה עליו בעל חוב וכתובת אשה ונזיקין והיה לו עידיה ובינונית וזיבורית וכו' ונהביאו הטור ח"מ סימן קי"ט שכתב ונ"ל ואם קנאם פאחת או שלקח עידיה באחרונה אם המוכר עדיין חי פולן צריכין ליקח מהזיבורית שאנו רואין פאלו הקוזיר למוכר שטר של הזיבורית בכתיבה ומסירה ונמצא בידו בני חורין וצריכין פולן לגבות ממנו ולאו דוקא שיחזיר לו שדה זו אלא אפילו שדה אחרת ואפילו אם תתנה לו במתנה או אפילו מטלטלי רק שימצאו לו שום דבר לגבות ממנו אין לגבות מן הלקוחות ואינן יכולין לומר לכי תהדר דכל מה שיכול האדם לעשות רואין אנו פאלו היה כבר עשוי וכתב א"א הרא"ש ו"ל אפילו אי לא טען אנו טענינן ליה וכו' עכ"ל הרי מבואר אף על פי שפבר קנה זה ג' שדות והם בידו ולקח עידיה באחרונה שיהיה מן הדין לגבות מן העידיה אפילו הכי פיון שיכול לחזור ולמפנר הזיבורית למוכר שלו שהוא הלנה צריכין פולן לגבות מן הזיבורית ואמרינן דהוי פאלו פבר עשה כן הוא הדין נמי בנדון דידן פיון שקודם שפא לבית דין היה יכול ליתן כל שטר ושטר ליד אחר ואז היה גובה כל אחד ואחד חלק בפני עצמו בשטר שלו השת' נמי אמרינן רואין פאלו פבר עשה כן וגובה בכל אחד ואחד חלק בפני עצמו: וליכא למימר דילמא דוקא התם בפי שלקח עידיה ובינונית וזיבורית וכו' הוא דאמרינן פה דמצי למימר מהדרנא שטרי דזיבורית למריה ורואין אנו פאלו פבר נעשה וצריכין פולן לגבות מזיבורית משום דהתם סוף סוף לית להו פסידא שהרי מפל מקום גובים מזיבורית אבל פאן שרוצה להפסיד לבעלי חובות אחרים לגמרי בטענה זו דילמא לא אמרינן הכי פיון שפבר פא לבית דין ועדיין הם בידו כל השטרות תו לא מצי להפסיד זכות של בעלי חובות אחרים: דהכי משמע לכאורה ממה שכתבו התו' בכחופות בפרק שני דייני גזירות דף ק"ט אדין מי שאבדה לו דרף שדהו וכו' שכתבו התוספות התם בד"ה ורפנן סברי וכו' ונ"ל אבל הא לא מצי למימר בחד דאתי מפח חד מזיבונא ליה לארבעה דלא מצי לאשתעוויי דינא בהדיהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקוד' שבאת לידו לא היה ראוי לומר כן וכו' והא דקאמר בפרק קמא דבבא קמא מכרו לאחד או לשלשה בני אדם פאחד פירש רש"י עידיה בינונית וזיבורית פולן נכנסו תחת הבעלים וכו' ופריה וליתו פולהו וליגבי מעידיה משום דא"ל אי שקליתו פדיניכו שקלית ואי לאו מהדרנא שטרי דזיבורית למרא וכו' אלמא התם אמרי' הו טעמא לכ"ע לא קשה מידי דהתם לית ליה פסידא לגמרי דהא גבו מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרינן מהדרנא שטרא למריהו וכו' עכ"ל: הרי כתבו התוספות דדוקא היכא דליכא פסידא לאינא פגון בג' שדות שגובין מפל מקום מן הזיבורית הוא דמצי למימר מהדרנא שטרא למריה אבל לא היכא דאיכא פסידא לאחר פגון במי שאבדה לו דרף שדהו ומקופין לו ד' שדות והם ביד חד דאתי מפח חד דלא מצי למימר מזיבונא לאחרים פיון שעל ידי פן יפסיד אידיה דרף שלו ואם כן הוא הדין נמי בנדון דידן פיון שעל ידי טענה זו דמצי למסור שטרותיו לידי אחרים יפסידו שאר ב"ח שפא לא אמרינן דמצי למימר פה מסרינא שטר לאחרינא: הא ודאי לאו מילתא הוא דאדרבא משם ראיה לנדון דידן דמצי למימר מסרינא שטרא לאחרינא אף על פי שעל ידי פן יהיה הפסד לאחרים פאשר באמת מיייתי הרא"ש ראיה מהתם לדין מכרו לג' בני אדם וכו' עידיה ובינונית וזיבורית דכולן גובין מזיבורי' דמצי למימר מהדרנא שטרא

דזיבורית למריה יעניין שם בהרא"ש פֶּרֶק קמ"א דבבא קמא: והיינו משום דהא דכתבו התוספות התם בפֶּרֶק שְׁנֵי דֵּינֵי גְזֵירוֹת דְּהִיכָא דְּאִיכָא פְּסִידָא לְאַחַר לָא מְצִי לְמִימַר מְזַבְּנִינָא לְאַחֲרִים אִינוּ אֱלָא הִיכָא שְׂכָבֵר הִיךָ לְאוֹתוֹ אַחַר זְכוּת בְּגוּנָה וְזֶה רוּצָה לְהַפְסִידוֹ בְּטַעֲנָה דְּמְזַבְּנִינָא לְאַחֲרִים הִתָּם הוּא דְּאִמְרִינֵן דְּלֹא מְצִי לְמִימַר פֶּה לְאַפּוֹקֵי זְכוּת דְּחִבְרִיהּ מַה שְׁהִיָּה לּוֹ פְּבָר בְּגוּן מִי שְׂמַקִּיפִין לּוֹ ד' שְׁדוֹת וְאַבְדָּה דְּרַף שְׁדֵהוּ וְאֵלּוּ ד' שְׁדוֹת הֵם בְּיַד חַד דְּאִתִּי מִפְּחַס חַד הָרִי לְזֶה הִי פְּבָר דְּרַף בְּנֻדָּי בֵּא' מִן חַד' שְׁדוֹת פִּינֵן שְׁהִיָּה בְּיַד אֶחָד וְגַם עֵתָה יֵשׁ לּוֹ דְּרַף עֲלִיּוֹ בְּנֻדָּי פִּינֵן שְׂכָל ד' שְׁדוֹת הֵם בְּיַדוֹ אֱלָא שְׂרוּצָה לְהַפְקִיעַ זְכוּתוֹ וְלְהַפְסִידוֹ בְּמַה שְׂרוּצָה לְמַפְנֹר אֵלּוּ ד' שְׁדוֹת לְד' בְּנֵי אָדָם הִתָּם הוּא דְּאִמְרִי' פִּינֵן דְּאִית לִיהּ לְאִידָהּ פְּסִידָא עַל יְדֵי פֶן לָא מְצִי לְמִימַר פֶּן לְהַפְסִיד' מְזַכּוֹת שְׁהִיָּה לּוֹ פְּבָר פִּינֵן שְׂקוּדָם שְׂבָא לְיַדוֹ לָא הִיךָ רְאוּי לֹמַר פֶּן.

ולא דמי להא דריש פֶּרֶק קמ"א דבבא קמא במכרן לג' באַחַד וכו' דְּכֹלָן גוֹבִין מְזַבְּנִינָא לְמִימַר מְהַדְרִנָּא שְׂטָרָא דְּזִיבּוֹרִית לְמַרְיָה דְּהִתָּם שְׂאֵנִי דְּלִית לְהוּ פְּסִידָא דְּהָא גוֹבִים מְפָל מְקוּם מְזַבְּנִינָא.

מה שאין פֶּן מִי שְׂמַקִּיפִין לּוֹ ד' שְׁדוֹת דְּאִית לְזֶה פְּסִידָא מְזַכּוֹת שְׁהִיָּה לּוֹ פְּבָר. אֲבָל הִיכָא שְׂגַם מְתַחֲל' לָא ה"ה לְאִידָהּ זְכוּת בְּגוּנָה בְּגוּן בְּחַד דְּאִתִּי מִפְּחַס ד' שְׁהִיָּה אֵלּוּ ד' שְׁדוֹת בְּיַד ד' בְּנֵי אָדָם שְׂאֵז לָא הִיךָ לּוֹ דְּרַף עַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם דְּכָל חַד מְדַחֵי לִיהּ וְעֵתָה הֵם בְּיַד חַד מְצִי הָאִי לְמִימַר מְהַדְרִנָּא שְׂטָרָא לְמַרְיָהוּ אַף עַל פִּי שְׂעַל יְדֵי טַעֲנָה זֶה מְפָסִיד זֶה לְגַמְרִי לִית לֵן בֵּה פִּינֵן שְׂגַם מְתַחֲלָה לָא הִיךָ לּוֹ שׁוּם זְכוּת וְזֶה מְבַנְיָר בְּהַדְיָא מְתוּף בְּיֹאֵר דְּבָרֵי הַתּוֹס' הִתָּם בְּפֶרֶק שְׁנֵי דֵּינֵי גְזֵירוֹת.

דף ק"ט יעניין שם: ואם פֶּן הוּא הַדִּין נְמִי בְּנֻדוֹן דִּינֵן פִּינֵן שְׂמַתַּחֲלָה הִיךָ זֶה יְכוּל לִיתָן פֶּל שְׂטָר מְמַרמ"י בְּפִנֵי עֲצָמוֹ לְיַד אַחַר וְלֹא הִיךָ שׁוּם זְכוּת לְבַעֲלֵי חוֹבוֹת אַחֲרִים לְעַכְבַּ עַל זֶה פִּינֵן שְׂעַל דַּעַת פֶּן נַעֲשׂוּ הַשְׂטָרֵי מְמַרמו"ש פְּדֵי שְׂיֻכַל לִיתַנְנוּ לְיַדֵי אַחֲרִים וְאֵלּוּ הִיךָ נוֹתְנָם לְאַחֲרִים הִיךָ פֶּל אֶחָד גּוֹבָה בְּשְׂטָרוֹ חֶלֶק בְּפִנֵי עֲצָמוֹ הַשְׂתָּא נְמִי יְכוּל הוּא לְהַעֲמִידוֹ בְּזְכוּת שְׁהִיָּה לּוֹ קוּדָם לְכֵן אַע"פ שְׂעַל יְדֵי פֶן יַפְסִידוּ אַחֲרִים פִּינֵן שְׂגַם מְתַחֲלָה לָא הִיךָ לְהֵם זְכוּת בְּזֶה פְּמוֹ בַד' שְׁדוֹת שְׁהֵם בְּיַד חַד דְּאִתִּי מִפְּחַס ד' נֶאֱפַי עַל פִּי שְׂעַדִּינֵן לָא נִתְּן הַשְׂטָרוֹת לְיַדֵי אַחֲרִים וּבָא לְבֵית דִּין וְעַדִּינֵן הֵם בְּיַדוֹ לִית לֵן בֵּה דְּרֹאִין אֲנוּ כְּאֵלּוּ פְּבָר עֲשׂוּי.

כְּמוֹ שְׂפַתְב הֶרָא"ש פֶּרֶק קמ"א דבבא קמא. וְהַטּוֹר ח"מ סִימֵן קי"ט: וְלֹא דְּמִי לְהָא דְּמִיִּתִּי הַטּוֹר ח"מ סִימֵן מ"ה בְּשֵׁם אָבִיו הֶרָא"ש ז"ל בְּדִין שְׂטָר שְׁהַרְחִיקוּ הָעַדִּים שְׁנֵי שִׁיטִּין וְהוּבָא לְפִנֵי בֵּית דִּין קוּדָם שְׂמֵלְאוּהוּ בְּקִרְוּבִים דְּפָסוּל הוּא דְּכִינֵן שְׂנַרְאָה פְּסוּלוֹ בְּבֵית דִּין שׁוּב אִין לּוֹ תַקְנָה וְחוֹלֵק עַל הַר"ר יוֹנָה שְׂפַתְב דְּמִקְלָתָא בְּלֹא טַעֲמָא הוּא אֱלָא נְרָאָה לִי דְּסַבְרָא מְעַלְיָתָא הוּא.

ואמאי לָא אִמְרִינֵן נְמִי הִתָּם דְּכִינֵן שְׁהִיָּה יְכוּל לְמַלְאוֹת הַשְׂטָר בְּקִרְוּבִים קוּדָם שְׂבָא לְבֵית דִּין רֹאִין אֲנוּ כְּאֵלּוּ פְּבָר נַעֲשֶׂה דְּהִתָּם שְׂאֵנִי דְּמְתַחֲל' שְׂנַעֲשֶׂה הַשְׂטָר הַהוּא שְׂלֹא פְּדִין שְׁהַרְחִיקוּ הָעַדִּים שְׁנֵי שִׁיטִּין הִתָּם הוּא דְּפָסִלִינֵן לְשְׂטָרָא דְּאֵלְמוּהָ רַבְּנֵן לְתַקְנֵתִיהוּ וְהָכִי כְּתַב הֶרָא"ש בְּהַדְיָא בְּפֶרֶק גֹּט פְּשׁוּט וְהִבְיֵאוּ הַרְבַּ ב"י.

ונו"ל ונראה לי דסברא מעלייתא היא דהחכמים פסלי שטר לעשותו מעיקרא משום חשש זיוף. ואם בא לפני בית דין ולא נעשה בו זיוף הנה ראוי להכשיר אלא דאלמוה חכמים לתקנתם ואמרו דכיון דלא נעשה כתיקון חכמים חספא בעלמ' הוא מ"מ הכשירוהו אם מלאוהו בקרובים ואם הובא לפני בית דין בלא מילוי קרובים צריכין בית דין לפוסלו לחזק תקנתם וכו' עכ"ל.

הרי פתב בהדיא דמן הדין הנה ראוי להכשיר אלא דאלמוה חכמים לתקנתם שלא להרחיק העדים שני שיטין מן השטר ונעשה השטר הנה מתחלה בפסול לכה כיון שגראה פסולו בבית דין אין להכשירו.

אבל בגדון דידן שיש לזה כמה שטרות על הלנה וכל השטרות שלו נעשו פדין ולא עביד שיהא שלא כתיקון חכמים והנה יכול ליתן כל שטר ושטר ליד אחר קודם שבא לבית דין מודה גם הרא"ש ז"ל דגובה בכל אחד ואחד חלק בפני עצמו משום דבכי האי גונא לא מיקרי נראה פסולו בבית דין דאין פאן שום פסול אלא שגראה לבית דין שקל השטרות הם ביזו מקל מקום כיון שקודם שבא לבית דין הנה יכול ליתן כל שטר ושטר ליד אחר רואין אנו פאלו כפר עשוי: ועוד נראה דשפיר דמי שזה שביזו שטרות הרבה על הלנה וטול בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו משום דהא מסקינן בפירק מי שהנה נשוי דף צ"ג אם יש על הלנה כמה בעלי חובות לזה מאה ולזה מאתיים ולזה שלש מאות ואין לו פדי לשלם לכולם נוטלין כולן בשנה וכמו שכתב הטור ח"מ סימן ק"ד משום דמתחלה הנה דעתו של המלוה ממאה שיהיו לו משועבדים נכסי הלנה על מאה שלו כמו לזה של מאתיים או של שלש מאות וכיון דהכי הוא לכה לא מיבעיא אם אלו ג' או ד' שטרות שהם ביז המלוה על לנה אחד אין זמן פרעון של כולן שנה אלא בזמנים מתחלפים פשיטא שיש לו ליתול בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו אז ודאי דעת המלוה הנה מתחלה אחר שיפרע לו שטר ראשון בזמנו וישאר לו שטר שני ושלישי קיים שיהיו לו נכסיו משועבדי על אותן שטרות שגשאר עדיין ביזו דאטו בשביל שיפרע לו שטר מחל לו השעבוד שבשאר שטרות בתמיה ודאי ופשוט הוא שיש לכל שטר ושטר פוי פח ושעבוד בפני עצמו על נכסי הלנה ונוטל בכל אחד ואחד חלק בפני עצמו.

ומכל שכן אם גם לא נעשו השטרות כאחד דאיכא תרתי דהשטרות לא נעשו כאחד מחוב אחד אלא בזמנים מתחלפים בזה אחר זה. וגם זמני הפרעון אינם כאחד אלא בזה אחר זה ודאי ופשוט הוא שיש לכל שטר ושטר שעבוד בפני עצמו ונוטל בכל אחד חלק בפני עצמו אלא אפילו אם נעשו כל השטרות כאחד מהלואה אחת.

וגם זמן הפרעון של כל השטרות הוא שנה לזמן א' אפילו הכי יראה שיתול בכל שטר חלק אחד בפני עצמו משום שמתחלה לא עשה שטרות הרבה אלא בשביל שיהא לכל אחד שעבוד בפני עצמו.

דאם לא פן למה עשה פן בתחלה וחלק חוב אחד לכמה שטרות דלא חייש אפשיטי דספרא. אף על פי שהלנה צריף ליתן מפל מקום יש לו לחוש על פסידא דלנה.

וכל שכן הלנה עצמו למה עשה פן גם לא ניחא ליה לאיניש לאפוישי שטרא עליו אלא על פרחיף שעשה פן מתחלה מפני כף פדי שאם לא יוכל לפרוע לכל בעלי חובות שיתול

הוא בכל שטר ושטר בפני עצמו וא"כ שמתחלה נתפונן לכה ודאי דמועיל לו ונוטל בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו: וראיה לזה דאמרין דמועיל חלוקות שטרות בהלואה אחת להיות נחשב כל שטר ושטר בפני עצמו מהא דאיתא פרק המקבל דף ק"ד אמר רבא חדא עסקא ותרי שטרא פסידא דמלנה תרי עסקא וחד שטרא פסידא דלנה פירש רש"י חדא עסקא ותרי שטרי פסידא דמלנה משום דסתם עסקא תילתא באגר לבעל הבית ופלגא בהפסד וכו' דאי לא הכי מיתחזי פריבית וכו' הילכך מאן דיהיב עיסקא ב' חבילות בגדים במנה נכתוב שטר של מנה ואי מפסיד באחת מן החבילות מדמי הקרן מנ' ה' דינרין וישתפר בתבירתה ט"ו דינרין אין פאן חשבון להפסד לבד ולשכר לבד אלא נשתפר בפרגמטיא זו י' דינרין וישלמו תחלה החסירה בה' דינרין של ט"ו דינרין שהרויח בחבילה אחרת ועשרה דינרין הנוותרים הן הן רינח ויטול הנותן תילתא באגר והמקבל תרי תילתא ויטלו בעליו מאותן י' דינרין שליש שהן ג' דינרין וישליש.

והמקבל יטול שני שלישים אי כתב עליהו שני שטרות כל חבילה שטר של חמשים נמצא חשבון של כל אחד לבדו ויקבל עליו המלנה בהפסד החצי שהוא שני דינרים וחצי ובשכר של חברתה לא יטול אלא שליש דהיינו חמשה דינרים וכו' עכ"ל: הרי מבואר דאם הם תרי שטרא וחדא עסקא הנה פסיד' דמלנה דמיקחשב כל חבילה וחבילה בפני עצמו ולמה פן נהלא פיון דנתן ב' חבילות כאחד ראוי הנה שיהא הפל חד ויתמלא ההפסד של חבילה זו מהרינח של חבילה אחרת אלא על פרחיה משום דאמרין דלא לחנם עשה שני שטרות אלא משום כדי שיהא כל חבילה וחבילה עסקא בפני עצמו ויהא נחשב ההפסד של חבילה זו בפני עצמו והרינח של חבילה אחרת בפני עצמו וכן בהפך בתרי עסקא וחד שטרא מהני הא דעביד אתרוניהו חד שטרא כדי שיהא עסקא חדא אלמא בתר שטרי אזלינן אי הוי תרי שטרי הוי תרי עסקא.

ואי הנה שטרא חד הנה עסקא חדא הוא הדין נמי בנדון דידן אף על פי שהלנה לו שלש מאות זהובים כאחת מכל מקום פיון דעביד ג' שטרי מהני ליה למיעבד כל שטר ושטר הלוא' בפני עצמו שיהא לו בכל שטר ושטר שעבוד בפני עצמו על נכסי הלנה פיון דמתחלה עביד ג' שטרי כדי שיהא לו בכל אחד ואחד שעבוד בפני עצמו מהני ליה כמו בעסקא חדא ותרי שטרי דהוי פסידא דמלנה מטעם זה דחלוקת שטרות מהניא שיהא נחשב כל שטר ושטר עסקא בפני עצמו: אבל אי הנה כמו דסקא אדעתא למימר דמי שיש לו שטרות הרבה על לנה א' לא יטול אלא חלק אחד בכל השטרות פיון דנעשית הלואה כאחת לא הוי אלא חוב אחר: ולא מהני ליה חילוק שטרות.

אם פן הוא הדין נמי בעסקא חדא דהיינו שנתן לו שני חבילות כאחת ראוי הנה נמי שיהא הפל עסקא חדא אף על פי דעביד תרי שטרי ויתמלא ההפסד מהקרן של חביל' זו ברווחים של חבילה אחרת פיון דנתן שניהם כאחת לא הנה אלא עסקא חדא וחילוק שטרות מאי מהני.

אלא ודאי פיון דמתחלה עביד תרי שטרי אמרינן ודאי אדעתא דהכי עביד תרי שטרי כדי שיהא נחשב כל שטר ושטר לעסקא בפני עצמו. הוא הדין נמי בנדון דידן מלנה שיש לו על הלנה כמה שטרות אמרינן פיון שמתחלה עשה עליו כמה שטרות מהלואה אחת ודאי אדעתא דהכי עביד כדי שאם ימצאו עליו בעלי חובות הרבה ולא יוכל לשלם לכולם

שִׁטְוֹל הוּא בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ וּמִהֲנִיא לִיה חִילוּק שְׁטָרוֹת וְנוֹטֵל בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ: וְאִם לְחֻשָׁף אָדָם לֹמַר דְּאִיפָא לְמִידָק אִיפָא דְאִין חִילוּק שְׁטָרוֹת מוֹעִיל שִׁטְוֹל בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ דְּאִי מוֹעִיל לֹא הָוָה אָמַר רַבָּא בְּחַד עֶסְקָא וְתָרֵי שְׁטָרֵי פְּסִידָא דְּמַלְוָה מְשׁוּם דְּתָרֵי שְׁטָרֵי מְשׁוּנָה לְהוּ תָרֵי עֶסְקָא דְּלַעוֹלָם אִימָא לָךְ חֶדָא עֶסְקָא הוּא פִּינּוֹן דְּנָתַן שְׁתֵּי חֲבִילוֹ' פְּאָחַת וְהָא דְּעֵבִיד תָּרֵי שְׁטָרֵי הִינּוּ מְשׁוּם שְׁאָם יְהִי עֲלֵיו בְּעֲלֵי חוּבוֹת הֶרְבָּה וְלֹא יוּכַל לְשַׁלֵּם לְכּוֹלָם שְׁיִהָא הוּא נוֹטֵל בְּכָל שְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְלֹא מְפָנֵי שְׁיִהָא כֹּל שְׁטָר וְשְׁטָר עֶסְקָא בְּפָנָי עֲצָמוֹ.

אֵלָא וְדָאֵי דְּאִין חִילוּק שְׁטָרוֹת מוֹעִיל שִׁטְוֹל בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ. וְאִם כֵּן לְמָה עֵבִיד תָּרֵי שְׁטָרֵי מִהֲנָה שְׁתֵּי חֲבִילוֹת שְׁנָתַן פְּאָחַת לְכֹף צְרִיכִין אָנוּ לֹמַר דְּעֵבִיד תָּרֵי שְׁטָרֵי כְּדֵי שְׁיִהָא כֹּל שְׁטָר וְשְׁטָר מִיחְשָׁב לְעֶסְקָא בְּפָנָי עֲצָמוֹ: הָא וְדָאֵי לֹא מִיחְשָׁב הוּא מְשׁוּם דְּהָא בְּהָא תְּלִיא וְהִיא הִיא דְּאִם מִהֲנִיא חִילוּק שְׁטָרֵי לְמִיִּעְבַּד מִהֲנָה שְׁתֵּי חֲבִילוֹת שְׁנָתַן פְּאָחַת תָּרֵי עֶסְקָא הוּא הִדִּין נְמִי דְּמַהֲנֵי לְעִנְיָן גְּבִיית הַלְוָה שִׁטְוֹל בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ.

וְכֹן בְּהַפָּךְ אִי לֹא מַהֲנֵי לְעִנְיָן גְּבִייתָה מִהַלְוָה שִׁטְוֹל בְּכָל שְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ. הוּא הִדִּין נְמִי לֹא מַהֲנֵי לְמִיִּעְבַּד תָּרֵי עֶסְקָא דְּמָאֵי שְׁנָא וְכִינּוֹן דְּאָמַר רַבָּא דְּחִילוּק שְׁטָרֵי מַהֲנֵי לְמִיִּעְבַּד מִעֶסְקָא חֶדָא תָּרֵי עֶסְקָא.

הוּא הִדִּין נְמִי מַהֲנֵי חִילוּק שְׁטָרֵי לְמִיִּעְבַּד מִהַלְוָה אַחַת תָּרֵי הַלְוָה וְנוֹטֵל בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק לְפָנָי עֲצָמוֹ: וְלִיכָא לְהוֹכִיחַ מִמִּמָּרָא דְּרַבָּא פְּרָק גִּט פְּשׁוּט דָּף קע"ב עֲמוּד א' דְּאִפִּילוּ בִּישׁ לְמַלְוָה אַחַד כַּמָּה שְׁטָרוֹת עַל לְוָה שֵׁישׁ עֲלֵיו בְּעֲלֵי חוּבוֹת הֶרְבָּה שְׁזַמְנָם שְׁוָה וְאִין לְלוֹה לְשַׁלֵּם לְכּוֹלָם שְׁאִינּוֹן נוֹטֵל בְּכָל הַשְׁטָרוֹת אֵלָא חֶלֶק אַחַד מִהָא דְּאָמַר רַבָּא הֵתָם הָאֵי מָאן דְּנָקַט שְׁטָרָא בַּר מָאָה זוּזֵי וְאָמַר שְׁוִינָה גִּיחְלִיָה תָּרֵי בְּנֵי חֲמָשִׁין לֹא מְשׁוּינּוֹן לְהוּ מָאֵי טַעְמָא: עֵבְדוּ רַבְּנָן מִיחְשָׁב דְּנִיחָא לִיה לְמַלְוָה וְנִיחָא לִיה לְלוֹה גִּיחָא לִיה לְמַלְוָה כְּדֵי שִׁיכּוּף לְפִנְרֵעוּ וְנִיחָא לְלוֹה כִּי הִיכֵי דְּנַפְגָּנוּם שְׁטָרֵי וְכו'.

וּפְרִיִּשׁ רַשְׁבַּ"ם פְּשִׁיפְרַע נ' זוּז נִמְצָא שְׁטָר שְׁבִיד הַמְלוּה פָּגוּם וְלֹא יִפְרַע אֵלָא בְּשָׁבוּעָה ע"כ. וְהַטּוֹר ח"מ הִבִּיא מִימָרָא זוּ סִימָן נ"ג: וְאִי אִיתָא דְּבִשְׁיִשׁ עַל לְוָה אַחַד כַּמָּה בְּעֲלֵי חוּבוֹת שְׁזַמְנָם שְׁוָה וְנָא' מִהֵם כַּמָּה שְׁטָרוֹת וְאִין לְלוֹה לְשַׁלֵּם לְכּוֹלָם נוֹטֵל מְלוּה זֶה שֵׁישׁ לוֹ כַּמָּה שְׁטָרוֹת בְּכָל שְׁטָר וְשְׁטָר חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ תִּיפּוּק לִיה דְּלֹא מְשׁוּינּוֹן לְמַלְוָה אַחַד שְׁטָרֵי שְׁל מָאָה תָּרֵי חֲמָשִׁין חֲמָשִׁין שְׁלֹא לְהַפְקִיעַ זְכוּת שְׁל שְׁאָר בְּעֲלֵי חוּבוֹת דְּחִיִּישִׁינּוֹן דִּילְמָא יֵשׁ עַל לְוָה זֶה עוֹד כַּמָּה בְּעֲלֵי חוּבוֹת וְזַמְנָם שְׁוָה לְמַלְוָה זֶה וְלֹא יְהִיָה לְלוֹה לְשַׁלֵּם לְכּוֹלָם וְיִטּוֹל מְלוּה זֶה חֶלֶק יוֹתֵר מִהֲרָאוּי לוֹ דְּהַשְׁתָּא שְׁאִין לוֹ אֵלָא שְׁטָר אַחַד מִמָּאָה לֹא יִטּוֹל אֵלָא חֶלֶק אַחַד וְכִשְׁיִהִיּוּ לוֹ תָּרֵי שְׁטָרֵי בְּנֵי חֲמָשִׁין חֲמָשִׁין יִטּוֹל שְׁנֵי חֶלְקִים: וְלִיכָא לִיִּישָׁב דְּלִהֲכִי קָאָמַר הָךְ טַעְמָא דְּנִיחָא לְלוֹה דְּנַפְגָּנוּם שְׁטָרֵי וְלֹא קָאָמַר מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּשְׁאָר בְּעֲלֵי חוּבוֹת מְשׁוּם דְּרַבָּא נָקַט נְמִי אִידָךְ מִימָרָא הָאֵי מָאן דְּנָקַט תָּרֵי שְׁטָרֵי בְּנֵי חֲמָשִׁין חֲמָשִׁין וְאָמַר שְׁוִינָהוּ גִּיחְלִיָה חַד בַּר מָאָה דְּלֹא מְשׁוּינּוֹן לִיה וְכוּלֵי וְהֵתָם עַל פְּרָחָךְ צְרִיף לֹמַר הָךְ טַעְמָא דְּנִיחָא לְלוֹה וְכו'.

דְּהֵתָם לִיכָא חֲשֵׁשׁ פְּסִידָא דְּשְׁאָר בְּעֲלֵי חוּבוֹת אֵלָא רְוּוּחָה. לְכֹף נָקַט בְּהָךְ מִימָרָא קְמִיִּיתָא נְמִי הָךְ טַעְמָא דְּנִיחָא לְלוֹה דְּנַפְגָּנוּם שְׁטָרֵי וְכוּלֵי דְּהָוֵי חַד טַעְמָא לְהֲנָה תָּרֵי מִימָרָא.

הא ליתא דכינן דלטעם זה שאמר במימרא קמייחא דניחא ללנה דנפגום שטרי לא משוינן ליה תרי שטרי אלא שלא מדעת הלנה. אבל מדעת הלנה משוינן ליה כמו שפי' הרמב"ם פ' בהדיא ונהיה ליה למימר במימרא קמייחא הו טעמא משום חיש פסידא דשאר ב"ח דלפי טעם זה לא משוינן ליה תרי שטרי אפילו מדעת הלנה דחיישינן לקונניא שרוצים להפסיד שאר בעלי חובות שיטול מלנה זה שני חלקים אלא ודאי מדלא אמר הו טעמא משמע דאפילו ביש למלנה א' כמה שטרות ונמצאו על הלנה ב"ח הרבה שזמנם שנה ואין לו לשלם לכולם אינו נוטל מלנה זה אלא חלק א' בכל שטרותיו: הא לאו מילתא הוא דלעולם אמינא לה דמלנה זה שיש לו כמה שטרות נוטל בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו.

הא דאמר רבא טעמא דליתא ללנה דנפגום שטרא ולא אמר משום דחיישינן לפסידא דשאר בעלי חובות. משום דיש לומר דמייירי אפילו בשאין חפיץ המלנה שיעשו לו תרי שטרי מזמן ראשון אלא מאותו יום דככי האי גוונא ליכא פסידא לבעלי חובות דאם יש עליו ב"ח אחרים יהיו קודמים לו ונפסיד הוא אפילו הכי לא לשוינן ליה משום הו טעמא דניחא ללנה דנפגום שטרי.

והאמת הוא אם המלנה רוצה שיעשו לו תרי שטרי בני חמשין חמשין מזמן ראשון לא משוינן ליה אפילו מדעת הלנה מטעם דחיישינן לפסידא דשאר בעלי חובות אלא דמייירי אפילו בשאין המלנה חפיץ אלא שיעשו לו חדי שטרי מאותו יום ולא מזמן ראשון דבכה"ג ליכא חיש פסידא דבעלי חובות אפילו הכי לא משוינן ליה משום דניחא ליה ללנה דנפגום שטרי.

והיינו דוקא שלא מדעת הלנה. כמו שפירש רשב"ם: פלל העולה מדברינו הוא דאפילו בשטרות גמורים בעדים שנזכר בהם שם המלנה שאינו יכול ליתנם או למוכרם לאחר אלא בכתיבה ומסירה.

אפילו הכי נראה שיטול בכל שטר ושטר חלק בפני עצמו. מהראיה אחרונה שהבאתי מפירק המקבל מהא דאמר רבא חדא עסקא ותרי שטרי וכו'.

ומכל שכן בשטרי ממרמי"ש שנוהגין בהם האידינא שלא נזכר בהם שם המלנה דנעשו מתחלה אדעתא דהכי שיהא יכול ליתנם לאחר. כמו שבארתי למעלה ודאי דהדין הוא שיטול בכל שטר ממרמי"י חלק בפני עצמו מהראיות ראשונות שהבאתי.

והדין דין אמת. וכן פסקו כל הדיינים בכל הקהלות: שאלה טז קהל טבריא ירדו למנין לקבל עליהם רב מורה צדק.

והספיקו על ג' רבנים בזה אחר זה שאם לא יבא ר' פלוני הראשון ישלחו אצל רבי פלוני השני. ואם גם השני לא יבא ישלחו אל ר' פלוני השלישי שיבא אליהם.

והנה שלחו אל רבי פלוני הראשון ונתרצה להם לבא ובבואו פתמש פרסאות מן טבריא שלחו לקראתו קהל ציפורי שיבא אליהם שהם קבלוהו לרב ומורה. והשיב להם פיון שפבר הבטיח לקהל טבריא לבא אליהם לא יחל דברו.

ועוד ראיה מהא דכתב הרב ב"י בטור חשן משפט הביאו בש"ע סימן כ"א מי שקנו מידו שאם לא יבא ליום פלוני וכו' יאבד זכותו וכו' ונעבר היום ולא בא נתקיימו התנאים וכו' ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו יום הרי זה פטור מקנין זה וכו' וכתב הסמ"ע וז"ל.

פירש וה"ל פאלו לא קנה בקנין מעולם ואפי' עבר ממנו האנוס ולא בא מיד יבא כשירצה וכו' עכ"ל: הרי מבואר פנין שאירע שעה אחת שלא היה חייב הקנין חל עליו פקע אותו חייב ממנו לגמרי ותו לא הדר.

אף על פי שהאנוס שהוא עבר ממנו אח"כ אפי' הכי נפקע ממנו לגמרי החיוב שהוא הדין בנדון דידן פנין שאירע שעה אחת שהקהל טבריא היו פטורים מהרב השני והינינו אותה שעה שהרב הראשון בא אליהם נפטרו ממנו לגמרי ואע"פ שאחרי כן מיד אחר איזה ימים נסע הרב הראשון מהם תו לא הדר עליו החיוב הראשון פנין דפקע שעה אחת פקע לגמרי: וליכא למימר פנין שלא שעה הרב הראשון שם סופו מוכיח על תחלתו שלא בא לטבריא כדי להשתקע אלא לראות תחלה איזה יכשר בעיניו טבריא או ציפורי ואם פן ביאתו שמה לא תקרא ביאה היא ודאי לאו מילתא היא דהא מפל מקום סבור היה הוא בעצמו שייכשר בעיניו לדור שם ואדעתא דהכי בא שם מיקרי ביאתו ביאה ואדרבא דמסתבר לומר שסופו מוכיח על תחלתו שסבור היה לישארו שם פנין שקבל דורנות מהם ואי אז כששלחו דורנות היה בדעתו ליסע משם ולא לישארו שם ודאי דלא היה מקבל דורנות מהם.

אבל באמת ליכא הוכחה כלל מסופו על תחלתו: ועוד מסוגיות התלמוד פרק ב' דחולין דף ל"ט השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז וכו' וכן מנדרים פרק ה' דף מ"ח הנודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל וכו' מוכח דלא בכל גונא אמרינן סופו מוכיח על תחלתו ויתבאר זה בפסק היתר עגונה מרת הענדל אשת רבי זלמן אויסטרליץ לקמן.

ויעיין שם פי שם נתבאר הפל וכאן אין להאריך: ושאלה יז שאלונני מדוע אני מדקדק על בדיקת הנושט מאנוזות שמלעיטין אותן ומזהיר את הקהל שיהיו מהפכים את הנושט לבדוק אם לא נמצא בו ריעותא מבפנים ואין אני מדקדק להזהירם שיהיו בודקים בראש האנוזא שהרי כל מה שהוא מהנושט ולמעלה ממקום שנשחט נשאר בראש ושמא נמצא נקב באותה חתיכה שבראש ובאמת בק"ק ניקלשפורג מדקדקים לבדוק גם בראש האנוזא מהאי טעמא.

וכן נמצא נמי בתשובת מהר"ם לובלין סימן כ"א שבמדינות אשכנז נוהגין לבדוק גם בראש האנוזא ופעם אחת לא בדיקו הראשים של האנוזות ונפל חילוק גדול בין רבני אשכנז יש אוסרי' ויש מתירים: תשובה לפי מה ששאלתני מתשובת מהר"ם לובלין סימן כ"א היה לי להשיבך ממקום שבא דאין צריך לבדוק אחר ראשי האנוזות דהכי כתב בהדיא מהר"ם לובלין ה"ת בתשובה סימן כ"א דף י"ט סוף עמוד ג' וז"ל הלכך נראה דאפילו לכתחלה אין צריך בדיקה למעלה ממקום שחטיטה דלא מחזקינן בהו איסורא.

וכן מעולם לא שמענו במדינתנו לבדוק הנושטין למעלה ממקום השחיטה וכו' עכ"ל. הרי כתב בהדיא דאין צריך לבדוק למעלה בראשי האנוזות וכדאי הוא לסמוך עליו: אלא לפי שאין דרכי להקל במקום שיש מחמירין אם לא שיש לי טעם בדבר על פן אמינא

לך טעמא דדוקא בנפש עצמו מה שהיא למטה ממקום שנשחט הוא דצריה בדיקה והיגיון שצריכין להזהיר את העם שיהיו הופכין את הנושט ולבדוק מבפנים אם לא נמצא שם ריעותא משום דאין דרפן לאכול את הנושט ומשליכין אותו לחוץ וחישינן פיון דלא נרא' להו ריעותא מבחוץ בנושט ישליכו אותו לחוץ פהרגלו לכה צריכין אנו להזהיר אותן שיהיו הופכין אותו תחלה לבדוק ולראו' מבפנים אם לא נמצא בו ריעותא.

אבל ראשי האנושות דרפן לאכול אותן ואין משליכין אותו לחוץ אלא פותחין אותו ונוטלין המוח מתוכו ומבשלין הראש ואוכלין אותו. ואם נמצא ריעותא בנושט בחתיכה שנשארה בראש נראה לעין הוא פיון שפותחין אותו ובאין לשאול אין צריכין אזהרה שיהיו בודקין את הראש דממילא הוא בדוק להם פיון שנראה להם לעין אם יש שם ריעותא וישאל קדושים הם אפילו ריעותא כל דהו שנראה להם באין לשאול.

לכה אין צריכין אזהרה אלא על הנושט מה שהיא למטה ממקום שנשחט משום דמבחוץ לא נראה להו ריעותא בנושט וצריכין להזהיר אותן שיהיו הופכין אותו אבל הנושט שנשאר בראש שנראה לעין אם יש ריעותא מבפנים שלעולם פותחין את הראש אין צריכין אזהרה דנדאי אם יש שם ריעותא באין לשאול: ועוד אמינא לך טעמא דשאני פאן ק"ק פרוסטיץ מק"ק ניקלשפונרג דאע"ג דנוהגין בק"ק ניקלשפונרג לבדוק גם ראשי האנושות שאני התם משום דהתם מלעיטין האנושות בשפינות שועל ובמיני זרעונים מעורבים כגון דוסן וכיוצא בזה וכשפותחין את פי האנושא ומלעיטין לתוכה מיד מתפזרים הזרעונים וצריכין לתחוב באצבעות לתוך פי האנושא להביא הזרעונים למטה לבית הבליעה ושכיח הוא שעל ידי פן מתקלקל הנושט מיד בהתחלתו מה שהוא למעלה ממקום ששוחטין ונשאר בראש ושם מצוי הקלקול כמו למטה לכן צריכין לבדוק גם בראש אבל פאן ק"ק פרוסטיץ אין מלעיטין אלא בלחמים עגולים אפוייה מקמח שעורים וכשפותחין את פי האנושא ומלעיטין אותן מיד נופלים הלחמים עגולים בנושט לבית הבליעה למטה ממקום ששוחטין ומשם ואילך מצוי הקלקול בנושט אבל לא למעלה לכה אין צריכין אנו להזהיר אמה שנשאר למעלה בראש אלא על מה שהיא למטה ממקום השחיטה דשם שכיחי ריעותא אבל למעלה לא שכיחי אבל מכל מקום אם נמצא להם ריעותא בראש באין ושואלין וזה ברור: שאלה יח נשאלתי ממנהיגי הק"ק פרוסטיץ חיל המלך עברו דרך שם בלכתם למלחמה ובאו לחנות שם כמו חדש ימים או פחות או יותר ורוצה המושל שלהם לחלק אכסניא גם לבתי היהודי ודרך הוא שבני העיר צריכין ליתן להם ג' ימים ראשונים מזון וצידה ואחר כך גיונים מקנפה שלהם ואין בני העיר צריכין ליתן להם רק מקום ללון ומים ומלח ועצים וכיוצא בזה דברים קטנים ורוב הקהל וכמעט כולם רוצים שיתפשו עם המושל שלהם שלא יעשה אכסניא בבתי היהודים כי חוששים מן גניבות וממיעוט משא ומתן שלא להתראות בפניהם וגם טפולם עמהם בהכנת אכילה ושתייה קשה מאד וגם אחרי שיהיו חונים שם זמן מה חוששים מערבוב איסור והיתר וכיוצא בזה מלבד זה שאם יעשו אכסניא אצל היהודים תהיה ההוצאה מכלל הקהל כולו יותר מכפלים ממה שתהיה אם יתפשו עם המושל ויתנו לו דבר קצוב ויחידים הבעלי פיסים מוחים שלא יתפשו אם לא שיתחייבו הקהל לגבות אותו ממון לפי הבעלי בתים ולא לפי הממון ואנשי הקהל אומרים יתפשו ואחר כך יקוב הדין את הקר היאך יהיו גובין ובעלי פיסים מעפבים: תשובה יראה שהדין עם הקהל ויכולים לכוף ליחידים

הבצעלי פיסים שיתפשו עם המושל שלא יחלק האכסניא לבתי היהודים ושפיר קאמרי דאם יהיה להם דין אחר כף דונו על זה משום דזה הניזק של רבים הוא שיהי האמת פן הוא שיהוצאה תהיה בכפלים אם יהיו בבתי היהודים גם זה אמת שיש להם לחוש מגניבות ומיעוט משא ומתן לכף צריכים היחידים תחלה לסלק הניזק של רבים ואחר כף דונו על זה היא שיהיו גובין אם לפי המון או לפי הבצעלי בתים או לפי הבתים ממש: וראיה לזה מהא דאיתא בהג"ה מרדכי דקידושין והובא במרדכי על הגליון פ"ק לא יחפור וז"ל בפ"ק לא יחפור על דבר אשר דרש הדוכוס מאת היהודים שלו שיעסקו שאותם יהודים הדרים בפ"י"ץ תחת שאר שרים הקטנים ישובו תחתיו ואמר שהדין כף שאין להם בפ"י"ץ שלו אם לא ברשותו ואמר ליהודים אם לא תתעסקו שיבואו לדור תחתי כלה גרש יגרש אתכם ואתם לא ישאר פ"ק.

דומה בעיני כיון שביד הדוכוס לגרש הפל ואף אם אלו אומרים תמות נפשי עם פלשתים לא מהני אלא כופין אותם על מדות סדום שיעקרו ממקומן ויבואו תחתיו וכו' ואם יש להם פסידא במה שיעקרו ממקומן זה יטענו אחרי כן אחר שיעסקו ההניזק של רבים.

אבל קודם לכן אינו רשאי לתבוע מאומה וכו' וראיה מפ"ק לא יחפור דקאמר אם העיר קדמה קוצץ בלא דמים ואם האילן קודם קוצץ ונותן דמים ולימא ברישא הבו לי ונהדר איקץ משום דהוי קדירא דבי שותפי ומהקא יש להוכיח שאפ"ל אם לא היה בם סכנה פ"ק מכל מקום כיון שאחרים מסופנים עבורם שהם רבים צריכין לסלקהניזק ויחזרו לתבוע הניזקא אחרי כן מהם מההיא דאם האילן קודם קוצץ ברישא ונהדר נותנים לו דמים וכו' עכ"ל ונהרב בהג"ה ש"ע הביאו בטור ח"מ סימן קנ"ה סעיף כ"ב: הרי מבואר שהיחידים צריכים תחלה לסלק הניזק דרבים ואחר כף דונו עמהם הכי נמי בנדון דין תחלה צריכין לסלק הניזק דרבים ואחר כף דונו וקל וחומר הוא דהשתא התם לא נשתתפו אותן יהודים מעולם בשום דבר עם אלו שדרים תחת הדוכוס ואפילו הכי צריכין לסלק הניזקם וליסע לדור תחת הדוכוס מכל שכן בנדון דין שפולם דרים בעיר אחת והם קהל אחד ונשתתפו לכל מיילי דצבורא שצריכין תחלה לסלק הניזקם ולהתפטר עם המושל שלא יעשה אכסניא בבתי היהודים ואחר כף דונו היא שיהיו גובין: ואף על פי דהתם משמע דגם אותן היהודים שדרו תחת שרים הקטנים הם בחשש סכנה זו שיגרש אותם שפ"ק אמר הדוכוס שהדין עמו שאינם יכולים לדור תחת שרים הקטנים אם לא ברשותו וכן כתב הרב והוא וז"ל דומה בעיני כיון שביד הדוכוס לגרש פולם וכו' עכ"ל ואם פן דילמא דוקא בכי האי גוונא פשגם הם בסכנה אז צריכים לסלק ההניזק אבל בעלמא לא מכל מקום הא מסיק לבסוף וכתב בהד"א וז"ל ומהקא יש להוכיח שאפילו אם לא היה בם סכנה פ"ק מכל מקום כיון שאחרים מסופנים עבורם שהם רבים צריכים לסלק הניזקם וכו' עכ"ל הרי מבואר דאפילו אם אין אותן יחידים בסכנה צריכים לסלק ההניזק של רבים שהם בסכנה: ועוד דהא ה"א בנדון דין נמי פולם בסכנה הם דאותן חששות שהם לרוב הקהל מגניבות ומיעוט משא ומתן איכא נמי ליחידים שהם בעלי פיסים וטפי אית להו למיחש כיון שהן עשירים לכף נראה שנדון דין דומה ממש לגזיר' הדוכוס ושצריכין היחידים לסלק הניזק של רבים כמו התם: אין לחלק ולומר דילמא שאני התם דברי הניזקא של הקהל שרוצה לגרש אותם אבל בנ"ד לא ברי הניזקא שאינו אלא חשש הניזק שפ"א יהיו גובנים מהם או שפ"א יצטרכו למעט במשא ומתן פ"ד שלא להתראות בפניהם

הא לאו מילת' הוא דבנ"ד נמי ברי היזקא הוא דהרי זה אמת הוא שהוצאה של קהל בכלל אם יעשו אכסניא אצלם תהיה בכפלים מה שתהיה אם יתפשו עם המושל דרף קלל.

ועוד דחששות שחוששים מגניבות ומיעוט משא ומתן הוי ברי כל כף כמו התם בדוכוס דסתם גוי אנס הוא ומפל שפן איש חיל ההולף למלקמה ואי משום דספק הוא. הא גבי דוכוס נמי ספק הוא דעביד אינש דגזים וקלא עביד.

ובפרט במקום דאית ליה פסידא במאי דגזים פגון דוכוס זה אם יגרש אותם יהיה פסידא דידיה שיהי מהדר הוא אחר יהודים שיהיו תחת ממשלתו ודאי דיש לו הכנה מהם וטפי אית לאסתפוקי בדוכוס אם יגרש אותם כיון דהנה פסידא דידיה ממה דאית לאסתפוקי באנשי חיל מגניבה וממיעוט משא ומתן.

ואפילו הכי צריכים היחידים ליסע תחת הדוכוס כדי לסלק הגזק דרבים הוא הדין נמי בגדון דידן צריכים היחידים להתפשר עם המושל שלא יעשה אכסניא בבתי היהודים כדי לסלק היזקא דרבים: ועוד ראיה דצריכין היחידים להתפשר עם המושל כדי לסלק ההיזק של רבים מהא דתנן פרק קמא דבבא בתרא דף ז' כופין אותו לבנות לעיר חומה דלתים ובריח וכו' הובא בטור ח"מ ריש סימן קס"ג.

והיינו משום שהוא צרכי העיר שיהיו נשמרים מנזק. הוא הדין נמי גדון זה לצורך העיר הוא שיהיו נשמרים מנזק של אנשי חיל מן גניבות ומיעוט משא ומתן וכו'.

והרי התם כופין אפילו המועטים את המרובים כל שפן בגדון דידן שהוא בהפך שהמרובים רוצים לכונן למועטים ודאי שיכולים לכונן אותם שיתרצו המה להתפשר עם המושל שלא יעשה אכסניא בבתי היהודים: ועוד ראיה דיכולים הקהל לכונן ליחידים בעלי כיסים שיתפשו עם המושל כדי לסלק הגזק דידיהו מהגזים דמאי שנא מהא דאיתא פרק המקבל דף ק"ח זבן מגוי וזבין לגוי לית בה משום דינא דבר מצראי זבן מגוי דאמר ליה ארי אברחי לך ממצרף זבין לגוי גוי ודאי לאו בר ועשיית הישר והטוב הוא.

שמותי ודאי משמתנין ליה עד דמקבל עליה כל אונסא דאתי ליה מחמתיה וכו' והטור ח"מ הביא זה בסימן קע"ה ושם מיתי דעת הפוסקים בחלוקי דינים השייכים לזה וא"כ כיון דגוי אחד מיקרי ארי משום דסתם גוי אנס הוא ואפילו דאינו דר עמו ממש אלא שהוא מצרף שלו וצריף הוא לשלם הגזקו מפל שלו אם הגזים הם שנים אי שלשה ודרים עמו בבית אחד ובחדר אחד ואין צריף לומר שהם אנשי חיל בעלי מלקמה ודאי דצריכין לסלק ההיזק ושמותי משמתנין להו עד דמקבלי לסלוקא היזקא דידיהו: אין לסלק בין גוי הדר בקביעות והוא מצרף של יהודי דקבוע היזקא.

לאילו אנשי חיל דלא קבוע היזקא דידיהו. כיון שלא יהיו חונים אלא לימים או חדש.

דאדרבא אפכא מסתברא דגוי הדר בקביעות והוא מעיר הזאת אימת השופט והשר עליו מה שאין כן איש חיל ההולף למלקמה דאין לו אימה כל כף וקשה לקבול עליו אם אין ראיה ברורה עליו דענוש יענש האיש ההוא הקובל על איש חיל בלא ראיה וזה דוע הוא לכה חשש הגזק דידיהו יותר צריף סילוק מסילוק חשש הגזק סתם גוי מצרף של ישר' לכה יכולין הקהל לכונן לאלו היחידים הבעלי כיסים שיתפשו עם המושל שלא

יַעֲשֶׂה אַכְסֵנְיָא אַצֵּל הַיהוּדִים: וְכַדִּי שְׁלֵא יְהָא בֵּית מְדַרְשֵׁי בְּטַל בְּלֵא חִידוּשׁ נִרְאָה לִי לְדַיִיק מִלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא דְהַגּוֹזֵל בְּתֵרָא דְכָל הֵיכָא דְאִיפָא לְמִיחַשׁ יְכוּלִים לְכוּף אֵת זֶה שְׂיֵהוּ מִתְפָּשְׂרִים וְנִסְלַק הַהִיזְק אִפִּי' אִי וְדַאי צְרִיכִין לִהְיוֹת גּוֹבִין אַחַר כֶּף לְפִי הַמְמוֹן וְאִין הַבְּעָלִי כִּיסִים יְכוּלִין לְעַכֵּב דְתַנִּי הֵתֵם בְּהַגּוֹזֵל בְּתֵרָא דָף קי"ז.

תְּנוּ רַבְּנָן שְׂיֵירָא שְׁהֵיְתָה מְהֻלְכַת בְּמִדְבָּר וְעַמְד עָלֶיהָ גֵּיִס לְטוֹרְפָה מְחַשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן וְאִין מְחַשְׁבִּין לְפִי נְפֻשׁוֹת וְכוּ'. תו אֵיתָא הֵתֵם תְּנוּ רַבְּנָן סְפִינָה שְׁהֵיְתָה מְהֻלְכַת בֵּינָם עַמְד עָלֶיהָ נְחֻשׁוֹל לְטַבְעָה וְהַקִּילוּ מִמְשָׂאָה מְחַשְׁבִּין לְפִי מִשְׂאוֹי וְאִין מְחַשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן: וּפְיָרֵשׁ רַש"י אִם הַשְּׁלִיף זֶה מֵאָה לְטָרְנָן זֶה בְּיָדָהּ זֶה מֵאָה לְטָרְנָן בְּרַזֵּל יֵשׁ לְדַקְדָּק מֵאֵי שְׂנָא בְּבְרִייתָא דְסְפִינָה דְקַתְנִי וְהַקִּילוּ מִמְשָׂאָה הֵינּוּ שְׂפָכְרָה הַקִּילוּ וְהַשְּׁלִיף זֶה מֵאָה לְטָרְנָן שְׁל זֶה בְּיָדָהּ וְקָאֵמֵר דְמְחַשְׁבִּין לְפִי מִשְׂאוֹי וְכוּ' וּבְבְרִייתָא קַמֵּיתָא דְשְׂיֵירָא קַתְנִי שְׂיֵירָא שְׁהֵיְתָה מְהֻלְכַת בְּמִדְבָּר וְעַמְד עָלֶיהָ גֵּיִס לְטוֹרְפָה מְחַשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן וְכוּ' וְלֵא קַתְנִי וְנִתְפָּשְׂרוּ.

דְּכֹף הָנָה לִיה לְמִתְנִי וְעַמְד עָלֶיהָ גֵּיִס לְטוֹרְפָה וְנִתְפָּשְׂרוּ כְּדַקְדָּנִי בְּאִידָהּ בְּרִייתָא וְהַקִּילוּ מִמְשָׂאָה. אֵלֵא נִרְאָה לִי יֵשׁב מְשׁוּם דְאִי הָנָה תְּנָא וְנִתְפָּשְׂרוּ סְלָקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא דְנֹקָא אִם כְּבָר נִתְפָּשְׂרוּ דְגָלִי אֲדַעְתִּיְהוּ דְנִיחָא לְהוּ בְּפִשְׁרָה שְׁעֵשׂוּ וְלֵא הִתְנוּ שְׂיֵהוּ מְחַשְׁבִּין לְפִי הַנְּפֻשׁוֹת הֵתֵם הוּא דְגוֹבִין לְפִי הַמְמוֹן פִּינּוּן שְׂנִתְרָצוּ מִתְחַלָּה.

כְּמוֹ שְׂפֻתָב הַטּוֹר ח"מ בְּשֵׁם הַרְמְב"ם רִישׁ ס' קס"א גְּבִי בְּנֵי חָצֵר שְׂאִינָם צְרִיכִין לְסִייעַ לְצִיּוֹר וְכִיּוֹר אִי גְלָה דְעֵתוֹ דְנִיחָא לִיה בְּהָא מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֵת הַכֹּל הוּא הַדִּין נְמִי כָּאֵן אֲבָל אִי הָיוּ מוֹחִים לְכַתְחַלָּה שְׁלֵא יִתְפָּשְׂרוּ אִם רוֹצִים לְחַשׁוֹב לְפִי מְמוֹן אֲפָשְׁרָה דְהָיוּ יְכוּלִין לְמַחֲוֹת דִּיכְלוּ לְמִימֵר דְמִזְלִיְהוּ גֵרָם שְׁלֵא יְהָיו שׁוֹלְלִים מֵהֵם כְּלָל אוֹ לֵא כָּל כֶּף.

לְכֹף לֵא קַתְנִי וְנִתְפָּשְׂרוּ לֹמֵר לָהּ שְׁלֵא תְלוּי מִיָּדִי בְּנִתְפָּשְׂרוּ כְּבָר וְתַנִּי סְתָמָא וְעַמְד עָלֶיהָ גֵּיִס לְטוֹרְפָה מְחַשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן. וְהֵינּוּ שְׂצָרִיכִים לְהִתְפָּשֵׁר וְאִין יְכוּלִים לְעַכֵּב לְכֹף לֵא קַתְנִי וְנִתְפָּשְׂרוּ: שְׂאִין הַדְּבָר תּוֹלָה בְּנִתְפָּשְׂרוּ כְּבָר.

אֲבָל בְּסְפִינָה שְׂרוּצָה נְחֻשׁוֹל לְטַבְעָה קַתְנִי וְהַקִּילוּ מִמְשָׂאָה שְׂפָכְרָה הַקִּילוּ וְהַשְּׁלִיף זֶה מֵאָה לְטָרְנָן זֶה בְּיָדָהּ מִשׁוּם דְהֵתֵם דְנֹקָא כְּשְׂפָכְרָה הַשְּׁלִיף זֶה מֵאָה לְטָרְנָן זֶה בְּיָדָהּ הוּא דְאִין צְרִיף זֶה לְהַשְּׁלִיף אֵלֵא מֵאָה לְטָרְנָן שְׁל בְּרַזֵּל.

אֲבָל לְכַתְחַלָּה יְכוּל זֶה שְׂיֵשׁ לוֹ זֶה לְכוּף לְאִידָהּ שְׂיֵשְׁלִיף מֵאִתִּים לְטָרְנָן שְׁל בְּרַזֵּל וְזֶה יְשַׁלֵּם לוֹ מֵאָה לְטָרְנָן שְׁל בְּרַזֵּל מִתּוֹךְ הַזֶּהָב כְּדֵאִיתָא סוּף מְרוּבָה דָף פ"א רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שְׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר תְּנָאֵי בֵּית דִּין הוּא שְׂיֵהֵהּ זֶה שׁוֹפָה יֵינּוּ וּמִצִּיל דְנוֹבְשָׁנוּ שְׁל חֲבִירוֹ וְנוֹטֵל דְמִי יֵינּוּ מִתּוֹךְ דְנוֹבְשָׁנוּ שְׁל חֲבִירוֹ כו'.

וְהַטּוֹר ח"מ הִבִּיאוּ סִימָן רַע"ד. לְכֹף לֵא קַתְנִי אֵלֵא אִם כְּבָר נַעֲשֶׂה כֵּן שְׁהַקִּילוּ מִמְשָׂאָה וְהַשְּׁלִיף זֶה מֵאָה לְטָרְנָן זֶה בְּיָדָהּ אֵלֵא מֵאָה לְטָרְנָן בְּרַזֵּל אֲבָל בְּשְׂיֵירָא לֵא קַתְנִי וְנִתְפָּשְׂרוּ מִשׁוּם דְלֵא תְלוּי מִיָּדִי בְּשְׂפָכְרָה נִתְפָּשְׂרוּ אֵלֵא אֲפִילוּ לְכַתְחַלָּה הַדִּין כֵּן שְׂצָרִיכִים לְהִתְפָּשֵׁר וְאִין שׁוּם אֲחָד יְכוּל לְעַכֵּב: וְהוּא הַדִּין נְמִי בְּגִדוֹן דִּידוֹן פִּינּוּן שְׂיֵהוּ לְהִתְפָּשֵׁר עִם הַמוֹשֵׁל אִין שׁוּם אֲחָד מֵהֵן יְכוּל לְעַכֵּב אֲפִילוּ אִי הוֹינָא יוֹדְעִים שְׂיֵהוּ גּוֹבִין לְפִי הַמְמוֹן.

ומכל שכן היכא דהם תלוין בדין ואפשר שיזכו שלא יהיו גובין הפל לפי ממון דאין יכולים היחידים הבעלי פיסים למחות ולעפב שלא יתפשרו אם יכולין להתפשר ואחרי כן יקוב הדין את הקר היאך שיהיו גובין.

הנראה לעניות דעתי פתבתי. שאלה י"ט אחרי כן באו מנהיגי הק"ק הגזפרים לעיל בשאלה שנית אחר שנתפשרו עם המושל לתת לו דבר קצוב שלא יעשה אכסניא בבתי היהודים היאך יהיו גובין אותו ממון אם לפי ממון או לפי הבעלי בתים.

או לפי הבתים: תשובה לכאורה נראה דהאי מילתא איתמר בגמרא פ"ק קמ"א דבבא בתרא דף י"א דבעו מיניה רב הונא מרב אמי אכסניא לפי בני אדם מתחלקת או לפי פתחים מתחלקת: אמר ליה לפי בני אדם מתחלקת תניא נמי הכי זבל שפחצר מתחלק לפי פתחים אכסניא לפי בני אדם ע"כ הרי מבואר שאכסניא מתחלקת לפי בני אדם ולא מיבעיא להיש מפרשים שהביא הרא"ש ה"ה ונדמשמע נמי מפירוש רש"י דלעגנן גביית הוצאות על אכסניא קאי שכתבו וז"ל אכסניא של מלך או של שרים פשגובין אותה לפי בני אדם גובים ולא לפי פתחים.

עכ"ל פשיטא דגובין לפי בני אדם פמבואר בהדיא לפי דבריהם. אלא אפילו להיש מפרשים דקאי אתינוק זבל וגולפא שהניחו אכסניא של מלך בבתים שחולקין לפי בני אדם.

וכמו שפירשו התוספות נמי כן בשם רבי חננאל ה"ה בדבור המתחיל אכסניא לפי פתחים וכו' דקאי אגב שהניחו אכסניא איהו חולקין ולא קאי אגביית הוצאה על אכסניא מפל מקום מוכח דגביית הוצאות אכסניא גובין לפי בני אדם דהא בהא תליא לפי שההוצאות על אכסניא הוא לפי בני אדם לכוף ההכנסה מהם נמי מתחלקת לפי בני אדם אבל אי לא היתה ההוצאה של אכסניא לפי בני אדם ההכנסה מהם נמי לא היתה לפי בני אדם.

והנה תרי לישנא דיש מפרשי שהביא הרא"ש לא פלגי לעגנן דינא אלא בפירוש האיבעיא אבל תרנויהו סבירא להו שגובין ההוצאה שעל אכסניא לפי בני אדם. וכן משמע נמי מהרב בסמ"ע סימן קע"ב ש"מפרש דברי הרמב"ם והש"ע דהא בהא תליא פינן דגובין ההוצאה לפי בני אדם לכוף מתחלקת נמי ההכנסה לפי בני אדם וא"כ מבואר מפל זה לכאור' דיש לגבות הוצאות אכסני' לפי בני אדם כן נראה לכאורה: אמנם אחר דקדוק אמיתי יתבאר אף כי האמת כן הוא שהוצאת אכסניא גובין לפי בני אדם אבל מפל מקום אין הדבר כמו שעולה לכאורה על דעת לומר דגובין מכולם בשנה אם דל אם עשיר: דהא נדאי ליתא דכינן דליכא ספנות נפשות באכסניא אין גובין אלא לפי הממון.

והא דקאמר לפי בני אדם היינו לאפוקי לפי פתחים פדקמיבעיא ליה מעיקרא אבל לא שיתנו כולם בשנה אלא העשיר לפי עושרו והעני לפי עניו. וכמו שגובין ההוצאה על אכסני' כן מתחלקת ההכנסה מהם דהיינו הגזל וגולפא: ונראה לי דהכי דייקא לישנא דקתני לפי בני אדם ולא קאמר לפי הנפשות פדקאמר לעיל בש"יירא שמהלכת במדבר דף ז' מחשבין לפי ממון ולא לפי נפשות וכו' אלא משום דהא דקתני הכא לפי בני אדם אינו לפי נפשות אלא לפי בני אדם כל אחד ואחד לפי עושרו.

וקאמר לפי בני אדם לאפוקי לפי פתחי הפתים דאין גובין אלא לפי הממון של בני אדם דכיון דאין בו ספנות נפשות לא אזלינן אלא בתר ממון: דהכי פתבו בהדיא התוספות פרוק קמא דבבא בתרא דף ז' אהא דתנן כופין אותו לבנות בית שער ונדלת לתצר וכולי פתבו התוספת בדבור המתחיל לפי שבממון וכולי וז"ל כיון דאין ספנות נפשות לא אזלינן אלא בתר ממון והכי נמי אמרינן פרוק הגוזל בתרא שניירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד עליה גייס לטורפה מחשבין לפי ממון וכו' עכ"ל.

וכן פתב הרא"ש השתם. וכן פסק הטור ח"מ סימן קס"ג: וא"כ בנדון דידן שנתנו ממון למושל שלא יעשה אכסניא לבתי היהודים ואין בזה אלא הצלת ממון ודאי דאין גובין אלא לפי ממון דהרי אפילו חומת העיר פתב הרא"ש השתם אם הוא בענין שהמלכים מתגרים זה עם זה ולוחמיה על העיר שיהיו להם בני העיר למס עובד גובין לפי ממון וכן פתב נמי הטור ח"מ סימן קס"ג אף על גב דאיכא השתם מפל מקום קצת ספנות נפשות שהרי באין ללפוד העיר ולוחמיה עליה וזורקים בחצים ובליסטראות אל העיר ואיכא למיחש שיפול עליהם בלא מתכוין וגם שמא בבואם אל העיר יהיו הורגים במקצתן להטיל אימה ופחד עליהם אף על פי שאין באים להשחית העיר כיון שרוצים שיהיו למלך למס עובד מפל מקום אם יהיו הורגים במקצתן לא יהיה בזה השחתה לעיר אפילו הכי אין גובין אלא לפי ממון כיון דמתחלה אין באין על עסקי נפשות וכן שניירא ההולכת במדבר ועמד עליה גייס לטורפה קאמר השתם בהגוזל דף קי"ז אמחשבין לפי ממון אע"ג דאיכא נמי קצת חשש ספנות נפשות דכיון שבאים לטרוף ולשלול שלל ודאי דמפחידים אותם בכלי זיננם לפגוע בנפשם אם יעמדו לנגדם ויש לחוש שיהיו הורגים באיזה מהם כדי להטיל אימה עליהם אפילו הכי אין מחשבין אלא לפי ממון כיון שאין באין אלא על עסקי ממון ולא על נפשות מפל שכן בנדון דידן בחילוק אכסניא לבתי היהודים דאין בזה חשש ספנות נפשות כלל ודאי דאין גובין אלא לפי ממון: וליכא למימר דבחילוק אכסניא לבתי היהודים איכא נמי קצת חשש ספנות נפשות אם לא יתנו לאנשי החיל כפי רצונם את אשר יבקשו יהיו פוגעי בנפשותם או אם יבא עליו במחמת ואדם בהול על ממונו ויבואו לידי ספנות נפשות הא לאו מילתא הוא דכבר הרגישו בזה התוספות השתם בפרק קמא דבבא בתרא בדבור המתחיל לפי שבח ממון וכו' וכתבו וז"ל ואף על גב דאמרינן בפרק בן סורר דהבא במחמת נידון על שם סופו ומפרש רבא טעמא בגמרא משום חזקה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו וכו' אפילו הכי אין מחשבין אלא לפי ממון כיון דהגייס ברצונו אינו בא על הנפשו דאם לא יעמדו לנגדם לא יזיקו לגופם הילקף לא חשיב ספנות נפשות וכו' עכ"ל.

הרי נתבאר יפה דאפילו בשניירא ההולכת במדבר לא חשיב ספנות נפשות ולא דמי להבא במחמת. ובתרומת הדשן סימן שמ"ה מיייתי דברי הרא"ש והתוספות ומבארם באר היטב מילתא בטעמ' יעוין שם.

ואם מפל שכן בנדון דידן בחילוק אכסניא לבתי היהודים דחששא רחוקה הוא למיחש שמא יבא עליו במחמת ומתוך כך יבא לידי ספנה דהא דחוששין לגניבות מאנשי חיל אינו אלא שיהיו חוטפים מהנמצא בבית בלא ראות.

או כְּשֵׁיִצְאוּ בְּנֵי בֵּית לַחֹזֶץ יִשְׁמַט אֶחָד מֵהֶם לַחֲדָר וְכִיּוֹצֵא בְּנֵה אֲבֵל לֹא שְׁיֵהִיו חוֹתְרִים בְּמַחְתֶּרֶת דְּאִימַת מַלְכוּת עֲלֵיהֶם וְדַאי דְּלִיכָא סְכָנוֹת וּפְשׁוֹת כָּלֵל אֵין גּוֹבִין אֲלֵא לְפִי מְמוֹן: וְכִי תִימָא כִּינֵן דְּאֵלוּ הִיוּ מְתַחֲלָקִים לְבִתֵּי הַיְהוּדִים הִיוּ מְתַחֲלָקִים לְפִי הַבְּעָלִי בְּתִים.

או לְפִי הַבְּתִים. וְלֹא לְפִי הַמְמוֹן אִם כֵּן הִשְׁתָּא נְמִי אַחַר שְׁנַתְּפִשְׁרוּ עִם הַמוֹשֵׁל גִּיזוּל בְּתֵר תַּחֲלָה וְיֵהִיו גּוֹבִין לְפִי הַבְּתִים.

או לְפִי הַבְּעָלִי בְּתִים. הָא לֹא מִלְתָּא הוּא דְּכִבְרַּ מִלְתָּא דָּא אַמּוּרָה בְּמַרְדְּכִי פֶּרֶק קָמָא דְּבָבָא בְּתֵרָא תְּשׁוּבַת מְהֶרָם הִבִּיאוּ הֶרֶב בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר ח"מ סִימָן קס"ג שׁוֹמְרֵי הָעִיר שְׁשׁוּמְרֵין בְּעֵצְמָם בְּלִילוֹת וְנִתְּפִשְׁרוּ עִם הַמוֹשֵׁל לְתַת קַצְבָּה לְשָׁנָה גּוֹבִין לְפִי מְמוֹן.

אַף עַל פִּי שְׁמַתְחֵלָה הִנְצָרְכוּ לְשִׁמּוֹר בְּשָׁנָה. וְכו' עכ"ל.

הָרִי מְבוֹאֵר כִּינֵן שְׁנַתְּפִשְׁרוּ עַל דְּבַר קְצוּב לֹא אֲזַלִּין בְּתֵר תַּחֲלָה שְׁהִיו שׁוֹמְרִים בְּעֵצְמָם: הוּא הִדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּינֵן כִּינֵן שְׁנַתְּפִשְׁרוּ עִם הַמוֹשֵׁל בְּדְבַר קְצוּב שְׁלֵא יַחֲלַק לְהֶם אַכְסֵינֵי לֹא אֲזַלִּין בְּתֵר תַּחֲלָה שְׁהִיו מְתַחֲלָקִים לְפִי הַבְּתִים אוּ לְפִי הַבְּעָלִי בְּתִים.

אַלֵּא גּוֹבִין לְפִי מְמוֹן דְּבִתֵּר הִשְׁתָּא אֲזַלִּין כִּינֵן שְׁהִדִּין תּוֹרָה כֶּף הוּא שְׁיֵהִיו גּוֹבִין לְפִי מְמוֹן. וְכַכְּסִיִּים שֵׁם מְהֶרָם וְכַתְּב וְז"ל בְּתֵר הִשְׁתָּא אֲזַלִּין וְאִם מְתַחֲלָה שְׁהִיו הַגּוֹיִם מוֹשְׁלִים וּמְנַפְקִין עַל הַשׁוֹמְרִים שְׁיִנּוּ מִדַּת יְהוּדִים לְהַשׁוּוֹת דָּל וְעֲשִׂיר עֲתָה שְׁהִטִּילוּ הַדְּבַר עֲלֵינוּ אֵין לָנוּ לְשִׁנוֹת מִדַּתָּה שֶׁל תּוֹרָה דְּכָל דְּבַר הַתְּלוּי בְּמְמוֹן מְחַשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן וְכו' עכ"ל: וְעוֹד דְּאָפִי בְּדִין גּוֹי בְּרוּר לֵן שְׁאִין מְשׁוּנֵי דָל וְעֲשִׂיר בְּחִילוּק אַכְסֵינֵי אֲלֵא שְׁאִין הַמוֹשֵׁל שֶׁל אֲנָשִׁי חֵיל יוֹדֵעַ לְחַלֵּק בֵּין דָּל וְעֲשִׂיר כִּי אֵינוּ מְפִיר בְּכַנֵּי הָעִיר וּמְחַלֵּק אַכְסֵינֵי פְּאֶשֶׁר יוּכַל כִּי עֵין בְּעֵין רְאִינוּ שְׁפַעַם אַחַת לֹא הִיו יְכוּלִים לְהַתְּפַשֵּׁר הַיְהוּדִים עִם הַמוֹשֵׁל וְרָצָה לְחַלֵּק אַכְסֵינֵי לְבִתֵּי הַיְהוּדִים הוֹשִׁיב אֲצֵלוּ אֵת הָרֹאשׁ הַקָּהֵל שְׁיִגִיד לוֹ עַל פִּי הַסְּכוּם מִי הֵם אֲשֶׁר לְהֶם יְכוּלֵת לְהַחֲזִיק שְׁלִשָּׁה אוּ אַרְבַּעָה בְּעָלִי מְלַחְמָה וְמִי הֵם אֲשֶׁר לְהֶם בְּתִים וְחֲדָרִים כְּדִי שְׁיֵהִי מְקוּם לְבַעֲלֵי מְלַחְמָה לְלוּן.

וּבִפְהָ מְלֵא אָמַר אִם אֵין לְעַנֵּי כְּדִי סִיפּוּק עֲצָמוּ הִיאָף יִסְפִּיק לְבַעַל מְלַחְמָה. הָרִי שְׁאֵלוּ הִיָּה מוֹשֵׁל מְפִיר בְּכַנֵּי הָעִיר וְדַאי הִיָּה מְחַלֵּק גַּם הוּא לְעֲשִׂי לְפִי עוֹשְׁרוּ וְלְעַנֵּי לְפִי עֲנִיו.

אַלֵּא לְפִי שְׁאִינוּ מְפִיר לְכָף מְחַלֵּק אַכְסֵינֵי לְפִי הַנְּרָאָה לוֹ אִם דָּל וְאִם עֲשִׂיר הַכֹּל בְּשָׁנָה. לְכָף אַחַר שְׁנַתְּפִשְׁרוּ וְדַאי דַּאִין גּוֹבִין אֲלֵא לְפִי מְמוֹן: זֶהוּ מַה שְׁהוּא נְרָאָה עַל פִּי הַדִּין.

אַבֵּל לְפִי שְׁמֶהֱרָם הִיָּה קְדָמוֹן וְנַחֲתִית לְעוֹמְקָ דְּדִינָא לֹא רָצָה לְהַעֲמִיד דִּינִים אֵלוּ עַל דִּין תּוֹרָה וְכַתְּב שְׁנָכוֹן הוּא שְׁלֵא יְדַקְדְּקוּ הַעֲנִיִּים וְכֵן לֹא יְדַקְדְּקוּ הָעֲשִׂירִים וְיִמְצְאוּ לְעֵצְמָם דְּרָף מְמוֹנָע.

וְהֶרֶב בְּתֵרוּמַת הַדָּשָׁן סִי שִׁמ"ו הִבִּיאוּ דְּבָרֵיו וְכַתְּב אִף הוּא כְּמוֹהוּ שְׁלֵא נָכוֹן הוּא לְהַעֲמִיד הַכֹּל עַל דִּין תּוֹרָה אֲלֵא טוֹב הַדְּבַר לְמִצְוֵא פִּשְׁר דְּבַר. אִם כֵּן מִי הוּא זֶה וְאֵיזָה הוּא בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֲשֶׁר מְלֵאוּ לְבוֹ לומר דִּין תּוֹרָה יְדַעְנוּ שְׁהִרִי קִטְנָם עָבָה מְמַתְּנֵינוּ וְחִפְיָמִי טוֹבָא הוּוּ וְאִפְּיֵלוּ הִכִּי לֹא רָצוּ לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיהֶם עַל הַדִּין.

עַל כֵּן נָכוֹן הוּא שְׁאִף עַל פִּי שְׁעַל פִּי הַדִּין אֵין גּוֹבִין אֲלֵא לְפִי מְמוֹן מְכָל מְקוּם יִגְבֶּה חֵלֶק מַה גַּם לְפִי הַבְּתִים דְּבָלָאוּ הִכִּי יֵשׁ לְחוּשׁ לְקַלְקוּל בְּתִים קָצַת שְׁאֲנָשִׁי חֵיל מְקַלְקְלִים קָצַת

על פן יגבו נמי חלק מה לפי הפתים: שאלה כ' באחד שהיה צריך למעות והיה רוצה ללות מחבירו על משכנות של כסף ובשביל איסור רבית מכר לו התכשיטים במכירה גמורה באותן מעות שקבל ממנו והתנה בפירוש אף על פי שאני יודע שהם שנים כף וכף מפל מקום הרי הם מכורים באלו המעות ועל מנת שאין לי טענת אונאה אלא שאחרי כן הבטיחו מרצונו בדברי בעלמא שאם יעשה לו רצונו אחר כף יחזור וימכור לו התכשיטים אבל לא שיהא מחויב בדבר רק שברצון תליא מלתא ואחר כף בא זה להחזיר מעותיו ולעשות רצונו להוסיף לו סך מה פדרה העולם שרגילין ליתן רוחים: וזה אינו רוצה כלל ליתן לו התכשיטים לפדות ורוצה להחזיק אותם בטענה שקנה אותם פדינו ובמקח גמור.

ונה טוען שהאמת פן הוא אבל לא עש' פן אלא בשביל איסור רבית: תשובה יראה דצריך ליתן לו לפדות המשכון דלא מכר לו התכשיטין אלא לענן היתר רוחים אבל לא לקנות ממש.

וראיה לזה מהא דכתבו התוספות בפירק אינהו נשף דף ס"ג ע"א בדבור המתחיל כשמשף וכו' פתבו התוספות התם ונ"ל ומשיכה דהכא לא הויא אלא לענן היתר פיסוק ולא לקנות ממש עכ"ל.

הרי פתבו בהדיא התם דהוא משיכה דמשונה מכירה לא הוי אלא לענן היתר פיסוק אבל לא לקנות ממש. הכי נמי בנדון דידן וזה שהיה צריך ללות מעות ומסר לו התכשיטים אף על פי שבתורת מכירה אתו לידיה מפל מקום לא הוי מכירה אלא לענן היתר רבית אבל לא לקנות ממש.

לכן צריך ליתן לו לפדות המשכונות אם נותן לו דבר הרגיל דזה מיקרי עושה רצונו ** (הגה לכן המחבר מהר"ם לובלין בחדושי הלכות מביא בשם תוספות ישנים דלית' בתוספות ומשיכה דהכא וכו' מפל מקום יש להביא ראיה בפשיטות ממעשה דבייתוס פן זוגין לרבי יהודה דאפילו רבית דרבנן ליכא על פי תוספות שם בדבור המתחיל דמוכר היה בתחלה דלוקח אכל הפירו' והיתר רבי יהודה דצד אחר היא שמא לא יבא לפדייה אף על פי דבשעת הפרעון הוי רבית פינון שבשעת הפיסוק הוי צד של היתר נהרי מכירת הראשונה לאו מכירה היא למפרע כשנפד' עתה אלא על כל פנים מועיל המכירה בתחלה להיתר רבית דהוי מכירה: הכי נמי הוי המכירה רק להיתר רבית: **) ומהאי טעמא נ"ל נמי מי במשפן חבירו בריבית משפון של גוי שהיה אצלו כפר ומת הגוי ומשפון שנה יותר צריך ישראל שני ליתן לפדות את המשפון לישראל ראשון אף על גב דאין היתר לישראל שני להלוות על משפנות של גוי שיש לו לישראל כפר אלא אם פן מוכר לו המשפון פדאיתא בטור י"ד סימן קס"ט.

מפל מקום אמרינו דלא הוי מכירה אלא לענן היתר רבי' אבל לא לקנות ממש. כמו שכתבו התוספות התם בד"ה כשמשף וכו' כדפירשתי.

ובסמ"ע בח"ס סימן ע"ב סעיף קטן ק"י פוסק דבמת הגוי זכה ישראל השני בכל המשפון יענין שם ולי נראה נכון כמו שפתיבתי על פי התוספת באיזהו נשף התם בדבור המתחיל כשמשף וכו'.

ולא דמי למה שפיתוב בש"ע מטור ח'שן משפט סימן ע"ב סעיף א' שאם מת הגוי זכה לישראל שני. התם מייבירי פשבא הגוי ליתן המשפון לישראל שני.

אבל למשפון שהיה ביד ישראל פבר מן הגוי והישראל מעצמו הלה לישראל שני ולנה מעות ממנו אף על פי שעשה דרך היתר ומכר לו המשפון מ"מ אמרינו דלא הוי מכירה אלא לענין היתר ריבית אבל לא לקנות ממש ולכה פשמת הגוי ונשתקע המשפון צריף ליתן לפדותו לישראל: שאלה כא באחד שהיה רוצה ללות מאחר על חגורה של פסף ומפני היתר ריבית מכר לו החגור' במכירה גמורה בעשרי' זהובים על דעת שאם יפייסנו אחר כך יחזיר וימכרנו לו במה שיתפייס עמו ולא שהיה תנאי גמור אלא סמיכת דברים בעלמא באופן שאין פאן איסור ריבית וכאשר נראה להמחזיק החגורה כי ארכו לו הימים שלא פא זה לפייסו ולקח החגורה פא אליו שיעש' עמו חשבון במה שיתפייס עמו וימכר לו החגורה באותן דמי ואם לאו יחזיק החגורה ועלה החשבון לסף שלשים זהובים רייניש על פי שרגילים להתפייס זה עם זה והחגורה אינו שנה לכל אדם אלא עשרים וחמשה זהובים.

ואמר בעל החגורה פינון שאינו שנה אלא עשרים וחמשה זהובים אינו רוצה ליתן לו רק עשרים וחמשה זהובים. וזה שמחזיק בחגורה אמור לדידי שנה שלשים זהובים לכה אם תרצה ליתן לי שלשים זהובים אתן לך החגורה ואם לאו אחזקנו כי לדידי שנה שלשים זהובים.

יורנו הדין עם מי: תשובה לכאורה נראה דדין זה עצמו במחלוקת שנוי הביאו טור ח"מ סימן ע"ב סעיף י"ז דמיייתי הטור דעת בעל התרומות שהדין עם בעל הפלי. ויש אומרים הדין עם המחזיק והטור הסכים לדעת ה"ש אומרים.

והרב ב"י השיג על הטור ופסק בש"ע פדעת הראשונה שהדין עם בעל הפלי. והרב בהג"ה הביא דעת יש אומרים וכתב שנגראה לו דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

יענין בטור ובב"י ובש"ע התם: וא"כ לפי זה הנה נראה פינון שהרב בהג"ה לא רצה להכריע בין הדעות וכתב שהמוציא מחבירו עליו הראיה מי יבא אחריו להכריע בין הדעות אמנם פד מעיינינו שפיר נראה דבכי האי גונא שנה לא הוציא מתחלה על החגורה רק עשרים זהובים והחגורה היתה שנה עשרים וחמשה זהובים והנה בדעתו לחזור ולמכור לו אם יתן לו העונף בהיתר מסתמא לא היה סומך דעתו מתחלה לקבל העונף אלא עד כדי דמי שנה של החגורה פינון שמתחלה לא הוציא על החגורה אלא בפחות משנה לכה הדין עם בעל החגורה שאם יתן לו סף עשרים וחמשה זהובים דמי שנה של החגור' צריף למכרו לו בדמים אלו: ולא דמי לדין המחזיק במשכון שהביא הטור ח"מ סימן ע"ב שהכריע הרב בהג"ה שהמוציא מחבירו עליו הראיה דהתם שאני משום דהתם ליכא הוכחה לומר שלא היה מתחלה סומך אלא על דמי שנה של המשכון מה שהוא שנה לכל העולם ויכול לומר לדידי הוא שנה בכפל ולא מיבעיא היכא שמתחלה הלנה על המשכון יותר מפדי שנה כדמשמע בדין המחזיק במשכון שהביא הטור ח"מ סימן ע"ב פשיטא שטענתו טענה שיוכל לומר שמתחלה הנה מלנה יותר מפדי שנה על דעת שאם לא יפדנו שיתחזקנו בדמי הלנאתו מפני שחביב לו אף על פי שאינו שנה אלא חציה והוא הדין דבלא הלנה לו על המשכון אלא הלנה לו סתם מאה זהובים והנה לו קרקע

שְׁנֵה חֲמִשִּׁים זְהוּבִים וּמֵת הַלְּנֶה אַחַר כֶּף וְלֹא מִצָּא מִנְכָּסֵי הַלְּנֶה אֶלְא אוֹתוֹ הַקְּרָקַע שְׁשׁוּנָה חֲמִשִּׁים זְהוּבִים נְמִי טַעֲנָתוֹ טַעֲנָה שְׁיָכוֹל לוֹמַר לְדִידֵי שְׁנֵה מֵאָה זְהוּבִים וּמִתְחַלָּה כְּשֶׁהַלְּנֵיתִי לוֹ לֹא הַלְּנֵיתִי אֶלְא כְּדֵי שְׁאֶסְמוּךְ עַל קְרָקַע זֶה שְׂאֵם לֹא יִפְרָעֵנִי אֶקַח קְרָקַע זֶה בְּדָמֵי ק' זְהוּבִים שְׁהַלְּנֵיתִי לוֹ וְאִין הַיּוֹרְשִׁים יְכוּלִים לוֹמַר כִּינּוֹן שְׂאִין הַקְּרָקַע שְׁנֵה אֶלְא חֲמִשִּׁים זְהוּבִים הָרִי אֲנִי נוֹתֵנִים חֲמִשִּׁים זְהוּבִים וְנוֹטְלִין הַקְּרָקַע שְׁיָכוֹל לוֹמַר שְׁמִתְחַלָּה הִיָּה סוּמָךְ עַל קְרָקַע זֶה וְהַלְּנֶה יוֹתֵר מִכְּדֵי שְׁנֵה עַל דַּעַת שְׂאֵם לֹא יִפְרָעֵנִי יִקַּח קְרָקַע זֶה בְּמֵאָה זְהוּבִים שְׁהַלְּנֶה.

אֶלְא אֶפְיָלוֹ הֵיכָא שְׁהַלְּנִי לוֹ מִתְחַלָּה מֵאָה זְהוּבִים בְּלֹא מִשְׁכוֹן כָּלֵל וְלֹא הִיָּה לוֹ קְרָקַע כָּלֵל וְאַחַר כֶּף מֵת וְהַנִּית הַקְּרָקַע שְׁשׁוּנָה חֲמִשִּׁים זְהוּבִים וְהַיּוֹרְשִׁי לִיתָן לוֹ חֲמִשִּׁי זְהוּבִים דְּמֵי שְׁנֵה שֶׁל הַקְּרָקַע יְכוּל נְמִי לְמִימ' לְדִידֵי שְׁנֵה קְרָקַע זֶה מֵאָה זְהוּבִים כִּינּוֹן שְׁלִיכָא כָּאן הוֹכַחָה לְמִימַר שְׁלֹא סָמַךְ מִתְחַלָּה אֶלְא עַל דְּמֵי שְׁנֵה שֶׁל הַקְּרָקַע שְׁהָרִי לֹא הִיָּה לוֹ קְרָקַע כָּלֵל.

אֶבֶל בְּגִדוֹן דִּינָן שְׁלֹא הוֹצִיא מִתְחַלָּה עַל הַחֲגוּרָה אֶלְא בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה שְׁהִיתָה שְׁנֵה עֶשְׂרִים וּחֲמִשָּׁה זְהוּבִים וְהוּא לֹא הוֹצִיא אֶלְא עֶשְׂרִים זְהוּבִים אֵיכָא הוֹכַחָה שְׁלֹא רָצָה לְהוֹצִיא אֶלְא עַל דַּעַת שְׁיֵהָא בְּטוֹחַ בְּמַעוֹתָיו מַה שְׁהוֹצִיא וְגַם עַל הָעוֹדָף שְׁיֵגִיעַ עַל פִּי הָיִתֵּר.

לְכַף אִין לוֹ לִיקַח אֶלְא כְּדֵי דְּמֵי שְׁנוּיָה שֶׁל הַחֲגוּרָה: וְאִם לְחַשְׁףֵהּ אָדָם לוֹמַר הָא יְכוּל הַמְּחַזִּיק לְזָכוֹת בְּדִין בְּטַעֲנָה כִּינּוֹן שְׁקָנָה הַמְּשַׁכּוֹן בְּמַקַּח גְּמוּרָה הָרִי הוּא שְׁלוֹ לְגַמְרִי וְיְכוּל לוֹמַר שְׂאִינוֹ מוֹכְרֵן אֶלְא בְּדָמִים שְׁהוּא רוּצָה הָא לֹא מִקְלָתָא הוּא שְׁכַבְרָה הוֹכַחָנוּ מִתּוֹסְפוֹת דְּאִיזְהוּ נְשֵׁף דָּף ס"ג עֲמוּד א' בְּדַבּוּר הַמְּתַחִיל כְּשֶׁמֶשֶׁף וְכו' דְּלֹא הָוִי מְכִירָה אֶלְא לְעַנְיָן הָיִתֵּר רִיבִית: שְׁאֵלָה כַּב עֲנוּבָדָא הִנֵּה דְּנִתְקַשְׁרוּ רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן בְּן רְאוּבֵן יִשָּׂא לְבַת שִׁמְעוֹן וְכִתְבוּ שְׁטָרֵי שִׁידוּכִין בְּקִישׁוֹר תְּנָאִים כְּפִי הוּג רְאוּבֵן יְכַנִּיס לְגִדָן בְּנוֹ שְׁלֵשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים רִיבִי"ש שִׁמְעוֹן יְכַנִּיס לְצִדָן בְּתוֹ שְׁשָׁה מֵאוֹת זְהוּבִים רִיבִינִי"ש וְכו'.

וּלְפִי שְׁהַחֲתוּן וְהַכְּל' עֲדִינּוּ קְטַנִּי הָמָה נִתְחַיִּיבוּ אֲבֵי הַחֲתָן וְאֲבֵי הַכְּלָה בְּשְׁטָרֵי חוֹבוֹת דְּלֹא כְּאֶסְמַכְתָּא בְּחוּב גְּמוּרָה בְּחֻצֵי הַגִּדָן דְּהֵינּוּ סָף שְׁלֵשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים זֶה לְעַמְתָּ זֶה. אֲמַנְם אִם יִשְׁתַּדְּלוּ זֶה מִבְּנוֹ וְזֶה מִבְּתוֹ לְכַשְׁיִגְדְּלוֹ שְׁיִתְרָצוּ לְמַעֲשֵׂיהֶם וְיַעֲשׂוּ קַנְיָן סוּדָר יִקְרָעוּ הַשְּׁטָרֵי חוֹבוֹת וְנַעֲשֶׂה זֶה בְּאִנְפֵן הַמוֹעִיל עַל פִּי תַקּוּן חֲכָמִים ז"ל.

וְהַשְּׁלִישׁוֹ הַשְּׁטָרֵי חוֹבוֹת בְּיַד שְׁלִישׁ אֶחָד וְאַחֲרֵי כֵן כְּתוּבִים בְּשְׁטָר שִׁידוּכִין כָּל פְּרָטֵי דְּבָרֵי שְׁרָגִילִין לְמִיקְתָּב כָּל דְּבּוּר וְדְבּוּר עַל אֲנִפְנָיו. וְסוּף כָּל הַפְּרָטִים כְּתוּב בְּזֶה הַלְּשׁוֹן הַקָּנָס שְׁיִתָּן צִד הָעוֹנֵב לְצִד הַמְּקַנֵּים הוּא חֻצֵי הַגִּדָן בְּדָמֵי בְּנוֹשְׁתוֹ בְּחוּב גְּמוּרָה וְהַעֲרָבִים קַבְלָנִים עַל הַקָּנָס וְכו'.

עכ"ל: וְאַחַר כֶּף עֲלֵתָה חֲלוּדָה בֵּין רְאוּבֵן לְשִׁמְעוֹן וְחֹזֵר רְאוּבֵן אֲבֵי הַחֲתָן וּבִיטַל הַשִּׁידוּכִין וְקָרַע הַשְּׁטָר שִׁידוּכִין קִישׁוֹר תְּנָאִים וְרָצָה אֶחָד מִן הַמּוֹרִים לוֹמַר שְׂאִינוֹ צָרִיךְ רְאוּבֵן לִיתָן קָנָס לְשִׁמְעוֹן רַק מֵאָה וּחֲמִשִּׁים זְהוּבִים שְׁהוּא חֻצֵי הַגִּדָן שְׁלוֹ מַה שְׁהוּא מְכַנִּיס לְבָנוּ כִּינּוֹן שְׁכַתְּבָה סָתֵם הַקָּנָס יֵהָא חֻצֵי הַגִּדָן וְלֹא נִזְכַּר לְכַמָּה עוֹלָה סָף הַגִּדָן יֵשׁ לְדוֹן שְׂאִינוֹ אֶלְא חֻצֵי הַגִּדָן הַמוֹעֵט וְהֵינּוּ הַגִּדָן שֶׁל אֲבֵי הַחֲתָן מִשׁוּם דִּידָהּ בְּעַל הַשְּׁטָר עַל הַמְּחַתוּנָה וְנִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר שְׁהִבִּיאָו לְפָנֵי דִין זֶה וְנִתְּנִי כִּי דְבָר זֶה אִין לוֹ שְׁחַר.

מכמה טעמים תדא פיון שלמעלה גבי חיוב השתדלות רצוי זה מבנו וזה מבתו הנוכח נמי בתצי הגדן שנתחייבו זה לעמת זה בתצי הגדן והתם נזכר כמה הוא הסף דהיינו סף שלש מאות זהובים.

למדין תחתון מעליון דתצי הגדן שפתבו סתמא למטה גבי קנס הנה נמי שלש מאות זהובים. דהיינו סף הגדן של אבי הפלה.

וסתמ' כפירושו דלמדין תחתון מעליון ולא שינוי כאן לומר יד בעל השט' על התחתונה פיון דלמעלה ביארו בהדיא כמה הוא סף הגדן אלא לא היו מכוננים למט' אלא לתצי גדן של אבי התתן שהוא פחות ממה שהזכירו למעשה הנה להו לפרש בהדיא כמה הוא כמו שפירשו כמעלה כמה הוא.

ואי משום שהיו יודעים שיד בעל השטר על התחתונה ותצי הגדן סתמא היינו תצי גדן של אבי התתן שהוא הפחות אם פן לא הנה להו להזכיר למעלה כלל תצי הגדן פיון שאינו תצי גדן סתמא אלא שלש מאות זהובים ולא הנה להו למיכתב אלא שנתחייבו בחוב שלש מאות זהובים וכו' ולמה הוצרכו להזכיר מידי התצי הגדן אלא ודאי שלמטה היו מכוננים כמה שפתבו הקנס תצי גדן היינו תצי גדן של אבי הפלה שהו' מיקרי תצי גדן סתמא ולא הוצרכו לפרש למטה כמה הוא פיון שהיו מפרשים למעלה שתצי הגדן הוא שלש מאות זהובים הוא הדין נמי למטה ולמדין תחתון מעליון.

ואף על גב דתרתמי מילי ניהו דהא דלמעלה הוא לענין השתדלות רצוי זה מבנו וזה מבתו והא דלמטה הוי מילת' אחריתי לענין קנס אם יחזרו זה מזה מקל מקום פיון דתרונויהו מילתא דחזרה ניהו שהרי אם לא יתראו התתן והפלה לכשיגדלו יתבטל השלדיוכין ויהיה חזרה ביניהם ודלמטה נמי מילי דחזרה ניהו אם יחזרו זה בזה יתן קנס אלא שלמעלה תליא החזרה בתתן או בכל' לחוד ולמטה תליא החזרה גם באבי התתן או באבי הפלה אבל מקל מקום מילי דחזרה הוא והוי תדא מילתא וכשם שלמעלה מבואר בהדיא שתצי הגדן היא שלש מאות זהובים הוא הדין נמי למטה הנה תצי הגדן שלש מאות זהובים ולמדין תחתון מעליון.

ויש לומר דאפילו מה שפתבו למעלה תצי הגדן היינו שלש מאות זהובים גבי השתדלות רצוי מתתן וכלה לכשיגדלו נתפוננו נמי מטעם קנס כי למה הוצרכו להזכיר מידי מתצי הגדן ולא הנה להו למיכתב אלא סף שלש מאות זהובים החוב אלא ודאי לכה פתבו תצי הגדן מפני שיהיו מכוננים להתחייב בקנס שהוא תצי הגדן.

אלא כדי שלא יהא פאסמכתא כי היו מתחייבים בדרך שאין בידם והיו תלויים בדעת אחרים הוצרכו להעמיד החיוב בדרך שיהא מועיל שלא יהא פאסמכתא הוצרכו לעשות שטר חובות על סף ג' מאות זהובים כסף תצי הגדן שהוא הקנס והיינו תצי הגדן של אבי הפלה ולא שהזכירו סף שלש מאות זהובים כדי לפרש כמה הוא סף תצי הגדן שהזכירו אלא הוצרכו להזכיר שלש מאות זהובים מפני השטר חוב שעשו.

והתצי הגדן הזכירו כדי לדעת למה העמידו על סף שלש מאות זהובים מפני שהוא תצי הגדן וסתם קנס הוא תצי הגדן אבל למטה לא הוצרכו לעשות ש"ח משום דמתחייבים בקנס בדמי בןשית פחוב גמור.

ולא הוצרכו לפרש שהחצי נדון הקנס הוא סף שלש מאות זהובים כיון שהיו מפרשים למעלה. ולמדו התחתון מעליון.

ולא שינה למימר בכי האי גוונא נד בעל השטר על התתונה: וגם לא שינה למימר בכי האי גוונא הולכין אחר התחתון כיון דמצינו לפרש התחתון כעליון דעד כאן לא אמרינו דהולכין אחר התחתון אלא היכא דהתחתון סותר את העליון כגון שכתב למעלה מנה ולמטה מאתים או איפכא אבל היכא דמצינו לפרש התחתון כעליון נדאי דלמדו התחתון מן העליון וכן הוא בהדיא בתשובת מהרי"ק סימן י' הובא בב"י סימן מ"ב: ועוד נראה להוכיח דלא מסתבר כלל למימר דמה שכתבו חצי נדון קנס יהא החצי נדון של אבי החתן שהוא הפחות אפילו לא היה פתוב למעלה שלש מאות זהובים שהרי נהיגין למיכתב בשנה בכל שטרי שידוכין הקנס חצי נדון בדמי בשתו.

אם הנדון הוא מעט הקנס נמי מעט ואם הנדון מרובה הקנס נמי מרובה והיינו משום דבנשת העשיר משל העני לכה העמידו המנהג על חצי הנדון הכל לפי מה שהוא אם הוא עני שאינו מכניס אלא מעט סגי ליה בדמי בנשתו החצי נדון ואם הוא בינוני ומכניס יותר דמי בנשתו נמי יותר וכן לעולם העשיר לפי עושרו.

וכיון דהכי הוא היא סלקא דעתך למימר בנדון דידן דלא יהא דמי בנשתו רק חצי הנדון של אבי החתן שהוא הפחות והיינו סף מאה וחמשים זהובים הא אלו לא היה אבי החתן מכניס מידי לנדון בנו היה הקנס חצי הנדון של אבי הפלה והיינו שלש מאות זהובים וכי בשביל שגם אבי החתן מכניס ג' מאות זהובים והוא נמי עשיר ונכבד יהא דמי בנשתו של המתבייש בפחות מזה הא לא סלקא דעתך דפשוט הוא דאם גם אבי החתן הוא עשיר ונכבד הוי בנשת טפי דהמתבייש מנכבד בנשתו מרובה מהמתבייש מנקה על פן פשוט הוא שלחצי הנדון של אבי הפלה שהוא המרובה נתפוננו ואפילו אם יתעקש המתעקש לומר דאופכא מסתברא ליה דבנשתו של המתבייש מנקה הוא יותר מהמתבייש מנכבד ושמה כיון דבנדון דידן אבי החתן שהוא איש נכבד הנה בנשתו של אבי הפלה קיל טפי אפי' הכי אי אפשר לומר כן בנדון דידן שיהיו מתפוננים על סף הפחות דהיינו חצי הנדון של אבי החתן שהוא מאה וחמשים זהובים שהרי אם היית אומר כן צריך אתה לומר הוא הדין נמי איפכא אי הנה חוזר אבי הפלה באבי החתן לא היה מתחייב אבי הפלה ליתן לאבי החתן אלא סף חצי הנדון הפחות שהוא מאה וחמשים זהובים שהרי כללו בחדא בבא וכתבו צד העובר לצד המקנים קנס חצי הנדון הפחות בין שיהיה החוזר אבי החתן ובין שיהיה אבי הפלה ואם כן לפי מאי דסלקא דעתך למימר שהקנס יהא חצי הנדון הפחות אם כן יהא נגרע זכות אבי החתן כשהוא עשיר ויכניס גם הוא סף מה מאילו היה עני ולא היה מכניס מידי אתמהא וכי בשביל שהחתן הוא בן עשיר ונכבד יפסיד שהרי אלו לא היה מכניס מידי היה גובה קנס חצי הנדון של אבי הפלה והיינו שלש מאות זהובים ובשביל שהוא בן עשיר ונכבד ונכנס גם הוא לנדון לא יגבה אלא ק' וחמשים זהובים נדאי ודבר פשוט הוא שאין הדעת סובלת את זה וצריך החוזר ליתן קנס חצי הנדון של אבי הפלה והיינו סף שלש מאות זהובים: שאלה כג רחל לקחה תינוק של אחותה לאה על זרועותיה לילך עמו לרחוב לעשות נחת רוח לתינוק ואחותה לאה אם התינוק נתנה לבנה התינוק כשהיה על זרועות אחותה רחל דינר אחד דהיינו רייכש

טאליר לשחק בו והלכה רחל עם התינוק לרחוב ונאבד הדינר שהוא אחר כף מן התינוק ותובעת לאה אם היגד את אחותה רחל שתשלם לה הדינר שהוא בטענ' שהיה לה לשוןמרו שהיתה סומכת עליה דנדאי לא היתה נתנה ליד התינוק הדינר אי לא היתה סומכת על אחותה שתהיה משמרתו ואחותה רחל משיבה שלא קבלה עלה השמירה: תשובה לכאורה היה נראה דיש לחייב לרחל משום דהוי פאלו היה הדינר בידה ממש מהא דאיתא בשבת ריש פ'ק נוטל דף קמ"א אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי בצונארו חייב משום כיס ומסיק התם משום תינוק לא מחייב דרבא סבירא ליה כרבי נתן דאמר חי נושא את עצמו ועל כיס מיהא חייב דכיס לא מבטל ליה לגבי תינוק ונהו כמאן דנקיט ליה איהו בינדים דמי ולא אמרינן איהו לא מפיק ליה אלא תינוק אלא פאלו הוא אפקיה בינדים ע"כ הרי מבאר התם דהכיס שתולה בצונאר התינוק הוי פאלו היה בידי הנושא את התינוק הוא הדין נמי הכא שהדינר היה בידי התינוק הוא פאלו היה בידי רחל שהיתה נושא' להתינוק לחייבה לשלם דנהו לה לשוןמרו: וכי תימא הא אפילו אי הוה אחותה לאה מסרה לידה ממש הדינר לא היתה חייבת לשלם אי לא קבלה עלה שמירה ואינו מיקרי שומר עד שיאמר הנח לפני ואפילו הנח סתם לא מיקרי קבלת שמירה אלא שאם הוא במקום שאינו משתמר מיקרי הנח סתם קבלת שמירה לדעת הרא"ש הביאו הטור ח"מ סימן רצ"א אבל בלא כלום שאפילו הנח סתם לא אמר ודאי דלא מיקרי שומר ואם כן האשה הזאת רחל שלא אמרה כלום למה תתחייב לשלם הא לא קבלה שמירה עלה הא לאו מילתא הוא משום דאפילו מי שאמר בפירוש שאינו מקבל שמירה עלה מכל מקום אסוי לאבד בינדים ומהאי טעמא כתב הטור ח"מ סימן רצ"ו הנפקד שאומר לא אמרת אלא הנח לפני ולא נעשיתי לומר נשבע היסת שלא קבלו אלא בדרך שאמרו כולל בשבועתו שלא חלה בו יד ושלא איבד בינדים ושלא גרם לו שיהא חייב לשלם וכו' עכ"ל הרי צריך לישבע שלא איבד בינדים ושלא גרם וכו' משום דאף על פי שלא קיבל עליה שמירה מכל מקום אסור לו לאבד בינדים או לגרום לו דבר שעל ידי כן חייב לשלם ורחל זו שהניחה הדינר בידי התינוק ולא שמרתו מיקרי אבוד בינדים או גרמה לאבדה מדעת כיון שאין דעת לתינוק לשוןמרו ואמו של התינוק שנתנה מתחלה הדינר ליד התינוק לא הוה אבדה מדעת משום דכבר בארנו שהרי הוא פאלו נתנה ליד אחותה הנושאת התינוק ועליה היתה סומכת שתהיה משמרתו אבל היא רחל שראתה הדינר בידי התינוק שנשארה על זרועתיה ולא שמרו ה"ה פאלו איבדו בינדים ולפי זה היה נראה לכאורה לחייב לרחל שהיתה נושאת התינוק משום דנהו פאלו היתה נושאת היא הדינר שהוא שהיה בידי התינוק כמו בשבת בהוציא תינוק וכיס תלוי בצונארו וכו': אמנם לקושטא דמילתא אינו כן אלא אף על גב דלענין איסור שבת דיינינן להמוציא את התינוק פאלו היה הוא מוציא את הכיס שבדי התינוק מכל מקום לענין ממונא אינו כן וממונא מאיסורא לא ילפינן בכי האי גוונא דשאני התם גבי שבת דחייב הנושא משום דהרי הוא נושא את התינוק והכיס.

והעליון לא עביד מידי שהרי יושב במקום אחד אלא התחזק עביד הכל אלא שעל התינוק אינו חייב משום דהחי נושא א"ע אבל על הכיס חייב משום איסור שבת דלא בטיל לגבי תינוק.

ואפילו אי נושא לגדול נמי דינא הכי אם העליון אוהו בידו דבר מה חייב התחנות על אותו דבר שאוהו העליון בידו פדתנא התם ריש פירק נוטל המוציא פלים מקופלים ומנחמים על פתיפו וסנדליו וטבעותיו בידו חייב ואם היה מלובש בהן פטור המוציא אדם וכליו עליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו בידו פטור שאלו הוציאן פמות שהן חייב פירש רש"י פטור דבגדיו בטלי לגביה ועליו הוא פטור פרבי נתן שאלו הוציאן כמו שהן שהיה אותו עליון אחוז בהן ולא לבוש חייב הנושא וכו' עכ"ל רש"י הרי מבואר שאפילו אם העליון הוא גדול ואוהו בידו סנדלו או טבעת חייב התחנות על סנדלו וטבעות משום איסור שבת ואלו גבי ממון אם אחד נושא לגדול ואחד נתן ליד העליון דינר או חפץ לשוןמרם אטו דהתחנות יהא חייב בשמירה והא ודאי לימא אלא ודאי דשאני ממון מאיסור שבת דבשבת התחנות חייב משום דהעליון יושב על מקום אחד ולא עביד מידי אלא התחנות הוא הולך תחתיו ועביד הכל לכך אין על העליון שום חיוב כמו שפיתבו התוספות בעירובין ריש פירק מי שהחשיף דף מ"ג בד"ה הלכה פרבי גמליאל וכו' ונ"ל פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבעוד יום בערב שבת אפי' שהספינ' הולכת מחוץ לתחום בשבת דספינא ממילא אנלא איהו לא מידי עביד וכו' עכ"ל ועוד התם באותו דבור בפייפו ונ"ל ועוד רצה רשב"ם להתיר ליכנס בקרון בשבת וגוי מוליכו מחוץ לתחום וחרז בו משום שמא יפגעו בו ליסטים וכו' עכ"ל הרי מבואר לענין חיוב חטאת בשבת ודאי דאין העליון חייב פינן שהוא יושב על מקום אחד ולא עביד מידי אכל התחנות ודאי חייב על החפץ שבנד העליון שהרי נושא אותו אבל לענין ממון אם אחד נתן ביד העליון דינר או חפץ לשוןמרם מה לי אם הוא יושב על מקום אחד או הולך ודאי דהעליון חייב והתחנות לא עביד מידי שהרי לא קיבל השמירה על עצמו הכי נמי בתינוק אף על גב דלענין שבת חייב התחנות על הפיס התולה בצנארו או על הדינר מה שבידו משום דהתינוק יושב על מקום אחד והתחנות הוא הולך תחתיו ועביד הכל וחייב לענין איסור שבת מפל מקום לענין ממון פינן דאין התחנות קבל לידו הדינר ולא קבל עליו לשוןמרם אינו חייב לשלם לכך בנדון דידן שלאהא אם התינוק לא נתנה ליד אחותה רחל הדינר אלא ליד התינוק ורחל לא קבלה עלה לשוןמרם הרי היא פטורה מלשלם: ואפילו אי אירע שרחל שהיתה נושאה התינוק נוטל' הדינר מיד התינוק והחזיר' אותו ליד התינו' נמי פטור' ולא אמרינן פינן שבא הדינ' פעם אחת לידה לא היה לה להחזירה להתינוק אלא פטורה מלשלם פינן שאמו נתנה מתחלה הדינר ליד התינוק הנה מעיקרא אבידה מדעת לכך אף על פי שנטלו אחותה מיד התינוק פינן שהחזירו אותו ליד התינוק הרי היא פטורה דהכי פתבו התוספו' בהדיא פירק הספינה דף פ"ז בדבור המתחיל אלא צלוחית אבידה מדעת וכו' ונ"ל ואם היה מחזיר אותו פונדיון עצמו לתינוק הכי נמי דהנה פטור וכו' עכ"ל והיינו משום שאביו מסר מתחלה ליד התינוק הפונדיון הנה אבדה מדעת מעיקרא לכן אף על פי שבא הפונדיון ליד החנוני היה פטור אם היה מחזירו ליד התינוק אלא לפי שנשארו אותו פונדיון עצמו ביד החנוני לכך חייב עליו אף על פי שמתחלה היה אבדה מדעת בעל הבית לכך באשה הזאת נמי אפילו אם אירע שהיתה נוטלת הדינר בידה פטורה אם אחר כך החזירה אותו דינר ליד התינוק מפני שמתחלה הנה אבדה מדעת האם שנתנה הדינר אל יד התינוק: ואע"ג דהכא לא הנה אבידה מדעת ממש מעיקרא כשנתנה הדינר ליד התינוק מפני שהיתה סומכת על אחותה שסבורה היתה

שְׁאֲחוּתָהּ תְּהֵא מְשַׁמְרָתוֹ מִכָּל מְקוֹם כִּינּוֹן שְׁלֵא דְבָרָה כְּלוּם לֹא הָי אֱלָא דְבָרִים שְׁכַלְב וּדְבָרִים שְׁכַלְב לֹא הָיוּ דְבָרִים לְכָה פְּטוּרָה רְחַל מְלִשְׁלָם אֶת הַדִּינָר שְׁנֶאֱבַד מִיַּד הַתִּינוּק שְׁהִיָּתָה נוֹשֵׂאת עַל זְרוּעוֹתָי דְלֹא קִבְלָה עָלֶיהָ לְשׁוֹמְרוֹ: שְׁאֵלָה כִּד רְאִיתִי בְּנֵי עַלְיָה וְהֵמָּה מְעֻטִים אִישׁ אֶחָד מִיְּנֻחַד הָיָה בְּעִיר מְּוִפְלָא בְּתוֹרָה הוּא מוֹהַר"ר יֶאֱקֵב פִּיֶּסֶק מְּוִחֻזֵּק הָיָה לְעִשִׂיר לְרִבְבוֹת וְהָיוּ בְּנֵי הַקְּהֵלָה מְּרַנְּנִים אַחֲרָיו שְׁאִינוּ נוֹתֵן מִס שְׁלִישׁ מִמָּה שְׁמַגִּיעַ עָלָיו עַל פִּי הַמִּשְׁקָנָה וְאַחֲרָי כּוֹן נִפְטָר וְהֵלֶךְ לְעוֹלָמוֹ וְנִמְצָא אַחֲרָיו בְּרִכָּה וְנִרְאָה שְׁלֵא הָיָה נִתֵּן מִס שְׁלִישׁ מִמָּה שְׁהִיָּה לוֹ וְתַבְּעוּ הַקְּהֵל מִן הַיּוֹרְשִׁים שְׁיִפְרְעוּ לְקַהֵל מָה שְׁלֵא נִתֵּן מִס כְּדִין מִכְּמָה שְׁנִיִּים: וּפְסוּקֵי כִּי אֵין לְקַהֵל טַעֲנָה עַל הַיּוֹרְשִׁים מִחֻמַּת זֶה בֵּין שְׁהָיוּ הַקְּהֵל יוֹדְעֵי בְּחֻזֵּי שְׁהוּא עִשִׂיר מְּוִפְלָג כָּל כָּה כְּאֲשֶׁר הָיוּ מְּרַנְּנִים אַחֲרָיו וּבֵין שְׁלֵא הָיוּ יוֹדְעִים בְּחֻזֵּי מִמָּה נִפְשָׁה אֵין לְקַהֵל טַעֲנָה עָלָיו דָּאֵם הָיוּ יוֹדְעִים בְּחֻזֵּי שְׁהוּא עִשִׂיר מְּוִפְלָג כָּל כָּה אֵם כּוֹן יִדְעֵי וּמְחַלּוֹ לִי לְמָה שְׁתִּקּוּ כִּינּוֹן שְׁהָיוּ יוֹדְעִים וְהָיוּ יְכוֹלִים לְכַרֵּר שְׁהוּא עִשִׂיר כָּל כָּה וְאִינוּ נוֹתֵן כְּדִין הָרִי יְכוֹלִים הָיוּ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּדִין דְּהַכֵּל יוֹדְעִים דְּגִבְרָא רַבָּא הָוָה וְהָיָה צְיִיִּת דִּין וְלֹא הָיָה מְּסַרְב אֱלָא וְדָאֵי דִּיִּדְעֵי וּמְחַלִּי מִטַּעַם שְׁיִתְבָּאֵר לְקַמּוֹ: וְכִי תִּימָא דְלִמָּא לֹא מְחַלִּי לִיָּה מִיָּדִי וְהָא דְשְׁתִּקּוּ לִיָּה וְלֹא תַבְּעוּ אוֹתוֹ מְשׁוּם דְּהָיוּ יִרְאִים מִמֶּנּוּ אַע"ג דְּלֹא גִבְרָא אֱלִמָּא הָי אֱלָא אֲדַרְבָּא גִבְרָא רַבָּא הָי וְאִישׁ תְּמִים אוֹהֵב הַמְּשַׁפֵּט וְהַאֲמַת וְתִמִּיד הָיָה הוּא מְּנַהֵיג הַקְּהֵלָה עַל פִּי הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת וְכָל מְעֻשָׂיו הָיוּ לְשֵׁם שְׁמִים מְּכָל מְּקוֹם דְּלִמָּא הִיא נוֹתֵנָת לְפִי שְׁהִי גִבְרָא רַבָּא תּוֹרָה וּגְדוּלָּה בְּמְקוֹם אֶחָד הִיָּתָה אִימָתוֹ מְּוִחֻזֵּלָת עַל הַבְּרִיּוֹת וְיִישׁ לְדַמּוֹת זֶה לְהָא דְּאִיָּתָא בְּמִרְדְּכִי הַבִּיאוּ מ"ו בַּעַל בֵּית חֲדָשׁ בְּטוֹר ח"מ סִימָן י"ד וְז"ל גְּשְׁאֵלְתִּי עַל מִי שְׁהַזְמִינוּ לְדִין גְּדוּלֵי הָעִיר וּפְרַנְּסִיָּה וְהַגְּדוֹן אוֹמֵר לֹא אֲדוֹן בְּעִיר הַזֹּאת וְהֵלֵא אִימָתְכֶם עַל הַדִּינָיִים וְגַם יִסְתַּמוּ טַעֲנוֹתִי בְּפְּנֵיכֶם אֲמַרְתִּי כִּי טוֹב עַל הַדִּינָיִים וְעַל הַנִּיְדוּנִים לִילְךָ לְמְקוֹם הַגּוֹן וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה רְאִיתִי אֶת ר"י זְקֵנִי שְׁהַתִּיר לְהַר"ר אֱלִיעֶזֶר שְׁלֵא לְבֵא לְב"ד לְטְרוֹנוֹיִשׁ עִם הַנֶּר' אַבְרָהָם מְּפָנִי שְׁהִיָּה רֹאשׁ הָעִיר וְכוֹלָם גְּשְׁמַעִים לוֹ וְרַשְׁבֵּ"א הַתִּיר לְחַתְּנוֹ הַר"ר שְׁמַעוֹן הַדֵּר בְּטְרוֹנוֹיִשׁ שְׁלֵא לְבֵא בְּעִיר אֶחָד וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְכוֹן הוֹרָה ר"י מְּפָרִיז וְאֲמַרְתִּי מְּזַקְנִים אֶתְבוּנֵן וּמֵהֶם אֱלִמּוּד וְקַל וְחוֹמֵר אֲנִי דִן כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַדּוֹרוֹ מְּתַקְלָקְלִים וְהַדִּינָיִים לְפִי הַדּוֹר וּמֵאֲמַר שְׁרַבּוֹתִינוּ לְמַדְנּוּ כָּה יִשׁ לְלַמּוּד שְׁלֵא לְכוּף הַנִּיְדוֹן וְיִלְכוּ דֶרֶךְ יִשְׁרָה לְמְקוֹם הַגּוֹן לְנִיְדוּנִים כְּדִי שְׁיִוְצִיאוּ דִין אֲמַת לְאִמָּתוֹ שְׁמוּאֵל יוֹחָנָן עכ"ל.

וּבְתִּשְׁבֵּת מְּהַר"י קְלוֹן סִימָן א' וּבְתִּשְׁבֵּת בְּנִימִין זָאב ס' תי"ח הַבִּיאוּ זֶה בְּקַצְרָה. הָרִי מְּבוֹנָר דְּמִן־סֶפֶם הוּא מְּגְדוּלֵי הַפּוֹסְקִים שְׁאִין כּוֹפִין לְאֲדָם שְׁיִהָא עוֹמֵד לְדִין עִם רֹאשׁ הָעִיר לְפָנֵי דִּינֵי הַקְּהֵלָה הַהִיא מְּפָנִי שְׁאִימָתוֹ מְּוִחֻזֵּלָת עַל הַבְּרִיּוֹת וְכוֹלָם גְּשְׁמַעִים לוֹ אֶפְקִילוּ הַדִּינָיִים.

וְאֵם כּוֹן הוּא הַדִּין נְמִי בְּגְדוֹן דִּינָן שְׁמָא לֹא הָיוּ רוֹצִים לְדוֹן עִמּוֹ כִּינּוֹן שְׁהוּא הָיָה גִבְרָא רַבָּא וְרֹאשׁ הָעִיר וּלְפִי רׁוֹב חֲשִׁיבָתוֹ הִיָּתָה אִימָתוֹ יוֹתֵר מְּוִחֻזֵּלָת עַל הַבְּרִיּוֹת וּלְכָה שְׁתִּקּוּ. לֹא דְמִי לְהַת' מִכְּמָה טַעֲמִים.

חֲדָא דְּשְׁאֵנִי רַבִּים מִיְּחִיד דְּהַקְּהֵל הֵם רַבִּים וְיוֹתֵר מְּוִחֻזֵּלָת עַל הַבְּרִיּוֹת אִימָתָם מְּאִימַת הַיְּחִיד אַף עַל גַּב דְּגִבְרָא רַבָּא הוּא. וְעוֹד דִּיכּוֹלִים הָיוּ לְהוֹצִיאוּ שְׁיִהָא צְיִיִּת דִּין בְּעִיר

אחרת ובפרט כי במדינה זו הם ראשי ומנהיגי המדינה אשר יש להם פת לדון ואין אימת ראשי הקהלות מוטלת עליהם.

ועוד דשאני נדון דינן הטלת מס על כל אחד מבני העיר על ידי שלישה שמאים המבונררים מתוך כל הקהל. מריב ומשפט שבין אדם לחבירו לפני הדיינים.

דהתם בדיינים אפשר דמחמת אימה שעליהם מראש העיר יטו ח"ו מדרך האמת כי הנה זה פשוט הוא דגברא רבא פהאי שהוא ראש העיר ומחזק לבעל מדות טובות אינו חפץ שיהיו מופים אותו בדין אם הוא יודע בעצמו שאין הדין עמו.

אלא שאין אדם רואה חובה לעצמו והוא סובר שהדין עמו. ואם הדיינים יחייבוהו בדין ינטרן איבה עליהם שחייבוהו שלא בדין לכך חיישינו שדיינים יהיו מהפכים בזכות יותר מן הראוי מפני האימה.

אבל אלו השמאים יכולים היו לעשות כדין בענין שלא הנה לו פתחון פה לומר עליהם שעשו עמו שלא כדין שהיו יכולין להטיל שבועה עליו כיון שהפל מרנגים אחריו: וגברא רבא כזה מחזק הנה שאינו נשבע לשקר ח"ו: ולמה נתפשו עמו השמאי בכל שנה ושנה ברצון ולא ביקשו להשביעו דאין כאן אימה כיון שאינו יכול לחשדם שעושים עמו שלא כדין כמו שבארנו דלא אמרנו שעושים מידי מפני אימה אלא במקום שהראש העיר סובר שהוא זכאי בדין והם יחייבו אותו כי אז יכול לחשדם שעשו עמו שלא כדין כיון שהוא סובר שהדין עמו התם הוא דחיישינו שיהיה אימה על הדיינים אבל במקום שהוא יודע שאין עושין עמו שלא כדין כגון בשמאים שמטילים שבועה עליו לא יוכל לחשדם במידי אין אימה עליהם כלל ואי משום שמדקדקים אחריו ואינם רוצים להאמין לו כי אם בשבועה בשביל כן אינו יכול לחושדם כיון שכל העם מרנגים אחריו וצריכים הם לצאת ידי שבועתם ומכל שכן היכא דהוי יכולים לברר את עושרו שהוא גדול כל כך כדקיימינו השתא בתלוקה זאת שיכולים היו הקהל לברר בחייו שאינו נותן שלישי מעושרו אם כן למה לא העריכו השמאים אותו בדין ואם מפני האימה היו נשבעים לשקר אם כן ראוי הנה לפסול לכל השמאים שהיו בכמה שנים זה אחר זה שיהיו פסולים לעדות ולשבועה ולהטיל עליהם גזא רבא עונשים גדולי מצד שהיו נשבעים לשקר ומצד שהיו מזיקים לקהל.

אלא ודאי דידעי ומחלי ליה על השאר מחמת שהיה גדול העיר וכשהנה פונה מעסקים היה עוסק בתורה. ועסקיו שהיה מתעסק לפעמים והיה מבטל בשבילם לא היו עסקיו במשא ומתן כי אם עסקי הקהל וצרכי צבור.

רק לפעמים היה מלוה פאחרים. ועסקיו במשא ובמתן לא היה הוא מתעסק כלל על ידי עצמו אלא על ידי אחרים למחצית שחר בהיתר לכך היו חסים עליו ופשוט עמו במועט ועל השאר מחלו לו ובזה עשו כדין.

דלפי דעת הרא"ש בפרק השותפין הביאו הטור י"ד בסימן רמ"ג. והטור ח"מ בסימן קס"ג הנה ראוי לפוטרו לגמרי שכתב וז"ל נראה שת"ח שיש להם אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס בו כדי חיינו ולא להתעשר ובכל עת שהוא פנוי מעסקו חוזר על לימודו ולומד תמיד נקרא תורתו אומנתו עכ"ל אף על גב דהאינדנא בדורות הללו אין נוהגין כן

כמו שפתיב הרא"ש לפטור מן המס כל ת"ח ואין פוטרינ אלא למי שהוא תופס ישיבה
בעיר אף על פי שהוא עשיר.

אבל שאר תלמידי חכמים שבעיר אם הם עשירים אין פוטרינ אותן אף על פי שתורתן
אומנתן וסומכין על מה שפתיב בתרומת הדשן סי' שמ"ב שפך נהגו בנמיו באוסטריי"ך
מכל מקום אף על גב דאין פוטרינ אותן לגמרי מכל מקום אין מעריכין אותם פשאר בני
העיר עשירים שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה.

ומעריכין אותן בפחות וחסים עליהם לכך פדין עשו מה שלא היו מדקדקים אחריו ומחלו
על השאר לכך אין לקהל טענה על היורשים מחמת זה שלא נתן מס פראוי דאמרינן פיון
דידעי ושתקי ודאי מחלי ליה מטעמים שבארנו: ואם הוא בענין שלא היו יכולין לברר
בחייו שיש לו עושר יותר ממה שנתן מס אלא שמאומד הדעת היו מרגינים אחריו נמי
אין לקהל טענה על היורשים משום דדילמא באמת לא היה לו בחייו יותר ממה שנתן
מס אלא שבתוך שנה זו אחר שהושם עליו ההערכה מס שלו העשיר דליכא למימר פיון
שיש לו כל כך יותר ממה שנתן מס ודאי דלא העשיר כל כך בזמן קצר אלא ודאי שהוא
עשיר מזמן מוקדם הא לאו מילתא הוא: וראיה מהא דאיתא פ"ק חזקת הבתים דף נ"ב
אתמר אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו
ואמר שלי הם וכו' אמר רב עליו להביא ראיה וכו' וקאמר עלה רב חסדא לא שנו אלא
דאין חלוקין בעיסתו אבל חלוקין בעיסתו אימר מעיסתו קומץ.

וכתב הטור ח"מ בסי' ס"ב ונ"ל ואם חלקו בשום דבר אז על האחין להביא ראיה אפילו
בחייו ואפילו אם השטרות יותר מפדי הדבר שחלקו והיינו לאפוקי ממה שפתיב הרב המגיד בשם
הרשב"א שמשמע מדברי ר"ת דהא דאמרינן שפא מעיסתו קימץ ובלבד אם ראו בית
דין שהיה יכול מעיסתו לקמץ באותו סוף הביאו ב"י אלא סבירא ליה להטור כשאר
מפרשים שהביאם ה"ה וב"י שיש לומר שפן המועט שקמץ אסף הרבה ובעל התרומה
בשער נ"א פתיב ונ"ל שאף לא יעלה הקמוץ כפי אומד ממון השטרות אמרינן מההוא
פורתא נזדמן ביה רנוחה דזמנין דקובץ על יד ירבה וכו' עכ"ל הרי הטור ושאר מפרשים
לא חלקו בדבר ולא נתלו שיעור לדבר כמה שיוכל לקמץ אלא פיון שיש לתלות בקימוץ
אין חילק בין אם נמצאו פשיעור או יותר משיעור הרבה.

הוא הדין בנדון דידן פיון שפכר היה עשיר יש לנו לומר שבזמן קצר העשיר עוד על חד
תלת: שאלה כ"ה שנים שנזדמן להם בשנה יום שמת בו אביהם או אמם שנוהגין לומר
קדיש על התפלה באותו יום והטילו גורל על הקדיש לתפלת ערבית מי מהם שיגיד
הקדיש הראשון והשני יגיד למחרתו לשפריית והגיד זה שזכה בקדיש לערבית ולמחרתו
לשחרית בא עוד שלישי שמת לו נמי אביו או אמו באותו יום ורוצה להטיל גורל עם זה
שעדיין לא הגיד וזה טוען שפכר זכה מאתמול בגורל להגיד הקדיש הזה: תשובה נראה
פשוט דצריך להטיל עם זה שפא עתה גורל.

חדש ולא זכב מידי בגורל דאתמול דחלוקה הראשונה נתבטלה. וראיה לזה מהא דאיתא
פ"ק בית פור דף ק"ו אתמר שני אחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים רב אמר בטלה
מחלוקת.

ושמואל אָמר מְקַמְצִין וכו'. ומסיק הַתָּם דְּהִילְכֵתָא בְּטֵלָה מְחֻלְקָת.

הַכִּי נָמִי בְּטֵלָה הַחֲלֻקָּה בְּגוֹרֵל שְׁחֻלְקוּ מֵאֲתָמוּל וְאִפִּילוּ הֵיכָא דְאִיכָא עוּד קְדִישׁ יִתִּירָא שְׂוִיכֵל גַּם הַשְּׁלִישִׁי לְהַגִּיד אֲלָא שְׁהֵן מְחֻלְקִין מִי נִגִיד רֵאשׁוֹן יִטִּילוּ גוֹרֵל חֲדָשׁ וְלֹא אֲמַרִּינּוּ שְׁהַגוֹרֵל יוֹעִי לְזֶה שְׁנֵינִיד הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה וְאֲחֵרִיו נִגִיד הַשְּׁלִישִׁי אֲלָא בְּטֵלָה לְגַמְרִי וְיִטִּילוּ גוֹרֵל חֲדָשׁ דְּהַכִּי פִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת הַתָּם.

וְכֹן פָּסַק הַטּוֹר ח"מ סִימָן קע"ג אִם הִנֵּה לְהֵם שְׁלֹשׁ שְׂדוֹת וְנִטַּל כָּל אֶחָד שְׂדָה אַחַת וְשְׂדָה שְׁלִישִׁית חֲלֻקָּה בֵּינֵיהֶם וְאַחַר כֵּן בָּא לְהֵם אֶחָד שְׁלִישִׁי וְנִפְלַגוּרְלוּ עַל הַשְּׂדָה שְׁלִישִׁית. לֹא אֲמַרִּינּוּ שְׂאֵלוּ שְׁנַיִם הָרֵאשׁוֹנִים יִשְׁאַרוּ כָּל אֶחָד בְּשְׂדָה שְׂלוֹ אֲלָא הַחֲלֻקָּה בְּטֵלָה לְגַמְרִי וְאִיזָה מִן הַשְּׁנַיִם שְׂרוּצָה לְבַטֵּל הַחֲלֻקָּה יָכוֹל לְבַטְלָהּ.

הוּא הַדִּין נָמִי כָּאן אע"פ שִׁישׁ עוּד קְדִישׁ יִתִּירָה צָרִיף לְהַטִּיל גוֹרֵל חֲדָשׁ עִם זֶה שְׂבָא עֲתָה דְלַגְמְרִי נִתְבַּטֵּל הַחֲלֻקָּה הָרֵאשׁוֹנָה: שְׂאֵלָה כ"ו שְׁנַיִם שְׁנֵינִידִין לְהֵם בְּשָׁנָה בְּיוֹם הַשְּׂבִת יוֹם שְׂמַת בּוֹ אֲבִיָּהֶם אוֹ אֲמָם שְׁנוֹהֵגִין לוֹמֵר קְדִישׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם.

וְהַטִּילוּ גוֹרֵל בְּלִיל שְׂבִת וְהַגִּיד זֶה שְׂזָכָה בְּגוֹרֵל וְלִמְחַרְתּוֹ לְתַפְלַת שְׁחֵרִית הַגִּיד הַשְּׁנֵי קְדִישׁ אַחַר הַתַּפְלָה. וְלִמְנַחָה שְׂאוּמְרִים גַּם כֵּן קְדִישׁ עַל פְּרָקִי אֲבוֹת שְׁנוֹהֵגִין לוֹמֵר אַחַר הַתַּפְלָה נִפְלַח חִילוּק בֵּינֵיהֶם הָרֵאשׁוֹן אָמַר כְּבָר זְכִיתִי לוֹמֵר קְדִישׁ בְּלִיל שְׂבִת וְאַתָּה לְשְׁחֵרִית.

וְחִזּוֹר הַקְּדִישׁ לְמְנַחָה עָלֵי בְּחִזּוֹר חֲלִילָה דַּל"כ מָה אֶהְיֶה לִי הַגוֹרֵל דְּמָה לִי לוֹמֵר בְּלִיל שְׂבִת אוֹ לְמַחְרָתוֹ לְשְׁחֵרִית וְהַשְּׁנֵי אוֹמֵר שְׂלֵא זָכָה הָרֵאשׁוֹן בְּגוֹרֵל אֲלָא לוֹמֵר הַקְּדִישׁ הָרֵאשׁוֹן. וְרָצָה לְהַטִּיל גוֹרֵל חֲדָשׁ עַל הַקְּדִישׁ הַשְּׁלִישִׁי לְמְנַחָה: תְּשׁוּבָה יִרְאֶה שְׁהַדִּין עִם הַשְּׁנֵי שְׂלֵא זָכָה הָרֵאשׁוֹן בְּגוֹרֵל אֲלָא לוֹמֵר רֵאשׁוֹן אֲבָל לֹא שְׂיֵאמֵר גַּם הַקְּדִישׁ הַשְּׁלִישִׁי דְכִינּוּן דְּלֹא פִּירְשׁוּ בְּהִדְיָא שְׁהַגוֹרֵל יֵהָא כּוֹלָל גַּם קְדִישׁ ג' אֵית לָן לְמִימַר דְּלֹא אִסְקִי אַדְעֵתִיָּהוּ עַל זֶה.

וְרֵאזִיָּה לְזֶה מָהָא דְאִיתָא פְּרָק קמ"א דְּכָבָא בְּתָרָא ד' ז' עֲמוּד א' הִנְהוּ תְרִי אַחֲזִי דְּפִלְגָא בְּהִדְיָא הַדְּדִי חַד מְטִיָּא אִסְפְּלִידָא וְחַד מְטִיָּא תְרַבִּיצָא. אֲזִיל הַהוּא דְּמְטִיָּא תְרַבִּיצָא וְקָא בְּנֵי אֲשִׁיתָא אֲפֹמָא דְאִסְפְּלִידָא.

אָמַר לִיָּה קָא מֵאֲפֵלַת עָלֵי. אָמַר לִיָּה בְּדִידִי קָא בְּנִינָא.

אָמַר רַב חֲמָא בְּדִין קָאמַר לִיָּה וּמְסִיק הַתָּם מְשׁוּם דְּנִהִי דְעֵלוּ לְהַדְּדִי דְמִי לִיכְנֵי כְּשׁוּרִי וְהַדְּדִי. דְּמִי אוֹרֵרָא לֹא עֵלוּ לְהַדְּדִי.

וְכַתֵּב הָרֵא"שׁ וְז"ל מְשׁוּם דְּהַעֲלִינִי וְהַשׁוּמָא שְׁעָשׂוּ בֵּינֵיהֶם זֶה בְּשִׁבִיל הַבְּנִין וְלֹא בְּשִׁבִיל הָאוּרִי עכ"ל. וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נָמִי בְּגִדּוֹן דִּינּוֹן אֲמַרִּינּוּ הַגוֹרֵל הִנֵּה בְּשִׁבִיל מִי שְׁנֵינִיד בְּרֵאשׁוֹנָה אֲבָל לֹא שְׂיָהָא זֹכָה גַּם בְּקְדִישׁ שְׁלִישִׁי וּמָה שְׁטַעֲנָן זֶה אִם כֵּן מֵאִי אֶהְיֶה לִי הַגוֹרֵל.

וּמָה נִפְקָא לִי מִנִּיָּה שְׁהַגִּיד בְּרֵאשׁוֹן הָא אִיכָא נְפֻקוּתָא טוֹבָא וּמִהִנֵּי טוֹבָא חֲדָא מְצִינוּ רֵאשׁוֹן מְשׁוּבָח כְּדֵאִיתָא בְּמַסְכַּת מְגִלָּה דכ"א: וְעוּד מְצָנָה הַבָּאָה לְיָדוֹ אֵל יַחְמִיצָנָה וְעוּד

שְׁהָרִי בְּרָא מְזִכָּה לְאַבָּא בְּאַמִּירַת קַדִּישׁ וְטוֹב לֹו שְׁיָהָא זֹכָה מִיָּד וְעוֹד שְׁיָרָא פֶּן יִקְרָהוּ אֶסוֹן ח"ו לֹא יוּכַל לְאַמְרוּ לְמַחְרָתוֹ.

לְכַד הַדִּין נוֹתֵן שְׁיָהִיּוּ מְטִילִי גוֹרֵל מְחַדֵּשׁ עַל הַקַּדִּישׁ הַשְּׁלִישִׁי: שְׁאַלָה כֹּז מִי שְׁיֵשׁ עָלָיו בְּעֲלֵי חוֹבוֹת הַרְבֵּה אֶחָד מְּוֹקְדָם לְחַבְרֹו וַיֵּשׁ לְלִנְה בֵּית שְׁנַיִשׁוֹם בְּאַלְף זְהוּבִי' וְחוּבוֹ שֶׁל הַמְּוֹקְדָם הוּא מְאַה זְהוּבִים וְרוּצִים בְּעֲלֵי חוֹבוֹת הַמְּאַנְחָרִים שְׁיִטּוֹל הַמְּוֹקְדָם חֶלֶק עֲשִׁירִית מִן הַבֵּית שְׁעוֹלָה מְאַה זְהוּבִים כְּסֵף חוּבוֹ וְהַמְּוֹקְדָם טוֹעֵן פִּינּוֹן שֶׁהוּא מְוֹקְדָם יְשׁוּמוּ לֹו מִן הַבֵּית מַה שְׁשׁוֹה לְמַפְּוֹר בְּסֵף מְאַה זְהוּבִים וַיִּגִּיעַ לֹו יוֹתֵר מִחֶלֶק עֲשִׁירִית מִן הַבֵּית.

הַדִּין עִם מִי: תְּשׁוּבָה יִרְאַה שְׁהַדִּין עִם בְּעֲלֵי חוֹבוֹת הַמְּאַנְחָרִים שְׁאִין לְמְוֹקְדָם אֶלָּא חֶלֶק עֲשִׁירִית מִן כָּל הַבֵּית פִּינּוֹן שְׁנַיִשׁוֹם הַבֵּית בְּאַלְף זְהוּבִים וְחֶלֶק עֲשִׁירִית הוּא כְּסֵף חוּבוֹ וּמַה שְׁשׁוּעֵן הַמְּוֹקְדָם שְׁיֵשׁוּמוּ לֹו מִן הַבֵּית חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ שְׁשׁוֹה כְּשִׁיעוֹר חוּבוֹ לֹאוֹ טַעֲנָה הִיא גְּבִי בְּעֲלֵי חוֹבוֹת מְאַנְחָרִים כְּדִי לְהַפְּסִידָם: אַע"ג דְּהָרָא"שׁ בְּתִשְׁבּוּתָיו כָּלֵל פ' סִימָן ח' פְּתַב וְז"ל אִם מִגִּיעַ לְמַלְנָה חוֹנֵם אוֹ שְׁתוֹת שֶׁל הַבֵּית אִין שְׁמִין אֶת הַבֵּית כְּלוֹ כְּאַחַד כְּאֵלוֹ הוּא שְׁנָה חֲמֵשׁ מְאוֹת וְהַחוּב הוּא מְאַה שְׁיִתְּנוּ לֹו חוֹנֵם הַבֵּית בְּחוּבוֹ אֶלָּא שְׁמִין בְּמַה שְׁיִוְכְלוּ לְמַפְּוֹר מְזָה הַבֵּית בְּשִׁבְלִי מְאַה זְהוּבִים וְכו' עכ"ל.

וְהַרְבֵּה בַּהֲג"ה ש"ע מִיִּתִּי לִיָּה בְּטוֹר ח"מ רִישׁ סִימָן ק"ג הִיָּינוּ דְּנוֹקָא אִם הַמַּלְנָה בָּא לְגַבּוֹת מִהַלְנָה וְאִין שְׁם בְּעֲלֵי חוֹבוֹת אַחְרִים עַל הַלְנָה אֶלָּא הוּא הֵתָם הוּא דְּמִיִּפְּינּוֹן פַּח הַמַּלְנָה שְׁצָרִיָּה לְשׁוֹם חֶלֶק לֹו בְּפָנָי עֲצָמוֹ כְּשִׁיעוֹר חוּבוֹ וְלֹא חִיָּישִׁי לְפַסִּידָא דְּלָנָה.

וּמִשׁוֹם גְּעִילַת דָּלַת חֲשָׁשׁוֹ טְפִי לְפַסִּידָא דְּמַלְנָה מְשָׁל הַלְנָה אֶבֶל נֶגֶד בְּעֲלֵי חוֹבוֹת אַחְרִים שְׁעַל דִּי פֶן אִם יְשׁוּמוּ לֹו מִן הַבֵּית חֶלֶק בְּפָנָי עֲצָמוֹ יִהְיֶה פַּסִּידָא לְבְּעֲלֵי חוֹבוֹת מִהַמְּאַנְחָרִים שְׁלֹא יִמְצָאוּ מִמָּה לְגַבּוֹת וְדֹאִי דְּחִיָּישִׁי לְפַסִּידָא דִּידְהוּ וְלֹא יִטּוֹל הַמְּוֹקְדָם אֶלָּא חֶלֶק עֲשִׁירִית כְּפִי הַשׁוּמָא דְּכָל הַבֵּית בְּכָלֵל פִּינּוֹן שֶׁהוּא כְּשִׁיעוֹר חוּבוֹ: וְכֹה"ג מְצִינוּ נְמִי דִּיפָּה פַּח הַמַּלְנָה נֶגֶד הַלְנָה דְּאִם לֹא נִשְׂאַר לְלָנָה חֶלֶק רְאוּי לְפִי מַה שֶׁהוּא בֵּית אוֹ שְׁדָה אוֹ פָּרָם כְּשִׁיעוֹר אִין הַלְנָה יְכוֹל לְכוֹף לְמַלְנָה שְׁיִקְחָנוּ בְּמַעוֹת וְלֹא חִיָּישִׁינוּ לְפַסִּידָא דְּלָנָה.

וּבְלִקּוּחוֹת בַּכֹּה"ג שְׁהַמַּלְנָה טוֹרָף מֵהֶם וְלֹא נִשְׂאַר לָהֶם כְּשִׁיעוֹר יְכוֹלִים לְכוֹף לְמַלְנָה שְׁיִקְחָנוּ בְּמַעוֹת וְהוּבָא דִין זֶה בְּחֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט בַּש"ע סִימָן ק"ג סְעִיף ה'. וְהִיָּינוּ מִשׁוֹם דְּדוֹקָא לְפַסִּידָא דְּלָנָה לֹא חֲשָׁשׁוֹ אֶבֶל לְפַסִּידָא דְּלִקּוּחוֹת חֲשָׁשׁוֹ הוּא הַדִּין נְמִי לְפַסִּידָא דַּב"ח הַמְּאַנְחָרִי חֲשָׁשׁוֹ לְכַד פִּינּוֹן שְׁחֶלֶק עֲשִׁירִי מִהַבֵּית כְּפִי שְׁיֵשׁוּמוֹ אוֹתָהּ הוּא כְּשִׁיעוֹר חוּבוֹ מְאַה זְהוּבִים אִין לֹו אֶלָּא חֶלֶק עֲשִׁירִית מִן כָּל הַבֵּית הַנִּרְאָה לְעֲנִיּוֹת דְּעַתִּי פְּתַבְתִּי: ** (הַגָּה לְבֵן הַמְּחַבֵּר וְזֶה הוּא כְּמוֹ שְׁאַמְרוּ בְּעֲלֵי חוֹבוֹת הַמְּאַנְחָרִים הַנַּחְנוּ לָהּ מִקוֹ מְמַנּוֹ וְכַדְאַמְרִי בְּהָא בְּבָבָא קַמָּא וּבְכַתִּיבוֹת אִי שְׁתַּקְתָּ שְׁתַּקְתָּ וְאִי לֹאוֹ מִהַדְרָנָא שְׁטָרָא וְכו' וְזֶה בְּהָא גּוֹנָא: **) שְׁאַלָה כ"ח פְּעַם אַחַת הָיוּ הָעֲרָלִים מוֹכְרֵי דְּגִים מִיִּיקָרִים הַשְּׁעַר לְפִי שְׁרָאוּ שְׁהִיָּהוּדִים קוֹנִים לְכַבוֹד הַשְּׁבַת וְאִין מִנִּיחוּן בְּשִׁבְלִי הַיִּוֵּקָר וְעָשׂוּ הַקְּהָל הַסְּפָמָה שְׁשׁוֹם אָדָם לֹא יִקְנֶה דְּגִים שְׁנֵי חֲדָשִׁים.

ושאלו התלמידים אותי אם רשאים לעשות כן כיון דכבוד שבת הוא ועוד דאיתא פ' רק ב' דביצה דף ט"ז כל פרנסתו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבת וי"ט אם מוסיף יוסיפו לו וכו'.

וא"כ אין פסידא בזה אם קונים בין קר לכתוב השבת דהקב"ה פורע לו: תשובה יראה דשפיר דמי למיעבד פה מהא דאיתא במתני' סוף פ' רק א' דכריתות מעשה שעמדו קניין בירושלים בדינר זהב אמר רבי שמעון בן גמליאל המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרין נכנס לבית דין ולימד האשה שיש עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו קנינים בו ביום ברבועתים.

ופירש רש"י אף על פי שהיקל על דברי תורה עת לעשות לה' הוא שאלמלא לא ימצאו יחדלו מלקביא אפי' אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף עכ"ל: הרי אפילו בדבר דאורייתא היקל משום היותר פל שפון קנינית דגים דאינו אלא לכבוד שבת.

אף על גב דכבוד שבת נמי דאורייתא הוא דכתיב וקראת לשבת עונג ואמרינן בפסחים פ' רק אלו דברים דף ס"ח אמר רבה הפל מודים בשבת דבעינן לךם וכו' ובפ' רק פ' פתבי דף קי"ח קאמר במה מענגה רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בתבשיל של תרדיו ודגים גדולים וראשי שומים.

משמע מזה לכאורה דכבוד שבת בדגים דאורייתא הוא הא התם בסמוך קאמר רב חייא בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג הרי מבואר דמדאורייתא בכל מילי דעשאו לכבוד שבת סגי ולא דוקא דגים.

והא דאמר רב יהודה אמר רב דצריך לענגו בדגים גדולים היינו מאן דאית ליה ברונחה ויכול למצוא בנקל. אבל למאן דלית ליה סגי בכל מילי.

וכן כתב הטור א"ח בסיומן רמ"ב. לך אם על ידי זה שקונים לכבוד שבת דגים מתנייקר השער שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים פלל לכמה שבתות כדי שיוזלו: וליכא למימר דשאני גבי קנינים דידהו אחר פה לקנות אפי' אחד ויאכלו קדשים בטומאת הגוף כמו שפירש רש"י התם הוא דהוי משום עת לעשות לה' וגו' אבל גבי פ' כבוד שבת כיון דפרנסת שבת אינו קצובין והקב"ה פורע הפל לא ימנעו מלקנות בשביל ה' יוקר.

וא"כ אין פאן עת לעשות לה' וגו'. הא לאו מילתא הוא דכשם דחיישינן בקנינים שלא יקנו אפילו אחד מחמת ה' יוקר הכי נמי איכא למיחש גבי שבת שעניינים לא יקנו לעולם דגים מחמת ה' יוקר דודאי מי שיש לו ממון מצוי להוציא יכול להרבות להוצאת שבת לכבודו והקב"ה פורע לו.

אבל עניינים שאין להם ממון מצוי כדי להוציא הרבה לכבוד השבת היאך יהיו יכולים לקנות כיון שאין להם. ותדע שהרי אמר רבי עקיבא עשה שבתך * (הגה לבן המספר ויש לרמות גמי להא דאיתא) **** (בגמרא גיטין דף מ"ח דאין פודין את השבועיים יותר מפדי דמיהו מפני תיקון העול' ומסיק התם משום דנוחקא דצבורא ולחד תירו' בתוספ' בהנזקין דף נ"ח בד"ה פל ממון וכו' א"נ וכו' אין פודין אפי' היכא.

דאיכא ספנות נפשות אם לא שהוא מופלג בחכמה וע"ש גם יש להביא ראי' מהפקעת
שפירי' ביום ה' ובלאו כל הני ראוי' מוכ' דיכולים לתקן בשב ואל תעשה יכולים כל ב"ד
ובית דין אפילו לעקור מה שהוא מדברי תורה מבואר בכמה דוכתין פדאימא ביבמות
פרק האשה:**) חול ואל תצטרף לבריות.

ואם כן אם הדגים יתיקרו כל פך לא יוכלו העניינים לעולם לכבד את השבת בדגים. לכה
שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו ויוכלו אחר פך
אפילו עניינים לכבד את השבת בדגים והיינו עת לעשות לה' וגו'.

כמו בקינים דרבן שמעון בן גמליאל דכריתות והוא מעין מה שאמרו מוטב שיחלל שבת
אחד כדי שיקינים שבתות הרב' הנלע"ד כתבתי: שאלה כ"ט פשפאמי לק"ק ניקלשפורג
ראיתי מקצת שקנו בר אנוזות שאינן בני תרבות והן גדילין בין בצעי המים.

בלשון אשכנז קורין אותן וילדי ענטין. וצורתן שנה לשלנו בני תרבות וחרטומן רחב
וגם פה רגלן רחבה.

רק שבה נשמתו שאין מקבלין מרות כשל בני תרבות גם צנארן ורגליהן נראין ארופים
יותר משל בני תרבות. והיה בעיני נראה תמוה כי מעולם לא ראיתי אוכלין אותן ולא
שיהא ידוע לי שהיו נוהגין איסור בהן ומפני כן לא ראיתי אוכלין אותן אלא שלא היו
מצויין כלל בכל המקומות שהייתי שם.

רק זכרני פשהייתי קטן שא"א ז"ל היה מוחה על בני ביתו שלא יהיו קונים מן השוק
ביצים של בר אנוזות כי אמר פן לא יהיו מכירים להבדיל בין ביצים מן בר אנוזות שהן
בני תרבות לבין שאינן בני תרבות שקורין וילדי ענטין הרי משמע שהיה נוהג איסור
בבר אנוזות שאינן בני תרבות.

אלא שאין אני יודע אם היה מקובל ומסונרת בידו שהן טמאין או שהיה מסופק והיה
מחמיר לעצמו כי אז קטן הייתי ולא ירדתי לחלק בכך ורק מנהג אבותי בידי ומפני שהיה
בעיני מילתא דא כמילתא חדתא חקרת ודרשתי מן הלומדים וזקנים שבעיר האם הם
יודעים שבר אנוזות שאינן בני תרבות מין טהורים הם שיש להם מסונרת וקבלה
מאבותיהם או שהורה להם פך איזה מורה ולא ידעו להשיב לי מאומה רק אמרו שגם
פה אין מצויין אלא שמכל מקום האמת הוא אם לפעמים מנדמנים לקנות בשוק אין מונעין
מהם כי לא יודעי' משום ספק ולא נתנו אל לבם שיהא שום חילוק בין בר אנוזות שהן
בני תרבות לשאינן בני תרבות: והנה נשאתי ונתתי בדבר עם הלומדים שבעיר ואמרתי
שיש למחות על בני העיר שלא יהיו נוהגים עוד היתר באלו בר אנוז' בני תרבות אחר
שנודע לנו ע"י החקיר' שאין לבני העיר פוס קבלה ומסונרת שהן ממין טהורים אלא שלא
למדו שיש לחלק בין בר אנוזות שהן בני תרבות לשאינן בני תרבות' ואנו למדנו שיש
לחלק ביניהם: דהכי מבואר בהדיא באו"ה הארוך בסימן נ"ו שכתב וז"ל ובפירוש סימן
הדריסה ובחקירתו נתברר הדעות לרוב ואפ' במקצת אנוזות ובר אנוזות שכתב הגאון
שקבל' בידו שכל שחרטומו וכף רגלו רחבה בידוע שאין דורס מכל מקום יש לחוש
שמה הן מי"ט עופות שיש להן ג' סימני טהרה והן אסורין אף על פי שאין דורס אחד
מהן.

ועל פן המסקנא והמנהג שלא לאכול שום עוף כי אם במסורת שהוא פשוט וכו'. עכ"ל.
והביאו הרב בהג"ה ש"ע י"ד סימן פ"ב וכתב עליו שאין לשנות ממנהג זה עכ"ל הרי
כתב בהדיא על מקצת אנונות ובר אנונות שיש לחוש עליהן ואם פן נדאי שעל אותן
שאינן בני תרבות קאמר אותן שאין מצוין בינינו.

לכך פה ניקלשפונג ואגפיה שאין להם מסורת וקבלה כלל אין לאוכלן. והא דגדולי
המורים שהיו פה עד עתה לא מיחו על ידם אין זו ראיה כלל דנדאי לא היו יודעים שהיו
נוהגים בו היתר פינו שאין מצוין כל כך ולא בא שום אדם לשאול על זה להמורים: ומה
שהגידו מקצת אנשים שיש מקומות בארצות אשכנז שנוהגין היתר באנונות שאינן בני
תרבות וקורין אותן וילדי גענו אומר אני דאין ראיה מהתם להכא פינו שאין יודעים
להגיד שנוהגין בהן היתר מפני שיש להן מסורת וקבלה שהן טהורים.

ואין אומרים אלא מה שראו שנוהגין בהם היתר אפשו שפאותן מקומות סמכו על מה
שכתב הר"ר זרחיה הלוי הביאו הטור י"ד בסימן פ"ב שקבלה מסורת מאבותיו בידו
שכל עוף שטרטמו רחב וכף רגלו רחבה כשל אנוז בידוע שאינו דורס ושפן מסתבר
לא"א הרא"ש ז"ל וכו' עכ"ל.

על זה הם סומכים ונוהגין בהם היתר אבל אנו נגררין בטר בתראי א"ו הארוך והרב
בהג"ה ש"ע שכתבו שאין לסמוך על זה ושהמסקנא והמנהג הוא שאין לאכול שום עוף
אלא על פי מסורת מאבותיו ואין לשנות ממנהג זה.
עכ"ל.

נדאי דיש למחות על הנוהגים היתר בהם ולא מיבעיא אם יהיו בודקים בביצתו וימצאו
שאין ראשם אחד חד ואחד כד או שלא ימצאו חלבון מבחוץ ונחלמון מבפנים כמו שיש
בביצים של בר אנונות שלנו שהם בני תרבות פשיטא שהן אסורין דכל שלא נמצא להם
כך נדאי דמן מין טמאים הם.

אלא אפילו אם ימצאו להן שביצתן יהיו ראשם א' חד ואחד כד ונחלבון מבחוץ ונחלמון
מבפנים אפילו הכי אין לאכלם דאין זה סימן מובהק להכשירם על ידו ולומר שפמין
טהורים הם כדמסיק בפרק אלו טריפות דף ס"ד דאיכא דעורבא דדמי לדיונה.

וכיון דאיכא מין אחד טמאים שיש להם ביצים כמו טהורים שוב לא הוי סימן זה סימן
מובהק אפילו במינים אחרים. ועל פי זה מחיתי על בני העיר שלא יהיו נוהגין היתר עוד
באנונות ובר אנונות שאינן בני תרבות שקורין וילדי גענו.

וכן וילדי ענטין: והנה כעשר שנים אחר כך בא אלי אחד שהיה מק"ק מעלה ואמר לפי
תנמו מתוך סיפור דבריו שאין אוכלין ביצים מבר אנונות שאינם בני תרבות שקורין
ווילדי ענטין ואמר שמכירין אותן במראית העין כי אינן כמו שאר ביצים שראשן אחד
חד ואחד כד והאיש ההוא לא היה יודע שהסימן הזה היא מדברי חז"ל אלא שהוא אמר
כך מה שהיה יודע שנתנו לו סימן להכיר בהם שאינן שנה לשל ביצים מבר אנונות שלנו
ואמר לפי תנמו שמחזקין לבר אנונות שאינן בני תרבות שקורין וילדי ענטין למין טמא.

ואין אוכלין אותן שם ולכך אין אוכלין גם הביצים מהם הרי נתבאר לי יפה שיש לאוסרן ופשוט הוא שגם בשאר מקומות ששם מצויין בר אוננות שאינו בני תרבות שאין אוכלין אותם ונוהגין בהם איסור אלא שלא נזדמן לי אלא זה מק"ק חעלם שאמר לי בהדיא לפי תנמו שנוהגין איסור בהם ומקומות אחרים לא אמר לי אדם דבר על פן יש למחות על בני העיר ק"ק ניקלשפורג שלא יהיו נוהגין היתר עוד באלו בר אוננות שאינו בני תרבות וכן בשאר מקומות סביב ניקלשפורג ששמעתי אומרים שנוהגין היתר בהם כגון ק"ק גאסטיל שנמשכין אחר ק"ק ניקלשפורג יש למחות להם שלא יהיו נוהגין היתר פינו שאין להם קבלה ומסורת שיש לאוכלם ואנו יודעים שיש מקומות שנוהגים איסור בהם על פן יש לאוסרם גם באלו מקומות: ולא תימא דשאני שאר מקומות כגון ק"ק חעלם שיש להן באותן בר אוננות סימן טומאה שביצתן אין ראשם אחד חד ואחד פד מה שאין כן פאן דלא נמצאו עדיין בהם סימן טומאה אלא פינו דידעונו בודאי שיש מין א' בר אוננות שהם טמאים והיינו אותן שהם בגליל ק"ק חעלם תו אין אלו רשאים לאכול שום בר אונות בשום מקום אם לא אותן שהן מצויין בינינו ואנו יודעין שנוהגין בהם היתר בכל מקום דזה שנוהגין בהם היתר בכל מקום עדיף ממסורת ומקבלה כמו שכתב א"ו הארוך סימן נ"ו.

אבל אותן בר אוננות שאין מצויין בינינו כגון אלו שאינו בני תרבות ודאי דאין לאוכלן פינו דידוע לנו שיש מין אחד שהם טמאים דילמא אלו ממין טמאין הם. ואפילו אם ימצאו להן ביצים שיהיו ראשם אחד חד ואחד פד כשל שלנו לא מהני כדפירשתי מטעם דמסיק פ"ק אלו טריפות דאיכא דעורבא דדמי לדיונה: והנה החכם השלם המושלם מהר"ר שמואל ווילנא הגיד לי בשם רבו הרב הגדול המופלא ומופלג מהר"ר משה ווילנא שיש להתיר אוננות הבר מהא דאיתא סוף פ"ק הפ"ה דף נ"ה.

אמר שמואל אנון ואנון הבר פלא' זה בזה ופ"ה מאי טעמא איקלימא משום דהאי אריף קועיה והאי זוטרי קועיה. אלא מעתה גמלא פ"סאה וכו' אלא אמר אב"י זה בציו מבחויז וזה מבפנים פ"רש רש"י ביצי הזכרות נ"כרין באנון הבר מבחויז.

ואם כן מוכח דאנון הבר מין טהור דאי הוי מין טמא מאי קא מספקא להו פשיטא דמין טמא ומין טהור הוי פלאים זה בזה. ולמה הנצרכו לתלות האיסור פלאים במה שאין ביציהן שנהא אפילו אי הוי שוות הוי פלאים דעיקר פלאים דאוייתא הוא טהור וטמא לדעת הרמב"ם דומיא דשור וחמור דכתיבי בקרא אלא ודאי דאנון הבר הוא מין טהור וסלקא דעתך אמינא דהוי דומיא דשור ושור הבר דלא הוי פלאים הכי נמי אנון ובר אנון קמשמע לן דהוי פלאים משום דאין ביציהם שוות זה בציו מבפנים וזה מבחויז הנה דברי פי חכם חן להלכה אבל לא למעשה דאולי יש חילוק בין אוננות הבר ואין פולן שוות ואין לנו לאכול במדינתנו כי אם על פי המסורת כמו שכתב הא"ו הארוך בהדיא כ"ע על אוננות ובר אוננות.

והרב בהג"ה ש"ע הביאו ומפל שפן לפי מה ששמעתי שבגליל חעלם נמצאו בר אוננות הבר שיש להם סימן טומאה והיינו שאין ביצים שלהן כשאר ביצים שראשן אחד חד וא' פד ודאי דאין לאוכלן בשום מקום שאין להם מסורת: שאלה ל על אשר ששאלתם בבשר שנמלח בפסח לקדירה ושהה פשיעור מליחה.

וכשפאו להדיחו נטלו פלי שהיה בתוכו שכר שעורים ששתה ממנו חולה ונשאר בשולי הפלי מעט שכר ושפכו לתוכו מים והדיחו הבשר אחר מליחה במים אלו שנתערב בו מעט שכר מה דינו של בשר זה בין דמליח הוא פרוםתם ואיסור חמץ הוא במשהו דילמא גמן טעם במשהו: תשובה לכאורה היה נראה לומר דאין פאן חשש איסור חמץ דכיון שנתערב השכר עם המים והדיחו בו הבשר נתבטל פח המלח במים ותו לא הוי פרוםתם כמו שפתיב הטור י"ד סימן ס"ט דאפילו מעט מים מבטלין פח המלח ולפי זה לא זו אם הודח במים שנתערב בהם מעט שכר כמו בגדון דידן דשרי אלא אפילו אי הודח פולו בשכר בלא שום תערובת מים נמי שרי דגם שכר מבטל פח המלח כמו מים לחוד ואפילו מי פירות מבטל פח המלח שהרי מות' להדיח הבשר במי פירות אחר מליחתו כמו שפתיבו התוספו' פרק השוחט דף ל"ג עמוד א' בד"ה ונאכלין בינדים מסואבות וכו' ונ"ל אי נמי לקדירה והודח במי פירות עכ"ל וכן פסק בהג"ה ש"ע סימן ס"ט סעיף ז' ומפל שפן שכר שהוא פולו מים אלא שיש בו טעם שעורי' שנתבטלו בתוכו שמבטלין פח המלח אלא שאם הודח פולו בשכר היה צריך הבשר אחר כף הדחה ושפשוף היטב במים כדי להעביר השכר הנשאר על פני הבשר כדי שלא יתן טעם אחר כף בתוכו בבישול אבל בגדון דידן שהודח פולו במי' רק מעט שכר נתערב בתוכו סגי בהדחה בעלמא להעביר אותן מים שעל פני הבשר ואין צריך שפשוף כל כף אבל מיהו הדחה צריך משום שאי אפשר שלא נשאר מעט מן מים על פני הבשר ובאותו מעט יש בו מעט תערובת שכר ושפא יתן טעם במשהו בבישולו דמשהו מיהא איפא דאין שיעור למשהו.

ומפל מקום בהדחה בעלמא סגי דאין פאן איסור בלוע דכח המלח נתבטל ותו לא הוי רומת. כף היה נראה לכאורה: אמנם אחר עיון קצת נראה דיש פאן חשש איסור חמץ ואוסר לכל הפחות עד כדי קליפה משום דאית לן להוכיח דאף על גב דהמים מבטלין פח המלח ולא מיקחשב פרוםתם מפל מקום לא נתבטל פח המלח לגמרי עד שלא יוכל ליתן טעם אלא נתבטל דלא מיקחשב תו פרוםתם גמור שיהא נותן טעם בכולו אבל מפל מקום טעם קצת מיהו איפא אלא שפכל איסורים לא נאסרו על ידי פן אף על פי שנותן טעם קצת דאותו משהו מתבטל אבל בגדון דידן שהוא איסור חמץ אוסר במשהו.

ונדר זה יש להוכיח מעיקר דיני מליח' דמיקחשב פרוםתם דאהא דאמר בפרק פיצד צולין איתמר חם לתוף חם דברי הפל אסור. צונן לתוף צונן דברי הפל מותר וכו'.

ומסיק דהדחה בעי. וקאמר עלה אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור דאמר שמואל מליח הרי הוא פרוםתם.

ופסקו הפוסקים לאסור כדי קליפה. ואנן נוהגין לאסור במליחה בששים והביא פל זה הטור י"ד בסי' צ"א וכתב דבמליחה אין לחלק בין עליון לתחתון.

אלא לעולם המלח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו ולא חילק יותר אבל פוסקים אחרים ש"ד שער י' חלקו הא דאם טהור מליח וטמא תפל שרי היינו שהטמא יבש אבל אם הוא דבר צלול שניהם נאסרו הביאם הרב בהג"ה ש"ע סימן צ"א סעיף ה' ואם פן בשר מליח שאינו נאכל מחמת מולחו שנפל לחלב צונן נאסרו שניהם והכי כתבו בהדיא ש"ד שער י' וכן סמ"ג לאונן קל"ז אגוזל שנפל לכותח חולין דף קי"ב שאם היה הגוזל מליח היה אוסר הפל עד אפילו שאין הכותח מליח.

והיינו משום דאף על גב דבבשר רותח דעלמא שנפל לחלב צונן לא נאסרו משום דתתאי גבר ונצטגן הבשר ברותח דמליח נאסרו שניהם דבמליחה אין חילוק בין עליון לתחתון: יעניין שם בהג"ה סימן צ"א סעיף ה': ואם כן תיקשי למה נאסרו הבשר והחלב כשהבשר מליח הלא החלב מבטל פת המלח ולא מיחשב תו ברותח ומאי שנא חלב ממי פירות דמדיחין בו בשר אחר מליחתו ומבטלין פת המלח ולא מיחשב תו ברותח וחלב שנפל לתוכו בשר מליח לא אמרינן שפח המלח נתבטל ונאסרו שניהם.

ואין לומר דיש לחלק בין בשר מליח להוציא דם ובין בשר בצית דעלמא. דהתם בבשר שנמלחו לקדירה להוציא דמו שהמלח פועל להוציא הדם לפולטו וכששקה שיעור מליחה פסק פת המלח פינון שפלט דם לקף מתבטל אחר כף אפילו על ידי מי פירות ומפל שפן על ידי מים ממש אבל התם בבשר שנפל לחלב מיירי בבשר שנמלח כבר והודח אלא שאחר כף מלחו אותו עד שאינו נאכל אותו מחמת מלחו ואותו פת שבמלח לא פסיק צדיק פינון שלא פלט מידי ומיחשב ברותח גמור ולכך אין פת בחלב לבטל פת המלח דהכי מסלק בסמ"ג לאונו קל"ז ריש דף מ"ח.

דמייטי מעשה דרש"י שהביאו הטור י"ד סימן ס"ט שמתיר בבשר ששמו בכלי שאינו מנוקב קודם הדחה אחרונה ונתמלא מציר. וכתב ולא דמי להא דמייטי בפרק כל הבשר דף קי"ב.

בגזול שנפל לכותח וכו'. דמשמע התם אם הגזול מליח שאינו נאכל מחמת מלחו הנה נחשב ברותח אף על פי שהפותח הנה מליח מימים רבים וכו' דשאני התם שלא פסק פת המלח שלא הפליט שום דבר וכו' אבל במעשה דרש"י פסק פת המלח פינון שפבר פלט דם יעניין שם.

וכן הוא באשר"י פרק כל הבשר. וכן פתבו התוספ' פ' כל הבשר דף קי"ב עמוד ב' בד"ה נדגים רפו קרמיהו וכולי בסוף הדבור.

אלא שהסמ"ג והרא"ש ביארו יותר ואם כן דילמא יש לחלק בענין זה הא דמי פירות מבטלין פת המלח היינו כשהמלח פלט דם שפסק כחו לאחר שיעור מליחה אבל בבשר מליח שנפלה לחלב שלא פלט מידי לא פסק כחו ונאסרו שניהם הא ליתא דהא הרבה מן האחרונים פתבו דלא כמעשה רש"י וסבירא להו דאפי' לאחר ששקה הבשר שיעור מליחה צדיק רותח הוא ואוסר אפילו בדיעבד כדי קליפה אם נתמלא מציר לאחר שיעור מליחה.

או שנפל לציר הינצא מבשר לאחר ששקה שיעור מליחה והרב בהג"ה ש"ע סימן ס"ט סעיף כ' כתב והכי נהוג ואפי' הכי ס"ל דאפילו מעט מים מבטלין פת המלח. וכן מי פירות מבטלין פת המלח.

ואם כן קשיא לדידהו מ"ש מי פירות דמבטלין פת המלח וחלב אינו מבטל אם נפל לתוכו בשר מליח באינו נאכל מחמת מלחו. אלא ע"כ צריך אפה לומר דהיינו טעמא דבשר מליח שנפל לחלב אוסר משום דכיון דאין חילוק במליחה בין עילאי לתתאי והבשר הוא מליח והוי ברותח אי אפשר שלא יהא בולע מן החלב וכן בהיפך אי אפשר שלא יהא החלב בולע מן הבשר.

אף על גב דהתקלב מבטל פת המלח. מכל מקום בתחלת נפילתו מיהו אוסר עד דמתחליש ליה בולע פדאמרין ברותח שנפל לצונן אף על גב דמתאי גבר ומצטנן לעליון אפילו הכי צריף קליפה משום דאמר' אדמוקר ליה בולע הכי נמי אמרין ברותח דמליח אדמתחליש ליה התקלב בולע קצת ונאסרו שניהם דכיון דבלעו זה מזה והיא בליעת אוסור דהרי הוא בשר בתקלב.

ולא דמי לבשר מלוח להוציא דמו שנפל למי פירות או כמים דלא נאסר אף על גב דאי אפשר שלא יהא בולע קצת משום דהתם הבולע הוא מים או מי פירות ואין שום אוסור בבליעה זו לכה כיון דמים או מי פירות מבטלין פת המלח תו לא מצוי למיתסר.

דאף על גב דאדמתחליש ליה למלח בולע. מכל מקום אין שום אוסור בבליעה זו דמים הנבלעים בבשר אין בהם שום אוסור אבל בבשר מליח דעלמא שנפל לתקלב דיש אוסור בבליעתם דהוי בשר בתקלב ואי אפשר שלא יהא נבלע בתחלת נפילתם זה לזה דאדמתחליש ליה למלח בולע והוי בשר בתקלב לכה נאסרו שניהן.

וכיון דהכי הוא דהוכחנו אף על גב דאמרין שמים ומי פירות מבטלין פת המלח מכל מקום אי אפשר שלא יהא בולע קצת אדמתחליש ליה למלח בולע אלא שלא נאסר הבשר על ידי כן כיון דאין במי פירות שום אוסור אם נבלעים בבשר.

מה שאין כן בבשר מליח לתקלב דיש אוסור בבליעה זו דהוי בשר בתקלב ואי אפשר שלא יהא נבלע זה מזה בתחלת נפילתו דאדמתחליש ליה למלח בולע לכה נאסר שניהם. הוא הדין נמי בבשר שנמלח לקדירה בפסח והודח אחר כף במים שנתערב בתוכן מעט שחר יש לאסור משום דא"א שלא יהא בולע מן המים לבשר אף על פי שהמים מבטלין פת המלח מכל מקום אדמתחליש ליה למלח בולע קצת ונותן טעם במשהו.

ובאותו משהו יש טעם חמץ במשהו דמשהו ואוסר בפסח דמשהו אין לו שיעור. לכה יש לאסור בכי האי גוונא עד כדי קליפה למאן דאית ליה או ימפור הפל לגוי פהובא בא"ח בהלכות פסח בהג"ה ש"ע סימן תס"ז סעיף י"ד או לאסור הפל למאן דאית ליה פמהרש"ל בתשובה סימן ע"ט ומהר"י כ"ץ בשארית יוסף סימן מ"ו בשם גדולים רבים.

ומ"ו בב"ח בא"ח סימן תס"ז: שאלה לא ראובן תושב ק"ק דרעזניץ קנה מן שמעון תושב ק"ק גידונג עורות ופרע כל דמיהן וקנה אותן כדין בהגבהה. והתנה בשעת המקח ששמעון המוכר מחויב להעמיד העורות על הוצאתו ועל אחריותו לק"ק דרעזניץ ובא היהודי המחזיק את המכס בק"ק גידונג ותובע מכס מהעורות ושמעון המוכר אומר כיון שהוא חייב להעמיד על הוצאתו ועל אחריותו עד ק"ק דרעזניץ לא יצאו עדיין מרשותו ודרי הם כשלו ופטור מלידתן מכס מדינא דמלכותא כיון שהוא תושב העיר: תשובה דבר זה לא מצינו אבל פיוצא בזה מצינו בתשובה דברי ריבוב סימן ת"א בראובן תושב קוסטנטינא ושמעון תושב סאלוניקי עשו שנתפוח יחד בכל הסחורות רוחיים והפסדות לחצאין.

ובא המוכס סאלוניקי ותבע מכס מן חלק ראובן תושב קוסטנטינא והשיב זה אני קבלתי אחריות הסחורה משעת לקיחה עד שיצאו חוץ למדינה הרי הסחורות כשלי ואין אני

חייב ליתן פלום משלי כיון שאני תושב סאלוניקי ופסק כיון שהסחורה היא של תושב קונסטנטינא.

אף על גב דתושב סאלוניקי קבל אחריות עליו לא הוי פשלו ומייתי ראיה מהרמב"ם פ"ק ז' מהלכות מכירה שכתב אחד שקנה לעצמו במעו' חבירו אחר שזקפו עליו במלנה המקח של המשלח.

ועוד פתב שם שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם מקח אם היה המעות מעורבת וקנה במקצת הדמים אעפ"י שפוננת השליח היה לקנות לאחד מהן הרי המקח של כולם וכו'. הרי מבואר שלעולם המקח בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות ולא מהני פוננת השליח.

ומה גם עתה בנדון דידן שראובן ושמעון שותפים וקיימא לן דדבר הידוע לשני שותפיו אף על פי שהוא ברשות אחד מהם אינו יוצא מחזקתו של שני על ימי השותפים וכו'. וכיון שכן נמצא בנדון דידן שלעולם חלק המקח מדמי ראובן לעולם הוא בחזקת ראובן אף על פי שקבל עליו שמעון אחריות וכו' מפל מקום הסחורה בחזקת ראובן היא עומדת ומעולם לא יצא מרשותו וחיוב מדינא דמלכותא לשלם המכס מחלקו.

עד כאן דברי הרב בתשו' הנ"ל: והנה הגם כי ראיתו של הרב דמייתי מהרמב"ם שקנה אחד לעצמו במעות חבירו. וכן ראיה דמייתי משליח שהיה בידו מעות משלשה בני אדם וקנה במקצת.

מעות על שם אחד אינו מוכרחין כל כך דאפשר לחלק דשאני התם דהוי שלא מדעת בעל המעות ולכך אף על גב דזה מקבל אחריות עליו לא יצא מרשות בעל המעות כיון שזה עושה שלא מדעתו אבל בנדון דידה שקבל זה אחריות מדעת בעל המעות שמתחלה אדעתא דהכי נשתתפו שהאחריו' יהא על תושב סאלוניקי אפשר דמהני.

ואם כן אין ראיתו ראיה. מפל מקום הדין הוא דין אמת כיון שהעיקר המעות הוא של תושב קונסטנטינא לא יצא מרשותו אף על פי שתושב סאלוניקי קבל אחריות עליו.

ולא מיבעיא למאן דאמר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי פשיטא דבשביל אחריות שקבל תושב סאלוניקי לא יצא מרשות תושב קונסטנטינא. אלא אפילו למאן דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אפילו הכי לא מיקרי שלו על ידי קבלת אחריות: וכן פתב הרא"ש בהד"א פ"ק קמ"א דפסחים בדין ישראל שהפקיד חמצו לגוי או לישראל חבירו וקבל הנפקד אחריות עליו וכו' וז"ל הרא"ש.

ונראה לי דדבר פשוט אף על פי שהנפקד קבל אחריות עליו מפל מקום עיקר הממון של הבעלים הוא וכיון שהשאילו הנפקד ביתו לשמירת ממוןו מיקרי ביה ביתו. עכ"ל הרי מבואר בהד"א דלא תלי מידי בקבלת אחריות דאם עיקר הממון הוא של לוקח מיקרי של לוקח אף על פי שהמוכר קבל עליו אחריות: וכי תימא הא איכא למידק מפ"ק הנהב דף מ"ז דאם אחריות נשאר על המוכר מיקרי שלו דאיתא התם אמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשפרו חיטייך בעליה ואיכא למידק למה הפקיעו חכמים קנין מעות שמדאורייתא הוא שלא היה להם

לתקן אלא כל זמן שלא משך הלוקח יהא באחריות המוכר שלא יאמר נשׂרפו חטיף בְּעֵלְיָהּ.

ולעולם מעות קונות. וכי תימא מאי נפקא מינן? הא השתא נמי הכי הוא שהיא באחריות המוכר נפקא מיניה דאינו יכול לחזור אף על פי שלא משך פנין דמעו' קונות אכל לפי מה שתקנו דאין המעות קונות יכול לחזור.

אלא על פרתך צריכין אנן לומר דאם נשאר באחריות המוכר לא קנה הלוקח אף על פי שמשך משום דכל זמן שהוא באחריות המוכר לא יצא מרשותו ויכול לחזור ואם פן לא היו מועילים בתקנה לענן חזרה דעדיין יכול לחזור פנין שנשאר באחריות.

ולפיכא נפקא מיניה לכך תקנו דאין המעות קונות. אם פן מוכח מזה דכל זמן שהוא באחריות המוכר לא יצא מרשותו ומיקרי שלו: הא נדאי ליתא דלא תלי מידי בקבלת אחריות דאי פבר משך הלוקח נקנה לו המקח ואינו יכול לחזור המוכר ולא הלוקח אעפ"י שהמוכר קבל אחריות עליו דכיון דכבר משך הלוקח הרי עיקר הממון הוא שלו רק שהמוכר קבל אחריות עליו בשביל זה לא הנה פשלו: והא דהפקיעו חכמים קנן מעות שהיא מדאורייתא ולא תקנו רק שהאחריות ישאר על המוכר ולעולם מעות קונות.

הא לא קשיא כלל דלא רצו חכמים לתקן כן כדי שלא יערים הלוקח שבכוננה לא ירצה לעשות משיכה כדי שישאר באחריות המוכר דמימר אמר פבר נקנה לי המקח מדין תורה דמעות קונות ותו אין המוכר יכול לחזור ולקמה לי לעשות משיכה ולמשוך אחריות עלי לכה תקנו ואמרו שלא יהיו מעות קונות אלא משיכה ויהיה הלוקח חושש שפא יחזור בו המוכר וימהר לעשות משיכה דבתקנ' זו שתקנו לטובת הלוקח שלא יאמר המוכר נשׂרפו חטיף בְּעֵלְיָהּ חוששו נמי לטובת המוכר שימהר הלוקח לעשות משיכה: וא"כ שפיר אמרינן דלא תלי מידי בקבלת אחריות דאם העיקר ממון של זה הוא ונחבירו אינו אלא נפקד עליו רק שקבל עליו אחריות בשביל פן לא מיקרי שלו כמו שכתב הרא"ש בהדיא פרק קמא דפסחים והבאתיו לעיל בסמוך: וכן מוכח בגמרא גופא דמסיק התם פרק קמא דפסחים ריש דף ו' באיפא דאמרי דלמאן דאמר דבר הגורם לממון פממון דמי לא ימצא למה לי איצטריו סלקא דעתך אמינא הואיל וכי איתא הדר בעיניה לאו ברשותיה קאי קמשמע לן.

הרי מבואר אפילו למאן דאמר דבר הגורם לממון פממון דמי אינו אלא היכא שאינו בעין אבל היכא דאיתא והדר בעיניה לאו ברשותיה דנפקד קאי אלא דוקא בחמץ הוא דפירש לנו הכתוב לא ימצא דאפילו כי איתא והדר בעיניה אי קבל אחריות עליו הוי ברשותיה אבל בעלמא לא תלי בקבלת אחריות: מבואר מכל זה היכא שגוף המעות הוא של זה אלא שחבירו קבל אחריות עליו נדאי דלא יצא מרשותו של בעל המעות.

ולכך לא מיבעיא אם הוא כמו בנדון דמיירי ביה דברי ריב' שהיו שותפים תושב סאלוניקי. ותושב קוסטאנטינא פשיטא דבשביל אחריות שקבל תושב סאלוניקי על חלקו של תושב קוסטאנטינא לא מיקרי שלו להפטר מן המכס.

פנין דגוף הממון הוא של תושב קוסטאנטינא מעולם ואין זה עליו אלא נפקד רק שקבל אחריות עליו נדאי דלא מיקרי שלו: אלא אפילו אם הוא כמו בנדון דידן שהעורות היו

מעולם של שמעון תושב ק"ק גידינג אלא שעכשיו קנה ממנו ראובן תושב ק"ק דרעזניץ וקנה אותם כדין בהגבהה רק שהאחריות נשא על המוכר נמי לא מיקרי של המוכר כדי להפטר מן המכס אפי' היכא שעדיין לא קבל מוכר המעות מן הלוקח מכל מקום פיון שפבר קנאם הלוקח כדין בהגבהה תו לא מיקרי של המוכר פיון שגוף הממון הוא של הלוקח אחר קנייתו כדין בהגבהה ותייב ליתן המכס: ואי תימא בנדון דידן פיון שהמוכר נתחייב להעמיד העורו' על הוצאתו לדרעזניץ אם פן אם יתן מכס לא יצטרף הלוקח להחזיר לו מעותיו ותהיה הוצאות מכס משל המוכר שהוא תושב ק"ק גידינג ובדינא דמלכותא הוא פטור מן המכס.

הא לאו פלום הוא דממה נפשך צריך ליתן מכס דאם הוא בענין שהלוקח לא היה מתרצה ליקח העורות בדמים שקצבו אלא שהמוכר יפטרנו מן המכס אם פן הרי הוא כאילו היה מוסיף לו על המקח בשביל נתינת המכס ונהה פאלו קבל המוכר הדמים מן הלוקח ואינו נותן פלום מכיסו ואם הוא בענין שהלוקח היה מתרצה ליקח העורות בדמים שקצבו אף שיצטרף הוא ליתן המכס אלא שהמוכר עביד ליה ניתא נפשיה לקבל אחריות והוצאות עליו כדי לפטרו מן המכס.

אם פן הרי הוא מנוטר ממון של אחרים ולא נכון הוא אם רוצה הוא לנוטר ונוטר בשלו ולא בשל אחרים ותייב ליתן מכס: וכל זה הוא דוקא בשפבר קנה הלוקח העורות כדין בהגבהה או במשיכה הכל לפי מה שהוא אז ליכא נפקותא במה שאחריות עדיין הוא על המוכר בין שפבר קבל הדמים בין לא קיבל מיקרי ממון של לוקח ותייב ליתן מכס: אבל אם הוא בענין שהלוקח לא עשה לא משיכה ולא הגבהה א אלא שעשה מקח עם המוכר על העורות ונתחייבו זה פנגד זה בקנס ועשו בטחונות המועלים על פי הדין כדי לקיים המקח והאחריות נשא על המוכר לא מיקרי של הלוקח אלא של המוכר.

אף על פי שהוא בענין שפודאי יקיימו המוכר והלוקח המקח מכל מקום פיון שלא נקנה המקח ללוקח מן הדין שהרי לא משך ולא הגביה ומה שצריכים לקיים המקח אינו אלא מצד הקנס והבטחון לא יצאו העורות מרשות המוכר ומיקרי שלו ופטור מליתן מכס פיון שהוא תושב העיר.

אלא בנדון דידן ששאלת שהלוקח קנה העורות כדין בהגבהה רק שהאחריות והוצאה נשא על המוכ' בהא לא תלי מידי ותייב המוכר ליתן מכס אף על פי שהוא תושב העיר פיון שגוף הממון הוא של הלוקח שאינו תושב העיר: שאלה לב תרנוייהו רבנו.

הודם פזית רענו. יפוצו מעיינותיהם חוצה פנתלי ארנון האלופים תלמידים הנותיקים כמהר"ר הירש.

וכהר"ר שמחה יצ"ו: על אשר ששאלתם קמח של חיטין הנקח מן הגז' אי צריך ביעור קודם הפסח או לא משום דיש אומרים שהם מכבסי' החיטים קודם הטחינה הנה הנגי פה בגולה ואין דעתי צלולה עם כל זה שפתי לא אכלא.

נהגם פי אין בידי הספרי' כדי ללקוט מתוכם דעות האחרונים ואין בידי פי אם הטורים עם הב"י וגם זה לא ברונחה פי אם בדרף שאלה ושאלה הדרה בעינה ולאלתר עם כל

זה אָשׁיב גַּם וְיִסְפִּיקוּ לָכֵם הַדְּבָרִים הַמְעֻטִּים הָאֵלֶּה אַחַר שֶׁתְּשִׁימוּ עַל לְבָבְכֶם לְהַתְיַשֵּׁב בְּדָבָר וּלְעֵינַיִן בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אָנִי מְרַמֵּז עָלָיו.

וְהִנֵּה דָבָר זֶה תְּלוּי בְּמִנְהַג הָעִיר וְאֶגְפִּיָּה עַד מְקוֹם שֶׁרְגִילִין מְשִׁם לְהִבְיָא קָמַח בְּיוֹם הַשּׁוּק אִם יָדוּעַ הוּא בְּנֹדָאֵי שְׁמַקְצָת מוֹכְרֵי הַקָּמַח מְכַבְּסִי תְּמִיד הַחִיטִּין קוֹדֵם הַטְּחִינָה יֵשׁ לָנוּ לְהַחְזִיק לְסִתָּם קָמַח הַנֶּקֶח מֵהֶם לְחֻמְצָא גָּמוּר וְלֹא מִיְבֻעֵיָא אִם רִוְבָן מְכַבְּסִין אֵלֶּא אִפִּי שְׂאִין מְכַבְּסִין רַק הַמִּיעוּט הַדִּין כֹּף בְּרוּבָן מְכַבְּסִין פְּשִׁיטָא דִּישׁ לְהַחְזִיק בְּסִתָּם קָמַח לְחֻמְצָא גָּמוּר דְּאֶזְלִינָן בְּתַר רִוְבָא דְּנִתְכַבְּסוּ קוֹדֵם הַטְּחִינָה וְנִתְחַמְצוּ וְלֹא מְהֵנִי הָאִי סְפֵק שְׂמָא נִתְיַבֵּשׁ קוֹדֵם שְׁנִתְחַמְצָא מִשּׁוּם דְּהוּי סְפֵק דְּאֶזְרִינָתָא כְּמוֹ שֶׁפִּתְבֵּי הָרֵא"ש בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה מְקַמַּח שְׁנִפְלַל עָלָיו דְּלָף אֶפִּילוּ כָּל הַיּוֹם שְׂאֵם הוּא מְסוּפֵק אִם דְּלָף טוֹרַד אִם לֹא סְפֵק דְּאֶזְרִינָתָא לְחוּמְרָא וְהוּבָא בְּטוֹר א"ח סוּף סִימָן תַּס"ו וְלֹא מִיְבֻעֵיָא שְׂאֵסוֹר לְאֶכְלוּ בְּפִסְחָא אֵלֶּא אֶפִּילוּ לְהַשְׁהוּת עַד אַחַר הַפִּסְחָא גָּמִי אֶסוֹר פִּינּוּן דְּרוּבָן מְכַבְּסִים וְלֹא דְּמִי לְהָא דְּכַתְּבוּ הָאָגוּר וְהַפְּלָבוּ וְהוּבָא בַב"י וּבַש"ע סִימָן תַּס"ז בְּדָגָן שֶׁהִיָּה מוֹנַח בְּעֵלְיָה וְיִרְדּוּ הַגְּשָׁמִים דְּרָף הֵגַג בְּקִצָּת הַמְקוֹמוֹת וְכו' וּבְכַרִּי חִיטִּין שְׁנִפְלַל עָלָיו מְעֻט מִים בְּמְקוֹמוֹת מוֹעֲטִים וְכו' דְּמִתְרַת לְהַשְׁהוּתָן מִכַּח סְפֵק סְפִיקָא שְׂמָא לֹא יִרְדּוּ וְאִם תְּמַצָּא לִוְמַר יִרְדּוּ שְׂמָא לֹא נִתְחַמְצָא דְּהֵתָם שְׂאֵנִי דְּהוּא מִיעוּט שְׁנִפְלַל עָלָיו הַדְּלָף וְרוּב שְׂלֵא נָפַל עָלָיו וְאֶזְלִינָן בְּתַר רִוְבָא הֵיכָא דִּישׁ עוֹד סְפֵק בְּהַדְּיָה שְׂמָא לֹא נִתְחַמְצָא אֲבָל כְּאִן שֶׁהָרוּב הֵם שְׁמִכְבְּסִים הַחִיטִּין תּוֹ לֹא מְהֵנִי הָאִי סְפֵק שְׂמָא לֹא נִתְחַמְצָא פִּינּוּן דְּהוּי סְפֵק דְּאֶזְרִינָתָא וּמֵהָאִי טַעְמָא גָּמִי אֶסְרוּ הָאָגוּר וְהַפְּלָבוּ אוֹתָן חִיטִּין וְשִׁנְתְּלַחְלַחוּ בְּנֹדָאֵי וְכו' אוֹתָן הַמְּוַנְחִים בְּקַרְקָעוֹת הָעֵלְיּוֹת מִשּׁוּם דְּקָרוּב לְנֹדָאֵי הוּא שְׂמָא יוֹרְדִים שֵׁם כְּמוֹ שְׁמִבְּוֹאָר בְּדְבָרֵיהֶם דְּתוֹ לֹא מְהֵנִי הָאִי סְפֵק שְׂמָא לֹא נִתְחַמְצוּ פִּינּוּן שְׁפָרוּר לָנוּ שְׁנִתְלַחְלַחוּ הֵנִי סְפֵק דְּאֶזְרִינָתָא וְאֶזְלִינָן לְחוּמְרָא.

וְנֵה אִין צְרִיף רְאִיָּה דְּהָרִי אֶפִּילוּ לְתִיתָא דַּפ' כָּל שְׁעָה הַחֲמִירוּ בּוֹ הַגְּאוּנִים כְּמוֹ שֶׁפִּתְבֵּי הַטוֹר עַל שְׂמָם סוּף סִימָן תַּנ"ג כָּל שְׁפָן כְּיָבוּס דְּגֵרַע טְפִי דְּלִתִּיתָא עֶסֶיק בְּהוּ טוּבָא וְלֹא אִתִּי לִידֵי חִימוּץ נֶאֱפִילוּ הֵכִי הַחֲמִירוּ בּוֹ הַגְּאוּנִים מִשּׁוּם דְּאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּלִתִּיתָא כָּל שְׁפָן כְּיָבוּס דְּמִינַח נִיחָא חִיטִּי בְּמִיָּא וְאִתִּי לִידֵי חִימוּץ דְּאֶסִּירִי.

דְּמֵהָאִי טַעְמָא אֶסְרִי בְּגִמְרָא לְהַשְׁהוּת בְּפִסְחָא אַרְבָּא דְּחִיטִּי דְּטַבַּע בְּחִיטְתָא בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה דְּרָף מ' וְלֹא שְׁרִינָהוּ כְּלִתִּיתָא מִשּׁוּם דְּהֵנִי מִינַח נִיחָא כְּמוֹ שֶׁפִּתְבֵּי הַטוֹר בְּשֵׁם ר' אֶפְרָיִם סִימָן תַּס"ז וְכִי הָאִי גּוּנָא כְּתַב הָרֵשֶׁב"א בְּתַשׁוּב' בְּדִין עֲרִימוֹת שְׁבִשְׁדוֹת שְׁרַבּוּ הַגְּשָׁמִים עָלֵיהֶם הוּבָא בַב"י רִישׁ סִימָן תַּס"ז וְעוֹד אֶפִּילוּ אִי הִנֵּה אֶמְרִינָן דְּכִיבוּס דִּידָן הוּי כְּלִתִּיתָא מְכָל מְקוֹם יֵשׁ לָנוּ לְהַחְזִיק לְחִיטִּין הַמְּכַבְּסִין לְחֻמְצָא גָּמוּר מְפָנִי שֶׁהִגּוּיִם וְנֹדָאֵי אִינָם גְּזֻהִים בְּלִתִּיתָא דִּידָהוּ וְהֵכִי כְּתוּב בְּהַדְּיָא בְּתַרוּמַת הַדְּשָׁן סִימָן קי"ט הוּבָא בַב"י בְּקַצְרָה בְּסִימָן תַּס"ז עַל דִּין דְּבִשׁ שֶׁל גּוּיִם וְכו' לְכֹף כְּשֶׁרִוְבָן הֵם שְׁמִכְבְּסִין דְּבָר פְּשוּט הוּא דִּישׁ לָנוּ לְהַחְזִיק סִתָּם קָמַח הַנֶּקֶח מֵהֶם לְחֻמְצָא גָּמוּר דְּאֶזְלִינָן בְּתַר רִוְבָא אֵלֶּא אֶפִּילוּ הֵיכָא דְּאִין רִוְבָן מְכַבְּסִין אֵלֶּא מִיעוּטָן אֶפִּילוּ הֵכִי פִּינּוּן שֶׁיָּדוּעַ הוּא בְּנֹדָאֵי שְׁמִיעוּטָן מְכַבְּסִין יֵשׁ לְהַחְזִיק סִתָּם קָמַח הַנֶּקֶח מִהַגּוּי בְּחֻזְקַת אִיסוֹר מִשּׁוּם דְּהָאִיסוֹר הוּא קְבוּעַ בְּמְקוֹמוֹ וְכָל קְבוּעַ הוּא כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה וְהוּי כְּמוֹ ט' חֲנִיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשֶׁר שְׁחוּטָא וְאַחַת מוֹכְרַת בְּשֶׁר גְּבִילָה שְׁנִתְבָּאָר דִּינוּ בְּטוֹר א"ח סִימָן תַּל"ט וּבְתוֹסְפוֹת בְּיֹאֵר בְּטוֹר י"ד סִימָן ק"י כִּי שֵׁם בֵּיתוֹ וְלִכְךָ בְּכָל גּוּנָא אֶסוֹר לִיקַח הַקָּמַח מִגּוּיִם כְּדִי לְאֶכְלוּ בְּפִסְחָא אֶפִּילוּ בְּשַׁעַת הַדְּחֵק הֵיכָא

דידוע הוא שמקצתן מכבסין אפילו הן מיעוטן בין ליקח מהם מביתם ובין ליקח מהנושאים לבתיהן של ישראל מביתן אסור ליקח משום דאסור הוא קבוע במקומו וכל קבוע הוא כמחצה על מחצה ומהנושאים לבתיהן של ישראל או מן השוק שלא במקום קביעתן נמי אסור ולא אמרינן כל דפריש מרובא קא פריש משום דגזרינן שמה יקח מן הקבוע פיון שאין האסור ניכר במקומו דהרי לא ידעינן איזה גוי מוכר קמח חיטין מכובסין אלא שידיעיןן שאחד או שנים מוכרים הרי אין האסור ניכר במקומו ואסור ליקח אפילו היכא דפריש משום דחישינן שמה יקח מן הקבוע כמו שפתיב הטור בשם הרא"ש בי"ד סימן ק"י: אע"ג דגוף הדין דמיירי מינה בגמרא מדין קבוע ובטור א"ח סימן תל"ט ובי"ד סימן ק"י היינו ט' חנויות מוכרות בשר שחוטתה ואחת מוכרת בשר גבילה וידועים הם החנויות איזה מוכרת שחוטתה ואיזה מוכרת בשר גבילה אלא שהוא אינו יודע מאיזה לקח דינינן ביה דין קבוע ולא כגדון דידן דהחנויות עצמם אינם ידועים מי הוא המוכר קמח מחיטין המכובסין ומי הוא המוכר שאינן מכובסין מפל מקום המעיין בטור י"ד סימן ק"י במה שפתיב הטור על הרשב"א בדין זה ובמה שפתיב הרב בב"י והרב מ"ו בבית חדש והרב בדרישה ופרישה בישוב דברי הטור והרשב"א יראה עין בעין כי זה דין אמת הוא דגם זה נקרא קבוע אם הוא ידוע שבאחת מעשר חנויות יש בה טריפות ותשעה הם בשר שחוטות אלא שאינן יודע איזה חנות מוכרת טריפה פגון שבכל אחת מהחנויות שחטו פרה אחת ונתערבו הריאו' ואח"כ נמצא טריפות בריאה אחת הרי נדאי הוא שבאחת מעשר חנויות יש בה טריפות אלא שאינן ידוע איזה יש להם נמי דין קבוע ואסור ליקח מהם משום דהוי כמחצה על מחצה ואפי' כשפירש אסור משום דחישינן שמה יקח מן הקבוע פיון דאין האסור ניכר במקומו וכדמפור' התם דוקא כשפירש אחר שנודע התערובת אבל אם פירש קודם שנודע התערובת מותר והכי נמי בגדון דידן דינא הכי הוא פיון שיודע הוא שמקצת מכבסין אפילו הן מיעוטן אסור לאכול אותו בפסח אפילו בשעת הדחק משום דהאסור הוא קבוע במקומו והוי דינא הכי אם קנו מהנושאים לבתיהן של ישראל או בשוק שלא במקום קביעתן ואז כשקנה לא היה ידוע בבירור שמקצתן מכבסין אלא שעכשיו נודע האמת הרי פירש קודם שנודע התערובת ושרי לאכול בפסח בשעת הדחק משום דאמרינן כל דפריש מרובא קא פריש.

ואם כשקנו כבר ידוע היה שמקצתן מכבסין אסור לאכול בפסח אפילו בשעת הדחק ולא מהני הא דפירש משום דחישינן שמה יקח מן הקבוע פיון שאין האסור ניכר במקומו אבל לקנות מבתיהן אפילו בשעת הדחק אסור לקנות מדאורייתא כשיודע הוא שמקצתן מכבסין משום דהוי אסור קבוע וכל קבוע הוא כמחצה על מחצה: והא דהתירו הגאונים ליקח קמח מן השוק בשעת הדחק הובא בטור סימן תנ"ג היינו דלא ידעינן בנדאי שמקצתן מכבסין וכמו שמימינו הגאונים מילתא בטעמא דלא מחזקינן אסור אבל היכא דאיתחזק אסור' דידיעיןן בנדאי שמקצתן מכבסין אפילו הן מיעוטן אסור לקנות מהן מבתיהן ואפילו שלא במקום קביעתן נמי אסור כשכבר ידוע הוא כמו שבארנו למעלה: ומהאי טעמא אסור אפילו להשהות הקמח עד אחר הפסח כשיודע הוא שמקצתן מכבסין אפילו הן מיעוטן פיון שהאסור הוא קבוע כמו שיתבאר אף על גב דלכאורה היה נראה להתיר להשהות אפילו הנקח במקום הקבוע משום דהוי ספק ספיקא ספק נתפס ספק לא נתפס ואם תמצא לומר נתפס שמה לא נתחמץ ולענין להשהות מהני הספק ספיקא

פינון דאיכא רוב בהדייהו שאינו מכבסים ויש לדמות הא להא שכתבו האגור והפלוסופים להתיר להשהות הדגן שירדו הגשמים עליהם בעלייה מפת ספק ספיקא והובא למעלה מכל מקום לא דמי דהתם אין האיסור קבוע שנתערבו מיעוט החיטין שנתלחלח בשאר חיטין שלא נתלחלחו והם הרוב ומהני האי רוב להתיר מפת ספק ספיקא להשהות אבל פשהאיסור הוא קבוע במקומו דלא מהני הרוב לבטל המיעוט משום דכל קבוע הוי כמחצה על מחצה תו לא מהני הספק ספיקא אפילו להשהות כמו שבארנו למעלה דלא מהני הספק ספיקא אלא היכא דאיכא רוב בהדייהו פי כן מבואר בדברי האגור והפלוסופים כלא דמילתא קמח הנקח מן הגוי' במקו' שידוע הוא בבירור שמקצתו מכבסים החיטין קודם הטחינה אפילו הו מיעוטן אסור אפילו להשהות בין שלקחו ממקום הקבוע ובין שלקחו שלא ממקום הקבוע פינו שנודע האיסור קודם שפירש ואין האיסור ניכר במקומו מטעם שכתבנו למעלה ואם אינו ידוע כבר שמקצתו מכבסין אלא דהשתא נודע שמקצתו מכבסין אם הו מעטין מותר להשהות עד אחר הפסח לכתחלה ולאכול בפסח בשעת הדחק פינו שפירש קודם שנודע התערובת ואמרנו כל דפריש מרובא קא פריש ואם רובן מכבסין אסור להשהות ומחזקינן הקמח לחמץ גמור בכל גנא פינו דרובן מכבסין בודאי ובגשתה פבר נמי אסור הרי זהו תשובה לשאלתכם לדינא: אמנם מנהגי הוא שלא לאסור להשהות הקמח עד אחר הפסח וגם לא לאסור לאכול בפסח בשעת הדחק משום דאינו ידוע בודאי שמקצתו ממוכרי הקמח מכבסים החיטין קודם הטחינה אע"ג דזה ידוע הוא שהנחתומים האופים לחמי סולת נקיה מכבסים החיטין קודם הטחינה מכל מקום מוכרי הקמח אינם ידועים בזה וזה נראה לעינים הוא שאין הקמח של מוכרי הקמח הוא נקי כמו של הקמח הנחתומים.

וכינו דאין הוא נקי כל כך אין להחזיק איסור לומר שנתפס ודאי דייקא לישנא דתרומת הדשן סי' קי"ט שכתב וז"ל סולת נקיה אנו מחזקינן לחמץ גמור מפני שנתפס וכו'.

הרי נקט סולת נקיה אבל שאינו נקי כל כך אין להחזיק איסור. ועוד אפילו אי הנה ידעינן שגם מוכרי הקמח מכבסין מכל מקום זה פשוט וברור שאין מנהגם לכבס תמיד ואפילו אחד מהם לא נמצא שיהא ידוע לנו שלעולם הוא מכבס אלא שלפעמים מכבס ולפעמים אינו מכבס ואם כן אין האיסור קבוע במקומו בשום אחד ממוכרי הקמח אלא נתערב איסור בהיתר וכינון שאינו ידוע אם המיעוט נתפס או הרוב תלינו שרוב לא נתפס ושרי דהוי מיעוטא דמיעוטי אלא שמעולם הייתי מפקפק על שנוהגים יושבי מדינת פיה"ם ומערהרי"ן ואיסטריי"ך לקנות קמח מן הנחתומים גוים בעיר לי"נץ כשחל היריד בפסח ולא ראיתי רבותינו מוחים בזה והפל יודעים שהנחתומים מכבסים קודם הטחינה ואיתחזק איסורא והיה נראה לי לומר שמוטב היה להם לקנות קמח של דגן אע"ג דלפעמים מזלפין עליו מים קודם הטחינה מכל מקום מיעוט כהאי הנה פלא פלום משום דלא נמצא שום א' מהן שעשה כן פעמים הרבה אלא לעתים רחוקים והוי מיעוטא דלא שכיח כלל ועוד פינו דמזלפין סמוך ממש לטחינה ולא מינח ניחא כלל במיא לא אתי לידי חימוץ ועדיף זה מלתיא אף על גב דבלתיא החמירו הגאונים אפשר לומר דבזה לא החמירו ואפשר מרבתינו שלא מיחו בהם לקנות מן הנחתומי' היינו מטעמא דכתבנו למעלה שסברי שאין שום נחתום ידוע שיעשה כן תמיד לכבס החיטין קודם הטחינה אלא לפעמים הוא עושה כן ואם כן האיסור ניכר במקומו אלא נתערבו מכובסים

בְּשֵׁאֵינָן מְכַוְּבִים אוֹ יֵשׁ לֹמֵר שְׁלֵא מִיָּחוּ בְּהֵם מִשׁוּם מוּטָב שְׂיִהְיוּ שׁוֹגְגִין וְכוּ' וְזֶה נִרְאֶה יוֹתֵר הַנִּרְאֶה לְעֵנְיֹת דַּעְתִּי פְתַבְתִּי: שְׁאֵלָה ל"ג תּוֹשְׁבֵי ק"ק גִּידִינֵג יֵשׁ לָהֶם פְּרָמִים רְחוּק מִהָעִיר כְּפִרְסָה סְמוּךְ לְכַפֵּר אַח' וְשֵׁם אֶצֶל הַפְּרָמִים יֵשׁ לָהֶם צְרִיפִים שְׂפָהֶם דּוֹרְכִים הָעֵנְבִים בְּשַׁעַת הַבְּצִיר.

וְגַם יֵשׁ לָהֶם שֵׁם מְרַתְּפוֹת שֶׁהֵינּוֹת מְוַנְחִים בְּתוֹכָם כָּל הַשָּׁנָה. וְגַם לְנִכְרִים יֵשׁ לָהֶם פְּרָמִים וּמְרַתְּפוֹת וְצְרִיפִים.

וְהַמְרַתְּפוֹת כְּנֹלָם סְגוּרִים וְנִעוּלִים. וַיְהִי הַיּוֹם כְּאֲשֶׁר נָסְעוּ בְּעֵלֵי מְלַחְמוֹת מֵאַרְץ הַגֵּר לִילָף אֶל אֶרֶץ פִּיה"ם עָבְרוּ כְּמֵאֲתִים אִישׁ דְּרָף אוֹתוֹ כְּפָר וְחָנוּ שֵׁם יוֹם אֶחָד וּלְעַת הָעָרֵב שְׂבָרוּ דַלְתֵי הַמְרַתְּפוֹת שֶׁל יְהוּדִים וְשֶׁל נִכְרִים וּבָא קוֹל צְוֹנָה אֶל תּוֹף הָעִיר גִּידִינֵג בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה וַיֵּצְאוּ לְקִרְאָתָם אֲנָשֵׁי הָעִיר בְּכָלֵי זַיְיָנָם וּמְלָטוּ אֲנָשֵׁי הַחֵיל מִהַמְרַתְּפוֹת אֶל בֵּית מְלוֹנָם לְכַפֵּר וְהַנִּיחוּ כֹף הַמְרַתְּפוֹת פְּתוּחוֹת.

וַיְהוּדֵי אַחֵר יֵצֵא גַם הוּא בְּלַיְלָה עִם אֲנָשֵׁי הָעִיר לִרְאוֹת מַה נַּעֲשֶׂה בְּמְרַתְּפוֹת הַיְהוּדִים וְהִנֵּה מֵצֵא מְרַתְּף אַח' שֶׁהִיָּה פְתוּחַ וְלֹא הִרְגִישׁ חֶסְרוֹן בְּתוֹכוֹ כִּי כָּל הַחֲבִיּוֹת הָיוּ מְלֵאִים. וְעוֹד מֵצֵא מְרַתְּף אֶחָד שֶׁהִיָּה פְתוּחַ וְהָיוּ גַם כֵּן כָּל הַחֲבִיּוֹת מְלֵאִים רַק חֲבִית אֶחָד הִיָּה הַבְּרָזָא נְטוּלָה וְהִיָּה הֵינֵן שׁוֹפֵף לְאַרְץ דְּרָף נֶקֶב הַבְּרָזָא.

וְעוֹד מֵצֵא מְרַתְּף אֶחָד פְתוּחַ וְהָיוּ גַם כֵּן כָּל הַחֲבִיּוֹת מְלֵאִים רַק כְּלֵי אֶחָד שֶׁהִיָּה מְחֻזָּק אַרְבַּעַת הֵינֵן הִיָּה חֶסֶר. וְאוֹמֵר עֲתָה בַעַל הֵינֵן שֶׁהִיָּה חֶסֶר מִתַּחֲלָה וְלִמְחָר כְּאֲשֶׁר נָסְעוּ מִשָּׁם אֲנָשֵׁי הַחֵיל יֵצְאוּ מִהָעִיר כְּמָה יְהוּדִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הֵינֵן.

וּמֵצְאוּ בְּאוֹתוֹ מְרַתְּף שֶׁהִיָּה מְוַנְחַ שֵׁם הַכְּלֵי הַמְחֻזָּק אַרְבַּעַת הֵינֵן שְׂחֲבִית אֶחָד הִיָּה מְטַפֵּטֵף טִיף טִיף דְּרָף הַבְּרָזָא מְחֻמַּת שֶׁהִיָּתָה הַבְּרָזָא רְפוּיָה וְהִיָּהוּדֵי אֲשֶׁר הִיָּה שֵׁם בְּלַיְלָה אוֹמֵר שְׁלֵא הִרְגִישׁ כְּלָל מֵאֲתֵמוֹל שֶׁהִיָּה מְטַפֵּטֵף וְגַם לֹא רָאָה שׁוּם לְכַלּוֹף עַל הָאֶרֶץ מֵהַדִּינָם שֶׁל הֵינּוֹת שֶׁהָיוּ מְוַנְחִים בְּמְרַתְּפוֹת שֶׁנִּפְתְּחוּ כִּי הַחֲבִיּוֹת כְּנֹלָם הָיוּ פְתוּחִים בְּמִקוֹם הַפְּקָק וְגַם יֵשׁ לְמִקְצַת חֲבִיּוֹת בְּרִזּוֹת בְּצַדֵיהֶם: תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה הִיָּה נִרְאֶה לְאַסוּר כְּנֹלָם דְּזָהוּ מִמֶּשׁ הַדִּין הַשְּׁנוּי בְּמִתְנִי' בַּע"ז פֶּר' הַשׁוֹכֵר בְּלִשְׁת שֶׁנִּכְנָסָה לְעִיר בְּשַׁעַת שְׁלוֹם חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹ אֲסוּרוֹת וְסִתוּמוֹת מְוַתְרוֹת בְּשַׁעַת מְלַחְמָה אֵלָיו וְאֵלָיו מְוַתְרוֹת לְפִי שְׂאִין פְּנָאֵי לְנִסְפָּה הַבִּיָּאָה הַטּוֹר בְּסִימָן כֹּכ"ט מ"ד וְכַתֵּב הֶר"ן דְּוִקָא סִתוּמוֹת בְּמַגּוּפָה שֶׁל טִיט אֶבֶל בְּפִקָּק שֶׁל עֵץ כְּפִתוּחוֹת דְּמִי וְכִי מִהֲדַר לְפִקָּק לָאו מִשׁוּם אֵימָתָא אֶלָּא אוֹרְחָא דְמִילְתָא וְכוּ'.

וְכֵן הוּא הַסְכָּמַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מִיקְרֵי סִתוּמֵי אֶלָּא בְּמַגּוּפָה אֶבֶל לֹא פִקָּק שֶׁל עֵץ: וְנִדוֹן דִּינָן מִיקְרֵי שַׁעַת שְׁלוֹם אִף עַל גַּב דְּבִאָמַת שַׁעַת חִירוֹם הוּא וְהַמְלַחְמָה הִיא מְפָנִים וּמֵאַחֵר וְהֵינֵנוּ בְּאַרְץ הַגֵּר וּבְאַרְץ פִּיה"ם.

וְאַפְּיֵלוּ בְּמִדִּינָה זוֹ עֲצָמָה חוֹנִים הָאוּיְבִים שֵׁם בְּשַׁנִּי' וְשֶׁלְשָׁה מְקוּמוֹת וּבְעֵלֵי מְלַחְמוֹת הַלְלוּ עֲצָמָם נָסְעוּ מִהַחֵיל שְׂבָאֵרְץ הַגֵּר לְצֵאת לְקִרְאָת הָאוּיְבִי שְׂבָא דְרָף אֶרֶץ פִּיה"ם מְכָל מְקוֹם הִיא דְּוִקָמָא מִיקְרֵי לָהֶם שַׁעַת שְׁלוֹם דְּזִיל בְּתַר טַעְמָא הַמְפּוֹרֵשׁ בְּמִתְנִי' דְּקִתְנֵי בְּשַׁעַת מְלַחְמָה אֵלָיו וְאֵלָיו מְוַתְרוֹת לְפִי שְׂאִין פְּנָאֵי לְנִסְפָּה.

וְהֵינֵנוּ מִשׁוּם שְׁלֵבָם רְדוּף עֲלֵיהֶם וִירָאִים שְׂמָא יְבוֹאוּ עֲלֵיהֶם הָאוּיְבִי' כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהֶר"ן בְּשֵׁם ר"ת ור"ת. וְכֵאֵן הִיָּה לָהֶם פְּנָאֵי לְנִסְפָּה וְלֹא הִיָּה לָבָם רְדוּף עֲלֵיהֶם

לפי שאין אחריהם מחנה שהיו יריאים מהם שיבואו עליהם פתאום והאויבים החונים במדינה זו בשנים ושלשה מקומות הם במצור ואינם יכולים לצאת חוץ רק מדונק גדול ומתי מעט שאינן מרגישות בהם מתנגדם לכה אנשי חיל שחננו בכפר זה לא היו יריאים כלל והיה להן פנאי לנסף דהנה להם שעת שלום: אבל אין לומר אפילו אם תמצא לומר דהוי שעת מלחמה מפל מקום פנין שראינו שפתחו ושברו דלתות המרתפות חיישינן להו דהרי היה להם פנאי לנסף ולא היו יריאים.

דהכי כתב בהדיא הר"ן בשעת מלחמה לא חיישינן בפתוחות מתחלתן אבל סתומות שנפתחו חיישינן להו וכן הוא הספמת כל הפוסקים ואם פן ליכא נפקותא בנדון דידן אי הוה שעת שלום או שעת מלחמה הא ליתא דנפקא מיניה טובא דאי הוה שעת מלחמה לא חיישינן אלא לאותו חבית שראינו בו ריעותא שנטולה הברזא ממנו או שמטפט' טיף טיף אבל לא לאינף דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן כמו בסתומים שנפתחו בשעת מלחמה דלא חיישינן אלא לאותו שהיו סתומות ונפתחו אבל לא בפתוחות מתחלתן אף על גב דאיכא למימר פנין שהטריחו את עצמם לפתוח הסתומות כל שפן דאיכא למימר שמשכו מן הפתוחות מ"מ אחזוקי ריעותא לא מחזקינן דהכי משמע לשון הר"ן שכתב אבל סתומות שנפתחו חיישינן להו הרי כתב חיישינן להו משמע להו דוקא חיישינן אבל לא בפתוחות מתחלה וכיוצא בזה כתב בהדיא המרדכי פרק ר' ישמעאל בשם הר"מ והובא בב"י סימן קכ"ט וז"ל מה שכתב פנין שעשו הגנבים ברזא לאחת מן החביות שלא היה מבנרות מתחלה והוציאו ממנו יין כל שפן דחיישינן שפא משכו יין מן הברזות נראה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן במלתא דאי לא הוה משפחנא ריעותא הוה שרי כי משפחנא ריעותא בחד מנייהו לא אמרינן כי היכא דהא אסור אחרינא נמי אסרי וכו' הרי אלו היינו מדמינן נדון דידן בשעת מלחמה לא היינו חוששים אלא לאותו חביות שנמצא בהן ריעותא ולא לאינף אבל עתה דהוכחנו דהנה שעת שלום חיישינן לכולם כדין בלשית בשעת שלום דכל חביות פתוחות אסורות וכאן היו פתוחות דלא הוי סתומות במגופה של טיט: וליכא למימר פנין דפתחי טובא יותר מכדי שתייה אימא אדעתא דממונא פתחו דכי האי גוונא משני התם אההו' פולמוס דסליק לנהדרעא פתחי טובא ושרא רבי אליעזר ומסיק התם פנין דפתחי טובא אימא אדעתא דממונא פתחי הכי נמי כאן שלא היו אנשי חיל כי אם כמאתים איש ופתחו טובא כמה מרתפות של יהודים ושל נכרים וגם היה להם יין הרבה בפפר עצמו בבתי הנכרים אימא אדעתא דממונא פתחי.

אף על גב דהאינדנא אין רגילים להצניע ממון בין החביות כמו שכתב הרא"ש והובא בב"י סימן קכ"ט היינו בהאי גוונא אינן רגילין דהיינו להשים הממון בחביות ולהעמידה בין חביות של יין כדי שיחשבו שגם חבית זה הוא של יין אין רגילין האינדנא אבל להטמין במרתפות מטלטלין ומלבושים מחמת אנשי חיל רגילין לעשות ושפא לא נכנסו למרתפות אלא שיצדעו שהפריים היו מטמינים שם מטלטליהם וכאשר באמת מצאו שם הא ליתא דלא אמרינן פנין דפתחי טובא אדעתא דממונא קאתו אלא דוקא כפולמוס משום דאינם באים דוקא לאכול ולשתות אלא גם לגבות מס המלך לכה איכא למימר פנין דפתחי טובא אדעתא דממונא קאתי אבל היכא דאינם באים לגבות מס המלך רק לאכול ולשתות לא אמרינן פנין דפתחי טובא אדעתא דממונא פתחי דהכי כתבו התוספות

בְּהִדְיָא בּד"ה פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת דְּנֻקָּא בְּפוֹלְמוּס הֵכִי אֲמַרִינן מִשּׁוּם דְּבָאִים לְגַבּוֹת מִס הַמְלִיךְ
וְכֵן הוּא בַּהֲג"א אֲשֶׁר י.

וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידָן דְּלָאוּ בָּאוּ לְגַבּוֹת מִס הַמְלִיךְ וְלֹא בָּאוּ רַק לְאֹכֹל וּלְשִׁתּוֹת אַף עַל גַּב
דְּפִתְחֵי טוֹבָא לֹא אֲמַרִינן אֲדַעְתָּא דְּמִמוֹנָא פִּתְחֵי דְּהוּי מִמֶּשׁ כְּבֻלְשֵׁת וְאִם כֵּן אֵיכָּא לְמִיחַשׁ
לְכָל הַחֲבִיּוֹת שְׁהִיּוּ מְוַנְחִים בְּמִרְתַּפּוֹת שְׁנַפְתָּחוּ כְּדֵי נִרְאֵה לְכַאוּרָה: אֲמַנְם נִרְאֵה דְּבִמְקוֹם
הַפֶּסֶד מְרֻבָּה כְּהֵי יֵשׁ לְהִתִּיר שְׁאָר חֲבִיּוֹת שְׁנַמְצָאוּ מְלֵאִים כְּמוֹ שְׁהִנְיָחוּ אוֹתָם לְפִי שְׁאִין
הַגּוֹיִם בְּזִמְן הַזֶּה בְּנֵי גִיסוּף נִינְהוּ וְאִין לְאַסְרָא אֲלֵא בְּמְקוֹם שְׁיֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׁמָא גֻנְבַּ וְשִׁתָּה
וְנִתְּנוּ מֵיָם בְּמְקוֹמוֹ אוֹ הַחֲלִיף טוֹב בְּרַע אֲבָל הֵיכָּא דְּלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְשִׁמְאָ שִׁתָּה אֲלֵא לְנִגְיָעָה
לְחוּד אִין לְחַוֵּשׁ בְּזִמְן הַזֶּה כִּינּוּן דְּלָאוּ בְּנֵי גִיסוּף נִינְהוּ דְּהֵכִי כְּתִב רַשְׁבָּ"ם בְּשֵׁם רַש"י
הוּבָא בְּתוֹסְפוֹת פְּרָק הַשּׁוֹכֵר דָּף ע' וּבִטּוֹר י"ד סִימָן קכ"ט אִם לֹא הֵיכָּא דְּאֵיכָּא לְמִיחַשׁ
שְׁמָא נִגְעָה דְּרָף מִתְּעַסֵּק כְּגוֹן שְׁהִנְקֵב רַחֵב כְּגוֹן גִּיגִית אֲבָל לֹא בְּחֲבִיּוֹת.

וּבְמִרְדְּכֵי פְּרָק הַשּׁוֹכֵר מְבוֹאֵר יוֹתֵר דְּבִזְמַן הַזֶּה אִין לְחַוֵּשׁ שְׁמָא יִגְעָה גוּי בְּרַשְׁעָה דְּכִינּוּן שְׁאִינוּ
יְכוּל לְהִרְוִיחַ בְּדָבָר אִין לְחַוֵּשׁ וְלֹא חִיִּישִׁינן אֲלֵא לְשִׁמְאָ שִׁתָּה אוֹ הַחֲלִיף: וְכִינּוּן דְּהֵכִי הוּא
דְּאִין לְחַוֵּשׁ אֲלֵא לְשִׁמְאָ שִׁתּוֹ אִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידָן לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהָא דְּאֵלוּ הִיּוּ שׁוֹתִים הַזֶּה
הַחֲסָרוֹן נִיכְרָ בְּחֲבִיּוֹת וְלֹא הִיּוּ מְלֵאִים כְּמוֹ שְׁהִנְיָחוּם דְּלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְשִׁמְאָ שִׁתּוֹ וְחֲזָרוּ
וּמְלָאוּ דְּלָמָּה יַעֲשׂוּ כֵּן וְהֵלֵא לֹא מִרְתַּתִּי דְּעַד כָּאֵן לֹא כְּתִב הַר"ן דְּגַבֵּי בּוֹלְשֵׁת דְּחֲזָרַת
הַפֶּקֶק שֶׁל עֵץ לֹא מִיְקָרִי סְתוּמָה וְלֹא מְהַנֵּי אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאוֹרְחִיָּה דְּמִלְתָּא הֵכִי הוּא
שְׁחֻזְרִין וּמְשִׁימִים הַפֶּקֶק עַל מְקוֹמוֹ אֲבָל לְחֻזְרָא וְלִמְלֵאוֹ הַחֲבִיּוֹת לֹאוּ אוֹרְחִיָּה הוּא וְאִם
כֵּן אֵלוּ הִיּוּ שׁוֹתִים לֹא הִיּוּ חוֹזְרִים וּמְמֵלֵאִים וְכִינּוּן שְׁנַמְצָאוּ מְלֵאִים כְּמוֹ שְׁהִנְיָחוּם תּוֹ אִין
לְחַוֵּשׁ לְשִׁמְאָ שִׁתּוֹ: וְהֵכִי כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהִדְיָא פְּרָק הַשּׁוֹכֵר דָּף ע' בְּהֵיכָּא מְסוֹבִיבָא
דְּמְסָרָה לֵה אֲקִלְדָּא וְכו' בּד"ה לֹא מְסָרָה לֵה וְכו' וְז"ל מְכָאן שְׁאֵם תְּפִשׁ הַמּוֹשֵׁל אֶת
הַיְהוּדִי וְכו' וְאֲמַנְם אִם מְצָאן יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁהִנְיָחוּם מְלֵאִים כְּשֵׁרִים דְּכּוֹנְתִיָּה אֲשַׁפְּחוּן גַּבֵּי
בְּגַדֵי לְעַנְנֵי טוֹמְאָה שְׁאֵם מְצָאן כְּמוֹ שְׁהִנְיָחוּם טְהוּרִים וְאֲמַרִינן עֲלֵה וְכֵן בְּיִין נִסְרָף ע"כ
וְהוּבָא בְּב"י סִימָן קכ"ט אע"ג דְּכְתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת הַת' בְּאֵיכָּא דְּאֲמַרִי וְאוּלַי בְּמַחְפְּשִׁים וְכו'
גַּם הֵינּוּ אֲסוּר לְפִי שְׁגָם לְתוֹף הַחֲבִיּוֹת הַכְּנִיסוּ קְנָה אַרְוֵה לְחַפְּשׁ וְאִין לְהִתִּיר אֲלֵא אִם כֵּן
הִזְה לְיִשְׂרָאֵל סִימָן וְחַבּוּר בְּמַגּוּפָה דְּאִם הִסִּירוּהָ לְחַפְּשׁ בְּהָ לֹא הִיּוּ מְחֻזְרִין אוֹתוֹ דְּהָא לֹא
מִרְתַּתִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְאִם כֵּן לְפִי זֶה בְּנִדּוֹן דִּידָן דְּאִין לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל סִימָן וְחַבּוּר (נ"ל שְׁצ"ל
וְהִיכָּר) בְּמַגּוּפָה יֵשׁ לְנוּ לְחַוֵּשׁ לְהָא דְּכְתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁהִכְנִיסוּ קְנָה אַרְוֵה לְתוֹף הַחֲבִיּוֹת
לְחַפְּשׁ.

הָא לִיתָא דְּאִין לְחַוֵּשׁ לְזָה חֲדָא דְּלָאוּ אוֹרְחִיָּה הוּא לְהֵשִׁים כְּסָף אוֹ מַעוֹ לְתוֹף הַחֲבִיּוֹת
שְׁנַחוּ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ קְנָה אַרְוֵה דְּהֵרִי אִפִּי בְּזִמְן הַתְּלִמוֹ דְּהֵרִי רְגִילִי לְהַצְנִי מְמוֹן בֵּין הַחֲבִיּוֹת
לֹא חֲשׂוּ לְשֵׁם הַכְּנִיסוּ קְנָה אַרְוֵה שְׁהֵרִי בְּפוֹלְמוֹ אֲמַרִי כִּינּוּן דְּפִתְחֵי טוֹב אֲדַעְתָּא דְּמִמוֹנָא
קִאֲתִי וְכִינּוּן שְׁרָאוּ שְׁהוּא יֵין לֹא נִגְעוּ בּוֹ וְל"ח שְׁמָא הוֹשִׁיטוּ קְנָה אַרְוֵה לְתוֹף חֲבִיּוֹת כְּדֵי
לְחַפְּשׁ שְׁם אֲלֵא עַל כְּרַחֵף מִשּׁוּם דְּלָאוּ אוֹרְחִיָּה הוּא לְהֵשִׁים מְמוֹן לְתוֹף הַחֲבִיּוֹת.

וְאֲפֹשֶׁר דְּבִימִיָּהֶם שֶׁל בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת הִיּוּ רְגִילִים לְהַצְנִיעַ כְּדֵי מְמוֹן לְתוֹף הַחֲבִיּוֹת לְכָד
חֲשׂוּ לְזָה אֲבָל הָאֲדִנָּא דְּאִין רְגִילִין בְּהֵכִי לֹא חִיִּישִׁינן וְעוֹד עַל כְּרַחֵינּוּ צְרִיכִין לוֹמַר דְּנִדּוֹן
דִּידָן דּוֹמָה לְבוֹלְשֵׁת דְּלֹא בָּאוּ בְּשִׁבִיל מְמוֹן אֲלֵא לְאֹכֹל וּלְשִׁתּוֹת דְּאִי לֹא הֵכִי הִזְה לְנוּ

למצוא היטב מצד שפתחו טובא ונימא דאדעתא דממונא קא פתחו וכיון שראו שהוא יין לא נגעו בו פדאמרין בפולמוס ולא חיישי התם להכנסת קנה ארוך הוא הדין פאן בנדון דידן נמי לא נחוש אלא על פרחי צריכין אנחנו לומר דנדון דידן דמי לבולשת דמתניתין דלא אתי בשביל ממון אלא לאכול ולשתות ולכך לא מהני הא דפתחו טובא כמו שכתבנו למעלה בשם התוס' אם כן הוא הדין נמי להכניסו קנה ארוך לא חיישינן דלא אתו בשביל ממון אלא לאכול ולשתות ולשמא שיתו ממנו וחרו ומלאו לא חיישינן כיון שנמצאו מלאים דאלו היו שותים ממנו לא היו חוזרים וממלאים.

ולנגיעה לחוד נמי לא חיישינן כיון דגוים בזמן הזה לאו בני ניסוף גינהו לא חיישינן לנגיעה לחוד. אבל בבולשת דמתניתין אוסרים כל החביות אפילו אותן שנמצאו מלאים היינו משום דבזמן התלמוד היו הגוים בני ניסוף וחשו אפילו לנגיעה לחוד משא"כ בזמן הזה: אלא שיש לפקפק על זה מתשובת הרשב"א הובא בב"י סוף סימן קכ"ח מעשה שנפלו בתי יהודי אחד לשר אחד וכו' והיה בחצר אוצר של יין וכו'.

ובבבב קם ישראל ופתח מבחוץ דלתי האוצר ומצא חביותיו פאשר המה אבל היה נראה לו שנכנסו גוים בליה שם לשכב שם וכו'. וכתב שם בסוף התשובה שאם הגוים אינם מתיראין לאכול ולשתות משל ישראל כל החביות אסורות ועוד כתב שם מה שרצה אחד לומר שחבית אחת פתוחה מטהרת חביותיה אין הדעת מודה לו וכו'.

חזא שהינות שונים זה מזה ואולי תאנתו לשתות מפולן או שמא מחזר אחר היפה שבהן ופוחם ובודק וחוזר ופוחם ובודק להיות סומך על היפה שבו וכו'. הרי מבואר התם שהישראל מצא החביות פאשר המה ואפילו הכי פסק הרשב"א לאסור לפי שאפשר שחזר אחר היפה ופתח ובודק וחזר ופתח ובודק ואם כן בנדון דידן נמי נחוש שפתחו פולן ובודקו מהם ולא שיתו עד כדי שיהא החסרון ניכר.

מכל מקום נראה דיותר יש לסמוך אהא דכתבו התוס' בפשיטות שאם מצאם מלאים כמו שהניחם שפשרים הם ממה שיש לסמוך אתשובת הרשב"א דלעיל כיון דאיכא הפסד מרובה: ועוד אפילו אם באנו לחוש להא דכתב הרשב"א מפל מקום יש לחלק בין נדון דידן למעשה דרשב"א דהתם יש לחוש שהיו בודקים היינו ושתו וחרו ומלאו מפני שלא לילה אחת היו לגים שם והיו חסים על היין שלא לאבדו כדי שיהא שמור להם.

כמו שכתב הרשב"א התם ולכך אפשר שפתחו ובודקו ואינו ניכר לפי שמלאו כדי שלא לאבדו. אבל בנדון דידן שלא באו אלא לאכול ולשתות השתא ולמיזל למחר ושמטי ואכלי ולא היו חסים על היין כדי שלא לאבדו מסתמא אלו היו רוצים לבדוק היין לא היו בודקים על ידי הושטת אצבע אלא על ידי שתייה דאינו דומה בדיקה שעל ידי הושטת אצבע לבדיקה שעל ידי שתייה ואלו היו שותים היה החסרון ניכר דנדאי לא היו חוזרין וממלאין כמו שבארנו למעלה לכך אין לאסור.

ועל זה וכיוצא בזה נראה דאמרו בירו' פרק אחד דיני ממונות אין מדקדקין ביין נסך. וכמו שכתב הסמ"ג בסימן קמ"ח בהלכות יין נסך ובתשובת הרא"ש פלל י"ט סימן א' דאנו מקילין ביין נסך ובסבא מועטת תולין להקל בכמה מקומות וכו' ולכך אין לאסור אלא אותן חביות שנמצא בהן ריעותא אבל לא שאר חביות שנמצאו מלאים כמו

שהניחם: ועוד נראה להתיר שאר חביות שלא נמצא בהם ריעותא מטעם שיש לחלק בין דון דינן לבולשת דמתניתין.

דבולשת היינו חיל גדול כמו שפירש רש"י פרק ב' דביצה דף כ"א בעובדא דשמעון התימני אמר להו בולשת באה לעירנו וכו' פירש רש"י בולשת חיל גדול של גדודי גוים וכו' והיינו חיל גדול שאין מחלקין להם אכסניא אלא הם חותרים ומחפשים לעצמם בכל אשר ימצא להם ואין יראים משום אדם דכה הוא מנימוסי המלחמה דחיל גדול כזה אין מספיקין להם מזון ולא מחלקין להם אכסניא אלא הם עצמם רשאים ליקח מאשר ימצאו.

ולכהנקראו בלשת כדפירש רש"י שמשפשיין וחותרין והיינו פינון שהותר להם מנימוסי המלחמה לחפוש ולחתור אחר מזונותיהם הם נקראים בולשת על שם זה אבל אי לא הותר להם לעשות כן מנימוסי מלחמה לא היו נקראים על שם זה פינון דלוקחים דרה גזילה והיה שם זה לגנאי להם אלא ודאי דרשאים לעשות כן ואין להם אימה כלל וכאשר עוד היום נוהגין כן כשהמנהג הולכת ממקום למקום אין מחלקין להם אכסניא ורשאים ליקח מאשר ימצאו מזונותיה' לכה חיל גדול כזה בשעת שלום אין להם אימה כלל ויש להם פנאי לנסוף כל החביות הפתוחו' אסורות אבל חיל קטן כמאמיתם איש הנוסעים ממקום למקום כגדון דינן שמחלקין להם אכסניא ומספיקים להם מזון וצידה ואינם רשאים לחתור ולחפש אחר מזונותיה' ואינם רשאים לילה בדרךים שירצו אלא כאשר מוליקים אותם על פי פקודת השירות ויש להם אימה מהמושל שלהם השר הצבא וגם אימת העם דרי העיירות והכפרי' עליהם חיל כזה לא מיקרי בלשת ולא הוי אלא כגנבי או כבלשת בשעת מלחמה דמה לי שאימת אויבים עליהם או אימת המון עם או מושל עליהם פי גם המון עם באים להרוג או ליהרג שאדם בהול על ממונו וכאשר היה באמת כה בגדון דינן שבאו עליהם אנשי העיר דרה פרסה ומלטו אנשי חיל על נפשם ולפי זה לא הוי אלא כגנבי או כבולשת בשעת מלחמה דלא נאסרו אלא אותן שהיו סתומות ונפתחו אבל אותן שהיו פתוחות מתחלתן לא נאסרו כמו שכתב הר"ן ה"ה נמי בנ"ד אין לחוש אלא אותן שנמצא בהן ריעותא אבל לא לאינה דאחזוקי ריעותא לא מחזקין ואלו לא היה ריעות' לא היינו חוששין כלל אף על גב דשברו דלתות המרתפות אפשר דשברו אדעתא לגנוב ולשתות ומאימתם ברחו ולא השיגו מאומה והשתא דאשכחנא ריעותא בחד מנייהו לא אמרינן כי היא דהאי אסור אחרניא נמי אסירי דלא מחזקין ריעותא כמו שכתב המרדכי בשם הר"מ והובא למעלה: ולכה אין לאסור אלא אותן חביות שניכר בהן ריעותא והיינו החביות שהברזא היתה נטולה מתוכו והיין היה שופף לארץ וגם אותו החבית שהיין היה מטפטף טיף טיף דרה הברזא דחיישינן שמא הגוי משה ממנו דתמיד תלינן בדבר הרגיל כמו שכתב המרדכי פרק השוכר בגוי שתופס הברזא בידו וכו' הובאו בש"ע בהג"ה סימן קכ"ח ולא תלינן שמעצמו נעשה רפויה אף על גב דהיהודי שהיה בלילה שם אומר שלא הרגיש בזה אתמול אפשר דבהול היה ולא עיין שפיר וגם היה בלילה או אפשר שעל ידי שמשך הגוי הברזא וחסר ותחבה ולא מיהדק שפיר נעשית רפויה יותר מעצמה אחרי כן אחת א' עד שמטפטף טיף טיף שהרי הריעותא לפנינו שנסור' החבית לכה יש לאסור אותה אבל שאר חביות שנמצאו מלאים אין לאסור כלל ומותרים הם ואפילו אותו כלי המחזיק ד' הין שנמצא חסר עתה היה אפשר להתיר מצד הדין פינון שחסר היה מתחלה ואין החסרון שלו מיקרי ריעותא מכל

מקום יש להקמיר בו פנין שאפשר לומר דשתו מיניה ואינו ניפר ואין בו הפסד מרובה אבל כל הקביות כולם שנמצאו מלאים פנין דיש בהם הפסד מרובה מותרים הם אפילו לשתות: ואין לאסור הינות פנין שהיו מונחים בלא חותמות דלא אמרו רבותינו ז"ל שצריך מפתח וחותם אלא במפקיד אצל גוי או שוכר בית או מרתף בחצר של הגוי דהתם יש לגוי שייכות אבל לא בשל ישראל אף על גב דהוא במקום שאין שם יהודים וזה ברור ופשוט הוא וכמו שכתב הרי"ב בש הביאו הב"י בסימן קכ"ט בדין שגוי אחד מודה שהוא פתח האוצר לשאוב מים וכו' יענין שם וכמו שכתב הרשב"א הביאו הב"י סוף סימן ק"ל: שאלה ל"ד שכוונת היהודים שהיא מחוץ לעיר המוקפת חומה ומסתפקים מן המים שבתוך העיר ועתה מקרוב השתדלו מן השררה יר"ה להמשיך אל שכוונת היהודים מים מן הגן שלו שהוא סמוך לשכוונת היהודים רק שצריכים ליתן מס קבוע להשררה יר"ה בכל שנה ושנה עבור זה.

יורינו מורינו היאך יש לגבות הוצאה זו שעשו על תקוני המרזבות להמשיך המים אל שכוונת היהודי וגם היאך גובין המס הקבו' שנתחייבו ליתן אי גובין לפי הממון או לפי הבתים או לפי הבעלי בתים.

תשובה דבר זה יתבאר מתוך התוספתא הביא הרי"ף והרא"ש פרק קמא דבבא בתרא ז"ל. מי שיש לו בית בחצר האחרת בני חצר משעבדין אותו לעשות עמהן דלת ונגר ומנעול לחצר.

ושאר כל הדברים אין משעבדין אותו ואם היה שרוי עמהן באותו חצר משעבדין אותו על הכל. ומי שיש לו חצר בעיר אחרת בני אותה העיר משעבדין אותו לחפור עמהם בורות שיחין ומערות ואמת המים ושאר כל הדברים אין משעבדין אותו ואם היה שרוי עמהן בעיר משעבדין אותו על הכל וכו' כופין בני העיר זה את זה לקנות להן בית הפנסת וספר תורה ונביאים וכתובים ע"כ לשון התוספתא: והטור ח"מ הביא כל זה ריש סימן קס"ג בקצת שינוי סדר הבבות והלשון.

ז"ל בני העיר כופין זה את זה לעשות להם חומה דלתים ובריח ולבנות להם בית הפנסת ולקנות להם ס"ת ונביאים וכתובים וכל מי שיש לו חצר בעיר אחרת ואינו חייב לסייעם בחפירת בורות שיחין ומערות אבל בשאר דברים אינו חייב לסייעם וכו' וכשגובין גובין לפי הממון ולא לפי הנפשות ולאחר שחלקו לפי הממון רואין ג"כ איזה בית קרוב לחומה הוא פורע יותר פיצד וכו' עכ"ל: הרי מבואר שלא כתב הטור שיש לגבות גם לפי הבתים אלא דוקא בעשיית חומה דלתים ובריח ומחלק בין בתים הקרובים לחומה לשאין קרובים אל החומה.

משום דחיישינן לגזילת ליסטים וכו': אבל שאר דברים פגון בגנן בית הפנסת וס"ת וכו' ונחפירת בורות שיחין ומערות אין גובין אלא לפי הממון. ומשום הכי לא כתב הטור מידי בהו לחלק היאך לגבות משום דדבר פשוט הוא דכל מיני דלית ביה סכנות נפשות לא אזלינן אלא בתר ממון כמו שכתבו התוספות בפרק קמא דבבא בתר' דף ז' בד"ה לפי שבח ממון וכו'.

ונ"ל פִּינּוֹן דָּאִין סַפְנוֹת נְפִשׁוֹת לֹא אֶזְלִינּוּ אֶלָּא בְּתֵר מְמוֹן וְכוּ' עכ"ל. וְכֵן פָּתַב הָרַא"שׁ הַתָּמ: וְלִכְּה בֵּית הַפְּנֹסֶת אַף עַל גַּב דְּהַפֵּל צָרִיכִין לֵה אֶפְיֵלוּ הֵכִי אִין גּוֹבִין אֶלָּא לְפִי הַמְמוֹן כְּדָאִיתָא בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר ח"מ בְּסִי' קס"ג סוֹף ס"ג וְאֶפְיֵלוּ דְבָרֵי' שְׂאִין כְּוָלָם צָרִיכִים כְּגוֹן בֵּית חַתְנוֹת וּמְקוֹה גּוֹבִין לְפִי הַמְמוֹן מְכָוָלָם וְהֵינּוּ מְשׁוּם פִּינּוֹן דְּתַקְנָתָא דְצִיבּוֹרָא הוּא וְלִית בֵּיה סַפְנוֹת נְפִשׁוֹת לֹא אֶזְלִינּוּ אֶלָּא בְּתֵר מְמוֹן: וְכֵן נְמִי בְּשִׁכְרוֹת הַחֲזָן פָּתַב הָרַשָּׁב"א בְּתַשׁוּבוֹתָיו הִבִּיאוּ הָרַב ב"י בְּטוֹר א"ח סִימָן נ"ג שְׂגוֹבִין לְפִי מְמוֹן.

אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹצִיא אֶת הַדָּל כְּעֵשִׂיר. מְכָל מְקוֹם אִין יָד הָעֲנִי מְשַׁגֵּת כִּיֵּד הָעֵשִׂיר וְכִינּוֹן שֶׁהוּא תַקְנַת הַצְּבוֹר וְנַעֲשִׂית עַל יְדֵי מְמוֹן גּוֹבִין כְּפִי מְמוֹן הוּא הַדִּין נְמִי תִיקוֹן הַמִּים לְהִבִּיא אֶל שְׂכוֹנֵת הַיְהוּדִים תַקְנֹת הַצְּבוֹר הוּא וְנַעֲשִׂית עַל יְדֵי מְמוֹן גּוֹבִין לְפִי מְמוֹן: וְאֶפְיֵלוּ לְדַבְרֵי רַב הַאִי שְׂפַתַב בְּשִׁכְרוֹת הַחֲזָן שְׂגוֹבִין הַחֲצִיָּה לְפִי הַנְּפִשׁוֹת וְכֵן אֲנוּ נוֹהֲגִין לְפַסְוֹק כְּדָאִיתָא בְּב"י בְּטוֹר א"ח סִימָן נ"ג מְכָל מְקוֹם בְּנִדּוֹן דִּידֵן הַתִּיקוֹן הַמִּים גּוֹבִין הַפֵּל לְפִי הַמְמוֹן אֶפְיֵלוּ לְדַבְרֵי רַב הַאִי.

וְלֹא דְמִי לְחֲזָן מְשׁוּם דְּבַחֲזָן שְׂאֵנִי כְּמוֹ שְׂפַתַב רַב הַאִי גּוֹפֵא מִיְלְתָא בְּטַעֲמָא דְתַפְלוֹת כְּנִגְדַּת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין וְשְׂאָר קַרְבָּנוֹת צְבוֹר תַקְנֹו וְהֵן בְּאִין מְמַחֲצִית הַשְּׁקָל שֶׁהָיוּ הַפֵּל שְׁוִין בְּזָה לְכַף הַדַּעַת מְכַרְעַת שְׂיֵשׁ לְגִבּוֹת לְפִי הַנְּפִשׁוֹת אֶלָּא לְפִי שְׂבוֹחֵרִים הַחֲזָן הַיּוֹדֵעַ לְנַגֵּן וּמְרַבִּים בְּשִׁכְרוֹ לְכַף גּוֹבִין גַּם לְפִי הַמְמוֹן: הָרִי הָעֵיָקֵר הוּא שֶׁהַתְּפִלוֹת הֵם לְפִי הַנְּפִשׁוֹת אֲבָל מִיְדֵי אַחֲרִינָא שְׂכּוֹלָם צָרִיכִין זֶה כְּמוֹ זֶה כְּגוֹן בֵּית הַפְּנֹסֶת וּמְקוֹה פִּינּוֹן שֶׁהוּא תַקְנַת הַקְּהֵל וְנַעֲשִׂית עַל יְדֵי מְמוֹן גּוֹבִין לְפִי מְמוֹן לְחוּד אֶפְיֵלוּ לְדַבְרֵי רַב הַאִי: וְאִם לְחֲשֵׁב אָדָם לוֹמַר דְּחִפִּירַת בְּאֵרוֹת הַמִּים מִיְקָרִי עֶסְקִי נְפִשׁוֹת פִּינּוֹן שְׂחִי נְפִשׁ הֵם וְאֶפְשֵׁר שְׂאִין הָעֵשִׂיר צָרִיף יוֹתֵר מְעַנִּי וְגוֹבִין לְפִי הַנְּפִשׁוֹת וַיֵּשׁ לְדַמּוֹת זֶה לֵישׁ מִי שְׂפַתַב שְׂאֵם צוּוּ שְׂלֵא לְמַפְנֵר לְחַם לִיהוּדִים אוֹ אֶסְרוּ הַשְּׂחִיטָה שְׂגוֹבִין לְפִי נְפִשׁוֹת כְּדָאִיתָא בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר ח"מ סִימָן קס"ג סְעִיף ג'.

הָא לִיתָא דְלֹא דְמִי לְהַתָּם דְּהַתָּם מִיְרִי שְׂגָזְרוּ שְׂלֵא לְמַפְנֵר כְּלָל לְחַם לִיהוּדִים אוֹ שְׂאֶסְרוּ מְשִׁחִיטָה לְגַמְרִי וְלֹא אֶפְשֵׁר לְהוּ בְּלֵא לְחַם וּבְשֵׁר. וְהָעֲנִי צָרִיף לְלַחֵם וּבְשֵׁר כְּמוֹ הָעֵשִׂיר לְכַף יֵשׁ מִי שְׂפַתַב שְׂגוֹבִין לְפִי נְפִשׁוֹת אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידֵן שְׂכָבֵר הָיוּ לְהֵם מִים כְּדִי סִיפּוּקָם אֶלָּא שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת תִיקוֹן הַמִּים שְׂיִהְיֶה לְהֵם רְנוּחָה בְּיוֹתֵר שְׂלֵא יִהְיוּ צָרִיכִים לִילָף לְשְׂכוֹנֵת הַגּוֹיִם עֲבוּר הַמִּים וְגַם לְפַעֲמִים אִין נַח לְהֵם לִילָף בְּלִילָה גַם פְּעַמִּים בְּיוֹם חַגָּם אִין מְנִיחִין לִילָף אֶל הָעִיר עֲבוּר הַמִּים אוֹ שְׂעוֹשִׂים רְשָׁעָה וְדָאִי שְׂתוֹעֵלַת לַעֲשִׂירִים יֵשׁ בְּזָה יוֹתֵר מְשַׁל הָעֲנִי שְׂאִין הָעֲנִי מְדַקְדַק בְּזָה כָּל כָּף: וְכַה"ג כְּתַב רַב הַאִי בְּתַשׁוּבָה שְׂהַבֵּאתִי לְמַעֲלָה וְנ"ל כִּי הַתַּפְּאֶרֶת וְהַנְּדִיבוֹת כְּגוֹן אֵלוּ הַדְּבָרִים שְׂאִינָם הַכְּרַחֲיִים הוֹלְכִין אַחַר הַמְמוֹן וְכוּ' עכ"ל.

הָרִי כְּתַב בְּהִדְיָא שְׂהַדְבָרֵי' שְׂאִינָ' הַכְּרַחֲיִי הוֹלְכִים אַחַר הַמְמוֹן: וְכִי תִימָא פִּינּוֹן דְּהֵכִי הוּא שְׂלֵא הָיוּ צָרִיכִים הַמִּים אֶלָּא לְהַרְנוּחָה בְּעֵלְמָא אִם כֵּן אִין לְדַמּוֹת זֶה לְהָא דְאָמְרוּ בְּתוֹסָפְתָ' שְׂכּוֹפִין בְּנֵי הָעִיר זֶה אֶת זֶה עַל חִפִּירַת בּוֹרוֹת דְּהַתָּם מִיְרִי דְלִית לְהוּ מִים כְּלָל וְלֹא סְגִי לְהוּ בְּלֵאוּ הֵכִי.

אֲבָל כָּאֵן הִיָּה לְהֵם מִים כְּבָר אֶלָּא שְׂלַרְנוּחָא בְּעֵלְמָא מוֹשְׁכִין הַמִּים לְשְׂכוֹנֵת הַיְהוּדִים וְאִין כְּוָלִין לְכוּף זֶה אֶת זֶה עַל כְּיוֹצָא בְּאֵלוּ הַדְּבָרִים בְּהָא אִין גּוֹבִין לְפִי הַמְמוֹן. כִּי בְּאוּלֵי לֵא

רצו העשירים לתקן המים אלא אדעתן שלא יגבו אלא לפי נפשות הא ליתא פיון דהעשירים גלו את דעתם שהם תפצים בתקון המים שעשו מגלגלין עליהם את הפל וגובין לפי הממון כמו שכתב הרמב"ם הביאו הטור ריש סימן קס"א דכיון שלא התנו בפירוש שיהיו גובין לפי נפשות ועשו סתם מיקרי גילוי דעת ומגלגלין עליהם את הפל שגובין לפי ממון: ובר מן דין נראה לי לומר דהמשכת המים אל שכוונ' היהודים דומה לחומת העיר שהיא תועלת הממון דתיישינו לשריפת הבתים חס ושלום וע"י הממון שמוציאין על המים שיהיו מצויים להם יהיו קרובים להציל והעשירים יש להם לחוש יותר שבתיהם מלאים כל טוב.

מה שאין פו עניינים. וטפי יש לדמות המשכת המים לחומת העיר מהא דכתב מהרר"מ על שפירת מנין לימים נוראים הובא במרדכי פרק קמא דבבא בתרא דמדמה לחומת העיר שכתב שיש לגבות לפי הממון דדומה לחומת העיר משום שאינם הולכים חוץ לעירם למנון בעיר אחרת לפי שיש להם טורח להניח בתיהו ריקן וממונם וחובותיהם וכו' הרי דמה שכירות מנין בימים נוראים לחומת העיר מכל שפן שיש לנו לדמות המשכת מים לחומת העיר דשריפת בתים שקיח הוא לכך יש לגבות לפי ממון: אלא שלפי זה יש מקום לומר שיש לגבות קצת גם לפי הבתים אבל מכל מקום בתים של העשירים שונים יותר משל עניים לכך נראה שיש לגבות שלשה חלקים לפי הממון.

וחלק רביעי לפי הבתים: שאלה לה באו אלי אנשים מתושבי ניקלשפורג אשר מחינתם הוא שמתזיקי' סוסים ועגלות ומולכים משאות למרחקים בשכר ויש להם גוים שכירי יום או שבוע או חדש המתעסקים בהולכת המשאות ובקשו ממני לעיין בדינם למצוא להם היתר שיוכלו לשלוח סוסיהם ועגלות טעונות משאות בשבת על ידי גוים על אופן שלא יהא עליהם איסור שביתות בהמתם ואומרים שכך ראו נוהגין הרבה שעשו פו ומצאו היתר על ידי שהיו מפקירים את בהמתם או היו מוכרים לגוים קודם שבת.

והנה הפשתי על כל צד וצדי צדדים ונגעתי ולא מצאתי היתר בכי האי גוונא דלא מצינו שכתבו הפוסקים היתר בכי האי גוונא אלא דוקא בדיעבד היכא דכבר השפיר או השאיל בהמתו לגוי והתנה עמו שיחזירנה לו קודם שבת והגוי מעכפה בשבת דאי אפשר לו בענין אחר אז מהניא ליה ההפקר אפילו כשלא יפקירנה לו אלא בינו לבין עצמו.

אבל להשאיל או להשפיר לכתחלה לגוי על דעת שיפקירנה אח"כ לא התירו. וזה מבואר הוא בדברי התוספות והרא"ש והמרדכי והריב"ש ויותר פוסקים הביאם הב"י בטור א"ח סימן רמ"ו: אע"ג דהב"י מצדד להתיר אפילו להשפיר או להשאיל לכתחלה לגוי על דעת שיפקירנה קודם שבת והיינו שיפקירנ' בפני שלשה משום דמשמע ליה להב"י מלשון הטור לחלק בין הפקר בינו לבין עצמו ובין הפקר בפני שלשה וכתב דהא דלא התירו לכתחלה על ידי הפקר אינו אלא בהפקר בינו לבין עצמו דליכא פרסום למילתא והרואים יסברו שבהמתו של ישראל היא.

אבל הפקר בפני שלשה אפשר דשרי אפילו לכתחלה דאיכא פרסום למילת' דלאו של ישראל היא. מכל מקום אף על גב דמשמע ליה מלשון הטור לחלק לא הכריע פו לחלק ועל פו לא כתב בש"ע ש"ע אלא המוסק' מכל הפוסקים והיינו בדיעבד שפבר השאיל או

השפיר לגוי והתנה עמו להחזירה לו קודם שבת והגוי עפכה בשבת אז מהני הפקר ואפילו הפקר בינו לבין עצמו מהני.

אבל להשפיר לגוי או להשאיל על ידי הפקר לא פתב שיהא מהני אפילו על ידי הפקר בפני שלשה. דכיון שלא מצא חילוק זה מבואר בשום פוסק לא רצה לסמוך על משמעות הלשון דמשמע ליה מהטור ולא פתבו וגם מהרמ"א בהג"ה לא פתבו והא דכתב שם בהג"ה ואם רוצה יכול להפקירה בפני שלשה קאי נמי אדיעבד דוקא וקמשמע לן דאפילו הכי אין שום אדם יכול לזפות בהפקר דלא הפקיר אלא פדי להפקיע איסור שביתת בהמתו ועיקרא דמילתא הוא היכא דמהני הפקר כגון בדיעבד מהני אפילו בינו לבין עצמו היכא דלא מהני הפקר כגון לכתחלה לא מהני אפילו בפני שלשה: אף על גב דבספר המצות מתיר אפילו לכתחלה על ידי הפקר והביאו הטור התם בסימן רמ"ו ולדידהא אפי' על ידי הפקר בינו לבין עצמו שרי כדמשמע מלשון הטור וכמו שפירש נמי הב"י מפל מקום כל הפוסקים חולקים עליו ובטלים דבריו לגבי כולו: ועוד נראה דאפילו לספר המצות דמתיר אפילו לכתחלה להשפיר על ידי הפקר מודה דבענין זה שהם לוקחים משאות מאחרים להוליה בשכר לא מהני הפקר פדי להוליה בשבת על ידי גוים פאשר יתבאר לקמן: אלא דלכאורה הנה נראה למצוא היתר באחד מהדרכי שפתב הריצב"א בתשובה הביאה הב"י סוף סימן רמ"ה בישראל שיש לו בשותפות עם הגוי שדות ושנונים ומצא לו תקנה על ידי שימכור לגוי או ילנה לגוי הבהמות בהלואה גמורה שיהא רשות בידו להוציאם שלא ברשות ישראל ויזקוף הדמים על הגוי ואחריות השנונים על הגוי או אפילו שלא יהא רשות ביד הגוי להוציאם אלא שיהא אצל הגוי במלנה ויחזיר הגוי ויעשה אפותיקי לישראל כל זמן שלא יפרע לו מעותיו וכו' והביאו הב"י וש"ע סוף סימן רמ"ו ולא דוקא כשהגוי שותף בבהמה שרי בכי האי גוונא אלא אפילו כשהבהמה היא כולה של ישראל שרי בכי האי גוונא כמ"ש מהרמ"א התם בהג"ה: אמנם פד מעיינינו שפיר אית לן להוכיח דדוקא התם התיירהריצב"א משום דהתם נמי אי אפשר בענין אחר ומשום פסידא דישראל התיר והוי דומיא לגיגית ונר שהתיר ב"ש על ידי הפקר כיון דאי אפשר ליה בענין אחר הכי נמי התם ע"י מכירה אבל היכא דליכא פסידא פי הכא שהסוסים הם שלהם ויכולים לנוח ולשבות לא התיר שהרי שנינו בפרק קמא דע"ז ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה וכו' ומפרש בגמרא התם דגזרינו משום שכירות ומשום שאלה ומשום נסיונא פלומר דאי שרינו לזבוגי ולא חיישינו למאי דעבדא מלאכה בשבת אתו לאשולי ולאגורי בהמתו לגוי ועביד בה מלאכה בשבת וישראל מצווה על שביתת בהמתו.

או משום נסיונא דזימנין דזבנא ניהלה סמוך לשקיעת החמה בערב שבת ואמר ליה תא פסאי ניהלה ושמעיה לקלה ואזלא מחמתיה וניחא ליה והיה מחמר אחר בהמתו בשבת.

ואם כן קשיא על הריצב"א היאך התיר על ידי שימכור הבהמה לגוי ויזקוף עליו בהלואה פדי שיעשה הגוי מלאכה בשבת בבהמה זו והלא אין מוכרין לגוי בהמה גסה אף על גב דהתוס' והרא"ש פתבו התם דהאידידא נהגו היתר וכתבו שכן נהגו הגאונים הא לא פתבו כן אלא משום דאי אפשר בענין אחר משום דהאידידא אנו דרים בין הגוים ואין ישראלים

מצויים לקנות זה מזה ונהרי זה צריף למכור בהמתו ונוהגים היתר משום פסידא דישראל דכי האי גונא קאמר התם בגמרא אי הכי אפי' חיטי ושערי נמי לא נזבן.

אמר רב פפא אי אפשר הכי נמי. אבל לא אפשר שרי.

והעלו התוספות בסוף דלא נהגו היתר אלא וישראל קנה הבהמה מתחלה לצורך עצמו ואחר כך נמלה ורוצה למכרו אז שרי למכור לגוי משום דאם לא ימכרנו יפסיד אבל ליקח סוסים ולמוכרם כדי להרויח אסור.

וכן כתב הטור י"ד סימן קנ"א. ואם פן היאך התיר הריצב"א על ידי מכירה לגוי וכו' ליה אלא על פרוה לא התיר הריצב"א אלא התם משום פסידא דישראל ולא הוי אפשר ליה בענין אחר שפבר היו לו שדות בשותפות עם הגוי והיה צריף לעבד השדות והנה ניחא ליה לישראל אלו היה הגוי צניית ליה ולא היה עושה מלאכה בשבת אלא שאין הגוי רוצה לצניית ליה לשבות ולנוח בשבת והיה עושה המלאכה בעל פרוה לכך אפילו כשהבהמה היא פולה של ישראל יש להתיר על ידי פן שימכור הבהמה לגוי ויזקוף עליו דמיה בהלואה וכו' פיון דא"א ליה בענין אחר דאין הגוי רוצה ליקח בהמתו של ישראל למלאכה אלא כדי שיעשה בה מלאכה גם בשבת.

ואם לא יקח הגוי בהמתו של ישראל הנה ליה פסידא לישראל שאנו דרים בין הגוים ואין ישראלים מצויים לשפן או לקנות זה מזה לכך יש להתיר בכי האי גונא למכור לגוי ויזקוף עליו דמיה בהלואה וכו' דהוי כעין מה שכתבו התוספות במי שקנה הסוס לצורך עצמו ואחר כך רוצה למכרו דנוהגים היתר האידנא משום פסידא דלא אפשר ליה בענין אחר הכי נמי אם יש לו פבר שדות בשותפות וצריף לעבדם ואי אפשר ליה בענין אחר אע"ג דמתחלה לאו שפיר עביד ישראל שנסתמך עם הגוי ולא אסיק אדעתיה שהגוי יעשה מלאכה בשבת מפל מקום ענין זה הוי כדעבד דאפשר שמתחלה היה סבור שיועיל לו תנאי שהגוי יעשה בחלקו בשבת והוא ביום אחר מימות החול וכיוצא בזה לכך מיקרי לא אפשר ליה בענין אחר ומשום פסידא דידיה יש להתיר לו בענין זה שימכור לגוי וכו'.

אבל בכי האי גונא שהישראל הוא המוליך בסוסיו משאות מאחרים בשפך והגוי הוא שכירו ליום או לשבוע או לחדש ויכול הוא לשבות ולנוח בשבת פרונו ואין רשות הגוי עליו אלא שמערים לעשות פן ומוכר לגוי כדי להפקיע איסור שבת איסור גמור הוא למכור בהמה גסה לגוי דבכי האי גונא לא נהגו היתר בשום מקום ובשום זמן פיון דאפשר ליה בענין אחר ולית ליה פסידא פלל אלא הא דצריף לשבות בשבת הא לא הוי פסידא דידיה אלא רנוחא דידיה ובמקום דלית ליה פסידא לא נהגו היתר בשום מקום ובשום זמן: ואפילו האידנא בדורות האחרונים שאחרי בעלי התוספות שאנו דרים יותר בין הגוים מאשר היו דרים בזמנם לא נהגו היתר לסחור בסוסים לקנות כדי למכור לגוים רק במקצת מקומות נוהגים היתר והנינו עיקר מחיית' הוא בסוסים שהם לרכיבה ואין בהם מלאכה דאורייתא דחי נושא את עצמו דהכי סבירא ליה לרבי יהודה פן בתירא במתניתין והלקתא פנותיה ושרי בכי האי גונא דהכי כתבו התוספות התם ואף שלפעמים מוכרים סוסים למשנה בקרון אפילו הכי נראה דמותר הוא משום טעמא דאיתא התם

בגמרא רב אדא שרי לזבוגי לחמרא אידי דספסירא אי משום נסיוני הא לא ידעה לקלא דאזלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות פינון דלאו דידיה היא לא אושלי ולא מוגרי. ועוד משום דלא נגלי ביה מומא. פירש הרא"ש התם וכן הטור ספסירא הוא ישראל הקונה בהמות למוכרו לאלתר וכו'.

והאידינא איתא נמי להאי טעמא דכל אלו הסותרים בסוסים כדי למכור לגוים אינם אלא ספסירא שקונים כדי למכרו לאלתר ולא ידעי לקלא למיזל מחמתיה. וגם לא אושלי ולא מוגרי דלא נגלי ביה מומא.

ונה ברור נאמת הוא דכל אלו הסותרים בסוסי' כדי למכור לגוים אין משאילין ואין משפירין כלל לאחרים באשר אנחנו רואים באותן שנוהגין היתר במערהרי"ן ואיסטריי"ך. ואלו שמשאילין ומשפירין אינם קונים כדי למכור לגוים אלא לצורך עצמם הם קונים כדי להשאיל ולהשפיר רק פשאין הסוס צריך לו או מחמת דוחקו הוא מוכרו לאחרים ובכי האי גונא שרי למכור לגוים משום פסידא דידיה דאי אפשר ליה בענין אחר כמו שפכתו התוספות והרא"ש לכך אין לאסור האידינא לאלו שנוהגין היתר.

אבל אלו שיש להם סוסים ועגלות ומוליכים משאות בשכר דלית להו פסידא כלל אם יהיו שובתים ונוחים בשבת ואפשר להו בענין אחר והם מוכרים בכונה לגוים כדי להפקיע איסור שבת נדאי ודבר פשוט הוא דעוברים על דברי חכמים שאמרו אין מוכרין בהמה גסה לגוים בכל מקום.

וצריך למחות על ידם שלא יעשו כן ולקנותם: ודמא הא מילתא להא דאיתא בפרק הפועלים דף צ' הלן תורין דגנבין ארמאיין ומגנחין יתהון פירש מסרסים הערמה איתעבד בהו אערימו עלניהו ויזדבנון וכו' הרי התם עבדין ארמאי בלא דעתן של ישראל אפילו הכי אסור משום שלא יאמרו שהיה מדעתם או משום שלא ילמדו לעשות כן כמו שפכתו התו' התם מפל שפן כאן דגרע טפי דאית לן למיקנסיה דלא יהיו רגילים לעשות כן פינון דמילתא דשכיח הוא דעבדי הכי למיזבנא לגוי כדמסיק בהשולח דף מ"ד במוכר בהמה גסה קונסין אותו עד ק' בדמיה ובעבד עד עשרה בדמיו משום דעבד מילתא דלא שכיחא ובהמה מילתא דשכיח נאף על גב דהב"י הביא דברי רבי ירוחם בשם גאון דאין דנין קנס שהוא בחוצה לארץ הא כבר הביא הרא"ש שם דברי רב אלפס שכתב כן בשם גאון והשיג עליו דמה ענין זה לקנסות דאין גובין בכל דאותן קנסות הם שחיבה התורה ואין גובין בבבל משום דבעינן מומחין ואין סמיכה בבבל אבל אם חכמים תקנו קנסות לעשות סיג לתורה למה לא יגבו אותו בבבל.

וכן הרמב"ם בפרק ד' מהלכות שבת כתב גם כן שגובין וכו'. וגם אין ענינינו בקנס שהוא שאמרו בגמרא דקנס הוא אינו אלא שיחזור ויקנה הבהמה מן הגוי וענינינו הוא אף שהוא חוזר ולוקח סוסיו אחר השבת מן הגוי ראוי לקנס כדי שלא יהא רגיל לעשות כן דבכי האי גונא דלית ליה פסידא ואפשר ליה בענין אחר לא נהגו היתר בשום מקום ובשום זמן וגם הריצב"א לא התיר אלא במקום פסידא דלא הוה אפשר ליה בענין אחר כמו שבארנו למעלה: ומהאי טעמא נראה נמי לומר דאפילו ספר מצות שהביא הטור שכתב שמוותר להשפיר לכתחלה על ידי הפקר לא התיר אלא דוקא להשפיר ומשום

פְּסִידָא וְהִינּוּ נְמִי עַל פִּי שְׁפָתָיו הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש בְּמָה שְׁנוּהֻגִים הֵיטֵר לְסַחֵר בְּסוֹסִים הַכִּי נְמִי אֵית לֹן לְהַתִּיר לְהַשְׁפִּיר סוֹסִים לְגוֹיִם מִשּׁוּם שְׁאֲנוּ דְרִים הָאֵינְדְּנָא בֵּין הַגּוֹיִם וְאִין יִשְׂרָאֵלִים מְצוּיִים לְשַׁפּוֹר זֶה מְזַה.

וְהָרִי הוּא צְרִיף לְהַשְׁפִּיר וְאִין הַגּוֹי רוֹצֵה לְשַׁפּוֹר אֱלָא עַל דְּעַת שְׂיַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּסוֹס גַּם בְּשִׁבְתָּ וְלִישְׂרָאֵל טְפִי הָרִי נִיחָא לִיה אֱלוּ הֵיךְ רוֹצֵה הַגּוֹי לְשַׁפּוֹר לִימּוֹת הַחֹל לְבַד אֱלָא שְׂאִין הַגּוֹי רוֹצֵה לְשַׁפּוֹר אֱלָא כְּדִי שְׂיַעֲשֶׂה גַם מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּ וְהָרִי כְּאִי אֶפְשָׁר לִיה בְּעַנְיָן אַחֵר.

לְכָף יֵשׁ לְהַתִּיר לוֹ עַל יְדֵי הַפְּקָר מִשּׁוּם דְּסַבִּירָא לִיה לְסַפֵּר הַמְּצוֹת דְּזֶה מִקְרִי אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּעַנְיָן אַחֵר וְהָרִי כְּגִיגִית וְגַר דְּשָׂרִי ב"ש עַל יְדֵי הַפְּקָר מִשּׁוּם דְּאִי אֶפְשָׁר לִיה בְּעַנְיָן אַחֵר הַכִּי נְמִי כָּל פִּי הָאִי גְנוּנָא.

וְלְכָף לֹא כָּתַב סֵפֶר הַמְּצוֹת אֱלָא לְהַשְׁפִּיר וְלֹא כָּתַב לְהַשְׁאִיל מִשּׁוּם דְּעֵיקָר טַעְמָא הוּא מִשּׁוּם פְּסִידָא דִּידְדִּיה. וְלִפִּי זֶה נְמִי אֲתִי שְׁפִיר הָא דְלֹא הִתִּיר סֵפֶר הַמְּצוֹת לְהַשְׁפִּיר הַגּוֹי עַל יְדֵי הַפְּקָר אֱלָא בְּאֶחָד מִשְׁאָר יְמוֹ' הַחֹל וְלֹא בְּעַרְב שִׁבְתָּ כְּמוֹ שְׁכָתַב הַב"י בְּשִׁמוֹ וְהִינּוּ אֶפְּלוּ כְּשִׁרוֹצֵה לְהַשְׁפִּיר בְּהַבְלָעָה לֹא הִתִּיר לְהַשְׁפִּיר בְּעַרְב שִׁבְתָּ מִשּׁוּם דְּנִרְאָה תְּחִלַּת הַשְׁכִּירוֹת הוּא בְּאִיסוּר שְׁשׁוּכְרָה לְשִׁבְתָּ וּבַכֹּה"ג לֹא מְהִי הַפְּקָר אֲבָל בְּשְׁאָר יְמוֹת הַחֹל דְּשׁוּכְרָה לִימּוֹת הַחֹל שְׁהוּא בְּהִיתֵר וְהָרִי נִיחָא לִיה דְּלֹא יַעֲשֶׂה הַגּוֹי מְלָאכָה בְּבִהְמָתוֹ בְּשִׁבְתָּ.

אֱלָא שְׂאִין הַגּוֹי רוֹצֵה בְּכָף וְהוּא צְרִיף לְהַשְׁפִּירָה וְהָרִי לִיה פְּסִידָא וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּעַנְיָן אַחֵר. לְכָף יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי הַפְּקָר דְּהָרִי כְּמִי שְׁקוּנָה סוֹס לְצוֹרְף עֲצָמוֹ וְאַחֵר כְּף צְרִיף לְמִוְכָרוֹ.

אֲבָל בְּעַנְיָן זֶה שְׁעוֹשִׂים אֱלוּ הָאֲנָשִׁים הַמּוֹלִיכִים מִשְׁאֵוֹת בְּסוֹסִיָּהֶם וְלִית לְהוּ פְּסִידָא כְּלָל אִם יִהְיוּ שׁוֹכְתִים בְּשִׁבְתָּ וְהֵם עוֹשִׂים כְּף בְּכוּנְנָה כְּדִי שְׁלֹא לְשִׁבְתָּ בְּשִׁבְתָּ וְדִאִי דְאֶפְּלוּ סֵפֶר הַמְּצוֹת מוֹדָה דְלֹא מְהִי הַפְּקָר לְזֶה אֶפְּלוּ הַפְּקָר בְּכַנִּי שְׁלִישָׁה: וְעוֹד נִרְאָה לוֹמֵר דְלֹא דְמִי נְדוֹן דִּיזֵן לְהָא דְכָתַב הַרִיב"א דְעַד כָּאן לֹא הִתִּיר הַרִיב"א עַל יְדֵי שְׂיַמְפּוֹר אוֹ יְלֹנָה לְגוֹי וְיִזְקוּן עֲלֵיו דְמִיָּה וְכו' אֱלָא בְּגוֹי שְׁהוּא מְחוּץ לְבֵיתוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל אֲבָל לְגוֹי שְׁהוּא בְּבֵיתוֹ כְּגוֹן אֱלוּ שְׁמוֹכְרִים לְגוֹיִם שְׁכִירִים אֲצֵלָם לֹא הִתִּיר כְּלָל דְכֹה"ג כָּתַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן בְּחִמְץ שְׁצָרִיף לְמִכְרוֹ קוֹדֵם פְּסַח לְגוֹי שְׁהוּא מְחוּץ לְבֵיתוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל דְּנִקָּא.

וְכֵן פְּסַח הַב"י בְּטוֹר א"ח סִימָן תמ"ח: וְעוֹד נִרְאָה לוֹמֵר דְעַד כָּאן לֹא הִתִּיר הַרִיב"א הֵתֵם אֱלָא דְנִקָּא שְׁמוֹכֵר לוֹ עַל כָּל מְשָׁף זְמַן שְׁתַּהֲיָה בְּהִמְתּוֹ אֲצֵלוֹ וְלֹא עַל שִׁבְתוֹת לְחוּד. וְגַם הַגּוֹי הוּא לְבַדוֹ שְׁם עִם בְּהִמְתּוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל וְאִין הִישְׂרָאֵל שְׁם וּמְזוֹנוֹת הַבְּהֵמָה עַל הַגּוֹי וְהָרִי הַפֶּל נִקְרָא עַל שְׁם הַגּוֹי וְלֹא עַל הִישְׂרָאֵל הֵתֵם הוּא דְשָׂרִינָן מִשּׁוּם דְאִיכָּא פְּרָסוּם טוֹבָא דִישְׂרָאֵל מְכַר בְּהִמְתּוֹ לְגוֹי וְלִית בְּהַ מִשּׁוּם מְרֵאִית הָעֵינ אֲבָל בְּעַנְיָן זֶה שְׂאִינוּ מוֹכֵר לְגוֹי אֱלָא לְשִׁבְתוֹת לְחוּד וְהִישְׂרָאֵל תְּמִיד שְׁם עִם הַבְּהֵמוֹת וּמְזוֹנוֹתֵיהֶם הַפֶּל עַל הִישְׂרָאֵל וְהָרִי נִקְרָא הַפֶּל עַל שְׁם יִשְׂרָאֵל וְלִיכָּא פְּרָסוּם דְמְכַר יִשְׂרָאֵל הַבְּהֵמוֹ' לְגוֹי אִיכָּא מְרֵאִית הָעֵינ שְׁהֵרוֹאִים יְסָבְרוּ שְׁבִהְמָה שְׁל יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה מְלָאכָה וְדִאִי יֵשׁ לְאַסְוֵר וְאֶפְּלוּ אִם יִלְמְדוּ גַם הֵם לַעֲשׂוֹת כֵּן לְמַפּוֹר עַל כָּל מְשָׁף זְמַן שְׂיַהְיוּ הַבְּהֵמוֹת אֲצֵלוֹ מְכָל מְקוֹם

בינון שְׁהִישָׁרָאֵל תְּמִיד עִם הַבְּהֻמוֹת וּמְזוֹנוּתֵיהֶם עָלָיו וְהַגּוֹי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂכִירוֹ לְיוֹם אוֹ לְשָׁבוּעַ אוֹ לְחֹדֶשׁ מִקְרִי הַכֹּל עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְאִיכָּא מְרֵאִית הָעֵין לְכֹה יֵשׁ לְאַסּוֹר: עוֹד יֵשׁ צַד אַחַר דָּאֵין לְהַתִּיר לָהֶם בְּעֵנִין זֶה שִׁיְהִיו מוֹכְרִים לְגוֹיִם קְוֹדֵם שְׁבֵת מְשׁוּם שְׁהַגּוֹיִם אֵינָם מוֹצִיאִים הַסּוּסִי וְהַעֲגָלוֹת מְרֵשׁוֹת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּשֵׁבֵת וְזֶה אֶסְרוּ חֲכָמִים מְשׁוּם הָרוֹאִי שִׁיְחַשְׁבוּ שִׁישָׁרָאֵל נוֹתֵן לוֹ פְּדִי לְהוֹצִיאָהּ דְּהָא דְּאִיתָא בְּבִרְיָיְתָא פְּרָק קַמָּא דְּשֵׁבֵת דָּף י"ט נוֹתֵנִין לְפָנֵי הַגּוֹי מְזוֹנוֹת בְּחֻצָּר נָטְלוּ וְיֵצֵא אֵין גְּזָקִין לוֹ הֵינָנו דְּנוֹקָא מְזוֹנוֹת שְׂדֵרְכֵן לְאַכְלוּ בְּחֻצָּר אֶבֶל שְׂאָר חֲפָצִים לֹא דְהָכִי כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש הָתָם וְאַפְּלוּ מְזוֹנוֹת אִם מְפָרֵשׁ לְהוֹצִיאָהּ נְמִי אֶסּוֹר דְּהָכִי אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי וְהָכִי דְּיִיגָק הָרַב הַמַּגִּיד מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם הֵבִיאוּ הַב"י בְּטוֹר א"ח סִימָן שַׁכ"ה וְאַפְּי' בְּשֵׁחֲפָץ הוּא שֶׁל גּוֹי אֶסּוֹר לְהַנְיָחוּ לְהוֹצִיאֵו מְרֵשׁוֹתוֹ בְּשֵׁבֵת מְשׁוּם הָרוֹאִים שֶׁלֹּא יִהְיוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא שֶׁל הַגּוֹי אִף עַל גַּב דְּבַתּוֹסְפוֹת פ' קַמָּא דְּשֵׁבֵת רִישׁ דָּף ב' כְּתָבוּ דְּכֻשְׁחֲפָץ הוּא שֶׁל הַגּוֹי לִיכָּא אִסּוֹר כָּלֵל אֶפְּלוּ בְּמַכְנִיס וּמוֹצִיא כָּל הַיּוֹם הָא לֹא כְּתָבוּ כֵּן אֶלָּא מִפְּחַ גְּוֹשְׁיָא דְּקֻשְׁיָא לְהוּ וְיִכְבֵּר דְּחָה הָרָא"ש הָתָם אֵת דְּבִרְיָהֶם וּמֵצֵא יֵשׁוּב לְקוֹשְׁיוֹתָם דְּמַתְּיָשֵׁב טְפִי וְכַתֵּב דְּבִאֲשַׁכְּנֵז מוֹרִין לְאִסּוֹר וְכֵן מְסַתְּבֵר וְכו' וְהָכִי פָּסַק הַטּוֹר בְּסִי' שַׁכ"ה: וְעוֹד נִרְאֶה לומר דְּאַפְּלוּ לְפִי דְּבִרְיָ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁכְּתָבוּ דְּלִיכָּא אִסּוֹר כָּלֵל בְּגוֹי שֶׁמוֹצִיא וּמַכְנִיס חֲפָצוֹ אֶפְּלוּ כָּל הַיּוֹם וְלֹא חֲשָׁשׁוּ לְמְרֵאִית הָעֵין לֹא כְּתָבוּ כֵּן אֶלָּא הִיכָּא דְּבִאֲמַת הַחֲפָץ הוּא שֶׁל גּוֹי מְשׁוּם דְּסִבְרָא לִיָּה דְּהָתָם לֹא חֵיִישִׁין שֶׁהָרוֹאֶה יִסְבֹּר שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לוֹ לְהוֹצִיאֵו מְשׁוּם דְּאַפְּלוּ אִי הִנֵּה חֲפָץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ אֶסּוֹר אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁנִּרְאֶה כְּנוֹתֵן לוֹ עַל מְנַת לְהוֹצִיאֵו וְהוּי כְּתָרִי חֲשָׁשׁוֹת חַד שֶׁחֹשְׁשִׁין שֶׁהָרוֹאֶה יִסְבֹּר שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹד חֹשְׁשִׁין שִׁיִּסְבֹּר שְׁנוֹתֵן לוֹ עַל מְנַת לְהוֹצִיאֵו וְאַפְּשֵׁר דְּכֹלֵי הָאֵי לֹא חֵיִישִׁין דְּחֻשְׁשָׁא רְחוּקָה הִיא אֶבֶל כְּשֵׁחֲפָץ הַהוּא בְּאֲמַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא שֶׁקְוֹדֵם שְׁבֵת הַקְּנָה לְגוֹי וְהַגּוֹי אֵינוֹ נוֹטְלוֹ מְרֵשׁוֹתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּשֵׁבֵת מוֹדִים הַתּוֹסְפוֹת דְּאֶסּוֹר מְשׁוּם מְרֵאִית הָעֵין דְּכֵינּוּ דְּחֲפָץ זֶה הִנֵּה מְוַחֲזָק דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא חֵיִישִׁין שֶׁהָרוֹאֶה יִסְבֹּר שֶׁעֲדֵינּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא וְנִתְּנוּ לוֹ עַל מְנַת לְהוֹצִיאֵו וְהָאֵי חֲשָׁשׁא קְרוּבָה הִיא וְחֵיִישִׁין לָהּ: וְלְפִי זֶה דְּבַר פְּשוּט הוּא דְּכֻשְׁעוֹשִׁין כְּוָה שֶׁמְפַקִּירִין אוֹ מוֹכְרִין קְוֹדֵם שְׁבֵת וְהַגּוֹי אֵינָם מוֹצִיאִים מְרֵשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד הַשְׁבֵּת דְּאִסּוֹרָא קָא עֲבָדִי וְעוֹבְרִים עַל דְּבִרְיָ חֲכָמִים מְלַבֵּד אִסּוֹרִים אַחֲרִים הַעוֹשִׂים הֵם וְאַחֲרִים עֲמָהֶם שֶׁכְּלִיל שְׁבֵת הֵם מְשַׁתְּמָשִׁים בְּכָלִי חֲפָצֵיהֶם וּבְמַלְבוּשֵׁיהֶם וּלְמַחְרָתוֹ בְּשֵׁבֵת מוֹסְרִים הַכֹּל לְהַעֲגָלָנִים לְהוֹלִיף עֲמָהֶם כִּי הִמָּה גַּחְפָּזִים לְלַכֵּת אַחֲרֵי הַעֲגָלוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת וּמְקִילִים הַמְּשָׂא מַעְלֵיהֶם הָרִי הֵם חוֹטְאִים וּמַחְטִיאִים אַחֲרִים אֶלָּא אֶפְּלוּ אִם רוֹצִים לְהַפְּקִיר אוֹ לְמַפְּוֹר קְוֹדֵם שְׁבֵת וְהַגּוֹי יוֹצִיא הַכֹּל קְוֹדֵם שְׁבֵת מְרֵשׁוֹתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְּלוּ הָכִי אֶסּוֹר לְעֵשׂוֹת כֵּן מְטַעֲמָא דְּכַתִּיבָנָא לְעִיל דְּלֹא מְצִינוּ הֵיתֵר בְּכַה"ג אֶלָּא דְּנוֹקָא הִכִּי דָּאֵי אֶפְּשֵׁר בְּעֵנִין אַחַר וְאִית לָיָה פְּסִידָא לְיִשְׂרָאֵל וְאַפְּלוּ סִפְרַת הַמְּצוֹת מוֹדָה בְּזֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ לְעִיל: הָרִי מְבֹאֵר דְּלֹא מְהַיָּי לְהוּ לְהַפְּקִיר אוֹ לְמַפְּוֹר קְוֹדֵם שְׁבֵת לְגוֹיִם כְּדִי שִׁיּוֹלִיכוּ הַמְּשָׂאוֹת בְּשֵׁבֵת אֲמָנָם לְצוֹרֵךְ מְצוּה דְּרַבִּים כְּגוֹן לְהוֹלִיף אֶתְרוּגִים לְזִכּוֹת רַבִּים שִׁיְקִימוּ הַמְּצוּה בְּשֵׁעֲתָהּ וְצָרִיכִים לְמַהֵר הִלִּיכְתָם הַתְּרַתִּי לָהֶם עַל יְדֵי הַפְּקָר דְּבַמְּקוֹם מְצוּה אֵין לְהַחְמִיר וּגְדוּלָה מְזוֹ מְצִינוּ בְּפָרָק הַשּׁוֹלְחַן דָּף ל"ח בְּרַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁשְׁחַרְרַר עֲבָדוֹ וְכו' אִף עַל גַּב דְּלְעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ כְּתִיב מִכָּל מְקוֹם מְשׁוּם מְצוּה דְּרַבִּים לְצַרְף אוֹתוֹ לְעֵשְׂרָה שְׁפִיר דְּמִי מִכָּל שְׁכֵן כָּאֵן עַל יְדֵי הַפְּקָר דְּלִיכָּא אִסּוֹר כָּלֵל אֶלָּא דְּלַכְתַּחֲלָה

מתמירינן אבל במקום מצוה אין להחמיר או אפשר אפילו ע"י מכירה נמי שרי: אע"ג דבפרק בתרא דראש השנה איתא במתניתין שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום וכו' ולא רוכבין על גבי בהמה וכו' וטעמא משום דתכמים העמידו דבריהם לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה ואם כן פאן דאיפא איסור דרבנן שאסרו למפון בהמה גסה לגוים והיאך יהא מותר למפון לגוי בהמה גסה בשביל אתרוג הלא העמידו דבריהם לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה שאני הכא פנין שפכר נהגו היתר באיסור מכירת בהמה גסה לגוים משום שאנו דרים בין הגוים ואי אפשר בענין אחר ואמרין דאקא לא גזרו הוא הדין בענין זה לצורך מצוה הני פאי אפשר בענין אחר וסמכינן אהא דנהגו היתר מפל מקום אין הדבר מוכרע כל פה לכה אין להתיר אפילו לצורך מצוה אלא ע"י הפקר לא ע"י מכירה אבל שלא לצורך מצוה אין להתיר לא על ידי הפקר ולא על ידי מכירה: וכל זה אינו אלא בשבת מפני שאדם מצונוה על שבימת בהמתו בשבת מדאורייתא אבל ביום טוב יש להתיר להשכיר לכתחלה בהמתו לגוי ואפי' הפקר אינו צריך מפני שפך הסכימו האחרונים שאין אדם מצונו' על שבימת בהמתו ביום טוב אע"ג דבירושלמי משמע דאדם מצונוה על שבימת בהמתו הביאו הרא"ש ריש פרק בתרא דביצה מפל מקום רוב האחרונים פסקו דאין אדם מצונוה על שבימת בהמתו ביום טוב ורשאי לכתחלה להשכיר לגוי אפילו שלא ע"י הפקר רק שישפוך בהבלעה כדי שלא יהנה משפר יום טוב שלא בהבלעה אבל להשכיר בהמתו לגוי שיעשה מלאכה ביום טוב ונהנה משכירות שלא בהבלעה ודאי דאסור הוא ומפל שפן כשישראל אינו משכיר כלל בהמתו לגוי אלא ששולח לשכירו גוי בסוסיו ומוליך משאות ביום טוב והרי הוא עוסק בשל ישראל ודאי דאיסור גמור הוא אף על גב דפסקו הפוסקים שאין אדם מצונוה על שבימת בהמתו ביום טוב היינו דוקא כשאין הישראל נהנה באות' מלאכה והגוי עושה כן מדעת עצמו פגון שהשאלה או השכירה לגוי על מנת שיחזירנה לו קודם יום טוב והגוי מעפכה ולא החזירה דבכי האי גונא בשבת צריך להפקירה פנין דמצונוה על שבימת בהמתו אבל ביום טוב אינו צריך להפקירה פנין דאינו מצונוה על שבימת בהמתו ביום טוב ובענין זה פסק מהרמ"א בהג"ה סימן רמ"ו על פי הב"י בסימן ש"ה בשם שג"ל הלקט שאין האדם מצונוה על שבימת בהמתו ביום טוב דבהכי מייירי התם בשבילי הלקט כמבואר בב"י התם סימן ש"ה והוא הדין כשהבהמה היא בידי הרועה והרועה עושה מלאכה מדעת עצמו ביום טוב דבכי האי גונא בשבת צריך למחות כשרואה ואפילו הרוקח דסבירא ליה דאין איסור שבימות בהמה עליו כשהגוי עושה שלא מדעת ישראל ואין לישראל שכירות הובא בב"י סימן רמ"ו מפל מקום סבירא ליה דצריך למחות כשרואה אותו משתמש בבהמתו בשבת כמבואר התם בדבריו שהביא הב"י אבל ביום טוב בכי האי גונא שמסרו לרועה קודם יום טוב אינו צריך למחות פנין שאין שבימת בהמתו עליו ביום טוב אבל להשכיר בהמתו כדי לעשות מלאכה ביום טוב וליהנות משכר יום טוב שלא בהבלעה ודאי דאסור משום דמקבל שכר יום טוב ומפל שפן כשאין הישראל משכיר כלל בהמתו לגוי אלא שהגוי הוא שכירו והוא מוליך משאות בבהמת של ישראל על פי ציוויו של ישראל ודאי דאסור גמור הוא דהרי כבר הסכימו רוב הפוסקים דאסור להוציא משאות על הבהמה ביום טוב וכל מה שאסור לישראל לעשות אסור לומר לגוי לעשות אפי' שיאמר לו קודם יום טוב עשה כן ביום טוב אסור דבזה

שנה יום טוב לשבת: ועוד שהרי כשם שאין לו לאדם אלא אלפים אמה ביום טוב כף פל כלי ובהמתיו אין להם אלא אלפים אמה שלו והיא יהא רשאי ישראל למסור בהמתו ומשאו לגוי ביום טוב שיוציאם מחוץ לתחום שלו ואלא אפילו ליש אומרים שהביא הפל בו דסבירא ליה דאין שבתית בהמה ומחמר.

נקרא מלאכה ביום טוב מכל מקום איסור תחומין איסור ביום טוב כמו בשבת לכ"ע ואם כן היא יהא מותר לישראל לומר לגוי שיוציא בהמתו ומשאו ביום טוב מחוץ לתחום ואלא כל מה שאסור לו לישראל לעשות אסור לומר לגוי לעשות אם לא במקום מצוה דשבות במקום מצוה לא גזרו אבל שלא במקום מצוה לא: אף על גב דמקצת פוסקים סבירי להו דמותר למסור לרועה גוי ואין לחוש שיוציאה מחוץ לתחום הובא בש"ע בא"ח סימן ש"ה שאני רועה דעושה שלא מדעת ישראל אבל כן שישאל מוסר לו בהמותיו ומשאו כדי שיוציא מחוץ לתחום דבר פשוט הוא דאינו רשאי לעשות כן וכבר נתבאר דאפילו על ידי הפקר קודם שבת לאו שפיר דמי למיעבד הכי דלא מצינו היתר על ידי הפקר אלא במקום פסידא ואי אפשר לו בענין אחר אבל בדליכא פסידא לא מהני הפקר בין בשבת בין ביום טוב אם לא להשפיר ביום טוב בהבלעה שרי כמו שבארנו למעלה דהגוי אינו עוסק במלאכה ישראל אלא במלאכת עצמו וישאל אינו נהנה משכר י"ט אלא ע"י הבלעה שרי אבל בענין אחר לא: וליכא למימר כיון שהגוי מקבל שכירות ממנו בדנפשיה קטרח ושרי דהא לא שרינו מטעם זה אלא דוקא כשהגוי עושה מלאכה בביתו ולא בביתו של ישראל וגם צריך שלא יהיה מפורסם שהמלאכה היא של ישראל אבל בכי האי גוונא שהגוי הוא תמיד אצל ישראל ומלאכתו מפורסמת שהיא של ישראל אסור בכל גוונא ואפילו כשהם על הדרך שאין הדריים שם יודעים שמלאכתו של ישראל היא או שהם בין הגוים מכל מקום כיון שעל הרוב יש עמהם אורחים יש לחוש שמא יחשדו אותו שלא קצב שכר עם הגוי וגם בני ביתו יחשדו אותו וכל זה מבאר הוא מתוך דברי הטור וב"י וש"ע בסיומן רמ"ד ורמ"ז אלא שאין להאריך ובתשובת ר"ל בן חביב סימן כ"ח כתב ג"כ לאיסור לצאת בהמת חוץ לתחום על ידי גוים יעניין שם כי האריך ולאפוקי מדעת מורה אהד שרצה להקל: שאלה ל"ו ישראל שקנה מן נכרי כלי כסף שהפך מפירים ויודעים שהם אסורים לקנות כי משל פומרים הם ואותו ישראל מכרם לישראל אחר.

ואחר כף נתפס הגנב ואמר שמכר ליהודי אהד אלא שאינו מכירו ומתוך שיד הפומרים תקיפה הוצרכו הקהל לרצותם ברצוי כסף ועתה רוצים הקהל להפרע מהישראל שני כי הישראל הראשון עני הוא וזה טוען כי הוא לא קנה מהגנב כלום רק מישראל דעביד איסורא קודם שבא אליו והוא לא עביד מידי ולא גרם היזק לקהל שיתחייב מאומה ועוד טוען שאפילו הישראל הראשון נמי לא יתחייב אחרי שאין הגנב מכירו ואינו יכול להביאו לידי ספנה לא אהנו ליה קהל מידי אף על פי שהאמת כן הוא שישאל אל זה קנה מהגנב הכסף מכל מקום כיון שקנה ממנו בענין שלא היה יכול להפירו ואינו יכול להביא לידי ספנה אין לו תועלת בזה שסלקו הקהל לפומרים ומה שהכומרים היו מיראים את הקהל מיקרי עלילה ומזל דידהו גרם שהרי על פי הדין לא היו הפומרים יכולים לזכות מן הקהל מאומה אלא שהקהל היו ירואים מפניהם הרי עלילה דידהו הוא: תשובה טענתו שנייה דקטעין שאפילו הישראל הראשון שקנה מן הגנב עצמו נמי לא יתחייב כיון דאין

הגנב מפירו ואינו בספנה וכו' ודאי דלאו טענה הוא דהרי מפל מקום הנה הוא מתעסק בדברים האסורים דחרם הקדמונים הוא שלא ליקח דברים פאלו מפני הספנה הובא בתשובה מהר"ם בין תקנות ר"ג מאור הגולה ותקנות ר"ת וקהלות ונהרי זה שקנה דברים פאלו גרם ספנה לקהל ומיקרי רודף פמי שמתעסק בזיופים שפסק מהר"ם מווי"רבורך שיכולים למסרו למלכות הביאו בהג"ה ש"ע ח"מ סימן שפ"ח וסימן תכ"ה וכינון שיזם תקיפא ושכיחא וברי היזקא דידהו מפני שרגילים להוליך הגנב בין היהודים והוא מגיד על מאן דהוא שקנה ממנו הגניבה אפילו שאינו פן לי פיהם דבר שוא כאשר קנה מקרה זה בעו"ה פעמים הרבה ונמצא מי שעובר על זה מיקרי רודף וגורם ספנה לצבור לכך דבר פשוט הוא שצריך לשלם לקהל כל היזקם ולא מיבעיא פהאי מילתא שניכר שהוא מפלים האסורים ליקח אלא אפילו אי הוה כסף שבור שאינו ניכר כל כך שהוא מן דברים האסורי מפל מקום מיקרי רודף דצריך כל אדם להתבונן בעסקיו שלא יהא ספנה בדבר ואדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד וכו' דיותר צריך אדם לזהר ולשמור שלא יזיק משלא יזיק כמו שכתבו התוספות בריש פרק המניח בדבור המתחיל אמאי פטור איבעי ליה לעיוני וכו' לכך אין טענה שנייה טענה כלל וזה פשוט הוא: אלא אפילו טענתו ראשונה שטען שהוא אינו פושע בדבר כלל והוא לא עביד איסורא כלל שהרי לא קנה מהגנב אלא מישראל הא נמי לאו טענה היא דכינון דהוא נמי ידע שהדברים האלו הם מדברים שאסור להתעסק בהם לא היה לו לקנות מישראל הראשון דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב אף על גב דהוא לא קנה מהגנב עצמו ולא מיקרי חורא אלא ישראל ראשון מיקרי חורא מפל מקום לענין איסור קניית דברים האסורים מיקרי חורא דישאל ראשון מיקרי עכברא והוא חורא דאלו לא היה לישראל ראשון חורא למכור לא היה הוא עובר לקנות דברים האסורים ודאי דלענין גניבה מיקרי הגנב עכבר ונהקונה הראשון חורא ונהינו אלו היו דברים שאין בהם איסור לקנות ולא חל עליהו אלא איסור גניבה לחוד אז שפיר מצינו למימר דישאל שני לא עביד מידי פינון שפכר קנה הראשון אבל אם הם דברים האסורים לקנות הרי מלבד האיסור גניבה יש בהם עוד איסור קנייה ועבר הלוקח הראשון וקנה על זה מיקרי הראשון עכבר וישני חורא ולא מיבעיא היכא דאין הקהל יכולים להפרע מן הישראל הראשון כמו בנדון זה שהישראל הראשון הוא עני פשיטא שצריך הישראל השני לשלם מטעם שיתבאר אלא אפילו אי היו הקהל יכולים להפרע מישראל הראשון אפילו הכי יכולים להפרע מן הישראל השני כמו מן הראשון פינון דאיסור הוא אצלו: וראיה לזה מהא דאיתא בגיטין פרק השולח דף מ"ה מהא דתני התם המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני ודייק מדקתני קנייה רבו שני ש"מ דלא הדרה זבינא ואבד הלוקח מעותיו אמר ליה אפיי לרב יוסף מאי חזית דקנסין ללוקח נקנסיה למוכר פירש יהא המקח חוזר ויחזיר ללוקח הדמים ורבו הראשון יהא משחררו אמר ליה לאו עכברא גנב אלא חורא גנב אמר ליה מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסין.

הרי אע"ג דעכברא הוה גנב עצמו מחייבין לחורא פינון דאיסור גבי חורא הוא הוא הדין נמי בנדון דידן אף על גב דהישאל הראשון הוא דעביד האיסור עצמו מפל מקום פינון דהאיסור הוא אצל הישראל השני צריך הוא לסלק לקהל ההיזק דידהו.

וכן מסיק נמי בקידושין פ'ק האיש מקדש דף נ"ו אהא דתנו אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקות במעות מעשר שני אפילו בירושלים ואם לקח יאכל כנגדו פירש רש"י הלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד המוכר היא מחולקת על אלו ויאכלם בירושלים ופריה ואמאי יחזרו דמיו למקומם פי התם פירוש גבי לוקח בהמה טהורה דכופין להמוכר להחזיר הדמים אומר שמואל פשפ'ר ופריה טעמא דברח הא לא ברח קנסינו למוכר ונקנסייה ללוקח ומשני לאו עכברא גנב אלא חורא גנב פירש חורא הנה המוכר.

ופריה אי לאו עכברא חורא מאי קעביד מסתברא כל היכא דאיכא דאיכא איסורא התם קנסינו פירש גבי המוכר הוא האיסור דמעות מעשר שני ביזו הוא לכה אלו הנה פאן קנסינו ליה שקה צריה להחזיר הדמי' אבל השתא דברח קנסינו ללוקח משום דמכל מקום גם הוא עביד איסורא שקנה במעו' מעשר שני מידי דאסור ליקח: הרי מבואר דהיכא דאיכא למיקנס לתרנוייהו מוכר ולוקח קנסינו תחלה להאי דאיסורא אצלו ואי ליתא להאי פגון שפ'ר קנסינו לאידך הוא הדין נמי בנדון דידן פינו שפ'ר בארנו דתרנוייהו ישראל ראשון ושני עבדי איסורא שקהו מתעסקים בדברים האסורים מחמת סכנה ועברו על חרם קדמונים ומיקרי ישראל ראשון עכברא וישראל שני חורא דאי לאו ישראל שני שקה קונה מישראל ראשון לא הנה הראשון קונה מהגנב דברים אסורים מחמת סכנה ואיסור הוא אצל הישראל שני דקנסינו ליה לישראל שני וצריה לסלק לקהל ההיזק דידהו אע"פ שיש לישראל ראשון לשלם ומכל שכן אי לית ליה לישראל ראשון לשלם כמו בנדון דידן דפשיטא דצריה ישראל שני לשלם לקהל ההיזק פדמסיק התם פשפ'ר המוכר לכה קנסינו ללוקח: והרב רבי לוי בן חביב בתשובה סימן ה' באנשים שקנו גניבה וברחו והטמינו עצמם ובסבתם בא עבד המלך על אחרים שקהו נקיים ותפש אותם ולקח מהם ממון כתב הוא שם שאותו דברחו והטמינו עצמם פטורי' הם דלא שייך בכאן דינא דגרמי דדאין ר"מ וכו' אין ענין ההוא לכאן דשאני התם דאותו שקנו הגניבה לא מיקרי רודפים כמו בנדון דידן שקנו דברים האסורים לקנות והיזק דרבים ודשכיחי שאני ועוד דהתם לא הו' אלא גרמא בגניזקין וכיון שפ'ר נעשה ההיזק הרי הם פטורים דכל גרמא בגניזקין קודם שנעשה ההיזק משמתינו ליה עד דמקבל עליה לסלק כל אונסי' דמתנילד ליה אבל אי לא תבעי' ליה עד לאחר ההיזק לא מחייבינו ליה וזה מבואר בח"מ בכמה דוכתי' בסימן נ"ה ובסימן שמ"ו בדין שליש שהחזיר שטר שלא הנה לו להחזיר ובסימן קע"ה בדין מוכר או משפיר ביתו לגוי יעניין שם בדברי הרב ב"י ובהג"ה ש"ע וכן בשאר דוכתי' אבל בנדון דידן אפילו אי לא הו' אלא גרמא בגניזקין פינו דעדיין לא נעשה ההיזק ועדיין הדבר עומד בסכנה שמא יאמר הגנב על מאן דהוא שקנה ממנו אותן דברים האסורים והרי הדין נותן דמשמתינו ליה עד דמקבל עליה כל אונסים דמתנילד ומי יודע עד כמה תכבד העבודה אחר שהגנב יאמר על מאן דהוא לכה עדיפא מזה עבדינו ליה להתפשר עם הכופרים מיד לשלם להם ההיזק ופשוט הוא דאין לזה כחלק עשירית ממה שקהו צריכים ליתן אחר שיאמר הגנב על מאן דהוא וכן יש עוד לחלק בכמה גונא אלא שאין להאריך הנראה לעניות דעתי כתבתי: שאלה ל"ז דבר החילוק שגפ'ל בין האלופים מנהיגי הק"ק ווינא ובין האלוף מהר"ר יצחק חתן הרב המופלג מהר"ר מן ר"מ ואב"ד דק"ק ווינא ועמדו לדין זה בורר לו אהד וזה בורר לו אהד ושני הצדדים נתבצו ובררו

אותי להיות שלישי והנה העומדים בכת והרשאה מהקהל תבעו מהאלוף מהר"ר יצחק שישלם לקהל כל הסכומות אשר גבו פה ק"ק ווינא בכל השני' שעברו מיום היותו פה עד היום על פי הסכום אשר העריכו עליו השמאים דהאינדנא דהיינו חצי רייכש טאליר לכל סכום והיינו שהיה פה ערך שמנה שנים ולא נעשה עליו שום סכום בכל השנים שעברו רק עתה כמו חדש ימי' בסיון תה"ל עשו השמאים סכום לכל בני הקהלה והעריכו גם אותו שיתן חצי רייכש טאליר לכל סכום אשר יגבו ותובעים הם ממנו שיתן למפרע לפי ערך סכום זה ומה שנתן לקהל יצ"ו יגנפה לו עוד תבעו ממנו אחרי שרוצה לעקור דירה מהק"ק ישלם על פי סכום זה חצי ר"ט מה שמגיע עליו לפרעון חובות הקהלה פתקנות הקהלה ונוסף על זה יתן סכומו שתי שנים אף שלא ידור פה כמשמעות תקנות הקהלה כי הוא נחשב לכל מזלי כבן העיר כיון שהיה דר פה כמה שנים כנ"ל והאלוף מהר"ר יצחק השיב שאינו כבן העיר כלל ולא היה דר פה רק שהיה נטפל לחמיו שנתקבל פה למורה וראש ישיבה ולא נכנס עמם בשותפות כלל ובשביל כן לא נעשה שום סכום עליו בכל השנים שעברו כי לא היה פה כי אם דרך גירות ועל היותו פה עד עתה כבר נתפטר עם אלופים ראשים וטובים מנהיגי הק"ק יצ"ו עד חג הפסח תה"ל נהרי הוא פטור מהכל הן ממסים הן מפרעון חובות הקהלה משתי שנים לאחרי: כאשר יש לו לברר בראיה שבידו כתוב וחתום.

וגם יגידו עוד בעל פה על אנפן מה שיתפשו. והשמאים דהאינדנא שהכניסו אותו אל הסכום והעריכו אותו שיתן חצי רייכש טאליר לכל סכום עשו עמו שלא פדין ושללא מדעתו כי כבר עשה מחאה על זה והוציא ראיתו לפנינו: וז"ל להגיד כי ישר הוא איך נכנסו בפשר עם האלוף מהר"ר יצחק חסן הגאון הרב אב"ד יצ"ו מחמת היותו פה הק"ק עד היום הזה ושיהיה פה עוד עד חג הפסח תה"ל לבלתי תת אפילו פרוטה אחת הן להקהל הן לממונים ראשונים גם שניים כי כבר קבלנו ונטלנו ממנו דמי הפשר דהיינו מאה וששים זהובים רייניש.

ואלו ק"ס זהובים נתנו להאלוף כהר"ר שמעון רבי פייכש בפרעון חוב שחייבו לו הקהל יצ"ו. ובדבר שותפות של קראקא מחמת עסק משא ומתן שהוא אין להקהל ולא להממונים עליו כלום רק מהעוסקים במשא ובמתן עדיין פעת מהם להוציא ולפשר עמם כיד ה' הטובה עליהם דברי הפותבים והחותמים היום יום א' ה' אב ת"ד לפ"ק וחתומים על זה אלופים ראשים וטובים יצ"ו.

וסופר דמתא: ואת אשר העידו האלופים ראשים וטובים אשר באו על החתום בראיה הנ"ל אחר שאיימנו עליהם הוא זה: הפשר אשר העמדנו עם האלוף מהר"ר יצחק בפי' איתמר על היותו פה משעה ראשונה עד חג הפסח תה"ל.

וגם איתמר בפירוש שאם לא יעקור דירתו מפה קודם הפסח תה"ל מחויב לבא למנהיגי הקהלה יצ"ו להתפשר עמם. או השמאים יעשו לו סכום.

ומה שלא עקר דירתו מפה קודם חג הפסח תה"ל לפ"ק באשר נתחייב בפשר הקהל הוא על פי רשות אלופים מנהיגי הק"ק ראשים וטובים יצ"ו שהציע דבריו לפניהם שהאונס רעש מלחמה ידוע ומפורסם הוא והרשהו לישאר פה: והאלופים העומדים בכת והרשאה מהקהל טענו שאין בלשון הפשר משמעות שפטר והוה על היותו פה משעה ראשונה

דאָפּפּער ל'ומר שלא נתפּשרו עמו כי אם על שנ' אחת אותו שְׁהוּ עומדים בו ומה שְׁהוּ מעידים עתה בתורת עדות ליכא נפקותא דכיון שְׁהוּ מפורעי המס הרי הם פסולים להעיד לקהל בין לזכות ובין לחובה: עוד טענו מנהיגי הקהלה באם שְׁכּוּן הוא שְׁמנהיגים הוּם פטרוהו על הכל ועל היותו פה משעה ראשונה הרי כיון שנתפּשרו עמו בסוף מועט שלא לקחו ממנו רק ק"ס זהובים הרי הפּשרה בטלה מעיקרא מפני שיש בתקנות הקהלה שְׁהאלופים ראשים וטובי' לחוד בלי רשות עֲשֶׂה אַנְשִׁים בעלי סכומות אינם ראשים להוציא רק עד סוף שלש מאות זהובים ולא יותר.

ולפי הסכום שְׁהעריכו השמאים האידנא שיתן לכל סכום חצי רייכש טאליר מגיע עליו. יותר מאלף ת"ק זהובים והם עשו כן שלא בידיעת עֲשֶׂה אַנְשִׁים הרי הפּשרה בטל.

והוציאו לפנינו העתק מתקנות הקהלה: וז"ל ראש הקהל אָחַד וְאַפִּילוּ פֶּרְנֵס הַחֹדֶשׁ לֹא יִהְיֶה לוֹ פֶּחַ וְרִשׁוֹת לְהוֹצִיא עֲבוּר הַקֹּהֶל יוֹתֵר מִשְׁנֵי רֵיכְשׁ טָאָלִיר וְעַם רִשׁוֹת אָחַד מִחֲבִירָיו וְכוּ' עֲשֶׂה אַנְשִׁים רֵינִי"ש וְשִׁלְשָׁה מֵהֶם וְכוּ' וְכֹאֲשֶׁר יֵאָסְפוּ רִאשִׁים וְטוֹבִים כְּוָלָם יַחַד יִהְיֶה לָהֶם רִשׁוֹת לְהוֹצִיא עַד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים רֵינִי"ש.

ומשם ואילך יצטרפו אליהם עֲשֶׂה אַנְשִׁים סכומות וכו' עכ"ל התקנה: עוד טענו מנהיגי הקהלה אם תמצא לומר שְׁהיה בפּשרה ממש מכל מקום לא נתפּשרו עמו כי אם על מסים אבל לא על מה שְׁמגיע עליו לפרעון חובות הקהלה.

ולא על שְׁפִי שְׁנִים לאחרי אם יעקר דירתו מכאן דלא אסקי אדעתיה: עוד טענו שְׁהפּשר אינו מועיל אלא על נתינות פסדן והינו מסים הקבועים והקצובים אבל לא על נתינות שלא פסדן כנתינות דהאידנא שהוטלו על הקהל מחמת רעש מלחמה שעולה על כל פנים ערך ששה עשר אלף זהובים דנתינה כהן לא אסקי אדעתיה: עוד טענו את"ל שְׁלפּי הפּשר אשר היה לו עם מנהיגים דאשתמד לא היה נחשב כבן העיר מ"מ כיון שְׁהיה לו לעקור דירה מכאן קודם חג הפסח העבר ולא עקר הרי נשמתע פה ונעש' כבן העיר.

לכל מילי: ומה שְׁטוען מהר"ר יצחק כְּשֶׁהציע דבריו לפני מנהיגי הק"ק שְׁאָנוּס הוא מחמת הרעש דמלחמה השיבו לו שְׁרשאי לישאר פה. הן האמת כי כן הוא וכוננתם שישאר פה ויהא כבן העיר כְּאָחַד מֵהֶם.

והאלוף מהר"ר יצחק השיב שמשמעות לשון הפּשר הפתוב והחתום מאלופים מנהיגים דאשתמד והגדתם בעל פה בתורת עדות יוכיח על כל דברי אמת וצדק. והאריכו שני הצדדים בטענותיהם כל צד וצד לחזק את דבריו ולהשיב לצד שפנגדו אלא שאין צורך לכתוב הכל: כבן על פי טענותיהם וזכיותיהם הן בכתב הן בעל פה מצאנו כי אין דינו של האלוף מהר"ר יצחק פה ק"ק וינא כבן העיר לשום דבר אלא הרי הוא כְּאָחַד מִשְׁאָר נְכָרִים שְׁבָאוּ הִנֵּה מְקֻרֹב מִחֲמַת רֵעִשׁ הַמִּלְחָמָה.

ובזה שנתפּשר עם מנהיגים דאשתמד נעשה פטור מהפל הן ממסים הן מפרעון חובות הקהלה והן ממסים שְׁפִי שְׁנִים לאחרי אחר שיעקר דירתו מכאן ולא אבד זכותו לכל בְּמָה שְׁלֹא עָקֵר דִּירָתוֹ מִכָּאֵן קוֹדֵם חַג הַפֶּסַח תה"ל.

ואין הקהל יצ"ו רשאי לעכבו ולעקלו כלל מחמת זה פשיעקר דירתו מכאן היום או למחר ויש מחר לאחר זמן פשתשקונט הארץ מרעש מלקמה: אמנם מחמת התביעה שיש לקהל עליו עבור נתינות שלא כסדרן שהוטל עליהם סך גדול שעולה החשבון עד ערך ששה עשר אלף זהובים ומה שיהיו גובים עוד פה כל זמן שישאר האלוף מהר"ר יצחק פה מחמת אונס רעש מלקמה בין נתינות כסדרן ובין שלא כסדרן מזה לא פטרוהו ויש לקהל יצ"ו דין עליו כמו על שאר נכרים שהם עתה פה מחמת רעש מלקמה ותורה אחת ומשפט אחד לכולם: ומן הדין לא היינו צריכים למכתב מאיזה טעם פסקנו פה אחר שנתרצו שני הצדדים מרצונם הטוב לדון לפנינו אף בהיות פי התובעים הם רבים כל בני הקהלה יצ"ו ויש מהם שנותנים עיניהם במקומו של אחרים.

אמרתי כל פהאי מילתא צריף אני להודיע מילתא בטעמא. על שם והייתם נקיים וגו': ומעתה אתחיל ואומר וה' הטוב בעדי יגמור.

ונה יצא ראשונה מה שטענו מנהיגי הקהלה שהפשרה היא בטלה מפני שעשו מנהיגים שהם שלא פתקנת הקהלה שויתרו ומחלו על סך גדול נוסף על מה שהם רשאים ולא שאלו את פי עשרה אנשים.

הא לאו טענה היא דאין לשון התקנה מורה על זה שלא יהיו רשאים להתפטר עם מאן דהוא שהרי לא כתבו אלא שלא יוציאו יותר מסוף פלוני וכו' והיינו שיהיו מכבידים על הקהל ויהיו מרבים בהוצאות שיצטרכו להוציא מפיסם אבל במקומו שעדיין לא הגיע ליד הקהל ועדיין אינו מבוקר להם כמה יצטרף זה ליתן להם והם מתפשרים עמו כמה שנתראה להם ודאי דאין זה בכלל הוצאה ואין זה במשמעות לשון התקנה.

וכיון שאין לשון התקנה מורה על זה לא עשו נגד תקנת הקהלה. דכן פתב הרשב"א הובא בב"י בטור ח"מ סימן ט"ו.

ובטור י"ד בהג"ה ש"ע סימן רכ"ח שפך לשון המסופק לא יוכל לדון ע"פ אומד דעתו אלא כפי מה שנתראה לו מלשון התקנה עכ"ל: ואפילו לרבי דוד הפהן דסבירא ליה דבתקנה הולכין אחר פנונת המתקנים ולא אחר לשון התקנה.

ראיתי בתשובה שאלה אחת מכתבת ידו של הרב ב"י ממש הביא פה בשם ר"ד פהן שכתב בתשובה בית ל"ב וז"ל כלל דמילתא דבהסכמות ותקנות אמדינן דעת המתקני תקנות בין להוציא משמעו' ההסכמה והתקנה מה שנתראה לנו ובין להכניס ולהוסיף בכלל התקנה מה שלא פירש בו עכ"ל.

ומשמע דפסק פנונתיה ואם כן בנדון דידן גימא דכנונת המתקנים הנה שלא לזלזל במקומו הקהל אף על פי שלשון הפתוב בתקנה מורה דוקא על הוצאת ממון הקהל מפיסם מכל מקום הפנונה לא היתה דוקא על הוצאה אלא הוא הדין לכל מילי דיש רוחא או פסידא לקהל וניזול בתר הפנונה.

מכל מקום אפילו אי ניזול בתר הפנונה אין לבטל הפשר שעשו מנהיגי הק"ק ווינא עם מהר"ר יצחק בענין זה דכנונת המתקנים לא הנה אלא במידוי דאיכא פסידא לקהל שלא יהיו רשאים מפסידים לקהל במהשהסוף הוא יותר משלש מאות זהובים רייני"ש אם לא

בידיעת עשרה אנשי אכל פשרה כהן שנתפשו עם האלוף מהרר"י לאו פסידא הוא אלא רווחא.

דכינן דהוא צורבא מרבנן ותורתו אמונתו אפשר דהוי פטור מדינא. ואפילו לא הנה פטור לגמרי מן הדין מפל מקום היו חסים עליו כינן דהוא תתלה דרבנא מורה צדק שהרי שתקו זה שנים רבות ולא העריכו עליו סכום וגם לא בקשו ממנו דבר אי מטעם שלא דקדקו אחריו אי מטעם דהוי קדירא דבי שותפי ובין כהן ובין כהן שתקו ולא אמרו לו דבר ועוד אם היו רוצים להוציא ממנו היו צריכים לירד עמו בדינא ודינא ועביד איניש דזבין דינא ודאי דבכי האי גונא לא הוי פסידא דקהל אלא רווחא דקהל דהוי יראים שלא יוציאו מאומה ממנו והם באו עמו בפשר והוציאו סך ק"ס זהובים ודאי דמיקרי רווחא ולא פסידא: וכן מצאתי נמי פיוצא בזה בתשובת דברי ריבות סימן ס"ג שכתב על ענין ההפך אשר נפל בין ראשי מנהיגי הק"ק ובין הר"ר מנחם י"ץ על ענין פרעון המסים שנתפשו עמו פרנסים מנהיגים שיפרעו סך ידוע בכל שנה ושנה וכו'.

וערערו על זה מטעם כינן דדבר זה הוי רווחא להאי ופסידא להאי אם כן אין פח ביד הקהל לפשר ולעשות שום דבר אם לא מדעת פולם ופסק דאין יכולין לערער דאין זה מיקרי פסידא דקהל אלא רווחא שהרי אפשר שמו הדין לא הנה מתחייב כל כהן וכתב עוד מילתא בטעמא.

ועיין שם. ואם כן הוא הדין בנ"ד ואע"ג דאין נדון דידן ממש כגדון דידיה דהתם נתפשו עמו קודם שנעשה עליו הסכום שימתן דבר ידוע בכל שנה ושנה בין שיעלה בנכסיו ובין שיירד מנכסיו והוי קרוב לשכר ולהפסד.

אבל בגדון דידן כבר עברו שנים רבות שלא נתן מהר"ר יצחק מאומה לקהל ולפי דבריה' נתחייב בממון רב לא הנה להם לפשר בסך מועט כזה מפל מקום אפשר דגדון דידן עדיף דהתם הנה מפורעי המס ולא הנה להם לשנות ולהוציא מן הפלל אפילו הכי פסק דרשאים לעשות כן מפל שכן בגדון דידן דמעולם לא הנה מפורעי המס בהק"ק ואין הדבר ברור אם יתחייב או כמה יתחייב כמו שכתבתי למעלה ודאי דאין זה מיקרי פסידא דקהל אלא רווחא דקהל: ומה העומדים בכח הקהל שאין לשון הפשר מוכיח שנתפשו עמו על היותו פה מהשעה ראשונה ואפ' שלא נתפשו רק על שנה שהיו בו ועדות המעידים אינו מועיל כינן שהם מפורעי המס.

תרנייהו ליתניהו דהרי לשון הפשר שפיר מוכיח שנתפשו עמו על היותו פה משעה ראשונה. וגם עדות המעידים מועיל אף על פי שהם מפורעי המס כינן שהם מעידים לחובת הקהל.

ותחלה אבאר. הא דעדות המעידים מועיל אף על פי שהם מפורעי המס כינן שהם מעידים לחובת הקהל.

ונה מבואר בהדיא בתשובת ריב"ש סימן תע"ז על עדים מפורעי המס שהעידו שהקהל פטרוהו לחזן ממס וז"ל גם דעו כי כל המעידין לעזר חזן עדותן עדות והמעידין כנגדו מייחדי הקהל אין עדותן עדות לפי שורת הדין לפי שהם נוגעים בעדותן וכו' עכ"ל הרי מבואר בהדיא שעדותן של פורעי המס מועיל לחובת הקהל: וכן פסק הב"י בהדיא בש"ע

מטור ח"מ סימן ל"ז וסי' קע"ו ששני שותפים שהעידו חובתם נאמנים לחייב את חבריהם והיינו היכא דלית להו הנאה בחיובא דחבריהו.

הוא הדין נמי פאן בעדים מפורעי המס נאמנים לחייב את חבריהם פשאין להם הנאה בעדותן כמו בנדון דידן שאין להם הנאה בזה שמעידים שפטר והו משעה ראשונה. ולא אמרו לפסול עדות הפסולים בין לזכות בין לחובה אלא דוקא בפסול קורבה מפני שהוא גזירת הפתוב פדמוכח בבבא בתרא פרק מי שמת דף קנ"ט.

וכמו שדקדק הטור וכתב מה שפסלה התורה קרובים לא מפני שהם בחזקת אהבים זה את זה וכו' אלא גזירת הפתוב הוא וכו' עיין בטור ח"מ סי' ל"ג אבל לא בפסול מחמת ממון דבפסול ממון אינו פסול אלא פשיש לו הנאה אבל אי לית ליה הנאה אינו פסול ולכך מהני סילוק בפסולי מחמת ממון פדמניא בבני העיר שנגנב להם ס"ת וכו': אלא שבתשובת הרא"ש פלל ו' סימן כ' נמצא שכתב וז"ל ועדים מפורעי המס בטל דבריהם שאינן יכולין להעיד לא לזכות ולא לחובה דאין חלוק בעדות הפסול פסול לכל וכו'. עכ"ל.

הרי כתב שעדים מפורעי המס פסולים בין לזכות ובין לחובה. וזה נראה סותר למה שכתבנו שיכולים להעיד לחובת הקהל אבל צריכין אנו לדחוק ולומר דטעמו פיון שהם מפורעי המס ואפשר שיש להם קרובים בין הקהל דפסולים להם בין לזכות ובין לחובה דאי לא תימא הכי קשה לנו להבין דבריו כי הוא עצמו כתב בתשובה דסילוק מהני והיינו פשאין להם הנאה בעדותן מהני עדותן אף על פי שהם מפורעי המס וקשיא דידי' אדידי' אלא על פרחין צריכין אנחנו לומר דמשום קורבה פסול להו בין לזכות ובין לחובה אבל אי לאו משום קורבה אלא משום הנאות ממון יכולין להעיד לחובתם כמו שפסק בהדיא הריב"ש בתשובה בחזן שפטר והו ממס פדלעיל.

אלא שיש עדיין לפקפק ולומר פיון שמכל מקום קרובים פסולים בין לזכות ובין לחובה וכאן שהעידו עדים מפורעי המס ויש להם קרובים בפורעי המס הרי עדותן בטלה שהרי פסולין להם בין לזכות ובין לחובה.

אבל באמת נראה אף על גב דלפי הדין הם פסולים להם מפל מקום מנהג בזה הוא עיקר. וכבר פסקו כל הפוסקים הרשב"א בתשובה סי' תר"פ.

ובדוכתי טובא בתשובותיו וריב"ש סימן תע"ו והרא"ש בתשובותיו בדוכתי טובא. ושאר פוסקים הובאו בב"י מטור ח"מ סימן ל"ז וסימן קס"ג דמנהג פשוט הוא לקבל עדותן של פורעי המס אפילו על קרובים דאם לא פן לא יהא תיקון לעולם לצרכי צבור עינין בתשובותיהם ואם בא אדם לחלוק ולומר דילמא פאן ק"ק ווינא לא נתפשט המנהג אף אתה אמור לו פיון דלא נמצא פה ק"ק ווינא תקנה בהפך אמרינן שנתפשט זה המנהג אף פאן.

דהכי כתב בהדיא ריב"ש בתשובה סימן קצ"ה על ענין זה לקבל עדות מפורעי המס וז"ל ומנהג כזה תורה היא אלא אם פן עשו הקהל בפירוש הספקה שלא ינהגו פן וכו' עכ"ל. הרי מבואר בהדיא פל זמן שלא עשו תקנה בהפך הוי מנהג עיקר לקבל עדותן על ענייני מסים אפילו על קרוביהם דאם לא פן לא יהא תיקון לעולם לצרכי צבור והרוצה לעמוד

על עיקר דין זה יעניין בתשובת ריב"ש סימן תע"ו שבא לפניו דין חזן שפטר והו ממש והוא ממש כנזון דינו ושם האריך בראיות מתלמוד ומפוסקים שעדים מפורעי המס נאמנים להעיד חובת הקהל: ותו אפילו אי שבקינן להו טעותיהו שאין עדים מפורעי המס נאמני לגבי קרוביהם ולא אזלינן פאן בטר מנהגא מפל מקום מהני עדותן לגבי אינה דלאו קרובים ניהו.

ואין אומרים עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דהא קיימא לן בתרי גופא פלגינן דבורא. וכן פסק בהדיא הריטב"א בתשובה הובא בב"י ריש סימן ל"ד יעניין שם.

ואם כן עדותן חוץ לגבי קרובים של העדים. ואע"ג דבעדות שבשטר איכא פלוגתא ואיכא מאן דאמר דהשטר פסול כיון דהעדים קרובים לאחד והטור ח"מ הביא פלוגתיהו בסימן נ"א.

מפל מקום בעדות בעל פה כולי עלמא מודים דכזה שאין העדים קרובים כשרים להעיד וכן פסק בהג"ה ש"ע בסימן נ"א. אבל האמת הוא דמנהג כזה הוא עיקר לקבל עדותן אפילו על קרוביהן כמו שכתבו כל הפוסקים: והא שכתבתי שמתוך לשון הכתב של הפשר יש להוכיח שפטר והו משעה ראשונה.

היינו מלישנא שכתבו ונ"ל מחמת היותו פה עד היום הזה וכו' עכ"ל דמשמעות לשון זה בשביל כל מה שהי' פה משעה ראשונה הפל בכלל עד היום הזה ופשוטא דלישנא הכי הוא. אמנם בר מן דין מוכח דפטר הוא לגמרי מקהל אפילו משעה ראשונה דאף אם תמצא לומר שלא נתפשו רק על שנהיה עומדים בו מפל מקום פטר הוא ממילא מפל המסים שעברו עד השנה ההיא כיון ששתקו ולא תבעו ממנו כלום על שנים שעברו הרי הודו שאינו חייב להם כלום או שמחלו לו.

אע"ג דפסקו הפוסקים הובא בש"ע מטור ח"מ סימן קס"ג מי שהוא בעי' שנים רבו' ולא תבעו ממנו מס לא הוי מחילה היינו היכא שלא תובע ממנו כלל אבל פאן שתבעו ממנו ולא תבעו אלא משנה ההיא שעמדו בו ולא על שנים שעברו מחלו לו השאר או הודו שאינו חייב להם השאר דומי' להא דאמרו בפרק המניח הובא בטור ח"מ סימן פ"ח טענו חטין והודה לו שעורים פטר אף מדמי שעורים וכתבו רש"י ותוספות ואשר"י הטעם דכיון שבפעם אחת הלנהו אם איתא שהלנה שניהם היה טוען שניהם אלא נדאי הודה שלא הלנה לו שעורים או מחל לו השעורים הקא נמי דכונתיה אם אית' דלא מחלו על השנים שעברו היו תובעין ממנו וכיון שלא תבעו אלא משנה זאת נדאי מחלו לו או הודו לו שאינו חייב להם כלום משנים העוברות דלא היה כפן עיר כלל: ומה שטענו העומדים בכח הקהל יצ"ו שאין הלשון מוכיח שנתפשו על חובות הקהלה ונתינות שנתים לאתרי.

גם בזה לא ראינו לחייב למהר"ר יצחק דהרי העידו העדים דאסקי אדעתיהו עקירתו מכאן בשעה שנתפשו עמו שהרי העידו בתורת עדות שבפירוש איתמר שאם לא יעקור מכאן לחג הפסח תה"ל היא מחויב לבא לקהל ולהתפשר עמהם הרי אסקי אדעתיהו עקירתו מכאן וגם מלשון הכתוב בפשר יש להוכיח דאסקי אדעתיהו עקירתו מכאן

שְׁהָרִי פֶתֶב שָׁם וְנ"ל מִחֲמַת הַיּוֹתוֹ פֶּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְשִׁיחָה עוֹד פֶּה עַד חַג הַפֶּסַח תֵּה"ל עכ"ל.

מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן זֶה שִׁיחָה עוֹד פֶּה עַד חַג הַפֶּסַח וְר"ל שְׁאֲחָרֵי כֵן לֹא יִהְיֶה פֶּה אֲלֵא יַעֲקוֹר דִּירְתוֹ מִפֶּה דָּאִי לֹא תִימָא הִכִּי לָמָּה הִנְצָרְכוּ לְכַתּוֹב שִׁיחָה פֶּה עַד חַג הַפֶּסַח לֹא הָוִי לְהוֹ לְמַכְתָּב אֲלֵא שְׁפִטְרוּהוּ עַד חַג הַפֶּסַח תֵּה"ל אֲלֵא לְכֹף פֶּתֶבוּ כֹּף מִפְּנֵי דְעַל אֲנָפִן זֶה נִתְפָּשְׂרוּ דְכִשְׁיִגִיעוּ חַג הַפֶּסַח יַעֲקוֹר דִּירְתוֹ מִכָּאֵן.

וּלְכֹף דְקִדְקוּ וְכַתְבוּ וְשִׁיחָה עוֹד פֶּה עַד חַג הַפֶּסַח תֵּה"ל לֹמַר שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לְהִיּוֹת עוֹד פֶּה אַחַר פֶּסַח אֲלֵא צְרִיךְ לַעֲקוֹר דִּירְתוֹ וְכִינּוּן דְהִכִּי הוּא דְאֶסְקִי אֲדַעְתִּיּוּהוּ שִׁיִּעֲקוֹר דִּירְתוֹ מִכָּאֵן וְפִטְרוּהוּ סְתָם וְכַתְבוּ לְבִלְתִּי תַת אֲפִילוּ פְרוּטָה אַחַת הֵן לְקַהֲל הֵן לְמַמְוֹנִים וְכו' הָרִי נִתְפָּשְׂרוּ עֲמוֹ עַל הַכֹּל בֵּין עַל הַמַּס בֵּין עַל פְּרַעוֹן חוֹבוֹת הַקְּהֵלָה בֵּין עַל גְּתִינּוֹת שְׁנַתִּים לְאַחֲרֵי דְהָרִי גְלוּי לְכֹל אָדָם הוּא עֲנִין פְּרַעוֹן חוֹבוֹת הַקְּהֵלָה וְגְתִינּוֹת לְאַחַר זְמַן שְׁעוֹקֵר דִּירְתוֹ מִכָּאֵן אִם כֵּן הִיָּה לְהֵם לְהַזְפִּיר עֲנִין פְּרַעוֹן חוֹבוֹת וְכו' וְכִינּוּן שְׁלֵא הַזְפִּירוּ וְכַתְבוּ פְטוּרִים סְתָם לְבִלְתִּי תַת אֲפִילוּ פְרוּטָה אַחַת דְרַךְ כָּלֵל הָרִי פִטְרוּהוּ מִהַכֹּל.

וְעוֹד דְהִיָּה לְהֵם לְהַזְפִּיר עֲנִין פְּרַעוֹן חוֹבוֹת כְּמוֹ שְׁהַזְפִּירוּ עֲנִין מִשְׁאָ וּמִתָּן מִקְרָאָא וְכִינּוּן דְהָא הַזְפִּירוּ וְהָא לֹא הַזְפִּירוּ מֵהַזְפִּירוּ הַזְפִּירוּ וְאִינְךָ לֹא מְחִיב. דְוִמְיָא לְהָא דְכַתְבוּ הַפּוֹסְקִים גְּבִי דְאַקְנָה דְאַמְרִינּוּ נְמִי בֵּיה טְעוֹת סוֹפֵר וְאַפִּילוּ הִכִּי דָאִם פִּירֵשׁ לוֹ מְקַצַּת אַחֲרִיּוֹת וְלֹא פִירֵשׁ דְאַקְנָה לֹא אֲמְרִינּוּ טְעוֹת סוֹפֵר הוֹאִיל וּפִירֵשׁ קֶצֶתָן מֵהַ שְׁכַתְבַּת פֶּתֶב וּמֵהַ שְׁלֵא פֶתֶב לֹא פֶתֶב.

הוּבָא בְהַג"ה ש"ע מְטוֹר ח"מ סִימֵן קי"ב הִכִּי נְמִי כָּאֵן שְׁהַזְפִּירוּ בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא נִתְפָּשְׂרוּ עַל הַמִּשְׁאָ וּמִתָּן שֶׁל קְרָאָא וְלֹא הַזְפִּירוּ פְּרַעוֹן חוֹבוֹת מֵהַ שְׁכַתְבוּ פֶתֶבוּ וּמֵהַ שְׁלֵא פֶתֶבוּ לֹא כַתְבוּ: וְעוֹד מוֹכִיחַ הַלְשׁוֹן שְׁפִטְרוּהוּ מִהַכֹּל כִּינּוּן שְׁלֵא הַזְפִּירוּ בְּפִירוּשׁ בְּשׁוּם פְּעַם עֲנִין מַס כִּי אִם הָיוּ מְזַפִּירִים בְּשׁוּם פְּעַם עֲנִין מַס הִיָּה אֲפִשֵׁר לֹמַר שְׁלֵא פִטְרוּהוּ אֲלֵא מִמַּס אֲבָל לֹא מְדַבֵּר אַחַר אֲבָל כִּינּוּן דְלֹא הַזְפִּירוּ מִמֵּהַ פִטְרוּהוּ אֲלֵא פֶתֶבוּ סְתָם לְבִלְתִּי תַת אֲפִילוּ פְרוּטָה אַחַת הָרִי פִטְרוּהוּ מִהַכֹּל.

אֲבָל מֵהַ דְאֶסְקִי אֲדַעְתִּיּוּהוּ וְהִיָּינוּ מְסִים שְׁעֲבָרוּ וּפְרַעוֹן חוֹבַת הַקְּהֵלָה וְגְתִינּוֹת לְפָנָיו וְלְאַחֲרָיו דְאֶסְקִי אֲדַעְתִּיּוּהוּ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְמַעֲלָה וּלְכֹף פֶּתֶבוּ דְרַךְ כָּלֵל שֶׁהוּא פִטְרוּ לְבִלְתִּי תַת אֲפִילוּ פְרוּטָה אַחַת וְכו': וְעוֹד מוֹכִיחַ הַלְשׁוֹן שְׁפִטְרוּהוּ מִהַכֹּל שְׁלֵא חֲשַׁבּוּהוּ כְּכֹן הָעִיר כָּלֵל לְשׁוּם עֲנִין שְׁהָרִי לֹא הַזְפִּירוּ בְּכַתְבַּת הַפֶּשֶׁר עֲנִין דִּירָה שְׁהִיָּה דֵר פֶּה שְׁהָרִי לֹא פֶתֶבוּ שְׁנַתִּפְשְׂרוּ עֲמוֹ עַל שְׁהִיָּה דֵר פֶּה אֲלֵא מִחֲמַת הַיּוֹתוֹ פֶּה וְהִיָּינוּ מִשׁוּם שְׁהֵם עֲצָמָם לֹא חֲשַׁבּוּהוּ כְּאֵלוּ הִיָּה דֵר פֶּה אֲפִילוּ דְרַךְ גְּרִירוֹת אֲלֵא כְּשִׂאָר נְכָרִי שְׁכָא הִנֵּה דְאִינוּ שְׁיִיךְ לְכַתּוֹב עֲלָיו לְשׁוֹן דִּירָה אֲלֵא לְשׁוֹן הַיּוֹתוֹ פֶּה הָרִי הַלְשׁוֹן מוֹכִיחַ שְׁפִיר דְלֹא נְחַשְׁבַּת אֲלֵא כְּאִישׁ נְכָרִי לְכֹל מְיָלִי וּלְכֹף הַסְּכּוּם שְׁעֲשׂוּ הַשְּׂמָאִים עֲלָיו מְקָרוֹב שְׁיִתֵּן לְכֹל סְכּוּם חֲצִי רִיבְכָשׁ טְאָלִיר בְּטַל הוּא וְכְאֵלוּ לֹא נַעֲשֶׂה וּבְאוֹתָן מֵאָה וְשִׁשִּׁים זְהוּבִים שְׁנַתֵּן לְקַהֲל יצ"ו עַל פִּי הַפִּשְׁרָה נְפִטֵר מִהַכֹּל: אֲמָנָם מִחֲמַת הַנְּתִינָה שְׁלֵא כְּסוֹדְרָן שְׁגָבוּ מְקָרוֹב מִחֲמַת רַעֲשׁ מִלְחָמָה עֲרַךְ שְׁשֶׁה עֶשֶׂר אֲלֵף זְהוּבִים מְזִה לֹא פִטְרְנוּהוּ דְאַף עַל פִּי דְלֹא מִיחְשָׁב כְּכֹן הָעִיר בְּשׁוּם דְבָר וְאִינוּ אֲלֵא כְּאֶחָד מִשְׂאָר נְכָרִים שְׁכָאוּ הִנֵּה מְקָרוֹב מִחֲמַת רַעֲשׁ הַמִּלְחָמָה מְכַל מְקוּם אֲפִשֵׁר דְגַם שְׂאָר נְכָרִים יַצְטָרְכוּ לִיתֵן לְקַהֲל יצ"ו עַל כֵּן תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפֵּט אֶחָד

לכולם וכאשר יהיו הקהל יצ"ו נוהגים עם שאר נכרים שבאו הנה מחמת רעש מלחמה כן יהיו נוהגים גם עם האלוף מהר"ר יצחק דמה שנתעבב פה אחר חג הפסח היה על פי האונס וגם הרשוהו מנהיגי הק"ק לישאר פה ולא נשתרש בשביל פן להיות נחשב כבן העיר ואינו אלא פאחד משאר נכרים ומה שטענו מנהיגי הק"ק שלא הרשוהו לישאר פה אלא על דעת שיהא נחשב כבן העיר לכל מיילי הוי דברים שבלב ולא הוי דברים דהוי להו לפרושי מילתיהו פיון ששאל את פיהם אם ישאר פה אחר הפסח כדי שלא לאבד זכותו אף על פי שהיה אנוס שלא היה יכול ליסע מפאן מחמת רעש מלחמה אפילו הכי לא היה רוצה לסמוך על זה ושאל את פיהם אם כן הנה להו לפרושי מילתיהו ואלו היו מפרשים ליה מילתיהו אפשר שהיה עוקר דירתו קודם הפסח אף על פי שהיה ספנה דאפשר דהוי מצי ליסע דרוך אחרת על ידי שמירה מעולה וכיון דלא הוי מפרשים מילתיהו ואמרו לו לישאר פה הרי זכותו במקומו עומד וכל זמן שלא תשקוט הארץ ממלחמה באופן שגם שאר נכרים הנמלטי ממקומות מושבותיה' ישארו פה יכול גם הוא לישאר פה והיאף שיהיו מתנהגים עם שאר נכרים יתנהגו גם עמו זה אשר מצאנו בתורת פסק דין בין הקהל יצ"ו ובין האלוף מהר"ר יצחק יצ"ו אחר שבררו אותנו להיות דינינים ביניהם: שאלה ל"ח צעקת ריבה אחת בא אלי שנשאת לרנוק אחד ואחר הנישואין הלוך עם אנשי החיל למלחמה לארצות רחוקות להספיק להם מזון וצידה ונשתקה שם זמן רב משף חמש שנים עד כי הית' מוכרחת ליסע אחריו לארץ נכריה.

ועל ידי סיבה מהמסבב מצאה אותו בעיר אחת ממדינה זו ובקשה ממנו שישאר אצלה ולא ילך עוד למלחמה או שיפטור אותה בגט פטורין. כי היא יראה על נפשה פן יהרג בעלה במלחמה או ימות במקום שלא יהיו יכולים להעיד על מיתתו ותשאר היא עגונה לעולם.

והבעל אינו רוצה לגרשה כי היא לו אשת נעורים ולא מצא בה ערות דבר וגם אינו רוצה לישאר אצלה כי נבהל הוא להזון ואץ להעשיר במלחמה ולחזור אחר כך אל ארץ מולדתו. ולדור עם אשתו.

ומחשש עיגון רוצה לעשות מה שיועיל ע"פ המורים רק על אופן אם יחזור וישוב לביתו תוך שנתים יתא חוזר לאשתו. ואתת האשה לקדמאי מייילת ובוכה במר נפשה.

להורות לה בכח בית דין יפה. למצוא לה מזון ותרופה: ככן את קולה שמעתי.

ודרו אמונה בחרתי ולחששא דעגונה חששתי. ובמעט עיוני עיינתי ובזכותה הפכתי.

ומצאתי וראיתי. כי דרו זה ישר להם שבעלה יגרשנה לגמרי בלישום תנאי פלל רק שקודם שיגרשנה יתקשרו זו עם זה וזה עם זה בחרם ובשבועה ובכטחונות שאם יבא תוך שנתים שיחזרו וישאו זה את זה בחופה וקדושין והוא הדרו שתיקן ר"י מפארי"ז בשכיב מרע הביאו המרדכי פרק מי שאחזו.

הובא בהג"ה ש"ע מטור א"ה סימן קמ"ה אף על גב דבענין זה דומה פאלו היא אגידה ביה. כמו שפכת מהרש"ל בתשובה סימן כ"ה ונ"ל וגדולה מזו פכת ר"י מפארי"ז שעכשו אין לגרש אפילו שכיב מרע על ידי תנאי אלא היה מטיל חרם שאם יעמוד

מחליו וכו' אף שקשה זה ודומה פאלו היא אגידה ביה ואנו צריכים להיות נזהרים בנתינת גט שלא יהיו דבקים זה בזה במידי פדי דליהוי פרישות ממש.

ואפילו הכי התיר ר"י מפארי"ז רק שלא לגרש עתה על תנאי. וכן פתב מהר"ם מינ"ץ בתשובה שבדוחק גדול עשה ר"י מפארי"ז מה שהטיל חרם שלא היה יכול לתקן בענין אחר אבל זולת זה אין להתיר כלל להיות עוד דבר ביניהם עכ"ל מהר"ש"ל.

הרי פשיטקשו תחלה בחרם וכו' שישאו זה את זה דומה פאלו אגידה ביה אפילו הכי שרי משום חשש עיגונא וה"ה נמי בכל דוכתי דאיכא משום חשש עיגונא יש להתיר בכה"ג דכשם שהתיר ר"י מפארי"ז בשכיב מרע בכי האי גונא משום חשש עיגונא יש להתיר נמי בבריא היכא דאיכא למיחש לעיגון דאתא: ואע"ג שלפי דברי מהר"ם לובלין בתשובה סימן קכ"ב ובמשאת בנימן בתשובה סימן ע"ז וסימן ק"ז משמע דלא שרי למיעבד פדריה שתיקון ר"י מפארי"ז אלא דוקא בשכיב מרע פדי שלא תטרף דעתי אבל לא בגיטין דעלמא משום דדומה פאלו אגידה ביה מפני שהם מפרשים דברי ר"י מפארי"ז שתיקון שיתקשו זה עם זה בחרם וכו' לישא זה את זה היינו מפני טירוף הדעת שידאג השכ"מ ששא לא תחזור אליו אם יעמוד מחליו וטרורף דעתו לכה תיקון שיתקשו האיש והאשה בחרם וכו' שישאו זה את זה שאז יסמוך ע"ז ולא יטרורף דעתו: וכיון דהכי הוא הרי אפשר לומר שלא התיר ר"י מפארי"ז למיעבד כה אלא בשכיב מרע פדי שלא תטרורף דעתו.

שאם לא יתקשו תחלה לישא זה את זה לא תסמוך דעת שכיב מרע שתשאנו אחר כה אם יעמוד מחליו ותטרורף דעתו לכה שרי בכה"ג אבל בבריא דליכא חשש טירורף הדעת לא שרי למיעבד כה אפילו במקום שיש חשש עיגון דשא לא שרי ר"י מפארי"ז אלא דוקא בשכיב מרע משום דאיכא תרתי חשש עיגון וטירורף הדעת אבל בבריא לא אפילו היכא דאיכא חשש עיגון פיון דליכא טירורף הדעת וכן פתב בהדיא בתשובת משאת בנימן סימן ק"ז שכתב וז"ל ומשמע דדוקא בשכיב מרע עבדינו הכי דחיישינו לעיגון דאתא אם לא יתן השכיב מרע גט וגם לטרורף הדעת וכו' אבל בגיטין דעלמא אין לעשות כן עכ"ל.

הא ליתא משום דהאי פירוש שהם מפרשים שכל פנונת ר"י שתיקון שיהיו מתקשרים לישא זה את זה אינו אלא משום שלא תטרורף דעתו של שכיב מרע שאם לא היו מתקשרים תחלה ידאוג שלא תישאנו אחר כה אם יעמוד מחליו ותטרורף דעתו האי פירוש לא שמיע לי פלומר לא סבירא לי אף על פי שאין אני פדאי לחלוק עליהם מפל מקום פיון שפבר היה גדול אחד מופלג בדרך מהרר"ש ס"ל שהיה חולק על פירוש זה ומפרש בענין אחר כמו שפראה לי באשר יתבאר.

ודבריו מובאים בתשובת מהר"ם לובלין סימן קכ"ב הרי יש לי על מי לסמוך. והינו שלא מפני טירורף הדעת של שכיב מרע תיקון ר"י שיהיו מתקשרים בחרם וכו' לישא זה את זה באשר פי מהר"ם לובלין ומשאת בנימין.

אלא מפני שאם לא יהיו מתקשרים תחלה לישא זה את זה לא ירצה השכיב מרע לגרש בגירושין גמורין בלא תנאי פי ידאג פן יעמוד מחליו והיא לא תינשא לו. לכה תיקון

שִׁיחָיו מִקְבָּלִים בְּחֶרֶם וְכו' לִישׂא זֶה אֶת זֶה שְׂאֵז יִגְרָשְׁנָה בְּגִירוּשֵׁין גְּמוּרִים בְּלִי שׁוּם תְּנֵאִי כִּי יִהְיֶה סוּמָה עַל הַחֶרֶם וְהַשְּׂבוּעָה שֶׁתִּשְׂאָנוּ אַחֵר כֶּף אִם יַעֲמֹד.

וְאִף עַל גַּב דְּדוּמָה קִצָּת עַל יְדֵי כֹן פְּאֵלוּ הִיא אֲגִידָה בִּיהָ אֲפִילוּ הִכִּי שְׂרֵי מִשׁוּם חֲשִׂשָׁא דְעִיגוּנָא. וְלֹא חֲשִׂשׁ ר"י מִפֹּאֲרֵי"ז אֲלֵא מִשׁוּם חֲשִׂשׁ עִיגוּן וְנִכְנַס בְּדוּחַק זֶה לְמִישְׁרֵי בִכָּה"ג אַע"ג דְּדוּמָה פְּאֵלוּ הִיא אֲגִידָה בִּיהָ.

אֲבָל מִשׁוּם טְרוּף הַדְּעָת לֹא חֲשִׂשׁ כָּלֵל דְּטְרוּף הַדְּעָת מֵאֵן דְּכִיר שְׂמִיָּה וּלפ"ז לֹא דוּקָא בִּשְׂכ"מ שְׂרֵי לְמִיעֵבַד כֶּף אֲלֵא ה"ה נְמִי בְּבִרְיָא הִיכָא דְאִיכָא חֲשִׂשׁ עִיגוּנָא שְׂרֵי לְמִיעֵבַד כֶּף: וְהָא דְכָתַב בְּסֵדֶר גְּטִין וְז"ל שְׂשֵׁם הַתְּשֵׁב"ץ וְר"י מִפֹּאֲרֵי"ז הִיָּה נוֹהֵג לְתַת גֵּט לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם תְּנֵאִי וְכו' מְכַל מְקוּם מְפִנֵי הֶרְמָאִין יֵשׁ לְחֹוֹשׁ כִּי לֹא יִסְמְךָ עַל זֶה וְאִיכָא טְרוּף הַדְּעָת וְאַחֲרֵי שְׂרוּב הַפּוֹסְקִים לֹא הִחְמִירוּ כָּל כֶּף אֵין לְנוּ אֲלֵא דְבִרְיָהֶם עַכ"ל וְהִבִּיאֻּ תְּשׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימָן סִימָן ק"ז וְכָתַב עָלֶיהָ וְז"ל אֲלֵמָא דְכָל עֵיקָר הַפְּקוּק בְּסִפְרָ הַתְּשֵׁב"ץ לֹא הִיָּה אֲלֵא בְּשִׂכִּיב מְרַע וּבְטְרוּף הַדְּעָת מִשְׂא"כ בְּגֵט אַחֵר עַכ"ל: הִנֵּה אוֹמֵר אֲנִי אֵי מִשׁוּם הָא לֹא אִירְיָא דְלַעוֹלָם אִימָא לָךְ דְר"י מִפֹּאֲרֵי"ז שֶׁהִתִּיר בְּכִי הֵאֵי גוּוּנָא שִׁיתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה לֹא תִימָא שֶׁהִתִּיר דוּקָא בְּשִׂכִּיב מְרַע וּמִשׁוּם טְרוּף הַדְּעָת אֲלֵא אֲפִילוּ בְּבִרְיָא נְמִי שְׂרֵי אֵי אִיכָא חֲשִׂשׁ עִיגוּנָא דְלֹא הִזְכִּיר ר"י מִפֹּאֲרֵי"ז מִיְדֵי מְטְרוּף הַדְּעָת וְהָא דְהִתִּיר בְּכִי הֵאֵי גוּוּנָא שִׁיתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה לֹא הִתִּיר אֲלֵא מִשׁוּם חֲשִׂשׁ עִיגוּנָא.

וְלֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיָּה דְר"י מִיְדֵי מְטְרוּף הַדְּעָת. אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁהִתְשֵׁב"ץ חוֹלֵק עַל ר"י עַל מַה שֶׁלֹּא רָצָה לְהִתִּיר לְגַרְשׁ עַל תְּנֵאִי כְּדִי לְהוֹצִיא מִסְפָּקוֹת וּתְמָן שְׁיִהֵא מְגַרְשׁ דוּקָא לְגַמְרֵי בְּלֹא שׁוּם תְּנֵאִי רַק יִתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה הָא אִיכָא לְמִיחַשׁ בְּשִׂכִּיב מְרַע לְטְרוּף הַדְּעָת שְׁיִהֵא דוֹאֵג שֶׁלֹּא תְקִיִּים אֲשֵׁתוֹ הַשְּׂבוּעָה וְלֹא תִשְׂאָנוּ אִם יַעֲמֹד וּתְטְרוּף דַּעְתוֹ לְכֶף נִרְאָה לִי לֹמֵר שְׁמוּטָב לְגַרְשׁ עַל תְּנֵאִי פִינּוֹן שְׂכָל הָאֲחֵרוּנִים לֹא הִחְמִירוּ כָּל כֶּף וְאֵין לְנוּ אֲלֵא דְבִרְיָהֶם לְגַרְשׁ עַל תְּנֵאִי: וְאִם כֹּן לִפִּי זֶה אֲפִילוּ לְתֵשֵׁב"ץ דְּחוֹלֵק עַל ר"י מִפֹּאֲרֵי"ז וְסִבִּירָא לִיהָ דְמוּטָב לְגַרְשׁ עַל תְּנֵאִי מְשִׁיגְרֵשׁ לְגַמְרֵי וְיִתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה אֵינוֹ חוֹלֵק אֲלֵא אֲשִׂכִּיב מְרַע מִשׁוּם דְּהִתְם אִיכָא חֲשִׂשׁ טְרוּף הַדְּעָת אֲלִיבְיָה מִשׁוּם דִּינְדָּאִיג אִף עַל פִּי דְנִשְׂבַּעַת לִישְׂאָנוּ תַעֲבֹר עַל הַשְּׂבוּעָה וּתְטְרוּף דַּעְתוֹ אֲבָל בְּבִרְיָא דְלִיכָא חֲשִׂשׁ טְרוּף הַדְּעָת מוֹדָה הַתְּשֵׁב"ץ דְמוּטָב לְגַרְשׁ בְּדֶרֶךְ שְׂתִמָּן ר"י מִפֹּאֲרֵי"ז מְלַגְרֵשׁ עַל תְּנֵאִי: הֵרִי בְּאַרְנוֹ דְלר"י מִפֹּאֲרֵי"ז שְׂרֵי לְגַרְשׁ כְּשִׁיתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה בְּמְקוּם שְׁיֵשׁ חֲשִׂשׁ עִיגוּן וְלֹא מִשְׁמַע כָּלֵל מְדַבְּרֵי שְׁיִהֵא תוֹלָה מִיְדֵי בְטְרוּף הַדְּעָת וְאַפִּילוּ לְתֵשֵׁב"ץ דְמִיְרֵי מְטְרוּף הַדְּעָת מְכַל מְקוּם מוֹכַח מְדַבְּרֵי דְאִיכָא מְסַתְבְּרָא דְדוּקָא בְּשִׂכִּיב מְרַע דְאִיכָא חֲשִׂשׁ טְרוּף הַדְּעָת הוּא דְסִבִּירָא לִיהָ דְלֹא שְׂפִיר דְמִי לְמִיעֵבַד כֶּף לְגַרְשׁ בְּלֹא תְנֵאִי עַל סְמָךְ שִׁיתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה לִישׂא זֶה אֶת זֶה דְחִיִּישִׁינּוּ שִׁיטְרוּף דַּעְתוֹ אֲבָל בְּבִרְיָא דְלִיכָא לְמִיחַשׁ לְטְרוּף הַדְּעָת שְׂרֵי בִכָּה"ג כְּדֶרֶךְ שְׂתִמָּן ר"י מִפֹּאֲרֵי"ז: וּלְתוֹסְפוֹת בְּיָאוּר יֵשׁ לִי לְהוֹכִיחַ מִמִּילְתִּיָּהוּ דְר"י וְתֵשֵׁב"ץ גּוֹפִיָּהוּ דְלֹא הִיָּה כְּנוֹנַת ר"י כְּשִׁיתְקַשְּׁרוּ לִישׂא זֶה אֶת זֶה לְמִישְׁרֵי דוּקָא בְּשִׂכִּיב מְרַע מִשׁוּם טְרוּף הַדְּעָת אֲלֵא אֲפִילוּ בְּבִרְיָא נְמִי שְׂרֵי אֵי אִיכָא חֲשִׂשׁ עִיגוּנָא דְאֵי הִנֵּה כְּנוֹנַת ר"י דְלֹא לְמִישְׁרֵי בְּכִי הֵאֵי גוּוּנָא אֲלֵא גְבִי שְׂכִיב מְרַע מִשׁוּם דְלֹא תְטְרוּף דַּעְתוֹ וְהִיָּנוּ דְאִם לֹא יִתְקַשְּׁרוּ תַחֲלָה שִׁישְׂאוּ זֶה אֶת זֶה

ידאג השכיב מרע שלא תינשאנו אשתו אם יעמוד ותטרוף דעתו אם פן היא יחלוק עליו התשב"ץ בלא טעם לומר שאף על פי כן תינשין לטרוף דעתו שלא יסמוך על הקישור בחרם וכו' שהרי עיקר תקנות ר"י בזה שיהיו מתקשרים בחרם וכו' אינו אלא מפני זה שלא תטרוף דעתו שיהא לו במה לסמוך ולא ידאג וכו' הוא וחולק על זה שאף על פי כן לא יסמוך ויטרוף דעתו ואם באנו לומר פן אם פן הוא דתקנו חכמים דדברי שכיב מרע פכתובין ומסורין דמי ונהיגו כדי שלא תטרוף דעתו דאם נימא נמי הכי שאף על פי כן לא יסמוך וידאג שלא יתקיימו דבריו ויטרוף דעתו.

אלא על כרחך צריך אתה לומר פיו דתקנו רבנן שדברי שכיב מרע יהיו קיימין תו לא יפקפק בזה השכיב מרע דדבריהם הם פמסמרות נטועות. והוא הדין נמי כל חכמי דור ודור אין לה אלא שופט שבקימה.

וכיון דר"י מפארי"ז כבר מצא תיקון לטרוף הדעת של שכיב מרע בזה שיהיו מתקשרים בחרם וכו' היא סלקא דעתך למימר דאפתי איכא למיחש לטרוף הדעת שכיב מרע שלא יסמוך אתיקון דר"י מפארי"ז ולמה פן.

אלא על כרחך לא תיקון מידי משום טרוף הדעת. ואת אשר תיקון שיהיו מתקשרים לישא זה את זה לא היה אלא בשביל ששכיב מרע יהא מגרש גירושין גמורין בלא תנאי דלולי פן לא היה רוצה לגרש גירושין גמורין בלא תנאי ולא היה יכול למצוא תיקון אחר אלא על ידי פן שיהיו מתקשרים לישא זה את זה ואף על גב דעל ידי פן דומה שהיא אגידה ביה אפילו הכי שרי פיון דאי אפשר בענין אחר.

ולאו דוקא שכיב מרע הוא דשרי בכי האי גוונא אלא אפילו בכריא היכא דאיכא למיחש לחשש עגונא נמי שרי ולא עלה על דעת ר"י מפארי"ז מידי משום טרוף הדעת דמאן דכיר שמיה מטרוף הדעת וכו' התשב"ץ לחלוק עליו מסברא ולומר דבשכיב מרע לאו שפיר דמי לגרש כף בגירושין גמורים בלא תנאי על סמך הקישור בחרם וכו' משום דבש"מ איכא חשש טרוף הדעת ודילמא לא יסמוך ע"ז ויטרוף דעתו לכה נראה לו דמוטב לגרש על תנאי אבל בכריא דליכא למיחש לטרוף הדעת מודה התשב"ץ היכא דאיכא חשש עגונא מוטב לגרש על פי תיקון ר"י מפארי"ז מלגרש על תנאי: ועוד נראה דאפילו המשאת בנימן גופא מודה היכא דאיכא חשש עגונ דשרי לגרש בכי האי גוונא דתיקון ר"י מפארי"ז אפילו היכא דליכא חשש טרוף הדעת אף על גב דהוא מפרש דברי ר"י מפארי"ז שתיקון שיתקשרו לישא זה את זה.

היינו משום שלא תטרוף דעתו מכל מקום לאו למימרא לאפוקי היכא דליכא טרוף הדעת אפילו ביש חשש עגונ דלא שרי הא לאו מילתא הוא דהרי פשוט הוא וכולי עלמא מודים דבדיעבד אם גירש בכי האי גוונא בגירושין גמור בלא תנאי רק שנתקשרו תחלה לישא זה את זה הוי הגט כשר אפילו בגט דעלמא בלא שכיב מרע כגון שהיה מגרש את אשתו משום שנינו מזל שלא הולידו מתחלה או משום סיבה אחרת ומת אחר כף קודם שנשארה הרי הגט כשר ומותרת לעלמא אפילו אי הנה ליה אחים ואינה זקוקה להם דאי לאו הכי אלא אפילו בדיעבד הנה גט פסול היאך יתקון ר"י מפארי"ז לגרש בכי האי גוונא בשכיב מרע וכי מפני חשש עגונ וטרוף דעת יתיר אשת איש לעלמא בגט פסול ח"ו אלא על כרחך דבדיעבד כשר אפילו בגיטין דעלמא בלא גט שכיב מרע.

וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְשָׁאֵת בְּנִימֵן עֲצָמוּ בְּתִשְׁבָּה הֵתֵם סִימָן ק"ז וְכִינּוּ דְהַכִּי הוּא וְדַאי דְשָׂרִי
בְּעֵגוֹנָא אֶפִּילוּ לְכַתְחֻלָּהּ. דְּכָל לְכַתְחֻלָּהּ מִיִּקְרִי בְּעֵגוֹנָא דִּיעֵבֵד: וְהָא דְכָתַב בְּמִשְׁאֵת בְּנִימֵן
בְּסִימָן ק"ז דְּדוֹקָא בְּשָׂכִיב מְרַע עֲבָדִינוּ הָכִי דְחִיָּשִׁינוּ לְעֵגוֹנָא דְאִתְמַתָּא.

וְגַם לְטָרוּף הַדְּעַת וְכו'. אֲבָל בְּגִיטִין דְּעֵלְמָא אֵין לְעֵשׂוֹת פֿו.

הֵינּוּ דְּוִקָא גִיטִין דְּעֵלְמָא דְּלִית בְּהוּ כָּלֵל חֲשֵׁשׁ וְאֶפִּילוּ חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן לְחֹד לִית בְּיָה כְּאוֹתוּ
מְעֵשָׂה גְדוֹן דִּידִיָּה שְׂרָצָה אֶחָד לִילָף לְמַרְחָקִים מִתּוֹף רוּוּחָא בְּעֵלְמָא לְרֵאוּת אֶת שְׁלוֹם
אֲבִיו וְהֵיָה אֶפְשָׁר לִיה לְהִשְׁאָר פֿה הֵתֵם הוּא דְּלֵא שָׂרִי לְכַתְחֻלָּהּ לְמִיעֵבֵד פֿה מִשׁוּם דְּלִיפָא
חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן הֵתֵם.

אִף עַל גַּב דָּאם יִלָּף לְמַרְחָקִים יִהְיֶה חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן מְכַל מְקוּם הָא אֶפְשָׁר לִיה דְּלֵא יִלָּף
וְאִשְׁתּוּ יְכוּלָּה לְעַכְבַּר עֲלִיו שְׁלֵא יִלָּף לְכָף לָאו שְׁפִיר דְּמִי לְגֵרֵשׁ בְּכִי הָאִי גּוֹנָא שְׁיִתְקַשְׁרוּ
תְּחֻלָּה לִישָׂא זֶה אֶת זֶה.

אֲבָל הֵיכָא דְּאִיפָא חֲשֵׁשׁ עֵגוֹנָא כְּמוֹ בְּגִדוֹן דִּידָן וְהוּא אֵינוּ רוּצָה לְהִשְׁאָר אֲצֵל אִשְׁתּוּ.
דְּכָבֵר נְשִׁתְרֵשׁ בְּזֶה וְקָשָׁה לוֹ לְפָרוֹשׁ וְאֵין אִשְׁתּוּ יְכוּלָּה לְעַכְבַּר עֲלִיו.

וְדַאי דְּשְׁפִיר דְּמִי לְמִיעֵבֵד פֿה כְּדָרָף שְׁתִּיקוֹן ר"י מִפֿאַרִי"ז שְׁיִגְרֵשְׁנָה לְגַמְרִי בְּלֵא תְּנַאי.
רַק שְׁקוֹדֵם לְכוּ תִתְקַשְׁרוּ בְּחֵרֵם וּבְשִׁבּוּעָה וּבְטַחֲוֹנוֹת שְׁאָם יָבֵא תּוֹף שְׁנֵתִים יִחְזָרוּ וְיִשְׁאוּ
זֶה אֶת זֶה בְּחֻנְפָּה וְקִידוּשִׁין הַנְּלַע"ד כְּתִבְתִּי: הָרַב הַמְּנֻפֵּלָא הַגָּאוֹן מִהַר"ר מִן ר"מ וַאֲב"ד
דְּק"ק ווִינָא הִסְפִּים עַל הַפֶּסֶק הַנֶּ"ל וְגִירֵשׁ הַבַּעַל לְאִשָּׁה הֵהִיא כְּדָרָף זֶה כְּאִשְׁרֵי תִיקוֹן ר"י
מִפֿאַרִי"ז עַל פִּי הַסְּפָמוֹתֵינוּ וְהַסְּכָמַת שְׁאָר רַבָּנִים שְׁהִיו עֲמָנוּ.

וְהִלָּף לְמַלְחָמָה וְלֵא חֲזַר וּכְאֲרִבַּע שָׁנִים אַחֲרֵי כֵן נִשְׁאֵת הִיא לְאִישׁ אַחַר עַל סְמָךְ אוֹתוֹ גֵּט
שְׁנָתוֹ לָהּ תְּחֻלָּה: שְׁאֵלָה ל"ט רְאוּבֵן נִתְקַשֵּׁר נֶגֶד שְׁמַעוֹן בָּאֵם שְׁמַעוֹן יִשְׁלַח לִידוֹ לְרֵאשׁ
חֲדָשׁ גִּיסוֹן קִנְיָן סוּדָר לְהִשְׁיֵא אֶת בְּתוּ אֵלָיו עַל פִּי פֶרְטִי תְּנַאִים הַמְּדוּנְפָרִים בִּינֵיהֶם שְׁמַחְוִיב
הוּא לִישְׁאָנָה בְּחֻנְפָּה וְקִידוּשִׁין וְכו'.

וְאִם יַעֲבֹר וְלֵא יִשְׁאָנָה יִשְׁלַם לְשְׁמַעוֹן מֵאָה זוּז. וְנִעֲשֶׂה דְּלֵא כְּאִסְמַכְתָּא וּכְאִנְפֵן הַיּוֹתֵר
מוֹעִיל ע"פ תִּיקוֹן חו"ל וְהַתְּנָה בְּתַנַּי גְּמוּר הַמוֹעִיל עַל פִּי הַדִּין שְׁיִקְיִים תְּנַאֵי דְּוִקָא לְזִמְן
הַנֶּ"ל וְאִם לֹא יִקְיִים תְּנַאֵי לְזִמְן הַנֶּ"ל אֵזִי אֵין עֲלִיו שׁוּם חַיִּיב וְיֵהָא רִשְׁאִי לִישְׁאֵת אַחֲרַת
וְהַגִּיעַ הַזִּמְן ר"ח גִּיסוֹן וְלֵא אֶתָּא מִן שְׁמַעוֹן קִנְיָן סוּדָר כַּנֶּ"ל.

וּמִיד לְמַחֲרָתוֹ ב' גִּיסוֹן נִתְקַשֵּׁר רְאוּבֵן בְּשִׁידוּכִין עִם אִשָּׁה אַחֲרַת לִישְׁאָנָה. וְאַחַר כֿה ג'
גִּיסוֹן בָּא שְׁלוּחֹ שְׁל שְׁמַעוֹן וְהִבִּיא קִנְיָן סוּדָר מִן שְׁמַעוֹן כְּאִשְׁרֵי הַתְּנָה וְהוּא שְׁלַח שְׁלוּחֹ
קוֹדֵם רֵאשׁ חֲדָשׁ גִּיסוֹן עַל אִנְפֵן שְׁיֵהָא רְאוּי לְבֵא אֶל רְאוּבֵן בְּזִמְן שְׁקִבַּע לוֹ דְּהֵינּוּ לְרֵאשׁ
חֲדָשׁ גִּיסוֹן.

אֲלֵא שְׁנֵתְעַכְבַּר שְׁלִיחַ בְּדָרָף מִחֲמַת הַמִּים שְׁנֵתְרַבּוּ שְׁלֵא הָיָה יְכוּל לְעַבְרָה הַמִּים. וְעַתָּה
טוֹעֵן שְׁמַעוֹן פִּינּוּן שְׁהוּא שְׁלַח שְׁלוּחֹ עִם הַקִּנְיָן לְזִמְן הַרְאוּי אֲלֵא שְׁהִשְׁלִיחַ נֶאֱנַס בְּדָרָף
הָרִי הוּא לֹא עֹבֵר עַל תְּנַאֵי וְתוֹבַע מְרֵאוּבֵן שְׁיִפְרַע לוֹ מֵאָה זוּז פִּינּוּן שְׁמַכְרֵר דְּכָרִיו שְׁכּוֹן
הוּא וְרְאוּבֵן טוֹעֵן מַה לִּי בְּאוּנְסִיף פִּינּוּן שְׁהַגִּיעַ הַזִּמְן וְלֹא רְאִיתִי קִנְיָנִי כְּמוֹ שְׁהַתְּנִית הָרִי
אֶת אִשְׁרֵי עֲשִׂיתִי וּבְקִיטָה לִישְׁאֵת אַחֲרַת עֲשִׂיתִי בְּהִתֵּר: תְּשׁוּבָה יִרְאֵה דְּרְאוּבֵן פֶּטוּר

הוא מן אלו מאה זוז פיון שהגיע הזמן ולא בא לידו קנינו של שמעון כאשר התנה הרי מה שנתקשר לישא אחרת עשה בהיתר אף על גב דשמעון שלח קנינו בזמנו אלא שהשליח נאנס בדרך אפילו הכי פטור ראובן: אע"ג דטענת אונס מהני כמו שכתב הטור ח"מ סימן כ"א בשם הרמב"ם וז"ל מי שקנו מידו שאם לא בא ליום פלוני וכו'.

ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואבד כל זכותו ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו יום הרי זה פטור מקנינו זה וכו' ע"כ. הרי מבואר דטענת אונס מהני היינו דוקא לענין שאם הנאנס היה מתחייב עצמו בשום דבר אם לא יקיים תנאו בזמנו או שיאבד זכותו היום הוא דמהני ליה טענת אונס דלא מתחייב במידי ולא אבד זכותו.

אבל לענין שיתחייב חבירו במה שעשה אחר זמן שקבע לו ודאי דלא מהני האונס של זה לחייב את חבירו שלא ידע באונס של חבירו. כמו בגדון דידן שנתקשר ראובן לישא את בת שמעון אם יקיים תנאו לראש חדש ניסן וישלח קנין סודר להשיא לו את בתו והגיע הזמן ולא הגיע קנינו של שמעון ליד ראובן ונתקשר ראובן לישא אשה אחרת ודאי דאין שום חיוב על ראובן פיון שלא הגיע לידו קנינו של שמעון לזמן שהגביל כאשר התנה אף על פי שהיה שמעון אנוס דאטו שיהי' ראובן אגוד בבת שמעון לעולם אי לא גיע לידו קנינו של שמעון משום דדילמא אנוס הוא ודאי דלא מסתבר למימר כה: וכיוצא בזה כתב הרב מ"ו ב"ח בטור ח"מ סי' כ"א ליישב דלא קשיא אדעת הגאונים והרמב"ם דפסקו דאונס מהני ובירושלמי יש דלא מהני לר"י דק"ל כן ויהיה וכתב ליישב דלא קשיא וז"ל דשאני קידושין דאנו סהדי דאין האשה מסכמת בקידושיו אלא אם כן יתקיים התנאים וכל כמה שלא נתקיים התנאי אע"פ שנאנס אינה מתרצה בקדושיו דאם לא כן תהיה עגונא שתהא חוששת שמה נאנס וכו' עכ"ל הרי מבואר שאין האשה מתקדשת בשלא נתקיים התנאי אף על פי שנאנס מטעם שמתחלה כשנתקדשה על תנאי אז לא היה דעתה אלא על דעת שאם לא יקיים תנאו אפילו על ידי אונס שיהיו קדושין בטלים כדי שלא תתעגן מחמת יראת אונס הכי נמי בגדון דידן לא נתחייב ראובן תחלה אלא על דעת שאם לא יקיים שמעון תנאו בזמנו אפילו על ידי אונס שלא יהא לו שום חיוב עליו כדי שלא יהיה אגיד ביה לכה פטר ראובן מן אלו מאה זוז פיון שלא נתקשר לישא אשה אחרת אלא אחר שעבר שמעון את הזמן אף על פי שנאנס: אבל מכל מקום נראה אי עדיין לא נתקשר ראובן עם אשה אחרת צריף ראובן לישא את בת שמעון או ליתן לו מאה זוז אם שמעון מברר שהיה אנוס דאנוס מהני ולא אבד זכותו: ואע"ג דמשמע מהתם ממה שכתב הרב מ"ו ב"ח דגבי קידושין היכא דלא נתקיים התנאי נתבטלו הקדושין אפילו היכא דעדיין לא נתקדשה לאחר אף על פי שנאנס ולא קיים התנאי ואם כן הוא הדין בגדון דידן נמי נימא הכי כשמעון לא קיים תנאו בזמנו אף על פי שנאנס יהא ראובן פטור מן חיובו אפילו היכא דלא נתקשר עדיין לישא אשה אחרת הא לאו מילתא הוא דשאני קידושין פיון דמתחלה לא נתקדשה אלא אדעתא שיתקיים התנאי ואם לא יתקיים אפילו על ידי אונס יהיו הקדושין בטלין אם כן אפילו אם תרצה היא אחר כה להנשא לו בשלא קיים תנאו ולא איכפת לה במה שלא קיים תנאו בזמנו אפילו הכי צריכה קידושין אחרים ממנו משום דקדושין הראשונים כבר נתבטלו לכה לא חילוק התם בין נתקדשה לאחר או לא נתקדשה אלא קאמר סתם דקידושין הראשונים נתבטלו ואפילו מזה שקדשה כבר צריכה קדושין אחרים אבל כן שנתחייב

לישוא את בת חבירו דאין פאן קדושין אלא שדוכין בעלמא ואי זה שנתחייב לישוא את בת חבירו רוצה לנותר על תנאו ולא איכפת ליה במה שחבירו לא קנים תנאו בזמנו ורוצה לישואנה לא צריק תו למידי לכך הדין נותן אי עדיין לא נתקשר זה לישוא אחרת צריק זה לישוא את בת חבירו אף על פי שלא קנים תנאו בזמנו פנין שפאנס או ישלם לו מאה זוז פאשר נתחייב משום דאונס מהני דלא אבד זה זכותו כמו שכתב הטור ח"מ סימן כ"א בשם הרמב"ם: אלא שנדון דידן מיירי שפבר נתקשר ראובן לישוא אשה אחרת לא מהני אונסיה דשמעון לחייב את ראובן פנין שראובן לא ידע מאונס דשמעון וכשנתקשר לישוא אשה אחרת עשה בהיתר אחר שפבר עבר הזמן שקבע לשמעון והיה ירא שפא יקדמנה אחר ברחמים לכך פטור הוא מן שמעון לגמרי אף על פי שפאנס שמעון פנין דלא ידע ראובן באונס של שמעון: שאלה מ אספרה אל חק מה שאירע בחורף ת"ו לפ"ק פי הנה מחמת הרעש שהיה במדינה ממלחמה וממגפה נמלטתי אל ארץ אחרת ובשבת ת"ו לפ"ק שבתי אל אחונתי וספרו לי שרבי פלוני ממקום פלוני ישא את אשת חמיו ושאיתי מי התיר לו לישואנה והשיבו לי ששאל ללומדים הם התירו לו וכשמעי את זה חשתי ולא התמהמתי והודעתי למנהיגי הק"ק מקום שדר שם רבי פלוני שיהיו מפרישים אותם ולא ישא זה את זה על פי פסק ר"ת וקרא"ש והרבה פוסקים דאזלי בשיתת ר"ח וה"ג לאסור באשת חמיו כמו שכתבו התוס' בשם הירושלמי בפסק ב' דיבמות דף כ"א שכתבו וז"ל מעשה שרצה אהד לישוא את אשת חמיו וכבר היה טבחו טבוח ויינו מזוג והפסיד ר"ת לסעודתיהו עכ"ל התוספות.

וכן פסק הטור א"ה סימן ט"ו ולפי שאז היה עדיין שעת חירום לא יכולתי לידע אם הגיעו דברי אליהם או לא וכמו ב' חדשים אחר כך נודע שישא זה את חמותו שמעתי ותרצו בטני ולא אמרתי דבר וסבבוני רבים ושאלוני מדוע אני מחריש וכי משוא פנים יש בדב': וזאת תשובתי אליהם: הן אמת פי לכאורה היה נראה להחמיר על זה שיגרשנה אף על גב דרבי מקילין הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן וגם הריטב"א כתוב שפן עיקר ושפן נוהגים בספרד הביאם הרב ב"י בטור אכן העזר סימן ט"ו מפל מקום פנין שהתוספות כתבו באיסור וכן קרא"ש והטור ואנן בתרייהו גרירין יש להחמיר עליו.

וכן משמע נמי שנוטה דעת הרב ב"י להחמיר ממה שהביא שני הדעות וכתב דעת האוסרין באחרונה משמע שדעתו נוטה להחמיר ולא כתב בראשונה דעת המתירין אלא היכא דנהיגין בהדיא להתיר פגון בספרד כמו שכתב הריטב"א אבל היכא דלא נהיגין יש לאסור כדעת התוספות וקרא"ש והטור ולא תימא דלא אסרו אלא לכתחלה כשלא קדשה עדיין ורבותא נקט מעשה דר"ת דהיה מפסיד לסעודה אבל בשפבר קדשה ומפל שפן כשפבר נשאה אפילו ר"ת לא היה מצריק לגרשה פי כמה קשה גירושין הא לאו מילתא הוא דמשמע ממעשה דר"ת שפבר קדשה וטבחם היה טבוח ולא היו חסירים רק פניסתם לחופה ואפילו הכי הפסיד לסעודתיהו והצריק לגרשה.

דבנ"י ה"תם איתא וז"ל בתוספות כתבו פי מעשה היה באהד שקידש את אשת חמיו ועשה סעודה וצנה ר"ת לגרשה והפסיד את הסעודה עכ"ל נ"י הרי כתב בהדיא דמיירי כשפבר קדשה וצנה לגרשה אלא שבמרדכי פ' ביצד מצאתי שכתב וז"ל ומעשה בפרכונסי באהד שהיה טבחו ויינו מזוג לקדש את אשת חמיו ואפסיד ר"ת לסעודתיהו עכ"ל.

הרי כתב שהיה טבחו טבוח לקדש משמע דעדיין לא קדשה. אמנם מסתברא למימר שהמרדכי כתב כך בפשיטות לריקטא דלישנא ולא דקדק למיכתב לשון לקדש דלישמתע מיניה שעדיין לא קדשה אלא הוא הדין בשפכר קדשה ולא ונקא נקט לשון לקדש ורצונו לומר כמו שפכתו התוספות לישא ואפשר דנקט לשון לקדש לאורחא דמילתא שנוהגין לקדש בשעת כניסתו לחופה כמו שנוהגין האידנא בזמנינו אבל מדברי נ"י איפא למידק שפיר פיון שפכת שפכר קדשה וצוה לגרשה וכו' משמע שפיר אפילו בשפכר קדשה צריף לגרשה ואם פו הוא הדין בשפכר נשאה דמאי שנא דכף קשים גירושין שלאחר קדושין כמו לאחר נישואין ומפל שפן כשהיה כבר טבחם טבוח אלו הנה סבירא ליה לר"ת להתיר בשפכר נשאה הוי ליה להתיר נמי בשקדשה וטבחם טבוח אלא ודאי דלא סבירא ליה לחלק ואם פו בנדון דידן היה לנו להחמיר עליו לגרש אותה וליפא למיחשבי לשוגג פיון שלא עשה פו אלא על פי הלומדים שהורו לו כך מיקרי שוגג ולא גרע מהנבטבע במים שאין להם סוף דאשתו אסורה ואפילו הכי אם נשאת לא תצא כדאיתא בהאשה בתרא דף קכ"א והיינו כשנשאת על פי חכם כמו התם שנשאת על פי דבוריה של רב נחמן כמו שפכת בתשובת מיימוני סוף הלכות נשים הוא הדין נמי בנדון דידן שעשה פו על פי הלומדים מיקרי שוגג וקל וחומר הוא השתא התם דליפא מאן דשרי במים שאין להם סוף אפילו הכי מיקרי שוגגת אי עשתה פו ע"פ הוראת חכם ואם נשאת לא תצא מפל שפן פאן דאיפא מאן דשרי דמיקרי שוגג ויקיימנה ואין צריף לגרשה הא ליתא דכיון שהיה מסופק בהוראה זו ושאל ללומדים ולא שאל לבעלי הוראה המפורסמים לא מיקרי שוגג ודאי אלו לא היה יודע כלל שיש איסור בדבר היה מיקרי שוגג מצד שאינו יודע או שהיה יודע והיה שואל הוראה המפורסם והיה מתיר לו מיקרי נמי שוגג אבל האי פיון שידע שיש ספק בהוראה זו תו לא מיקרי שוגג מצד שאינו יודע שהרי מפל מקום יודע קצת כמו שפכת בתרומת הדשן סימן רי"ו גבי נשא מינקת חבירו יענין שם ומצד שעשה על פי הוראה נמי לא מיקרי שוגג פיון דלא שאל לבעל הוראה מפורסם שהיא ראוי לסמוך עליו דהכי כתב מהר"ם בתשובת מיימוני להלכות אישות בד"ה נפל למים שאין להם סוף וכו'.

ונ"ל דברי חכמים מקומי דאם נשאת בלא התרת חכם דתצא או משמתין ליה עד שיוציאה ואין לחוש שמה אחד מקרוביה יתירנה לינשא דחכם מורה הוראה בעינו פרב נחמן ורב שילא בדורם שהיא כדאי לסמוך על הוראתו וכו' עכ"ל.

הרי מבואר שצריף לשאול נוקא לגדול הדור אבל זה לא שאל אלא ללמדן היודע ספר אבל לא נהירין ליה שבילין דהוראה אף על פי שהוא מוסמך מה זו סמיכה הפל יודעים שאין דינים הללו מסורים לכל כשאר דיני איסור והיתר בשר בחלב ונותן טעם לפגם וכיוצא בזה והנה נודע לי כי הלמדן ההוא פסק כך להתיר אשת חמיו על פי מה שמצא בהרי"ף שפכת כך אשת חמיו מותרת לו ולא מצא ידיו ורגליו לעיין בנ"י ובמרדכי שהם שכנינים להרי"ף ולו היה מעיין בדבריהם היה מוצא דעת החולקים ומפל שפן שהיה לו לעיין בטור וב"י שהם מקבצים פל הדעות ונהרי זה בכלל מה שאמרו פל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין וכו' לפי זה אין זה מיקרי שוגג והיה לנו להחמיר עליו כך נראה לכאורה: אמנם באשר כבר עברו שני חדשים אחר שהיתה נישואין להם וחשתי שמה נתעברה ממנו ואם נכוף אותו לגרשה יוציאו לעז על הנולד שהוא פגום שנולד מאיסורי

ביאה על פן הקרשתי ולא גרע זה מאלו הוציא בעל את אשתו בדבר מכוּעַר שְאִסוּרָה לנטען אפילו הכי אם נשאה הנטען ויש לו בנים ממנה לא תצא למפרשי הסוגיא דפרק פיצד הביאם הטור וב"י בא"ה סימן י"א משום דחששו ללעז הבנים הוא הדין נמי פאן: ועוד פיון דבלאו הכי יש הרבה פוסקים שמתקלין ולדידהו אפי' לכתחלה שרי אנו לכל הפחות בדיעבד לסמוך עליהו פיון דליכא איסורא אלא משום מרעית העין.

וגדולה מזאת נמצא בתשובת הרא"ש ונהביאו הטור אכן העזר סימן קנ"ד באומרת מאיס עלי כתב וז"ל ואעפ"י שהרמב"ם כתב כי אמרה מאיס עלי כופין אותו לגרש ר"ת ור"י כתבו שאין כופין וכו' וכל המעשה בטענה זו מרבים ממזרים בישראל ועל להבא אני אומר אבל אם לשעבר סומכין על דברי הרמב"ם מה שעשוי עשוי עכ"ל הרי הפליג להחמיר על להבא שהם ממזרים ואפילו הכי על לשעבר הכשיר כדי שלא לפגום בבני ישראל פיון דאיכא מאן דמקיל מפל שפן בנדון דידן דלא חמור כל כך שיש להקל במה שפבר נעשה: ומסתברא לי למימר דמדברי התוספות דמיתי מעשה דר"ת דאפסיד לסעודתיהו נמי משמע דלא החמיר ר"ת אלא לכתחלה פיון שעדיין לא נשאה אף על גב דכבר קדשה כדמשמ' מדברי נ"י שהבאתי לעיל מפל מקום חשיב ליה פלכתחלה פיון שעדיין לא נשאה.

אבל אי הנה כבר נשאה לא היה מחמיר ר"ת. דאי לאו הכי אלא היה מחמיר אפילו אי כבר נשאה לא הנה להו להזכיר פלל במעשה זה הא דהיה טבחם טבוח וכו' דמאי נפקא מיניה מזה דכיון דמצד הדין היה אוסרה לא הוי ליה למימר אלא שצונה לגרשה ואטו לא ידעינו דבדבר שהוא אסור מצד הדין אסור בכל גוּנָא ולא היה צריף להשמיענו דהיה טבחם טבוח ולו ואפסיד לסעודתיהו דפשיטא הוא דמהיכי פיתי למימר דמשום הפסד ממון יהא שרי לישא באיסור אלא נדאי דלא היה אוסר ר"ת אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר נשאה לא היה אוסר וסלקא דעתך אמינא פיון שפבר היה טבחם טבוח וכו' יהא מיקרי דיעבד פאלו כבר נשאה קמשמע לן דלא להפסיד לסעודתיהו: שאלה מא נשאלתי באחד שהיה לו פּרָם מגפנים ואילן אחד שגדילין בו אגוזים גסים עומד בין הגפנים וענפיו ושרשיו מתפשטים בין הגפנים ומזיקים אותן האם רשאי לעקור לאילן זה או לא: וזה אשר השבתי הן אמת הוא דחמירא מילתא טובא למיעקר אילנ' דפירא פיון דאית ביה פרתא איסורא וסכנת'.

איסורא דאמר רב דיקלא דטעון קבא אסור למקציה. וסכנתא דאמר רבי חנינא לא שכבי שיבחה ברי אלא דקוץ תאינתא בלא זמנה מיתי בהחובל דף צ"א ובלא יחפור דף כ"ו עמוד א' אבל מפל מקום בכי האי גוּנָא דאילן זה מזיק טובא לגוּפְנָא דמכחיש להו וגם עביד להו צל וגם בעל הפּרָם רוצה ליטע גפנים במקום זה נדאי דשרי למיעקרה: וראיה לזה מהא דאיתא התם שמואל איתי ליה אריסא תמרי אכיל טעם בהו טעם חמרא אמר ליה מאי האי אמר ליה ביני גוּפְנֵי קוּיָמָא אמר מכחשי בחמרא פולי האי למחר איתי לי מקוריהו רב חסדא חזי תחלי בי גוּפְנֵי אמר ליה לאריסיה עקרינהו גוּפְנֵי קני דיקלא ודיקלא לא קני גוּפְנֵי ע"כ: הרי מבואר פשהשבח דגוּפְנֵי מחמת עקירת האילן שוה יותר מהשבח שהיה באילן גופא שרי למיעקרה משום דאיסור קציצה באילן שעושה פירות הוא משום פל תשחית ובכי האי גוּנָא דליכא משום פל תשחית שרי הוא הדין נמי בנדון

דין דהאי אילן של אגוזים מזיק לגופני טובא מחמת הצל וגם מכחיש להו טובא שרי למיעקריה: ואע"ג דמקא דשמואל ליפא ראיה פל פה משום דיש לפקפק ולומר דדילמא דנקא בכה"ג פגון דשמואל דטעים טעמא דגופני בתמרי התם הוא דשרי למעקריה דחזינו ברור דמכחי לגופני טובא אבל מסתמא לא וכן משמע מתוספות דפרק לא יחפור התם בדבור המתחיל אנא לא קניצנא וכו' שכתבו וז"ל ויש לפרש דשאני התם שיותר מדאי היו מכחישי בגפנים עד דהנה טעים בהו טעמא דחמרא עכ"ל: וכן משמע נמי מהאי עובדא דשמואל גופא שחרי מסתמי שמואל היה מסייר נכסיה וחזי דתמרי ביני גופני הנה קנימי ואפי' הכי לא צוה למעקריה אלא אחר דטעים טעמא דגופני בתמרי אבל לא קודם לכן והיינו משום דמסתמא לא אמרינו דמכחיש לגופני כל פה שיהא השבח של הגפנים אחר עקירת האילן שנה יותר משבח שהיה באילן פשהיה קנים לכף לא צוה לעקרו אלא אחר שטעם טעמא גופני בתמרי ולא קודם לכן ואם כן בנדון דידן שאין אנו יכולין לידע בבירור דמכחיש האי אילן לגופני כל פה דילמא לית לן למישרי אבל מפל מקום מהא דרב חסדא יש שפיר להביא ראיה דשרי אפילו בסתמי רק שיטע גפנים במקום שהיה כבר נטוע האילן משום דשבח של גפנים הוא יותר משבח של שאר אילנא פירות ושרי שחרי רב חסדא צוה לעקור תחלי משום דגופני קני דיקלא דיקלא לא קני גופני ופירש רש"י מדמי הינו יכולין לקנות קרקעות ואילו דקלי לא קני אין שבתן עולה אלא לדבר מועט עכ"ל.

הרי לא תלי הטעם משום דמכחשי לגופני אלא משום דצריף למקומן של תחלי לנטוע תמורתם גופני לכף שרי וכן פסק הרא"ש סוף פ' החובל דאפי' אם אינו צריף אלא למקומו דמותר לעקרו לכף בנדון דידן דרוצה לנטוע במקום אילן זה גפנים ודאי דשרי ומפל שפן דידוע הוא דמזיק נמי לגופנא בלאו הכי מחמת צלו שהוא גדול ומתפשט למרחוק וכן שרשיו יונקים למרחק ומכחישו לגפנים ודאי דשרי למיעקריה זה נראה לי פשוט וברור.

שאלה מ"ב עובדא הנה בשני אנשים פמר ליב בר אשר וכמר אנשיל בן נחמיה ועמהם היה השלישי נער אחד החתן אהרונסעו מפה ק"ק ניקלשפורג בכסליו תאי"ו וי"ו לפ"ק לק"ק ווינא להביא משם סחורות ובחזרתם משם פטרו לשלשתן בלויה אנשי ק"ק ניקלשפורג שהיו אז בק"ק ווינא עד כי החזיקו בדרך ליסע לק"ק ניקלשפורג ונשותיהם של פמר ליב וכמר אנשיל הנ"ל היו פה ק"ק ניקלשפורג מצפות לבעליהן ויחילו עד בוש כי לא חזרו לימים שהיו ראויים לחזור ולבוא ושלחו לחקור עליהם איה אפוא הם רואים ואין מגיד להם רק הקול נתפשט שבתורתם מק"ק ווינא עברו דרך פמר שרי"ק והיו לגנים שם ונהרגו שלשתן על ידי ערלים פלוני ופלוני ולא נודע מקור ושורש התפשטות הקול הנה מאין מוצאו אחרי כן כמו שבווע או שבוועיים עשו הכרזה בכמה כפרין ושונקים בסביבות פמר שרי"ק על שלשה יהודים שנאבדו מי שידוע מהם מאומה יבא ויגיד ויטול שכרו ולא בא שום אדם להגיד רק הקול מתחזק שנהרגו על ידי הערלים פלוני ופלוני ופלוני הנ"ל ולא נודע מאין מוציא הקול הנה: והנה ביום ג' באסרו חג דשבעות תאי"ו זיי"ן לפ"ק העיד פמר שלמה זלמן בן אהרן ז"ל שור בכי דינא פד הוו במוטב תלתא בתורת עדות בעונש אם לא יגיד ונשא עונו.

ו'ל'ל בל"א. איה אונ' אַצק מאַניש זײַן גאַנגין בַּעֲרַב שְׁבֵת בְּכֶפֶר לְאֲדָנָן דָּאָרף זײַנן מײַר פײַר גאַנגין פֿאַר אײַן שטאדיל האָבן שְׁקָצִים דֶּרײַן גיערבט שְׁרײַאט אײַנר ארויז אַנְשׂיל אַנְשׂיל גײב מײַר ווערפיל זא האָב איה תְּכַף מְשׁיג גײוועזן דֶּר שְׁקָץ מײַנט וואש וועגין דֶּען אַנְשׂיל הַנְּאָבָד דֶּען איה האָב דַּעם שְׁקָץ וואול גײקענט דז ער האָט מײַט אַנְשׂיל אופט פּפּלעגין צו פֿאַרײַן קײַן ק"ק ווינא דֶּער שְׁקָץ האָט פּפּלעגין פֿיש צו פֿירן איז אַנְשׂיל מײַט אײַם גײפֿאַרײַן ער איז זײַן גוטר ביקאנטר גײוועזין.

זא זאג איה צו דַּעם שְׁקָץ וואש איז דֶּען וויישט דָּנא דֶּען וויא עֵש דֶּען אַנְשׂיל דֶּר גאַנגין איז זא זאָגט דֶּער שְׁקָץ וואש וניל איה נײַט ווישן איה ווייש בַּעֲשִׂיר אַלֶּש דָּנא זא זאג איה צו אײַם הָעֵר צו קום דָּנא מײַט מײַר אויף זײַטן איה וניל דײַר וויש זאָגן זאָגט דֶּער שְׁקָץ זאג מײַר דָּא פֿר מײַן גישפּאן.

זאג איה ווען דָּנא וואש וויישט קום מײַט מײַר צו דַּעם ריכטֶר איה וניל דײַר פֿר שְׁרײַבן ו' אַדְנָמִים אונ' אײַן פּעקיל פּון טוֹה ווען דָּנא וואש רַעֲכֵט ווישן ווערשט. זאָגט דֶּער שְׁקָץ עֵש איז הַלֵּט שווער צו צײַהן אַבֶּר דָּאש מאַגֶּשטו פֿר גוויש גלויבן דז דַּעם נײַט אנדרשט איז דז מען זײַט האָט דָּנא קעפּף אַפּגישניטן.

אונ' דָּנא לייבר גיווארפֿין אין דָּנא אײַדן טײַכְלִיך בײַיא ווילוורש דֶּרְרף אויף זולץ צו. אונ' בַּפֿירוש גימעלט דָּנא ג' אַנְשׂים זא פֿראג איה אין אויף דָּנא קעפּף וואז זײַטן הײַן קומן זאָגט ער דָּאש ווייש איה נײַט אַבֶּר דַּעם איז נײַט אנדרשט דז דָּנא לײַבֶּר אין דָּנא אײַד"ן טײַכְלִיך קומן זײַן לײַגט וואש דֶּרײַף דז מן דָּנא טײַכְלִיך אפ שטעכט זא ווערט מן גוויש דָּנא לײַבֶּר פֿינדן זא פֿראג איה וויא עֵש גישעהן איז זא זאָגט ער זײַטן נוא אין וועג גיוועזין פּון שרײַ"ק ארויז זא האָבן זײַט פֿיר גווערט אונ' זײַט אײַן מוֹרָא גימאכט עֵש ווערין רײַטֶר דָּא פֿר האַנְדֶּן זײַט ווישן נײַט זײַטן זײַט פֿריינט אודר פֿיינט זײַט זאלין אָנֶם קֶעֶרײַן אונ' זאלין נָאָה ווארטין דָּא קֶעֶרײַן זײַט זײַט אָנֶם אונ' אָן אוּבֶּנט קאמן זײַט אַיֶּבֶר אײַן אונ' שְׁפִיטֶדן זײַט דָּנא קעפּף אפ עֵש איז גיוועזין דֶּער יַעֲגִיר אונ' דֶּער קראלי אונ' דֶּער ווירט האָט גַם פֿן אײַן חֶלֶק דֶּרֶאן גיהאט זא פֿראג איה אין וויא ער דָּאש ווייש זא זאָגט ער ער ווייש וואול אונ' איז דַּעם נײַט אנדרשט עכ"ל לְשָׁל פֿמֶר זלמן שוֹר שְׁהַעֲיִד בְּתוֹרַת עֲדוּת בְּיוֹם הַנֶּ"ל וְכֵן בַּעֲנֵן זֶה הַעֲיִד גַם פֿמֶר יִצְחָק בֶּן מִנְחֵם מִן ס"ל ז"ל בְּיוֹם הַנֶּ"ל בְּתוֹרַת עֲדוּת בַּעֲנֵןש אלו"ע: שׁוֹב בְּיוֹם א' ב' שְׁבֵט תא"ו ח"י"ת לפ"ק הַעֲיִד פֿמֶר יְהוּדָא לִיב בֶּן מֵהוֹר"ר אַבְרָהָם דַּעֲקֵנוֹג בְּבֵי דִינָא כִּד הָווּ בְּמוֹתָב תְּלִתָא בְּתוֹרַת עֲדוּת בַּעֲנֵןש אלו"ע וז"ל בַּלְשׁוֹן אַשְׁכַּנְז איה אוּנְד פֿמֶר שְׁלוֹם פֿשקײַז זײַטן גײוועזין בַּפֿפֿר לְאֲדָנָן דָּאָרף האָבן אײַן שְׁקָץ טוֹה פֿר קויפט זאָגט דֶּער שְׁקָץ קומט מײַט מײַר צו דַּעם בַּעֲקִין דָּאָרש האָב איה מײַן גַּעֲלֵט זײַטן מוֹר הײַן גאַנגין זאָגט פֿמֶר שְׁלוֹם הַנֶּ"ל זײַט אין דַּעם בֵּית איז אַחַד דֶּער יודע איז מן הַנְּאָבָדִים בעו"ה: זײַטן מײַר אַרײַן קומן זא פֿראגט אַנְשׂ דֶּער בַּעֲק וואש מײַר בַּיִגֶּעֶרײַן האָבן מײַר גיזאט אײַן שְׁקָץ וניל אַנְשׂ ביצאלין פֿר טוֹה זא זאָגט ער עֵש איז גוֹט זא איז נָאָה אײַן אנדרר שְׁקָץ גישטנדן פֿר דַּעם אוּבִין אונ' זאָגט צו פֿמֶר שְׁלוֹם מײַן האַבט אַיֶּר נָאָה נִקְשׁ גיוואר גוואַרײַן פּון דָּנא דֶּרײַ לײַט זא זאָגט כמ' שְׁלוֹם גַּאט דֶּר בַּדְּמִישׁ וואש וועלין מײַר גיוואר ווערין זא הַט דֶּער בַּעֲק גיפּראגט דֶּען שְׁקָץ וואש איז דֶּען דֶּער מַעֲר זא האָט דֶּער שְׁקָץ גיזאָגט עֵש זײַטן דֶּרײַיא יְהוּדִים קומן אויף

שרי"ק אונ' זיינן פֿארט גי'צוהן זױ האָבן זײ אײַן אײַן מורא גימאכט עױש ווערן אײַם
ונאָלד רײטער זײ האָבן זײ זײ אום גײקערט זײ האָבן זאָבן בײַיא זײ גי'האט טוט זײ
באָלד אײַנר פּערסטין נון בײַ נאָכט זײַן זײ אויף זײ קומן אונ' זײ דר שְלגין אײַ ווייִש
אַליש ווערש גיטאן האָט אונ' ונאו אַליש הײן קומן אײַ אײַ ווייִש אַנפֿה ונאו אײַרי ראס
הײן קומן זײַן זײ האָב אײַ גי'זאָגט צו דען שְקײז ונען מן דײַר דײַן קלײַן פינגרל דֶרֶקון
זאלט מִפֿשט וואול זאָגן זא זאגט דער שְקײז בהיט מײַה גאָט.

דאָז אײַז. ווישן טנא אײַה אַליש עױש אײַז נון וואש מײַן אַליש צונויִיא יאָר זײ האָבן שײַן
זאָבן בײַיא זײ גי'האָט.

אײַנן האָב אײַה וואול גי'קענט ער האָט גי'היישן אַנפֿשיל. דײַא אַנדערן צונויִיא ווייִש אײַה גײַט
וויא זײ גי'היישן האָבן.

אײַה האָב זײ אַנפֿה גי'קענט אַכר אײַר נאָמן ווייִש אײַה גײַט. זא אײַז לכּמֶר שְלוֹם אײַן ווייַן
אַן גאַנגן זײ זאָגט דער בַּעק מײַן יוד זארג דנא גײַט דײַא זאכן ווערן גײַט פֿר שְנויִגן בלייבן
עס ווערט נאָה אן טאג ליכט קומן זא האָבן מײַר דען שְקײז גי'פֿרעגט אײַז דעם אַזו גוועזן
אַז רײטער פֿר האַנדלן זײַן גיוועזן זאגט ער גײַן עױש זײַן קײַני פֿר האַנדלן גיוועזן אײַז
נאָר זא אן גישטעלט גיווארין דז מען זײַא צו רוק גי'בֿראכט האָט: עכ"ל שְל כּמֶר ליב
דעקנוג שְהעיד בְּתוֹרַת עֲדוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה: שׁוֹב בַּיּוֹם א' ט"ז שְׁבֵט תח"ל הַעֲיֵד כּמֶר מִנְחָם
מִעֲנֵדִיל בֶּן אֶהָרֹן בְּבֵי דִנָּא פֶּד הוּו בְּמוֹתב תְּלַמַּת בְּתוֹרַת עֲדוֹת בְּעוֹנָשׁ אַלִּי"וּע וְז"ל בל'
אַשְׁכְּנֹז פֿר עטליכי וואכין זײַן מײַר גוועזן צו אַכר זולץ דֶהֲיִינוּ מײַן טעט אונ' כּמֶר
מֶרְדֵּכִי דאַבִּיטְשׁוּיָא אונ' אײַה ובליל שְׁבַת האָבן מײַר גַּעֲשִׂין אײַז מֶרְדֵּכִי אַנטשלאפין וויא
ער גי'זעשין אײַז אונ' זײַן קאַפּף גיבוגן גי'האָט בײַז אויף דעם טיש דז ער אויף זײַן פֿנים
גַּלְעָגִין אײַז אונ' אָונזר ווירט דער ערל אײַז אַנפֿה גי'זעשין מיט אַנפֿש זא זיכט דער ווירט
וויא מֶרְדֵּכִי אַזו אַנטשלופט שטראק ציכט ער זײַן מעסיר אַניז אונ' זאגט צו מײַן טעט
אַדָם דען מן הַיִּשָּׁט אײַן בַּיַּנְיָהֶם אַדָם זא שְׁפֵרִיכְט ער אַדָם זײַה וויא דײַן גישפּאן מרקיִש
דא ציגט ווען ער זאלט אַזו לײַגן צו שרי"ק אונ' דער קראלי מאַכט בײַיא אײַם זײַן זא
מאכט ער אײַם דען קאַפּף אראב שְׁנײַדן וויא ער דען ג' יהודים גי'טן האָט אײַן הט מיט
אײַן האַנט גי'האלטין דען קאַפּף שְׁל מֶרְדֵּכִי אונ' מיט דער אַנדֶר האַנט גי'צוהן דז מעשִׂיר
הײַן אונ' ווידֶר אַיֶכר זײַן האלז אונ' גי'זאָגט אַזו מאכט ער אײַם מאַכֶּן אור אַליש גילאכט
אײַן רײַדן דען ער האָט גי'קש בַּיַּגְעֶרט צו טאן נאָר שְׁעֶרץ גיטריבן זא זאָגט מן טעט צו
אײַם מײַן וואש זאָגט אַיֶר דא וויא ווײַשט אַיֶר דאַש זאָגט ער ער האָט מײַרש דאַה זעלבן
גי'זאָגט פֿיל מאַל אַיֶי וויא פֿיל טוקאטון האָט ער ביקומן פֿר דײַא זאָבן וואש ער פֿון זײַא
ביקומן האָט זא זאָגט מײַן טעט צו מײַר זײַא שוּמַע וואש דער מַגִּיד אײַז זא האָט דער גוִי
ווייטֶר גי'רעט אײַז ער יוא אײַן וועק גילאפין דעש האַלפֿן גאַר גייליך אַז ער ווידֶר קומן
אײַז ולסוף האָט דער גוִי אַנפֿה גי'זאָגט בְּזֶה הַלְשׁוֹן זײַא זײַן פֿײַני לײַט גיוועזן אײַנן האָב
אײַה גאַר וואול קענט דען אַנפֿשיל גאַר אײַן הַפֿשֶׁד יודֶגיוועזן עכ"ל שְׁל כּמֶר מִנְדִּיל הַנֶּזֶל
שְׁהעיד בְּתוֹרַת עֲדוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה: הַעֲתֵקָה מִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנֹז לַלְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הַגְּדוֹת עֲדוֹת
שְׁהעיד כּמֶר שְׁלֹמֶה זלמן בֶּן אֶהָרֹן וְז"ל שׁוֹר בּב"ד בְּתוֹרַת עֲדוֹת וכו' בַּאֶסְרוּ חַג דְּשִׁבּוּעוֹת
חז"ל כּנ"ל: אַנִּי וַיִּצְחַק בֶּן מִנְחָם מִן הַלְכָנוּ בְּעֶרְבִי שְׁבַת בְּכֶפֶר לֵאדֹמִן דָּאָרָה וְהִלְכָנוּ לַפְּנֵי

גִּוְרָן אֶחָד שֶׁהָיוּ שְׁם רַוְוָקִים עֲרָלִים עוֹסְקִים בְּמִלְאָכְתָּם וְצַעֲקָא אֶחָד מֵהֶם אֲנָשִׁיל אֲנָשִׁיל תַּן לִי קוֹבִיאֹת וְהַשְׁגָּתִי בְּשִׁפְלֵי שְׁבִישְׁבִּיל אֲנָשִׁיל הַנְּאָבָד הוּא אֹמֵר כֹּה פִי הֵייתִי מִפִּיר לְרַוְוָק הַהוּא שֶׁהָיָה רָגִיל לְהוֹלִיף דְּגִים לְעִיר וּוּיָנָא וּכְמָר אֲנָשִׁיל הָיָה רָגִיל לְיִסַּע עִמּוֹ פִי הָיָה מִפִּירוֹ וְאִמְרָתִי לְרַוְוָק הַהוּא מֵהוּ הַדְּבָר וְכִי אֶתָּה יוֹדַע מָה שְׁנֹתֶהוּנָה לְאֲנָשִׁיל וְהַשִּׁיב הַרְוֹן מֵהוּ אֲשֶׁר לֹא אֵדַע הֲלֹא אֲנִי יוֹדַע הַכֹּל יוֹתֵר מִמֶּךָ וְאִמְרָתִי אֵלָיו שְׁמַע לִי בָּא אֵלַי מִן הַצַּד יֵשׁ לִי לְהַגִּיד לְךָ דְּבָר וְהַשִּׁיב לִי הַגֵּד נָא לִי בְּפָנַי חֲבָרִי וְאִזְ אִמְרָתִי אֵלָיו אִם אֶתָּה יוֹדַע דְּבָר מָה לְךָ עִמָּדִי אֵל הַשׁוֹפֵט וְאֶתְּנוּב לְךָ שְׁשֵׁה אֲדוֹמִים הַגְרִי"ם וְגַם בְּגָד עַל מִלְבוּשׁ בָּאֵם שְׁתַּדַּע דְּבָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם מִמֶּשׁ וְהַשִּׁיב הַרְוֹן קֶשֶׁה הַדְּבָר לְחֲשׂוֹד אָבֵל בְּוֹדָי תוּכַל לְהַאֲמִין שְׁפָה הוּא וְלֹא בְּעֵנֶן אַחַר שְׁחֲתוּכוֹ אֵת רְאִשֵׁיהֶם וְגוֹיּוֹתֵיהֶם הַשְּׁלִיכוּ אֵל בְּרִיכוֹת הַחֲרָבִים שְׁאֲצֵל וּוּי"לוֹרֵשׁ דַּא"רָף בְּדֶרֶךְ הַפּוֹנָה לְזוֹלֶץ וּבְפִירוֹשׁ הַזִּפִּיר אוֹתָן שְׁלֶשֶׁה אֲנָשִׁים וְאִזְ שְׁאֲלֹתִי אוֹתוֹ עַל רְאִשֵׁיהֶם לְהִיכֹן בָּאוּ וְהַשִּׁיב זֶה לֹא יִדְעָתִי אָבֵל זֶה אֵמֶת הוּא שְׁגוֹיּוֹתֵיהֶם בָּאוּ אֵל אוֹתָן בְּרִיכוֹת הַחֲרָבִים מְאֲצֵל וּוּיִלְיוֹרֵשׁ דְּאָרָף בְּדֶרֶךְ הַפּוֹנָה לְזוֹלֶץ הוֹצִיאוּ נָא מִמּוֹן עַל זֶה שְׁיִוְצִיאוּ מִים מִן הַבְּרִיכוֹת דְּרָף הַמְּדָרוֹן וְתִמְצָאוּ שְׁם הַגּוֹיּוֹת וְשְׁאֲלֹתִי אוֹתוֹ אִיךָ נִהְיָה הַדְּבָר הַזֶּה וְאִמֵּר הֵם הָיוּ הוֹלְכִים לְדַרְכָּם מִן כְּפַר שְׁרִי"ק וְשָׁמְרוּ לָהֶם עַל הַדְּרָף וְהַפְחִידוּ אוֹתָם בְּאִמְרָם שְׁיֵשׁ שְׁם רַכָּבִים וְאִינָם יוֹדְעִים אִם הֵם אוֹהֲבִים אוֹ שׁוֹנְאִים כְּדִי שְׁיַחְזְרוּ לְאֲחֹר וְיִתְעַכְּבוּ עוֹד שְׁם וְכֵן עָשׂוּ וְחָזְרוּ לְאֲחֹר וְלַעֲרַב בָּאוּ עֲלֵיהֶם וְחֲתוּכוֹ אֵת רְאִשֵׁיהֶם מִן הַגּוֹפִים וְהֵם הָיוּ הַצַּד צִיד וְגַם.

קִרְאֵלִי וְגַם הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיוּ שְׁם אֲכֹסְנָאִים אֲצֵלוֹ הָיָה לוֹ חֶלֶק בְּזֶה וְשְׁאֲלֹתִי אוֹתוֹ הִיאֵךְ אֶתָּה יוֹדַע כָּל זֶה וְהַשִּׁיב אֲנִי יוֹדַע בְּטוֹב וְאִין פִּקְפוּק בְּזֶה ע"כ הַעֲדוֹת שֶׁל כְּמָר וְלָמֵן שׁוֹר שֶׁהַעֲדִיד בְּתוֹרַת עֲדוֹת.

וְכֵן בְּעֵנֶן זֶה הַעֲדִיד כְּמָר יִצְחָק בֶּן מְנַחֵם מִן ס"ל ז"ל בְּיוֹם הַנִּי בְּתוֹרַת עֲדוֹת וְכו': הַעֲתָקָה מִלְשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז לְלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ הַגְּדוֹת הַעֲדוֹת שֶׁהַעֲדִיד כְּמָר יוֹדָא לִיב בֶּן מַהֲר"ר אֲבָרְהָם דְּעֶקְנוֹג בְּב"ד בְּתוֹרַת עֲדוֹת וְכו' בְּיוֹם א' ב' שְׁבַט ת"ח: אֲנִי וְכְמָר שְׁלוֹם פֶּאֶשְׁקוֹז הֵינְנוּ בְּכִפָּר לְאֲדִין דְּאָרָף וּמְכַרְנוּ בְּגָד לְעַרְל אֶחָד וְאִמֵּר הָעַרְל לְכוּ עִמִּי אֵל הָאוֹפָה שְׁם יֵשׁ לִי מְעוֹת וְהִלְכְנוּ לְשֵׁם וְאִמֵּר כְּמָר שְׁלֹם רָאָה בְּבֵית הַזֶּה יֵשׁ אֶחָד שְׁיִוְדַע מִן הַנְּאָבָדִים בַּעו"ה וְכֹאֲשֶׁר בָּאוּ אֵל הַבַּיִת שְׁאֵל לָנוּ הָאוֹפָה מָה אָנוּ רוֹצִים הַשְּׁכַנּוּ לוֹ הַרְוֹן הַזֶּה יִשְׁלַם לָנוּ עֲבוּר בְּגָד אִמֵּר טוֹב הַרְבֵּה וְהָיָה שְׁם עוֹד רַוְוָק אֶחָד עוֹמֵד לְפָנַי הַתְּנוּרָה וְאִמֵּר אֵל כְּמָר שְׁלוֹם הַעֲדִינִי לֹא נוֹדַע לָכֶם מִן הַשְּׁלֶשֶׁה אֲנָשִׁים וְהַשִּׁיב לוֹ כְּמָר שְׁלוֹם ה' יִרְחַם מָה יִהְיֶה נוֹדַע לָנוּ וְשְׁאֵל הָאוֹפָה לְרַוְוָק מֵהוּ הַעֲנִין וְהַשִּׁיב הָעַרְל שְׁלֶשֶׁה יְהוּדִים בָּאוּ אֵל כְּפַר שְׁרִי"ק וּמִשָּׁם נִסְעוּ לְדַרְכָּם וְהַפְחִידוּ אוֹתָם לֵאמֹר שְׁבִיעֵר הֵם רַכָּבִים וְחָזְרוּ לְאֲחֹר פִּי הָיָה לָהֶם סְחֹרוֹת וּבְנִקֵּל אָדָם מִתְּפַחַד וּבְלִילָה בָּאוּ עֲלֵיהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם וְאִנִּי יוֹדַע מִי שְׁעָשָׂה אֵת זֶה וְלִהְיֹן בָּאוּ הַסְּחֹרוֹת וְגַם אֲנִי יוֹדַע הַסּוֹסִים שְׁלָהֶם לְהִיכֹן בָּאוּ וְאִזְ אִמְרָתִי אֵל הַרְוֹן אִם הָיוּ לְוָחֲצִים וְדוֹחֲקִים אֵת אֲצָבָעָה הַקֶּטָן אִזְ הֵייתִי מְגִיד אִזְ אִמֵּר הַרְוֹן יִשְׁמְרֵנִי אֱלֹקִים הֵן אֲנִי יוֹדַע הַכֹּל וְהָרִי הוּא יוֹתֵר מִשְׁתִּי שְׁנִים וְדְבָרִים יָפִים הָיוּ מָה שֶׁהָיָה אֲצֵלָם אֶחָד מֵהֶם הֵייתִי מִפִּיר בְּטוֹב שֶׁהָיָה נִקְרָא אֲנָשִׁיל וְשְׁנִים אִין אֲנִי יוֹדַע שְׁמוֹתֵיהֶם גַּם אוֹתָם הֵייתִי מִפִּיר רַק שְׁמוֹתֵיהֶם אִין אֲנִי יוֹדַע וְהַתְּחִיל כְּמָר שְׁלוֹם לְהוֹרִיד דְּמַעוֹת כְּאֵדָם שְׁרוּצָה לְבִכּוֹת וְאִמֵּר הָאוֹפָה אֶתָּה יְהוּדִי אֵל תִּדְאָג הַדְּבָר הַזֶּה לֹא יִהְיֶה לְעוֹלָם בְּסוֹד וְיִצְאָ לְאוֹר הַיּוֹם אִזְ שְׁאֲלָנוּ לְהַרְוֹן הַהוּא אִם אֵמֶת הִי הַדְּבָר שֶׁהָיוּ רַכָּבִים שְׁם וְהַשִּׁיב לֹא הָיוּ שְׁם רַכָּבִים רַק

פי כן העמידו הדבר כדי להחזיר אותם לאחור ע"כ העדות של כמר ליב דעקנוג שהעיד בתורת עדות: העתקה מלשון אשכנז ללשון הקודש הגדת עדות שהעיד כמר מנחם מענדיל בן אהרן בב"ד בתורת עדות וכו' ביום א' ט"ז שבט תאי"ו חי"ת לפ"ק: וזהו העדות הנה זה איזה שבועות שהיינו בשוק אובר זולץ דהיינו אבי וכמר מרדכי דאביט שניא ואני וכליל שבת שאכלנו נרדם כמר מרדכי בעוד שהיה יושב על שלחנו והיה נוטה ראשו על השלחן והיה שוכב על פניו והערל בעל הבית שהיינו בביתו ישב גם הוא עמנו וכאשר ראה שהיה כמר מרדכי שוכב כה ותקפה עליו השינה שלף את ספינו ואמר אל אבי אדם פי כה קוראים לאבי ביניהם ואמר אליו אדם ראה שחברך מרדכי שוכב כאן באם שהיה שוכב כה בשרי"ק והקראל"י היה אצלו אז היה מחתף את ראשו פאשר עשה לשלשה יהודים ובגידו האחת אחז את ראשו ובגידו השנית משף את הספין בהולכה ובהובאה על צנארו ואמר כה היה עושה לו והיה שוחק בדבריו כי לא חפץ לעשות לו רע רק היה כמשחק ואמר אבי אליו מה אתה אומר והיאף אתה יודע הדבר הנה והשיב הא הוא עצמו הגיד לי את זה פעמים הרבה וכמה זהובים אדנמים הגריי"ם השיג בעד אותן סחורות שהשיג מהם ואמר אבי אלי הוי שומע מה שנה מגיד ואמר הערל עוד הא ברח מחמת זה ומקרוב חזר ובא ולבסוף אמר עוד בנה הלשון אנשים יפים היו ואחד מהם הייתי מכיר בטוב אנשיל מאוד יפה יהודי היה ע"כ: הנה באו אלי אנשים שלמים וכן רבים והפצירו בי לעיין בשריותא דהנה תרי נשים שאננות בנות עדינות ילדות והגננות תחת בעליהן שנה אחת לא היו שוכנות הן הנה מרת חיה אשת כמר ליב בר אשר ומרת קלערל אשת כמר אנשיל בר נחמיה היוותן פאלמנות ולא אלמנו' רק צרורות ועגונות ועל בעלי געוריהן בוכות מקוננו' ומאד חששו חז"ל ופקדו על תקנות הבנות בכך בהיות פי נמצא בפוסקים ותשובות חדשים וגם ישנות שראוי לכל מורה לילה בדרך טובים לעיין ולצדד בהיתר העגונות ולא על פי אומד הדעת ודמיונות רק על פי דברי חכמים פדרבנות ועל פי טעמים ישרים וסברות נכונות וכח דהתיירא עדיף ויותר מתפונות על כן גם אנכי אלה בדרכיהם ומאל שוכן מעונות אהלה ואחנן חנינות הוא יחנני דעת ותבונות וינחני בדרך אמת ואמונות: ותחלה אבאר הספיקות אשר ראוי לספק בעדיות בתחלת העיון ולבסוף אענה ואומר היתר הספיקות והיתר הנשים אמנם לא עלי המלאכה לגמור ולהורות הלכה למעשה כי אם על פי גדולים ומפורסמים בדורינו בעלי הוראה תלמא ואהיה פסגיה עליהם מינייהו ומיני' תסתעי' מילתא ולא אהיה קופץ בהוראה פי אין ריחי גסה: הספק הא' הוא בעדות כמר זלמן שור מבןאר מה שהגיד הגוי מהריגת ג' אנשים ושנחתכו ראשיהם והושלכו לתוך בריכות וכו' לא היה מסיח לפי תומו שהרי מתחלה שאל אותו כמר זלמן וכי ידעת מה שנתנה באנשיל והשיב לו יודע אני יותר ממה אז אמר לו כמר זלמן שיתן לו ששה אדנמים ומלבוש של בגד אם יגיד לו דברי' שיש בהם ממש אז אמר לו הגוי שנחתכו ראשיהם והושלכו לתוך הבריכות וכו' הרי אין זה מסיח לפי תומו אלא על פי השאלה של זלמן השיב לו ואין עדותו עדות דהכי איתא במתניתין פרק בתרא דיבמות ובגוי אם היה מתפונן אין עדותו עדות ומסיקהתם בגמרא ובגוי אם היה מתפונן אין עדותו עדות היכי משכחת לה פירש רש"י היכא משכחת לה דלא נתפונן להעיד ולא להתיר ומשני במסיח לפי תומו פי ההוא דהנה קאמר ואזיל מאן איכא בי חינואי שכיב בי חינואי ואנסבה רב יוסף לדביתהו וכו' וכבר הספיקו

כל הפוסקים דכל ששואלין לגוי אפילו לא בא הגוי לב"ד מיקרי נתפונן להעיד ואין עדותו עדות ולא מהני הגדת גוי רק במסית לפי תנמו ואם כן בנ"ד שפמר זלמן שאל לגוי תחלה כמבואר בעדותו תו לא הוי הגוי מסית לפי תנמו: ואף על גב דלא שאל פמר זלמן לגוי אלא אם הוא יודע מה נתהנה באנשיל שיגיד לו דברים שיש בהם ממש ולא שאלו אם הוא חי או מת.

וראיתי בתשובת משאת בנימין סימן ק"ט שמתיר בכי האי גונא אם לא שאלו בפירוש אם חי או מת: הא פבר מבואר בהדיא בתשובת הרשב"א הובא בתשובת בנימין זאב סימן ט' דאם שאלוהו היכן פלוני או אפה יודע מה נעשה מן פלוני מיקרי שאלה ותו לא מיקרי מסית לפי תנמו יעניין שם: ואפשר דגם משאת בנימין לא קאמר דאם שאלו סתם ולא שאלו בפירוש אם הוא חי או מת דלא מיקרי שאלה אלא היכא דאיכא הוכחה דלא אסיק אדעתיה להסתפק בו אם הוא חי או מת ועיקר שאלתו עליו איה הוא היינו אם הוא במקום פלוני או במקום פלוני והגוי השיב לו אחר כך שמת אז מיקרי מל"ת אבל היכא דליכא הוכחה והוא שואל סתם איה הוא ודאי דכל מה שמשביב הגוי את"כ לא מיקרי מסית לפי תנמו וכמו שכתב הרשב"א בהדיא ואם כן בנדון דידן שפמר זלמן שאל לגוי תחלה וכי ידעת מה נתהנה באנשיל ואמר הגוי שהוא יודע ואחר כך אמר לו זלמן שאם יגיד דברים שיש בהם ממש יתן לו ו' אדנמי ומלבוש דאיכא הוכחה בהפך שלא היתה פוננתו רק לשאול אם הוא חי או מת פשוט הוא דכל מה שהשיב הגוי אחר כך לא השיב אלא על פי שאלת זלמן ותו לא מיקרי מסית לפי תנמו וגם משאת בנימין מודה בכי האי גונא: אבל בהא ליכא לאסתפקי דלא הוי מסית לפי תנמו משום דכבר עשו הכרזה בפפריים ובשונקים על כל מי מידע מאומה מן ג' אנשי הנאבדים שיבא ויגיד ויקבל שכרו ואם כן אפילו אי הוי הגוי מסית לפי תנמו ממש הנה לן למיחש דילמא הגוי מתפונן להעיד פיון שפבר חקרו על הנאבדים ולא מיקרי מל"ת.

הא ליתא דכבר הספיקו כל האחרונים דבכי האי גונא כל שלא שאל לגוי זה עצמו מיקרי שפיר מסית לפי תנמו דהכי פתב בהדיא בפסקי מהרא"י סימן קס"א ומביא ראיה מתשובת מהר"ם.

וכן פתב מהרי"ק שורש קכ"א. וכן פסק הרב בהג"ה ש"ע סימן י"ז סעיף ט"ו וב"י האריף שם ומבואר בו הכל באר הטיב ולכך אי הוי הגוי מסית לפי תנמו ממש לכמר זלמן שור ויצחק הנה עדותם מהני.

אף על פי שפבר הכריזו וחקרו על ג' אנשים אלא שפבר בארנו דגוי לא הנה מסית לפי תנמו רק על פי שאלת פמר זלמן הגיד מה שהגיד ולא מהני הגדתו: וכיון דהכי הוא דהגדת הגוי מה שהגיד לכמר זלמן שור ויצחק בסיון תז"ל לא הוי מל"ת ולא מהני אם כן מה שהגיד אחר כך בחנופה תח"ל לכמר ליב דעקנוג וכמר שלום נמי לא מהני אף על גב דהנה אז מסית לפי תנמו פיון שהוא הוא הגוי שהגיד בראשונה לכמר זלמן ויצחק בסיון תז"ל הוא עצמו הגוי שהגיד אחר כך בחנופה תח"ל לכמר ליב וכמר שלום שפמר שלום הנה מכירו שהוא הגיד פבר לכמר זלמן ויצחק מהנאבדים ומתחלה מה שהגיד בסיון תז"ל לכמר זלמן ויצחק לא הוי מל"ת אלא על פי שאלת זלמן הגיד אם כן מה

שהגיד אחר כך בתגובה תח"ל לכמר ליב וכמר שלום נמי לא מהני אף על גב דהיה מסיח לפי תנאו פניו שפבר שאלוהו פעם אחת לגוי זה עצמו.

ואף על גב דמהרא"י בפסקיו סימן קס"א. ומהרי"ק שורש קכ"א פתבו להתיר אפילו בשמ' הגוי מפי הבועלים עצמה.

מכל מקום לא התירו אלא מטעם שלא שאלוהו לגוי זה עצמו אף על פי ששמע מפי הבועלי' עצמם מכל מקום פניו שלא אמרו לו שום דבר ולא שאלוהו להעיד להם מיקרי מסיח לפי תנאו כמבואר בדברייהם בהדיא והביאם ב"י.

אבל בכי האי גוונא של גוי זה עצמו פבר שאלוהו פולי עלמא מודים דתו לא מיקרי מסיח לפי תנאו אף על גב דזה שהיה הגוי מסיח לפי תנאו אחר כך לכמר ליב וכמר שלום היה יותר מחצי שנ' אחר הגדתו ושאלתו של כמר זלמן ויצחק.

מכל מקום פניו שפבר פעם אחת שאלוהו לגוי זה עצמו תו לא מיקרי מסיח לפי תנאו אפי' כשמסיח לפי תנאו זמן רב אחרי כן: וראיה לזה דאמרינו כשאלוהו לגוי תחלה תו לא מהני הגדתו אחר כך אפילו אחר זמן רב אפילו מסיח לפי תנאו מהא דכתבו האחרונים בפשיטות בתשובות מהר"ר אברהם הובא בתשובות מהר"א מזרחי סימן ע"ג שאם היה הגוי מל"ת מתחלה ולא ביאר דבריו לגמרי יכולין לשאלו אחר כך אפילו שנתים ימים אחר כך.

וענין שם. ובתשובת מהר"ר שמואל הובא בתשוב' זאב סימן י"ז וז"ל ובר מן דין אמינא שאם הגויה היא בחיים כפי ששמעתי יכולין אנו לשאלה פניו שהיא פבר התחילה והסיחה לפי תנאה וכו'.

עכ"ל: הרי מבואר כשהיה תחלת הגדת הגוי לפי תנאו סמיכנו אהגדתו אחר כך ואמרינו כל מה שהגיד אחר כך הוא על סמך מסיח לפי תנאו תחלה הוא הדין נמי להפך כשאומר תחלה על ידי שאלה תו לא מהני אחר כך הגדתו במל"ת אפילו זמן רב אחר כך משום דאמרינו נמי כל מה שהגיד הגוי אחר כך אינו אלא על ידי שאלה שאלוהו פבר קודם לכן דהכי מבואר בהדיא בב"י וז"ל וכתב נ"י בשם המפרשים דכן נמי יש לומר דכי היכא דכל שהתחיל לומר במסיח לפי תנאו אף על פי שאלוהו לבסוף הגיד להם על פי שאלתם נאמן פן נאמר דכל שאומר לו איה פלוני שהלך עמה שהנחנו כאן כל מה שישב להם מכאן ואילך אינו נדון במסיח לפי תנאו וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א וכו' וענין שם: ואם פן פניו שבארנו דפשוט הוא לאחרונים בתשובותם דאם היה מל"ת מתחלה אף על גב דבזמן רב אחר כך שאלוהו הוי הפל במסיח לפי תנאו דכל מה שמגיד אחר כך היינו על מסיח לפי תנאו שהיה מתחלה מגיד הכי נמי יש לומר בהפך כשלא היה מתחלה מל"ת אלא על פי שאלה כל מה שמגיד אחר כך מל"ת אפילו זמן רב אחר כך לא מיקרי מסיח לפי תנאו אלא תלינו לומר על סמך השאלה שאלוהו מתחלה מגיד אחר כך: אע"ג דמשמע לי מתשובת מהר"מ שבמיימוני המתחלת חזרנו על כל הצדדים וכו' שאפילו שאלוהו לגוי תחלה ולא השיב ואחר כך זמן מה מסיח לפי תנאו מיקרי שפיר מל"ת כמו שבארתי בתשוב' היינו דוקא היכא דשתק תחלה.

אָבֵל בְּנֵדוֹן דִּינֵן שְׁגָם מִתְחַלָּה הָיָה מְשִׁיב אִם פֶּן וַדַּאי דְּאִיפָּא לְמִיחָשׁ שְׁמַכְנוּן לְהַשִּׁיב עַל מַה שְּׁשְׂאֵלוּהוּ וְאִין זֶה מַל"ת: וְעוֹד בְּנֵדוֹן דִּינֵן אִיפָּא הוֹכְחָה טוּבָא דְּמַה שְּׁהֲגִיד הַגּוֹי בְּפַעַם שְׁנִית לְכַמֵּר לִיב וְשְׁלוֹם בְּחִנּוּפָה תַח"ל אַף עַל גַּב דְּהֲגִיד לְפִי תְּנוּמוֹ מְפָל מְקוּם עַל סְמָךְ הַשְּׂאֵלָה שְּׁשְׂאֵלוּהוּ כְּבָר הֲגִיד שְׁהָרִי אָמַר לְכַמֵּר שְׁלוֹם בְּזֶה הַלְשׁוֹן הָעֲדִינֵן לֹא נוֹדַע לְכֶם פְּלוּם מִן ג' אַנְשִׁים עַכ"ל.

הָרִי אָנוּ רוֹאִים עֵינֵן בְּעֵינֵן דְּאִסְיָק אֲדַעְתִּיהָ שְׁהִיָּה נְשְׂאֵל כְּבָר עַל ג' אַנְשִׁים וְלִכְךָ הוּא שׂוֹאֵל אוֹתוֹ אִם עֲדִינֵן לֹא נוֹדַע מֵהֶם פְּלוּם וְאִם פֶּן אַף עַל גַּב דְּהוּא זְמַן רַב אַחַר הַשְּׂאֵלָה מ"מ לֹא מִיקָרִי מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ פִּינֵן דְּאָנוּ רוֹאִים וּמְבִינִים מִתּוֹךְ לְשׁוֹנוֹ שְׁעַל סְמָךְ הַשְּׂאֵלָה הִרְאֵשׁוּנָה הוּא מִתְחִיל וְאוֹמֵר עֲדִינֵן לֹא נוֹדַע לְכֶם מִן ג' אַנְשִׁים וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמַתְפֹּנוּן לְהַעֲיֵד: וְגִדּוּלָה מִזּוֹ פֶּתַח ר' דּוֹד פֶּהֵן בְּתַשׁוּבוֹתָיו אֲפִילוּ הֵיכָא דְּלֹא שְׂאֵלוּהוּ לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ תְּחִלָּה וְהוּא מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וְאוֹמֵר לְשׁוֹן זֶה עֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן הַהֲרוּגִי לֹא מִיקָרִי מְסִיחַ לְפִיתְנוּמוֹ דְּלְשׁוֹן זֶה הָיָה הוֹכְחָה שְׁעַל סְמָךְ הַשְּׂאֵלָה הוּא אוֹמֵר.

דְּהִכִּי פֶּתַח בְּעֵבְרָא דְּמִשְׁה סִיסִי וְהִבִּיאֵוּ ב"י וְנ"ל תּוֹגֵר אֶחָד אָמַר לִיהוּדִי אֶחָד מִמִּשְׁה סוּסִי לֹא שְׁמַעְתָּ מִמְּנוּ פְּלוּם אָמַר הַיְהוּדִי לֹא שְׁמַעְתִּי מִמְּנוּ דְּכָר אָמַר הַתּוֹגֵר דְּעוּ פִּי הַרְגוּ פְּלוּנִי תּוֹגֵר דְּאָף אִם הֵינּוּ אוֹמְרִים שְׁפָל גוֹי הָאוֹמֵר פְּלוּנִי מִתְּבִילִי שְׁשִׂשְׂאֵלוּהוּ נִקְרָא מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ מְפָל מְקוּם בְּנֵדוֹן דִּינֵן פְּשִׁיטָא דְּלֹא חֲשִׁיב מַל"ת דְּהוּאִיל וְשְׂאֵל לֹא שְׁמַעְתָּ מִמִּשְׁה סוּסִי פְּלוּם נִרְאִין הַדְּבָרִים כְּתֻשׁוּבַת שְׂאֵל' וְאָף עַל פִּי שְׂלֵא שְׂאֵלוּהוּ מְפָל מְקוּם נִרְאָה שְׂיַדַע וְאָבַד זְכָרוֹ וְהֵם לֹא יָדְעוּ מַה נַעֲשָׂה מִמְּנוּ וְלָכֵן שְׂאֵל עֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִמְּנוּ פְּלוּם שְׁהוּא רוּצָה לְהַשִּׁיב שְׂאֵלְתָם וּבְקִשְׁתָּם דְּכִי הֵיכָא דְּבַפְּנוּדְקִית חֲשַׁבִּינוּ בְּכִיּוּתָהּ כְּאֵלוֹ הַתְּחִילָה הִיא לְהוֹדִיעַ לְהֶם קוֹדֵם שְׁשִׂשְׂאֵלוּהוּ אִיָּה חֲבִירֵינוּ הִכִּי נִמְי יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמַה שְׁהָיוּ מְבַקְשִׁים לְדַעַת מַה נַעֲשָׂה מִמְּנוּ וַיֵּדַע הַתּוֹגֵר וְאָמַר לֹא שְׁמַעְתָּם פְּלוּם מִמַּה שְׂאֵלְתָם חוֹקְרִים וְדוֹרְשִׁים לֹא שְׁמַעְתָּם פְּלוּם וְעֲדִינֵן אַתֶּם מְבַקְשִׁים לְדַעַת וְהַשִּׁיב לוֹ הַיְהוּדִי לֹא וְעֲדִינֵן אָנוּ מְבַקְשִׁים לְדַעַת מִמְּנוּ וְאִם פֶּן הָרִי הוּא מְשִׁיב עַל שְׂאֵלְתָם וְאוֹמֵר לְהֶם שְׁהָרְגוּ תּוֹגֵר פְּלוּנִי דְּכַה"ג לֹא הָיָה מַל"ת עַכ"ל: הָרִי מְבֹאֵר מְדַבְּרִיו אֲפִילוּ כְּשִׂלֵּא שְׂאֵלוּהוּ לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ תְּחִלָּה מְפָל מְקוּם פִּינֵן שְׂאוֹמֵר לְשׁוֹן זֶה עֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִמְּנוּ פְּלוּם לֹא הָיָה אֵלָּא כְּמַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה וְלֹא הָיָה מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ.

וְנֵדוֹן דִּינֵן הָיָה דְּכּוֹנְתִיהָ שְׁהָרִי הַגּוֹי אָמַר לְשׁוֹן זֶה וְעֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן הַהֲרוּגִים וְנֵדוֹן דִּינֵן גְּרַע טְפִי לְפִי שְׁכְּבָר שְׂאֵלוּהוּ לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ פְּשִׁיטָא דְּלְשׁוֹן זֶה וְעֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ הָיָה כְּמַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה: וְאָף עַל גַּב דְּהֲרַב ב"י מְבִיא הַרְבֵּה חוֹלְקִים עַל רַבֵּי דּוֹד פֶּהֵן בְּזֶה וְסְבִירָא לְהוּ דְּמִיקָרִי שְׁפִיר מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וּבְטָלוּ דְּבָרֵי רַבֵּי דּוֹד פֶּהֵן בְּרוּב וְגַם הַב"י עֲצָמוֹ פֶּסֶק דְּלֹא כְּוֹנְתִיהָ.

מְפָל מְקוּם אִיפָּא לְמִימַר דְּעַד כָּאֵן לֹא חִלְקוּ עַל ר"ד פֶּהֵן אֵלָּא בְּגוּנָא דְּמִיָּרִי הֵתָם דְּאוֹתוֹ גוֹי הָיָה מַל"ת וְלֹא שְׂאֵלוּהוּ לְגוֹי זֶה מְעוּלָם עַל מִשְׁה סוּסִי דְּסְבִירָא לְהוּ לְכָל הַחוֹלְקִים עָלָיו אַף עַל פִּי שְׁהוּא אוֹמֵר לְשׁוֹן זֶה וְעֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן מִשְׁה סוּסִי לֹא נִפְקַ מִתּוֹרַת מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ דְּהָרִי אֲפִילוּ שְׁמַע הַגּוֹי מִפִּי הַבְּעָלִים עֲצָמָם שְׁהֶם חוֹקְרִים עַל הַהֲרוּגִים כֹּל שְׂלֵא שְׂאֵלוּהוּ לְגוֹי זֶה שְׁיַגִּיד לְהֶם דְּכָר מִיקָרִי שְׁפִיר מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ כְּמְבֹאֵר בְּפֶסְקֵי מַהֲרַא"י וּבְתֻשׁוּבַת מַהֲרִי"ק.

אָבֵל בְּנֵדוֹן דִּינֵן שְׁפָכֵר שְׁאֵלוֹהוּ לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ עַל אֱלוֹ ג' אֲנָשִׁים וְעַתָּה אָמַר לְשׁוֹן זֶה וְעַדִּינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן ג' אֲנָשִׁים כְּלוּמַר דְּנִרְאָה מַל' זֶה כְּמַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה שְׁשִׂאֵלוֹהוּ כְּבָר כְּלוּ עֲלֵמָא מוֹדִים דְּלֹא מִיקָרִי מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ דְּנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁפִנְוֹנְתוֹ לֹמַר מִן אֱלוֹ ג' אֲנָשִׁים שְׁהִיוּ שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם עַדִּינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ כְּלוּם וְתוֹ לֹא מִיקָרִי מַל"ת אַף עַל פִּי שְׁאוֹתָן אֲנָשִׁים שְׁשִׂאֵלוֹהוּ מִתְחַלָּה בְּסִינֵן תַּז"ל לֹא הָיוּ אֱלוֹ שְׁהִיָּה מַגִּיד לָהֶם הַגּוֹי אַחַר כֶּף בְּמְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ בְּתַנּוּכָה תַח"ל מְכַל מְקוּם כִּינֵן שְׁהַגּוֹי הוּא מְפִיר לְכַמַר שְׁלוּם שְׁהוּא חוֹקֵר תְּמִיד עַל ג' אֲנָשִׁים הַנְּאָבְדִים לְפִי שְׁאָחַד מֵהֶם הָיָה חוֹתְנוֹ לְכֶף הַתְּחִיל הַגּוֹי עֲמוֹ וְאָמַר לוֹ לְשׁוֹן זֶה עַדִּינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן ג' אֲנָשִׁים כְּלוּם וְכַוְנָתוֹ לְהַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה שְׁשִׂאֵלוֹהוּ כְּבָר וּבְכִי הָאִי גְנוּנָא אֶפְשָׁר דְּאֶפִּילוּ הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי דָּוִד כְּהֵן מוֹדִים דְּלֹא מִיקָרִי זֶה מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ אַף עַל גַּב דְּאַחַר כֶּף לֹא הִגִּיד הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל כְּלוּם אֲלֵא לְהַגּוֹי הָאוּפָה הִגִּיד עַל פִּי שְׁשִׂאֵל לוֹ מָה הָיָה הַמַּעֲשֶׂה וּבְפִסְקֵי מַהֲרָא"י וּבְיִתְרַ פּוֹסְקִים מְבֹנָאָר דְּכָל מָה שְׁמַגִּיד לְגוֹי אֶפִּילוּ עַל יְדֵי שְׂאֵלָה מִיקָרִי מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ מְכַל מְקוּם כִּינֵן דְּהַתְּחִיל מִתְחַלָּה לְדַבֵּר עִם יִשְׂרָאֵל חִינְיָשִׁינֵן דִּילְמָא כְּוֹנְנָתוֹ הִיָּתָה לְהַעֲיִד אֲלֵא שְׁהַגּוֹי הָאוּפָה הָיָה נִבְהַל לְשִׂאוֹל תּוֹךְ כְּדִי דְבוּר מָה הָיָה הַמַּעֲשֶׂה וְהִגִּיד לוֹ וּבְאֵמַת אֶפִּילוּ אִי לֹא הָיָה הַגּוֹי הָאוּפָה שׁוֹאֲלוֹ הָיָה מַגִּיד לְיִשְׂרָאֵל וְעוֹד אִם נֹאמַר דְּלֹא הָיָה הַגּוֹי מַגִּיד לְיִשְׂרָאֵל מְאוּמָה וְלֹא הִגִּיד אֲלֵא עַל פִּי שְׂאֵלַת הַגּוֹי הָאוּפָה אִם כֵּן גָּרַע טְפִי דְכְּשֶׁהַגּוֹי שׁוֹאֵל לְגוֹי אַחַד בְּפִנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מִיקָרִי מַל"ת וְהִכִּי כָּתַב בְּהַדְּיָא בְּתַרְוִמַת הַדְּשָׁן סִימֵן רַל"ט וְכֵן כָּתַב מְהַרְמָ"א בַּהַג"ה סְעִיף ט"ו וְאִם כֵּן אִי הָיָה שְׂאֵלַת הַגּוֹי הָאוּפָה כְּעַנְיֵן בְּפִנֵי עֲצָמוֹ הָיָה גָּרַע טְפִי אֲלֵא עַל כְּרַחֲמֵי צְרִיכִין יָכִין אֲנַחְנוּ לֹמַר דְּהַפֵּל עַנְיֵן אַחַד וְהַתְּחַלַּת הַדְּבָרִים הוּא מָה שְׁהַתְּחִיל לֹמַר לְיִשְׂרָאֵל וְעַדִּינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִן ג' אֲנָשִׁים וְאִם כֵּן אִיכָא לְמִיחַשׁ כִּינֵן שְׁשִׂאֵלָה לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ כְּבָר נִרְאָה מְלִשׁוֹן זֶה כְּאֵלוֹ מְשִׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ לְמַעְלָה: הַסְּפֵק הַשְּׁנִי הוּא כִּינֵן שְׁהַגּוֹי שְׁהִגִּיד מְהַרִּיגַת ג' אֲנָשִׁים לֹא הַזְּכִיר רַק שֵׁם אֲנָשִׁיל לְחוּד וְלֹא הַזְּכִיר שֵׁם עִירוֹ לֹא בְּהַגְדָתוֹ בְּרַאשׁוֹנָה לְכַמַר זַלְמָן וְיַצְחָק וְלֹא בְּהַגְדָתוֹ שְׁנִית לְכַמַר לִיב וְשְׁלוּם לֹא מְהִי הַגְדָתוֹ אֶפִּילוּ אִי הָיָה מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ מְמָשׁ.

דְּזֶה מְבֹנָאָר הוּא בְּטוֹר וּבְכָל הַפּוֹסְקִים דְּצָרִיף לְכָל הַפְּחוֹת לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ דְּהִכִּי כָּתַב הַטוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ם וְז"ל יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר מִת יְהוּדֵי עַמְנוּ בְּמְקוּם פְּלוֹנֵי וְכֶף צוּרְתוֹ וְכֶף וְכֶף סִימְנִין אִין אוֹמְרִין בְּאוֹמְדַ דַּעַת פְּלוֹנֵי הוּא עַד שְׁיַעֲיִד שְׁהוּא פְּלוֹנֵי וְיַזְכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ וְכו' וְכָתַב הַב"י בְּשֵׁם ה"ה דְּהִכִּי אִיתָא בְּתוֹסְפֵתָא וְאָף עַל גַּב דְּהַרָא"ש בְּתַשׁוּבוֹתָיו פְּלָל נ"א וּמַהֲרִי"ק שְׁנַרְשׁ קַע"ה וְהַרְבֵּה אַחַרְוֹנִים כְּתָבוּ שְׁאִם הַזְּכִיר שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו סְגִי כְּהוּבָא בַב"י מְכַל מְקוּם בְּכִי הָאִי גְנוּנָא שְׁלֵא הַזְּכִיר לֹא שֵׁם עִירוֹ וְלֹא שֵׁם אָבִיו רַק שְׁמוֹ לְחוּד כְּלוּם עֲלֵמָא מִיָּדִים דְּלֹא מְהִי כְּלוּם דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ לְכַמַּה אֲנָשִׁיל וְזֶה פְּשוּט הוּא מְעוֹבְדָא דְּרַב יַצְחָק ר"ג בַּר אַחַתְיָה דְּרַב בִּיבִי וְכו' דְּרִישׁ פְּרָק הָאֲשֶׁה שְׁלוּם: אֱלוֹ הֵן הַסְּפִיקוֹת שְׁרָאוֹי לְהַסְתַּפֵּק בָּהֶם אָבֵל אִין לְהַסְתַּפֵּק עוֹד בְּתַרִי סְפִיקוֹת כְּנִרְאָה לְכַאוּרָה: חֲדָא שְׁלֵא הִגִּיד הַגּוֹי הַיָּאָף הוּא יוֹדַע שְׁנַהֲרָגוּ אִם הָיָה הוּא עֲצָמוֹ אֲצֵל הַהַרְיָגָה אוֹ אִם מְצָא אוֹתָם הַרוּגִים וְהַפְּיָרָם בְּטְבִיעוֹת עֵין אוֹ עַל יְדֵי סִימְנִין אוֹ שְׁשִׁמְעַ מְאַחַרִים שְׁרָאוֹי הַהַרְיָגָה אוֹ מְצָאוּ אוֹתָם הַרוּגִים וְהַפְּיָרוּם עַל יְדֵי טְבִיעוֹת עֵין אוֹ עַל יְדֵי סִימְנִין וְיִשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא לֹא רָאָה וְלֹא שְׁמַע אֲלֵא קוֹל הַבְּרָה בְּעֵלְמָא: תְּנִינָא דִּילְמָא אָמַר בְּדַדְמֵי דִּינְדַע הַגּוֹי שְׂאֵלוֹ ג' אֲנָשִׁים הָיוּ בְּמִלּוֹן בְּכַפֵּר שְׁרִי"ק וְאַחַר כֶּף לֹא נִרְאוּ עוֹד וְנִבְאָדוּ אָמַר בְּדַדְמֵי

שְׁנֵהָרְגוּ אֵף עַל גַּב דְּמִזְכִּיר הַרוֹצְחִים וְאָמַר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי הָיוּ מִפְּלֵ מְקוֹם אֶפְשָׁר שְׁגַם זֶה אָמַר בְּדַדְמִי דְכִינּוֹן שְׁרָאָה בְּיַד אֱלוֹ הָעֵרְלִים סְחוֹרוֹת כְּמוֹת אֱלוֹ שְׁהֲלִיכוּ אֱלוֹ ג' אֲנָשִׁים וְגַם רָאָה בְּיַדָּם הַסּוֹסִים שְׁהָיוּ רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם אָמַר בְּדַדְמִי שְׁנֵהָרְגוּ דְמִסְתַּמָּא לֹא הָיָה הוּא אֲצֵל הַהֲרִיגָה: הַנֶּה תְּרִי סְפִיקוֹת לָאוּ מִיִּלְתָּא הוּא קְמִיִּתָּא הָא דְלֹא הִגִּיד הַגּוֹי הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁנֵהָרְגוּ לֹא נִפְקָא מִיִּנְיָהּ מִיָּדִי פִּינּוֹן שְׁאָמַר בְּפִירוּשׁ שְׁנֵהָרְגוּ תוּ לֹא דִיִּיקִינּוֹן אֲבַתְרִיָּה הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁנֵהָרְגוּ דְהִכִּי כְּתִב מֵהֲרָא"י בְּפִסְקִיּוֹ סִימָן קס"א וְנ"ל אִם כֵּן פִּינּוֹן שְׁאָמַר אוֹתוֹ עִירִין בְּפָה מְלֹא שְׁהוּא הָרוּג לֹא דִיִּיקִינּוֹן אֲבַתְרִיָּה הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁהוּא הָרוּג אֲלֵא אֲמַרִינּוֹן שְׁמַע בְּבִירוֹר מֵהוֹרְגִיו אוּ מֵאוֹתוֹ שְׁהָיָה עִם הוֹרְגִיו שְׁנֵהָרְגוּ וְכו'.

יְעוּיִין שָׁם: וְכֵן כְּתִב הַר"ן בְּתִשְׁבּוּתָיו הַבֵּיאוּ ב"י וְנ"ל שְׁאִין סְפַק שְׁפַל שְׁהָגוּי מְכִירוֹ אִין צָרִיף שְׁיֵאמַר אֲלֵא מַת בְּלִבְד וְהִינּוֹ עוֹבְדָא דְבִי חִינוּאֵי וְבִי חֶסֶא וְאִין בְּזָה סְפַק וְאֶפְּלוֹ לְדַבְרֵי הַרְמְב"ם וְנ"ל עכ"ל: וְכֵן הוּא בְּהַרְמְב"ם בְּסוֹף הַלְכוֹת גִּירוּשִׁין וְנ"ל כְּבָר הוֹדַעְנוּ שְׁהָעֵד שְׁאָמַר שְׁמַעְתִּי שְׁמַת פְּלוֹנִי אֶפְּלוֹ שְׁשָׁמַע מֵאִשָּׁה שְׁשָׁמַעָה מְעַבְדָּה הַרִי זֶה כְּשֶׁר לְעֵדוֹת אִשָּׁה וּמִשְׁאִין עַל פִּיו.

אֲבָל אִם אָמַר הָעֵד אוּ הָאִשָּׁה אוּ הָעֵבֶד מֵת פְּלוֹנִי וְנִי רְאִיתִיו שְׁמַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִיף רְאִיתָ וּבְמָה יוֹדַעְתָּ שְׁמַת וְכו'. וְכִתְב הַרְבַּ הַמַּגִּיד מ"ש בְּכָאן שְׁאִם אָמַר הָעֵד רְאִיתִי שְׁמַת שְׁשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ פִּיצַד דְּבָר בְּרוּרָהוּא שְׁאָף עַל פִּי שְׁכָּשְׁהוּא אוֹמַר שְׁמַעְתִּי שְׁמַת אִין אָנוּ שׁוֹאֲלִין עַל הָאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן פִּיצַד הָיָה יוֹדַע שְׁמַת וְעַל מָה הָיָה אוֹמַר כֵּן אִין דְּנִין אֶפְשָׁר מִשְׁאִי אֶפְשָׁר דְּהִכָּא פִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר וְדֵאִי שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְכו' עכ"ל ה"ה: הָרִי מְבֹאֵר מִדְּבַרֵי הַרְמְב"ם כֹּל שְׁאִין הָעֵד הָרֵאשׁוֹן לְפָנֵינוּ אֲלֵא אַחַר שְׁשָׁמַע מִמֶּנּוּ אֶפְּלוֹ לֹא אָמַר אֲלֵא מַת סְתָם סְגִי וְכִמוֹ שְׁכְּתִב נְמִי מֵהֲרָא"י בְּפִסְקִיּוֹ דְכִינּוֹן שְׁאָמַר אוֹתוֹ עִירִין בְּפָה מְלֹא שְׁהוּא הָרוּג תוּ לֹא דִיִּיקִינּוֹן אֲבַתְרִיָּה הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁהוּא הָרוּג לְכַף בְּגִדוֹן דִּינּוֹן נְמִי סְגִי בְּזָה שְׁאָמַר שְׁנֵהָרְגוּ אֵף עַל גַּב שְׁלֹא אָמַר הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁנֵהָרְגוּ: וְעוֹד אֶפְּלוֹ אִי לֹא הָיָה סְגִי בְּאוֹמַר סְתָם שְׁנֵהָרְגוּ וְלֹא אָמַר הַיֵּאָדָּה יוֹדַע שְׁנֵהָרְגוּ מִפְּלֵ מְקוֹם בְּגִדוֹן דִּינּוֹן מְהִינֵי עֵדוֹתוֹ פִּינּוֹן שְׁאָמַר בְּפִירוּשׁ הַיֵּאָדָּה הָיָה הַמַּעֲשֵׂה שְׁעָמְדוֹ לְפָנֵיהֶם עַל הַדְּרָף וְהַפְּחִידוֹ אוֹתָם בְּאֶמְרָם שְׁבַעֲלִי מִלְחָמוֹת הֵם בִּיעַר וְחָזְרוּ לְאַחֹר אֶל הַמְּלוֹן לְכַפֵּר שְׁרִי"ק וּבְלִילָה חָתְכוּ אֶת רְאִשֵׁיהֶם וְהִשְׁלִיכוּ גוֹיּוֹתֵיהֶם אֶל הַבְּרִיכוֹת שְׁבִין וּוִילוּרֵשׁ דוֹרְף וּבִין זוּלַץ וְשְׁאֲלוּ לוֹ עַל רְאִשֵׁיהֶם הִכֵּן הִנְשָׁלְכוּ וְאָמַר שְׁאִינוּ יוֹדַע וְהוֹסִיף לוֹמַר שְׁאִם יִשְׁתַּדְּלוּ לְעֲשׂוֹת שְׁכָר אֲגָמִי מִים בְּבְרִיכוֹת יִמְצְאוּ גּוֹיּוֹתֵיהֶם שְׁם הָרִי אִין לֵף דְּבָרִים בְּרוּרִים יוֹתֵר מְזָה שְׁהָרִי אָמַר מְקוֹר הָעֵנִין מִתְחַלָּה וְעַד סוֹף מְקוֹם הַהֲרִיגָה וּמְקוֹם שְׁהִנְשָׁלְכוּ שְׁמָה וּמִי הָיוּ הַהוֹרְגִים וְעַל מָה שְׁאִינוּ יוֹדַע אוֹמַר שְׁאִינוּ יוֹדַע פְּגוֹן מְקוֹם שְׁהִנְשָׁלְכוּ רְאִשֵׁיהֶם אָמַר אִינוּ יוֹדַע וְדֵאִי דְזָה עֲדִיף טְפִי מֵאֱלוֹ לֹא אָמַר אֲלֵא שְׁרָאָה הַהֲרִיגָה וְלֹא הָיָה מַגִּיד יוֹתֵר לֹא מְקוֹם שְׁנֵהָרְגוּ וְלֹא מִי הָיוּ הַהוֹרְגִים וְלֹא מְקוֹם שְׁהִנְשָׁלְכוּ שְׁמָה דְלֹא הָיָה דְבָרִים בְּרוּרִים כֹּל כֵּף וּמֵהֵאִי טַעַמ' נְמִי לִיכָא לְאֶסְתְּפוּקִי לְדִילְמָא אָמַר בְּדַדְמִי פִּינּוֹן שְׁמַבְרַר דְּבָרִיו כ"כ אִי לֹא דְבָרוֹר לִיָּה לֹא הָיָה מְעִיִּיל נְפִשָׁה לְמִימַר הִכִּי וְלִהְרָאוֹת מְקוֹם עַל הַבְּרִיכוֹת וְלוֹמַר שְׁעֵדִינּוֹן יִמְצְאוּ אוֹתָם שָׁם.

דְּהַכִּי כָּתַב הַב"י בְּשֵׁם הַרִיטָב"א וְנ"ל דְּכָל הֵיכָא דְגוֹי מְכַרְיֵז וְאָמַר מֵאֵן אֵיכָא בְּבִי פְלוֹנִי בְּזֵה סְגִי בְּלֵא קְבָרְתִּי דְכִינֵן דְמַעֲיִיל נְפִשְׁיָהּ לְאַכְרוּזִי וְלְמִימַר הֵכִי אֵי לָאו דְקִימֵי לִיהֵ הֵכִי דְשָׂכִיב לָא הָוֵה אֹמֵר וְכו' וְטַעְמָא דְמִסְתַּבֵּר הוּא עכ"ל.

הוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּינֵן אֵי לָאו דְבְרִיר לִיהֵ לָא הָוֵה מְעִיִל נְפִשְׁיָהּ לְמִימַר הֵכִי וְלְהַרְאוֹת מְקוֹם עַל הַבְּרִיכוֹת שְׁהֵם שׁוֹכְבִים שָׁם. וְכֵהָא גִּוְנָא נְמִי כָּתַב בְּתַשׁוּבַת מִיְיִמוֹנֵי בְּשֵׁם מְהַר"ם הַבִּיאֵו מְהַר"א וְנ"ל לְמָה לָא יַחְשׁוֹב מְסִיחַ לְפִי תְנוּמֵו אֵי מְשׁוּם דְקָאָמַר לְמָה אֵינְכֶם מְבִיאִין אוֹתוֹ יְהוּדֵי שְׁנַהֲרַג פִּי הוּא שׁוֹכֵב בְּאוֹתוֹ מְקוֹם.

הַרִי אָמַר וְנָגִי הֵייתִי לֹוֶקֶח לִיטְרָא מִכֶּם וּמְבִיאֵו בְּעַגְלָה שְׁלִי וְקָא חֲיִישִׁיתוּ מְשׁוּם שְׁהַזְכִּיר מְמוֹן בְּעִדּוֹתוֹ אֲדַרְבָּא כָּל שְׁפֵן דְאַלִים סְהַדוּתִיָּה טְפִי מְשַׁאֲמַר פְּלוֹנִי מֵת אוֹ נְהַרְג סְתָמָא דְלָא עֵבִיד לְאַגְלוּזֵי עכ"ל: וְעוֹד דְלָא חֲיִישִׁינוּ הֵכָא לְבַדְדָּמִי פִינֵן שְׁאָמַר שְׁנַחְתְּכוּ רַאשֵׁיהֶם פִּי כֵן כָּתְבוּ הַר"ן וְהַרִיב"ש וְנ"ל בְּתַשׁוּבַתֵיהֶם הַבִּיאֵם ב"י דְלָא בְּעִינֵן שְׁיִאמַר וְקְבָרְתִּי מִמֶּשׁ אֲלָא כָּל שְׁאוּמַר דְבָרִים בְּרוּרִים שְׁאִין לְסַפֵּק בְּהֶם דְאָמַר בְּדַדְדָּמִי סְגִי פְגוֹן שְׁנַתְעַסַּק בְּטִלְטוּל מְקוֹם מְמַקּוֹ לְמְקוֹם פְּדָרָה הַמְתִים וְלָא הִיָּה נִוְדַד כְּנָף וּפּוֹצָה פֶּה וּמְצַפְצָף אוֹ שְׁהוּא לָא נִתְעַסַּק אֲלָא שְׁמַעִיד שְׁנַתְעַסְקוּ בּוֹ אַחֲרִים בְּהָא סְגִי וְכו' יַעֲוִינֵן שָׁם בְּדַבְרֵיהֶם וְלִכְּהַּ בְּנִדּוֹן דִּינֵן שְׁאוּמַר דְבָרִים בְּרוּרִים שְׁנַחְתְּכוּ רַאשֵׁיהֶם לְגַמְרֵי וְהוֹשְׁלָכוּ גְנוּיֹותֵיהֶם בְּלֵא רַאשֵׁיהֶם לְבְרִיכוֹת תּוֹ לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְאוּמַר בְּדַדְדָּמִי דְאִין לְהַּ דְבַר בְּרוּר יוֹתֵר מִזֵּה הַרִי מְבִנְאָר דְאִין לְחִוּשׁ לְהַנְּהַר תְּרֵי סְפִיקוֹת בְּתַרְיֵית'.
וְכוֹ נְמִי לִיכָּא לְאַסְתְּפוּקֵי דְאִין הַגְּדַת הַגּוֹי מוֹעִיל אֲפִילוּ אֵי מְסִיחַ לְפִי תְנוּמֵו גְמוּר דְמִיקְרֵי מִיְלַתָּא דְשִׁינָהּ בִּי דְכִינֵן שְׁהַכְרִיזוּ מִי שְׁיִוְדַע לְהַגִיד מִן הַיְהוּדִים הַנְּאַבְדִים יְבֵא וְיִטוּל שְׁכָרוֹ א"כ דְלָמָּא בְּשָׂבִיל שְׁכָרוֹ הוּא מַגִיד וּבְפָרְק כָּל הַגִט דָּף כ"ח בְּשִׁמְעַ מְקוֹמְנִטְרַסִין וְכו' מְסִיחַ הָא דְגוֹי מְסִיחַ נְאַמֵן ה"מ בְּמִיְלַתָּא דְלָא שְׁיָנָהּ בִּי אֲבָל בְּמִיְלַתָּא דְשִׁינָהּ בִּיהֵ עֵבִידִי לְאַחְזוֹקֵי שְׁקַרְיָהּ וְכו' וּמֵהָא טַעְמָא כָּתַב הַר"ן בְּתַשׁוּבָה הַבִּיאֵו הַרְבֵּי ב"י בְּטוֹר אֲכֹן הַעֲזָר בְּסִימֵן י"ז בְּאַשְׁהָ שְׁהִלְהַּ בְּעַלְהֵּ לְמוֹנְפֵאלִי"ר וְהַמִיר שָׁם וְכו' וְכָתַב בְּבִסּוּף וְנ"ל וְדַבְרֵי שְׁלִיחַ זֶה אֵינֶם אֲצִלֵי מְסִיחַ לְפִי תְנוּמֵו פִינֵן דְשִׁינָהּ הָאֵי שְׁלִיחַ בְּהָאֵי מִיְלַתָּא כְּדַאֲמַרִינֵן בְּפָרְק כָּל הַגִט וְכו' יַעֲוִינֵן שָׁם הָא לָאו מִיְלַתָּא הוּא דְאֲדַרְבָּא אִם הוּא מַגִיד כְּהַּ כְּדִי שְׁיִטוּל שְׁכָר וְדָאֵי דִיְהָא צְרִיף לְבַרְר דְבָרִיו שְׁמָה שְׁהוּא אֹמֵר שְׁאֲמַת הוּא דְאִטוּ בְּשׁוֹפְטֵנִי עֲסַקִינֵן שְׁיִתְנוּ שְׁכָר לְמִי שְׁיִגִיד דְבַר וְלָא יְבַרְר דְבָרִיו שְׁהֵם אֲמַת אֲלָא וְדָאֵי דִיִוְדַע לְבַרְר דְבָרִיו וְאַלִים סְהַדוּתִיָּה טְפִי וְכוֹן כָּתַב מְהַר"ם בְּתַשׁוּבַת מִיְיִמוֹנֵי הַבְּאֲתִי לְעִיל בְּסִמּוּף וְהַרְבֵּי ב"י הַבִּיאֵו בְּסִי י"ז סְעִיף י"ד וְכָתַב וְנ"ל לְמָה לָא יַחְשׁוֹב מְסִיחַ לְפִי תְנוּמֵו אֵי מְשׁוּם דְקָאָמַר לְמָה אֵינְכֶם מְבִיאִין אוֹתוֹ יְהוּדֵי שְׁנַהֲרַג פִּי הוּא שׁוֹכֵב בְּאוֹתוֹ מְקוֹם הַרִי אָמַר וְנָגִי הֵייתִי לֹוֶקֶח לִיטְרָא מִכֶּם וּמְבִיאֵו בְּעַגְלָה שְׁלִי וְקָא חֲיִישִׁיתוּ מְשׁוּם שְׁהַזְכִּיר מְמוֹן בְּעִדּוֹתוֹ אֲדַרְבָּא כָּל שְׁפֵן דְאַלִים סְהַדוּתִיָּה טְפִי מְשַׁאֲמַר פְּלוֹנִי מֵת אוֹ נְהַרְג סְתָמָא דְלָא עֵבִיד לְאַגְלוּזֵי כְּוִלֵי הָאֵי וְכו' עכ"ל לְכָה גַם לְזֵה אֵין לְחִוּשׁ: אֲבָל לְהַנְּהַר תְּרֵי סְפִיקוֹת קְמִיְיִתָּא אֵיכָּא לְמִיחַשׁ טוֹבָא חֲדָא שְׁלֵא הִיָּה מְסִיחַ לְפִי תְנוּמֵו וְאִידָּהּ שְׁלֵא הַזְכִּיר לָא שָׁם אֲבִיו לָא שָׁם עִירוֹ רַק שְׁמוֹ לְחוּד וְאֵיכָּא לְמִיחַשׁ לְאַחַר שְׁהִיָּה נְקָרָא אֲנָשִׁיל וְלָא זֶה בְּעַל אֲשֵׁה זֹאת שְׁאֲנוּ דְנִין עָלֵיו: אֲמַנְם אַחַר עִיוֹן וְדַקְדוּק הַדַּק הֵיטֵב נִרְאָה דְגַם הַנְּהַר תְּרֵי סְפִיקוֹת קְמִיְיִתָּא לִית לֹן לְסוֹפּוּקֵי וְלְמִיחַשׁ לְהוֹ.

הספק הראשון דשמה לא הנה זה הגוי מסיח לפי תומו משום שלא הגיד אלא על פי שאלת פמר ולמן שור. נראה אע"ג דהאמת פן הוא שעיקר הגדת הגוי מהריגת ג' אנשים לא הנה רק אחר שאלת פמר ולמן מפל מקום פנין דמתחלה התחיל הגוי מעצמו עם פמר ולמן ויצחק וקרא אחריהם אנשיל אנשיל תן לי קוביאות מיקרי שפיר מסיח לפי תומו דמסתמא לכה קרא אנשיל אנשיל מתחלה פדי להגיד להם מענני הריגת אנשיל שהנה מפירו ורגיל עמו מאוד שהנה מוליכו תמיד לק"ק ווינא פהונופר בעדות ולמן ויצחק ונכנס עמהם בדברים וקרא עליהם אנשיל אנשיל תן לי קוביאות פונונתו הנה פדי להגיד להם אח"כ מענני הריגתו דאי לאו הכי למה הנה קורא אחריהם אנשיל אנשיל מתחלה דליפא למימר שהנה סבור ששמו אנשיל דאם פן פשאמר לו ולמן על דבריו וכי ידעת מה נתנהו באנשיל השיב לו הגוי יודע אני יותר ממה ואמר לו ולמן שאם יגיד דברים שיש בהם ממש יתן לו ו' אדנמים ומלבוש אז אמר לו הגוי מהריגת ג' אנשים היא הדין הגוי מיד את דברי פמר ולמן שפנונתו לשאול על הגנאבדים אם לא היתה פנונת הגוי מתחלה בקריאתו אנשיל אנשיל על אנשיל הנאבד שהרי לא פירש פמר ולמן דבריו כלל רק אמר פמתמיה על דבריו וכי ידעת מה נתנהו באנשיל והנה לו לגוי מתחלה לשאול לכמר ולמן אינה ענין הוא מבקש שיגיד לו ומה פנונתו בזה שאומר וכי ידעת מה נתנהו באנשים ואם הדין בו שהוא שואל עליו אם חי או מת ומתפנין להשיב לו ושקורי קא משקר לא הנה לו להשיב רק על אנשיל לחוד שנהרג שהרי לא שאלו לו אלא על אנשיל ולמה הגיד לו מן הריגת ג' אנשים.

ואי משום דאסיק אדעתיה שקבר הכריזו על אבידת ג' אנשים הלא שם לא הזכירו מאומה מן אנשיל רק סתם הכריזו שפאבדו שלשה יהודים ואם פן השתא פששאל פמר ולמן אותו על אנשיל למה השיב לו מן הריגת ג' אנשים אי לא הנה מתפנין אלא להשיב על שאלתו ולשקורי.

אלא ודאי מתחלה פשקרא עליהם אנשיל אנשיל תן לי קוביאות לא הנה פנונתו אלא על אנשיל הנאבד שהנה מפירו ורגיל עמו מאוד ורצה להגיד להם מהריגתו אלא שפכנס עמהם בדברים רק שפמר ולמן הנה נבהל להשיב תוך פדי דיבור ואסיק אדעתיה דכוננת הגוי הוא על אנשיל הנאבד לפי שהנה יודע שהנה מפירו ואמר ליה וכי ידעת מה נתנהו באנשיל ולא הזכיר אינה אנשיל לפי שידוע הנה להם על מי היו מדברים וסתמן פפירושו ולא היו צריכין לפרש דבריהם לא הגוי ולא פמר ולמן על אינה אנשיל הם מדברים הרי לפי זה הוי הגוי מתחיל להסיח לפי תומו אף על גב דלא אמר פלום בהתחלה ועיקר הגדתו לא הנה אלא אחר שאלת פמר ולמן אליו מפל מקום פנין שמתחלה התחיל הגוי מעצמו אף על גב דלא פירש דבריו אלא אחר ששאלוהו אחר פה מיקרי שפיר מסיח לפי תומו פי כן הוא מבואר פרי"ף ורא"ש ובטור סימן י"ז ושאר פוסקים פולם וכן פסק שם בש"ע דכל שהתחיל הגוי להסיח לפי תומו אף על גב דשאלוהו אחר פה מיקרי שפיר מל"ת ודדיקי הכי פמתניתי ופמרא דסוף יבמות אמרו לו מעשה בבני לוי וכו' ובחזרתם אמרו לפונדקית אינה חבירנו אמרה להם מת וקברתיו וכו' ומסיק התם בפמרא דפונדקית מל"ת היתה אף על גב דלא אמרה מת אלא אחר ששאלוהו אינה חבירנו מפל מקום פנין דהיתה בוכ' מתחלה מיקרי מסיח לפי תומו הרי מבואר פל שהתחיל הגוי בשום מילתא חשבינו ליה להיות מסיח לפי תומו אף על גב שלא פירש דבריו לגמרי אלא אחר

ששאלוהו מיקרי מל"ת ונאמן הוא הדין בנדון דידן פנין שמתחלה התחיל הגוי מעצמו וקרא אנשיל אנשיל אף על גב שלא פירש דבריו אלא עד אחר ששאל אותו כמר ולמן מ"מ מיקרי שפיר מסיח לפי תומו: ואף על גב דבנ"ד לא התחיל הגוי מתחלה להזכיר פלום מענן מיתה שיהי לא אמר אלא אנשיל אנשיל אלא שאנו דנים מזה פאלו הזכיר מענן מיתה דמסתמא היה פוננתו להגיד מענן מיתה אנשיל.

ומנלן הא דילמא לא אמרו שאם התחיל להסיח לפי תומו דמיקרי שפיר מל"ת אע"ג דלא פירש דבריו אלא אחר ששאלוהו. היינו דוקא היכי דמתחלה היה מסיח לפי תומו ממש מענן מיתה אלא שלא פירש דבריו לגמרי עד ששאלוהו אבל בכי האי גוונא שמתחלה לא הזכיר פלום מענן מיתה מנלן הא שיהא מהני נראה דכך מבואר הוא בהדיא בתוספות סוף יבמות דאף על גב דלא היה מתחלה מסיח לפי תומו ממש מענן מיתה אלא כמסיח לפי תומו גמי מהני דאיתא התם במתניתין אמרו לו מעשה בבני לוי וכו' ובחזרתם אמרו לפונדקית איה חבירנו וכו' ולא תהא פהנת פפונדקית וכו' ופריף התם בגמרא מאי גריעותא דפונדקית אמר רב פהנא פונדקית גויה היתה ומל"ת היתה זה מקלו וזה תרמילו וכו'.

ופריף וזה איה חבירנו קאמרו לה. ומשני פנין דחזיתיהו בכיא וכו'.

והקשו שם בתוספות בדבור המתחיל פונדקית וז"ל וא"ת מאי מייתי רבנן ראיה מן הפונדקית דקא מסיחה לפי תומה היתה. וי"ל דלא היתה ממש מל"ת וכו' פן משמע קצת בירושלמי דקאמר עשו אותה כמל"ת משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה עכ"ל הנה ביאור דברי התוס' בדבור זה יתבאר לקמן פי לכאורה קושי הבנה הוא מפל מקום מבואר הוא מתוך פשט לשון התוספות שלא היתה הגויה מדברת בפיה פלום מתחלה רק היתה בוכה והיה אפשר לומר שעל צער אחר היתה בוכה על אבידה וכיוצא בזה מפל מקום פנין שהוציאה אחרי כן מקלו ותרמילו ואמרה מת אמרינו מסתמא גם הבכיה שיהיתה בוכה מתחלה היה על המת ודנים מזה פאלו היתה מל"ת.

הוא הדין גמי בנדון דידן אף על פי שלא אמר הגוי מתחלה פלום מענן מיתה אנשיל רק אמר סתם אנשיל אנשיל. מפל מקום פנין שלבסוף אמר ענן הריגתו עם עוד שני אנשים מה שלא שאלוהו אמרינו סופו מוכיח על תחלתו מה שאמר מתחלה אנשיל אנשיל מסתמא היתה פוננתו להגיד מענן מיתה אנשיל והוי פאלו היה מסיח לפי תומו כמו פפונדקית שלא היתה מדברת פלום בפיה ועשאוה פאלו היתה מדברת: ואף על גב דרש"י פירש וז"ל הנה בכיה והיינו לפי תומ' דקודם ששאלוה התחילה לומר עכ"ל משמע מלשונו שדברה בפיה מתחלה ע"כ מפח קושיות התוס' דמאי מייתי רבנן ראיה מפונדקית צריכין אנחנו למימר דכוננת רש"י וז"ל היינו לפירש פאלו התחילה לומר דכיון דהיתה בוכה הוי פאלו דברה בפיה אבל באמת לא דברה בפיה פלום ולא היתה ממש מל"ת ועשאוה פאלו היתה מל"ת והוא הדין בנדון דידן כמו שבארנו: וכי תימא דלא דמי נדון דידן שקר' אנשיל אנשיל לעשותו על ידי פן מסיח לפי תומו.

להא שעשאוהו לפונדקית כמסיחה לפי תומה על ידי הבכיה דהתם הפונדקית היתה בוכה והוי מעין המאורע שפך דרוך העולם הוא לבכות על המת אף על גב דגם על צער אחר בוכים מפל מקום פנין שלבסוף הוציאה להם מקלו ותרמילו מוכיח סופו על תחלתו

שגם הבכיה הייתה על המת דהוי מעין המארע והוי פאלו הייתה מדברת בפיה מענין מיתת המת מתחלה לפי תנמה פיון דדרה העולם הוא לבפות על המת מה שאין פו בנדון דינו דלא הוי התחלת הגוי מעין המארע שהרי לא קרא אלא אנשיל אנשיל וכו' ואם פו אפילו אם נאמר דכוננתו הייתה על אנשיל הנאבד לפי שהיה מפירו ורגיל עמו מפל מקום מאן לימא לו שפוננתו הייתה על ענין מיתת אנשיל דילמא לא פנון אלא לומר שהוא מפירו והוא רגיל ליתן לו קוביאות או שום ענין פיןצא בזה רצה להגיד ולא ענין הריגתו דזה שקרא אנשיל לא הוי מעין המארע ענין מיתת אנשיל כמו הבכיה גבי פונדקית והיא נעשה מזה מסיח לפי תמוו להתיר על פי הגדה זו.

מפל מקום נראה להביא ראיה דבכי האי גונא דאיכא הוכחה דלא נתפנון הגוי בהגדתו לו להעיד ולא להתיר שפיר דמי למיעבד מזה שקרא אנשיל אנשיל במסיח לפי תמוו דהא דהימנוה לגוי במל"ת לאו דוקא במסיח לפי תמוו תליא מילתא אלא בהא תליא מילתא שצריה שלא יהא הגוי מתפנון לא להעיד ולא להתיר.

והא דאמר בגמרא ובגוי היכא משפחת לה ומוקי במסיח לפי תמוו לא בא אלא לאפוקי במתפנון להתיר או להעיד אבל לא שיהא צריה ממש מסיח לפי תמוו דוקא. ובנדון דינו איכא הוכחה דלא נתפנון הגוי לא להעיד ולא להתיר כמו שיתבאר לקמן ושפיר דמי למיעבד הא דקרא אנשיל אנשיל פאלו היה מסיח לפי תמוו: ודבר זה מבואר הוא בהדיא במהרי"ק שורש קכ"א וז"ל אמנם נראה לעניות דעתי שכל מקום שהדבר מוכיח שאין הגוי מתפנון לא להתיר ולא להעיד דנדאי מיקרי מל"ת ושריא אתתא פדמשמע התם בהדיא דעד פאן לא פליג רבי יוחנן אריש לקיש אלא במתפנון להעיד אבל באין מתפנון אפילו להעיד מודה הוא לריש לקיש דאייתתא ושריא ושריא תלמודא והא איה חבירינו קאמרי לה היינו משום דפשיטא לי לתלמודא דכל ששואלין אותו והוא משיב יש לומר שמתפנון להעיד אבל היכי דפשיטא לו שאינו מתפנון להעיד.

פי הכא וגו' ודאי קושטא קאמר ואין לה מסיח לפי תמוו גדול מזה דהא ליכא לספוקי פלל באין מתפנון לא להתיר ולא להעיד אם פו לא נוציא מתורת מסיח לפי תמוו עכ"ל הרי מבואר בהדיא בדבריו שאין צריה שיהא מל"ת דוקא ולא אמרו דלא משפחת בגוי אלא במל"ת אלא לאפוקי מתפנון להעיד או להתיר: ועם היות פי דברי מהרי"ק בזה אינם צריכים חיזוק ושום ראיה פי המה מבוארים מעצמם מילתא בטעמא פמבואר בדבריו עם כל זה אצא ידי חובתי להבי' ראיה לזה ולהוכיח פו מסוגיא דסוף יבמות ממתניתין דאמרו לו מעשה בבני לוי וכו' ואסתיע משם לנדון דינו: איתא במתניתין אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרי וחלה א' מהם והביאוהו בפונדק ובחזרתם אמרו לפונדקית איה חבירנו אמרה להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו ולא תהא פהנת פפונדקית.

אמר להם לכשתהא הפונדקית נאמנת הפונדקית הוציאה להם מקלו ותרמילו וכו'. ובגמרא מאי גריעותא דפונדקית אמר רב פהנא פונדקית גויה הייתה וכו' וכן תני אבא וכו'.

והא איה חבירנו קאמרה לה פיון דחזיתנהו בכינא אמרו לה איה חבירנו אמרה להם מת וכו'. והקשו שם בתוספות וז"ל וא"ת יכולה לעשות פו לעדות: (פו הוא הגירסא הנכונה

וכן הגיה מהר"ם (לופלין) ורבי עקיבא אמר להם כי אין זה ראיה דנדאי אין לה מל"ת גדול מזה פנין דכי בכיא.

כן משמע קצת בירושלמי דקאמר עשו אותה כמסיח לפי תנמה משמע שלא היתה ממש מל"ת אלא שמביאים ראיה דלא גרע מעד אַחַד עד פֿאן לשונו התו': והנה הסוגיא הזאת צריכה ביאור אפילו לפי מה שפירשו התו' דמביאים רבנן ראיה דלא גרע מעד אַחַד שְהרי לכאורה גם זה אינו מוכן היאך ראיה.

וקושיות התוספות חזקה היא מאי מייתי רבנן ראיה מן הפונדקית וכו' שְהרי מוכח מדברי רבנן עצמם שגם הנה היו יודעים שגויה היתה דאם לא פן מאי גריעות' דפונדקית אלא נדאי דגם רבנן היו יודעים שגויה היתה ואם פן היאך האמינוה הלא מסיק בגמרא לעיל דלא משפחת בגוי אלא במל"ת ולמה האמינוה לפונדקית גויה אלא על פרחו דמסיחה לפי תנמה היתה ואם פן קשיא מאי מייתי רבנן ראיה מן הפונדקית דשאני פונדקית דלא האמינוה בתורת עדות אלא במל"ת.

אבל אשה ישראלית שמתכוננת להעיד מנלן דתהא נאמנת. זהו ביאור קושיות התו' וחזקה היא ומה שמתרצים התו' ונ"ל וי"ל דלא היתה ממש מל"ת וכו' אלא שמביאים ראיה דלא גרע מעד אַחַד אינו מוכן דנדאי כשאין הגוי מל"ת ממש דגרע מעד אַחַד הוא שְהרי אין הגוי נאמן בתורת עדות אלא במל"ת וכשאינו מל"ת ממש לא מהני עדותו: לכך נראה דהכי פירוש הסוגיא הזאת על דרך שפירשו התו' דהאמת הוא דגם רבנן היו יודעים דפונדקית גויה היתה דאם לא פן מאי גריעותא.

וגם היו יודעי' שְהיתה בוכה ושהוציאה להם אחרי כן מקלו ותרמילו. ולכך לא הוצרך רבי עקיבא לומר בפירוש במתניתין לרבנן שְהיתה בוכה מפני שגם רבנן היו יודעי' את זה והא דהזכיר שהוציאה מקלו ותרמילו ונחלא גם את זה רבנן היו יודעים יתבאר לקמן שזה היה עיקר הוכחה של רבי עקיבא אבל באמת גם דרבנן היה ידוע אלא אפילו הכי לא הני משמע להו לרבנן שיהא נקראת הפונדקית מסיח' לפי תנמה בשביל שְהיתה בוכה פנין דלא אמרה בפיה פלום מענין מיתת חבירם אלא עד אחר ששאלוה איה חבירנו אז אמרה להם מת וכו' אם פן לא הני מל"ת אף על גב שְהיתה בוכה אין זה הוראה שְהיתה בוכה על מיתת חבירם דילמא על צער אחר היתה בוכה.

ומה שהוציאה להם אחרי כן מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות פן לעדות כמו שפירשו התוספות בהדאי ואם פן אין פאן מסיח לפי תנמו וקשי' להו לרבנן למה הימנוה לפונדקית אלא על פרחו שהימנוה לפונדקית בתורת עדות אף על גב דאין הגוי נאמן בתורת עדות מכל מקום שאני הָא דאיפא הוכחה טובא שאין הפונדקית מתכוננת לא להעיד ולא להתיר שְהרי היתה בוכה מתחלה וגם הוציאה להם אחרי כן מקלו ותרמילו ונדאי קושטא קאמרה דמה שהוציאה מקלו ותרמילו לא לעדות נתכוננת אלא לקושטא דמילתא פנין שפכר היתה בוכה ובכי האי גונא דאיפא הוכחה טובא דאין הגוי מתכונן להעיד ולא להתיר מהני הגדתו אף על גב דאינו מסיח לפי תנמו וכינן דהכי הוא שפיר מייתי רבנן ראיה דאשה ישראלית דעלמא מהימנא ולא גרוע מעד אַחַד שְהרי פאן הימנוה לפונדקית גויה שאמרה מת אף על גב דלא היתה מל"ת שְהרי לא אמרה בפיה פלום אלא על פרחו בתורת עדות הימנוה על ידי הוכחה שלא היתה מתכוננת להעיד ולא להתיר ואי לא הנה

אשה ישראלית מהימנת בעד אחד למה הימנוה לפונדקית גויה בתורת עדות ע"י הוכחה הרי אפילו אשה ישראלית לא מהימנא אלא ודאי דאשה ישראלית מהימנא דלא גרעה מעד אחד ולכה הימנוה נמי לפונדקית גויה על ידי הוכחה שלא היתה מתפוננת להעיד ולא להתיר ורבי עקיבא שהוציא להם מקלו ותרמילו אם פן מסתמא גם הבכיה היתה על המת ומקלו ותרמילו שהוציאה הוא הוכחה על הבכיה שלא על צער אחר היתה בוכה אלא על המת וכאלו מדברת בפיה.

ולכה לא הזכיר רבי עקיבא בדבריו רק עגנו מקלו ותרמילו דזה הוכחה הוא שעשתה פן לעגמת נפש ואלו היתה מתפוננת להעיד לא היתה צריכה לומר מת ולא להוציא מקלו ותרמילו אלא על פרחו שלעגמת נפש עשתה פן שהיתה מצטערת על מיתתו ואיפא הוכחה שגם הבכיה היתה על מיתתו ואין לה מסיח לפי תומו גדול מזה: פן צריכה להיות ביאור הסוגיא הזאת על פי פירוש התוספות.

ובעגנו אחר לא נתפרשית לי הסוגיא על נכון. ובתשובת בנימן זאב סימן מבאר הסוגיא הזאת אמנם לא ביאר מידי להא דכתבו התוספות שמביאים רבנו ראיה דלא גרע מעד אחד.

ובתשובת מהר"ם לובלין סימן מבאר הסוגיא הזאת גם דברי התוספות ואינו מוכן לי לפי פירושו שפירש שרבנו הימנוה לפונדקית מטעם שהיתה מל"ת אלא שלא היתה מל"ת ממש ומיניה מוכיחים רבנו דאשה ישראלית מהימנא בתורת עדות וכו' יעניין שם ביאור לפי דרכו: אבל לדידי אתי שפיר דלרבנו הימנוה לפונדקית מטעם עדות ולא מטעם מסיח לפי תומו אף על גב דגויה היתה ואין הגוי מהימן בתורת עדות מפל מקום הך שאני דאיפא הוכחה טובא שלא היתה מתפוננת להעיד ולא להתיר ומינה מיייתי רבנו ראיה דאשה ישראלית מהימנת בתורת עדות ור"ע ס"ל דלא הימנו לפונדקית בתורת עדות אלא מל"ת היתה אע"ג דלא היתה ממש מסיחה לפי תומו עשו אותה כאלו היתה מסיחה לפי תומו וכדמשמע פן בירושלמי: הרי מבואר דאע"פ שאמרה שאין הגוי נאמן אלא במל"ת לא בא אלא לאפוקי במתפונן להעיד או להתיר אבל כשיש הוכחה דאין מתפונן להעיד ולא להתיר מהימן אפי' באינו מל"ת פהיא דפונדקית פרבנו: ואף על גב דרבי עקיבא פליג ארבנו וסבירא ליה דלא הימנוה לפונדקית בתורת עדות אלא מל"ת היתה מפל מקום לא פליג אלא משום דסבירא ליה דאין אשה אפי' ישראלית מהימנת בתורת עדות ולכה מוקי פונדקית במל"ת.

אבל אהא דמבואר בדברי רבנו דהיכא דאיפא הוכחה דלא בא גוי להעיד ולא להתיר מהימן אפילו באינו מל"ת לא מצינו דפליג רבי עקיבא וכל פמה דיכולנו להשוות דעת החולקים דלא פליגי טובא עדיף טפי וזה מבואר בכמה דוכתין מסוגית התלמוד.

וכדאיתא במתני' בבבא בתרא פרק מי שמת אמר לו פן עזאי על חלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השוין. וכן כתבו התוס' בדוכתין טובי לכה אית לן למימר דגם רבי עקיבא מודה בזה היכא דאיפא הוכחה דאין הגוי מתפונן להעיד ולא להתיר דמהימן אפי' באינו מל"ת.

וּכְמוֹ שֶׁפָּתַח נְמִי מֵהַרִּי"ק שְׁנֵרֶשׁ קכ"א הוֹבֵא לְשׁוֹנוֹ לְעֵיל. וּרְאִיּוֹתוֹ יַעֲוִינָן בְּסִפְרוֹ שָׁם:
וְאִם כֵּן בְּגִדוֹן דִּינֵן דְּאִיפָּא נְמִי הוֹכְחָה טוֹבָא וְשֵׁלָא נְתַפְנוּן הַגּוֹי לֹא לְהַעֲיֵד וְלֹא לְהַתִּיר
שְׁהַרֵי הַגִּיד מְהַרִּיגַת ג' אֲנָשִׁים וְהוּא לֹא שְׂאֵלוֹ רַק עַל אֲנָשִׁיל לְחוּד וְאֵלוֹ לֹא הָיָה מְתַפְנוּן
רַק לְהַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה לֹא הָיָה לוֹ לְהַגִּיד רַק מִן הַרִיגַת אֲנָשִׁיל לְחוּד.

וְגַם אִיפָּא הוֹכְחָה פִּינוּן שְׁקָרָא מְתַחֲלָה אֲנָשִׁיל דְּהוּי פְּהַתְחָלָה לְמַה שְׁהַגִּיד אַחַר כֶּף
מְהַרִּיגַת אֲנָשִׁיל דְּוּמְיָא דְּפּוֹנְדְּקִית עַל פִּי מַה שְׁבִּאֲרָנוּ לְמַעְלָה לְכֶף אַף עַל גַּב דְּלֹא הָיָה
מִמֶּשׁ מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ דְּנִין בֵּיהּ כְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ כְּמוֹ בְּפּוֹנְדְּקִית: וְכִי תִימָא דִּילְמָא בְּגִדוֹן
דִּינֵן פִּינוּן שְׂאֵמֶר הַגּוֹי תֵּן לִי קוֹבִיאוֹת אֵית לֹן לְמִימֶר שְׁקָרָא עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁיל אֲנָשִׁילֵיהֶינוּ
כְּדִי לְהַפְחִידֵם וְלְהַטִּיל אִימָה עֲלֵיהֶם שְׂתַנּוּ לוֹ קוֹבִיאוֹת קְרָאִים כֵּן אֶפִּילוּ אִם נֹאמֶר שְׁכּוֹנֵת
הַגּוֹי הָיָה בְּקִרְיַת אֲנָשִׁיל לְהַזְפִּיר אֲנָשִׁיל הַנְּאָכְד שְׁהָיָה מְכִירוֹ וְרָגִיל עִמּוֹ מֵאֵן לִימָא לֹן
דְּהַזְפִּיר אוֹתוֹ כְּדִי לְהַגִּיד מְעַנְנֵן הַרִיגַתוֹ דִּילְמָא לֹא הַזְפִּירוּ אֲלֵא כְּדִי לְהַבְהִיל אוֹתָם שְׂיִפּוֹל
לְבָם עֲלֵיו וְיִתְּנוּ לוֹ קוֹבִיאוֹת שְׂלֵא יְקָרָה לְהֶם כְּאֲשֶׁר קָרָה לְאֲנָשִׁיל כִּי כֵן דְּרַכְּסֵם לְהַפְחִיד
בְּשִׁפְכוֹת דָּם אִם לֹא יִתְּנוּ קוֹבִיאוֹת וּבְכִי הָאִי גּוֹנָא שְׂעוּשָׁה לְהַטִּיל אִימָה אִין מְשִׂאִין אֵת
אֲשֶׁתוֹ כְּדָאִי בְּגַמְרָא סוּף יְבָמוֹת הַהוּא גּוֹי דְּהוּי קְאָמֶר לְיִשְׂרָאֵל קְטוּל אֶסְפְּסַתָּא וּשְׂדֵי
לְחִיּוּאִי בְּשִׁבְתָּא וְאִי לֹא קְטִילָנָא לָךְ כְּדִקְטִילָנָא לְפִלוּנִי וְכו'.

דְּאֶמְרִינוּ הֵתָם דְּאֲשֶׁתוֹ אֶסוּרָה וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נְמִי בְּגִדוֹן דִּינֵן הָא לִיתָא מְתַרֵי טַעְמָא
כְּדָא דְּלֹא חִיִּישִׁינוּ לְהַכִּי כֹּל כְּמָה דְּלִיפָּא הוֹכְחָה דְּנְתַפְנוּן הַגּוֹי לְזָה דְּהַכִּי כְּתַב בְּהַדְיָא בַת"ה
בְּסִימָן רנ"ט בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוֹר"ם בְּמִימּוֹנֵי וַי"ל דְּאֶפִּילוּ אוֹמֵר הַגּוֹי אֲנִי הַרְגַתִּי אֵת פְּלוּנִי
מְהַיֵּי בַמַּל"ת וְלֹא אֶמְרִינוּ דְּלִמְרָמָא אִימְתָא קָא עֵבִיד אֲלֵא אִם כֵּן מוֹכַח מְדַבְּרִיו וְכו'
וּמְסִיק הֵתָם דְּהוּא הַדִּין לְשַׁאֲרֵי אֲמַתְלָאוֹת לֹא חִיִּישִׁינוּ דְּלֹא תְּלִינוּ לְהַחְמִיר בְּכָל הַגִּי אֲלֵא
אִם כֵּן מוֹכַח עַכ"ל הַכִּי נְמִי בְּגִדוֹן דִּינֵן לֹא חִיִּישִׁינוּ לְהַכִּי פִּינוּן דְּלִיפָּא הוֹכְחָה כְּלָל שְׁכּוֹנֵתוֹ
הָיָה לְכֶף וְאֶפִּילוּ לְפִי מְשִׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַטוֹר שְׁכַתְּבֵן וַי"ל פִּיצַד מַל"ת פְּגוֹן שְׂאוֹמֵר אֲנִי
רְאִיתִי לְפִלוּנִי שְׁמַת וְכו' וְכִיּוֹצֵא בְּזָה שְׂמוֹכִיחַ שְׂאִינוּ מְכּוֹנֵן לְשׁוֹם עֲדוֹת וְכו' עַכ"ל.

מְשִׁמְעֵ מְלִשׁוֹנוֹ דְּצָרִיף הוֹכְחָה שְׂאִינוּ מְכּוֹנֵן לְשֵׁם עֲדוֹת אֲבָל בְּסִתְמָ' חִיִּישִׁינוּ שְׁהוּא מְכּוֹנֵן
לְשׁוֹם דְּבָר אַף עַל גַּב דְּלִיפָּא הוֹכְחָה וְדִלָּא כְּתְּשׁוּבַת מוֹר"ם בְּמִימּוֹנֵי דְּלְעֵיל מְכָל מְקוֹם
בְּגִדוֹן דִּינֵן לֹא חִיִּישִׁינוּ לְהַכִּי שְׁהַזְפִּיר אֲנָשִׁיל אֲנָשִׁיל כְּדִי לְהַטִּיל אִימָה דְּשִׁפִּיר אִיפָּא
הוֹכְחָה דְּלֹא נְתַפְנוּן לְשֵׁם כֶּף דְּהַרֵי לֹא אֶמֶר תֵּן לִי קוֹבִיאוֹת אֲלֵא דְּרָף פְּטוּמִי מִיְלִי בְּעֵלְמָא
שְׂצַעַק אַחֲרֵיהֶם תֵּן לִי קוֹבִיאוֹת וְלֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וּמְמַלְאֲכָתוֹ שְׁהָיָה עוֹסֵק וְאֵלוֹ הָיָה פְּנוּנְתוֹ
לְהַפְחִידוֹ כְּדִי שְׂתַתֵּן לוֹ קוֹבִיאוֹת הָיָה לוֹ לִילָף אֲצֵלָם וּלְהַפְצִיר בָּם כְּדִרְכָּם אֲלֵא וְדָאִי מַה
שְׂצַעַק לִיתְּנוּ לוֹ קוֹבִיאוֹת לֹא הָיָה אֲלֵא דְּרָף הַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא וְעִיקָר פְּנוּנְתוֹ הָיָה רַק לְהַזְפִּיר
אֲנָשִׁיל כְּדִי לְהַגִּיד לְהֶם עֲנִין הַרִיגַת אֲנָשִׁיל כְּמוֹ שְׁבִּאֲרָנוּ לְמַעְלָה: וְעוֹד נִרְאָה לִי לְהוֹכִיחַ
מְדַבְּרֵי הַטוֹר שְׁגַם הוּא סִבֵּר שְׂמִסְתְּמָא הוּי מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וְלֹא מְפָקִינוּ מְדִין מַל"ת אֲלֵא
בְּדָאִיפ' הוֹכְחָה שְׂמְכּוֹנֵן לְדְּבָר אַחַר שְׁהַרֵי כְּתַב אַחַר כֶּף מִיָּד וַי"ל אֲבָל אִם מְכּוֹנֵן לְשֵׁם
עֲדוֹת אוֹ שְׁנִרְאָה שְׂאוֹמֵר כֵּן שְׂיָרָא מְפָנִיו וְכו' עַכ"ל.

וְאִיפָּא לְמִדְּבָר הָא קְשִׁיָּא דִּיּוֹקִי אַהֲדָדִי דְּמִלְשָׁנָא דְּנִקְיֵט בְּרִישָׁא יֵשׁ לְדִיִּיק דְּצָרִיף הוֹכְחָה
שְׂאִינוּ מְכּוֹנֵן לְשֵׁם עֲדוֹת אֲלֵא מַל"ת אֲבָל בְּסִתְמָא דְּלִיפָּא הוֹכְחָה חִיִּישִׁינוּ שְׁהוּא מְכּוֹנֵן
לְשׁוֹם דְּבָר.

ומלישנא דסיפא יש לדייק בהפך שצריף הוכחה שהיא מכונן לשם עדות ואינו מסיח לפי תנמו התם הוא דלא מהימן אבל בסתמא דליכא הוכחה שהיא מכונן לשם עדות הוי שפיר מל"ת אלא נראה לומר דהא דכתב הטור ברישא ונ"ל וכיוצא בזה שמוכיח שאינו מכונן לשם עדות וכו' לא קאי אמל"ת דנדאי במל"ת לא צריף שום הוכחה.

אלא רצונו לומר אפילו באינו מל"ת אם יש הוכחה שאינו מכונן לשם עדות מהני הגדתו כאלו הנה מסיח לפי תנמו ולפי זה יתיישב שפיר לשון הטור והכי קאמר פיצד מל"ת שמשניאין את אשתו על פיו כגון שאמר אני ראיתי לפלוני שמת וכו' וכיוצא בזה היכא דמוכח שאינו מכונן לשם עדות הוי נמי כמסיח לפי תנמו ומשיאין על פיו אפילו באינו מל"ת והוי כאלו מל"ת אבל אם מכונן לשם עדות או שנגראה כן מדבריו וכו' לא מהני אפילו במל"ת ונה נראה לי נכון בפירוש דברי הטור על פי מה שיתבאר אחר כך דכן הוא הדין בדאיכא הוכחה שאינו מכונן לשום דבר מהימן אפילו באינו מסיח לפי תנמו דלאו כמסיח לפי תנמו תליא מילתא אלא בקושטא תליא מילת': ואידך אפילו אם היינו אומרים כן שעשה כך כדי להטיל אימה עליהם מכל מקום מוכח דקושטא הוא שנגהרג אנשיל ויודע הגוי האמת שנגהרג ולכך הוא מפחידם בקריאת אנשיל אנשיל כדי שיפול לבם עליו.

דאי לא תימא הכי שהגוי יודע האמת שנגהרג אנשיל היאך הוא מפחיד בקריאת אנשיל דילמא לא יפחדו אלו יהודים כלל בזה שהזכיר אנשיל דדילמא אינם יודעים מאומה מהריגת אנשיל ואי משום שהכריזו על ג' אנשים הנאבדי' ויצא הקול שנגהרגו ובזה הוא מפחידם הלא לא הזכירו כלל בהכרז' שם אנשיל רק סתם הכרזה הכריזו שנגהרגו ג' אנשים ואם כן היאך מפחידם בזכירת שם אנשיל דילמא אין היהודים יודעים מהריגת אנשיל כמו שגם הוא עצמו אינו יודע מהריגתו.

אלא ע"כ צריף אתה לומר שהגוי יודע האמת שאנשיל נהרג וסובר הוא דכולי עלמא יודעים פמוהו מהריגת אנשיל ולכך סובר כשיזכיר שם אנשיל שיפחידו שלא יקרה להם כפאשר קרה לאנשיל ואם כן לפי זה מוכח דקושטא הוא שנגהרג אנשיל הילכך אפילו אי הוה אמרינו דכוננ' הגוי הנה בקריאת אנשיל כדי להטיל אימה עליהם מכל מקום יש לסמוך אהגדתו שנגהרג דנדאי קושטא הוא שנגהרג דאי לא תימא הכי לא הנה יכול להטיל אימה עליהם אבל באמת יותר נראה לומר דלא חיישינו להכי כלל.

לא מיבעיא לדברי מור"ם בתשובת מיימון שהביא ת"ה סימן רל"ט שכתב דלא תלינו להחמיר אלא היכא דאיכא הוכחה פשיטא דלא חיישינו להכי. אלא אפילו לפי למאן דס"ל שצריף הוכחה דהפך שאינו מכונן לשם עדות אפילו הכי בנדון דידן לא חיישינו להכי פיון דאיכא הוכחה דלא נתפונן הגוי לשם כך כמו שבארנו למעלה.

וכיון דהכי הוא דלא חיישינו להכי אמרינו דלא קרא עליהם אנשיל אנשיל אלא כדי לכנוס עמהם בדברים ולהגיד מהריגת אנשיל ומיקרי שפיר מל"ת אע"ג דלא פירש דבריו אלא אחר שאלת כמר זלמן שזר דכל שהתחיל להיות מסיח לפי תנמו אף על גב דלא פירש דבריו מיקרי שפיר מסיח לפי תנמו: בזה הותר הספק הראשון: הספק השני שלא הזכיר הגוי בהגדתו בשום פעם שם עירו ואיכא לאסתפוקי באחר דילמא לא על זה הוא מגיד נראה דבנדון דידן אף על גב שלא הזכיר שם עירו לית לן בה לפי מה

שפכתבו האחרונים מהר"א מזרחי בתשובותיו סימן ע"ד ומשאת בגימון בתשובותיו סימן מ"ד וכתב שפן פסק נמי תשובת פן לב שמגין אנשים הוי סימן מובהק ומביאים ראיה מהא דאמרינו פרק בתרא דיבמות מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרפום ביתר ואמר חבל על ששים בני אדם שהיו מהלכין בדרך ביתר שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם וכו' ונראה להם שמטעם מגין אנשים ומקום הליכתן השיאו את נשותיהם כמבואר שם בדבריהם הוא הדין נמי בגדון דידן הוי מגין אנשים סימן פיון שהגוי הזכיר בכל פעם בהגדתו מגין ג' אנשים שנהרגו בפפר שרי"ק והוי ממש כעובדא דששים ב"א שהלכו בדרך ביתר וכו': דיש להתיר להנה פוסקים: וליפא למימר פיון שפבר הכריזו בכמה פפרים ושונקים על שלשה יהודים שנאבדו מי שיודע מהם יבא ויגיד ויטול שכרו הרי הכריזו המגין פמה הוי והיאף יהיה המגין סימן דהא מסקינן בסוף פרק קמא דבבא מציעא אלא כדאמר רבינא טבעא מכריז הכי נמי שטרי מכריז ופירש רש"י וז"ל שטרי מכריז יז שטרות מצאתי וזה צריף שייאמר כף וכף הוי וכרוכים ודוקא תלתא אבל תרי מידע ידעי דמיעוט שטרות שנים ואין מגין סימן עכ"ל.

הרי מבואר דאפילו אם לא הכריזו אלא סתם שטרי אי הנה תרי לא הוי מגין סימן משום דסתם שטרי תרי משמע מפל שפן כשהכריזו בפירוש תלתא דלא הוי מגין סימן הא לאו מילתא הוא שהרי אנו קיימינן השתא שהגוי מה שהגיד לכמר ולמן ויצחק מייחשב למל"ת ולא כמתכונן להעיד ואם פן אלו באנו לחוש שהגוי מגיד כף שהיו שלשה אנשים על פי מה ששמע שהיו מכריזים על ג' אנשים שנאבדו אם פן לא הוי מסיח לפי תומו אלא מתכונן להעיד על פי מה ששמע שהיו מכריזים על ג' אנשים שנאבדו אלא על פרחף צריכין אנו לומר דאינו מגיד על פי אותה הכרזה אלא הנה מל"ת והיינו משום דכף פכתבו מהר"ם ומהרא"י ומהרי"ק.

וכ"כ הרב בהג"ה ש"ע דכל שלא שאלו לגוי זה עצמו מיקרי שפיר מל"ת כמו שפכתבתי לעיל בשמם. ואם פן שפיר הוי מגין סימן למאן דאית ליה דמגין הוי סימן דבשלמא התם גבי מציעא אנו חושדין אותו דלמא שקורי קא משקר לכף אם הוא יודע המגין לא הוי סימן וכן תרי לא הוי סימן דסתם שטרי תרי משמע אבל בגדון דידן אין חושדין לגוי זה ששקורי קא משקר שהרי מסיח לפי תומו הוא לפי סברת מהר"ם ומהרא"י ומהרי"ק אלא שאנו מסתפקים דילמא אינו מגיד על בעל אשה זאת אלא על איניש דעלמא ולעולם דקושטא קאמר ודאי דמגין הוי סימן להנה פוסקים דסבירא להו דמגין הוי סימן וזה ברור: ואע"ג דבתשובת רבי אליהו מזרחי משמע דתרתיה בעינן מגין אנשים ומקום הליכה שהלכו לשם דומיא דעובדא דסוף יבמות חבל על ששים בני אדם שהיו מהלכין בדרך ביתר וכו'.

ובגדון דידן לא הזכיר הגוי מקום שהלכו לשם הא לאו מילתא הוא דכיון שהזכיר הגוי המקום שהיו עוברים דרף שם ושנהרגו שם הרי הזכיר מקום הליכתו שהרי אמר שעברו דרף כפר שרי"ק ואנו יודעים כשנזכרים מק"ק ווינא לניקלשפורג עוברים דרף כפר שרי"ק והוי כאלו הזכיר מקום שהלכו לשם דמה לי מקום שהלכו לשם ומה לי מקום שעברו דרף שם דתרונויהו משום סימנא הוא: ומהאי טעמ' נמי פסק ר"א מזרחי התם שאף הזכיר מקום שיצאו משם מהני.

אף על פי שבגמרא איתא מקום הליכה משום דמה לי מקום הליכה ומה לי מקום יציאה וכו' הוא הדין נמי בגדון דידן שהזכיר הגוי מקום שעברו דרף שם ונדוע לנו שאלו ג' אנשים פשטו מק"ק וניא צריכים לעבור דרף אותו מקום שהזכיר הגוי היינו פפר שרי"ק ודאי דמהני.

ומסתברא דעדיף טפי כשהזכיר הגוי המקום שעברו דרף שם בחזרתם משהזכיר המקום שיצאו משם דזה הוה דומה טפי לעובדא בששים בני אדם שהלכו לכרפום ביתר משאלו לא הזכיר אלא מקום שיצאו משם: והכי נמי משמע מלישנא דתלמודא דאינו צריך להזכיר דוקא המקום שהלכו לשם אלא אם הזכיר אחת מהמקומות שעוברי' דרף שם כשעוברים לאותו מקום שאנו יודעי' שהלכו לשם סגי משום דהתם בעובדא מיימי שהלכו לכרפום ביתר וכו' ושהגדת הגוי הוזכר שאמר שהלכו לדרף ביתר וכו' ולא אמר לכרפום ביתר שהוא מצור ביתר אלא על כרחו דאין צריך הגוי להזכיר דוקא המקום שהלכו לשם אלא כשמזכיר אחד מן המקומות שצריכי' לעבור דרף שם כשהולכין לאותו מקום שהלכו נמי סגי והגוי אמר שהלכו בדרף ביתר באותו דרף שהולכים לביתר נמי סגי.

ולכך בגדון דידן נמי שהזכיר הגוי מנין אנשים ואמר שנהרגו ג' אנשים וגם הזכיר מקום הליכה שאמר שנהרגו בפפר שרי"ק ואנו יודעים שהיו אלו ג' אנשים צריכים לעבור דרף שם דבר פשוט דהוי סימן מובהק להנה אחרונים דסבירא להו דמנין אנשים ומקום הליכה הוי סימן מובהק.

וכל שכן הוא דבגדון דידן מהני דהרי הם לא הצריכו אלא שיזכיר הגוי מנין אנשים ומקום הליכה ובגדון דידן איכא טפי שהרי הזכיר מנין אנשים ומקום הליכה ועוד הזכיר שאחד מן השלשה היה נקרא אנשיל ואנו יודעים שאחד מן אלו שלשה היה נקרא אנשיל ודאי דמהני הגדתו וסמכינן עליה: הרי נתבאר דלהנה אחרונים מהר"א מנרחי וכן לב ומשאית בנימן בתשובותיהם דס"ל דמנין אנשים ומקום הליכה הוי סימן מובהק משום דנראה להו דהנה עובדי שילהי יבמות מטעם מנין ומקום הליכה התירו דבר פשוט דבגדון דידן נמי יש לסמוך אהגדת הגוי אף על גב דלא הזכיר שם עירו כיון דהזכיר מנין אנשי' ומקום שהלכו דרף שם וגם הזכיר שהיה שם אחד מהם שנקרא אנשיל דהוי סימן מובהק טפי דלדידהו אפי' בלא הזכרת שם אחד מהם סגי כשהזכיר מנין אנשים ומקום הליכה כמבואר בדבריהם מפל שכן כשמזכיר שם אחד מהם: אלא דעדיין הדבר צריך עיון כי אף שאין משיבין את האריות אחר מותם וכדאי הנה תלתא סבי לסמוך על הוראתם עם כל זה תורה היא וללמוד אני צריך אם מוכרח הוא בסוגיות הגמרא לפרש כן באשר הבינו הם שמטעם מנין אנשים ומקום הליכה התירו בהנה עובדי דשילהי יבמות או לא כי הנה תקשה לדידהו תינח במעשה בששים בני אדם שהלכו לכרפום ביתר וכו' הוזכר מנין אנשים אלא במעשה בקולר של בני אדם שהלכו לאנטוכיא וכו' למה התירו והלא לא הוזכר שם מנין אנשים רק קולר של בני אדם ופירש רש"י קולר חבורה והלא אין חבורות שוות.

ועוד לדידהו דמטעם מנין ומקום הליכה התירו נשותיהם למה כתב הטור דין זה דאבא צייזן גוי שאמר ישראל שהלה עמי בדרך מת וכו' ולא כתב נמי חד מהנה עובדי דיש להתיר נמי על ידי מנין אנשים ומקום הליכה שאומר הגוי.

וגם בשום פוסק לא הוזכר שיהא מנין אנשים ומקום הליכה מהני. ותו קשיא לי ממה נפשך אי סבירא ליה דמנין אנשים הוי סימן מובהק למה הוצרכו לומר דמטעם מנין אנשים ומקום הליכה התירו ולא מטעם מנין אנשים לחוד דעל סימן מובהק סמכינן לכל הפוסקים ואי מנין אנשים לא הוי סימן מובהק אם כן אפילו על ידי מקום הליכה בהדיה נמי לא סגי דסימנים שאינם מובהקין אפילו מאה לא מהני כמו שכתב מהרא"י בפסקיו סימן קס"א וסימן רכ"ד: וזה.

אפשר לומר הא דהתירו בקולר של בני אדם שהלכו לאנטוכיא וכו' אף על גב דלא הוי התיב מנין ידוע היינו משום דקולר היינו חבורה שאין דרכם לילה פי אם פעם אחת או שתיים בשנה שהיה דרך רחוק לאנטוכיא ומקום ספנה והיו הולכים בחבור' גדולה כמו שהולכים עתה ממלכות פולין למלכות ישמעאל בחבור' וקורין קרבו"ן.

וקלא אית להו כשהולכין שמתאספין פולין למקום אחד והולכים לזמנים ידועים להם. ולכך כשהגוי מסיח לפי תומו ואמר סתם קולר של בני אדם שהלכו לאנטוכיא מתו וכו' סמכינן עליה ולא חיישינן דלמא אחרנינא הוי דהלכו בקולר אחד משום שידועים אנו שאין הולכין יותר בקולר רק אותן שאנו יודעים מהם שהלכו בקולר ולא חיישינן לקולר אחר כלל ולכך התירו את נשותיהם ושפיר דמי: אלא שכל מקום קשיא דהנה ליה להטור להביא דין זה דיש לסמוך בכי האי גוונא על הגוי אע"פ דזה פשוט הוא דלא חיישינן לקולר אחר מפל מקום טובא הוי אתי לאשמועינן דלא חיישינן דילמ' שנים או שלשה אזלי לעלמא ולא מתו ולמה התירו נשותיהם אלא אמרינן כיון דהגוי סתמא קאמר קולר של בני אדם מתו הוי כאלו אמר בפירוש שמתו פולם ולא חיישינן שמקצת מהם אזלי לעלמא ואם כן הוי רבותא טובא והוי ליה להטור להביא דין זה וגם הוי ליה להביא דין זה ולפרש דקולר שהתירו היינו דוקא בכי האי גוונא שאין דרכם לילה פי אם פעם אחת בשנה ודוקא ממקום ידוע ובזמן ידוע כמו קרבו"ן: לכך נראה לי לומר דהנה תלתא עובדי דמייתי שילחי יבמות.

מעשה באבא צייזן וכו'. ומעשה בקולר של בני אדם וכו'.

ומעשה בששים בני אדם וכו' פולהו בחדא מחתא מחתינהו וכולהו טעמא חדא אית להו דמיירי שהיו יודעים שהגוי הזה שבא והגיד לפי תומו הוא הנה הולך עם הישראל בדרך. וכן היו יודעים במעשה דקולר שהגוי הזה הנה הולך עמהם בקולר וכן היו יודעים במעשה בששים בני אדם וכו' שהגוי הזה הנה הולך עמהם ובא אחר כך ואמר ישראל שהלה עמי בדרך מת עליה דמסתמ' על אותו ישראל שאנו יודעים שהיה מהלה עמו הוא מגיד ולא חיישינן דילמא אותו ישראל אזיל לעלמא וישראל אחר נתלנה עמו בדרך אלא ע"ז שהלה עמו הוא מגיד.

וכמו שכתב הרא"ש בהדיא כך. וכן במעשה בקולר של בני אדם וכו' כיון שאנו יודעים שהגוי הזה הנה הולך עמהם בקולר לאנטוכיא ובא ואמר סתם בני אדם שהיו מהלכין

בקולר מתו אַמרינו ודאי על אותו שְאָנו יודעים שְהיו מְהַלְכִין עִמּוּ בְקוֹלֵר מְגִיד וְלֹא עַל קוֹלֵר אַחַר וְלֹא חֲזִיִּישֵׁינוּ דִּילְמָא אוֹתוּ קוֹלֵר פִּירְשׁוּ מִמֶּנּוּ וְהוּא נִתְלַנָּה לְקוֹלֵר אַחַר אֱלָא מְסַתְמָא עַל אוֹתוּ קוֹלֵר שְאָנו יודעים שְהיו מְהַלְכִים עִמּוּ הוּא מְגִיד כְּמוֹ בְּמַעֲשֵׂה דְאַבָּא צִיָּידוֹן בְּסִמוּךְ.

וכן בְּמַעֲשֵׂה בְּשֵׁשִׁים בְּנֵי אָדָם פִּינוּ שְהיו יודעים שְהגוי הִזָּה הִזָּה מְהַלֵּךְ עִמָּם לְכַרְפֹּן בְּיַתֵּר וְכֹא אַחַר כֶּף וְהִגִּיד סֵתָם שֵׁשִׁים בְּנֵי אָדָם מִתּוּ בְּדַרְךָ בְּיַתֵּר אַמְרִינוּ מְסַתְמָא עַל אוֹתוּ שֵׁשִׁים בְּנֵי אָדָם שְהִזָּה הוּא הוֹלֵךְ עִמָּהֶם שְאָנו יודעִין בְּהֵם הוּא מְגִיד וְלֹא חֲזִיִּישֵׁינוּ דִּילְמָא אוֹתוּ שֵׁשִׁים פִּירְשׁוּ מִמֶּנּוּ וְעַל שֵׁשִׁים אַחֲרִים הוּא מְעִיד אֱלָא מְסַתְמָא עַל אוֹתוּ שְאָנו יודעים שְהיו מְהַלְכִים עִמּוּ בְּדַרְךָ זֶה הוּא מְגִיד כְּמוֹ בְּמַעֲשֵׂה דְאַבָּא צִיָּידוֹן.

ולא הִזָּה צָרִיף לְפָרֵשׁ פֶּן בְּגִמְרָא דִּיִּודְעִים הִיו שְהגוי הִזָּה מְהַלֵּךְ עִמָּהֶם מִשּׁוּם דְדַבֵּר הִלְמַד מְעַנְיָנו הוּא דּוּמִיָּא דְמַעֲשֵׂה דְאַבָּא צִיָּידוֹן. וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַתְּלִמוּד דְאָמַר וְשׁוֹב מַעֲשֵׂה בְּקוֹלֵר וְכו'.

וְשׁוֹב מַעֲשֵׂה בְּשֵׁשִׁים בְּנֵי אָדָם וְכו' וְשׁוֹב הִכִּי מִשְׁמַע. וְלִפִּי זֶה אֲחִי שְפִיר דְלֹא הִבִּיא הַטּוֹר רַק הִף עֲוֹבְדָא דְאַבָּא צִיָּידוֹן בְּגוֹי שְאָמַר יִשְׂרָאֵל שְהִלֵּךְ עִמִּי בְּדַרְךָ מִתּוּ וְכו' וְלֹא הִבִּיא אֵינְךָ מִשּׁוּם דְכּוֹלְהוּ חֲדָא טַעְמָא אִית לֵהוּ: וְכִינּוּן דְהִכִּי הוּא אֲפֹשֶׁר לוֹמַר דְמִנְיָן אֲנָשִׁים לֹא הָיוּ סִימָן כִּי לֹא מִטַעֵם מִנְיָן אֲנָשִׁים הִתִּירוּ בְהִנְךָ עוֹבְדֵי אֱלָא מִטַעֵם שְפַתְבְּתִי דִיִּודְעִים הִיו שְהגוי הִזָּה הוֹלֵךְ עִמָּהֶם בְּקוֹלֵר וְבְדַרְךָ בְּיַתֵּר וְאִם פֶּן הִזָּה הִסְפֵּק הַשְּׁנִי לְדוֹכְתִּיהּ בְּנִדּוֹן דִּינָה שְלֹא הִזְכִּיר הַגּוֹי רַק שְמוֹ וְלֹא שֵׁם עִירוֹ לְמָה סְגִי בְהַגְדָתוֹ שְל הַגּוֹי פִּינוּ דְמִנְיָן לֹא הָיוּ סִימָן.

וְהָא דְבַתְּשׁוֹבֵת מִשְׁאֵת בְּנִימָן מִיִּיתִי רֵאזָה דְמִנְיָן הָיוּ סִימָן מִמְחַרְזוֹת שְל דְגִים דְפָרְק אֵלוּ מְצִיאוֹת דְמִנְיָן הָיוּ סִימָן נִרְאָה דְלֹא רֵאזָה הִיא דֵאִין רֵאזָה מִמְמוֹנָא לְאִסּוּרָא. כְּדִמְשַׁמַּע מִפִּירְשׁ רִש"י בְּפָרְק הָאֲשֵׁה שְלוֹם דָּף קט"ו בְּתַרִּי שְטַרִּי דְנַפְקִי בְּמַחוּזָא וְכַתֵּב בֵּיהּ חֲבִי בַר נַנְאִי וְכו'.

וְכִמוֹ שְהִקְשׁוּ הֵתָם בְּהִדְיָא בְּתוֹסְפוֹת בַּד"ה וְהָא חֲבִי בַר נַנְאִי וְכו' וְזוֹ לֹא וְא"ת הִיכָא פְּשִׁיט רְבָא אִיסּוּרָא מִמְמוֹנָא דְהִכִּי פִּרְכִּינוּ עַל רְבָא בְּפָרְק קַמָּא דְבָבָא מְצִיעָא גְבִי גִיטָא דְאֲשַׁתְּכַח בִּי דִינָא דְרַב הוֹנָא וְכו' עכ"ל: אֲמַנְם נִרְאָה לְהַתִּיר מִטַעֵם אַחַר אַף עַל גַּב דְלֹא הִזְכִּיר הַגּוֹי רַק שְמוֹ וְלֹא שֵׁם עִירוֹ אֲפִילוּ הִכִּי יֵשׁ לְהַתִּיר בְּנִדּוֹן דִּינָה פִּינוּ שְאָמַר בְּפִירוּשׁ בְּפַעַם שְנִית בְּחִנּוּפָה תַח"ל לְכַמַּר לִיב וְכַמַּר שְלוֹם שְהִיו ג' אֲנָשִׁים וְהִזָּה מְכִיר אֵת כְּוָלָם רַק שְאִינוּ יוֹדְעֵי לְהַזְכִּיר שֵׁם כְּוָלָם רַק שֵׁם אֶחָד מֵהֶם שְהִזָּה נִקְרָא אֲנָשִׁיל מְפָנִי שְהוּא הִזָּה רְגִיל עִמּוּ טוֹבָא.

וְאֲנִי יוֹדְעִינוּ עַל פִּי עֵדִים שְאֲנָשִׁיל זֶה שְהוּא פֶּן נְחֻמְיָה בְּעַל הָאֲשֵׁה הַזֹּאת הוּא הִזָּה מְכִירוֹ שְל הַגּוֹי הִזָּה וְרְגִיל עִמּוּ טוֹבָא סְמִכִינוּ עֲלֵיהּ וְאֲמַרִינוּ מְסַתְמָא עַל זֶה הוּא מְגִיד וְלֹא חֲזִיִּישֵׁינוּ דִּילְמָא הִזָּה עוֹד אֲנָשִׁיל אַחַר שְהִזָּה מְכִירוֹ וְרְגִיל עִמּוּ טוֹבָא וְעַל אוֹתוּ אַחַר הוּא מְגִיד דְלְכוּלִי הִיא לֹא חֲזִיִּישֵׁינוּ כְּמוֹ שְלֹא חֲשִׁישׁוּ בְּעוֹבְדֵי דְאַבָּא צִיָּידוֹן לְדִילְמָא אֲזוּל הִיא יִשְׂרָאֵל לְעֵלְמָא וְיִשְׂרָאֵל אַחַר נִתְלַנָּה עִמּוּ וְעַל אוֹתוּ אַחַר הוּא מְגִיד מִשּׁוּם שְהִיו יודעִי שְעַם יִשְׂרָאֵל זֶה הִזָּה הוֹלֵךְ תּוּ לֹא חֲזִיִּישֵׁינוּ לְכוּלִי הִיא הוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּינָה פִּינוּ שְיִדּוּעַ

לנו על פי עדים שאנשיל זה בעל האשה הזאת הנה מפירו ורגיל עמו טובא והוא מגיד על אנשיל שהנה מפירו ורגיל עמו תו לא תיישינו לאנשיל אחר דלכולי האי לא תיישינו: וראיה ברורה לנה מתשובת הרמב"ם הובא בב"י סימן י"ז ונ"ל ראובן הנה נושא ונותן בחוץ וכו' המתין ג' ימים ולא בא וכו' שאלוהו עליו וכו' אמרה להם גויה אחת וכו' שאלנה מה אינרע לו אמרה יצא מעיר פלוני ללכת לעיר פלוני יצאו אחריו והרגוהו.

שאלנה מאין תדעי זה האיש אמרה הוא הנה מודעתינו כשהנה בעכו ועשה מלאכתינו וכו': תשובה זאת האשה מותרת לינשא וכו'. יענין שם.

והקשה הב"י שזה סותר למה שכתב בריש פ"ג מהלכות גירושין וכו'. ומירץ דמיינרי שהנה ידוע שזה האיש הנה רגיל לעשות מלאכתו לגויה זאת וכו' יענין שם: הרי התם לא הזכירה הגויה כלל שם האיש שהיא מגדת עליו רק סתם אמרה שהרגו ליהודי שהנה מודע להם ושהנה עושה מלאכתם בעכו סמכינו עליה להתיר ואמרנו מסתמא על אותו יהודי שאנו יודעים שהנה רגיל לעשות מלאכתה היא מגדת והוא בעל האשה הזאת ולא תיישינו לדילמא עוד אחר הנה מודע לה ועושה מלאכתה מפל שכן בנדון דידן שהגוי הזכיר שם האיש שהוא מגיד עליו ואמר שהנה מפירו ורגיל עמו טובא ואנו יודעים שזה שנקרא בשם שהזכיר הגוי הוא הנה מפירו ורגיל עמו טובא כמו שהוזכר בעדיות ולא עוד אלא שהגוי אמר שנהרג עם עוד שנים אחרים ואנו יודעים שאנשיל זה הוא הנה הולך עם עוד שנים אחרים פשיטא שיש לסמוך עליו ולומר דודאי על אנשיל זה בעל האשה הזאת הוא מגיד ולא תיישינו לאחר: ולא דמי להא דריש פרק האשה שלום בעובד' דרב יצחק ריש גלות' בר אחתיה דרב ביבי דהנה אזיל מקורטבא לאספמי' דשלחו מתם דשכיב ופליגי התם אב"י ורבא אי תיישינו לתרי יצחק ר"ג אי לאו אף על גב דהתם איכא היכרא טובא דהרי הוזכר בשמו ושם פניווי שהיו קוראין אותו ריש גלותא ושהנה בר אחתיה דרב ביבי ושהנה הולך מקורטבא לאספמיא ואפילו הכי תיישינו דילמא איכא אחרינא כל שכן בנדון דידן דליכא היכרא כל כך לא דאי דהתם שאני כיון דליכא הוכחה כלל על עדות דשלחי מתם על מי הם מתכוננים להעיד לכך אית לן למיחש דילמא איכא אחרינא דשמיה רב יצחק ריש גלותא וכל הנה ביה כמו בהאי משום דתיישנו דילמא איתרמי אבל היכא דאיכא הוכחה דעל מי הוא מגיד כמו בעובדא דאכא ציידן שהיו יודעים שישאל זה הנה מהלך עם הגוי בדרך וכן בעובדא דעכו שבתשובת הרמב"ם שהיו יודעים שישאל זה הנה רגיל לעשות מלאכתו לגויה זאת ודאי אמרינן דעל זה הוא מעיד כיון דאיכא הוכחה וכן נמי בעובדא דידן דאיכא הוכחה על מי הוא מגיד שאנו יודעים שאנשיל זה בעל האשה הזאת הוא הנה מפירו ורגיל עמו טובא ודאי דסמכינו עליה להתיר האשה הזאת: ומסתברא למימר דעדיפא המה כל הני הוכחות בנדון דידן מאלו לא הזכיר רק שמו ושם עירו דמהני לכולי עלמא שהרי הזכיר את שמו וגם אמר שהנה מפירו ורגיל עמו: וגם אמר שהיו עוד שנים אחרים עמו ואנו יודעים שאנשיל זה הוא הנה מפירו והוא הנה רגיל עמו ועם אנשיל זה היו עוד שנים אחרים ודאי דיש להתיר אשתו אף על פי שלא הזכיר שם עירו: בזה הותר הספק השני: וכיון דמצאנו היתר לאשת פמר אנשיל יש להתיר גם השנייה לאשת פמר ליב אף על גב דלא הזכיר הגוי אותו לא בשמו ולא בשם עירו מפל מקום כיון שידוע לנו שהוא הנה מהלך עם פמר אנשיל ועוד שלישי עמהם ואנו סמכינו על הגדת הגוי שהגיד שנהרג אנשיל עוד עם

שנים סמכינו עליה לגמרי ואמרנו אלו שנים שאנו יודעים שהיו מהלכים עמו בדרך זה מווינא לניקלשפורג והיינו כמר ליב ואהרן החתן הם הם שהגוי מגיד עליהם שנהרגו ולא חיישינו דילמא הנה אזלי לעלמא ושנים אחרים נתלוו עמו בדרך דלכולי האי לא חיישינו: וראיה לזה מעובדא דאבא צינזן גוי שאמר ישראל שהלך עמי בדרך מת וכו' דהתירו משום שהיו יודעים שישראל זה הנה הולך עמו בדרך ולא חששו לדילמא אזיל האי לעלמא וישראל אסר נתלנה עמו הוא הדין נמי הכא לא חיישינו דילמא הנה אזלו לעלמא ושנים אחרים נתלוו עמו כיון שאנו יודעים שהם היו הולכים עמו בדרך זה ומאי שנא דמאי לי אם הגוי מגיד ישראל שהנה הולך עמי מת דמהני אם אנו יודעים מי הנה הולך עמו או אם מגיד ישראל שהנה הולך עם פלוני מת ואנו יודעים מי הנה מהלך עם פלוני ולתרנווייהו חדא טעמא אית להו דלא חיישינו לדילמא אזיל האי לעלמא ואיניש אחרניא נתלנה בהדיה והוא הדין נמי בנידון דידן ואשת כמר ליב נמי מותרת: ועוד נראה למצוא היתר בנדון דידן אף על פי שלא הזכיר הגוי רק שם אנשיל לחוד ולא הזכיר שם עירו על פי מה שכתב המר"ם לובלין בתשו' סימן קל"ב וז"ל ואם נפשך לומר ולחלוק הלא לא הזכירו כל הגוים המסיחים לפי תומם לא שם אביו ולא שם עירו כי אם שמו לבד ואנו על כל פנים שם עירו בעינו וכו' תשיב אמרנו הלא מדברי העדיות נראה בהדיא שכל הגוים הנ"ל היו מפירים היהודים הנזכרים שהם מק"ק בא"ר כי לפי הנראה שהיו רגילים עמהם וכן היו מפירים ההרוגים שמותם ומקומם והיו רגילים עמהם ומסתמא כשדברו הגוים הנ"ל לפי תומם עם העדים הנ"ל יושבי ק"ק בא"ר דרך התאוננות והגידו להם שנהרגו היהודים הנ"ל פשיטא שלא כווננו אלא על אותן אנשים שהיו מיושבי עירם שלהם ושהיו חביריהם וניזכרים להם גם העדים בשעת הגדתן לא הזכירו שמות אביהן כי אם שמותיהם לבד מרוב הפשיטות שעל אלו האנשים שהיו ידועים להם מאנשי עירם שהיו במדינת וואלח"י באותו זמן וידועים לכל בשמותן הם מעידים ולא היה ראוי להסתפק באנשים זולתם וכפשוט הוא שזה עדיף מהיכא שאין אנו יודעים שהנרצחו הגוים בו רק שהזכירו שמו ושם עירו וכו' עכ"ל והוא הדין נמי בנדון דידן שידוע הוא שהגוי הזה מכיר האנשים האלה שהגיד להם מהריגת אנשיל שהם מניקלשפורג ואותו אנשיל שהנה מכירו ורגיל עמו הנה מניקלשפורג ולא הנה צריך להזכיר שם עירו כלל ונהרי מוכח מתוך דבריהם זה לזה כששאל אותו כמר זלמן וכי ידעת מה נעשה באנשיל לא שאלו זה לזה איזה אנשיל רק היו מדברים סתם וסתמן כפירושן כי לא דברו כי אם על זה אנשיל שהנה ידוע לשניהם שהנה מכירו והוא הנה מניקלשפורג ובלאו הכי אינם רגילים שום יהודים לסבב בכפרם אלו כי אם אנשי ק"ק ניקלשפורג וזה ידוע ומפורסם הוא והוי ממש כנדון דתשובת מהר"ם לובלין דלרוב הפשיטות לא היו צריכין להזכיר שם עירו ולכך מהני הגדת הגוי אף על פי שלא הזכיר רק שמו ולא שם עירו וכבר בארנו דכיון דאשת כמר אנשיל מותרת אשת כמר ליב נמי מותרת: עד הנה כתבתי מה שנראה לעניות דעתי על פי סוגיות התלמוד ופוסקים דרך משא ומתן לפני גדולי המורים סיני ועוקר הרים ובהספמתם יצאו דברים ברורים דככי האי גונא דספק הוא אי הנה הגוי מסיח לפי תומו כמו בנדון דידן חמור הוא מאוד.

וכבר נמצא בתשובת ריב"ש הביאו ב"י סי' י"ז וז"ל ודי לנו בהיתר מל"ת פשיהנה לנו ברור שיהנה מסיח לפי תומו גמור אבל כל שיש להסתפק בספורו אם הוא נשאל הרי

זו ספיקא דאורייתא ואוקי איתתא בחזקת איסורא וכו' עכ"ל הרי מבואר דבכי האי גונא יש להחמיר אלא שמפל מקום הניח הדבר על הסכמת רוב חכמי הארץ פנמצא בתשובותיו הביאם ב"י: אמנם על עדות פמר מענדיל בן אהרן שהעיד ביום א' ט"ז שבט תח"ל יש לסמוך טפי להתיר הנה נשי פי בעדות מבואר שאושפזפני דיליה הנה מסיח לפי תנמו גמור והגיד שהערל קראל"י משרי"ק הוא חתה ראשיהם של ג' אנשים על פי מה שהגיד לו הוא מעצמו שפן עשה ושעל פן הנה בורח מתחלה רק שמקרוב חזר ובא והגיד שאחד מהם הנה שמו אנשיל וכו' הרי מבואר בעדותו שהנה מסיח לפי תנמו גמור ולא נפל ספק בעדותו אלא הא שלא הזכיר רק שמו ולא שם עירו ועוד יש להסתפק קצת כיון שלא הזכיר הגוי מתי עשה פן הערל קראל"י דילמא על מעשה שנעשה כבר מזמן ארוך הוא מגיד אבל נראה ברור דאין להסתפק בזה דהא לא הזכיר שם עירו כבר פתבנו בשם מהר"ם לובלין בתשובותיו סימן קל"ב דבכי האי גונא דידוע לנו שזה הגוי המסיח לפי תנמו הוא מפיר את היהודים שמדבר עמהם מאיזה עיר הם כמו בנדון דידן שהוא יודע שהם מניקלשפונג שהם רגילים לשפון אצלו תדיר כמה חדשים רצופים בהפסק מעט ביניהם ויודע מוצאם ומוכאם וגם אמר שהנה מפיר לאנשיל סתמא יודע הנה מאיזה עיר הוא לכה פשדבר עמהם והגיד להם מהענן שהערל קראל"י חתה ראשיה של ג' אנשים לא הנה צריה לפרש שהיו מניקלשפונג כיון שהנה מדבר עמהם מסתמא על אנשי עירם הוא מדבר וסתמא כפירושו כמו שכתב נמי מהר"ם הנ"ל וכמו שכתבתי למעלה ואין להאריה בזה: ומה שיש להסתפק על זמן ההריגה מתי הנה גם הא ליכא ספק כלל דהדברים מוכיחים דעל זמן קרוב הוא מעיד שהרי אמר שמפני כן הנה בורח ומקרוב חזר ובא ואנו יודעים שהערל הנה קראל"י מן כפר שרי"ק שהגוי הנה מגיד עליו שפירח ומקרוב חזר הוא פרח ממקומו זה שנתים דהיינו אחר המעשה הנה וזמן קרוב הוא שחזר ומסתמא דשברח מחמת הרציחה שעשה ברח מיד אחר הרציחה אחר שנתפשט הקול הרי הוכחה גמורה שעל זמן קרוב הוא מגיד וזה ברור הוא כשמש דהרי אנו יודעים שהגוי הנה קראל"י מן שרי"ק לא הנה בורח מן המקום שהנה דר בו רק זה שנתים כמו חדשים שלשה אחר המעשה הנה שפאבד שלשה אנשים ונתפשט הקול שהוא הרג אותם אז הנה בורח ועמה מקרוב חזר ובא שלפי דעתו נשפח הדבר הרי מבואר שמה שהגיד הגוי הנה לפי תנמו לפני פמר מענדיל בן אהרן העד על זמן זה הנה מעיד ועוד דהרי אנו יכולין ורשאין לשאול אותו אם הנה מגיד על זמן קדמון או על זמן זה כיון שהתחיל כבר להסיח לפי תנמו יכולין לשאלו אחר כה אפי' שנסתה' זמן רב בין הגדתו מתחל' לפי תנמו ובין השאלה שאחרי כן כמו שכתבו האחרונים בתשובותיהם הביאו מהר"ר אליה מזרחי סימן ע"ג ובתשובת בנימן זאב סימן י"ז והבאתי למעלה דברייהם: ולכה נראה דעדות העד הנה פמר מענדיל בן אהרן מהני לא מיבעיא להנה תלתא עמודי עולם מהר"א מזרחי בתשובותיו סימן ע"ד וכן לב ומשאת בנימן בתשובותיו סימן מ"ד דסבירא ליה דמנין אנשים ומקום הליכה הוי סימן מובהק פשיטא דיש לסמוך על העד הנה שהרי העיד שהגוי הנה מסיח לפי תנמו גמור והזכיר מנין האנשים ומקום שהלכו דרה שם אלא אפילו אי לא הוי סבירא ליה פנותיהו דיהא מנין אנשים ומקום הליכה לחוד מהני מפל מקום בנדון דידן דהזכיר הגוי המל"ת שם אחד מהנהרגים וגם איכא הוכחה שלכה לא הזכיר הגוי שם העיר כיון שהנה יודע שהיהודים האלו שהנה הוא מדבר עמהם הם

מניקלשפורג תו לא הִיה צָרִיף לְפָרֵשׁ שְׁעַל יְהוּדֵי מְנִיקֵל־שְׁפּוֹרֵג הוּא מְדַבֵּר עִמָּהֶם לְרוֹב פְּשִׁיטוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְמַעְלָה וְדַאי דְבָכִי הָאֵי גִּוְנָא מְהֵי מְנַן אֲנָשִׁים וּמְקוֹם הַלִּיכָה שְׁהַזְפִּיר הַגּוֹי מְהֵי אַף עַל גַּב דְּלֵא הַזְפִּיר שְׁם הָעִיר לְכַף נִרְאָה דְּהַנְּשִׁים הַלְלוּ מֵרַת חִיָּה אֲשֶׁת כְּמַר לִיב וּמֵרַת קַלְעָרֵל אֲשֶׁת כְּמַר אֲנָשִׁיל מְוִתְרִים הֵם לְהַתְנַסְבָּא לְכָל גְּבַר דִּיתִיזְבִּינְוּ כִּי כְּבָר בְּאַרְנוּ לְמַעְלָה כִּינּוּן שְׁמֵרַת קַלְעָרֵל אֲשֶׁת כְּמַר אֲנָשִׁיל מְוִתְרַת לְעֵלְמָא הוּא הַדִּין מֵרַת חִיָּה אֲשֶׁת כְּמַר לִיב נְמִי מְוִתְרַת כִּינּוּן שְׁדִידוּעַ לְנוּ שְׁכְּמַר לִיב הִיָּה מְהֵלֵף עִם כְּמַר אֲנָשִׁיל וְעוֹד שְׁלִישֵׁי עִמָּהֶם וְהַגּוֹי הַסִּיחַ לְפִי תְּנִמוּ שְׁכְּמַר אֲנָשִׁיל נְהַרְגַּ וְעוֹד שְׁנַיִם עִמּוֹ וְאַנּוּ סְמְכִינּוּ עָלָיו כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ סְמְכִינּוּ נְמִי עַלְיָה בְּהָא וְאַמְרִינּוּ שְׁעַל אֵלוּ שְׁנַיִם שְׁאַנּוּ יוֹדְעִים בְּהֵם שְׁהִיוּ מְהֵלְכִים עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה מְוִינָא לְנִיקֵל־שְׁפּוֹרֵג דְּהֵינּוּ כְּמַר לִיב וְהַחֲתָן אַהֲרֹן הֵם הֵם שְׁהַגּוֹי מְגִיד עַלְיָהֶם שְׁנְהַרְגוּ וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְדִילְמָא הַנֶּה אֲזָלוּ לְעֵלְמָא וּשְׁנַיִם אַחֲרִים נִתְּלוּ עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ דְּלַכּוּלֵי הָאֵי לֹא חִיִּישִׁינּוּ וְרִאָיָה מְעוּבָדָא דְאַבָּא צִיָּדָן וְכוּ' כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְמַעְלָה מִלְתָּא בְּטַעְמָא וְאִין לְהַאַרְיָה יוֹתֵר בְּעֵנָן זֶה: וְכַבֵּר הַקְּדָמְתִי בְּפִתְחַ דְּבָרֵי דְלֵא יוֹעִילוּ דְּבָרֵי אֵלָה לְהַתִּיר הַנְּשִׁים הַלְלוּ כִּי אִם שְׁיִסְכְּמִי עַל הַהִיתֵר תְּלַמָּא בְּעַלֵי הוֹרְאָה גְּדוּלִים וּמְפִוֶּרְסִים בְּדוֹר הַזֶּה הֵן שְׁיִסְכְּמוּ מְטַעְמִים שְׁכַתְבִּתִי הֵן מְטַעְמִים אַחֲרִים וְאִיזָה מְגִדוּלֵי הַמְּוִרִים שְׁיִעִינּוּ וִידְקָדֵק בְּשִׁרְיִוִתְאֲדֵהֶנּוּ עֲגוּנוֹת מֵרַת קַלְעָרֵל אֲשֶׁת כְּמַר אֲנָשִׁיל וּמֵרַת חִיָּה אֲשֶׁת כְּמַר לִיב מַק"ק נִיקֵל־שְׁפּוֹרֵג ע"פ הָעֵדוּת שְׁהַעֲתִקְנוּ יַגְדֵל כְּסֹא וְהַדְּרוּ וּמֵאֵת ה' יִקְבֵּל שְׁכָרוּ דְּבָרֵי אֵלָה הַיּוֹם יוֹם ו' כ"א שְׁבֵט תִּי"ו חִי"ת ל"פ"ק: וְהַסְכְּמִי בְּהִיתֵר הָאֲנָשִׁי הַלְלוּ גְּדוּלֵי הַדּוֹר מוֹרֵי הוֹרְאָה מְפִוֶּרְסִים בְּתַפּוּצַת יִשְׂרָאֵל מֵהַר"ר י"ט לִיפְמָן בְּעַל תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב הַרְבֵּ דַק"ק קַרְאָקָא וּשְׁאַרֵי מֵהַר"ר מְנַחֵם מְעַנְדֵל מְרַגְלִיּוֹת הַרְבֵּ דַק"ק פְּרַעַמְסְלָא.

ומהר"ר יצחק הפהן הרב דק"ק פינטשוב. ומהר"ר יוסף הרב דק"ק לבו"ב ונישאו לבָעֵלִים וְיוֹשְׁבוֹת תַּחֲתֵיהֶן וְאִין מְפִלוּם: שְׁאַלָה מ"ג תְּרוּנוֹיָהוּ רַבְּנָן הוֹדֵם כְּזִית רַעְנָן יְפּוּצוּ מְעִיבּוֹתֵיהֶם חוּצָה כְּנַחֲלֵי אַרְנוֹן תְּלַמִּידֵי הַנּוֹתִיקִים כְּמֵהוֹר"ר הִירֶשׁ וְכַמֵּר"ר מְעַנְדֵל שִׁי.

עַל אֲשֶׁר שְׁהִיִּיתֶם נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים לְפָנַי בְּעוּבָדָא דְּהוּא בְּעַלְתַּ הַבַּיִת שְׁהַבִּיאָה לְבֵיתָה בְּשׁוֹר וְשׁוֹמֵן וְחֵלֵב וּבִקְשָׁה מֵאִשָּׁה אַחֲרַת מִגְרַת בֵּיתָה שְׁתַּעֲשֶׂה הַבְּשׂוֹר וְהַשׁוֹמֵן בְּהַכְּשֵׁר בְּהַדְּחָה וּמְלִיחָה לְקַדְרָה וְהִיא עֲשֶׂתָה כֵּן וְאַחַר כֵּן מְצָאָה בְּעַלְתַּ הַבַּיִת מְוַנַּח בְּכָלֵי הַבְּשׂוֹר וְהַשׁוֹמֵן וְגַם הַחֵלֵב וּשְׁאַלָה לְאִשָּׁה הִיא עַל הַחֵלֵב אִם נְמַלַּח הַחֵלֵב עִם הַבְּשׂוֹר וְהַשׁוֹמֵן וְהַשִּׁיבָה שְׁאִינָה יוֹדַעַת וְאוֹמְרַת שְׁלֵא הִיָּתָה יוֹדַעַת כְּלָל שְׁיִישׁ כָּאֵן חֵלֵב וְהִיא מְסוּפָקַת אִם נְמַלַּח הַכָּל כָּל מַה שְׁמוֹנָח בְּכָלֵי אוֹ לֹא מַה דִּינוּ: תְּשׁוּבָה נִרְאָה לְכַאוּרָה לְהַקְל בְּזֶה מְטַעַם דִּישׁ לּוֹמֵר כָּאֵן נְמַצָּא וְכָאֵן הִיָּה וְלֹא נְמַלַּח הַחֵלֵב עִם הַשׁוֹמֵן אֲלֵא שְׁאַחַר כֵּן הַנִּיחוּ הַחֵלֵב עַל הַשׁוֹמֵן דְּכִי הָאֵי גִּוְנָא מְקִילִין אֲפִילוּ בְּפִסְחַ לְעֵנָן חֲמִץ וּמְטַעַם זֶה נְמַצָּא בְּתַשׁוּבַת מְהַר"ם לְוִבְלִין סִימָן ע"ה בְּגִרְעִין שְׁבוּנָת שׁוּעַל שְׁמַצָּאוּ בְּכָרוּב כְּבוּשׁ בְּפִסְחַ שְׁהִיָּה מְקִיל הַרְבֵּה יְעוּיִין שְׁם הוּא הַדִּין נְמִי כָּאֵן יֵשׁ לְהַקְל וְלוֹמֵר שְׁלֵא נְמַלַּחוּ יַחַד אֲלֵא אַחַר שְׁמַלְחוּ הַבְּשׂוֹר וְהַשׁוֹמֵן וְהַדִּיחוּ הַנִּיחוּ הַחֵלֵב עַל הַבְּשׂוֹר וְהַשׁוֹמֵן וְלֹא דְמִי לְדָגִים טְהוּרִים מְלוּחִים דְּאִית בְּהוּ שְׁמִנוּגִית וּמְוַנַּחִים עִם דָּגִים טְמֵאִים מְלוּחִים דְּסְפִיקָא לְחוּמְרָא כְּהוּבָא בַש"ע מִי"ד בַּהַג"ה סִימָן פ"ג סוּף סְעִיף ה' כִּינּוּן שְׁהוּא סְפֵק דְּאוֹרְיִיתָא הוּא הַדִּין כָּאֵן לֹא דְמִי דְהֵתֵם אָנוּ רוֹאִים רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ שְׁהֵם מְלוּחִים אֲלֵא שְׁמְסִתְפָּקִים אִם נְמַלְחוּ יַחַד אוֹ לֹא הָנוּ סְפִיקָא דְּאוֹרְיִיתָא וְאֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא אֲבָל כָּאֵן שְׁאִין אָנוּ רוֹאִין שׁוּם רִיעוּתָא לְפָנֵינוּ

מהמליחה רק שמונח החלב עם הבשר והשומן אפשר שיש להקל ולומר שאחר המליחה הונח שם.

אמנם אחר עיונא קצת נראה דלא דמי דהתם שאני משום דמיירי התם בדבר שיכולין לתלות ולומר שמעצמו נפל לתוכו החמץ. וקודם לכן לא נראה שום ריעותא לפנינו מחמץ שנמצא אחרי כן התם הוא דיש להקל ולומר כן נמצא וכאן היה אף על גב דלא זנה מתחת ידו אותו מאכל שנמצא החמץ בתוכו ולא ראה מידי שנפל לתוכו מקום אחזוקי ריעותא לא מחזקינן ואמרינן ודאי דלא ראה הנפילה מפני שלא היה רמיה עליה להשגיח על זה אבל בנדון דידן שבעלת הבית הביאה לביתה בפעם אחת יחד בשר ושומן וחלב והיה האיסור חלב מוחזק לפנינו והאשה האחרת שהיתה מדיחה ומולחת הבשר ושומן לא היתה יודעת שיש לפנייה חלב שתהא נזהרת ממנו וגם אינה אומרת שהנפילה שום דבר מונח ממה שהיה לפנייה שלא מלחה ומעצמו אי אפשר שתופל החלב לכלי שמונח בתוכו הבשר והשומן אם לא על יד אדם שהיה מניח את החלב לכלי ואין שום אדם לפנינו שגייד שהוא הניח החלב לתוך הכלי הזה ודאי שיש להסתפק שהאשה שהיתה מולחת הבשר והשומן מלחה גם החלב עם השומן ולא אסקא אדעתא שיש חלב לפנייה ולא שמה על לבה להבחין פמה היה ועל כן איננה יודעת אם מלחה עמו או לא וכיון דאין ששים בשומן ובבשר נגד החלב יש לאסור הכל הבשר והשומן דקיימא לן דמליחה צריף ששים: והנה בענין זה שההיתר היה בשר ושומן והאיסור היה חלב ודאי דאסור הוא משום דהוי ספק דאורייתא דבשר וחלב מיקרי שני מינין כמבואר בטור י"ד סי' צ"ח ובב"י שם בשם מצאתי פתוב וכו' ומין בשאינו מינו מן התורה צריף ס' ונהכי קיימא לן כמבואר בי"ד סימן צ"ח דהרי אלו הנה ידעינן בנדאי שנמלח החלב עם הבשר היה אסור מן התורה פיון דליף ששים נגד החלב השתא דהוי ספק אי נמלח עמו או לא הנה ספק דאורייתא ואזלינן לחומרא ולא שייף פאן למימר רואין את שאינו מינו כאלו אינו וכו' דלא אמרינן רואין וכו' אלא בנשפף ולא כשהוא לפנינו כמבואר פה בהדיא בסימן צ"ח כל זה נראה פשוט וברור: אבל היכא דלא הנה לפנינו אלא שומן לחוד ונמצא החלב עליו ואירע פה כדלעיל שיש להסתפק שנמלח החלב עם השומן ואין ששים בשומן נגד החלב נראה לומר דבכי האי גונא מיקרי ספק דרבנן ואית לן למיזל לקולא משום דחלב ושומן מיקרי מין אחד וקיימא לן דמין במינו בטל ברוב מן התורה אלא שרבנן הצריכו ששים ואם פן השתא דמספקא לן אי נמלח החלב עמו או לא נמלח לא הנה אלא ספק דרבנן פיון דשומן היה הרוב והוא מתיר מן התורה דבטל ברוב נהרי אין פאן אלא ספק דרבנן שהצריכו ששים ואזלינן לקולא: ואע"ג דלא כן משמע מתשובת הרא"ש הביאו הטור י"ד סימן ס"ו בצים הטורפים בקערה וכו' ושם בב"י מבואר יותר וז"ל בצים הטורפים בקערה ונמצא קורט דם על חלמון של אחד מהן ולקחה האשה החלמון שהיה קורט דם עליו וזרקתו אם המותר מותר אם לא תשובה יראה לי כל הבצי' טרופ' בקערה אינו ניכר ואם היה הדם על החלמון או על החלבון שמה היה חוץ לקשר דשדא תיכלא בכוליה וספיקא דאורייתא לחומרא ואפי' פשלקחה החלמון החלבון שהוא דק וצלול נתערב ונשאר בקערה ונעשה הכל אסור עכ"ל.

הרי מבואר פיון דלדידה דם בצים דאורייתא מיקרי האי ספק דלא ידעינן אם היה הדם במקום האוסרו או לא ספיק' דאורייתא אף על גב דמין במינו הוא ומין התורה בטל

ברוב אפילו הכי אזלינן לחומרא הוא הדין נמי בגדון דידן דמסתפקים אם נמלח הקלב עם השומן או לא יש לנו לאסור אף על פי שמן התורה בטל ברוב דמאי שנא מביצה דהתם נמי מסתפקים אם יש לאו איסור או לא והיינו אם הדם הוא במקום האוסרה או לא ואפילו אי הנה במקום האוסרה הנה בטל ברוב מן התורה ואפילו הכי פסק הרא"ש דאזלינן לחומרא הוא הדין נמי בגדון דידן: הא לאו מילתא הוא דדוקא התם בדם בצים אזלינן לחומרא משום דהתם הספק הוא אי הנה הדם במקום האוסרה ולא תלי בהאי תערובת ואלו הנה בפני עצמו הנה אסור משום דהנה לדידיה ספיקא דאורייתא לכך אוסר תערובתו בשאר בצים ולא מהני אחר כך בטולו ברוב דזה פשוט הוא שספק איסור דאורייתא שנתערב חד בתרי אף על פי שמן התורה בטל ברוב מקל מקום מדרבנן הוא אסור עד ששים אבל בגדון דידן עיקר הספק הוא התערובות ואם נמלח עמו או לא ואפשר דלא נמלח כלל מהני בטולו ברוב דמותר הוא מן התורה ולא הנה אלא ספק דרבנן: וכן משמע מהא דכתב הטור י"ד בסימן קי"א מספר תורת הבית וז"ל הנה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה תולין להקל כיצד שתי קדרות אחת של בשר שחוטא ואחת של בשר נבילה ונפל חתיכה נבילה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקדרות ההיתר רבה קצת על חתיכת הנפילה תולין להקל לפי שדבר תורה מין במינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ששים וכיון שאינו אלא דרבנן מקלינן עכ"ל הרי מבואר היכא שהספק הוא בגוף התערובת אם נתערב או לא כמו בגדון דידן פיון דמות התורה מין במינו בטל ברוב מיחשב ספק דרבנן ותלינן להקל: וא"ל דטעמא אחריןא איכא התם והיינו משום דיש לפנינו עוד קדירה אחת של בשר נבילה דהיא אסורה בלאו הכי וההיתר נשאר בהיתרו לכך מהני התם אם ההיתר רבה על האיסור ועושין מזה ספיק' דרבנן אבל אי לא הנה לפנינו עוד קדירה של נבילה שהיינו יכולים לתלות בה לא היינו תולין להקל אף על פי שההיתר הנה רבה על האיסור הא ליתא דודאי אי לא איתחזיק איסור כלל פגון שאין לפנינו אלא קדירה אחת וספק אי נפל איסורא לתוכו אי לא דאזלינן לקולא דטפי יש להחמיר בשתי קדרות דהאיסור נפל בודאי ואין אנו יודעים באיזה נפל.

מה שאין פו בקדירה אחת ואין אנו יודעים אי נפל כלל איסור להתם דלא איתחזיק איסור כלל ודאי דיש להקל טפי: וכן מבואר בהדאי מדברי הרשב"א שהביא הטור התם בסימן קי"א שכתב וז"ל.

וכן הדין אם לא הנה פאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטא ונפל בה אחת מאלו שתי החתיכות ואין ידוע איזה נפל אין תולין דשל היתר נפל וכו' עכ"ל והיינו אם הוא איסור דרבנן תולין להקל אפי' בשאין ההיתר רבה על האיסור ואם הוא איסור דאורייתא תולין להקל אם ההיתר רבה על האיסור.

אף על פי דבודאי נפל אחת מהם לתוכו מקל מקום פיון דספק הוא מעיקרא אי נפל איסורא לתוכה סגי אי בטל ברוב. ה"ה נמי בנ"ד: ולא דמי להא דכתב הטור בסמוך וז"ל הנה פאן שתי קדרות של היתר ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלה אחת לתוך זו ואחת לתוך זו שתייהן אסורות וכו'.

עכ"ל הרי אף על פי שבכל האחת יש היתר רוב על האיסור ומן התורה בטל ברוב אפילו הכי לא אזלינן לקולא ולומר על כל קדירה בפני עצמה כיון שהוא ספק אי נפל לתוכו האיסור או לא ואפי' אי נפל לתוכו האיסור הרי ההיתר רבה עליו הא מותר אלא אזלינן לחומרא ושתיקה אסורות.

התם שאני כיון ששתי הקדירות של היתר הם וצריך עתה ליאסר אחת מהם בנדאי כיון ששנפל בנדאי איסור לתוף אחת מהם והי מנייהו מפקית: וכדתניא בגדה פ"ח דף נ"ח שתי נשים שננתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא פסלע דם ונמצא פסלע על זו וכסלע על זו שתיקה טמאות.

ומוקי התם משום דאיכא סלע יתירה ופי' רש"י ומאי חזית דתלית ליה לסלע יתירה דטמא בההו תליתיה בההו הילכף שתיקה טמאות וכו' עכ"ל אבל היכא דאין צריכין לאסור מידי כמו בנדון דידן שרי: שאלה מ"ד אמת ומשפט ושלום שפטו בשעריכם.

אם תשמעו לקולי אשריכם: רוכב שמים יהיה בעזריכם. אתם משפילים מנהיגי הק"ק ברוךא יצ"ו: הנה קובל עליכם האלוף מהר"ר אהרן ראש המדינה על דבר שנמצא מבואר בתקנות המדינה שאין רשאים להושיב בעל פרחו לראש הקהל מי שהוא ראש המדינה.

אם לא שהוא מקבל ברצון על עצמו להיות ראש הקהל ע"כ התקנה וידוע הוא שבק"ק שלכם ק"ק ברוךא טורח ועול הצבור מוטל כל כף בעת הזאת על טובי העיר המצורפים לראש הקהל כמו על ראש הקהל עצמו.

ואתם רוצים למנותו לטובי הקהל בעל פרחו וידוע הוא בעצמו כי לא יוכל שאת עול דצבורא. ועול דמדינה והציע דבריו לפניכם בטוב טעם ודעת שלא תטילו עליו עול דצבורא.

כי כבד עליו המשא שפבר נתמנה לראש מדינה. ואתם מתחזקים בדבר וקושרים עליו קשר למנותו לטובי הקהל בכך צריך אני להודיע אתכם כי הדין עמו ואין אתם רשאים למנותו בעל פרחו: אף על פי שבלשון התקנה מבואר דנוקא לראש הקהל לא יושיבו אותו בעל פרחו ומשמע אבל לאחד מן הטובים יכולים ורשאים להושיבו.

וכן נוהגין בכל הקהלות ששם ראש מדינה. מכל מקום בנדון זה שידוע לנו שאם יושיבו אותו לאחד מן הטובים יהיה עול דצבורא מוטל עליו ביתר שאת כפי מעמד הקהלה דהאידידא ולא יהיה יכול להתעסק בעסקי המדינה פהוגן ודאי דאין אתם רשאים למנותו לטובי הקהל בעל פרחו.

דבכי האי גונא אזלינן בטר פנונת התקנה ולא בטר הלשון דכי היכי דבגדרים אזלינן אחר פנונת הנודר ולא אחר משמעות הלשון פדתנן פ' הנודר מן הירק דף נ"ה הנה טעון והזיע והנה ריחו קשה ואמר גונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכפות ואסור לפשול לאחוריו.

וכתב הרמב"ם ז"ל פרק ח' מהלכות נדרים והעתיק הרב ב"י לשונו בש"ע מטור י"ד ריש סימן רי"ח ז"ל כל הנודר או נשבע רואין דברים שבגללן נשבע או נדר ולומדים

מהם לאיזה נתפוזן והולכין אחר הענין ולא אחר משמעות הדבור כיצד וכו' עכ"ל והכי נמי בהספמות ותקנות הולכין אחר פונות מתקנים דכולי קדא טעמא הוא: וכן פתב בהדיא רבי דוד פהן ז"ל בתשובותיו בית ל"ב וז"ל.

כללא דמילתא דבהספמת ותקנות אמדינן דעת מתקני התקנות בין להוציא ממשמעות ההספמ' והתקנה מה שנתראה לנו בין להכניס ולהוסיף בכלל התקנה מה שלא פורש בו ע"כ וזה ידוע הוא שתכלית הפוננה של המתקנים שתקנו שלא יושיבו לראש הקהל מי שהוא ראש המדינה בעל פרחו לא היה אלא כדי להקל מעליו עול הצבור ויהיה יכול להתעסק פהוגן בעסקי המדינה ולא התנו בתקנה כי אם על ראש הקהל ולא על טובי הקהל מפני שאין עול צבור מוטל על טובי הקהל רק על ראש הקהל כי הוא צריך לצאת ולבא לפניהם מה שאין כן טובי הקהל שאין עליו מוטל טורח הצבור אלא שלפעמים צריך הוא להיות סניף לראש הקהל באיזה עסק אבל לא תדיר.

ואומד דעתם היה שאם היה ראש המדינה אחד מן טובי הקהל לא יצטרף בשביל זה לבטל מצרכי המדינה. אבל בכי האי גונא שידיוע וברור לנו שבק"ק ברודא אם היה הוא אחד מן טובי הקהל היה צרכי הצבור מוטלים עליו כמו על ראש הקהל בעצמו ומתוך כך לא יכול להתעסק בעסקי המדינה פהוגן ודאי דאין דינו שאני מדין ראש הקהל ואינם יכולין להשיבו לאחד מן הטובים בעל פרחו כשם שאין יכולין להושיב לראש הקהל בעל פרחו.

הכי נמי אינם רשאים להושיבו לטובי הקהל בעל פרחו דמאי שנא פינו דצריך הוא להתעסק הרבה בעסקי הצבור. והנה פאלו היה מבואר בתקנות מפורש דעיקר פונות המתקנים היה מתחלה כדי שלא יהא ראש מדינה מבטל מעסקי המדינה מחמת עסקי הצבור: ולא ביארו את זה בפירוש בתקנה משום דלא אסקי אדעתיהו שיהיו עסקי הצבור מוטלים על הטובים באשר באמת מעולם לא היה כן רק האידנא הוא כן בק"ק ברודא.

על כן הדין נותן שאין אתם יכולין ורשאין להושיבו בין הטובים בעל פרחו כל זמן שהוא ראש המדינה ואין מנהג שאר קהלות ראיה להק"ק ברודא דיודעים אנו שמוטל כל כך טורח הצבור על אחד מן הטובים כמו על הראש הקהל משא"כ בשאר קהלות: שאלה מ"ה האחד המיוחד מנכבדי הארץ מאתי היה משתדל.

פעמים הרבה עד פי לספור חדל. לעיין בשריותא דאתתא עגונה מרת הענדל.

ואנכי קטן מהוראה זו הייתי בודל. אמנם באשר אמרו רבותינו ז"ל אין מסרבין לגדול.

על כן אמרתי גם אנכי את עצמי מזה לא אחדל. ואתיה את דעתי אף כי קטן אנכי ונדל.

וה' ינחני בדרך אמת על פי ראיות והוכחות מתלמוד ופוסקים בשכל הנבדל. ולא יסמכו על הוראתי בהיתר האשה הזאת אם לא שישפיעו עמי תלתא בעלי הוראה גדולים ומפורסמים אשר שמם הולך וגדול.

ואהיה להם כסגור על השורש וכענף ולא יבדיל: גופא דעובדא הכי הוה בעל האשה
הזאת מרת הענדל הנה נקרא רבי זלמן מק"ק אויסטרליץ והנה רגיל לסחור בארץ הגר
בעיירות הסמוכות לכפר פגון עיר גאליץ.

ועיר האליט"ש. והנה נזכר באלו העיירות לבני העיר כי הנה רגיל בהם מאד.

ויהי היום עבר דר"ק גידונג והלה לעיר האליטש שרחוק מק"ק גידונג דר"ק פרסה
אחת ודעתו הנה לחזור אחר איזה ימים ולא חזר וחקרוהו אחריו כמה ימים וחדשים ולא
נודע דבר עד אחר זמן מה מצאוהו: וזהו אשר העידו עליו בק"ק גידונג: ביום ב' ו' טבת
תט"ל העיד כמ' יהוד' ליב בן שלמה פ"ץ בתורת עדות בעונש אליו"ע בב"ד וז"ל בלשון
אשכנז.

עש איז צו מיר גקומן הגזלן חנה אינ' צו מיר גיזאגט עש זיינן דארטן אין וואלד גוים די
דען יהודי האבן גיפונדן דער דר שלגין איז גיווארין דער שלמן פון סלאפקווי (פירש
דבריו דער זלמן פון אויסטרליץ) בין איך גיגאנגין צו זיא האבן זיא מיר משיב גיוועזין
גיא צו יענים ער ווערט דיר שונן זאגין ווארום מען האט אים צו גיזאגט י"ב זהובים
אדנמים ווען מאן אים ווערד גיפונדן.

בין איך גיגאנגן צו דען חנה האט ער גיפאדרט כ"ה ר"ט האט ער משיב גיוועזין דער
דניאל האט מיר וועלין געבין י"ב זהובים אדנמים האב איך אים גיפראגט וואש מינישטו
אז דוא אזו פיל פאדרשט נער ווייש אז ערש איז.

האט ער מיר משיב גיוועזין איך וניל מיין האלז געבן ווען ערש גיט איז. האב איך
גיפראגט ונאו אראן קענשטו אןם פיל לייכט איז דער יהודי גיט האט ער מיר משיב
גנועזן אזו איין קלייד האט ער אן אז וויא יהודים טראגין מיט דיא הרפלצו.

(דהיינו ציצית) האב איך גיזאגט איך האב אנה איינש אן. והשיב גיין איך קען דז זיינש
איש שונארץ טונקיל אונ' ער האט אן גיטראגין אזו.

ויס קאן איך אים אן דען קראגין האב איך גיפראגט להגזלן איך האב אנה איין קראגין
והשיב לו הגזלן גיין זיין קראגין האט שיפקיז. (פירש דבריו שפיצליך) אונ' דוא אראן
קאן איך אים עכ"ל.

וגם האט פמר יודא ליב פ"ץ הנ"ל גיזאגט בזה הלשון איך האב אים גם פן אן קראגין
דער קענט אז ערש איז וגם אן זיין בארט איין שווראץ שטיק בארד איז נאך דוא גיוועזן
האב איך קענט אז ערש איז.

וגם הגיד פמר ליב פ"ץ הנ"ל איך האב אים אן פנים גיט רעכט קענן אן זעהן רק פון
ווייטן מתמת דז איך איין פהן בין. עד פאן לשונו.

שוב ביום ו' עשרה בטבת תט"ל העיד פמר דוד בן מהר"ר יודא הלוי בפני הב"ד בתורת
עדות בעונש אליו"ע: וז"ל בלשון אשכנז. וויא איך היין קומן בין אונ' די גוים האבן אין
אויז דעם וושיר גיצוגין האב איך גיט אנדרשט קענן דר קענן אז אן זיין פנים וגם אן
זיין בארט אז ער איז רבי זלמן הי"ד בין איך מיט גינגין האב איך אים דען קראגין פין
זיין האלז אראב גינומן אונ' דא איז ער.

וגם האט ער נאָך אן זיך גיהאט איין שטיק סרדקי"ל נעגיל ברוינ מיט ציצית דאָז האָב איה אַינע גיקענט אַז ער האט פלעגין אן צי טראָגין. עד פאן לשונו ביום הַנֶּ"ל: שוב ביום ה' כ"ט תמוז תט"ל שאלו הב"ד לכמר דוד הלוי הַנֶּ"ל שנית לבאר דבְּרֵיו היטב בָּמָה הפירו וְהַעִיד בְּתוֹרַת עֲדוּת בִּאלִיּוֹ"ע וְנִ"ל בל"א.

דו איה בין הין קומן זיינן בוימר אוף אים גלעגין זיין אן גזיכט איז מיר קענטליך גוועזין רק זיין באַרט האט ער נאָך גיהט גלייך אַז בייא זיין לעבן. אַבֶּר קיין שטיין ניט.

דַּהֲיִינוּ דְּיָא הוּט פֿון דְּיָא שְׁטִירן איז איין וועק גוועזין. וגם דְּיָא הַנִּיט פֿון דְּיָא נאָז איז אַיִן ניט דא גוועזין אַז איינר דער אַזו לאנג אין וושיר ליגט אַבֶּר הַכֶּרֶת פֿנים האָב איה אן אים גיהאט אַז ערש איז מַחֲמַת דַּעַן בְּאַרְט.

עד פאן לשונו ביום הַנֶּ"ל: שוב העיד פֿמר יהודא בן יעקב בְּתוֹרַת עֲדוּת בִּאלִיּוֹ"ע בְּיוֹם ו' עֶשְׂרֵה בְּטַבַּת תט"ל וְנִ"ל בל"א. באותו היום וויא מן האט רבי זלמן הי"ד אויז דַּעַן וושיר גינומן איז ער מיט גרייני בוימר גוועזין צו גידעקט האָב איה דְּיָא גרייני בוימר פֿון אַן אַיִן וועק גינומן האָב איה אים דער קענט אן זיין פֿנים.

גם אן זיין באַרט אַז ערש איז דַּעַן איה האָב אים בייא זיין לעבן וואיל גיקענט איה האָב מיט אים גיהאנדלט וגם. האט ער זיין נעגל ברוינ סרדקי"ל איין שטיק אן גיהאט מיט ציצית.

עד פאן לשונו ביום הַנֶּ"ל: שוב ביום ה' י"ט טבת תאי"ו יו"ד לפ"ק העיד פֿמר שְׁלֹמֹה בן יודא פ"ץ בפני ב"ד בת"ע באליו"ע. וְנִ"ל בל"א.

איה האָב פֿון בעל שלשים זיין שרייבֶר גיהערט דו דער רצון דַּעַן מן האט דן גוועזין צו גאליץ דו ער האט מוֹדָה גוועזין אוף דער ערשטי עינוי דו ער האט י"ב רציחות גיטאן י"א גוים או די צוועלפטי רציחה האט ער אונ' דער בושפסקי פֿון קאפּשין גיטאן זיינן מיט אַנְדֶר גוועזן אונ' דער בושפסקי האט זיך פֿר באַרגין אונ' איה האָב דַּעַן יהודי מִמִּית גוועזין אונ' דער נאָך האָב איה אונ' דער בושפסקי מיט אַנְדֶר גיטראגין צו דער סטרואי אונ' האָבן אים אונטר דַּעַם אייז גישטעקט.

אזו האט דער שרייבֶר גיזאגט בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ אונ' איה האָב איה פֿון פֿיל מין גיהערט דְּיָא דא זיינן בייא דער עינוי גוועזין עכ"ל ביום הַנֶּ"ל. שוב העיד פֿמר מִשֶּׁה בן יעקב ביום הַנֶּ"ל בפני ב"ד בְּתוֹרַת עֲדוּת בְּעוֹנֵשׁ אִלְיֹ"ע וְנִ"ל בל"א: איה האָב גיהערט פֿון יערגיל ער איז בייא דער עינוי גוועזין האט ער גיזאגט ער האט י"א רציחות גטאן אונ' דְּיָא צוועלפטי רציחה איז איין יהודי גוועזין ער אונ' דער בושפסקי זיינן פֿון גאליץ גנגין אונ' דער יהודי איז גאַנגין פֿין האַליטש אין גוועזין קיגן דַּעַם אוּבְּנֵט אן יום ה' האָב מיר אים מִמִּית גוועזן בייא דַּעַם שְׁטַעג אונ' דאַרטן האט מען גיפּוֹדֶן גַם בן זייני קליינדר מאַנטיק זיין הוט שָׁל רבי זלמן הי"ד עכ"ל וְהַעִיד פֿמר מִשֶּׁה הַנֶּ"ל דו הערל האט מסיח לְפִי תְּנוּמוֹ גוועזין: שוב העיד פֿמר זלמן בן יששכר ביום הַנֶּ"ל בפני ב"ד בְּתוֹרַת עֲדוּת בְּעוֹנֵשׁ אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עוֹנוֹ וְנִ"ל בל"א גוים זיינן אין דְּיָא שְׁטוֹב אַנְיִין קומן אונ' האָבן אַנס גיפּרשט גיזאגט דער רצון דו מען האט דן גוועזין האט מוד' גוועזין ער האט י"ב רציחות גיטאן אונ' דער סלאפקוואסקי יוד איז דער צוועדלפטי גוועזין (פֿירש)

דבריו דער אוסטרליצער יוד איז גיוועזין דערד י"ב) האט דאש גיית גינאגט איין שאד אןם דעם סלאפקוואסקי יוד איז אין (שורני פאחלי) גיוועזין פ' דבריו שהיה גבר בגוברין עכ"ל: ע"כ לשון העדים מלה במלה: העתקה מלשון אשכנז לשון הקודש הגדת עדות של פמר יודא ליב בן שלמה פ"ץ שהעיד בתורת עדות בב"ד וכו' ביום ב' ו' טבת תי"ו טי"ת לפ"ק: בא אלי הגזלן חנה ואמר אלי ששם בייער הם ערלים שמצאו את היהודי שנהרג זלמן מאויסטרליץ והלקתי אליהם והשיבו לי לה אליו הוא יגיד לה פי אותו הבטיחו על י"ב אדומים אם ימצאו אותו.

והלקתי אל הגזלן חנה ותבע כ"ה רייכש טאליר ושאלתיו למה אתה תובע כ"ה רייכש טאליר. והשיב דניאל רצה ליתן לי י"ב זהובים אדומים.

ושאלתיו מה אתה סובר שאתה תובע הרבה כל פה מי יומר שהוא זה והשיב אתן את צוארי אם לא יהיה זה ושאלתיו במה אתה מכירו אולי אין זה היהודי ההוא. והשיב מלבוש יש בגופו פאשר לובשים יהודים עם ציצית ואמרת גם לי יש מלבוש כזה.

והשיב לא פי אני מכיר ששלו היה שחור כהה והוא היה מלנפש כמו זה וגם אני מכירו בענק ושאלתיו גם לי יש ענק והשיב לי הגזלן לא. הענק שלו יש בו שרשרות וכזה אני מכירו: עכ"ל: גם העיד פמר יודא ליב פ"ץ הנ"ל גם אני הכרתיו בענק שהוא זה ובזקנו חתיכה זקן שחור היה עוד בעין והכרתיו גם הגיד פמר יהודא ליב פ"ץ לא יכולתי לראות הטיב בפנים רק מרחוק מחמת שאני פה עכ"ל: העתקה מלשון אשכנז לשון הקודש הגדת עדות של פמר דוד בן מהר"ר יודא הלוי שהעיד בתורת עדות בב"ד וכו' ביום ו' טבת תאי"ו טי"ת לפ"ק: כשפאתי לשם שהמשיכוהו הגוים מן המים לא יכולתי להכיר בענין אחר בפנים שלו וגם בזקנו רק שהוא רבי זלמן הי"ד ומיד ותכר לקחתי הענק מצוארו והרי הוא זה לפניכם וגם היה בגופו חתיכה מלבוש סערדקיל מצבע נעג"ל ברוי"ן עם ציצית.

גם זה הכרתי שהיה הוא רגיל ללבוש המלבוש הזה: שוב אחרי כן ביום ה' כ"ח תמוז תט"ל שאלו הב"ד לכמר דוד הלוי שיבאר דבריו הראשונים במה הכירו. והעיד בתורת עדות וכו' כשפאתי לשם היו אילנות שוכבים עליו.

ומראה פנים שלו היה לי ניכר פי זקנו היה לו עדיין כמו שהיה בחיים רק מצח לא היה לו דהינו העור מהמצח לא היה לו וגם העור מהחוטם לא היה לו פמאן ששוכב זמן ארוך במים אבל הכרת פנים הי' לי בו שהוא זה מחמת זקנו עכ"ל: העתקה מלשון אשכנז לשון הקודש הגדת עדות של פמר יהודא בן יעקב שהעיד בתורת עדות וכו' ביום ו' טבת תט"ל: באותו יום שהמשיכוהו לרבי זלמן הי"ד מהמים היה מכוסה עם אילנות רוקים והסרתי האילנות מעליו והכרתיו בפנים שלו.

גם בזקנו שהוא זה פי בחייו הייתי מכיר אותו בטוב פי סחתי עמו. וגם המלבוש שלו סערדקיל מצבע נעג"ל ברוי"ן חתיכה אחת עם ציצית עדיין היתה בו עכ"ל: העתקה מלשון אשכנז לשון הקודש הגדת עדות של פמר שלמה בן יודא פ"ץ שהעיד בתורת עדות וכו' ביום ה' י"ט טבת תי"ל: שמעתי מן הסופר של בעלי שלשים שהרצחון שדנו אותו בגאלי"ץ הודה בעינוי ראשונה שעשה י"ב רציחות י"א היו גוים והי"ב עשה הוא

והבושפסקי מקאפשי"ן היו ביחד והבושפסקי הטמין עצמו ואני מותתי את היהודי ואחרי כן אני ובושפסקי נשאנו אותו יחד לנהר ותחבנו אותו תחת הכפור פן הגיד הסופר מל"ת ושמעתי גם מן הרבה זולתו שהיו אצל העינוי עכ"ל: העתקה מלשון אשכנז ללשון הקודש הגדת עדות של פמר שלמה בן יודא פ"ץ שהעיד בתורת עדות וכו' ביום ה' י"ט טבת תי"ל: שמעתי מן יערגל שהיה אצל העינוי בעיר גאלי"ץ פשדנו לרצחן והגיד שעשה י"א רציחות.

והי"ב היה יהודי אחד הוא והבושפסקי הלכו מן גאלי"ץ והיהודי הלך מן האליט"ש והיה לעת הערב ביום ה' ומתתנו אותו אצל שביל הדרך ושם מצאו מלבושים שלו הסרבל וכובע של רבי זלמן הי"ד עכ"ל והעיד פמר משה הנ"ל שהערל מל"ת היה: העתקה מלשון אשכנז ללשון הקודש הגדת עדות של פמר זלמן בן יששכר שהעיד בתורת עדות וכו' ביום הנ"ל: גוים באו לבית התנרף והסיוח לפי תומם שהרצחן שהיו דנים אותו הודה שעשה י"ב רציחות והיהודי האויסטרליצר היה הי"ב ואמרו הגיות שיש הפסד בעד היהודי האויסטרליצר כי גבר בגוברן היה עכ"ל: הנה לכאורה היה נראה להתיר האשה הזאת מרת הענדל אשת רבי זלמן מק"ק אוסטרליץ על פי העדות שהעיד בב"ד בת"ע העד הא' פמר ליב בן שלמה פ"ץ שפא אליו הגוי מעצמו והגיד לו שביער הם גוים שמצאו הרוג והזכירו שהוא רבי זלמן מק"ק אויסטרליץ דכיון שהגוי הגיד לו כף והיה מל"ת אין אנו צריכין יותר אע"ג דלא הזכיר שם אביו כיון דהזכיר שמו ושם עירו סגי בכף כי כן הוא הספמ' כל הפוסקי' כיון שהגוי המגיד לא רצה להראו' להעד הנזכר המקום ששוכב שם הרוג אם לא שיתן לו שכירות הרי הוא מגיד במילתא דשייך ביה ועביד דמשקר כהיא דפ' כל הגט דף כ"ח ודף כ"ט.

שמע מקומנטריסין של גוים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישאו את אשתו וכו'. ומסיק ה"ם משום דהא דמסיח לפי תומו מהימן ה"מ במילתא דלא שייכי ביה פירש רש"י שאינו תפארת להם אבל במילתא דשייכי ביה שהם מתפארים שהרגו בדין וכו'.

הרי מבואר דלא לגמרי הימנוה למסיח לפי תומו דבמילתא דשייך ביה לא הימנוהו ואם כן הוא הדין פאן אין להאמינו אף על גב דמל"ת דיש לחוש שיש לו שייכות בזה מחמ' ממון ועביד דמשקר: וכן איתא גמי פרק האשה בתרא סוף דף קכ"א האי גוי דאמ' לישראל קטול אספסתא ושדי לחינאי בשבת ואי לא קטילנא לך פדקטילנא לפלוני וכו' דמסיק ה"ם דלא סמכינן על זה משום דלמירמא אימתא קא עביד.

הרי מבואר פשיש לנו לתלות בשום דבר את הגדתו תולין אף על גב דמסיח לפי תומו אם כן ה"ה גמי בנדון דידן יש לנו לתלות שאמר כף משום ממון שיתנו לו ודילמא שקורי קא משקר: הא ליתא דלא דמי להתם חזא שהרי מתחלה כשהגיד הגוי לישראל לפי תומו שגוים הם בייער ומצאו להרוג רבי זלמן מאויסטרליץ לא הזכיר שום ממון כלל והלך לדרפו ונגמר הגדתו וליכא פאן הוכחה כלל שאומר כן בשביל ממון דמהי תיתי לומר שבשביל ממון הוא מגיד כיון שלא הזכיר ממון.

אף על גב דאחר כן לא רצה להראות אם לא שיתן לו שקר מפל מקום יש לנו לומר שמתחלה לא נתפנון לכף אלא שאחר כף למדוהו כף אותן הגוים שהיו בייער כמבואר בעדותו של פמר ליב שאותן הגוים הם התחילו להזכיר ענין ממון ואמרו אליו לך אצל

הגוי שהוא הוא יגיד לה כי אותו הבטיחו על ממון הרי הם התחילו להזכיר הממון אפשר שהם הסיתו אותו והוא לא אסיק אדעתיה לתבוע ממון.

ואפילו אם תמצא לומר שהוא עצמו אסיק אדעתיה לתבוע ממון מ"מ אפשר לומר דמתחלה לא אסיק אדעתיה אלא שאחר כך נתלבש ריח אחרת שהרי היתה שהות בין הגדתו בראשונה לישראל ובין שאלת ישראל אותו שנית ומאן לימא לן שמתחלה נתפנון לכה.

וכיון דמתחלה היה מל"ת ולא היה ניכר ממנו כלל שהוא מתפנון לדבר אחר למה נפיק אותן מדין מל"ת ושאינו התם בשמע מקומנטריסין וכו' ובההיא דאמר ליה קטול אספסתא וכו' דאיכא הוכחה שהוא מתפנון לדבר אחר.

אבל במל"ת ולא ניכר ממנו כלל שהוא מתפנון לדבר אחר לא בטיל מיניה דין מל"ת: והכי איתא בהקדא בהג"ה מרדכי דקידושין ובתשובת הר"מ שבמיימוני לסדר גשים הביאם הרב ב"י בטור א"ה סימן י"ז סוף סעיף י"ד וזה לשונו גוי שאמר הרגתי לפלוני נאמן וכו' וליכא למיפסלי' משום דילמא למירמא אימתא ליהודי' הוא דקאמר הכי כיון דלא מוכחא מילתא מתוה דבריו וכו' שאם באנו להחמיר כה הכי סמכינן על שום עדות גוי מל"ת וכו' אלא ודאי לא חיישינן למידי בכל מל"ת היכא דלא מוכח מתוה דבריו דמשקר עכ"ל: ותרומת הדשן הביא תשובה זו בסימן רל"ט.

ותפס את זה לעיקר דלא מפיק מדין מל"ת אלא אם כן איכא הוכחה שמתפנון לדבר אחר אבל מסתמא הוי מסיח לפי תומו גמור אלא שמשלשון הטור בסעיף י"ד משמע קצת בהפך שצריך הוכח' שמל"ת שכתב וז"ל כיצד מל"ת פגון שאמר אני ראיתי לפלוני שמת פמההיה נאה או כמה טובת עשה עמי וכיוצא בזה שמוכיח שאינו מתפנון לשום עדות וכו' עכ"ל.

משמע שרוצה לומר שצריך הוכחה שאינו מכונן לשום עדות אבל מסתמא לא הוי מל"ת ומשמע מזה אי גוי מל"ת ואמר מת פלוני ולא אמר שום דבר יותר קודם לזה או אחר זה לא הוי מל"ת. ובזה נמצא חילוק גדול בין האחרונים בתשובת רבי דוד פהן ובתשובת בנימין זאב וגם בב"י: אמנם פד דייקנין שפיר מלשון הטור יראה שגם הוא סבר שמתמא הוי מסיח לפי תומו ולא מפיק מדין מל"ת אלא בדאיכא הוכחה שמכונן לדבר אחר כמו שכתבתי כבר בתשובתי סימן מ"ב שהרי מיז אחר כה כתב וז"ל אבל אם מכונן לשם עדות או שנראה שאמר כן שירא מפניו וכו' דאיכ' למיזק מהו בבא בהפך דוקא אם מכונן לשם עדות או שנראה כן שמתפנון לדבר אחר הוא דלא מהימן אבל מסתמא שאין נראה כן מהימן.

וקשיא דיוקא אהדדי אלא על פרוהו הא דכתב הטור בריש' וז"ל וכיוצא בזה שמוכיח שאינו מכונן לשם עדות וכו' לא קאי אמל"ת דנדאי במל"ת אם לא צריך שום הוכחה אלא ר"ל אפי' באינו מל"ת יש הוכחה שאינו מכונן לשם עדות מהני הגדתו פאלו היה מל"ת ולפ"ז יתיישב שפיר לשון הטור והכי קאמר כיצד מסיח לפי תומו שמשאיין את אשתו על פיו.

כגון שאמר אני ראיתי לפלוגי שמת וכו'. וכיוצא בזה היכ' דמוכח שאינו מכונן לשם עדות הוי נמי כמל"ת ומשיאין על פיו אפילו באינו מל"ת ויהי פאלו מל"ת אבל אם מכונן לשם עדות או שנראה פן מדבריו וכו' לא מהני אפילו במל"ת וזה נראה לי נכון בפירושו הטור על פי מה שיתבאר לנו אחר כך דכן הוא הדין בדאיפא הוכחה שאינו מכונן לשום דבר מהימן אפילו באינו מל"ת דלאו במל"ת תליא מילתא אלא בקושטא תליא מילתא.

כאשר יתבאר לפנינו בשם פוסקים הרבה ואם פן בנדון דידן דהגוי הנה מל"ת ולא הנה ניכר ממנו שהנה מתכונן לדבר אחר ודאי דדין מל"ת יש לו: וכי תימא בנ"ד הוי באמת היכר שמתכונן לשם ממון משום דאמרינן סופו מוכיח על תחלתו דכינן דלבסוף לא רצה להגיד אם לא שיתנו לו ממון מסתמא גם מתחלה נתפונן לקה דבכל דוכתא אמרינן סוף מוכיח על תחלה.

הא ליתא בכל גונא אמרינן סוף מוכיח על תחלתו דמסוגיו התלמוד פ' ב' דחולין דף ל"ט מוכח דלא אמרינן סופו מוכיח על תחלתו בכל גונא דאימא התם תניא פנותיה דר' יוחנן השוחט את הבקמה לזרוק דמה לע"ז ולהקטיר חלבה לע"ז הרי אלו זבחי מתים.

שחטה ואחר כך חשב עליה זה הנה מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר. אמר רב חסדא לא אמרו איסור משום פבודן דרבנן ולא היתר משום פבודו דר"א.

ופריה עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא לגבי גוי דסתם מחשבת גוי לע"ז אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן. הרי להך אוקימתא לא פסיקא ליה לתלמוד' למימר סופו מוכיח על תחלתו כלל גבי ישראל: ולאוקימתא אחריתא דאיפא התם נמי מוכח דלא אמרינן סופו מוכיח על תחלתו אלא היכא דאיפא נמי הוכחה בתחלתה דאימא התם דלא אמרו היתר משום פבודו דרשב"ג ופריה הי רשב"ג אי לימא רשב"ג דגיטין דתנו הבריא שאמר כתבו גט לאשתי וכו' והוינן בה מעשה לסתור.

חסורי מחסרי והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט. ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו ופירש רש"י שאני התם דקאמר ברישא כתבו ואיפא קצת הוכחה בתחלה ונפילתו גילויי מילתא בעלמ' הוא וכו'.

הרי מבואר דלא פסיקא ליה לתלמודא למימר סופו מוכיח על תחלתו אלא היכא דאיפא נמי קצת הוכחה בתחלה: וכן מוכח נמי מאוקימתא תליתאי דאימא התם דלא אמרו היתר משום פבודו דרשב"ג היינו רשב"ג דכותב נכסיו לאחריו והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם הנה רבו שני פהן הרי אלו אוכלין בתרומה רשב"ג אומר פיון שאומר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין וכו'.

ומסיק התם דפליגי שזיפה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צנוח. תנא קמא סבר מדשתק קנהו והא דקא צנוח מיהדר קא הדר ביה.

ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו והאי דלא צנוח מעיקר' סבר פי לא אתי לידי אמאי אצנוח ע"כ הסוגיא. הרי משמע דאפילו רשב"ג דסבר הוכיח סופו על תחלתו לא אמר אלא משום שזיפה לו על ידי אחר דיכולים לומר הא דלא צנוח מתחלה משום דסבר פי לא אתי לידי אמאי אצנוח.

אָבֵל אִי לֹא הָאִי טַעְמָא כְּגוֹן בְּזִיזָה לֹו עַל יְדֵי עֲצָמוּ וּשְׁתִּי וּלְבַסּוּף צוֹנֵחַ לֹא אָמַר רַשְׁבַּי"ג דְּסוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ. אֲלֵא מוֹדָה דְקַנְהָ כְּדָאמַר בְּסִמּוּדָה הֵתָם בְּשִׁתְקָא וּלְבַסּוּף צְנוּחַ דְכּוֹלֵי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְקַנְהָ.

הָרִי מְבֹאָר אֲפִילוּ רַשְׁבַּי"ג לֹא סְבִירָא לֵיהּ דְאֲמַרִּינֵן סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲלֵא הֵיכָא דִּיכּוֹלִין לֹוּמַר טַעַם עַל תְּחֵלְתוֹ לְמָה לֹא אָמַר בְּתֵחֵלְהָ מַה שְׁאָמַר לְבַסּוּף. אָבֵל הֵיכָא דְלִיכָּ לְמִימַר טַעַם לֹא אֲמַרִּינֵן סוּפּוּ מוֹכֵחַ עַל תְּחֵלְתוֹ וְהוּא הֵדִין בְּנִדּוֹן דִּינֵן שְׁמִתְחֵלְהָ הַגִּיד הַגּוֹי מְהֵרִיגַת רַבִּי זְלָמָן מְאֻיִסְטְרְלִיץ בְּמ"ח וְלֹא הֵזִכַּר שְׁיִתְּנוּ לֹו מְמוֹן אֲלֵא כְּמוֹ שְׁעָה שְׁתִּים אַחַר כֶּה שְׂבָא יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו שְׁנִית אֲזַ תְּבַע מְמַנּוּ מְמוֹן וְאִין אָנוּ יְכוֹלִין לְתַת טַעַם לְמָה לֹא תְּבַע מִתְחֵלְהָ הַמְמוֹן וְדֹאִי לֹא אֲמַרִּי סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ: וְכֵן יֵשׁ נְמִי לְהִבְיָא רְאָיָה מְנֻדְרִים פֶּרֶק ה' דָּף מ"ח דְלֹא אֲמַרִּי סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲלֵא הֵיכָא דְגַם בְּתֵחֵלְהָ אֵיפָא הוֹכְחָה קֶצֶת.

דְאִיתָא הֵתָם בְּמִתְנִיתִין בְּמֻדָּר הַנָּאָה מִתְּחִירוֹ וְאִין לֹו מַה יֵאֲכַל נוֹתְנוֹ לְאַחַר לְשֵׁם מִתְּנָה וְהִלָּה מוֹתָר בָּהּ. מַעֲשֵׂה בְּאַחַד בְּבֵית חוּרוֹן וכו'.

וּפְרִיף בְּגִמְרָא מַעֲשֵׂה לְסִתְּנָר וּמִשְׁנֵי חֲסוּרֵי מִיחְסָרָא וְהֵכִי קִתְּנֵי אִם הוֹכִיחַ סוּפּוּ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲסוּר וּמַעֲשֵׂי נְמִי בְּבֵית חוּרוֹן בְּאַחַד דְהִנּוּה סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אָמַר רַבָּא לֹא שְׁנוּ אֲלֵא דֹא"ל וְהִינֵן לְפָנֵיהּ אֲלֵא כְּדִי שְׂיָבֵא אָבָא אָבֵל אָמַר לֵיהּ שְׂיִהוּ בְּפָנֵיהּ שְׂיָבֵא אָבָא מְדַעְתָּהּ הוּא דֹא"ל לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא אָמַר רַבָּא לֹא תִימָא טַעְמָא דֹא"ל וְהִינֵן לְפָנֵיהּ הוּא דְאֲסוּר.

אָבֵל א"ל הֵן לְפָנֵיהּ שְׂיָבֵא אָבָא וְיֵאֲכַל מוֹתָר אֲלֵא אֲפִילוּ א"ל הֵן לְפָנֵיהּ יָבֵא אָבָא וְיֵאֲכַל אֲסוּר מֵאִי טַעְמָא סְעוּדָתוֹ מוֹכַחַת עֲלֵיו ע"כ הַסּוּגֵיָא וּפְרִיז רַבִּינוּ נְסִים דְאָנוּ סְהַדֵי שְׂאִין אָדָם מְכִין סְעוּדָה לְנִישׁוּאֵי בְּנוֹ וְנוֹתְנָה לְאַחַר הֵיזְלָפָה סְעוּדָתוֹ מוֹכַחַת עֲלֵיו דְמֵאִי דְאָמַר וְיָבֵא אָבָא דְתַנְאֵי גְמוּר קָאמַר עכ"ל.

הָרִי שְׁאֲפִילוּ לְלִישְׁנָא בְּתָרָא לֹא אֲמַרִּינֵן שְׁסוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲלֵא מִטַעַם שְׁגָם מִתְחֵלְהָ אֵיפָא הוֹכְחָה כְּדִמְסִיק סְעוּדָתוֹ מוֹכַחַת עֲלֵיו וְכַדְפִּירֵשׁ הָר"ן דְאָנוּ סְהַדֵי שְׂאִין אָדָם מְכִין סְעוּדָה לְנִישׁוּאֵי בְּנוֹ וְנוֹתְנָה לְאַחַר אָבֵל בְּלֹאוּ הֵכִי בְּדִלִיכָא הוֹכְחָה מִתְחֵלְהָ לֹא אֲמַרִּינֵן סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ וְלֹא מִיבְעֵיָא לְהַרְשָׁב"א שְׁהִבִּיא הָר"ן הֵתָם דְסְבִירָא לֵיהּ דְנוֹקָא כְּשִׂיאֵמַר כֵּן בְּשַׁעַת מִתְּנָה אָבֵל לְאַחַר מְכָאן לֹא פִינּוּ דְבִשְׁעַת מִתְּנָה לֹא אָמַר מִיָּדִי.

פְּשִׁיטָא דְלִדְיָה לֹא אֲמַרִּינֵן סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲלֵא דְנוֹקָא הֵיכָא דְאֵיפָא הוֹכְחָה מִתְחֵלְהָ שְׁל זֶה הִיָּה מִתְּכַוֵּן אֲלֵא אֲפִילוּ לְדַבְרֵי הַרְמָב"ם שְׁהִבִּיא הָר"ן שְׁכַתְבַּת דְאֲפִילוּ לְאַחַר שְׁעָה אֲסוּר אֲפִילוּ הֵכִי סְבִירָא לֵיהּ דְלֹא אֲמַרִּינֵן סוּפּוּ מוֹכִיחַ עַל תְּחֵלְתוֹ אֲלֵא הֵיכָא דְאֵיפָא הוֹכְחָה גְמוּרָה מִתְחֵלְהָ שְׁל זֶה נִתְכַוֵּן אָבֵל בְּסִתְמָא דְלִיכָא הוֹכְחָה מִתְחֵלְהָ לֹא שְׁהִרִי כְּתַב הַרְמָב"ם בְּפֶרֶק ז' מִהִלְכוֹת נְדָרִים וז"ל: נִתְּן לְאַחַד מִתְּנָה וְכו' וְלֹא עוֹד אֲלֵא אִם נִתְּן לֹו סֵתָם וְחִזּוּר וְאָמַר לֹו רְצוּנָה שְׂיָבֵא פְלוֹנִי וְיֵאֲכַל עִמָּנוּ אִם הוֹכִיחַ סוּפּוּ עַל תְּחֵלְתוֹ שְׁלֹא נִתְּן אֲלֵא עַל מְנַת שְׂיָבֵא פְלוֹנִי וְיֵאֲכַל אֲסוּר.

כְּגוֹן שְׁהִיָּתָה סְעוּדָה גְדוֹלָה וְהוּא רוּצָה שְׂיָבֵא אָבִיו אוּ רַבּוֹ וְכִיּוּצָא בְּהֵם לְאַכּוֹל מִסְעוּדָתוֹ שְׁהִרִי סְעוּדָתוֹ מוֹכַחַת עֲלֵיו וְכו'. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה עכ"ל.

הרי ביאר דבריו וכתב ונקא סעודה גדולה דאיפא הוכחה שמתחלה נתפנון למה שאמר בסוף שיבא אביו לאכול אבל אי ליפא הוכחה מתחלה פגון דהוי סעודה קטנה לא אמרינן סופו מוכיח על תחלתו: וא"כ בגדון דידן שהגיד הגוי מתחלה במל"ת מהריגת רב ולמן מאניסטרליץ ולא הזכיר ענין ממון כלל והלך לדרפו אלא שאחר כך פשפא הישראל אליו ושאלו להראות לו מקום שכיבת ההרוג אז תבע ממנו ממון בכי האי גוונא דליפא הוכחה כלל מתחלה שהיה מתפנון לשם ממון לא אמרינן סופו מוכיח על תחלתו: ועוד נראה אפילו אם תמצא לומר אמרינן סופו מוכיח על תחלתו בכל גוונא אפילו בדליפא הוכחה מתחלה ואם פן גם בגדון דידן אית לן למימר פנין שלבסוף לא רצה הגוי להראות מקום שכיבת ההרוג אם לא שיתנו לו ממון מוכיח סופו על תחלתו שלזה היה מתפנון מתחלה אפילו הכי אלים סהדותיה דגוי ויש לסמוך עליו פנין שהגוי יודע אם לא ימצאו היהודים שפדבריו פן הוא שההרוג הוא רבי ולמן מאניסטרליץ לא יתנו לו שום שכר ואם פן נדאי קושטא קאמר דאי הנה משקר למה ליה האי טירחא פנין שהוא יודע אם לא יפירוהו שהוא רבי ולמן מאניסטרליץ לא יתנו לו שום שכר ולא דמי לההוא דפרק כל הגט בשמע מקומנטריסין וכו' או להיא דפרק האשה בתרא דאמר לי' לישראל קטול אספסתא וכו' דלא מהימן משום דאיפא אמתלא למה אמר כך דשאני התם דעביד דמשקר משום אמתלא דידה כדי להתפאר בקומנטריסין ולמירמא אימתא גבי קטול אספסתא.

אבל בגדון דידן הוא בהפך דצריך להגיד האמת משום אמתלא דידה דהרי אמתלא דידה היא ליטול שכר ואי שקורי קא משקר לא יטול שכרו דאטו בשופטני עסקינן שיתנו לו שכר אם לא יפירו שהוא רבי ולמן אלא נדאי קושטא קאמר שהוא ראה את ההרוג והפירו ובא להגיד ליהודים כדי ליטול שכר ובכה"ג אף על גב דמכוון לשם ממון סמכינן עליה פנין דאיפא הוכחה דקושטא קאמר: וכהאי גוונא איתא בהדיא בתשובת מהר"ם שפמיימוני דשייכי לסדר נשים והביאו הרב ב"י בסע"ף י"ד וז"ל למה לא יחשוב מל"ת אי משום דקאמר למה אינכם מביאין אותו יהודי שנהרג כי הוא שוכב באותו מקום הדר אמר ואני הייתי לוקח ליטרא מכס ומביאו בעגלה שלי וקא חיישיתו משום שהזכיר ממון בעדותו אדרבה כל שפן דאלים סהדותיה טפי משאר מל"ת האומר פלוני מת או נהרג סתמא דלא עביד לאגלויי פולי האי וכו'.

ואפילו הכי מהימן כל שפן בנ"ד דעביד לגלויי לאלתר ומרתת שפא ימצא מוכחש אם יאמרו לו אחרי שאתה יודע מקומו הראהו לנו וניתן לך ליטרא להביאו דאיפא להימנוהי טפי ואי חיישיתו דילמא משקר כדי שיתנו לו ליטרא להביאו ליפא למיחש שהרי אינו שואל ליטרא אלא להביאו ואם הוא לא יביאנו לא יתנו לו הליטרא וכו' עכ"ל.

הרי מבואר בהדיא דכיון דגוי רוצה לקבל שכר נדאי קושטא קאמר דאי הנה משקר לא היה יכול להשיג שום שכר וה"ה נמי בנ"ד כמו שבארנו לעיל: וליפא למיפסקליה להאי גוי משום שהרי מתחלה שאלוהו על ההרוג רבי ולמן והבטיחוהו ליתן לו שכר אם ימצאנו כמו שהגיד הגוי עצמו שהיהודי דניאל הבטיחוהו על שכירות י"ב זהובים אדנמים אם ימצאנו ואם פן תו לא הנה מל"ת אף על גב דהא ששאלוהו על ההרוג והבטיחו על שכירות היה זמן מה קודם לזה מפל מקום דילמ' השתא שפא להרוג אחר ביער מצא פתחון פה לומר שפא לרבי ולמן ושקורי קא משקר ומשיב על השאלה ששאלו ממנו

כָּבֵד וְלֹא הָיָה מְסִיחַ לְפִי תַנְמוּ הֵא לִיתָא תְּדָא דְתַלְיָנָא לֹמַר שְׁהַגְוִי מְשַׁקֵּר בְּזֵה שְׁאוּמַר שְׁהַבְטִיחוּהוּ עַל מְמוֹן וְכַמְאֵן דָּא הָיָה מִלְתָּא דְשִׁיכִי בֵּיהַ שְׁאוּמַר פֶּן כְּדִי שְׁגַם עֵתָה יִתְּנוּ לֹו מְמוֹן וְדוּמָה זֶה לְהָא דְאָמְרוּ בְּהוּא דְאָמַר לֵיהַ לְיִשְׂרָאֵל קְטוּל אֶסְפְּסָתָא וְכוּ' דְלִמְיָרְמָא אִימְתָּא קָא עֵבִיד הוּא הִדִּין נְמִי כָּאן מְשַׁקֵּר וְאוּמַר פֶּן כְּדִי שְׁיִתְּנוּ לֹו מְמוֹן וּמִתְפָּאֵר אֵת עֲצָמוּ שְׁהַבְטִיחוּהוּ כְּבָר עַל מְמוֹן וְהוּא מְשַׁקֵּר.

וְעוּד נִרְאָה אֶפְיָלוּ אִם תְּמַצָּא לֹמַר שְׁפַדְבְּרִי הַגְוִי פֶן הוּא שְׁהַבְטִיחוּהוּ כְּבָר עַל מְמוֹן אִם יִמְצְאוּנוּ מִכָּל מְקוֹם פִּינָן שְׁלֵא הַבְטִיחוּהוּ אֲלָא אִם יִמְצְאוּנוּ וְלֹא בְשִׁבִיל רַק שְׁיִנְוֹדַע לְהֵם אִם הוּא חֵי אוּ מֵת אֲלָא דְנוֹקָא אִם יִמְצְאוּנוּ וְיִוֹדַע הַגְוִי שְׁלֵא יִאֲמִינוּ לֹו שְׁמַצָּא אוֹתוֹ אִם לֹא שְׁיֵהָא מִרְאָה אוֹתוֹ לְהֵם וְיִפִּירוּהוּ שְׁהוּא רַבִּי זְלָמָן תּוֹ לֹא חִיִּישִׁינָן דִּילְמָא שְׁקוּרִי מְשַׁקֵּר וְאִינוּ אֲלָא כְּמִתְפַּנּוֹן לְהַשְׁבִּיב עַל הַשְּׂאֵלָה שְׁהָרִי הוּא יוֹדַע שְׁלֵא יִאֲמִינוּ לֹו אִם לֹא יֵהָא מִרְאָה אוֹתוֹ לְהֵם וְיִפִּירוּ אוֹתוֹ אֲלָא וְדָאִי קוּשְׁטָא קְאָמַר וְדִין מַל"ת יֵשׁ לֹו וְאִם פֶּן לְפִי זֶה הָיָה נִרְאָה לְהַתִּיר הָאֲשֶׁה הַזֹּאת עַל פִּי הָעֵדוֹת כְּמַר לִיב בֶּן שְׁלֵמָה כ"ץ שְׁהַעִיד שְׁהַגְוִי אָמַר לֹו בְּמִסִּיחַ לְפִי תַנְמוּ שְׁהַהֲרוּג ר' זְלָמָן מְאוּיִסְטְרְלִיץ שׁוֹכֵב בֵּיעַר וְגוֹי מַל"ת נְאָמָן: אֲמַנְם כִּד מְעִינִין שְׁפִיר נִרְאָה דְאִין לְסַמְנָה עַל זֶה לְהַתִּיר הָאִשׁ' הַזֹּאת אַף עַל גַּב דְּהַגְוִי הַגִּיד מְהַרְיָגָתוֹ וְהַזְכִּירוּ בְשִׁמּוֹ וְשֵׁם עִירוֹ וְהָיָה מְסִיחַ לְפִי תַנְמוּ אֶפְיָלוּ הֲכִי לֹא מְהַנִּי וְלֹא מִיבְעִיא לְהַא"ז בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמַחָה וְרַבִּינוּ נְתָן הַבֵּיאֵם תְּרוּמַת הַדְּשָׁן סִימָן רַל"ט הָרַב ב"י בְּסוּף סְעִיף כ"ו פְּשִׁטָּא דְלֹא סְמַכִּינָן עַל הַגְּדָתוֹ מִשּׁוּם דְּסַבִּירָא לְהוּ דְאִין מַל"ת נְאָמָן אֲלָא בְּאוּמַר נְהַרְגֵהּ אוּ מֵת דְלֹא צָרִיךְ טְבִיעוֹת עֵין אֲבָל בְּאוּמַר מְצָאֵתִי פְלוֹנִי הָרוּג לֹא הִכִּי דְאִיכָּא לְמִישַׁח דִּילְמָא אַחַר הוּא וְצָרִיךְ טְבִיעוֹת עֵין דְכָל טְבִיעוֹת עֵין צָרִיךְ עֵינוֹן וְזֶה מַל"ת וְאִין דַּעְתוֹ לְהַעִיד אִין לְסַמְנָה עֲלֵיו בְּשִׁלְמָא יִשְׂרָאֵל שְׁמִתְפַּנּוֹן לְהַעִיד אִיכָּא לְמִימַר נְתָן בּוֹ טְבִיעוֹת עֵין בְּכּוֹנְנָה אֲבָל בְּגוֹי מִמָּה נִפְשָׁה אִי מִתְפַּנּוֹן לְהַעִיד לֹא מְהַנִּי עֵדוֹתוֹ וְאִי לֹא מִתְפַּנּוֹן לְהַעִיד לֹא נְתָן בּוֹ טְבִיעוֹת עֵין וְכִשְׁהַגְוִי הָיָה מְכִיר אוֹתוֹ כְּבָר בְּחִיּוֹ וְעַכְשָׁיו שְׁנַמְצָא הָרוּג אֲמַרִּינָן דִּילְמָא לֹא נְתָן בּוֹ עֵינָיו לְדַקְדַּק יָפָה וְאֶפְשָׁר כְּשִׁרְוָאָה בּוֹ סִימָנִים הַדּוּמִים לְאֵלוֹ שְׁרָאָה בְּאִישׁ הַזֶּה בְּחִיּוֹ סַבֵּר בְּוֹדָאִי שְׁהוּא הָאִישׁ שְׁהַכִּיר בּוֹ בְּחִיּוֹ.

וְאִם פֶּן ה"ה נְמִי בַנ"ד שְׁהַגְוִי הָיָה מְכִיר לְרַבִּי זְלָמָן מְאוּיִסְטְרְלִיץ בְּחִיּוֹ אֶפְשָׁר שְׁלֵא נְתָן עֵינָיו בּוֹ לְדַקְדַּק יָפָה וְרָאָה בּוֹ סִימָנִים דּוּמִים לְמָה שְׁרָאָה בְּרַבִּי זְלָמָן בְּחִיּוֹ וְסַבִּיר בְּוֹדָאִי שְׁהוּא הוּא וְאִינוּ פֶן לְכַף לֹא סְמַכִּינָן עֲלֵיהַ לְהַנְהֵךְ פּוֹסְקִים אֲלָא אֶפְיָלוּ לְאִינְהֵךְ פּוֹסְקִים דְלֹא סַבִּירָא לְהוּ פְּנוּתִיָּהוּ לְחַלְקֵהּ בְּאוּמַר נְהַרְגֵהּ לְבִין הָאוּמַר מְצָאֵתִי פְלוֹנִי הָרוּג הַבֵּיאֵם הָרַב בְּתִשּׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימָן סִימָן מ"ו אֶפְיָלוּ הֲכִי לֹא מְהַנִּי הַגְּדָת הַגְוִי לְנִדּוֹן לְפִי שְׁאָף עַל פִּי שְׁמִתְחַלְהָ אָמַר הַגְוִי סָתָם שְׁהַהֲרוּג שׁוֹכֵב בֵּיעַר וְהוּא רַבִּי זְלָמָן מְאוּיִסְטְרְלִיץ וְהָיָה מְסִיחַ לְפִי תַנְמוּ וְאֵלוֹ אֲזִינֵל לְעַלְמָא וְלֹא הָיוּ שׁוֹאֲלִים יוֹתֵר הֵינּוּ סוּמְכִים עַל הַגְּדָתוֹ אֲבָל מִכָּל מְקוֹם אִם הוּא לְפָנֵינוּ צָרִיכִין אָנוּ לְשְׁאוּל אוֹתוֹ הֵיאָךְ יַדְעָתָּ וּבְמָה יַדְעָתָּ וְאִם מַעִיד בְּדַבְּרֵהּ בְּרוּר נְאָמָן וְאִם לֹאוֹ אִין מְשִׁיאִין אֵת אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְבֵהּ הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק הָאֲחֵרוֹן מֵהַלְכוֹת גִּירוּשֵׁין ו'ל.

כְּבָר הוֹדַעְנוּ שְׁהַעִיד שְׁאָמַר שְׁמַעְתִּי שְׁמַת פְּלוֹנִי אֶפְיָלוּ שְׁשַׁמְעַע מֵאֲשֶׁה שְׁשַׁמְעָה מַעְבָּד הָרִי זֶה כְּשֶׁר לְעֵדוֹת אֲשֶׁה וּמְשִׁיאִין עַל פִּיו אֲבָל אִם אָמַר הָעֵד אוּ הָאֲשֶׁה אוּ הַעֲבָד מֵת פְּלוֹנִי

ונאני ראיתיו שמת שואלין אותו היאך ראית ובמה ידעת שמת אם העיד בדבר ברור נאמן וכו'.

וכתב הרב המגיד הביאו ב"י בסעיף כ"א ונ"ל. מה שאמ' בכאן שאם אמר העד ראיתיו שמת שואלין אותו כיצד דבר ברור הוא שאף על פי שפשהוא אומר שמעתי שמת אין אנו יודעין האומר הראשון כיצד היה יודע שמת ועל מה היה אומר כן אין דנין אפשר מלאי אפשר דהכא פינו דאפשר ודאי שואלין אותו שיש לחוש שהוא אומר בדומה לו וכו' עכ"ל.

הרי מבואר פשהוא לפנינו צריכין אנו לשאול אותו היאך ידעת ובמה ידעת וכאן שאל הישראל את הגוי היאך ידעת שהוא רבי ולמן מאויסטרליץ ובמה ידעת שהוא הוא ואמר לו שהוא מפירו במלבוש שלו שתולין בו ציצית ושהוא מצבע טונקיל שווארץ וגם בענק שבצוארו שתלויים בו שרשרות ובפירוש אמר שעל ידי אלו סימנים הוא מפירו ולא אמר שהפירו בטביעת עין אלא באלו סימנים שבכליו הפירו כמבואר הפל בעדותו של כמר ליב פ"ץ ודאי נדבר פשוט הוא דלא סמכינו עליה דכיון דלא הפירו אלא בסימני פליו הרי אינו מעיד על דבר ברור דלכ"ע סימנים שבכליו לא מהני אפילו סימנים מובהקין.

ואפילו ישראל המתכונן להעיד ומדקדק בסימנים לא סמכינו עליה כמו שכתב הרמב"ם בפ"ק אחרון מהלכות גירושין והטור בסעיף כ"ה וכל הפוסקים הביאם הרב בית יוסף בסעיף כ"ו.

אלא שנ"י בסוף יבמות והר"ן בפ"ק ב' דמציעא כתב דסמכינו אסימנים מובהקין בכליו. אבל פ"ק כתב עליהו הבית יוסף דדברים אלו לאו דסמכי אינון שהרי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ובעל העיטור חולקין עליהו וכן הוא גם הסכמת האחרונים הריב"ש ותרומת הדשן וזולתם הרבה לפי זה אין לסמוך כלל על הגדות הגוי: וכן נמי אין לסמוך על עדות כמר ליב פ"ץ מה שהעיד שהוא עצמו הפירו שהוא ר' ולמן מאויסטרליץ כיון שלא הפירו בפניו שלו שהרי הגיד שלא היה יכול לראותו בפניו מפני שהיה עומד מרחוק מחמת שהוא פהו ולא הפירו רק בסימניו שבכליו דהינו בענק שבצוארו וסימני פליו לא הוי סימנים להתיר על ידם אשתו ומה שאמר שהפירו בזקנו שהוא שחור אין זה סימן מובהק כלל ואפילו סימן גרוע לא הוי לכך אין להתיר האשה הזאת על פי העדות של כמר ליב פ"ץ.

וכן נמי על עדות שהעיד כמר דוד בן מהר"ר יודא הלוי אין לסמוך להתיר האשה הזאת אף על גב דהעיד שהפירו בפנים שלו וגם בזקנו שהוא רבי ולמן שהיה עדיין זקן בו כבחייו נאנו ידעין שעל רבי ולמן מאויסטרליץ בעל האשה הזאת מרת הענדל הוא מעיד אף על גב דלא הזכירו בשם עירו רק רבי ולמן מפל מקום אנו ידעין האמת שהרי בשביל האשה הזאת הושב הב"ד לגבות העדות וסתמן כפירושן ואין בזה פקפוק מפל מקום כיון שבאר עדותו אחר כך בהגדתו שנית שלא היה פרצופו שלם עם הפדחת והחוטם ששהפירו ובאר דבריו שלא הפירו אלא במראית פנים שהיה ניכר לו מחמת זקנו שהיה עדיין בו כבחייו ולא חזר ממה שהגיד בראשונה אלא שמבאר דבריו היאך הפירו וכן משמע נמי מלשונו בעדות שהגיד בראשונה שעיקר הכרתו היה על ידי זקנו כמו שבאר דבריו אחר כך שהרי כך אמר ולא הייתי יכול להפיר בענין אחר בפנים שלו

וגם בזקנו רק שהוא רבי זלמן מאוניסטְרליץ משמע שלא הייתה פנונתו לומר שהפיר בפניו לחוד ובזקן לחוד אלא תלה זה בזה שבפנים ובזקן הפירו והינו פמו שאמר באחרונה שעל ידי זקנו הפירו בפנים ומה שלא הזכירו בפירוש בהגדתו שנית על מי הוא מגיד מפני שהיה ידוע להם שהב"ד שאלו אותו שיהא מבאר דבריו הראשונים מה שהגיד על רבי זלמן אוניסטְרליץ ולא היה צריך להזכירו בהגדתו דבר פשוט הוא דלא מהני עדותו דבהדיא תנו אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ובברייתא התם בהאשה בתרא תנו רבנן פדחת ולא פרצוף פנים וכו': אף ע"פ דהיה אפשר לומר דאין במשמעו' לשונו שהיה חסירים הפדחת והחוטם שהרי לא אמר אלא שנקלף העור מן הפדחת והחוטם משמע שגוף הפדחת והחוטם עם הבשר היה שלם רק שנקלף העור מהם ואפשר דבכי האי גונא לא מיקרי ניטל הפדחת והחוטם שבשביל קליפת העור לא נשפנית צורת הפדחת והחוטם רק מראית צבעו של בני נשפנית ובלאו הכי נשפנית מראית צבעו אדם.

לאחר מיתה מאדם. ללובן ולירוק וצורתו נקרת הטיב ואין זה מיקרי חסרים הפדחת והחוטם וראיה לזה שקליפת העור לא מיקרי חסרון ממתניתין פרק ג' דסנפה אתרוג הגזול וכו' נקלף נסדק נוקב וחסר כל שהוא פסול הרי קתני נקלף וחסר משמע דנקלף לחוד וחסר לחוד אף על גב דהתם צריך שלא נקלף רק גלד דק ומראיהו ירוק באשר בתחלה אבל נשפנית המראה פסול התם לאו משום חסרון הוא דפסול אלא משום שינוי מראה דהוי כחזונית ואין זה אלא להראב"ד אבל להרא"ש אפי' נשפנית המראה לאדמומית פשר כל זמן שלא ניטל מן הלבן כלום דאם כן הוה ליה חסר וכן יעניין שם באשר"י ובטור א"ח סימן תרמ"ח ושם בב"י ואם כן הוא הדין נמי כאן אף על פי שנקלף העור מן הפדחת וחוטם לא מיקרי חסרון: מפל מקום כיון שהוא עצמו הגיד שעל ידי שהיה העור נקלף מפדחת וחוט' לא הפירו בפרצוף שלו ממש רק שמראית הפנים היה ניכר לו מחמת זקנו שהיה בו כבחייו וזה אמר פעמים בעדותו באחרונה כמבואר בעדותו ונ"ל בל"א.

זיין אן גיזכט איז מיר קענטליך גיוועזין דען זיין בארט האט ער נאך גיהאט גלייך אן ביין זיין לעבן אבר קיין שטירן ניט וכו' ועוד אמר בסוף אבר הפרת פנים האב איך אן אם גיהאט אז ערש איז מחמת דען בארט.

עכ"ל הרי בפירוש אמר שלא היה יכול להפירו בפדחת וחוטם לפי שהיתה העור נקלף מהם רק מחמת זקנו הפירו לקח אין לסמוך על עדותו שהפרת פנים בזקנו לאו הפרה היא דצריך שיהא מפירו בטביעות עין בפרצופו עם הפדחת והחוטם והרי זה לא הפירו בפרצוף פנים בפדחת וחוטם ומה שהעיד שהפירו גם במלבוש שלו עם ציצית כפר בארנו דלא סמכינן אסימנים שבכליו ואדרבא על ידי שהפיר מלבוש שלו איכא למיחש טפי שאמר בדרךמי שהוא רבי זלמן מאוניסטְרליץ שהיה סבר כיון שהוא מלבוש שלו ודאי הוא הוא אף על פי שלא הפירו שפיר בטביעות עין לקח גם על פי העד כמר דוד בן מהר"ר יודא הלוי אין להתיר האשה הזאת: אבל על עדות שהעיד כמר יהודא בן יעקב אפשר שיש לסמוך להתיר להאשה הזאת כיון שהעיד שהפירו בפנים וגם בזקנו ובפירוש אמר שהיה מפיר אותו בטוב בחייו לפי שהיה רגיל לסחור עמו לשון זה מורה שדקדק

בו והפירו שהוא רבי זלמן מאויסטריץ ולא הוצרכו להזכירו לשם עירו כי ידוע הנה
להם על מי הם מדגיגים ומגיגים ובכי האי גונא סומכין עליו וליפא למיחש דילמ'
כשראוהו לא הנה פרצופו שלם עם הפדחת והחוט' וכשאינו פרצוף שלם עם פדחת וחוטם
אין מעידין עליו הא לאו פלום הוא דכיון שאמר שהפירו בפנים שלו מהי תיתי לומר
שלא הנה פדחת וחוטם שלו שלם: אף על גב דממה שפירשו התו' פ' האשה בתרא דף
ק"ד משמע שבלשון פנים אין פדחת וחוטם בכלל אהא דאמר אבני ואי תימא רב פהנא
מאי קרא הכרת פנים ענתה בם פירשו התוספו' דאברייטא קאי משמע שצריך הכרה
לבד מן הפנים והיינו פדחת של פניהם וכן כתבו מתוספות נמי פ'ק ה' דבכורות דף מ"ו
דמיייתי נכיר זו הכרת פנים ואיזה הכרת פנים זו פרצוף פנים עם החוטם פירשו התוספות
נמי דמשמע שיש דבר באדם שמכירים על ידו את הפנים והיינו פדחת וכו' הרי מבואר
דבלשון הפנים אין הפדח' והחוטם בכלל מכל מקום נראה דבלשון בני אדם אינו פן אלא
הכל בכלל פנים ועוד שהרי לפירוש רש"י אינו פן דרש"י פירש הא דאמר מאי קרא
ומיייתי הכרת פניהם וכו' קאי אמתניתין מאי קרא דעיקר הכרה הוי בפנים ולא בשאר
הגוף ומיייתי הכרת פניהם ענתה בם אלמא אין העדות בשאר הגוף אלא בהיכר פנים
עכ"ל הרי הא דאמר במתניתין אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם יליף מקרא
הכרת פניהם מוכח דבלשון פניהם הכל בכלל פרצוף עם החוטם והוא הדין עם הפדחת
וכן משמע מפירוש רש"י בפ'ק ח' דבכורות דף מ"ו ואם פן כיון שזה העיד שהפירו
בפנים מהי תיתי לומר דלא הנה לו פדחת וחוטם ואי משום שדוד הלוי העיד שלא הנה
פדחתו וסוטמו שלם שהיתה העור נקלף וממשמעות הגדת' משמע שעדים כולם ראו את
ההרוג כאחד או בסמוכים זה אחר זה הא כבר בארנו דקליפת העור לא מיקרי חסר
וראיה לזה מאתרוג פדלעיל ועוד דילמא העד כמר יודא ראה את ההרוג קודם שראה
אותו דוד הלוי ואז עדיין לא היתה העור נקלפת כמו שהיתה אחר כך כשראוהו דוד הלוי
פי בשעה מועטת נשתנה אחר עלייתו מזהמים כדאמר בגמרא שילהי יבמות והגוי מילי
דכי חזייה בשעת וכו' אבל אשתי מתפח תפח וכשראוהו יהודא פן יעקב עדיין לא
נשתנה והפיר אותו בטביעות עין ונוכל לסמוך על עדותו: אלא שיש לפקפק בעדות העד
הזה כמר יהודא כיון דמהגדת' נראה שלא ראה העד יהודא הנ"ל את ההרוג מיד אחר
שהמשיכוהו מן המים שהרי אחר שהמשיכוהו הגוים מן המים והניחוהו ביצר בא הגוי
ליהודים אשר בעיר גידונג שהוא דרף חצי פרסה והלף היהודי אל היצר לראות ההרוג
ודרף הליכה וחזרה זו יש בהם שהות יותר משעה אחת וכמעט שתי שעות אפילו אי לא
היו שוהים כלל והלכו מיד ומפל שפן אי שהו קצת ולא הלכו מיד או שהגוי לא הודיע
מיד וכן משמע לשון העד כמר יהודא שלא הלף מיד אלא הנה שהיות פמה שעות בין
המשכתו מן המים וראיתו שהרי אמר בעדותו וז"ל באותו יום שהמשיכוהו מן המים
לרבי זלמן והנה מכוסה באילנות הסירותי האילנות ממנו והפרתיו וכו' הרי דקדק ואמר
באותו יום שהמשיכוהו ולא אמר באותה שעה שהמשיכוהו משמע שלא מיד באותו שעה
שהמשיכוהו ראוהו אלא אחר פמה שעות רק באותו יום וכיון דהכי הוא לא מהני עדותו
דהסקמת כל הפוסקים הוא כל שלא ראוהו מיד אחר עלייתו מן המים אין מעידין עליו
מפני שהוא משתנה אף על גב דלא חזינו דאתפח אמרינו ודאי מתפח תפח דלא כמשמע

מלשון הרמב"ם וסמ"ג שצריך שיהא נתפח אלא אפילו אם אין אנו רואים שנתפח אמינינו ודאי מתפח תפח פהובא בב"י סעיף כ"ו.

והתם נמי מבואר שעל כל פני צריף שיראוהו תוף שעה אחת אחר עלייתו מן המים ואפילו בספק נשתהא או לא נשתהא פסק הרב בהג"ה ש"ע סעיף כ"א דאזלינו לחומרא ומפל שפן בנדון דידן שנדאי הנה ראיות העד אחר כמה שעות מפני שהיה צריף לילך לשם לראותו וכדמשמע מלשונו פאשר בארנו למעלה.

היאך נסמוך על זה להחיר: אמנם נראה דבכי האי גונא יש לנו אילן גדול לתלות בו ולסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק מפל שפן במקום עיגון שהוא שעת הדחק שלא תתעגן כל ימיה הוא מוריניו הרא"ש שפכתוב בפ' האשה שלום וכן כתב הטור בסעיף נ"ג הא דבעינו שיראוהו מיד אחר עלייתו מן המים היינו דוקא במי שראה הטביעה דכיון שראוהו שנפל שם אמר בדדמי ואומר שהוא הוא אפילו אינו ברור לו לפיכך אינו נאמן אלא אם פן שראוהו מיד אחר עלייתו מן המים אבל מי שלא ראה הטביעה נאמן אפילו לא ראוהו מיד ובנדון דידן שהעד כמר יהודא לא ראה הטביעה יש לסמוך עליו כשהפיר אותו אפילו כשלא ראוהו מיד אחר עלייתו מן המים פסברת הרא"ש והטור: וליפא למימ' דלא קאמ' הרא"ש פה אלא במי שלא ידעו כלל לכל מאבידתו אבל לא במי שפבר יצא הקול שנאבד זה לא יתכן כלל דאם פן למה פכתב הרא"ש לחלק בין ראה ללא ראה דאיפא למיטעי ולא חילק בין ידע שנאבד ללא ידע.

אף על גב דגם בסתמא דתלמודא קשיא קושני' זאת לפי דעת הרא"ש שפחלק בין ראה הטביעה ללא ראה למה הוצרך לתרץ במעשה ב' ת"ח דאסקינהו וחוזהו לאלתר לישני דלא חוזהו לאלתר והא דהתירו נשותיהם משום דהמעידים לא היו בשעת הטביעה הא לא קשיא דאפשר שהתראצו מתרץ למקשן לפי סברתו שהיה סובר שהיו בשעת הטביעה אבל בדברי הרא"ש גופא שכתב פה לפסק הלכה לחלק בין ראה הטביעה ללא ראה ואיפ' למיטעי מדבריו להכשיר אפי' למי שיזע הטביעה רק לא ראה ובהרא"ש לא שייך לתרץ פמו בתלמוד דלרבותיה קאמ'.

אלא ודאי הרא"ש לא חילק אלא בין ראה ללא ראה אף על גב דמסברא אית לן למימ' מה לי ראה ומה לי ידע מפל מקום הרא"ש לא סביר' ליה פה והיינו משום דקשני' ליה המנהג שנהגו להתי' אפילו אחר כמה ימים פדאית' התם בהרא"ש פרק האשה שלום.

ובתוספות בהאשה שלום דף קט"ו ע"ב בדבוי המתחיל וקאמרי סימנין וכו' יעניין שם בתוספות פי שם מבואר באר הטיב. ואף על גב שהאחרונים לא רצו לסמוך אדברי הרא"ש בזה.

מפל מקום אומ' אני שהו' פדאי לסמוך עליו ולעשות סניף אל סניף אל סברות אחרות ומפל שפן פינן שהטו' ותרומת הדשן בסמין ר' מ והרב בהג"ה ש"ע הביאו דבריו ולא פתבו האחרונים שאין לסמוך עליו אלא היכא דלית לן שום סברא יותר להתי' רק זאת.

אבל היכא דאיפ' בלאו הכי סברות נדאי דשפי' דמי לעשות דברי הרא"ש בזה סניף להם. דכן כתב נ"י פרק האשה שהלכה דאמ' התם דילמ' בגמלי פרחא אזיל אי נמי בקפיצה אי נמי מילי מסר כתב הוא וז"ל והך טעמ' דמילי מסר הוא עיק' אבל לגמלי פרחא וקפיצה

לא תישיבנו אלא נקטינה לסיניפין בעלמ' הביאו הרב מ"ו ב"ח בסוף סימן ק"ח ויעניין מה שכתב היא בכינצ' בזה: אמנם על פי העדות שהעיד פמר זלמן בן יששכר ביום ה' י"ט טבת תי"ל יש להתיר האשה הזאת ברנוחה כי הנה העיד ששמע מגוי מל"ת שרוצח אהד נידון בעיר גאלי"ץ והודה על העינוי שרצח מימיו י"ב בני אדם י"א היו גוי' והי"ב הנה היהודי האויסטריצר הרי הזכיר היהודי מעיר פלוני יש לסמוך על זה להתיר ע"י חיפוש שיהיו חוקרים ודורשים שלא יצא מאויסטריליץ שום יהודי שהיה דר שם ולא חזר כי אם זה ר' זלמן בעל האשה הזאת ואז תהיה אשתו מותרת אף על גב דלא הזכירו בשמו רק אמר היהודי האויסטריצר סגי בהכי על ידי חיפוש והכי איתא תשובת מהר"ם שבמיימוני והביאו הב"י סעיף י"ט וז"ל אחר שהגוי לא העיד בפירוש פלוני נהרג אלא אמר היהודי מעיר פלוני בסתם ובדק שלא יצא מאותו עיר שום יהודי הדר שם שלא חזר כי אם זה עכ"ל: וליכא למימר שאין לסמוך על הודאות הרוצח משום דלא הוי מל"ת שהרי לא הודה אלא על ידי עינוי ושאלוהו על רציחות שעשה ואין פאן מסיח לפי תנמו הא ליתא פיון שלא נתפס בשביל היהודי רק על שאר גזילות ורציחות שעשה והוא מעצמו הודה על זה בלא ששאלוהו הרי הוא מל"ת לענין זה ומה' לו לשקר ולהודות מה שלא עשה אלא ודאי קושטא קאמ' דליכא למימ' שמייראת היסורין העינויי הודה פדי להיפטר מעינויי' וכדאמרינו אלמלא נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה וכו' והודה פן פדי שידונו אותו למיתה מיד שהרי הנה מתחייב בנפשו על שהודה בלאו הכי על י"א רציחות שעשה ולמה הוצרך לשקר ולהודות גם על יהודי אלא ודאי קושטא קאמ'.

ואף על גב דלא הוי מל"ת אלא ששאלוהו על רציחות סתם שעשה ושיגיד מכל מקום מהימן בזה שהודה על היהודי פיון שלא שאלוהו בפירוש על יהודי דאי לאו דקושטא קאמ' למה הודה עליו פיון שלא שאלוהו עליו דמה שאמרו בגמ' דגוי מהימן במל"ת לאו דוק' במל"ת תליא מילת' אלא בלא מתפונן להתי' ולא להעיד תליא מילת' והא דמוקי בגמ' דגוי מהימן במל"ת היינו משום דסתם מל"ת אינו מתפונן להתיר ולא להעיד אבל באמת כל דאית לן הוכחה דקושט' קאמר ואינו מתפונן להתיר ולא להעיד מהימן אפילו באינו מל"ת וזה מבואר בתשובת מהרי"ק שורש ככ"א וז"ל: אמנם נראה לע"ד שכל מקום שהדבר מוכיח שאין הגוי מתפונן לא להתיר ולא להעיד ונדאי מיקרי מסיח לפי תנמו ושריא איתתא כדמשמע התם בהד' דעד פאן לא פליגי רבי יוחנן אריש לקיש אלא במתפונן להעיד אבל באין מתפונן אפילו להעיד מודה רבי יוחנן לריש לקיש דאתתא שריא והא דפריה תלמוד' והא איה חבירנו קאמרי לה היינו משום דפשיט' ליה לתלמוד' דכל ששאלין אותו והוא משיב יש לומ' שמתפונן להעיד אבל היכא דפשיט' לן שאינו מתפונן להעיד וכו' כי הכא ודאי קושטא קאמר ואין מל"ת גדול מזה דהא ליכא לספוקי פלל במתפונן לא להתיר ולא להעיד אם פן לא נוציא מתורת מל"ת.

עכ"ל: הרי מבואר בהד' בדבריו שאין צריה שיהא מל"ת דוקא ולא אמרו דלא משפחת בגוי אלא במסיח לפי תנמו אלא לאפוקי מתפונן להעיד או להתיר. וכן הוא נמי בתשובת משאת בגימן סי' ס"ה ואנכי בעניות דעתי הבאתי ראיה לזה בתשובה סימן מ"ב מסוג' דיבמות ממתינתין דאמרי לו מעשה בבני לוי וכו' אלא שאין להאריך פה כי פשוט הוא בנדון דידן דהוי מסיח לפי תנמו ממש בהודאתו שהודה על הריגת היהודי פיון שלא שאלוהו עליו ואפילו אם הנה שאלוהו עליו מכל מקום פיון ששאלה היתה מגוי ושלא

בפני ישראל מיקרי מל"ת פדכתב כף בהדל' בתרומת הדשן סימן רל"ט ונהביאו מהרמ"א בהג"ה סעיף ט"ו ומחמת יראת יסורים העינוי נמי ליפא שהרי הודה בלאו הכי על הרבה רציחות אלא נדאי קושטא קאמר ומל"ת גמור הוא: ועדיין יש לפקפק דילמא האי רוצח שהרג ליהודי מאויסטרליין מאן לימא לן שהגיד על זמן קרוב ויועיל חיפוש דילמא על זמן קדמון הוא מגיד מה שעשה זה כמה שנים שהרי לא הזכיר הזמן באיזה שנה ובאיזה חדש הרגו רק אמר סתם שהרג ליהודי מאויסטרליין אם פן מה יועיל חיפוש דילמא הוא מגיד מה שעשה זה שלשים שנה או יותר ואין זכרון להדרים עתה באויסטרליין והרוצח הזה קשיש מנייהו הני והרגו קודם שהיו באויסטרליין האנשים הדרים שם עתה ויותר מזה אנו צריכין לחוש דילמא באמת בזמן מה בשנים שעברו נאכד אחד מתושבי אויסטרליין לא חזר באשר רגיל היה כף בהרבה קהלות במשך זמן המלחמה אם פן יפול הספק בין הנאכד שהוא ובין רבי זלמן בעל האשה הזאת ותתעגן האשה הזאת כל ימיה וכה"ג נמצא שחשש רבי דוד פהו בתשובותיו בענין משה סוסי על גויה שהיתה מל"ת שיהודי אחד שהיה ביתו סמוך לחומת העיר נהרג כתב וז"ל וכל שכן שאין פאן שום עדות על משה סוסי דילמא כל כף שנים היה אחר שהי' בית זה סמוך לחומת העיר והלך ולא חזר ועל אותו היא מגדת שנהרג וכו' יעניין שם.

הובא בתשובת בנימן זאב סוף סימן ד' אף על גב דרבים חולקים על ר"ד פהו בזה וסבירא להו דאין לחוש על זה ובנדאי על משה סוסי העידה פיון שאנו יודעים שבית היה סמוך לחומת העיר מ"מ נר' דשאני התם דאין חוששין משום דנראה דהו חששא רחוקה שהיה אחר שהיה גם הוא דר בבית סמוך לחומת העיר והלך ולא חזר ונהרג דלכולי עלמא האי אפשר דלא חיישינו.

אבל בנדון דידן חששא קרובה היא דילמא על אחר מאויסטרליין הוא מעיד דילמא כולי עלמא מודים דחיישינו. ועוד דאפילו התם גבי משה סוסי לו החליקו החולקים דעתם לגמרי שלא לחוש כלל שהרי גדול אחד כתב שם בסימן י"ז שהיו שואלים לגויה ההיא על איזה זמן הגידה אבל בנדון דידן אי אפשר לשאול שפכר הומת הרוצח: וכן נמצא בתשובת מהר"ם פאדוזה סימן כ"ז שחשש לחששא זו דילמא יאמר הגוי על זמן קדמון.

יעניין שם סימן כ"ז: אמנם נראה דאין לחוש לזה דהדברים מראים ומוכיחים שעל רבי זלמן בעל האשה הזאת הגיד שהרי אמר והי"ב שהרג היה היהודי האויסטרליצר משמע מלשון שעל יהודי הידוע שהוא אומר שהרי לא אמר סתם שהרג יהודי מאויסטרליין שאילו היה אומר כף לא היה במשמע שעל יהודי הידוע הוא מגיד אלא על יהודי אחד סתם מאויסטרליין ואז היינו צריכין לחוש דילמא על זמן קדמון הוא מגיד.

אבל השתא שאמר היהודי מאויסטרליין. וז"ל דער אויסטרליצר יוד וכו'.

ואלו היה מגיד על זמן קדמון היאף היה ידוע לבני העיר פיון שהוא מגיד על זמן קדמון אלא ודאי על מה שניכר להם ויודעים היו שנאכד והיה הרגש גדול לבני העיר בדבר עליו הוא מגיד לכך אמר היהודי מאויסטרליין אותו שהוא ידוע להם וכאשר באמת מיד היו מבינים על פי הוא מגיד ואמרו חבל על היהודי האויסטרליצר שהיה גבר בגובריו: ואע"ג דהעד כמר שלמה בן יודא כ"ץ והעד כמר משה בן יעקב תרנוייהו קמסהדי כל אחד בשם גוי איף ששמע שהרצחן אמר סתם שהרג יהודי ולא אמרו כמו שאמר כמר

זלמן בשם גוי שֶהֲרָצֶחֶן אָמַר שֶהֲרֵג יְהוּדֵי הָאוֹיִסְטְרֵלִיצִיר וְאִם כֵּן הָיָה כִּהְכַחֵשׁהּ בִּינֵיהֶם
הָא לֹא מִלְתָּא הוּא דְבָכִי הָאִי גִוְוָא לֹא הָיָה כְּמַכְחִישִׁים שְׁאֲפֹשֶׁר מֵה שְׁשֻׁמַע זֶה לֹא שְׁמַע
זֶה וּבְאוּלַי אָמַר הֲרָצֶחֶן בְּשַׁעַת הָעֵינְוִי הַפְּלִל וְהַפְּרֵט תַּחֲלָה אָמַר סָתָם שֶהֲרֵג יְהוּדֵי וְאִח"כ
בִּינָר דְבָרֵי שֶהֲרֵג לִיהוּדֵי הָאוֹיִסְטְרֵלִיצִי אוֹ בְהַפְּדָה וְכָל אֶחָד אָמַר מֵה שְׁשֻׁמַע הוּא.

או שְׁמָא לֹא אֶסִיק אֲדַעְתִּיָהּוּ לְהַגִּיד מִמֶּשׁ אוֹת בָּאוֹת. מְלָה בְּמִלָּה.

כְּאֲשֶׁר הִגִּיד הֲרָצֶחֶן כִּי לֹא הָיָה מְכוּוְנִים לְהַגִּיד עֲדוֹת רַק כְּמַסִּיחַ לְפִי תוֹמוֹ לְהַגִּיד דְרָף
פְּלִיאָה מִהֲרָצֶחֶן שְׁעֵשָׂה י"ב רְצִיחוֹת. וְכָל שְׁלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן הַכְּחֵשָׁה מִמֶּשׁ כְּגוֹן לֹא כִי לֹא
דִּינִינִן לְהוֹ כְּמַכְחִישִׁים.

וּבְלָאוּ הָכִי לְעוֹלָם אֵין הַגְּדַת עֲדוֹת צָרִיף לְהִיּוֹת מְכוּוְנִן מִמֶּשׁ בְּלִשׁוֹן אֶחָד וְאֲדַרְבָּא דְגָרִיעַ
הוּא אִם הֵם אוֹמְרִים מִמֶּשׁ בְּלִשׁוֹן אֶחָד כְּדֹאִתָּא בִירוּשְׁלַמִי הַבִּיאוּ הַטּוֹר ח"מ סִימָן כ"ח
רַב כֵּד הָיָה חֲמֵי סְהָדֵי מְכוּוְנִים הָיָה חֲסָר.

כֵּד חֲמֵי סְהָדֵי הָכֵן וְהָכֵן הָיָה מְכוּוְנִן וְכִמוֹ שֶפִּינְרֵשׁ הַטּוֹר דְבָרֵי הִירוֹ: דְעֵדִיף אִם זֶה אוֹמֵר
בְּכַה וְזֶה אוֹמֵר בְּכַה רַק שְׁתָּהּא עֲדוֹתָן מְכוּוְנָת בְּלֹא הַכְּחֵשָׁה: לְכֵן אֵין דִּנִּין אוֹתָן כְּמַכְחִישִׁין:
וְגִדּוּלָה מְזוֹ נִרְאָה דְאֶפִּילוּ הָאִי חִיפּוּשׁ אֵינּוּ צָרִיף לְפִי זֶה דְכִינֵן שְׁהַרּוּצָח הִגִּיד שֶהֲרֵג
הִיְהוּדֵי מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי הִיזְדוּעַ: עַל כְּרַחֲנוּ צָרִיכִין אָנּוּ לֹמַר דְהָיָה כְּאֵלוּ אָמַר בְּפִירוּשׁ שֶהוּא
הֲרֵג אֶת הִיְהוּדֵי מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי אוֹתוֹ שְׁהִיָּה יְדוּעַ וְנִיכְרַ לְבָנֵי הָעִיר וְיְדוּעַ שְׁנָאֵב' וְכִינֵן דְהָכִי
הוּא וְאָנּוּ יוֹדְעִים שְׁבַעֵל הָאִשָּׁה הַזֹּאת הִיָּה מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי וְיוֹדְעִים אָנּוּ שְׁהִיָּה יְדוּעַ וְנִיכְרַ
לְהֵם אָמְרִינֵן וְדֹאִי עָלֵיו הוּא מְגִיד וְלֹא חִיְיִשִּׁינֵן דִּילְמָא אַחַר הִיָּה גַם כֵּן מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי וְנִיכְרַ
לְהֵם דְלְכֹלֵי הָאִי לֹא חִיְיִשִּׁינֵן: וְרִאָיָה לְזֶה מְשִׁילְהֵי יְבָמוֹת אַבָּא יוֹדֵן אִישׁ צִיָּדָן אָמַר
מַעֲשָׂה בְיִשְׂרָאֵל וְגוֹי שְׁהִלְכוּ בְּדֶרֶף וּבָא הַגּוֹי וְאָמַר חָבֵל עַל יְהוּדֵי שְׁהִיָּה עֲמִי בְּדֶרֶף שְׁמַת
בְּדֶרֶף וּקְבַרְתִּיו וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ ע"כ הָרִי הִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא חִשְׁשׁוּ דִילְמָא הָאִי
יִשְׂרָאֵל אֲזִיל לְעִלְמָא יִשְׂרָאֵל אַחַר נְתַלְנָה עֲמוֹ וּמַת בְּדֶרֶף.

אֵלָא עַל כְּרַחֲף כִּינֵן שְׁאָנּוּ יוֹדְעִים אֵינָהּ יִשְׂרָאֵל הִיָּה עֲמוֹ בְּדֶרֶף לֹא חִיְיִשִּׁינֵן עַל יִשְׂרָאֵל
אַחַר אֵלָא אָמְרִינֵן וְדֹאִי עַל הָאִי יִשְׂרָאֵל שְׁאָנּוּ יוֹדְעִים שְׁהִיָּה עֲמוֹ הוּא מְגִיד הוּא הַדִּין נְמִי
בְּנִדּוֹן דִּינֵן כִּינֵן שְׁאָנּוּ יוֹדְעִים שְׁבַעֵל הָאִשָּׁה הַזֹּאת הוּא הִיָּה מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי וְנִיכְרַ וְיְדוּעַ לְבָנֵי
הָעִיר אָמְרִינֵן וְדֹאִי עָלֵיו הוּא מְגִיד וְתוֹ לֹא חִיְיִשִּׁינֵן דִּילְמָא עוֹד אַחַר הִיָּה מְאוֹיִסְטְרֵלִיצִי
וְהִיָּה יְדוּעַ וְנִיכְרַ לְבָנֵי הָעִיר: וְעוֹד רִאָיָה מִתְּשׁוּבַת הָרִמְבַּ"ם הוּבָא בְב"י סוֹף סְעִיף י"ח
וְז"ל רִאוּבֵן הִיָּה נוֹשֵׂא נְוֹתָן בְּחוּץ וְכו' הִמְתִּין ג' יָמִים וְלֹא בָּא וְכו' שְׁאֵלוּהוּ עָלֵיו וְכו'
אָמְרָה לְהֵם גּוֹיָה אַחַת וְכו' שְׁאֵלוּהָ מָה אֵיבַרַע לוֹ אָמְרָה יְצָא מְעִיר פְּלוֹנִי לְלֶכֶת לְעִיר פְּלוֹנִי
יְצָאוּ אַחֲרָיו וְהִרְגוּהוּ שְׁאֵלוּהָ מֵאֵין תְּדַעִי זֶה הָאִישׁ אָמְרָה הוּא הִיָּה מוֹדַעְתִּינּוּ כְּשֶהִיָּה בְעַכּוֹ
נְעֵשָׂה מְלֶאכְתִּינּוּ וְכו'.

תְּשׁוּבָה זֹאת הָאִשָּׁה מוֹתֶרֶת וְכו' יְעוּיִין שָׁם וְהַקְּשָׁה הַב"י שְׁזָה סוֹתֵר לְמָה שְׁכַתְּבַת בְּרִישׁ
פָּרָק ג' מִהִלְכוֹת גִּירוּשִׁין וְכו'. וְתִירַץ דְמִיְיִרֵי שְׁהִיָּה יְדוּעַ שְׁזָה הָאִישׁ הִיָּה רִגִיל לְעֵשׂוֹת
מְלֶאכְתּוֹ לְגוֹיָה זֹאת וְכו' יְעוּיִין שָׁם הָרִי הֵתָם לֹא הַזְכִּירָה הַגּוֹיָה הַהִיא כְּלָל עַל מִי הִיא
מְגַדַת אֶפִּילוּ שָׁם עִירוֹ לֹא הַזְכִּירָה רַק אָמְרָה סָתָם שֶהֲרֵגוּ לִיהוּדֵי שְׁהִיָּה עוֹשָׂה לְהֵם
מְלֶאכְהָ בְעַכּוֹ סְמִכִינֵן עָלֶיהָ לְהַתִּיר וְאָמְרִינֵן מְסַתְמָא עַל אוֹתוֹ יְהוּדֵי שְׁאָנּוּ יוֹדְעִים שְׁהִיָּה

רגיל לעשות מלאכה היא מגדת ולא חיישינו דילמא עוד אחר הנה עושה מלאכה והנה מודע להם מפל שפן בנדון דידן שהזכיר היהודי שהיה מעיר פלוני היינו אוסטרליין ושהיה ידוע וניכר לבני העיר הזאת גאלי"ץ ואנו יודעים שרבי זלמן בעלהאשה הזאת הוא מאויסטרליין הנה והנה ידוע וניכר לבני העיר גאלי"ץ פשיטא שיש לסמוך על זה ולומר שעל זה הנה הרוצח מגיד ולא חיישינו דילמא עוד אחר הנה מאויסטרליין והנה ידוע וניכר לבני העיר גאלי"ץ ועליו הוא מגיד דלכולי האי לא חיישינו: ולא דמי להא דריש פרק האשה שלום בעובדא דרב יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי דהנה אזיל מקורטבא לאספמא דשלחו מתם דשכיב ופליגי התם אביי ורבא אי חיישינו לתרי ר"י ר"ג אי לאו אף על גב דאיכ' היכרא טובא דהרי הונכר בשמו ובשם פינויו שהיו קוראים אותו ריש גלותא ושהיה בר אחתיה דרב ביבי ושהיה הולך מקורטבא לאספמא ואפי' הכי חיישינו דילמא איכא אחרני' מפל שפן בנדון דידן דליכ' היכרא כל כף לא דמי דהתם שאני דלא הנה במשמע שהיה הוא מעיר קורטבא אלא דהנה אזל מקורטבא וחישינו דילמא הנה אחרני' דהנה שמיה כף ונהנה אזיל נמי דרף קורטבא.

אבל בנדון דידן שהזכיר שהוא מעיר אויסטרליין תו לא חיישינו דילמא אינתרמי עוד עיר ששמה כף דלא חששו לזה בכל התלמוד דשמו ושם עירו מהני לכולו עלמא ובנדון דידן פינון שהזכיר היהודי מאויסטרליין בלשון שמויה על איש מאויסטרליין הידוע להם ואנו יודעים שרבי זלמן בעל האשה הזאת מאויסטרליין הוא הנה ידוע וניכר לבני העיר אמרינו ודאי עליו הוא מגיד הרוצח ולא חיישינו דילמא עוד אחר מאויסטרליין הנה ניכר וידוע להם לכולי האי לא חיישינו.

וראיה מעובד' דאבא ציידן שיליהי יבמות. ועוד ראיה מתשובת הרמב"ם מהיה גויה דעכו וכו': ועוד יש לנו חילוק בין פיוצא לנדון דידן אפילו בשלא הונכר שם העיר לבין הא דיצחק ריש גלותא פאשר בארנו בתשובה אלא שאין להאריך פה בנדון דידן שהזכירו בשם עירו פשוט הוא דלא דמי ליצחק ריש גלותא כמו שפירשתי: וליכא נמי לאסתפוקי דילמא אמר הרוצח בדדמי דמסתמא כשהרגו הנה בהול ושפא אמר בדדמי הא ליתא דמבואר הוא כל שאמר הרגתיו לא חיישינו לבדדמי.

והכי איתא בהדיא בהג"ה מרדכי דקידושין והובא בב"י סוף סעיף י"ד ונ"ל גוי המל"ת ואמר הרגתי פלוני נאמן ושריא איתתא לאינסובי דכי היכא דבישראל אין חילוק בין אמר מת ובין הרגתיו דמהימן.

פדתנו בפרק ב' דיבמות הכא נמי גבי גוי המסיח לפי תומו וכו': והכי נמי איתא בתשובת מהר"ם שבמיימוני לסדר נשים חזרנו על כל הצדדים וכו' ונ"ל דאפילו אמר הגוי אני הרגתי את פלוני מהני במל"ת וכו': והכי נמי איתא בהג"ה מרדכי דסוף יבמות הובא בב"י סוף סעיף י"ד ונ"ל מעשה בגוי שאמר בשעה שדנוהו למיתה מעולם לא פשעתי כי אם פעם אחת הרגתי יהודי בין ניקולא לאורנויק וכו' והתירו אשתו משום מסיח לפי תומו וכו'.

וכן כתב בתשובות בנימין זאב סימן י"ח ושם מביא ראיות הרבה: ועוד נראה דבנדון דידן הני כאלו אמר הרוצח הרגתיו וקברתיו שהרי פמר שלמה בן יודא פ"ץ העיד בשם גוי מל"ת שהרוצח אמר שאחר שהרגו נשאו הוא ונחברו אל הנקר סטוראי ותחבוהו תחת

הכפפור שֶהָיָה הַמִּים נִקְרָשִׁים וְאֵין לָהּ קְבוּרָה גְדוּלָה מִזֹּו וַיִּכְבֵּר מְבֹנָאָר הוּא בַּפּוֹסְקִים בְּתוֹבַת הַרִיב"ש וּבִשְׂאָר פּוֹסְקִים דְּקַבְרֵתָיו לֹא דוֹקָא אֱלָא כָּל שְׁנֵשְׂאוּהוּ מִמְקוֹם לְמִקוֹם וְטִלְטְלוּהָ הָיָה כְּאֵלוֹ אָמַר וַיִּקְבְּרֵתָיו.

מִכָּל שְׁפָן בְּנִדוֹן דִּינָן שְׂאֵמַר שְׁנֵשְׂאוּהוּ עַד הַנְּהָר וְגַם תְּחַבּוּהוּ תַּחַת הַכְּפּוּר דְּכָר פְּשׁוּט הוּא דְהָיָה כְּאֵלוֹ אָמַר וַיִּקְבְּרֵתָיו. אַף עַל גַּב דְּהָאֵי גוֹי שְׁהָגִיד זֹאת בְּשֵׁם הַרוּצָח שְׁנֵשְׂאוּהוּ עַד הַנְּהָר לֹא אָמַר שְׁהָזְפִיר הַרוּצָח שֵׁם עִירוֹ אוּיסְטְרַלִיץ רַק אָמַר הִיְהוּדִי וְלֹא הַזְפִיר שֵׁם עִירוֹ וְאֵין אֲנִי יְכוּלִין לְהַתִּיר עַל פִּי עֲדוּתוֹ מִכָּל מְקוֹם מְצַטְרָפִין עֲדוּתוֹ לְהֵוּא גוֹי שְׁהָגִיד בְּשֵׁם הַרוּצָח שְׁהָזְפִירוּ בְּשֵׁם עִירוֹ שְׁהָרִי לִיכָּא הַכְּחָשָׁה בְּנִיְהוּ כָּלֵל אֱלָא כָּל אֶחָד מֵעִיד מַה שְׂשֻׁמַע וְאֶפְשָׁר שְׂזָה שְׂמַע שְׁהָגִיד שְׁתַּחֲבּוּהוּ אוּתוֹ בְּנְהָר תַּחַת הַכְּפּוּר וְלֹא שְׂמַע שְׁהָזְפִיר שֵׁם עִירוֹ.

וְלֹא שְׂמַעְתִּי אֵינִי רְאִיָה אוּ אֶפְשָׁר שְׂשֻׁנִיָּהֶם שְׂמַעוּ כָּל הַדְּבָרִים וּמַה שְׂשֻׁמַע זֶה שְׂמַע נְמִי אֵינְךָ אֱלָא שְׂכָל אֶחָד הָגִיד בְּמַל"ת הַעֲנִין בְּקִצְרָה וְלֹא כְּוֹנֵנוּ לְשֵׁם דְּכָר וְלִיכָּא הַכְּחָשָׁה כָּלֵל. לְכָךְ יֵשׁ לָנוּ לְצַרְפֵּי עֲדוּתָן יַחַד וְכִדְאֻשְׁפָּחֵן בְּכַרְךָ זֶה בּוֹרֵר דְּעַד אֶחָד אוּמַר בְּדִיּוּטָא עֲלִיּוּנָה וְעַד אֶחָד אוּמַר בְּדִיּוּטָא תַּחְתּוֹנָה אִם הַמְקוֹמוֹת קְרוּבִים הֵם שְׁיְכוּלִים לְרֵאוּת מְזָה לְזֶה עֲדוּתָן כִּיִּמְתָּ שְׁהָאֶחָד מִהֵן טְעָה בֵּין הַמְקוֹמוֹת וְכֵה"ג אֶשְׁכָּחֵן טוֹבָא הוּא הַדִּין נְמִי בַּנ"ד: כָּלֵל דְּמִלְתָּא לְפִי מַה שְׂכַתְּבִיתִי יֵשׁ לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת מֵרַת הַעֲנִדִיל אִשְׁתִּי רַבִּי זִלְמָן מֵאוּיסְטְרַלִיץ לְהַתְּנַסֵּב לְכָל גְּבַר דִּיתִיצְבִּיין עַל פִּי הַעֲדָ כְּמַר יְהוּדָא בְּן יַעֲקֹב שְׁהָעִיד בַּעֲשָׂרָה בְּטַבְּתָא תַּט"ל שְׁהָפִירוּ בְּטַבְּיַעַת עֵין וְעַל פִּי הַעֲדָ כְּמַר זִלְמָן בְּן יַשְׁכָּר שְׁהָגִיד בְּשֵׁם גוֹי מְסִיחַ ל"ת שְׁהָרוּצָח הוּדָה שְׁהָרַג לִיהוּדִי מֵאוּיסְטְרַלִיץ עַל פִּי רְאִיּוֹת וְהוֹכַחֹת שְׂכַתְּבִיתִי: אֲמַנְם כְּכָר כְּתַבְּתִי כִּי כָּל זֶה אֵינִי אֱלָא דְרָךְ מִשְׂא וּמִתָּן מַה שְׁנִרְאָה לַע"ד עַל פִּי סוּגְיּוֹת הַתְּלִמוּד וְהַפּוֹסְקִים אֲבָל לֹא לְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשָׂה אִם לֹא שְׁיִסְפִימוּ עִמְדִי בְּהִיתָר זֶה תְּלִמְתָּא בַּעֲלֵי הוֹרְאָה גְדוּלִים וּמְפֹרְסָמִים הֵן מְטַעְמִים דִּידֵי הֵן מְטַעְמִים אַחֲרִים דְרָךְ אֲמַת וְתַמִּים.

מִיְנִיְהוּ וּמִיְנִיְהוּ תַּסְתִּיַעַא שְׂמַעְתָּא יַחֲדוּ: יְהִי תַמִּים וְאֵינִי מְגֹדִילִי הַמּוֹרִים הַעוֹמְדִים לְנֶס עֲמִים אֲשֶׁר יַעֲיִין בְּשִׁרְיּוֹתָא דְהָךְ אִיתְתָּא מֵרַת הַעֲנִדִיל אִשְׁתִּי רַבִּי זִלְמָן הַיּוֹשֶׁבֶת עֲגוּנָה זֶה שְׁנִים וְיָמִים יְגַדֵּל כְּסָאוֹ וְהַדּוּמוֹ עַד שְׁמִי מְרוּמִים.

וַיִּקְבַּל שְׁכָרוֹ מֵאֵל רָם עַל כָּל רַמִּים. דְּבָרֵי אֱלֹהִים יוֹם ב' ט"ו שְׁכָט תַּאֲיִ"ו יו"ד לַפ"ק: וְהַסְפִימוּ בְּהִיתָר אִתְתָּא דָּא מֵרַת הַעֲנִדִיל כְּמַה רַבָּנִים מוֹרֵי הוֹרְאָה וּבְתוֹכֶם הַמְּנֹפְלָאִים אַב"ד הַיִּשְׂרָאֵלִי מֵהַר"ר אֶהְרֹן שְׂמַעוֹן הַרַב דַּק"ק פְּרָאג.

וּבְחִתְנֵי הַמְּנֹפְלָאִים מֵהַר"ר גְּרִישׁוֹן דַּק"ק פְּרוֹסְטִיץ וְעַל פִּיהֶם נִשְׂאָת לְבַעַל וַיּוֹשֶׁבֶת תַּחְתּוֹ: שְׂאֵלָה מוֹ שְׁלוֹם לְיָקָר וְנַעֲלָה. דוּמִיָּה לּוֹ תַּהֲלָה.

כַּהַר"ר מִשָּׁה יצ"ו. עַל אֲשֶׁר רְאִיתָ שְׂאֶחָד הִנֵּה רֹבַע לְכַרָּה שְׁלָךְ וְנִסְתַּפְקַת הָאֵם הִיא מוֹתֶרֶת לָךְ לְמַפְנֵי לְשַׁחוּט: הִנֵּה אוּדֵיעָךְ דְּמוֹתֶרֶת הִיא לְשַׁחוּט וְלֹא מִיְבַעֲיָא בְּכִי הִיא גּוֹנָא דְלִיכָּא שְׁנֵי עֲדִים אֱלָא אִתָּה בַּעַל הַכְּרָה לְחוּד רְאִיתָ שְׁהִיתָה נִרְבַּעַת פְּשִׁיטָא שְׁהִיא מוֹתֶרֶת לְשַׁחוּט מִשּׁוּם דְּאֶפִּילוּ בְּזִמְן שְׁהִיָּה כ"ג וְסִנְהֶדְרִין לֹא הִיְתָה הַכְּרָה חִיִּיבַת קְטֹלָא בְּכִי הִיא גּוֹנָא דְאֵין הַבְּהֵמָה חִיִּיבַת מִיתָה אֱלָא עַל פִּי שְׁנִים עֲדִים וְלֹא עַל פִּי עַד אֶחָד וְלֹא ע"פ

בעלים אלא אפילו היו רואים שני עדים שהיה נרבעת לא' מותרת בהמה לשחוט והאידינא ליכא כ"ג וליכא סנהדרין ואין דנין מית' וכ"ז שלא נגמר דינה של בהמה מותרת היא דמשנה וברייתא הוא בפרק שור שנגח ד' וה' דף מ"ד שור שהוא יוצא לסקל והקדישו בעליו אינו מוקדש שחטו אסור ואם עד שלא נגמר דינו הקדישו בעליו מוקדש ואם שחטו בשרו מותר ובגמרא תנו רבנן שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכרו מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר הרי מבואר בהדיא כל זמן שלא נגמר דינה של הפרה מותרת היא והא דקתני במתניתין שחטו בשרו מותר ולא קתני מותרת לשחוט ומדקתני שחטו בשרו מותר משמע דוקא דיעבד היינו משום דבזמן שהיה כ"ג וב"ד והיו דנין מיתה לא היה רשאי לשוחטה לכתחלה אלא היה צריך להביאה לב"ד לדונה לכה נקט לשון דיעבד שחטו בשרו מותר אבל האידינא דליכא כ"ג וליכא ב"ד ואין דנין דין מיתה מותרת לכתחלה לשחוט וזה ברור ופשוט הוא: שאלה מ"ז אמן המבשל בורית.

והבורית נעשית מחלב ומי אפר פירה וסיד ומערבין בתוכה מלח בבישוילה. וצריך האמן לטועמה אי סגי לה במלח ששם לתוכה אי שרי לטועמה או לא.

והטועמה אינו צריך לבלוע אלא לטעום ולרקוק אי שרי או לא: תשובה יראה דשרי ליה לטעום הבורית בבשוילה אם אינו בולע אלא רוקק מיד אע"ג דכבר פסק הריב"ש בסימן רפ"ח דטעימת אסורי אכילה הוא אסור.

דהכי משמע בברכות פרק היה קורא דף י"ד דמסיק התם השרוי בתענית טועם ואין בכך פלוגא משום דאכילה קביל עליה טעימה לא קביל עליה וכו'. משמע דוקא בתענית שרי טעימה משום דבקבלתו תליא מלתא ואכילה קביל עליה טעימה לא קביל עליה דלא מחית נפש' למיסר פולי האי.

אבל אסורי אכילה דלא תליא בקבלתו אפילו טעימה אסורה. והובא בש"ע מטור י"ד סימן ק"ח.

מכל מקום יראה דבבשול בורית שרי לטועמה פיון שהוא פגום דבורית פגומה לגמרי אפילו קודם שנתבשלה לגמרי כמו שבארתי בתשובה: ואע"ג דכל דבר שהוא פגום מדרבנן מיהא אסור לכתחלה היינו דוקא לאכילה הוא דאסור מדרבנן לכתחלה אבל טעימה נראה דשרי לכתחלה אפילו מדרבנן וכו' הוא מוכח בריב"ש גופיה מהא דכתב התם סימן רפ"ח דטעימה לא אסירי מדאוריית' כמו חצי שיעור דאסור מדאורייתא וטעמו משום דהא דאסור חצי שיעור מן התורה הוא בשביל דחזי לאצטרופי ואין לומר כן בטעמו ומוכיח כן מהא דתניא מטעמת אינה צריכה ברכה ואי הוי טעימ' דאורייתא ליבועי ברכה וכו' יענין שם: וכיון דהכי הוא דמידי דהנה לשבח אינו אסור בטעימה אלא מדרבנן ממילא כשהוא פגום שרי אפילו מדרבנן דכל דתיקון דרבנן פועין דאורייתא תיקון לכה במידי שטעמו לשבח שאכיל' אסורה מן התורה ולא הטעימה אתו רבנן ואסורי אפילו טעימה.

ובמידי שטעמו לפגם דשרי מדאורייתא באכילה אתו רבנן ואסורי אכילה. אבל לאסור אפילו טעימה בדבר הפגום פולי האי לא החמירו רבנן דסגי להו לרבנן לאסור אכילה בדבר הפגום שהוא שרי מדאורייתא אבל לא לאסור אפילו טעימה: וכן יש להוכיח נמי

מָהָא שְׁפָתַב הָרִיבָ"ש בְּסוּף אוֹתוֹ תְּשׁוּבָה וְנ"ל וְאֶפְשָׁר הָא דְטַעֲמָה אֲסוּרָה בְּאִסּוּרֵי אַכִּילָה.

הֵינּוּ פָּדִי שְׁלֵא יָבֵא לְבַלְוַע מַעַט וְאֵתִי לִידֵי אִיסוּרָא דְאוּרִינְתָא כְּדָאמְרִי לְגִזְרָא סְחוּר סְחוּר וְכו' עכ"ל. וְכִינּוּן דְהִכִּי הוּא דְטַעַם אִיסוּר טַעֲמָה בְּדָבָר הָאֲסוּר לֹא הָוִי אֱלָא מְשׁוּם שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי אִיסוּר דְאוּרִינְתָא בְּאִכִּילָה אִם כֵּן בְּדָבָר שְׁטַעֲמוּ פְּגוּם דְאִי אֶפְשָׁר לְבֵא לִידֵי אִיסוּר דְאוּרִינְתָא דְהַפְּגוּם שְׁרִי מְדָאוּרִינְתָא וְדִאי דְשְׁרִי לְטַעוּמִיהָ אִם אֵינּוּ בּוֹלַע אֱלָא רוֹקֵק מִיָּד.

הַנְּרָאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי פְתַבְתִּי: שְׁאֵלָה מ"ח הַמַּעֲשֶׂה דְמִיִּיתִי בְתַשׁוּבַת שְׁאֲרִית יוֹסֵף סִימָן כ"ג בְּאוּנוּזָא פְּטוּמָה שְׁמַצָּאוּ בְתוֹכָהּ בֵּין הַשְּׁנוּמָן שְׁאֲצֵל בְּנֵי הַמַּעֲיָי' חֲתִיכָה שְׁנוּמָן כְּפִיצָה שְׁבִרְאֵשׁוּ בּוֹלְטִים כְּעֵין נּוֹצוֹת וְכִשְׁהוּא עוֹמֵד כֶּף פְּחָצִי יוֹם שְׁהַשְּׁנוּמָן מְתִיבֵשׁ קָצַת וּמְתַמַּעַט נִרְאִים נּוֹצוֹת מִמָּשׁ רַק שְׁהַשְּׁנוּמָן מְקִיף הַנּוֹצוֹת וְכָל עוֹד שְׁהַשְּׁנוּמָן מְתִיבֵשׁ וּמְתַמַּעַט הַנּוֹצוֹת נִפְתָּחִים וְנִרְאִים לְהִדְיָא נּוֹצוֹת מִמָּשׁ עוֹמְדִים זְקוּפִים יַחַד וּמְלַמְטָה הֵם דְּבוֹקִים בְּקִנְיָהֶם בְּשְׁנוּמָן וְעוֹמְדִים כֶּף כְּשׁוֹשֵׁן שְׁנַפְתָּחָה אַחַת אַח' וּמ"ו הֵרֵב בְּסִפְרָא בֵּית חֲדָשׁ עַל הַטּוֹר י"ד סִימָן נ"א מִיִּיתִי הָאִי עֹבְדָא וְכַתְּבֵי שֵׁישׁ לְהַכְשִׁיר עַל פִּי סְבָרְתוֹ וְעַל פִּי מָה שְׁשַׁמַּע שְׁבַמְדִּינַת אֲשַׁכְּנֵנּוּ שְׁכִיחַ טוֹבָא: הֵנָּה צְעִיר אֲנִכִי בְּחֻמְקָה וְלִימִים וְאֵתָא לִידֵי כְּהָאִי מְלִתָא בְּזִמְן קָצָר אַרְבָּעָה פְּעָמִים וְהַפֵּל בְּתַמוּנָ' אַחַת כְּדִלְעִיל וְהַכְשִׁירְתִי וְהָרִי אֵין בְּזָה לְפַקְפַק כָּלֵל דְהִכִּי רַבִּיתִיָּהּ.

כִּינּוּן שְׁלַעוּלָם נִמְצָא עֵנִין זֶה בְּתַמוּנָה אַחַת וְדִאי דְלָאוּ מְקַרְהָ הוּא אֱלָא טַבַּע הָאֲנוּזוֹת כֶּף הוּא וְזֶה בְּרוּר הוּא: שְׁאֵלָה מ"ט קוּמִי אוּר"י כִּי בָּא אוּר"ד. כְּבוֹד ה' עֲלֶיךָ יִזְרַח.

כְּפָתוֹר וְפָרַח זָרַע בְּרַף הָאֵלוֹף הַתּוֹרְנֵי נ"י פ"ה ע"ה כְּמַהֲר"ר אוּרִי לִיפְמָן יצ"ו: אֲשֶׁר שְׁאֵל מִכ"ת אוֹתִי בְּמָה שְׁנִמְצָא וְרַגִּיל לְהִיּוֹת שְׁבִית הַכּוֹסוֹ' גִּסְרָה לְטַרְפֵּשׁ הַכְּבֵד וְכַנְגֵד אוֹתוֹ מְקוּם נִמְצָא יַתֵּד אוּ מַחַט תְּחֻב בְּפָרְס אֲבָל לֹא נִיקַב מַעְבָּר לְעֵבֶר וְהַעֲיָדוּ הַלּוּמְדִים שְׁהַטְרַפְתִּי כְּמָה בְּהַמּוֹת בְּכַעֲנִין זֶה בְּהִיּוֹתִי שָׁם.

וְכַתְּבֵי מִכ"ת וְנ"ל מְקוּר דִּין זֶה הוּא מַהֲג"ה ש"ע בִּי"ד סוּף סִימָן מ"א שְׁפָתַב וְנ"ל וְאִם גִּסְרָה טַרְפֵּשׁ הַכְּבֵד לְבֵית הַכּוֹסוֹת יֵשׁ לְבַדּוּק בְּכָרְס שְׁבּוּדָאִי יֵשׁ שָׁם קוּץ אוּ מַחַט שְׁנִיקְבָהּ וְעַל יָדֵי זֶה בָּא סִירְכָא זֶה וְכו' עכ"ל.

הַג"ה וְאֵין הַכְּנֻנָה בַּהַג"ה שְׁיָהָא טְרִיפָה אִם לֹא נִיקַב מַעְבָּר לְעֵבֶר כִּי לֹא בָּא אֱלָא לְלַמְדֵינוּ צְרִיף בְּדִיקָה אִם יֵשׁ שָׁם קוּץ אוּ מַחַט שְׁנִיקַב מַעְבָּר לְעֵבֶר וְאִז הִנּוּ טְרִיפָה אֲבָל אִם לֹא נִיקַב מַעְבָּר לְעֵבֶר אַף עַל גַּב דְּהַמַּחַט תְּחֻב בּוֹ אֵין לְהַטְרִיף כְּמַפְרָשׁ בְּסִימָן מ"ח.

עכ"ל מִכ"ת: הֵנָּה צְדָקוֹ דְּבִרֵי הַלּוּמְדִים שְׁהַעֲיָדוּ כֶּף מְשָׁמִי וְכָל כְּהָאִי מְלִתָא לִימְרוּ מְשָׁמִי וְתַלְמִיד שְׁאוּמֵר דְּבַר הַלְכָה אֵין מְזִיחִין אוֹתוֹ וְאִמְנָא טַעֲמָא לְמִלְתָא דְכִינּוּן שְׁנִמְצָא מַחַט תְּחֻב בְּפָרְס וְכַנְגֵד אוֹתוֹ מְקוּם נִמְצָא סִירְכָא בְּכָרְס תְּלִינּוּ לְחוּמְר' דְּדִנְדָאִי הַסִּירְכָא בָּאָה מַחַמַת הַמַּחַט שְׁנִיקְבָהּ הַפָּרְס מַעְבָּר לְעֵבֶר.

אִף עַל גַּב דְּפִסְקִינּוּ כְּמ"ד דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן סִירְכָא אֱלָא בְּרִיאָה אֲבָל לֹא בְּשָׂאֵר אִיבָרִים שְׁנִיקְבָתוֹן בְּמִשְׁהוּ כְּהוּבָא בְּב"י סוּף סִימָן מ"ו הֵינּוּ דְנוּקָא הִיכָא דְלִיכָא אֱלָא סִירְכָא לְחוּד וְאֵין מַחַט תְּחֻבָהּ כְּנִגְדוֹ אֲבָל כְּשִׁמַּחַט תְּחֻבָהּ כְּנִגְדוֹ כְּוִלִי עֲלָמָא מוֹדִים דְּתַלְיִנּוּ לְחוּמְרָא

דהאי סירקא באה ממחט שתחוב' פנגדה: וראיה ברורה לזה מהא דאיתא פרק אלו טריפות דף נ"א מעשה בא לפני רבי מחט שהיה נמצאת בעובי בית הפוסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה ואמר אם אין שם מפה קורט דם מנין וכו' והתם אלו לא מצא מחט אלא קורט דם לחוד לא היה מטריף שהרי אפילו מפה ממש אם לא ניקב מעבר לעבר לא מיטרפה בכה ומכל שכן קורט דם לחוד שאינו אלא סימן מפה דלא מיטרפה ואפילו הכי פנין דמצא מחט תחוב פנגדה טרפה רבי דכיון דמחט תחוב לפנינו בעובי הפרס וקורט דם פנגדה תלינו דקורט דם בא מחמת המחט שניקבה מעבר לעבר ומיטרף בכה הוא הדין נמי במחט תחוב בפרס ונמצא פנגדה סירקא מבחוץ תלינו לחומרא דהסירקא באה מחמת המחט שניקבה דאם אין שם מפה סירקא זו מנין כדאמרינו בקורט דם: דכה יש ריעותא בסירקא שפנגד המחט כמו שיש בקורט דם שפנגד המחט ולכה אעפ"י שפסירקא לחוד לא מטריפנו מכל מקום השת' דאיכא מחט תחוב בפרס לפנינו פנגדה תלינו לחומרא ואמרינו אם אין שם מפה סירקא זו מנין כדאמרינו בקורט דם וכל שכן הוא משום דטפי איכא ריעותא בסירקא מבקורט דם: ואעפ"י שזה פשוט הוא דטפי איכא ריעותא בסירקא מבקורט דם מכל מקום אית לן להוכיח בהוכחה גמורה שכן הוא שהרי בנמצא קורט דם בדליכא מחט תחוב פנגדה ליכא למ"ד שיהא שום טרפות בכה ובסירקא לחוד אפילו בדליכא מחט תחובה פנגדה סבירא להו להרבה רבנותא דמיטרף בכה פהובא בתרומת הדשן סימן קס"ג ומת'ש"ל בים של שלמה פרק אלו טריפות סימן ס"ס פסק כה דסירקא מטריף בכל איברים שנקובתו במשהו אלא דאי דריעותא דסירקא גריעי טפי מריעותא דקורט דם ואם פן אם בקורט דם שמצא רבי פנגד מחט תחוב בפרס אמר אם אין מפה קורט דם מנין מכל שכן שיש לומר כה בסירקא שנמצא מחט תחוב פנגדה אם אין מפה סירקא זו מנין: וליכא למימר דילמא שאני הכא בסירקא דבית הפוסות שנסרה לטרפיש הפכד דלא שיהי למימר אם אין מפה סירקא זו מנין דיש לתלות הסירקא בטרפיש ולמימר דשם בטרפיש היה נקב ומשם נסרה לבית הפוסות וטרפיש שניקב ונסתם לא מיטרף בכה אף על פי דהנה קרום שעלה מחמת מפה אין בכה כלום משום דנקב בטרפיש לא מיטרף נקובת הטרפיש גופה אלא מחמת הפכד שסופו לינטל על ידי הרוח שיוצא דרה נקב הטרפיש וממילא כשנסתם הנקב ואין הרוח יוצא לא מיטרף כמו שנתבאר בב"י סימן מ"א בד"ה בה"ג וכו' ואם פן לא שיהי פאן למימר סירקא זו מנין דיש לתלות הסירקא בטרפיש שהיה שם נקב ונסתם ונסרה לבית הפוסות הא ליתא דהרי גבי קורט דם נמי יש לתלות בדבר אחר והיא קאמר אם אין שם מפה קורט דם מנין.

דאי לאו הכי תיקשי למה לא מיטרף בקורט דם לחוד אפילו בדליכא מחט תחוב פנגדה מטעם דאם אין שם מפה קורט דם מנין. אלא על פרתה דקורט דם לחוד תלינו בשום דבר ולא מיטרף בכה ואפילו הכי היכא דמחט תחוב פנגדה מטריפנו מטעם דאמרינו אם אין שם מפה קורט דם מנין כלומר למה נמצא קורט דם מכיון פנגד המחט אלא ודאי דמחט נקבה וממנה בא קורט דם הכי נמי בסירקא אף על גב דיכולין לתלות הסירקא בדבר אמר פגון בטרפיש מכל מקום פנין דמחט תחוב פנגדו לפנינו אמרינו אם אין שם מפה סירקא זו מנין כלומר למה נסרקה פאן מכיון פנגד המחט אלא ודאי שהמחט נקבה וממנה באה הסירקא כדאמרינו בקורט דם ולא דוקא קורט דם מוכיח על המחט שנקבה

מעבר לעבר אלא אפילו היפר כל דהו מוכיח שהרי אפילו חלודה מוכיח פהובא בב"י בשם רבינו ירוחם ופסקו פה בש"ע בהג"ה סעיף ט': אע"ג דבב"ג דבב"ג של שלמה בפסק אלו טרופות סוף ס"א חולק אב"י המטריף בהיפר חלודה ומפרש דברי רבינו ירוחם בענין אחר דהעלה חלודה היינו המחט העלה חלודה ולא קאי אפרס.

מכל מקום מודה הוא דבסירכא איכא היפר טובא שהרי לדידן מיטרף בסירכא לחוד אפילו בלא מחט תחובה פנגדה כמו שכתב באלו טרופות סימן מ"ח. לכה פשוט הוא דיש להטריף בכה"ג כל זה ברור ופשוט הוא.

ולרונחא דמילתא יש להביא ראיה ולהוכיח פן מתוך לשון בדיקת ישני' גופא ששמנו לקוח דין זה בהגה"ת ש"ע שכתב ונ"ל אם תמצא שנסרקה ההמסס או בית הפוסות לחצר הפכד אז צריך לבדוק אחר מחטין כי דרפה שאם נסרקה למצוא שם מחטין וכו' בא לידי כמה פעמים והטרפתי אותן עכ"ל.

הרי לא כתב אלא שדרפה הוא שאם נסרקה למצוא שם מחטין ולא כתב למצוא שם מחטין שנקבו. משמע מלשונו אפילו לא נקבו אלא תחובין בו מיטרף: ועוד דסיים וכתב וכו' בא לידי כמה פעמים והטרפתי אותן ואי לא הוי מטריף אלא בניקב מעבר לעבר לא היה צריך לסיים ולומר והטרפתי אותן דנדאי אם ניקב מעבר לעבר דטרפה הוא ומאי קמשמע לן בזה שכתב והטרפתי אותן ולא היה צריך למימר אלא וכו' בא לידי כמה פעמים ומצאתי מחטין ותו לא.

ודין של מחטין הנמצאים היא מבואר אם ניקב מעבר לעבר טרפה ואם לאו לא מיטרף אלא נדאי דהטריף אע"ג דלא הוי ניקב מעבר לעבר והא קמל"ן בזה שכתב והטרפתי אותן שאע"פ שלא היו נקובין מעבר לעבר היה מטריף כיון דסירכא היתה פנגדן דאם אין שם מפה סירכא זו מנין: אבל מכל מקום נראה דאין להטריף אלא בשנמצא קוץ או מחט תחוב בכרס נגד אותו מקום שנסרקה לטרפש ואפ"ל לא ניקבה מעבר לעבר דאיכא הוכחה שהיה שם נקב כיון דהקוץ תחוב בו ונמצא נסרכת באותו מקום.

אבל בנמצא קוץ או מחט מונח פה בכרס ואינו תחוב בו אע"פ שבית הפוסות נסרף לטרפש אין להטריף דבקורט דם גופיה נמי לא אמרו דיש להטריף אלא בנמצא קוץ תחוב בו אבל בנמצא בתוכו ואינו תחוב בו לא אמרינן להטריף: ואע"ג דגבי נשט אם נמצא קוץ מונח בנשט לארכו ואינו תחוב בו אינו כשר אלא בשאין עליו קורט דם אבל פשיש עליו קורט דם הנה טרפה אף על פי שאין הקוץ תחוב בו אלא מונח בתוכו פהובא בי"ד בש"ע סימן ל"ג סעיף ט'.

שאני נשט דאכלה ביה וכעיא ביה ומתענע תמיד איכא למיחש שמא מתחלה ניקב הקוץ את הנשט ומחמת הניענוע חזר הקוץ למבפנים ונסתם הנקב אבל בכרס שהוא נח לעולם אי איתא דהקוץ היה נוקב בו מתחלה לא היה חוזר למבפנים אלא היה תחוב בו כמו מתחלה וכה"ג כתב בסמ"ק סימן ר"א דף צ"ו והרא"ש פר' אלו טרפות בשם ר"ת.

לכה אין להטריף בכרס בנמצא קוץ מונח בתוכו ואינו תחוב בו אפילו בנמצא עליו קורט דם מבחוץ וכן משמע נמי ממה שכתב הרב בהג"ה ש"ע סימן מ"ח סעיף ח' ונ"ל מחט

או קוץ הנמצאים בהמסס ובית הפוסות בחללו ולא נתחב בהן פלל פשר בכל עגנו ואין צריף שום בדיקה עד פאן לשונו.

הרי כתב דכשר בכל עגנו והיגנו משום דבכי האי גונא פשמנח הקוץ בתוכו ואינו תחוב בו לא הוי ריעותא פלל. ואין צריף בדיקה אחר נקב ואפילו אם נמצא בו קורט דם לית לן בה אם אין שם נקב: וליכא לפרש דהא שפתב ואין צריף בדיקה היגנו שאין צריף בדיקה אם יש שם קורט דם ואם פן יש במשמע דאין צריף בדיקה אחר קורט דם אבל מפל מקום אם מצא עליו קורט דם הוי טריפה אף על פי שאין הקוץ תחוב בו אלא מנח בתוכו הא ודאי ליתא דהא רוב הפוסקים מרדכי בשם ראב"י וסמ"ק וספר התרומה ומרדכי בשם ר"ת וריב"א הביאם הרב ב"י בסימן מ"ח פוליהו סבירא להו בגיבית בית הפוסות מצד אחד ונמצא עליו קורט דם לא מיטרף אלא בנמצא קורט דם נגד פי המחט ממש משום שפשהוא נגד פי המחט נראה שעבר לשני צדדים וחזר לפנים ומתוף פה הוא נגד המחט ממש אבל לא בנמצא בסביבות הנקב וכו'.

ואם פן היא סלקא דעתה למימר דאפילו אין הקוץ תחוב בו אלא מנח בתוכו דהוי טריפה בשביל שנמצא קורט דם עליו מבחוץ. הא אפילו אי הוי תחוב בו לא הנה מטריף אי לא הנה ממש כנגד פי המחט אלא סביב הנקב וא"כ מהי תיתא לומר שהקורט דם הוא ממש נגד מקום פי המחט בשנמצא עתה לפנינו שאינו תחוב אלא מנח בתוכו: והגע עצמה בשאין הקוץ תחוב בו אלא מנח בתוכו דקיל שהרי אין צריף בדיקה פלל יהא אסור אם נמצא בו קורט דם בכל גונא.

ובנמצא קוץ תחוב בו דחמיר שצריף בדיקה לא יאסור אלא בנמצא קורט דם דוקא נגד פי המחט ולא בכל גונא. לכה ודאי דלא מסתבר פלל למימר פה.

ואין להחמיר בשאין הקוץ תחוב בו אפילו בנמצא קורט דם מבחוץ. ולא דמי לנפש דמחמרינן ביה משום דשאני נפש דמתנענע תמיד דאיכ' למיח' דניקב פכר וחזר למבפני' משא"כ בבית הפוסות וכדפירשתי לעיל: ומה שפתב הרב בהג"ה ש"ע מי"ד סימן מ"ח סעיף ח' דכשנמצא קוץ בחלל בית הפוסות ולא נתחב בו פלל פשר בכל עגנו ואין צריף בדיקה וכו' עכ"ל אין פי' של ואין צריף בדיקה היגנו שאין צריף לבדוק אחר קורט דם אלא פירוש שאין צריף בדיקה אחר נקב ויש במשמע אבל אם נמצא נקב לא משום דאז הוי טריפה אבל ע"י קורט דם לחוד לא הוי טריפה פינו דאין הקוץ תחוב בו אלא מנח בתוכו הנלע"ד כתבתי: וכש"ל שנים אחרים כן נתפשטו החבורים על הש"ע ספר ט"ו וספר שפתי פהו ומצאתי שכתבו בסימן מ"ח סעיף ח' וז"ל ואין צריף בדיקה משמע הא פל שנמצא קורט דם מבחוץ אפילו לא נתחב פלל טריפה דאם אין שם מפה קורט דם מנין.

וכן דעת הרב בהג"ה לעיל סימן ל"ג סעיף ט' גבי נפש וכו' עכ"ל. הרי משמע להו לפרש הא דכתב דנמצא קוץ בחלל ולא נתחב בו שאין צריף בדיקה היגנו שאין צריף בדיקה אם יש שם קורט דם וממילא משמע שאם יש שם קורט דם טריפה דומיא דנפש אבל לי לא נראה פלל למימר הכי דשאני נפש דמתנענע תמיד מה שאין פן בבית הפוסות.

וכדפירוש לעיל לכה פשנמצא בבית הכנסות ולא נתחב בו כלל שרי אפילו ביש שם קורט דם והא דכתב בהג"ה שאין צריה בדיקה היינו שאין צריה בדיקה אם יש שם נקב. אבל קורט דם לא מטריף אם אין הקוץ תחוב בו: שאלה נ בשאלתי ממנהיגי ק"ק פרוסטיץ שהיה להם בבית הכנסת על דלתי ארון הקודש מבפנים נייר קטן דבוק מצונייר עליו צורת מנורה ופסוקי מזמור אלהים יחננו וגו' בין פרקי המנורה והנה יחיד אחד שהיה נראה בו שאין ציור זה מהקודש ונאה הסיר הנייר הזה ועשה משלו צורת מנורה מצונירת בגוף דלתי ארון הקודש ופסוקי המזמור כתובים על קלף ודבוקים בין פרקי המנורה והכל בציור נאה ויפה מאד.

ועשה פן שלא בידעת מנהיגי הצבור וגבאים הממונים על צרכי בית הכנסת. וכשראו הציור שתקו אף על פי ששאל את פיהם.

וכמו שנים עשר יום אחרי כן חתם שמו על הקלף ודבקו תחת ציור המנורה. וכתב בזה הלשון וזה מעשה המנורה אשר עשה כב"פ.

ומיד כאשר ראו מנהיגי הקהלה כי כן עשה התחילו לרנן אחריו איך מלאו לבו לעשות כן והיו מתנופחים בזה כדי למחות על ידו רק שרצו לעשות כן ברצון כולם וטרם נתאספו יחד קם א' בסתר והסיר הקלף שהיה כתוב עליו וזה מעשה המנורה וכו'.

ולא נודע מי עשה את זה ועתה רוצה היחיד המתנדב לחזור ולחתום שמו תחת ציור המנורה והצבור מוחים על ידו ורוצים לשלם לו מה שהוציא על ציור מנורה. הדין עם מי: תשובה לכאורה היה נראה דדבר הזה כבר היה לעולמים שנשאל על פיוצא בזה הרשב"א בתשובה סי' תקפ"ב בראובן שהיה לו בית סמוך להיכל בית הכנסת וכו' ורצה לעכב אותו עם בית הכנסת כדי להרחיב בית הכנסת ועכבו הצבור בידו וכו' אבל הסכימו כולם שיעשה כל אותו בית היכל וכן עשה ובנא' משלו ובא ראובן המקדיש לכתוב על פתח ההיכל שמו על מה שהקדיש ועכבו בידו קצת מן הצבור אם יכולין לעכב בידו מן הדין או לא ופסק שאין הצבור יכולין לעכב מן הדין ולא מן הראוי כי המקדיש והבונה משלו לשמים אי מעכב על ידו מלהזכיר שמו בשלו ובהקדש וכו': וזו מדת חכמים היא ומדת נתיקין כדי ליתן שכר לעושי מצו' ומדת התורה היא שהיא פותח' ומפרסמ' עושה מצוה הנה בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו כתב עליו הכתוב וישמע ראובן ויציליהו מידם.

וכן בבועז וכולי ומביא כמה ראיות שראוי לעשות כן להיות להם לזכרון טוב על מצותם ולפתוח דלת לעושי מצוה. וענין שם: והיה נראה דנדון דידן נמי הכי הוא.

אבל באמת לא דמי דהתם שאני שהצבור הסכימו מתחלה שיעשה זה היחיד משלו ההיכל ולא רצו הנה לעשות משלהם אם כן למה יעכבו עליו מלחתום שמו על הקדשו ואין טעם במחאתם.

וכאשר באמת פן נוהגים בכל נדבת יחידים פלי קודש פותבים שמותם על הקדשם ונדבתם וכמו שכתב הרב בהג"ה ש"ע י"ד סימן רמ"ט דראוי לעשו' כן. והן הן דברי הרשב"א בתשובת הנ"ל שראוי לעשות כן כדי לפתוח דלת לעושי מצוה.

אבל בגדון דידן שעשה פן שלא בידעת הצבו' לאו כל כמיניה להפקיע זכותא דצבורא דצורת המנורה שמבירי' על דלתי ארון הקודש מבפנים נהגו פן בכל הקהלות על פי מה שנמצא בדברי האחרונים שהוא מגין על פורענות שלא תבא וחושבים זה למצנה גדולה ורוצים פולם להשתתף במצנה זו דודאי ניחא ליה לכל אדם שיהיה לו חלק במצנה.

ונוד פשקנה גורו מן ארונה גבה הפסך מכל השבטים כדאיתא בזבחים דף קי"ז פדי שיהיה לכל ישראל חלק במצנה וכן כל קרבנות צבור באים דוקא משל צבור מטעם זה. והרבה מצינו שהיו מתאנים שיהא המצנה נעשית על ידיהם בפרק קמא דיומא דף י"ב ובמגילה דף כ"ה בחלקו של בנימין היה אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונקנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי ובנימן הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום שנאמר חופף עליו כל היום וכו'.

וכן פיוצא בזה הרבה בתלמוד לכה אין היחיד יכול לעשות המצנה משלו שלא ברצון הצבור: והא דמצינו דבדברים הבאים משל צבור יחיד מתנדב משלו ומסר להו לצבור לרבי יוסי במתניתין פרק ד' דשקלים שומר ספיחים בשביעית נוטלין שחרן מתרומת הלשפה רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם.

אין ראיה מהתם לגדון דידן דהא פלוגתניהו מפורש בפרק הבית והעלייה ד' קי"ח דבחישינו שמה לא ימסרם יפה יפה קמפלגי דרבנן סברי חיישינו שמה לא ימסרם יפה יפה ופירש רש"י דנוח לו שיקרבו משלו ורבי יוסי סבר לא חיישינו וכו'.

וא"כ לא מיבעיא לרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ודאי חיישי הצבור שמה לא ימסרם יפה יפה. אע"ג דביומא פרק שני דף ל"ה מסיק דלא חיישינו דתני התם אחר שפלתה עבודת הצבור פהו שעשתה לו אמו כחונת לבשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לצבור ופריה פשיטא ומסיק מהו דתימא גיחוש שמה לא ימסרנה יפה יפה קי"ל.

הא פתבו התוספות התם דדוקא התם לא חיישינו פיון דכהן גדול הוא מסר ליה יפה יפה דגדול בתורה הוא ויודע שיש למסור יפה וכן לבן בוכרי דאמר כל פהו ששוקל אינו חוטא ומסיק בפרק הקומץ דף כ"א דמיייתי ומסר לצבורא ולא חיישינו לשמה לא ימסר יפה יפה היינו דוק' התם פיון שכל רנוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם הוא גמרי ומסרי יפה יפה יעניין שם בתוספות אבל באיניש דעלמא כמו בגדון דידן ודאי חיישינו לשמה לא ימסרם יפה יפה הא מילתא דפשיטא הוא אלא אפילו לרבי יוסי דסבירא ליה דלא חיישינו לשמה לא ימסרם יפה יפה אפילו באיניש דעלמא מכל מקום בגדון דידן מודה דחיישינו פיון שהוא מקפיד להזכיר שמו על הקדשו ודאי דאית להו לצבורא למיחש דאינו מוסר יפה יפה דאלו היה מוסר יפה יפה לא היה מקפיד להזכיר שמו עליו אף על גב דמצינו שכתבו האחרונים דראוי לעשות פן שיהא לו לזכרון כמו שכתב הרשב"א בתשובה דלעיל ובהג"ה ש"ע י"ד סימן רמ"ט היינו דוקא היכא שמחזיק המצנה לעצמו אף על גב דהקדוש גוף הפלי שיהא לגמרי של הקהל כגון טס של פסח או מנורה של פסח ואין לו רשות פלל בכלי עצמו מכל מקום גוף המצנה החזיק לעצמו לכה ראוי לעשות פן לחקוק שמו על הפלי שיהא לו לזכרון ולכה יכולים הקהל לשנות הפלי למצנה אחרת אפילו כשנחלק שמו עליו משום דלא השאיר לעצמו פלום בפלי רק המצנה ואדעתא דהכי הקדיש לכתחלה שזכות המצנה ישאר לו והרי נשארת לו המצנה

כְּשִׁיחֲלִיפוּ לַמִּצְוָה אַחֲרֵת וּלְדַבֵּר הַרְשׁוֹת אֵינָם רְשָׁאִים לְשָׁנוֹת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ וּכְשִׁינֶחֱקַק שְׁמוֹ עָלָיו הָיָה כְּלֹא נִשְׁתַּקַּע וּבְכִי הָאֵי גִּנְנָא רָאוּ לְהַזְפִּיר שְׁמוֹ עַל הַקְּדוֹשׁוֹ פִּינּוֹן שֶׁהוּא רוֹצֵה שְׁזֹכוֹת הַמִּצְוָה יִשְׁאַר לוֹאֲבָל בִּנ"ד שְׁאִין הַקְּהֵל רוֹצִים שֶׁהַמִּצְוָה תִּהְיֶה שֶׁל יָחִיד אֲלֵא שְׁאֵנּוּ אוֹמְרִים שֶׁהַיָּחִיד מוֹסֵר מִצְוָתוֹ לְצַבּוֹר וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשְׁאַר לוֹ זְכוֹת בַּמִּצְוָה יוֹתֵר מִשְׁאַר יָחִיד שֶׁבְּצַבּוֹר וּכְאֵלּוּ עָשָׂאוּ הַצַּבּוֹר הַמִּצְוָה מִתְחַלֶּה מִשְׁלֵהֶם וְדַאי רָאוּי לוֹ לְהַזְפִּיר שְׁמוֹ עָלָיו דְּלֹא עֲדִיף הוּא מֵאַחַר דָּאם אַתָּה אוֹמֵר דְּעֲדִיף הוּא הָרִי לֹא מְסַר יָפָה יָפָה וְכִינּוֹן דֵּהֲאֵי יָחִיד מִקְפִּיד עַל חֲתִימָתוֹ תַּחַת צִיּוֹר, הַמְּנוּרָה וְדַאי דְּשִׁפִּיר קְאָמְרִי הַצַּבּוֹר דְּחִיּוּשֵׁינּוּ שֶׁלֹּא מְסַר יָפָה יָפָה וִיכוּלִין לְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו כְּדֵי שֶׁהַמִּצְוָה תִּהְיֶה מִשְׁלֵהֶם אַף עַל גַּב דְּמִתְחַלֶּה כְּשֶׁרָאוּ צוּרַת הַמְּנוּרָה עֲשׂוּיָה מִשְׁלֹו שְׁתַּקּוּ וְלֹא מִיחוּ הֵינּוּ מִשׁוּם שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁהוּא מְזַכֶּה לְצַבּוֹרָא הַמִּצְוָה עֲצָמָה וּמוֹסֵר יָפָה יָפָה.

אֲבָל לְבִסּוּף שְׁרוּאִים שְׁרוּצָה לְהַזְפִּיר שְׁמוֹ עַל הַקְּדוֹשׁוֹ וּמִקְפִּיד בְּכַף סוּפוֹ מוֹכִיחַ עַל תְּחִלָּתוֹ שֶׁלְּזֶה נִתְּפָנוֹן מִתְחַלֶּה שֶׁתִּהְיֶה הַמִּצְוָה נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ וְלֹא מְסַר יָפָה יָפָה וְהָא דְּלֹא חֲתַם מִתְחַלֶּה תַּחַת הַצִּיּוֹר מִשׁוּם שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ שִׁיְהִיּוּ מוֹחִים עַל יְדוֹ וְעָשָׂה כֵּן בְּחֻכְמָה שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְרַגְּשִׁים בּוֹ לְכַף הַדִּין עִם הַקְּהֵל לְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו שֶׁלֹּא תִּהְיֶה זְכוֹת הַמִּצְוָה אֲלֵא לְכּוֹלָא דְּצַבּוֹרָא: וְכָל הַנֵּי דְּמִיְיָתִי בְּמִתְנִייתִין פְּרָק ג' דְּיוֹמָא בְּן גְּמְלָא וּבְן קִטִּין וּמוֹנְבִז וְהִלְנִי שֶׁעָשׂוּ כְּלֵי שְׁרַת שֶׁל זֶה בְּפִלְסוֹפִיָּה מְסֻרָה יָפָה יָפָה וְהָיָה כְּאֵלּוּ נִתְּנוּ הַמְּמוֹן לְלִשְׁכָּה וְהַצַּבּוֹר עָשׂוּ כְּלֵי שְׁרַת מִשְׁלֵהֶם וְעַל זֶה הָיוּ הַצַּבּוֹר מְרוֹצִים וְשָׁבְחוּ אוֹתָם.

אֲבָל כְּשֶׁרוּצָה לְחַתּוֹם שְׁמוֹ עַל הַקְּדוֹשׁוֹ נִרְאָה מִדְּעוֹתוֹ שְׁאֵינּוּ מוֹסֵר יָפָה יָפָה וִיכוּלִים הַצַּבּוֹר לְמַחֲוֹת עַל יְדוֹ כְּמוֹ בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ: וְהָא דְּאִין נוֹהֲגִין לְמַחֲוֹת בְּשִׁפְרָא כְּלֵי הַקְּוֹדֵשׁ שֶׁמִּתְנַדְּבִים כְּטַסִּים וּמְנוֹרוֹת שֶׁל כְּסָף וּפְרוֹכֶת לְפָנֵי אַרְוֹן הַקְּוֹדֵשׁ אַף עַל גַּב דְּחוֹתְמִין שְׁמוֹתָם עַל הַקְּדוֹשִׁים הֵינּוּ מִשׁוּם דְּאִין נִדְּבַת הַיָּחִידִים מְבַטֵּל נִדְּבַת הַצַּבּוֹר דִּיכוּלִים לְעֲשׂוֹת הַרְבֵּה טַסִּים וּמְנוֹרוֹת שֶׁל כְּסָף וְלִהְשַׁתְּמֵשׁ בְּפִלְסוֹפִיָּה בְּבַת אַחַת אוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה כְּגוֹן בְּפְרוֹכֶת וְאִין הַצַּבּוֹר נִדְּחִין מִפְּנֵי נִדְּבַת הַיָּחִיד כְּמוֹ כְּאֵן שֶׁצוּרַת הַמְּנוּרָה דְּצַבּוֹר נִדְּחַת לְגַמְרִי מִפְּנֵי צוּרַת הַמְּנוּרָה דִּיחִיד דְּאִין מִשְׁתַּמְשִׁים אֲלֵא בְּאַחַת אַף עַל גַּב דְּגַם בְּשִׁפְרָא כְּלֵי קוֹדֵשׁ כְּגוֹן פְּרוֹכֶת הָיוּ יְכוּלִים הַצַּבּוֹר לֹאמֵר אִין אָנּוּ רוֹצִים שִׁיְהִיּוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בְּשׁוּם פְּעַם בְּשֶׁל יָחִיד אֲלֵא בְּשֶׁל צַבּוֹר אֲפִילוֹ הֵכִי אִין נוֹהֲגִין לְמַחֲוֹת הֵינּוּ מִשׁוּם דְּלֹא נִיחָא לְהוּ לְצַבּוֹרָא לְמַחֲוֹת עַל זֶה דְּאִדְרָבָה נוֹחַ לָהֶם שִׁיְהִיּוּ מִשְׁתַּמְשִׁין לְפְעָמִים גַּם בְּשֶׁל יָחִיד מִשׁוּם דְּאִין לָהּ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל דְּלֹא נִיחָא לִיָּה לְמִיעֵבַד מִצְוָה בְּמִמוּנְיָה וְרוֹצֵה כָּל אֶחָד בְּזֶה בְּאוּלֵי גַם הוּא יוֹכֵל לְהַתְּנַדֵּב דְּבַר מָה אוֹ שֶׁהַתְּנַדֵּב כְּבָר וִיְהִיּוּ מִשְׁתַּמְשִׁים לְפְעָמִים גַּם בְּשֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹחַ לוֹ לְאָדָם לְכַף אִין נוֹהֲגִין לְמַחֲוֹת אֲבָל בְּצוּרַת הַמְּנוּרָה עַל דְּלִתִּי אַרְוֹן הַקְּוֹדֵשׁ דְּאִין יְכוּלִין לְעֲשׂוֹת אֲלֵא אַחַת וְאִם יַעֲשֶׂנָּה יָחִיד תִּהְיֶה זְכוֹת הַמִּצְוָה נִקְרָאת מִצַּבּוֹר וְדַאי יְכוּלִין לְמַחֲוֹת עַל יְדוֹ: וְעוֹד נִרְאָה דְּשִׁפִּיר דְּמִי לְמַחֲוֹת עַל הַיָּחִיד שֶׁבָּא לְחַתּוֹם תַּחַת צוּרַת הַמְּנוּרָה בְּדִלְתִי אַרְוֹן הַקְּוֹדֵשׁ מִשׁוּם דְּנִרְאָה לְצַבּוֹר דְּבַר חֲדוּשׁ וְתִמוּהַ וּמְסַתְּפִלִין הַכֹּל בּוֹ וְאִיכָּא לְמִיחָשׁ דְּיִסִּיחוּ דְּעַתָּה מִן הַתְּפִלָּה דְּהָרִי אִין פּוֹתְחִין אַרְוֹן הַקְּוֹדֵשׁ אֲלֵא לְפִיּוּטִים וְתַפְלוֹת שֶׁצָּרִיכִין כְּוֹנְנָה גְּדוּלָּה כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי פְּתִיחַת אַרְוֹן הַקְּוֹדֵשׁ תִּתְעוֹרֵר הַכְּוֹנְנָה.

וְגַם הַתְּפִלָּה רְצוּיָה וּמְקוֹנְבֶּלֶת הִיא עַל יְדֵי ס"ת כְּמִבְּוֹרָא בְּכַמְּהָ דְּנִוְכְתִין וּכְשִׁיְהִיּוּ מְסַתְּפִלִין בְּחִתִּימָתוֹ יִסִּיחוּ דְּעַתָּה מִן הַתְּפִלָּה וְרָצִיָּה לְזֶה מִמִּתְנִייתִין וּגְמָרָא פְּרָק ג' דְּמַגִּילָה דְּף כ"ד

כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו וכו' מפני שמסתכלין העם בו ובגמרא תנא מומין שאמרו פניו ידיו ורגליו וכו' ופירש רש"י הטעם לפי שהשכינה שורה על ידיהן ובמום שברגליו פירש רש"י מתוך שפהן חולץ מנעליו אם יש בו מום יסתכלו בו ומתוך כך רואים את ידיו.

עכ"ל.

אבל הרמב"ם לא פירש כך אלא הטעם הוא מפני שהעם מסתכלים בו ויסיחו דעתם מן התפלה. וכן משמע מדברי הטור בא"ח סימן קכ"ח אף על גב דכתב סתמא מפני שהעם מסתכלין ולא פירש יותר מכל מקום גלמוד הסתום מן המפורש דלעיל מיניה הביא דברי הרמב"ם שכתב וז"ל בפעם שהפנהים מברכין העם לא יביטו בהם ולא יסיחו דעתם וכו' וכתב הב"י והוא מדאמרין בירו' בפ' הקורא שאסור להסתכל בפנהים בפעם שהם מברכים את העם משום היסח הדעת ומשם יש ללמוד שגם הפנהים לא יסתכלו בעם כדי שלא יסיחו את דעתם וכל דכן הוא וכו'.

הרי משמע דתרונייהו הסתפלות פנהים בעם ועם בפנהים קדא טעמא אית להו משום היסח הדעת והכי נמי איכא למיחש בגדון דידן שיהיו העם מסתכלין בהתימתו ויסיחו דעתם מן התפלה: ומהאי טעמא כתב הרמב"ם בתשובה הביאו ב"י בא"ח סימן צ' דאין להתפלל נגד בגדים המצויינים בכותל כדי שלא יהא מביט בצייורים ולא יכוון בתפלתו וכו' ופסק כך בש"ע.

וכן כתב נמי הרב בהג"ה התם שלא לצור ציורים בספרים שמתפללים מהם שלא יתבטל הפנונה והוא ממרדכי ריש פרק כל הצלמים ואני ראיתי כך בתוספות ביומא פרק הוציאו לו דף נ"ד בד"ה פרוכים וכו' וז"ל נשאלתי על אותם שמצייירים במחזורים צורת חיות ועופות אם יפה עושים אם לאו והשבתי נ"ל דנדאי לא יפה עושים שמתוך שמסתכלים בצורות הללו אין מכוננין לבם וכו': וגדולה מזאת מצאתי בפסקי תוספות דפרק הוציאו לו שמוסיף אף בבית הכנסת אסור לצייר ציורים לכתחלה מהאי טעמא וז"ל אין טוב לצייר מזמורים ובית הכנסת וכו' הרי מבואר דחששו להיסח הדעת מחמת ציורים ומכל שכן שיש לחוש להיסח הדעת מחמת חתימתו דתמיה' טפי: ואע"ג דהאינדנא רגילין במקצת מקומות לייר צורת על פותלי בית הכנסת ורגילין לחתום תחת פיוטים ומזמורים שכותבים על פותלי בית הכנסת ואין חוששין להיסח הדעת אף על גב דלאו שפיר דמי למיעבד כך לכתחלה כדאיתא בפסקי תוספות דלעיל.

מכל מקום פיון שפכר נהגו כך נראה לי ליישב מנהגם דלא חששו להיסח הדעת משום דמסתכלים בצייורים מיד פשבאים לב"ה קודם התפלה ודשין בהם ותו אינם מסתכלין בהם בשעת התפלה: ומהאי טעמא נמי אין לחוש להיסח הדעת מצורת המנונה עצמה שבודלתי ארון הקודש משו' דדשין בה מפני שמצויין צורת המנונה על הכותלים וגם בתחלת סדורי תפלות ומסתכלים בה שלא בשעת התפלה.

ותו לא מסתכלי בה בשעת התפלה. אבל פשיחיתום היחיד שמו תחת צורת המנונה נראה להו דבר חדש ולא פתחו אלא בשעת תפלה ויהיו מסתכלים בהתימתו ויסיחו דעתם מן התפלה.

מה שאין פן בצורת המנוח' עצמו שפבר דשין בה כמו שבארנו פבר: ואין להקשות לפי דברי הרמב"ם דאיסור הסתכלות בפנהי הנה מפני היסח הדעת אם פן למה חששו דוקא בכהן בעל מום והיינו בנשיאות פפים דוקא ולא חששו לכל בעל מום שיהא אסור לו לילה לבית הכנסת להתפלל דשמא יהיו מסתכלים בו ויסיחו דעתם מן התפלה בשלמא לפירוש רש"י דהטעם הוא משום שהשכינה שרויה על ידיהם אתי שפיר דלא אסרו אלא לכהן בעל מום בשעת נשיאות פפים.

אלא להרמב"ם קשיא למה לא אסרו לכל בעל מום שלא ילך לבית הכנסת היינו משום דאין יכולין להסתכל בו בבית הכנסת אלא הסמוכים אליו והם יכולי להסתכל בו מיד כשבאים לבית הכנסת קודם שמתפללים ותו לא יסתכלו בו בשעת תפלה.

אבל פהו בעל מום הנושא את פפיו עומד נגד פל העם ואפילו הרחוקים ממנו שלא היו יכולים להסתכל בו קוד' לכן יכולים עתה להסתכל בו ודאי דאיכא למיחש להיסח הדעת. והוא הדין נמי בגזון דידן שחתימת שמו של היחיד פחת צורת המנוחה בדלתי ארון הקודש הוא נגד פל העם ונראה להו דברחדש ומתמיהים והכל מסתכלין בו ואין חתימתו נראית אלא בשעת התפלה ולא קודם לכן.

לכך ודאי יש לחוש להיסח הדעת שמתוה שיהיו מסתכלין בו יסיחו דעתם מן התפלה: שאלה נ"א מאיר עינים. רובץ בין המשפתיים.

מחזיק בעץ חיים. בר לבב ונקי פפים.

האלוף התורני כמהר"ר מאיר יצ"ו. בעזרו רוכב שמים: על אשר שאל מכ"ת ממני הלכה למעשה שרוב אנשי הקהלה עושין יין שרף מפירות רטובים שקורין קריכ"ן ויש שקורין אותן פלוימ"ן ורובן פכולן הם מתולעים אי שרי או לא ודעת מכ"ת נוטה לאיסור אמרתי להשיב למכ"ת בקצרה פי פח ההיתר עדיף ושרי לכתחלה פינו שחיין שרף הנעשה מפירות אינו אלא מהטעם היצא מהפירות ולא מממשות הפירות ואין פאן חשש ממשות התולעת אלא טעם התולעת.

אף על גב דטעם פעיקר מפל מקום נתבטל טעם התולעת בטעם הפרי דאין לה פרי שאין בה ששים נגד טעם התולע כף פסק מהר"ם הביאו ב"י סימן פ"ד בי"ד וכן הוא בתשובת הרא"ש פל"ב סימן ג' ואחריו נמשכו פל האחרונים: ואפילו לדברי החולקים על מהר"ם הביאם תרומת הדשן סי' קע"ב.

ומהרש"ל באיסור והיתר שלו סי' מ"ו וסבירא ליה דאין ששים בפרי נגד תולעת היינו דוקא בפירות קטנים כגון ווי"ניקשל וקי"רשן גודגנית וכיוצא בהם אבל פירות גסים פתפוחים וכגון פירות אלו קרי"כן ופלוי"מן ששהם גסין הפל מודים למהר"ם דיש בהם ששים נגד התולע פמבואר בדבריהם ולכך שרי היינו שרף הנעשה מהם ואין פאן מבטל איסור לכתחלה פינו שאין מכוננים לבטל טעם התולע ואין מכוננים אלא להוציא טעם מן הפרי.

והכי פסק הטור א"ח בהלכות פסח סימן תנ"ג גבי חיטין שאכלו מהם עכברים וז"ל ועוד אפילו אם יש בהם נשוכין אינו אחד מאלה ומתבטלין הם כשיטחו ואין פאן משום מבטלין איסור לכתחלה שאינו טוחן פדי לבטלם.

עכ"ל הטור: וכן הביא נמי ב"י ב"ד בסימן פ"ד בשם א"ח ונ"ל מעש' שגפלו נמלים בכלי הדבש והורה שיחמם הדבש עד שיהא נתה ויסגנו וכו' ואין פאן משום מבטל איסור שאין פוננתינו אלא לתקן הדבש עכ"ל.

הרי שלא הצריך אלא לסגן כדי שלא יהא מממשות האיסור בעין אבל הטעם נתבטל ואין פאן מבטל האיסור לכתחלה כיון שאינו מתכונן לכך הוא הדין נמי בגדון דידן שאין שום ממשות מפירות ותולעים ביין שרף אלא הטעם מהם וטעם של תולעים נתבטל ואין אנו מכוננים לבטל הטעם דבר פשוט הוא דשרי: ומהאי טעמא נמי פסק מהר"ם לובלין בתשובה סימן כ"ז בכישות שהתליע דשרי להטילו לשכר ע"ש.

ארף על גב דלא התיר אלא מדוחק משום הפסד מרובה ומשום דלא אפשר להו בלא שכר כמבואר שם היינו דוקא התם היכא דאיכא חשש איסור מממשות התולעים דגופן נתרסק ומתבטל בשכר אבל בנ"ד דליכא חשש ממשות איסור דיין שרף אינו אלא מן הטעם ונויעה הינצא מהפירות ומהתולעים ודאי דשרי אפילו שלא בהפסד מרובה ובלא שעת הדחק כיון דטעם התולע בטיל בפירי ואין פאן מבטל איסור לכתחלה כיון דאין מכונניו לבטל וכדפרישית.

ומכל שפן פדאיכא בהדיהו נמי קצת פירות שאינם מתולעים דפשוט הוא דטעם התולעים מתבטל דהכי פסק בת"ח פלל וסימן מ"ו יענין שם: אע"ג דבש"ע סימן פ"ד מיייתי יש מי שאומר שאין להתיר אלא בנמצא ג' או ד' אבל ביותר הפל איסור התם דוקא משום דחיישינן שפא לא נתרסקו ולא נמחו כמו שכתב הר"ן בשם הראב"ד הביאו ב"י שם ונ"ל ודע שזה שכתב הראב"ד דאם קצת נמצאו בקדירה וכו'.

כתבו הר"ן בפירק אלו טרפות וכו'. מיהו כתב הראב"ד אבל ג' וד' הפל איסור ולא סגי ליה בזריקתו כיון שנמצאו שם כל כך הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא למימר שפא נימוחו ובטלו משום חד ספיקא לא שרינו להו.

והדעת מכרעת כדבריו עכ"ל. הרי מבואר מדבריו דלא החמיר אלא משום דחיישינן דילמא לא נימוחו.

אבל בגדון דידן דליכא חשש זה מממשות איסור דאין יין שרף נעשה מגוף הפירות אלא מן הטעם הינצא מהן ודאי דשרי כיון שנתבטל הטעם. וזה נראה לי ברור.

הנראה לעניות דעתי כתבתי: שאלה נ"ב שוב פאו בשאלה על הלוטורג שעושין מן הפירות שקורין קריכ"ן ויש קורין אותם פלוי"מן. ובמדינת הגלוי קורין אותו פאווי"דלי שעושין מן הפירות הג"ל היאך אנו אוכלין אותו כיון שאנו רואים שהרבה מן הפירות הג"ל הם מתולעים יותר מן הרוב בנדאי.

והפאווי"דלי נעשית מגוף הפירות שמבשלים אותם ומרסקים אותם בבקישול והתולעים עצמן מתבשלים בתוכן ומתרסקים בין הפירות: וזאת אשר השבתי להם. כבר הנה זה לעולמי נמצא באיסור והיתר דמהרש"ל סימן מ"ו ונ"ל.

תמיה גדולה בעיני על מה סמכו העולם לעשות אותו לטוור"ג שקורין בארצנו פאווי"דלי מגודגניות שקורין וויי"נקשולן או מקי"רשן שהן קטנים ומבשלין אותם עד

שָׁהם נִימוּחִין מִבְּלֵי בְּדִיקָה וְכוּ' יַעֲוִינָן שֶׁם הָעוֹלָם מְדַבְּרֵי הוּא אִם אַחַר הַבְּשׂוּל נִרְאָה הָרִיעוּתָא מְגַרְעִינוּ שָׁהם נְקוּבִים וְהֵם יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים יֵשׁ לְאַסְוֵר.

וְהָאֵרִיף שֶׁם בְּכַמָּה צְדָדִים לְהַתִּיר פִּינּוּן שְׁמֵהּ"ם פֶּסֶק שְׂאִין לֵה פִּירֵי שְׂאִין בּוֹ שְׁשִׁים כְּנֶגֶד הַתּוֹלַע וְלֹא חוֹלֵק בֵּין גְּדוּל לְקֶטַן. וְסוֹף דְּבַרְיוֹ אִם נִרְאָה הָרִיעוּתָא שְׁשִׁים בָּהֶם מְתוֹלְעִים יוֹתֵר מִס' קָשָׁה לוֹ לְהַתִּיר.

יַעֲוִינָן שֶׁם: אֲמַנְם כֹּל דְּבַרְיוֹ אֵינּוּ אֶלָּא בַּפְּאוּוִי"ד לִי הַנְּעֻשִׁית מִפִּירוֹ' קִטְנִים כְּגוֹן גּוֹדְגָנִיּוֹת שְׁקוּרִין וּוּיִי"נְקִשֵׁל וְקוֹ"רֶשֶׁן דְּסַבִּירָא לֵהוּ לְרֹב מִן הָאֲחֵרוֹנִים שְׂאִין הַפְּרִי שְׁשִׁים נֶגֶד הַתּוֹלַע שְׁבַתּוֹכוֹ.

אֲבָל הַפְּאוּוִי"ד לִי בְּמִדְיָה זֹו שְׂאִין' נְעֻשִׁית אֶלָּא מִפִּירוֹת גָּסִים כְּגוֹן קִרִי"כֵן שְׁקוּרִין פְּלוּי"מֵן דְּהַפֵּל מוֹדִים שְׁשִׁים בְּפִירֵי שְׁשִׁים נֶגֶד הַתּוֹלַע וְדַאי דְּשָׂרִי. וְלֹא מִיבְעֵיָא אִם נְעֻשִׁית עַל יְדֵי גוֹיִם דְּשָׂרִי מִשׁוֹ' שְׁנַתְּבַטֵּל טַעַם הַתּוֹלַע וְכִינּוּן דְּנַתְּבַטֵּל עַל יְדֵי גוֹי שָׂרִי.

אֶלָּא אִפִּי' אִם נְעֻשִׁית עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל נְמִי שָׂרִי. וְכֹל שְׂכַן הוּא דְּשָׂרִי מִשׁוּם שְׁכַפְּעוּשִׁין הַפְּאוּוִי"ד לִי פּוֹתְחִין הַפְּרִי וּמְשַׁלִּיכִין הַגְּרָעִין מִתּוֹכוֹ וְאִזּוּ כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל רּוֹאֶה פִּירֵי מְתוֹלְעַת זוֹרֵק הַתּוֹלַע עִם הַגְּרָעִין לְחוּץ וְאִם כֵּן הוּי סֶפֶק אִי הוּא כֵּן אִיסוּר כֶּלֶל אִף עַל גַּב דְּרַבְּנָן הֵם מְתוֹלְעִים אֲפָשֶׁר שְׁזַרְקוּם וְאִם תִּמְצָא לּוֹמֵר דְּלֹא זַרְקָם הֲרִי נַתְּבַטֵּל וְשָׂרִי.

וְלֹא דְמִי לַפְּאוּוִי"ד לִי דְמִיִּירִי בְּהַ מְהַרְשָׁ"ל בְּסִימָן מ"ו דְּמַחְמִיר כְּשִׂרְוִין שְׁשִׁים בָּהֶם מְתוֹלְעִים יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים דְּהֵתָם נְעֻשִׁית מִקוֹ"רֶשֶׁן אוֹ וּוּיִי"נְקִשֵׁל שְׂאִין דְּרַכְּסָה לְפַתּוּחַ אוֹתָם אֶלָּא מְבַשְׁלִין אוֹתָם כֶּף וּמְרַסְקִין אוֹתָן וְאַחַר הַבְּשׂוּל וְהַרְסוּק מִפִּירֵי הַגְּרָעִינִין מֵהֶם עַל יְדֵי סִימָן הֵתָם הוּא דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְטַעַם הַתּוֹלְעִים וְכִינּוּן שָׁהם קִטְנִים וְסַבִּירָא לֵהוּ לְמַקְצֵת רַבְּנוֹתָא דְאִין בְּפִירֵי שְׁשִׁים לְבַטֵּל הַתּוֹלַע שְׁבַתּוֹכוֹ לְכַף יֵשׁ לְהַחְמִיר.

אֲבָל בַּפְּאוּוִי"ד לִי דִידֵן שְׁעוּשִׁין מִן הַפְּלוּי"מֵן וְקִרִי"כֵן דְאִיכָּא תְּרִיתֵי לְטִיבּוֹת' חֲדָא דְּפּוֹתְחִין אוֹתָם וְרַגִּילִים לְזַרוֹק הַתּוֹלְעִים וְאִידָף שְׂאִין לֵה פִּירֵי שְׂאִין בְּהַ שְׁשִׁים נֶגֶד הַתּוֹלַע וְדַאי דְּשָׂרִי לְכַתְּחִלָּה וְאִין כֵּן אִיסוּר כֶּלֶל: וְעוֹד אוֹמֵר לִי לְבִי דְאִין הַתּוֹלְעִים מְצוּיִין בַּפְּלוּי"מֵן וְקִרִי"כֵן אֶלָּא בְּאוֹתָן שְׁנִלְקָטִים תַּחֲלַת גְּמַרְבִּישׁוּלָן.

אֲבָל לֹא בְּנִלְקָטִים בְּסוֹף גָּמֵר בִּישׁוּלָן וְהַפְּאוּוִי"ד לִי שְׁעוּשִׁין מֵהֵן עוּשִׁין דְּנֻקָּא מְאוּתָן הַנִּלְקָטִין בְּסוֹף גָּמֵר בִּישׁוּלָן וּבְאוֹתָן לֹא נִמְצְאוּ אַחַת מִק' מְתוֹלְעִים. וּפִירוֹת בְּיָשִׁים יוֹכִיחוּ דְחֻזִּינּוּ שְׂאִינּוּ מְתוֹלְעִים אַחַת מִק' וְאִין זֶה כִּי אִם שְׂאוֹתָן הַנִּלְקָטִים תַּחֲלַת גָּמֵר בִּישׁוּלָן רַגִּילִים לֵהוּיּוֹת בָּהֶן הַרְבֵּה מְתוֹלְעִים אֲבָל לֹא אוֹתָן הַנִּלְקָטִים בְּסוֹף גָּמֵר בִּישׁוּלָן.

לְכַף אִין שׁוּם חֲשֵׁשׁ אִיסוּר מִצַּד זֶה בַּפְּאוּוִי"ד לִי שְׁלָנוּ מִקִּרִי"כֵן וּפְלוּי"מֵן: אֶלָּא שְׁשֻׁמְעֵתִי קִצָּת מִפְּקָקִי שַׁפְּאוּוִי"לִדִי שְׁעוּשִׁין הַגּוֹיִם מוֹשְׁחִין הַדּוּד שְׁמִבְשָׁלִין בְּתוֹכָהּ בְּשׁוּמֵן חֲזִיר אוֹ בְּחֵלֶב. וְחֻזְרָנוּ מֵהִיהוּדִים הַכְּשָׁרִים שְׁיֻדְעִים שְׂאִין עוּשִׁין כֵּן.

אֶלָּא מוֹשְׁחִין בְּמִים חֲמִין וְאִם כֵּן אִף עַל פִּי שְׁאֲפָשֶׁר שְׁמִיעוּטָא מֵהֵן מוֹשְׁחִין בְּחֲזִיר אוֹ בְּחֵלֶב. עַכ"ל מְקוּם בְּתֵר רַבָּא אֲזֵלִינוּ וְגַם פִּינּוּן דְּלֹא שְׁמַעְנוּ מִשׁוּם אָדָם שְׂרָאֶה שְׁעוּשִׁין כֶּף אַחְזוּקִי אִיסוּרָא לֹא מְחַזְקִינוּ.

ואדברבה רופן של גוים מכחישים הדבר הזה ואומרים פי אסור להם לעשות כן מפני שבימי העינוי שלהם אסור להם לאכול שומן וחלב. הרי נתבאר שאין חשש אסור בפאווי"דלי שעושים במדינה זו מפירות קרי"כן ופלו"מ.

וגם בישול גוים אין בה. כדכתב מהרר"מא בהג"ה סימן קי"ג מי"ד דנאכלין כמות שהם חיים.

והדברים אלו ברורים אין בהם תו פקפוק. הנראה לעניות דעתי פתבתי: שאלה נ"ג מעשה באשה אחת בעולת בעל שיצא עליה קול שזינת' תחת בעלה עם אחד.

והושיב הבעל ב"ד וחקר אחר הדבר ולא מצא בה ערות דבר על פי עדות רק דברים מכווערים ראו בה אבל לא בדבר שאמרו בפרק כיצד דף כ"ד בשמעתי דנטען פגון שרוכל יוצא וכו' או רוק למעלה מן הפילה וכו'.

ולא הנה בעלה יכול להוציאה. אלא שאחרי כן חקרו ממנה אביה ואמה שתמן תודה לה'. ככן צעקה בקול מר ואמרה אמנה אנכי חטאתי עויתי פשעתי. והאמין הבעל לדבריה ופטר בה בגט פשר.

ואחרי כן באת האשה והיא לפני וצעקה בקול מר בבכיה גדולה ובידיה פרשה. ואמרה אוי לה לאותה פלימה ובושה.

שנתפתחה ביצר הרע הקשה. כי היתה לאיש קדשה.

פעמים באונס ופעמים ברצון היתה לו דרושה: לא פעם ושתיים ושלשה: כי אם פעמים רבות היתה לפניו פבושה. ובחטא הזה נשתרשה ותעל צחנתה ובאשה ועתה מתחרטת ולבשה רוח חדשה: להקריב אל הקדושה.

ומהטומאה תהיה פרושה. ורצונה לעשות תשובה שלימה בעינויים וסגופים ותענייתים לעגות את נפשה: אולי יסלח לה ה' ותהיה כבירה חדשה: ככן את קולה שמעתי.

ומתוך ספרי הקדמונים חפשי. ומתוכם דרכי התשובה לקטתי.

הגם פי אינה יכולה לעשות התשובה מיז פי מעוברת היא. מפל מקום הקבלה שמקבלת על עצמה עתה לעשות תשובה אחרי כן כשתוכל מהני לה כדאיתא פרק קמא דמענית דף ח' בימי רבי זירא גזר שמדא וגזר דלא למיתב בתעניתא אמר להו רבי זירא ניקבליה עילוןן ולכי בטל שמדא ליתביה: אמרי ליה מנא לך הא אמר להו דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת לבבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ע"כ הרי מבואר דהקבלה מהני: והנה התשובה מאשה הזאת קשה מאוד מפני שהיתה נבעלת ברצון לבועל ואוסרת את עצמה על בעלה והיתה נהנית מטעם מים גנובים ומתקו ועשתה כן פעמים הרבה ואמרו רבותינו ז"ל בפרק קמא דחגיגה דף ט' אינהו מענות אשר לא יוכל לתקן זה הבא על אשת איש ואוסר את האשה על בעלה נטרד מן העולם והלך לו.

והאשה הזאת נבעלת ברצון ואוסרת את עצמה על בעלה הרי היא בכלל מענות אשר לא יוכל לתקן: ועוד מטעם אחר תשובתה קשה שהיתה מנאפת כמו שמונה חדשים וכמו ארבעה חדשים שנתעברה ואפשר שנתעברה מן הנואף והולד ממזר.

ובהדיא איתא התם בחגיגה במתניתין איזהו מענות אשר לא יוכל לתקן זה הבא על ערוה והוליד ממנה ממזר והיינו אפילו באשה שהיא פנויה שלא אסרה על בעלה אלא שהיא ערוה לו כגון שבא על אחותו והוליד ממנה ממזר: ואע"ג דלולד עצמו לא מחזקינן לממזר ואפילו ספק ממזר לא הוי משום דרוב בעילות תולין בבעל כדאיתא בסוטה סוף פרק ארוסה דף כ"ז ומכל שכן באשה זאת שלא נמצאו בה עדים כלל ואפילו עדי כיעור לא הוו בה רק שהיא הודית מעצמה ושמה משקרת אלא שענינה נתנה באחר כדאיתא בשילהי גדרים באומרת טמאה אני לה דלא מהימנת משום דחיישינן שמה עיניה נתנה באחר: מפל מקום לגבי דידה שצריכה לעשות תשובה והיא עצמה יודעת האמת שזינתה תחת בעלה ודאי שצריכה לעשות תשובה גם על זה שמה נתעברה מן הנואף והולד ממזר: ולא מהני לענין זה מה שאמרו שתולין רוב בעילות בבעל: דנדאי לאחזוקי לולד לממזר מהני הרוב שתולין רוב בעילות בבעל.

ולא מחזקינן לולד לממזר: אבל לענין תשובה ודאי צריכה למיחש אפילו למיעוט דילמא נתעברה מהנואף וכבר כתבו הפוסקים דספק עבירה צריף יותר תשובה מנדאי עבירה. וראיה מאשם תלוי.

מפני שיותר מתחרט על נדאי עבירה מעל ספק: ועוד דבכי האי גוונא שפבר נתגרשה מבעלה והיא אומרת שזינתה כשהיתה תחת בעלה ונתעברה אפטר דחיישינן על פי הדין לולד שהוא ממזר.

דליכא למימר שהיא משקרת ואומרת כף מפני שנתנה עיניה באחר. שהרי כבר נתגרשה ואי איתא דלא זינתה למה היא אומרת עמה שזינתה.

אף על פי דאפשר כשהיתה עדיין תחת בעלה שאומרת כן משום שנתנה עיניה באחר מפל מקום אחר שפבר נתגרשה למה אומר' כף מה לה ולצרה זו לקבל על עצמה סגופים ניסורים אי לא היתה מונה.

וכן כתב מהר"מ פדוואה בתשובה סימן ל"ד דכשנתגרשה ואומרת שזינתה תחת בעלה לא אמרינן שמה נתנה עיניה באחר ע"ש: ואי אומרת כף משום שלא יתקלקל עליה בעלה הראשון ויאמר אלו הייתי יודע שאין הקול אמת לא הייתי מוציא אותה וכו': הא התקינו רבותינו ז"ל שאומרים לו הוי יודע שהמגרש משום שם רע אל יחזירנה עולמית כדאיתא בגיטין דף מ"ו אלא נדאי שאומרת אמת ואם כן חיישינן גם לולד שהוא ממזר ולא מהני הרוב לומר שתולין רוב בעילות בבעל דעד כאן לא אמרו שתולין רוב בעילות בבעל אלא היכא דליכא אלא קול בעלמא והיא מכחשת.

אבל היכא דנדאי זינתה לא מהני הרוב ותדע שהרי אמרו ואם היא פרוצה חוששין לולד דאיתא בסוטה פרק ארוסה התם דף כ"ז. בעי רב עמרם היתה פרוצה ביותר מהו וסלקא בתיקו.

ופסק הטור א"ה סימן ד' לחומרא דחוששין לנולד: הרי אפילו בפרוצה חוששין לנולד מפל שכן בנדאי זינחה כגון הך שאומרת לאחר שנתגרשה שהיתה מזונה כבר כשהיתה תחת בעלה נדאי קושטא קאמרה דמה לה ולצרה זו וכו' כדפירש מפל שכן דחוששין לנולד שהוא ממזר: לכה תשובתה קשה: ואפילו אם תמצא לומר דאין חוששין לנולד הא כבר בארנו שמכל מקום שלגבה דינדה שצריכה לעשות תשובה נדאי שצריכה תשובה גם על זה שמא נתעברה מהנואף לכה תשובת' קשה: ועוד יש באשה הזאת חשש על הנולד יותר מבנשים אחרות: פיון שהאשה הזאת היתה יושבת תחת בעלה שמים עשרה שנה ולא ילדה ועתה נתעברה: חזקה שנתעברה מן הנואף וגרע פח הרוב שתולין רוב בעילות בבעל: כן סדרתי לה סדר תשובה כפי אשר הורני מן השמים ע"פ מה שמצאתי בספרים ברוקח.

ובתשובת מהרי"ו סי' י"ב. סדר הוידוי.

ותעני' וסיגופים. ועיננויים ופרישות ואם תעשה פן וסר עונה וחסאמה תכופר: שאלה נ"ד אהד אמר לחבירו בפני רבים על בתו שאיננה בתולה.

ונה תובע עלבון בתו. והוא מתרץ דבריו שלא היה פונתו אלא לומר שאיננה בתולת דמים שכבר גדלה ובגרה וראתה אבל לא שאיננה בתולה מפני שנבעלה ח"ו ואיננה בתולת בתולים אלא שאיננה בתולה מבתולת דמים והכי איתא במתניתין פ"ק דנדה איזו היא בתולה פל שלא ראתה דם מימיה אם יוכל לתרץ דבריו פן או לא: תשובה דבר פשוט הוא דלא מהניא ליה האי תירוצא.

ולא מיבעיא לדעת ה"ש אומרים דמיייתי הרב בהגהות ש"ע מטור ח"מ סימן ת"ך בדין מי שקרא לחבירו פסול דאינו יכול לתרץ דבריו לומר דפסול מחמת קורב' קאמר דהוא הדין נמי כאן אינו יכול לתרץ דבריו.

אלא אפילו לדעת הראשונה דמיייתי התם היינו מהרי"ו בתשובה סימן כ"ח דסבירא ליה דיכול לתרץ דבריו דפסול מחמת קורב' קאמר. מודה כאן בנדון דידן שאמר על בת חבירו שאיננה בתולה דלא מהניא ליה האי תירוצא.

ומה שרצה להסתייע ממתניתין פרק קמא דנדה וכו' לא זו דלא הוי ליה סייעתא אלא הוי ליה תיובתא: איתא התם פרק קמא דנדה דף ח' ע"ב תנו רבנן נישאת וראת' דם מחמת נישואין ילדה וראתה דם מחמת לידה.

עדיין אני קורא לה בתולה. שהרי בתולה שאמרו בתולת דמים ולא בתולת בתולים ופרי' איני וקאמר רב פהנא תנא ג' בתולות הן בתולת אדם בתולת קרקע בתולת שקמה וכו' ואם איתא ליתני נמי הא אמר רב נחמן בר יצחק פי קתני מידי דלית ליה שם לנוי אבל מידי דאית ליה שם לנוי לא קתני.

פירש רש"י שם לנוי כגון בתולה דמתניתין לאו בתולה סתם מיקריא אלא בתולת דמים דסתם בתולה בנשים היינו בתולת בתולים וכו'. עכ"ל: הרי מבואר דבתולה סתם משמע טפי בתולת בתולים מבתולת דמים.

שְׁהָרִי מְסִיק דְּבַתּוּלַת דְּמִים אֵית לֵיה שֵׁם לְוִי וּבַתּוּלַת בְּתוּלִים לֵית לֵיה שֵׁם לְוִי וְכַדְפִּירֵשׁ רַש"י בְּהֶדְיָא דְסֵתָם בְּתוּלָה הֵינּוּ בְּתוּלַת בְּתוּלִים וְכִינּוּ דְהָכִי הוּא הָרִי מוּכַח מְקַל וְחוּמ' דְּבַתּוּלָה מִבְּתוּלִים מִיקָרִי בְּתוּלָה אַעפ"י שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה מְדָמִים דְּהַשְׁתָּא בְּנִישְׁתָּא וְרַאֲתָה דָם מְחַמַּת תְּשַׁמִּישׁ שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה מִבְּתוּלִים קְאָמַר עֲדִינּוּ אֲנִי קוּרָא לָהּ בְּתוּלָה פִּינּוּ שְׁהִיא בְּתוּלָה מְדָמִים מְקַל שְׁפִן כְּשִׁהִיא בְּתוּלָה מִבְּתוּלִים דְּמִיקָרִי בְּתוּלָה אַף עַל פִּי שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה מְדָמִים וְאִם כֵּן דְּמוּכַח מַק"ו שְׁבַתּוּלָה מִבְּתוּלִים מִיקָרִי בְּתוּלָה אַעפ"י שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה מְדָמִים הִיאָּהּ יָכוֹל זֶה לְתַרְצֵן דְּבָרֵיו שְׁמָהּ שְׁאָמַר שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה הֵינּוּ שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה מְדָמִים הָא פִּינּוּ שְׁהִיא עֲדִינּוּ בְּתוּלָה מִבְּתוּלִים שְׁפִיר מִיקָרִי בְּתוּלָה כְּדְמוּכַח מְסוּנְגִיא זֹו וְלָמָּה אָמַר עֲלָהּ שְׁאִינְנָה בְּתוּלָה: וְלִיכָּא לְמִימַר כִּינּוּ דְכָבֵר גְּדֻלָּה וְנִתְבַּגְּרָה לָא מִיקָרִי בְּתוּלָה שְׁהָרִי אֲסוּרָה לְכַהֵן גְּדוּל כְּדִיאֲתָא בְּמַתְנִיתִין פֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דָּף נ"ט כַּהֵן גְּדוּל לָא יִשָּׂא אֶלְמָנָה וְכו' וְלֹא יִשָּׂא אֶת הַבּוֹגֶרֶת כּו'.

וְעוּד תְּנִיא בְּפֶרֶק אֱלוּ נְעֻרוֹת דָּף ל"ו הַבּוֹגֶרֶת אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים וְכו' וְאִם כֵּן מִשְׁמַע דְּשְׁפִיר מְתַרְצֵן דְּבָרֵיו דְּלֹא מִיקָרִיא בְּתוּלָה כִּינּוּ שְׁפִכֵּר נִתְבַּגְּרָה הָא לֵיתָא דְאֲדַרְבָּה מִהֶתָּם מוּכַח דְּבּוֹגֶרֶת מִיקָרִיא בְּתוּלָה דִּילִיף הֶתָּם בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דְכַהֵן גְּדוּל לָא יִשָּׂא בּוֹגֶרֶת שְׁפִלוּ בְּתוּלִיָּה מְדַכְתִּיב וְהוּא אֲשֶׁה בְּבַתּוּלִיָּה יָקוּחַ דַּס"ל בְּתוּלָה אֲפִילוּ מְקַצַּת בְּתוּלִים מִשְׁמַע וְכַתִּיב בְּתוּלִיָּה פֶּרֶט לְבּוֹגֶרֶת הָרִי מוּכַח אַף עַל פִּי שְׁהִיא בּוֹגֶרֶת וְכֵלּוּ מְקַצַּת בְּתוּלִיָּה אֲפִילוּ הָכִי מִיקָרִי בְּתוּלָה דְּבַתּוּלָה אֲפִילוּ מְקַצַּת בְּתוּלִים מִשְׁמַע אֲלֵא דְהַתּוּרָה כְּתִיב מִיעוּט בְּתוּלִיָּה לְמַעַט כְּכַהֵן גְּדוּל בּוֹגֶרֶת כִּינּוּ שְׁאֵין לָהּ כָּל הַבְּתוּלִים וּמְדִיאֲצֻטְרִיף לְמַעוּטֵי בַכ"ג שְׁמַע מִינְיָה דְּבַתּוּלָה מִיקָרִיא אֲפִילוּ כְּכֵלּוּ מְקַצַּת בְּתוּלִיָּה כְּגוֹן בּוֹגֶרֶת וְהָא דְתִנְיָא בְּפֶרֶק אֱלוּ נְעֻרוֹת הַבּוֹגֶרֶת אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים הָא מְסִיק הֶתָּם וְקָאֻמַר אִי דְקָא טַעֲנִין טַעֲנַת דְּמִים שְׁלֵא מְצָא לָהּ דָּם בְּבַעֲלִיָּה הָכִי נְמִי דֵאִית לֵיה טַעֲנַת בְּתוּלִים וְהָכִי בְּמֵאֵי עֶסְקִינּוּ דְקַתְנִי אֵין לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים דְקָא טַעֲנִין טַעֲנַת פְּתוּחַ פְּתוּחַ מְצָאֲתִי וְדָם לָא בְּדַקְתִי אִם נְמְצָא אוֹ לָאוּ וּבְהָא אֲמַרִּינּוּ אֵין לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים דְכְּשִׁבְגָרָה אֵין רַחֲמָה צָר כְּבַתְחִלָּה דְדוּמָה לוֹ כְּאֱלוּ פְּתוּחַ פְּתוּחַ הָרִי מְבּוֹאֵר דְאֲפִילוּ בְּבּוֹגֶרֶת אֵית לֵיה טַעֲנַת בְּתוּלִים לְכַף לָא מְהַנְיָא לֵיה הָא תִירוּצָא כְּלָל אֲפִילוּ לְדַבְרֵי מַהֲרִי"ו בְּתוּשׁוּבָה סִימֵן כ"ח וּמְקַל שְׁכֵן לְדַעַת הִיאָּהּ שְׁהִבִיא הֶתָּם הוּא דַעַת מְהֶר"ם מְרִיזְבו"רֵק: וְהוּאִיל וְאֲתִי לִידֵן נִימָא בְּהַ מִילְתָּא מַה שְׁנַרְאָה לִי בְּזַה דְלֹא כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת הָרַב בַּהֲג"ה זֹו שְׁהוּא הִבִיא דַעַת מְהֶר"ם מְרִיז' בּוֹרֶק כְּחוּלֶק עַל מַהֲרִי"ו וְאַחֲרֵיו נְמִשֵּׁף הָרַב בַּסִּמ"ע וּמִשְׁמַע לְהוּ דְמְהֶר"ם מְרִיזְבו"רֵק לָא סְבִירָא לֵיה כְּמַהֲרִי"ו דִּיכּוֹל לְתַרְצֵן דְּבָרֵיו וְלִי לָא מִשְׁמַע כֵּן אֲלֵא מַהֲרִי"ו מִיִּירִי בְּהוּא עֲצָמוּ מְתַרְצֵן דְּבָרֵיו וְלְכַף פֶּסֶק דִּיכּוֹל לְתַרְצֵן דְּבָרֵיו וּמוֹהַר"ם מְרִיזְבו"רֵק מִיִּירִי בְּאֵין הוּא עֲצָמוּ מְתַרְצֵן דְּבָרֵיו וּפֶסֶק דֵאֵין לְלַמּוּד זְכוּת עֲלִיו דִּילְמָא יָכוֹל לְתַרְצֵן דְּבָרֵיו אֲבָל כְּשִׁהוּא עֲצָמוּ מְתַרְצֵן דְּבָרֵיו מוּדָה מְהֶר"ם מְרִיזְבו"רֵק דְמַהֲנִי לֵיה וְכֵן הוּא מְבּוֹאֵר בְּדַבְרֵיָּהֶם דְּבַהֲכִי מִיִּירִי וְזֵהוּ הַעֲתִיקוֹת לְשׁוּנָם מְסַפְרִיָּה' מַהֲרִי"ו בְּתוּשׁוּבָה סִימֵן כ"ח כְּתִיב וַיֵּלַע שְׁאֲמָרָה אֲשֶׁת רְאוּבֵן בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹז דְּנָא פְרוּיָאן שְׁנַעְדָּר רוּצָה לֹאמַר אֲתָה מְבִישׁ נָשִׁים וְהִיא מְשִׁיבָה כְּוִנְתָּה הִזְתָּה כְּלוּמַר פְרוּיָאן שְׁנַעְדָּר עִם פִּיָּה טַעֲנַתָּה טַעֲנָה וְדִינָה קְאָמַרָה כְּדִיאֲתָא בְּתוּשׁוּבָה רַבִּי אַבִּיגְדוֹר הִיכָא שְׁאוּמַר לְתַבְרִירוֹ אֲתָה פְסוּל יָכוֹל לְתַרְצֵן דִּיבּוֹרִיָּה וְלִימָא פְסוּל מְחַמַּת קוּרְבָּה קְאָמִינָה אוֹ כֵּן הַזּוֹנָה יָכוֹל לֹאמַר פְּוִנְדְקִית קְאָמִינָא וְכו' עכ"ל.

ובגנימוקי מוהר"ם מריזבו"רק כתב וז"ל ראוּבן קרא לשמעון פנען יש לדונו פאלו קראו עבד דליפא למימר שרוצה לומר כמו פנען ביזו מאזני מרמה דאם פן עבד נמי רוצה לומר עבד עברי או עבד לנה לאיש מלנה.

עכ"ל: הרי מתוך לשונם מבואר דתשובת רבי אביגדור ומהרי"ו מייירי שהוּא עצמו מתרץ דבריו שהרי כתב שהיה האשה עצמה השיבה פנונתה היתה לומר שמבייש נשים בפיו וכן משמע לשון רבי אביגדור שכתב וז"ל יכול לתרץ דיבוריה וכו' מחמת קורבה קאמינא וכו' פונדקית קאמינא וכו' משמע שהוּא עצמו אומר פן לכך מהניא ליה ומוהר"ם מריזבו"רק מייירי באין הוא עצמו מתרץ דבריו פה אלא דס"ד שהבית דין יהיו מלמדים זכות עליו לתרץ דבריו.

וכן משמע לשונו שכתב וז"ל דליפא למימר שרוצה לומר כמו פנען ביזו מאזני מרמה וכו' עכ"ל הרי משמע שהב"ד יהיו מהפכים בזכותו שרוצה לומר פה בהא פסק דאין מתרצי דבריו אבל פשהוּא עצמו מתרץ דבריו מודה הוא דמהניא ליה ואם פן אין אנו צריכין לומר שמוהר"ם מריזבו"רק חולק על מהרי"ו בזה וניחא לי למימר פה מפני שפך הוא משמעות לשונם וכדי שלא יהיה חילוק בין פוסקים האחרונים: שאלה נ"ה ישראל וקודשו.

עיקרו ושרשו. רכב ישראל ופרשו.

האלוף התורני. אהובי וחתני.

נ"י פ"ה עמוד הימיני כמהר"ר גרשון. יצ"ו: אשר שאל מכ"ת ממני בפנויה מזנה שילדה ולא הניקה את ולדה פלל ושכרה לו מינקת אם מותרת היא לינשא תוך כ"ד חדש האם יש לסמוך על תשובת מהר"ר"י מינץ סי' ה' דהתיר במזנה שהיתה מניקת את ולדה מטעם דחשש שתחזור לקקול' דהכי נמי יש לחוש בזאת ועוד האם יש להתיר מאחר שלא התחילה להניק את ולדה פלל: הנה אהובי חתני האמת אגיד ולא אכחז פני הגיעו אלי בזה דברי מכ"ת פעם או שלש וראיתי פי דעת מכ"ת נוטה להתיר ולא רציתי לעיין בראיית מכ"ת פי אמרתי ראה אין זה דבר חדש פי כבר היה לעולמים ויש אוסרין ויש מתירין ואיתמר פלוגתיהו בהדיא ואם מכ"ת רוצה לסמוך על דעת המתירין יהי' לו אשר לו אמנם אחר שמכ"ת אינו רוצה לתקוע את עצמו לדבר הלכה לעשות מעשה אם לא על ידי הספמתי בכך אהנה את דעתי בקצרה הנראה לעניות דעתי ואימא מילתא דלא איתמר בפוסקים אף כי תחלה צריך אני לבאר דאין לדמות גזון דיון לגזון דמהר"ר"י מינץ דע"כ לא התיר הוא אלא התם שנעשה פהיתר לפריצי הדור לזנות עם פנויות והיו מיחדים להם בתים ולא היו יראים מעונש הדין לא מדין שלמעלה ולא מדין שלמטה וכבר התחילו לפתות את האשה ההיא שתשמע להם שתהיה מופקרת לכך התירה לינשא תוך כ"ד חדש מחשש שתחזור לקקולה ותיבעל בנידתה ויהיו מוכשלים בה פדאיתא התם אבל במדינה זו שמענישים הרבה מי המזנה עם פנויה ואפילו עש"ג מענישים על זה והלואי שיהא מורא דין שמים כמורא דין בשר ודם ותהלות לאל פריצי הדור לא שכיחי ליפא למיחש להכי שהרי בקל תוכל לשמור את עצמה שלא תזנה ומשום פה לא כתב מהר"ר מא בהג"ה סימן י"ג שיש להקל במזנה לפי דעת יש אומרים אלא במופקרת שקלקלה כבר כמה פעמים והיינו משום דאף על גב דהאידין לא שפיחו פריצי הדור

מְּכַל מְּקוֹם פְּרָצָה קְרָאָה לְגַנֵּב וַיֵּשׁ לְחַיֵּשׁ שִׁיְהִי נִכְשָׁלִים בָּהּ דְּוֹמְיָא דְּהֵתָם בְּעוֹבְדָא דְּמַהֲרָר"י מִיְּנִיץ אָף עַל גַּב שֶׁהִיא לֹא הִיְתָה מְּוֹפְקָרָת שֶׁהָרִי הִפְצִירוּ בָּהּ כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא שִׁמְעָה לָהֶם אֲפִילוּ הִכִּי חֲשֵׁשׁ לְקַלְקוֹל כִּינּוֹן שֶׁהִיוּ שָׁם פְּרִיָצִי הַדּוֹר הוּא הַדִּין נָמִי בְּהַפְּדָה הִיכָא דְּלִיכָא פְּרִיָצִי הַדּוֹר אִם הִיא מְּוֹפְקָרָת חִיְּשִׁינּוּ שֶׁמָּא תִּגְרוֹם לְהַפְּשֵׁל בָּהּ לְכַף יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמְּוֹתֶרֶת לִיְנִשָּׂא תוֹף כ"ד חֲדָשׁ אֲבָל כִּשְׁהִיא אֵינָה מְּוֹפְקָרָת אֲלֵא שֶׁנִּכְשָׁלָה פְּעַם אַחַת וְגַם לִיכָא פְּרִיָצִי הַדּוֹר וְדַאי דַּאִין לְדַמּוֹת לְגַדּוֹן דְּמַהֲרָר"י מִיְּנִיץ וְאִין לְהַתִּיר וְאָף עַל גַּב דְּמַתְּשׁוּבַת מַהֲרָר"י מִיְּנִיץ מִשְׁמַע שֶׁהִנֵּה נִרְאָה לוֹ לְהַתִּיר בְּסִתְּמָם מְּזֻנָה אֲפִילוּ הִכִּי דְּלִיכָא פְּרִיָצִי הַדּוֹר וְאֵינָה מְּוֹפְקָרָת מִשׁוּם דְּמְּזֻנָה עֲדִיפָא מְּגִירוּשָׁה וּבְגִירוּשָׁה הַתִּיר ר"ש הִזְקֵן כְּדַמְּיָתִי הֵתָם בְּרָאָה הַמַּתְּחַלֵּת זֹאת וְעוֹד אַחֲרָת אִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן שִׁישׁ לְהַתִּיר בְּמְּזֻנָה וְהֶאָרִיף בָּזָה יַעֲוִינּוּ שָׁם מְּכַל מְּקוֹם נִרְאָה לִי שֶׁלֹּא פָּתַב כֵּן אֲלֵא דְּרָף מִשָּׂא וּמִתָּן שֶׁל הִלְכָה אֲבָל לֹא לְמַעֲשֵׂה וְלֹא הַתִּיר אֲלֵא מִשׁוּם לְאַפְּרוּשֵׁי מְּאִיסוֹר כִּינּוֹן שֶׁהִיוּ שָׁם פְּרִיָצִי הַדּוֹר וְדַמְּיָ גַדּוֹן דִּידְהִי לְהָא דְּפָרְק הַשּׁוֹלֵחַ הַהוּ' אִמְּתָא דְּהִנֵּה בְּפִנּוּמְּבִדִּת' דְּהוּ קָא מְּעַבְּדִי בָּהּ אֵינְשֵׁי אִיסוּרָא וְכו' יַעֲוִינּוּ שָׁם.

אֲבָל לֹא לְהַתִּיר בְּמְּזֻנָה סִתְּמָא דְּלֹא נִרְאָה נִכּוֹן כִּלְל לְהַתִּיר בְּסִתְּמָם מְּזֻנָה: וְאֵע"פ שֶׁאִין מְּשִׁיבִין אֶת הָאָר"י אַחַר מוֹתוֹ: מְּכַל מְּקוֹם כִּינּוֹן שְׁבַהֲג"ה מְּרַדְּכִי פְּרָק הַחּוֹלֵץ נִמְּצָא בְּהַדְּיָא שְׁרַבִּי מְּרַדְּכִי טוֹרַמְּש"א הַתִּיר בְּמְּזֻנָה לִיְנִשָּׂא תוֹף כ"ד חֲדָשׁ וְחִתְּמִי דוֹרוֹ חִלְקוּ עֲלָיו וְלֹא הוֹדוּ לוֹ.

עַל כֵּן אִין אֲנִי כְּמַשִּׁיב אֶת הָאָרִיזוֹת אַחַר מוֹתָם אֲלֵא כְּמַפְּרָשׁ דְּבָרֵי הַחּוֹלְקִים עֲלֵיהֶם. כִּי הִנֵּה מְּדַבְּרֵי הַג"ה מְּרַדְּכִי דְּפָרְק הַחּוֹלֵץ מִשְׁמַע שֶׁמְּסַתְּבַר' לוֹמֵר דְּמְּזֻנָה עֲדִיפָא מְּגִירוּשָׁה וּלְכַף נֻטָּה דַּעַת ר"מ טוֹרַמְּש"א לוֹמֵר דְּאַפִּילוּ ר"ת דְּאוֹסֵר בְּגִירוּשָׁה מוֹדָה בְּמְּזֻנָה דְּמְּוֹתֶרֶת לִיְנִשָּׂא וְהִינּוּ מִשׁוּם שֶׁבְּגִירוּשָׁה אָבִי הַתִּינּוּק כּוֹפֵה אוֹתָהּ לְהַנִּיק אֲבָל בְּזַנּוּת מִי יְכוּף אוֹתָהּ וְחִתְּמִי דוֹרוֹ חִלְקוּ עֲלָיו וְכָתְּבוּ דִלְר"ת שֶׁאוֹסֵר בְּגִירוּשָׁה הוּא הַדִּין אוֹסֵר בְּמְּזֻנָה מִשׁוּם דְּבְּמְּזֻנָה נָמִי הַב"ד יְכוּפוּ אוֹתָהּ ע"ש הָרִי מ"מ מִשְׁמַע אֲפִילוּ מְּדַבְּרֵי הַחּוֹלְקִים דִּלְר"ש הִזְקֵן שֶׁמַּתִּיר בְּגִירוּשָׁה לִיְנִשָּׂא תוֹף כ"ד חֲדָשׁ הוּא הַדִּין דְּמַתִּיר בְּמְּזֻנָה אֲלֵא שֶׁדַּעַתָּם נוֹטָה לְפָסוּק כִּר"ת שֶׁאוֹסֵר בְּגִירוּשָׁה וְהוּא הַדִּין בְּמְּזֻנָה.

אֲבָל מְּכַל מְּקוֹם הַסְּבָרָא נוֹתְנָת דְּמְּזֻנָה עֲדִיפָא וּלְכַף נוֹטָה דַּעַת מַהֲרָר"י מִיְּנִיץ לְסַמּוֹךְ עַל פְּסָק ר' שֶׁמְּעוֹן הִזְקֵן שֶׁמַּתִּיר בְּגִירוּשָׁה וּמְּכַל שֶׁכֵּן שִׁישׁ לְהַתִּיר בְּמְּזֻנָה דְּעֲדִיפָא וּמִשְׁמַע לִי שֶׁמַּהֲרָר"י מִיְּנִיץ לֹא רָאָה הַג"ה מְּרַדְּכִי בְּשֵׁם ר"מ טוֹרַמְּש"א דְּאֵלוּ רְאוּהוּ לֹא הִנֵּה כּוֹתֵב בְּסִיּוּמָא דְּמִקְּלָתָא וְז"ל: וְהֶאָרְכְּתִי בְּדְּרוּשׁ יַעֲוֹן שֶׁלְּדַעַתִּי דְּבַר חֲדוּשׁ הוּא עַכ"ל: וּמְּכַל מְּקוֹם מִשְׁמַע מְּדַבְּרֵי כּוֹלָם דְּמְּזֻנָה עֲדִיפָא מְּגִירוּשָׁה וּלְכָל הַפְּחוֹת ר"ש הִזְקֵן דְּמַתִּיר בְּגִירוּשָׁה מִכ"ש שֶׁמַּתִּיר בְּמְּזֻנָה: וְלִי יֵשׁ שִׁטָּה אַחֲרָת בָּזָה דְּמִשְׁמַע לִי בְּהַפְּדָה וְאוֹמֵר אֲנִי אִפִּי' ר"ש הִזְקֵן דְּמַתִּיר בְּגִירוּשָׁה לִיְנִשָּׂא תוֹף כ"ד חֲדָשׁ מוֹדָה בְּמְּזֻנָה שֶׁאַסוּרָה.

וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּעֵיקָר תְּקִנּוֹת חִתְּמִים דְּלֹא יִשָּׂא אָדָם מְּעוֹבְרָ' וּמִיְּנִיקָת חֲבִירוֹ וְכו'. כְּתַב הָרַא"ש בְּפָרְק הַחּוֹלֵץ הוּא מִשׁוּם שֶׁלֹּא יָבֵא הַנּוֹלֵד לִידֵי סַפְּנָה וְהִינּוּ מִשׁוּם שֶׁרֹּב נְשִׁים חִסּוֹת עַל יְלַדְהֵן וּמְּנִיקָתוֹ אֲפִילוּ אֵינָה מְּשׁוֹנְעָבְּדַת לְהַנִּיקוֹ לְכַף אִם הִיא אִסוּרָה לִיְנִשָּׂא לְאַחַר וְדַאי הִיא חִסָּה עַל הַנּוֹלֵד וּמְּנִיקָתוֹ.

אֲבָל אִם הִיְתָה מְּוֹתֶרֶת לִיְנִשָּׂא לְאַחַר לֹא הִיְתָה מְּנִיקָתוֹ. יַעֲוִינּוּ שָׁם.

וכיון דהכי הוא טפי אית להחמיר במזנה מבגרוש' דע"כ לא התיר ר"ש הגזן אלא בגרושה משום דאף על גב דהיא לא תניק את ולדה הרי אבי הולד קניים הוא ישפור לו מינקת. לכה פיון שגרוש' אינה חייבת להניק את ולדה פדאמרינו נתגרושה אינה כופה אינה נקראת מינקת חבירו שיהי אין היא חייבת להניקו ולא נקראת מינקת חבירו ולספנת הולד לית לנו למיחש אפילו תינשא שיהי אבי הולד ישפור מינקת לולד אבל מזנה אם תהיה מותרת לינשא תוך כ"ד חדש לא תהיה מינקת לולד ומי ישפור מינקת לולד דאין היא נאמנת לומר למי נבעלה שישפור מינקת לולד לכה יש לנו לומר שאסורה לינשא ואז נדאי תהי חסה על ולדה ותניקהו ושפיר נקראת מינקת חבירו פיון שאין מי שישפור מינקת לולד אלא היא תניק אותו אם לא תינשא והרי בתקנות לא ישא אדם מינקת חבירו גם היא בכללה שגם היא נקראת מינקת חבירו אף על גב דמלישנא דמתניתין דקתני אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת וכו' ומינקת את בנה וכו' משמע דוקא אשה הנשואה לבעלה דרף גישואין חייבת להניק את בנה אבל לא כשהיא מזנה ואם פן פיון שמזנה אינה חייבת להניק דינה כגרושה ולא נקראת מינקת חבירו.

מכל מקום פיון דאין אנו יודעין בנדאי מי הוא המזנה שיהי אינה נאמנת לומר למי נבעלה ואין שום אדם שיהי מחויב לשפור מינקת לולד אלא היא תניק אותו מחמת שחס' עליו נקראת שפיר מינקת חבירו ואסורה לינשא כדי שתהיה חסה עליו ותניקהו ולא דמי לגרושה דבעלה אבי הולד מחויב לשפור מינקת לולד ואין היא נקראת מינקת חבירו: וכן מצאתי אחר כך בתשובת מהרי"ל סימן ק"ט שכתב בקצרה דמזנה אסורה מטעם דפירשתי וכן מהרי"ו סי' ע"ג וכן בפסקי מהר"ם רקנאט"י סימן רמ"א.

וכן נ"י פ"ק החולץ. כתב וז"ל ומיניקה מזנה יש מי שאומר שלדברי הפל צריכה להמתין וכו'.

וכן מהר"מ יפה לא הביא דעת המקילין במזנה: והנה ראיתי שמהרר"י מינץ בסימן ה' הביא דברי הרא"ש שכתב וז"ל והרא"ש הגזן וז"ל הנה אומר דגרושה אין צריך להמתין כ"ד חדשים שאין עליה מוטל להניק את בנה הואיל ובעלה קניים והביא ראיה מההוא דלעיל נתגרושה אין כופה ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה אבל פשמת בעלה אף על פי שאין מחויבת להניקו.

מכל מקום פיון שאין לו אב עשו חכמים תקנה שתניקהו עכ"ל הרא"ש וכתב עליו מהרר"י מינץ וז"ל. אף על גב שהרא"ש כתב מתקנה זו לא ראיתי שזכרו אותה התקנה לא התוספות ולא המרדכי ולא הסימנים אשר"י ולא הטור א"ה.

ואולי הרא"ש מצא אותה התקנה בדברי הר"ש עצמו וכו' מדנקט הר"ש בלשונו שאין עליה להניק את בנה הואיל ובעלה קניי וכו'. משמע שהיא אינה קניים מחויבת להניק עכ"ל.

ודחה הוא אחר כך הדיוק הנה עינין שם. הרי הבין מהרר"י מינץ שמה שכתב הרא"ש וז"ל מכל מקום פיון שאין לו אב עשו חכמים תקנה שתניקהו עכ"ל: היינו שעשו תקנה שהאלמנה מחויבת להניק את בנה ועל פן כתב שלא מצא תקנה זו בשום מקום ונכנס בדוחק למצוא תקנה זו מדיוקא דלישנא הר"ש הגזן.

וְהָא לִיתָא אֱלָא פְּנוּנַת הָרָא"ש לֹמַר בְּאַלְמָנָה אַעפ"י שְׂאִינָה מְחַוְּיָבַת לְהַגְיָקוּ מִכָּל מְקוּם פִּינּוּן שְׂאִין לֹו אָב מִי שְׂיִשְׁפּוֹר לְוָלָד מְנִיקַת עֲשׂוּ חֲכָמִים תְּקַנְהָ שְׂבִיבֻדָּאֵי תְּנִיקָהוּ וְלֹא שְׂתִּהְיָה מְחַוְּיָבַת לְהַגְיָק אֱלָא שְׂמַפְחֹת אֹתָהּ הַתְּקַנְהָ בְּוֹדָאֵי שְׂתִּנִּיקָהוּ דְּהִינּוּ שְׂעֲשׂוּ תְּקַנְהָ שְׂלֹא תִּינְשָׂא תּוֹף כ"ד חֲדָשִׁי וְתִהְיָה הִיא חֲסָה עַל וְלָדָהּ וְתִנִּיקָהּ.

אָבֵל אִי הִיְתָה מְוֹתֶרַת לִינְשָׂא לֹא הִיְתָה חֲסָה עַל וְלָדָהּ כְּמוֹ שְׂכַתְּבָא בְּהִדְיָא פֶּה הָרָא"ש פֶּרֶק הַחוּלְצִי. אָבֵל בְּגִרוּשָׁה לֹא תִקְנוּ פֶּה פִּינּוּן שְׂאִינָה הַגְּלִיב מְחַוְּיָבַת לְשִׁפּוֹר מְנִיקַת לְוָלָד לֹא תִהְיָה סְפָנָה לְוָלָד לְכֶּה לֹא תִקְנוּ עֲלָהּ שְׂתִּהָא אֲסוּרָה לִינְשָׂא אֱלָא מְוֹתֶרַת לִינְשָׂא.

וְאִף עַל גַּב שְׂלֹא תִנִּיק אֶת הַגְּלִיב לִית לֹו בֵּהּ מִשׁוּם דְּאָבִיו קִיָּים וְיִשְׁפּוֹר לֹו מְנִיקַת אָבֵל כְּשִׁמַּת בְּעֲלָהּ הִינּוּ אֲלִמְנָה אִף עַל פִּי שְׂאִין הִיא מְחַוְּיָבַת לְהַגְיָק מִכָּל מְקוּם פִּינּוּן שְׂאִין אָבִיו קִיָּים לְשִׁפּוֹר מְנִיקַת לְוָלָד מְצָאוּ חֲכָמִי תִיקוּן שְׂהָאֵם הַגְּלִיב תִּנִּיק אֹתוֹ וְהִינּוּ שְׂאֲסָרוּ אֹתָהּ לִינְשָׂא וְכִינּוּן שְׂהִיא רוּאָה שְׂאֲסוּרָה לִינְשָׂא תִהְיָה חֲסָה עַל וְלָדָהּ וְתִנִּיקָהּ.

וְזֶה בְּרוּר: וְלִפִּי זֶה הוּא הַדִּין נְמִי בְּמִזְנָה שְׂאִין יָדוּעַ מִי הוּא הַבּוֹעֵל שְׂיִשְׁפּוֹר מְנִיקַת לְוָלָד וְדָאֵי שְׂהִיא אֲסוּרָה לִינְשָׂא תּוֹף כ"ד חֲדָשִׁי פְּדִי שְׂאֵם תִּרְאָה שְׂהִיא אֲסוּרָה לִינְשָׂא וְדָאֵי תִהְיָה חֲסָה עַל הַגְּלִיב וְתִנִּיקָהּ כְּדִפְרִישְׁתִּי וּמִטַּעַם שְׂלֹא הַתְּחִילָהּ לְהַגְיָק כְּלָל אִין לְמַצּוּא לֶהּ הִיְתֵר פִּינּוּן שְׂכַבְרָה דְּבָרוּ בְּזֶה פּוֹסְקִי קְדָמָאֵי וּבְתִרְאֵי וְהַסְפַּמְתֶּם דְּאִין זֶה מוֹעִיל כְּלוּם הָרָא"ש כְּלָל נ"ג רִיב"ש סִימָן תס"ג ור"מ פֶּאדוּוֹה סִימָן ל'.

וְאִינְדָּה אֱלָא שְׂאִין לְהֶאָרִיף וְטַעַם זֶה בְּרוּר דְּמַסִּיק פֶּרֶק הַחוּלְצִי דֶּרַךְ מ"ב לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ מִשׁוּם דְּסַתֶּם מְעוֹבְרַת לְמְנִיקַת קִיָּמָא: וְאִי אֲמַרְתָּ דָאֵם לֹא תִתְחִיל לְהַגְיָק אֶת בְּנָהּ כְּלָל לֹא תִהְיָה אֲסוּרָה אִם כֵּן מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתִקְנַתְּם שְׂהִרִי לְעוֹלָם לֹא תִמְצָא מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ אֲסוּרָה שְׂהִרִי כָּל מְעוֹבְרַת לֹא תִתְחִיל לְהַגְיָק אֶת וְלָדָהּ כְּלָל וְתִהְיָה מְוֹתֶרַת.

אֱלָא וְדָאֵי אֲסוּרָה אֲפִילוּ בְּכַה"ג: וְאִין לְדַחֲוֹק וְלֹמַר דְּתִקְנוּ לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ מִשׁוּם דִּילְמָא לֹא תִמְצָא אַח"כ מְנִיקַת לְשִׁפּוֹר שְׂהִרִי יְכוּל' לְשִׁפּוֹר מְנִיקַת מִיָּד. וְאִם כֵּן לֹא תִמְצָא לְעוֹלָם שְׂתִּחִיל תִּקְנִי זֹו שְׂל מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ אֱלָא וְדָאֵי דְלְעוֹלָם אֲסוּרָה אֲפִילוּ כְּשִׂלָּא תִתְחִיל לְהַגְיָק כְּלָל.

וְאִי לֹאוּ דְמַסְתְּפִינָא שְׂהִינּוּ נְרָאִים דְּבָרֵי כְּתוּבִים הִיְתִי אֹמַר גְּדוּל' מִזֹּו שְׂמִזְנָה חֲמִיר טְפִי מְבַנְשׂוּא' שְׂאֲפִילוּ מִת וְלָדָהּ תּוֹף כ"ד חֲדָשִׁי אֲסוּרָה לִינְשָׂא מִשׁוּם דְּאִית לֹן לְמִיחַשׁ דִּילְמָא קְטָלָא לִיה וְאֲזִלָּא וּמִינְסָבָה: אִף עַל גַּב דְּמַסִּיק בְּפֶרֶק אִף עַל פִּי דֶּרַךְ ס' עֲמוּד דְּלֹא חִיָּישִׁינּוּ לְהַכִּי מִשׁוּם דְּלֹא עֲבָדֵי גָּשִׁי דְחַנְקוּן בְּנִיָּהוּ הִינּוּ דְנִקָּא בְּנִיָּהוּ דְאִית לְהוּ עַל יָדֵי גִישׂוּאִין אָבֵל הִנְדָּה בְּנִיָּהוּ דְאִית לְהוּ בְּזִנּוּת עֲבָדֵי דְחַנְקוּן וְכֵן נַעֲשֶׂה פְּעָמִים הֲרַבָּה: אִם לֹא דְאִית לֹן לְמִימַר בְּהַפֶּה פִּינּוּן דְּרַגִּילִין לְחַנְקָא אֶת בְּנִיָּהוּ חִיָּישִׁינּוּ דִילְמָא מַחְמַת בּוּשָׁה וְעַנְיּוּת קְטָלִי לְבִנְיָהוּ לְכֶּה יֵשׁ לְהַתִּיר לְהוּ לִינְשָׂא כְּדִי שְׂבַעֲלִיהוּן פְּרַנְסוּ לִילְדִיהוּן אֱלָא שְׂזָה דְחַסְק גְּדוּל הוּא.

לְכֶּה הִיָּה נְרָאָה לִי לֹמַר דְּבְמִזְנָה יֵשׁ לְהַחְמִי טְפִי שְׂאֲפִי אִם מִת וְלָדָהּ תּוֹף כ"ד חֲדָשִׁי אֲסוּרָה לִינְשָׂא. אֱלָא שְׂאִין אֲנִי רִשָּׁאֵי לְהוֹרוֹת כֵּן מְסַבְרָא.

אָבֵל מִכָּל מְקוֹם בְּנִדּוֹן דִּינָן נִרְאָה פְּשׁוּט דְּהִיא אָסוּרָה לִינְשָׂא תוֹךְ כ"ד חֲדָשׁ אַף עַל פִּי שְׂלֵא הַתְּחִילָה לְהַנִּיחַ אֶת וְלָדָה כָּלֵל וְלֹא דְמִי כָּלֵל לְעוֹבְדָא דְמַהֲרָרִי מִינֵן כְּמוֹ שְׂפִירְשָׁתִי וּבִקְהָא סְלִיקָנָא.

וּבִקְהָא נְחִיתָנָא. דְּהֵתֵם שְׂאֵנִי שְׁהִיו פְּרִיזִי הַדּוֹר מְצוּיִים וְהַתְּחִילוּ לַפְתּוֹתָהּ וּפְסִיק לְהַתִּיר מִשׁוּם חֲשׂשׁ אִיסוּר מַה שְׂאִין כּוֹן בְּנִדּוֹן דִּינָן.

וְאִם יֵשׁ לְמַכ"ת לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי יוֹדִיעֵנִי מַכ"ת וְיִהְיוּ לְרִצּוֹן לִי: שְׂאֵלָה נּוּ וְאֵת אֲשֶׁר כָּתַב מַכ"ת שְׂלֵא נִרְאָה לוֹ נִכּוֹן מַה שְׂקוֹרִין לְשִׁלְיִשִּׁי בְּפִרְשַׁת בְּחֻקוֹתֵי עַד קוּמְמִיּוֹת וּמִתְחִילִין אַח"כ לְקִרוֹת בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת דְּאִיתָא פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר כְּשֶׁהוּא מִתְחִיל מִתְחִיל בְּפִסּוּק שְׂלִפְנֵיהֶּ וְכו': הִנֵּה כְּבָר הִרְגִּשְׁתִּי בְּזֶה וְגַם הִרְבֵּה לּוֹמְדִים הִרְגִּישׁוּ בְּזֶה וְלֹא רְצִיתִי לְבַטֵּל הַמְּנַהֵג כִּי מְצִאתִי לְהֵם יָשׁוּב מַה שְׂנִרְאָה לִי נִכּוֹן וְתַחֲלָה אֲנִי אוֹמֵר מֵאִין יֵצֵא הַמְּנַהֵג הַזֶּה.

כִּי הִנֵּה הַמְּנַהֵג הַזֶּה נִשְׁתַּרְבֵּב לְפִי דַעְתּוֹ הַקְּלוּשָׁה מִחֻמַּת שְׂקוֹרִין לְשִׁלְיִשִּׁי בְּכָל שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה לְרַב הַתּוֹפֵס יְשִׁיבָה. וְאִם לֹא הָיוּ קוֹרִין לְשִׁלְיִשִּׁי עַד קוּמְמִיּוֹת הָיוּ צְרִיכִים לְקִרוֹת לְלוֹי פִּרְשַׁת קְלָלוֹת עִם ג' פִּסּוּקֵי שְׂלִפְנֵיהֶּ וְאִין זֶה מְצוּי תָּמִיד שְׂלוֹי יִרְצָה לְקִרוֹת בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת כִּי רַבִּים נִמְנָעִים שְׁהָרִי מִפְּנֵי כֵן צְרִיכִים לְהַתְּנוֹת עִם הַשֹּׁמֵשׁ שְׂיֵהָא קוֹרָא בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת אוֹ צְרִיכִין לְשַׁלֵּם לְעֵנִי שְׂיֵהָא קוֹרָא בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת וְאִם לֹא יַעֲשׂוּ כֵן אֵלָּא לֹא יִהְיוּ קוֹרִין לְלוֹי אֵלָּא עַד ג' פִּסּוּקֵי שְׂלִפְנֵי פִּרְשַׁת קְלָלוֹת וְלְשִׁלְיִשִּׁי יִהְיוּ קוֹרִין מִי שְׂיִרְצָה לְקִרוֹת בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת עִם שְׂלִשָׁה פִּסּוּקִים שְׂלִפְנֵיהֶם.

כְּגוֹן הַשֹּׁמֵשׁ אוֹ עֵנִי אַחַר וְאַחֲרָיו לְרַבִּיעֵי לְרַב הַתּוֹפֵס יְשִׁיבָה לֹא יִהְיֶה זֶה מְכַבּוּדוֹ וּמְכַבּוּד הַצְּבוּר שְׂיֵהָא אַחַר קוֹרָא לְשִׁלְיִשִּׁי וְהִרַב תּוֹפֵס יְשִׁיבָה לְרַבִּיעֵי. לְכֹךְ קָבְעוּ לְהֵם מְנַהֵג לְקִרוֹת לְשִׁלְיִשִּׁי לְרַב הַתּוֹפֵס יְשִׁיבָה עַד קוּמְמִיּוֹת וְלִמֵּי שְׂיִרְצָה קוֹרִין בְּפִרְשַׁת קְלָלוֹת מִן וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ וְגו': וְהָא דְקָשְׂיָא דְזֵהוּ נִגְדַּת הַתְּלֻמוּד סוּף פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר דְקָאֵמַר הֵתֵם כְּשֶׁהוּא מִתְחִיל מִתְחִיל בְּפִסּוּק שְׂלִפְנֵיהֶּ וְכו' נִרְאָה לִי דְלֹא מִיִּלְתָּא הוּא דְמַה שְׂהוּא מִתְחִיל וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ וְגו'.

לֹא מִיִּקְרִי מִתְחִיל בְּקְלָלוֹת כִּינּוּן שְׂבִפְסוּק זֶה עֲצָמוּ לֹא נִזְכָּר קָלֵל וְלֹא מִיִּקְרִי הַתְּחִלָּה בְּקְלָלָה אֵלָּא מִפְּסוּק אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת לְכֵם וְגו' וְאִילָּךְ וְהָא דְקָאֵמַר הֵתֵם בְּגִמְרָא אֵלָּא הִכִּי עֲבִיד תְּנָא כְּשֶׁהִיא מִתְחִיל מִתְחִיל בְּפִסּוּק שְׂלִפְנֵיהֶּ וְכו' לֹא קָאִי אֶקְלָלוֹת שְׂבִתוֹרַת כְּהֵנִים כְּדַמְשָׁמַע לְכַאוּרָה אֵלָּא קָאִי אֶכַּל פִּרְשָׁה שְׂבִתוֹרָה שְׁהֵן מְדַבְּרִים בְּפּוֹרְעָנוֹת: וְאִרְיִשׁ לְקִישׁ קָאִי דְאֵמַר טַעַם שְׂאִין מִפְּסִיקִין בְּקְלָלוֹת לְפִי שְׂאִין אוֹמְרִים בְּרַכָּה עַל הַפּוֹרְעָנוֹת עֲלֵיהֶּ פְּרִיָּךְ אֵלָּא הִכִּי עֲבִיד כְּשֶׁהוּא קוֹרָא בְּפִרְשַׁת פּוֹרְעָנוֹת שְׂבִכָּל הַתּוֹרָה כְּגוֹן פִּרְשַׁת מְרַגְלִים וּפְרִשַׁת קְבָרוֹת הַתְּאֵנָה וּמִתְאֻנְגִּים וְכִינְצָא בְּאֵלּוּ וְקָאֵמַר כְּשֶׁהוּא מִתְחִיל מִתְחִיל בְּפִסּוּק שְׂלִפְנֵיהֶם דְּאִי לֹא תִימָא הִכִּי אֵלָּא דוֹקָא אֶקְלָלוֹת שְׂבִתוֹרַת כְּהֵנִים קָאִי לֹא הָיוּ אֲתִי שְׂפִיר הָא דְקָאֵמַר מִתְחִיל בְּפִסּוּק שְׂלִפְנֵיהֶם מִשְׁמַע פְּסוּק אֶחָד דְּהָא יֵשׁ פִּרְשָׁה וְאִין מִתְחִילִין וְאִין מְשִׁירִין בְּפָחוֹת מִג' פִּסּוּקִים כְּדַמְקָשִׁים הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם אַף עַל גַּב דְּהַתּוֹסְפוֹת פְּרִיּוֹשׁ לֹא דוֹקָא פְּסוּק וְכו' וְכֵן כָּתַב הַב"י בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ בֵּטוֹר א"ח תכ"ח.

מִכָּל מְקוֹם קָשְׂיָא לְמָה נִקְט פְּסוּק וְלֹא פְּסוּקִים אֵלָּא וְדָאִי דְקָאִי אֶכַּל פִּרְשַׁת פּוֹרְעָנוֹ שְׂבִתוֹרָה וּפְרִיָּךְ אֶלִּיבָא דְרִישׁ לְקִישׁ שְׂאִין אוֹמְרִים בְּרַכָּה עַל הַפּוֹרְעָנוֹ הִכִּי עֲבִיד וְקָאֵמַר

שמתחיל בפסוק שלפניהם והתם אפשר דפסוק אחד סגי דהתם לאו פרשה איכא כגון פרשת קברות התאונה ופרשת מרגלים.

לכך נקט פסוק משמע פסוק אחד. ומכל מקום שפיר כתבו התוספות והר"ר מנוח דמה שאמר מתחיל בפסוק שלפניהם לאו דוקא שהרי פרשה יש וכו' והיינו משום קללות שבתורת כהנים שיש שם פרשה וכן בשאר פורענות היכא דאיכא פרשה.

אבל מכל מקום קאי נמי אשאר פורענות שאין שם פרשה וסגי כשיתחיל פסוק אחד שלפניהם לכך נקט מתחיל בפסוק שלפניה ולאו דוקא פסוק אחד אלא כל ענין לפי מה שהוא אבל אי לא הנה קאי אלא אקללות שבתורת כהנים כדמשמע לכאורה לא הוי אתי שפיר הא דנקט לשון זה מתחיל בפסוק שלפניהם כיון דיש שם פרשה ולא סגי בפסוק אחד ויותר קשיא על הטור והמחבר ש"ע שכתבו גם המה לשונוזה אף על גב דתנא דבריימא נקט מתחיל בפסוק ולא דוקא פסוק ולא הנה צריך לפרש היינו משום דאורחא דתנא הוא אבל הם היו צריכין לפרש והוי להו למימר שצריך להתחיל ג' פסוקים שלפניהם אלא אכל פרשיות שבתורה שמדברים בפורענות קאי וכדפרשית והא דקאמר אבני לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים וכו' קאי אמתניתין דקתני אין מפסיקין בקללות קאמר לא שנו אלא בקללו' שבתורת כהנים ולאפוקי קללות שבמשנה תורה מפסיקין וכדמפרש טעמא דמשה מפי עצמו אמרו.

אבל שאר פורענות שבתורה דמאי בהא לקללות שבתורת כהנים שאין מפסיקין בהם דמפי הגבורה נאמרו. ובכולהו צריך להתחיל בפסוק שלפניהם וכו' חוץ מקללות שבתורת כהנים.

ולכך כתבו הפוסקים שלעולם לא יתחילו ולא יסיימו אלא בדבר טוב. כמו שכתב מהרמ"א בא"ח סימן קל"ח בהג"ה: שאלה נ"ז אשה שבעלה הלך ממנה והיא יושבת עגונה זה כמה שנים ובא אחד והעיד בב"ד בתורת עדות וכו' ששמע מן ערלי הרבה שמת בעל אשה זאת אשתקד ועד אחד בא והעיד בב"ד בתורת עדות וכו' ששמע מן ערל אחד שאין זה עדיין רביעית שנה שראה את בעל אשה זאת שהיה חי מה דינה של האשה הזאת מי דיינינו להנה עדות כיון שהם מעידים מה ששמעו מפסולי עדות כפסולי עדות עצמם ואזלינו בתר רוב כר' נחמיה דסבירא ליה דפסולי עדות אזלינו בתר רוב ומותרת לינשא או דילמא כיון דאין פסולי עדות לפנינו דיינינו להנה עדות כעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת ולא תינשא: תשובה יראה דבכי האי גוונא אף על פי שאין פסולי עדות עצמם באין לפנינו אלא שישאל אחד מעיד ששמע מן פסולים הרבה שמת ועד אחד מעיד ששמע מפסול אחד שלא מת אזלינו בתר רובא ושריא איתתא דא לינשא לאחר ולא דיינינו להו כעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת דכיון דליכא הכחשה ביניהם אמרינו תרנוניהו קושטא קאמרי זה שמע מן פסולים הרבה שמת וזה שמע מן פסול אחד שלא מת וליכא הכחשה בין הנה תרי עדות בני ברית אלא שבין הפסולים איכא הכחשה ובפסולים אזלינו בתר הרוב דתינח עד אחד שמעיד שהוא מת ועד אחד מעיד שלא מת דלא תינשא משום דהתם איכא הכחשה ביניהם דאחד מהו נדאי שקורי משקר ואין אנו יודעים איזה מהם ודילמא האי שאמר מת שקורי קא משקר לכך לא תינשא אבל בנדון דידן ליכא הכחשה ביניהם ומצינו למימר דתרנוניהו קושטא קאמרי

למה לא נאמין לתרוננייהו זה שמע מפסולים הרבה שמות וזה שמע מפסול אחד שלא מת ונהנה פאלו היו אותן פסולים לפנינו מפני שאנו מאמינים להנה עדים שפך שמעו ובלאו הכי אין הפסולים צריכים להגיד בב"ד ואלו לא בא לפנינו אלא זה שמע שמות אפילו אי לא שמע אלא מפסול אחד היו משיאין את האשה על פיו ולמה לא נאמין לו גם עתה שמע מהרבה פסולים שמות אי משום שעד אחד אומר שמע מפסול אחד שלא מת מה בכה הא אינו מכחיש לזה על מה שמעיד הוא ותרוננייהו קושטא קאמרי לכה דיינינו להו פאלו היו אותן פסולים לפנינו ואזלינו בתר רוב ואתתא שריא לאנסובי: ואומר אני דאית למילף מקל וחומר דלא לאחזוקי לעדים למשקרים מהא דתנו בפרק האשה שלום דף קי"ז אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג הואיל ושניהם מודים שאינו קיים הרי אלו ינשאו והטור א"ה בסימן י"ז סעיף ח' כתב בשם אביו הרא"ש דין זה בעדים דעלמא עד אחד אומר מת ועד אחד אומר נהרג הואיל ושניהם מעידים שאינו קיים תינשא: הרי מבואר התם אף על גב דאחד מהם נדאי משקר שהרי איכא הכחשה ביניהם שזה אומר מת וזה אומר נהרג אפילו הכי פינו דלא הוה חזקו תרוננייהו לשקרנים אלא אפשר דאין משקר אלא אחד מהם ואידך קושטא קאמר אמרינו אוקי גברא אחזקתיה דאין משקר אלא אחד ואידך קושטא קאמר והרי אית לן עד אחד שמעיד על הבעל שאינו קיים והיינו זה שאומר מת או זה שאומר נהרג ומשיאין את אשתו על פי אותו עד דרבי מאיר הוא דסבירא ליה פינו שאחד מהן משקר חיישינו שפא גם השני משקר כמו שכתבו התוס' התם ריש דף קי"ח בד"ה ומכחישות זו את זו וכו' אבל ר"י ור"ש לא סבירא להו כף ואנו כר"י ור"ש קיימא לן דסבירא להו דאף על גב דאחד מהן נדאי משקר מכל מקום מחזקינו לאידך להקימן ואם פן מכל שפן היכא דמציינו למימר דשום אחד מהן אינו משקר כמו בנדון דידן שזה מעיד שמע מפסולים הרבה שמות וזה מעיד שמע מפסול אחד שלא מת ותרוננייהו קושטא קאמרי כל אחד מהם מעיד מה שמע וליכא הכחשה ביניהם נדאי דאנו מאמינין לתרוננייהו שפך שמעו ונהנה פאלו היו הפסולים לפנינו ואזלינו בתר הרוב ואתתא שריא להיתנסבא אף על גב דאין הפסולים עצמן באין לפנינו אזלינו בתר הרוב.

וראיה לזה דאזלינו בתר רוב פסולים אף על פי שאין הפסולין עצמן באין לפנינו מהא דכתב הר"ן בתשובה הביאו הרב ב"י בסימן י"ז מטור א"ה סעיף מ"ב וז"ל פתב הר"ן בתשו' סימן נ"ב אם שנים מעידים שמעו כל אחד מהם מפי אחד שמות פלוני ועד אחד מעיד שמע מפי אחד שהוא חי דאיתתא שריא דקיימא לן בפרק האשה שלום דבפסולי עדות אזלינו בתר רוב בין לקולא ובין לחומרא עכ"ל.

והובא דין זה בש"ע סעיף מ"א אלא שיש קצת גמגום בלשון הש"ע הרי מבואר בהדיא אפילו בשאין אותן פסולי עדות לפנינו אזלינו בתר הרוב: וליכא למימר דילמא דוקא התם דשנים מעידים בפני ב"ד מה שמע כל אחד מהפסול התם דאמרינו דאזלינו בתר הרוב אעפ"י שאין הפסולין עצמן לפנינו אבל בחד שאמר כף בשם פסולים הרבה לא.

הנה אף על גב דלא מסתבר לחלק כף ואין זה צריך סתירה מכל מקום כדי לסתום פה החולק אית להביא ראיה מהא דכתב עוד הר"ן בתשובה סימן מ"ז וז"ל שאם בא עד

אָחַד וְהַעִיד שְׁשֹׁמֵעַ מִפִּי רְאוּבֵן שֶׁהַיּוֹם מֵת וּבָאוּ מֵאָה שְׁשֹׁמְעוּ מִפִּי שְׁמֵעוֹן שֶׁהִיָּה חַי הַדְּבָר בְּרוּר דְּהוּהָ כְּעַד אוֹמֵר מֵת וְעַד אוֹמֵר לֹא מֵת וְכו' עכ"ל.

הָרִי מְבוֹנָאָר פִּינּוֹן שֶׁהֵם מְעִידִים עַל פִּי מַה שְׁשֹׁמְעוּ לֹא אֲזַלְיִנּוּ בְּתַרֵּי דְסִהְדֵי דְאָתוּ קָמוּ אַף עַל פִּי שְׁרַבִּים הֵן אֲלֵא בְּתַר סִהְדֵי אוֹתָן שְׁשֹׁמְעוּ מִפִּיהֶם וְהִינּוּ מִשׁוּם פִּינּוֹן דְּאוֹתָן שְׁבָאִין לְפָנֵינוּ אֵין מְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה וְאֶפְשָׁר דְּכוּלְהוּ קוּשְׁטָא קְאָמְרִי זֶה שְׁמַע מִפִּי רְאוּבֵן שְׁמַת וְאֵלוּ מֵאָה שְׁמֵעוּ מִפִּי שְׁמֵעוֹן שְׁלֵא מֵת יֵשׁ לָנוּ לְהֶאֱמִין לְזֶה שֶׁהוּא מְעִיד לְבַדּוֹ שְׁשֹׁמֵעַ כְּדֵי מִפִּי רְאוּבֵן כְּמוֹ שִׁישׁ לָנוּ לְהֶאֱמִין לְאֵלוּ מֵאָה שְׁשֹׁמְעוּ כְּדֵי מִפִּי שְׁמֵעוֹן וְלֹא הוּוּ אֲלֵא עַד כְּנֻגַד עַד דְּהוּהָ כְּאֵלוּ אוֹתָן הָיוּ לְפָנֵינוּ: וְלִכְדֵּי בְּדִין שֶׁהִבִּיא הָר"ן בְּתַשׁוּבָה סִימָן נ"ב בְּשָׁנִים שְׁפָל אָחַד מְעִיד שְׁשֹׁמֵעַ מִפִּי אָחַד שֶׁהוּא חַי וְאָחַד מְעִיד שְׁשֹׁמֵעַ מֵאָחַד שְׁמַת אָנוּ מֵאֲמִינִים לְכֻלָּם פִּינּוֹן שְׁאִין מְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה וְכָל אָחַד אוֹמֵר אֶמֶת שְׁשֹׁמֵעַ כֵּן מֵאָחַד וְהוּוּ כְּאֵלוּ אוֹתָן הָיוּ לְפָנֵינוּ הָרִי הֵם רוֹב מְעִידִין שֶׁהוּא חַי וְאֲזַלְיִנּוּ בְּתַר הָרוֹב וּבְדִין שְׁפַתְבִּי הָר"ן בְּתַשׁוּבָה סִימָן מ"ז בְּאָחַד שְׁמֵעִיד שְׁשֹׁמֵעַ מִפִּי רְאוּבֵן שֶׁהַיּוֹם מֵת וּמֵאָה מְעִידִים שְׁשֹׁמְעוּ מִפִּי שְׁמֵעוֹן שֶׁהִיָּה חַי אָנוּ מֵאֲמִינִין לְכֻלָּם שְׁאוּמְרִים שְׁשֹׁמְעוּ כְּדֵי פִינּוֹן שְׁאִין מְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה וְכָל אָחַד אוֹמֵר אֶמֶת שְׁשֹׁמֵעַ כְּדֵי נְהוּהָ כְּאֵלוּ אוֹתָן הָיוּ לְפָנֵינוּ וְלֹא הוּוּ אֲלֵא כְּנֻגַד חַד וְהוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּידָן אִם אָחַד מְעִיד בְּשֵׁם גּוֹי אָחַד שֶׁהוּא חַי וְאָחַד מְעִיד בְּשֵׁם גּוֹיִם רַבִּים שְׁמַת הָרִי אֵלוּ עֲדִים אֵין מְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה וְתַרְנוּןִיְהוּ קוּשְׁטָא קְאָמְרִי כָּל אָחַד מְעִיד מַה שְׁשֹׁמֵעַ וְנְהוּהָ כְּאֵלוּהִי אוֹתָן גּוֹיִם לְפָנֵינוּ וְהָרִי אֵיכָא רוֹב שְׁמֵעִידִין שְׁמַת וּבְפִסּוּלֵי עֲדוּת אֲזַלְיִנּוּ בְּתַר הָרוֹב: וְאֵף עַל גַּב דְּמוֹכַח בְּתַלְמוּד בְּדוּכְתֵי טוּבָא דְלֹא אָמְרִינּוּ שִׁיָּהּ אָחַד הַמְעִיד בְּשֵׁם שְׁנַיִם מִיִּחְשָׁב כְּאֵלוּ הָיוּ אוֹתָן שְׁנַיִם לְפָנֵינוּ עֲדוּת אִשָּׁה שְׁאֵנִי דְמַקְלִינּוּ בֵּה טוּבָא: וְכֵן מְצֵאתִי שְׁפַתְבִּי בְּהַדְיָא מְהַר"ם לּוֹבְלִין בְּפִשְׁטוּת בְּתַשׁוּבָה סִימָן קכ"ח ונ"ל וּבְשָׁנֵי עֲדִים הִסְכִּימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְכו' דְלֹא שִׁיָּיָה לּוֹמֵר בְּדַמִּי וְכו' אַף עַל גַּב דְּאוֹתָן שְׁנַיִם עֲדִים לֹא בָּאוּ לְהַעִיד בְּפָנֵי ב"ד כִּי אִם אוֹתוֹ מִשָּׁה בַר פִּסְחָא שֶׁהוּא עַד אָחַד שֶׁהִגִּידוּ לוֹ הַשְּׁנַיִם יְהוּדִים הַדְּבָרִים הַנְּ"ל מִכָּל מְקוֹם אֵין נִרְאָה לְחַלֵּק בְּזֶה בְּעֲדוּת אִשָּׁה עכ"ל: הָרִי מְבוֹנָאָר בְּהַדְיָא בְּדְבָרֵי דְבְּעֲדוּת אִשָּׁה חֲשָׁבִינּוּ לְעַד שְׁמֵעִיד בְּשֵׁם שְׁנַיִם כְּאֵלוּ אוֹתָן שְׁנַיִם הָיוּ מְעִידִים לְפָנֵינוּ בְּמְקוֹם דְּאֵיכָא נְפִקוּתָא מִיְנֵי' וְאֵין מִי שְׁמִכְחִישׁ לְעַד זֶה בְּגוּף הָעֲדוּת וְהֵאלוּף הָרַב הַגְּדוֹל חֲתַנִּי מוּה' גְּרִשׁוֹן רְצָה לְדַיִק מִתְּשׁוּבַת קְלוּ"ן סִימָן קע"ה שְׁפַתְבִּי ונ"ל דְּבַר פְּשוּט שְׁמַאֲחַר שֶׁהַעִיד הַר"ר מְנַחֵם בַּר אַבְרָהָם שְׁשֹׁמֵעַ מִשְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבַּעָה בְּנֵי בְרִית שְׁאָחַד שֶׁהִמִּיר דָּתוֹ וְצוּלַע עַל יְרִיכּוֹ וְכו' וְשְׁמַע מֵהֶם שֶׁהִיָּה מֵת כְּמְבוֹנָאָר לְמַעַלָּה דְּאֵינְתָּא שְׁרִיא וְאֵף עַל גַּב שֶׁהֵם לֹא הָיוּ מְפִירִין אוֹתוֹ וְכו'.

וְרִאָיָה בְּרוּרָה מְדַגְרִסִּינּוּ בְּשִׁלְהֵי יְבָמוֹת מְעַשָּׂה בְּאֲדָם אָחַד וְכו'. וּמֵאֲחַר שֶׁהֵם אָמְרוּ לוֹ אַחַר כְּדֵי שְׁאוֹתוֹ הַמוֹמֵר הַצּוּלַע שְׁחָלָה וּמֵת אֵין לָהּ עֲדוּת גְּדוֹל מְזֶה וְאִם הָיוּ בָּאִין לְפָנֵינוּ וּמְעִידִין עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיִינוּ מִתִּירִים אוֹתָהּ כְּדֵי הוֹכַחְתִּי לְעִיל הוּא הַדִּין שִׁיִּחְשָׁב זֶה רַבִּי מְנַחֵם כְּעַד אָחַד דְּהָא הִלְכָה רְנוּחָה בְּיִשְׂרָאֵל הִיא דְּעַד מִפִּי עַד כְּשֶׁר לְעֲדוּת אִשָּׁה וְכו' עכ"ל.

וּמִשְׁמַע לִיָּה לְחַתַּנִּי הָרַב הַגְּדוֹל הַנְּ"ל מְלִשׁוֹן זֶה שְׁפַתְבִּי שִׁיִּחְשָׁב ר' מְנַחֵם כְּעַד אָחַד שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁהַעִיד רַבִּי מְנַחֵם שְׁמַע מִג' אוֹ ד' בְּנֵי בְרִית מִכָּל מְקוֹם לֹא יִחְשָׁב כִּי אִם כְּעַד אָחַד.

ולא דק שפיר במילתא דידן וכי עלה על דעתינו לומר שיהא עד אחד נחשב פשנים
אתמהא.

אלא אנו אומרים פיון שעד אחד מהימן בעדות אשה הרי הוא נאמן לומר שפך אמרו
שנים או שלשה והנה פאלו אותן שנים היו לפנינו. ולעולם זה שמעיד בפני ב"ד לא
מיחשב אלא כעד אחד.

ובענין זה כתב נמי מהרי"ק פיון שרבי מנחם זה הוא עד אחד ובעדות אשה עד אחד
מהימן הרי הוא נאמן שפך אמרו ג' או ד' בני ברית ולכך פתב אם היו אותן ג' או ד' בני
ברית באו לפנינו ומעידין לפנינו היינו מתירין אותה הוא הדין שישחשב זה רבי מנחם
כעד אחד דמהימן לומר שפך אמרו ג' או ד' בני ברית דעד מפי עד פשר לעדות אשה.

והנה פאלו היו לפנינו אותן ג' או ד' בני ברית: ואפילו אי לא הנה אלא אחד הוי סגי אלא
האמת נקט דעד אחד ששמע מאחרים ומעיד בב"ד מה ששמע מהם הנה פאלו אותן היו
לפנינו משום דמהימן הוא בעדות אשה: שאלה נ"ח אשה אחת נצבת עמנו בזה והיא
עגונה.

היתה פאלמנה. מרת יטול אשת ליב בן חיים בון מק"ק מיז"לופא והיא יושבת בדודה:
שפולה וגלמודה.

מבעלה ומבנים משוף זמן כעשר שנים: וכמה פעמים: באו עדים ועל מיתת בעלה היו
מגידים זה אומר בכה וזה אומר בכה והאשה נשארה נבוכה פי הדברים לא היו ברורים:
כדי להוציא משפט לאורים.

עד כי העידה אשה אחת בארץ אשכנז בבית דין יפה: אולי תמצא בזה תרופה וזה אשר
העידה ביום ג' כ"ה מנחם תי"ו יו"ד לפ"ק בק"ק אפטרות מרת אינדל בת דוד ז"ל בתורת
עדות ובעונש אם לא יגיד וגו' וז"ל בלשון אשכנז איך האב מיה פר דינגט לבית רבי
זעליג מק"ק גאשליר צו איינר משרתת אזו זיינן מארקטיטאנטיר הין קומן.

איז איינר אונטר זיא גיוועזין האט גיהיישין ליב בן חיים בון איז דארט קראנק גיווארין
האט נאך מיר גשיקט איך זאל אים ווארטין איך האב ניט קענט האב מיה שון פר דינגט
גיהאט אזו איז ער קראנקרהייט אונזעק גיפארין ער האט וועלין צו זיינר מוטר פריכה
פארין לכפר גרונט.

אזו האט מן אים צורוק גיבראכט אונ' לבית גוי גיליגט אזו איז ער דארט גישטארבן
בחולי שלשול דם בר מינן אונ' איך האב אים וואול קענט אז ער פריבש זון איז עכ"ל:
נחתומים על גבית עדות תלתא גברי סמיכי ונתקיימו חתימתן: העתקה מלשון אשכנז
ללשון הקודש הגדת עדות מרת אינדל בת דוד ז"ל: הייתי משפרת לבית רבי זעליג מק"ק
גאשליר למשרתת ובאו לשם מארקטיטאנטיר.

(פירוש אותן שנוסעים עם החיילות ומספיקים להם מזון וצידה ושאר צרכיהם) ובתוכם
היה אחד נקר' ליב בן חיים בון ונחלה שם ושלח אחרי לשרתו בחליו ולא יכולתי כי
כבר הייתי מושפרת.

בְּכֵן נִסְעַ מִשָּׁם בְּהִיּוֹתוֹ חוֹלָה וְרָצָה הוּא לִיִסַע לְאִמּוֹ פְּרִיבָה לְכַפֵּר גְּרוֹנְט בְּכֵן תְּזוּרוּ וְהִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְעִיר וְשָׂמוּ אוֹתוֹ לְבֵית גּוֹי בְּכֵן מֵת שָׁם בְּחֻלֵי שְׁלִשׁוֹל דָּם בַּר מִיָּנָה. וְאֲנִי הֵייתִי מִפִּירוֹ בְּטוֹב שֶׁהוּא הָיָה בֶן פְּרִיבָה עַכ"ל: הִנֵּה נִרְאָה בְּעֵינַי שֶׁקְּשָׁה לְהִתִּירָה עַל פִּי עֲדוֹת זֶה פִּינָן שְׁלֵא הֵעִידָה מֵרַת אֵידֵל בֵּת דּוֹד הַנָּ"ל אֶלָּא עַל שָׂמוּ וְשָׁם אָבִיו וְלֹא הֵעִידָה עַל שָׁם עִירוֹ לֹא מִהֵנִי עֲדוּתָהּ דְחִיִּישִׁינָן דִּילְמָא עוֹד יֵשׁ אַחַר שְׁשָׂמוּ לִיב בֶּן חֲזִיִּים בְּוֹן כְּשָׁם בַּעַל הָאִשָּׁה זֹאת.

וְאֲנִי בְּעֵינָי שְׁצָרִיף שֵׁיִהָא מִפִּיר אֶת שָׂמוּ וְשָׁם עִירוֹ כְּדֵאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא אִין מְעִידִין עָלָיו עַד שֵׁיִהָא מִפִּירִין שָׂמוּ וְשָׁם עִירוֹ: אַע"ג דְּמַהֲרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ קַע"ה כָּתַב לְהִתִּיר עַל פִּי הָעֵד שְׁמַעִיד עַל שָׂמוּ וְעַל שָׁם אָבִיו אֶפְּלוֹ פְּשָׁלָא הַזְּכִיר שָׁם עִירוֹ שְׁכָתַב וְנ"ל וְאִם נִכְּשׁ אָדָם לֹאמֵר הָרִי כָּתַב הַרְמַב"ם וְנ"ל יִשְׂרָאֵל שְׁאוּמֵר מֵת אִישׁ יְהוּדִי עֲמַנּוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי כֶּף וְכֶף צוּרְתוֹ וְכו' אִין אוּמְרִין בְּאַנְמָדָן שֶׁהוּא פְּלוֹנִי עַד שֵׁיִעִיד הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוֹנִי מִפִּיר שָׂמוּ וְשָׁם עִירוֹ עַכ"ל: מִשְׁמַע דְּבַע גֵּן שְׁמַזְכִּיר שָׁם עִירוֹ בְּעֲדוּתוֹ וְהָכִי נִמְי תִּנְיָא בְּתוֹסְפָתָא אִין מְעִידִין עָלָיו עַד שֵׁיִהָא מִפִּירִין שָׂמוּ וְשָׁם עִירוֹ נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְּעֵתִי הֵיִינוּ דְּוָקָא הֵיכָא שְׁאִין מְזַכִּיר שָׁם אָבִיו אִז צָרִיף שְׁיֵאמֵר יוֹסֵף שְׁמַמְקוֹם פְּלוֹנִי אוּ שְׁמַעוֹן שְׁמַמְקוֹם פְּלוֹנִי אֶבֶל אִם אָמֵר יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן מֵת אִז אִין צָרִיף לְהַפִּיר וְלְהַעִיד עַל הַמָּקוֹם דְּטַפִּי אֵיכָא הֵיכָרָא בְּשָׁם אָבִיו מְבַשֵּׁם מְקוֹמוֹ וְתַדַּע דְּכֵן הוּא שְׁהָרִי הַרְמַב"ם עֲצָמוּ כָּתַב בְּסַמּוּף לוֹ וְנ"ל מְצָאוּ כָּתוּב בְּשֵׁטֵר מֵת פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי אוּ נִהְרַג פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי וְנוֹדַע שֶׁהוּא כָּתַב יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה תִּינְשָׂא אִשְׁתּוֹ עַכ"ל עוֹד כָּתַב הַרְמַב"ם וְנ"ל וְכֵן מִי שְׁנִשְׁתַּתֵּק וּבְדַקּוֹ אוֹתוֹ וְכו' וְכָתַב שְׁמַת פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי תִּנְשָׂא אִשְׁתּוֹ עַכ"ל הָרִי לֶף שְׁלֵא הַזְּכִיר שָׁם הָעִיר מֵאַחַר שֶׁהַזְּכִיר שָׁם הָאֵב וְאֶפְּלוֹ נִמְצָא בְּשֵׁטֵר כָּתוּב כ"ש וְכ"ש בְּהַעֲדָתָא עֲדִים דְּעֵדִיף עַכ"ל מַהֲרִי"ק הָרִי שְׁכָתַב מַהֲרִי"ק בְּהַדְּיָא לְהִתִּיר אִם הַזְּכִירוּ בְּשָׂמוּ וְשָׁם אָבִיו וְלֹא צָרִיף לְהַזְכִּיר שָׁם עִירוֹ מְפַל מְקוֹם אִין לְסַמּוּף עַל הוֹרְאָה זֹו שְׁהָרִי מַהֲרִי"ק גּוֹפִיָה כָּתַב הַפֶּף זֶה בְּשׁוֹרֵשׁ קַפ"ד וּמְצָרִיף לְהַזְכִּיר שָׁם עִירוֹ אֶפְּלִי כְּשֶׁהַזְּכִירוּ בְּשָׂמוּ וְשָׁם אָבִיו וּמִבִּיא רָאָה מֵהָא דְּכָתַב הַרְמַב"ם בְּפָרְק י"ג מִהִלְכוֹת גִּירוּשִׁין וְנ"ל בָּא עַד אַחַד וְאוּמֵר אֶמְרוּ לִי ב"ד אוּ אֲנָשִׁים כְּשֶׁתִּלְּף לְמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶמְרוּ לָהֶם שְׁמַת יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל וּבָא הַשְּׁלִיחַ וְאָמֵר לָנוּ וְכו' הוֹאִיל וְאֲנִי יוֹדְעִים פְּלוֹנִי הִידוּעַ בְּשָׁם זֶה הָרִי אִשְׁתּוֹ מוֹתֵרֵת וְאִין אוּמְרִים שְׁמָא יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר שְׁמַת עַכ"ל הַרְמַב"ם.

וְכָתַב עָלֶיהָ מַהֲרִי"ק הֵתָם וְנ"ל מִשְׁמַע דְּוָקָא כְּשֶׁאֶמְרוּ לוֹ ב"ד אוּ אֲנָשִׁים כְּשֶׁתִּלְּף לְמָקוֹם פְּלוֹנִי אֶמְרוּ לָהֶם וְכו' הוּא דֵּאִין חוֹשְׁשִׁין לִיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר דְּנִדְּאִי פִּינָן שְׁאֶמְרוּ לוֹ כְּשֶׁתִּלְּף לְמָקוֹם פְּלוֹנִי מוֹכִיחִים הַדְּבָרִים שְׁאוֹתוֹ יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל שְׁמַת הוּא הָעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁזָה הוֹלֵף שָׁם דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי לָמָּה תִּלְּהָ, שְׁלִיחוֹתוֹ בְּהִלִּיכַת אוֹתוֹ מְקוֹם וּמִשׁוּם כְּפֻדַּת מוֹתֵרֵת וְכו' מִשְׁמַע שְׁאִין לֹאמֵר בֶּן בְּשָׁלָא נֹדַע שָׁם הָעִיר בְּפִרְטוֹת דְּחִיִּישִׁינָן לִיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר בְּאַחַד מִהִמְקוֹמוֹת וְכו' וְכֵן כָּתַב רַבִּינוּ יִשְׁעִיָה מְטָרְנָ' בְּהַדְּיָא פָּרְק הָאִשָּׁה שְׁלוֹם וְנ"ל בָּאוּ עֲדִים וְהֵעִידוּ שְׁמַת יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן מְעִיר פְּלוֹנִי מִתִּירִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן אַחַר הָיָה בְּאוֹתָהּ הָעִיר: וְאִם יֵאמְרוּ הָעֲדִים יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן מֵת וְלֹא יָדְעוּ מֵאִיזָה עִיר הָיָה אֵף עַל גַּב שְׁלֵא הוֹחֲזֵק יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן בְּעִיר הַזֹּאת חוֹשְׁשִׁין לִיוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן אַחַר בְּעוֹלָם וְאִין מִתִּירִין אִשְׁתּוֹ שְׁל יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן הִידוּעַ לָן עַכ"ל הַר"ר יִשְׁעִיָה: הָרִי לֶף בְּהַדְּיָא דְּצָרִיף לְהַזְכִּיר שָׁם עִירוֹ וְלֹא סָגִי בְּהַזְכֵּרֵת שָׂמוּ וְשָׁם אָבִיו וְאֵע"ג

דלא הוֹחֵזֵק לְנוּ אַחַר בְּעִירוֹ שְׂיֵהָא שְׂמוּ פִּן וְכוּ' עכ"ל מהררי"ק גופייה בְּשׁוֹרֵשׁ קפ"ד וְהִבְיָאוּ ב"י סְעִיף י"ח: הָרִי פְתַב הוּא גּוּפִיָּה בְּהִדְיָא הֶפֶךְ מִמָּה שְׂפַתְב בְּשׁוֹרֵשׁ קע"ה.

וְכַבֵּר הֶרְגִּישׁ בְּזֵה הָרַב ב"י בְּסוֹף סְעִיף י"ח וְכַתְּב לִיִּישְׁבוּ נו"ל וְצָרִיךְ לֵהִיּוֹת דְּסַפּוּקֵי מְסַפְקָא לְמַהֲרֵרֵי"ק. אִי סָגִי לְהֶרְמַב"ם בְּשְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו אוֹ אִי מְצָרִיךְ נְמִי שֵׁם עִירוֹ וּבְשׁוֹרֵשׁ קפ"ד אָמַר דְּאֶפִּילוּ אִם תִּמְצָא לּוֹמַר דְּלֹא סָגִי לִיָּה לְהֶרְמַב"ם בְּשְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו עַד שְׂיִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ הֵוּא אֵיתְתָּא שְׂרִיָּא דְּכָל הִנְהוּ הוֹכְחוֹת דְּמִיִּיתֵי הֵתָם עַדִּיפֵי מִשֵּׁם עִירוֹ וּבִתְשׁוּבָה זֹו שְׂפִשׁוֹרֵשׁ קע"ה תִּפְסֵי דַעַת הֶרְמַב"ם עַל פִּי מֵאִי דְּמִשְׁמַע מִפְּשֵׁט אוֹתָם לְשׁוֹנוֹת שְׂהִבִּיא דְּכָל שְׂמִזְכִּיר שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו אֵין לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ וְסָגִים בְּהֵ וְאֶפִּילוּ אִם תִּמְצָא לּוֹמַר דְּסִבֵּר הֶרְמַב"ם שְׂצָרִיךְ לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ ה"נ כְּבָר הִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ וְכוּ' עכ"ל הָרַב ב"י: הָרִי מְבִנְאָר מִתּוֹךְ שְׁנֵי תְּשׁוּבוֹת דְּמַהֲרֵרֵי"ק שְׁוֹרֵשׁ קע"ה.

וְשׁוֹרֵשׁ קפ"ד שְׂלֵא רְצָה מַהֲרֵרֵי"ק לְסַמְנֵךְ לְהִתִּיר עַל פִּי הַזְּכָרָת שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו נְחוּד אֵלָא הֵיכָא דְּאִיפָּא נְמִי הוֹכְחוֹת טוֹבוֹת כְּמוֹ שְׂפַתְב בְּשׁוֹרֵשׁ קפ"ד בְּרַבִּי דָּוִד בַּר שְׁלֵמָה בְּעֵלָה שְׁל דְּבוּרָה וְהַפֵּל מְבִנְאָר ב"י סְעִיף י"ח שְׂהִבִּיא תְּשׁוּבַת מַהֲרֵרֵי"ק אָבֵל בְּלֹא הוֹכְחוֹת לֹא הִתִּיר מַהֲרֵרֵי"ק וּמָה שְׂפַתְב בְּשׁוֹרֵשׁ קע"ה לְהִתִּיר עַל פִּי הַזְּכָרָת שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לֹא פְתַב אֵלָא דְּרִיךְ מִשְׂא וּמִתָּן אָבֵל לֹא הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה: אָמְנָם עִם הֵיּוֹת שְׂמַהֲרֵרֵי"ק חֲכָם גְּדוֹל וּמְוִפְלָג הֵיָה וְקִטְנֵו עָבָה מִמִּתְנֵי וְאֵין אֲנִי כְּדֹאֵי לְחַלּוֹק עָלֵיו וְנִדִּי לִי לְהִבִּין דְּכָרִיו מְכָל מְקוֹם תּוֹרָה הֵיָה וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיךְ כִּי הִנֵּה מַעֲיָקְרָא דְּדִינָא דְּמַחֲלֵק בֵּין הַזְּכָרָת שְׂמוֹ לְחוּד וּבֵין הַזְּכָרָת שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וּמִיִּיתֵי רֵאָיָה לְזֵה מִן הֶרְמַב"ם אֵית לִי פִּירְכָּא שְׂפַתְב בְּשׁוֹרֵשׁ קע"ה שְׂאִם מְזַכִּיר שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו סָגִי וְלֹא צָרִיךְ לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ וְרֵאָיָה מְהָא דְּכַתְּב הֶרְמַב"ם נו"ל מְצָא כְּתוּב בְּשֵׁטֵר מֵת פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי אוֹ נְהַרְג פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי וְנוֹדַע שְׂהוּא פְתַב יִשְׂרָאֵל הָרִי זֹו תִּנְשָׂא אֲשֵׁתוֹ עכ"ל הֶרְמַב"ם הָרִי מְבִנְאָר כְּשֵׂהִזְכִּיר שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו סָגִי לְכֹךְ הַעֲלָה חִילּוּק זֵה וְכַתְּב הָא דְּצָרִיךְ לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ הֵיָינוּ הֵיכָא דְּלֹא הִזְכִּיר רַק שְׂמוֹ לְחוּד אָבֵל הֵיכָא דְּהִזְכִּיר שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לֹא צָרִיךְ לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ אֵלוּ הֵן תּוֹרָה דְּבָרֵי מַהֲרֵרֵי"ק כְּמוֹ שְׂהִבִּיאֵי לְמַעֲלָה דְּכָרִיו וְקִשְׂיָא לִי עָלֵיהָ הָא דִּין זֵה דְּכַתְּב הֶרְמַב"ם מְצָא כְּתַב בְּשֵׁטֵר וְכוּ' לְקוֹחַ הוּא מִירוּשְׁלֵמִי שְׂהִבִּיא הָרִי"ף וְהֵרָא"ש וְהַתּוֹסְפוֹת שְׂיִלְהִי יְבִמוֹת וְהַטּוֹר סְעִיף י' וְלֹא נִזְכַּר שֵׁם מֵת פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי וְכוּ' אֵלָא פְּלוֹנִי לְחוּד נו"ל הִירוּשְׁלֵמִי מְצָאוּ בְּשֵׁטֵר כְּתוּב מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי נְהַרְג אִישׁ פְּלוֹנִי רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר מִשְׂאִין אֵת אֲשֵׁתוֹ רַבִּי בּוֹן בַּר כְּהֵנָּא אֹמַר אֵין מִשְׂאִין אֵת אֲשֵׁתוֹ וְכוּ' עכ"ל וְכַתְּב הָרַב הַמַּגִּיד הֶרְמַב"ם פֶּסֶק לְקוֹלָא דְּבַסוּפְרִים הוֹלְכִין אַחַר דְּבָרֵי הַמַּקְוִיל הָרִי מְבִנְאָר בִּירוּשְׁלֵמִי דְּמִיִּירֵי שְׂלֵא מְלֹאוּ כְּתוּב אֵלָא מֵת פְּלוֹנִי לְחוּד וְלֹא מֵת פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי וְאִם כֵּן לְמָה מִשְׂאִין אֵת אֲשֵׁתוֹ הָא בְּשְׂמוֹ לְחוּד אִף הוּא מוֹדָה שְׂצָרִיךְ לְהִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ כְּדֹאֵיתָא בְּתוֹסְפוֹתָא וְכָאן לֹא הִזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ וְלְמָה מִשְׂאִין אֵת אֲשֵׁתוֹ אֵלָא עַל כְּרַתְּךָ צָרִיךְ אֲתָה לּוֹמַר דִּירוּשְׁלֵמִי לֹא נְחִית בְּדִין זֵה לְפָרֵשׁ הֵיָאָה שְׂצָרִיךְ לְהַעֲיֵד כְּדִי לְהִתִּיר אֲשֵׁה עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַעֲדוֹת וְלֹא בָּא אֵלָא לּוֹמַר דְּאֶפִּילוּ עֲדוֹת בְּכַתְּב מְהִנִּי וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּהוּי מִפִּיָּהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבְכֶם דְּבַעֲגוּנָא הַקְּלוּ דְּמִשְׂאִין עַל פִּי עֲדוֹת בְּכַתְּב וּמִיִּירֵי דְּהוּי בְּגוּוּנָא שְׂהִנָּה בְּהִנֵּי אִי הָיוּ מְעִידִים בְּעַל פֶּה דְּהֵיָינוּ שְׂאָנוּ יוֹדְעִים עַל מִי הֵם מְעִידִים אֵלָא דְּלֹא נְחִית הַשְׂתָּא לְפָרוּשֵׁי דִּין זֵה הֵיָאָה צָרִיךְ לְהַעֲיֵד רַק לְהַשְׂמִיעֵנוּ אֲתָה דְּעֲדוּתְנוּ מְהִנִּי אֶפִּילוּ בְּכַתְּב כְּךָ צָרִיכִין אֲנַחְנוּ לְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלֵמִי הֵכִי נְמִי הֵם דְּבָרֵי הֶרְמַב"ם בְּדִין זֵה שְׂפַתְב נו"ל מְצָאוּ כְּתוּב

בשטר מת פלוני בן פלוני וכו' לא בא אלא להורות שמשיאין ע"פ עדות בכתב ולא נחית בדין זה לפרושי היאך צריף להעיד ומיירי בגוונא שאנו יודעים על מי הוא מעיד בכתב וכבר נודע דרכו של הרמב"ם לכתוב הדין כמו שהוא בגמרא תו בירושלמי או בתוספתא ולכך אין לדניק מדבריו מדכתב פאן בדין זה שאם מצאו כתב מת פלוני וכו' ולא נזכר שם עירו שאינו צריף להזכיר שם עירו פינן דהזכיר שמו ושם אביו דלא בא בדין זה לפרש היאך צריף להעיד רק בא להורות שעדות בכתב מהני ודבריו הם ממש פדברי הירושלמי: ועוד היאך דניק מהררי"ק מדברי הרמב"ם מדכתב בדין זה וז"ל מלאו פתוב בשטר מת פלוני בן פלוני וכו' משיאין את אשתו ולא נזכר שצריף להעיד על שם עירו ששמע מיניה דבהזכיר שמו ושם אביו אין צריף להזכיר שם עירו הא בספר הרמב"ם על פי מה שהביאו הטור לא נזכר בדין זה רק שמו לחוד ולא נזכר שם אביו שפן פתב הטור בשמו בסעיף ט' אחר שהביא דברי הירושלמי וז"ל והרמב"ם פתב מצאו פתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני וידוע שהוא כתב ישראל שנשא אשתו עכ"ל הרי לא כתב אלא שפצא וכתוב מת פלוני לחוד אלא נדאי דלא בא בדין זה לפרש היאך צריף להעיד רק בא להורות שעדות בכתב מהני וגירסת ספר הרמב"ם פאשר הביאו הטור יותר נכון מאשר הביאו מהררי"ק אף על גב שבספרי הרמב"ם שלפנינו איתא הגירסא פאשר הביאו מהררי"ק מפל מקום יותר יש לסמוך אגירסא שהיה לפני הטור מפני שהיא ממש פדברי הירושלמי וכן הוא דרכו של הרמב"ם לכתוב הדין ממש פאשר הוא בגמרא או בירושלמי: ומסתברא למימר דהשינוי שנפל בספרים הוא מפני שאין נפקותא לענגן הדין בין שיאמר שמו ושם אביו ובין שלא יאמר רק שמו לחוד וכל מקום שמהני בדעהזכיר שמו ושם אביו מהני נמי בדלא הזכיר רק שמו לחוד וכ"מ דלא מהני בדלא הזכיר רק שמו לחוד לא מהני נמי אפילו בדעהזכיר שמו ושם אביו לכך לא דקדקו הסופרים בזה וכתבו ביש ספרים מת פלוני לחוד ולא הזכירו בן פלוני וביש ספרים פתבו מת פלוני בן פלוני וכו' ובאמת אין נפקותא בזה פלל רק בא להורות בדין זה שעדות בכתב מהני בגוונא דמהני אם היו מעידים בעל פה וכמו שבארנו למעלה: ואם יאמר האומר אף על גב דמן הירושלמי מוכח דלא נחית בדין זה לפרש היאך שצריף להעיד פינן שלא נזכר בירושלמי שם אביו ולא בא אלא לומר דעדות בכתב מהני וכדפירשתי מפל מקום יש לומר פינן דבספרי הרמב"ם שלפנינו הגירסא שנזכר בכתב שמו ושם אביו כמו שהביאו נמי מהררי"ק דילמא גירסא זו עיקר והרמב"ם לא מיירי בגוונא דמיירי הירושלמי אלא הוא הוסיף מדיליה פשנזכר בכתב שמו ושם אביו מהני אפילו פשלא הזכיר שם עירו אף על גב דזה דוסק גדול הוא חזא מפני שדרכו של הרמב"ם לכתוב הדין פאשר מלאו בתלמוד דידן או בירושלמי פדפירשתי.

ואידך למה תלה דין זה במלאו פתוב הנה לו לחזש דין זה בעדות בעל פה אם מעיד על שמו ושם אביו מהני ואין צריף שיזכיר שם עירו אף על פי דבמצאו פתב הוי רבותיה טפי מפל מקום לא הוי ליה לערבב האי חידוש דשם אביו מהני בדין מצאו פתוב אלא הנה ליה לבאר דין זה בפני עצמו פינן דחידוש הוא ואם פן דוסק גדול הוא לומר פה מפל מקום יש להוכיח נמי מדברי הרב המגיד שהגירסא לפניו הנה ברמב"ם פאשר הביאו הטור שלא נזכר שם אביו בדין זה שהרי פתב בדין זה בפירק י"ג מהלכות גירושין וז"ל מצאו שטר וכו' פתוב בירושלמי ונכתב פאן בהלכות וכו' רבי רמיה אומר משיאין את

אשתו רב אבין אומר אין משיאין את אשתו ופסק רבינו פדברי המיקל וכו' עכ"ל ואי סלקא דעתך דכינן שהזכיר שמו ושם אביו שאני ומנהי אפילו בלא הזכיר שם עירו והרמב"ם אתא לאשמועינן האי חידוש ולא מייירי בגונן' דמייירי ביה בירושלמי אם פן למה פתב הרב המגיד דרבינו פסק פדברי המיקל הא לא מייירי בירושלמי בדין זה אם הזכיר שמו ושם אביו ודילמא דברי הכל היא ואפילו רבי אבין דמחמיר בירושלמי בדהזכיר שמו לחוד מודה בכי האי גונא בדהזכיר שמו ושם אביו או דילמא תרוננייהו לא סבירא להו דמהני שם אביו כלל בשלא הזכיר שם עירו שהרי הם לא איירי אלא בשלא הזכיר רק שמו לחוד ובגונא דאנו יודעים על מי הוא מעיד רק דפליגי אם עדות בפתב מהני או לאו אף על גב דיש לדחוק ולומר דאהא דכתב דעדות בפתב מהני כתב דפסק פדברי המיקל ולא קאי אכל דבריו בדין זה מפל מקום לא הוי ליה להרב המגיד לסתום דבריו אלא הוי ליה לפרש אלא על פרוק דהגירסא הנה לפניו כפאר הביאו הטור דלא שם אביו כלל ולא גרסינן מת פלוני בן פלוני וכו' אלא גרסינן מת פלוני לחוד ומייירי בגונא דמייירי בירו' והיינו שאנו יודעים על מי הוא מעיד ולא נחית השתא לפרושי דין זה ולא בא אלא להורות שעדות בפתב מהני ולקב' שפיר פתב הרב המגיד שרבינו פסק פדברי המיקל: מבואר מפל זה שאין ראיות מהררי"ק מדברי הרמב"ם מוכרחת ששם אביו מהני פלום אם לא הזכיר שם עירו.

וכן מה שהביא מהררי"ק ראיה מתשובת רבי יואל הביאו ב"י בקצרה סוף סעיף י"ח ונ"ל ושאלת על האשה אם מותרת לינשא אומר אני אחרי שרבי יוסף מעיד מפי עד שמת רבי אשר בר יוסף אשתו מותרת לינשא וכו' עכ"ל משמע מהתם אף על גב דלא העיד על שם עירו מותרת לינשא והיינו משום שהזכיר שמו ושם אביו הא נמי לא מילתא הוא דבאותו תשובה נמי לא מייירי אלא שיש להתיר על פי עדות בפתב פדמסיים שם בתשובת מהררי"ק דבהא קמייירי והוא בפרדכי פרק י"א דיבמות ומביא נמי ראיה מן הירושלמי דלעיל דעדות בפתב מהני אלא שהביא תשובה זו בקצרה וכיון דהכי הוא יש לנו לומר דהתם נמי בכי האי גונא הוא שיודעין היו על מי הנה רבי יוסף מעיד רק השאלה היתה אם עדות בפתב מהני והשיב דמהני עדותו ומיייתי ראיה מן הירושלמי שהבאתי לעיל לקב' גם מתשובת ר' יואל אין ראיה כלל: אלא שבתשובת הרא"ש כלל נ"א סימן א' במכלוף בן מלול הביאו ב"י סעיף י"ח מבואר שהתיר על פי מה שהעידו שמת אחד שהנה נקרא מכלוף בן מלול פניו שלא חי מכלוף בן מלול אחר בעיר אף על פי שלא הנה מעיד שהנה בעל אשה זאת ולא העיד על מקומו ורוצים מקצת המורים לסמוך על תשובת הרא"ש הזאת להתיר בסתם פשהעידו על א' שמת אפילו במדינת הים אם שמו ושם אביו הוא פשמו ושם אביו בעל אשה זאת ואין זה נכון פי הנה כל האחרונים לא רצו לסמוך להתיר בכה"ג אם לא הזכיר העד שם עירו אם לא דאיכא אומדנו' והוכחות טובא כמו שכתב בתשובת בן לב חלק ג' סימן ד' אע"פ שתשובת בן לב גופיה לא ראיתי מפל מקום מצאתי בשמו שכתב ונ"ל וכיון דכן הוא לא עבדינן עובדא להתיר בשמו ושם אביו רק פשהזכיר גם פן שם עירו והוא דלא הוזהקו וכו' עכ"ל אלא לבסוף התיר מפח הוכחות ואומדנות טובא: וכן רבי יוסף טיטצאק הביאו בגימזן זאב סימן ז' שהתיר אפילו בשלא הזכיר שם עירו וסמוך על תשובת הרא"ש במכלוף בן מלול התם נמי מבואר מתוכו דלא התיר אלא בשביל שהנה הוכחה טובא

שעל משה סוסי מעיר ההיא מגיד מפני שהמגיד והשומע מהמגיד שניהם היו מאותה העיר ובכי האי גונא ודאי על אותו פלוני שמן העיר ההיא מעיד והוי כאלו הנזכיר העיר בפירוש אבל להתיר בסתם על פי מה שמעידים על שמו ושם אביו וליכא הוכחה ודאי לא מצינו בשום פוסק מן האחרונים: ואפילו הרא"ש גופיה נראה מתשובתיה בתלמיד רבי אשר והביא הטור א"ה סימן ח"ת שלא סמך להתיר אלא על ידי הוכחות ואומדנות ולא תימא דדנקא התם בתלמוד רבי אשר שלא הנזכרו העד רק בשמו לחוד ולא הנזכיר שם אביו הוא דצריך לאומדנות והוכחות אבל אי הנה מנזכרו בשמו ובשם אביו לא הנה צריך לאומדנות אף על גב דלבסוף הנזכרו בשמו ובשם אביו שכתב ונ"ל וידוע לכל בני חברותינו שמיום בואו לכאן לא בא שום אדם ללמוד לכאן ששמו רבי אשר אדא אותו רבי אשר בר סיני וכו' הרי נזכר הוא בשמו ושם אביו היינו הרא"ש כתב כף והנזכיר לאותו תלמיד בשמו ובשם אביו לכאן על מי שהוא מודה שאשתו מותרת אבל העד שהעיד לא הנזכרו רק בשמו לחוד רבי אשר ולא הנזכיר שם אביו ודילמא משום הכי הוצרך לאומדנות והוכחות.

הא ליתא דמשמע לי מתשובת הרא"ש פלל נ"א במכלוף בן מלול דלא שאני ליה בין שוה שהנזכיר שמו לחוד לבין שהנזכיר נמי שם אביו מדלא נחית לחילק זה פלל באותה תשובה לומר שיש להתיר אפילו בדלא הנזכיר שם עירו כיון דהנזכיר שם אביו אלא ודאי דלא שאני ליה להרא"ש בין שהנזכרו לחוד ובין שהנזכיר נמי שם אביו ולקמן יתבאר זה הטיב דלא תלי מידי בהזכרת שם אביו: ולפי שרחוק בעיני מאד להתיר בסתם אם מעידים על אחד שמת במדינת הים ששמו ושם אביו הוא כשמו ושם אביו של בעל אשה זאת אפילו בשלא הנזכיר שם עירו וליכא הוכחה פלל כיון דהרבה נמצאו בעולם ששמותם ושם אביהם הוא כשמותם ושל אביהם של אחרים.

וכן כתב בהדגא מהרי"ק שורש קפ"ד ונ"ל דאי אפשר שלא ימצא אחד בעולם שהוא נקרא דוד בר שלמה כמו זה. והיאך יש להתיר בסתם.

על כן נתתי אל לבי לדרוש ולתור בתשובת הרא"ש פלל נ"א במכלוף בן מלול שהתיר הרא"ש את אשתו על אנפן מה שהתיר. כי לכאורה תימא הוא להתיר בסתם היכא דליכא הוכחה אף על גב דמסיים לבסוף דמשום עגונה הקילו טובא מכל מקום הא מסיק בפרק יש בכור כי מקלינן בסופה בתחלתה.

לא אקילו רבנן (דף מ"ו) ופי' רש"י בסופה לאחר שפוננו יפה שזהו הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיקו אפי' בעבד ושפחה אבל בתחלה תחלת העדיות דהיינו ראית המת לא אקילו עד שיכירהו יפה.

עכ"ל.

הוא הדין נמי בכי האי גונא שאין לנו שום הוכחה שמעידים על בעל אשה זאת רק שמעידים על אחד שמת שהנה שמו ושם אביו כשמותם של זה ושל אביו של בעל אשה זאת היאך יש להקל הא האי מיקרי תחלה ובתחלתה לא אקילו רבנן.

ומתשובתו משמע שהתיר לאשה ההיא על פי העד שהעיד שמת אחד שהיה נקרא מכלוף בן מלול ולא העיד על בעל האשה ההיא ולא על עירו רק ששם בעל אשה ההיא גם כן נקרא מכלוף בן מלול.

ונה נראה לי כדבר תמוה: ומתוך עיוני קצת בתשובת הרא"ש הוקשה לי בו מאי מיתי ראיה לנ"ד מן הרמב"ם שכתב ונ"ל ישראל אחד שאמר אמרו לי ב"ד או אנשים פשתלך למקום פלוני וכו' הא דין זה של הרמב"ם הוא דין האמור בגמרא ביצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי וכו' ופסיק פרבא.

אם כן מאי מיתי טפי ראי' ממנו ממאי דמיתי מקמי הכי מן הגמרא עובדא דיצחק ר"ג וכו'. גם קשה מאי מיתי ראיה מן הא דכתב הרמב"ם עוד ישראל שאמר מת יהודי עמנו במקום פלוני פה וכה צורתו וכו' אין אומרין באומד הדעת הוא פלוני עד שיעיד העד שהוא פלוני ויפיר שמונשם עירו וכ' דלכאורה אין ראיה לדבריו מהתם ואדרבה איפא לאקשוני עליהם כמו שהקשה גדול אחד ונ"ל לפי דברי מר הגה לו לומר עד שיאמר ששמו פלוני אלא שמע מיניה שצריך העד שיפיר שהוא זה עכ"ל.

והובא בתשובת הרא"ש פלל נ"א סימן ב' וכן הקשה הגדול שהוא כמה קושיות ולכן תירץ הרא"ש זולת לקושיות אלה לא תירץ פלום ולא הנפירה פלל: לכה נראה לי לומר דהתם בתשובת הרא"ש פלל נ"א במכלוף בן מלול מיירי שהיתה האשה יודעת שבעלה מכלוף בן מלול הלה בדרה ההוא שמצאוהו להרוג שם ג' פרסאות מן פא"ס והוא מקום שהעיד עליו העד רבי דוד הפהן אף על גב דלא נמצא זה מבואר התם.

מכל מקום סתמא דמילתא אשתו של אדם יודעת הליכת בעלה להיכן הוא או באיזה דרה הוא מהלה. וסתמא בפירושו לכה לא הוצרך להזכיר דבר זה בפירושו בתשובה ההיא.

לכה התיר הרא"ש על פי העד הר"ר דוד הפהן שהעיד שהוא הגה מפיר לההרוג שהיה נקרא מכלוף בן מלול שנהרג ג' פרסאות מן פא"ס ונקב' בפא"ס אע"פ שלא העיד שהי' בעל' של אשה זאת ולא העיד על עירו לפי שהאשה יודעת היתה שבעלה מכלוף בן מלול הלה בדרה מקום ההוא שהגיד רבי דוד הפהן שנהרג שם ותלינו שמכלוף בן מלול בעל אשה זאת הוא נהרג שם ולא תלינו דילמא הגה מכלוף בן מלול אחר בעולם שבא דרה מקום ההוא ונהרג שם פינון דלא הוה צורך לנו מכלוף בן מלול אחר שבא דרה אותו מקום אע"ג דשכיחי שיירות אמרינו ודאי דמכלוף בן מלול זה שאנו יודעים בו שהלה דרה מקום ההוא והוא הגה בעל האשה הזאת הוא ההרוג שמצאו שם שהיה נקרא מכלוף בן מלול ולא תלינו באחר דכאן נמצא וכאן הגה.

ומייתי ראיה לזה שאין צריך להפיר שההרוג הגה בעל אשה זאת שאנו דנין עליה. וגם לא צריך להזכיר שם עירו שהיה דר בו.

מן עובדא דיצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי דאזל מקורטבא לאספמא וכו' דמיירי התם אותן ששלוחו מתם לא היו יודעין שהיה דר בקורטבא אלא אנשים שהלכו עמו הגידו שעבר דרה קורטבא ושם נתלוו יחד ואזלי בהדי הדדי לאספמא.

וכן משמע מלשונם ששלחו מתם יצחק ר"ג דקאזיל מקורטבא לאספמא שכיב. ואי פוננתם הנה להודיע שהנה רק בקורטבא הכי הנה להו למיכתב יצחק ריש גלותא מקורטבא דאזיל לאספמא שכיב.

אלא ודאי דלא היו יודעים שהנה דר שם רק היו יודעים שאזיל מהתם. לכה פתבו יצחק ר"ג דקאזיל מקורטבא וכו' שלא פתבו אלא דאזיל משם.

ואם כן הנה להם לחוש דילמא אתי איניש אחרינא דהוי שמיה יצחק ריש גלותא ונהה בר אחתיה דרב ביבי ואזיל נמי מקורטבא לאספמא פיון דשכיחי שינרתא. אלא על פרתה פיון שהיו יודעים שם שיצחק ר"ג בעל האשה ההיא הנה הולך לאספמא תלינו שהוא היצחק ר"ג דמת שם באספמא ולא תלינו באחר הכי נמי בנדון דידיה במכורף בן מלול כיון שיודעים היו שבעל אשה זאת הלך דרך מקום ההוא שנהרג שם אמרינו ודאי בעל אשה זאת הנה שהנה נקרא מכורף בן מלול והלך דרך מקום ההוא ולא תלינו באחר דכשם שהתירו ביצחק ר"ג וכו' על ידי שהיו יודעים מקום יציאתו מן קורטבא הוא הדין נמי יש להתיר בינדינו מקום שהלך שם דמאי שנא ולא תימא דילמא שאני יצחק ר"ג דהתם אפשר שהיו יודעים מקום שיצא משם ומקום שהלך לשם דאיכא היפרא טובא.

אלא אפילו אי לא היו יודעים רק מקום שיצא משם מהני פיון דמכל מקום איכא הפירא קצת שעל בעל אשה זאת מעידין שמזכירו בשמו ואנו יודעים שהוא הלך לשם סגי ובין שיודעין מקום שיצא משם ובין שיודעין מקום שהלך לשם תלינו בזה שאנו יודעים ממנו ולא תלינו באחר שאינו מוחזק לנו כלל: ולפי שיש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דילמא התם ביצחק ריש גלותא לא התיר רבא אלא בשביל שהזכירו מקום יציאתו ומקום הליכתו.

אבל באחד מהם דהיינו במקום הליכה לחוד או במקום יציאה לחוד לא סגי לכה הביא ראיה מן הרמב"ם וכתב וז"ל וכאשר הבנתי וכו' פה מצאתי בחבורו של רמב"ם ז"ל שכתב וז"ל בא אחד ואמר אמרו לי בית דין או אנשים כשתלך למקום פלוני וכו' אשתו מותרת עכ"ל.

ודין ההוא לקח הרמב"ם ז"ל מן עובדא דיצחק ריש גלותא האמור בגמרא ומתיר על פי מה שאומר השליח סתם אמרו לי ב"ד או אנשים ואינו מזכיר באיזה מקום אמרו לו ב"ד או אנשים שמע מיניה דלא הצריך הרמב"ם להזכיר שניהם מקום שהלך לשם ומקום שיצא משם אלא אם מזכיר רק המקום שיצא משם סגי כדמשמע ממה שכתוב כשתלך למקום פלוני וכו'.

ואי סלקא אדעתיה דההוא עובדא דיצחק ריש גלותא מיירי בנדוקא משום שהזכירו קורטבא ואספמא שהם מקום יציאה ומקום הליכה למה התיר הרמב"ם על ידי זכירת מקום שיצא משם לחוד כדמשמע מדבריו שכתב אמרו לי ב"ד כשתלך למקום פלוני נזכר מקום שאמרו לו שם רק המקום שהלך השליח לשם אלא ודאי גם הרמב"ם הבין כה מתוך ההלכה שאינו צריך רק שיזכיר מקום שיצא משם או מקום שהלך לשם כדי שיהא לנו הוכחה מזה על מי הם מעידים דאם לא היו מזכירים שום מקום כלל.

רק היו אומרים יצחק ר"ג בר אסתיה דרב ביבי שכיב לא הנה מתיר רבא אפילו אם היו מזפירי' כמה שמות אבותיו ואבות אבותיו וכינויים אחרים לא הנה מועיל דחיישינן דילמא איכא עוד אחר ששמו ושם אביו ואבי אביו ואחי אמו כה הוא כמו של זה ודילמא היו לו כינויים גם כן כאלו אבל לפי שהזכירו דאזיל מקורטבא ואלו ידעינן שבעל אשה זאת שהיה שמו יצחק ר"ג אזיל מקורטבא תלינן ביצחק ר"ג זה שהיה בעל אשה זאת.

ולא תלינן באחר פיון שאין אנו ידעינן באחר שאזיל מקורטבא. והוא הדין נמי אי לא היו מזפירים שום סימן אחר רק היו מזפירים יצחק אזיל מקורטבא ושכיב היו מתירין האשה ההיא על ידי שהיו יודעים שבעל האשה הנה שמו יצחק ואזיל מקורטבא תלינן ביה ולא באחר פיון שאין מוחזק לנו אחר שאזיל מקורטבא.

אף על גב דשכיחי שייקתא לא אמרינן דילמא יצחק אחר אתי מעלמא לקורטבא ואזיל מהתם ושכיב ועליו הם מעידים אלא תלינן בבעל אשה זאת. וכן לא חיישינן נמי דילמא איכא עוד מקום אחר דשמיה קורטבא דנדאי דלתרי מקומות שיהא שמותיהן שנה לא חיישינן.

אבל לשמות בני אדם שוות חיישינן אפילו לשמות טובא מכמה אבות. ולא שיהא הרא"ש מתיר בשביל שהזכיר שמו ושם אביו מכלוף בן מלול לחוד ושם בעל האשה ההיא הנה שמו מכלוף בן מלול הא נדאי ליתא דהרבה יש בעולם ששמותם ושמות אבותם של זה הם כמו של זה.

דנדאי צריף שיהא לנו הוכחה שעל בעל אשה זאת מעידים כגון שמעידים על המקום שיצא משם אפילו לא הזכירו רק שמו לחוד מהני. שהרי עיקר טעמו של הרא"ש הוא פיון שאין מוחזק לנו אחר ששמו כה אם כן מה לי שהזכיר אותו בשמו לחוד או שהזכירו אותו בשמו ובשם אביו דממה נפשך אם מוחזק לנו אחר נדאי דלא מהני מידי אפילו הזכרת אבותיו טובא.

ואי לא מוחזק לנו אחר אפילו שמו לחוד מהני אי לא מוחזק לנו אחר ששמו כה: ודבר זה שאמרנו שאם אין הוכחה במקום או במילת' אחריתא שעל בעל אשה זאת מעידים לא מהני אפילו בשהזכירו שמו ושם אביו ושם אחי אביו או יותר יש להוכיח מתשובת הרא"ש גופא שהוא התיר לאשה זאת שבעלה הנה מכלוף בן מלול ומביא ראיה על זה מן עובדא דיצחק ר"ג בר אסתיה דרב ביבי דאזיל מקורטבא לאספמ'א וכו' שמומר לאשה זאת שבעלה הנה מכלוף בן מלול על פי העד ר"ד הכהן שהגיד שהוא הנה מפיר לאחד שהיה נקרא מכלוף בן מלול הא איכא למידחי ולומר דילמא דנקא התם דאיכא היפרא טובא שהיה בר אסתיה דרב ביבי דהנה כאלו הזכירו שם אביו דמה ליששהזכירו שם אחי אמו או שם אביו.

ועוד הזכירו כינוי שהיה נקרא ר"ג דילמא דנקא התם הוא דסבירא ליה לרבא דלא חיישינן אבל בשלא הזכירו רק שמו ושם אביו לחוד שפא גם רבא מודה דחיישינן לאחר אלא נדאי דלא תלי מידי בהא דאין חילוק בין שהזכירו שמו לחוד ובין שהזכירו שמו ושם אבותיו טובא או כינויים אחרים לעולם אם מוחזק לנו אחר אין מתירין ואם אין מוחזק לנו אחר מתירין אפילו בשמו לחוד אם יש לנו הוכחה כמו בעובדא דיצחק ר"ג

שְׁהִיו שׁוֹלְחִים דְּאִזְלִי מְקוֹרְטָבָא וְשֵׁם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁבַעֵל אִשָּׁה זֹאת אִזְלִי מְקוֹרְטָבָא ע"י זֶה סְבִירָא לִיָּה לְהֵרָא"ש דְּהֵתִי' רְבָא לְכֹף הַתִּיר גַּם הוּא בְּמַכְלוּף בְּן מְלוּל עַל פִּי מַה שֶּׁהִתְהַה קֵאִשָּׁה אוֹ גַּם אַחֲרִים יוֹדְעִים שֶׁבַעֵלָה מְכָלוּף בְּן מְלוּל הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ הַהוּא שֶׁמְצַאֻוֹהוּ לְמַכְלוּף בְּן מְלוּל אֶחָד הָרוּג דְּנֻדְאֵי תְּלִינָן בְּזֶה שֶׁהִיָּה בַעַל אִשָּׁה זֹאת וְלֹא תְּלִינָן בְּאַחַר פִּינָן שְׂאִין מְנוּחָזֵק לָנוּ אַחַר שֶׁהִיָּה נִקְרָא מְכָלוּף בְּן מְלוּל שֶׁהֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ הַהוּא: וְשִׁפִּיר מְתִיבִישָׁב הָא דְּמִיָּתִי הֵרָא"ש רְאִיָּה מִן מַה שֶׁפְּתַב עוֹד הֶרְמַב"ם יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר שְׁמַת יְהוּדֵי עֲמָנוּ בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי וְכו' שְׂאִין צְרִיָּה שִׁיעֵיד הָעֵד דְּנִקְא עַל הָעִיר שֶׁהִיָּה דֵר שֵׁם רַק שִׁזְנִפִּיר הָעִיר שִׁיעֵצָא מִשֵּׁם וְאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁבַעֵל אִשָּׁה זֹאת יִצָּא מֵעִיר הַזֹּאת וְשֵׁמוֹ כְּשֵׁם אוֹתוֹ שֶׁמְזַפִּיר הָעֵד סְגִי שֶׁהִרִי פְּתַב הֶרְמַב"ם וְנ"ל יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר שְׁמַת יְהוּדֵי עֲמָנוּ בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי כֹף וְכֹף צוּרְתוֹ וְכו' אֵין אוֹמְרִים בְּאִנְשֵׁי הַדְּעַת הוּא פְּלוּנֵי עַד שִׁיעֵיד הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוּנֵי וְנִפִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ.

אָבַל אָמַר אֶחָד יִצָּא עֲמָנוּ מְמָקוֹם פְּלוּנֵי מְחַפְשִׁין בְּאוֹתָהּ הָעִיר אִם לֹא יִצָּא מִשֵּׁם אֵלָא הוּא תְּנַשָּׂא אִשְׁתּוֹ עכ"ל. הִרִי פְּתַב אֶפְיָלוֹ לֹא הָעֵיד רַק יִצָּא עֲמָנוּ מְמָקוֹם פְּלוּנֵי וּמְתִירִין עַל יְדֵי חִפּוּשׁ אַף עַל גַּב דְּלֹא הָעֵיד שֶׁהִיָּה דֵר בְּמָקוֹם פְּלוּנֵי מִהֲנֵי וְהִיָּינוּ מִשֵּׁם דְּתְּלִינָן בְּבַעַל אִשָּׁה זֹאת שְׂאִינוּ יוֹדְעִין שִׁיעֵצָא מְמָקוֹם הַהוּ' וְלֹא תְּלִינָן לֹמַר דִּילְמָא הִיָּה אַחַר שִׁיעֵצָא גַּם הוּא מְמָקוֹם פְּלוּנֵי פִינָן שְׂאִין מְנוּחָזֵק לָנוּ אַחַר מִזֶּה הִבִּיא הֵרָא"ש רְאִיָּה לְדַבְרֵיו דְּלֹא צְרִיָּה שִׁיעֵיד הָעֵד שֶׁהִיָּה דֵר בְּמָקוֹם הַהוּא וְלֹא הִנְצִירָה הֵרָא"ש לְתַרְזֵן קוֹנְשִׁיּוֹת הַגְּדוּל שֶׁהִנְקִישׁוּ לוֹ וְלִפִּי דְּבַרֵי מֶר הִיָּה לוֹ לֹמַר עַד שִׁיאָמַר שֶׁשְׁמוֹ פְּלוּנֵי אֵלָא שְׁמַע מִיָּנִיָּה שֶׁצְרִיָּה הָעֵד שִׁיעֵיד שֶׁהוּא זֶה עכ"ל מִפְּנֵי שֶׁזֶה פְּשׁוּט הוּא שֶׁמָּה שֶׁפְּתַב הֶרְמַב"ם שִׁיעֵיד הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוּנֵי לֹא לְמִמְרָא שֶׁצְרִיָּה הָעֵד שִׁיעֵיד שֶׁהוּא זֶה כְּמוֹ שֶׁהִבִּין הַגְּדוּל הַהוּא דָּאִם בְּן מַה צְרִיָּה תּוֹ לְהַפִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ אֵלָא כְּנֻנְתּוֹ לֹמַר שֶׁעַל יְדֵי שִׁיעֵיד שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ הִרִי מַעִיד עָלָיו שֶׁהוּא פְּלוּנֵי אַף עַל גַּב דְּבִקְאָתָא אֵינוּ מַעִיד שֶׁהוּא פְּלוּנֵי בַעַל אִשָּׁה זֹאת מְכָל מְקוֹם כְּשֶׁמְזַפִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ הֵנָּה כְּאֵלוֹ הָעֵיד שֶׁהוּא פְּלוּנֵי בַעַל אִשָּׁה זֹאת וְהִכִּי קָאָמַר עַד שִׁיעֵיד הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוּנֵי דְּהִיָּינוּ דִּנִּפִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ כְּלוֹמַר בָּא לְפָרֵשׁ הִיאָה יַדַע וְיַעִיד שֶׁהוּא זֶה הִיָּינוּ שִׁיעֵיד שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ: כְּלָל הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ שֶׁזֶה פְּשׁוּט הוּא שֶׁשְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לְחֹד בְּדִלִיכָא הוֹכְחָה עַל מִי שֶׁמְעִידִים לֹא מִהֲנֵי וְלֹא זֶה שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לְחֹד דְּלֹא מִהֲנֵי אֵלָא אֶפְיָלוֹ כְּמוֹ שְׁמוֹת אָבוֹתָיו לֹא מִהֲנֵי דְּהֶרְבָּה מְצוּיּוֹת בְּעוֹלָם שֶׁשְׁמוֹתֵיהֶן וְשְׁמוֹת אָבוֹתֵיהֶם מְדוּר לְדוּר לְכַמָּה דוּרוֹת שְׁנִים לְאַחֲרִים שְׁגַם לְהֵם שְׁמוֹת כְּמוֹתֵם לְכֹף אֵין לְהַתִּיר אֵלָא בְּדִאִיכָא הוֹכְחָה עַל מִי שֶׁהֵם מְעִידִים כְּגוֹן שֶׁמְזַפִּירִים הַמָּקוֹ' שֶׁהִיָּה דֵר בּוֹ דְּהָא מִהֲנֵי פְּשִׁיט' אִם לֹא הִנְחֹזֵק אַחַר בְּעִיר שֶׁשְׁמוֹ כְּשֶׁמִּיָּה וּמִהֲנֵי אֶפְיָלוֹ בְּדִלֹא הַנְּזִיר אֵלָא שְׁמוֹ לְחֹד וְכַדְתְּנִיא בְּתוֹסְפָתָא וְנ"ל אֵין מְעִידִין עַד שִׁיעֵיד שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ וְלֹא זֶה כְּשֶׁמְזַפִּירִים הַמָּקוֹם שֶׁדֵר שֵׁם מִהֲנֵי אֵלָא אַף זֶה שֶׁלֹּא הָעֵידוּ שֶׁלֹּא הִיָּה דֵר שֵׁם רַק מְזַפִּיר מְקוֹם שִׁיעֵצָא מִשֵּׁם אוֹ מְקוֹם שֶׁהֵלֶךְ לְשֵׁם אוֹ פִּינְצָא בְּזֶה הוֹכְחָה אַחֲרַת שִׁיכּוּלִין לְהוֹכִיחַ מִמֶּנָּה עַל מִי הֵם מְעִידִים מִהֲנֵי נְמִי אֶפְיָלוֹ בְּדִלֹא הַנְּזִירוֹ רַק שְׁמוֹ לְחֹד אִם לֹא הִנְחֹזֵק לָנוּ אַחַר שֶׁשְׁמוֹ כְּשֶׁמִּיָּה שֶׁהוֹלֵךְ לְמָקוֹם הַהוּא אוֹ שִׁיעֵצָא מְמָקוֹם הַהוּא וְתְּלִינָן נְמִי בְּבַעַל אִשָּׁה זֹאת שְׂאִינוּ יוֹדְעִין בּוֹ שִׁיעֵצָא מְמָקוֹם הַהוּא שֶׁהַנְּזִיר הָעֵד וְלֹא תְּלִינָן בְּאַחַר פִּינָן שְׂאִין מְנוּחָזֵק לָנוּ וְלֹא זֶה שְׂאִין מְזַפִּירִים אוֹתוֹ בְּשֵׁמוֹ מְתִירִין אֶת אִשְׁתּוֹ אִם הָעֵידוּ עַל הַמָּקוֹם שִׁיעֵצָא מִשֵּׁם אֵלָא אַף זֶה שֶׁלֹּא הַנְּזִירוֹ אוֹתוֹ כְּלָל בְּשֵׁמוֹ רַק אָמְרוּ אֶחָד יִצָּא מֵעִיר פְּלוּנֵי וְנִהְרַג נְמִי

מתירין את אשתו של זה שאנו יודעים שיצא מהעיר ההיא אם אנו יודעים על איזה זמן מגיד רק שצריך חיפוש וכדאיתא בתוספתא ונ"ל אבל אמר אחד יצא עמנו ממקום פלוני מחפשינן באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו.

עד כאן לשונו: ואע"ג דבתוספתא תנא יצא עמנו וכו' משמע שצריך שיאמר שיצא עמנו לאו דוקא יצא עמנו אלא הוא הדין יצא התם גמי מהני רק שצריכים לידע על איזה זמן מגיד.

וכן משמע מתשובת הר"א מזרחי סוף סימן ע"ה. והא דקתני יצא עמנו היינו סתמא דמילתא כפאומר יצא עמנו הני הוכחה על איזה זמן מגיד דהיינו שיידוע הוא אימתי יצא המגיד.

אבל אם אמר סתם יצא מעיר פלונית ונהרג צריכין לידע על איזה זמן הוא מגיד דאי לא תימ' הכי דילמא על זמן קדמון הוא מגיד והיא הנה מועיל חיפוש אבל באמת אפי' אמר סתם יצא מהני אם ידעינן על איזה זמן מגיד: והנה ראיתי בתשובת ר"א ששון נקרא תורת אמת שפתב בדוקתין טובא בפשיטות שנהגו בעירו להתיר על פי פינוי.

ונפלאתי על זה דאי סלקא אדעתך דכינוי מהני היאך למד הרא"ש להתיר המכלוף בן מלול מן עובדא יצחק ר"ג וכו' הא איפא למידחי ולומר דילמא דוקא התם התיר רבא משום דהנה ליה פינוי דהיו קוראין אותו ר"ג כדכתבתי לעיל אלא על פרוק דלא תלי מידי בהכי.

אלא שלפעמים מסייע הפינוי לשאר הוכחות ואומדנות אבל לא שיהא סומכין להתיר על פי פינוי לחוד: ואחר שפתבתי כל זה מצאתי בספר בית חדש נוטה לגמרי לדעת זה שאין להתיר על פי מה שיעידו על שמו ושם אביו אם לא שיש הוכחה במקום.

וענין שם בסעף י"ב: לפי זה בנדון דידן שלא העידה האשה מרת אידל בת דוד רק שמת אחד שהיה נקרא ליב בן חיים בון ושהיה בן מרת פריבה. ומת בעיר גאשלי"ר.

ולא העידה שהיה בעל אשה זאת גם לא העידה על שם עירו וגם אין לנו שום ידיעה של ליב בן חיים בון בעל אשה זאת הלא דרף עיר גאשלי"ר שנתלה לומר שאותו ליב בן חיים בון שמת בגאשלי"ר הוא בעל אשה זאת דאלו היינו יודעים של ליב בן חיים בון בעל אשה זאת הלא דרף ההוא היינו יכולים לתלות ולומר שאותו ליב בן חיים בון שמת בעיר גאשלי"ר הוא הנה בעל אשה זאת פינוי שידעינן שהוא הלא בדרף ההוא ולא היינו תולין באחר דאתא מעלמא והיה נקרא כן.

פינוי שאין מוחזק לנו. אבל השתא שאין אנו יודעים כלל של ליב בן חיים בון בעל אשה זאת הלא בדרף ההוא ואין לנו שום הוכחה כלל רק שאותו שמת בגאשלי"ר הנה שמו ושם אביו כשמו ושם אביו של בעל אשה זאת ודאי דלא מהני להתיר.

אף על פי שהיו מעידים על פינוי שלו שהיה נקרא בון לאו כלום הוא דהרבה נקראים כן על שם מקום אבותיהם שנולדו שם אף על פי שדורות שבאו אחריהם לא נולדו שם ולא דרו שם מפל מקום נקראים כן על שם יחוס אבותיהם.

כגון משפחת הורווי"ץ. או אוי"ערבך וכיוצא בזה: הנראה לעניות דעתי פתבתי מחמת חומר אשת איש כי לבבי נוקף עלי הרבה להתיר ע"פ עדו' זו ומי שלבו שלם בדבר ידון בזה כפי ראות עיניו ונדעתי בטלה לגביה דברי אלה בין פסא לעשור משנת ת"א לפ"ק: והנה אחר כל זאת בא אלי כמר אביגדור אחי האשה העגונה מרת יוטל הנזכרת ואמר כי יש לו עוד תקנה להביא ראיה מן איש אחד נקרא אפרים ביפרשי"ץ שהוא הנה מפיר לכמר ליב בן חיים בון בעל האשה הזאת והוא הגיד לו אשתקד ממנו בכך נתתי ביד כמר אביגדור כתוב וחתום שיושיבו שם ב"ד פשר וישאלו לכמר אפרים בתורת עדות וכו' וניטלו עליו חרם שייגיד את אשר נודע לו מן כמר ליב בן חיים בון ושלחו לו מתם באדר ת"א לפ"ק את אשר הגיד כמר אפרים בר מאיר בתורת עדות וכו' ובחרם הגדול מלה במלה כאשר הגיד: והצורך לענינינו מעדותו הוא זה שהגיד כי האשה ההיא שהיא אחות כמר אביגדור מק"ק מי"זלופא והיא משרמת עתה בק"ק ניקלשפורג בבית האלוף כהר"ר יונתן פ"ץ הגה הוא מפיר את בעלה שהיה נקרא ליב בן חיים בון ואמר שהיו משרמים יחד אצל רבי מרדכי איסרלש מק"ק ניקלשפורק ושמע מן כמר ליב שהוא ממדינת העסין מראדן בורג.

וגם הגיד לו שם אביו ואמו ומשפחתו ושכח הכל רק כי עדיין זוכר שהגיד לו כמר ליב שפמר דוד מיקלאר מראדן בורג הוא דודו של כמר ליב זהו תנרף דבריו של העד כמר אפרים בן מאיר: בכך אחר שהגיד כמר אפרים ששמע מן כמר ליב בן חיים בון בעל אשה זאת מרת יוטל אחות כמר אביגדור מק"ק מיזלופא שהיא משרמת עתה בבית כהר"ר יונתן פ"ץ בניקלשפורג שהוא הנה ממדינת העסין מראדן בורג הנה פאלו הנה יודע שהוא מראדן בורג אף על פי שלא ידע אלא על פי דברי עצמו שהוא הגיד לו כך אפילו הכי מהני דכן כתבו כל הפוסקים וראיה מן עובדא דשיליה יבמות אני והוא היינו מהלכים בדבר אמרתי לו ישר כחך אריה וכו' לזמרים חלה ומת והתיר רבי טרפון את אשתו וכו' הרי אף על פי דלא הוחזק לו ששמו אריה רק ע"י ספור דברים בעלמא התיר רבי טרפון את אשתו וכן כתב בהדיא מהררי"ק שורש קע"ה וכיון דהכי הוא ישאלו עדיין את האשה מרת אידל היא שהעידה ביום ג' כ"ה מנחם תאי"ו יו"ד לפ"ק בק"ק אפטרוט על מיתת ליב בן חיים בון והגידה שהיא הנה בן מרת פריבה כמבואר בעדותה אם תגיד היא שאותו ליב בן חיים שהעידה עליו הנה מראדן בורג או תגיד שדוד מיקלאר מראדן בורג הנה דודו אז תהיה האשה הזאת מרת יוטל אחות כמר אביגדור מק"ק מיזלופא מותרת להנשא לאחר דכיון שאנו יודעים על פי הגדת עדות כמר אפרים בן מאיר שבעלה של האשה הזאת מרת יוטל הנה נקרא ליב בן חיים בון ושהיה מראדן בורג אף על פי שפמר אפרים לא הזכיר את האשה הזאת בשמה מפל מקום ידענו שפיר שעליה הגיד שהרי הגיד שהיא אחות כמר אביגדור מק"ק מיזלופא והיא משרמת אצל האלוף כהר"ר יונתן פ"ץ בניקלשפורג ובעלה הנה נקרא ליב בן חיים בון שהיה משרמת אצל רבי מרדכי איסרלש מניקלשפורג על המכס הרי עליה הנה מעיד והא דלא הזכיר אותה בשמה מפני רוב פשיטתו כיון שעליה היו דנין ובה היו מתעסקים לכך כיון שפמר אפרים הגיד שבעלה של מרת יוטל אחות כמר אביגדור מק"ק מיזלופא הנה נקרא ליב בן חיים בון והנה ממדינת העסין מראדן בורג ומרת אידל בת דוד תגיד שזה שמת בעיר גאשליר שהיה נקרא ליב כאשר העידה על מיתתו הנה מראדן בורג או תגיד שאותו

ליב שמת בגאשליר הנה כמר דוד מיקלאר מראדן בורג דודו תו אין אנו צריכין יותר
דנדאי בעלה של מרת יוטל הנה ולא תישינו לאחר פינו שהיא מזכרת אותו בשמו ובשם
אביו ושם עירו ואפילו שלא תהיה יודעת שהוא עצמו הנה מראדן בורג אלא שדודו
כמר דוד מיקלאר הנה מראדן בורג סגי בכך ותהיה האשה הזאת מותרת להנשא לאחר:
אמנם לפי ששמענו שאותו ליב בן חיים בן שהעידה עליו מרת אידל שמת בק"ק
גאשליר יש לו אח אחד מאביו כמר חיים והאשה הזאת מרת יוטל זקוקה לו על פן תהיה
אסורה להנשא לאחר עד שיפטור אותו אח בחליצה פשרה דברי אלה על פי דת ודיני
התורה בניסן תאי"ו יו"ד אל"ף לפ"ק: בכך הלכו האשה הזאת מרת יוטל ואחיה כמר
אביגדור לארצו' אשפנז ובאו לב"ד הגדול דק"ק פרנקפורט בפסק זה שהי' בינדם והראו
להאלוף הגאון מורה צדק ובית דין שלו ועמדו על הדברים ונמצאו אמת שאותו ליב בן
חיים בן שהעידה עליו מרת אידל שמת בגאשליר הנה דוד מיקלאר דודו.

והוא הנה מראדן בורג. והתירו אותה לינשא לאחר.

אחרי שנופטה בחליצה פשרה מיבמה וזרה ובאה אל מקומה: שאלה נ"ט גביית עדות
בהיתר אשה עגונה מרת שאריל שפאבד בעלה כמר אליה באיר תא"ו ה"א לפ"ק. ועד
היום הנה יושבת שפולה וגלמודה.

שדודה ונדודה: וזה אשר העידו בק"ק ונינא בתענית אסתר תאי"ו יו"ד לפ"ק: במותב
תלתא בי דינא וכו'. כמר יודא זעליג בר אברהם מק"ק אויסא העיד בתורת עדות בעונש
אליו"ע וז"ל בלשון אשפנז.

מיר זיין גיוועזין צו מיגליץ אויף דען מארק איז איין יהודי גינעשין אויף איין באנק
ושמו דוד קלמנש מק"ק ניקלשפורג דא זיין גיקומן מושקטירר זיין גיוועזין לערף עשרה
זא האבן זיא אן גיהובן צו דען יהודי הנ"ל גיא דנא אוועק פון דער באנק מיר וועלן זיך
זעצין דא בין איך אף הין גאנגין צו זיא האבן מיר מיט אנגדר גירט איך האב גימיינט
זיא האבן עטווש צו פר קיופן.

דא היבט איינר אן פון דיא מושקטירר מיין איז דער יהודי גיפונדן גיווארדן פון
ניקלשפורג זא האב איך אז גיהובן צו דיא אנדרי יהודים דיא דער בייא זיין גיוועזין
שתיקה עטץ דא האב איך אן גיהובן וויא קענט איר דעם יודן ענטפרט עיר וויא זאל איך
אים ניט קענן בין איך דאך דער בייא גיוועזין וויא מיר זיין גאנגין אויף פארטייא דא
האבן מיר אן גיטראפין דען יהודי דא האט אונזר הוף מינשטר פון לינדויאשין גישריאן
אויף איין מושקטירר הנזביל לויף הין לאז דיר דער יוד געלט געבן ונאו ניט מאך דען
יוד טוט דא האט דער הנזביל גיענטפרט צום הוף מינשטר וועלט איר אויז דעם יודן
געלט שמעלצין מכת אים זעלברט טוט דא האט דער הוף מינשטר גינומן זיין פאנטליר
רא אונ' האט אים גיפורט אין גרעריך אריין אונ' האט אים טוט גישאסין אונ' האט אים
זיין בלאה רעקיל אויז גיצוהן אונ' אין שונארצין רעקיל איז ער גיבליבן לגן דא האב
איך אם גיפרעגט ונאו איז דאש גישעהן האט ער מיר משיב גיוועזין צווישן ניקלשפורג
אונ' ראבן שפונג קאן מען דאך צווייא ארויז שיקן קיין קליידר ווערן זיא וואול ניט
פינדן גיארט ביין מאכטין זיא וואול נאך פינדן אויף דען דריטן טאג איז קומין איין
יהודי האט גיבראנט מיין אוברשטן אלירלייא שפעצירייא דא האט ער גינאגט צו דיא

מושקטיר מײן קאנט עטץ מיר ניט זאגן וואו דער יוד איז הין קומן דער אייף האט
בײגניגט פֿר דײיא טאגין איף וניל אייף איין גוטש טראנק געלט געבן זאגט מיר דא האב
אייף נישט טערין זאגן דען איף בין גיוועזין אונטר דײא שוויידשן דאז זעלביג מאל
היצונדר זײנן מיר אלי קיסרש וויא מיר דא זיצן עכ"ל: וזה אשר העידו בק"ק ווינא
ביום ה' כ"א אדר שני תאי"ו יו"ד לפ"ק.

במותב תלתא בײ דינא וכו' פֿמר יעקב בֿר משה מק"ק גיבטש וְהעיד בְּתורת עדות בְּעונש
אליו"ע וְז"ל בְּלשון אֲשֶׁכְּנוּ איף בין גיוועזין צו מײגליץ אויף דען מארק דא האט איין
יהודי פֿון ניקלשפורג אויף מיר גירופן דען איין בעל מלחמה הט אויף דען ניקלשפורג
גירופן דא האט מײף דער יהודי מניקלשפורג דער צו גירופן דער בעל מלחמה האט
גײפֿרגט דעם ניקלשפורג פֿון וואנין בײשטו האט דער יהודי משיב גײנעזין איף בין
פֿונניקלשפורג דא האט דער בעל מלחמה גירעט מיר האָבן אָנײף בײיא אָנש גיהאט איין
יהודי פֿון ניקלשפורג אָבֿר מײן אוּבֿרשֶׁטֿר האט אײם דער נײדֿר גישאסין דא האט דער
יהודי פֿון ניקלשפורג הַנ"ל דֶּהײנו דוד קלמנש דער איז אָנֿטר חָזן גיוועזין בְּבית הַפֿנסֶת
חֶדְשָׁה דק"ק ניקלשפורג האט אײם גײפֿרעגט ווער איז ער גיוועזין אָדֿר ונאָש האט ער
איז גײטאָן דא האט דער בעל מלחמה משיב גיוועזין ער איז איין שײנײדֿר גיוועזין האט
מײן אוּבֿרשֶׁטֿן ביטרוגין האט אין לוגין פֿיר גײזאָגט האט מײן אוּבֿרשֶׁטֿר וועליו האָבן
אייף זאל אײם נײדֿר שײסן האָב איף ניט גיוועלט האט ער אײם זעלבר אָן גײנוֹמן אונ' האט
אײם גײפֿירט אין גירעריכט בײיא האָנויא אונ' האט אײם דער נײדֿר גישאסין ער האט דוד
קלמנש גײזאָגט וויא דר יהודי האט גײהײשן מיט זײן נאָמן אונ' וואש פֿיר קלײדֿר ער
האט אָן גײהאָט אונ' דער נרצח האט איין יונגין בײיא זײף גײהאָט אונ' האָב פֿר געשײן זײן
נאָמן אָבֿר דוד קלמנש הַנ"ל האט אלש אויף גײשריבן לזכֿרון אונ' האט אָנײף אויף
גײשריבן וויא דער בעל מלחמה הײי סט עכ"ל: וזה אשר העידו בק"ק ניקלשפורג ביום
א' ג' תשרי תי"א לפ"ק בְּמוֹתב תִּלְתָּא וכו' העיד פֿמר דוד בֿר קלונימוס בת"ע וכו' וְז"ל
בל"א איף בין צו מײגליץ גיוועזין עס איז גיוועזין בַּחֶנְרֶף תי"ל זא זײנן מושקטירר גאָנגין
זאגט איינר צו דעם אַנֶדֿרן זײף דער יוד איז פֿון ניקלשפורג זאג איף יוא איף בין פֿון
ניקלשפורג זאָגט דר אַנֶדֿר צו אײם וויא וויישטו דז ער איז מניקלשפורג זאָגט ער ווייִדֿר
וויא וניל איף ניט ווישן איף בין יוא צו ניקלשפורג גילעגין אין שײנײדֿן וועזין זא האָב
אייף מײף גײזעצט צווישן דײא מושקטירר זא איז קומן איין אנדרר מושקטירר אונ' זאָגט
צו מיר זײץ אויף איף וניל מײף זעצין דא הָעֵר דא זאָגט דער מושקטירר לוז אָם זיצן זא
בין איף דאָף אויף גישטאנדין זא זאָגט דער עֶרשֶׁט מושקטירר מײן יהודי איף וניל דײף
וואש פֿראָגין זא זאג איף ווער איף ווישן וואש וניל איף זאָגן זא זאָגט ער מײן איז דער
יהודי גײפֿונֶדין גיווארדן מיר זײנן גירייזט צווישן ניקלשפורג אונ' ראַבנשפורג האט
אָנש דער יהודי בײגניגט זאָגט דער אוּבֿרשֶׁטֿר צו מיר גײא הין שײס דען יהודי פֿר דען
קאפֿף אָדֿר לאָז ער מיר צאָלֶן דא האָב איף גײזאָגט איף וניל ניט ער איז מיר נישט
שולדיג וואלט אײר שײסט אײר אין אליין אַנֶדֿר זא איז ער גיגאנגין אונ' האט אין גײנוֹמן
אונ' גישלעפט דער יהודי האט גישריאן איף ביט אָןם גאָט דען אלמַעֶכְטִיגן לאזט מײף
גין איף וניל צאָלֶן נעמט מײף גיפאנגן איף בין יוא פֿון ניקלשפורג איף האָבן ווייב אונֶד
קינדר אונ' האָב רייכו פֿרײנד מען ווערט מײף אויז.

לינון ער האט זיך ניקש לאזן ביטן אונ' אין אנדער גישאסין אונ' ער איז גבליכו ליגן אין שטרויז בייא איין טיף צווישן ניקלשפורג אונ' ראבן שפורג האב איך אים גיפרענט ווער איז דר יהודי גיוועזן זא האט ער גיזאגט ער איז איין שניידר גיוועזן פון ניקלשפורג ער איז אין אונזר רעגמענט גיוועזן איך האב אים וואול גיקענט ער האט אין יונגיל אימר צו מיט זיך גיהאט אבר בייא דעם אז ער איז דער שאסין גיווארדן איז דאז יונגיל ניט בייא אים גיוועזן האב איך אים גיפראגט אוב עיר ווייש ווש פר איין רעקיל ער האט אן גיהאט זא האט ער גיזאגט איך גידענק ניט.

זא האט דער מוסקטירר ווייטר גיזאגט איך האב גימיינט מיר ווערין אויף ניקלשפורג צו קומן זא העט איך גיזאגט פון דעם יודן זא העטן זיא מיר געלט צו לון געבן דו איך גיזאגט העט ונאו ער ליגט ווייש וואול אז זיא אויז ליגן לעבנדיג אונ' נאך מער טויטי לייט ניט וויא בייא אננש אונ' מיר זייגן דער נאך ניט צו קומן אויף ניקלשפורג איך זאג דיא ווארהייט איך האב דען שכל ניט גיהאט צו פרעגין אויף זיין נאמן: העתקה מלשון אשכנז ללשון הקודש מגביית העדות של ג' עדים הנ"ל וזה אשר העיד כמר יודא זעליג בר אברהם מק"ק אניסא בתורת עדות וכו' בק"ק ווינא בתענית אסתר תאי"ו יו"ד לפ"ק היינו בעיר מיגליץ על השוק וישב יהודי אחד על ספסל אחד שמו דוד קלמנש מק"ק ניקלשפורג ובאו ערף עשרה בעלי מלחמות הולכי רגל והתחילו לדבר להיהודי הנ"ל לה מפאן מן הספסל אנו נשב והלכתי אליהם ודברנו יחד שסבור הייתי שיש להם מה למפור והתחיל אחד מן הבעלי מלחמה לשאול נמצא היהודי מניקלשפורג ואמרתי אל היהודים אחרים שהיו שם שתוקו והתחלתי לדבר אליו היאך אתם מכיר היהודי והשיב לי היאך לא אהיה מכירו והלא הייתי אצל זה כשהלכנו לפשוט בגדוד פגענו ביהודי זה ואז צעק נאמן בית של המושל שלנו מן לינדויאשן על בעל מלחמה אחד הגוביל רויז לשם שיתן לה היהודי מעות ואם לאו פגע בו קטול אותו והשיב לו הגוביל תרצה להתיר מעות מן היהודי קטול אותו אתה בעצמך בכך לקח הנאמן בית הנ"ל את קנה השריפה שלו ואחז ביהודי והוליכו לבין הקנים שפכצעי המים וירה בו למיתה והפשיט מעליו מלבוש שלו מצבע בלא"ה ונשאר שוכב במלבוש שחור ושאלתי אותו איה נעשה הדבר הזה והשיב לי בין ניקלשפורג ובין ראבן שפורג הא יכולין לשלוח שנים להתם.

מלבושים ודאי לא ימצאו אבל עצמות אפשר שיהיו מוצאים וליום השלישי בא יהודי והביא לשר צבא שלנו כל מיני בשמים ואמר אל הבעלי מלחמה מהולכי רגל דרף שאלה אין אתם יודעים לומר לי להיכן בא היהודי שפגע בכם זה שלשה ימים אתן לכם שחר טוב הגידו נא לי ולא הייתי רשאי להגיד פי אז הייתי אחד מן החיל דמלכות שווייזן ועכשיו פולנו מן החיל דקיסר יר"ה כאשר אנחנו יושבים פה עכ"ל: וזה אשר העיד כמר יעקב בר משה מק"ק גיבטש בתורת עדות וכו' בק"ק ווינא ביום ה' כ"א אדר השני תאי"ו יו"ד לפ"ק הייתי בעיר מיגליץ על השוק וקרא עלי יהודי מניקלשפורג כי בעל מלחמה אחד קרא על אותו יהודי מניקלשפורג בכך קרא הוא אותי לזה והבעל מלחמה שאל ליהודי מניקלשפורג מאיזה מקום אתה והשיב לו היהודי מניקלשפורג אני ואמר הבעל מלחמה גם לנו הנה יהודי מניקלשפורג אבל המושל שלי יורהו פארץ.

בְּכֵן הִיְהוּדִי מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג דְּהֵיִינוּ דְּוֹד קִלְמֵנְשׁ סָזָן הִשְׁנִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַחֲדָשָׁה דְּק"ק
נִיקֵלְשִׁפּוּרְג שְׂאֵל אוֹתוֹ מִי הָיָה אוֹ מָה עָשָׂה לוֹ. וְהַשִּׁיב הַבְּעַל מִלְחָמָה חֵיִיט הָיָה וְהָיָה
מְרָמָה לְמוֹשֵׁל שְׁלִי וְהַגִּיד לוֹ שְׁקֵר וּבִקְשׁ הַמוֹשֵׁל שְׁלִי מִמְּנֵי לִירוֹת אוֹתוֹ לְאַרְצָא וְלֹא רְצִיִּיתִי
וְאַחַז בּוֹ הוּא בְּעֵצְמוֹ וְהוֹלִיכוֹ כְּבִין הַקְּנִים שְׁכַבְצָעֵי הַמַּיִם סְמוּךְ לְעִיר הָאֲנוּי"א וְיִוְרוּהוּ
לְאַרְצָא וְהוּא הַגִּיד לְדוֹד קִלְמֵנְשׁ הַיֵּאָדָּה הָיָה נִקְרָא הִיְהוּדִי בְּשֵׁמוֹ וּמִמָּה שְׁהִיֹּה הַמְּלַבּוּשִׁים
שְׁהִיָּה מְלֻבָּשׁ בָּהֶם וְהַנְרָצָח הָיָה עִמּוֹ נְעַר אֶחָד וְשִׁכְחֵתִי אֶת שְׁמוֹ אֲבָל דְּוֹד קִלְמֵנְשׁ הַנְּל"ל
הוּא כְּתִב הַפֶּל לְזַכְרוֹן וְגַם כְּתִב שְׁמוֹ שֶׁל הַבְּעַל מִלְחָמָה עַכ"ל: וְזֶה אֲשֶׁר הֶעֱדִיד כְּמַר דְּוֹד
בְּן קְלוּנִימוּס בְּתוֹרַת עֲדוּת וְכו' בְּק"ק נִיקֵלְשִׁפּוּרְג.

בְּיוֹם א' ד' תְּשׁרִי תי"א לפ"ק. הֵיִיתִי בְּעִיר מִיְגֵלִיץ בַּחוּרְף תי"ל וְהִלְכוּ בְּעֲלֵי מִלְחָמָה
הוֹלְכֵי רֶגֶל וְאָמַר אֶחָד לְחֻבְרֵיֹו רְאֵה הִיְהוּדִי הֵזָה הוּא מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג.

וְאָמַרְתִּי אֵלָיו כֹּף הוּא אֲנִי מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג וְאָמַר חֻבְרֵיֹו אֵלָיו הַיֵּאָדָּה יִדְעֵתָּ שֶׁהוּא מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג
וְאָמַר לוֹ הַיֵּאָדָּה לֹא אֶהְיָה יוֹדֵעַ וְהִלֵּא שְׁכַבְתִּי בְּנִיקֵלְשִׁפּוּרְג בְּרַעַשׁ שְׁוֹוִיָּדוֹן. וְאִז יִשְׁכַּחְתִּי בֵּין
הַהוֹלְכֵי רֶגֶל וּבָא אֶחָד מֵהוֹלְכֵי רֶגֶל וְאָמַר אֵלַי עִמּוֹד אֲנִי רוֹצֵה לִישֵׁב פֶּה וְאָמַר חֻבְרֵיֹו הַנַּח
לוֹ לִישֵׁב וְאֶפְיִלוֹ הֵכִי עִמְדֵתִי.

וְאָמַר הָרֵאשׁוֹן יְהוּדִי אֲשֶׁאֲלֶךָ דְּבַר מָה. וְהַשְׁכַּחְתִּי אִם תִּדְעַ דְּבַר מָה אֲגִיד לָךְ וְאָמַר דְּרָף
שְׂאֵלָה נִמְצָא הִיְהוּדִי שְׁהֵיִינוּ הוֹלְכִים בֵּין נִיקֵלְשִׁפּוּרְג.

וְרֵאבְנֵשִׁפּוּרְג. וּפְגַע בְּנוֹ הִיְהוּדִי וְאָמַר הַמוֹשֵׁל אֵלַי לָךְ לְשֵׁם וְיִרְהַ לִיְהוּדִי אֵל רֵאשׁוֹ אוֹ
יִשְׁלַם לִי.

וְאָמַרְתִּי אֵלָיו אֵינִי אֲנִי רוֹצֵה הוּא אֵינִי חֵיִיב לִי כְּלוּם אִם תִּרְצֶה יִרְהַ אִתָּה בְּעֵצְמָךְ אוֹתוֹ
לְאַרְצָא. בְּכֵן הִלֵּךְ הוּא וְאַחַז בּוֹ וּגְרָרוּהוּ וְהִיְהוּדִי צָעַק אֲנִי מִבִּקְשׁ לְמַעַן ה' הַנַּח מִמְּנֵי וְאִשְׁלַם
קַח אוֹתִי שְׁבוּי וְהִלֵּא אֲנִי מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג יֵשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים וַיֵּשׁ לִי קִירוּבִים עֲשִׂירִים הֵם
יְפִדוּאוֹתִי.

וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ בְּבִקְשָׁתוֹ וְיִרוּהוּ לְאַרְצָא וְנִשְׂאָר שׁוֹכֵב בֵּין הַקְּנִים אֲצֵל בְּרִיכַת מַיִם בֵּין
נִיקֵלְשִׁפּוּרְג וּבֵין רֵאבְנֵשִׁפּוּרְג וְשֶׁאֲלַתִּיו מִי הָיָה הִיְהוּדִי וְאָמַר חֵיִיט הָיָה מְנִיקֵלְשִׁפּוּרְג וְהוּא
הָיָה בְּדָגֶל שְׁלֵנוֹ הַפְּרִתִּיו בְּטוֹב רִגְלֵי הָיָה לְהִיּוֹת תְּדִיר עִמּוֹ נְעַר אֶחָד אֲבָל בְּאוֹתוֹ פְּעַם
שִׁירוּהוּ לְאַרְצָא לֹא הָיָה הַנְּעַר עִמּוֹ וְשֶׁאֲלַתִּי אוֹתוֹ אִם הוּא יוֹדֵעַ מָה הָיָה הַמְּלַבּוּשׁ שְׁהִיָּה
מְלֻבָּשׁ בּוֹ וְאָמַר אֵינִי זוֹכֵר.

וְאָמַר הַבְּעַל מִלְחָמָה עוֹד הֵיִיתִי סוֹבֵר שְׁנַעֲבֹר דְּרָף נִיקֵלְשִׁפּוּרְג כִּי אִז הֵיִיתִי מִגִּיד מֵאוֹתוֹ
יְהוּדִי וְהִיֹּו נוֹתְנִים לִי מְעוֹת בְּשִׁכְרָא שְׁהֵיִיתִי מִגִּיד לְהֵם הַמְּקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹכֵב שָׁם כִּי יִדְעֵתִי
שֶׁהֵם פּוֹדִים אֶת הַסִּיִּים נְעוּד יוֹתֵר אֶת הַמְּתִים וְלֹא כְּמוֹ בֵּינֵינוּ.

וְאַחַר כֹּף לֹא עֲבַרְנוּ דְּרָף נִיקֵלְשִׁפּוּרְג. וְאֲגִיד אֶת הָאֲמַת כִּי לֹא הָיָה בְּשִׁפְלֵי לְשֶׁאוֹל עַל
שְׁמוֹ עַכ"ל: וּמַעֲתָה אֶעְנֶה וְאוֹמַר.

בְּעֲזַרַת הַבוֹרָא כֹּל בְּמֵאֲמָר. דְּרָף מִשָּׂא וּמִתָּן לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר וְאֵלָף בְּדְרָף טוֹבִי וְאִנְרוּחוֹת
צְדִיקִים אֲשֶׁמּוֹר: וּתְחַלֶּה צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְהַשְׁוֹת הַגְּדַת הָעֵדִי כִּי לְפִי הַנְּרָאָה מֵהַגְּדַתֶּם
לְכַאוֹרָה אֵינִי עֲדוּתִן מְכַוֵּנָת אֵף עַל גַּב דְּיוֹתֵר יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּעֲדוּת הָעֵדִים אִם אֵינֶם מְתַפְּנִינִים

ממש פדאי' בירושלמי הביאו הטור ח"מ סימן כ"ח רב פד הני חמי סהדי מכוונין הנה
תקור.

פד הני חמי סהדי הכן והפן הנה מכוונן. הא פבר הביא הטור פירש דברי הירושלמי הינו
בגונא דליפא הכחש' ביניהם אלא שאין אומרים בלשון אחד.

אבל בגדון דידן נראה לכאור' הכחשה ביניהם דהרי אנו יודעים האמת ששאלשה עדים
הללו פמר יודא זעליג שהעיד בב"ד בק"ק ונינא י"ג אדר שני תי"ל. וכמר יעקב בר משה
שהעיד בב"ד בק"ק ונינא כ"א אדר שני תי"ל.

וכמר דוד בר קלונימוס שהעיד פה ק"ק ניקלשפורג בב"ד ג' תשרי תי"א לפ"ק שלשתן
העידו על ענין אחד ומעמד אחד מה ששמעו פאחד בהיותם יחד במיגליץ ושלא הנה
המגיד רק גוי אחד ולא שיהא מכל לומר שזה ששמע מגוי זה וזה שמע מגוי אחד אלא
שלשתן שמעו פאחד מגוי אחד ואין הגדתן שזה ולא ראי זה כראי זה רק שהצד השנה
שפכהו שהגוי הגיד שיהודי אחד מניקלשפורג נהרג בין ניקלשפורג ובין ראבנשפורג אבל
באמת נראה לכאור' הכחשה ביניהם בתלת מיילי א' פמר יודא זעליג העיד שהגוי הגיד
שהרוצח הפשיט מן היהודי ההרוג המלבוש מצבע בלא"ה והניחו שוכב במלבוש שחור
וכמר דוד העיד שהוא שאל לגוי ההוא המגיד מהריגת היהודי אם הוא יודע באיזה מלבוש
הנה היהודי לבוש והשיבו שאינו יודע הרי איפא הכחשה ביניהם או שהגוי לא פינון
הגדתו לזה אמר בכה ולזה אמר בכה ב' פמר יודא זעליג העיד שהגוי הגיד שג' ימים
אחר שנהרג היהודי פא יהודי אחד ושאל לבעלי המלחמ' האם הם יודעי' אנה פא היהודי
אשר פגע בהם זה שלשה ימים ולא רצה לגלות מאומה מפני שהיו פולם פחת ממשלת
אחת וכמר דוד העיד שהגוי הגיד שפבור הנה שפסע דרף ניקלשפורג והנה רוצה להגיד
מהיהודי ההרוג פדי שפטול שפרו אם פן גם בזה איפא הכחשה ביניהם או שהגוי הגיד
לזה בכה ולזה בכה.

ג'.

פמר יודא זעליג אמר שהגוי הגיד שהרוצח ההוא אמר תחל' לאחד מן הבעלי מלחמ'
ויקראוהו בשם הגזביל רויץ ופגע ביהודי או יתן לה מעות וכו' ולא שאמר הרוצח פה אליו
אלא לאחר אמר וכמר דוד הגיד בשם הגוי שאליו אמר רויץ ופגע ביהודי או יתן לה
מעות וכו' ועוד נמצאו קצת שינויים רק פי אין הכחשה ביניהם מחמת אותן דברים מפני
שהגוי הגיד לאחד יותר בבואור מלחבירו על פי מה ששאלו אותו פל אחד ואחד שהתחיל
הגוי במל"ת על פי שאלתו השיב לו אבל בתלת מיילי קמייטא נראה לכאורה דיש ביניהם
הכחשה: והנה על פי הדין לית לן ביה אף על גב דאיפא הכחשה בין העדים אפילו הכי
סמכינן אעדותן להתיר האשה הזאת אם יהיה הגדת הגוי במסיח לפי תומו פאשר יתבאר
פינון ששניהם מעידים על הריגת היהודי משיאין את אשתו אפילו יש הכחשה ביניהם
פדאיטא במתניתין פרק האשה שלום אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג רבי מאיר
אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו רבי יהודה ורבי שמעון אומרים
הואיל וזו מודות שאינו קיים ינשאו וכו' וכבר פסקו פל הפוסקים דהלכה פרייה יהודה
ורבי שמעון ואם פן ק"ו הוא מה התם באחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג דאיפא
הכחשה בעיקר עדות המיתה מותרת להנשא פל שפן בגדון דידן שהכחשה היא במילי

אחרינא דלית לן בה וסמכינן אעדותן וכן פתב הרא"ש בַּהַדְיָא בַּתְּשׁוּבָה כָּלֵל נ"א סימן ד' דקל וחומר הוא: ואגב נראה לי ליישב קושיות הרב ב"י על הטור בזה שכתב בסימן י"ז סעיף ח' וז"ל פתב אדוני אבי הרא"ש וז"ל בתשובה אם שנים מעידים שמת אפילו אם יש הכחשה בדבריהם משיאין את אשתו פיון ששניהם מעידים על מיתתו עכ"ל.

כתב ב"י וז"ל לא ידעתי למה תלה דין זה בתשובת הרא"ש ששהרי משנה שלימה היא בפרק האשה שלום אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג וכו' עכ"ל. והנה הרב מהר"ם לובלין בתשובותיו סימן קל"ב והרב ב"ח בסימן י"ז מטור א"ה פתבו יישובים על זה יצוינו בדבריהם.

ולי נראה ליישב על נכון דשפיר תלה דין זה אם שנים מעידים וכו' בתשובת אביו הרא"ש דוקא דמתניתין לא איריא. דהתם במתניתין מייירי בשתי נשים צרות זו לזו אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג סלקא דעתך אמינא דוקא התם בשתי נשים צרות זו לזו דמשיאין פיון דהכחש' דידהו לא עבדא מידי ששהרי ברישא דמתניתין קתני אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא וכו' הרי אפילו באומרת צרתה לא מת כלל אין בדבריה פלוג' וזו שאומרת מת תנשא ומפל' שכן פשגם היא אומרת שאינו קיים.

אלא שאחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג דכל אחת תנשא ואין בהכחשת חבירתה פלוג' פיון שהן צרות זו לזו אבל בשני עדים דעלמא דהתם כשאחד אומר מת ואחד אומר לא מת אין משיאין ודברי שניהם בטלים פיון שמכחישין זה את זה כדאיתא בסיפא דמתניתין סלקא דעתך אמינא הוא הדין באחד אומר מת א' אומר נהרג נמי פיון דמכחישין זה את זה הרי אלו לא ינשאו לכה הביא הטור בשם אביו הרא"ש שכתב בתשובה בשני עדים דנמי דינא הכי כמו בשתי צרות דאם שנים מעידים שמת אף על גב דאיכא הכחשה ביניהם משיאין את אשתו פיון ששניהם מודים שאינו קיים: ואין להקשות מנלן להרא"ש לדמות שני עדים דעלמא לשתי נשים צרות דילמא באמת רבי יהודה ורבי שמעון לא סבירא להו דמשיאין שתייהן אלא דוקא בשתי נשים צרות אבל לא בעדים דעלמא יש לומר דדייק מדאמרו הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים ינשאו למה הנצרכו לתלות בשתייהן מודות הא בשתי צרות אף על גב דאין מודות משיאין לזו שאומרת מת ואי דיוקא אתי לאשמועינן הא אין שתייהן מודות אלא אחת מודה ואחת אינה מודה לא ינשאו שתייהן אלא האחת שמודה כדמשמע מפירוש רש"י הא ברישא בהד' קתני לה אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא וכו' וזו שאומרת לא מת לא תנשא וכו' אלא נדאי להכי קתני הטעם הואיל ושתייהן מודות לארזיי שאפילו בעדים דעלמא דליכא נפקותא בהכחשתן אפילו הכי בכי האי גוונא בשניהם מודים שאינו קיים משיאין את אשתו כמו בשתי צרות וכי תימא למה באמת אשמועינן דין זה בשתי נשים דפשוט הוא ולא בשני עדים דעלמא דהוי רבותא טפי משום להודיעה פוחו דרבי מאיר דסבירא ליה דאפי' בשתי נשים צרות לא ינשאו פיון דמכחישות זו את זו ומפל' שכן בשני עדים דעלמא והא דלא פליג רבי מאיר ברישא מתרץ בגמ' ופליגי בזה רבי אלעזר ורבי יוחנן הרי מבואר דאף על פי דאיכא הכחשה בהגדת עדים פיון דתרונייהו מעידים

שאינו קיים משיאין את אשתו:אמנם פד מעינין שפיר בהגדתן נראה דאין ביניהם הכחשה כלל.

ראשונה שכמר יודא זעליג הגיד שהרוצח הפשיט מן יהודי ההרוג מלבוש מצבע בלא"ה והניחו שוכב במלבוש שחור וכמר דוד הגיד בשם הגוי שאינו זוכר במה היה לבוש אין פאן הכחשה דאפשר כששאלו כמר דוד על מלבושי ההרוג הבין הגוי פוננתו לשאול על תואר וצורת מלבוש שלו היא היה עשוי אם הי' סרבול או מלבוש שדרה היהודים ללבוש אבל לא שיהא שואלו על צבע מלבושיו מפני שפבר אמר שהפשיט ממנו מלבוש מצבע בלא"ה והניחו שוכב במלבוש שחור.

ולכה הבין שאינו שואלו אלא על תואר וצורת המלבוש היא היה עשוי על זה השיב שאינו יודע אבל צבע מלבושיו ידע וכבר הגיד וא"כ אין פאן הכחשה כלל לא בהגדת העדים ולא בהגדת הגוי: וכן מה שהגיד כמר יודא זעליג בשם הגוי שג' ימים אחר הריגת היהודי היה נשאל על היהודי ההרוג ולא רצה להגיד.

וכמר דוד הגיד בשם הגוי שסבור היה לבוא לניקלשפורג ולהגיד מן ההרוג וליטול שר גם פה אין פאן הכחשה דאפשר שכה היה האמת שהגוי היה סבר שיעשו דרה ניקלשפורג ולא יהיו מרגישים בחסרון ההרוג ולא יהיו יהודים יודעים שפגעוהו בדרה ויגיד הוא סתם שראה יהודי אחד הרוג בדרה ולא יבא לידי חשש ספנה לא הוא ולא בני חבורה שלו ויטול שרו על הגדתו ליהודים מן ההרוג רק כי לא עלתה בידו מפני שלא נסעו דרה ניקלשפורג אבל אחר כה בא יהודי אחד אל שר האלף שלו עם בשמים למכור וחקר ודרשו שאל על היהודי ההרוג אנה הוא בא וידע הוא כי פגעוהו בדרה היה ירא להגיד ממנו כי היה חושש שעל ידי פן יבא הוא או הרוצח לידי ספנה ולכה לא הגיד ואם פן אין פאן הכחשה לא בהגדת העדים ולא בהגדת הגוי: וכן מה שהגיד כמר יודא זעליג בשם הגוי שהרוצח אמר תחלה לאחד מן הפעלי מלחמה וקראוהו הנזביל רויז אחר היהודי ופגע בו או יתן לה מעות ומשמע שלאחר קרא ולא אותו וכמר דוד הגיד בשם הגוי שאותו קרא ואמר אליו רויז ופגע בו וכו'.

גם בזה אין הכחשה ביניהם דבכי האי גונא עבידי למיטעי כמר זעליג הבין שאמר כה לאחר וקרא אותו הנזביל וכמר דוד הבין שלאותו המגיד קרא ואמר רויז ופגע בו כי לא בקשו לדקדק בזה פיון דלא נפקי מהא מידי לגוף העדות וגם לא רמיא עליה דסהדי למיזכר כה דאיתא פרק זה בורר אחד אומר בדיוטא עליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה בא מעשה לפני ר' וצירף עדותו וכתב הריב"ש סימן רס"ו הטעם משום דכיון דתרונויהו אמרי בדיוטא בין עליונה לתחתונה לא דכירי אינשי היא הדין נמי בגדון דידן.

פיון דתרונויהו אמרי שאמר הרוצח לאחר רויז ופגע בו בין זה לזה לא דכירי אינשי: וכן כתב הרא"ש נמי בתשובותיו כלל נ"ט סימן א' עד המעיד ראיתי דבר זה ופלוני היה עמי ואותו פלוני אומר לא ראיתי ולא הייתי עמה אין זו הכחשה כי בגוף העדות לא אתפחיש כלל כי לא רמיא עליה דסהדי למיזכר מי היה עמו בעדות עכ"ל.

ומפל שכן בגדון דידן דלא רמיא עליה דסהדי למיזכר למי שהגיד הרוצח תחלה רויז ופגע בו וגם אפשר דטעו בדברי הגוי המגיד זה הבינו כה וזה הבינו כה ובקל עבידי

למִיטְעֵי בְּכִי הָאֵי גִּוְנָא וְאִם פֶּן אֵין פֶּאן הַכְּחָשָׁה פֶּלֶל וְהַדְעַת מְכַרְעַת שְׂכֻמַּר דְּוֹד טְעָה בְּזָה דְלֵא דְקֻדְקַ שְׂפִיר דְבָלְאוּ הָכִי מוּכַח שְׂטֻעָה וְלֵא דְקֻדְקַ שְׂפִיר בְּמָה שְׂאִינוּ נוֹגַע לְגוּף הַעֲדוּת שְׂהוּא אָמַר שְׂהַרְוֹצַח הָיָה אֲנֹכְרִשְׂטֵר וְלִשׁוֹן זֶה אוֹבְרִשְׂטֵר הוּא שֶׁר הָאֲלֵף וְהוּא הָיָה מְצֻנָה תַּחֲלָה עַל אֶחָד מִן הַבְּעָלִי מְלַחְמָה שְׂרִוּץ וְנִפְגַע בִּיהוּדֵי אוּ שְׂיִתְּנָן מְעוֹת וְזֶה דְבָר שְׂאִין לוֹ שְׂחַר כִּי אֵלוֹ הָיָה שֶׁר הָאֲלֵף כְּמוֹ שְׂאָמַר דְּוֹד לֵא הָיָה רִשְׁאֵי הַבְּעַל מְלַחְמָה לְסָרְבַּ נְגִדוּ כִּי הָיָה מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ מִנִּימוּסֵי מְלַחְמָה אֲלֵא וְדֵאֵי שְׂלֵא הָיָה אֲנֹכְרִשְׂטֵר כְּמוֹ שְׂאָמַר דְּוֹד אֲלֵא הָיָה הוּף מִיִּנְשְׂטֵר כְּמוֹ שְׂאָמַר יוֹדֵא זַעֲלִיג וְכֻמַּר דְּוֹד לֵא דְקֻדְקַ בְּזָה פִּינּוֹן שְׂאִינוּ נוֹגַע לְגוּף הַעֲדוּת וְטְעָה וְאָמַר בְּשֵׁם הַגּוֹי שְׂהַרְוֹצַח הָיָה אוֹבְרִשְׂטֵר וְאִינוּ פֶּן אֲלֵא הוּף מְנִיִּשְׂטֵר הוּא שְׂאִינוּ רַק נְאָמְנָן בֵּית עַל הָאֲדוֹן וִיכוּלִים הַבְּעָלִי מְלַחְמָה לְסָרְבַּ נְגִדוּ כִּי אֵין לוֹ שׁוּם מְמַשְׁלָה עֲלֵיהֶם.

וְמֵהָאֵי טְעָמָא נְמִי אֵין פֶּאן הַכְּחָשָׁה פֶּלֶל בְּמָה שְׂהַעֲיִד כְּמַר יַעֲקֹב בַּר מִשֵּׁה שְׂהַגּוֹי הַמַּגִּיד הַגִּיד לְכֻמַּר דְּוֹד הַנְּ"ל מְהַרִּיגַת הַיְהוּדֵי וְהַזְכִּירוּ בְּשֵׁמוֹ וְשְׂכֻמַּר דְּוֹד פֶּתַב שְׂמוֹ לְזַכְרוֹן וְכֻמַּר דְּוֹד הַגִּיד שְׂלֵא הַגִּיד לוֹ הַגּוֹי שֵׁם הַיְהוּדֵי דְבְּכִי הָאֵי גִּוְנָא לֵא עֲבִידֵי סְהִדֵי לְמִיִּדְכֻר וְאֵין פֶּאן הַכְּחָשָׁה וְכֵן מָה שְׂהַגִּיד כְּמַר יַעֲקֹב שְׂהַגּוֹי הַגִּיד שְׂנֶהְרַג הַיְהוּדֵי בֵּין בְּצַעֲי הַמִּים סְמוּדָּה לְהַאֲנוּי"א וְכֻמַּר יוֹדֵא זַעֲלִיג וְכֻמַּר דְּוֹד הַעֲיִדוּ בְּשֵׁם הַגּוֹי שְׂנֶהְרַג בֵּין בְּצַעֲי הַמִּים בֵּין נִיקְלִשְׂפּוֹרְג לְרֵאבְנִשְׂפּוֹרְג גַּם בְּזָה אֵין הַכְּחָשָׁה בֵּינֵיהֶם פִּינּוֹן שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים הַמְקוּמוֹת הָהֵם וְהֵם מְכוּוֹנִים דְּהִינּוּ אוֹתָן בְּצַעֲי הַמִּים הַסְמוּכִים לְהַאֲנוּי"א הֵן הֵן שְׂפִין נִיקְלִשְׂפּוֹרְג לְהַרְאֵבְנִשְׂפּוֹרְג וְהַסְיָלוֹת אֲשֶׁר הָיוּ חוֹנִים אֲזִי בְּשִׁטַּח הַהוּא הָיוּ חוֹנִים בְּהַאֲנוּי"א וְכֻרְאָכֵן שְׂפּוֹרְג וְכַחְדָּא חֲשָׁבִי לְהוּ וְלִפְעָמִים הַזְכִּירוּ מְקוּם תַּחְנוּתָם עַל שֵׁם הַאֲנוּי"א וְלִפְעָמִים הַזְכִּירוּ עַל שֵׁם רַאבְנִשְׂפּוֹרְג כִּי סְמוּכִים הֵמָּה וְהָיוּ מְמַשׁ פְּדִיּוּטָא עֲלִיוְנָה וְתַחְתּוֹנָה אַף עַל גַּב דְּאֵי אֲפִשֶׁר לְרֵאוֹת מְזָה לְזָה מְכַל מְקוּם פִּינּוֹן שְׂהָיוּ מִתְפַּשְׁטִים בְּחַנְיִיתָם מְזָה לְזָה חֲשָׁבִי לְהוּ כַּחְדָּא וְכֵלְאוּ הָכִי הֵמָּה שְׂיִיכִים זֶה לְזָה וְסְמוּכִים זֶה לְזָה הָרִי מְבוֹאֵר דְּהַגְדַּת הַעֲדִים מְכוּוֹנִים הֵם וְאֵין בְּהֵם פֶּלֶל הַכְּחָשָׁה וְרֵאוּי לְסְמוּדָּה אַעֲדוּתָן: וְיַמְעַתָּה אֲבָאָר שְׂמָה שְׂהַגִּידוּ בְּשֵׁם הַגּוֹי מִיְקַרֵּי שְׂפִיר מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ דְּמַהֵי תִּיתֵי לְאַפּוֹקוּ לִיָּה מְדִין מַל"ת אֵי מְשׁוּם שְׂהוּא הַתַּחֲיִל לֹמַר לִיְהוּדֵי וְנ"ל.

אֲשָׁאֲלָה הַנְּמַצָּא הַיְהוּדֵי מְנִיקְלִשְׂפּוֹרְג וְכוּ' דְּמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן זֶה שְׂעַל סְמוּדָּה הַשְּׂאֲלָה הוּא אוֹמַר וְלֵא הָיוּ מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ דְבְּכִי הָאֵי גִּוְנָא פֶּתַב מֵהַר"ר דְּוֹד פֶּהֵן בְּתַשׁוּבָה דְּעוֹבְדָא דְּמִשֵּׁה סוּסֵי וְהַבִּיאוּ ב"י סִימָן י"ז.

וְנ"ל תוֹגֵר אֶחָד אָמַר לִיְהוּדֵי אֶחָד מְמַשֵּׁה סוּסֵי לֵא שְׂמַעְתָּ מְמַנּוּ פְּלוּם. אָמַר הַיְהוּדֵי לֵא שְׂמַעְתָּ מְמַנּוּ דְבָר.

אָמַר הַתוֹגֵר דְּעוּ כִּי הַרְגוּ פְּלוּנֵי תוֹגֵר דְּאָף אִם הָיִינוּ אוֹמְרִים שְׂכָל גּוֹי הָאוֹמֵר פְּלוּנֵי מַת בְּלִי שְׂיִשְׂאֲלוּהוּ נְקָרָא מַל"ת מְכַל מְקוּם בְּנִדּוֹן דִּינָן פְּשִׁיטָא דְלֵא חֲשִׁיב מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ דְּהוּאִיל וְשָׂאֵל לֵא שְׂמַעְתָּ מְמַשֵּׁה סוּסֵי פְּלוּם גְּרָאִין הַדְּבָרִים כְּתַשׁוּבַת שְׂאֲלָה וְאָף עַל פִּי שְׂלֵא שְׂאֲלוּהוּ מְכַל מְקוּם גְּרָאֵה שְׂיַדַע שְׂאָבַד זָכְרוּ וְהֵם לֵא יָדְעוּ מָה נַעֲשָׂה מְמַנּוּ לְכַד שְׂוֹאֵל עֲדִין לֵא שְׂמַעְתָּ מְמַנּוּ פְּלוּם שְׂהוּא רוּצָה לְהַשִּׁיב עַל שְׂאֲלָתָם וְכֵן הֵיכָא דְּבַפְּנֵי דְּקִית חֲשָׁבִינוּ בְּכִיָּה כְּאֵלוֹ הַתַּחֲיִלָּה הִיא לְהוֹדִיעַ לְהֵם קוֹדֵם שְׂיִשְׂאֲלוּהָ אֵיָּה חֲבִירָנוּ הָכִי נְמִי יֵשׁ לֹמַר שְׂמָה שְׂהָיוּ מְבַקְשִׁים לְדַעַת מָה נַעֲשָׂה מְמַנּוּ וְיַדַע הַתוֹגֵר וְאָמַר לֵא

שְׁמַעְתֶּם כָּלֹם מִמָּה שְׁאַתֶּם חוֹקְרִים וְדוֹרְשִׁים לֹא שְׁמַעְתֶּם כְּלוֹמַר וְעַדִּין אַתֶּם מְבַקְשִׁין לְדַעַת מִמֶּנּוּ וְאִם כֵּן הָרִי מְשִׁיב עַל שְׁאַלְתֶּם וְאוֹמֵר לָהֶם שְׁהַרְגוּ תוֹגֵר פְּלוֹנֵי דְכָה"ג לֹא הָיוּ מַל"ת עַכ"ל.

וְנִדוֹן דִּין הָיוּ דְכָוִנְתִּיהָ שְׁהָרִי הַגּוֹי הַתְּחִיל לְשֹׂאוֹל אִם לֹא נִמְצָא הַיְהוּדִי וְיֵשׁ לָנוּ לֹא מֵרָשָׁי שְׂדַע שְׁנֵאֲבָד יְהוּדִי וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים מַה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ לְכַף שְׂאֵל עַדִּין לֹא נִמְצָא הַיְהוּדִי הַהוּא שְׁהוּא רוֹצֶה לְהַשִּׁיב עַל שְׁאַלְתֶּם וּבִקְשֶׁתֶם כְּמוֹ בְּעוֹבְדָא דְרַבִּי דָּוִד פֶּהוּ וְלֹא הָיוּ מַל"ת אֵי מִשׁוֹם הָא לֹא אִירָא דְהָרִי כְּבָר חִלְקוּ עַל מַהר"ר פֶּהוּ כָּל הַחֲכָמִים שְׁבָדוֹרוֹ הִבִּיאֵם ב"י וְסָבִירָא לְהוּ דְמִיקָרִי שְׁפִיר מְסִיחַ לְפִי תַּנְמוֹ וּבְטַל דְבָרֵי רַבִּי דָּוִד פֶּהוּ בְּרוֹב הַוּבָאוּ בְּתִשׁוּבַת בְּנִימָן זָאב וְגַם הָרַב ב"י פָּסַק דְּלֹא כְּוִנְתִּיהָ: וְכִי.

תִּימָא דְנִדוֹן דִּין גְּרַע טְפִי דְכִינּוֹן שְׁהַעֵד כְּמַר יוֹדָא זְעֵלִיג הַעֵיד שְׁהַגִּיד הַגּוֹי שְׁהַיְהוּדִי אֶחָד שְׂאֵל עַל. הַרִיגַת הַיְהוּדִי שְׁלִשָּׁה יָמִים אַחַר הַרִיגַתוֹ וְשְׂלֹא רָצָה לְהַגִּיד כִּינּוֹן שְׁהָיוּ כְּוִנְתִּיהָ תַּחַת מְשִׁלָּה אַחַת כְּמִבְּנֵי אֶחָד בְּעַדוֹתוֹ וְאִם כֵּן אָנוּ יוֹדְעִין שְׁהָיָה גּוֹי זֶה נִשְׂאֵל מִן יְהוּדִי עַל הַהַרְוֹג וְדִילְמָא בְּכִי הָאֵי גּוֹנָא נְפִיק מִדִּין מַל"ת תִּאֲפִילוּ לְדַעַת הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי דָּוִד פֶּהוּ דְעַד כָּאֵן לֹא חִלְקוּ עָלָיו אֶלָּא דוֹקָא בְּעוֹבְדָא דִּידִיהָ שְׂלֹא הָיָה הַגּוֹי מַגִּיד שְׁהָיָה נִשְׂאֵל תַּחֲלָה אֶלָּא שְׁמֵן מְשִׁמְעוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׁאַמֵּר לִיהוּדִי לֹא שְׁמַעְתָּ וְכוּ' רָצָה רַבִּי דָּוִד פֶּהוּ לְהוֹכִיחַ שְׁהָיוּ כְּתִשׁוּבַת שְׂאֵלָה.

הַתֵּם הוּא דְפִלְיָגִי עֲלֵיהָ כָּל הַחֲכָמִים שְׁבָדוֹרוֹ וְסָבִירָא לְהוּ דְלֹא נְפִיק מִדִּין מַל"ת. אֲבָל בְּנִדוֹן דִּין שְׁהָיוּ עֲצָמוֹ הַגִּיד שְׁהָיָה נִשְׂאֵל מִן יְהוּדִי אֶחָד עַל הַרִיגַת הַיְהוּדִי הַהוּא וְעַתָּה שְׂאֵל וְאָמַר לְשׁוֹן זֶה אִם נִמְצָא הַיְהוּדִי מְנִיקְלִשְׁפִּירָג דִּילְמָא בְּכִי הָאֵי גּוֹנָא כְּוִנְתִּיהָ עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְעַל סְמֵךְ הַשְּׂאֵלָה הַרְאִישׁוֹנָה שְׂאֵל אִם נִמְצָא הַיְהוּדִי הַהוּא שְׁהוּא רוֹצֶה לְהַשִּׁיב עַל שְׁאַלְתֶּם וְלֹא מִיקָרִי מַל"ת בְּכָה"ג.

הָא לִיתָא שְׁהָרִי אֵין בְּמְשִׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַגּוֹי שְׁהָיָה הוּא עֲצָמוֹ נִשְׂאֵל מִן הַיְהוּדִי אֶלָּא כְּדָא אָמַר יְהוּדִי אֶחָד בָּא וְשְׂאֵל לְכַעֲלִי הַמְּלַחְמָה עַל הַרִיגַת הַיְהוּדִי ג' יָמִים אַחַר שְׁנֵהָרַג וְכוּ' מְשִׁמְעַת מְלִשׁוֹן זֶה שְׁאוֹתוֹ יְהוּדִי הַשְּׂוֹאֵל שְׂאֵל לְכַמָּה בְּעֲלִי הַמְּלַחְמָה אַחֲרִים עַל הַרִיגַת הַיְהוּדִי שְׁלִשָּׁה יָמִים אַחַר שְׁנֵהָרַג וְלֹא אוֹתוֹ שְׂאֵל וּבְכִי הָאֵי גּוֹנָא שְׂאֵל לְגוֹי זֶה עֲצָמוֹ הַמַּגִּיד עַתָּה אֶלָּא לְאַחֲרִים שְׂאֵלוֹ אִף עַל פִּי שְׁהָיָה גּוֹי יוֹדֵעַ הָיָה שְׁשׂוֹאֵלִים עַל יְהוּדִי לֹא נְפִיק מִדִּין מַל"ת דְּהָכִי פְּסָקִי בְּהַדְּיָא בְּפִסְקִים וּכְתָבִים מַהֲרַא"י סִימָן קס"א וּמְבִיא רְאָיָה מִתְּשׁוּבַת מְהָר"ם שְׁבַמְיָמוֹנִי.

וְכֵן פָּתַב מַהֲרִי"ק שׁוֹרֶשׁ קכ"א. וְהִבִּיאֵם לְפָסַק הַלְכָה מַהֲרַמ"א בַּהַג"ה סִימָן י"ז סְעִיף ט"ו: וְעוֹד נִרְאֶה לֹמַר דְּנִדוֹן דִּין אֵינוֹ דוֹמָה לְעוֹבְדָא דְמִשְׁשָׁה סוֹסִי דְהַחֲמִיר בּוֹ מַהֲר"ר דָּוִד פֶּהוּ וְאֶפְשָׁר הוּא אִף עַל גַּב דְּהַחֲמִיר הוּא הַתֵּם מוֹדָה בְּנִדוֹן דִּין דְּלֹא נְפִיק מִדִּין מַל"ת דְּהַתֵּם עֵיקַר טַעְמָא הוּא מִשׁוֹם שְׁאַחַר שְׁאַמֵּר הַגּוֹי לִיהוּדִי וְ"ל מְשִׁמְעָתָ סוֹסִי לֹא שְׁמַעְתָּ מִמֶּנּוּ כָּלֹם הַשִּׁיב לוֹ הַיְהוּדִי לֹא.

עכ"ל.

מִזֶּה שְׁהַשִּׁיב הַיְהוּדִי לֹא נוֹטָה דַעַת רַבִּי דָּוִד פֶּהוּ לֹמַר דְּהָיוּ כְּאֵלוֹ אָמַר הַיְהוּדִי לֹא כְּלוֹמַר לֹא שְׁמַעְתֶּם וְעַדִּין אָנוּ מְבַקְשִׁים לְדַעַת מִמֶּנּוּ. וְאִם כֵּן הָיוּ כְּאֵלוֹ הִיָּתָה עַתָּה שְׂאֵלָה מִן יְהוּדִי

לגוי וְהגוי מְשִׁיב עַל שְׂאֵלְתוֹ שֶׁהָרְגוּ תוֹגֵר פְּלוֹנֵי וְהִינְנוּ תַחֲלָה אָמַר עֲדִינָן לֹא שְׂמַעְתָּ וְכוּ' מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן זֶה שִׂידַע שְׂאֵבֵד זָכְרוּ וְרוֹצֵה לְדַעַת אִם עֲדִינָן הֵם שׂוֹאֲלִים עָלָיו וְהוּא רוֹצֵה לְהִשְׁיב עַל שְׂאֵלְתָם וַיְהוּדֵי זֶה הַשִּׁיב לְגוֹי לֹא כְּלוֹמַר לֹא שְׂמַעְנוּ וְעֲדִינָן אָנוּ שׂוֹאֲלִים הָרִי הָהוּא כְּאֵלוֹ הַגּוֹי הִנֵּה נִשְׂאֵל עִתָּה מִן הַיְהוּדֵי לְכֹף נְפִיק מְדִין מִל"ת לְדַעַת ר' דָּוִד פֶּהוּ אָבֵל בְּגִדוֹן דִּינָן שְׂלֵא הַשִּׁיב הַיְהוּדֵי לְגוֹי שִׂיְהֵא בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׂעֲדִינָן הֵם מְבַקְשִׁים לְדַעַת שְׂהָרִי הַגּוֹי כֹּף אָמַר וַי"ל הַנְּמַצָּא הַיְהוּדֵי מְנִיקֵלְשְׁפּוֹרַג וְהַיְהוּדֵי הַשִּׁיב וְאָמַר הַיֵּאָדָּה אִתָּה מְפִיר לְאוֹתוֹ הַיְהוּדֵי עַכ"ל.

הָרִי אֵין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ זֶה שְׂעֲדִינָן מְבַקֵּשׁ לְשִׂאוֹל עָלָיו אֵלֵא אֲדַרְבָּא הִנֵּה נִשְׁמַר מְאֹד שְׂלֵא יְבִין הַגּוֹי שְׂעֲדִינָן הֵם שׂוֹאֲלִים עָלָיו וְהַשְׂתִּיק לַיְהוּדִים אַחֲרֵים שְׁהִיו עִמּוֹ שְׂלֵא יִשְׂאֵלוּ לְגוֹי מְאוּמָה.

רַק הוּא שְׂאֵל בְּחֻקָּהּ כְּדִי שְׂלֵא לְהוֹצִיאֻוּ מִמְּסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וְעֲשֵׂה עֲצָמוֹ נֶגֶד הַגּוֹי כְּאֵלוֹ הִנֵּה יוֹדַע מִן הַהֲרוּג וְאָמַר לְגוֹי הַיֵּאָדָּה אִתָּה מְפִיר לְאוֹתוֹ יְהוּדֵי וְהָרִי אֵין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן זֶה כְּלָל שְׂיִגִיד לוֹ הַגּוֹי מַה נַעֲשֵׂה מִן הַיְהוּדֵי וְהַגּוֹי עַל פִּי שְׂאֵלָה זֹו הַגִּיד מַה שְׂהַגִיד וְסִיפֵר עֲנִין הַרְיָגְתוֹ וְדַאי מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ גְּמוּר הוּא כִּינּוֹן שְׂלֵא הִנֵּה עִתָּה שׁוּם שְׂאֵלָה מִן יְהוּדֵי לְגוֹי וְזֶה נִרְאֵה נְכוּן מְדַקְדוּק לְשׁוֹן רַבִּי דָּוִד פֶּהוּ עֲצָמוֹ וְגַם מוֹדָה הוּא דְּבַכָּה"ג כְּמוֹ בַּנ"ד לֹא נְפִיק מְדִין מִל"ת: אֵלֵא שְׂיִשׁ לְפַקְפַק קִצָּת כִּינּוֹן שְׂהַגּוֹי אָמַר בְּסִתָּם יְהוּדֵי מְנִיקֵלְשְׁפּוֹרַג נְהָרַג בֵּין נִיקֵלְשְׁפּוֹרַג וּבֵין רַאבְּנִשְׁפּוֹרַג וְלֹא הַזְּכִירוּ בְּשִׁמּוֹ דִּילְמָא אָמַר בְּדַדְמֵי וְטָפִי אֵיכָא לְמִיחַשׁ בְּגִדוֹן מְבַשְׂאָר דְּוֹכְחֵי כִּינּוֹן שְׂאָמַר הַיֵּאָדָּה נְהָרַג שְׂהַרוֹצֵחַ יְרַה בּוֹ מִתּוֹדָה כְּלִי הַמְּשֻׁחֵת קִנְיָה הַשְׁוֹרְפֵת וְהָרְגוֹ וְאִפְשֵׁר דְּנַפְל לְאַרְצָן וְסִבֵּר הַגּוֹי דְּנִדְאֵי מֵת וּבַכָּה"ג צְרִיף שְׂיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו אוֹ מִילְתָּא אַחֲרִיתָא שְׂמוּכִיחַ עַל מִיתָה וְנִדְאֵית אָבֵל בְּכִי הַאי גִּוְנָא שְׂלֵא אָמַר כְּלוּם אֵיכָא לְמִיחַשׁ לְבַדְדְּמֵי אָף עַל גַּב דְּאָמַר לְשׁוֹן שְׂמִשְׁמַע מִינְיָה מִיתָה וְנִדְאֵית שְׂאָמַר עַר הָאֵט אֵין טוּט גִּישְׁאִסִין) מְכַל מְקוּם דִּילְמָא כֹּף אָמַר לְפִי אֲנִימְד דַּעַתוֹ.

דְּכָה"ג כְּתִב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן סִימָן ר"מ שְׂאָמַר הַגּוֹי (זִנְיָ דְּעַר טְרַעְנֵקְטָג אֵיף) עַכ"ל. מִשְׁמַע נְמִי לְשׁוֹן זֶה מִיתָה וְנִדְאֵית אִפְּלוֹ הַכִּי מְסַתְּפַק הֵתָם דִּילְמָא אָמַר בְּדַדְמֵי וְהוּא הִדִּין נְמִי בְּגִדוֹן דִּינָן אֵין לָן לְמִיחַשׁ לְבַדְדְּמֵי שְׂכֵן כְּתִב הַרְמַב"ם וְהַבִּיאֻוּ הַטוּר סִימָן י"ז סְעִיף ט"ו וַי"ל.

כְּתִב הַרְמַב"ם יִצְאָ יִשְׂרָאֵל וְגוֹי מַעֲמֵנוּ לְמְקוּם אַחֵר וּבָא הַגּוֹי וְהִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ אִישׁ שְׂיִצְאָ עִמִּי מְכַאֵן מֵת מְשִׂיאֵין אֵת אִשְׁתּוֹ אָף עַל פִּי שְׂאִין הַגּוֹי יוֹדַע אֵת הָאִישׁ וְהוּא שְׂיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו עַכ"ל אָף עַל גַּב דְּהַטוּר חוֹלֵק עָלָיו וְכַתֵּב וַי"ל וְאִינִי יוֹדַע לְמָה צְרִיף לוֹמַר וּקְבַרְתִּיו עַכ"ל.

הָא כְּבָר הַכְּרִיעוּ הָר"ן וְהָרִיב"ש וְהָרַב הַמַּגִּיד וְכַתְּבוּ דְּנִדְאֵי כְּשִׂמְזַכִּיר הַגּוֹי שֵׁם הַיְהוּדֵי הַנְּהָרַג אֵינוֹ צְרִיף שְׂיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו אָבֵל כְּשִׂאֵינוֹ מְזַכִּיר שְׂמֹ צְרִיף שְׂיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו וְהוֹכִיחַ כֹּף מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם עֲצָמוֹ וְהַבִּיאֻם הָרַב ב"י בְּאוֹרְהוּ בְּסְעִיף ט"ו יְעוּיָין שֵׁם וְכוּן כְּתִב נְמִי מִהֲרָא"י בְּפִסְקִים וְכַתְּבִים סִימָן רכ"ג.

וְכוּן פִּסְק מִהֲרָמ"א בַּהַג"ה סְעִיף י"ז עַל פִּי הַמְּנַהֵג. וְאִם כֵּן בְּגִדוֹן דִּינָן שְׂהַגּוֹי הַגִּיד בְּסִתָּם שְׂנִהָרַג וְלֹא הַזְּכִירוּ בְּשִׁמּוֹ אֵיכָא לְמִיחַשׁ לְבַדְדְּמֵי כִּינּוֹן שְׂלֵא אָמַר וּקְבַרְתִּיו אוֹ דְּבָרִים

אחרים שמוכיחים על מיתה ונדאית: אמנם נראה דבנדון דידן פולי עלמא מודים דסגי בהגדת הגוי שאמר נהרג סתם אף על גב דלא הנפירו בשמו ולא אמר וקברתיו משום דלאו בהזכרת שם המת תליא מילתא אלא במפירו ואין מפירו תליא מילתא דבאין מפירו צריף שיאמר וקברתיו ובמפירו אין צריף שיאמר וקברתיו.

והא דכתבו הר"ן והריב"ש והרב המגיד לחלק בין שהנפירו בשמו ובין לא הנפירו היינו משום דסתמא דמילתא כשמזכירו בשמו הוא מפירו וכשאין מזכירו בשמו אין מפירו.

אבל היכא שאנו יודעים שהיה מפירו אף על פי שלא הנפירו בשמו אינו צריף שיאמר וקברתיו והכי כתב בהקדא הב"י בשם הר"ן סע"ף ט"ו וז"ל וכן כתב הר"ן בתשובה שאין ספק שכל שהגוי מכיר אין צריף שיאמר אלא מת בלבד וכו' אבל כשאינו מפירו הוא שסובר הרב ז"ל דלא סגי עד דאמר וקברתיו וכו'.

וטעמא דמילתא שיותר אדם בקי במי שהוא מפירו מבמי שאינו מפירו הילכף במפירו כל שאמר מת בלחוד סגי אף על גב דלא אמר וקברתיו ולא חיישינן דאמר בידדמי. אבל בשאין מפירו חיישינן דאמר בידדמי לפי שאין הדברים ברורים במי שאינו מפירו עד דאמר וקברתיו וכו' עכ"ל הרי לא חילק אלא בין מפירו ואין מפירו ולא הנפיר לחלק בין הנפיר שמו ללא הנפיר שמו משום דבהזכרת שמו לא מהני אלא משום דכיון שמזכירו בשמו נדאי מפירו וכיון דהכי הוא דבמפירו תליא מילתא הרי בנדון דידן שאמר הגוי בהקדא שהיה מפירו בטוב סגי בהגדתו בסתם שנהרג ואין צריף שיאמר וקברתיו שהרי כה מבוואר בעדותו של כמר דוד שאחר שהתחיל הגוי להגיד במל"ת שנהרג יהודי מניקלשפורג שאל אותו כמר דוד מי היה היהודי השיב הגוי שהוא היה חייט מניקלשפורג והיה תחת ממשלה דגל שלנו ואני הייתי מפירו בטוב ותמיד היה נער עמו רק שבשעה שנהרג לא היה נער עמו וכו' עכ"ל הרי הגיד הגוי בפירוש שהיה מפיר אותו בטוב לכה סגי באומר נהרג לחוד ואין צריף שיאמר וקברתיו.

ואף על גב דזה שאמר שהיה מפיר אותו בטוב אמר על פי השאלה ולא במל"ת מכל מקום כיון דהתחלת הגדת הגוי היה במל"ת לא נפיק מדין מל"ת אפי' מה שהגיד אה"כ ע"י שאלה וזה פשוט ע"פ הסכמ' כל הפוסקי' וכ"פ הטור סע"ף ט"ו: ואם לחשף אדם לומר אפתי איכא למיחש למימר בידדמי כיון שהגוי מגיד שנהרג היהודי בשעת המלחמה וכשהיו הולכים להרוג או ליהרג שהרי אמר כמר יודא זעליג שהגיד הגוי כה ז"ל וויא מיר זיין גאנגין אויף פארטייא זא האבן מיר אן גיטראפין דען יהודי וכו' עכ"ל ביאר דבריו כשהיינו הולכים לפשוט בגדוד פגענו ביהודי זה וכו'.

וכל שפושטים בגדוד יוצאים להרוג או ליהרג והני להו שעת מלחמה וחישינן לבידדמי וצריף שיאמר וקברתיו אף על גב דמרדכי פרק האשה שלום כתב ז"ל וסברת הלב היא דלא שייכא בעיניא זו בגוי שאין נאמן אלא במל"ת דבשלקמא ישאל המתכונן להתיר יש לומר דבשעת מלחמה נתן לבו להעיד ולהתיר על הגדמה ונדבר ההנה להיות.

אבל גוי שמספר מעשה לפי תנמו ולא שם כנונתו לשם אותו דבר אינו אומר אחר הגדמה כי אם באשר ראה עכ"ל ומהרמ"א בהג"ה סע"ף ל' הביא דעת זה בשם יש מקילין הא כפר כתב הר"ן הפך זה דטפי צריף שיאמר וקברתיו בגוי מסיח לפי תנמו מעד אחד

ישראל שהרי כתב ונ"ל הילכף בנדון זה אין לסמוך על דברי אותו מל"ת שמת פלוני
בדבר דכיון דאפילו בעד אחד גמור בעינו דאמר וקברתיו כל שפן בגוי מל"ת עכ"ל.

הביאו ב"י בסוף סימן מ"ט. הרי כתב בפשיטות הפך זה.

וכן כתבו הרבה מאחרונים תרומת הדשן סימן ר"מ מהרי"ו סימן ע'. וכבר כתב הריב"ש
דאזלינן לחומרא במקום דאיכא פלוגתא בדינין אלו הביאו מהרמ"א בהג"ה סעיף ט"ו.

גם הוא ליתא שהרי כתב המרדכי והביאו ב"י סעיף מ"ט ונ"ל וכתב עוד וכל מה שאמרנו
שאין נאמן במלחמה כגון שהיה הולך להלחם להרוג או ליהרג ויהיה בתוך מלחמה אבל
אם הלך סמוך למערכי המלחמה לקנות שלל כהאי לא אמרה בודדמי וכו'.

ועוד דלא אמרינן מת במלחמה אלא אם פו נהרג או מת במלחמה כדאמרי' בהאשה וכו'.
ואם מת או נהרג בריוח מקום שלא היתה מלחמה אינו פמת במלחמה וכן משמע
בירושלמי פרק האשה שלום עד כאן לשונו: הרי מבואר כל שלא נהרג במלחמה ממש
אף על גב דהיתה שעת מלחמה לא חיישינן לבדדמי ובנדון דידן לא נהרג במלחמה ממש
אף על גב דשעת מלחמה הוי וגם יצאו להלחם אם יפגעו בשונאיהם מכל מקום בשעה
שנהרג לא היה מלחמה להם לא חיישינן לבדדמי ולא הוי אלא כמי שנהרג על ידי ליסטים
ובליסטים אפילו אשה נאמנת לומר הוא מת ואני נצילתי כיון דאין היא בסכנה נטרה
וחזיא ליה דאשה פלי ויינה עליה כדמסיק ריש פרק האשה שלו ומכל שפן גוי זה שהוא
היה חבר אל הרוצח ההוא ולא היה כלל בסכנה ודאי דעל דבר ברור הוא מגיד ולא אמר
בדדמי: וכיון דכבר נתבאר דהגדת הגוי היה במסית לפי תומו ולא חיישינן לבדדמי והגיד
שנהרג יהודי מניקלשפורג יש להתיר לאשה הזאת מרת שאריל על ידי חיפוש שיהיו
חוקרים ודורשים שלא יצא שום יהודי מניקלשפורג שהיה דר שם ולא חזר רק כמר
אליה בעל האשה הזאת מרת שאריל ואז תהיה מותרת אף על גב דלא הזכירו הגוי בשמו
רק אמר סתם יהודי מניקלשפורג סגי בהכי על ידי חיפוש והכי איתא בהדא בתשובת
מהר"ם שבמיימוני והביאו ב"י סימן י"ז סעיף ו' ונ"ל אחר שהגוי לא העיד בפירוש
פלוני נהרג אלא אמר יהודי מעיר פלוני בסתם יבדק שלא יצא מאותה העיר שום יהודי
הדר שם שלא חזר כי אם זה עכ"ל: ואם לחשף אדם לומר דבנדון דידן לא יועיל חיפוש
דכיון שלא הזכיר הגוי אלא שנהרג יהודי מניקלשפורג אבל לא הזכיר שיצא
מניקלשפורג ומלשון הרמב"ם שהביא הטור סעיף י"ט משמע שצריך שיזכיר שיצא
מעיר פלונית ואז מהני חיפוש וכן משמע נמי מל' התוספתא הביאו ב"י בסעיף י"ט ונ"ל
אין מעידין עד שמכירין שמו ושם עירו אבל אמרו אחד יצא מעיר פלונית מפשפשין
באותו העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו עכ"ל הרי מבואר שצריך שיזכיר שיצא
מעיר פלונית דאז ודאי מהני חיפוש כיון שהוא אמר שיצא מכאן ואנו יודעים שנה יצא
מכאן וחפשנו ולא מצאנו שיצא מכאן אחר ולא חזר אלא זה תו ליכא למיחש לאחרינא
אבל היכא שלא הזכיר שיצא מעיר פלונית רק אמר יהודי מעיר פלונית פשיטא דיש
לחוש על אחד שהוא גם פן מהעיר הזאת ואפשר שצאבד מהעיר הזאת משנים קדמוניות
זה שלשים שנה או יותר והיאף יועיל חיפוש או דילמא היה נקרא על שם העיר הזאת
מפני שנולד בה ולא היה דר בה עתה כשנהרג כדאיתא בגיטין פ' השולח דף מ"ד אמר
פלוני עבדי מכרתיהו לפלו' אנטוכי לא יצא לאנטוכי שבאנטוכי יצא וכו' ופירש"י לפו'

אנטוכי משמע שנולד באנטוכי ולא משמע שנולד נדר באנטוכי וכו' עכ"ל הרי מצינו שנקרא אחד על שם העיר שנולד בה אף על פי שהוא דר בעיר אחרת ואם כן מה יועיל חיפוש או שמה יצא מכאן כשהיה עדיין נער ונקרא על שם עירו ואז נסע מפה למדינות אחרות ולא שיהא נאבד אלא יודעים היו ממנו וארכו לו הימים ונסע ממדינה למדינה עד שבא בין החיילות האלו וכאלה נמצאו הרבה אשר נסעו מפה מעיר הזאת בנערוותם ולא חזרו ועד היום הנה אין יודעים פה איה איפוא הם ושמה אחד מהם הוא שהיה נקרא על שם עירו ונהרג ועליו מגיד הגוי והיאף סלק' דעתה למימר דיועיל חיפוש לזה ובכי האי גונא דאין אנו יודעים על מי הוא מגיד מיקרי תחלת עדות לא מקלינן כדאימא פרוק גש בכור דף מ"ו כי הקילו רבנן בסופה בתחילתה לא אקילו רבנן ופירש רש"י בסופה לאחר שפנונו יפה שזהו הקילו חכמים בסוף עדותן להתזקן אפילו בעבד ושפחה אבל בתחלה תחלת העדיות דהיינו ראית המת לא אקילו עד שיפירוהו יפה עכ"ל.

הוא הדין נמי בגדון דידן הנה תחלת העדיו' ולא אקילו בשלמא אם מזכירו בשמו ושם עירו תו לא חיישינן דילמא עוד אחר ששמו כשמיא והוא מעיר הזאת פינון שאנו יודעים מזה ששמו כן והוא מעיר הזאת תו לא חיישינן לאחר פינון דאין אנו יודעים מאחר שיהא שמו כשם זה ושיהא מעיר הזאת אבל כאן שאינו אומר אלא שהוא מעיר הזאת ואנו יודעים מהרבה אנשים שהם מעיר הזאת ואין אנו יודעים איה הם וסברת הלב הוא שצריך שיאמר יהודי שיצא מעיר פלונית מת או נהרג ואז מהני חיפוש אבל לא כשאינו מזכיר יציאתו ולא דמי להג"ה מרדכי סוף יבמות הביאו בית יוסף סוף סעיף י"ד בגוי שאמר בשעה שדנוה' למיתה מעולם לא פשעתי כי אם פעם אחת הרגתי יהודי בין ניקולא לאורנוויק שהיה מוליך י' לטרין ששלחה מרת יהודית לאחיו בניקולא והתירו אשתו משום מל"ת על ידי ששאלו לה אם שלחה המעות ואף על פי שלא הזכיר שם היהודי וכו' עכ"ל.

והתם נמי לא הזכיר שם עירו התם שאני פינון דאיכא הוכחה על ידי י' לטרין ששלחם תו לא צריך יותר וזה פשוט היכא דאיכא הוכחה לא צריך למידי אבל בגדון דידן דליכא הוכחה מסתברא למימר שצריך שיזכיר שישאל מן העיר ולא סגי באומר שהוא מעיר פלונית: ואעפ"י דמתשובת מהר"מ שהבאתי בסמוך לא משמע הכי שכתב וז"ל.

אמנם אחרי שהגוי לא העיד בפירוש פלוני נהרג אלא אמר היהודי מעיר פלונית בסתם בדרך שלא יצא מהעיר שום יהודי הדר שם שלא חזר כי אם זה עכ"ל. הרי לא הזכיר רק יהודי מעיר פלונית ולא הזכיר שישאל מכל מקום מבואר היטב לכל מעיין דתשובת מהר"מ מיירי שאותו גוי שהיה מגיד על הריגת היהודי הנה מעיר שהוא ומכיר הנה בו ויודע הנה שאותו הם מבקשים ועליו הנה מגיד שהרי כתב לבסוף וז"ל וישנסתפקתם מאחר שהקרובים הוציאו קול בכל העיירות שפסביב דדמי קצת לאיה חבירינו לא דמי דהתם קא שיילי ליה בהדיא וכו' עכ"ל.

מבואר מזה שאותו גוי הנה יודע מי הם מבקשים ועליו הנה מגיד ולכך הוצרך מהר"מ למצוא צד פינון שלא שאלו להאי גוי גופיה לא נפיק מדין מל"ת התם ודאי לא צריך שיזכיר שישאל מעיר פלונית פינון שישאל על מי הוא מגיד ובכי האי גונא לא צריך למידי רק שיהא מל"ת ויגיד על מיתה ודאית ואינו צריך להזכיר לא שמו ולא שם עירו

אָבֵל בְּנֵדוֹן דִּינֵן דְּגוּי זֶה שְׂמַגִּיד עַל הַרִיגַת הַיְהוּדִי אֵינּוּ מְעִיר הַזֹּאת וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִין עַל מִי הוּא מַגִּיד רַק אָמַר יְהוּדִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג נִהְרַג בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי שְׂמָא מְסַתְּבָרָא לְמִימַר דְּלֵא מְהֵנִי חִיפּוּשׁ מְטַעְמָא דְלַעִיל הָא לֹא מְלֵתָא הִיא שְׁהֵרִי בְּנֵדוֹן דִּינֵן אִיפֵא הוֹכְחָה טוֹבָא שְׁעַל יְהוּדִי הֶדְר בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג אָמַר בְּפִירוּשׁ יְהוּדִי הֶדְר בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְיָצֵא מִשָּׁם נִהְרַג וּמוֹעִיל חִיפּוּשׁ שְׁהֵרִי בְּעֵדוּתוֹ שֶׁל כְּמַר דְּוֹד מְבִנְיָאָר שְׁהַגּוּי הַגִּיד אִיף שְׂצַעֲקָא הַיְהוּדִי וְאָמַר הֵרִי אָנִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְיֵשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים וְגַם יֵשׁ לִי קְרוֹבִים עֲשִׂירִים וְכוּ' וְהֵינְנוּ שְׂצַעֲקָא וְאָמַר לְמָה תְּמִיתְנִי בְּשִׁבִיל חוֹבָה עַלִי הֵרִי אָנִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְיֵשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים וְאֵין אָנִי מִן הַרִיקִים וּפּוֹחֲזִים שְׂאֵין לְהֵם דִּירַת קְבַע בְּשׁוּם מְקוֹם שְׂתַחֲשׁוּשׁ עַל בְּרִיחָה אֲלֵא הֵרִי אָנִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְיֵשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים וְיֵשׁ לִי דִירַת קְבַע שָׁם וְמָה אַתָּה חוֹשֵׁשׁ הֵרִי אַתָּה תוֹכֵל לְהַתְּפַרַע מִמֶּנִּי וְגַם יֵשׁ לִי קְרוֹבִים עֲשִׂירִים וְכוּ' דְּאֵי לֹא הֵכִי מֵאִי קָאָמַר לִיהָ שֶׁהוּא מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג אִי לֹא מִשׁוּם שֶׁהוּא דֵר שָׁם וְאֵין לֹאמַר שֶׁהַיְהוּדִי צָעֵק כְּפֻדֵי לְהַנְצִל מִהַמִּיתָה וְלֹא הַגִּיד אֲמַת שְׁהֵרִי הַבְּעֵלִי מְלַחֲמָה מְפִירִים הִיוּ אוֹתוֹ מְאִיזָה מְקוֹם הוּא שְׁהֵיָה תַחַת דְּגָל שְׁלֵהֵם וְכַדְמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַגּוּי שְׁהֵיָה מְפִיר אוֹתוֹ וְהוּא הֶדְרִין שְׁהַרֹּצְחָה הֵיָה מְפִירוֹ וְאִיף הֵיָה יְכוֹל לְשַׁקֵּר לוֹ אֲלֵא וְדֵאֵי שְׁלֵא הֵיָה מְשַׁקֵּר רַק שְׂצַעֲקָא נִגְדוּ דְרָף תּוֹכְחָה לְמָה אַתָּה רוֹצֵה לְהַרְגֵנִי בְּשִׁבִיל חוֹבָה הֲלֹא תוֹכֵל לְהַתְּפַרַע מִמֶּנִּי שְׁהֵרִי אָנִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג כְּפִדּוּעַ לָהּ וְיֵשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים שָׁם וְזֶה בְּרוּר מְצַד הַעֲנִין וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מְדִשְׂאֵל לְכַמַר דְּוֹד עַל הַהֲרוּג אִם מְצִאוּהוּ אַחַר שֶׁהִפִּירוֹ שֶׁהוּא מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְלֹא שְׂאֵל לִיְהוּדִים אַחֲרִים מִשְׁמַע לְפִי שְׂיַדַע שְׁגַם הַהֲרוּג הֵיָה דֵר בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג לְכַף שְׂאֵל לְכַמַר דְּוֹד עָלָיו וְלֹא לִיְהוּדִים אַחֲרִים אֲבָל אִי לֹא הֵיָה יוֹדַע שְׁהֵיָה הַהֲרוּג מִן הַדְרִים בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג לְמָה שְׂאֵל דּוֹקָא לְכַמַר דְּוֹד וְלֹא לִיְהוּדִים אַחֲרִים מֵאִי שְׂנֵא הוּא מְאַחֲרִים: לְכַף נִרְאָה פְּשׁוּט שְׁגַם בְּנֵדוֹן דִּינֵן מוֹעִיל חִיפּוּשׁ וּלְפִי שְׁלֵא הַזְכִּיר הַגּוּי בְּהַגְדָתוֹ עַל אֵיזָה זְמַן הוּא מַגִּיד שְׁנֵהְרַג הַיְהוּדִי מְנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג אֲלֵא שְׂמַתוּף דְּבָרָיו מוֹכַח שֶׁהַגִּיד עַל זְמַן שְׁהִיו חוֹנִים עִם שְׁוִוִּידוֹן בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְהוּא מְשַׁף שְׁנָה תְּמִימָה דֵהֵינְנוּ מִן אַסְרוּ חַג דְּפִסְחָה תַה"ל עַד ר"ח אֵייר ת"ו לַפ"ק וְלֹא עַל קוֹנְדָם לְכַף וְלֹא עַל אַחֲרֵי כֵן שְׁהֵרִי הַגִּיד שְׁנַעֲשֵׂה כְּשֵׁהֵיָה חוֹנָה בְּנִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג כְּשֵׁהֵיָה תַחַת מְמַשְׁלֵת שְׁוִוִּידוֹן וְשְׁהֵיָה תַחַת דְּגָלוֹ שֶׁל לִינְדוּיָא ש"ן וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׁבַזְמַן הַנ"ל הִיוּ שְׁוִוִּידוֹן בְּגָלִיל נִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וְלֹא קוֹנְדָם לְכֵן וְלֹא אַחֲרֵי כֵן לְכַף צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְחַפֵּשׁ עַל שְׁנָה הַנ"ל אִם לֹא יָצֵא מִכָּאן נִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג שׁוּם יְהוּדִי הֶדְר פָּה וְלֹא חֲזוּר מִן אַסְרוּ חַג דְּפִסְחָה ת"ה לַפ"ק עַד ר"ח אֵייר ת"ו לַפ"ק רַק כְּמַר אֲלֵיָה בַעַל הָאִשָּׁה הַזֹּאת מָרַת שְׂאֲרִיל תַהָא הִיא מוֹתֶרֶת וְתַנְשֵׂא לְאַחַר: וְאֵין לְפַקְפַק עַל חִיפּוּשׁ זֶה כִּינּוּן שְׂאָנוּ יוֹדְעִים שְׁגַם בְּכַסְלֵיו תו"ל נֶאֱבָדוּ שְׁלֵשָׁה אַנְשִׁים מְדָרִים פָּה נִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג כְּמַר לִיב וְכַמַר אַנְשִׁיל שְׁהִיו נְשׂוּאִים לְנָשִׁים.

וְהַשְׁלִישִׁי הֵיָה חֲתָן שְׁמוֹ כְּמַר אַהֲרֹן דִּילְמָא אַחַד מִן אוֹתָן שְׁלֵשָׁה אַנְשִׁים נִהְרַג בֵּין נִיקֵלְשֵׁפּוֹרֵג וּבֵין רַאבֹן שְׁפּוֹרֵג וְעָלָיו הַגִּיד הַגּוּי שְׁנֵהְרַג עַל יְדֵי הוּף מִינְשׁוּטֵר. לְהָא לֹא חִיִּישִׁינּוּן מְתָרִי טַעְמִים חֲדָא שְׁהֵרִי כְּבָר עֲמַדְנוּ עַל הַרִיגַת שְׁלֵשָׁה אַנְשִׁים הֵהֵם עַל יְדֵי הַגְדָת גוֹיִם בַּמַּל"ת שְׁנֵהְרַגוּ עַל יְדֵי גוֹיִם הַדְרִים בְּכַפֵּר שְׂרִי"ק בְּמִלּוֹן שְׁהִיו לְנִים שָׁם וְלֹא נִהְרַגוּ עַל יְדֵי בַעֲלֵי מְלַחֲמָה וְכַבֵּר יָצֵאוּ נְשׂוֹתֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם אַנְשִׁים מִהֵם לְהַתִּיר עַל פִּי הַסְּפַמַת כְּמָה גְדוּלֵי עוֹלָם מוֹרֵי הוֹרְאָה בְּדוֹרֵינוּ אֲשֶׁר הַסְּפִימוּ עִמִּי עַל הַיְתָרְן תַהֲלוֹת לְאֵל וְעוֹד שְׁהֵרִי אָמַר הַגּוּי שְׁנָה הַהֲרוּג שֶׁהוּא מַגִּיד עָלָיו הֵיָה חִיִּיט וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׂאוֹתָן שְׁלֵשָׁה

אנשים כמר ליב וכמר אנשיל וכמר אהרן שנאבדו בכסליו ת"ו לפ"ק שום אחד מהם לא היה חייט וכמר אליה בעל האשה הזאת היה חייט אף על גב דלא היה מתעסק במלאכת חייטין ולא היה אומן בכף פשאר אומנים ולא היה נקרא בכינוי חייט מ"מ יודעים אנחנו שהיה יודע במלאכת חייטין וגם יודעים הרבה אנשים שקרא עצמו בין הפעלי מלחמה כף חייט לכף אם אחר החיפוש לא ימצא שום חייט אחר שהיה דר פה ניקלשפורג שהלך מפה ולא חזר רק כמר אליה בעל האשה הזאת תהיה אשתו מותרת: אבל אין להתיר בגדון דידן אפילו בלא חיפוש מטעם פנין שהגיד הגוי שהרוג היה חייט ושהיה מניקלשפורג ואנו יודעים שבעל האשה הזאת היה חייט והיה מניקלשפורג אם פן נדאי עליו הוא מגיד הא ליתא משום דכמה חייטין איכא בין יהודים דניקלשפורג ודילמא גם אחר נאבד ועליו הוא מגיד ולא דמי לפרשא זריזא בשיליהי יבמות דהתירו לאשתו להנשא לאחר אף על גב דלא הזכירו בשמו רק אמר פרשא זריזא דפומבדיתא וכו'.

התם שאני דלא היה שום אדם בפומבדיתא מוחזק לפרשא זריזא רק בעל האשה ההיא וכל מי שהיה מפירו היה יודע שהוא פרשא זריזא ושקורין אותו כף לכף הני הוכחה טובא שעליו הגיד אבל בגדון דידן אין פאן הוכחה כלל שעל בעל האשה הזאת הגיד הגוי והא דמזכיר שהיה חייט מניקלשפורג אין זה הוכחה שהרי כמה חייטין איכא בין יהודים דניקלשפורג ואדרבא רוב בני הקהלה לא היו יודעי שבעל האש' הזאת היה חייט ולא היו קורין אותו בכינוי חייט אלא היו קורין אותו בכינוי אחר דהיינו אליה טוראר"י רק שהאמת פן הוא שהיה יודע במלאכת חייטין אבל לא היה אומן בכף פשאר אומנים לכף אין להתיר לאשה זאת להנשא לאחר אלא על ידי חיפוש כדלעיל: והנה חפשונו פה קהלתינו הקדושה ניקלשפורג בחיפוש בנרות אם לא יצא מכאן שום אדם שהיה דר פה ולא חזר מן אסרו חג דפסח תה"ל עד ר"ח אייר ת"ו לפ"ק וגם עשו הכרזה שלש פעמים בשתי בתי כנסיות בקהל רב בחג האסיף שמתאספים כל בני קהלתנו מן הפפרים ועיירות וחצרנו ודרשונו הטיב והנה תהלות לאל לא נפקד ממנו איש רק כמר אליה בעל האשה הזאת ועוד נער אחד שהיה רגיל לילך עם כמר אליה בעל אשה זאת לסחור בין חילות שנוידן הם יצאו מפה באייר תה"ל ולא חזרו ולפי זה על פי העדות שהעיד כמר יודא זעליג שלא הזכיר הגוי מאומה מן הנער וגם לא הזכיר שהיה חייט לא היינו יכולין להתיר לאשה הזאת על פי עדותו אפילו על ידי חיפוש דכיון שיצא מפה עוד נער אחד עמו ולא חזר חייטין דילמא אותו נער נהרג ולא ולא בעל אשה זאת אף על גב דגוי הגיד יהודי מניקלשפורג נהרג ולא הזכירו בשם נער הא לאו כלום הוא דדרך העולם האינדנא לקרא לאחד נער או פנוי כל זמן שהוא בחור אפילו אם יהיה בן שלשים ואפשר שהגוי לא חילק בזה והזכירו סתם יהודי או שלא היה יודע שהוא פנוי בלא אשה וזה שמזכירים בני קהלתנו לזה בשם נער שיצא מפה ולא חזר לא מפני שהיה קטן או רך בשנים אלא שפן דרך העולם לקרוא אותו נער כל זמן שהוא פנוי וגם קרא אמר על יוסף והוא נער את בני בלהה וגו'.

והיה בן שבע עשרה שנים וכן שר המשקים אמר על יוסף י"ב שנים אחר פן ושם אתנו נער א"כ אין זה הוכחה כלל לחלק ולומר פנין דהגוי הגיד סתם יהודי מניקלשפורג ולא הזכירו בשם נער שלא על הנער הגיד וגם בפירוש אמרו מקצת בני קהלתנו שהיה הנער כפן י"ז שנים לפי קומתו ותוארו וצורתו לכף על פי העדות כמר יודא זעליג לא היינו

יכולים להתיר האשה הזאת על ידי חיפוש דיון אבל על פי העדות שהעיד כמר דוד בן קלונימוס שהגוי הגיד שאותו יהודי החרוג שהוא מגיד עליו הנה חגיט ורגיל הנה להוליד עמו נער אחד ואז פשנהרג לא הנה הנער עמו ודאי שיש להתיר על פי חיפוש דיון דפשוט הוא שלא הגיד הגוי הנה רק על כמר אליה ולא על הנער שהרי אמר שהנה חגיט ואנו יודעים שהנער לא הנה חגיט ועוד שהרי הגוי יודע לחלק בין הנפרת שם נער או הנפרת שם יהודי סתם ואמר בפירושו שלפעמים אחרים הנה הנער עמו ואז פשנהרג לא הנה הנער עמו ודאי שעל כמר אליה בעל אשה זאת הגיד ואותו הזכיר בשם יהודי סתם ולכך נראה לע"ד שהאשה הזאת מרת שאריל אשת אליה טורארי"י מותרת להנשא לאחר בלי פקפוק הנלע"ד כתבתי: והספיקו בהיתר דא הרב הגדול המנפלא מהר"ר זעלקל הזקן והוא העיד נמי על הסכמת הרב הגדול המנפלא אב"ד הישראלי מהר"ר אהרן שמעון ריש מתיבתא ואב"ד דק"ק פראג וגם רבני ק"ק ווינא חכמתם בחוץ תרנוה הספיקו בהיתירה וכתבו טעמים וראיות וסברא נכונה והיא נשאת לבעל ויושבת תחתיו עדינה.

שאלה ס נשאלתי ישראלים שמלאכתם הוא לעשות מחלב גרות ובורית ועליהם מוטל מן השרר' להספיק לכל בני העיר בגרות ובבורית באיבוד חזקת אומנת' ובקנס גדול ואירע זמן מה שדוחק הוא למצוא חלב ובשביל פן היתה פקודת השררה על הקצבים הערלים מעיר הזאת שלא יהיו מוכרים החלב אלא לישראלים בעלי מלאכה הנ"ל מעירו כדי שייספיקו לבני העיר ולהקצבים הערלים יש חלב מבהמות טהורות שור פשב ועז וגם חלב חזיר ואינם רוצים למכור זה בלא זה פי כף מכרו עד הנה לערלים אחרים כל חלב אפילו חלב חזיר.

האם יש היתר לישראלים לקנות גם החלב חזיר: נראה לי דבכי האי גונא שאינו אלא למלאכה לעשות ממנו גרות ובורית מותר להם ליקח גם חלב חזיר ולא מיבעיא לדברי התוספות סוף פרק מרובה דף פ"ב עמוד ב' בדבור המתחיל לא יגדל חזרים וכו' פשיטא דשרי אלא אפילו להרשב"א בתשובה הביאו ב"י בי"ד סימן קי"ז דחולק אדברי התוספות דמרובה נמי שרי בכה"ג כמו שיתבאר.

אף על גב דהרב ב"י וכל האחרונים חולקים על הא"ח הביאו ב"י התם בסימן קי"ז שמתיר לעשות סחורה בחלב חזיר וסבירא להו דאסור היינו דוקא לעשות סחורה סתם דאפשר שעומד לאכילה התם הוא דאסור משום דחיישינן שמא יבא לאכול מהו פיון שעומד לאכילה או שמא יטעום ממנו פדדו המוכרים לאכילה שטועמין פשמוכרין לאכילה אבל בכי האי גונא שאינו קונה אלא למלאכה לעשות ממנו גרות ובורית והפל יודעים שאינו קונה אלא למלאכה לא חיישינן למידי דאפילו חשדא ליכא שיחשדוהו שמא אוכל ממנו פיון שהפל יודעים דלאו לאכילה זבני אלא למלאכה.

דומיא דסוסים וגמלים ודמורים דמתיר בירושלמי פרק ה' דשבביעית פיון דלמלאכה עומדין הביאו ב"י התם בסימן קי"ז וכמו שכתבו התוספות סוף פרק מרובה הביאם ב"י התם יעוין שם.

אלא דמוכח התם דלגדל חזירים אסור הוא אפילו פשמגדלן שלא לאכול אלא למשוח ביהן עורות משום מעשה שהנה בהורקנוס ואריסטובלס אבל פשאינו מגדלן אלא שרוצה לקנות חלב חזיר למלאכה למשוח עורות וכיוצא בזה שרי אפילו אחר מעשה שהנה וכן

משמע בהדיא מדברי התוספות התם שפיתבו וז"ל וכל חלב מותר למפור היכא דלא קאי לאכילה עכ"ל הרי כתבו כל חלב משמע אפילו חלב חזיר מותר אי לא קאי לאכילה.

זה נראה פשוט לדברי התוספות: ואפילו לפי דברי הרשב"א בתשובה הביאו ב"י בסיומן קי"ז שחולק אדברי התוספות דהתם נראה דבכי האי גוונא שרי ומודה הוא בכך דעד כאן לא קאסר הרשב"א אלא פגון לגדל בהמה טמאה דרובן לאכילה קיימא התם הוא דיש לאסור משום גזירה שמה יבא לאכול ממנה פינו דאין דרכן לקיימה למלאכה דלא דמי לסוסים וגמלים דאין מגדלן אלא למלאכה אבל חלב חזיר שמוכרים הקצבים אינו ראוי אלא למלאכה דכבר נתעפש והבאיש ונפסד הוא לאכילה ואינו ראוי לאדם ודאי דשרי אפילו להרשב"א ששרי הוא עצמו כתב וז"ל ותמה אני אם התירו התוס' בענין זה שאמרת אלא אולי בכענין שנפסד לאכילה ושאינו ראוי לאדם אלא לעבד בהם עורות דכל שנפסד כל כף אין לחוש ולגזור משום אכילה עכ"ל התם.

ונה דבר ברור הוא דכל חלב שמוכרין הקצבים לבעלי מלאכה זו פבר נפסד הוא לאכילה. לכה שרי להו לקנות אפילו להרשב"א: ועוד נראה דבכי האי גוונא שאין הקצבים הערלים רוצים למפור חלב שור וכשב אלא דוקא שיקנו גם חלב חזיר הוי ממש כצייד שגוזזמנו לו טמאים וטהורים דמותר דכיון שהוא צריך לקנות חלב וקטרח לקנות ונזדמן לו לקנות אלא שאין יכול לקנות אם לא שיקנה גם חלב חזיר ודאי דשרי כדי שלא יפסיד כל טרחו דמאי שנא טרחא דצייד מטרחא דבעל מלאכה זו ואף על פי שלשאר כל אדם שאינו בעל מלאכה זו אסור לסחור בחלב חזיר אפי' בגוזזמנו לו עם שאר חלב שור וכשב אף על פי דקטרח דלא התירו בגוזזמנו טמאים עם טהורים אלא בצייד דאפילו רבי יהודה דמתניתין סוף פרק ז' דשביעית לא התיר לשאר כל אדם אלא בשאין אומנתו בכך אבל לא בשאומנתו בכך מפל מקום אלו ישראלים שהם בעלי מלאכה זו דינם כצייד דמאי שנא לכה שרי להו לקנות בכי האי גוונא ואפילו אי לא מצא לקנות אלא חלב חזיר לחוד שרי להו לקנות אי קטרחי בתריה פגון שהלה לכפרים ועיירות הסמוכי ולא מצא אלא חלב חזיר כדי שלא יפסיד כל טרחו דומיא דצייד דמותר אפילו בלא צד אלא טמאים לחוד: ועוד.

נראה דבכי האי גוונא שהם צריכים להספיק לכל בני העיר על פי השפחה שרי להו לקנות לכתחלה חלב חזיר מהא דאיתא בירושלמי אמתניתין פרק ז' דשביעית צידי חיה ועופות ודגים שגוזזמנו להם מיני טמאין מותר למוכרו רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו וכו' נחכמים אוסרים ופירש הר"ב מי שנתמנה שאינו ציד ונחכמים אוסרים למי שאינו ציד וטעמיהו דרבנן לפי שהציידים צריכים ליתן מס למלה מאומנתם התירו להם למפור חיה ועופות ודגים טמאים כדי שיוכלו לפרוע למלה המס שעליהם אבל שאר כל אדם לא והוא מירושלמי דהתם וז"ל תמן אין מלכות אונסת הך מלכות אונסת פירוש מלכות אונסת לוקח מס מן הציידין: הרי אפילו חכמים דאסרי לשאר כל אדם שאינו ציד אפילו בשאין אומנתו בכך מתירים בצייד שמלכות אונסת הוא הדין נמי בגזוז דידן שהמלכות אונסת שייספיקו לכל בני העיר יש להתיר אף על פי דלא קאי מילתא דנחכמים דלית הילכתא פותיהו מפל מקום הך מילתא דמחלקין בין מלכות אונסת לאין מלכות אונסת קאי היכא הוא דאסור לדידן דמסתבר טעמיהו: שאלה ס"א פרח שושן.

שָׁמוֹן שִׁשׁוֹן. קִנְיָן מְלֵא יִשְׁוֹן.

אוֹר יִשְׂרָאֵל וְקִדּוּשׁוֹן עֵינֵיךְ וְשִׁרְשׁוֹן. פִּי"ה ע"ה ר"ג אֶהוּבִי וְחֶתְנִי כְּמֵהֶר"ר גִּרְשׁוֹן.

יְחִיָּה נֶצַח וְנִפְוָצוֹ מְעַיְינֹתָיו חוֹצֵה כְּנֶהֱר פִּישׁוֹן. וְיִזְנַק כְּמִן הַבְּשׁוֹן.

יֵאִירוּ נָא דְבָרֵי אֵלֶּה בְּאוֹר פְּנֵי הַחַיִּים וְהַשְּׁלֹמִים. כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ יַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת הַסְּוֵלָם.

וְיִהְיֶה נֶכּוֹן עַד עוֹלָם. הִנֵּה זֶה כְּמוֹ חֶדֶשׁ יָמִים הָאִירוּ אֶל עַבְרַת פְּנֵי דְבָרֵי מַכ"ת בְּיִשְׂרָאֵלִית
שְׁמִיכָה לְגוּיָה פְּרָה הַמְּבַכְרָת בְּדָבָר מוֹעֵט פְּדִי לְהַפְקִיעַ קְדוּשַׁת בְּכוֹר וְלֹא עֲשֵׂתָה הַגּוּיָה
מְשִׁיכָה בְּפָרָה וְאַחַר כֵּן יִלְדֶה הַפְּרָה זָכָר שְׂבָכִי הַאִי גִוְנָא הַסְּכַמַּת פּוֹסְקִים הָאֶחָרֹנִים הוּא
שְׂאֵפִילוֹ בְּדִיעֵבֶד לֹא פִקְעָה קְדוּשַׁת בְּכוֹר דְּתַרְתִּי בְּעֵי מְעוֹת וּמְשִׁיכָה: אֵלֶּה שְׂמַכ"ת צַדִּד
לְהַתִּיר כִּינּוֹן שְׂבָדִינִיָּהֶם מְעוֹת לְחֹד קוֹנֶה וְאִין הַמּוֹכֵר וְהַלּוֹקֵחַ יְכוּלִים לְחַזֵּר זֶה בְּזֶה אַחַר
נְתִיבַת הַמְּעוֹת אַף עַל פִּי שְׂלֵא מְשִׁיךְ דִּלְמָא מְהַנִּי דִּינִיָּהוּ לְאִפּוּקֵי קְדוּשַׁת בְּכוֹר וְנִסְתִּינִיעַ
מַכ"ת מִמְתַּנִּיתִין פֶּרְק ב' דְּבַכּוֹרוֹת הַמְּקַבֵּל צֹאן בְּרִזָּל מִן הַנְּכָרִי וְלָדוֹת פְּטוּרוֹת מִן הַבְּכוֹרָה
וּמוּקִי לָהּ רְבָא בְּאִיזְהוּ נְשִׁיךְ כִּינּוֹן דְּאִי לֹא יְהִיב זְוָי תְּפִיס לָהּ לְבַהֲמָה וְאִי לִית לְבַהֲמָה
תְּפִיס לְוָלָדָה וְכוּ' וְהֵתֵם וְדִי לֹא מְצִי תְּפִיס לָהּ בְּדִין דִּינּוֹן אֵלֶּה בְּדִינָא דִּידְהוּ וּבְפִסְקִים
וּבְכַתְּבִים סִימָן ק"ל כְּתִב בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דְּאִיזְהוּ נְשִׁיךְ כָּל כְּמָה דְּאִית לָהּ לְגוּיָה זְכִינִיָּה
בַּאֲת"ל בְּגִזְל פְּטוּר בְּבַכּוֹרָה עַכ"ל וּמְשִׁמַּע לָהּ לְמַכ"ת כְּשִׁישׁ לְגוּי צַד זְכִינִיָּה בְּדִינִיָּהוּ וְלֹא
בְּגִזְל אֵלֶּה שְׂלֵא רְצָה מַכ"ת לְסַמְנָה עַל זֶה כִּינּוֹן שְׂהַר"מ מִינֵץ בְּתַשׁוּבָה סִי' ה' כְּתִב בְּהִדְיָא
שְׂאִין מְנַהֵג תְּגָרֵי גוּיִם מוֹעִיל לְהַפְקִיעַ קְדוּשַׁת בְּכוֹר וּמַכ"ת הַזְּכִיר מַה שְׂמַצָּא בְּתַשׁוּבַת
רַמ"א סִימָן פ"ז וּמְשַׁאֵת בְּנִימָן סִימָן ל"ה: הִנֵּה כְּבָר הוֹדַעְתִּי לְמַכ"ת כִּי לֹא הִיָּה לִי שְׁעַת
הַכּוֹשֵׁר אֶפִּילוֹ לְקָרוֹת דְּרָף הַעֲבָר' אֵת אֲשֶׁר כ' עַד עֵתָה בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת בְּחֻצֵי הַיּוֹם אֲשֶׁר
לָהּ וְאַמְרָתִי לְשִׁלּוֹחַ לְמַכ"ת אֵת אֲשֶׁר כְּתִבְתִּי בְּעִנְיָן פִּיּוּצָא בְּזֶה וּמְתוּכוֹ מְבִנְיָר מַה שְׂכַתֵּב
בְּפִסְקִים וּבְכַתְּבִים סִימָן ק"ל בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת דְּאִיזְהוּ נְשִׁיךְ כָּל כְּמָה דְּאִית לָהּ לְגוּיָה צַד
זְכִינִיָּה בַּאֲת"ל בְּגִזְל פְּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה וְכוּ' הַדִּין דִּין אֲמַת אַף עַל גַּב דְּלֹא נִמְצָא כֵּן בְּתוֹסְפוֹת
שְׁלָנוּ וְהַבְּאִתִּי רָאִיָּה לְזֶה מִפְּרָק ב' דְּחֻלִּין דְּרָף ל"ט ע"ב אֲמַר לָהּ רַב אַחָא בְּרַיָּה דְּרַב
אוֹשְׁעִיָּא לְרַב אֲשִׁי לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר יְהִיב לָהּ זְוָא לְטַבַּח יִשְׂרָאֵל מֵאִי אֲמַר לָהּ חֻזִּינָן אִי
אִינִישׁ אֵלְמָא הוּא דְּלֹא מְצִי מִיְדְּחֵי לָהּ אָסוּר וְאִי לֹא אֲמַר לָהּ רִישִׁיךְ וְהָר.

פִּירֵשׁ רַש"י לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר דְּאֲמַר מְחַשְׁבַּת נְכָרֵי לַע"ז פּוֹסְלַת שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' יְהִיב
לָהּ זְוָי גּוּי לְטַבַּח יִשְׂרָאֵל בְּשָׂבִיל בְּשֶׁר וְכוּ' מִי מְתַסְרָא וְכוּ' חֻזִּינָן אִי אִינִישׁ אֵלְמָא הוּא
הַאִי גוּי וְלֹא מְצִי הַאִי יִשְׂרָאֵל לְדַחוּיָּיה אִם הִנֵּה רוּצָה לְהַחְזִיר דִּינָר שְׁלוֹ אֲשֶׁתְּכַח דְּקַנְיָיָה
גְּמוּרָה הִיא וְאִי לֹא מְצִי אֲמַר לָהּ רִישִׁיךְ וְהָר הָרִי רִישִׁיךְ וְהָרִי הָרִי רִישִׁיךְ וְהָרִי הָרִי הָרִי עַל זֶה אוֹ קַבֵּל
דִּינָר שְׁלָךְ וְכוּ': וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם בְּדַבּוּר הַמְּתַחֵל רִישִׁיךְ וְהָר אֶפִּילוֹ לְמ"ד מְעוֹת
קוֹנוֹת לְנְכָרֵי הָכָא לֹא סְמָכָה דְּעַתָּי כִּינּוֹן דְּמְצִי מִיְדְּחֵי לָהּ וְאִי אֵלְמָא הוּא אָסוּר מְדַרְבְּנוּ.

וְאֶפִּילוֹ לְמ"ד בְּפֶרְק ב' דְּבַכּוֹרוֹת דְּמְשִׁיכָה בְּנְכָרֵי קוֹנֶה וְלֹא מְעוֹת עַכ"ל פִּירוּשׁ לְדַבְרֵיהֶם
אֶפִּילוֹ לְמ"ד דְּלֹא קִנְיָה גּוּי בְּמְעוֹת אֵלֶּה בְּמְשִׁיכָה וְלָמָּה? הִיא מְחַשְׁבַּתוֹ מוֹעֲלַת לְאַסְנוֹר מ"מ
כִּינּוֹן דְּאֵלְמָא הוּא אֲשֶׁתְּכַח דְּקַנְיָיָה וְאוּסְרַת מְחַשְׁבַּתוֹ הָרִי מְבִנְיָר אֶפִּי בְּמְקוֹם דְּלֹא קִנְיָה
הַאִי מְצִי מִיְדְּחֵי אֵלְמָא הוּא דְּלֹא מְצִי יִשְׂרָאֵל לְדַחוּיָּיה אֲשֶׁתְּכַח דְּקַנְיָיָה
גְּמוּרָה הִיא: אֲבָל מְקָל מְקוֹם אִינִישׁ אֵלְמָא הוּא דְּלֹא מְצִי יִשְׂרָאֵל לְדַחוּיָּיה אֲשֶׁתְּכַח דְּקַנְיָיָה
מְקוֹם מְקָל מְקוֹם כִּינּוֹן דְּר"מ מִינֵץ בְּתַשׁוּבָה סִימָן ה' פֶּסֶק שְׂאִין מְנַהֵג תְּגָרִים

מועיל להפקיע קדושת בכור מסתברא לי לחלק ולומר דיותר מועיל אלקמותו דגוי להפקיע קדושת בכור מזכיה שיש לגוי בדיניהם והפירה היא עדיין ברשות ישראל.

והיינו משום דכשהגוי לאו אלקא הוא ולית ליה זכיה בדין ישראל אלא בדינא דידהו אין דעתו של גוי סומכת לזכות בבהמה דידועים הם דמצלי דינא ובקל מצוי ישראל לדחוייה.

או אפשר דלא בעי למיטרח למיקם בדינא עם ישראל ומתפיס בזה שמחזיר לו ישראל מעות שנמתן לכך לא מיקרי בכה"ג תפיסת יד גוי בפירה משא"כ בגוי אלקם דסומך על אלקמותו ליקח מיד הישר' הפירה ואין מידו מציל שפיר מיקרי תפיסת יד גוי בפירה: ועוד נראה לי אפילו אם נאמר דזכות יש לגוי בדיניהם ולא בדינינו מועיל להפקיע קדושת בכור אפילו הכי בנדון דידן שלא מקרה הישראלית לגוי דעלקא אלא לגויה שהיא מפרת אותה ובטחת בה שתחזור ותמכור לה הפירה ברנוחים מועטים ולא תחזיק בפירה כולי עלמא מודים דאינו מועיל להפקיע קדושת בכור במעות לחוד בלא משיכה דכיון שעל פי הדין לא זכתה הגויה בפירה אם כן אין טעם לומר שתהא נפקעת קדושת בכור אלא משום דיכולה לזכות בדיניהם ונהרי אין הגויה הזאת חפצה לזכות בדיניהם ולהחזיק הפירה.

בשלקא כשישראל מוכר לפירה באמת במקרה ממש על דעת שיזכה הגוי בפירה התי' הוא דאמרינן דאף על גב דבדין ישראל לא קנה הגוי במעות לחוד בלא משיכה מכל מקום פיון דבדיניהם קנה והגוי רוצה לזכות בדיניהם ויתבענו לישראל בדיניהם ולא יותר נגדו מועיל להפקיע קדושת בכור למאן דאית ליה ואין הישראל צריף לסלק יד הגוי אבל כשלא מכר ישראל הפירה לגוי על דעת שיחזיק הפירה ממש אלא שדעתו סומכת שהגוי יחזור וימכרנו לו בריוח מועט ולא יתבענו לדין מה מועיל זה ד יכול לזכות בדיניהם פיון דאינו רוצה לזכות בדין ואין זה מיקרי יד גוי תופסת בפירה וליכא למאן דאמר שיהא נפקע קדושת בכור בכה"ג: ועוד נראה לומר אף על פי שחק דיניהם הוא שמעות לחוד קונות היינו דוקא היכי שקנה גוי במקח גמור על דעת שיחזיק בפירה אבל בכי האי גוונא שלא קנה אותה מתחלה על דעת שיחזיק בפירה אלא כדי להפקיע קדושת בכור והדמים מודיעים וגם דרף המוכר בכי האי גוונא לומר בפירוש לגוי שאחר כך יחזור ויקחנה ממנו בריוח מועט שימתן לו אי איתי לדיניהו אחר כך כשרוצה הגוי להחזיק בפירה אין הגוי זוכה בדיניהו בשלקא אי עביד תרנוניהו מעות ומשיכה אף על גב דהמכירה היא בכי האי גוונא שאינה מכירה גמורה אלא כדי להפקיע קדושת בכור ולא מהני בדינא דידהו מכל מקום פיון דבדיניהו זכה בה מה לי בדינא דידהו דביתר דינא דידן אזלינו ופקעה קדושת בכור.

אבל אי לא עביד משיכה דלא זכה בדינא דידן והמכירה היא בכי האי גוונא שלא על שם מקח גמור אלא כדי להפקיע קדושת בכור והדמי' מודיעי' אפשר דגם בדינא דידהו לא הנה מקח קיים ודאי דלא פקעה קדושת בכור: הנה.

גם מכ"ת ירד לחלק בכך בין שקנה הגוי בדמי שוניה או שלא קנה אלא בדמים מועטים אלא שקוצר ומשמע מדבריו שהדבר תולה בדמים מועטים ואני אומר אם הנה ביניהם מקח גמור אפילו הדמים מועטים אפשר שקנה בדיניהם במעות לחוד אלא הדבר תולה

בְּזֶה שֶׁהִיְתָה דַעְתּוֹ סוּמְכֶת שְׁיַחְזוֹר וְיִקְחֶנָה מִמֶּנּוּ בְּרִינַח מוּעֵט וְאַחַר כֵּף רוּצָה הַגּוֹי לְהַחְזִיק בַּפֶּרֶה אִי אֲתִי דִינָא לְקַמְיָהּ אֶפְשָׁר דְּצָרִיף הַגּוֹי לְהַחְזִיר הַפֶּרֶה לְיִשְׂרָאֵל: וּמָה שֶׁכ' מ"ת מִדִּין מְשִׁיכָה שְׁלֵא עַל דַּעַת קַנְיָהּ לֹא רְצִיתִי לַעֲיִן בְּזֶה הַשְׁתָּא בִּינּוֹן שֶׁמֶכ"ת רָאָה בְּתַשׁוּבַת ר"מ מִינְיָ דְפֶסֶק דְלָא מְהַנִּי וְאִין דְרַפִּי לְדַקְדָּק אַחַר הַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים כְּשֶׁאִין חִילּוּק בִּינֵיהֶם וּמָה גַם הַשְׁתָּא דְאִין סְפָרִים שְׁלֵי מְצוּיִים לְפָנַי כָּלֵל כִּי בְהוּל אֲנִי עֲלֵיהֶם וְהֵמָּה שְׁמוּרִים בְּכִיפָה מְפָנֵי הַדְּלִיקוֹת שְׁמְצוּיִים עֲכָשְׁוֹן: שְׁאֵלָה ס"ב יִשְׂרָאֵל הִבִּיא פֶּרֶה מִן הַשּׁוּק שְׁקֵנָה מִן הַגּוֹי וּמְכָרָה לְעִירוֹנֵי אַחַד שֶׁהוּא שׁוֹפֵט הָעִיר וְנָתַן לוֹ הַשּׁוֹפֵט שְׁנֵי טַאֲלִי"ר עַל הַמְקַח וְנִשְׁאַרָה הַפֶּרֶה עוֹמֶדֶת בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּינּוֹן שְׁעֲדִינּוֹ לֹא נָתַן כָּל דְּמֵי הַמְקַח וּבִתּוֹף כֵּף יִלְדָה הַפֶּרֶה זָכָר וּבָא הַגּוֹי לִיתֵן מוֹתֵר מְעוֹת הַפֶּרֶה יוֹרִינוּ רַבִּינוּ אִם יֵשׁ לְוֹלָד דִּין קַדְנוּשַׁת בְּכוֹר אִו סְפֵק בְּכוֹר וְצָרִיף הַיִּשְׂרָאֵל לְסַלֵּק יַד הַגּוֹי מִהַוֹלָד אִו לֹא: תַּשׁוּבָה כְּבָר הִבִּיא הַטּוֹר י"ד סִימָן ש"ף מְחֻלָּקֶת רַש"י וּר"ת אִי מְעוֹת קוֹנוֹת בְּגוֹי אִו מְשִׁיכָה דְפְלוּגְתָא רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ הוּא רַש"י פֶּסֶק כְּרִישׁ לְקִישׁ דְּבִישְׂרָאֵל מְשִׁיכָה קוֹנָה וּבְגוֹי מְעוֹת קוֹנוֹת.

וּר"ת פֶּסֶק כְּרִישׁ יוֹחָנָן דְּבִישְׂרָאֵל מְעוֹת קוֹנוֹת דְּבַר תוֹר' וּבְגוֹי מְשִׁיכָה קוֹנָה וְלֹא הִכְרִיעַ הַטּוֹר גְּבִי בְּכוֹר הַלְכָה כְּדַבְרֵי מִי וְכַתֵּב כְּדִי לְצִאת יְדֵי שְׁנֵיהֶם צָרִיף שְׁיִהִיו תְּרוּנוּיָהּ מְעוֹת וּמְשִׁיכָה וְלֹא תִימָא שְׁלֵא כְּתֵב הַטּוֹר כֵּף שְׁצָרִיף תְּרוּנוּיָהּ אֵלָא לְכַתְחֻלָּה אֲבָל בְּדִיעֵבַד סְגִי בְּחַד מְהַנֵּה אִו בְּמַעוֹ' אִו בְּמְשִׁיכָ' אֵלָא אִפִּי בְּדִיעֵבַד צָרִיף תְּרוּנוּיָהּ כְּדִי לְאַפּוֹקֵי קַדְנוּשַׁת בְּכוֹר דְּהִכִּי פֶּסֶק בְּתַשׁוּבַת מְהַר"ל סִימָן ר"ט וְכֵן בְּפֶסֶקִים וְכַתְבִּים סִימָן קס"ט שְׁכַתֵּב וְנ"ל וְכֵן מְהַר"ם דְּבַתְרָאִי הוּא כְּתֵב בְּמַרְדְּכִי מִשְׁמוֹ שְׁהִיָּה מַחְמִיר וּמְצָרִיף מְשִׁיכָה וְכִסְפָּה כְּדִי לְאַפּוֹקֵי נַפְשִׁיהָ מִפְּלוּגְתָא וְלֹא יִדְעָנָא מַה דְּקַדְדָּק מְדַבְרֵי מְהַר"ם דְּלֹא רוּצָה לוֹמַר כִּי אִם חוּמְרָא בְּעֻלְמָא לְכַתְחֻלָּה דְּבַכְמָה דְּכֻתְּוִין בְּתַלְמוּד אֶשְׁכַּחְנָן דְּכַתֵּב דְּבִאֲוֹתוֹ לְשׁוֹן לְהַחְמִיר וּלְשׁוֹן לְחוּמְרָא ר"ל דְּאַפִּילוּ בְּדִיעֵבַד כְּדַמּוּכַח הֵתָם וְכו' עכ"ל.

הַרִי כְּתֵב דְּאַפִּילוּ בְּדִיעֵבַד לֹא פִקְעֵי קַדְנוּשַׁת בְּכוֹר אֵלָא בְּתְרוּנוּיָהּ מְשִׁיכָה וּמְעוֹת וְכֵן כְּתֵב הַדְרִישָׁה וּב"ח בְּסִימָן ש"ף דְּבַעֲיָנוּ תְּרוּנוּיָהּ אֶפִּילוּ בְּדִיעֵבַד. אֵלָא שְׁבַתְשׁוּבַת ר"מ אִיסְרָלְס סִימָן פ"ז כְּתֵב דְּבִיעֵבַד מְהַנִּי מְשִׁיכָה לְחוּד בְּגוֹי דְפֶסֶק כַּר"ת וְכַתֵּב שֶׁהַטּוֹר י"ד שְׁכַתֵּב שְׁצָרִיף לַעֲשׂוֹת מְשִׁיכָה וְגַם לִיתֵן הַמְעוֹת אִינוּ אֵלָא לְכַתְחֻלָּה עכ"ל מְפָל מְקוּם לֹא כְּתֵב דְּמְעוֹת לְחוּד מְהַנִּי בְּדִיעֵבַד דְּאַפִּילוּ לְדִידֵיהָ לֹא מְהַנִּי בְּדִיעֵבַד אֵלָא מְשִׁיכָה אֲבָל לֹא מְעוֹת וְאִם כֵּן בְּגִדוֹן דִּידוֹן דְּלֹא עֵבַד הַגּוֹי מְשִׁיכָה בַּפֶּרֶה רַק שְׁנָתָן מְקַצָּת דְּמִים אַע"פ שְׁמַקְצָת דְּמִים קוֹנִים לְגַמְרֵי בְּיִשְׂרָאֵל אִם נִתְּנָם בְּתוֹרַת פְּרַעוֹן אִו כְּנֶגֶד מְעוֹתָיו אִם נִתְּנָם בְּתוֹרַת עֲרַבּוֹן כְּדִיתָא בְּטוֹר ח"מ סִימָן ק"ץ מְפָל מְקוּם בְּגוֹי אִין הַמְעוֹת לְחוּד קוֹנוֹת לְפִי הַסְּפָמַת הָאֲחֵרוֹנִים וְנִשְׁאַרָה הַפֶּרֶה בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחִיָּלָה עֲלָה קַדְנוּשַׁת בְּכוֹר וְצָרִיף הַיִּשְׂרָאֵל לְפִי זֶה לְסַלֵּק יַד הַגּוֹי מוֹלַד זָכָר שְׁיִלְדָה הַפֶּרֶה הַזֹּאת וְלִנְהַגֵּב בּוֹ קַדְנוּשַׁת סְפֵק בְּכוֹר אִף עַל פִּי דְמַתְשׁוּבַת מְהַר"ם לּוּבְלִין מִשְׁמַע שְׁאִם הַגּוֹי תּוֹפֵס הַבְּכוֹר אֶפִּילוּ שְׁלֵא כְּדִין וְאַפִּילוּ הוּא בְּכוֹר וְדִאִי אִין הַיִּשְׂרָאֵל מְחַוְיָיֵב לְפָדוֹתוֹ הִינּוּ דוֹקָא כְּשֶׁהוּא כְּבָר בְּיַד גּוֹי אֲבָל הֶכָּא שֶׁהוּא בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל צָרִיף הוּא לְסַלֵּק יַד הַגּוֹי: וּמ"מ נִרְאָה לִי בְּגִדוֹן דִּידוֹן לְמַצּוֹא הֵיטֵר בִּינּוֹן שֶׁהַגּוֹי הֵזֶה הַלּוֹקֵחַ פֶּרֶה לֹא סֵתָם גּוֹי הוּא אֵלָא שׁוֹפֵט הָעִיר וְיָדוּ תְּקִיפָה עַל הַיִּשְׂרָאֵל וְאִין הַיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְדַחֲוֹתוֹ לְהַחְזִיר לוֹ הַשְׁנֵי טַאֲלִי"ר שְׁנָתָן לוֹ עַל הַמְקַח אֵלָא צָרִיף לִיתֵן לוֹ הַפֶּרֶה נַעֲשִׂית הַפֶּרֶה בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל הַגּוֹי וּפְטוּרָה וְרָאִיָּה לְזֶה מְהָא דִּיתָא

פָּרַק ב' דְּחֻלִּין דָּף ל"ט ע"ב אָמַר לִי רַב אַחָא פְּרִי דְרַב אַנְיָא לְרַב אָשִׁי לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר
יְהִיב לִיה זְוִי לְטַבַּח יִשְׂרָאֵל מֵאֵי אָמַר לִיה חֲזִינֵנּוּ אֵי גַבְרָא אֱלָמָא הוּא דְלֵא מְצִי מְדַחֵי לִיה
אָסוּר וְאֵי לֵא אָמַר לִיה רִישָׁהּ וְהֵר פִּירֵשׁ רִש"י לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר מַחְשַׁבְתָּ גּוֹי לַע"ז
פּוֹסְלַת שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל וְכוּ' יְהִיב לִיה גּוֹי זְוִי לְטַבַּח יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל בְּשֵׁר וְכוּ' מִי מִתְסַרָא
בְּהֵמָה בְּהֵכִי וְכוּ' אֵי אֵינִישׁ אֱלָמָא הוּא הָאֵי גּוֹי וְלֵא מְצִי הָאֵי יִשְׂרָאֵל לְדַחֲוִינָה אִם הָיָה
רוּצָה לְהַחְזִיר לוֹ דִּינָר שְׁלוֹ אֲשַׁתְּכַח דְּקַנְיִינָה גְמוּרָה הִיא וְאֵי לֵא מְצִי אָמַר לִיה רִישָׁהּ וְהֵר
הָרִי רִישָׁהּ וְהָרִי הֵר הֵפֶה זֶה עַל זֶה אִו קַבֵּל דִּינָר שְׁלֵה וְכִינֵן דְּמְצִי לְדַחֲוִינָה וְאֲשַׁתְּכַח דְּכִי
שְׁחִיט יִשְׂרָאֵל לֵא אֲדַעְתִּיהָ דְּגּוֹי קָא שְׁחִיט וְכוּ' דְּמִימַר אָמַר הָאֵי יִשְׂרָאֵל אֵי בְּעִינָא
מְהַדְרָנָא לִיה זְוִי הִילְכָה שְׁרִי וְכוּ' אָבֵל בְּאֵינִישׁ אֱלָמָא עַל פְּרָחוֹ שְׁחִיטָה אַף בְּשִׁבִילוֹ הִיא
וְנִכְרִי מְיַחְשָׁב עָלֶיהָ עכ"ל רש"י: וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת הַתָּם בַּד"ה רִישָׁהּ וְהֵר אֲפִילוֹ לְמ"ד
מְעוֹת לְנִכְרִי קוֹנוֹת הֵכָא לֵא סְמָכָה דְּעַתָּי פִּינֵן דְּמְצִי מְדַחֵי לִיה וְאֵי אֱלָמָא הוּא מְדַרְבְּנֵן
אָסוּר וְאֲפִילוֹ לְמ"ד בְּפָרַק ב' דְּבִכּוּרוֹת דְּמְשִׁיכָה בְּנִכְרִי קוֹנָה וְלֵא בְּמְעוֹת עכ"ל פִּירוּשׁ
לְדַבְרֵיהֶם אֲפִילוֹ לְמֵאן דְּאָמַר וְלֵא דְלֵא קִנְהָה גּוֹי בְּמְעוֹת אֱלָא בְּמְשִׁיכָה וְלָמָּה יְהֵא מַחְשַׁבְתּוֹ
מוֹעֵלַת לְאֲסוּר מ"מ כִּינֵן דְּאֱלָמָא הוּא אֲשַׁתְּכַח דְּקַנְיִינָה וְאִוְסַרְתָּ מַחְשַׁבְתּוֹ הָרִי מְבוֹאָר אֲפִילוֹ
בְּמָקוֹם דְּלֵא קִנְהָה גּוֹי מְצַד הַדִּין מְכָל מְקוֹם אֵי אֵינִישׁ אֱלָמָא הוּא דְלֵא מְצִי יִשְׂרָאֵל
לְדַחֲוִינָה אֲשַׁתְּכַח דְּקַנְיִינָה גְמוּרָה הִיא הוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּינֵן פִּינֵן שְׁזָה הַלּוֹקֵם הַפְּרָה מִן
הַיִּשְׂרָאֵל הוּא הַשּׁוֹפֵט הָעִיר וְאֵינִישׁ אֱלָמָא הוּא וְלֵא מְצִי יִשְׂרָאֵל לְדַחֲוִינָה לְהַחְזִיר לוֹ הַשְּׁנִי
טַאלי"ר שְׁנַתָּן לוֹ עַל דְּמֵי הַפְּרָה אַף עַל גַּב דְּמְצַד הַדִּין לֵא קִנְהָה הַפְּרָה בְּמְעוֹת שְׁנַתָּן מְכָל
מְקוֹם אֲשַׁתְּכַח דְּקַנְיִינָה וְנַעֲשִׂית הַפְּרָה בְּרִשּׁוֹתוֹ מְשַׁעַת הַמְּקַח וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה וְאִין
הַיִּשְׂרָאֵל מְחֻוּיָיב לְסַלֵּק יָד הַגּוֹי מִן הַלּוֹד וְלֵא תִימָא דִּילְמָא שְׁאֵנִי הַתָּם דְּלֵהַחְמִיר הוּא
דְּאֲמַרִּינֵן הֵכִי אָבֵל לֵא לְהַקֵּל וּבְנִדּוֹן דִּינֵן הָיָה לְהַקֵּל דְּהָא חַד טַעְמָא אִית לְהוּ דְּתַפִּיסַת יָד
גּוֹי בְּפְרָה גּוֹרֵם הַתָּם גַּבֵּי ע"ז תַּפִּיסַת יָד גּוֹי גּוֹרֵם לְאֲסוּר וְהֵכָא גַבֵּי בְכוּר תַּפִּיסַת יָד גּוֹי
גּוֹרֵם הֵיטֵר וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין תַּפִּיסַת גּוֹי בְּפְרָה אֱלָא בְּאֱלָמוֹת מְהַנִּי לְפְטוּר מְבִכּוּרָה כְּמוֹ
שְׁמַחְזִיבַת בַּע"ז תַּפִּיסַת יָד גּוֹי בְּאֱלָמוֹ ה"נ פּוֹטְרַת בְּבִכּוּרָה: וְהֵכִי נְמִי אִיתָא בְּהַדְיָא
בְּפִסְקִים וּבְכַתְּבִים דְּמַהֲרָא"י סִימֵן ק"ל בְּשֵׁם הַתּוֹסֵ' דְּאִינְהוּ נְשָׁה שְׁכַתָּב וְנ"ל וְאֲשֶׁר הִבְאֵתָ
רֵאִי מִמְּקַבֵּל צֵאן בְּרִזָּל מִן הַגּוֹיִם וְכוּ' הֵיכָא מְתַנִּיתִין מְבִכּוּרוֹת מִיְיָתִי לֵה תַלְמוּדָא פ'
אִינְהוּ נְשָׁה וּמְסִיק רְבָא הַתָּם דְּטַעְמָא הוּא מְשׁוּם דְּאֵי לֵא יְהִיב יִשְׂרָאֵל זְוִי אֲתָא גּוֹי וְתַפִּיס
לֵה לְבַהֲמָה וְאֵי לֵא מְשַׁבַּח לְבַהֲמָה תַּפִּיס לֵה לְוֹלָד וְכוּ' וּמְקַשִּׁים עָלֶיהָ הַתּוֹסְפוֹת שְׁם דְּמֵאֵי
שְׁנָא מְבַהֲמוֹת אֲרִנּוֹנָא וְכוּ' וּמְתַרְצִים הַתָּם שְׁאֵנִי לְפִי שְׁגוּף הַבְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא אָבֵל
הֵכָא גּוֹף הַבְּהֵמָה שֶׁל גּוֹי הֵיטֵה כָּל פְּמָה דְּאִית לִיה לְגּוֹי צַד זְכִינָה בַּאֲת"ל בְּגִזָּל פְּטוּר
בְּכַכּוּרָה עֵינֵן שְׁם וְכוּ' עכ"ל הָרִי פְתַב בְּהַדְיָא שְׁאֲפִילוֹ אִין לְגּוֹי זְכִינָה אֱלָא בְּגִזָּל פּוֹטְרַת
מִן הַבְּכוּרָה: וְהֵן אָמַת שְׁלֵא נְמַצָּא בְּתוֹסְפוֹת שְׁלָנוּ בְּאִינְהוּ נְשָׁה בְּסוּגְיָא דְּהַתָּם שְׁיָהָא מְהַנִּי
צַד זְכִינָה שֶׁל גּוֹי בַּאֲת"ל בְּגִזָּל כְּאֲשֶׁר כְּתַב מַהֲרָא"י בְּשֵׁמֶם אֲפֹשֶׁר דְּכָף הָיָה כְּתוּב
בְּתוֹסְפוֹת שְׁלַפְנִי אָבֵל מְכָל מְקוֹם לְעִיקָר דְּדִינָא נְרָאָה לִי רֵאֵינָה בְּרוּרָה הָא דְּלַעֲלֵל מְפָרַק
ב' דְּחֻלִּין אֵי אֵינִישׁ אֱלָמָא הוּא וְכוּ' דַּאֲע"פ שְׁאִין לְגּוֹי זְכִינָה מְצַד הַדִּין אֱלָא בְּאֱלָמוֹת
מִיְקַרֵּי תַּפִּיסַת יָד גּוֹי בְּבַהֲמָה וּלְכָף בְּנִדּוֹן דִּינֵן דְּהַלּוֹקֵם הוּא הַשּׁוֹפֵט אֵינִישׁ אֱלָמָא הוּא
נַעֲשִׂית הַבְּהֵמָה בְּרִשּׁוֹתוֹ וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה: שְׁאֵלָה ס"ג יִשְׂרָאֵל קִנְהָה מְגוֹי פְּרָה וְנַתָּן לוֹ
עַל הַמְּקַח זְהוּב אַחַד וְנִשְׁאַרָה הַפְּרָה בְּבִי הַגּוֹי עַד שְׁיַתָּן הַיִּשְׂרָאֵל מוֹתֵר הַמְּעוֹת וְקוֹדֵם

שָׁנָתָן הַמְּעוֹת הַמּוֹתְרוֹת יִלְדָה הַפֶּרָה וְלָד זָכָר יִוְרֵנוּ רַבֵּינוּ מַה דִּינוֹ שֶׁל וְלָד זֶה דְּדִילְמָא מְעוֹת קוֹנוֹת בְּגוּי פְּרִישׁ"י הֵבִיאוּ הַטּוֹר י"ד ס' ש"ף: תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה נִרְאָה דִּישׁ בְּזֶה דִּין סֶפֶק בְּכוֹר דְּחִיּוּשֵׁינָן לְפָסֵק רִשׁ"י דְּמְעוֹת קוֹנוֹת בְּגוּי פְּרִישׁ לְקִישׁ אַף עַל גַּב דְּמַהֲטוֹר ח"מ רִישׁ סִימָן קצ"ח מִשְׁמַע דְּפָסֵק כּר"י דְּבִישְׁרָאֵל מְעוֹת קוֹנוֹת דְּבַר תּוֹרָה וּמִמִּילָא בְּגוּי קוֹנָה מְשִׁיכָה וְלֹא מְעוֹת פְּדֻמוֹכַח מְסוּנְגִיָּא רִישׁ פְּרָק ב' דְּבַכּוֹרוֹת דָּף י"ג הָא קָא חֲזִינוּ דְלַעֲנִין אִיסוּרָא בְּבַכּוֹר לֹא רְצָה הַטּוֹר לְהַכְרִיעַ פְּדַבְרֵי ר"י וּפְסֵק לְחַוְמָרָא פְּדַבְרֵי שְׁנֵיהֶם וְכַתְּבֵי שְׁגוּי שְׁקוּנָה מִישְׁרָאֵל צְרִיךְ לִתְּנוּ מְעוֹת וְגַם צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת מְשִׁיכָה וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מַטּוֹר ח"מ סוּף סִימָן קצ"ד שְׁלֵא דְחָה פְּסֵק רִשׁ"י לְגַמְרֵי שְׁפָסֵק כּר"ל שְׁהֲרֵי פְתַב הֵתָם וְנ"ל אָבֵל בְּמַטְלְטְלִין קוֹנָה בְּנִתְיַת הַמְּעוֹת עכ"ל.

הָרִי אַע"ג דְּבִישְׁרָאֵל מִישְׁרָאֵל פְּסֵק הַטּוֹר רִישׁ ס' קצ"ח כּר"י דְּמְעוֹת קוֹנוֹת דְּבַר תּוֹרָה וּמִמִּילָא נִשְׁמַע דְּבִישְׁרָאֵל בְּמְשִׁיכָה וְלֹא בְּמְעוֹת. וְאֶפְּלוּ יִשְׁרָאֵל מְגוּי שְׁהֲרֵי אֵין חִילּוּק בֵּין גּוּי מִישְׁרָאֵל וּבֵין יִשְׁרָאֵל מְגוּי פְּדֻמוֹכַח מְסוּנְגִיָּא רִישׁ פְּרָק ב' דְּבַכּוֹרָת דָּף י"ג וְאֶפְּלוּ הֵכִי פְתַב סוּף סִימָן קצ"ד דְּבִישְׁרָאֵל מְגוּי קוֹנָה מַטְלְטְלִין בְּמְעוֹת וְהִינּוּ כּר"ל אַע"ג דְּאֶפְּשֵׁר דְּלֹא פְתַב הַטּוֹר כִּף לְפָסֵק הִלְכָה אֵלֶּא אֵלִיבָא דְרִשׁ"י וְקַמְשַׁמַּע לָן דְּבַמַּטְלְטְלִין אֵלִיבָא דְרִשׁ"י דְּמְעוֹת קוֹנוֹת אֵין צְרִיךְ שְׁטַר כְּמוֹ בְּקַרְקַע וְכֵן מְצַאֲתִי בְּדְרִישָׁה שִׁכ"ב בִּי"ד סִימָן ש"ף מְפָל מְקוּם קָא חֲזִינוּ דְּלֹא דְחָה הַטּוֹר פְּסֵק רִשׁ"י לְגַמְרֵי שְׁהֲרֵי פְתַב הֵדִין אֵלִיבָיָה וּלְכִף גְּבִי אִיסוּרָא כְּמוֹ בְּכוֹר וְדָאֵי דִישׁ לְחֻוּשׁ לְפָסֵק רִשׁ"י לְחַוְמָרָא דְּבִישְׁרָאֵל מְגוּי קוֹנָה בְּמְעוֹת לְחוּד וְחִיּוּלָה עֲלָה קְדוּשַׁת בְּכוֹר: וּמ"מ בְּגִדוֹן דִּידֵן נִרְאָה לִי דָאֵין כָּאֵן אֶפְּלוּ סֶפֶק בְּכוֹר פִּינּוּן דְּהָאֵי גּוּי לָאוּ גְבַרָא אֵלְמָא הוּא שְׁיָכוֹל הַיִּשְׁרָאֵל לְדַחֲתוּ שְׁלֵא לִיקַח הַפֶּרָה וּלְהַנִּיחָא לוֹ הַזְּהוּב הָאֶחָד שְׁנָתָן לוֹ וְלֹא מִיבְעִיָּא אִם הַזְּהוּב שְׁנָתָן לְגוּי לֹא נָתַן בְּתוֹרַת פְּרַעוֹן אֵלֶּא בְּתוֹרַת עֲרַבּוֹן דָּאֵז לֹא קָנָה אֵלֶּא כְּנָגַד מְעוֹתֵיו וְהַשְּׂאָר נִשְׂאָר לְגוּי כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַטּוֹר ח"מ ס' ק"ץ פְּשִׁיטָא דְּפִטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה דְּכִינּוּן שְׁלֵא קָנָה יִשְׁרָאֵל אֵלֶּא כְּנָגַד מְעוֹתֵיו וְהַשְּׂאָר נִשְׂאָר לְגוּי אִם כֵּן הָיִי גּוּי בְּבַהֲמַהֲשׁוֹמְרָא וְשׁוֹמְפּוֹת גּוּי פּוֹטְרַת מִן הַבְּכוֹרָה אֵלֶּא אֶפְּלוּ אִם נָתַן הַיִּשְׁרָאֵל הַזְּהוּב הַזֶּה בְּתוֹרַת פְּרַעוֹן דָּאֵז קָנָה כָּל הַפֶּרָה כְּדָאִיתָא הֵתָם בְּטוֹר ח"מ סִימָן ק"ץ אַפ"ה אֵין כָּאֵן קְדוּשַׁת בְּכוֹר דְּכִינּוּן דְּבִישְׁרָאֵל מְצִי לְדַחֲוִינָה לְגוּי וּלְהַנִּיחָא לוֹ הַזְּהוּב וְשְׁלֵא לִיקַח הַפֶּרָה הָרִי נִשְׂאָרָה הַפֶּרָה לְגוּי וּפְטוֹר מִן הַבְּכוֹרָה.

וְנִרְאָה בְּרוּרָה לְזֶה מְהָא דְּאִיתָא בְּפְרָק ב' דְּחֻלּוּן דָּף ל"ט ע"ב אָמַר לִיה רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַב אֲוִיָּא לְרַב אֲשִׁי לר' אֲלִיעֶזֶר יְהִיב לִיה זְוִי לְטַבַּח יִשְׁרָאֵל מֵאֵי אָמַר לִיה חֲזִינוּ אֵי אֵינְשׁ אֵלְמָא הוּא דְּלֹא מְצִי לְמִדְּחִי לִיה אָסוּר וְאֵי לֹא אָמַר לִיה רִישָׁה וְהַר פִּירִשׁ רִשׁ"י לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּאָמַר מְחַשְׁבַּת גּוּי לַע"ז פּוֹסְלַת שְׁחִיטָה יִשְׁרָאֵל וְכו'. יְהִיב לִיה גּוּי זְוִי לְטַבַּח יִשְׁרָאֵל בְּשִׁבִיל בְּשִׁר וְכו' מִי מִתְסַרָא בְּהֶמָה וְכו' אֵי אֵינְשׁ אֵלְמָא הוּא הָאֵי גּוּי וְלֹא מְצִי הָאֵי יִשְׁרָאֵל לְדַחֲוִינָה אִם הִיָּה רוּצָה לְהַחְזִיר לוֹ דִּינָר שְׁלוֹ אֲשֶׁתְּכַח דְּקַנְיָה גְּמוּרָה הִיא וְאֵי לֹא מְצִי אָמַר לִיה רִישָׁה וְהַר הָרִי רִישָׁה וְהָרִי הַר הַפֶּה זֶה עַל זֶה אוֹ קַבֵּל דִּינָר שְׁלָה וְכִינּוּן דְּמְצִי לְדַחֲוִינָה אֲשֶׁתְּכַח דְּכִי שְׁחִיט יִשְׁרָאֵל לָאוּ אֲדַעְתָּא דְּגוּי קְשַׁחִיט וְכו' וְאֵף עַל גַּב דְּקַיָּמָא לָן מְעוֹת הַגּוּי קוֹנוֹת וַיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ מִיָּהוּ יִשְׁרָאֵל כִּי שְׁחִיט מְסַלֵּק לִיה לְגוּי וְאֵין נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם דְּאָמַר לִיה לֹא לַעֲוֹתֵי שְׁתַּפְּתִיךָ אָבֵל בְּאֵינִישׁ אֵלְמָא עַל פְּרַחוֹ שְׁחִיטָה אַף בְּשִׁבִילוֹ הִיא וְנִכְרִי מְחַשֵּׁב עֲלֶיהָ עַד כָּאֵן לְשׁוֹן רִשׁ"י.

הרי בְּהִדְיָא מְבֹאָר אַף עַל גַּב דְּמֵן הַדִּין אֵית לֵיהּ לְגוּי חֵלְק בְּבִהֶמָה בְּמַעוֹת שְׁנִיתוּ. מְפֹל מְקוֹם אֲזֵלִינֵן לְהַקְל אֲפִילוּ בְּאִיסוּר תְּמוּר ע"ז דְּאוֹרְיִיתָא וְאֲמַרִּינֵן פִּינֵן דְּלָאו גְבָרָא אֶלְמָא הוּא מְצִי יִשְׂרָאֵל לְדַחוּיָהּ וְלֹא מִיְתָסֵר.

וְכֵן פְּתִיבוּ נְמִי הַתּוֹסְפוֹת בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל רִישָׁהּ וְהָר וְזו"ל אֲפִילוּ לְמֵאן דְּאָמַר מַעוֹת לְנִכְרֵי קוֹנוֹת הָכָא לֹא סְמָכָה דַּעֲתִיָּה פִּינֵן דְּמְצִי מְדַחֵי לֵיהּ וְכו' עכ"ל הָרִי בֵּין לְרִש"י וּבֵין לְתוֹסְפוֹת אַף עַל פִּי שְׁמֵן הַדִּין הִיָּה לְגוּי חֵלְק בְּבִהֶמָה וּמְחַשְׁבַּת גּוּי לְעִבּוּד' זָרָה אוֹסְרַת לְרַבֵּי אֲלֵיעֶזֶר אֲפִילוּ הִכִּי אֲזֵלִינֵן לְקַנְיָא אִי לָאו אֵינְשׁ אֶלְמָא הוּא הַגּוּי וְאֲמַרִּינֵן דִּישְׂרָאֵל מְצִי מְדַחֵי לֵיהּ מְפֹל שְׁפֵן בְּאִיסוּר בְּכוֹר דְּאֲזֵלִינֵן לְהַקְל פִּינֵן דְּמְצִי יִשְׂרָאֵל לְדַחוּיָהּ אִין פְּאֵן אֲפִילוּ סְפֵק בְּכוֹר דְּמִתְחַלָּה לֹא סְמָכָה דַּעֲת הַגּוּי כָּלֵל: שְׁאֵלָה ס"ד יִשְׂרָאֵל רָצָה לִילָף לְיוֹם הַשּׁוּק לְעִיר אַחֲרַת לְקַנּוֹת בְּהֵמוֹת אָמַר לֵיהּ גּוּי אֶחָד אֵינִי לִי פֶּרָה טוֹבָה וְהָרִי לָהּ עַל הַמִּקְח שְׁלִישָׁה טַאלי"ר וְאֶתְפָּשֵׁר עִמָּהּ אִם תְּהִיָּה טוֹבָה וְנִטְל יִשְׂרָאֵל הַמַּעוֹת וְכִשְׁבָּא יִשְׂרָאֵל לְהַעִיר הֵהִיא שְׁאֵל לְגוּי אֶחָד אִם יוֹדַע מִפֶּרָה טוֹבָה שְׁיִלְדָה כְּבָר שְׁמֹחֲזֵקַת לְגַדֵּל וְלָדוֹת גְּדוֹלִים וְטוֹבִים וְהַשִּׁיב לוֹ הַגּוּי שִׁישׁ לְשִׁכְּנֵנוּ פֶּרָה טוֹבָה כְּחַפְצוֹ וְכִבָּר יִלְדָה כְּמָה פְּעָמִים וְהוֹלִיכוּ לְשִׁכְּנֵנוּ וְקִנְיָא הַיִּשְׂרָאֵל וְיַדַּע הַיִּשְׂרָאֵל שְׁמַעוֹנְבֶרֶת הִיא וְהוֹלִיכָה לְבֵיתוֹ וְלֹא שָׂם אֵל לְבוֹ לְמַכְרָה מִפְּנֵי שְׂרָאָה שְׁהִיָּתָה חוֹלְבַת וְגַם הַגִּיד לוֹ הַגּוּי שְׁכָבֵר יִלְדָה וְלֹא הִיָּתָה אֲצִלוּ רַק יוֹם א' וְיִלְדָה זָכָר יוֹרִינֵנוּ מוֹרִינֵנוּ מַה דִּינֵנוּ שֶׁל וְלָד זֶה לְכַאוּרָה נִרְאָה שִׁישׁ פְּאֵן תְּלַתָּא צְדִי הֵיָתֵר: א' שְׁהִיָּתָה הַפֶּרָה חוֹלְבַת וְרוּב בְּהֵמוֹת אֵינָם חוֹלְבַת אֶלָּא אִם כֵּן יִלְדוּ: ב' שְׁהַגּוּי הַגִּיד שְׁכָבֵר יִלְדָה וּמִסְתַּמָּא לֹא הַגִּיד כֶּף לְהַשְׁבִּיחַ הַמִּקְח פִּינֵן שְׂאִין הוּא בַּעַל הַפֶּרָה: ג' פִּינֵן שִׁישְׂרָאֵל קִנְיָה הַפֶּרָה מִתְחַלָּה עַל שֵׁם הַגּוּי וּבְהֵמַת גּוּי פְּטוּרָה מִבְּכוּרָה וְאִם תִּמְצָא לומר דְּבַחַד מִהֵנָּה צְדִי הֵיָתֵר בְּאִפְיָה נִפְשִׁיָה אִין לְהַתִּיר מְפֹל מְקוֹם נְצַרְרָף כֵּל הַגִּי צְדָדִים לְהַדְדִי אֲפִשְׁר דְּמַהֲנִי דְּכֶף כְּתוּב בַּש"ע מ"ד סִימֵן ש"ט"ז בַּה"ג"ה דְּאִם הִיָּתָה הַפֶּרָה חוֹלְבַת וַיֵּשׁ עוֹד צַד הֵיָתֵר לְזֶה סוּמְכִין לְהַתִּיר: תְּשׁוּבָה כֵּל הַגִּי תְּלַתָּא צְדִי הֵיָתֵר לִית בְּהוּ מִיָּדִי לְמִיתְלִי בֵּיהּ הֵיָתֵר צַד א' שְׁהִיָּתָה הַפֶּרָה חוֹלְבַת לֹא מְהַנִּי דְּהָא כְּבָר הַסְפִּימוּ כֵּל הָאֲחֵרוּנִים דְּאִין סוּמְכִין עַל מַה שְׁהִיא חוֹלְבַת .

הַבֵּיאָם הָרַב בַּש"ע מ"ד בַּה"ג"ה סִימֵן ש"ט"ו סְעִיף ג' צַד ב'. מַה שְׁהַגּוּי שְׂאִינֵנוּ בַּעַל הַפֶּרָה הַגִּיד שְׁכָבֵר יִלְדָה נְמִי לֹא מְהַנִּי פִּינֵן שְׁלֹא הִיָּה מְסִיחַ לְפִי תְּנֹמוּ אֶלָּא מְשִׁיב הִיָּה עַל שְׂאֵלְתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁשָׂאֵלוֹ עַל פֶּרָה טוֹבָה שְׁיִלְדָה כְּבָר וְלֹא מִיבְעֵיָא לְפִי מְשִׁמְעוֹת פֶּשֶׁט לְשׁוֹן הַטוּר סִימֵן ש"ט"ז פְּשִׁיטָא דְּאִין לְסִמְוֵה עַל הַגְּזַת הַגּוּי דְּלִדְיָהּ אֲפִילוּ מל"ת גְּמוּר וְיַדְעִינֵן בֵּיהּ שְׁלֹא אָמַר כֵּן לְהַשְׁבִּיחַ הַמִּקְח לֹא סְמָכִינוּ עָלֶיהָ מְשׁוּם דְּמִסְקִינֵן בְּפִרְק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא דָּף קי"ד דְּאִין מל"ת כְּשֶׁר בְּמִילֵי דְּאוֹרְיִיתָא אֶלָּא בְּעַדוֹת אִשָּׁה בְּלָבָד וְכֵן מְשִׁמַּע לֵיהּ לְמַהֲרָא"י בְּפִסְקִים וּכְתָבִים סִימֵן ק"ל לְכַרְשׁ מְשִׁמְעוֹת הַטוּר סִימֵן ש"ט"ז אֶלָּא אֲפִילוּ לְפִי מַאי דְּמְשִׁמַּע לֵיהּ לְפִסְקִים וּכְתָבִים הָתָם בְּסִי' ק"ל לְלִמּוּד מְדַבְּרֵי הָרָא"ש פִּרְק ג' דְּבִכּוּרוֹת דְּמל"ת בְּדַאִיכָּ' הוֹכְחָה דְּלֹא קְמַכּוֹנוּ לְהַשְׁבִּיחַ הַמִּקְח מְהַנִּי אֲפִילוּ הִכִּי בְּנִדּוֹן דִּינֵן אִין לְהַתִּיר עַל פִּי הַגְּזַת הַגּוּי אַף עַל גַּב שְׂאִין הוּא בַּעַל הַפֶּרָה וְלֹא קָאָמַר לְהַשְׁבִּיחַ מְפֹל מְקוֹם פִּינֵן שְׁלֹא הִיָּה מל"ת אֶלָּא מְשִׁיב הִיָּה עַל שְׂאֵלְתָהּ הַיִּשְׂרָאֵל לֹא סְמָכִינוּ עָלֶיהָ וְעוֹד דְּאֲפִשְׁר לומר אַף עַל פִּי שְׁהוּא לֹא הִיָּה בַּעַל הַפֶּרָה מְפֹל מְקוֹם אֲפִשְׁר שְׂאֵמַר כֵּן לְהַשְׁבִּיחַ הַמִּקְח פִּי הִיָּה רוּצָה לְהִיֹּת סְרוּר בְּמַכִּירַת פֶּרָה הֵהִיא.

שמתחלה קנה ישראל הפרה על שם הגוי ובהמת גוי פטורה מן הבכורה נמי לא מהני דממה נפשך אין שום שייכות לגוי בפרה כל זמן שלא קנה אותה מישראל אחר שהביאה אי מתחלה לא נתפנון ישראל לקנות הפרה לעצמו אלא לגוי וליתנה לו כמו שקנאה ולא הנה אלא שלוחו של גוי רק רצה ליטול מגוי שכר טרחתו הא מסקינן בפרק אינהו נשף דף ע"א עמוד ב' דאין שליחות לגוי לא אינהו לדין ולא אנן לדידהו לתרי לישנא דאמר התם אליבא דרב אשי וכן פסק הטור ח"מ סימן קפ"ח וממילא הנה פרה של ישראל וסייבת בבכורה פינו דברשותו ילדה, ואי מתחלה נתפנון הישראל לקנות הפרה לעצמו ולהרויח בה פשיטא דכל זמן שלא מכר אחר פה לגוי הוי הפרה של ישראל לגמרי והיא חייבת בבכורה.

וכן משמע הלשון שגוי גופיה לא מתפנון מתחלה אלא שיקחנו אחר פה מישראל ולא שהישראל יקחנו על שמו שהרי לא אמר זבין לי פרה אלא אייתי לי פרה והכי דניק הרמ"ה לחלק בין שאמר זבין לי ובין שאמר אייתי לי הביאו הטור ח"מ סימן קפ"ג.

ובין פה ובין פה היתה הפרה ברשותו של ישראל ולא הנה לגוי שום שייכות בפרה וסייבת בבכורה: וכינו דבכל חד מהנה תלתא צדדי באפיה נפשיה ליפא למישרי הוא הדין נמי אף על פי כשנצטרף פולן להדדי לא מהני דהא דכתב הרב בהג"ה ש"ע סימן שט"ז לפשהפרה היתה חולבת אם יש עוד לצרף צד היתר סמכינן עליה הכי פסקי מהרא"י בפסקים וכתבים סימן ק"ל והוא לא כתב פן אלא בצדדי היתר דיש בהם כדי להתיר על ידו פגון שהפרה היתה חולבת דס"ל לרבנוטא פינו שהיא חולבת ודאי ילדה אלא שלא רצה לסמוך על זה לפי דורו לכה כתב אם יש עוד צד היתר פיוצא בו דיש בו כדי להתיר פגון מל"ת דאיפא מאן דשרי במל"ת אם אינו מכנון להשביח המקח הרא"ש והתוספות פרק ג' דבכורות דף כ"א בד"ה אשתבוחי וכו' מצרפינו הני תרי צדדי היתרא להדדי וסמכינן עליה ומשום שהני תרי צדדי היתרי שייכי להדדי ובחד גונא הם דסימן חליבה הוא הוראה על שפבר ילדה והגדת הגוי במל"ת נמי הוא שפבר ילדה לכה מצרפינו להדדי וסמכינן עליהו.

אבל בנדון דידן הני תרי צדדי היתרי א' שהיתה הפרה חולבת. ב' שמתחלה קנה ישראל הפרה על שם הגוי לית להו שייכות להדדי דהתיר פרה חולבת הוא משום שונדאי פבר ילדה והיתר קניית הפרה על שם הגוי הוא שלא ילדה פבר אלא שבהמת גוי פטור' מן הבכורה ובכי האי גונא לא מצרפינו להדדי דהכי כתב מהרא"י בהר' בפסקים וכתבים סימן קס"ד וז"ל התם אבל בנ"ד אין נראה לי לצרף קנין הפסוף לטעם דחולבת ולהתיר מבנייהו דשניהם לא שייכי אהדדי פלל דטעמא חולבת מתיר משום דמוכח מילתא דכבר בכר' וקנין הפסוף אדרבא מתיר מטעם דלא בפרה אלא משום שנותפות גוי וכו' עכ"ל ועוד אפילו אי הני שייכות להני תרי צדדי היתרי להדדי לא מהני משום דליפא למ"ד שיהא צד היתר זה מועיל מה שישאל קנה תחלה הפרה על שם הגוי מטעם ממה נפשך כדפירשתי לעיל אי משום שליחות הא אין שליחות לגוי וכו' ולכה אין להתיר פלל מהנה תלתא טעמא דלעיל: אמנם נראה לי להתיר מטעמא אחרנינא דאף על גב דכשקנה ישראל הפרה מתחלה לא הנה לגוי שום שייכות בפרה לא מטעם שליחות ולא מטעם קנייה לגוי

כִּינּוֹן שְׁלֵלָה הִיָּה פְּסוּק דְּמִים לְגוֹי וְלֹא סְמִכָה דְּעֵתוֹ מִכָּל מְקוֹם כִּינּוֹן שְׁהִישָׁרְאֵל קִנְיָה הַפְּרָה בְּמַעוֹתָיו שְׁלֵל גוֹי אֶרֶץ עַל גַּב דְּמַעוֹתָיו שְׁלֵל גוֹי לֹא הִיָּה כְּנֶגֶד כָּל הַפְּרָה מִכָּל מְקוֹם מְקַצֵּת הַפְּרָה קִנְיָה בְּמַעוֹתָיו שְׁלֵל גוֹי הִנֵּה שְׁעֵבּוּדָא דְּגוֹי שְׁלֵשָׁה טַאֲלִי"ר עַל הַפְּרָה שְׂאֵם לֹא יִשְׁלַם לוֹ הִישָׁרְאֵל מַעוֹתָיו יִתְפָּנס הַפְּרָה כִּינּוֹן שְׁבְּמַעוֹתָיו קִנְיָה הַפְּרָה וּמִקְרִי בְּכִי הָאֵי גִּנְנָא יַד גוֹי בְּאַמְצַע דְּוּמְיָא דְּבַהֲמוֹת אֶרְנוֹנָה רִישׁ פְּסָחִים דָּף ו' הִבִּיאָה הַטּוֹר י"ד סִימֵן שְׁ"ה וְדְמִיָּא לְמַתְנִיתִין פְּרָק ב' דְּבַכּוֹרוֹת דָּף ט"ז הַמְקַבֵּל צֵאן בְּרִזְל מִן הַגּוֹי פְּטוּרָה מִן הַבְּכּוֹרָה וּמִיָּיִתִי לָהּ בְּאִיזְהוּ נְשִׂיָה דָּף ע' ע"ב וּמְסִיק רְבָא טַעֲמָא כִּינּוֹן דָּאֵי לֹא יִהְיֶיב זוּזֵי אֲתִי גוֹי תְּפַס לָהּ לְבַהֲמָה וְאֵי לֹא מְשַׁכַּח לָהּ לְבַהֲמָה תְּפַסִּים לָהּ לְוִלְדוֹת הַגּוֹי לִיָּה יַד גוֹי בְּאַמְצַע וְכָל יַד גוֹי בְּאַמְצַע פְּטוּרָה מִן הַבְּכּוֹר' הַטּוֹר סוּף סִימֵן שְׁ"ה בְּשֵׁם הַרְמַב"ם אֶפְיִלוֹ אֵין לְגוֹי חֶלְק פְּלָל בְּוִלְדוֹת אֶלָּא שְׁנוֹתֵן לוֹ חֶלְקוֹ מִהַרְוֹנָחִים בְּדָמִים אֶפְיִלוֹ הִכִּי פְּטוּרִין עַכ"ל הִרִי שְׁצָרִיף שְׁלֵלָה יִהְיֶה פְּלָל תְּפַסִּת יַד גוֹי בְּבַהֲמָה שְׁתֵּהָא חֲזִיבָת בְּבְכּוֹרָה וּבַתְּפַסִּת יַד כָּל דְּהוּא שְׁלֵל גוֹי פְּטוּרָה כְּמוֹ שְׁפַתְבוֹ הַתּוֹס' בְּאִיזְהוּ נְשִׂיָה הַתָּם דָּף ע' ע"ב בַּד"ה אֵין מְקַבְּלִין צֵאן בְּרִזְל מִישָׁרְאֵל וְכו' דְּכָל מְקַנְיָה תִּזְכָּר מִשְׁמַע שְׁתֵּהָא מִכָּל וְכָל רְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְכו' וּבְכָל דְּהוּ יַד גוֹי בְּאַמְצַע פְּטוּר וְכו' עַכ"ל הוּא הַדִּין נְמִי כָּאֵן בְּנִדּוֹן דִּינּוֹן שְׁהִישָׁרְאֵל קִנְיָה הַפְּרָה מְמַעוֹתָיו שְׁלֵל גוֹי הִרִי הַפְּרָה מְשׁוֹנְעַבְדָּת לְגוֹי בְּשִׁבִיל מַעוֹתָיו וְאֵם נְמַצָּאוֹ עַל יִשְׂרָאֵל עוֹד בְּעַלֵּי חוֹבוֹת אֲחֵרִים וְאֵין לוֹ לְשַׁלֵּם לְכּוֹלֵן הַגּוֹי קוֹדֵם לְגִבּוֹת מַעוֹתָיו מְפָרָה הַזֹּאת קוֹדֵם שְׂאָר בְּעַלֵּי חוֹבוֹת כִּינּוֹן שְׁקִנְיָה אוֹתָהּ מְמַעוֹתָיו.

אֶרֶץ עַל גַּב דְּמַעוֹת לְהוֹצָאָה נְתַנוּ וְאֶפְיִלוֹ אֵם הַמַּעוֹת שְׁלֵקַח הַלְוָה מִהַמְלִיָּה עֲדִיין בְּעֵין אֵין לְבַעַל הַמַּעוֹת זְכוּת טְפִי מִשְׁאָר ב"ח הִיָּינוּ דְּוָקָא בְּמַעוֹת שְׁבָא לִידוֹ דְּרַף הַלְוָאָה אוֹ שְׁזַקְפֵן עָלָיו בְּמִלְוָה אֶבֶל כְּשֵׁלֵל בָּאוּ לִידוֹ דְּרַף הַלְוָאָה אֶלָּא דְּרַף פְּקִדוֹן אוֹ דְּרַף עַסְקָא וְלֹא זַקְפֵן עָלָיו בְּמִלְוָה וְהַמַּעוֹת הֵן עֲדִיין בְּעֵין וְדָאֵי דְּבַעַל הַמַּעוֹת קוֹדֵם לְאֲחֵרִים וְכָל זֶה הוּא מְבֹאָר בְּדוֹקְתִין טוֹבָא.

וְעִיין בַּסַּמ"ע סִימֵן מ"ז סְעִיף ק"ד שְׁמַפְרֵשׁ כְּףֵה תְּשׁוּבַת הַרָא"ש פְּלָל ע"ט סִימֵן י"א וְכִינּוֹן דְּהִכִּי הוּא בְּמַעוֹת אֵם הֵם עֲדִיין בְּעֵין שְׁבַעַל הַמַּעוֹת הוּא קוֹדֵם לְגִבּוֹתָם אֵם לֹא בָּאוּ לִידוֹ דְּרַף הַלְוָאָה הוּא הַדִּין נְמִי בְּמָה דְּאֲתִי מִחֲמַתִּיָּהוּ נְמִי דִּינָא הִכִּי דְּבַעַל הַמַּעוֹת קוֹדֵם אֵם הוּא יָדוּעַ שְׁזָה בָּא מִחֲמַת מַעוֹתָיו דְּמָה לִי הַמַּעוֹת עֲצָמָם וּמָה לִי הַבָּא מִחֲמַת הַמַּעוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בַּש"ע ח"מ סִימֵן ק"ח סְעִיף ד' וּבְסִי' ר"ף בַּהַג"ה סְעִיף ב' גַּם בְּטוֹר ח"מ סִימֵן ר"ף סְעִיף א' וּבְטוֹר י"ד סִימֵן קע"ז וּגְדוּלָה מְזוֹ נְמַצָּא בְּבַעַל הַתְּרוּמוֹת שְׁעַר ל"ו סִימֵן א' וְז"ל וְזֶה שְׁפַסְקֵנוּ שְׁהַעֲבָד וְהִיאֲשֵׁה אֵין מְשַׁלְמִין אֶלָּא לְאַחַר זְמַן אֵם יֵשׁ עֲדִים שְׁמַעוֹת עֲצָמָן שְׁלֵל הַלְוָא' אוֹ מָה דְּאֲתִי מִחֲמַתִּיָּהוּ קִיָּים בְּנִדָּאֵי שְׂאֵין בּוֹ סְפַק שְׁנִכְרַע מִהֵן הַמְלִיָּה וְכו' סְבַרְתָּ הַרָאשׁוּנִים וְכו'.

עַכ"ל: וְהִבִּיאֵו הַב"י בַּח"מ סוּף סִי' צ"ו הִרִי פְּסַק אֶפְיִלוֹ בְּהַלְוָאָה אֵם יָדוּעַ הוּא שְׂאֵלוֹ הַמַּעוֹת הֵן עֲצָמָן שְׁהַלְוָה אוֹ אֲתִי מִחֲמַת אוֹתָן מַעוֹת גּוֹבָה מֵהֵם וּא"כ בְּנִדּוֹן דִּינּוֹן שְׁיָדוּעַ הוּא שְׁהִישָׁרְאֵל קִנְיָה הַפְּרָה מְמַעוֹתָיו שְׁלֵל גוֹי זֶה וְדָאֵי דְּשְׁעֵבּוּדָא דְּגוֹי עַל הַפְּרָה הִיא שְׂאֵם לֹא שְׁלַם לוֹ יִשְׂרָאֵל מַעוֹתָיו יִתְפָּנס הוּא הַפְּרָה וְיֵשׁ לוֹ זְכוּת יוֹתֵר מִשְׂאָר בְּעַלֵּי חוֹבוֹת שְׁלֵל יִשְׂרָאֵל זֶה וְהוּא לִיָּה יַד גוֹי בְּאַמְצַע וּפְטוּרָה מִן הַבְּכּוֹרָה: וְלֹא דְּמִי לְמַעוֹת שְׁנוֹתֵן גוֹי לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל פְּרָה שְׁקוֹנָה מְמַנּוּ דְּקִיָּמָא לּוֹ דָּאֵין הַמַּעוֹת לְחוּד קוֹנוֹת וְלֹא פְּקַעָה קְדוּשַׁת

בכור וְלֹא אֲמַרְיִנוּ דְשַׁעְבוּדָא דְגוּי עַל פְּרָה הֵהִיא שְׂאֵם לֹא יִשְׁלַם לוֹ הַמְּעוֹת שְׂיֵהָא יְכוּל לְתַפְּסֵם הַפְּרָה וִיֵּהָא מִיקְרִי יַד גּוּי בְּאַמְצַע וַיִּפְטֹר מִן הַבְּכוֹרָה דְּהֵתָם שְׂאֵנִי דְּאִין לְגוּי שׁוּם זְכוּת עַל פִּי הַדִּין לְתַפְּסֵם הַפְּרָה בְּשִׁבִיל מְעוּתָיו דְּאָף עַל גַּב דְּהַגּוּי הֵיָה סְבֵר לְקִנּוּת הַפְּרָה בְּמְעוּתָיו מְפָל מְקוּם סוּף סוּף לֹא קָנָה מִיַּד מִצַּד הַדִּין וְזוּזֵי דִידָהּ דִּיהֵיב לְיִשְׂרָאֵל אֲזִלִּי לְהוּ וְלִיתְנָהוּ בְּעֵינָא לֹא זוּזֵי וְלֹא דְאָתִי מִחֲמַתָּן וְאִין לוֹ שׁוּם זְכוּת בְּפְרָה זֹאת טְפִי מְשָׂאָר בְּעֵלֵי חוּבוֹת וְהָכִי פְּסַק הַטּוֹר ח"מ בְּהַדְּיָא סִימָן קצ"ד גַּבִּי גּוּי שְׂמֹכֵר קַרְקַע לְיִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל הַמְּעוֹת וְלֹא פָּתַב לוֹ הַשְּׂטֵר וּבָא יִשְׂרָאֵל אַחַר וְהִחְזִיק בָּהּ שְׂאִין הַיִּשְׂרָאֵל הַמְּחֻזָּק צָרִיף לִיתָן לְיִשְׂרָאֵל הַלּוֹקֵחַ מְעוּתָיו.

וּלְאַפּוֹקִי מְרַב הָאִי דְסָבִירָא לִיהָ שְׂאָף עַל פִּי שְׂלֵא קָנָה יִשְׂרָאֵל הַלּוֹקֵחַ גּוּף הַשְּׂדָה מְפָל מְקוּם חָלָה עָלֵיו זְכוּת הַלּוֹקֵחַ לְתוֹרַת מְשִׁכּוֹנָ' וְכו' דְּלִיתָא ע"ש. הָרִי אָף עַל פִּי שְׂיִשְׂרָאֵל גָּמַן מְעוּתָיו עַל שְׂדָה זֹו אֲפִילוּ הָכִי פִּינָן שְׂלֵא קָנָה גּוּף הַשְּׂדָה אִין לוֹ שׁוּם זְכוּת לְבַקֵּשׁ מְעוּתָיו עַל שְׂדָה זֹו דְּמְעוֹת שְׁנָתָן הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֲזִלוּ לְהוּ וְאִין שְׂדָה זֹו בְּאָה מִחֲמַת אוֹתָן מְעוֹת אֲבָל גּוּי שְׁנָתָן לְיִשְׂרָאֵל מְעוֹת לְקִנּוּ' פְּרָה וְיִשְׂרָאֵל קָנָה בְּמְעוּתָיו שְׂלֵא גּוּי הַפְּרָה כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דִּידוֹן הָרִי פְּרָה זֹו בְּאָה מִחֲמַת אוֹתָן מְעוֹת וְדָאִי דְאֵלִים שַׁעְבוּדָא שְׂלֵא גּוּי עַל פְּרָה זֹו שְׂאֵם לֹא יִשְׁלַם לוֹ יִשְׂרָאֵל מְעוּתָיו יֵשׁ לוֹ לְתַפְּסֵם פְּרָה זֹו וַיֵּשׁ לוֹ דִּין קְדִימָה לְשָׂאָר בְּעֵלֵי חוּבוֹת וְהָיָה לִיהָ יַד גּוּי בְּאַמְצַע וְכָל יַד גּוּי בְּאַמְצַע פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה: שְׂאֵלָה ס"ה אֲשֶׁה שְׁפָרְסָה נְדָה בְּיוֹם ד' וּבְיוֹם ו' לְבִשָּׁה לְבָנִים וְגַם פִּירְסָה סְדִינִים לְבָנִים לְכַבּוֹד שְׁבַת וּבְדָקָה אֵת עֲצָמָה לְעַת הָעָרֵב וּמְצָאָה אֵת עֲצָמָה טְהוֹרָה וּבְיוֹם א' לְבִשָּׁה לְבָנִים אַחַר שְׁרַחֲצָהּ וּבְדָקָה אֵת עֲצָמָה כְּדִין כָּל הַנְּשִׁים שְׂרוּצִים לְסַפֹּר ז' נְקִיִּים גַּם בְּדָקָה הַסְּדִינִים וּמְצָאָה הַפֶּל נְקִיִּים וְהִתְחִילָה בְּיוֹם ב' לְסַפֹּר ז' נְקִיִּים וְאַחֲרֵי כֵן תוֹף ג' לז' נְקִיִּים שְׂלֵא אַחַר שְׁהִיתָה בּוֹדְקַת עֲצָמָה וּמְצָאָה טְהוֹרָה הִיתָה מִתְעַסְקַת בְּדָמִים וּמְצָאָה אַחַר כֵּף כְּתָם יוֹתֵר מִכְּפָרִיס וְעוֹד יוֹרִינוּ מוֹרִינּוּ מַה דִּינָה שְׂלֵא הָאֲשֶׁה הַזֹּאת הֵן אֲמַת שְׂלִכְאוּרָה נִרְאָה שְׂאִין לְתַלּוֹת כְּתָם זֶה בְּדָמִים שְׁנַתְעַסְקָה כִּינָן שְׂהוּא תוֹף ג' לז' נְקִיִּים עַל פִּי הַסְּפַמַת פּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים וְהוּבָא בַש"ע בְּסִימָן קצ"ו סְעִיף י' אֲבָל אַחַר הָעֵינּוּן בְּמְקוּם דִּין זֶה נִרְאָה שְׁבַנְדוֹן דִּידוֹן יֵשׁ לְתַלּוֹת הַכְּתָם אֲפִילוּ תוֹף ג' לז' נְקִיִּים שְׂלֵא פִי הֵנָּה מְקוֹר דִּין זֶה הוּא בְּסַפֵּר הַתְּרוּמָה סִימָן צ"ב וְכַתֵּב וַיִּזְ"ל וְאֵם סוּפְרוֹת ז' נְקִיִּים מְסַתְּבָרָא מְשַׁלְשָׁה יָמִים וְאֵילָף הַכְּתָמִים טְהוֹרִים וְתוֹלָה בְּמַפָּה וְאִינוּ סוּתְרַת אֲבָל צָרִיכָה שְׁתַּדַּע בּוֹדָאִי שְׁפַסַּק דָּם הַמְּקוֹר וּלְכֹף צָרִיכָה ג' יָמִים הִרְאִישׁוֹנִים נְקִיִּים לְגַמְרֵי עכ"ל.

הָרִי שְׂתַלָּה הַטַּעַם שְׁבַתוֹף ג' יָמִים עַדִּין יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם פְּסַק דָּם מְקוֹר שְׂלֵא וּלְאַפּוֹקִי לְאַחַר ג' אִין חֲשִׁשָׁא וְאִם כֵּן הוּא בְּנִדּוֹן דִּידוֹן כְּכֹר עֲבָרוּ ג' יָמִים שְׁפַסְקָה לְרִאוֹת תּוֹ לִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁעַדִּין לֹא פְּסַק דָּם מְקוֹר שְׂלֵא אָף עַל פִּי שְׂיִוִּם הַשְּׁבַת וְיוֹם א' לֹא עָלוּ לָהּ כּו' נְקִיִּים הִינּוּ מְשׁוּם שְׂהוּא תוֹף ה' לְשִׁמוּשָׁה וְחִיִּישִׁינָן לְפִלִּיטַת שְׁכַבַת זָרַע אֲבָל לְעַנְיָן זֶה נְדָאִי עָלוּ וְלִיכָא לְמִיחַשׁ שְׂמָא לֹא פְּסַק דָּם הַמְּקוֹר שְׂלֵא וְהָא זְכַת' סִפֵּר הַתְּרוּמָה שְׁצָרִיכָה שְׂלֵשָׁה יָמִים הִרְאִישׁוֹנִים מִז' נְקִיִּים שְׂיֵהִיו נְקִיִּים לְגַמְרֵי מְשַׁמַּע דְּדוֹקָא ג' יָמִים מִימֵי הַסְּפִירָה צָרִיכָה נְקִיִּים וְלֹא אֵיכְפַת לָן אִם ג' יָמִים אַחֲרֵי' הִיוּ נְקִיִּים שְׂאִינָם מִן ז' יָמֵי נְקִיִּים וְהָא לִיתָא אֲלָא מְשׁוּם דְּסִפֵּר הַתְּרוּמָה אֵינִירִי בְּעַנְיָן שְׂלֵא בְּדָקָה אֵת עֲצָמָה אֲלָא בְּיוֹם שְׂלִמְחַתָּתוֹ יַעֲלָה לָהּ לְמַנְיָן ז' נְקִיִּים שְׂלֵא ע"כ אִין כָּאן פִּי אִם אוֹתָן יָמִים שְׁעוֹלִים לָהּ לְשַׁבְעָה נְקִיִּים אֲבָל הִיכָא דְאֵיכָא עוֹד נְקִיִּים שְׂאִינָן עוֹלִין לְמַנְיָן ז' נְקִיִּים מִזֶּה לְאַאֲיִרִי

כָּלֵל וּמִשְׁמַע לִי שְׁמַהֲנִי הָאֵי בְּדִיקָה שְׁבִדְקָה אֶת עֲצָמָה בַּיּוֹם לְכַבוֹד שְׁבֵת אֶף עַל גַּב דְּבִשְׁבֵת גּוֹפָא לֹא בְּדָקָה אֶת עֲצָמָה מִכָּל מְקוֹם מְהֵנִי פִּינּוֹן שְׁבִדְקָה אֶת עֲצָמָה קוֹנְדֵם לְכּוֹן וְאַחֲרֵי כֵּן קוֹנְדֵם שְׁהִתְחִילָה לְסַפֵּר ז' נְקִיִּים חֲזָרָה וּבְדָקָה וּמִצָּאָה טְהוֹרָה מְהֵנִי אֶף עַל גַּב דְּהִיָּתָה מִפְּסֻקַת בְּנֵתִים וְלֹא בְּדָקָה כְּדֵאִיתָא בְּמִתְנִיתִין פֶּרֶק תִּינּוּקַת דְּרַף ס"ח הִזְבַּ וְהִזְבָּה שְׁבִדְקוֹ אֶת עֲצָמֵן בַּיּוֹם רֵאשׁוֹן וּמִצָּאוֹ טְהוֹר וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וּמִצָּאוֹ טְהוֹר וּשְׂאָר יָמִים בְּנֵתִים לֹא בְּדָקוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הֵרִי הֵן בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה וְאַיְפְּסָקָא הֵילְכְתָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶף עַל פִּי שְׁבָנוֹת יִשְׂרָאֵל מִחֲמִירִין עַל עֲצָמֵן הֵינּוּ דְנוֹקָא לְכַתְחֻלָּה אֲבָל בְּדִיעֵבֵד לֹא וְנִדּוֹן דִּידוֹן נְמִי אִין לְנוֹ דִיעֵבֵד גְּדוֹל מְזָה זְהוּ תוֹרְרָה שְׂאֵלַת הַשּׁוֹאֵל.

תְּשׁוּבָה הָא דְאִין תּוֹלִין הַפְתָּם בְּדָמִים שְׁנַתְעַסְקָה תוֹף שְׁלִישָׁה יָמִים רֵאשׁוֹנִים שְׁל שְׁבָעָה נְקִיִּים לֹא אִיתְמַר בְּגִמְרָא אֱלֵא שְׁהֶאֱחָרוּנִים הֶחֱמִירוּ בְּכַף וְהִרְבֵּה מְהֶאֱחָרוּנִים לֹא הֶחֱמִירוּ לְכַף מֵאֵן דְּמִקְוִל אֶפְיָלוֹ בְּטַעַם כָּל דְּהוּא לֹא הֶפְסִיד כָּל כַּף אֲבָל מִכָּל מְקוֹם אִי קָמִי דִּידִי הֵנּוּ קִאֲתִי הָאֵי עֲוֹבָדָא לֹא הֵייתִי מִקְוִל אֶף עַל גַּב שְׁבִדְקָה כְּבָר וּמִצָּאָה טְהוֹרָה וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּהֵרֵךְ בְּדִיקָה שְׁבִדְקָה אֶת עֲצָמָה בַּיּוֹם ו' פִּינּוֹן שְׁהֵינָה עֲדִינּוֹן תוֹף ה' לְשִׁמוּשָׁה חִיְיָשִׁינּוֹן לְדִילְמָא רֵאֲתָה וְלֹא אֲדַעְתָּה אוֹ לְשִׁמָּא לֹא בְּדָקָה שְׁפִיר בְּחוֹרִין בְּפֻסְדִּין כְּמוֹ שְׁצָרִיכָה לְבָדוּק לְסַפִּירַת ז' נְקִיִּים דְּכִינּוֹן שְׂאָז לֹא הֵיָתָה יְכוּלָה לְהִתְחִיל לְסַפֵּר שְׁבָעָה נְקִיִּים עַל יְדֵי אוֹתָהּ בְּדִיקָה פִּינּוֹן שְׁתוֹף ה' לְשִׁמוּשָׁה הֵיָה וְלֹא בְּדָקָה עֲצָמָה אֱלֵא לְנִקְיוֹת בְּעֵלְמָא לְשׁוּם כְּוֹנָה לֹא מְהֵנִי הֵרֵךְ בְּדִיקָה לְעִנּוֹן ז' נְקִיִּים וְכִדְאֲשַׁפְּחוּן בְּכֻלָּה שְׁיִשְׁבָּה שְׁבָעָה נְקִיִּים וְנִדְחוּ הַנְּשׁוּאִין כְּשִׁיתְפְּשְׁרוּ לְעֵשׂוֹת נְשׁוּאִין צְרִיכָה לְחֻזֵר וּלְיִשָּׁב ז' נְקִיִּים וְכִתְבוּ הָאֲחָרוּנִים וְהִבִּיאֵם בִּש"ע סִימֵן קצ"ב בִּהַג"ה סְעִיף ג' דְאֶפְיָלוֹ בְּדָקָה עֲצָמָה תְּמִיד בְּיָמִים שְׁבָנוֹתִים לֹא מְהֵנִי וְהֵינּוּ דְחִיְיָשִׁינּוֹן דְּלֹא אֲדַעְתָּה וְלֹא בְּדָקָה שְׁפִיר הֵרִי מְצִינּוֹ לְמִימַר סְבָרָא ז' שְׂאֶפְשֵׁר שְׁבִדְקָה וְלֹא אֲדַעְתָּה וַיֵּשׁ לְנוֹ לּוֹמַר נְמִי בְּהֵרֵךְ אִיתְתָּא דְּלֹא אֲדַעְתָּה וְלֹא בְּדָקָה שְׁפִיר דְּלֹא בְּדָקָה עַל דַּעַת לְסַפֵּר שְׁבָעָה נְקִיִּים וְחִיְיָשִׁינּוֹן דִּילְמָא לֹא אֲדַעְתָּה: אַע"ג דְּמַדְבְּרִי מֵהֵרִי"ק סוֹף שׁוֹרֵשׁ קנ"א מִשְׁמַע דְּנוֹקָא בְּכֻלָּה יֵשׁ לְהַחֲמִיר אֲבָל לֹא בְּשְׂאָר נְשִׁים שְׁכַתְבַּת בְּסוֹף וז"ל.

וְאֶפְיָלוֹ סְפָרָה וּבְדָקָה לֹא מְהֵנִי לָהּ וְטַעְמָא לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי דְּכִינּוֹן דְּמַחְמָדָה כְּדֵאִמַר שֵׁם בְּגִמְרָא בְּכָל שְׁעֵתָא וְשְׁעֵתָא אִיכָּא לְמִיחַשׁ דִּילְמָא הַשְׁתָּא חֲזִיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה וְכו' וְלֹא דְמִי לְשְׂאָר סוֹפְרַת ז' נְקִיִּים דְּהֵתָם לֹא הִוְחֻזְקוּ לְהִיּוֹת רוֹאוֹת כָּל שְׁעָה וְשְׁעָה אֲבָל דְּמַחְמָדָה מַחְמָדָה וְכו' אִיכָּא לְמִיחַשׁ טוֹבָא הִלְכָף בְּעִינּוֹ דִּיהֶבָא אֲדַעְתָּה וּמִסְקִי טוֹבָא עכ"ל.

הֵרִי מִשְׁמַע דְּנוֹקָא בְּכֻלָּה אֲמַרִינּוּ בְּעִינּוֹ דִּיהֶבָא אֲדַעְתָּה טְפִי אֲבָל לֹא בְּשְׂאָר נְשִׁים אַע"ג דְּהֵנּוּ נְמִי בְּכִי הָאֵי גְוֹנָא דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהַסִּיחַ דַּעַת דּוּמְיָא דְכֻלָּה אֶפְיָלוֹ הֵכִי לֹא חִיְיָשִׁינּוֹן פִּינּוֹן דְאִינָה מְוַחֲזָקַת לְהִיּוֹת רוֹאָה כְּמוֹ כֻלָּה דְּמַחְמָדָה וּמְוַחֲזָקַת לְהִיּוֹת רוֹאָה וְאֵם כֵּן הוּא הִדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּידוֹן אֶף עַל גַּב דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהִסְחַח דַּעַת פִּינּוֹן שְׁהֵינָה תוֹף ה' לְשִׁמוּשָׁה מִכָּל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׂאִינָה מְוַחֲזָקַת לְהִיּוֹת רוֹאָה לֹא חִיְיָשִׁינּוֹן לְלֹא יִהְבָּא דַּעְתָּא שְׁפִיר הָא לִיתָא דַּעַד כְּאֵן לֹא קִאֲמַר דְּבִשְׂאָר נְשִׁים לֹא חִיְיָשִׁינּוֹן הֵינּוּ דְנוֹקָא בְּשְׂאָר נְשִׁים שְׁכַבְרַת הִתְחִילוּ לְסַפֵּר ז' נְקִיִּים הֵתָם הוּא דְאֲמַרִינּוּ פִּינּוֹן דְאִינָה מְוַחֲזָקַת לְהִיּוֹת רוֹאָה כְּכֻלָּה לֹא בְּעִינּוֹ דִּיהֶבָא אֲדַעְתָּה וּמִסְקִי טוֹבָא וְאֶפְיָלוֹ בְּמְקוֹם דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהִסְחַח דַּעַת כְּגוֹן שְׂאִין בְּעֵלָה בְּעִיר וְאִין יוֹדַעַת בְּבִירוֹר שְׂבִיבָא בְּעֵלָה אֶפְיָלוֹ הֵכִי פִּינּוֹן שְׁהִיא הִתְחִילָה לְסַפֵּר ז'

נקיים על סמך שיבא בעלה מהניא לה בדיקתה ולא חיישינו ללא בדיקה שפיר או לא יתבא אדעתה כיון שאינה מוחזקת להיות רואה כמו כלה שמוחזקת להיות רואה אבל אשה שעדיין לא התחילה לספור ז' נקיים כמו בנדון דידן שהיא תוף ה' לשמוש' אף על גב שפבר פסקה מלראות ואינה מוחזקת להיות רואה מפל מקום כיון שעל ידי בדיקה זו לא תוכל לספור ז' נקיים כיון שהו' תוף ה' לשמושה חיישינו דילמא לא יתבא אדעתה ואפילו אם היא אומרת השתא דיודעת בבירור שהיתה בודקת שפיר בחורין ובסדקין כמו שבדקים כדי ללפנש לבנים לז' נקיים ושיהבא אדעתה שפיר אפילו הכי לא מהניא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה: ויש לדמות זה להא דכתב המרדכי בפירק פל שעה והג"ה מיימוני הביאם ב"י בטור א"ח סימן תמ"ז ובש"ע שם בהג"ה שנומן שהתוף לפני הפסח אם לא היה מהתכו לשם פסח אף על פי שעתה אומר בריא לי שלא היתה מחבת בת יומא מפל מקום אסור בפסח דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה וכו' עכ"ל.

והוא הדין נמי בנדון דידן כיון דאז פשהיתה בודקת ביום ו' שהיה תוף ה' לשמושה לא רמיא עליה למיבדק שפיר מפני שהיה תוף ה' לשמושה חיישינו דילמא לאו אדעתה אף על גב דבדיקה עצמה לשום פנונה מפל מקום לא בודקת בחורין ובסדקין כמו שצריכה להיות בודקת להפסק טהרה אף על פי שאומרת השתא בריא לי שבדקתי בחורין ובסדקין אמרינו מילתא דלא רמיא עליה וכו' או שמא ראתה אחרי כן ולא אדעתה: וכן יש לדמות נמי להא דכתבו הרבה מפוסקים והטור בי"ד סימן א' מי שיודעים בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפילו שחט לפניו ארבע או חמשה פעמים שחיטה הגונה וראויה ושחט אחר כך בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה אפילו שאילו עשית כך וכך ומתוף תשובתו נראה ששחט פראוי אין לסמוך עליו ואפילו אמר בריא לי ששחטתי יפה וכו' ויפה ביארו מ"ו הרב בב"ח פגון שיודע עכשיו הלכות שחיטה דלאחר ששחט למד הלכות שחיטה וידע איזה יפה ואיזו אינו יפה ואומר בריא לי לפי מה שאני יודע השתא הלכות שחיטה ששחטתי כבר קודם שלמדתי פראוי בלא שהיה ובלא דרסה וכו' אפילו הכי אין סומכין עליו כיון שלא ידע מתחלה כששחט אמרינו דלאו אדעתיה.

הכי נמי בנדון דידן כיון שמתחלה כשבדקה את עצמה לא היתה יכול' לספור ז' נקיים כיון שהיה תוף ה' לשמושה אף על פי שהשתא אומרת דיהבא אדעתה ובדיקה את עצמה שפיר כמו שבדקין לספירת ז' נקיים לא סמכינו עליה ואמרינו כיון שלא הנה רמיא עליה למיבדק לא יתבא אדעתה הנראה לעניות דעתי כתבתי שיש להחמיר לכתחלה אלא שמפל מקום כיון דהא שאין תולין הפתם בפתם שנתעסקה בהם אם הוא תוף ג' לז' נקיים אינו מהתלמוד אלא שמקצת מן האחרונים החמירו בכך ודאי מאן דמקיל בכי האי גונא לא הפסיד כל כך בדפירישיית: חזר השואל וכתב דנראה לו מן הדין להקל לכתחלה בכי האי גונא כיון שבדיקה כבר ומצאה טהורה אף על גב דאז לא היתה יכולה להתחיל לספור ז' נקיים אפילו הכי לא אמרינו דלאו אדעתה ומהניא לה בדיקתה זאת והביא ראיה מפירק תינוקת דף ס"ח וז"ל איתא במתנייתין נדה שבדיקה את עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה וכו' הרי היא בחזקת טהרה וכו' ונחמדים אומרים אפילו בשני לנדתה בדיקה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדיקה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהרה: ועוד איתא פירק קמא דנדה דף

י"א במתנתין אף על פי שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר וכו' הרי מבואר שגדה מיום שהתחילה לראות עד סוף שבועה אין בדיקתה לא מעלה ולא מוריד דכל שבועה היא טמאה בין תראה בין לא תראה ולאחר שבועה תטהר אפילו שופעת כל שבועה רק שתפסוק ביום ז' עם שקיעות החמה וכן פירוש רש"י לשם ואם פן קשה למה בדיקה אשה זו ביום שני לנדתה הלא בדיקה זו לא מעלה ולא מוריד לענגן נדתה אלא על פרחף צריף לומר שבדיקה זו ביום שני לנדתה לא היתה אלא משום נקיות או משום פנונה אחרת ואפילו הכי סומכין אבדיקה זו לענגןאם בדיקה לאחר זמן ומצאה טמאה הרי זו בחזקת טהרה ואמרינן השתא הוא דקחזאי ולא חיישינן דילמא לא בדיקה שפיר ואם בכי האי גוונא לא חיישינן לגבי טהרות שמחמרינן בהו טפי מלגבי בעלה כל שפן וקל וחומר שלא חיישינן לשמא ראתה או שמא לא בדיקה יפה לענגן טהרתה לבעלה ואין לדחות ולומר דהתם פנונת' היתה בבדיקה זו שבדיקה ביו' שני לראייתה כדי שתפסוק בטהרה ותוכל לטבול בלייל שמיני בלי הפסק טהרה בבהש"מ כי זה הוא בעיני דחוק ודרף רחוק שביום שני לנדתה תבדוק את עצמה כדי להפסיק בטהרה ותטבול בלייל שמיני בלי הפסק טהרה עוד כי ביום השני קרוב הדבר שלא תמצא טהורה באשר עדיין מעיינה פתוח ויותר טוב לה שתבדוק א"ע להפסיק בטהרה ביום ה' או ו' או ז' שאז קרוב הדבר שתמצא טהורה שפכר נסתם מעיינה אלא פשיטא שלא פנונה מתחלה לבדוק בשני כדי שתפסוק בטהרה ותו לא תבדוק את עצמה בכל ז' מי הנדה אלא פנונתה היתה לבדוק משום נקיות או פינוצא בזה לאיזה פנונה ואף על פי כן לא חיישינן דילמא לא בדיקה שפיר או שמא ראתה ולא אדעתה כי ראייתה אינה מזקת פלום פיון שבדעתה לבדוק את עצמה עוד כדי שתפסוק בטהרה.

וא"כ התם במשנתנו מכ"ש וק"ו בגדון דידן דאית ביה תלתא גוונא למעליותא חדא דמתנתין איירי לענגן טהרות דמחמרינן בהו טובא ונדון דידן איירי לענגן טהרה לבעלה ועוד התם במתנתין אמרינן אפי' אם בדיקה את עצמה ביום ראשון סמכין אבדיקתה ולא אמרינן שמא ראתה ולא אדעתה פיון שעל כל פנים ביום ראשון או ביום שני מעיינה יותר פתוח מבשאר הימים אפילו הכי אמרינן פיון שפסקה פסקה פדאיתא התם מפל שפן בגדון דידן שבדיקתה הראשונה היתה ביום שלישי לראייתם דלא חיישינן לשמא ראתה ולא אדעתה כי ביום ג' אין מעיינה פתוח כמו בב' ימים הראשונים ועוד בה שלישיית התם במשנתנו סמכין אבדיקתה נהרי היא בחזקת טהרה אף על פי שאחר בדיקה הראשונה לא בדיקה עוד אחר כך עד שנמצא טמאה והיה מסתברא למימר מסתמא גם בנתים ראתה ואפילו הכי לא חיישינן ואמרינן שהיא בחזקת טהרה והשתא דקחזאי ומפל שפן בגדון דידן שאחר בדיקה שבדיקה פכר בדיקה עוד ומצאה טהורה ומפל שפן דלית לן למיחש שלא בדיקה שפיר או שראתה ולא אדעתה פללא דמילתא שלעניות דעתי הקלושה מוכח שפיר דלא חיישינן לשמא ראתה ולא אדעתה אלא דוקא גבי פלה ולא בשאר נשים וכו' עכ"ל: ועוד פתב וז"ל ועוד נראה לי להביא ראיה ממה שכתב רמ"א בש"ע ריש סימן קצ"ו וז"ל ובדיקה זו תהיה קרוב לבין השמשות וכן נוהגין לכתחלה ובדיעבד אפילו לא בדיקה את עצמה רק שחרית ומצאה את עצמה טהורה סגי בכך עכ"ל ופשטן של דברים הוא מ"ש ובדיעבד וכו' הוא גמי בענגן זה שבדיקה עצמה שחרית ודעתה היה לבדוק עוד בבין השמשות ואחר כך שכחה ולא בדיקה בבין השמשות

סגי בכף ואם כן יש להקשות אמאי סמכינן אבדיקת שחרית הא איפא למיחש דילמא לא
בדקה שפיר או שראתה וקאו אדעתה דכינן שפדעתה הנה לבדוק עוד בבין השמשות
אלא על פרוק צריף לומר דלא חיישינן להכי אלא גבי פלה ולא בשאר נשים וכו' עכ"ל:
ועוד פתב וז"ל ובר מן דין אמיןא שיש לסמוך אבדיקה זו כי שאלתי וחקרתי הטיב מה
היתה פוננת האשה בדדיקתה שלא בזמנה ואמרה כדי לכנוס לבית הפנסת שפן נוהגין
הרבה נשים שאינם רוצים להזכיר את השם כל ימי ראיתיה פהובא בש"ע בטור א"ח
סימן פ"א ואין זה כי אם כל זמן שהיא רואה אבל אחר שפסקה לראות אף על פי שעדיין
הוא תוף ה' לשמושה שאינה יכולה לספור שבועה נקיים אינם מונעים מלקחת לבית
הפנסת וכו' ואי משום הא בדקה את עצמה ודאי בדקה יפה ויהבא דעתה פי כל שהחזיקו
הנשים ביותר הם מדקדקים בו ונהבי דעתייהו ביה פללא דמילתא שלעניות דעתי הנה
נראה פשוט שיש לסמוך אבדיקה זו כדיעבד לא זו בנדון דידן שיש להקל בו כיון שאין
לחומרא זו יסוד ושורש בתלמוד אלא אפילו בענין שאם בדקה האשה את עצמה ביום
ב' או ביום ג' לראיתיה ואחר כך לא בדקה את עצמה כלל עד יום ששי בהשכמה יכולה
לסמוך אבדיקה זו שבדקה ביום שלישי ותספור שבועה נקיים מיום ו' ואילך פאלו פסקה
ביום ה' בבין השמשות כי אין לחלק בין יום ה' שחרית או ביום ד' או ג' אבל מפל מקום
לא בשביל שאני מדמה אעביד עובדא עד כי יבואו דברי מכ"ת אלי וע"פ אצא ואבוא עד
כאן לשון השואל: ועוד פתב וז"ל ומה שפתב הוד מכ"ת ראיתיה הראשונה שאין האשה
נאמנת לומר שבדקה שפיר בנדון דידן מהא דמרדכי והג"ה מיימוני והובא בש"ע מטור
א"ח סימן תמ"ז שומן שהותף לפני הפסח אם לא הנה נזהר שמהתכו לשם פסח אע"פ
שאומר עתה בריא לי שלא היתה מחבת בת יומא מפל מקום אסור בפסח דכל מילי דלא
רמיא וכו' הוא הדין נמי באשה זאת עכ"ל מכ"ת וע"ד הקלושה נראה שאין הנדון דומה
לראיה פי התם לא נתפונן כלל לשום דבר ע"כ אמרינן מילתא דלא רמיא וכו' אבל בנדון
דידן שבדקה עצמה מתחלה לשום פנונה מנלן למימר בכי האי גוונא מילתא דלא רמיא
וכו' בשלמא אלו הנה מצינו בשום דוכתא אם התיכו השומן בכלי חדש או בכלי שאין
בן יומא לשום פנונה אחרת ולא משום כדי שיהא ראוי לפסח אמרינן דחיישינן שמא
הנה הפלי ב"י וקאו אדעתיה אף על פי שהנה מהדר בתר פלי שאינו בן יומא משום איזה
פנונה מפל מקום כיון שלא הנה בדעתו בההוא שעתא לאכלו בפסח אמרינן מילתא דלא
רמיא וכו' אי הנה מפורש דבר זה בשום דוכתא הנה ממש דומה לנדון דידן אבל הא
דאמר שהפלי לא הנה ב"י ולא אמר שהנה מהדר בתר פלי שאינו בן יומו אינו דומה
לנ"ד כלל כי אשה זו אומרת שמתחלה היתה פנונתה לבדוק את עצמה שפיר לאיזה
פנונה אף על פי שאינה מחוייבת לבדוק את עצמה מפל מקום בהא לא אמרינן מילתא
דלא רמיא והוא חילוק נכון לפי עניות דעתי.

עד כאן לשון השואל: ועוד האריף יותר והשמתטי אותן הדברים והיינו מה שפתב הוא
בדריף אין לומר או מה שלעצמו הנה נראה דחוק או מה שאינו לענינינו אבל שרשים
ויסודות אשר עליהן העמיד דבריו לקטתי והעמקתי הנה כדי להשיב על דבריו: ונהו
תשובתי אליו שלום לו ולתורתו וכו' הנה פבר פתבתי דמאן דמקיל במצאה פתם תוף ג'
לז' נקיים לתלות בדמים שנתעסקה אפילו בטעם כל דהוא דמקיל לא הפסיד כל כך כיון
שבאלו הכי רבים מקילין בכתמים תוף ג' אלא שגליתי דעתי אי קמאי דידי הנה קאתי

האי עובדא לא הייתי מקייל לתלות הפתם תוף ג' ראשונים של ז' נקיים על סמך שבדקה כפר תוף ה' לשמוש' פינן דאז לא הייתה יכולה לספור ז' נקיים חיישינו דילמא לא בדקה שפיר והבאתי ראיות לזה דמסתברא למימר שחוששין כף: אמנם אחריו רואי שמכ"ת רוצה להכריח שיש להקל בכי האי גונא פשבדקה כפר אע"פ שאז היה תוף ג' לשמושה ולא חיישינו דילמא לא בדקה שפיר ולא זו אלא אף זו נראה לו להקל יותר שאפילו אי לא בדקה אלא ביום ב' או ג' מראית נדתה ואחר כף לא בדקה כלל עד לשחרית של ראשון מז' ימי הספירה מונה אותו יום לאחד מז' ימי הספירה אע"פ שלא בדקה בבין השמשות שקודם לכן דיכולה לסמוך על בדיקה הראשונה שבדקה כפר כמה ימים קודם לכן.

אמרתי למען ציון דברים המצויינים בהלכה לא אחשה: ראיה קמיינתא דמכ"ת מנדה פ' תינוקות דף ס"ח מחכמי בתראי דמתני' דס"ל דאם בדקה בשני לנדתה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה וכו' ה"ז בחזקת טהרה ולא חיישינו דילמא לא בדקה שפיר אף על גב דאותה בדיקה לא הייתה על שם פסיקת טהרה: וכן ראיה תנינא מהג"ה ש"ע מטור י"ד ריש סימן קצ"ו דבדיקת שחרית מהני אף על פי שלא בדקה את עצמה אחריו כן בין השמשות וכו' הוא הדין נמי בדיקת ב' או ג' ימים קודם לכן נמי מהני אף על פי שלא בדקה אחר כף עד שחרית של יום ראשון מז' נקיים ולא בדקה בבין השמשות שקודם לכן: הגו' ראיות לאו מילתא הוא.

דאדרבא מהג"ה ש"ע ריש סימן קצ"ו שהו' הו' דברי הרשב"א שהביא הטור ה'תם אית להביא ראיה הפ' דברי מכ"ת והיינו דנזקא בדיקת שחרית של אותו יום שצריכה בין השמשות להפסיק בטהרה הוא דמהני אף על גב דלא בדקה אחר כף בין השמשות אלא לשחרית שלמחרתו.

אבל בדיקתה שקודם לכן לא מהני דאי לא תימא הכי אלא אפילו אי בדקה בימים שקודם לכן נמי מהני לפה נקט דבדיקת שחרית של פסיקת טהרה מהני ולא נקט סתמא בדקה עצמה ומצאה טהורה ואחר כף לא בדקה בין השמשות אלא לשחרית של יום ראשון משבעה נקיים סגי בכף דהוי רבוותא טפי דאפילו בדיקתה דכמה ימים קודם לכן מהני ומפל שפן דבדיקת שחרית של אותו יום מהני ולמה נקט בדיקת שחרית אלא ודאי דדוקא בדיקת שחרית של אותו יום עצמו שצריכה להפסיק בטהרה בין השמשות הוא דמהני אבל לא בדיקתה בימים שקודם לכן והיינו טעמא משום דאי בדקה שחרית של אותו יום עצמו מיקרי עסוקה באותו ענין דכיון דבדעתה להפסיק בטהרה באותו יום קודם לילה ולהתחיל לספור ז' נקיים מתעסקת כל אותו היום באותו ענין ומיד בשחרית מתחלת לבדוק עצמה ובדקת שפיר בחזרין ובסדקין באשר צריכה להפסיק טהרה אף על גב דעדיין יש לה שהות לבדוק מכל מקום פינן דעונה אחת הוא הוי לה הגיע זמן להפסיק בטהרה ומיד בשחרית מתחלת לבדוק את עצמה וכן אנו רואים בעין שדורו הנשים כף הוא פשוטים ללבוש לבנים או לטבול עסוקה באותו ענין כל אותו יום וכל אותו יום הוי לה כהגיע זמן ללבוש לבנים או לטבול וטרודה בעסק זה כל אותו יום לכך שפיר דמי למימר דבדיקת שחרית מהני פינן שמאותו יום הוא אבל בימים שקודם לכן לא מהני בדיקת' אי לא בדקה אחר כף בין השמשות להפסיקה בטהרה דבימים שקודם לכן לא

מיקרי עסוקה בִּאוֹתוֹ עֲנִין וְחִיּוּשֵׁינוֹ לֹא בְּדָקָה שְׁפִיר וְשֵׁלָא יִהְיָא אֲדַעְתָּהּ: ומכ"ת פתב בפשיטות וז"ל כִּלְלָא דְמִלְתָּא שְׁלַעְנִיּוֹת דַּעְתִּי הִי נִרְאָה פְּשׁוּט שְׁיֵשׁ לְסֻמוּךְ אֲבָדִיקָה זֹו בְּדִיעְבַד וכו'.

אין לחלק בין יום ה' שחרית או ביום ד' או ג' וכו' עכ"ל. ותמהני איך סלקא דעתך למימר כִּי שְׁאִין לְחַלְקֵי בֵּין לְבְדִיקַת שְׁחַרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם לְבְדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן הָא בְּהַךְ מִלְתָּא גּוּפָא פְּלִיגִי תַנָּא קָמָא וְחַכְמִים בְּתַרְאֵי בְּמַתְנִיתִין דְּתִינוּקַת דָּף ס"ח תַּנָּא קָמָא סְבִירָא לִיָּה דְּוִקָא שְׁחַרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם ז' לְנִדְתָּהּ מְהֵנִי אַבְּל לֹא בְּדִיקַתָּה קוּדָם לְכֹן וְחַכְמִים בְּתַרְאֵי סְבִירָא לְהוּ אֲפִילוּ בְּדִיקַתָּה בְּשַׁנִּי לְנִדְתָּהּ נְמִי מְהֵנִי אַבְּל לְכֹן וְחַכְמִים בְּהִדְיָא הֵתָם וְאִם כֹּן אִיךְ סְלָקָא דַּעְתָּךְ לְמִימַר דְּאִין לְחַלְקֵי בֵּין בְּדִיקַת שְׁחַרִית יוֹם חֲמִישִׁי לְבְדִיקַת ד' או ג' לְכֹךְ נִדְאֵי הָא דְפָסֶק בַּהֲג"ה דְּבְדִיקוֹת שְׁחַרִית מְהֵנִי הֵינְנוּ דְּוִקָא שְׁחַרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוּ שְׁצָרִיכָה לְהַפְסִיק בְּטַהֲרָה אַבְּל לֹא בְּדִיקַתָּה בְּיָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן וְכַדְפְּרִישִׁית מִלְתָּא בְּטַעְמָא: וּמָה שְׁרַצָּה מַכ"ת לְאַתּוּנֵי רְאִיָּה מְחַכְמִים דְּמַתְנִיתִין דְּסְבִירָא לְהוּ דְּבְדִיקַת יוֹם שְׁנֵי לְנִדְתָּהּ מְהֵנִי לְטַבּוֹל בְּשַׁבִּיעֵי וּמְסַתְפָּרָא לִיָּה לַמַּכ"ת לְמִימַר דְּמִירֵי שְׁלָא הִיָּתָה בּוֹדְקַת אֲלָא לְשֵׁם נְקִיוֹת וְאֲפִילוּ הִכִּי מְהֵנִי הוּא הִדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּידֵן הֵנָּה מְצִינוּ לְשַׁנּוּי לָן וְלִמִּימַר דְּמִלְתָּא דְּחַכְמִים מְהֵנִי בְּדִיקַתָּה בְּשַׁנִּי לְנִדְתָּהּ מִירֵי אֵי בְּדָקָה מִתְחַלָּה עַל דַּעַת שְׁתָּהָא יְכוּלָּה לְטַבּוֹל עַל סְמוּךְ בְּדִיקָה זֹו אוֹתָהּ בְּדִיקָה מְהֵנִי מְשׁוּם שְׁבִנְדְאֵי בְּדָקָה שְׁפִיר אַבְּל בַּנ"ד שְׁלָא הִיָּתָה בּוֹדְקַת אֲלָא שְׁתָּהָא נְקִיָּה אוּ לְשׁוּם כְּוֹנָה אַחֲרַת לֹא מְהֵנִי בְּדִיקַתָּה דְּחִיּוּשֵׁינוֹ דִּילְמָא לֹא בְּדָקָה שְׁפִיר.

וכמו שפכתתי כבר במקטב אחד דבְּהִכִּי מִירֵי מִלְתָּא דְּחַכְמִים אֲלָא לְפִי שַׁמַּכ"ת פתב דְּנִרְאָה לוֹ דִּוּחַק לְפָרֵשׁ מַתְנִיתִין כִּי אֲמִינָא שְׁיִנּוּיָא דְּחִיקָא לֹא מְשַׁנֵּינָא לָךְ וְאֲפִילוּ הִכִּי לִיתָא לְהָא דְּרוּצָה מַכ"ת לומר דְּבְדִיקַתָּה כְּמָה יָמִים קוּדָם לְכֹן תְּהָא מְהֵנִי מְשׁוּם דְּכָבֵר אִיפְסָקָא הִלְכְתָּא מְפּוֹסְקִים הָאֲחֲרוּנִים דְּלֹא כְּחַכְמִים בְּתַרְאֵי דְּמַתְנִיתִין אֲלָא כַּמַּכ"ת דְּמַתְנִיתִין דְּהֵתָם דְּסְבִירֵי לְהוּ דְּוִקָא בְּדִיקַת שְׁחַרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוּ מְהֵנִי אִי עַל גַּב דְּלֹא הִפְרִישָׁה בְּטַהֲרָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת אַבְּל לֹא בְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן שְׁהִירֵי פתב הַרְשָׁב"א וז"ל בְּדָקָה עֲצָמָה שְׁחַרִית וּמְצָאָה טְהוּרָה הִירֵי זֹו בְּחִזְקַת טְהוּרָה רְאִתָּה יוֹם אֶחָד בְּלֵבד וּפְסָקָה בּוֹ בִּיּוֹם וּבְדָקָה עֲצָמָה וּמְצָאָה טְהוּרָה הִירֵי זֹו בְּחִזְקַת טְהוּרָה וְיֵשׁ מְחַמִּירִין בְּזָה וכו' עכ"ל.

הרי מוכח דְּהַרְשָׁב"א לֹא ס"ל כְּחַכְמִים בְּתַרְאֵי דְּמַתְנִיתִין דְּאִינְהוּ סְבִירֵי לְהוּ דְּוִקָא בְּדִיקַת שְׁנֵי לְנִדְתָּהּ מְהֵנִי אַבְּל לֹא בְּדִיקַת רֵאשׁוֹן לְנִדְתָּהּ מְשׁוּם דַּס"ל דִּיּוֹם רֵאשׁוֹן מְעִינָה פְּתוּחַ וְהוּא פָּסֶק אֲפִילוּ אֵי לֹא רְאִתָּה אֲלָא יוֹם אֶחָד לְבַד וּפְסָקָה בּוֹ בִּיּוֹם וּבְדָקָה אֵת עֲצָמָה וּמְצָאָה טְהוּרָה נְמִי מְהֵנִי דַּס"ל דְּלֹא הֵנִי חִזְקָה לְהִיּוֹת מְעִינָה פְּתוּחַ אֲפִילוּ בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן.

ולכא למימר דַּעְדִּיפָא מְחַכְמִים בְּתַרְאֵי סְבִירָא לִיָּה לְהַרְשָׁב"א דְּחַכְמִים בְּתַרְאֵי דְּמַתְנִיתִין לֹא ס"ל דְּמְהֵנִי בְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן אֲלָא דְּוִקָא מְשַׁנֵּי וְאִילָךְ אַבְּל לֹא בְּדִיקַת יוֹם רֵאשׁוֹן וְהוּא סְבִירָא לִיָּה אֲפִילוּ בְּדִיקַת יוֹם רֵאשׁוֹן נְמִי מְהֵנִי כְּרַבִּי אֲלִיבָא דְּרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הֵתָם בְּגִמְרָא דְּאִיתָא הֵתָם דָּף ס"ח עֲמוּד ב' שְׁאֵל רַבִּי לְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּדִיקַת שְׁחַרִית שֶׁל שַׁבִּיעֵי לְנִדְתָּהּ וכו' מָהוּ אֲמָרוּ לִיָּה טְהוּרָה שְׁשֵׁי חֲמִישֵׁי רַבִּיעֵי כו' וּמְסִיק הֵתָם דְּלַרְבִּי אֲפִילוּ בְּדִיקַת יוֹם רֵאשׁוֹן מְהֵנִי כִּיּוֹן דְּפָסִיק פָּסִיק וכו' וְדִילְמָא

ה'רשב"א פסיק פְּנוּתִיה וּלְכָף פְּתַב אֶפְּיָלוּ אִי לֹא רָאִתָּה אֲלֵא יוֹם אֶחָד וּפְסָקָה בּוּ בַּיּוֹם וּמִצְאָה טְהוּרָה הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה וְשָׁמָּא אֶפְּיָלוּ בְּדִיקַת יוֹם רִאשׁוֹן מְהֵי.

הָא לִיתָא דָּאָם פֶּן לֹא הָוָה לִיָּה לְמִינְקַט בְּדָקָה עֲצָמָה שְׁחָרִית וּמִצְאָה טְהוּרָה וְכוּ' הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה אֲלֵא הָוָה לְמִינְקַט בְּסִתְּמָם בְּדָקָה עֲצָמָה וּמִצְאָה טְהוּרָה וְכוּ' הָרִי הִיא בְּחֻזְקַת טְהוּרָה דְּהוּי רְבוּתָא טְפִי דְאֶפְּיָלוּ בְּדִיקַת כְּמָה יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן נָמִי מְהֵי וְלָמָּה נָקַט דְּוָקָא בְּדִיקַת שְׁחָרִית הִתִּינַח בְּמִלְתָּא דְרַבִּי שְׁשָׁאל לְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּשָׁאל תְּחַלְּהּ מִשְׁחָרִית שֶׁל יוֹם שְׁבִיעִי לְגַדְתָּה הֵיִינוּ מְשׁוּם לְאֶפּוֹקִי דְרַבִּי יְהוּדָה דְסָבִירָא לִיָּה אֶפְּיָלוּ בְּדִיקַת שְׁחָרִית שֶׁל יוֹם שְׁבִיעִי לֹא מְהֵי אֲלֵא בְּדִיקַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּוָקָא לְכָף שָׁאל עַל בְּדִיקַת שְׁחָרִית פְּשָׁרָא ר' שְׁאֲמַר לוֹ טְהוּרָה אֲבָדִיקַת שְׁחָרִי' חֲזַר וְשָׁאל עַל יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן לְאֶפּוֹקִי מִתְּנָא קָמָא דְסָבִירָא לִיָּה דְוָקָא שְׁחָרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם אֲבָל ה'רשב"א דָּאִתִּי לְפָסוּק הִילְכְתָּא וְדִינָא קָאֲמַר אִי הָוָה ס"ל פְּרַבִּי אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְאֶפְּיָלוּ בְּדוּקַת יוֹם רִאשׁוֹן מְהֵי לְטַבּוֹל בְּשְׁמִינֵי לָמָּה נָקַט שְׁבְּדִיקַת שְׁחָרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוֹ שְׁתַּפְּסוּק בְּטְהָרָה וְלֹא נָקַט סִתְּמָא שְׁבְּדִיקַת שְׁקוּדָם לְכֹן מְהֵי דְהוּי רְבוּתָא טְפִי אֲלֵא עַל פְּרָחָף דְהָרְשָׁב"א לֹא ס"ל בְּהָא פְּרַבִּי אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְמְהֵי בְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן אֶפְּיָלוּ בַּיּוֹם רִאשׁוֹן אֲלֵא ס"ל כַּת"ק דְּמִתְּנִיתָן דַּס"ל דְּוָקָא בְּדִיקַת שְׁחָרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוֹ שְׁתַּפְּסוּק בְּטְהָרָה הוּא דְמְהֵי אֶף עַל פִּי שְׁלֵא בְּדָקָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אֲבָל בְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן לֹא מְהֵי וּלְאֶפּוֹקִי מִחֻזְקָא בְּתַרְאֵי דְמִתְּנִיתָן דְסָבִירָא לְהוּ דְבְּדִיקַת שְׁנֵי לְגַדְתָּה מְהֵי וּמְכַל שְׁפֹן לְאֶפּוֹקִי מְרַבִּי אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי וְר"ש דַּס"ל אֶפְּיָלוּ בְּדִיקַת רִאשׁוֹן לְגַדְתָּה מְהֵי אֲלֵא שְׁבָהָא ס"ל פְּרַבִּי דְלֹא מִחֻזְקִינוּ לְמַעֲיִינָה פְּתוּחַ אֶפְּיָלוּ בַּיּוֹם רִאשׁוֹן לְגַדְתָּה וְלְכֹן פְּסַק אֶפְּיָלוּ אִי לֹא רָאִתָּה אֲלֵא יוֹם אֶחָד בְּלַבַּד וּפְסָקָה מְלַרְאוֹת וּבְדָקָה אֶת עֲצָמָה וּמִצְאָה טְהוּרָה וְכוּ' הָרִי הִיא בְּחֻזְקַת טְהוּרָה אֲבָל מְכַל מְקוּם דְּוָקָא בְּדִיקַת שְׁחָרִית שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוֹ הוּא דְמְהֵי אֶף עַל פִּי שְׁהוּא יוֹם רִאשׁוֹן דְּהֵיִינוּ שְׁלֵא רָאִתָּה אֲלֵא אוֹתוֹ יוֹם אֲבָל בְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן לֹא מְהֵי וְהֵיִינוּ מִטַּעַם דְּבְּדִיקַת שְׁחָרִית אוֹתוֹ יוֹם מִיְקָרִי עֲסוּקָה בְּאוֹתוֹ עֲנִין וְכַדְפִּירְשִׁתִּי מַה שְׁאִין פֶּן בְּבְּדִיקַת יָמִים שְׁקוּדָם לְכֹן: תוּ פְּתַב מַכ"ת בְּהֵיא עוֹבְדָא דָּאִתִּי לְקַמְיָה שָׁאל אֶת הָאִשָּׁה וְאָמְרָה שְׁבְּדָקָה תוּף ה' לְשִׁמוּשָׁה פְּדִי לִיכְנֹס לְבֵית הַכְּנֹסָת לְהַתְּפַלֵּל וְאִם פֶּן וְדַאי בְּדָקָה יָפָה פִּי כָּל מַה שְׁהַחֲזִיקוּ הַנְּשִׁים הֵם מְדַקְדְּקִין בּוּ וְיִהְיֵי אֲדַעֲתִיָּהוּ.

עכ"ל.

הָנָה אֲדַרְבָּא פִּינּוֹן דְּהָכִי הוּא שְׁהָאִשָּׁה אוֹמְרַת שְׁלֵא בְּדָקָה אֲלֵא פְּדִי לִיכְנֹס לְבֵית הַכְּנֹסָת לְהַתְּפַלֵּל וְדַאי דְלֹא בְּדָקָה שְׁפִיר דְלֹא הִיָּתָה צְרִיכָה לְבְּדוּקָא אֲלֵא פְּדִי שְׁתְּהָא נְקִיָּה בְּבֵית הַחֲזִיצוֹן וְלֹא בְּחוּרִין וּבְסַדְקִין דְלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם פּוֹסַק שְׁמַחְמִיר בְּנָשִׁים שְׁרוּצִים לִיכְנֹס לְבֵית הַכְּנֹסָת שְׁצָרִיכָה לְבְּדוּקָא בְּחוּרִין וּבְסַדְקִין: וְאֶת אֲשֶׁר פְּתַבְתָּ וְז"ל פִּי כָּל מַה שְׁהַחֲזִיקוּ הַנְּשִׁים הֵם מְדַקְדְּקִין בּוּ וְיִהְיֵי אֲדַעֲתִיָּהוּ עכ"ל.

אֶפְּיָלוּ אִי יְהִבִּינָא לִיָּה לְמַכ"ת הָאִי מִיְלְתָא דְמִסְתַּבֵּר לְמִימַר כְּף בְּנָשִׁים כְּמוֹ בְּכוֹתִים פְּרָק קָמָא דְחֻזְלִין לְמֵאֵן דָּאִית לִיָּה מְכַל מְקוּם לֹא בָּא הֵתָם אֲלֵא לומ' שְׁמַדְקְדְּקִין יוֹתַר פְּדִי לְעֲשׂוֹת פְּדִין אֲבָל לֹא פְּדִי לְעֲשׂוֹת יוֹתַר מִן הַדִּין וְאִם פֶּן פִּינּוֹן דְלֹא מְצִינוּ הָךְ חוּמְרָא בְּשׁוּם פּוֹסַק שְׁצָרִיכִים הַנְּשִׁים לְבְּדוּקָא בְּחוּרִין וּבְסַדְקִין פְּדִי לִילָף לְבֵית הַכְּנֹסָת לְהַתְּפַלֵּל אֲמַאי

גימא שְהִיְתָה בּוֹדֵקַת בְּחוּרֵינּוּ וּבִסְדָּקֵינּוּ אַע"ג דְּהַנְּשִׂים מְדַקְדְּקִין הַרְבֵּה מְכַל מְקוּם אֵין מְדַקְדְּקִין אֱלָא לַעֲשׂוֹת כַּדִּין לְכַד וּדְאֵי וּפְשׁוּט הוּא דְהַד בְּדִיקָה לֹא מְהַנִּי: וְאֲשֶׁר הַקִּשָּׁה מִכ"ת עַל הָרְאִיָּה שֶׁהִבְאִתִּי מִמְרָדְכִי וּמֵהַג"ה מִיְמֵינוּ מִשְׁוֹמֵן שֶׁהוֹתֵף לְפָנַי הַפֶּסֶח וְכו' וְכַתְּבַת וּנ"ל וְלַע"ד הַקְּלוּשָׁה נִרְאָה אֵין הַנְּדוֹן דּוֹמָה לְרְאִיָּה כִּי הֵתָם לֹא נִתְפַּנּוּן כָּלֵל לְשׁוּם דְּבַר וּלְכַד אֲמַרִּינוּ מִקְּלָתָא דְלֹא רְמִיָּא וְכו' אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׂבִדְקָא עֲצָמָה מִתְחַלָּה לְשׁוּם כְּוֹנָה מְנַלְן לְמִימַר בְּכִי הָאֵי גּוֹנוֹנָא מִקְּלָתָא דְלֹא רְמִיָּא וְכו' עַד וְהוּא חִילּוּק נִכּוֹן לַפְעַנ"ד עַכ"ל: וְלֵן לֹא סְבִירָא הָאֵי חִילּוּק דְאַטוּ בְּשִׁבִיל שְׁהִתְכּוּ בְּמַחְבַּת וְלֹא הִיָּה צְרִיף שְׁתִּהְיָה הַמַּחְבַּת בֵּת יוֹמָא וְלֹא הִיָּה מִתְפַּנּוּן לְשׁוּם דְּבַר לֹא מְהִימְנִין לִיהַ שְׁהִיְתָה בֵּת יוֹמָא הָא בְּוֹדְאֵי לִיתָא אֱלָא הָאָמַת הוּא דְמְהִימְנִין לִיהַ שְׂבִדְכְּרִיו כֵּן הוּא אֱלָא שְׂאֵנוּ חוֹשְׁשִׁין אַעפ"י שְׁהָאָמַת הוּא כְּדְבְּרֵי שְׁלֹא הִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ בְּמַחְבַּת וְהִיְתָא מְנוּחַת בְּחִדְרָא מִיְנוּחַד בְּפָנַי עֲצָמָה מְכַל מְקוּם חוֹשְׁשִׁין כִּינּוּן דְלֹא הִיָּה צְרִיף שְׁתִּהְיָה לֹאוּ בֵּת יוֹמָא אֲפֹשֶׁר שְׁהִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ שׁוּם אָדָם בְּמַחְבַּת שְׁלֹא מְדַעְתּוּ אוּ אֲפִילוּ הוּא עֲצָמוּ הִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהּ לְפִי תְּוֹמוּ וְלֹא שֵׁם עַל לְבוּ לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה וְלַחְקוֹר הַטִּיב וּלְהַשִּׁים עַל לְבוּ דְמִקְּלָתָא דְלֹא רְמִיָּא עֲלֵיהַ וְכו'.

משא"כ אי הָנָה מְהַתֵּף הַשְׁוֹמֵן לְשֵׁם פֶּסֶח הִיָּה רְמִיָּא עֲלֵיהַ לְחַקוֹר עַל זֶה וּלְהַשִּׁים עַל לְבוּ אֵי לֹא נְשַׁתְּמֵשׁ בְּמַחְבַּת לְכַד לֹא מְהַנִּיָּא הָא דְאַמַר בְּרִיא לִי שְׁלֹא הִיְתָה בֵּת יוֹמָא וְכִינּוּן דְהִכִּי אֲמַרִּינוּ הֵתָם הוּא הַדִּין נְמִי בַנ"ד בְּאֲשֶׁר שְׂבִדְקָה עֲצָמָה וְכו' הָנָה דְכּוֹנְתִיָּה כִּינּוּן שְׁהִיָּא לֹא הִיְתָה צְרִיכָה לְבַדּוֹן בְּחוּרֵינּוּ וּבִסְדָּקֵינּוּ כִּינּוּן שְׁלֹא בְּדָקָה אֱלָא לְנִקְיִוִת בְּעֵלְמָא וְלֹא הָנָה רְמִיָּא עֲלֵיהַ לְמִיבְדַק כֶּף וְלֹא הִיְתָה צְרִיכָה אֱלָא לְמִיבְדַק בְּבֵית הַחִיצוֹן אֲמַרִּינוּ מִקְּלָתָא דְלֹא רְמִיָּא עֲלֵיהַ לֹאוּ אַדְעָתָה וְאֲפִילוּ אֵי אֲמַרָה הַשְׁתָּא דְהִיְתָה בּוֹדֵקַת בְּחוּרֵינּוּ וּבִסְדָּקֵינּוּ לֹא מְהַנִּי דְחוֹשְׁשִׁין דִּילְמָא לֹאוּ אַדְעָתָה וְסְבוּרָה הִיְתָה שְׂבִדְקַת בְּחוּרֵינּוּ וּסְדָקֵינּוּ וְלֹא דְקָדְקָה בְּכַד כִּינּוּן דְלֹא הִיְתָה צְרִיכָה וְאִם כֵּן מַה חִילּוּק יֵשׁ בֵּין מַחְבַּת לְהַד בְּדִיקָה דְכָשֵׁם שְׁהֵתָם לֹאוּ הִיָּה צְרִיף שְׁתִּהְיָה לֹאוּ בֵּת יוֹמָא הוּא הַדִּין הַכָּא לֹא הִיְתָה צְרִיכָה לְבַדִּיקַת חוּרֵינּוּ וּסְדָקֵינּוּ וּמֵאֵי נִפְקָא לָן מְזָה שְׁהִיְתָה צְרִיכָה בְּדִיקָה כִּינּוּן דְלֹא הִיְתָה צְרִיכָה בְּדִיקַת חוּרֵינּוּ וּסְדָקֵינּוּ וְאֲמַרִּי כִּינּוּן דְלֹא רְמִיָּא עֲלֵיהַ לֹאוּ אַדְעָתָה כְּמוֹ בְּמַחְבַּת: שְׂאֵלָה ס"ו שְׁמֵן שְׁשׁוֹן.

פְּרַח שׁוֹשׁוֹן. קַנְקַן חֲדָשׁ מְלֹא יֵשׁוּן.

אַהוּבֵי יְדִידֵי. וְחַתְּנֵי.

הַאֲלוּף הַתּוֹרָנִי. הַמְּוִפְלֵא נ"י פ"ה ע"ה ר"ג מוהר"ר גְּרִשׁוֹן.

הַאֲל הַאֲחֵרוֹן וְהַרְאֵשׁוֹן יִנְצְרָהוּ כְּאִישׁוֹן: כ"י מִכ"ת הַגִּיעַנִי וְהֵם דְּבָרִים מְעַטִּים מִחֲזִיקִים הַרְבֵּה שְׂבַקְהֵלְתוּ אֲשֶׁר שֵׁם מְשַׁכְּן כְּבוֹדוֹ רְגִילִים נְשִׁים לְטַבּוֹל בּוֹ בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל וְתוֹלִים בּוֹקֵי סְרִיקָא בִּי שְׁכֵן הַתְּרִתִּי לְהֵם בְּהִיּוֹתִי שֵׁם לְהֵם לְמוֹרָה לֹא תְהֵא כְּזֹאת בִּישְׂרָאֵל דְּמִקְרָא מְלֹא דְבַר הַכְּתוּב שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָהּ וְאֵין נִדָּה טוֹבְלַת אֲפִילוּ מְדְאוּרֵיָּתָא אֱלָא עַד לַיִל שְׁמִינֵי אֱלָא שְׁנַשִּׁי דִּידָן הָאֵינְדָּא סְפַק זְבוֹת נִיגְהוּ וְרֵאוּיִים לְטַבּוֹל מְדְאוּרֵיָּתָא בְּיוֹם ז' דְּמַמָּה נִפְשָׁף עֲלֵתָה לְהֵם הַטְּבִילָה שְׂאֵם הִיא זְבָה הַרִי כַּדִּין טְבִילָה: וְאִם הוּא נִדָּה הַרִי הוּא לְהַ יוֹם שְׁמִינֵי אוּ תְשִׁיעֵי אוּ יוֹתֵר שְׁמִדִּין תּוֹרָה לֹא הִיְתָה צְרִיכָה אֱלָא ז' יָמִים אֲפִילָּא טְמֵאִים וְהִיא סְפָרָה לְהַ ז' יָמִים טְהוּרִים מְלַבֵּד הַטְּמֵאִים אֲבָל מְכַל מְקוּם חֲכָמִים אֲסְרוּהָ לְטַבּוֹל בְּיוֹם ז' וּבְקוֹשֵׁי הַתִּירוּ לְטַבּוֹל בְּיוֹם בְּמִקּוּם שְׁשִׁשׁ חֲשֵׁשׁ סְכָנָה וְדוּקָא בְּשְׁמִינֵי אֲבָל בְּשַׁבְעֵי לִיכָּא הִיְתָר כָּלֵל אֱלָא שְׁהַרְשָׁב"א הוֹרָה לְהַקֵּל בְּדִיעֵבַד בְּעֵבְרָה וְטְבִילָה בְּיוֹם שְׁבַעֵי אֲבָל

לכתחלה ליכא מאן דשרי וכל זה מבואר הוא בטור י"ד סימן קצ"ז והרב ב"י מביא דוכתין טובא מהתלמוד בענין זה.

יעינין שם: ועל כל אותן שהגידו כה משמי ראויים הנה לנזיפה וכבר פתב הרשב"א הביאו מהרש"ל בספרו בחולין פרק אלו טרפות סימן נ"ה שאין להאמין לאומרים שיש מנהג להקל בשום דבר וכו' והסכים על ידו מהרש"ל וכתב ונ"ל פי כה הרגל לשונם להקל ואומרים שכה הוא וחסלילה להאמין ולהקל מה שהוא נגד רבותינו ו"ל עכ"ל ובאמת לא ראיתי נשים מקולין כלל בימות החול: רק פשחל ליל טבילתן בליל שבת נוהגין להקל בימות הקיץ למהר טבילתן בעוד היום גדול והיינו משום דבנות ישראל צנועות הן ומסתירין ליל טבילתן שלא ירגישו בהן בני אדם פהובא בש"ע סוף סימן קל"ח בהג"ה ובקיץ שממחרין לבא לשבת וסועדין סעודת שבת לפעמים קודם לילה שעות נשמים או לכל הפחות אחת ואיכא הרגשה לבני הבית אם אין האשה בביתה.

ומכל שכן פשיש עמהם עוד דיורים אחרים חוץ מבני ביתה הם מתביישים וממחרין לטבול בעוד היום גדול למהר ביאתן לביתם קודם הסעודה כדי שלא ירגישו בהן פאלה ראיתי נוהגים וראוי לכתל מנהג זה מהם.

וכשהייתי בק"ק קרעמזי"ר למורה להם שהנה בית הטבילה בחצר שהייתי דר בבית שלפני החצר הייתי סוגר לפנייהם החצר עד הלילה ופה ק"ק ניקלשפורג אני משגיח טובא שלא יהיו מקילים בזה ותמיד אני מזהיר לנשים שעל בית הטבילה שלא יהיו טובלים לנשים אלא עד הלילה ממש בין בחול ובין בשבת: ובספר באר שבע בתשובותיו בסופו דף קט"ז מצאתי שנשאל על זה שנוהגים הנשים לטבול בליל שבת בעוד היום גדול ונותנים טעם שאינם רוצים לחלל את השבת בטבילתן והשיב שעושים שלא כדין אבל לי נראה דמנהג שטות זה נהגו בעצמה צניעות ובין כה ובין כה מנהג גרוע הוא ודבר פשוט הוא דאיסור גמור הוא וראוי שמכ"ת יהא מזהיר הנשים שעל בית הטבילה שלא יהיו מקולין בזה אפילו בשבת ומכל שכן בחול: ואי ניקח ליה למכ"ת יוכל לצוות על השמש שיהא מכריז ויקרא בקול גדול ביום השבת שיהיו נזהרים בכך.

וכי הגידו שקר בשמי שהתרתם להם ח"ו איסור גמור וכדאי מילת' לא לימרו משמי להתיר דבר האסור ח"ו: שאלה ס"ז אתא לקדמאי חד צורבא מרבנן. הודו כזית רענן וצועק ובוכה ואמר אוי לי על אשתי ואוי לי על אחרת.

גזירה עליו נגזרת. פי הנה נשא אשה הוגנת בת הגונים בדעת שלקמה בתטובים איש ישר.

ומשופע בעושר. ושהה עמה ימים ושנים והוליד ממנה זרע פשר בן משפיל ועתה הוא כבן ח"י שנים וזה כמו שש שנים פגע בו מדת הדין ונשתגעת ואין להרהר אחר מדותיו ית'.

וגלגל עמה זה יותר כמו שש שנים והוציא עליה ממון רב כדי לרפאותה וחקר ודרש על כל צד וצידי צדדים למצוא לה עזר ותרופה ואין מרפא ואין דעתו סובלת יותר לדור עמה בכפיפה אחת וצועק במר נפשו האם יש למצוא לו התרה לישא אחרת על אשתו הנה את קול דבריו שמעתי.

ואת מאמר תייתי לי דכי אתא לקדמאי צורבא מדרבנן וכו' זכרתי ועל כל הצדדים להיתר
דרבנתי וחקרתי ולאל יתברך את תקנותי שמתתי. פי בדרך אמת הנחני ולאמת פנונתתי:
והנה בעיקר דין אשה שנשתמגעת בכר נתפשטה הוראה זו להתיר במאה רבנים משלשה
מלכיות כשיראו טעם מבונר רק שצריך שישלש סד כתובתה ותוספתא ליד ב"ד קודם
שייתירו לו לישא אחרת פי כן פתב הפלבו וכן עשו חכמי דורנו בשנת תב"ל בהיותי
בק"ק קראקא והתירו לאחד מגליל קראקא לישא אחרת ואנכי עפר ואפר נעשיתי סניף
להם למלאות המספר והיתר זה מהני לכולי: עלמא אפילו לדברי מהררש"ל בתשובותיו
סימן ס"ה שהחמיר שלא להתיר חרם ר"ג מ"ה בנשתטית לענין גירושין בע"כ אפילו
בעיתי חלומה היינו דוקא לגרש בעל פרוחה החמיר אבל לישא אחרת בלא גירושין לא
מצינו שהחמיר והיינו טעמא דלגרש בעל פרוחה אפילו כשהיא חלומה איפא למ"ד
דמדינא אסור כדאימא בירושלמי הביאו התוספות בפרק חרש דף קי"ג וכן באשר"י
פרק חרש דלמ"ד נשטית לא יוציא וטעמא מפני גריא עיתים חלומה אסור וכו' יענין
שם לכו פאן דפליגי בזה יש להחמיר להוציא נפשיה מפלוגתא אבל לישא אחרת בלא
גירושין אין שום איסור אלא חומר החרם דר"ג מ"ה חל עליה ובכי האי גונא דנשתטית
סבירא להו להרבה מהאחרונים דשרי לישא אחרת דבכי האי גונא לא החרים ר"ג אלא
שהמנהג אינו פן להתיר לישא אחרת בלא מאה רבנים אלא המנהג הוא אפילו בנשתטית
שלא להתיר אלא במאה רבנים משלשה מלכיות משלשה קהלות כמו שכתב הפל בו:
ולפי זה העלה האי צורבא מרבנן בעל אשה זאת שנשתמגעת לא הנה צריך יותר אלא
להשלש סד כתובתה ותוספתא ביד ב"ד ואז הוו יכולין מאה רבנין להתיר לו לישא
אחרת.

אבל לפי שכתובתה היא מרובה ואין ידו משגת להשלש אפילו חצי סד כתובתה צ"ע
היאך יש לו להתיר פיון דכלבו פתב שאין להתיר אפי' כשיראו טעם מבונר אלא
כשישלש סד כתובתה ובעל אשה זאת אין ידו משגת: אע"ג דהרא"ש והריב"ש פתבו
בתשובה ונהביאם הרב בהג"ה ש"ע א"ה סימן קי"ט היכא דיכול לגרשה ואין לו לשלם
הכתובה אינו יכול לעכב הגירושין אלא תתגרש וישאר הכתובה חוב עליו ואם פן הכא
נמי נימא הכי פיון שאין לו לשלם הכתובה תשאר הכתובה חוב עליו.

לא דמי דהתם שאני פיון שיכול לגרשה מצד הדין אלא שאין לו לשלם אינה יכולה לעכב
בשביל פרעון הכתובה אלא תשאר חייב עליו דהכי פתבו בהדיא בתשובה. אבל פאן אין
גירושין פלל אלא שרוצה לישא אחרת וחל עליה חרם דר"ג ולא נמצא היתר אלא בגונא
דכתב הפלבו שצריך להשלש סד כתובתה ליד ב"ד אם פן היא נכניס ראשינו להתיר
אפילו כשלא ישלש דילמא כה הנה מקובל הפלבו שמתחלה נעשה חרם על אופן זה
שלא להתיר אפי' כשיראו טעם מבונר אם לא שישלש סד כתובתה ותוספתא: אמנם
נראה בהיות פי צער האיש הוא מרובה ואין ידו משגת יש למצוא לו היתר לפע"ד בדרך
זה שבנה המשפיל שהוא גדול בשנים בצירוף שאר קרוביה ומפרו כתובתה ותוספתא
בטובת הנאה לבעלה על פי בית דין בכח ב"ד יפה בסד ממון שיהא נר' להם ברור שתוכל
להתפרנס מן הרווחים והיינו שאר וחסות וכל צרכיה והקרו ישאר קנים לבנה אחריה
אפילו אם תמות היא בחיי בעלה ואז יוכלו אחר כה מאה רבנים משלשה מלכיות להתיר
לו לישא אחרת ולא יהיה בטול לחרם ר"ג שהרי תו אין לה עליו חיוב כתובה שפבר

מכרה לו הפתופה בטובת הנאה: וענינו זה שאמרנו למפור פתופתה לבעלה בטובת הנאה נראה דשרי למיעבד פה אף על גב דמפסדינו לה הרבה פינו דאין הפסד ודאי אלא ספק הפסד ולא חדא ספיקא אלא כמה ספיקות חדא דילמא תמות היא קונדם דמיתה שכיחא טפי בנשים מבאנשים דהכי פתבו התוספות בשם הירושלמי בפירק נערה דף כ"ב בד"ה רצה אינו פודה וכו' וז"ל לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים וכו' עכ"ל ואם פן אם תמות היא קונדם אין פאן הפסד פלום ואם תמצא לומר בעלה ימות קונדם דילמא לא תוכל לגבות פתופתה שרי אם תשאר פה פאשר היא עתה לא תוכל לגבות דכיון שנשתטת אינה יכולה ליטבע וכל זמן שאינה נשבעת אינה יכולה לגבות פי כן פתב הרב בהג"ה ש"ע א"ה סימן צ"ו יעניין שם הן אמת שיש גמגום בפסק זה שפתב הרב בהג"ה דאשה שנשתטת אינה יכולה לגבות פינון שאינה יכולה ליטבע פי הנה ז"ל הג"ה אשה שנשתטת ונתאלמנה אין יורשיה נוטלין פתופתה הואיל ואינה יכולה ליטבע עכ"ל וזה נראה תמוה אם היא נשטת בחיי בעלה ואחר פה נתאלמנה למה נחוש לצררי היאך תפוש צררי לנישטת והרבה מצינו פינוצא בזה דלא חיישינו לצררי פגון שמת פתאום כמו שפתב הרא"ש בתשובה דעיקר חששא דצררי הוא בשעת מיתה.

ומקור דין זה שהעתיק הרב בהג"ה הוא תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסוף סימן צ"ו מטור א"ה. ומי שמעיין התם יראה ויבין דהתם איירי באלמנה שנשטת אחר שנאלמנה וכשמת בעלה היתה פקחת התם הוא דחיישינו לצררי וצריכה ליטבע.

וכיון שנשטת אחר פה ואינה יכולה ליטבע אינה יכולה לגבות אבל לא בנישטת בחיי בעלה פי הנה ז"ל התשובה שהביא הרב ב"י בסוף סימן צ"ו. פתב הרשב"א בתשובה על אלמנה שיוצאת מדעתה ויורשיה תובעים פתופתה מיורשי בעלה וכו' הדין עם יורשי הבעל וכו'.

הרי פשט משמעות הלשון הוא אלמנה שיוצאת מדעתה אחר שהיתה אלמנה יצאת מדעתה ונכון הוא להגיה שפן צריף להיות אשה שנאלמנה ונשטת אין יורשיה נוטלין פתופתה וכו' ויהי מה פנדון שלפנינו כמה ספיקות איכא אם תגבה פתופתה ואפילו לחסרון שאר וכסותה בחטי בעלה יש לחוש מפני דעניות שכיח כמו שפתב הרב בהג"ה ש"ע י"ב סימן רכ"ח סעיף י"ב: ובפרט בזמנינו שהעתיים משתנים והמחיות מתמעטים שיש לחוש לכך.

וראיה לזה מהא דכתבו התוספות ריש פרק האיש מקדש הביא דברייהם הרב בהג"ה ש"ע א"ה סימן ל"ז דאף על גב דמצוה לאדם שלא יקדש את בתו כשהיא קטנה מפל מקום בזמן הזה שאנו בגלות ואין לנו תמיד סיפוק כדי צרכי גדוניה נהגין לקדש את פנותינו הקטנים ע"כ הרי התירו לעבור על המצוה אפילו בקום ועשה מטעם זה דיש לחוש לגולדות.

וכל שפן עתה שיש לחוש לזה ובפרט פינון שאין יד הבעל משגת ופרנסת ומזונות אשה זו שנשתטת הם יותר משל שאר נשים ודאי דאיכא למיחש לה שלא יוכל לפרנסה. ועוד אפילו אי היתה יד הבעל משגת כדי לפרנסה ברנוחה אפי' הכי שפיר דמי למיזבן פתופתה בטובת הנאה אם תהיה היא על ידי פן בטוחה להתפרנס מן הרנוחים ונהגין יהא קיים משום דאיכא פלוגתא בין הפוסקים באשה שנשתטת אי בעלה חייב במזונותיה הרמב"ם סבירא ליה דאינו חייב והרמ"ה והראב"ד משמע דסבירא להו דחייב וטור אייתי להו

בא"ה סימן קי"ט ואיכא למיחש לשמא יאמר הבעל קים לי למ"ד דאינו חייב לזונה משלו
אלא משל פתובתה.

ובספיקא דדינאס"ל דלא מפקינו מיד המוןחזק אפילו לאותן פוסקים דפליגי בתפיסה אי
מהני בספיקא דדינא אכל לענגו להוציא מיד המוןחזק מודים דאין מוציאין פהובא בהג"ה
ש"ע מטור ח"מ סימן כ"ה ויש לחוש דילמא תצטרף כל פה עד שתכלה קרנה כל סף
הפתובה ותמות אחר פה ברעב אף על גב דמהרמ"א בסימן קי"ט הכריע בהג"ה כמ"ד
דחייב לזונה משלו מכל מקום פינו דלא מצינו ראיה בדבריו אפשר שיכול הבעל לומר
קים לי פאיך פינו דאפי' הטור לא הכריע כמאן סבירא לן והב"י פסק כמ"ד דאינו חייב
לזונה ולפרנסה משלו אלא משלה אלא שמהרמ"א רמי דברי ב"י אהדדי דבש"ע סי' ע"ט
פסק כמ"ד דחייב לזונה ובסימן קי"ט פסק איפכא כמ"ד דאינו חייב לזונה והכריע הוא
כמ"ד חייב לזונה אכל מכל מקום מדברי ב"י משמע שהכריע הוא כמ"ד דאינו חייב
דמסתברא לומר דהתם בסי' ע"ט פשהעתיק דברי הרשב"א דמיתי בספר ב"י שלו
דסבירא ליה דאשה שגשתטית שחייב לזונה אז לא אסיק אדעתיה דאיכא מאן דפליג אנה
ואשתמט מיניה פלוגתיהו דרבנותא דמיתי הטור בסימן קי"ט דאפשר דלא אסיק
אדעתיה ואשתמט מיניה: אבל התם בסימן קי"ט דהתם מיתי הטור פלוגתיהו דרבנותא
בזה וראה ונדע הרב ב"י דפליגי בזה ואפילו הכי הכריע הוא כמ"ד דאין הבעל חייב
לזונה ודאי דהכי סבירא ליה ותפס דעת זו לעיקר דלא כמהרמ"א בהג"ה ואם פן דילמא
יאמר הבעל קים לי פהנה דסבירא להו דאין הבעל חייב לזונה משלו אלא משל פתובתה
ואם פן לכשתכלה קרנה תמות ברעב לכך במקום חששא פהאי ודאי דשפיר דמי למיזבן
פתובתה בטובת הנאה: ואף על גב דאם תמפור הפתובה בטובת הנאה ישקלו הב"ד
ויקרוביה כל אלו הספיקות ותמפור בזול מפני זה ואם פן לית לה רנוחה בכך מכל מקום
פנון שאמרנו שעל כל פנים יתן בעד הפתובה כל פה פדי שתוכל להתפרנס מן הרנוחים
הרי טובה גדולה יש לה בזה כי מוטב לה לתפוס הנדאי ולהשיג מקצת מן פתובתה תכף
ומיד ותהיה בטוחה על די מחסורה אשר יחסר לה כל ימי חייה וגם ישאר הקרן ליורשי'
יוצאי חלציה אחרי אפי' אם תמות היא קודם ממה שתהיה סומכת על הספק שתגבה
פתובתה שימות הוא קודם ויניח ממון רב כי זה פשוט וברור הוא שמניחין הספק ותופסין
הנדאי: וראה לנה מתשובת הרשב"א סימן אלף ט"ו והרב בהג"ה ש"ע סימן ק"י בח"מ
הביא פיוצא בזה בשם תשובת ר"ן אלא שבתשובת הרשב"א מבואר יותר וז"ל
אפטרופוס שמכר קרקע של יתומים פדי לפרוע חובותיהם כי נתפטר עם בעלי חובות
שנתפייס וכשגדלו היתומים רוצים לבטל המקח מטעם דאין גפרעין מנכסי יתומים אלא
אם פן ריבית אוכלת בהן.

והלה משיב דהועיל להם הרבה שהרי נתפטר בפחות ועכשיו היו צריכים לפרוע הפל
תשובה הדין עם הלוקח שהרי רשאים אפטרופסים למפור בשטר שיש בו ריבית וכן
לאשה בכתובתה משום דמפסדה והאי טעמא מהני לכל רינוח שיש ליתומים שהמוכרים
אומרים מוטב שנמפור עכשיו ולא נחוש לספיקא דצרי ושובר ומניחין הספק ותופסין
הנדאי הילקף אף בזו פן עכ"ל הרי כתב בהדאי שמוטב לתפוס הנדאי במועט ממה שיש
לסמוך על הרבה מספק וכינון דהכי הוא ביתומים הוא הדין נמי בשוטה דדין אחד להם
דכשם שמעמידין אפטרופוס לקטנים כמו כן מעמידין לשוטים.

לְכֹהֵן יֵשׁ לַב"ד לְנוֹתֵר מִן פְּתוּבְתָהּ שֶׁהִיא סֶפֶק פְּדֵי שְׁתוּכֵל לְהַשִּׁיג עִתָּה בְּנֹדָאֵי מִקְצַת פְּתוּבְתָהּ כִּי זֶה תוֹעֵלַת גְּדוּלָּה לָהּ שֶׁתְּהִיָּה בְּטוּחָה עַל כָּל מַחְסוּרָה אֲשֶׁר יִחְסַר לָהּ. וְכֵה"ג מְצִינּוּ בְּפֶרֶק חֲרֵשׁ דָּף קי"ג ע"א בְּהֵהוּא חֲרֵשׁ דִּהְוָה בְּשִׁיבְבוּתֶיהָ דְרַב מִלְפִּיּוֹ אֲנֻסְבִּיָּה אִיתְתָּא וְכַתֵּב לָהּ אַרְבַּע מְאוֹת זוּזֵי מְנֻכְסִיָּה אָמַר רַבָּא מֵאֵן חֲפִים פְּרַב מִלְפִּיּוֹ דְגַבְרָא רַבָּא הוּא קְסָבֵר אֵלּוּ נָשָׂא שְׁפָחָה לְשִׁמְשׁוֹ מִי לֹא זְבַנְיָנָן לִיהָ כָּל שְׁכָן הֵכָא דְאִיפָּא תְרַתֵּי וְכוּ' הָרִי דְשִׁפִּיר דְמִי לְמִיעֶבֶד פֶּה לְאִפְסוּדִיָּה הֵיכָא דְנִרְאָה לְהוּ תוֹעֵלַת לְבֵית דִּין דִּהְוָה תוֹעֵלַת דִּינִיָּה הוּא הָדִין נְמִי פָּאן: וְעוֹד נִרְאָה לְהִבְיָא רְאִיָּה דִּיכּוּלִּין ב"ד וְקִרוּבִיָּה לְמִיעֶבֶד פֶּה אָף עַל גַּב דְּאִית לָהּ פְּסִידָא מְהָא דְפֶסֶק מֵהֵרָא"י בְּפֶסְקֵי סִי' קס"ב הִבְיָא הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע ח"מ סִימָן י"ב דְמִנְתֵּר לַב"ד לְנוֹתֵר מִמּוֹן הִיתוּמִים חוּץ מִן הָדִין פְּדֵי לְהַשְׁקִיטֵם מְמַרְיבוֹת וְרְאִינָתוֹ מְפָרֵק פִּיצַד הֶרְגֵּל דָּף כ"א הֵהוּא גַבְרָא דְבָנָה אִפְדָּנָא וְכוּ' אָמַר לִיהָ זֵיל פִּינִיסְנָהוּ לִיתְמִי וְלֹא אֲשַׁגַּח אֲגָבָה רַב נַחְמָן לְאִפְדָּנָא מִינִיָּה וְכוּ' מִשְׁמַע מְהֵתָם דְמַתְחֵלָה אָמַר שְׁיִתְפִּיִסּוּ בְּפָחוֹת מִמָּה שְׁפֶסֶק אַחַר פֶּה כְּשִׁפְסִירַב וְהִינּוּ מִשׁוּם לְהַשְׁקִיט הָרִיב יַעֲוִינָן שָׁם כִּי כֵן פְּתַב בְּפֶסְקֵי וְכָל זֶה הוּא דְלֹא כְמוֹ שְׁפַתְב מְהֵרָ"ם טִיקֻטִין שְׁבַגְלִיּוֹן הָאֲלֶפְסִי דְפוֹס קִרְאָא דְלִדִּינִיָּה לֹא גָבָה רַב נַחְמָן לְבִסּוּף מִינִיָּה אֶלָּא כְמוֹ שְׁאָמַר מַתְחֵלָה שְׁיִפְיִיס לִיתוּמִים וְכַתֵּב שְׁכָן הוּא בִּאֲשֶׁר"י וְלִי לֹא מִשְׁמַע פֶּן מֵאֲשֶׁר"י אֶלָּא כְּדָבְרֵי פֶסְקֵי מֵהֵרָא"י מִשְׁמַע הֵתָם שְׁמַתְחֵלָה אָמַר שְׁיִפְיִיס לִיתוּמִים בְּפָחוֹת מִמָּה שְׁנִתְחַיִּיבוּ לְבִסּוּף וְהִינּוּ מִשׁוּם פְּדֵי לְהַשְׁקִיטֵם מְרִיב רְצָה לְנוֹתֵר הֵכִי נְמִי בְּנִדּוֹן זֶה רִשְׁאִים ב"ד לְנוֹתֵר מִמּוֹן הָאֲשֶׁהּ הַזֹּאת פְּדֵי לְהַשְׁקִיט הָרִיב דְאִין לָהּ רִיב גְּדוּלָּה מְזָה פְּדִיאִתָּא ר"פ חֲרֵשׁ שׁוּטָה וְשׁוּטָה דְלֹא קִיָּמָא תְּקַנְתָּא דְרַבְּנָן וְכוּ' לֹא תְקִינּוּ רַבְּנָן נִישׁוּאִין פִּירֵשׁ רִש"י שׁוּטָה אֶפְיֵלוּ בְּפִקְחַת לְשׁוּטָה וְשׁוּטָה לְפִקְחַת אִין שְׁלוּם בִּינֵיהֶם וְכוּ' לְכֹה נִרְאָה נְכוּן דִּישׁ לַב"ד לְנוֹתֵר מִמּוֹן שְׁלָה לְמִפּוֹר פְּתוּבְתָהּ בְּטוּבַת הַנָּאָה שְׁתֵּהָא יוֹשְׁבַת בְּשְׁלוּם וְאִז כְּשֵׁלֵא יִהְיֶה עָלֶיּוּ חוּב פְּתוּבְתָהּ יְכוּלִין מְאָה רַבָּנִים מְשִׁלְשָׁה מְלַכְיוֹת לְהַתִּיר לוֹ לִישָׂא אַחֲרֵת וְאִין זֶה בִּיטוּל כָּלֵל לְחֲרָם ר"ג מ"ה הֵן אֲמַת וּפְשׁוּט הוּא אִם יָד הַבְּעַל מְשַׁגֵּת אִין לְבֵית דִּין לְנוֹתֵר וְצָרִיף לְהַשְׁלִישׁ סוֹף פְּתוּבְתָהּ כִּינּוּן דְלִית לָהּ פְּסִידָא כְּשֶׁתְּהִיָּה יוֹשְׁבַת תַּחְתִּיו וְאִין לְזוּז מִמָּה שְׁפַתְב הַפְּלִבוּ שְׁאִין לְהַתִּיר אֶלָּא כְּשִׁישְׁלִישׁ סוֹף פְּתוּבְתָהּ וְתוֹסְפוֹת שְׁלָה אֶבֶל הֵיכָא שְׁאִין יָד הַבְּעַל מְשַׁגֵּת וְאִיפָּא סֶפְקָא טוּבָא מוּטָב לָהּ לְתַפּוֹס הַנֹּדָאֵי וְלִהְיוֹת הַסֶּפֶק כְּמוֹ שְׁפַתְבָּנוּ לְמַעֲלָה: הַנִּרְאָה לְעֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי כְּתַבְתִּי וְלְדַבֵּר הִלְכָה אֶת עֲצָמִי לֹא תִקְעֵתִי עַד כִּי יִסְכִּימוּ שְׁנַיִם מְגֹדוּלֵי הַמּוֹרִים אֲתִי: וְרִיאִיתִי מִי שְׁמִפְקֶפֶק בְּזֶה וְכַתֵּב דְאִפְשָׁר לֹאמַר שְׁאֶפְיֵלוּ אִם יָד הַבְּעַל מְשַׁגֵּת אִינוּ צָרִיף לְהַשְׁלִישׁ אֶלָּא פְּדֵי פְתוּבָה דְמִיָּרִי בְּהוּ חֲכַמִּינוּ ז"ל כִּינּוּן דְלֹא אִיתְמַר בְּהִדְאָא בְּכָלֵבוּ וּבִתְשׁוּבַת מְהֵרָ"ם שְׁצָרִיף לְהַשְׁלִישׁ סוֹף פְּתוּבָה שְׁיֵשׁ לָהּ הַפֵּל לְפִי מַה שֶׁהוּא מִשְׁמַע דְאִינוּ צָרִיף אֶלָּא לְהַשְׁלִישׁ סֵתָם פְּתוּבָה כְּדִמְשַׁמַּע מְלִשׁוֹנָם שְׁפַתְבוּ סֵתָם וּבְעִינָן שְׁיִשְׁלִישׁ פְּתוּבְתָהּ אוֹ לְכָל הַיּוֹתֵר יִשְׁלִישׁ פְּדֵי פְתוּבָה סֵתָם לְפִי מְנַהֵג הַמְּדִינָה ד' מֵאוֹ' זְהוּבִים לְכַתוּלָה וּב' מֵאוֹת זְהוּבִים לְאֶלְמָנָה אֶבֶל שְׁיֵהָא צָרִיף לְהַשְׁלִישׁ כָּל סוֹף פְּתוּבְתָהּ שְׁיֵשׁ לָהּ יוֹתֵר מִמְּנַהֵג הַמְּדִינָה כְּגוֹן שֶׁהַנְּדוּנָא הִיתָה מְרֻבָּה וְיֵשׁ לָהּ פְּתוּבָה עַל כְּמָה אֶלְפִים דָּבָר זֶה לֹא נִמְצָא בְּשׁוּם פּוֹסֵק זֶהוּ תוֹרָף דְבָרֵי הַמְּפַקֵּק וְלִי נִרְאָה לְהוֹכִיחַ מְלִישְׁנָא דְמַתְנִיתִין וּמְלִישׁוֹן הַתְּקַנָּה גּוּפָא וְגַם מְסַבְרָא דְאִם יֵשׁ לוֹ לְבַעַל צָרִיף לְהַשְׁלִישׁ עַד פְּדֵי כָּל דְמִי סוֹף פְּתוּבְתָהּ אֶפְיֵלוּ שֶׁהוּא סוֹף גְּדוּלָּה וְרַב וְגַם נֶגֶד תוֹסְפוֹת פְּתוּבָה: מִמַּתְנִיתִין אִיתָא סוֹף פֶּרֶק אֶלְמָנָה נִיזוּנוֹת דָּף ק' הַמְּמַאֲנֵת וְהַשְּׁנִיּוֹת וְהַאֲזִינְנוֹת אִין לְהוּן פְּתוּבָה וְכוּ' וְקָאֵמַר

בגמרא אָמר שְׁמוּאֵל לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מְנָה וּמֵאֲתִים אֲבָל תּוֹסְפוֹת יֵשׁ לָהֶן וְכוּ' שְׁמַע מִיָּגוּהַ דְּלִשׁוֹן פְּתוּבָה דְּנִקְט הֵוָה בְּמִשְׁמַעוֹ הַעֵינְקָר וְהַתּוֹס' לְכֹף הַנְּצָרָה שְׁמוּאֵל לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מְנָה וּמֵאֲתִים דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי אֶלָּא לֹא הֵוָה בְּמִשְׁמַעוֹ אֶלָּא עֵינְקָר פְּתוּבָה לְחוּד וְלֹא הַתּוֹסְפוֹת לֹא הֵיָה צָרִיף שְׁמוּאֵל לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר לֹא שָׁנוּ וְכוּ' פִּינּוֹן דְּלֹא קִתְּנִי אֶלָּא פְּתוּבָה מְהִי תִימִי לֹמַר דְּמִיָּרִי בְּתוֹסְפוֹת אֶלָּא וְדָאִי דְּלִשׁוֹן פְּתוּבָה דְּנִקְט פּוֹלֵל גַּם הַתּוֹסְפוֹת לְכֹף הַנְּצָרָה שְׁמוּאֵל לְפָרֵשׁ דְּלִשׁוֹן פְּתוּבָה דְּנִקְט בְּמִתְנִיתִין לֹא מִיָּרִי אֶלָּא בְּמְנָה וּמֵאֲתִים וְכוּ' וְכִינּוֹן דְּהָכִי הוּא ה"ה נְמִי בְּלִשׁוֹן הַתְּקֵנָה דְּכְתָבוּ סְתָם פְּתוּבָתָה הֵינּוּ לִשׁוֹן פּוֹלֵל עֵינְקָר וְתוֹסְפוֹת: מְלִשׁוֹן הַתְּקֵנָה שְׁפָתָבוּ וְנ"ל וּבְעֵינּוֹן שְׁיִשְׁלִישׁ פְּתוּבָתָה וְכוּ' עכ"ל הָרִי פְּתָבוּ פְּתוּבָתָה וְלֹא פְּתָבוּ סְתָם שְׁיִשְׁלִישׁ פְּתוּבָה דְּהֵוָה מִשְׁמַע פְּתוּבָה דְּעֵלְמָא שְׁהַפֵּל שְׁוִים בָּהּ אֶלָּא פְּתָבוּ שְׁיִשְׁלִישׁ פְּתוּבָתָה הֵינּוּ פְּתוּבָה דִּינְדָה לְפִי מַה שְׁהִיא לְפַעְמִים רַב וּלְפַעְמִים מְעַט וְנָה נְכוֹן לְפִי דְּקָדוּק הַלְשׁוֹן: וּמִסְבָּרָא דְּהָרִי ר"ג מ"ה וּבֵית דִּינּוֹ תְּקֵנוּ תְּחִלָּה וְהַחֲרִימוּ שְׁלֹא לִישָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים וּב"ד שְׁלֹא תְּחַרְיָהֶם תְּקֵנוּ שְׁאָם יִרְאוּ ב"ד טַעַם מְבֹרָר יִתִּירוּ לוֹ מֵאָה רַבָּנִים רַק שְׁיִשְׁלִישׁ פְּתוּבָתָה וְלָמָּה כֵּן אִם יִרְאוּ טַעַם מְבֹרָר לָמָּה יֵהָא צָרִיף לְהַשְׁלִישׁ אֶלָּא עַל פְּרָחָף הֵינּוּ טַעַמָא מְשׁוּם שְׁחָשְׁשׁוּ אַף אִם יִרְאוּ טַעַם מְבֹרָר כְּגוֹן שְׁנַשְׁתַּטִּית דִּילְמָא הַיּוֹם אוֹ לְמַחַר תְּתַרְפֵּא וְתִשְׁתַּפֵּה וְיִצְטָרָף הוּא לְגַרְשָׁה מְצַד הַחֲרָם דְּר"ג מ"ה וְשְׁמָא לֹא יֵהָיָה לוֹ לְפָרוּעַ פְּתוּבָתָה וְתִשְׁאָר הַפְּתוּבָה חוּב עֲלֵיו וְאִם כֵּן הֵיָה אָנוּ ב"ד מְפָקִיעִין זְכוּתָה שְׁתַּצָּא מִמֶּנּוּ בְּגַט וְלֹא תִגְבֵּה פְּתוּבָתָה רַק תִּשְׁאָר עֲלֵיו חוּב אַף עַל גַּב דְּהָדִין כֵּן וְכ"ל הָכִי דְּהִיכִי שְׁיִכּוֹל לְגַרְשָׁה מִן הַדִּין אֵינָה יְכוּלָה לְעַכְבַּ עֲלֵיו בְּשִׁבִיל הַפְּתוּבָה אֶלָּא תִשְׁאָר עֲלֵיו בְּחוּב הֵינּוּ דְּנִקְא הֵיכָא דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁה מְצַד הַדִּין אֲבָל הֵכָא אֵלוּ לֹא הֵינּוּ מְתִירִין לוֹ לִישָׂא אַחֲרָת וְהֵיָתָה מְתַרְפֵּאת הֵיָתָה נִשְׁאָרָת תְּחַתִּיו וְעַכְשָׁיו שְׁאָנוּ מְתִירִין לוֹ לִישָׂא אַחֲרָת צָרִיף הוּא לְגַרְשָׁה וְהֵיָהָ אָנוּ מְפָקִיעִין אֶת זְכוּתָה שְׁתַּצָּא מִמֶּנּוּ וְכַתּוּבָתָה תִּשְׁאָר עֲלֵיו בְּחוּב לְכֹף מְצָאוּ תְּקֵנָה לְזָה שְׁצָרִיף שְׁיִשְׁלִישׁ אֶת פְּתוּבָתָה וְכִינּוֹן דְּהָכִי הוּא מַה לִּי עֵינְקָר פְּתוּבָה וּמַה לִּי תּוֹסְפוֹת שְׁכֹף צָרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ שְׁלֹא לְהַפְסִיד הַתּוֹסְפוֹת כְּמוֹ הַעֵינְקָר וּבְדוֹכְתָא טוּבָא מְצִינוּ בְּתַלְמוּד דְּאֶפִּילוּ הֵיכָא דָּאִין לָהּ פְּתוּבָה אִית לָהּ מְכָל מְקוּם תּוֹסְפוֹת וַיַּעֲוִינּוּ בְּטוּר א"ה סִימָן קי"ז הֵבִיא דִּינִין אֵלוּ וְאִם כֵּן אִם חָשְׁשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים עַל עֵינְקָר פְּתוּבָה מְכָל שְׁכֹן שְׁחָשְׁשׁוּ עַל הַתּוֹסְפוֹת לְכֹף נִרְאָה לִי כְּשֵׁישׁ לְבַעַל צָרִיף לְהַשְׁלִישׁ נִגְדַּד כֹּל פְּתוּבָתָה וְהַתּוֹס': וְכֵן מְצָאתִי אַחֲרָת כֹּף מְבֹרָר בְּהַדְיָא שְׁפָתָבּוּ מ"ו בְּסִפְרָא בֵּית חֲדָשׁ מְטוּר א"ה סִימָן א' בְּד"ה כְּתַב הָרַב בְּהַג"ה ש"ע סִימָן וּבְמְקוּם וְכוּ' וְנ"ל מֵהוּ רְאִיתִי מְרַבּוֹתִי שְׁקָבְלוּ גַם הֵם מְגָדוּלִי עוֹלָם וְכוּ' וְכִמוֹ שְׁפָתָבּוּ בְּסִפְרָא כֹּל בּוֹ בְּתַקְנַת ר"ג מ"ה וְגַם יִשְׁלִישׁ סֹף פְּתוּבָתָה וְנִדְנִייתָא וְתוֹס' שְׁפָתָבּוּ לָהּ וְכוּ' עכ"ל הָרִי פְּתָבוּ בְּהַדְיָא שְׁצָרִיף שְׁיִשְׁלִישׁ גַּם הַתּוֹס' וְכֹל זֶה כְּשֵׁישׁ לוֹ אֲבָל הֵיכָא דָּאִין לוֹ וּמְכָל שְׁכֹן הֵיכָא דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁאֶפִילוּ מְזוֹנוֹת לֹא יֵהָיָה לָהּ וְדָאִי דְּשִׁפִּיר דְּמִי לְמִיעֵבַד כֵּן לְמִיזְבוּן פְּתוּבָתָה בְּטוּבַת הַנְּאָה לְבַעֲלָהּ בְּכַדִּי דְּמִי שְׁיֵהִיו מְסַפִּיקִי לָהּ הֵרְוֹחוּסִים בְּנִדְאִי לְמִזְוֹנוֹתָהּ.

וּלְפָרְנִסְתָּהּ בְּדָרָף שְׁפָתָבְתִי לְמַעְלָה: שְׁאֵלָה ס"ח נִשְׁאֵלְתִי מִק"ק קְרוּמִייתָא חֲרָשׁ אֲחִיד שְׁאִינוּ שׁוֹמְעֵי וְאִינוּ מְדַבְּרִי וּמְלֹאכְתוֹ מְלֹאכְתָּא חֵיטִין שְׁמַתָּה אֲשֶׁתוֹ הֵרָא שׁוֹנָה וְנִשְׂאָ אַחֲרָת בֵּת אַחוֹתוֹ וְאִין זְוִיגָם עוֹלָה יָפָה וְהָרִי אֲשֶׁתוֹ זֹאת הֵיָתָה מְתַגְלָגֶלֶת עִמּוֹ יוֹתֵר מִשְׁנָה תְּמִימָה וּלְפִי שְׁהִיא בְּקִיאָה בְּרַמִּיזוֹתֶיהָ עֲשֶׂתָה מִמֶּנּוּ הַשְׁתַּדְּלוּת וּפִיּוּסִים שְׁיֵהָא נוֹהֵג עִמָּה כְּאֹרְחָ

כָּל אֲרָעָא וְאִינְגָּהּ מִקְנִיטוֹ כָּלֵל וּבְכָל זֹאת אֵינְנוּ מִתְפַּיִסִים וּמוֹאֵס בָּהּ וְאִינוּ רוֹצֵה לְדוֹר עֲמָה אֲלֵא רוֹצֵה לְגַרְשָׁה.

הַיֵּאדָּה יֵשׁ לְנִהוּג בְּגִירוּשֵׁינָא דְהָאֵי חֲרָשׁ: וְהִנֵּה מִתְחַלֵּה לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שְׂיֵהָא שׁוּם שְׂיִנּוּי בְּגִט חֲרָשׁ מְגִט פְּקֻחַ דְּכִינּוֹן דְּיִכּוּל לְגַרְשׁ בְּרַמְיָהּ כְּמוֹ שְׂשִׁנְיָנוּ בִּיבְמוֹת רִישׁ פְּרָק חֲרָשׁ כְּשֵׁם שְׂכּוֹנֵס בְּרַמְיָהּ כְּדָּ מוֹצִיא בְּרַמְיָהּ אִם כֵּן שְׂפִיר דְּמִי לְמִיכְתָּב בְּנוֹסַח גִּט חֲרָשׁ כְּנוֹסַח שְׂכּוֹתְבִין בְּגִט פְּקֻחַ אֲלֵא פְּלוֹנִי וְכוּ' צְבִיתִי בְּרַעוּת נְפִשִׁי בְּדִלָּא אֲנִיִּסְנָא וְשְׂבִיקִית וּפְטַרִית וְתַרוּכִית יְתִיכִי לִיכִי אֲנֵת אֲנֵתִי פְּלוֹנִית וְכוּ' דִּי תִיְהוּנְיִין רְשָׁאָה וְכוּ' לְהַתְּנִסְבָּא לְכָל גְּבַר וְכוּ' וְהָרִי אֶת מְוִתְרָת לְכָל אָדָם וְכוּ'.

מִשׁוּם דְּאָרְף עַל פִּי שְׂאִינוּ מְדַבֵּר כְּדָּ בְּפִיו מִמֶּשׁ בְּכּוֹעֵל מְכָל מְקוּם מְדַבֵּר כְּדָּ בְּרַמְיָהּ וְכוּ' שְׂמַגְרָשׁ בְּרַעוּת נְפִשׁוֹ וְשְׂתֵהָא הִיא מְוִתְרָת לְכָל אָדָם וְכִשְׂהוּא מְצוּה לְסוּפֵר וְלַעֲדִים בְּרַמְיָהּ שְׂיֵהִי כּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין הִגֵּט כְּנוֹנְתוֹ שְׂיֵהִי כּוֹתְבִין בְּכָל לִישָׁנָא שְׂפִירָא עַל פִּי הַתּוֹרָה שְׂתֵהָא מְגוֹרְשָׁת מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי גִט זֶה כְּכָל הַנְּשִׁים הַמְתַּגְרָשׁוֹת מִן בְּעַלְיָהוֹן פְּקֻחִין וְכִשֵּׁם שְׂנַמְצָאוּ הַרְבֵּה מְעַמֵּי הָאָרֶץ שְׂאִין מְבִינִים לְשׁוֹן הִגֵּט וְאִינּוּ יְכוּלִין לֹאמַר זֶה הִלְשׁוֹן אֲלֵא פְּלוֹנִי וְכוּ' צְבִיתִי בְּרַעוּת נְפִשִׁי וְכוּ' אֲלֵא שְׂאִינוּ קוֹרִין הִגֵּט לְפִנְיָהֶם וּמְפָרְשִׁים לוֹ לְשׁוֹן גִּט שְׂיֵהָא מְבִין מַה כְּתוּב בּוּ.

הָכָא נְמִי מְפָרְשִׁים לְחֲרָשׁ עַל יְדֵי רַמְיָהּ שְׂיֵהָא מְבִין מַה שְׂכְּתוּב בְּגִט שְׂמַגְרָשָׁה בְּרַצוֹן וְשְׂתֵהָא מְוִתְרָת לְכָל אָדָם וְרַמְיָהּ מְהַנִּי כִּינּוֹן דְּהַכְּנִיסָה גַם כֵּן לֹא הִיָּתָה אֲלֵא יְדֵי רַמְיָהּ וּבְנִקֵּל יֵשׁ לוֹ לְהַבִּינוּ עַל זֶה בְּרַמְיָהּ לְכָדָּ לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שְׂיֵהָא שׁוּם חִילוּק בֵּין גִּט חֲרָשׁ לְגִט פְּקֻחַ.

אֲלֵא שְׂמַצָּאתִי שְׂכְּתוּב הָרַב ב"י בְּסִימֵן קכ"א מְטוֹר א"ה סְמוּךְ לְסוּפּוֹ וְנ"ל טוֹפֵס גִּט חֲרָשׁ כְּתִב רַבִּינוּ יְרוּחֵם בְּסוּף גְּתִיב כ"ד עכ"ל מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹנוֹ דִּישׁ חִילוּק בֵּין טוֹפֵס גִּט חֲרָשׁ לְטוֹפֵס גִּט פְּקֻחַ.

וְסִפֵּר רַבִּינוּ יְרוּחֵם לֹא הָיָה אִזּוֹ מְצוּי לִי וְשְׂאֵלְתִי אֶת פִּי כְּמָה רַבְּנִים הָאֵם יוֹדְעִי מְאוּמָה מְגִט חֲרָשׁ הַיֵּאדָּה נוֹהֲגִים וְהָאֵם נְמַצָּא מַה בְּסִדְרֵי גִיטִין מְהַאֲחֻרָנִים וְאִין פּוֹרֵשׁ לִי וְכַתְּבִיתִי לְהָרַב הַגְּדוֹל הַמְּוִפְלָא זְקוֹן וַיּוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה בְּק"ק קְרֵאקָא הַגְּאוֹן מְהַר"ר לִיפְמָן בְּעַל תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְהוֹסְפִיתִי לְשׁוֹאֵלוֹ הָאֵם צְרִיכִין לְכָל הַשְּׂאֵלוֹת וּבְקִיטוֹל מוֹדְעִי.

וְהִיתָר גְּדָרִים וְכוּ'. וְזֶה אֲשֶׁר הִשְׁיִב לִי הָרַב הַנֶּ"ל: וְנ"ל אֵל הַר גְּבוּהָ וְתַלּוּל וְכוּ' כְּמַהר"ר מְנַחֵם מְעַנְדֵּל ר"מ וְאב"ד דְּנִיקִילְשְׂפּוֹרְג וּמְדִינַת מְעַרְרִין יצ"ו קְבֵלְתִי כְּתָבוּ וְהִנְנִי מְעַתִּיק לְשׁוֹן רַבִּינוּ יְרוּחֵם וְזֶהוּ טוֹפֵס גִּט חֲרָשׁ כְּפִי שְׂכְּתוּב בְּעַל הַעֵיטוֹר וְכֵן נְמַצָּא בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים בְּכָדָּ וְכוּ' אֲנַחְנוּ בִּי דִינָא דְחַתִּימֵי לְתַתָּא בְּמוֹתָב תְּלַתָּא כְּחֻדָּא הַוִּינָא אֲתָא קְדַמְנָא פְּלוֹנִי בְּרַ פְּלוֹנִי וְרַמְזִינָא לִיהַּ וְרַמְזִי לְהוֹצִיא פְּלוֹנִית בֵּת פְּלוֹנִי דְּאִינְסְבָּא לִיהַּ בְּרַמְיָהּ וּמְדַרְמְזִי לְנוּ כְּתָבְנוּ לָהּ גִיטָא דְּנָא לְמַהוּי מְגוֹרְשָׁת גְּמוּרָה וְתֵהָא רְשָׁאָה וְשְׂלִטָּאָה בְּנַפְשָׁהּ לְמַהוּי לְהַתְּנִסְבָּא לְכָל גְּבַר דִּיתִצְבִּיין וְאֲנִשׁ לֹא יִמְחָא בִּידָהּ מִן יוֹמָא דְּנָן וּלְעוֹלָם וָעוֹלָם וְכוּ' דִּי יִהְיִי לָהּ גִּט פְּטוּרִין וְאֲגֵרַת שְׂבוּקִין וְסִפֵּר תְּרוּכִין כְּתַנְתָּא דְּרַבְּנָן וְהָרִי אֶת מְוִתְרָת לְכָל אָדָם עכ"ל וְדַקְדַּקְתִּי בְּסִפֵּר הַעֵיטוֹר וְלֹא מְצָאתִי כְּלוּם אֵדָּה נִרְאָה בְּעֵינֵי פִּשְׁוֹט דְּזֵה שְׂכְּתוּב טוֹפֵס גִּט חֲדָשׁ לֹא לְאִפְקוּעֵי מִינְיָהּ טוֹפֵס שְׂאֵר גִּיטֵי נְשִׁים אֲלֵא נוֹסֵף עַל שְׂאֵר טוֹפֵס גִּט צְרִיף טוֹפֵס

זה לפי שצריף שיהא רומז וזה אי אפשר בלא בית דין שיהיו חוקרין על זה שרומז אם הוא פהוגו וכן צריף בדיקה כדמסיק ב"י ובנדאי שצריף ב"ד לכל זה והילכף על זה עושין זה הטופס אבל כותבין הגט ככל שאר גיטין וישון גיטא דנא שכתוב בזה הטופס אגיטא דנכתב בפני עצמו קאי ונמצא במקתבים שבידי עובדא להגאון מהר"ר וייבש ז"ל שיהיה ר"מ פה ק"ק קראקא פתב כתובה לאשת חרש בכיוצא בטופס זה ושם כתוב להקדיא וכתבנו לה שטר כתובה פמו שפותבין לכל הנשים אות באות וזה נוסחה ברביעי בשבת וכו' עכ"ל.

ואף על גב דהתם משמע שהכל בכתב אחד הכא לא מסתבר אלא שהגט עצמו נכתב בפני עצמו ככל חקנותיו וככל משפטיו ותדע נמי שהרי כל נוסח גט אשה לא נכתב פאן אלא דאותו גט בפני עצמו נכתב כל זה נראה לי פשוט ומאי דמספקא ליה למר בשאלות אם צריכין לשאול הכל אין לי בזה שום ספקא דמהיכי תיתי שלא יהא מרמז על הכל דהא רמיזא דידיה במקום אמירה דפקח הוא ובגיטין דצריף רצון ודאי דצריף שירמז על זה מה שאין פן קידושין ואלא מיהת בביתול מודעי מסתברא שאינו צריף דמהיכי תיתי לחשודי ליה שפסר מודעא דמאין נודע לו זה ואי איתא דאפשר למבדקייה אי ידע מענין מסירת מודעי אין הכי נמי שצריף שירמז בביתול ושליו למר ולתורתו אוקבו הטרווד דובר שלו ודורש טוב יום טוב הנקרא ליפמן לוי העליר יום הששי כ"ג תמוז תי"ל עכ"ל.

והנה ודאי דברי הרב הנ"ל נכונים המה שיש לכתוב נוסח גט חרש כנוסח גט פקח אלא שיש לב"ד לכתוב עוד בפני עצמו טופס זה לראיה לה שנתגרשה על ידי ב"ד פדין על ידי רמיזה.

אלא שיש גמגום בטופס זה דמיתי רבינו ירוחם שכתב בו נהרי את מותרת לכל אדם עד פאן לשונו. וישון את לא אתי שפיר ונראה שטעות סופר הוא וצריף להיות נהרי היא מותרת לכל אדם: זאת אשר כתב הרב הנ"ל בזה ונהרא לעניות דעתי פתבתי: שאלה ס"ט זית רענן. ארז לבנון. חדיד ושנון.

מחנותי ותלמידי הנתיק כמהר"ר נתן פייטל יצ"ו אמרות טהורות בהירות ומאירות האירו אל עבר פני מפתח פיה פתחת בחכמה והקשית לשאול בשם רבך המופלא חתני הרב הגדול מוהר"ר גרשון שי' על הרשב"א הביאו הטור י"ד סימן ק"ב שכתב ביצה ספק טריפה לא הוי דבר שיש לו מתירין משום דלא הוי אלא ספק היתר וכו' מאי גזוקיה לתלות ההיתר בטעם זה פיון דענין דבר שיש לו מתירין לא שיהי פאן דהרי עיקר איסור ביצה זו אינו אלא מפני שהיא ספק טריפה ואם תחיה התנגלות י"ב חדש או תטעון בצים הרי מעיקרא לא היתה טריפה והיא מותרת למפרע אם פן למה לא תתבטל בתערובת קודם שנודע היתה דממה נפשך אם תמות תוך י"ב חדש והיא טריפה הרי נתבטל האיסור.

ואם תחיה י"ב חדש הרי הביצה מותרת אפילו בלא תערובת ולא דמי לביצה שנולדה ביום טוב דאינה מתבטלת משום דמיקרי דבר שיש לו מתירין דהוא אסורה משום נולד

ולאִיסור נולד אם יאכלנה היום לא ימצא היתר אחר כִּף וְלַעֲרַב תִּהְיֶה מוֹתֵרֶת אִם כּוֹן לְמָה
יאכלנה היום על ידי תַּעֲרוּכָת דִּיש בּוֹ קִצַּת אִיסוּר פִּינוּן דִּיכּוֹל לְאַוְכְלָה לְמַחֵר בְּהִיתֵר
גָּמוּר.

אָבֵל בִּיצַת סֶפֶק טְרִיפָה מִמָּה נִפְשָׁה הִיא מוֹתֵרֶת זֶהוּ תוֹרַף קוֹשִׁיּוֹת הָרַב שִׁי' וְאַתָּה הַמְשַׁכִּיל
כְּדִי לִינָשֵׁב קוֹשִׁיא זֹאת בִּיאָרְתָּ דְבָרֵי הַרְשָׁב"א דְּמִיִּירֵי בְּבִיצַת סֶפֶק טְרִיפָה שְׁנוּלְדָה בְּיוֹם
טוֹב שְׂאֵם תִּטְעוֹן אַחַר כִּף אוֹ תִּשְׁהָה י"ב חֲדָשׁ וְתִהְיֶה מוֹתֵרֶת לְמַפְרַע מִשׁוּם טְרִיפָה הָרִי
הִיא אִיסוּרָה לְמַפְרַע בְּיוֹם טוֹב מִשׁוּם נוֹלֵד וְסִלְקָא דַּעְתָּהּ אֲמִינָא דְּמִיקְרֵי דְּבָר שִׁי"מ וְלֹא
תִּתְבַטֵּל קִמְשָׁמַע לֹן דְּלֹא הָוִי דְּבָר שִׁי"ל מִפִּינוּן דְּלֹא הָוִי אֲלֵא סֶפֶק הִיתֵר ע"כ.

וְהִנֵּה דַע נָא אִם הַפִּירוּשׁ זֶה בְּרִשְׁב"א כְּדִי לִינָשֵׁב קוֹשִׁיא זֶה חֲרִיף הוּא וּמִתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת
אָבֵל אִינוּ אֲמַת הוּא דְּבִתּוֹרֶת הַבֵּית בֵּית ד' שְׁעַר א' דָּף ק"ג מְבֹאָר דְּמִיִּירֵי בְּסִתְּמָם בִּיצַת
סֶפֶק טְרִיפָה שְׁנִתְעַרְבָה וְלֹא בְּנוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב שְׁפִתְב וְז"ל וְיֵשׁ לָנוּ לְחֻקּוֹר וְלַדַּעַת בִּיצָה
שֶׁל סֶפֶק טְרִיפָה שְׁנִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת וְעַדִּיּוֹן הַתְּרַנְגּוּלָת קִיָּמָת מִהוּ וְכוּ' וְכֵן הִדִּין לְגַבִּינָה
שְׁגַבְנוּ אוֹתָהּ מִחֻלָּב סֶפֶק טְרִיפָה שְׁנִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת וְעַדִּיּוֹן הַבְּהֵמָה קִיָּמָת וְאוּלַי תִּלְד אוֹ
תִּשְׁהָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה וּמִסְתַּבְּרָא שְׁלֵא אֲמָרוּ דְּבָר שִׁי"מ אֲלֵא בְּדָבָר
שְׁהַמְתִּיר עֲתִיד לְבֹא בְּנֻדָּאֵי וְכוּ' עכ"ל הָרִי פָּתַב דִּין זֶה גַּם עַל הַגְּבִינָה וּבְגַבִּינָה לֹא מִצִּית
אֲמַרְתָּ דְּמִיִּירֵי שְׁנַעֲשִׂית מִחֻלָּב שְׁנִחְלַכְהָ בְּיוֹם טוֹב שְׁהָרִי אִיסוּר לַעֲשׂוֹת גְּבִינָה בְּיוֹם טוֹב
כְּדֹאִיתָא פָּרַק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה דָּף קל"ד וּפְשׁוּט הוּא דְּלֹא נִקְיֵט לְדוּגְמָא מִיִּלְתָּא דְּלֹא
אֲפָשָׁר אֲלֵא בְּנַעֲשִׂית בְּאִיסוּר אֲלֵא וְדֹאֵי דְּמִיִּירֵי בְּסִתְּמָם גְּבִינָה שְׁגַבְנוּ מִחֻלָּב סֶפֶק טְרִיפָה
וְלֹא שְׁנִחְלַכְהָ בִּי"ט וְהוּא הִדִּין נְמִי בִּיצַת סֶפֶק טְרִיפָה מִיִּירֵי בְּכִי הֵאֵי גּוֹנָא וְלֹא בְּבִיצַת
סֶפֶק טְרִיפָה שְׁנוּלְדָה בִּי"ט הָרִי בְּזָה לֹא נִתְיַשְׁבָּה הַקּוֹשִׁיא דְּלַעֲיִל בְּרַם מַעֲיָקְרָא הֵאֵי
קוֹשִׁיא לִיתָא דְּלֹא כֵן הוּא פְּאֲשֵׁר עָלָה עַל דַּעְתְּכֶם לֹמַר דָּאֵם תִּחְזִי הַתְּרַנְגּוּלָת י"ב חֲדָשׁ
אוֹ תִּטְעוֹן בְּצִיִּים תִּהְיֶה מוֹתֵרֶת לְגַמְרֵי לְמַפְרַע וְהֵאוּכַל בִּיצַתָּה מִתְחַלָּה קוֹדֵם שְׁנוּדַע הִיתֵרָה
לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא כָּלֵל לְמַפְרַע וְעַל יְדֵי כֵן הוֹקֵשָׁה לְכֶם הָרִי מִמָּה נִפְשָׁה מוֹתֵרֶת עַל יְדֵי
תַּעֲרוּכָת לֹא הֵכִי הוּא אֲלֵא הָאֲמַת הוּא אֲפִי' אִם תִּמְצָא הַתְּרַנְגּוּלָת אַחֲרֵי כֵן שְׁלֵא הִיתָה
טְרִיפָה כְּגוֹן שְׁתִּשְׁהָה י"ב חֲדָשׁ מְכַל מְקוֹם הֵאֵי דְּאָכִיל בִּיצַתָּה בְּעוֹד שְׁהִיתָה בְּסֶפֶק אִיסוּר
קוֹדֵם שְׁנוּדַע הִיתֵרָא עֲבִיד אִיסוּרָא וְלֹא פִּקַּע הֵאֵי אִיסוּר מִיָּנִיָּה אֲפִילוּ כִּשְׁתִּמְצָא אַחֲרֵי כֵן
שְׁלֵא הִיתָה טְרִיפָה מַעֲיָקְרָא דֹאִיהוּ מִיָּהוּ אִיסוּרָא עֲבִיד וְאֵלוּ עֲבִיד בְּכִי הֵאֵי גּוֹנָא הִיכָא
דְּקַבַּע אִיסוּרָא כְּגוֹן שְׁהָיוּ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל חֻלָּב וְאַחַת שֶׁל שְׁוֹמֵן וְאִכַּל אַחַת וְאִינוּ
יֹדַע אִיזָה אֲכַל חֲזִיב בְּאֲשֶׁם תְּלוּי וְלֹא אֲמָרִינוּ דִּילְמָא שֶׁל שְׁוֹמֵן אֲכַל וּמִיָּתִי חוּלִין לַעֲזָרָה
דְּזָה עֲצָמוּ הוּא הָאִיסוּר שְׁאָכַל סֶפֶק אִיסוּר וְעַל זֶה חֲזִיבוּ הַתּוֹרָה בְּקַרְבָּן וְאֲפִילוּ אִם יֹדַע
לוֹ אַחַר כִּף שְׁאָכַל הַשְׁוֹמֵן לֹא אֲמָרִינוּ לְמַפְרַע שְׁהִבֵּא חוּלִין לַעֲזָרָה דְּכִינוּ שְׁהוּא עֲבוּד
אִיסוּרָא וְאֲכַל סֶפֶק אִיסוּר וְלֹא יַדַּע חֲזִיב לְהִבִּיא קַרְבָּן וּבְכִי הֵאֵי גּוֹנָא בְּאֲכַל בִּיצָה שְׁהִיא
סֶפֶק כְּשִׁינָה וְסֶפֶק טְרִיפָה אִף עַל גַּב דְּלֹא מְחִיב אֲשֶׁם תְּלוּי כִּינוּ דְּלֹא קַבַּע אִיסוּרָא מְכַל
מְקוֹם אִיסוּר הָוִי לְגַבִּיָּה שְׁהָרִי אֲנוּ אֲסָרִינוּ לִיהָ לְאַכּוֹל מִסֶּפֶק כִּינוּ דְּהוּא סִפִּיקָא דְּאוּרִיָּתָא
הָרִי עֲבִיד אִיסוּרָא וְהָא דְּפִטוּר מְאֲשֶׁם תְּלוּי הִיָּינוּ מִשׁוּם דָּאִין אִיסוּר קְבוּעַ כְּדֹאִיתָא
בְּכַרִּיתוֹת דָּף וְאִם כֵּן אִף עַל גַּב דְּנִמְצָא אַחַר כִּף הַתְּרַנְגּוּלָת כְּשִׁינָה מַעֲיָקְרָא מְכַל מְקוֹם
לֹא פִּקַּע אִיסוּר זֶה מִיָּנִיָּה דְּאֲכַל סֶפֶק אִיסוּר קוֹדֵם שְׁנוּדַע לוֹ הִתִּיתֵר וְזֶה פְּשׁוּט וְאִין צָרִיךְ
רְאִיָּה: וּמ"מ לְהוֹצִיאָה חֻלָּק אִי אֲפָשָׁר אִיתָא בְּקִידוּשִׁין דָּף פ"א וְרַש"י הִבִּיאוּ בְּפִרְשָׁת

מטות אשה הפרם וה' יסלח לה מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעל והיתה שותת יין וכו' צריכה כפרה וסליחה וכחאי גונא נמצא טובא הרי אף על גב דבאמת לא עבדה איסורא מפל מקום פיון שהיא לא היתה יודעת צריכה היתה כפרה הוא הדין נמי וכאן: וכיון דהכי הוא דאף על גב פשתמצא התרנגולת אחר כף פשירה מעיקרא לא פקע האי איסור מיניה שאכל ספק איסור תו לא קשיא מידי על הרשב"א דשפיר כתב סלקא דעתה אמינא דמיקרי דבר שיש לו מתירין ולא תתבטל בתערובת פיון שאפשר שתטעון בצים או תשקה י"ב חדש ותהיה מותרת לגמרי אם כן למה יאכלנה היום שהיא בספק איסור והאי איסור דקא עביד השתא לא יהא נפקע ממנו אפילו פשתמצא התרנגולת אחר כף פשירה מעיקרא ימתין עד אח"כ שתהיה מותרת לגמרי והרי דומה זה ממש לדין ביצה שנולדה בי"ט קמ"ן דלא הוי דבר שיש"למ משום דלא הוי אלא ספק היתר: ובעיקר הדין ביצת טריפה או ספק טריפה שנולדה בי"ט ונתערבה אי בטלה או לא אי מיקרי דבר שיש"למ פיון דלאחר י"ט תהיה מותרת מאיסור נולד או לא מיקרי דשיל"מ פיון דאפילו לאחר י"ט תהיה אסור' מחמת שהיא טריפה ולא תהיה מותרת לגמרי נראה דמיקרי דבר שיש"למ ואינה בטילה והיינו משום דהשתא ביום טוב חנייל עלה תרי איסורא איסור טריפה ואיסור נולד אע"ג דאין איסור חל על איסור מפל מקום באיסור כולל קיימא לן דחל איסור על איסור וכאן חל איסור נולד על איסור טריפה ככולל דמתחלה כשפיצה היא בפעי תרנגולת היא אסורה מחמת טריפה וכשנולדה ביום טוב מגו דחל איסור נולד על בצים שנולדו בי"ט מן הפשרות חל נמי על ביצה שנולדה מן הטריפה.

ולכך מסתברא למימר דלעגנן נולד מיקרי דבר שיש לו מתירין שהרי לאחר י"ט תהיה מותרת מאיסור נולד ולא תהיה אסורה רק משום טריפה אם כן למה יאכלנה בי"ט על ידי תערובת שעדיין חל עלה גם איסור נולד דכל מה דאפשר למיעבד בהיתר עבדינן דטעם של דבר שיש לו מתירין שאינה בטל הוא מטעם זה כדפירש רש"י ריש ביצה דף ג' ע"ב והאי טעמא איכא נמי הכא: ומה שרצית לדקדק מלשון רש"י שכתב וז"ל דבר שיש"למ היינו דבר שיש לו אחר י"ט היתר גמור וכו' עכ"ל ומשמעלה מזה שביצת טריפה שאין לה היתר גמור אחר יום טוב שהרי תשאיר באיסור מחמת טריפה לא מיקרי דבר שיש"למ.

הא לאו מילתא הוא דהא דכתב רש"י לשון זה שיש לו אחר יום טוב היתר גמור לאו למעוטי ביצת טריפה שנולדה בי"ט קאתי שהרי לאיסור נולד יש לה היתר גמור לאחר י"ט אלא לפי שפיצה שנולדה בי"ט ונתערבה מותרת מדין תורה פדכתיב אחרי רבים להטות ואם כן למה לא תהיה בטילה מטעם שיש לה מתירין אחר י"ט והלא גם בי"ט היא מותרת לכה פתב שלאחר י"ט יש לה היתר גמור אפ"ל בלא תערובת אבל בי"ט לא מיקרי היתר גמור שהרי אינה מותרת אלא על ידי תערובת והוא הדין ביצת טריפה או ספק טריפה ונולדה בי"ט מיקרי נמי דבר שיש"למ פיון דלאחר י"ט תהיה מותרת לגמרי היתר גמור מאיסור נולד למה יאכל אותה בי"ט שעדיין חל עלה גם איסור נולד והא דקשיא לה אם איתא דביצה ספק טריפה שנולדה בי"ט מיקרי דבר שיש"למ ואינה בטילה אם כן מאי פריה ריש ביצה דף ג' אהא דמוקי בספק טריפה הא דבר שאין לו מתירין

הוא ותבטל ברוב וכו' דילמא מיירי בביצת ספק טריפה שנוקדה ב"ט והני דבר שיל"מ וכו' הא לאו קושיא היא לא על המקשן ולא על התרצון.

על המקשן לא קשה משום דלא ס"ד למימר פה שיהי גם בתחלה לא ס"ד למימר דמיירי בספק טריפה אלא בספק י"ט הוא הדין נמי השתא לא ס"ד למימר דמיירי בביצת ספק טריפה שנוקדה ב"ט ועל התרצון נמי לא קשה משום דניחא ליה לאוקמא בגונא דס"ד דמקשה ואפילו הכי לא קשה מידי ומוקי פתנא דליטרא קציעות וכו' ולא ניחא ליה לאוקמיה בגונא אחרינא מאי דלא ס"ד דמקשה.

ותו לא מידי וכהאי גונא פתבו התוספות ריש פרק קמא דסנהדרין דף ב' בד"ה דברי הפל וכו' ונ"ל ויש לומר וכו' וכי קאמר לעולם קסבר עירוב פרישיות פתיב פאן ובדין הוא דבעי מןמחין וכו' הוי מצי למימר דאפילו אין עירוב פרישיות פתיב פאן ובדין הוא דליבעי ג' מןמחין ממשפט אחד אלא שאינו רוצה לחזור מדברי המקשה דקאמר אי אין עירוב פרישיות פתיב פאן לא שמעינן ג' ומןמחין ממשפט אחד עד פאן לשונו: ואתה המשפיל תענין ותדקדק הדק הטיב בזה ואם יהיה לה להשיב על זה אל תכניס דבריך ויהיו לי לרצון וה' צבאות יראינו מתורתו נפלאות.

ויעשה עמנו לטובה אות: שאלה ע' פרח שושן. שמן ששון קנחן חדש מלא ישן.

הוא אהובי וידידי נחתני. האלוף התורני.

נ"י פ"ה עמוד הימיני. כמהר"ר גרשון.

ונצרהו ה' פאישון: פתיבת ידי מכ"ת קבלתי ועל דבר תלמידך הנתיק. קנחן חדש מלא עתיק.

שפא מפליטי חרב ונעם והרג רב. שהיה בארצות רוסיא והגידו לו שאשתו המירה דתה ונתקשר הוא לישא אחרת ומחיתי על ידו וכתבתי שלא יהא לשום אדם עסק בזה בלי ידיעתי ורשותי ומכ"ת מדבר בעדו ונראה לו פשוט שיכול לישא אחרת אי מזכה לה גט על ידי אחר פדאיתא בפסקים וכתבים סימן רנ"ו הובא בש"ע מטור א"ה סימן א' בהג"ה הא ליתא דהא דהיתר בפסקים וכתבים אי מזכה לה גט על ידי אחר היינו דוקא בשמהמירה דתה מרצונה ולא מחמת אונס.

דכשהמירה מחמת אונס דילמא אחר שעבר האונס חזרה בה וכשחזרה בה לאחר האונס מותרת לבעלה שהרי אפילו אם היה בעלה פהן מותרת לבעלה לדע' הרא"ש הובא בש"ע מטור א"ה סימן ז' בהג"ה לקח לאו שפיר דמי למיעבד הכי: ואת אשר כתב מכ"ת דנראה לו פשוט דוקא לענין שתהא אסורה לבעלה יש חילוק בין המירה מרצונה ובין המירה באונס בשעת הנעם והרג רב כי כשהמירה מעצמה ומרצונה אנו חושדין אותה שנתרצית מה שאין כן כשהמירה מאונס אבל לענין זה שיוכל בעלה לגרשה שלא מדעתה בעל פרוה נראה שאין חילוק כלל כי בתשובת הרא"ש כלל ל"ב מבואר אף על פי שלא נאסרה על בעלה מכל מקום עוברת על דת היא הובא בקצרה סי' קט"ו בהג"ה ש"ע.

וענין בתשובת הרא"ש כי שם האריף. וכיון דהכי הוא שאף שהמירה באונס עוברת על דת היא נדאי דיוכל לגרשה בעל פרוה ואין בזה משום חרם ר"ג כמבואר בהג"ה סימן

קט"ו סעיף ד' ואף על פי שלא הפסידה פתובתה כמבואר התם מפל מקום אין חיוב פתובתה מעפכת מלגרשה בעל פרוחה במקום שיכול לגרשה בע"כ בלאו הכי כמבואר בס"י קי"ט בהג"ה אלו הן תנרף דברי מכ"ת: הנה מכ"ת בנה יסודו על זה שאף על פי שהמירה באונס מפל מקום נקראת עוברת על דת וכיון שנקראת עוברת על דת מתגרשת בעל פרוחה והא לימא דלא נקראת עוברת על דת כשהמירה באונס לא לענין הפסד פתובתה ולא לענין לגרשה בע"כ מפני שאעפ"י שבאמת הייתה עוברת על דת שהמירה כפי להנצל מן המיתה והיה לה ליהרג ולא לעבור ונהרי הייתה עוברת על דת מפל מקום אינה נקראת עוברת על דת שדברו בה חכמים הן לענין הפסד פתובתה הן לענין להתגרש בעל פרוחה אם מיד לאחר שעבר האונס חזרה בה דאין היא נקראת עוברת של דת שפסיד פתובתה לאחר ההתראה או להתגרש בע"כ אפילו בלא התראה כמבואר בהג"ה סימן קט"ו סעיף ד' אלא באשה שרגילה בכך שעוברת על דת אבל בכי האי גוונא שלא נכשלה אלא פעם אחת בשעת הזעם והרג רב בבקלה רבה אין היא נקראת עוברת על דת אף על פי שעשתה עבירה חמורה שבתמורות לית לן בה פינון דאנוסה הייתה דאי לא תימא הכי אלא תהא נקראת עוברת על דת אפילו בפעם ראשונה בלא התראה שמתגרש בע"כ אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו לפי דברי רז"ל במה שהאשה נקראת עוברת על דת אלא על פרוחה ברגילה בכך מיירי.

וכן תמצא מבואר בתשובת הרשב"א סימן תקע"א הובא בסימן קט"ו סעיף ד' בהג"ה. ומה שנתלה מכ"ת בתשובת הרא"ש כלל ל"ב ד"ח שכתב על אשה שהמירה מאונס שנקראת עוברת על דת.

אגב חורפיה לא דקדקת פי גם הרא"ש כתב כך פאשר כתבתי שאף על פי שהאמת הוא שהייתה עוברת על דת מפל מקום אין לה דין עוברת על דת כי הנה כתב הרא"ש התם בתשובה וז"ל ויש שרוצין לומר שיש להם דין עוברת על דת להפסיד פתובתה ואמת הדבר כי עוברת על דת וכו' מ"מ נראה לי דלא הפסידה פתובתה וכו' עד פאן לשונו.

פירוש דבריו אף על גב דבאמת עברה על דת מפל מקום אין לה דין עוברת על דת שדברו בה חכמים ז"ל. יעניין שם בתשובת הרא"ש ותמצא מבואר כך.

אע"ג דבסוף התשובה מסיים הרא"ש וכתב שלא הפסידה פתובתה מפני שלא התרה בה משמע דיש לה דין עוברת על דת אלא לפי שלא התרה בה לא הפסידה פתובתה ממילא נשמע דמתגרשת בעל פרוחה הא לימא דלא כתב כן אלא היכא דעוברת על דת פעמים הרבה ורגילה בכך אותה נקראת שפיר עוברת על דת לכך הוצרך לתלות הטעם שלא הפסידה פתובתה מפני שלא התרה בה ואותה היה יכול לגרשה בע"כ אבל כשאינה רגילה בכך לא הפסידה פתובתה בלאו הכי וגם אינו יכול לגרשה בע"כ: לכך היא גברא דנמלט מחרב רעה ואינו יודע שאשתו שהמירה דתה רק מה שהגידו לו שהמירה מאונס ואפשר שחזרה בה מיד לאחר שעבר האונס ופרחה ולא זו אלא אף זו מהשהגידו שהמירה מאונס לא הגידו בשום ב"ד בתורת עדות רק הגידו כך דרך שיחה בעלמא ודאי דלאו שפיר דמי למיעבד כך לגרשה בע"כ ולישא אחרת ומה גם פי אין זה פי אם חמשת רביעית שנה שנסמרה בידי הזדים האוררים ואין עובר ושב מהתם להכא עדיין להנודע הפל על נכון שפא באריכות הזמן ינודע שום דבר ממנה או שחזרה מיד לאחר שעבר

האונס וברחה או שנשמתקעית ביניהם ומוטב שיאכל בשר שחיטה ואל יאכל בשר תמותה.

בכך ישוב ביד בטח שקט ושאנן. ויהי הודו פזיזת רענן דברי אלה בר"ח פסליו תאי"ו יו"ד לפ"ק: אחרי כן בא אלי מכתב שכתב איש אחד נקרא רבי יהושע אחי האם של האשה ההיא וכתב שהאשה ההיא נשפית על ידי קדרים ופדאיה בקוסטאנטיןא ולאשרה בצדקתה ולא המירה מעולם.

ושהיא בחזרתה בעיר יא"ס עם כמה שבויים שנשבו ונפדו עמה ובמעט ימים אחרי כן באתה האשה ההיא לגליל לובלין וכתבה לבעלה הגה שיחזור על אבידתו והוא פן עשה ויצא לקראתה וקבלה באהבה ונתתי שבח לאל ית' אשר הנחני בדרך אמת וחזו מפעלות ה' אשר שם בארץ שמות: שאלה עא עובדא הנה בהיותי בק"ק טריבטש שלחו לפני המורה אנונא שלאחר שהסירו הנוצות מעל ראשה נראה גומא על הגלגלת והעור על הגלגלת הנה שלם רק שהעור הנה כפוף למחת והנה נראה כעין גומא וכאשר התחילו לתתו בעור כדי לפצוע הראש נראה בגלגלת סדק ושלח המורה אלי להורות באנונא זו אם פשירה היא או טריפה.

והייתי קולף העור כולו מעל הראש מעצם הגלגלת ומצאתי שעצם הגלגלת הנה נסדק ופתוח פנה והגיע עד הקרום על המוח והקרום הנה קיים והנה ניכר שמתולדתו הוא כף כי העצם במקום הסדק לא הנה חד כאשר רגיל להיות כשהסדק הוא ע"י שבירה או מפת חרב אלא הנה חלק ושלם בכל סביבותיו: בכך אמרתי ראה זה דבר חדש הוא וכיון שרש"י והרא"ש והטור י"ד סימן ל' וכל האחרונים כתבי דאנונות דידן כעורף של מים דיניגין להו ואפילו בלא ניקב העצם אלא כל שהוא טריפה כל שכן היכא שהסדק הוא ארוך ורחב כמו באנונא זו דיש להטריף אע"ג דניכר הוא שאין סדק זה נעשה על ידי חולי או על ידי שבירה או על ידי מפת חרב אלא שגברא כף מתולדתו אפילו הכי יש להטריף דלא שנא בטרפות הנקוב בין שיהיה מחמת חולי ובין שיהיה גברא כף ניקוב.

וכי תימא כיון דבניטול מצינו חילוק לדעת הרמב"ם דאינו טריפה אלא בניטול ביד או בחולי אבל לא בגברא כף חסר הביאו הטור י"ד סימן נ' ואם פן דילמא לדידה הוא הדין נמי בניקב הדין כף שאינו טריפה אלא בניקב מחמת חולי או ביד אבל לא בשגברא כף ניקב והא דמחלק כף בניטול ולא חילוק פן בהדיא גבי ניקב משום דכל שכן הוא מניטול דכיון דאפי' בניטול הוא כשר אם הוא מתולדתו מכל שכן ניקב דכשר הוא אם הוא מתולדתו.

ולא נקיט ניטל אלא לרבותא וניקב אתיא במפל שכן: ואפילו להרשב"א שחולק על הרמב"ם ואינו מחלק בניטול בין ניטל ביד ובחולי ובין גברא ניטל דילמא מפל מקום בניקב מחלק דלכאורה משמע מדבריו כף הביאו ב"י בסוף סימן מ"א בטור י"ד דהתם מביא דברי הרמב"ם שמחלק בין ניטל ביד ובחולי ובין ניטל שגברא כף ודייק אם לא תאמר פן נמצאת הססירה והנטולה אחת וכו' ומביא דברי הרשב"א שכתב עליו וז"ל.

ולא יראה לי פן שהרי הכבד אחד מהמנויים בניטלים וכו'. ולא מנו נטולה וחסורה אלא ללמדך שאחד ניטל ביד ואחד שחסר מן התולדה טריפה שלא ליתן פתחון פה לבעל דין

לחלוק ולומר שדוקא שחסרה מתולדה אבל הנה לה וניטל כשרה או בהפך עכ"ל הרי מבואר דלכך נקט נטולה וחסירה משום דלא תחלוק בין ניטל על ידי חולי וביד ובין נברא כה נטולה מכלל דמסתברא לחלק בכך פניו דאיצטרף התנא למיתני תרתי נטולה וחסירה ואם כן בנניקב דלא תני תרתי דילמא האמת כן הוא דאינו מטריף אלא בנניקב בחולי או ביד אבל לא בנניקב מתולדתו הא ליתא בין להרשב"ם ובין להרשב"א דלתרנוניהו מוכח דכל אבר שניקב מטריף בו מטריף אפי' בנניקב מתולדתו שניברא כה: דלהרשב"ם שהרי כתב וז"ל כל שאמרו בו חכמים שאם ניקב במשהו טריפה כה אם ניטל פולו טריפה בין שניטל בחולי או ביד ובין שניברא חסר וכו' עכ"ל ואי איתא דניקב גופה אינו מטריף אלא בנניקב על ידי חולי או ביד אבל לא בנברא כה ניקב אם כן תקשה מנא לו דניטל מטריף באותו אבר כה אפילו בשניברא כה דהא ניטל לא איתא אלא מניקב והיאך יהיה הלמד חמור מן המלמד ואפילו אי סבירא ליה דניטל חומר מניקב ואיתא במפל שכן מניקב הא מקל מקום דיו לבא מן הדין להיות כגדון מה ניקב אינו מטריף אלא בחולי או ביד אף ניטל אינו מטריף אלא בנניטל ביד או בחולי אבל לא בנברא כה ניטל אלא על פרוץ צריכין אנו לומר דכל אבר שאמרו בו חכמים ניקב טריפה היינו אפי' בשניקב מתולדתה שניברא כה ניקב הוא טריפה משום דקים להו דחיותא תליא ביה טובא ומטריף אפי' בנניקב כל שהוא והוא הדין נמי בנניטל נמי טריפה ובכל גונא הנה טריפה דאיתא מניקב וכשם שבניקב מטריף אפילו בשניברא ניקב הוא הדין בנניטל מטריף אפילו כשניברא כה ניטל אבל כל האבר דאינו נניקב מטריף בו אלא ניטל סבירא ליה להרשב"ם פניו שאין חיות תליא ביה כל כה שהרי לא מטריף בנניקב אלא בנניטל שפיר מצינו למימר דאינו מטריף אלא בנניטל ביד או בחולי אבל כשניברא כה ניטל אותו אבר אינו מטריף פניו דאין חיותא תלויה כל כה באותו אבר שהרי על ידי ניקב לא מטריף יש לנו נמי לומר דאפי' על ידי ניטל לא מטריף אלא בנניטל ביד או בחולי דכאיב ליה טובא אבל לא בשניברא כה ניטל זה נ"ל ברור: ולהרשב"א כל שכן הוא פניו דאפילו בנניטל אינו מחלק בין ניטל ביד או בחולי ובין ניטל מתולדתו אף על פי שאותו אבר אינו מטריף בנניקב אלא בנניטל והנה מסתברא לחלק בנניטל כמו שמחלק הרשב"ם אפילו הכי אינו מחלק וס"ל דניטל מטריף בכל גונא אפילו בנניטל מתולדתו מקל שכן ניקב היינו אבר שאמרו בו שאפי' ניקב מטריף דמטריף בכל גונא בין ביד ובחולי ובין שניקב מתולדתו דמהיכי תיתי לחלק והא דתנא התנא בנניטל תרתי נטולה וחסירה כדי שלא יהא פתחון פה לבעל הדין לחלוק בין ניטל ביד ובחולי ובין ניטל מתולדתו ולא תני נמי תרתי בנניקב היינו משום דבניקב לא איצטרף דכיון דחיותה של הבהמה תליא באותו אבר כל כה דנעשה טריפה אפילו בנניקב כל שהוא ודאי דמטריף אפילו בנניקב מתולדתו אבל כל אבר דאין הנקב מטריף בו אלא ניטל התם הוא דסלקא דעתה אמינא פניו דאין חיותא של הבהמה תלוי כל כה באותו אבר שהרי לא נעשה טריפה בנניקב אלא בנניטל הוא הדין נמי דאפילו בנניטל לא יהא טריפה אלא בנניטל ביד או בחולי אבל לא בנניטל מתולדתו פניו שאין חיותה תליא כל כה באותו אבר הנצרה למיתני תרתי נטולה וחסירה ללמדך שאפילו ניטל מתולדתו נמי מטריף אבל כל אבר שהנקב מטריף בו לא הנצרה למיתני תרתי דכיון שחיותא תליא כל כה באותו אבר שאפילו נקב כל שהוא מטריף ודאי דאין חילוק היאך ניקב והוא טריפה בין שיהיה על ידי חולי ויד ובין שיהיה מתולדתו: ואע"ג

דלכאורה משמע מתשובת הרשב"א סימן שפ"ג שנקב מתולדתו אינו מטריף שכתב שם וז"ל שאלת נקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה והולך בשיפוע וכו' ונראה מענינו שנוברא כובשעת יצירת הבהמה ואומרים קצת אנשים שכן דרכן של רוב הבהמות הודיעני מהם תשובה כל שנקבו הדקין בין בנקב שנה בין בנקב משופע טריפה ואותן קצת אנשים שאמרו לה שדרכה רוב הבהמות כה אין שומעין להם וכו' שאנו לא ראינו פן להבהמות כלל כל שכן לרובן ושאלתי לבקיא הקצבים ואמרו לי כי זה מנגיחות בהמה אחרת שכן דרכן ולפיכך עובר הנקב בשיפוע למעלה לפיכך אסור וכו' עכ"ל משמע דלא הטריף אלא משום דלא האמין לאומרים שהוא פן מתולדתו אלא האמין לקצבים הבקיאים שאמרו שהוא מנגיחת בהמה אחרת אבל אלו היה מאמין להם היה מכשיר דאי לא תימא הכי תקשה למה ליה להחזיק לשקרנים אותן שאמרו שהוא פן מתולדתו תיפוק ליה אפילו אי דבריהם אמת הות טריפה משום דכל נקב מטריף אפילו כשהוא מתולדתו אלא ודאי דסבירא ליה להרשב"א דנקב כשהוא מתולדתו אינו מטריף ולכך הוצרך לומר שהם משקרים מה שהם אומרים שהוא פן מתולדתו אלא מנגיחת בהמה אחרת ולכך הטריף הא לאו מילתא הוא דודאי גם הרשב"א סבירא ליה דכל נקב מטריף אפילו כשהוא ניכר שהוא מתולדתו והא דהוצרך הרשב"א לומר ששקר הוא מה שאומרים שרוב הבהמות הם פן ושהקצבים הבקיאים אמרו נו שהוא מנגיחת בהמה אחרת לא תיזוק מיניה הא לאו הכי לא היה מטריף אלא הכי הם המשך דברי הרשב"א בתשובה זו לפי שהשואל כתב שמקצת אנשים הם אומרים שכן דרכן של רוב הבהמות והיינו אפי' בהמות שהן גדולים וחייו כבר כמה שנים ורוצים לומר פיון שנקב זה נראה מענינו שהוא מתולדתו ונמצא בבהמה שחיתה כבר שנים ושלא שנים ודאי דאין נקב כזה מטריף: דאלו היה מטריף לא הייתה הבהמה יכולה להיות חיה כל כך שנים על זה כתב הרשב"א שאין להאמין להם פיון שהוא נגד דברי רבותינו ז"ל שאמרו בדיקבו הדקין והיית טריפה מפני שאין כמוה חיה וצריכין אנו לומר שנקב כזה אם נמצא בבהמה גדולה שחיתה כבר יותר מי"ב חדש ודאי שאינו מתולדתו כדי לקיים דברי רבותינו ז"ל שאמרו שאין כמוה חיה והרשב"א לטעמיה אזיל שכן כתב נמי בתשובה סימן צ"ח בירת אבר שנמצא בבהמה וחייתה כבר יותר מי"ב חדש שצריכין אנו להכחיש אותן ולומר שמה נתחלפה בהמה זו באחרת או שמה טעה וכיוצא בזה כדי לקיים דברי רבותינו ז"ל ויעזין שם פי האריף בזה ונדון זה נקב שנמצא בדקין שנראה מענינו שהוא פן מתולדתו כל שכן הוא שיש להכחיש אותה ולומר שאינו מתולדתו דהשתא יתרת אבר שבנדאי מתולדתו הוא והם מפירין לאותה בהמה שהיתה כבר יותר מן י"ב חדש כתב שצריכין להכחיש אותן ולומר שמה נתחלפה בהמה זו באחרת וכו' כדי לקיים דברי רז"ל נקב כזה שנמצא בדקין דלא ידענו בודאי שהוא מתולדתו לא כל שכן שיש לנו להכחיש אותם ולומר דלאו מתולדתו הוא כדי לקיים דברי רבותינו ז"ל ואי משום שנראה מענינו שהוא מתולדתו ודאי דאין זה כלום דאפשר שהנקב נעשה תוך י"ב חדש על ידי קוץ או חולי והעור נתרפא מבפנים סביב הנקב המפולש עד שנראה שהוא פן מתולדתו ואינו מתולדתו וכן נמצא בנשים בנקבי תנוף האונן שהנקב בתנוף האונן הוא מפולש והעור מבפנים סביב הנקב נתרפא עד שנראה שהוא פן מתולדתו ואינו מתולדתו ולכך ליכא היכר כלל להפיר שהוא פן מתולדתו והא דמסיים הרשב"א וכתב ששאל לקצבים

הבקיאים ואמרו לי שאינו מתולדתו אלא מנגיחה בהמה אחרת לא תידויק מזה הא אי לא הנה שומע פה מהקצבים לא הנה מטריף דלא פתב הרשב"א פה לעיקר הדין דהוא הדין אפילו אי לא הנה שומע פה מהקצבים הנה מטריף משום דאין להאמין שתחיה בהמה יותר מן י"ב חדש אם יש לה נקב אלא שפתב האמת שגם הקצבים הגידו לו שנקב פנה הוא מן נגיחת בהמה אחרת ואינו מתולדתו: וכן משמע מדברי מהרש"ל ב"ם של שלמה בפ"ק אלו טריפות סימן נ"ה שגם הוא מפרש דברי הרשב"א בתשובה זו סי' שפ"ג שהטריף הנקב בדקין שנראה מענינו שהוא פן מתולדתו היינו משום שהוא נגד רז"ל שתחיה בהמה יותר מן י"ב חדש אם יש לה נקב ואין חילוק בין שהוא מתולדתו או לא דמייתי התם תשובת הרשב"א זו וכתב הוא עליו וז"ל ויפה פתב שאין להשגיח במה שאומרים אנשים שרוב הבהמות הם פן וכו' וחלילה להאמין ולהקל מה שהוא נגד דברי רבותינו ז"ל עכ"ל מהרש"ל הרי פתב על הרשב"א שיפה הטריף ותלה הטעם משום דאין להאמין נגד רבותינו ז"ל בניקבו הדקין שאין פמוה חיה ולא מפני שהקצבים אמרו לו שהוא מנגיחת בהמה אחרת והיינו משום דעיקר טעמו של הרשב"א הוא פינו דאמרו רבותינו ז"ל שנקב בדקין טריפה משום דאין פמוה חיה אין להאמין שתחיה בהמה יותר מי"ב חדש אם יש לה נקב ולכך פתב שאותן שאמרו שרוב הבהמות הם פן אפילו בהמות שהיו פבר יות' מן י"ב חדש ודאי שקר הם אומרים ואם נמצא נקב ביה בבהמה גדולה שחיתה פבר י"ב חדש ודאי דלאו מתולדתו הוא ולעולם נקב פוסל בין שהוא מתולדתו בין שאינו מתולדתו והא דכתב הרשב"א מן הקצבים שאמרו לו דהוא מנגיחת בהמה אחרת לא תלה הדין בזה אלא האמת פתב כדפרישית: וכן משמע נמי מדברי הרב בהג"ה ש"ע מי"ד סוף סימן מ"ז וז"ל דבמקום שהנקב מטריף אין חילוק בין שהוא נראה שהוא מתולדתו בין שלא נראה שפתב תרת שתלוי בדקין והוא סתום פשירה אבל אם הוא פתוח בראשו טריפה משום דהריעי נופל לגוף ועוד דהוא נקיבת הדקין עכ"ל והתם מייירי שנראה שנברא פה ואפילו הכי הוי טריפה דמיקרי נקיבת הדקין: ומ"מ נראה דכל זה אינו אלא באבר שיש לו חלל פגון לב ודקין ומרה וכיוצא בהם התם הוא דמטריף הנקב אפי' פשנראה שהוא פן מתולדתו דאין חילוק בנקב אם הוא מתולדתו או לא ומטריף אבל באבר שאין לו חלל פגון טחול שהנקב מטריף פשהיא בסומכת ונמצא נקב בסומפיה ונראה שהוא פן מתולדתו פאשר בא לידי פמה פעמים בהיותי בק"ק פרוסטין שנמצאו בעגלים נקב מפולש בטחול בסומפיה ונראה שהוא פן מתולדתו וכן בא לידי פה ק"ק ניקלשפורג פעם אחת בטחול מבהמה גס' שנמצא בה נקב מפולש בסומפיה ונראה שהוא פן מתולדתו שהעור הנה סביב הנקב שלם וחלק אין להטריף דכיון שאין חלל לטחול וניכר ונראה שהוא פן מתולדתו לאו דיינינו ליה פנקב אלא פחסרון ומשום חסרון אין להטריף מידי דהנה בריאה דס"ל דחסרון בריאה הוא פשר הוא הדין נמי בטחול וטפי יש להכשיר בטחול מבריאה ומסתברא למימר אפילו מאן דמטריף בריאה חסרון מכשיר בטחול בכי האי גונא: ולא תקשה פינו שפבר בארנו לעיל בבאיור דברי תשובת הרשב"א סימן שפ"ג בנקב שנראה מענינו שמתולדתו הוא פה דטריפה משום דאפשר שהנקב הנה נעשה על ידי חולי או קוצ ונתרפא פה מבפנים העור סביב הנקב עד שנראה שהוא פן מתולדתו ואינו ונקבי' שבתנוף האונן הנשים מוכיח א"כ אם נקב נמצא בטחול בסומפיה מאן לימא לן שמתולדתו הוא ואינו אלא חסרון וחסרון אינו

מטריף דילמא לאו מתולדתו הוא אלא על ידי חולי או קוץ נעשה ונתרפא העור מבפנים כף עד שגראה שהוא פן מתולדתו ואינו נאם פן יש לו דין נקב וטחול שניקבה בסומפניה טריפה הא ודאי לאו מילתא הוא דאם פן לא תמצא לעולם הכשר חסרון בריאה דלעולם נימא דלאו חסרון הוא אלא נקב ונתרפא מבפנים העור עד שגראה שמתולדתו הוא פן נאם פן היא מצינו למימר דחסרון בריאה פשר אלא ודאי בכל אבר שאין לו חלל מבפנים פגון טחול וריאה ונמצא בו דבר שיכולין לתלות שהוא חסרון ולא נקב פגון שגראה שהוא פן מתולדתו אחזקי ריעותא לא מחזקינן לומר דילמא ניקב על ידי קוץ או חולי ונתרפא העור מבפנים עד שגראה שהוא פן מתולדתו פנין שאין ריעותא לפנינו ולא דייגינן ליה אלא פחסרונוכשרה אבל בכל דבר שיש לו חלל מבפנים פגון לב ודקין וכיוצא בהם ונמצא בהם נקב לחלל דמטריף בודאי וברי ריעותא לפנינו אלא שרוצים לומר פנין שהבהמה זו פבר חיתה י"ב חדש ונקב זה נראה שהוא מתולדתו ודאי שאין נקב זה מטריף התם הוא דאמרי' דאין להפיר בזה שבודאי פן הוא מתולדתו דאפשר דתוף י"ב חדש נעשה הנקב על ידי חולי או נגיחה ונתרפא העור מבפנים עד שגראה שהוא פן מתולדתו ואינו פנין דהריעותא לפנינו שנקב החלל האבר וטריפה: לכה בריאה וטחול שאין להם חלל בפנים ונמצא נקב מפולש בריאה או בטחול בסומכה ונראה מענינו שהוא פן מתולדתו לא דייגינן ליה פנקב אלא פחסרון וכשר הוא ובלב ובדקין וכן כל איברים שיש להם חלל מבפנים אם נמצא בהם נקב עד החלל אע"פ שגראה שהוא פן מתולדתו טריפה: וכן פסק טורי זהב סימן מ"ג בנקב שמצאו בטחול בעגלי' בסומפני' והיה נראה שמתולדתו הוא פן שיש להכשיר מטעם דלא הוי אלא חסרון וכשר: וכיון שנתבאר שכל אבר שיש לו חלל מבפנים והנקב פוסל בו אין חילוק בין שנעשה הנקב על ידי חולי או קוץ ובין שמתולדתו הוא פן על פן הטרפתי האנווא ההיא שנמצא לה סדק בעצם הגלגולת והיה נראה מענינו שהוא פן מתולדתו אף על פי שהיה אפשר לחלק ולומר הא דהקמירו האחרונים לומר דאנוזות דידן פערף המים דייגינן להו למיטרף אפילו בנקב כל שהוא בעצם הגלגולת היינו דוקא פשניפר שניקב על ידי קוץ או אולי משום דחיישינן שמא ניקב קרום של מוח אבל בשגראה מענינו שהוא פן מתולדתו אפשר דלא הקמירו פנין שאין הנקב מטריף מצד עצמו אלא משום דחיישינן שמא ניקב קרום של מוח מ"מ לא מלאני לפי להתיר הנלע"ד פתבתי: והנה כשלישה ימים אח"כ מצאו עוד אנווא אחת פינוצא בזה ממש שהיה עצם הגלגולת נסדק בכי האי גווא לראשונה ובאנו על החקירה שכל אותן אנוזות שיש להן על ראשם נוצות זקופים למעלה פעין פרבול פולם הם כף שעצם הגלגולת נסדק והכי רביתיהו והכשרתיה: שאלה ע"ב נשאלתי השמש היה מכריז בשבת בבית הפנסת מי שיקנה המצנה לקרות במפטיר כמו שנוהגין בארצות הללו ונתן אחד מאה פרוטות ואחד הוסיף עליו ונתן ק"ו פרוטות והיה נראה לגבאי צדקה שהשני אינו בטוח בפעוה ולא רצו לביישו שלא למפור לו המצנה אלא צוו להשמש שיעלה הוא בדמים מעצמו ויוסיף להכריז שנותנים מאתם ונדעתם היה להניח המצנה לקרות במפטיר לראשון שנתן ק' כי נראה להם יותר תועלת לקנות הצדקה באלו מאה בטוחים מן המאמים שאינם בטוחים ואחר כף פשבא השמש אל הראשון ואמר לו שהגבאים מניחים לו המצנה לקרות מהפטיר במאה שנתן הוא אמר הוא שאינו רוצה

בְּכֹה פִּינּוֹן שְׁלֵא הִנִּיחוּ לוֹ מִתְחִלָּה בְּשַׁעַת הַכְרֵזָה נִתְבַּטְּלוּ דְבָרָיו הָאֵם יֵשׁ דִּין לַגְּבָאִים לְכוּפּוֹ פִּינּוֹן שְׁפָכֵר נִתְרַצָּה בְּמֵאָה וְאַמִּירָה לְגִבּוּהַ הוּא: תְּשׁוּבָה רִישׁ פֶּרֶק ז' דְּעַרְכִּין.

בְּדִין פְּדִיוֹן הַקְּדוּשׁוֹת תֵּנּוּ אָמַר אֶחָד הָרִי הוּא שְׁלֵי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים וְאֶחָד אָמַר בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד אָמַר בְּשִׁלְשִׁים וְאֶחָד אָמַר בְּאַרְבָּעִים וְאֶחָד אָמַר בְּחֲמִשִּׁים חֲזַר בּוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ מִנְכָסִיו עַד עֶשֶׂר חֲזַר בּוֹ שֶׁל אַרְבָּעִים מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ עַד עֶשֶׂר וְכוּ' חֲזַר בּוֹ שֶׁל עֶשֶׂר מוֹכְרִין אוֹתוֹ בְּשִׁוּוֹי וְנִפְרָעִין מִשְׁל עֶשֶׂר אֶת הַמוֹתֵר וְכוּ' וּפְרִיָה הֵתֵם בַּגִּמ' וְהַתְּנִיָּא מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶם וּמְסִיק אָמַר רַב חֲסֵדָא לֹא קָשְׂיָא כָּאֵן בְּבֵת אַחַת כָּאֵן בְּזֵה אַחַר זֶה פִּירוּשׁ רַש"י מִתְּנִיתִין אֵינִירִי בְּחֲזָרוֹ זֶה אַחַר זֶה דִּהֲשַׁתָּא אָמַר בֵּן חֲמִשִּׁים לַגִּזְבָּר כִּי הִדְרִי בִּי שְׁבָקִי לָךְ בַּר אַרְבָּעִי לְכֹה אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ אֲלֵא בְּעֶשְׂרָה וְכוּ' כֹּהֵן חֲזָרוּ בְּבֵת אַחַת מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶן כְּגוֹן שְׁגִזְבָּר מְכָרָה בְּשִׁוּוֹיָה בְּחֲמִשׁ סְלָעִים נִמְצָא פְּחוּתִים מ"ה סְלָעִים יִתֵּן בֵּן חֲמִשִּׁים עֶשְׂרָה שְׁלוֹ לְבָדוֹ וּמַעֲשֵׂר שֶׁל בֵּן אַרְבָּעִים יִתֵּן הַחֲצִי שְׁשִׁנְיָהֶם נִתְרַצּוּ בֵּהֶן וּמַעֲשֵׂר שֶׁל בֵּן שְׁלִשִׁים יִתֵּן הַשְּׁלִישׁ וּבֵן אַרְבָּעִים הַשְּׁלִישׁ וּבֵן שְׁלִשִׁים הַשְּׁלִישׁ שְׁשִׁלְשִׁתָּן שְׁלִשִׁי אָמְרוּ וְהַעֲשֵׂר שֶׁל בֵּן עֶשְׂרִים יִתֵּנוּ בֵּין אַרְבַּעַתָּן וְהַחֲמִשׁ שְׁשִׁפְתָּתוֹ מִכֵּן עֶשֶׂר יִתֵּנוּ חֲמִשְׁתָּן ע"כ: הָרִי מְבֹנָאָר בְּהִדְיָא גַבֵּי הַקְּדוּשׁ דְּצָרִיכִין לְקַיָּים דְּבִרְיָהֶם כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה נִפְתַּח לְהַקְּדוּשׁ וְאִיתֵי לֵן לְמִילָף דִּין צְדָקָה מִדִּין הַקְּדוּשׁ פִּינּוֹן שְׁזָה אָמַר לִיתָן מֵאָה שׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְחֲזוֹר בּוֹ וּמְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ עַל מֵאָה וְאֵינּוּ יָכוֹל לְדַחוֹת עַל זֶה שְׁאַחֲרָיו שְׁהוֹסִיף וְנָתַן ק"ן פִּינּוֹן שְׁאֵין זֶה חוֹזֵר בּוֹ אֲלֵא שְׁהַגְּבָאִים חֲזָרוּ מִכֵּנּוּ שְׁלֵא רְצוּ לְמַכּוֹר לוֹ הָרִי הוּא כְּמֵאֵן דְּלִיתָא וְלִיתָא בְּחֲזָרָה אֲלֵא הֲרֵאשׁוֹן לְכֹה צָרִיף הוּא לְקַיָּים דְּבָרָיו וּלְשַׁלֵּם מֵאָה וּמִינָה אִם אֵירַע שְׁאַחֲד נָתַן עֲבוּר מִצְוָה כְּגוֹן מַפְטִיר אוֹ גְּלִילָה וְכוּ' יִצְאָ בְּזֵה ק' פְּרוּטוֹת וְהַשְּׁנִי ק"י וְהַשְּׁלִישִׁי ק"ך וְנִזְכָּה הַשְּׁלִישִׁי בְּמִצְוָה הַהִיא וְחוֹזֵר בּוֹ אַחַר כֹּה וְכוּ' הַשְּׁנִי וְכוּ' הֲרֵאשׁוֹן כְּגוֹן חוֹזְרִין בְּבֵת אַחַת הַדִּין נוֹתֵן שְׁשִׁלְשִׁין בִּינֵיהֶם וְהֵינּוּ הַשְּׁלִישִׁי שְׁנָתַן ק"ך צָרִיף לְשַׁלֵּם עֶשְׂרָה שְׁלוֹ שְׁמֹן ק"ך עַד ק"י וְאוֹתָן עֶשְׂרָה שְׁמֹן ק"י עַד ק' צָרִיכִין הַשְּׁלִישִׁי וְהַשְּׁנִי לְשַׁלֵּם כָּל אֶחָד הַחֲצִי שְׁשִׁנְיָהֶם נִתְרַצּוּ בֵּהֶן וְאוֹתָן מֵאָה הֲרֵאשׁוֹנִים צָרִיכִין לְשַׁלֵּם שְׁלִשְׁתָּן יַחַד כָּל אֶחָד שְׁלִישׁ שְׁשִׁלְשִׁתָּן נִתְרַצּוּ בֵּהֶן וְזֵהוּ לְפִירוּשׁ רַש"י: אֲלֵא שְׁהַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ח' מֵהַלְכוֹת עֲרִכִין לֹא פִירוּשׁ כֵּן מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶם אֲלֵא לְעוֹלָם מְשַׁלְמִין זֶה כְּמוֹ זֶה בְּשׁוּה אִם חֲזָרוּ בְּבֵת אַחַת שְׁכַתְבִּי שֵׁם וּנ"ל אָמַר אֶחָד הָרִי הֵן שְׁלֵי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים וְאֶחָד אָמַר בְּעֶשְׂרִים וְכוּ' וְאֶחָד אָמַר בְּחֲמִשִּׁים חֲזַר בּוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים לְבָדוֹ מְמַשְׁכְּנִין מִנְכָסִיו עֶשֶׂר וְכוּ' כְּמֵה דְּבָרִים אֲמֹרִים בְּשִׁחְזָרוּ זֶה אַחַר זֶה אֲבָל אִם חֲזָרוּ כְּגוֹן בְּבֵת אַחַת מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶם בְּשׁוּה.

כִּיצַד אָמַר הֲרֵאשׁוֹן הָרִי הוּא שְׁלֵי בְּעֶשֶׂר וְאָמַר הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים. וְאָמַר הַשְּׁלִישִׁי בְּאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים.

וְחֲזַר בּוֹ הַשְּׁלִישִׁי וְהַשְּׁנִי כְּאַחַת נוֹתְנִים לְרֵאשׁוֹן בְּעֶשֶׂר וּמְמַשְׁכְּנִין מִנְכָסִי הַשְּׁנִי בְּשַׁבַּע וּמִנְכָסִי הַשְּׁלִישִׁי בְּשַׁבַּע וְכוּ' וְכוּ' אִם חֲזָרוּ שְׁלִשְׁתָּן כְּאַחַת וְנִמְכַר הַהַקְּדוּשׁ בְּשַׁלֵּשׁ מְמַשְׁכְּנִין מִנְכָסִי כָּל אֶחָד מְשַׁלְשִׁתָּן שַׁבַּע סְלָעִים וְכוּ' עַל דְּרָף זֹו לְעוֹלָם עַכ"ל הָרִי לְהַרְמַב"ם אִם חֲזָרוּ כְּאַחַת מְשַׁלְמִין כְּגוֹן בְּשׁוּה: אַעפ"י שְׁהַגְּבָאִים נוֹהֲגִין לְכוּף לְהַאֲחָרוֹן עַל הַפֶּל וְהוּא לְבָדוֹ צָרִיף לְשַׁלֵּם לְצְדָקָה כָּל מֵה שְׁנָתַן הוּא מְכָל מְקוֹם הַדִּין דִּין אֲמַת כְּמוֹ שְׁכַתְבַּתִּי שְׁאִם כְּגוֹן חֲזָרוּ בְּבֵת אַחַת מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶם לְפִירוּשׁ הַרְמַב"ם מְשַׁלְמִין כְּגוֹלָם לְעוֹלָם בְּשׁוּה וּלְפִירוּשׁ רַש"י צָרִיף הַאֲחָרוֹן לְשַׁלֵּם תְּחִלָּה לְבָדוֹ מֵה שְׁהוֹסִיף הוּא וּבְמוֹתֵר הוּא מְשׁוֹתֵף

עם הראשונים וכדפי'רשתי וכשהאחרון לבדו חוזר צריף לשלם מה שהוסיף הוא על שלפניו: שאלה ע"ג פה ק"ק ניקלשפורג נמצאו כמה ששוחטין ובדקין לעצמן בפפרים הסמוכים ומניחים את האחרונים בפפרים והדפנים של פנים מביאים לתוך הקהלה ומוכרין לאחרים ובשביל פן גדרו גדר ועשו תקנה שלא יהיו רשאים להביא פשר בזה לתוך הקהלה אם לא שביאו הדפנים עם הריאה דבוקה בהם ולהראות אל הבדקים הקבועים מן הקהל ונמצא אחד ששחט ובדק פכש אחד ומסר ונתן לשותפו שיהא מראה לבדוק הקבוע מן הקהל שיראה שאין בו ריעותא ושהוא פשר ומצא הבדק אחריו שהריאה היתה סמוכה לשון הלב ועל ידי אותה סירכא נטרף הפכש כי הריאה היתה מבצבצת שם במקום הסירכא ובאותו יום שחט עוד שלשה פכשים ובדקם ומכר לאחרים בחזקת פשרים ולא שחט ובדק הפכשים כולם בפעם אחת אלא בזה אחר זה שעה שתיים או שלש ולא ידעו כי מנייהו שחט ובדק ברישא מי חיישי' לשאר הפכשי' שמכר לאחרי' כיון שנמצאו אחריו טריפה או לא: תשובה יראה שכל הפכשים ששחט באותו יום הם טריפה מספק כיון דהאי גברא איתרע חזקתיה ודילמא האי פכש שמצאו אחריו טריפה שחט ובדק בראשונה וכפשים האחרים ושחט ונבדקו אח"כ אחר דאיתרע חזקתיה וכל טבח שיצא מתחת ידו אסור לאכול משחיטתו: אע"ג דלא נמצאו אחריו טריפה אלא בפעם זאת הא פכר כתב הרשב"א סי' תקצ"ד דבפעם ראשונה מעבירין אותו ואחריו הספימו האחרונים ומ"ו ב"ח הביאו בסימן קי"ט: ואע"פ שאין מעבירין אותו אלא כשהוא מזיד אבל לא כשהוא שוגג אלא שהרשב"א כתב שאינו יכול להתנצל ולומר שוגג הייתי שאם פן לעולם יאמר פן הביאו הרב ב"י בסי' קי"ט ושם בש"ע והיינו דוקא היכא דליכא הוכחה שהוא שוגג.

אבל היכא דאיכא הוכחה דהיה שוגג לא מיפסל ובגדון דידן איכא הוכחה דהיה שוגג דאי היה מזיד לא היה מניח הסירכא פמות שהיא כששלח הריאה אל הבדק קבוע אלא היה מנתקה ובשוגג לא מיפסל הא לאו מילתא היא אף על גב דלא הוה מזיד מ"מ מיקרי פושע שפשע שלא בדק שפיר למצוא הסירכות ואינו מדקדק בין היתר לאיסור או שאינו בקי בידי לחפש בכל המקומות שצריכין לחפש ושחיטתו פסולה ולא מיקרי שוגג אלא היכא דנתחלפה או נתערבה לו טריפה בכשירה בשוגג או שפבר שזהו הפכש שפבר בדק ונמצא פשר ונמצא שעדיין לא בדקו וכיוצא בזה ובענין זה לא שגג בתלמודו ולא בפעולתו שידע הדינים ושחט ובדק שפיר אלא שאחר כך נתחלפה כשירה בטריפה הוא דמיקרי שוגג אבל בגדון דידן שנמצא ששגג בבדיקתו שלא בדק שפיר אף על גב דהוא יודע הדינים לחלק בין היתר ובין איסור מפל מקום כיון שלא בדק שפיר מיקרי פושע דאינו מדקדק בין היתר לאיסור או ששגג מפני שאינו בקי בידי לבדוק אחר כל הריעותא ודאי דשחיטתו ובדיקתו פסולה וכה"ג כתב הרשב"א בתשוב' הביאו הרב ב"י בסי' קי"ט בד"ה כתב הריב"ש וכו'.

ולכך יש לאסור כל מה ששחט ובדק לעצמו אפילו מה שידעין בודאי ששחט ובדק קודם לכבש זה אפילו ביש לו ראיה מחכם שהוא בקי בדינים ובקי בידי לא מהני לענין זה דדיינינו ליה פפושע ויש לאסור גם הכלים דעד כאן לא כתבו הפוסקים הביאם הרב בהג"ה ש"ע סימן א' שאם יש לו ראיה מחכם לא אסרינו פלים למפרע אלא בשאינו יודע הדינים פהגון התם הוא דאמרינו כיון שיש לו ראיה שפבר ידע הלכות שחיטה

אוקמינו אחזקתיה ואמרין השתא הוא דאיתרע אבל בנמצא פושע שאינו מקפיד בין איסור ובין היתר אין ראיה שלו מוכחת כלל שהיה מעולם מקפיד בין איסור ובין היתר שנאמר עליו השתא הוא דאיתרע ודאי במי ששחט ובדק לאחרים אפשר לומר דאין חוטא ולא לו ואוקמינו אחזקתיה דבדק שפיר ולא אסרינו למפרע הפלים אבל זה ששחט ובדק לעצמו יש לאסור הפלים למפרע דדיינינו ליה כמזיד: וכן משמע לי מדברי מ"ו ב"ח סימן קי"ט סעיף ו' דבשחט ובדק לעצמו לא מהני ראיה מחכם ויש לאסור הפלים.

שכתב וז"ל מיהא דוקא בשחט ובדק בהמה שלו דיינינו ליה כמזיד אפילו בפעם אחת וצריך נמי להכשיר הפלים אבל בבדק לאחר דאין לו הנאה בה לא דיינינו ליה כמזיד אלא כשוגג וכו'.

עכ"ל ואי איתא דמייירי באין לו ראיה מחכם הא אפילו בשחט ובדק בהמה לאחרים יש לאסור הפלים למפרע דדילמא לא ידע מעולם דיני טרפות פהוגן ודחוק לומר דמייירי בבדקו אותו השתא ונמצא בקי בדינים דהא סתמא מייירי אלא ודאי אפי' ביש לו ראיה מחכם אם שחט ובדק לעצמו לא מהני ליה ואסרינו הפלים למפרע דראיה אינו מוכחת שיהא מהימן לשחוט ולבדוק לעצמו וטעמא דמסתבר הוא דאיתרע חזקתיה דידיה משעה הראשונה שהרי כתב הרא"ש הביאו הטור י"ד סוף סימן י"ח וז"ל והאי דנא נהוג בכל גלות ישראל שאין מאמינין לקצבים וממנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולקחם מחלו את כבודם כי הם זהירים וזריזים ומתוהו כה נחבטל בדיקת החכם לגמרי גם למי ששחט לביתו אף כי אינו נכון כי הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הספין עכ"ל הרי מבואר שאין להאמין לקצבים ששוחטין ובדקין לעצמן אע"ג דלבסוף כתב שנתבטל בדיקת החכם לגמרי וכו' הא תשובתו בצדו שכ' שאינו נכון ועוד דהתם מייירי בשלא נמצא אחריו טריפה אבל בנמצא אחריו טריפה ודאי דהורע חזקתו למפרע: ועוד הא פה כבר איתרע חזקתיהו דשוחטים ובדקים לעצמן שהרי גדרו גדרו ועשו תקנה שמחוייבים להביא הדפנים והראיה לבדקים הקבועים מן הקהל ולא האמינו אותם הרי לית להו חזקה כלל לכך מן הדין הוא לאסור למפרע כל מה ששחט ולא הראה לבדקים מומחים פינו שנמצא אחריו טריפה וכן יש לאסור נמי הפלים: ומכ"ש בנ"ד דאיכ' נמי ספק שמה נשתחטו ונבדקו אלו הפכשי' אחר' שחיטת ובדיקת הפכש' הנה שמצאו אחריו טריפה דכולן הם ספק טריפה ואסורים לאכול: שאלה ע"ד עין הבדולח ואכן השוהם אור ישראל ונגהם האלוף התורני פ"ה ע"ה ר"ג כמהר"ר אברהם: על אשר שאל מכ"ת אותי ביין שמשימין לתוכו לענה ונשתנה טעמו ואנו קורין אותו ווירט"ט ויין אם נאסר במגע גוי דנראה שאין לאסרו פינו דנשתנה טעמו דומיא דאם נשתנה טעם יין מחמת דבש או פלפלין דלית ביה משום מגע גוי פהובא בש"ע בי"ד בסימן קס"ג סעיף ד' הוא הדין נמי אם נשתנה טעמו מחמת לענה דמאי שנא אלו הן תורף דברי מכ"ת: הנה נראה דאין להתיר מגע גוי ביין ווירמ"ט ש'לנו אף על גב דנשתנה טעמו משום דרגילים בו הרבה בשעת הבציר וגם אחר הבציר בסמוך לו ושופכי היין בין ישראלים בין נכרים רגילים לשפכו ולמכרו על המדה פסאה יין הרי הוא בכלל גזירת יין כשאר יין דעיקר הגזירה היתה משום בנותיהן ואם פן אעפ"י שמשימין לתוכו לענה אפתי איפא למיגזר משום בנותיהן דאי לאו הכי פל אדם יעשה כה להפקיע עצמם מאיסור יין נסוף ונמצאו שותים תמיד עם הגוים ויבאו להתניחוד ולא דמי ליינו מולין

שְׁמִימִין לְתוֹכוֹ דְּבִשׁ וּפְלִפְלִין דְּהַתִּיר הָרֶשֶׁב"א אֶפְיֵלוּ בְּדִבְשׁ לְחוּד אוּ פְלִפְלִין לְחוּד וְאֶפְיֵלוּ בְּפָחוֹת מְשָׁלִישׁ הִבְיָאוּ הַטּוֹר וּב"י.

וְכֹן פִּסְק בִּש"ע פְּמוֹתוֹ רַק שְׁנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ. שְׁאֵנִי הֵתָם דְּאִין רְגִילִין בּוֹ וְגַם אִינוּ רְאוּי לְשִׁתְּיָה פִי אִם מְעַט דְּרָף תַּעֲנוּג וְהוּי פְּמִילְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחַ וְלֹא גְזָרוּ בֵּיהּ.

אֲבָל יִין שְׁמִימִין בְּתוֹכוֹ לַעֲנָה מִילְתָּא דְּשְׂכִיחַ הוּא וְרְאוּי הוּא לְשִׁתּוֹתוֹ אֶפְיֵלוּ דְּרָף שְׂכָרוֹת וְדָאִי דְּשִׁינָה בֵּיהּ גְזִירוֹת חֲתָנוּת דְּכִי הָאִי גִוְנָא פְּתַב הָרֶא"ש הִבְיָאוּ הַטּוֹר אֲדַבְרֵי הָרֶמְב"ם שְׁהַתִּיר אִם נִתְעָרַב בְּיִין מְעַט דְּבִשׁ אוּ מְעַט שְׁאוֹר הוּאִיל וְאִינוּ רְאוּי לְנִסְפָּה וְכו'.

וְכַתֵּב הָרֶא"ש עָלֶיהָ וַי"ל. וְאִין לְסִמְנָה עַל זֶה שְׁעִיקָר הַגְזִירָה הִיא מְשׁוּם בְּנוֹתִיהֶן וְכו'.

וּב"י הִבְיָא פֶל דְּבָרֵי הָרֶא"ש מִילְתָּא בְּטַעְמָא שְׂכַתְבַּת בְּפִרְקָא אִין מְעַמִּידִין וַי"ל עִיקָר הַגְזִירָה מְשׁוּם בְּנוֹתִיהֶן וְכו'. וְאִם פֶּן אַעֲפ"י שְׁנוֹתָן בּוֹ שְׁאוֹר וְדִבְשׁ אִיפָּא לְמִיגְזָר מְשׁוּם בְּנוֹתִיהֶן וְיִין מְבוֹשָׁל שְׁאֵנִי דְּמְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ לֹא גְזָרוּ בֵּיהּ.

וְגַם לֹא חִיְיָשִׁינּוּ שְׂיִבְשָׁל אָדָם כֹּל יִינוּ כְּדִי לְשִׁתּוֹתוֹ עִם הַגּוֹי דְּטָרִיחָא לִיהּ מִילְתָּא טוֹבָא. אֲבָל לְהַטִּיל מְעַט שְׁאוֹר אוּ דְּבִשׁ כֹּל אָדָם יַעֲשֶׂה פֶּן לְהַפְקִיעַ עַצְמָם מֵאִיסוֹר יִין נִסְפָּה וְנִמְצָאוּ שׁוֹתִים תָּמִיד עִם הַגּוֹיִם וּמִתּוֹךְ כֶּף יָבוֹאוּ לְהַתְיַחֵד עִם בְּנוֹתִיהֶם וְכו' עכ"ל: הָרִי פְּתַב הָרֶא"ש בְּהַדְיָא דְּלֹא מְהַנִּי מְעַט שְׁאוֹר וְדִבְשׁ מְשׁוּם דְּבִהָהּ לֹא מִיְפַקַע מְגִזְרַת בְּנוֹתִיהֶן ה"ה גְּמִי בְּיִין ווִירמ"ט שְׁלָנוּ דְּכָל אָדָם יַעֲשֶׂה פֶּן וְחִיְיָשִׁינּוּ לְגִזְרַת בְּנוֹתִיהֶם כְּדַפְרִישְׁתִּי.

לְכַף נִרְאָה דְּאִין לְהַתִּיר בְּמַגַּע גּוֹי אֶף עַל גַּב דְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ: וְכֵן מִן דִּין נִרְאָה דְּאִין לְהַתִּיר מַגַּע גּוֹי בְּיִין ווִירמ"ט שְׁלָנוּ אֶפְיֵלוּ נִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ אַע"ג דְּלְכַאוּרָה מְשַׁמַּע מִירוּשְׁלָמִי שְׁשָׁם מְקוֹר דִּין זֶה הִבְיָאוּ ב"י דִּישׁ לְהַתִּיר בְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ מִחֲמַת לַעֲנָה דְּגִרְסִינּוּ הֵתָם רַב יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי הִנֵּה אוֹמֵר מְתוּק מִר חַד אִין בְּהֵם מְשׁוּם גִּילׁוּי וּמְשׁוּם יִין נִסְפָּה וְכו' פִּירֵשׁ חַד הִינּוּ פְלִפְלִין מְתוּק הִינּוּ דְּבִשׁ וְאִם פֶּן פִּינּוּ דְּנִקְט גְּמִי מִר וְדָאִי דְּלַעֲנָה הוּי בְּכָלֵל מִר שְׁהָרִי הָאֲחֵרוֹנִים פִּסְקוּ שְׂיִצְאָאִים בּוֹ יְדֵי מְרוֹר בְּפִסְחָא אִין לׁוֹ אֵלוּ הַמִּינִים הַשְּׁנוּיִים בְּמִתְנִיתִין פִּרְק עַרְבֵי פְּסָחִים אֶלְמָא דְּלַעֲנָה הוּי מִר.

וְכִינּוּן שְׁהַרְשָׁב"א בַּת"ה בֵּית ה' שְׁעַר ג' פִּסְק דְּאֶפְיֵלוּ עַל יְדֵי פְלִפְלִין לְחוּד אוּ דְּבִשׁ לְחוּד לֹא נֶאֱסַר בְּמַגַּע גּוֹי הִבְיָאוּ הַטּוֹר י"ד בְּסִימָן קכ"ג וְהַסְפִּים הַב"י עַל יְדֵי הָרֶשֶׁב"א וְכַתֵּב שְׁאֶפְיֵלוּ בְּפָחוֹת מְשָׁלִישׁ דְּבִשׁ אוּ פְלִפְלִין לֹא נֶאֱסַר בְּמַגַּע גּוֹי אִם נִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ הוּא הַדִּין גְּמִי בְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ עַל יְדֵי לַעֲנָה שְׁהוּא מִר שְׁהָרִי מִר הוּא חַד מִן הַנְּהָ תִּלְתַּת דְּנִקְט בִּירוֹ וְדִינָהּ פָּמוּ מְתוּק וְחַד הִינּוּ דְּבִשׁ וּפְלִפְלִין דְּלֹא נֶאֱסַר בְּמַגַּע עַכּו"ם: מ"מ כַּד מְעִינִין שְׁפִיר נִרְאָה דְּלֹא בְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ לְחוּד תִּלְיָא מִילְתָּא כְּדַמְשַׁמַּע לְכַאוּרָה אֵלֹא בְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ וּבְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ מִחֲמַת זֶה כְּגוֹן יִימּוּלִי"ן וְקוֹנְדִטִי"ן דְּמִיגְרִי הֵתָם מִינְיָה דְּנִשְׁתַּנָּה טַעְמָם כֹּל כֶּף עַד שְׁעַל יְדֵי פֶן נִשְׁתַּנָּה שְׁמָם וְיֵשׁ לְהֵם שֵׁם מְנוּחָד בְּפִנֵי עַצְמָם יִימּוּלִי"ן.

אוּ קוֹנְדִטִין. אֲבָל בְּלֹא נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ אֶף עַל פִּי שְׁנִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ לֹא מְהַנִּי וְאֶפְיֵלוּ הָרֶשֶׁב"א מוֹדָה בְּזֶה: וְהָכִי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הָרֶשֶׁב"א גּוֹפִיָה שְׂכַתְבַּת בְּתִשׁוּבָה הִבְיָאוּ ב"י בְּסוּף ד"ה מ"ש וְכֹן בִּינְמוּלִי"ן וְכו' וַי"ל אִם עָרְבוּ בְּתוֹכוֹ דְּבִשׁ הִרְבָּה עַד שְׁנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ אִין בּוֹ מְשׁוּם יִין נִסְפָּה וְזֶהוּ יִינְמוּלִי"ן שְׁאֶמְרוּ בְּגִמְרָא עכ"ל.

הרי דקדק וכתב אם ערבו בתוכו דבש הרבה וכו' משום דמסתמא לא ישתנה שמו אלא על ידי הרבה דבש שמשימין לתוכו אבל טעמו של יין משתנה אפילו במעט דבש ואי הנה סבירא ליה להרשב"א דאפילו בלא נשתנה אלא טעמו לחוד ולא שמו נמי סגי ולא נשאר במגע גוי למה תלה ההיתר בנשתנה שמו דלא אפשר אלא בערב בתוכו דבש הרבה ולא תלה ההיתר בנשתנה טעמו והוא אפשר אפילו על ידי מעט דבש אלא על פירוק דלא מהני בנשתנה טעמו אלא דוקא בשינוי שמו וזה אי אפשר אלא בערב בתוכו דבש הרבה שעל ידי דבש הרבה משתנה השם: והא דכתב הרשב"א בת"ה הקצר הביאו ב"י בסיומן ככ"ג שהוא מותר אפילו בפחות משליש פשנשתנה טעמו ולא הזכיר שיהא צריך שישתנה שמו היינו משום דהתם קאי א ינמולי"ן דמייירי התם מיניה שיש לו שם מיוחד בפני עצמו ועלה קאי אותו היתר אפילו בפחות משליש בנשתנה טעמו כיון שיש לו שם מיוחד בפני עצמו שקורין אותו ינמולי"ן או קונדטין אבל בשאין לו שם בפני עצמו לא מהני נשתנה טעמו: וכן יש נמי להוכיח מתורת הביית הארוך בית ה' שער ג' הביאו ב"י סיומן ככ"ג דעיקר ההיתר תולה דוקא בנשתנה טעמו ושמו ולא בנשתנה טעמו לחוד דמיייתי התם דברי הרמב"ן וכתב עליו ונ"ל ומדברי רבינו נראה שאותו שאנו עושין בדבש ותבלין יש בו משום יין נסוף שאין בו שלישי פלפלין ולא אחד מעשרה ולולי שאמרה רבינו הייתי אומר שמותר לפי שגם הוא נשתנה טעמו וריחו ושמו שאין קורין אותו סתם יין והמחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל הרי שלא כתב שנראה לו להתיר אלא משום שנשתנה שמו וריחו וטעמו אבל בנשתנה טעמו וריחו לחוד ולא נשתנה שמו לא מהני: לכה נראה ביין ווירמ"ט שאלנו אף על גב דנשתנה טעמו לא מהני כיון דלא נשתנה שמו אעפ"י שאין קורין אותו יין סתם אלא יין ווערמי"ט הא לא מיקרי שם מיוחד בפני עצמו כיון דאין קורין אותו ווערמי"ט לחוד ולא דמי ליינמולי"ן וקונדטין דיש להם שם מיוחד בפני עצמו וזה מיקרי נשתנה השם אבל מה שקורין אותו ווערמי"ט וניין אין זה אלא שם לוני ולא שינוי השם ואותו יין שקורין במקצת מקומות בשם ווערמי"ט או פלענק"י אין מזכירין עמו שם יין כלל לומר ווערמי"ט וניין או פלענק"י וניין אלא קורין אותו ווערמי"ט לחוד או פלענק"י לחוד היינו דוקא אותו שמבשלין את היין ומשימין לתוכו לענה ולפעמים גם שאר בשמים לאותו קורין ווערמי"ט לחוד או פלענק"י לחוד ואותו אין מגע עפ"ם אוסר כיון שנתבשל אבל זה שעושין פה ובסביבותינו שאין מבשלין אותו רק משימין לתוכו לענה אין קורין אותו בשם ווערמי"ט לחוד אלא קורין אותו יין ווירמ"ט אין זה אלא שם לוני ולא מיקרי שינוי שם: וליכא למידק מתוך לשון הרשב"א דגם זה מיקרי שינוי שם כיון שאין קורין אותו יין סתם אלא יין ווירמ"ט הנה נשתנה שמו שכתב הרשב"א שם ונ"ל ולולי שאמרה רבינו הייתי אומר שמתיר לפי שגם הוא נשתנה טעמו וריחו ושמו שאין קורין אותו סתם יין וכו' עכ"ל משמע שתלה טעם ההיתר לפי שאין קורין אותו סתם יין ואם כן יין ווירמ"ט שאלנו נמי אין קורין אותו יין סתם הא ליתא דעל פירוק לא מייירי הרשב"א התם אלא בקונדטין וביינמולי"ן פדמוכח בדבריו ולהם יש שם מיוחד בפני עצמם ממש אבל בשם לוי לחוד לא מהני לכה יין ווירמ"ט שאלנו אף על פי שאין קורין אותו סתם יין אלא יין ווירמ"ט ונשתנה טעמו מכל מקום לא מיקרי נשתנה שמו ונאסר במגע עפ"ם הנלע"ד כתבתי: שאלה ע"ה ועל אשר שאל מכ"ת עוד על יין שרף הנעשה מחרצנים ונגים של

גוים זה אין צריף פנים ואיסור גמור הוא ומשנה שלקמה היא בפרק ב' דע"ז הסרצנים
והגאים של גוים אסורים וכו' דברי ר"מ וכתמים אומרים לחים אסורים ויבשים מותרים
ומפרש בגמרא לחים כל י"ב חדש יבשים לאחר י"ב חדש וכו' ובטור י"ד סימן קכ"ג
ובב"י התם הפל מבואר וכל מה שכתב מכ"ת בזה ברור הוא דנדאי היינו שרף הנעשה
מסרצנים והגאים אסור הוא והא שרוצים לומר למה כתבו האחרונים על יין שרף
שעושין מיין נסד שהוא אסור ולא כתבו מידי על היין שרף הנעשה מסרצנים וזגים היינו
משום דאפשר שלא היו עושין יין שרף בימיהם מסרצנים וזגים או משום דיין שרף מיין
נסד מצוי הוא בכל מקום אפילו בארצות ומקומות שאין גדילין שם ענבים מפני
שמוליכין יין למרחקים הרגילין לעשות מיין שמתקלקל קצת יין שרף משנבא גם לא
אתו לאשמועינן באיסור יין שרף הנעשה מיין נסד אלא דלא תימא פיון שאינו רק זיעה
בעלמא דמישרי שרי קמשמע לן דאיסור גמור הוא דטעמו כעיקר קנימא לן בהא.

ואם כן אין חילוק בין הנעשה מיין. ובין הנעשה מסרצנים דלעולם טעמו כעיקר: ואשר
מקצת בעלי בתים הגידו למכ"ת כי פה נוהגין היתר ביין שרף הנעשה מסרצנים וזגים
של עכו"ם שגר הגידו ואין לה ראיה גדולה מזו שהרי בשטר שכירות שיש ליהודי
מהשררה על שפיכת יין שרף שאין אחר רשאי לשופכו ולמכרו כי אם הוא מבואר מתוכו
ציווי ופקודת השררה אחרי שהסרצנים והגאים של גוים אסורים הם לישראל לעשות
מהם יין שרף על פן מחוייבים היהודים ליתן הסרצנים והגאים שלהם דוקא להשוכר
ההוא ששכר חזקת יין שרף וכן שמרי היין רק היהודי ישלם עבור השמרים והגאים דבר
הראוי על פי מנהגי הקהלה יצ"ו מקח השנה הרי אין לה פרום גדול מזה שהיין שרף
הנעשה מסרצנים וזגים של עכו"ם שנוהגין פה איסור כדין הגמרא והפוסקים ואין נוהגין
קולא פלל בזה ואשר הגידו פה למכ"ת שמקילין פה הוציאו דבה וראויים המה לעונש:
וצדקו דברי הרשב"א שכתב על נקב שנמצא בדקין ונראה שנברא פן מתולדתו ואמרו
לו בעלי בתים שפן דרפן של רוב הבהמות וכתב הוא שאין להאמין להם הובא בב"י
בי"ד סימן מ"ו וכן כתב בים של שלמה בפרק אלו טריפות סימן צ"ה וז"ל כי פה הרגל
לשונם להקל ואומרים שפך הוא בנמצא וכו'.

עכ"ל וכן כתב בתשובה ר"מ מינץ סימן ע"ט וז"ל הגם אם שמעתי אין אני סומך פלל
על עדותן פהאי גונא דרובים פיובים מעיקרא טוב שבהן השומע לא דק ומדמה מילתא
למילתא דלא דומה וכו' עכ"ל וכן כתב עוד בתשובה ר"מ מינץ סימן פ"ז וז"ל אף מחמת
סדויתא של ההוא רבי דוד לא מעלה ולא מוריד כי אין לסמוך פלל בכי האי גונא ואין
לסמוך עליהם פלל וכמה פעמים אנשי דכנותיה אמרו עדות כה"ג דהני לגמרי נגד הדין
והדת יש מפת שלא הבינו הדבר וטועים ויש שמדמין מילתא למילתא ויש העושין כדי
להחזיק דבריהם וכן איתא בפרק יש גוחלין דף ק"ל תנו רבנן אין למידן הלכה מפי
תלמוד ולא מפי מעשה וכו' אמר ליה רב אנשי רבבי יוחנן פי אמר לי מר הלכה גיעבד
מעשה אמר ליה לא תעביד עד דאמינא לכו הלכה למעשה עיין שם בפירוש רשב"ם
שמע מינה אפילו רב אנשי שהיה ת"ח החמיר ר' יוחנן דלא נעביד מעשה עד דאמר להו
מפל שפן אינשי דעלמא דאין לסמוך עליהם פלל וכו' עד כאן לשונו ומאוד אני נזהר
שלא לסמוך על סתם בעלי בתים שאומרים ממנהג כאשר באמת באתי על החקירה
מפמה עניינים שרצו להגיד על המנהג והיו משקרים: ולי נראה להביא ראיה דאין

להאמין לסתם בעלי פתים מפרק קמא דחולין ריש דף ז' דאמר התם אהא דהעיד רבי יהושע בן זרוז בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי על רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר רבי את בית שאן פולה על ידו כו' ואמר תו התם מפאן לתלמיד חכם שאומר דבר הלכה שאין מזיחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו וכו' הרי מבואר דוקא מתלמיד חכם שאומר דבר הלכה אין מזניחין אותו ודאי דמזניחין אותו אלא ודאי דוקא נקט ת"ח ולא סתם אדם: שאלה ע"ו עובדא אתא לקדמאי באנוז' פטומה שהיה נראה בה גומא מבחוץ על בטנה דהינו שהעור היה שלם מבחוץ על פני פולה מן הצואר עד למטה לסוף הבטן רק שהיה נראה גומא עמוקה ברוחב שני אצבעות באמצע הבטן על פני אורפה מן הצואר עד למקום שמתחיל הבטן מקום שבני מעים שוכבים שם שאין שם עצם תחת העור והיה ניכר שיש שם חסרון מבפנים תחת העור וצויתי לקלוף ולפשוט העור הפטומה בנחת כדרך שרגילין לפשוט האנוזות הפטומות ומצאתי שאותו עצם האמצעי הבולט באמצע כמו קרש דק שהבשר משני צדדיו ואנו קורין אותו בי"ליג היה נסדק ולחלק על פני כל ארכו באמצעו ממש עד שחצי רוחב אותו קרש דק הבולט היה מצד זה וחצי רחבו מצד זה והפסק ביניהם ברוחב אצבעיים על פני כל ארכו ובאותו הפסק שהיה ביניהם היה נראה מבחוץ הלב והכבד כאשר הם שוכבים בתלל הגוף כי לא היה שם חיפוי מן העצם על הלב ועל הכבד ברוחב אצבעיים והיה נראה שמתולדתו נחלק העצם הדק הבולט באמצע כקרש דק שהבשר מצד זה ומצד זה מפני שקשה הדבר לאומרו שיהא עצם רק כזה נחלק באמצע רחבו על פני כל ארכו סדק מיושר כל כף פינן שהוא דק מאוד אם לא שנעשה כף מתולדתו ונסתפקתי בזה כי היה בעיני דבר חדש ומילתא דתמיהא: והיה נראה לי מן הדין להכשיר דלמאי ניהוש לה אם מפני שנסדק העצם ונחלק מה בכך הוא לא מצינו טריפות זה בכל ע' טריפות שמנו חכמינו ז"ל וסדרם הרמב"ם ז"ל בפרק י' מהלכות שחיטה וכינן דאין זה בכלל ע' טריפות אין לנו להוסיף על הטרפו' כדמסיק בפרק אלו טריפות דף נ"ד וכדכתב הרמב"ם שם בפירוש מהלכות שחיטה ז"ל וכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונות והספימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה וכו' עד כאן לשונו.

ואם פן למה ניהוש להא מילתא פינן דלא נמנה בכל שבעים טריפות: ואדרבא משמע לי מתוך דברי הטור בהדיא דאין בזה שום טריפות שהרי העצם הזה בעוף הוא כמו החזה בבהמה שלצד פנים מונחים בתוכו הלב והכבד והטור כתב בהדיא בי"ד סימן ל"ט דאין הנקב פוסל בחזה שכתב ז"ל ריאה שנסרקה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה ולגרגרת וכו' עכ"ל הרי כתב בהדיא שאין הנקב פוסל בחזה בבהמה ומה שאין פוסל בבהמה אין פוסל בעוף חוץ מה' דברים פוסלין בעוף ואין פוסלין בבהמה.

ניקב בג הזפק. ניקב הקורקבו.

ניקב עצם הגלגולת בעוף המים. נפלה לאור ונחמרו בני מעיה.

ניטל הזפק. אבל חוץ מאלו ה' מה שאינו פוסל בבהמה אינו פוסל בעוף בעצם הזה שהוא כמו חזה בבהמה וכינן שאין הנקב פוסל בו ה"ה נסדק ונחלק נמי אינו פוסל דמה לי נקב

קטן ומה לי נקב גדול לכה אין להטריף בזה: וכן משמע נמי דאין נקב או שבירה פוסל בעצם הנה מהא דמסיק בפרק אלו טריפות דף נ"ב גשפתרו רוב צלעותיה טריפה אמר זעירא ומחציה כלפי שדרה ופירש רש"י לפי ששם חיותא ולא מחציה ולצד החזה עכ"ל הרי שאין חיותא תלוים בעצמות שהם בחזה ודין בהמה ודין עוף שנה הוא כמו שבארנו דמה שאינו פוסל בהמה אין פוסל בעוף חוץ מה' דברים שזכרנו לכן אין להטריף בשביל זה: אלא שיש לפקפק דילמא לעולם אימא לה שנקב בחזה מטריף ולא מפני שעל ידי שיש נקב בחזה אין פמחה חיה דהא ליתא שהרי אין חיותא תלויה בחזה אלא מפני שעל ידי שיש נקב בחזה סופו ליטול הפכד והלב על ידי הרוח שיבא על הלב והפכד מפני שהחזה מגינה על הלב והפכד וכשיש בה נקב אינה מגינה ולכה היא טריפה דכי האי גונא פסק בהלכות גדולות הביאו הטור בסימן מ"א אי אינקוב טרפשא דכבדא טריפה וכתב בהג"ה אשי"רי הטעם דחיישינן שסופו לינטל כל הפכד וכו' עכ"ל הביאו ב"י שם וכן נמי בגיטל לחי העליון לדברי הרמב"ם דמטריף הביאו הטור בסימן ל"ג ופירש הוא עצמו הטעם משום שהלחי העליון נברא לכסות פי הקנה שלא יבא הרוח לריאה וללב ואם ינטל הלחי העליון מיד בא הרוח אל הריאה ותקרה ותמות בהמה וכו' פהובא בב"י שם בסימן ל"ג יענין שם פי האריף הרי מצינו בטרפשא דכבדא לדברי בעל ה"ג ובגיטל לחי העליון להרמב"ם ז"ל ואחריהם הספימו כל האחרונים ז"ל דטריפה בכה ואין זה הטריפות מצד עצמה אלא בטרפשא משום דסופו ליטל הפכד ובגיטל לחי העליון משום דסופו שתקרה הריאה ותמות בהמה הוא הדין נמי יש לומר בגיטל החזה אף על גב דמצד עצמו אין בו משום טריפות מפל מקום היא טריפה משום שעל ידי פן סופו ליטל הפכד או הלב פיון שיש שם נקב יבא הרוח שמה ומכ"ש אם נסדק פולו כמו בנ"ד: ולא תקשה היאך אפשר לומר שהנקב פוסל בחזה הא כתב הטור בהדיא בסימן ל"ט שאין הנקב פוסל בחזה שהזכיר החזה בין המקומות שנסרקה ריאה למקום שאין הנקב פוסל בהם הא לאו קושין' היא משום דכיון שאין הנקב פוסל בחזה מצד עצמו אלא מפני שסופו ליטול הפכד והלב שייך שפיר למימני החזה עם מקומות שאין הנקב פוסל בהם לענין ריאה שנסרקה לה דהכי כתב בהדיא הב"י בסימן מ"א בד"ה כתב בעל ה"ג וכו' וז"ל התם כתב בעל ה"ג דאי מינקב טרפשא דכבדא טריפה וא"ת הרי רבינו כתב בסי' ל"ט ריאה שנסרקה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה וכו' ולטרפשא ואפשר וכו' כתב בהג"ה אשי"רי מפאן יש סמך וכו'.

ולפי זה אפשר לומר דאף על גב דניקב הטרפשא טריפה שייך שפיר למימני טרפשא עם מקומות שאין הנקב פוסל בהם לענין ריאה שנסרקה להם דכיון דאין פוסל הנקב מצד עצמו וכו' עכ"ל: וראיה לזה למה שכתב ב"י דכיון דניקב הטרפשא דכבדא טריפה אינו מצד עצמו אלא בשביל הפכד שסופו ליטול לכה שייך שפיר למימני טרפשא עם מקומות שאין הנקב פוסל בהם נ"ל להביא ראיה מהא דאיתא בפרק אלו טריפות דף מ"ח עמוד א' דקאמר התם ריאה שניקבה ודופן סותמתה פשירה וכו' מתקיף לה רב עוקבא בר חמא אלו אינקב דופן להדה מאי טריפה ליתני נקובת הדופן ולטעמיה הא דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה ונקב סותמתה פשירה אלו אינקב פכד להדה מאי טריפה ליתני נקובת הפכד אלא פי נוקבה דלאו מינניה מיטרפה לא קתני ופי' רש"י דלאו

מינייה מיטרפה דטרופות מחמת ריאה בא עכ"ל: הרי מבואר כל דלא מינייה מיטרפה לא קתני אף על גב דטרופה הוא.

הוא הדין נמי שפיר דמי מה שהזכיר הטור הטרפיש בין המקומות שאין הנקב פוסל בהם אף על גב דמיטרף בו כיון שאין הטרופות מינייה הוא שהרי בשביל זה לא תנא התנא כמה טרפיות משום דלא מינייה מיטרפה: ובזה נראה לי מתנישב מה שהקשה הטור בסימן ל"ג על הרמב"ם שמטריף בנזיל לחי העליון היאך יש להטריף כיון שלא נשנה במתניתין דיש לומר כיון דנזיל לחי העליון לאו מינייה מיטרפא שאין הטרופות מצד עצמו אלא שתקרה הריאה לכה לא שנאה התנא במתני' וכן י"ל נמי בנקב טרפשא דכבדא לדברי בעל ה"ג שלא שנאה התנא משום דאין הטרפיות מצד עצמו אלא משום שסופו ליטול הכבד לכה לא שנאה כדמסיק בפרק אלו טרפיות דף מ"ח ע"א: והדרן לגדון דידן בנקב החזה אפשר לומר דטרופה היא אלא שאין הטרפיות שלה מצד עצמו רק מצד הלב והכבד שסופן ליטול כמו בטרפיש דכבדא לבעל ה"ג ונזיל לחי העליון להרמב"ם ומה שהזכיר הטור בסימן ל"ט החזה בין המקומות שאין הנקב פוסל בהם גבי נסרקה הריאה להם משום שאין מטרפות מצד עצמו וכמו שכתב הב"י גבי טרפשא דכבדא וכדפירשתי והבאתי ראיה לזה: אלא שמכל מקום כיון דלא אישתימיט שום פוסק לא קדמון ולא אחרון והזכיר מטרפיות נקב החזה ודאי דאין לנו להוסיף על הטרפיות ולבדות סברא מלבינו שעל ידי הנקב יבא הרוח על הלב ועל הכבד כיון שלא נזכר מזה בשום פוסק ואף על גב דבנקב טרפיש דכבדא לדברי בעל ה"ג ובנזיל לחי העליון להרמב"ם ז"ל מיטרף מטעם סברא זו שהרוח יבא אל הריאה או אל הכבד או אל הלב ותמות הבהמה מכל מקום יש לנו לומר ולחלק דדוקא התם גבי נזיל לחי עליון אפשר לומר פן משום שהרי נכנס אל חלל הלב ואל חלל הריאה לחלל הסמפונות.

וכן בטרפשא דכבדא מפני שהריאה בחייה נפוחה היא ומנשבת תמיד הרוח וחישינו שרוח יכנס אל הכבד: אבל כן בחזה שאין שום רוח כלל בין העור והלב והכבד אף על פי שנקב שם העצם או אפילו נזיל ודאי דאין להטריף בטעם סברא זו: ואין להטריף נמי משום דאיכא למיחש שמא נעשה על ידי מפת חרב וכיוצא בזה והגיע עד חלל הגוף ונקב אחד מאיברים הפנימיים דכיון שהעור מבחוץ הוא שלם ניכר הוא שלא נעשה על ידי מפת חרב או קוץ ולא דמי להא שכתב הרשב"א בתשובה בסימן רע"ז בכבש אחד שנמצא בו נקב בחזה נגד הלב מפולש אבל לא נגע בלב ולא באחד מן האיברים שנקיבתו במשהו ואפילו הכי הטריף משום דחישינו שמא דרף פניסתו בחוזק נגע בלב או באחד מן האיברים שנקיבתו במשהו ואין לנקב במשהו בדיקה וכו' דשאני התם שהיה הנקב מפולש שגם העור החיצון היה מנוקב וגם היה ניכר שלא נעשה הנקב ע"י חולי כמו שהוכחתי בתשובה בעובדא דמרה שהיתה נמצאת בין עור לבשר אבל בגדון דידן שהעור היה שלם מבחוץ שלו ודאי לא נעשה על ידי קוץ וחרב: ועוד דהא כבר הספימו פוסקים הביאה ב"י בי"ד סימן מ"ט וכן פסק בש"ע התם וכן בהג"ה ש"ע סימן נ"א שיש להקל בספק נקב בקוץ או על ידי חולי שכתבו וז"ל אם הוא ספק אם נעשה על ידי חולי או קוץ ומחט פשר וכל שכן שיש להכשיר בכי האי גוונא בנקב העור והבשר עד החלל עכ"ל ואם פן כל שכן בגדון דידן שהעור היה שלם מבחוץ וגם ניכר שמתולדתו היה כד מבואר בגוף המעשה ודאי דאין להטריף ומהרש"ל בפ' אלו טרפיות סי' ע"ז כתב בנקב

לחלל הבהמה בלא נר' קוץ או מחט שצריך בדיק' כנגד הנקב והנה בדקנו יפה ולא נמצא שום ריעות' לכה הנה נ"ל להכשיר מן הדין: אלא לפי דמילתא חדתא היא ומקצתם היו מזדנזין בדבר הטורפתי האנוני אבל לדינא נ"ל שהיא פשיגרה ואם ימצא עוד כזה ינבא לדי אפשיגרו: שאלה ע"ז אב המון.

צח ואדמון. מלא תודה ומצות פרימון.

האלוף המרומם התורני נ"י פ"ה ע"ה כמהר"ר אברהם יצ"ו: על אשר שאל מכ"ת אותי שיש באתריה דמכ"ת אלה אחד שיודע במלאכת חייטין והוא פקח גדול ומבין בטוב וישא את אחרותו דמכ"ת היא יש לנהוג בקידושין ונראה ליה למכ"ת שאין זה חרש אלא אדם מפני שהוא יודע בסדר התפלות להראות מתוך הסידור איזה הם תפלות של חול ואיזה של שבת ויום טוב ומה שמוסיפין לומר לפי סדר המועדים ונושא ונותן עם כל אדם.

ויודע לחתום בחתימת ידו והנה נראה למכ"ת שיכניס ברמיזה בכה"ג שיהיו כותבין לו על הנגיד הרי את מקודשת לי וכו' והרב יאה מראה לו על הכתב ולרמז לו כפונת הכתב והאלם ירפין בראשו הן.

פי לפי דברי הפעלי בתים מבין הוא מתוך הכתב יודע לקרות. אלה הם תנרף דברי מכ"ת בשאלה: תשובה החייט הזה אשר הוא באתריה דמכ"ת אני מכיר אותו ואינו מיקרי אדם אלא חרש שהרי אינו שומע ואינו מדבר ולא מיקרי אדם מי ששומע ואינו מדבר דהכי איתא פרק מי שאחזו דף ע"א שומע ואינו מדבר זהו אדם דכתיב ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו וכו' וכן פסקו כל הפוסקים והפל מבואר בטור א"ה סימן ק"ך וקכ"א והב"י האריך בחלוקי דינים שבין חרש ואלם וכן בטור ח"מ סימן רל"א אבל בכגון זה דבאתריה דמכ"ת שאינו שומע ואינו מדבר לא מיקרי אדם אלא חרש מיקרי אף על פי שהוא פקח ביותר אין לחלק בין החרשים וראיתי מרבתי נוהגין שהולך לחופה עם החרשאחד שהוא רגיל עמו כגון אחד מן אחיו או שאר קרוביו הרגילים עמו בבית ומפירים ברמיזותיו ואותו הרגיל עמו מראה לו ברמיזות.

עגנו קידושין והחרש מושיט הטבעת לאשה ומקדשה ונה ראיתי בקראקא מחרש אחד שגם הוא היה חייט ופקח גדול היה והיה סוחר עם מלבושים שעשה הוא למכור וראיתו פי היה פעמים הרבה תובע לאחרים לפני הב"ד ופעמים היה הוא נתבע והיו הרבה מבני הקהלה שהיו מפירין ברמיזותיו פי פקח גדול היה ובקל היה מבין ואפ"ה היה מקדש ע"י אחד מן אחיו שהיה נכנס עמו לחופה כדלעיל: ומה שכתב מכ"ת מעגן פתיבת הרי את מקודשת לי וכו' על הנגיד ולרמז לו עגנו קידושין נראה דלאו שפיר דמי למיעבד כה פדי שלא לחלק בין החרשים ואיכא למיחש לתקלה בהרואים יסברו דקדושיו קדושין גמורין הן מן התורה כיון שאינה מקדשה פשאר חרשים ובפרט שמחזיקים אותו לפקח גדול ואם יקדשנה אחר שהוא פקח לא יצטרכו גט משני שיאמרו אין קידושין תופסין ככל שאר אשת איש שנתקדשה שאין קידושין תופסין בה.

ובאמת קידושין אלו של חרש אינו קדושין גמורין מן התורה ואם נתקדשה אחר כה מן פקח צריכה גט ממנו כמו שפסק הטור א"ה ריש סימן מ"ד לכה אין לשנות ממה שנהגו

בְּכָל הַתְּרָשִׁים שִׁיקָחוּ אֶחָד מִקְרוֹבָיו הַרְגִיל עִמּוֹ שִׁילָף עִמּוֹ לְחֹפֶ' וְהוּא יִרְמַז לוֹ עֲנִין קְדוּשִׁין הַחֶרֶשׁ יוֹשִׁיט הַטְּבַעַת לְאַצְבָּע שֶׁל הָאִשָּׁה וַיְקַדְּשָׁהּ הַנְּרָאָה לְעֻנְיֹת דַּעֲתֵי פְתַבְתֵּי: שְׂאֵלָה ע"ח אֶתֶת לְקַדְמָאֵי אִתְתָּא אַחַת וַיְשָׁמָה שָׂרָה בֵּת רַבִּי מְרֻדְכִי מִטְשָׁאֲרִיָּאָה בּוֹכָה וּמְיַלְלֵת וּמְקוֹנְנֵת עַל הַרִיגַת בַּעֲלָהּ רַבִּי יוֹאֵל בְּגִזְרַת ק"ק פְּאֵלְנָאֵי בְּפִנְיָהּ וּבְכַנֵּי אַחוּתָהּ זִלְאֵטָא הַנְּצַבְתָּ עִמָּה בְּזָה וּבַעֲיַת מְנַאֵי לְעֵינֵין בְּשִׁרְיוּתָא דִּינְדָּה שְׂתָהּא שְׂרָיָא לְהַתְּנַסְבָּא לְאַחַר וְדַחֲיַתִּי אוֹתָהּ בְּדָבָרִים הַיָּאֵף תְּהִיָּה מְוַתְרַת פִּינּוֹן שְׁנֵהֲרַג בְּמִלְחָמָ' וְאַז הַרְיָמָה קוֹלָהּ בְּבִכְיָה לָמָּה לֹא יְהִיָּה מְקוֹם לְזַעֲקָתָהּ בְּמָה שִׁיּוֹדַעַת הִיא בְּבִירוֹר גְּמוּר שְׂמַת בַּעֲלָהּ וְלָמָּה תְּהִיָּה חֲשׂוּדָה כִּי קִיל לָהּ אִיסוּרָה דְּאִשְׁתַּי אִישׁ וְאַמְרַתִּי לָהּ כְּדִי לְנַסּוּתָהּ רָאָה אִין זָה דְבָר חֲדָשׁ כִּי כְּמַקְרָה זָה קָרָה לְכַמָּה אֲנָשִׁים שְׂבָאוּ לְמַדִּינָה זֹו פְּלִיטֵי חֶרֶב וּנְשָׂאוּ נָשִׁים עַל פִּי הַגְּדָתָם שְׂרָאוּ נְשׁוּתִיָּהֶם הַרוּגִים וְאַחַר כֶּף נוֹדַע כִּי חֵיוֹת הַנָּה וְהַשִּׁיבָה הִיא וְאַחוּתָהּ שְׂתִיָּהֵן יַחַד בְּקוֹל אֶחָד כִּי לֹא רָאִי זָה כְּרָאִי זָה הָאִישׁ שְׂרוּצָה לִישָׂא אַחֲרַת קִיל לִיָּה לְמִיעֶבֶד כֶּף כִּי אִם יִנּוֹדַע אַחַר כֶּף שְׂאִשְׁתּוֹ בְּחִיוּתָהּ וְגַרְשׁ אַחַת מְהֵנָּה וְיִצָּא יְדֵי חוֹבְתּוֹ מֵהַ שְׂאִין כֶּן אִשָּׁה דַּעֲוֹנָשָׁה חֲמוּר מְאוּד וּמְעוֹנֹת אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְמַסְנֵן הוּא.

אִז נִתְמַלְאֵתִי רַחֲמִים עָלֶיָּהּ וְאַמְרַתִּי לְעֵינֵין בְּשִׁרְיוּתָא דִּינְדָּה עַל פִּי הַגְּדָתָם אֲשֶׁר הִגִּידוּ בְּק"ק הַעֲלִישׁוּיָא בְּכ"ד בְּאַלּוּל תִּי"ג לַפ"ק וְכָלֵל הַגְּדָתָם הִיָּה כֶּף מְרַת זִלְאֵטָא הִגִּידָה כִּי הִיא וְרַבִּי יוֹאֵל וְאַשְׁתּוֹ אַחוּתָהּ שְׂרָה וְעוֹד אִישׁ אֶחָד בַּעַל קְרוֹבָתָהּ וְעוֹד אִישׁ אַחַר וְכַמָּה צְנָשִׁים הָיוּ מְטַמְיִנִים אֶת עַצְמָם בְּחֶדֶר אֶחָד מְקוֹם צָר.

וּבָאוּ שָׁם הַרוֹצְחִים וְהַרְגוּ הָאֲנָשִׁים וְאֶת הַנְּשִׁים הַכּוֹ וּפְצָעוּ אֲבָל לֹא נִתְפָּוּנוּ לְהַרוֹג כִּי אָמְרוּ דֵּי לָהֶם לְנָשִׁים שִׁיָּהִיו מְשׁוּטְטִים בְּעוֹלָם וַיְהִיו חוֹזְרִים עַל הַפְּתָחִים וְרָאָתָה הִיא שְׂרַבִּי יוֹאֵל בַּעַל אַחוּתָהּ שְׂרָה נָכַל לְאַרְצֵי מְוַשְׁכַּב מֵת וְהַתְּחִילוּ הַרוֹצְחִים לְפָשׁוּט אֶת הַחֲלָלִים וְאַמְרַת עַל רַבִּי יוֹאֵל רָאָה עֲדִינֵין זָה חֵי וְרַצַּח אוֹתוֹ יוֹמֵר וְלֹא זָנָה הִיא וְאַחוּתָהּ שְׂרָה אִשְׁתַּי רַבִּי יוֹאֵל מְאוּתוֹ חֲדָר וְרָאוּ אֶת כָּל זָה גַם רָאוּ כִּי הָיוּ הַרוֹצְחִים חוֹפְשִׁים בְּלְבוּשֵׁי הַהַרוּגִים בְּשָׂבִיל מְמוֹן וְכֶסֶף וְזָהָב וְאַחַר שֶׁהִלְכוּ מִשָּׁם הַרוֹצְחִים הַתְּחִילָה אַחוּתָהּ שְׂרָה לְזוֹז אֶת בַּעֲלָהּ רַבִּי יוֹאֵל וְהִיָּתָה קוֹרְאָת אוֹתוֹ בְּשִׁמּוֹ יוֹאֵל וְאַמְרָה הִיא לְאַחוּתָהּ מָה אַתָּה עוֹשָׂה וְכִי אֵינְךָ רוֹאָה שֶׁהוּא מֵת מִמֶּשׁ וְהִיָּתָה מְזִינָה אוֹתוֹ וְלֹא הִיָּה בּוֹ שׁוּם גְּדוּד חֵיוֹת רַק מֵת מִמֶּשׁ וְרָאִשׁוּ הִיָּה נְפוּחַ מִמְּכּוֹת וּפְצָעִים וְכָל זָה נַעֲשָׂה מִפְּתָח עַד חֲצוֹת הַיּוֹם וְהֵם נִשְׂאָרוּ שָׁם בְּאוֹתוֹ חֲדָר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְהַהַרוּג רַבִּי יוֹאֵל הִיָּה מְוַטֵּל לְפָנֵיהֶם עַד לַעַת הַעֶרֶב יִצָּאוּ מִשָּׁם וְהִנִּיחוּ הַהַרוּג רַבִּי יוֹאֵל שׁוֹכֵב שָׁם עַשׂ כָּאֵן הַגְּדָת מְרַת זִלְאֵטָא.

וְשְׂאֵלְתִי אוֹתָהּ הַיָּאֵף הֵיִתְּ מַכְרַת אוֹתוֹ שֶׁהַהַרוּג הִיָּה רַבִּי יוֹאֵל בַּעֲלָהּ שֶׁל אַחוּתָהּ שְׂרָה פִּינּוֹן שְׂרָאִשׁוֹ הִיָּה נְפוּחַ מִמְּכּוֹת וּפְצָעִים וְהַשִּׁיבָה הַיָּאֵף לֹא תְּהִיָּה מַכְרַת פִּינּוֹן שְׂלֹא זָנָה מִשָּׁם וְרָאָתָה הַרִיגָתוֹ וּנְפִילָתוֹ וְגַם הִיָּה נִיפְרָר לָהּ הַדָּק הַטֵּיב כִּי הוּא הִיָּה זְמַן וְהָאֲנָשִׁים אַחֲרֵים שֶׁהָיוּ שָׁם הָיוּ בַּחוּרִים בְּשָׂנִים וְאִין לָהּ פְּקֻפּוּק פְּלָל בּוֹ רַק יוֹדַעַת בְּבִירוֹר שְׂרַבִּי יוֹאֵל הִיָּה הַרוּג מִמֶּשׁ.

שׁוּב שְׂאֵלְתִי אוֹתָהּ בְּמָה הַרְגוּ וְהַשִּׁיבָה כִּי לֹא אֶחָד הִיָּה הוֹרְגוֹ אֲלָא כְּמָה רוֹצְחִים הָיוּ שָׁם זָה בְּמַסְל וְזָה בְּחֶרֶב וְזָה בְּקוֹרְדָם וְכֶן בְּשָׂאֲר פְּלִי מִשְׁחִית שׁוּב שְׂאֵלְתִי אוֹתָהּ מֵהַ נַעֲשָׂה אַחֲרֵי כֶּן בְּהַהַרוּג רַבִּי יוֹאֵל בַּעֲלָהּ שֶׁל אַחוּתָהּ שְׂרָה וְהַשִּׁיבָה שְׂאִינְנָה יוֹדַעַת אֲפָשָׁר שְׂאֵכְלוּהוּ פְּלָבִים אוֹ גְּרָוִהוּ חֲזִירִים אוֹ נִקְבָר בֵּין שְׂאֲר הַהַרוּגִים שֶׁעָשׂוּ הַעֲרָלִים אַחֲרֵי כֶּן

חפירות ונרקם לחפירות למקצת הרוגים כל זה מהגדת האשה מרת זלאתא שלא בפני אחותה שרה אשת רבי יואל: והגדת מרת שרה אשת רבי יואל הנה ממש כמותה הגם כי לא בלשון אחד הגידו מפל מקום היו דבריהם מכוננים ממש בכל הנ"ל ביום ד' ד' אלול ת"ג לפ"ק: הנה נראה שדבר זה אין צריך לימוד שהאשה הזאת היא מותרת להנשא לאחר ולא מיבעיא לרוב הפוסקים נימוקי יוסף והרשב"א והטור דסבירא להו דגם אשה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה באומרת וקברתיו פשיטא דמותרת אף על פי שלא אמרה וקברתיו מפל מקום פיון שהיא אומרת שמת בעלה בענין דלית לן למיחש שאומרת בדדמי נאמנת שהרי אמרה שהיתה מזיזה את בעלה ולא היתה נודד פנף בהא סגי דכל שהיא אומרת שהיתה מזיזה אותו ולא היתה נודד פנף הנה כאלו היתה אומרת מת וקברתיו: והכי כתב בהדיא הריב"ש והר"ן בתשובה הביאם הרב פי"ן וז"ל הריב"ש שאפילו למצריכים שיאמר מת וקברתיו ודאי קברתיו לאו דוקא אלא כל שנתעסק בטלטול ממקום למקום פדדו המתים ולא היתה נודד פנף ופוצה פה ומצפצף וכו' בהא סגי: דהשתא ליכא למיחש למידי וכו' שהרי התעסקו בו וראו בטוב שמת עכ"ל: וכן כתב הר"ן וז"ל ומפל מקום הוה זהירין בדבר דלא בעינו דאמר וקברתיו ממש אלא כל שאמר דברים שהם ברורים שאין לספק בהם דאמר בדדמי סגי פגון דאמר אני נגעתי בו לאחר שמת או שניתיו ממקום למקום וכיוצא באלו וכו' עכ"ל.

לכך פשיטא שהיא מותרת להנף פוסקים דסבירא להו דגם האשה נאמנת על מיתת בעלה במלחמה באומרת וקברתיו אלא אפילו להרמב"ם בפ"ק י"ג מהלכות גירושין ונהביאו הטור סי' י"ז וסבירא ליה דאינה נאמנת אפילו באומרת וקברתיו מפל מקום בנדון דידן נאמנת הך איתתא דכינון שהיתה יושבת ומנטרה שם כל היום נאמנת באומרת מת בנדאי אפילו לא היתה מזיזה אותו נאמנת לומר מת בנדאי אף על גב דהוה במלחמה משום דסתם מלחמה דמייירי בה תלמודא היינו מלחמה שעורכים על השדה מחנה מול מחנה או שהם לוחמים על עיר וזורקים חיצים ואבני בליסטריאות ואינם מתפוננים על מי שיפול ונראה היא למינטר ולמיחזי לכך חיישינן לאומרת בדדמי אבל במקום שהיתה מנטרא ומיחזי נאמנת לומר נהרג דהכי מסיק ריש' פ"ק האשה שלום דסבירא סלקא דעתא בכל הני דאיטול הוא פליט אם תמצא לומר פיון דשלום בינו לבינה נטרא עד דחזיא זימין דמחו להו בגירא או ברומחא וכו' וסברה בנדאי מת וכו' ופירשו התוספות וז"ל והיא יראה לעמוד עד שימות לפי שזורקים חיצים ואבני בליסטריאות במלחמה ואינם מתפוננים על מי שיפול אבל לקמן גבי נפלו עלינו ליסטים נאמנת לומר נהרג שעומדת שם עד שימות ולא אמרה בדדמי עכ"ל ובנ"ד היתה מונטרה מן חצי היום עד הערב ואומרת שנהרג נדאי על דבר ברור העידה ולא בדדמי: ואם יאמר האומר דלא מהימנו לה כשאומרת שהיתה מנטרה דחזקה דלא היתה מנטרא משום דהיתה יראה ולא היתה מנטרא הא לאו מילתא הוא חזא דהא אמרו שהרוצחים לא היו מבקשים להרוג רק את האנשים ולא את הנשים והני דומיא דנפלו עלינו ליסטים הוא מת ואני נצלת דריש פ"ק האשה שלום דנאמנת ועוד דאי איתא דאין אנו מאמינין לה במה שאמרה שהיתה מנטרת כל שכן שלא היו לנו להאמין לעד שאומר פן דהיה מנטר ונחזי שהרי אשה פיון דשלום בינו לבינה מסתברא למימר מנטריא ונחזיא אפילו הכי לא מהימנו לה משום דזימין דמחו לה בגירא וכו' כל שכן עד דעלמא דלית ליה הך סבירא למימר

דמינטר נחזי דלא מהימנן ליה ונהרי האמת אינו פן שהרי מבואר במרדכי פרק בתרא דיבמות דמהימן דהכי כתב התם ונ"ל דבמקום שיאמר העד אפילו בשעת מלחמה ראיתו הרוג ואחר כך הכרתיו יפה בטביעות עין בהא לא איבעיא לן דפשיטא דנאמן וכו' דלא שינה למימר בדרמי דלא שינה אלא בהריגה שיש לאומרה על הספק אבל באמירת הדברים מה לי עת מלחמה מה לי עת שלום עכ"ל הרי מבואר דעד דעלמא מהימן לומר שהכיר יפה שמת הוא הדין נמי אשתו מהימנת דלא חשדינן לה למשקרת אפי' להרמב"ם במקום שאינה נראה להמתין: אחר כן מצאתי בהג"ה מרדכי דיבמות פרק מצות חליצה קרוב לכל אשר כתבתי ונ"ל ראובן ושמעון הלכו עם נשותיהם וילדיהם חוץ לעיר בשעת מלחמה הרחק מן העיר ג' או ד' פרסאות ורדפו גוים אחריהם והכו ופצעו הגברים והניחום כמתים ולנשים לא רצו לעשות דבר אף הילד פצעו ונשארו הנשים שם יותר מחצי היום על בעליהן וכו' שלחנו אחר הנשים המעידות דרשנו וחקרנו דרכי דרישות כרבי טרפון מפני קלות הדור ומצאנו דבריהם מכוננים כי אמת הדבר שנשארו על בעליהן יותר מחצי יום מטפחות ומקוננות והנה אמת ונכון בפיהם שראו האחד מת ומוחו שפך לארץ ושאלו להם במה ידעו ואמרו כי ראו המוח לעת ערב נפרדנו משם וכו' על פי הדברים הנה נראה לי היתר גמור להשיאה לכתחלה חדא דלגבי נשים לא היה שעת מלחמה ולא היו רוצים לעשות להם דבר והמה לא יראו מן הרוצחים פאשר מוכח שעכבו שם יותר מחצי היום וכאשר העידו הנשים עצמן הוי ממש כי ההוא דנפלו עלינו ליסטים הוא מת ואני נצלתי נאמנת וכן פירש רש"י ונ"ל התם דהוי שעת מלחמה קטנה ואיהו הוי התם בהדיה לא אמרו בדרמי אלא נטרא וסזיא ליה דמית דאשה לא מסתפי מליסטים דכלי זייגה עליה ועוד הא רמפסקי אי עד אחד נאמן במלחמה היינו משום דאמר בדרמי והכא שאומרת ראיתי המוח מפוזר ומפוזר והנה להו שהות כל כך אין זה בדרמי אלא באמת וברור וכי לא יועיל אם יעידו על אדם שנחתה ראשו לגמרי וכי יצטרף לעולם לומר מת וקברתיו.

ולא דמי לתלוי וסיה אוכלת בו או למגוייד דכל הגני יכול לחיות פדקאמרינן התם אספין מלונבנת ודברי הפל וכדאמרינן פרק האשה שלום זימנין דמחו ליה בגירא וברןמחא וסבירא דמית ועברא ליה סמתרא וחי משמע דאלו מעיד על דרף שאינו יכול לחיות דמהימנא וכו' עד פאן לשונו הרי ממש ככל אשר כתבתי הסברות והראיות: ועוד דבנדון דידן שגם אחותה זלאטא כך ונדל הגדת אשתו שרה מהכא הרי אחותה זלאטא העידה ולא גרעה היא מעד דעלמא ומותרת אליבא דכולי עלמא שהרי משיאין על פי נשים ועל פי קרובים וכו' כל זה נראה לי פשוט ועם כל זה בהיות שהאשה שרה בעת הזאת הוא בק"ק פראג.

על פן לא יועיל לה היתר דידי אם לא שייספים עמי גם האלוף הגאון אב"ד הישראלי מהר"ר אהרן שמעון ואב"ד דק"ק פראג ותצא להיתר ע"פ בית דינו: שאלה עט קול שאון עולה תמיד מעיר. המבועה והמבעיר מקטן וגדול רב וצעיר כי אשת ר' פלוני זנתה תחת בעלה ובבעל נעוריה בגדה ומעלה אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלה.

והנה רבי פלוני בעלה שאל ממני להוציא לאור משפטה אם להיתר ואם לאיסור את אנניו יטה למען סור משאול מטה ולפי שידיעתי את מיעוט ערפי ומדברים עמקים נסתר דרפי רצייתי לחסום את פי ולדבק לשוני לחפי.

רק פי בעל האשה הזאת רבי פלוני צעק וצעק אלי בקול יללה ובכי גענעתי לו את ראשי לחיות את דעתי וה' ינחני בדרך אמת וגייה את חשפי: והנה חקרנו אחר אמיתת דברים ונודע לנו שהקול נתפשט משני בעלי בתים אחים שבאו לישוב אחד שהיה רבי פלוני דר שם בין הערלים והיו מתארחים בביתו ובחזרתם משם באו לביתם אל תוף הקהלה והגידו אל דיין הקהלה שאשת רבי פלוני זנתה עם ערל אחד והגידו לו כל המאורע ומשם נתפשט הקול והושבנו ב"ד יפה שיהיו חוקרי' ודורשים מן המגידים בתורת עדות וכו' למען לא יצא משפט מעוקל: ונה אשר העיד אחד מן האחים ביום ב' ד' לחדש מנחם תי"ד לפ"ק בתורת עדות בעונש אם לא יגיד ונשא עונו אחר איום גדול בפני האשה ובפני רבי פלוני בעלה מעשה כף הנה בר"ח ניסן תי"ב בא הוא ואחיו לאותו ישוב שהיה דר שם רבי פלוני עם כל בני ביתו בין הערלים וגם הנה דר שם גיסו של רבי פלוני עם כל בני ביתו בבית ההוא והוא שאר בשאר וכשבאנו לשם הנה רבי פלוני בביתו ויצא מחוץ לעיר ובלילה לא הנה בעיר וכשישבנו לאכול בלילה בא ערל אחד רנוק וישב עמם אל השלחן והנה מעורב עמם באלו הנה אחד מבני בית ושאלנו אל שאר בשרינו גיסו של רבי פלוני מה זה שערל הנה הוא מוחזק כל כף ורגיל עמכם והשיב לנו כן הוא עושה לפעמים אפילו בפני רבי פלוני בעל הבית ולפעמים הוא פושט ידו אל הקערה ונוטל לעצמו הטוב והמובחר ואין מוחה על ידו אחר כף בקש הערל שישלחו לו לאחד מבני הבית להביא לו שכר לשותות ונתן מעות על ג' או ד' מדות ועשו כן ויהי המה יושבים ושותים קמנו אנחנו מן השלחן והלכנו לשכוב אחר התנור בין התנור ולכותל גם בעלת הבית אשת רבי פלוני עמדה מעל שלחנה והלכה לשכוב על המטה באותו בית החורף שהיו אוכלים וש"ב גיסו של רבי פלוני ישב עם הערל אחרי כן הלך גם הוא לשכוב אל החדר שמחוץ לבית החורף בפרוודור הבית והלך הערל וסגר את הבית החורף מבפנים וכבה את הנר שהנה דולק אז גערה בעלת הבית אשת רבי פלוני בערל ואמרה לו בלשון פי"הם איזה מן המשחיתים צנה לה לכבות את הנר וכי לא הייתי יכולה אני בעצמי לכבות את הנר אלו הייתי רוצה לכבות ושכב הערל על הספסל לפני התנור אז התחילה בעלת הבית לדבר עם הערל ואמרה אל הערל בלשון פי"הם היום היו פה בביתי ערלים פלוני ופלוני והיו מתלוצצים ופלוני הנה נושא אותי בידי ושאל הערל ואיה איפוא הנה בעלך השיבו האשה ישן הי' ונקמרו רחמי עליו להקיצו כף שמעתי מדברים אחר כף שמעתי שקם הערל ממשכבו והלך אל המטה ושכב אליה ואני ואחי היינו שוכבים ורגלינו היו נוגעין זה בזה והיינו דוחפים זה את זה ברגלינו אני הייתי דוחפו אם הוא שומע פמוני והוא דוחפני אם אני שומע פמוהו ושמעתי שהיו מנאפים כדרך איש ואשה שמשמשים מטותיהם ושאלו הב"ד להאשה אשת רבי פלוני ואת מה תאמר אל הדבר הזה הרי זה מעיד עליך השיבה היא ואמרה ששקר הוא מגיד ומה שהערל הוא רגיל אצלנו הוא מחמת שפרנסיתנו הוא ממכירות יין שרף לערלים והם שותים אצלנו לכך אין אנו מוחים להם מאומה כי בזה אנו מרגילים אותם אלינו וכן אמר גם בעל פלוני שוב שאלו אותה מה זה שהתחלת לדבר עם הערל באפילה והגדת לו

שְׁעָרַל אֶחָד הָיָה מְשַׁחֵק עִמָּהּ וְהָיָה נוֹשֵׁף אוֹתָהּ בְּיָדָהּ הַשְּׂיבָה וְאָמְרָה שְׁקָר הוּא לֹא הִגְדַּתִּי מְאוּמָה מִזֶּה לְעָרַל.

וְגַם זֶה שְׁקָר הוּא מֵה שְׂאוּמֵר שְׁעָרַל הָיָה אֶצְלִי בַּמָּטָה אַחֵר כִּי שְׂאָלוּ הַב"ד לְהַעֲד הַמַּעֲיָד אִיךָ תוּכַל לְהַעֲיֵד שְׁשֹׁכֵב הָעָרַל אֶצְלָה וְהִלֵּא בְּאַפְלָה הָיִיתֶם וְלֹא רָאִיתֶם מְאוּמָה הַשְּׂיבַת וְאָמַר בֵּית הַחוֹרֶף הִנֵּה קָטָן וְשִׁמְעֵתִי שְׁפִיר שְׁקָם הָעָרַל מִמְשַׁכְּבוֹ וְשֹׁכֵב אֶצְלָה וְהִרְגַּשְׁתִּי הִרְגַּשְׁתִּי גְדוּלָה מִתְנוּעָה גְדוּלָה שֶׁהִיְתָה בָּהֶם וְשִׁמְעֵתִי נְשִׁימָתָם וְכָל עֲנִינָם כְּדָרָךְ אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁשִׁמְשִׁמְשִׁים מִטוֹתֵיהֶם וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂים זְמַן אַרְוֶה וְאֲנִי וְאֲחִי לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לִישֵׁן מִהִתְרַדָּה גְדוּלָה שֶׁהִיְתָה עָלֵינוּ וְהָיִינוּ דוֹחֵפִים זֶה אֶת זֶה בְּרַגְלֵינוּ.

וְאַחֵר הַמַּעֲשֵׂה הֵלֵךְ הָעָרַל לְחוּץ וְחָזַר וּבָא וְשֹׁכֵב שׁוֹב אֶל הַמָּטָה וְהָיָה מִנְאַף עִמָּהּ כְּבָרְאוֹשׁוֹנָה וְלֹא הִבְקֵר הֵלֵךְ הָעָרַל לְדַרְכּוֹ וְשְׂאָלוּ הַב"ד אוֹתוֹ אַחֲרֵי שֶׁהִרְגַּשְׁתֶּם כֹּל כִּי הֵם מְנַאֲפִים מִדּוּעַ לֹא גְעַרְתֶּם בָּהֶם אוֹ לְכָל הַפְּחוֹת הָיָה לָכֶם לְהַשְׁמִיעַ קוֹל בְּנִחְיָרַת גְּרוֹן אוֹ עַל יְדֵי פִיחָה וְנִיעָה לְהַשְׁמִיעַ לָהֶם כִּי אַתֶּם מְקַיְצִים וְלֹא יִשְׁנִים הַשְּׂיבַת וְאָמַר יִרְאִים הָיִינוּ פֶן ח"ו יִשְׁלַח יְדוֹ בָנוּ.

גַּם אָמַר הָעֵד שְׁלֹא הִבְקֵר עִמָּד הָעָרַל לְפָנַי מִטְּתָה וְלִבְשׁ בְּתִי שׁוֹקִיִּים שְׁלוֹ שׁוֹב שְׂאָלוּ אֶת הָאִשָּׁה לָמָּה אַתְּ מִיַּחְדָּת עִם הָעָרַל שֶׁהָיָה אֵלָיו לֹא הָיוּ בָּאִים הָאוֹרְחִים הָאֵלָיו לְבִיתָךְ הָיִיתָ מִתְיַחֵדָת עִם הָעָרַל לְבַדּוֹ הַשְּׂיבָה וְאָמְרָה כִּי יִלְדֶיָהּ הָיוּ עִמָּהּ בַּמָּטָה אֲזַי נִתְאַמַּץ הָעֵד בְּדָבָר וְאָמַר רַבּוֹתֵינוּ שְׁמַעוּ לִי תֹאמַר הָאִשָּׁה מֵה שֶׁתֹּאמַר יוֹדַע אֲנִי בְּנֹדַי שֶׁהִיְתָה מִנְאַפָּת מִמֶּשׁ עִם הָעָרַל וְזֶה בְּרוּר לִי מִהַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשׂוּ וְשִׁמְעֵתִי וְחִלְלִילָה לִי לְהַגִּיד דְּבָר שְׂאִינוּ אֹמְתִים מֵה לִי וְלִצְרָה זֹו כִּי זֶה אִישׁ רַבִּי פְּלוֹנִי אִישׁ יִשְׂרָאֵל וּפְתוֹ מִצְוִיָּה לְעוֹבְרִים וְשׂוֹבִים וּמִי יִתֵּן וְהָיִיתִי זוֹכָה לָזֶה בְּצַדִּיקוֹתֵי וְלָמָּה אֲגִיד עַל אֲשֶׁתוֹ דְּבָרִים שְׁקָרִים רַק כִּי אֶת הָאֵלֹהִים אֲנִי יִרְאֵה וְצָרִיף אֲנִי לְהַגִּיד מֵה שֶׁיִּדְוַע לִי בְּבִידוּד גְּמוּר אֶף עַל פִּי שְׁלֹא רָאִיתִי הָרִי הוּא כְּאֵלּוֹ רָאִיתִי עֵינַי בְּעֵינַי וְאֵל תִּשְׂאָלוּ יוֹתֵר כִּי אֵין סֶפֶק בְּזֶה כִּלְלֵי וְשְׂאָלוּ הַב"ד אוֹתוֹ בְּאִיזָה זְמַן נִעֲשָׂה כֹל זֶה וְאָמַר הָעֵד שֶׁהָיָה בֵּין פּוֹרִים לְפֶסֶח וְאֲזַי מִיָּד אַחֵר הַמַּעֲשֵׂה הִגְדָנוּ כֹּל הַנִּעֲשָׂה לְדִיָּן הָעֵיר בְּמַעֲמַד שְׂאָר אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ וְהוּא הָיָה כּוֹתֵב אֶת הַכֹּל בְּאֵר הַטֵּיב וְגַם הִגְדָנוּ אֲזַי בְּאִיזָה יוֹם נִעֲשָׂה הַמַּעֲשֵׂה וְעַתָּה שְׁכַחְתִּי עַד כָּאֵן הֵם הִגְדָת הָעֵד בְּתוֹרַת עֵדוֹת אַחֵר הַחֲקִירָה וְהִדְרִישָׁה בְּפָנָי וּבְפָנַי בְּעֵלָה כְּדִין וְכַדָּת תּוֹרַתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה: וְאֲחִיו שֶׁל הָעֵד הִגִּיד גַּם כֵּן שְׁלֹא בַב"ד כֹּל דְּבָרֵי אֲחִיו רַק שֶׁהוֹסִיף לוֹמַר כִּי לְאַחֵר הַמַּעֲשֵׂה לְמַחְרָתוֹ גָּלָה הוּא אֶת הַדְּבָר הַזֶּה לְהָאִשָּׁה אַחֲוֹתָהּ שֶׁל רַבִּי פְּלוֹנִי שֶׁהִיא אֲשֶׁת שְׂאָר בְּשָׂרָם וְאָמְרָה בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר בָּאתֶם הִנֵּה כִּי הִנֵּה גַם אֲנִכִּי יִדְעֵתִי אֶת אֲשֶׁר הִיא עוֹשָׂה תְּמִיד וְעַל יְדָכֶם יִתְפָּרְסֶם הַדְּבָר כִּי הִגִּיד שְׁלֹא בַב"ד: וְכֵהָאִי מִלְּתֵא צְרִיכִים אָנוּ לְהוֹדִיעַ שֶׁהַכְרִיזוּ בַב"ה עַל כֹּל מִי שֶׁיִּדְוַע מְאוּמָה מֵאִשָּׁה הַזֹּאת שְׂאִינָה מִתְנַהֶגֶת כְּשׁוֹרָה יָבֵא אֶל הַב"ד וְיִגִּיד וְלֹא בָּא שׁוֹם אָדָם לְהַגִּיד רַק הָאֲחִים הֵלְלוּ וְקִבְּלוּ עֲדוֹת הָאֶחָד כְּדִין וְלֹאֲחַ הַשְּׂנִי לֹא שְׂאָלָנוּ בַב"ד בְּתוֹרַת עֵדוֹת דְּלִיכָא נְפִיקוּתָא בִּיָּה דְקָרוּבִים כְּוָלָם כְּחֻדָּא חֲשִׁיבִי.

וְאוֹתוֹ דִּיָּן הָעֵיר שְׁעָלִיו מֵאִיד הָעֵד שְׁמִיָּד אַחֵר הַמַּעֲשֵׂה הִגִּיד לוֹ כֹּל הַמְּאֹרַע הָיָה גַם כֵּן בְּמַעֲמַד הַגְּדָת הָעֵד בְּתוֹרַת הָעֵדוֹת בְּיוֹם ב' ד' לְמִנְחָה תי"ד לפ"ק כ"ל וְאָמַר שְׁמִמֶּשׁ כְּאֲשֶׁר הִגִּיד עַתָּה כֵּן הִגִּיד אֲזַי לְפָנָיו וְהִאֲמַת כֵּן הוּא שֶׁהוּא הָיָה כּוֹתֵב כֹּל הַדְּבָרִים וְהִגִּיד וְאֲזַי הַזְּכִיר הָעֵד הַיּוֹם שֶׁנִּעֲשָׂה בּוֹ רַק שְׂאִין הַכְּתָב הַהוּא מִצְוִי בְּיָדוֹ וְקָרוֹב לְנֹדַי שְׁנֹאֲבַד

ממנו: ומעתה אתחיל ואומר פי על פי הדין שרביא הך אתת' לבעלה ואין הבעל חייב להוציאה דכיון דלא הוי אלא עד אהד ואין דבר שבערנה פחות משנים כדמסיק בקידושין פ'ק האומר דף ס"ו.

ואף על גב דהאי עד מעיד שהיה עוד אחר עמו היינו אחיו לית לן בה דכיון דאחי גינהו ליפא נפקותא בעדותו דהרבה קרובים פולם אינו אלא פעד אהד כדאימא בתשובת מיימוני להלכות אישות המתחלת נחנו ונעבור חלוצים וכו' ובתשובת הרשב"א סימן תקמ"ד והובא בש"ע מטור א"ה סימן קט"ו סעיף ז' בשם הג"ה מרדכי ובי"ד בסימן קכ"ז בהג"ה: ואף על גב דהתם בקידושין פ'ק האומר דף ס"ו מסקינן בעד אהד חייב לצאת ידי שמים ולהוציאה אי מהימן ליה האי עד כפי תרי דאימא התם איבעיא להו זינתה אשתו בעד אהד מהו.

אביי אמר נאמן רבא אמר אינו נאמן הוי דבר שבערנה ואין דבר שבערנה פחות משנים ותו אימא התם ההוא סמא דהוי מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל ואמר ליה עד אהד שזינתה אשתו ומסיק דאמר ליה מר שמואל אי מהימן לך כפי תרי זיל אפקוה.

משמע בהדיא שחייב להוציאה בדיני שמים אי מהימן ליה כפי תרי. וכן פסקו התם הרא"ש וקה"ף וכתבו נו"ל.

רבא הוי אמר דבר שבערנה ואין דבר שבערנה פחות משנים וכן הלכתא והוי מילי בדיני אדם אבל בבא לצאת ידי שמים: אי מהימן ליה כפי תרי חייב לאפקוה וכו' וכן פסק גמי הטור א"ה סימן ו' וסימן קט"ו וסימן קע"ח: ואם פן בנדון דידן גמי גימא שאם העד הזה נאמן ליה כפי תרי חייב להוציאה בדין שמים הא ליתא דלא דמי נדון דידן לדהתם בההוא סמא דהתם שאני דמירי שאותו העד שהגיד לו שזינתה ראה ממש שזינתה והגיד דבר ברור שראה אותה מנאפת ואין אחר זה פלוס ולכך אי מהימן ליה כפי תרי חייב בדין שמים להוציאה.

אבל בנ"ד אין זה העד מעיד שראה שזינתה אלא ששמע שעשתה מעשה שעל ידי פן הוא יודע שזינתה ואין זה אלא מאומד דעתו ששמע קול תנועתם ונשימתם פ'דרה איש ואשה שמשמשים מטותיהם ואין זה דבר ברור כי אפשר הוא שלא זינתה.

ומה ששמע קול תנועה גדולה מהם ונשימתם אפשר שהיה מחבבה ומגפפה ומנשקה ומתחבב בה בקירוב בשך ומתוך כך נשמע קול תנועה ונשימה: ולכך אפילו אי הנה האי עד מהימן ליה כפי תרי אינו חייב להוציאה אפילו בבא לצאת ידי שמים.

כיון שלא ראה ממש שזינתה ואפילו דבר מכוער גפוף ונשוק לא ראה אלא שמע והא לא אתמר בגמרא שהאי חייב לצאת ידי שמים על פי העד שלא ראה מאומה אלא שמע. אף על פי שמהימן ליה כפי תרי כיון שאינו מעיד אלא בנ"ד: וכחיי גונא כתב מהר"ם בתשובה הובא בתשובת הרשב"א סימן תתל"ט ובתשובת מיימוני להלכות אישות.

ונו"ל מעשה באדם אהד כהן שראה אשתו הולכת נגד בחור אהד במקום יחוד ושהו שם שעה קטנה לא כדי טומאה ונתפזרו מפני שאמה באת עליהם בנר דולק: שוב פעם אחרת שכב הכהן על מטתו בלילה בעת שבגוי אדם ישנים ושמע מאחורי הכותל שהיו ביחד ומחמת קול נשימתן הבין שקלקלו.

גם בלילה השנייה שמע פו והבין שקלקלו מחמת נשימתן אבל לא ראה גוף המעשה רק ראה נשואו כדי טומאה וסמך אנוני לפנותל ושמע מנשימי אותם כדרך שבני אדם משמשי מטותיהן ומחמת שמיעה וראייה רצה לאוסרו עליו.

ובאותה הלילה שקלקלה ראה הפהו שעפכה ואחרה מלידה לישן וכו' וקודם דבר זה לא הייתה אוהבתו והוא אוהב אותה והיה מפייסה תמיד ולא הטת אונן וכל שימוש עמה היה בעל פרקה.

ע"כ השאלה והנה הר"ר חזקיה ממיינדבורק אסרה עליו וזהו תשובת מ"ו שי'. חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר וחלילה לי להתיר מה שאסר הר"ר חזקיהו: ואם הייתי בפניו הייתי נושא ונותן עמו פי קשה לי על דבריו דהא קנימא לן אין אוסרין על היחוד.

ואין אוסרין אלא בקינוי וסתירה או משיראו כדרך המנאפים השוכבים בקירוב בשור אבל משישמעו אותם מנאפים לא שמענו פי מה שמיעה שייך במנאפים אפילו אם שמעו אותם מנשימים מה בכך שפא היו משתגעים יחד דרך שחוק.

ולא אסרין בדה דאפילו בדב' מכווער פגון רוכל יוצא ואשה חוגר' בסניר דהנה לן למימר אם לא מסירתו מעליה לזנות לא הייתה מסירה אותה: וכן כל שאר דברים מכווערים דקא חשיב שיש רגלים דבר טוב אפ"ה אין עדים שראו הדבר מכווער לא אסרי' בראי' הבעל כל שפן בדה שיש לתלות שלא ה היה שם אלא מיעוף שדים ושגעון ומן השגעון היה נשמע קול גניחותיהו וכו' עכ"ל והובא תשובה זו נמי בב"י בקצרה בא"ה סימן י"א: והשתא אית לן למילף קל וחומר מהאי עובדא דמה התם שהיתה אשת פהו נחשדת לבעלה בבחור זה בשפך נכנסה עמו בסתר ונתייחדה עמו ועברה על הדת.

ואחרי כן עשתה פו שני פעמים ונכנסה עמו לסתר ביחוד ודאי לא הלכה אלא לשם ניאוף ואלו היה בעלה מקנא לה תחלה על הבחור הזה והיה אומר לה אל תסתרי עמו הייתה אסורה לו מן הדין אחר כך שנכנסה עמו לסתר ושהתה כדי טומאה ועוד איפא הוכחה משנאתו ושנאתו ודאי שמחמת ניאופה היא ועיניה נתנה באחר.

אפילו הכי התירה מהר"ם לבעלה משום דאיפא למימר שלא הייתה מנאפת אלא היו משתגעין יחד דרך שחוק ומן השגעון הזה הנה משתמע קול גניחותיהו. כל שפן בנדון דידן שאשת רבי פלוני לא הייתה נחשדת לא לבעלה ולא לשום אדם לא מערל זה ולא מאדם אחר וגם לא הייתה שנאה לבעלה.

וגם לא נכנסה עם הערל זה לסתר כלל רק שנזדמן הערל עמה לחדר אחד ואף זה לא הייתה ביחוד אלא עם עוד שני אנשים מישראל וילדים היו שם: ולא ראו שום דבר מכווער אלא שבאפילה שמע קול תנועתם ונשימתם כדרך משמשי מטותיהם דיש להתיר ולומר אפשר שלא טמא אותה הערל ולא היו אלא משתגעין ביחד דרך שחוק ומזה היו משתמעים תנועה גדולה ונשימה יתירה: ואפשר שאפילו מהר"ר חזקיהו שהורה לאיסור בעובדא דאשת פהו כהובא בתשובת מיימוני דלעיל מודה בכי האי גונא פמו"ד דיש להתיר פיון דליפא פאן הוכחה כלל פמו התם באשת פהו: ולפי זה אינו חייב הבעל להוציאה אפילו אי הנה מהימן ליה להאי עד כפי תרי בין בדיני אדם ובין בבא לצאת ידי שמים.

כִּינּוּן דְהַאי עַד לֹא חֲזִי מִיַּדִּי אֲלֵא שְׁמַע קוֹל תְּנוּעָתָם וּנְשִׁימָתָם אֲפָשֶׁר דְּלֵא הוּי נִיאוּף כְּלָל וְאִינוּ אוֹמֵר אֲלֵא בְּדַבְרֵי מַה שְׁנִדְמָה לוֹ מִשְׁמִיעַת הַקּוֹל וְאִין זֶה כְּפִרְשֵׁי שְׁתִּי: אֲלֵא שְׁיֵשׁ לְפַקֶּפֶק וְלוֹמֵר אִם תִּמְצָא לוֹמֵר כִּינּוּן דְּלֵא רָאָה הָעַד מִמֶּשׁ שְׁזַיְנָתָה מִפְּנֵי שְׂבִאֲפִילָה הֵיךְ וְאִינוּ אוֹמֵר אֲלֵא מִשְׁמִיעַת קוֹל.

לֹא חֲשְׁבִינּוּ עֲדוּתוֹ עֲדוּת גְּמוּרָה לוֹמֵר שְׁזַיְנָתָה: מִכָּל מְקוֹם מִיְקָרֵי דְבָר מְכוֹנְעָר שְׁהָרֵי עַל כָּל פְּנִיִּים הֵיךְ מִשְׁתַּגַּע בָּהּ: עַד שְׁמִכְח הַשְׁגָּעוֹן הֵיךְ נִשְׁמַע קוֹל נִיאוּף. וְאִם כֵּן הֵיךְ עַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר וְאִית לֵן לְהַחְמִיר וּלְמִימֵר אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָה בְּבֵא לְצֵאת יְדֵי שְׁמִים: דְּהִכִּי אִיתָא בְּתִשׁוּבַת מִיְיִמוּנֵי לְהִלְכוּת אִישׁוֹת הַמַּתְחַלֶּת נַחְנוּ וְעֵבֹר חֲלוּצִים וְכוּ' שְׁפִתָּב בְּסוּפָה וְנ"ל וְאִי לִיכָא עֵיִדֵי כְּעוּר אֲלֵא אוֹתוֹ אֲחַד שְׁמַצָּא גּוֹיִם מְגַפְפִין אוֹתָהּ אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְאֲפִילוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אַבִּיהָ וְכוּ' עכ"ל.

וְכֵן כְּתִב נְמִי הַמְרָדְכִי בְּפִרְק ב' דִּיבְמוֹת בְּשֵׁם מַהֲר"מ. וְהוּן הֵן הַדְּבָרִים שְׂבִתְשׁוּבַת מִיְיִמוּנֵי וְנ"ל: וְאִי לִיכָא עֲדוּת כְּעוּר אֲלֵא בְּעַד אֲחַד דְּמְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְאֲפִילוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אַבִּיהָ וְכוּ' עכ"ל: הָרִי מְבוֹנָר כְּשֵׁישׁ עַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָה בְּבֵא לְצֵאת יְדֵי שְׁמִים וְאִם כֵּן בְּנ"ד נְמִי יְהֵא חֲזִיב לְהוֹצִיאָה כִּינּוּן דְּעַל כָּל פְּנִיִּים אִיכָא עַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר: הָא לֹא מִיְלִתָּא הוּא דְכָבֵר נִתְחַבְטוּ בְּזֵה גְדוּלֵי הַפּוֹסְקִים מְהֵאֲחֲרוּנִים מַהֲרִי"ו בְּתִשׁוּבָה סִימֵן ח' מַהֲר"מ אִתְשׁוּבָה סִימֵן י"ב: וְכָל גְדוּלֵי הַדּוֹר שְׁהִיוּ בְּיָמָיו יְעוּזִין בְּתִשׁוּבָתוֹ סִימֵן ט"ז וּמְהֵר"ם לּוּבְלִין בְּתִשׁוּבָה סִימֵן פ' וְדַבְרֵי הַנְּבִיאִים פֶּה אֲחַד שְׁעַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר לֹא כְּלוּם הוּא אֲפִילוּ אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי: דְּלֵא כְּדִמְשַׁמַּע מְסוּף תְּשׁוּבַת מִיְיִמוּנֵי שְׁהַבֵּאתִי לְעִיל שְׁעַל יְדֵי עַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר חֲזִיב לְהוֹצִיאָה אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי אֲלֵא כְּמוֹ שְׁפִתָּב מַהֲר"ם בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה עֲצֻמָּה בְּתַחֲלָתָהּ. וְנ"ל הֵתָם. וְאֵע"ג דְּאִיכָא עַד אֲחַד שְׁהֵלֶף בְּבִיתָה בְּלִיל חַג הַשְּׁבֻעוֹת וּמַצָּא גּוֹיִם שְׁשִׁחְקוּ עֲמָה וְחַבְקוּהָ וְגַפְפוּהָ.

בְּעַד אֲחַד שְׁל דְבָר מְכוֹנְעָר אֲפִילוּ אַגְבָּרָא לֹא אֶסְרִינּוּ לָהּ אֶפְוִמָּה אֲפִילוּ מְהִימֵן כְּבִי תְרִי וְכוּ' עכ"ל: וְהִכִּי אִיתָא נְמִי בַּהֲג"ה מְרָדְכִי פִּרְק מְצוֹת חֲלִיצָה שְׁפִתָּב וְנ"ל וְאִי עַל גַּב דְּאִיכָא עַד אֲחַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר לֹא מִיְתַסְרָא עכ"ל וְכֵן פִּסְק בַּהֲג"ה ש"ע מְטוּר א"ה סִימֵן י"א וְאִין לְסַמּוּף עַל הָא דְמִשְׁמַע מְסוּף תְּשׁוּבַת מִיְיִמוּנֵי דְאֶסְרִינּוּ עַל פִּי עַד בְּדַבְרֵי מְכוֹנְעָר אִי מְהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי כִּינּוּן דְּבִתְחִלַּת אוֹתָהּ תְּשׁוּבָה גּוּפָא כְּתִב לְהִיפָּךְ וְקִשְׂיָא דִּידִיָּה אֲדִידִיָּה וְכָבֵר הַכְרִיעוּ הַפּוֹסְקִי דְדַבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הֵם עִיְקָר.

וְכַתְּבוּ כָּל אֲחַד לְפִי דְרַכּוּ לִינְשֵׁב אֶת דְּבָרָיו: וְאִי לֹא מְסַתְּפִינָא מְרַבְּנוּתָא אֲמִינָא כִּי מַה שְׁפִתָּב בְּסוּף תְּשׁוּבַת מִיְיִמוּנֵי וְנ"ל אִי לִיכָא עֵדֵי כְּעוּר אֲלֵא הָאֲחַד שְׁמַצָּא הַגּוֹיִם מְגַפְפִין אוֹתָהּ אִי מְהִימֵן עֲלֶיהָ כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְכוּ' עכ"ל בְּכָאן יֵשׁ טְעוֹת סוּפֵר וְטְעוֹת דְּמוּכַח מִתּוֹכּוֹ הוּא חֲדָא שְׁדַבְרֵי בְּכָאן סוּתְרִים לְמַה שְׁפִתָּב בְּתַחֲלָה לְהִפָּךְ מִמֶּשׁ בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה גּוּפָה כְּדַפְּלִי וְעוֹד דְּאִין קִישׁוּר לְדַבּוּר זֶה לְמַה שְׁפִתָּב בְּסוּמוּף אַחַר כֵּךְ שְׁפִתָּב וְנ"ל וְאִי לִיכָא עֵדֵי כְּעוּר וְכוּ' חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְאֲפִילוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אַבִּיהָ בְּלִבְד שְׁהַעִיד שְׂבִתּוֹ וְזָנְתָה אִי מְהִימֵן עֲלֶיהָ כְּבִי תְרִי אֶסוּר לְקִיּוּמָה וְכוּ' וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַרְמְב"ם שְׁפִתָּב מִי שְׂרָאָה אֲשֶׁתּוֹ שְׁזַנְתָּה אוֹ שְׂאֵמֵר לוֹ אֲחַד מְקֻרְבֵי וְכוּ' שְׂאֵשֶׁתּוֹ זָנְתָה וְכוּ' וְסַמּוּף דְּעֵתּוֹ עֲלֶיהָ וְכוּ' הָרִי זֶה חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְכוּ' עכ"ל וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּהֵא בְּסוּמוּף מִיְיִרִי בְּעַד כְּעוּר

שְׂרָאָה גוֹיִם מְגַפְפִּין אוֹתָהּ וכו' וְהֵיאֵף קָאָמַר עֲלֶיהָ וְאֶפְיָלוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אָבִיהָ וכו' וּמִיָּרִי שְׂרָאָה שְׂזִינְתָהּ וכו' וְכֵן הֵיאֵף מִיָּתִי רֵאֵיָה מְדַבְּרֵי הַרְמָב"ם דְּמִיָּרִי נָמִי בְּרֵאָה שְׂזִינְתָהּ וּמִשְׁמַע שְׂזִינְתָהּ מִמֶּשׁ וְעוֹד דְּהָא בְּמַרְדְּכֵי פ"ב דִּיבְמוֹת מִיָּתִי הֵף תְּשׁוּבַת מְהֵר"ם דְּבַתְּשׁוּבַת מִיָּמוֹנִי וְכַתֵּב שֶׁם הֵף בְּבָא בְּסַגְנוֹן אַחַר וַיִּזְלַח הֶתֶם וְאִי לִיכָא עֵינֵי פִיעוּר אֱלָא בְּעַד אֶחָד דְּמֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ וְאֶפְיָלוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אָבִיהָ וכו' עכ"ל הָרִי לֹא הִזְכִּיר שֶׁם מִן גִּפּוּף וְנִשׁוּק כָּלֵל בְּהֵף בְּבָא אֱלָא עַל כְּרַחֲמֵי טַעוּת סוֹפֵר הוּא וְצָרִיף לְמַחֲנֹק מַה שְׂפַתְב כָּאֵן שְׂמַצָּאוּ גוֹיִם מְגַפְפִּין אוֹתָהּ וְצָרִיף לְהַגִּיָּה כְּף וְאִי לִיכָא עֵינֵי פִיעוּר אֱלָא עַד אֶחָד אִי מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ וכו' פֶּאֶשֶׁר הוּא בְּמַרְדְּכֵי פֶרֶק ב' דִּיבְמוֹת וְהָכִי פִירוּשׁוֹ אִי לִיכָא עֵינֵי פִיעוּר אֱלָא עַד אֶחָד וְעַד זֶה מַעֲיֵד עַל זְנוּת מִמֶּשׁ אִי מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ וכו' וְשִׁפִּיר קָאִי עֲלָהּ מַה שְׂפַתְב וְאֶפְיָלוּ עַל יְדֵי עֲדוּת אָבִיהָ בְּלִבְד שְׂהַעֲיֵד שְׁבַתוֹ זְנֻתָהּ וכו' וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַרְמָב"ם וכו' דְּמִיָּרִי הִפְלַ בְּמַעֲיֵד עַל שְׂזִינְתָהּ מִמֶּשׁ וְדָבָר הַלְמַד מֵעֲנִינֵו הוּא דְּמִיָּרִי בְּעַד שְׂמַעֲיֵד שְׂזִינְתָהּ מִמֶּשׁ וְהֶתֶם הוּא דְּאָמְרִי אִי מֵהִימֵן עֲלֶיהָ כְּבִי תְרִי חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ אֲבָל בְּעַד אֶחָד בְּדָבָר מְכַוֵּעַר אֵינֵו חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ אֶפְיָלוּ אִי מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין אֲנִי כְּדָאִי לְהַגִּיָּה סְפָרִים יִשְׁנִים מְפָל מְקוֹם כִּינּוּן דְּטַעוּת מוֹכַח מִתּוֹכּוֹ הוּא כְּמוֹ שְׂפִירְשִׁתִּי וְגַם נִמְצָא כְּף בְּמַרְדְּכֵי פֶרֶק שְׁנֵי דִיבְמוֹת דְּמִיָּתִי הֵף דְּבַתְּשׁוּבַת מִיָּמוֹנִי וְכָדִי שְׂלֵא יְהִי דְּבָרֵי מְהֵר"ם בְּתִשׁוּבָה אַחַת סוֹתְרִים סוֹפָה לְתַחֲלָתָהּ אֲמַרְתִּי שְׁיֵשׁ לְהַגִּיָּה כְּף וְנִכּוֹן הוּא: וְלִפִּי זֶה הוּא הַדִּין נָמִי בְּנִדּוֹן דִּידֵן אֶפְיָלוּ אִי הָיִי עַד מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי כִּינּוּן שְׂלֵא רֵאָה שְׂזִינְתָהּ אֱלָא שְׂמַעֲיֵד מַה שְׂשַׁמַּע מֵעֲנִינֵי נִיאוּף וְחוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שְׂזִינְתָהּ וְאֶפְשֶׁר שְׂלֵא זִינְתָהּ אֱלָא מְגַפְפָהּ וּמִנְשָׁקָהּ וְאִין זֶה אֱלָא עַד כִּיעוּר וְעַד אֶחָד בְּכִיעוּר לֹא כְּלוּם הוּא עַל פִּי הַסְּכַמַּת גְּדוּלֵי עוֹלָם מְהַאֲחַרוּנֵי לְכָף אֵינֵו חֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ אֶפְיָלוּ בְּבָא לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים הָכִי הוּא דְּהָיִי דִּינָא מִדִּין הַתְּלִמוּד וְהַפּוֹסְקִים לְהַלְכָה שְׂמוּרָה בְּכָל וְעֵרוּכָה: אֲבָל לְמַעֲשֵׂה נְרֵאָה לִי לְהוֹרוֹת בְּנִדּוֹן דִּידֵן שְׂצָרִיף הַבַּעַל לְהוֹצִיאָהּ בְּבָא לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים אִי מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי לְפִי שְׂאִין הַגְּזֵת הַעַד הַזֶּה דּוּמָה לְהַגְּזֵת הַעַד דְּעֵלְאָא דְּעַד זֶה מִתְפַּעַל לּוֹמַר שְׂזִינְתָהּ בְּנִדּוּאִי הָיִי רוּאָה עֵין בְּעֵין שְׂזִינְתָהּ אַעפ"י שְׂבָאָמַת לֹא רֵאָה מִיָּדִי מְפָל מְקוֹם הוּא מִתְאַמֵּץ לּוֹמַר שְׂלֵא יְהִי מְפַקְפָקִים בְּדָבְרֵי כָּלֵל כִּי יְדוּעַ לּוֹ מֵאוֹתָן עֲנִינֵים שְׂשַׁמַּע שְׂנִדְאִי זִינְתָהּ: וְאֵף עַל גַּב דְּאֵינֵו יְכוֹל לְהַגִּיד לָנוּ אֲנֹפֶן עֲנִינֵי נִיאוּף שְׂיֵהָ מִשְׁמַע לָנוּ מֵאוֹתָן הַדְּבָרִים שְׂזִינְתָהּ בְּנִדְאִי כְּדִמְשַׁמַּע לִיה מְפָל מְקוֹם הוּא יוֹדַע בְּעַצְמוֹ מַה שְׂשַׁמַּע מִהַנּוּיָת הֵהֵם שְׂלֵא הָיִי אֱלָא זְנוּת מִמֶּשׁ וְכִינּוּן שְׂהוּא כְּכִי הָיִי גּוֹנָא נְרֵאָה לִי שְׂצָרִיף לְהוֹצִיאָהּ בְּבָא לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים אִי מֵהִימֵן לִיה כְּבִי תְרִי.

וְטַעְמָא דְּמִסְבָּרָא הוּא דְּהָרִי אָנוּ רוּאִים שְׂהַעֲד הַזֶּה מִתְאַמֵּץ בְּדָבָר לּוֹמַר שְׂזִינְתָהּ וְדָאִי וּמַה לּוֹ וּלְצָרָה זֹו יְעִיד וְיַגִּיד דְּבָרֵי כְּהַנּוּיָתָן מַה שְׂשַׁמַּע קוֹל תְּנוּעָה וְהַרְגָּשָׁה גְּדוּלָה וְשְׂנֵרֵאָה וְנִדְמָה לּוֹ שְׂזִינְתָהּ מִמֶּשׁ וְהַב"ד יְפַסְקוּ כְּפִי רֵאוּת עֲיִנֵיהֶם וְלָמָּה הִנְצָרִף לְהַתְּפַעַל וּלְהַתְּאַמֵּץ לּוֹמַר שְׂיְדוּעַ לּוֹ בְּנִדְאִי שְׂזִינְתָהּ וְשְׂלֵא יְהִי מְפַקְפָקִים בְּזָה אֱלָא עַל כְּרַחֲמֵי צָרִיכִין אָנוּ לּוֹמַר שְׂעוֹשָׂה כֵּן מִפְּנֵי שְׂקִנְאָתָהּ ה' צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת שְׂיְדוּעַ הוּא הָאָמַת וְהָאָמַת יוֹרָה דְּרַכּוֹ: אוֹ שְׂעוֹשָׂה כֵּן לְהַכְעִים לְאִנְסָרָה עַל בַּעֲלָהּ: וְכִינּוּן דְּהָכִי הִיא אִם כֵּן שְׂפִיר קְאָמְרִינֵן אִי מֵהִימֵן לִיה הָיִי עַד כְּבִי תְרִי תּוֹ לֹא חֲשָׁדִינֵן אוֹתוֹ שְׂיַעֲשֶׂה כֵּן לְהַכְעִים שְׂהָרִי מֵהִימֵן לִיה אֱלָא שְׂאוּמַר כֵּן עַל צַד הָאָמַת לְכָף צָרִיף הוּא לְהוֹצִיאָהּ וְטַעְמָא דְּמִסְבָּרָא הוּא: וְכִי תִימָא מְנַלֵּן הָאִי מִיְלָתָא לְמִימַר כִּינּוּן דְּהָאִי

עד מתאמץ לומר שזיננתה בנדאי אף על גב דלא ראה אמרינו שיעד עושה פן מפני שהאמת פה הוא ולכה אי מהימן ליה כבי תרי תייב להוציאה דילמא עדיין לא נפיק האי עד מן בדדמי ואית לן למימר אף על גב דהוא מחליש בדעתו שזיננתה בנדאי מחמת הענינים ששמע מנאוף דילמא הפל בדדמי הוא והוא סובר שזיננתה ולכה מקנא קנאת ד' צבאות ואומר פן שזיננתה בנדאי ומתאמץ בדבר ואפשר שאינו פן כיון דלא ראה ממש ודילמא אינו יכול להעיד שזיננתה בנדאי אלא דוקא כשראה ולא פשידע ולא ראה וכמו שפסק הטור בח"מ סימן ת"ח בגמל האוחר בין הגמלים דלא אזלינו בטר אומדנא כחכמים ודלא כרב אחא וכן פסק בתשוב' מהר"י קלון שור' ככ"ט ענף ב' באחד שהיה מונה עם אחת דלית לן למיזל בטר אומדנא יעניין שם פי האריה.

ומוכיח דאפילו בדיני ממונות לא אזלינו בטר אומדנא: והא דנמצא בתלמוד בכמה דוכתין דאזלינו בטר אומדנא כההיא דרבי אליעזר בן עזריה דריש פרק אף על פי דף נ"ה דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה וכו' ומשכיב מרע שכתב כל נכסיו ולא שייר פלוס אם עומד חוזר: וכן בדוכתין טובא היינו דוקא היכא שהמעשה הוא מבורך אצל הדיינים אלא שהם מסופקים באומדן דעת הנותן או המוכר או המגרש התם הוא דאזלינו בטר אומדנא אבל היכא דלא נתברר גוף המעשה אצל הדיינים כי שהוא דגמל אוחר בין הגמלים דאין ידוע לנו אם הורגו או לא ודאי דבהא פליגי רבנן עליה דרב אחא וסבירא להו דלא אזלינו בטר אומדנא נאנו קיימא לן כחכמים כמו שפסק הטור ח"מ סימן ת"ח ואם פן היא מצוינו למימר בנדון דידן לסמוך על העד כמה שאמר על פי אומדן דעתו הא לא קשיא כלל דאית לן להוכיח אף על גב דקיימא לן דלא אזלינו בטר אומדנא מפל מקום איכא גונא דעדיר מאומדנא ומתקנים עדות העד בידיעה אפילו בלא ראיה: וראיה ברורה מהא דאיתא פרק שבועות העדות דף ל"ג רבי יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר והוא עד או ראה או ידע בעדות המתקנים בראיה בלא ידיעה ובידיעה בלא ראיה הכתוב מדבר: ראיה בלא ידיעה כיצד מנה מניתיך בפני פלוני ופלוני וכו' ופירש רש"י ואין לה עדות בזו בלא זו אלא בתביעת ממון כדמפרש ואזיל ע"כ הרי מבואר דעדות מתקנים בידיעה בלא ראיה.

וכן פסק הטור ח"מ סימן צ' בנחבל ומסוגיא דשבעות משמע דאפילו לדיני נפשות מתקנים העדות ובידיעה בלא ראיה דאף על גב דהוא קרא דשמיעת קול לא מצי מיירי בדיני נפשות מדכתוב או ראה או ידע ובראיה בלא ידיעה לא אשפחן בנפשות מפל מקום גוף הגדת העדות אפשר דמתקנים בידיעה בלא ראיה כיון דאשפחן בדיני נפשות דפריה התם דף ל"ד אומר ליה רב פפא לאפני לימא רבי יוסי הגלילי לית ליה דרב אחא דתניא רב אחא אומר גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצדו בידוע שזה הרגו דאי אית ליה דרב אחא בדיני נפשות נמי משפחת לה כרבי שמעון בן שטח דתניא אומר רבי שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתי אחריו ומצאתי סיף בידו ודם מטפטף והרוג מפרפר ואמרתי לו רשע מי הרגו לזה או אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמה מסור בידי שהרי אמרה תורה על פי שנים עדים יומת המת אלא המקום יפרע ממה וכו' אפילו תימא אית ליה דרב אחא בשלמא ידיעה בלא ראיה משפחת לה אלא ראיה בלא ידיעה היכי משפחת לה וכו' ע"כ הרי מבואר דמתקנים העדות בידיעה בלא ראיה אפילו בדיני נפשות כיון דאפשר הוא כמו בעובדא

דַּרְבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח אֵלֶּא דִּהְיָה קָרָא דְשְׁמִיעַת קוֹל הֵיִינוּ שְׁבוּעַת הָעֵדוֹת לֹא מְצִי מִיָּרִי בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת פִּינּוֹן דְּלֹא אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּים גַּם בְּרֵאִיָּה בְּלֹא יְדִיעָה אֲבָל גּוֹף הָעֵדוֹת בְּהַגְדָתָם נִתְקַיֵּים בִּידִיעָה בְּלֹא רֵאִיָּה אֶפְיֻלוּ בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת כִּדְּנִי לְכַאוּרָה לְפִי סוּגְיָא זֹו דְשְׁבוּעוֹת דָּף ל"ד: אֵלֶּא שְׁבִסְנֵהֲדֵרִין פְּרַק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת דָּף ל"ז מְסִיק דְעַל פִּי אֲנֻמָּד פְּהֵךְ דְּרַבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח אִין הָעֵדִים יְכוּלִין לְהַעֲיֵד דְתַנּוּן הָתָם פִּיצַד מְאִיָּמִין אֶת הָעֵדִים עַל דִּינֵי נְפֻשׁוֹת הֵיָה מְכַנְיִסִין אוֹתָן וּמְאִיָּמִין עֲלֵיהֶם שְׁמָא תֵאמְרוּ מְאֻמָּד וְכו' וְתַנִּי עֲלֵהּ בְּגִמְרָא תַנּוּ רַבְנָן פִּיצַד מְאִיָּמִין אוֹמְרֵי לָהֶם שְׁמָא כִּדְּנִי רֵאִיתָם שְׁרִץ אַחַר חֲבִירוֹ לְחֻרְבָּה וְרַצְתָּם אַחֲרֵי וּמְצַתָּם סִינָף בִּידוֹ וּדְמֵי מְטַפְטַף וְהָרוּג מְפָרְפֵר אִם כִּדְּנִי רֵאִיתָם לֹא רֵאִיתָם פְּלוּם תַנּוּ אִמְרֵי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח אֵרְאֵה בְּנִחְמָה אִם לֹא רֵאִיתִי אֶחָד שְׁרִץ אַחַר חֲבִירוֹ לְחֻרְבָּה וְכו' הֲרֵי מְסִיק דְעַל פִּי הָאֻמָּד פְּהֵךְ דְּרַבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח אִין הָעֵדוֹת מִתְקַיֵּים.

אֲבָל מְכָל מְקוּם אִיכָּא גֻנָּא אַחֲרֵינָא דְעֵדִיף מְאֻמָּד דְּרַבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח דִּיכוּלִין הָעֵדִים לְהַעֲיֵד בִּידִיעָה אִף עַל פִּי שְׁלֹא רָאוּ כִּדְּנִי דְפְּרַק כָּל הַנְּשַׁבְעִין דָּף מ"ו בְּנִחְבָּל שְׁעֻלְתָּהּ לֹו נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ וְכו' וְכַמוֹ שְׁפִסְק הַטּוֹר ח"מ סִימָן צ' וְאִם כִּדְּנִי הָיִין בְּעֵדוֹת אִשָּׁה נְמִי מִתְקַיֵּים הָעֵדוֹת בִּידִיעָה אֶפְיֻלוּ בְּלֹא רֵאִיָּה אִי הָיִי הִידִיעָה בְּגֻנָּא דְעֵדִיפָא מְאֻמָּד דְר' שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח: וְלִיכָּא לְמִימַר דִּילְמָא הָא דְמִתְקַיֵּים הָעֵדוֹת בִּידִיעָה בְּלֹא רֵאִיָּה הֵיִינוּ דְנוֹקָא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּגוֹן הַהוּא דְנִחְבָּל וְכִדְּפִסְק הַטּוֹר ח"מ סִימָן צ' אֲבָל לֹא בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת וּבְעֵדוֹת אִשָּׁה בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת חֲשָׁבִינָן לָהּ הָא לִיתָא דְמוּכַח דְאִין חִילּוּק בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפֻשׁוֹת מְפָרַק שְׁבוּעַת הָעֵדוֹת דָּף ל"ד מְהָא דְפָרִיף לִימָא ר' יוֹסִי הַגְּלִילִי לִית לֵיהּ דְרַב אֲחָא וְכו' דְאִי אִית לֵיהּ בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת נְמִי מְשַׁכְחָת לָהּ כְּרַבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח וְכו' דְדִינֵי מְמוֹנוֹת וְדִינֵי נְפֻשׁוֹת שְׁוִים הֵם בְּזָה וְכִן מְשַׁמַּע הָתָם מִהַתּוֹסְפוֹת דְבוּר הַמִּתְחִיל דְאִי אִית לֵיהּ וְכו' שְׁכַתְבוּ וְכו' ל' מְשַׁמַּע הָכָא וְכו' וְכִן בְּסוּף הַדְּבָר וְכו' אֲבָל עוֹד תְּקִימָה וְכו': וְכִן מְסוּגְיָא דְסִנְהֵדְרִין פְּרַק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת דָּף ל"ז לְפִי מְאִי דְמְסִיק הָתָם דְמִתְנִיתִין אֲתִיָּא אֶפְיֻלוּ לְרַבְנָן וְכַמוֹ שְׁהֲאָרִיף בְּתַשׁוּבַת קִלוּן שְׁוֹרֵשׁ קכ"ט עֲנָף ב' דְאִין חִילּוּק בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפֻשׁוֹת לְעַנְנֵן דְאִין הוֹלְכִין אַחַר אֲנֻמָּדָא וּמְמִילָא נְשַׁמַּע דְכְּמִקּוּם שְׁיִכוּלִין הָעֵדִים לְהַעֲיֵד בִּידִיעָה אֶפְיֻלוּ בְּלֹא רֵאִיָּה כְּגוֹן בְּנִחְבָּל דְעֵדִיף מְאֻמָּד דְרַבֵּי שְׁמֵעוֹן בֶּן שֹׁטח נְמִי אִין חִילּוּק בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפֻשׁוֹת וְאִם כִּן יְכוּלִין לְהַעֲיֵד גַּם בְּעֵדוֹת אִשָּׁה וְכִי הָאִי גֻנָּא בִּידִיעָה בְּלֹא רֵאִיָּה: וְעוֹד אֶפְיֻלוּ אִם תְּמַצָּא לֹוּמַר דִּישׁ חִילּוּק בֵּין דִּין נְפֻשׁוֹת לְדִינֵי מְמוֹנוֹת מְכָל מְקוּם יְכוּלִין לְהַעֲיֵד בְּעֵדוֹת אִשָּׁה מְשׁוּם דְבְּעֵדוֹת מְמוֹן חֲשָׁבִינָן לָהּ אִף עַל גַּב דְּהַסְפַּמַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְעֵדוֹת אִשָּׁה צְרִיכָה דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה לָאוּ מְשׁוּם דְכַנְפֻשׁוֹת חֲשָׁבִינָן לָהּ אֵלֶּא מְשׁוּם דַּע"פ הַדִּין אִפִּי דִינֵי מְמוֹנוֹ צְרִיכָ' דְרִישָׁה וְחֻקִּירָ' אֵלֶּא כְּדִי שְׁלֹא תִנְעוּל דְלֵת לֹא בְּעִי דְרִישָׁה וְחֻקִּירָ' הָכָא לֹא שְׁיָיָה זֶה וְכִן כְּתַב הָרַב ב"י לְדַבְרֵי הַמְּרַדְכֵי דְסִבְרָא לִי דְעֵדוֹת אִשָּׁה מְצַטְרְפִין אֶפְיֻלוּ לֹא רָאוּ פְּאֶחָד אֵלֶּא זֶה שְׁחֵרִית וְזֶה עֲרַבִית וְהֵיִינוּ מְשׁוּם דְלִמְמוֹן מְדַמִּינָן לָהּ וְהִכִּי קִיָּמָא לֹו וְכִן פִּסְק בַּש"ע וְכַה"ג א"ה סִימָן י"א וְעִינֵן בַּב"י בַּא"ה סִימָן י"א וְכִינּוּ דְעֵדוֹת אִשָּׁה כְּעֵדוֹת מְמוֹן חֲשָׁבִינָן לָהּ שְׁפִיר מִתְקַיֵּימַת עֵדוּתָם בִּידִיעָה אֶפְיֻלוּ בְּלֹא רֵאִיָּה וְאֶפְיֻלוּ לְהֵרִיף בְּגִיטִין פְּרַק מִי שְׁאֲחֻזוּ שְׁכַתְבוּ אֲמִתְנִיתִין לֹא תִתְנַחֵד וְכו' רָאוּהוּ שְׁנַיִם שְׁנִיתִיחַד עֲמָה צְרִיכָה הִימְנוּ גַט וְכו' אַח' בְּשְׁחֵרִית וְאֶחָד בֵּין הָעֲרַבִים זֶה הֵיָה מְעַשָּׂה וְאִמְרוּ אִין מְצַטְרְפִין ע"כ וְכַתְבֵּי הָר"ן עֲלֵיהּ אַע"ג דְלַגְבֵי

ממון קי"ל בפרק זה בורר דהלואה אחר הלואה מצטרפין לגבי אישות דשייך בדיני נפשות בב"א בעינן להו הרי.

הרי חשב עדות נשים כדיני נפשות. וכן הרשב"א בתשובה הביאו ב"י בסימן י"א פתב ונ"ל לעיקר הדין ולהלכה למעשה כן נראה לי באמת דעדי קידושין אין צריכין דרישה וחקירה דהשתא מיהא לאו אדיני נפשות קא מסהדי וכו' והוא דפרק היו בודקין לא ידענא מאי קא דינק מינה דההיא לאו בעדי קידושין היא אלא באו עדים ואמרו נערה המאורסה זו זנתה ועדות זו צריכה דרישה וחקירה דבנפשות קא מסהדי ע"כ הרי חשיב עדות אשה לדיני נפשות מכל מקום נראה לי אפילו לדידהו היינו דוקא בדין אדם לאוסרה על בעלה חשבינן לה לדיני נפשות הן לענין שצריכים דרישה וחקירה והן שצריכים לראות בבת אחת אבל לענין לצאת ידי שמים גבי בעל ודאי אי מהימן ליה האי עד כפי תרי ומסהיד כפי האי גונא כבנדון דידן שפך תקוע בלבו שזינתה ודאי צריך לצאת ידי שמים ולגרשה: ויש לי להביא ראיה לזה ממה שכתב בתשובת מיימוני להלכות אישות בשם הרב המעתיק אההוא מעשה דכהן אהד וכו' שהבאתי לעיל שכתב ונ"ל נאני המעתיק נראה לי להביא ראיה לדברי מ"ו שי' מהנהי עובדא דמיימי בשיליהי גדרים וקאמר דילמא נתנה עיניה באחר הכי נמי דילמא נתנה עיניה באחר והשמיע קול תשמיע כפי שיוציאה דאם לא נאמר כן אלא נאסור אותה עליו אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם דחששו לעיניה נתנה באחר כל הנותנת עיניה באחר תוכל למצוא לה דרך ליפטר מבעלה בדרך הנה אמנם אם שמע באותו ענין שפנה לו בלבו ודאי וברור שלא הנה דבר אחר אלא תשמיע חלילה לו מלקיימה ואף על פי שאין בית דין יכולים לכופו להוציאה הוא יצא ידי שמים ויגרש לץ ויצא מדון ולא גרע לו מאלו אמר לו אדם אחר ודעתו סומכת אשתו ונתה שצריף להוציאה כדאמר שמואל לההיא סמיה וכו' עכ"ל: הרי כתב בהדיא אם שמע הבעל באותו ענין שנתנה לו ודאי וברור שזינתה חייב להוציאה הוא הדין נמי כנדון דידן שהעד שמע כן עד שברור לו משמיעת קול שזינתה בודאי חייב להוציאה אי מהימן ליה כפי תרי דמאי שנא עד שמהימן ליה או הוא עצמו דכשם שהוא עצמו לא ראה אלא שמע ועל ידי אותו שמיעה תקוע בלבו שזינתה בודאי חייב להוציאה הוא הדין נמי בעד אי מהימן ליה לתקוע בלב העד ההוא שזינתה בודאי חייב להוציאה ואומ' אני שאפ' מהר"ם דהתיר באשת כהן מודה בכה"ג היכא דתקוע בלבו שחייב להוציאה כמ"ש המעתיק והא דהתיר מהר"ם בא"כ בסתם ולא ירד לחלק בכך שאם הוא תקוע בלבו היינו משום דהתם הפותל הנה מפסיק ולא שמע אלא דרך הפותל שהנה נוטה אזניו לשמוע ואי אפשר לשמוע כל כך ברור אבל כנדון דידן דהאי עד הנה שוכב באותו חדר עצמו סמוך למט' שהיתה האשה אשת רבי פלוני שוכבת שם והנה שומע שפיר ומעיד על דבר ברור שתקוע בלבו שזינתה בודאי דבר פשוט הוא אי מהימן ליה כפי תרי שחייב להוציאה.

וכשמעמיד כפי האי גונא לא מיקרי מעיד מאומד דעדיף זה מאומד דרבי שמעון בן שטח ודומה זה להאי דנחבל שעלתה לו נשיכה בגבו שמתקיים עדותו בידיעה אפילו בלא ראיה: ומכל שכן אם שפן הוא כאשר הגיד אחיו של העד הנה שאחותו של רבי פלוני אמרה לו שגם היא ראתה בה מה שאין נאות לה והיתה נותנת שבת והודיה לאל יתברך שיתפרסם הדבר אף על פי שלא הגיד כן בפני בית דין בתורת עדות פיון שפכר העיד

אחיו בבית דין ואין נפקותא בעדותו וגם האשה שהיא לא באתה אל הבית דין להגיד מפל מקום מחוייב הבעל לקבל עדותה של אחותו ואם היא נאמנת לו כפי תרי חייב להוציא את אשתו דאין חילוק בין עד קרוב לשאינו קרוב ואפילו עדות אשה דהכי איתא בהדיא בתשובת מיימוני להלכות אישות המתחלת נחננו נעבור חלוצים וכו' בסוף אותה תשובה יעניין שם: ומהתם מבואר דמהימן ליה כפי תרי דקאמרינו היינו שמהימן ליה בלאו הכי בכל הענינים ולא שיהא נאמן ליה דנקא בהאי מקלחא לפי תואר הענין מהדברים המכוערים שראה הוא בה או שמע אלא שצריך שיהא בעיניו בחזקת נאמן מעולם בכל מקלי וזהו הספמת כל הפוסקים בתשובת קלון שורש פ"ב מבואר ונהביאו בהג"ה ש"ע מא"ה סימן קט"ו: שאלה פ' נשאלתי על יין לכן שרובו אין מראיתו לכן ממש וצולל בשנה הזאת מחמת רקבון שהיה בענבים ונראה להם דבר זה להפסד מרוב דלא ימצאו קונים על היין כיון שאינו נחמד למראה והם יודעים לעשות סגולה שמערבין מעט חלב בהמה ומעט חלב חטה ומשימין לתוך היין ועל ידי פו נראה היין לכן וצולל אי שרי למיעבד כף או לא דכיון ששותיו מן היין פשאוכלין בשר לאו שפיר דמי למיעבד כף או דילמא כיון דאין נותנין בו אלא מעט ויש בו יותר מששים אמרינו הואיל ונתבטל נתבטל ושרי לשותו אחר כף פשאוכלין וכלין בשר וכן יש להסתפק מחמת חלב חטה משום דהנה חמץ בפסח או אמרינו כיון דנתבטל ונתבטל או לא: הנה לפי שנתחשב להם זה להפסד מרובה הייתי מצדד על כל הצדדים למצוא היתר לזה ולא עלתה בידי מהא דאית' פ"ק כל שעה דף ל' ודף ל"ו אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה וכו' הרי אסרו לאכול הפת אפילו לבדו גזירה שמא יאכלו עם הבשר הקא נמי חיישינו כיון שמא ישתנו בשעוודה עם הבשר וטפי איכא למיחש כיון מבחחם דסתם לחם לא משהי ליה אלא לימים אבל יין משהי ליה לחדשים ושנים חיישינו טפי דילמא מנשי שיש בו חלב: אע"ג דהתם בכרייתא דאין לשין מייירי שנותן בו חלב הרבה עד כדי נתינת טעם ודילמא דנקא התם דאית ביה טעם חלב התם הוא דחיישינו שמא יאכלנו עם הבשר ויאכל בשר בחלב אבל הקא שאינו נותן כיון אלא מעט חלב והוא בטל ביותר מששים ואם כן אפילו אם ישתנו אחר כף עם הבשר לאו פלום הוא כיון דלית ביה טעם חלב דכבר נתבטל מישרי שרי ובעיסה גופא אי הוה נותן מעט חלב לתוכו בכדי שאין בו נתינת טעם משרי שרי כיון דלא אתי לידי בשר בחלב דכמו ששרי ללוש עיסה בחלב אם העיסה היא קטנה שדרכה לאכול מיד נפירוש רש"י התם דף ל"ו אהא דמסיק רבינא אי עביד לה כעין תורא שרי הכי נמי שרי לערב מעט חלב בפת כיון דלא אתי לידי נתינת טעם הא ליתא דכיון דאסרו לערב חלב בפת אם יש בו כדי נתינת טעם אסור לערב לכתחלה אפילו מעט חלב אף על פי שאין בו כדי נתינת טעם משום דהנה מבטל איסור לכתחלה וקיימא לו דאין מבטלין איסור לכתחלה אפילו דרבנן ואפילו איסור מועט: ולא דמי לפת מועט כעין תורא שאוכל אותו מיד דשרי משום דפת מועט לא הנה בכלל גזירה דלא גזרו אלא על פתמרובה דמשהי ליה וחישי דילמא מנשי ויאכלנה עם הבשר אבל פת מועט לא גזרו דהרי יאכל אותו מיד אבל פת מרובה דגזרו עליו שלא לערב בו חלב אם יש בו בכדי נתינת טעם והוא מכונן לערב בתוכו מעט שלא יאה בו נתינת טעם הרי הוא מבטל איסור לכתחלה ואסור דמאי שנא איסור דרבנן זה מפל איסורא דרבנן דבשר עוף בחלב דמרבנן הוא והרי ודאי לא אסרו אלא אם יש בו

בכדי נתינת טעם ואפילו הכי אסור ליתן לכתחלה מעט בשר עוף בחלב אף על פי שאין בו בכדי נתינת טעם משום דהנה מבטל איסור לכתחלה.

הכי נמי בעיפה פיון שאסרו ליתן חלב לתוך העיפה אם יש בה בכדי נתינת טעם הרי חלב עם העיפה הנה כמו חלב עם בשר העוף דאחר שאסרו ליתן חלב בעיפה נחשבת העיפה כבשר העוף ואסור ליתן לכתחלה אפי' מעט חלב לתוכו משום דזה מיקרי מבטל איסור: ולא תימא דלא מיקרי זה מבטל איסור פיון שאין פאן איסור דחלב בפת לאו משום איסורא הוא הא ליתא דכיון שאסור ליתן לתוכו חלב מהא דאין לשין עיפה בחלב הרי יש פאן איסור חלב בעיפה אלא שהוא מכונן ליתן מעט לתוכו הרי מכונן לבטל האיסור.

דמה לי שאסרו ליתן בשר עוף בחלב או עיפה בחלב וכשם דבשר עוף בחלב לא אסרו אלא בכדי נתינת טעם ואפילו הכי אסור ליתן מעט אף על פי שאין בו נתינת טעם משום דמיקרי מבטל איסור.

הכי נמי עיפה בחלב אע"ג דלא אסרו אלא בכדי נתינת טעם אפילו הכי אסור ליתן מעט לתוכו אף על פי שאין בו נתינת טעם. משום דמיקרי מבטל איסור.

ונה נראה לי ברור: ולא תקשה מהא דכתב המרדכי בשם ר"ת שהנהיג בני עירו לערב קיתון של מים ביין כדי שאם יתערב בתוכו אחר כף יין נסוף שיתבטל במים הביאם ב"י בי"ד ריש סימן קל"ד.

וכן הספיקו הרבה מהאחרונים. וכן כתב ב"י התם בסוף סימן קל"ד והשיג על מה שכתב הרשב"א בתשובה בזה לאיסור הרי מותר לערב לכתחלה מים כדי שיתבטל איסור אחר כף והיינו משום פיון דהשתא לאו איסורא הוא שרי ולא מיקרי מבטל איסור ואם פן הוא הדין נמי הכא פיון דהשתא ליכא איסורא במעט חלב בפת לא מיקרי ביטול איסור לא דמי דהתם שאני דלא איתחזק איסורא כלל דמי יימר שיפול לתוכו יין נסוף לכך שרי ליתן לכתחלה לתוך היין מים כדי שיתבטל אחר כף יין נסוף אם יפול שם פיון דהשתא לא איתחזק איסורא ולא מיקרי מבטל איסור אבל בנ"ד עיפה בחלב דאיתחזק איסורא שרגילין לאכול עם הבשר ובשביל פן אסרו ליתן חלב בעיפה אלא שהוא מכונן ליתן מעט חלב לתוכו כדי שיתבטל מיקרי שפיר מבטל איסור: ואית לי להביא ראיה לזה דאסור לכתחלה ליתן מעט חלב בפת אע"ג דמתבטל בתוכו מהא דאיתא פירק פל הבשר דף קי"ב בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי פדא דמלחא גבי פדא דקמחא אמר ליה אסור.

דחלא מאי אמר ליה שרי ומאי שנא לכי תיכול עלה פורא דמלחא מאי טעמא האי איתא איסורא בעינא. והאי ליתא לאיסורא בעינא.

פירש רש"י כמחא פותח מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלח ממנו קדרות בשר. דחלא מאי דרף לתת חומץ לתוך התבשיל מי חיישי' שמא יפול מן הכותח לחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל וכו' האי פותח הנזכר במלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל פותח הנזכר בחומץ ליתא בעינא וטעמא נמי לא יתיב פותח בחומץ עכ"ל רש"י.

והיינו משום דבטיל בפשיט דהכי כתב הרב ב"י בהדיא בשם רש"י בטור י"ד סימן צ"ה ע"ש. סוגיא זו מוכחת בפשיטא להו דלא תישינו שמה יפול מהפחת הרבה לתוך המלח או לתוך החלא עד שיהא בו נתינת טעם.

ולא מיבעיא להו אלא אי תישינו שמה יפול מעט לתוכו דאי לא הכי קשיא היאך פשיט דחלא שרי משום דליתא בעינא וטעמו בטל. הא איכא למיחש דילמא יפול לתוכו הרבה עד שיהא כדי נתינת טעם אלא על פרחי דהא לא קמבעיא ליה דפשיטא ליה דלא תישינו שיפול לתוכו הרבה ולא קמבעיא ליה אלא אי תישינו שמה יפול לתוכו מעט וכיון דהכי הוא שמע מיניה דאסור ליתן לכתחלה מעט פותח בחלא אע"ג דמתבטל בתוכו בפשיטא וקמבעיא ליה אי שרי לאנוחי פותח גבי כדא דחלא או לא אי תישינו דילמא יפול לתוכו והוי פלכתחלה ואסור או לא תישינו.

ופשיט ליה דשרי משום דמתבטל והוי אינו פלכתחלה דאי לא הכי אלא דהוי שרי ליתן לכתחלה מעט פותח בחלא כיון שמתבטל בתוכו והשתא לאו איסורא איכא מאי קמבעיא ליה אי שרי לאנוחי.

הא אפילו ליתן לתוכו שרי אם הוא דבר המתבטל. אלא על פרחי דאסור ליתן לכתחלה אפילו מועט שמתבטל בתוכו.

אף על גב דהשתא לאו איסורא הוא כיון דרגיל לתת חומץ לתבשיל של בשר. וקא מיבעיא ליה אי שרי לאנוחי לגביה או לא משום דתישינו שיפול לתוכו והוי פלכתחלה או לא תישינו דלא הוי פלכתחלה ופשיט ליה דשרי.

הרי הוכחנו דאסור ליתן לכתחלה פותח לתוך חלא אפילו מועט שמתבטל בתוכו אף על פי דהשתא ליכא איסורא כיון דרגילין לתת חלא לתבשיל של בשר הכי נמי בחלב מועט לתוך הפת או לתוך היין נמי אסור ליתן לכתחלה אף על גב שמתבטל בתוכו וליכא השתא איסורא כיון דרגילין לאכול עם הבשר: וכן משמע נמי מהא דכתב האיסור והיתר הארוך הביאו בש"ע הרב בהג"ה סימן צ"ט ובת"ח פ"ה דין י"א וז"ל פתב א"ו הארוך פ"ה כ"ד אם נפל חלב כזית לתוך מים ונתבטל ואחר כך נפלו לתוך בשר אף על פי שאין בבשר לבטל החלב לא אמרינן דהחלב חוזר וניעור ואוסר הבשר עכ"ל הרי לא התיר אלא בדיעבד אם נפל חלב לתוך מים ונתבטל אבל ליתן לכתחלה חלב לתוך מים אפילו מועט שיתבטל וליתן אחר כך מן המים אל הבשר ודאי דאסור אע"ג דמעט חלב מתבטל במים וליכא השתא איסורא פ"ה א"ה אסור לכתחלה: ואע"ג דמסיים התם וכתב וז"ל ופשוט הוא וכו' ואם כן אפילו לכתחלה נמי שרי לאו למימרא דאפילו לכתחלה שרי לתת חלב מועט לתוך המים אלא לומר דאם נפל חלב מועט לתוך המים ונתבטל בתוכו מותר לכתחלה ליתן מן המים לתוך הבשר ולאפוקי כדמשמע מא"ו הארוך דלא שרי אלא אם כן נתנו לתוך הבשר ומפל מקום מיירי שפ"ה נפל חלב מועט לתוך המים בדיעבד אבל לתת לכתחלה חלב מועט לתוך המים וליתן א"פ לתוך הבשר ודאי דאסור וכן הוא בהדיא לקמן במפתחות שסידר הרב בת"ח דהאי לכתחלה היינו שלכתחלה מותר לתת מן המי' לתוך הבשר כיון שפ"ה בדיעבד נפל לתוכו חלב אבל ליתן לכתחלה חלב לתוך המים לא שרי: וכיון דהוכחנו דאסור ליתן חלב בעיסה אפילו מעט וכן לתוך המים או לתוך חלא משום דהוי כמתבטל איסור לכתחלה הוא הדין

נְמִי חֵלֶב בֵּינָן אֲסוּר לִיתֵן לְתוֹכוֹ אֲפִילוֹ מְעַט חֵלֶב שְׂיִתְבַטַּל בְּתוֹכוֹ נְמִי אֲסוּר דְּבֵינָן נְמִי אֵיכָּא לְמִיחָשׁ דִּילְמָא יִשְׁתַּנּוּ עִם בְּשָׂר וְהוּי כְּמַבְטַל אִיסוּר לְכַתְחָלָה: וְלֵיכָּא לְמִימַר דִּילְמָא שְׂאֵנִי חֵלֶב לְתוֹף הֵינָן מִחֵלֶב בְּעֵיפָה אוֹ בְּמִים אוֹ בְּחֵלָא מְשׁוּם דְּהֵתָם חֵלֶב בְּעֵיפָה אוֹ בְּמִים אוֹ בְּחֵלָא אִי הֵנָּה יִהְיֶה הֶרְבֵּה לְתוֹכוֹ הֵנָּה נֹתֵן טַעַם לְכֹף אֲסוּר לִיתֵן אֲפִילוֹ מְעַט מְשׁוּם מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחָלָה וְחִיּוּשֵׁינָן דִּילְמָא יִתֵּן אֲחַ"פ הֶרְבֵּה לְתוֹכוֹ בְּכַדִּי שְׂיִתֵּן טַעַם אֲבָל בְּדָבָר שְׁלֵעוּלָם לֹא יוּכַל לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם אֲפִילוֹ אִי יִהְיֶה הֶרְבֵּה לְתוֹכוֹ כְּגוֹן חֵלֶב בֵּינָן דְּלַפְגָּם הוּא כְּמוֹ שְׂפִתָּב הֶרֶב בִּהַג"ה ש"ע מ"ד סִימָן ק"ג סְעִיף ד' דִּילְמָא שְׂרִי לִיתֵן לְתוֹכוֹ אֲפִילוֹ לְכַתְחָלָה כֵּינָן דְּהִשְׁתַּמָּה לֵיכָּא אִיסוּרָא בְּנְתִינַת חֵלֶב לֵינָן וְטַעְמוֹ נְמִי לַפְגָּם הוּא דִּילְמָא שְׂרִי וְלֹא מִיְקָרִי מְבַטַּל אִיסוּר כֵּינָן דְּלֵעוּלָם לֹא יְכוּל לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם וְיֵישׁ לְדַמּוּת הָא מִיְלַתָּא לְהָא דְכַתְּבַת הַטּוֹר בִּי"ד סִימָן קכ"ב בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְנ"ל אִיסוּר מוּעֵט שְׁנִבְלַע בְּכָלִי אִם דָּרְפוּ שֶׁל אוֹתוֹ כְּלִי שְׁלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּהִיתָר מוּעֵט בְּכַדִּי שְׂיִתֵּן זֶה טַעַם בְּהִיתָר וְכוּ' הָרִי זֶה מוֹתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְכַתְחָלָה אַעפ"י שֶׁהוּא כֵּן יוֹמוֹ לְפִי שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם וְכוּ' עכ"ל הָרִי הִתִּיר בְּדָבָר שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם וְלֹא מִיְקָרִי מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחָלָה א"כ ה"ה נְמִי חֵלֶב בֵּינָן כֵּינָן דֹּא"א לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם דִּילְמָא מִיְשְׂרֵי שְׂרִי: וְאֵע"ג דְּהַטּוֹר חוֹלֵק עַל הַרְשֵׁב"א בְּדִין זֶה וְסָבִירָא לֵיהּ דְּאֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְכַתְחָלָה אֲפִילוֹ הֵיכָּא דְלֹא אֲפֹשֶׁר לְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם הָא מְכַל מְקוּם הֶרֶב ב"י בִּש"ע סִימָן צ"ט וְס"ב הַכְּרִיעַ כְּהַרְשֵׁב"א וְאִם כֵּן הוּא הִדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן דִּידָן חֵלֶב בֵּינָן כֵּינָן דְּלֵעוּלָם לֹא יְבֹא לִידֵי נְתִינַת טַעַם מִיְשְׂרֵי שְׂרִי הָא נִדְּאִי לָאוּ מִיְלַתָּא הוּא חֲדָא כֵּינָן דְּהַטּוֹר וּפּוֹסְקִים הֶר"ן וְהַרְא"ה חוֹלְקִים עַל הַרְשֵׁב"א גַּם הֶרֶב מ"ו ב"ח הַכְּרִיעַ דְּלֹא כְּהַרְשֵׁב"א נִדְּאִי דֹאִין לְמִילָף מִדִּין זֶה לְשֹׁאֵר דְּוֹכְתִי וְהָבּוּ דְלֹא לוֹסִיף עֲלֵיהּ לְמִיפְסַק כְּנוֹתִי' בְּמִקּוּם דְּהַכְּרִיעַ הֶרֶב ב"י כְּנוֹתִיהּ דְּהֵינּוּ בְּאִיסוּר מוּעֵט שְׁנִבְלַע בְּכָלִי גְדוֹל וְכוּ' אֲבָל לְמִילָף מִינֵי' לְדוֹכְתִי אַחֲרֵינֵי' נִדְּאִי דְלֹא שְׁפִיר דְּמִי כֵּינָן דְּרַבִּים חוֹלְקִי' עֲלָיו: וְעוֹד הָא דְּאֲסוּר לִיתֵן חֵלֶב לֵינָן אֵינּוּ אֵלָּא מְשׁוּם שְׂמָא יִשְׁתַּנּוּ אַחַר כֹּף עִם בְּשָׂר וְאִם כֵּן מַה לִּי פּוֹגֵם חֵלֶב בֵּינָן אוֹ לֹא פּוֹגֵם הָא אִיסוּרָא דִּידֵיהּ אֵינּוּ אֵלָּא מְשׁוּם בְּשָׂר דִּיאַכַּל עִם הֵינָן וְאִזּוּ יִהְיֶה לְשִׁבְחָה דְּחֵלֶב בְּבְשָׂר לְשִׁבְחָה הוּא: וְעוֹד כֵּינָן דְּעַל יְדֵי הַחֵלֶב שְׂמַעְרָבִין לְתוֹף הֵינָן נַעֲשֶׂה הֵינָן צְלוּל וּמְשֻׁבֵּיחַ יוֹתֵר מִחֲמַת צְלִילָתוֹ מִמָּה שֶׁהוּא נִפְגַּם בְּהַפְסַד טַעְמוֹ וְכֵינָן שְׂכָן הוּא יֵישׁ לְאֲסוּרוֹ דְּהִכִּי פָּסַק הֶרֶב ב"י בִּש"ע בִּי"ד סִימָן ק"ג סְעִיף ב' וְכַתְּבֵנּוּ"ל שְׂאֵם הַגְּדִיל אִיסוּר מִדְּתוֹ שֶׁל הֵייתָר עַד שֶׁהוּא מְשֻׁבֵּיחַ יוֹתֵר כְּשֶׁאֲוֹכְלוֹ בְּגוֹדֵל מִדְּתוֹ מִמָּה שֶׁהוּא פּוֹגֵם בְּהַפְסַד טַעְמוֹ אֲסוּר וְכוּ' עכ"ל וְהוּא הִדִּין נְמִי אִם מְשֻׁבֵּיחַ מִחֲמַת דָּבָר אַחַר כְּגוֹן בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׂמַשְׁבִּיחַ טְפִי מִחֲמַת צְלִילָתוֹ: וּמְכַל שְׂכָן לְפִי שְׂאֵלְתָהּ שְׂצָרִיכִין לִיתֵן לְתוֹכוֹ גַּם מִחֵלֶב חֲטָה וְשְׂמָא יְבֹא לְשִׁתּוֹת מְמַנּוּ בְּפִסְחָא דְּאֲסוּר דְּנִדְּאִי מִיְקָרִי מְבַטַּל אִיסוּר לְכַתְחָלָה.

דְּהָא אֵיכָּא הֶרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּסָבִירָא לְהוּי חֲמִץ שְׂנִתְעָרַב קוֹדֵם פְּסַח וְנִתְבַטַּל בְּשִׁשִּׁים חוֹזֵר וְנִיְעוֹר בְּפִסְחָא וְאִיסוּר בְּמִשְׁהוּ כֵּן כַּתְּבֵנּוּ הַטּוֹר בִּא"ח סִימָן תמ"ב בְּשֵׁם רַב גִּטְרוֹנָאִי בֵּינָן שְׂעוּשֵׁינָן מְצֻמּוּקִין שְׂשׁוּרִין בְּמִים אִם נִסְחַט מִן הַחֲטִיטִין לְתוֹף הַצְּמּוּקִין צָרִיף בִּיעוֹר וְכַתְּבֵנּוּ הֶרֶב ב"י דְּטַעְמוֹ דְּסָבִירָא לֵיהּ שְׂאֵף עַל פִּי שְׂנִתְבַטַּל הַחֲמִץ קוֹדֵם פְּסַח בְּשִׁשִּׁים חוֹזֵר וְנִיְעוֹר וְכַתְּבֵנּוּ שְׂכָן כַּתְּבֵנּוּ נְמִי הַרְמַב"ם וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם בְּשֵׁם הַגְּאֹנִים וְהַרְשֵׁב"א וְכֵן כַּתְּבֵנּוּ נְמִי הֶרֶב ב"י בְּסִימָן תמ"ז בְּשֵׁם וּפְסַק כְּנוֹתִיהּ וְאִם כֵּן אֵף עַל פִּי דְּהַרְבֵּה בִּהַג"ה ש"ע כַּתְּבֵנּוּ דְּאֲנָן נִהְיִינוּ שְׂלֵא כְּנוֹתִיהּ וְשְׂרִינָן בְּדִיעְבַד אִם נִתְבַטַּל בְּשִׁשִּׁים קוֹדֵם פְּסַח אֲבָל לְכַתְחָלָה לִיתֵן

חמץ קנודם פסח כדי שיתבטל בשמים קנודם פסח ודאי דאסור וכו' ע"ל מודים בזה ועוד נראה דאפילו להרב בהג"ה ש"ע דכתב דנהיג פו להתיר בדיעבד בשנתבטל החמץ קנודם הפסח בשמים מכל מקום בכי האי גוונא בחלב חטה לתוף היינו יש לאסור אפילו בדיעבד משום דיש לחוש שמה נשאר מגוף חטה משהו בעין שלא נתערב ואסור בפסח דאפילו אנו דשרינין בדיעבד היינו דוקא לח בלח אבל לא במקום שיש לחוש שיש בו מחמץ בעין ובחלב חטה יש לחוש לחמץ מעט בעין ולכך אין שום צד היתר לעשות פו לינו הנלע"ד כתבתי: שא"ל פ"א נשאלתי מסופר אחד הרוצה לעבד עור לרצועות של תפילין אי מהני ליה תנאי להשתמש במה שנשתתיר מהעור ההיא לתשמיש של חול או לא: תשובה משאלתך משמע דבלא תנאי ודאי דאסור לעשות מהמותר תשמיש של חול דלא נסתפקת אלא אי מהני ביה תנאי אבל בלא תנאי משמע דודאי אסור.

והא ליחא אלא דמותר לעשות מהמותר תשמיש של חול אפילו בדלא התנה מעיקרא משום דקימא לן הזמנה לאו מילתא היא פרכא בפרכ נגמר הדין דף מ"ד ובדוכתי טובא פרכ מי שמתו ובפרכ הקומץ וכמו שפסק הטור א"ח סימן מ"ב: ואע"ג דנ"י סוף נגמר הדין פתב דאם נעבד הקלף לשמה אסור להשתמש בו חול ונהיאו הרב בהג"ה ש"ע סי' מ"ב היינו דוקא בקלף דהוי גוף קדושה התם הוא דהוי הזמנה מילתא אבל רצועות של תפילין דאינון אלא תשמישי קדושה פדאית' במגילה פרכ בני העיר דף כ"ו תנו רבנן תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגזזין וכו' ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים וכו' ונרתיק של תפילין ורצועותיהן הרי מבואר דרצועות לא הוו אלא תשמישי קדושה ולא גוף קדושה ושם בתוס' בד"ה תשמישי קדושה וכו' מיייתי דוכתי טובא דמשמע מהתם דרצועות לא הוו אלא תשמישי קדושה ולכך הזמנה לאו מילתא היא.

כמו שכתב נ"י גופיה התם דבתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא היא: וכי תימא דילמא דוקא לדידה לנ"י סוף פרכ נגמר הדין דסבירא ליה דרצועות לא בעי עבוד לשמה הוא דלא הוי הזמנה מילתא שכתב וז"ל אבל רצועות של תפילין לא בעי עבוד לשמה דמשמשים גינהו והזמנה במשמשים לאו מילתא היא עכ"ל.

הרי תלי הטעם פיון דלא בעי עבוד לשמה לכך לא הוי הזמנה מילתא אבל לדידן דסבירא לן דרצועות בעי עבוד לשמה כמו שפסק הטור א"ח סימן ל"ג שמה יש להחמיר דהזמנה מילתא היא דהנה כגוף קדושה פיון שצריך עבוד לשמה פקלף: הא לאו מילתא הוא דציצית יוכיחו דבעי נמי לשמה פדאיתא בגמרא וכמו שפסק הטור סימן י"א ואפילו הכי לא הוי כגוף המצוה אלא תשמישי קדושה ונזרקין הוא הדין נמי רצועות תפילין אף על גב דבעי עבוד לשמה מכל מקום לא הנה כגוף קדושה אלא פתשמישי קדושה ובתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא היא ולכך מותר לעשות תשמיש של חול במה שנשתתיר מן העור שנעבדה לרצועות של תפילין אפילו בדלא התנה מעיקרא: ועוד ראיה דמותר לעשות במותר העור תשמיש של חול מסודר דאזמניה למיצר ביה תפילין לעולם ולא צר ביה שרי למיצר ביה זוזי פדאיתא בברכות פרכ מי שמתו דף כ"ג ובפרכ נגמר הדין דף מ"ח וכן פסק הטור בסימן מ"ב וסודר פהאי היינו נרתיק של תפילין ורצועות של תפילין ונרתיק דין אחד להם דתרווייהו תשמישי קדושה הם פדקתני במגילה פרכ בני העיר דף כ"ו ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים וכו' ונרתיק של תפילין

ורצועותיהן וכו' הרי קחשיב נרתיק ורצועותיהן דתרנונייהו תשמשי קדושה הם וכיון דנרתיק היינו סודר שרי למיצר ביה זוי משום דהזמנה לאו מילתא היא הוא הדין נמי רצועות של תפילין מותר לעשות במה שנשפטייר דבר של חול משום דבתשמשי קדושה הזמנה לאו מילתא היא: ומפל שפן כשהוא מתנה מתחלה בשעת העיבוד דמהני ומותר לעשות במותר תשמשי של חול ולא זו בעור הרצועות דמותר על ידי תנאי אלא אף זו בקלף עצמו מהני תנאי דעד פאן לא כתב נ"י בסוף נגמר הדין בקלף דאסור להשתמש בו חול אלא היכא דלא אתני עליה מעיקרא וסבירא ליה פיון דגוף הקדושה הוא הזמנה מילתא היא אבל אי אתני מעיקרא ודאי דתנאי מהני וטעמא דמסתבר הוא דהרי עיקר איסורא דידיה אינו אלא משום דאזמניה לגוף קדושה לכותבה עליה לשם קדושה ואם הוא מתנה דיהא יכול להשתמש בו חול הרי בטלים להזמנה דידיה ונהו פה הזמנה ושוכרה עמה לכך נראה דודאי תנאי מהני: ונהגם פי זה נראה לי פשוט מטעם שכתבתי עם כל זה לפי שמקצת תלמידים מזדנזים בדבר אמרתי להביא ראיה שפן הוא דתנאי מהני לכל מילי שהרי כתבו רבינו ירוחם ור"י אבוהב הביאם הרב ב"י ובש"ע סימן מ"ב דמותר לשנות תפילין של ראש לשל יד אי אתני עליה מעיקרא הוא הדין נמי מהני תנאי לשנות מקלף לעשות בו תשמשי של חול דליכא למימר דלא מהני תנאי אלא כדי לשנות מקדושה לקדושה אחרת אף על פי שהיא קלה מראשונה כגון מתפילין של ראש לשל יד פיון דמפל מקום קדושה היא אבל מקדושה לחול לא דאם פן אי יש לחלק בתנאי תקשה לרבינו ירוחם ולר"י אבוהב שפסקו דמותר לשנות תפילין של ראש לשל יד על ידי תנאי ומייתי ראיה מפרק הקומץ דף ל"ד דקאמר התם ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עליהו מעיקרא.

דהוא הדין דאתני תנאי לשנות תפילין של ראש לשל יד מנא להו למילף כף דילמא שאני התם דמיירי בחדתא דלא הוי אלא הזמנה התם הוא דמהני תנאי אבל בעתיקא שפבר נשתמשו לקדושה חמורה מנא להו דמהני תנאי להורידם לקדושה קלה ועוד קשיא אר"י אבוהב דפסק נמי דהוא הדין אי אתני על סודר של תפילין דמותר למיצר ביה זוי מנא ליה הא דילמא לא מהני תנאי אלא לשנות מקדושה לקדושה אחרת אף על פי שהיא קלה מראשונה מכל מקום קדושה הנה אבל לשנות מקדושה לתשמשי של חול מנא ליה דמהני תנאי אלא על פרוח דתנאי מהני בכל מקום וכן משמע נמי מדקדוק לשון הרב בהג"ה ש"ע שכתב וז"ל ואם התנה עליו מתחלה בכל ענין שרי עכ"ל ולא הוי צריך לכתוב אלא ואם התנה עליו מתחלה שרי אלא להורות בא שבתנאי אין לחלק פלל ובכל ענין מהני אפילו שהזמן לגוף קדושה כגון קלף מותר לעשות ממנו תשמשי של חול פיון שהתנה מתחלה עליה: ומסתברא לי למימר פיון שרבינו ירוחם ור"י אבוהב פסקו דמותר לשנות תפילין של ראש לשל יד שנשפטיישו כפר על ידי תנאי שהתנה מתחלה אית לן למילף מק"ו דמותר לשנות קלף שהזמן לקדושה לעשות ממנו תשמשי של חול דנה פשוט הוא דבר שנשפטייש בו כפר לקדושה חמורה ורוצה לשנות לקדושה קלה חמיר טפי מדבר שעדיין לא נשפטייש לקדושה אלא שהזמן לכך ורוצה לשנות לחול אף על גב דהתם הנה מקדושה לקדושה והכא הנה מקדושה לחול מכל מקום פיון דהתם נשפטייש כפר לקדושה חמורה חמיר טפי ואפילו הכי כתבו דמהני תנאי קלף דעדיין לא נשפטייש פלל ולית ביה אלא הזמנה מכל שפן דמהני תנאי לשנות אפילו לתשמשי של חול: והנה מצאתי אחר

כָּהֵן שֶׁהָרַב בְּסִפְרָא לְבוּשׁ מַלְכוּת כָּתֵב שְׁצַרְיָה עֵיוֹן אִי מְהַנִּי תְנַאי בְּקַלְפֵי כִּינּוּן דְּהוּי גּוּף קַדְוִשָׁה וְלִי גְרָאָה בְּפִשְׁטוּת דְּשָׂרִי וְאִין זֶה צְרִיָּה עֵיוֹן כְּלָל מְטַעְמִים שְׁכַתְבִּיתִי לְעִיל וְהַגְרָאָה לְעִנְיֵי דְעֵתִי כְּתַבְתִּי: שְׂאֵלָה פ"ב שׁוֹכֵן סְנָה.

אֶת שְׁלוֹמוֹ יַעֲנֶה. הָאֵלּוּף הַתּוֹרְנִי.

אֶבֶן פְּנֵה. רַב תְּבוּנָה.

כַּמְהָרָא יִצְחָק: עֵתָה בְּאֵתִי לְהוֹדִיעַ לְךָ שְׁקַבְלִיתִי כ"י עַל יְדֵי צִיר בְּגוּיָם. וְאֲשֶׁר שְׂאֵלָתָּ אוֹתִי בְּעֻבְדָּא דְאֵתִי לִיְדָךְ בְּאֵלְמִנָּה שְׁנִיסַת לְכַהֵן ח"י אֲיִיר תִּי"ד לִפ"ק.

וְאַחַר כָּהֵן בְּתִשְׁרִי ט"ו בּו. יְלִדָּה וְלֵד נִגְמְרוּ שְׁעָרָיו וְצַפְרָנְיוֹ וְקוּל בְּכִינּוֹתוֹ נִשְׁמַע בְּרָמָה כְּכֹל וְלֵד שְׁפָלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו וּמִתְחַלְלָה הַיְתָה מִכְחָשֶׁת לְגַמְרִי וְאִמְרָה שְׂלֵא זְנִתָּה כְּלָל אֲלֵא מִבְּעֻלָּה הַפְּהֵן נִתְעַבְרָה אַחַר שְׁנִשְׂאָה וְיִלְדָּה לְמִקְוִשְׁעִין.

עַד שְׁלִבְסוּף אַחַר שְׁבַעֲלָה חֶקֶר וְדָרַשׁ אוֹתָהּ וְהִבְטִיחָה שְׂלֵא יִבְגְּדוּ בָּהּ אִזּוּ הוֹדִית שְׁזִינְתָּה בְּאֵלְמִנּוֹת' עִם בַּעַל אַחֻתָּהּ וּמִמֶּנּוּ נִתְעַבְרָה וְכֵן הוֹדִית נְמִי אַח"כּ בְּפָנֵי נְשִׁים זְקִנּוֹת. וְגַלִּית אֶת דְּעַתָּךְ שִׁישׁ לְאֹסְרָה עַל בַּעַלָּהּ הַפְּהֵן כִּינּוּן שְׁנִבְעֻלָּה לְאֹסְרָה לָּהּ שְׁעֻשְׂאָה זְוִנָּה.

זְוִנָּה אֲסוּרָה לְכַהֵן מְדַאוּרִיָּתָא. וְלֹא אֲמַרִּינּוּ דִילְמָא נְתַנָּה עֵינֵיהּ בְּאַחַר כִּינּוּן שְׂלֵא אִמְרָה כֵּן מַעֲצָמָה אֲלֵא אַחַר הַחִקְרָה וְהַדְרִישָׁה אִמְרָה כָּהֵן דְּכָהֵן מִשְׁמַע לָּהּ דְלֵא תְלִינּוּ בְּנוֹתְנָת עֵינֵיהּ בְּאַחַר אֲלֵא דְנִקָּא הִיכִי שְׂאִמְרָה הִיא מַעֲצָמָה טְמֵאָה אֲנִי לָּהּ אֲבָל לֹא כְּשִׂאִמְרָה עַל יְדֵי הַחִקְרָה וְהַדְרִישָׁה.

וְעוֹד כִּינּוּן דְאִיכָּא רְגָלִים לְדַבְרֵי שְׁהָרִי יְלִדָּה וְלֵד שֶׁל קִיָּמָא לֵה' אוֹ לוֹ חֲדָשִׁים לְמָאן דְּסִבִּירָא לִיהּ חֲדָשִׁים גְּרָמוּ וְזֶה אִי אֲפֻשֶׁר שְׁהוֹלֵד שֶׁל חֲמֻשָׁה חֲדָשִׁים יְהֵא קִיָּים. דַּעֲפ"י שְׂאִפְשֶׁר הוּא שְׁבוּכָה אֲבָל לְהִיּוֹת קִיָּים אִי אֲפֻשֶׁר כְּהוּבָא בִש"ע מְטוֹר א"ה סִימֵן ד' סְעִיף י"ד וְכִינּוּן דְאִיכָּא רְגָלִים לְדַבְרֵי תוֹ לֹא תְלִינּוּ בְּנִתְנָה עֵינֵיהּ בְּאַחַר כְּהוּבָא בִש"ע מְטוֹר א"ה סִימֵן קט"ו.

אֵלּוּ הֵן תּוֹרְרֵי דְבְרֵיהּ בְּשִׂאֵלְתָּהּ בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן קִצָּת לְתוֹסְפוֹת בִּיאָוֹר: תְּשׁוּבָה מֵה שְׁכַתְבִּיתָּ בְּהַחֲלִט שְׁהוֹלֵד הֵנָּה הוּא וְלֵד שֶׁל קִיָּיִמ' וְהֵאִיף אֲפֻשֶׁר שְׁהוֹלֵד שֶׁל ה' חֲדָשִׁים יְהֵא קִיָּים אִי עַל גַּב דְּאֲפֻשֶׁר שְׁהוּא בּוּכָה אֲבָל לְהִיּוֹת קִיָּים אִי אֲפֻשֶׁר: הֵנָּה לֹא דְקִדְקַת שְׁפִיר כִּי הֵנָּה אַעֲפ"י שְׁהֵאֲמַת כֵּן הוּא שְׁהוֹלֵד שֶׁל ה' חֲדָשִׁים אִי אֲפֻשֶׁר לוֹ לְהִיּוֹת קִיָּים מְכֹל מְקוּם בְּנִדּוֹן דִּינָךְ שְׁעֵדִינּוּ לֹא חֵי הוֹלֵד שְׁלִשִׁים יוֹם לֹא מְצִית לְהוֹכִיחַ שְׂאִינּוּ שֶׁל ה' חֲדָשִׁים דְּמָאן לִימָא לָן שְׁהוּא וְלֵד שֶׁל קִיָּיִמָא דִילְמָא בְּאֲמַת אִינּוּ וְלֵד שֶׁל קִיָּיִמָא הוּא כִּינּוּן דְּעֵדִינּוּ לֹא חֵי שְׁלִשִׁים יוֹם וְכֹל שְׂלֵא שְׁהֵא בְּאֲדָם שְׁלִשִׁים יוֹם הָרִי הוּא גְּפֹל כְּדִאִיתָא בִּיבְמוֹת פְּרָק הָעֶרֶל דָּף פ' ע"ב: תְּנִיא רְשָׁב"ג אוֹמֵר כֹּל שְׁשָׁה שְׁלִשִׁים יוֹם בְּאֲדָם אִינּוּ גְּפֹל.

מְבוֹאָר מְזָה אֲבָל כֹּל זְמַן שְׂלֵא שְׁהֵא ל' יוֹם הֵנָּה גְּפֹל. וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינָךְ דִילְמָא לֹא נוֹלֵד אֲלֵא לֵה' חֲדָשִׁים וּבְאֲמַת הֵנָּה גְּפֹל.

אִי עַל גַּב דְּנִגְמְרוּ שְׁעָרָיו וְצַפְרָנְיוֹ וּבּוּכָה בְּקוּל חֲזַק אִין בְּכָהֵן כְּלוּם דְּכֵן ח' נְמִי גְּפֹל הֵנָּה וְאִינּוּ יְכוּל לְהַתְקִיָּים וְאֲפִילוּ הִכִּי נִמְצָא שְׁצוֹרַת הוֹלֵד הֵנָּה בְּשֶׁל קִיָּיִמָא וּבּוּכָה בְּקוּל חֲזַק וְחֵי כְּמָה יָמִים עַד סְמוּף לְשְׁלִשִׁים יוֹם.

ואי משום השלמת יצירת הנולד של ה' חֲדָשִׁים אֵינוֹ דוֹמָה לִיצִירַת הַנּוֹלֵד שֶׁל שְׁמֹנֶה חֲדָשִׁים
הָאֵפֶשֶׁר דְּטַבַּע אָב וְאֵם קָא גְרָמוּ אִם הֵם רְמֵי הַקּוֹמָה וְעֵנִין זֶה נִמְצָא מְבוֹאָר בַּבְּסוּף
הַטּוֹר א"ה בְּשֵׁם תְּשׁוּ' ה"ר דּוֹרָא"ן.

יְעֻיְנִין שָׁם. וְאִם כֵּן מֵצֵד זֶה הִיָּה אֶפֶשֶׁר לֹא מֵר שֶׁהַנּוֹלֵד הַזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁל ה' חֲדָשִׁים וּמִבְּעֵלָה
כִּהֵן נִתְעַבְּרָה אַחַר שְׁנֵשְׂאָה כָּל זְמַן שְׁעֵדִינִין לֹא חֵי הַנּוֹלֵד שְׁלֹשִׁים יוֹם.

אֶלָּא לְעִיקָר דְּמִילְתָּא אֵין נִפְקוּתָא בְּזֵה פִּינּוּן שֶׁהִיא עֲצָמָה אוֹמְרַת שְׁמֹנֶה נִתְעַבְּרָ' מִבְּעַל
אֲחוּתָה וְאֵין אֲנוּ צְרִיכִין לְדוֹן אֶלָּא אִם הִיא נֶאֱמַנַת לֹא מֵר כֵּן פִּינּוּן שְׁעַל יְדֵי כֵּן תִּיֶאֱסֵר
לְבַעֲלָה כִּהֵן דִּילְמָא הִיא נִתְנַת עֵינֵיהָ בְּאַחַר וּבֵין שִׁיְהִיָּה הַנּוֹלֵד חֵי ל' יוֹם וּבֵין שְׁלֹא יְהִיָּה
חֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם אִיכָּא לְאַסְתְּפוּקֵי בְּזֵה דְאִם לֹא יְהִיָּה חֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם מְסַפְקִינּוּ דִּילְמָא לֹא
זִינְתָ' כָּלֵל וְנוֹלֵד הַנּוֹלֵד לְחַמְשָׁה חֲדָשִׁים מִבְּעֵלָה זֶה וְנִכְלָה הוּא.

וְאִם יְהִיָּה חֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם הָרִי בְּרוּר הוּא שְׁזִנְתָה קוֹדֵם שְׁנֵשְׂאָת לְבַעֲלָה זֶה. מִכָּל מְקוֹם
מְסַפְקִינּוּ דִּילְמָא לֹא זִינְתָה עִם מִי שְׁאָסוּר לָהּ כְּמוֹ שְׁאָמְרָה הִיא שְׁזִנְתָה עִם בְּעַל אֲחוּתָה
כְּדִי לְאַוְסְרָה אֶת עֲצָמָה עַל בְּעֵלָה וּמִשׁוּם דְּעֵינֵיהָ נִתְנָה בְּאַחַר אֲמָרָה כְּפִי.

וְאֶפֶשֶׁר שְׁזִנְתָה עִם אַחַר שְׁאֵינוֹ אֲסוּר לָהּ: וְיִרְאָה פִּינּוּן דְּאִסוּר כְּהַנּוֹנָה הוּא יֵשׁ לְהַחְמִיר
כְּדָאֵמַר בִּיבְמוֹת פְּרָק הָאֲשֵׁה רַבָּה דְּפ"ח ע"ב אִסוּר כְּהַנּוֹנָה שְׁאֵנִי. וְיֵשׁ לְהוֹרוֹת בְּגִדוֹן
זֶה פִּינּוּן דְּאִיכָּא הוֹכְחָה טוֹבָא דְּקוּשְׁטָא קְאָמְרָה שְׁהָרִי לֹא הוֹדִית מִיָּד מִעֲצָמָה אֶלָּא אַחַר
הַחְקִירָה וְהַדְרִישָׁה וְאַחַר הַהִבְטָחָה שְׁהִבְטִיחָה בְּעֵלָה שְׁלֹא יִבְגֹּד.

כִּהֵן וּמִתְחַלָּה הִיָּתָה לְגַמְרֵי מְכַחְשָׁת תּוֹ לֹא תְלִינּוּ בְּנִתְנָה עֵינֵיהָ בְּאַחַר אֶלָּא חֵיב בְּעֵלָה
לְהוֹצִיאָה פִּינּוּן דְּאִסוּר כְּהַנּוֹנָה הוּא. אֲבָל אֵי לֹא הִנּוּה מִשׁוּם אִסוּר כְּהַנּוֹנָה אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא
רְגִלִים לְדַבֵּר וְהוֹכְחָה טוֹבָא דְּקוּשְׁטָא קְאָמְרָה לֹא הִנּוּה אֲסוּרִינּוּ לָהּ עַל בְּעֵלָה דְּדִילְמָא נִתְנָה
עֵינֵיהָ בְּאַחַר: הָא שְׁכַתְּבַת מַכ"ת דְּהוּי כָּאֵן רְגִלִים לְדַבֵּר וְכֵינּוּן דְּאִיכָּא רְגִלִים לְדַבֵּר תּוֹ לֹא
תְלִינּוּ בְּעֵינֵיהָ נִתְנָה בְּאַחַר כְּדָאֵיתָא בַּש"ע סִימָן קט"ו.

הָא לִיתָא דְּאֵין כָּאֵן רְגִלִים לְדַבֵּר אֵי מִשׁוּם דְּכֵינּוּן שְׁהַנּוֹלֵד הוּא שֶׁל קִיָּמָא הָא פְּשִׁיטָא לֹא
מִילְתָּא הוּא דְּאֶפֶלּוּ אֵי הִנּוּה כְּבָר חֵי ל' יוֹם וְהִנּוּה וְדָאֵי שֶׁל קִיָּמָא אֶפֶי' הָכִי לֹא הִנּוּה רְגִלִים
לְדַבֵּר אֶלָּא לְזִנְתָה קוֹדֵם גִּישׁוּאִין.

אֲבָל מִכָּל מְקוֹם לֹא הִנּוּה רְגִלִים לְדַבֵּר שְׁזִנְתָה עִם מִי שְׁאָסוּר לָהּ שְׁתִּיהָ אֲסוּרָה לְבַעֲלָה
כִּהֵן עַל יְדֵי אוֹתוֹ זְנוּת. וְשְׁמָא הָאֲמַת כֵּן הוּא שְׁזִנְתָה אֲבָל לֹא עִם מִי שְׁיִיהָ אֲסוּרָה לוֹ
כְּמוֹ שְׁאָמְרָה הִיא שְׁזִנְתָה עִם בְּעַל אֲחוּתָה.

אֶלָּא עִם אַחַר זְנוּתָה וּמִשׁוּם שְׁזִנְתָה עֵינֵיהָ בְּאַחַר אוֹמְרַת כְּפִי כְּדִי שְׁתִּיֶאֱסֵר עַל בְּעֵלָה הַכֵּהן
וְאֵי מִשׁוּם דְּמִתְחַלָּ' הִיָּתָה מְכַחְשָׁ' לְגַמְרֵי וְלֹא הוֹדִית אֶלָּא לְבִסּוּף מִתּוֹךְ הַחְקִירָה וְהַדְרִישָׁה
וּמִתּוֹךְ הַהִבְטָחָ' שְׁהִבְטִיח' בְּעֵלָה שְׁלֹא יִבְגֹּד כִּהֵן דְּהַנּוּה הוֹכְחָה טוֹבָא דְּקוּשְׁטָא קְאָמְרָה
שְׁהָרִי נִיחָא לָהּ לְמִיקָם תַּחַת בְּעֵלָה שְׁלֹא הוֹדִית אֶלָּא אַחַר הַבְּטָחָתוֹ שְׁלֹא יִבְגֹּד כִּהֵן הָא
נְמִי לֹא מְהַיָּי לְעֵנִין שְׁלֹא גִיחוּשׁ לְנִתְנָה עֵינֵיהָ בְּאַחַר.

דאפתי חיישינו להכי משום דאפשר מתחלה היתה מכחשת משום שהיתה מתביישת על שזינתה ורצתה לכוזש לגמרי ואמרה שלא זינתה כלל. אלא לבסוף שראתה שמייצירת הנלד ניכר שכלו לו חדשיו ולא תוכל לעמוד בהכחשתה.

או נתנה בדעתה לומר שזינתה עם בעל אחותה כדי שתיאסר על בעלה הפהן משום דעיניה נתנה באחר: ואף על פי שראתה מענינה בהפך שלא הודית אלא לאחר ההבטחה מבעלה שלא יבגוד בה.

מכל מקום אפשר שמערמה עשתה פן שלא הודית מיד כדי שתהיו מאמינים לדבריה ותיאסר על בעלה. והכל הוא משום דעיניה נתנה באחר: וכה"ג נמצא בתשובת מיימון להל' אישות המתחלת מעשה באדם אחד כהן שראתה הולכת נגד בחור אחד במקום יחוד וכו'.

שוב פעם אחרת שכב הפהן על מטתו בלילה וכו' ושמע מאחורי הפותל שהיו ביחד ומחמת קול נשימתן הבין שקלקלו וכו' והתיר מהר"ח. וכתב בסוף התם ונ"ל.

ואני המעתיק נראה לי להביא ראיה לדברי מ"ו שי' מההוא עובדא דמיימי בשלהי נדרים וקאמר דלמא נתנה עיניה באחר והשמיע קול תשמיע כדי שיוציאנה הכי נמי דלמא נתנה עיניה באחר והשמיע קול תשמיע כדי שיוציאנה.

דאם לא נאמר פן אלא נאסר אותה עליו אם פן מה הועילו חכמים בתקנתם דחשו לעיניה נתנה באחר כל הנותנת עיניה באחר תוכל למצוא לה דרך לפטור מבעלה בדרך הנה עכ"ל. ואם פן אית לן למילף מהתם מקל וחומר השתא התם דמשיאה לעצמה שם רע על שנותנתה עם בחור בסתר והשמיע קול הנשימה בדרך המנאפים ומפסדת על ידי כך כל חזקתה הטוב שהיה לה עד עתה אפילו הכי אמרינו דמערמת לעשות כך כדי לפטור מבעלה.

גדון דידן שפבר היא מוחזקת לזונה פינון שילדה לה' חדשים והיא יודעת האמת שזינתה קודם הנשואין ויהיה נלד של קיימא ולא תוכל להכחיש. או לפי מה דדנין אנו השתא פאלו הנה פבר חי שלשים יום שפבר הפסידה חזקתה הטוב לא כל שפן דאית לן למימר שאומרת שזינתה עם בעל אחותה משום שפא נתנה עיניה באחר.

ואף על גב דמשיאה את עצמה בשם רע דחמיר טפי בזה שאומרת שזינתה עם בעל אחותה. אפשר דלא איכפת לה בזה דעיקר קפידי דידה הנה בןשת הגנות.

וכינו דכבר נתביישה בזה תו לא איכפת לה לחלק בין זינתה עם גבר בעלמא או עם בעל אחותה: וליכא למימר פינון דלפי דבריה שנתעברה מבעל אחותה הנה הנלד מדאורייתא ממזר ואי לאו דקושטא קאמרה לא הוית מקלקלה לנלדה דידה הא פבר אסקינו ביבמות פרק האשה רבה דף נ"ד ע"א דאקלקולא דידה חיישו אקלקולא דזרעא לא חיישי.

ולכך אלו בכה"ג הנה שלא במקום איסור פהונ' לא הנה מצינו לאוסר' על בעל' דתלנ' למימר דעיני' נתנה באחר דהא דכ' בפסקי' וכתבים סי' רכ"ב והובא בהג"ה ש"ע מטור א"ה סימן קט"ו סעיף ו' דהיכא דאיכא רגלים לדבר לא תלינו בנתנה עיניה באחר היינו

דוקא דאיכא רגלים לדבר בלאו הכי על הגנות אז אמרינן דמהימנת אי אמרה טמאה אני לה ולא תלינן בנותנת עיניה באחר.

אבל היכא דליכ' רגלים לדבר על הגנות עצמו אע"פ דאיכא רגלים לדבר והוכח' דקושט' מה שאמרה טמאה אני לה אפתי חיישי' דילמא נתנה עיניה באחר. ואערומי קמערת' ועבדה הכי פדי שיוציאנה.

והכי דייקא דברי הרב התם בפסקים וכתבים למי שמעיין שם. לכה בנדון דידן אלו לא הנה בעלה פהו לא הנה מצינו לאוסרה על בעלה דכיון דליכא רגלים לדבר בלאו הכי שזנתה עם האסור לה אפתי חיישינן לשמא נתנה עיניה באחר.

אלא לפי דנ"ד דהנה במקום אסור פהונה דחמיר טפי יש להחמיר ולומר דנדאי קושטא קאמרה כיון דהוכחה טובא איכא ולא תלינן בנותנה עיניה באחר. דאסור פהונה שאני כדאמרינן יבמות דף פ"ח: ואף על גב דהוא מעשה דמיימי בתשובת מיימון שהבאתי לעיל בסמוך מייירי נמי באשת פהו ואיכא הוכחה טובא ואפילו הכי מסיק המעתיק התם דאמרינן דילמא נתנה עיניה באחר ולא חייש לאסור פהונה הא כבר העלה מהרא"י בפסקיו סי' רכ"ב דלא אמרינן אסור פהונה שאני אלא היכא דלא הנה אסורא אלא משום פהונה דלגבי ישראל הנה שריא ולגבי פהו הוא דאסור התם הוא דאמרינן דאסור פהונה שאני וחמיר טפי ואזלינן בספיקא לחומרא מה שאין כן בשאר אסורים.

אבל מידי דשייך בישראל כמו בכהו כגון שאמרו שזנתה תחת בעלה דנאסרת לישראל כמו לכהו אין חילוק בין פהו לישראל ולעולם תלינן דנתנה עיניה באחר כיון דאין האסור תולה באסור פהונה.

ועיין שם בפסקי מהרא"י סימן רכ"ב שכתב שפן משמע מפירוש רש"י ביבמות פ"ק האשה רבה דף פ"ח עמוד ב' דקאמר אסור פהונה שאני פירש רש"י התם קודם לזה בסמוך בד"ה אלא כה"ג דנישאת תחלה לא מעידיה ואחר כך באו עדים שהוא חי באותה שעה ומת ולא רצה להוציאה ועובר משום זונה עכ"ל רש"י.

הרי פירש דמייירי באסור שאינו אלא לפהו. לכה בעובדא דתשובת מיימון אף על גב דבעל פהו הנה מכל מקום כיון דאסורא לאו בכהו תליא לכהו שפיר קאמר דילמא עיניה נתנה באחר.

אבל בנדון דידן דאסורא תליא דוקא באסור פהונה שהיא אומרת שזנתה עם בעל אחותה דלישראל הנה שריא אלא שלכהו נאסרה לכהו אית לן למימר דאסור פהונה שאני וחמיר טפי ולא תלינן בנותנה עיניה באחר ואסורה היא לבעלה הפהו וצריף להוציאה בגט וא"צ ליתן לה כתובה רק מה שהכניסה לו צריף להחזיר לה מה שהוא עדיין בעין מאותן הדברים או מה שבה חליפיהו: ומכל שפן לחד שיונייא בפ"ן הר"ן בגמרא שילחי גדרים דף צ' ע"ב בטמאה אני לה דהא דתלינן בנותנת עיניה באחר אינ' אלא כשאומרת נאנסתי ולכשר נבעלתי אבל לא כשאומרת שנטמאת מפסול לה.

ועיין שם. דבר פשוט הוא דבנדון דידן שאומרת שזנתה עם הפסול לה דהיינו בעל אחותה דלא תלינן בנותנת עיניה באחר ואינה מותרת לבעלה.

אף על גב דמסיק התם דאין במשמע פהאי שונויאי ומשני לקשיותו בשונויאי אחרניא. מפל מקום שפיר דמי למיעבד סניף לדברינו משונויאי דא שיש להחמיר בנדון דידן דאינה מותרת לבעלה הפהו.

דכהאי גוונא מצינו טובא דעבדינו סניף לפסק הלכה אפילו ממה דלא קאי אליבא דמסקנא. כמו שפתיב נ"י ביבמות פ"ק האשה שהלכה דילמא בגמלא פ"קא א"ל.

אי נמי בקפיצה. אי נמי מקלי מסר וכו' פתיב עלה נ"י וז"ל.

והו טעמא דמקלי מסר הוא עיקר כי לגמלא פ"קא ולקפיצה לא חיישינו וכו' אלא נקטינו הכי לסניפין בעלמא עכ"ל. הרי מבואר דיכולין לעשות סניף לעיקר הדין אפילו ממילתא דלא קאי אליבא דמסקנא: פ"קא דמילתא דבנדון דידן לא תלינו בנותנת עיניה באחר וסניב הבעל להוציאה בגט ואינו צריך ליתן לה כתובה רק מה שהכניסה לו צריך להחזיר לה מה שהיא עדיין בעין מאותן דברים או מה דאמי מחמתיהו בחליפין וכיוצא בזה ולמנון אמיוכל הבעל להיות עמה בבית כל זמן שאינה מגרשה נראה דצריכין הרחקה שלא ידורו יחד בבית אחד אפילו על ידי בני ביתם שמשמרים ואף על גב דמועיל בכי האי גוונא באשת פהו שפ"קא עליה משום שבויה פהו בא בטור א"ה סימן ז' הא מבואר התם בב"י דאינו אלא פ"קא ספק אכל לא בידעונו ודאי שזינתה וכן משמע מלשונו בש"ע שפתיב וז"ל אשת פהו שפ"קא עליה משום שבויה הואיל והדבר ספק הרי זו מותרת לדור עמה בחצר אחד וכו' עכ"ל.

הרי דקדק וכתב הואיל והדבר ספק לאפוקי בנדאי בטמאת דלא. ובנדון דידן שאמרה היא שזינתה עם בעל אחותה הפסולה לכהו.

אף על גב דלגבי בעלה הוה ספק מפל מקום לגבי דידה הוי נדאי והיא שויה אנפשה חתיכה דאיסורא לכהו. ולכ"פ צריכה היא לצאת מביתו של הבעל מידי אחר שתוכל לילך אחר לידתה: ולקרא שם ולד ליכא נפקותא תקרא אם הי"ל שם לולדה בתה פ"קא ב"ה בבייתה ולא יטפלו בה אנשי הקהל פ"קא רבי משה הדרשן בפ"ה א"ה.

הנראה לעניות דעתי פ"קא. וה' יצילנו משגיאות: ויראינו מתורתו נפלאות.

ויעשה עמנו לטוב אות: שאלה פ"ג זית רענו. שקט ושאנו.

חזוד ושנון: האלוף כמהר"ר ר' יצחק יצ"ו. אשר שאל מכ"ת ממנו על דאמא לקדמוהו עובדא אשה אחת שהיתה נשאת לבעל ומיד אחר הנשואין כמו חדש או חדשים בג"ד בה בעלה והלך ממנה ולקח את פל אשר לו וזה והרי פ"קא עברו פ"קא שנים שהלך ולא חזר: ועמה נודע שמעל מעל באשתו ובח"ה ר"ג מ"ה ולקח אשה אחרת במלכות פולין.

והנה איש אחד נקרא רבי יעקב הכירו כי זה הוא והשתדל מהבליעל שהוא ששלח גט פטורין לאשתו. והוא נעשה שליח לזה.

ועמה בהביאו את הגט אל מקום אשר האשה היתה שם מצאו שונוי בשם אבי האשה בגט ובהרשאה. שכתבו שם אביה יצחק והוא היה נקרא נתן.

ורבי יעקב השליח אומר שהמגרש לא היה יודע שם אבי האשה והיה שם איש א' ממדינה זו נקרא קלמן גויטיין. הוא הגיד ששם אביה היה יצחק והיו סומכין עליו וכתבו פן בגט ובהרשאה.

האם יש להכשיר גט פנה פניו דיש בנה חשש עיגון כי האישה הפליעל שהוא הלה למלקמה אשר בארצות רוסיא ופולין. וקשה להשיגו ואפשר שיהרג וימות במקום שלא יהיו מפירים אותו.

ולא נעלם ממך דמילתא דא פבר אמורה הובא בש"ע א"ה סימן קכ"ט דהגט פסול בכהאי גוונא. והרב ב"י מיייתי התם מה שנמצא מזה בפסקי מהרא"י בסימן קפ"ד.

קל"ח.

קצ"ז.

ומסקנא דמילתא דגט פנה פסול הוא אלא שכתב דבלאו הכי נמצאו מתירין בכה"ג אלא שדחו אותם מהרא"י בפסקיו ודילמא משום חשש עיגון וחשש תקלה לכת ישראל יש למצוא היתר: הנה חקרתני וחפשתי על כל צד וצדי צדדים ולא מצאתי הכשר לגט זה דככי האי גוונא ליכא מאן דשרי ואפילו אותו פת המקילין דמיייתי מהרא"י בפסקיו בסימן קפ"ד קל"ח קל"ז בגט שנתנו באוב"ן שהיו פותבין שם אביו דן והיה נקרא נתן מזדים דבגוונא דנדון דידן אין להכשיר דכולהו טעמא דינדה ליתא בנדון דידן: טעם א' היה נראה להו להכשיר הגט משום דהמגרש החזיק לעצמו שלשים יום קודם לכן שאביו היה נקרא דן בפסקי מהרא"י סימן קל"ח ונראה להו לדמות להא דכתב הטור א"ה סימן קכ"ט ונ"ל אבל לא הוחזק בשני השמות וכו' אין צריך לכתוב אלא השם של מקום הכתיבה וכו' ואפילו יודע אחר פה שיש לו שם אחר במקום אחר הגט פשר שאין לנו אלא פשם שהחזיק לעצמו וכו' עכ"ל והוא על פי מה שכתב הרא"ש בפרק השולח ובתשובה פלל סימן ד' והובא בב"י והאי טעמא ליתא בנדון דידן שהרי לא הוחזק בשם זה כלל: טעם ב' שהאיש ההוא היה ממיר שתי פעמים וסברי למימר דמעיקרא קדושי טעות הווי שם בפסקי מהרא"י סימן קנ"ח והא נמי ליתא בנדון דידן: טעם ג' דמשמע מפסקי מהרא"י סימן קפ"ד דאחד מן המקילין רצה לדייק בשמיה ולדרוש דמה שקרא לעצמו פן נתן היינו לומר שנתן בלבד לשוב וכיוצא בזה לכל חפציו דרושים והכל שבושים ואפילו הא נמי ליתא בנדון דידן דאין שום שייכות ענין ההוא לנדון דידן שכתבו בשניו שם אבי האשה: טעם ד' בפסקי מהרא"י סימן קל"ח דסבירא להו למקילין פניו דשם אבי האשה ואבי האישה אינו צריך בגט הוא הדין נמי גם השניו אינו פוסלתו דומיא לשם הלידה פשם שהתם אין השניו פוסל משום דאינו צריך לכתוב הוא הדין נמי בשם האב הנה אפילו אי יתבין להו לטעותיהו דהוי דומיא לשם לידה מ"מ אין הנ"ד דומה לדהתם דשאני התם דגירש לאשתו שלא על ידי שליח ואמר לה הרי את מגורשת ממנו וכו' הרי נתגרשה באמת מבעלה אלא דאיכא למיטעי לומר פניו שיש שניו בשם אביו שאחר הוא ששמו פשמו ואותו מקילין סבירא להו דלא איכפת לו בזה דומיא לשם הלידה פניו דאינו צריך לכתוב בגט שם אביו אין השניו פוסל בו והשתא מיהא ידעינן דאשה זו נתגרשה מבעלה אבל בנדון דידן דשלח הבעל גט לאשתו על ידי שליח ועשה שליח לגרש את

האשה פלוגנית בת יצחק והיא ישנה השליח ומסור הגט ליד האשה פלוגנית בת נתן מה שלא צוה הבעל וטובא איכא למיחש דלא נתפונן לגרש לאשתו.

כלל ולכה שינה את שם אביה ונהרי אין פאן גירושין כלל לאשתו פלוגנית בת נתן ושהיא אשתו באמת לכה ודאי דבכי האי גונא ליכא מאן דפליג דאין פאן גט כלל לאשה זאת: פיוצא בזה ממש מצאתי נמי אחר כה בתשובת רא"ם סימן ס"ו בגט הבא מחרצות יון ושנו שם אבי המגורשת שפתבו בת תאנים במקום בת יוסף תנם וכו' וכתב בתשובה ההיא בריש דף קי"ז וז"ל כ"ש בנדון דידן שהסופר לא פתב שם אבי אשתו אלא מפי הבעל וכו' ויש לחוש שמא פיון לקלקל וכו' יעניין שם פי האריה הרי פתב בהדיא כמו שפתבתי דחיישינן שהבעל נתפונן שלא לגרשה: טעם ה' מפסקי מהרא"י סימן קצ"ז משמע שהוא בעצמו צדד להתיר בשינו שם אביו היינו דוקא לפי מאי דהיה סבר שפבר נשאת על פי אותו הגט והיה מצדד להתירה שלא תצא אבל לא שתנשא לכתחלה ובנדון דידן תנשא לכתחלה ודאי לא שרינו: טעם ו' מפסקי מהרא"י סימן קל"ח משמע דמקילין סברי למימר מחשש תקלה שתצא היא לתרבות רעה יש להתירה ואפשר דדוקא באשה ההיא שטפולה היה מרובה ומפני כה היתה נשאת לאיש אחר פדמשמע התם הוא דחששו להכי אבל בנדון דידן ליתא להך מילתא: ואי משים עגונא פיון שנה המגרש בגד בה ונשא אשה אחרת עליה ואלו לא מצאוהו שליח זה לא היה מגרשה חיישינן דצריכה לישב עגונא כל ימיה לכה יש להקל הא לאו מילתא היא דבשביל חשש עיגון לא נכשיר פסולים.

וכבר האריה בזה הרב רא"ם בתשובה הנזכרת סימן ס"ו דף קי"ז סוף ע"ב וז"ל וליכא למימר שאני הכא דאיכא עגונה דאתתא שהרי הגט הזה בא מארץ מרחקים והמגרש ג"כ משומד וכו' והיכא דאיכא עגונה דאתתא הקילו רבנן טפי ואין לדקדק בזה פדכתב הרב רבינו אשר בתשובה דהיכא דאיכא תקנות עיגון פגון גט שהובא ממקום רחוק יאריכו הווי"ן במקום שראוי להאריה וכו' ויש לומר דהא דאקילו בה רבנן משום.

עגונה דאתתא הני מילי בהנהו דקדוקי דאפיי פרק המגרש וכו'. (פירוש ודין ואגרת ולימקה לא לכתוב ביו"ד וכיוצא בה דלא הוו פסולייהו אלא משום דמשתמע מינייהו תרי ענינאחד הנה לשון גירושין ואידך לא משמע לשון גירושין) אבל בשאר מיני פסלות דנפיק מינייהו חורבא מדינא ופסולייהו פגון שינוי שם לא מקלינן משום עגונא עכ"ל.

יעניין שם פי האריה מאוד להביא ראיות על זה: כלל דמילתא לא מצאתי שום צד היתר בנדון דידן אפילו לאותן המקילין שבפסקי מהרא"י. ומפל שפן דלהמסקנא כל דברי המקילין ההם בטליו הם ואין להם יסוד ועיקר.

לכה נראה פשוט שהגט הזה הוא פסול לגמרי לגרש בו האשה הזאת ונכון הוא להוציא הגט הזה מיד השליח ולקורעו ולשורפו כדי שלא יצא תקלה ח"ו מב"ד טועין. הנלע"ד פתבתי: שאלה פד פרח שושן.

קנחו חדש מלא ישן. ראש וראשון.

נהר פישון. האלוף המופלא נ"י פ"ה ע"ה.

אהובי וחתני. מהר"ר גרשון יצ"ו: על אשר שאל אותי מכ"ת היאך יש לכתוב בגט שם אבי האשה הנקרא מערק"ל.

אם יש לכתוב מערק"ל בעי"ן או מרק"ל בלא עי"ן ונולד למכ"ת הספק הזה מפני שנמצא בסדר גיטין אחד שיש לכתוב מערק"ל בעי"ן ולמכ"ת נראה שבמדינה זו אין קוראין אותם מערק"ל בסג"ל אלא מרק"ל בפת"ח.

הרב בהג"ה ש"ע מטור א"ה סימן קכ"ט סעיף ל"ד פתב וז"ל בכינוי מענדל שיש מדברים מנדיל וכו' הולכין אחר לשון בני אדם במדינה שנותניו בו הגט ואין להקפיד בזה איך נמצאו השמות והכינויין כתובים כי כל אחד ואחד פתב פפי לשון מדינתו ולכן סדר גיטין משונים זה מזה בענין זה וכו' עכ"ל הרי משמע שאין משגיחין בסדרי גיטין בדברים כאלו אם כן נראה שיש לכתוב מרק"ל בלא עי"ן כיון שמדברים פה במדינה זו אלו הן תנן דברי מכ"ת: הנה אהובי חתני נדון זה גופא שהודיעני מכ"ת יודע אני בת מי היא האשה ההיא המתגרשת אין ספק כלל שיש לכתוב מערק"ל בעי"ן כי הנה מצאתי באמתחתי אגרת מן אבי האשה הזאת וחתם שמו לבסוף מרדכי מערק"ל וכו' ומכ"ת מפיר אותו שהוא בר אוריין ואביו גדול בתורה היה ואביו שיהיה נקרא ר' מערק"ל גם הוא נכבד ופרנס הדור היה וזה ברור הוא כיון שאביו גדול בתורה היה הנהיג את בנו שיהא חותם עצמו דוקא מערק"ל בעי"ן והיה מדקדק בזה שיחתום שמו שחתם אביו: וכיון שידוע לנו שהם חותמים פה ודאי שיש לכתוב בגט כמו שהן חותמין: דכה"ג פתבו הפוסקים בשם יונתן דאם ידוע שחתם שמו יהונתן שיש לכתוב יהונתן: אמנם אפילו אי לא ידענו היאך היה חתם היה נראה לי בנדון זה שיש לכתוב מערק"ל בעי"ן כיון שנמצא פה בסדר גיטין ומה שכתב מכ"ת שבמדינה זו אין מדברים מערק"ל בסג"ל אלא מרק"ל בפת"ח הא לאו מילתא הוא דהאמת הוא מי ששומע את חבירו מדבר מערק"ל אינו מרגיש אם מדבר בסג"ל או בפת"ח דאינו ניכר במבטא לחלק בזה בין פת"ח לסג"ל כיון שמדברים בפת"ח או בפת"ח סג"ל אלא הכל הוא לפי פונות ומחשבת השומע אם הוא נקט במחשבות שחבירו מדבר מערק"ל בפתח נראה לו שמדבר בפת"ח ואם נקט במחשבותו שמדבר בסג"ל נראה לו שמדבר בסג"ל דוק ותשכח מדנפשיך.

או משנים שיהיו שומעים כאחד לזה ידמה לפי מחשבתו מרק"ל בפת"ח ולזה ידמה לפי מחשבתו מערק"ל בסג"ל וזה ברור לך נראה כיון שנמצא בסדר גיטין שיש לכתוב מערק"ל בעי"ן אין לשנות: וגדולה מזו אדכרתן מילתא שפעם אחת בא לקראקא רנוק אחד שהיה נשוי לבת מהר"ר זעליג פ"ץ מקרונאויא והיה מהר"ר יעקל זיין חתן מהר"ר זעליג פ"ץ הנ"ל משתדל שרנוק ההוא ישלח גט לאשתו שהיתה אחות אשתו והיא היתה נקראת טעכטריל והייתי משמש למ"ו הרב הגדול בעל בית חדש בסדור הגט ההוא ונפל קצת חילוק היאך יש לכתוב שם טעכטריל והביא מהר"ר יעקל כמה אגרות מחמיו מהר"ר זעליג לעיין מתוכם היאך הוא היה כותב שם טעכטריל וראינו כי חתם שמו בסוף זעלי"ג בגימ"ל ומ"ו הרב הגדול הנ"ל צוה לכתוב זעלי"ק בקו"ף ונדתי לפניו פתליד לפני רבו כיון שחתם שמו פה שפא יש לכתוב כמו שהוא חותם ואמר שהוא לא חתם שפיר כי באולי חותם עצמו פה ואין לו קבלה מאבותיו והראה פה מתוך סדרי

הגיטין שיש לכתוב זעלי"ק בקו"ף והיה שוחק עליו שחתם כף זעלי"ג בגימ"ל והנה באמת לא ניתן הגט והוא שנתבטל שליחות הגט והוא מסיבה אחרת קודם שנתנוהו ליד השליח שהוא אבל מכל מקום דברי מ"ו בענין זה תקוקים על לוח לבי המה והייתי פמתמיה על דבריו קצת אמנם נתיישבו לי דבריו על פי מה שפתבתי דמי ששומע מתבררו קורא לתבררו זעליג אינו מרגיש בטוב אם מדבר בגימ"ל או בקו"ף כיון דהם ממוצא אחד דוק ותשפח הנראה לעניות דעתי פתבתי: שאלה פה ברך לקחתי וברך לו אשיב. כהלכה וכענין שואל ומשיב. ושומע ומקשיב.

האלוף התורני כמהר"ר בנימן וואלף יצ"ו. עתה באתי להודיעה כי האירו אל עבר פני דבריה.

ולפי שברוחה פי שנים. על פן שאלת בשפתים: ובתושיה לה כפלים: א' תוספות דע"פ בדין גטילה.

ב' בדין ממון לחלק בין מתנה ומחילה ונזפרתי את אשר הוב' בפוסקי, האחרוני שלא להיות נבהל להשיב בדין ממון וביותר צריך אני לזהר שלא לבדוק אחר ב"ד דהק"ק הדיא אמנם על דין גטילה אמרתי להשיב כנלע"ד בפשיטות: והנה תנרף דבריה הוא שפצאת בנחלת צבי שהוקשה לו אהא דכתב הרב ב"י בא"ח סימן קנ"ח ונ"ל מדברי התוספות בערבי פסחים בענין גטל ידו לטבול צריך ליטול ידו בטבול שני משמע דאם גטל ידיו לזכר שטבולו במשקה ורוצה אחר כף לאכול לחם אין אותה גטילה עולה לו עד כאן לשון ב"י וכן פסק הש"ע התם: וכתב הוא עליו ונ"ל ולא ידעתי למה משמע כן מדברי התו' הלא אין ספק דכוננת התוספות לומר דמשום הכי לא משגי התלמוד כף משום דקושטא דמילתא הוא שאותה גטילה עולה וכו' עכ"ל ונראה מדבריה דחששת לקימחיה ולי נראה שבמעט עיון יש להשפיל כי דברי הרב ב"י נכונים הנה ואין לפקפק עליהם כלל דאיתא התם בערבי פסחים דף קט"ו ע"ב גטל ידיו בטבול ראשון גטל ידיו בטבול שני וכו' ומסיק התם גטילת ידים תרי זימנא למה לי הא משא ליה חזא זימני אמרי כיון דבעו למימר אגדתא והלולא דילמא אסוחי אסחי לדעתיה ונגע כתבו התוס' בד"ה אסוחי וכו' ונ"ל תימא מה צריך להאי טעמא תיפוק ליה דגטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא את המשקין וי"ל דס"ד כיון שגטל ידיו אפילו לנהמא דלחולין לא בעי כוונה לכה צריך להאי טעמא עכ"ל התוספות ביאור דבריהם כף הוא תימא מה צריך להאי טעמא דאסוחי מסחי וכו' דמשמע מיניה אי ידעין דלא אסח לדעתיה או מי לא הוי מפסיק באגדתא אלא היה אוכל מיד אחר גטילה לטבול במשקה לא היה צריך ליטול אחר כף ללחם והא ליתא דהא אפילו לא נגע צריך גטילה אחרת ללחם כיון שלא גטל תחלה לשם קדושה וכו' ועושים תימה מזה משום דאזלי לטעמייהו מה שכתבו לעיל מיניה בד"ה כל שטבולו במשקה וכו' והוכיחו כף מסדר הסיבה דכיצד מברכין דף מ"ג.

דאם לא גטל ידיו תחלה לשם קדושה צריך ליטול ידיו אח"כ ללחם והאי תימה קאי אפילו למאי דק"ל דלחולין לא בעי כוונה דהא דאמרו בסדר הסיבה אעפ"י שגטל ידו אחת תחלה לזין צריך אח"כ ליטול שתי ידיו לא תימא דלחולין בעי כוונה אלא אפילו למאי דק"ל דלחולין לא בעי כוונה כדמוכח מפמה סוגיות צריך גטילה אחרת ללחם לשם

קדושה שְהרי אוכל מחמת מאכיל צריף נטילה אע"ג דאינו נוגע בידיו פלל אלא ע"כ צריף אתה לומר דמשום קדושה צריף נטילה ללחם הוא הדין נמי אפילו מי שנטל ידיו פבר והיו ידיו טהורות צריף נטילה ללחם אי לא נטל תחלה לשום קדושה אפילו למאי דקיימא לו דלחולין לא בעי פנונה וזה נראה להו לתוספות על פי האמת לכך עושים מזה תימה תיפוק ליה דנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה וכו' ומתרצים וי"ל דס"ד וכו' פירוש דמשום הכי לא קאמר האי טעמא משום דסלקא דעתה פיון שנטל יועיל אפילו לנהמא אף על פי שלא נטל תחלה לשם קדושה משום דקיימא לו דלחולין לא בעו פנונה לכך סלקא דעתה למימר פה דיועיל לנהמא אף על פי שלא נטל תחלה לשם קדושה ובריינתא דכיצד מברכין מסדר הסיבה דהוכיחו התוספות מינה דצריף נטילה לשם קדושה אפשר דלא שמיע להו לכך צריף להאי טעמא אסוחי אסוחי דעתיה וכו' לפי זה לתוס' קושטא דמילתא הוא דנטילה לדבר שטבולו במשקה לא מהני ללחם כמו שעושים התוספות תימה מזה אלא שלא רצה בתלמוד למימר האי טעמא משום דאיכא למיטעי ולומר פיון דקיימא לו דלחולין לא בעי פנונה מועיל אפילו לנהמא אבל האמת הוא לדברי התוספות אפילו למאי דקיימא לו דלחולין לא בעי פנונה צריף נטילה אחרת ללחם אי לא הוי נטילה ראשונה לשם קדושה כמו שהוכיחו מסדר הסיבה דכיצד מברכין: ושפיר כתב הרב ב"י בא"ח סימן קצ"ח דמשמע ליה פה מדברי התוספות דערבי פסחים וכו' וניחא ליה לאתויי דברי התוספות מה שכתבו בשמועה זו בד"ה אסוחי אסוחי וכו' ולא מיייתי דברי התוספות בד"ה פל שטבולו במשקה וכו' דכתבו פה להדיא שם משום דלא תימא דלא קאי הכי למסקנא שְהרי קאמר במסקנא טעם על נטילה שנייה משום אסוחי אסוחי דעתיה וכו' ותייתי לומר אי סלקא דעתה דהאמת פן הוא שצריף נטילה אחרת לשם קדושה כמו שכתבו התוספות בד"ה פל שטבולו במשקה וכו' למה צריף האי טעמא משום אסוחי אסוחי דעתיה וכו' תיפוק ליה משום דנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה כמו שהוקשו באמת בתוס' אלא נדאי דלמסקנא לא קאי הכי לכך מיייתי התוספות דלקמן למימרא דאפי' למסקנא דמסיק ואמר טעמא משום אסוחי אסוחי משמע ליה מדברי התו' דלקושט' דמילת' הדין הוא דצריף נטילה אחרת לשם קדושה וכדפירשתי: ומה מאוד מתקו דברי הרב ב"י שכתב דמשמע ליה פה מדברי התוספות וכו' וגם כתב לבסוף וצריף עיון משום דנדאי הדבר הזה צ"ע קצת לכל מעיין מפני שאם האמת פן הוא דללחם צריף נטילה אחרת משום קדושה נדאי הנה ליה לתלמודא למימר האי טעמא ושנינוייא דתוספות דלכך לא קאמר האי טעמא משום דס"ד וכו' שנינוייא דחיקא היא אבל התוספות גופייהו דעשו תימה מזה וכתבו וי"ל דס"ד וכו' בנדאי סבירא להו לקושטא דמילתא דאפילו לפי מאי דקיימא לו דלחולין לא בעי פנונה צריף נטילה אחרת ללחם אי לא היתה נטילה ראשונה לשם קדושה: ולפי שכל זה נראה לענ"ד פשיטות על פן לא רצייתי לעיין בשום ספר אפילו בספר ים של שלמה שרמז עליו.

דבלאו הכי טרידנא טובא ואם יש לה להשיב על זה תודיעני ויהיו דבריך נוחים לי מאוד: שאלה פ"ו מעין המתגבר. חנילים יגבר.

ודבר דבר. מור עובר.

אָרֶךְ הָאֵבֶר הָאֵלּוּף הַמְּנֻכָּל נ"י ע"ה פ"ה אֶהוּבֵי וְחַתְּנֵי כַמְהָרָר דְּוֹד יצ"ו שְׁלוֹמֶךָ יִשְׁגָּא וְכֹסֵא בְּבוּדֶךָ יַעֲלֶה בְּמַעֲלֹת הַסְּנָלָם. וְיִהְיֶה נִכּוֹן עַד עוֹלָם: עַל אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּנִי בְּאִשָּׁה שְׂוִילְדָה וְלֹד וְנִתְקַלְקְלָה עַל יְדֵי הַמִּינְלָדוֹת שְׁלֹא הָיְתָה בְּקִיָּאָה עַד שְׁמִיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה בּוֹלֵט לָהּ כְּמוֹ חֲלֻחֻלַת לַמָּטָה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם בְּצַד שְׁמָאֵל וְיִכּוֹלָה לְמַשְׁמֵשׁ וְלִיגַע בְּאוֹתָהּ בְּלִיטָה וְשֵׁם מְרַגְּשָׁתָּה פָּאָב וְכִשְׁהִיא בּוֹדְקָתָא אֶת עֲצָמָהּ מוֹצֵאת דָּם תְּמִיד בְּצַד שְׁמָאֵל וְלֹא בְּצַדִּים אַחֲרִים וּמְרֵאִית דָּם אֵינוֹ אָדוּם מִמֶּשׁ אֲלֵא כְּמִי שְׂרֵיית בְּשָׂר וְלִפְעָמִים תִּמְצָא נְקִיָּה וְטוֹבֵלָת אָבֵל מִיָּד לְמַחְרַת אַחַר שְׂיִמוּשָׁהּ נִמְצָא לָהּ דָּם כְּשֶׁבוֹדְקָתָא בְּצַד שְׁמָאֵל וְאִם לִפְעָמִים עַל יְדֵי רְפוּאוֹת אֵין אוֹתָהּ בְּלִיטָה מִתְּפִשְׁטָת לַמָּטָה אֲלֵא חוֹזְרָת לַמַּעֲלָה לְמַקּוּמָהּ וְלֹא תִמְצָא דָּם בְּבִדְיָקָתָהּ וְזֶה לָהּ לִפְעָמִים כְּמוֹ חֲדָשׁ יָמִים אָבֵל מִתּוֹךְ כֶּף נּוֹפֵלֶת לְחֻלִּי גְדוֹל וְהָאִשָּׁה הִיא לָהּ נֶסֶת קְבוּעַ וְלַעוֹלָם מְרַגְּשָׁתָּה פָּאָב וּמוֹצֵאת דָּם בְּצַד שְׁמָאֵל וְלֹא בְּצַדִּים אַחֲרִים וְהִיא כֶּף מְקוֹלְקֵלֶת פְּשִׁלֵּשׁ שָׁנִים זֶהוּ תַנְרַף דְּבָרֵי שְׁאַלְתָּךְ: תְּשׁוּבָה דְּבָר פְּשוּט הוּא הֶךָ בְּלִיטָא שְׁהִיא כְּמוֹ חֲלֻחֻלַת שְׁהָאִשָּׁה מְרַגְּשָׁתָּה בְּצַד שְׁמָאֵל וְכּוֹאֵב לָהּ וּבְמִשְׁמוּשָׁהּ יִכּוֹלָה לִיגַע בָּהּ מַה שְׁלֹא הָיְתָה בָּהּ מַעוֹלָם זֶהוּ מִיִּקְרֵי מַכָּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם בֵּין שְׁתֵּהֲיָהּ הַבְּלִיטָה זֹאת אַחַת מִחֻלְחֻלַת שְׁנִקְרַע הַפְּרוּסָה אוֹ הַעוֹר לִפְנֵים וְהִיא בּוֹלְטָת וּבֵין שְׁתֵּהֲיָהּ הָאִם עֲצָמָה שְׁנִתְקָה מִמְּקוּמָהּ מִיִּקְרֵי מַכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם דְּכִיּוֹן שְׁכּוֹאֵב לָהּ הִרְבֵּה בְּאוֹתָהּ צַד שְׁמָאֵל שְׁהַבְּלִיטָה שֵׁם וְאִם לִפְעָמִים הִיא חוֹזְרָת לְמַקּוּמָהּ עַל יְדֵי רְפוּאוֹת נּוֹפֵלֶת לְחֻלִּי גְדוֹל אֵין לָהּ מַכָּה גְדוֹלָה מִזֹּו אֶף עַל פִּי שְׁדָרְךָ הָאִם בְּטַבְּעָה לְנִטּוֹת וְלִזּוֹז מִמְּקוּמָהּ לַמַּעֲלָה אוֹ לַמָּטָה אוֹ לְצַדִּים פְּיֻדוּעַ מִפִּי נְשִׁים בְּקִיאוֹת וְכַמְבּוֹאָר בְּתִשׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימִין סִימֵן מ"ט הִיָּינוּ כְּשֵׁאֵין בָּהּ לִיקוּי וְחֶסְרוֹן אִזְ דְּרַכָּה לְנִטּוֹת אָנָּה וְאָנָּה וְחוֹזְרָת מִעֲצָמָה לְמַקּוּמָהּ בְּטַבְּעָה וְרִגִּילְתָּהּ אָבֵל כְּשֵׁאֵינָה חוֹזְרָת לְמַקּוּמָהּ אֲלֵא ע"י רְפוּאוֹת וְעַל יְדֵי כֵן הָאִשָּׁה נּוֹפֵלֶת לְחֻלִּי גְדוֹל וְגַם יִכּוֹלָה לִיגַע בָּהּ בְּמִשְׁמוּשָׁהּ וְכּוֹאֵב לָהּ הִרְבֵּה כְּמוֹ שְׁהוּא בְּאִשָּׁה הַזֹּאת וְדֹאֵי דְלִקּוּתָא הִיא שְׁנִתְקָה מִמְּקוּמָהּ וְאֵין לָהּ מַכָּה גְדוֹלָה מִזֹּו: וְדִין מַכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם הִרְבֵּה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בּוֹ בְּפוֹסְקִים קַדְמָאֵי וּבְתַרְאֵי הֵבִיאֵם הִרְבֵּה ב"י וְהִרְבֵּה בַּהֲג"ה "צַע מְטוֹר י"ד סִימֵן קפ"ו קפ"ז קצ"א וְהֵאֱחָרוּנִים בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַטּוֹר וְהַש"ע מ"ו ב"ח וְטוֹרֵי זֶהָב וְשִׁפְתֵי כֶּהֵן מִיָּרֵי בֵּיהּ טוֹבָא וְלִכְנֹלָא טְעָמִים וְרֵאִיוֹת וְסִבְרוֹת יִשְׁרוֹת זֶה לְקוֹלָא וְזֶה לְחוּמְרָא וְאֵין אֲנִי כְּדֹאֵי לְהַכְרִיעַ בִּינֵיהֶם וְאִם לִפְעָמִים יֵשׁ לְהַכְרִיעַ בִּינֵיהֶם אֵין זֶה כִּי אִם לְהִלְכָה וְלֹא לְמַעֲשָׂה כִּי אֵין רוּחֵי גִסָּה וּמַה שְׁלִקְטֵי מִתּוֹךְ דְּבָרֵיהֶם בְּהִתֵּר מַכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם שְׁהוּא מְסֻכָּם מְפָל הָאֱחָרוּנִים הוּא זֶה: אִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ מַכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם וְיֵשׁ לָהּ נֶסֶת קְבוּעַ וְהִיא מוֹצֵאת דָּם שְׁלֹא בְּשַׁעַת וְסִתָּה אִם יוֹדַעַת בְּבִירוֹר שְׁמִפְתָּהּ מוֹצֵאתָ דָּם תְּלִינּוּ בְּמִפְתָּהּ כִּיּוֹן שְׁהִיא שְׁלֹא בְּשַׁעַת וְסִתָּה אָבֵל אִם אֵינָה יוֹדַעַת בְּוֹדָאֵי שְׁמִפְתָּהּ מוֹצֵאתָ דָּם לֹא תְלִינּוּ בְּמִפְתָּהּ הֵן אֶמֶת שְׁהִרְבֵּה מְפּוֹסְקִים סְבִירָא לְהוּ בְּיֵשׁ לָהּ נֶסֶת קְבוּעַ יִכּוֹלָה לְתַלּוֹת בְּמִפְתָּהּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת וְסִתָּה אֶפִּילוּ בְּשֵׁאֵינָה יוֹדַעַת שְׁמִפְתָּהּ מוֹצֵאתָ דָּם וְכֵן כְּתַב גְּמִי הִרְבֵּה בַּהֲג"ה ש"ע סִימֵן קפ"ז סְעִיף ה' שְׁפַתְבּ וְז"ל וְכֵן זֶה בְּאִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת קְבוּעַ וְכו' עכ"ל.

אֲמַנָּם כִּיּוֹן שְׁהִרְבֵּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עַל זֶה נִרְאָה לִי שְׁאֵין לְהַתִּיר אֲלֵא בְּשִׁתְּדַע שְׁמִפְתָּהּ מוֹצֵאתָ דָּם דְּעַל זֶה לֹא נִמְצָא חוֹלְקֵי בֵּין הָאֱחָרוּנִים: אָבֵל מְפָל מְקוֹם בְּרֵאֲתָהּ ג' פְּעָמִים מִחַמַּת תְּשִׁמִּישׁ יֵשׁ לְסִמְנוֹךְ עַל אוֹתוֹן פּוֹסְקִים שְׁמִקְלִין לְתַלּוֹת בְּמַכָּה אֶפִּילוּ בְּשֵׁאֵינָה יוֹדַעַת בְּוֹדָאֵי שְׁמִפְתָּהּ מוֹצֵאתָ דָּם כְּדִי שְׁלֹא תִיָּאֶסֶר עַל בְּעֵלָה לַעוֹלָם וְכַמָּה קָשָׁה גִירוּשֵׁין אָבֵל

לענון שתהא מוטררת לבעלה מיד או שצריכה להמתין עד שתטהר ותמתין שבועה נקיים אין להקל כל פה אלא צריכה שתדע בנדאי שמפכה מוציאה דם.

ואז מהני אף על פי שאינה יודעת שדם זה עצמו הוא מן המכה: ואשה שיש לה מכה באותה מקום ואין לה נסת קבוע או שיש לה נסת קבוע והוא בשעת נסתה לא תלינו במפכה אלא אם כן שיודעת בנדאי שדם זה עצמו מן המכה הוא שאז תלינו בדם מפכה ולא תיישנון שמא טפת דם גדה מעורבת בו.

אף על פי שבשעת נסתה הוא מקלינו משום דקיימא לן נסתות דרבנן. אבל אם אינה יודעת בנדאי שדם זה עצמו מן המכה הוא אף על פי שיודעת שמפכה מוציאה דם לא מהני כיון שהיא בשעת נסתה חיישנון שמא טפת דם גדה מעורבת בו דאם לא כן לא תטמא לעולם כמו שכתבו התוספות בגדה פירק כל היד דף ט"ז ע"א בד"ה ומר סבר וכו' והביאו הרב בה"גה ש"ע סי' קפ"ז סוף סעיף ה' אבל לפי מה שאנו אומרים שצריכה שתדע בנדאי שדם זה עצמו מן מפכה הוא שפיר דמי לתלות במפכה אפילו בשעת נסתה ולא תקשה אם כן לא תטמא לעולם שהרי תטמא אם לא תדע בנדאי שדם זה יצא מן מפכה וכן כתב בשפתי פהו: ונאמנת אשה לומר מכה יש לי באותה מקום ותלינו במפכה כמפורש לעיל.

ואפילו אם מפכה היא בבית הרחם עצמו שהוא מקום שנובע שם דם הגדה תלינו במכה הריא וזה מבואר בהדיא בתשובת מהר"ם לובלין סימן קי"א. ובדברי מ"ו ב"ח בסימן קפ"ח ולא נמצא חולק על זה.

אלא שקצת יש במשמעות הלשון הרב ב"י בסימן קפ"ח פאלו ס"ל דלא תלינו במכה כשהמכה היא בבית הרחם עצמו אבל כבר פירש יפה מהר"ם לובלין שם בתשובה סימן קי"א דברי הרב ב"י שגם הוא ס"ל כמוהו דתלינו במכה אפילו כשהיא בבית הרחם עצמו: ואפילו שהוא בשעת נסתה תלינו במכה שיש לה בבית הרחם עצמה.

וזה מוכח מפרק כל היד דף ט"ז דאמר התם הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה וכו'. הרי בהדיא קאמר התם אפילו בתוך ימי נדתה היינו שעת נסתה כדפירש רש"י ושם מוכח דבמכה בבית הרחם עצמה מייירי כמבואר בתשובת מהר"ם לובלין סימן קי"א ובדברי מ"ו ב"ח בסימן קפ"ח: אם כן פשוט הוא דתלינו במכה אפילו כשהיא בבית הרחם עצמה ואפילו שהוא בשעת נסתה כמו דתלינו בשאר מקום שבאותה מקום רק שצריך שתדע האשה שדם זה עצמו מן המכה הוא דאם לא כן לא תטמא לעולם כמפורש לעיל: כלל הדברים בקצרה אשה נאמנת לומר מכה יש לי באותה מקום אפילו בבית הרחם עצמה ששם מקור נביעת דם הגדה ותלינו במפכה בזה האופן.

אם יש לה נסת קבוע תולה שלא בשעת נסתה במפכה כשהיא יודעת בנדאי שמפכה מוציאה דם. אף על פי שאינה יודעת שדם זה עצמו מן מפכה הוא.

ואם אין לה נסת קבוע או שיש לה נסת קבוע והיא בשעת נסתה צריכה שתדע שדם זה עצמו מן מפכה הוא. אבל אם אינה מרגשת ויודעת בנדאי שדם זה עצמו ממפכה הוא לא תלינו במפכה כיון שבשעת נסתה הוא דאם לא כן לא תטמא לעולם: ועוד יש צד

אחר להתיר באשה שישיש לה וסת קבוע שלא בשעת וסתה אפילו היכא שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם.

אם הוא בענין שמרגשת כאב תמיד במקום אחד באותו מקום. ושם באותו צד במקום שמרגשת כאב מוצאת דם שלא בשעת וסתה.

ובצדדים אחרים בכל החורים והסדקין אינה מרגשת כאב ואינה מוציאה דם. ותמיד הוא כן שלעולם אינה מרגשת כאב ואינה מוצאת דם אם היא בודקת בכל החורים והסדקין רק בצד שהוא במקום אחד יש לתלות שהדם הוא מהמכה שבאותה צד וזה מבואר בפסקי מהרא"י סימן מ"ז הביאו הרב בש"ע סימן קפ"ז סעיף ז' ויש להתירה שלא בשעת וסתה: ומעתה נתבאר לנו גדון דידך יפה שהאשה הזאת אשר שאלת עליה מותרת שלא בשעת וסתה לבעלה בין שתהיה יודעת בנדאי שמכתה מוציאה דם ובין שלא תהיה יודעת שמכתה מוציאה דם אם אית לה עדיין כל הני צדדים שזכרתי: והיינו אם היא יודעת בנדאי שבלטה הזאת היורדת לה למטה כמו חלחולת ויכולה ליגע בה במשמוש ומוציאה דם הרי היא מותרת לבעלה אם הוא שלא בשעת וסתה אף על פי שבשעה שמוציאה דם אינה יודעת שאותו דם עצמו ממכתה הוא.

מכל מקום פינן שידוע לה שמכתה מוציאה דם די לה כמו שבארנו למעלה בין שתהיה המכה באותה מקום בפרוודור ובין שתהיה בבית הרחם עצמו וזהו לכל דעות האחרונים ואפילו אם אינה יודעת בנדאי שמכתה מוציאה דם מכל מקום אי איתנהו כל הכי צדדים כאשר זכרת שהאשה מרגשת שבולט לה כמו חלחולת באותה מקום בצד שמאל ושם באותה צד מרגשת כאב ושם מוצאת דם בבדיקה ותמיד הוא לה כף באותה צד ונקא ובכל צדדים אחרים וחורים וסדקים אינה מרגשת כאב ואינה מוצאת דם רק באותה מקום שבצד שמאל מקום מיוחד לה מוצאת דם אם הוא לה עדיין בענין זה הרי היא מותרת לבעלה אם הוא שלא בשעת וסתה על פי פסקי מהרא"י סימן מ"ז והרב בש"ע סימן קפ"ז סעיף ז': אמנם לפי שאלתך שבארת שידוע הוא שדם מכתה משונה מדם נדתה והיינו שדם מכתה אינו אדום כל כף אלא כשריית מי בשך אם כן צריך דקדוק גדול בבחינת מראה הדם שתמצא האשה שתהא שונה כמראית דם מכתה ולא כדם ראית נדתה אע"ג דמסתמא אמרי' שאינו משונה שאני הכא שכבר ידוע שהוא משונה: הן אמת שהטור והב"י הביאו דעת הרא"ש ב"ד סימן קפ"ז ונ"ל כל אדם יוכל לידע אם מראית הדמים דומים זה לזה אף על פי שאין אנו בקיאים במראית הדמים טמאים וטהורים בשני דמים שהם לפניו יוכל להבחין אם הם שונים או משונים במראיתו וכו' עכ"ל וכל האחרונים הסכימו אחריו מכל מקום משמע לי דנקא כששני הדמים הם לפניו כאחת אפטר שייכל כל אדם להבחין בקל אם הם שונים או לא אבל כשאין לפניו אלא דם אחד צריך בחינה יתיר': ומסתברא לי למימר שישיש להחמיר בכי האי גוונא שלא תהיה האשה סומכת על עצמה להפיר הדם במראיתו שהוא מן מכתה אלא צריכה תחלה להראות לחכם שני הדמים דם מכתה ודם ראית נדתה כדי שיכיר החכם בין שני הדמים בין זה לזה ואחר כך בכל פעם שתמצא דם שלא בשעת וסתה בענין הנזכר בצד שמאל ותרגיש כאב דוקא שם ולא במקום נצד אחר תביא הדם לחכם והוא יבחין אם מראיתו שונה לדם מכתה או לא ולא תהיה סומכת על עצמה פינן שכבר ידוע שישיש שינוי בין דם מכתה לדם

ראיית נדתה: ואע"ג דאימתא בסוף פירק כל היד דף כ' נאמנת האשה לומר פנה ראיתי ונבדתיו ופירש רש"י מביאה דם אחר שלשה או של חברתה ואומרת פנה ראיתי ונבדתיו אם דם זה טהור לא מספקינו ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא לומר פנה ראיתי והטור הביא ברייתא זו ריש סימן קפ"ח וכתב הרב ב"י בשם הרשב"א הטעם לפי שהתורה האמינתה שנאמר וספרה לה ואמרו חכמים וספרה לה לעצמה וכו' אין מחזיקין בטועה בדמיונות מן הסתם עכ"ל הרי מבואר שהאשה נאמנת לעצמה ולחברתה להפיר בדמים לדמות זה לזה מפל מקום נראה לי דבכי.

האי גונא שיש לה בגופה מפה ומרגשת פתב בעצמה שיכולה לתלות הדם שמוצאת במפתה חיישינן בדבר מועט שיהא נראה לה שהוא דם המפה תתלה במפתה אף על פי שלא תפיר יפה שמראה דם זה דומה לדם מפתה פינון שהיא יודעת שיש לה מפה באותה מקום ומרגשת כאב בשעת בדיקתה בקל תטעה לומר שדם זה דם מפתה הוא במעט דמיון שיהא נראה לה לדמות ולא דמי להא דתניא נאמנת האשה לומר פנה ראיתי ונבדתיו דהתם אין שום דבר שיהא גורם לה שתטעה ולמה נחזיקנה בסתם לטועה אבל בכי האי גונא שיש לה מפה בגופה והיא מסתפקת אם דם זה הוא דם מפתה או דם ראיתה והיא מרגשת כאב בשעת בדיקתה והיא שלא בשעת וסתה ודאי דאיכא למיחש שתטעה: ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר מהא דכתב הרא"ש בפ' האשה שלום הביאו הטור א"ה סימן י"ז ראוהו שנפל למים שאין להם סוף וכו' במה דברים אמורים שראהו העד שנפל שם דכיון שראהו העד שנפל שם אומר בדדמי ואמר שהוא הוא אפילו אינו ברור לו לפיכך אינו נאמן אלא אם כן שראהו מיד אחר שהועלה ומפירו על ידי סימנים אבל אחר שלא ראה שטבע שנאמן וכו' נאפילו בטביעות עין בלא סימנים וכו' עכ"ל הרי מבואר התם פינון שהוא ראה הטביעה חיישינן דבדבר מועט שיהא נראה לו שזהו אמר בדדמי שהוא הוא אפילו שלא יהיה ברור לו יפה הוא הדין נמי בגדון דידן פינון שהאשה הזאת יודעת שיש לה מפה באותו מקום ועל ידי בדיקתה שמוצאת דם מרגשת כאב והיא שלא בשעת וסתה בקל תטעה לומר שהוא דם מפתה בדבר שיהא נראה לה שהוא דומה לדם מפתה אף על פי שלא תפיר יפה תחלה במפתה לכוף לא תהיה סומכת כלל על עצמה אלא תהא מראה לחכם הוא יפיר ויבחיזין אם דם זה דומה לדם מפתה יתלה במפתה ואם לא תהיה לא יתלה על כן תזהיר אותה שלא תהיה סומכת על דמיונה אלא תהא מראה תמיד לה ואתה תראה אם דם הנמצא לה בדבר הנזכר תהיה דומה לדם מפתה ויהיה שלא בשעת וסתה ותרגיש כאב בעת שתבדוק את עצמה ותמיד תהיה בצד אחד תהיה אשה זאת מותרת לבעלה ואם לא תרצה אתה להכניס עצמה בנה תן רשות לחכם אחר מאן דהוא שיהא הוא רואה הדם לדמותו כנ"ל ונהו מראה לו מה שכתב הרא"ש שכל אדם יכול להבחין את זה כדי שלא ירחיק את עצמו מזה וה' יגחנו בדבר אמת ויתן לנו רוממות הנראה לעניות דעתי פתבתי: שאלה פ"ז מאל רוכב ערבות רבוא רכבות ברכות וטובות להאלוף התורני המופלא עושה פלא כמהר"ר שלמה יצ"ו אשר שאלת בישראל שהיה מניח יינו אצל הערל אינה ימים שלא היה ראוי ליקח היינו לביתו כל זמן שלא נטלו המעשר לשררה.

והמגופה היתה סתומה ונתומה פראוי רק שפחבית היתה ברנא תחובה ובמקום הברנא לא היתה נתומה ואין יכולין להרגיש אם לקחו מידי מהיין דרו הברנא מפני שהחבית

לא היתה מלאה כשהניחה ישראל בבית הערל מה דינו של זין זה אלו הן תנרף דבריה בשאלה: ולא בארת בשאלתה אם הינו הנה מונח בביתו של גוי מקום שהוא דר שם או שהיה מונח בבית הגת שבין הכרמים מקום שאין הגוי דר שם גם לא בארת אם הברנא היתה תחובה עד סמוך לדופני החבית או לא.

והנה באמת אין אני נבהל להשיב לשואלי כי אם אחר ישוב דעתי מטרידות הזמן ומעסקי דצבורא ושהפנאי מסכים לעיין בפוסקים קדמאי ובתראי וביותר מקום דאיכא הפסד מרובה והתורה חסה על ממונם של ישראל רק פי הציר דוחק אותי להשיב על המוקדם בכן אמרתי שלא להשיב את פניה ריקם ואשיב לה כפי מה שהעליתי במעט עיוני במןשכל הקודם על פי פוסקים המפורסמים אשר היו מצויים בידי לפי שעה כי לא הפנאי מסכים עמדי לחפש מתוך הפוסקים בתשו' שאלת פאשר הנה מן הראוי ובטלתי את רצוני מפני רצונה: וזהו אשר נראה לי בענין זה אם הברנא היתה תחובה עד סמוך לדופני החבית ולא היתה בולטת לחוץ יש להתיר בדיעבד הינו אף על פי שהיה מונח בביתו של גוי מקום שהוא דר שם כיון שהיה למעלה במקום המגופה סתום וחתום והברנא היתה תחובה עד סמוך לדופני החבית יש להתיר במקום דאיכא פסידא דהא דהחמירו הפוסקים שלא להפקיד זין בידי גוי בחביות של עץ מפני שיכולין להוציא זין מבין הנסרים אינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד שרי רק שהברנא צריכה להיות תחובה מפני שטורח גדול הוא להוציא זין מבין הנסרים אף על גב דמפשטא דלישנא דש"ע בהג"ה ריש סימן ק"ל מטור י"ד משמע דלא סגי כשהברנא תחובה לחוד אלא צריך נמי שישים עור על הברנא קבוע במשמרו' כתוב אותיות חציין על העור וחציין על הברנא וכו' היינו דוקא לכתחלה לא יפקידו או ישלחו בידי עכו"ם אלא בכה"ג שישים עור על הברנא וכו' אבל בדיעבד שרי כשהברנא תחובה לחוד כשהמגופה סתומה וחתומה פראוי ואם לא היתה הברנא תחובה אלא היתה בולטת לחוץ כדרך סתם ברזות שאז יש לחוש שמא משך העכו"ם הינו דרך הברנא כיון דבקל יכול לעשות פן בלא טורח אלא שלא היה מונח בביתו של עכו"ם מקום שהוא דר שם אלא היה מונח בבית הגת בין הכרמים מקום שאין העכו"ם דר שם יש נמי להתיר בדיעבד אם לא היה שם אלא יינו של ישראל דכיון דאין העכו"ם דר שם אינו עתיד לבא שם שהרי אלו רצה ישראל ליקח יינו משם אין העכו"ם יכול לעכב על ידו לכה שרי בדיעבד וכן פסק הרשב"א בספר תורת הבית הארוך כיון נכרי שנמצא עומד בצד הבור של זין וכו': אבל אם אין הברנא היתה תחובה עד סמוך לדופני החבית אלא היתה בולטת לחוץ וגם היה מונח בבית עכו"ם מקום שהוא דר שם ואין ישראל דר שם אין להתיר הינו אפילו בדיעבד משום דחיישינן כיון שהברנא היתה בולטת לחוץ כדרך כל הברזות בקל יכול למשוך הינו דרך הברנא כדי לשנות מן הינו ונאסר כל הינו שבחבית: ואע"ג דמלשון הג"ה ש"ע מטור י"ד ריש סימן קכ"ח משמע לכאורה דבזמן הזה שאין העכו"ם עובדי ע"ז הם אין יחוד העכו"ם אצל הינו אוסר בדיעבד שכתב וז"ל עכו"ם שבחוצה לארץ אף על פי שאין ע"ז מכל מקום אין מייחדין זין אצלם עכ"ל משמע מדכתב אין מייחדין היינו לכתחלה דוקא אבל לא בדיעבד היינו דוקא דרך יחוד בעלמא לשעה מועטת אבל בנדון דידך דהנה כמה ימים מיקרי מפקיד בידי עכו"ם, ואסור אפילו בדיעבד דיחוד ופקדון תרי מילי גינהו יחוד היינו לזמן מועט שעה שתיים או שלש התם הוא דינש להתיר בדיעבד בזמן הזה דעכו"ם לאו עובדי ע"ז

הם לדעת הרב בהג"ה זו אבל פקדון היינו לזמן יותר ודאי דאסור אפילו בדיעבד וזה מבואר מדברי הטור י"ד סימן קכ"ח: ואפשר לי נמי לומר דאפילו יחוד עכו"ם בעלמא לזמן מועט יש לאסור אפילו בדיעבד אם הוא בגונא דידה שהברזא היתה ארנפה בולטת לחוץ מפני שיש לחוש שלהנאתו משה הברז' ושתה מן היין ובקל יכול לעשות פן ואין מרגישין והכל מודים לזה אפילו הרב בהג"ה ש"ע ריש סימן קכ"ח שכתב לשון אין מניחדין וכו' דעד פאן לא פתב הוא לשון זה אין מניחדין דמשמע מיניה דנקא לכתחלה אבל בדיעבד שרי היינו במקום שאין לחוש אלא לנגיעה ולא לשתיה להנאתו פגון שהנזק למעלה במגופה הוא צר ואין שום ברזא בחבית התם הוא דאמרינן פיון דהאינדנא עכו"ם לאו ע"ז הם לא חיישינן לנגיעה פיון דלית ליה הנאה בכך דפירש רש"י בפ' בתרא דע"ז גבי הא דקאמר דמניחדין יין אצל גר תושב דהאי פיון דלא פלח לא נגע ולא מנסה ולמגע עכו"ם דאתא מעלמא לאחיישינן פיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע וכו' עכ"ל רש"י התם דף ס"ד.

הוא הדין נמי גוים דהאינדנא דדמיא לגר תושב דלאו עובדי ע"ז הם יש להתיר יחוד אצלם בדיעבד אי לית ליה הנאה בנגיעה אבל היכא דאיכא למיחש דילמא נגע להנאתו פדי לשתות פגון בנדון דידה שיש לחבית ברזא בולטת לחוץ שבקל יכול למשה הברזא ולשתות מהיין ודאי דיש לאסור אפילו בדיעבד אפילו יחוד בעלמא היינו לזמן מועט וכל היין שבחבית הוא אסור: וכן כתב בהדנא בהג"ה ש"ע סימן קכ"ח סעיף ד' דאפילו בזמן הזה שאין העכו"ם מנסכין יש לאסור בנמצא גוי אצל יינו של ישראל אם יש לחוש שנגעו לשתות ממנו וכו', אף על גב דאיכא למיפרה דילמ' שאני התם פיון דנמצא הגוי אצל היין של ישראל איכא ריעות' לפנינו דלמה נכנס להתם אלא ודאי דנכנס שם לשתות.

אבל בנדון דידה דליכא ריעותא דילמ' לא נתכונן הגוי מעולם לשתות מהיין אף על גב דמנזח אצלו הא לאו מילת' הוא דאית לי להוכיח מלשון רש"י דכל היכא דאיכא למימר שהגוי נוגע בפיו להנאתו פגון לשתות יש לחוש לנגיעה אפילו היכא דלא חזינן שום ריעות' דאהא דמניחדין יין גבי גר תושב כתב רש"י וז"ל דהאי פיון דלא פלח לא נגע ולא מנסה.

ולמגע גוי דאתא מעלמ' לא חיישינן פיון דאין לו הנאה בהך אינו מניחו ליגע וכו' עכ"ל. הרי כתב דלא חיישינן למגע גוי דעלמ' מפני שאין לו הנאה בכך משמע הא אית ליה הנאה חיישינן.

אף על פי דלא חזינן שום ריעות'. לכך בנדון דידה אם הברזא היתה ארנפה חיישינן דילמ' נגע גוי להנאתו ושתה ממנו ונאסר פל היין: ומה שכתבת שנדמה לה להתיר מהא דכתב בהג"ה ש"ע מטוי"ד סימן קכ"ד סעיף י"ד בחבית שניטל ממנו הברזא והכניס בה גוי אצבעו וכו' אי לא ידע שברזא עובר פל השולים הני ליה מצע גוי שלא בכונה ומותר אפילו בשתיה וכו' ועלה על דעתה דמכל שפן שיש להתיר בנדון דידה פיון דלא חזינן שהוציא הברזא.

ואם תמצא לומר שהוציא הברזא שפא לא עבר שולים. ואי משום שחזר והכניס הברז' הא לקמן בסוף סימן קכ"ט כתוב בהג"ה שאפילו היכא דאיכא רגלים לדבר שהשפח' גוי' סתמה החבית בברזא יש להתיר בזמן הזה אפילו בשתייה.

אלה הם כלל דבריה. כל זה אין לו דמיון לנדון דידך דהתם בחבית שניטלה ממנו הברז' וגוי הכניס בה אצבעו וכו' התם ידעינן בודאי שלא נגע הגוי בשביל הנאתו אלא כדי להציל היין.

ואין לחוש אלא שפא היה מכונן בנגיעה לניסוף התם הוא דמקילין לומר אפשר שלא היה יודע שעבר כל השולים ומותר דמגע גוי שלא בכוננה על ידי דבר אחר מותר אפילו בשתייה ובספק ידע או לא ידע תלינן להקל דלא ידע והאידין' דגוים לאו עובדי ע"ז נינהו אפילו נגע ביין בכוננה בברזא מיקרי מגע גוי שלא בכוננה על ידי דבר אחר ומותר אפילו בשתייה כמו שכתב התם בש"ע בסימן קכ"ד סעיף כ"ד.

וכן מה שכתב בהג"ה ש"ע סוף סימן קכ"ד בשפחה אף על גב דרגלים לדבר שיהא סומתמה הברז' היין מותר בזמן הזה היינו משום פיון שידיעין שלא נתפונה אלא להציל היין ולא בשביל הנאתה לכה שרי ולא חיישינן דילמא שתתה להנאתה פיון שנתתייחדה עם היין משום דמירתתה שפא יבואו ויראו אותה.

וגם היתה טרודה להציל היין: ומסתמא לא היתה נוגעת בידה ביין פיון דלית לה הנאה בכה ולא היתה נוגעת אלא בברז' ומיקרי מגע גוי שלא בכוננה על ידי דבר אחר פיון דהאידין' לאו עובדי ע"ז נינהו.

אבל בנדון דידך זה שנתתייחד היין אצל הגוי ובקל היה יכול לימשך הברז' ולשתות ממנו ולא היה מירמת כלל פיון שהוא בביתו ואין ישאל דר שם נדאי דחיישינן דלהנאתו נגע ביין כדי לשתות ממנו והכל אסור: וכן נמי מה שכתב המחבר שפתי פהו בסימן קכ"ח אהג"ה ש"ע סעיף ב' אם הגוי תופס הברזא בידו היין אסור וכו' וכתב הוא וז"ל ומשמע דחיישינן שהגוי הוציא הברז'.

ולא חיישינן שהכניס אצבעו לפניו ונגע בו או שנגע ביין שיצא דרו הברז' וכו' עכ"ל. כל זה מייירי דהגוי מירמת לכה לא חיישינן למידי דלא חזינן בעין.

ולכה בזמן הזה אם הוא בכי האי גונא שרי אפילו בשתייה משום דתלינן דלא נגע ביין אלא בברז' ומיקרי מגע גוי שלא בכוננה על ידי דבר אחר. אבל בנדון דידך דהיין הוא בבית הגוי ואין הגוי מירמת פיון שאין דר שם ישאל ובקל יכול לשתות ממנו שפיר חיישינן דילמא נגע להנאתו והיין אסור.

ומכל שפן שהיה היין כמה ימים בבית גוי מיקרי מפקיד יין אצל גוי דאסור אפילו בזמן הזה. הנראה לעניות דעתי פתבתי לפום ריהטא: שאלה פ"ח עגונה אחת שהיא שומרת יכם שהעידו שנהרג היכם בגזירת הריגת ק"ק פאלנאי בחדש אב ת"ח לפ"ק: וזה אשר העיד החבר רבי אהרן בן הר"ר נפתלי בתורת עדות וכו' בב"ד פה ק"ק ניקלשפורג אהד היה נקרא ר' הירץ והיה מניקלשפורג ושם בניקלשפורג היה לו אח ואחות ואביו היה נקרא האז ורבי הירץ הנ"ל היה דר בק"ק טשודנאב ואשת ר' הירץ היתה בת דודתי וכשגברו היונים נמלטנו לק"ק פאלנאי נאני נמלטתי משם ממקום למקום ורבי הירץ

נשאר שם כי הילד שלו האז נחלה שם ולבסוף בתוך אותו שנה אחר ששמענו שנעשה שלום בגליל ההוא חזרנו אל הגליל ההוא ובאנו לק"ק אוסטרא ושם מצאנו נשים בנות דודתי אחיות של אשת ר' הירץ הנ"ל ושאלנו אותם על הנשאים לפלטה מי הם הנשאים בחייהם ומי נהרגו ואיפה איפוף הם בעליהם והשיבו הנשים על בעליהם שאינם יודעים איפה איפוף הם כי נמלטו משם אבל גייסנו הר"ר הירץ אנו יודעים שנהרג דהיינו ביום ד' היתה ההריגה ואז היינו נחבאים ואחר כך ביום ה' יצא הפרוז כל מי שניצול יצא לחוץ ולא יעשה לו מאומה מהיום והלאה בכן הלכנו ביום ו' לחפש אחר קרובינו ובאנו אל רחוב א' ומצאנו לר' הירץ שהיה שוכב נהרג ואשתו והילד קטן אצלה: עוד העיד כהר"ר אהרן בה"ר נפתלי הנ"ל בתורת עדות בבית דין הנ"ל ובמעמד הנ"ל שזמן קצר אחר כך באו למשפט הר"ר שמואל חמיו של ר' הירץ הנ"ל וקרוב אחד של ר' הירץ הנ"ל עבור הבית של ר' הירץ שהניח בק"ק טשודנאב ר' שמואל טען ר' הירץ נהרג תחלה ואחר כך בתו אשת ר' הירץ והוא יורש את בתו והשני טען שהיא נהרגה תחלה ואחר כך ר' הירץ והוא יורש אותו ונהביאו כל אחד מהם עדים יהודים שהמירו דתם בגזירה מחמת אונס וחרו לדת שפדכבריו כן הוא בכן לא היו יכולי לבא על הברור מי מהם נהרג תחלה ונעשה פשרה ביניהם שיחלקו ובין כך ובין כך העידו השני פתוח עדים שרבי הירץ בנדאי נהרג זהו העדות של כהר"ר אהרן בהר"ר נפתלי שהעיד בתורת עדות וכו' בפני בית דין ק"ק ניקלשפורג: ואחרי כן כמו שנה תמימה ויותר העיד עוד אחד על הריגת ר' הירץ הנ"ל בגזירת פאלנאי וזהו אשר העיד הנער אליעזר בהר"ר יוסף ר' זוסקים מק"ק טשודנאב בתורת עדות בעונש וכו' בב"ד פה ק"ק ניקלשפורג בניסן תי"ד לפ"ק פאשר חזרנו ובאנו אל בתינו אחר הגזירה באנו לק"ק טשודנאב ושאלנו לאותן אנשים שהיו שם מי הם הנשאים בחייהם ומי הם הנשאים בכן הנה אחד שנקרא ר' הירצקי והנה מארץ הזאת ממעררי"ן ונרש ס"ת ועץ החיים שהנה משוקע בכסף והס"ת היתה מקלף של צבי והוא הנה חתן ר' שמואל לוברטוף ואז היתה בתו ילדה שם פשאלנו על הגזירה והגידה הילדה אבי נהרג בפאלנאי ולא היו יכולים לילך מחמת ריבוי ההרוגים ויצא הפרוז מהריקים שהיו קוברים לכלם מחמת הסרחון הגדול והכלבים היו טורפים בהם והיו שוכבים הרוגי יהודים וערלים בערבובי' וחפש כל אחד לכל מי שהיה מפיר בכן הפירה הילדה ההיא את אביה ר' הירצקי הנ"ל והרבה סימנים הגידה בו בין שאר הרוגים ביום שלישי להריגתו.

ובפניה קברו לרבי הירצקי הנ"ל כל זה הגידה הילדה ההיא והילדה ההיא היתה בת שתיים עשרה שנה: זהו העדות של הנער אליעזר בהר"ר יוסף שהעיד בתורת עדות וכו' בב"ד פה ק"ק ניקלשפורג בניסן תי"ד לפ"ק: תשובה הנה חזרתי על כל צד וצדי צדדים ולא מצאתי היתר ברור לעגונה זאת שתהא מותרת לשוק על פי העדות האלו הן על פי מה שהעיד העד הא' כהר"ר אהרן בהר"ר נפתלי והן ע"פ מה שהעיד העד הב' הנער אליעזר בהר"ר יוסף כי הנה על פי העד הראשון הר"ר אהרן מה שהגיד בשם האחיות של אשת ר' הירץ שמצאו לרבי הירץ הרוג ברחוב אחת ביום שלישי לגזירת הריגה אין להתיר משום דלא ביארו דבריהם יפה ולא אמרו אלא שמצאו אותו הרוג וכיון שבמלחמה נהרג שהיתה בעיר דגריע היתה ממלחמה שהיא על פני השדה פיזוע לכל לא סגי בהא שאמרו שמצאו אותו הרוג לחוד דחיישינו שמא לא הפירו יפה שהוא זה

שְׁמַעֲדִין עָלָיו וְאֵף עַל גַּב דְּלִבְדָּמִי לֹא חֲיִישִׁינּוּ לֹמֵר שְׁמָא לֹא נִהְרַג כִּינּוּן שְׁמַצְאוּהוּ אַחַר מִלְחָמָה דְּהָכִי כְּתַב הַמְרָדְכִי בְּפָרְק הָאֲשֶׁה בְּתַרְא וְנִהְיָאוּ הֶרֶב ב"י סִימָן י"ז סְעִיף מ"ט וְנ"ל דְּבִמְקוֹם שְׁאֵמֵר הָעֵד אֲפִילוּ בְּשַׁעַת מִלְחָמָה רְאִיתִיו הֶרוּג אַחַר כֶּף וְהַפְרָתִיו יָפָה יָפָה בְּטַבִּיעוֹת עֵין בְּהָא לֹא אִיבְעִי לֹן דְּפִשִׁיט' דְּנֶאֱמָן דְּלֹא גָרַע עַד אֲחַד מֵאֲשֶׁה דְּאִי אֲמַר הַמַּת עַל מַטְתּוֹ דְּנֶאֱמָנָת דְּלֹא שִׁינְיָה לְמִימַר בְּהַ בְּדָדְמִי דְּלֹא שִׁינְיָה אֲלֵא בְּהַרִיגָה שִׁישׁ לְאֲמָרָה עַל הַסֶּפֶק אֲבָל בְּאֲמַתַּת הַדְּבָר מַה לִּי עַת מִלְחָמָה מַה לִּי עַת שְׁלוֹם וְכו' עכ"ל וְנִהְיָאוּ הֶרֶב בַּהַג"ה ש"ע ס' נ' הָרִי מִבְּנֹאֵר שְׁאֵם לֹא אֲמַר שְׁנִהְרַג בְּמִלְחָמָה אֲלֵא שְׁמַצְא אוֹתוֹ הֶרוּג סְגִי וְלֹא חֲיִישִׁינּוּ לִבְדָּדְמִי לֹמֵר שְׁלֵא נִהְרַג וְהוּא סִבַּר שְׁנִהְרַג.

וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נָמִי דְּלֹא חֲיִישִׁינּוּ לְשִׁלָּא הַפִּירוּ יָפָה. הָא לֹא מִיִּלְתָּא הוּא דְּאֲדַרְבָּא מְשִׁם רְאִיָּה דְּכִי הָאִי גְּוֹנָא אִיכָּא לְמִיחַשׁ לְשִׁלָּא הַפִּירוּ אוֹתוֹ יָפָה.

שְׁהָרִי דְּקָדָק הַמְרָדְכִי וְכַתְּב וְנ"ל רְאִיתִיו הֶרוּג אַחַר כֶּף וְהַפְרָתִיו יָפָה יָפָה בְּטַבִּיעוֹת עֵין וְכו' עכ"ל. הָרִי לֹא סְגִי בְּמַה שְׁאֵמֵר רְאִיתִיו הֶרוּג אַחַר כֶּף אֲלֵא צְרִיף שִׁיאֲמַר נָמִי וְהַפְרָתִיו יָפָה.

וְאִי לֹא אֲמַר הָכִי חֲיִישִׁינּוּ דְּלֹא זְהוּ שְׁמַעֲדִין עָלָיו כִּינּוּן שְׁהוּא בְּמִלְחָמָה וְלֹא סְגִי בְּאֲנֻמָּרִים סְתָם שְׁהַפִּירוּהוּ דְּאֵף עַל גַּב דְּבְשַׁעַת שְׁלוֹם סְגִי בְּאֲנֻמָּרִים סְתָם שְׁהַפִּירוּהוּ וְתִלְיָנָן דְּהַפִּירוּהוּ יָפָה מְכָל מְקוֹם בְּשַׁעַת מִלְחָמָה צְרִיף שִׁיאֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁהַפִּירוּהוּ יָפָה.

וְזִהוּ מִיִּקְרִי סֶפֶק בְּתַחֲלַת הָעֵדוֹת וְלֹא אֲזִלְיָנָן לְקוּלָּא: דְּכֵן מִבְּנֹאֵר פָּרְק יֵשׁ בְּכוֹר דָּף מ"ו דְּאֲמַר הֵתָם כִּי אֲקִילוּ רַבְּנָן בְּסוּפָה. בְּכַתְּחִלָּה לֹא אֲקִילוּ רַבְּנָן וּפְיַרְשׁ ר"ש"י בְּסוּפָה לְאַחַר שְׁכַוְנוֹנוּ יָפָה שְׁזִהוּ הַקִּילוּ חֲכָמִים בְּסוּף עֵדוּתָן לְהַחְזִיק אֲפִילוּ בְּעֵבֶד וְשַׁפְחָה.

אֲבָל בְּתַחֲלַת הָעֵדוֹת דְּהִינְנוּ רְאִיָּת הַמַּת לֹא אֲקִילוּ עַד שְׁפִירוּהוּ יָפָה עכ"ל. הָרִי מִבְּנֹאֵר בְּהַדְּיָא שְׁלֵעוּלָם צְרִיכִין שְׁהַפִּירוּ אוֹתוֹ יָפָה שְׁהוּא זְהוּ שְׁמַעֲדִין עָלָיו אֲלֵא שְׁבַשַׁעַת שְׁלוֹם בְּאֲמַר סְתָם שְׁהַפִּירוּ תִלְיָנָן שְׁהַפִּירוּ יָפָה אֲבָל בְּמִלְחָמָה צְרִיף שִׁיאֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁהַפִּירוּ יָפָה כְּמוֹ שְׁכַתְּב הַמְרָדְכִי הַבְּאֲתִיו לְעִיל.

וְהִנֵּי נָשִׁי לֹא אֲמָרִי מִיִּדִי שְׁיָהָא מְשַׁמַּע מִמְּנֹן שְׁהַפִּירוּהוּ יָפָה שְׁהָרִי לֹא אֲמָרוּ אֲלֵא שְׁמַצְאוּהוּ הֶרוּג. וְאִית לֹן לְמִיחַשׁ דְּלֹא בְּקָשׁוּ לְדַקְדָּק אַחֲרֵיו אִם זְהוּ ר' הִרְצָ בְּעַל אַחוּתָם אֲלֵא כִּינּוּן שְׁרָאוּ אַחוּתָם אֲשֶׁת ר' הִרְצָ שׁוֹכְבַת הֶרוּגָה וְהִלְדָּ שְׁלָה אֲצִלָּה.

וְהֶהָרוּג הִזָּה הִזָּה שׁוֹכְבַת בְּסוּמוֹף לָהּ סִבְרוּ וְדָאִי שְׁזִהוּ הוּא ר' הִרְצָ בְּעִלָּה וְלֹא בְּקָשׁוּ לְדַקְדָּק אַחֲרֵיו לְהַפִּירוּ יָפָה וְאֲמָרוּ עַל פִּי שְׁנִרְאָה לָהֶם שְׁהוּא ר' הִרְצָ בְּעַל אַחוּתָם. וּבְפֶרֶט כִּי אֲזַ בְּשַׁעַת הַגְּזִירָה הִזָּה חוֹם גְּדוּל וְהַמְּנֻפִים וְהַפְּצוּעִים וּמְכָל שְׁכַוְנוֹ הַהֶרוּגִים לְגַמְרִי נַעֲשִׂים נְפוּחִים וְאִין לְהַפִּיר הֶהָרוּג כִּי אִם אַחַר דְּקָדוּק יָפָה.

אֵף עַל פִּי שְׁמַצְאוּ אוֹתוֹ תוֹף ג' יָמִים לְהַרִיגָתוֹ. מְכָל מְקוֹם דְּקָדוּק צְרִיף לְהַפִּירוּ בְּמִלְחָמָה וְהֵם לֹא אֲמָרוּ כָּלֵל שְׁהַפִּירוּ אוֹתוֹ לְכַף וְדָאִי דְּאִין לְסַמְנֹף עַל עֵדוּתָן כָּלֵל.

דְּבַהֲדִיָּא כְּתַב הַמְרָדְכִי שְׁצְרִיף שִׁיאֲמַר בְּמִלְחָמָה וְהַפְרָתִיו יָפָה מְפָנִי שְׁזִהוּ מִיִּקְרִי סֶפֶק בְּתַחֲלַת הָעֵדוֹת וְלֹא מְקִלְיָנָן: וְעוֹד. אֲמַר לִי לְבִי שְׁכִי הָאִי גְּוֹנָא שְׁלֵא אֲמָרוּ אֲלֵא שְׁמַצְאוּהוּ הֶרוּג וְלֹא אֲמָרוּ שְׁהַפִּירוּ אוֹתוֹ יָפָה לֹא זֹו דְּאִית לֹן לְמִיחַשׁ לְשִׁלָּא הַפִּירוּ אוֹתוֹ

יָפָה שְׁזָהוּ שְׁמַעֲיָדִין עָלָיו וְשָׂמָא אַחַר הוּא אֵלָא אַף זֹו אֵית לֵן לְמִיחַשׁ נְמִי לְבַדְדָּמִי שְׁהֵם סִבְרוּ שְׁמַת מְמַשׁ וְאַפְשֵׁר שְׁלֵא הָיָה מַת דְּעַד פְּאָן לֹא פְתַב הַמְרָדְכִי דְאֵם אוֹמַר שְׁמַצְאוּהוּ אַחַר כְּפֵי הָרוּג דְּלֹא חִיִּישִׁינָן לְבַדְדָּמִי אֵלָא דְּוֹקָא הִיכָא שְׁאוּמַר וְהַפְרָתִיו יָפָה שְׁאֵז פִּינּוּן שְׁנַתְקַרַב אֵלָיו לְרֵאוּתוֹ שְׁפִיר לְהַפִּירוֹ אִם הוּא זֶה שְׁמַעֲיָד עָלָיו אֵז רְאָה נְמִי שְׁפִיר שְׁהוּא מַת מְמַשׁ וְכִינּוּן שְׁהוּא אַחַר מְלַחְמָה לֹא חִיִּישִׁינָן לְבַדְדָּמִי לֹוּמַר כֹּל הֵנִי מִיקַטֵּל הוּא פְּלִיט אֵלָא וְדַאי קוּשְׁטָא קְאָמַר וְאָנּוּ סוּמְכִין עָלָיו אֲבָל כְּשִׁאיִנּוּ אוֹמַר וְהַפְרָתִיו יָפָה רַק שְׁמַצְאוּהוּ הָרוּג אֲפְשֵׁר שְׁלֵא קָרַב אֵלָיו לְרֵאוּתוֹ שְׁפִיר לְהַפִּירוֹ שְׁהוּא זֶה שְׁמַעֲיָד עָלָיו אֵלָא עֲמַד מְרַחֵק וְרֵאוּהוּ וְנִדְמָה לוֹ שְׁהוּא זֶה שְׁמַעֲיָד עָלָיו וְאַפְשֵׁר שְׁגַם זֶה לֹא רְאָה אִם מַת מְמַשׁ וְאֵית לֵן לְמִיחַשׁ גַּם לְבַדְדָּמִי שְׁהוּא סוּבְרַ שְׁנַדַּאי הוּא מַת מְמַשׁ וְאַפְשֵׁר שְׁלֵא הָיָה מַת מְמַשׁ אֵלָא מְגוּיָיִד וְאִין לְסַמְוֹה עַל עֲדוּתוֹ: וְכֵן מְשַׁמַּע לִי נְמִי מְלִשׁוֹן הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע סְעִיף נ' שְׁכַתְבּ וְנ"ל וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִילוּ בְּעַד אֶחָד אִם אָמַר מַת אוֹ אָמַר נְהַרְג וְרֵאוּתִיו אַחַר כְּפֵי וְהַפְרָתִיו הֵטִיב וְרֵאוּתִיו שְׁמַת נְאָמֵן עַכ"ל הֲרִי דְקַדְקַד וְכַתְבּ בְּסוּף וְרֵאוּתִיו שְׁמַת אַף עַל פִּי שְׁכַבְרַ פְּתַב אִם אָמַר מַת אוֹ נְהַרְג פְּתַב עוֹד וְרֵאוּתִיו שְׁמַת הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁצַרְיָהּ שְׁיֵרְאָה שְׁהוּא מַת בְּוִדַּאי אַף עַל פִּי שְׁאִין צַרְיָהּ שְׁיֵאֵמַר לְפָנֵינוּ וְקַבְרָתִיו אִי פִּינְצָא בְּזֵה שְׁהָיָה מְטַלְטְלוֹ מִמְקוֹם לְמְקוֹם כְּמוֹ שְׁצַרְיָהּ לֹוּמַר כְּשִׁאוּמַר שְׁנְהַרְג בְּמְלַחְמָה אֲבָל מְכַל מְקוֹם צַרְיָכִין אָנּוּ לִידַע שְׁהוּא רְאָה אוֹתוֹ שְׁפִיר שְׁנַתְקַרַב אֵלָיו וְרֵאוּהוּ שְׁפִיר אֵז אִי אָמַר מַת וְדַאי קוּשְׁטָא קְאָמַר לְכֹה כְּשִׁהוּא אוֹמַר וְהַפְרָתִיו יָפָה הֲרִי אָנּוּ יְדַעִינָן שְׁרֵאוּהוּ שְׁפִיר וְדְקַדְקַד אַחֲרֵיו אִם הוּא זֶה שְׁהוּא מַעֲיָד עָלָיו וּמְמִילָא גַם זֶה שְׁאָמַר שְׁהוּא מַת קוּשְׁטָא קְאָמַר פִּינּוּן שְׁרֵאוּהוּ שְׁפִיר אֲבָל אִם אִינּוּ אוֹמַר שְׁהַפִּירוֹ יָפָה אֲפְשֵׁר שְׁלֵא נְתַקְרַב אֵלָיו לְרֵאוּתוֹ שְׁפִיר אֵית לֵן לְמִיחַשׁ גַּם לְבַדְדָּמִי שְׁאַפְשֵׁר שְׁלֵא מַת וְהוּא סוּבְרַ שְׁמַת וּלְכֹה הֵנִי נְשִׁי פִּינּוּן שְׁלֵא אָמְרוּ אֵלָא שְׁמַצְאוּ אוֹתוֹ הָרוּג אֲבָל לֹא אָמְרוּ שְׁהַפִּירוּהוּ יָפָה לֹא זֹו דְאֵית לֵן לְמִיחַשׁ לְשֵׁלֵא הַפִּירוּהוּ שְׁהוּא זֶה שְׁהֵם מַעֲיָדִין עָלָיו אֵלָא אַף זֹו אֵית לֵן לְמִיחַשׁ שְׁאָמְרוּ בְּדְדָּמִי שְׁסִבְרוּ שְׁכַבְרַ מַת וְאַפְשֵׁר שְׁהָיָה חֵי עֲדִינּוּ דְכִינּוּן שְׁלֵא יְדַעִינָן שְׁרֵאוּהוּ שְׁפִיר חִיִּישִׁינָן גַּם לְבַדְדָּמִי.

אַף עַל גַּב דְּהֵנִי נְשִׁי תְרִי הָוּוּ לְכֹל הַפְּחוּת שְׁהָרִי אָמַר מְצָאנּוּ שְׁם נְשִׁים וְכו' הֲרִי אָמַר לְשׁוֹן רַבִּים נְשִׁים וְאִין פְּחוּת מְשִׁתִּים וְהֵרָא"ש כְּתַב דְּבַתְרִי לֹא חִיִּישִׁינָן לְבַדְדָּמִי הֵינּוּ דְּוֹקָא בְּעַדִּים כְּשִׁרִים הוּא דַס"ל לְרֵא"ש דְּבַתְרִי לֹא בְּעִינָן שְׁיֵאֵמְרוּ וְקַבְרָנוּהוּ וְכַדְכַתְבּ הוּא גּוּפָה טַעְמָא לְמִילְתָא דְּבַתְרִי תְרִי סְהַדִּי לֹא דִּיקִינָן אֲבָל נְשִׁים אֲפִילוּ מֵאָה כְּחַד חֲשְׁבִינָן לְהוּ כְּדַאִיתָא פְּרַק הָאֲשָׁה שְׁלוֹם דָּף קַט"ו בְּעִינָן שְׁיֵאֵמְרוּ וְקַבְרָנוּהוּ בְּמְקוֹם דְאִיכָא לְמִיחַשׁ לְבַדְדָּמִי: וְהֵנָּה זֶהוּ מַה שְׁנַרְא' לִי דְבַכִּי הָיִ גּוּנָא שְׁלֵא אָמְרוּ הַנְּשִׁים וְהַפְרָנוּ אוֹתוֹ יָפָה יֵשׁ לְחוּשׁ אֲפִילוּ לְבַדְדָּמִי וְכַדְפִּירְשִׁתִּי וְאַף אִם יַחְלֹק הַחֹלֵק עַל זֶה פִּינּוּן שְׁהַמְרָדְכִי כְּתַב בְּסַתְמַם אִם מְצָא אוֹתוֹ הָרוּג אַחַר כְּפֵי לֹא חִיִּישִׁינָן לְבַדְדָּמִי פִּינּוּן שְׁלֵא אָמַר עַל הַהֲרִיגָה מְכַל מְקוֹם עַל זֶה שְׁצַרְיָהּ שְׁיֵאֵמַר וְהַפְרָתִיו יָפָה אִין מִי שְׁיַחְלֹק דְּהַכִּי כְּתַב הַמְרָדְכִי בְּהַדְיָא וְכֵן הוּא בְּפִרְק יֵשׁ בְּכוֹר דְּלֹא מְקַלִּינָן בְּגוּף הַעֲדוּת כֹּל זְמַן שְׁלֵא יְדַעִינָן עַל מִי מַעֲיָדִין וְזֶה מְבוֹאֵר בְּרוּב הַפּוֹסְקִים בְּתַשׁוּבַת מְהַר"ם פֵּאדוּוּאָה סִימָן ל"ו וְכֵן בְּאִינְיָהּ וְכַדְפִּירְשׁ רַש"י הֵתֵם עַל פִּי אֲקִילוּ רַבָּנָן בְּסוּפָה וְכו' לְכֹה בְּנִדּוּן דִּידָן שְׁלֵא אָמְרוּ הַנְּשִׁים וְהַפְרָנוּ אוֹתוֹ יָפָה וְדַאי דְאִין לְסַמְוֹה עַל עֲדוּתָן פִּינּוּן שְׁהָיָה מְלַחְמָה: וְכֵן מַה שְׁהַעֲיָד הַר"ר אֶהְרֹן הַנְּ"ל עוֹד שְׁהִיו מְדִיקִינִים עַל הִירְוֶשָׁה שֶׁל רַבֵּי הִירְץ הַבִּיאוּ עֲדִים יְהוּדִים שְׁהִיו מְמִירִים דְּתֵם מְחַמַּת אֲוֹנָס הַגְּזִירָה

וְחִזְרוּ לְדַת זֶה הִבִּיא עֲדִים לְדַבְרֵיו וְנֹה הִבִּיא עֲדִים לְדַבְרֵיו וּבֵין כֶּה וּבֵין כֶּה הֵעִידוּ הַשְּׁנִי
כַּתּוּב שְׂרַבִּי הִרְצָ בְּנֹדָאֵי גְהָרַג גַּם עַל עֲדוּת זֶה אֵין לְסִמּוּךְ לְהַתִּירָה לְשׁוּק: אַף עַל גַּב
דְּלַכְאוּרָה הִנֵּה נִרְאָה שְׂיִישׁ לְסִמּוּךְ עַל עֲדוּת זֶה שְׁמַעִיד בְּשֵׁם שְׁתֵּי כַּתּוּב עֲדִים שֶׁר' הִרְצָ
גְהָרַג לְהַתִּיר אוֹתָהּ לְשׁוּק דְמַהִי תִיתָא וְשֵׁלָא לְסִמּוּךְ עַל עֲדוּת זֶה אֵי מִשׁוּם שְׂאָז כְּשִׂרְאוּ
הָעֲדוּת דְהֵינּוּ הָרִיגַת רַבִּי הִרְצָ הָיָו מְמִירִים דְתָם וְאָז הָיָו פְּסוּלִים לְעֲדוּת וְנִמְצָא תַחֲלָתָן
בְּפִסּוּל, אַף עַל פִּי שְׂאֲחָרֵי כֵן חִזְרוּ לְדַת וְשֵׁם כְּשִׂרִים לְעֲדוּת מְכַל מְקוּם לֹא מְהִנֵּי עֲדוּתָן
דְאָנּוּ תַחֲלָתָן וְסוּפָן בְּכַשְׁרוּת בְּעֵינָן הָא לֹא מִלְתָּא הוּא הָא כְּבָר כְּתִב הִרְא"ש בְּתַשׁוּבָה
כְּלָל נ"ד שְׁמַתִּירִין נְשִׁים עַל פִּי בַעֲלֵי תַשׁוּבָה דְכִינּוּן שְׁתַּחֲלָתָן בְּשַׁעַת הַגְּזִירָה הִנֵּה עַל יְדֵי
אֲנָס לֹא הָיָו תַּחֲלָתָן בְּפִסּוּל וְכֵן הִסְפִּימוּ אַחֲרָיו הָאֲחֵרוֹנִים וּבְנִדּוֹן דִּינָן פְּשִׁיטָא דְאֵין
לְפִנְסָלָן מַחֲמַת זֶה דְמִי יִימַר כְּשִׂרְאוּ הָרִיגַת רַבִּי הִרְצָ שְׁהָיָו כְּבָר מְמִירִים הַדָּת דִּילְמָא לֹא
הָיָו מְמִירִים אֲלָא אַחַר כֶּה דְשִׁמָּא לֹא בָּאוּ עֲלֵיהֶם לְהָרַגְם אֲלָא אַחַר כֵּן וְאָז הִמִּירוּ דְתָם
וּבְתַשׁוּבַת הִרְא"ש מִיִּירֵי שְׁיִוְדָעִים שְׁכָבְרֵי הִמִּירוּ דְתָם כְּשִׂרְאוּ הָרִיגַת אוֹתוֹ שְׁמַעִידִין עֲלֵיו
וַיְהִי מַה בֵּין שְׁעִדִּין לֹא הִמִּירוּ דַּת כְּשִׂרְאוּ הָרִיגַת רַבִּי הִרְצָ וּבֵין שְׁכָבְרֵי הִמִּירוּ לֹא מִיִּקְרִי
תַּחֲלָתָן בְּפִסּוּל כִּינּוּן שְׁהָיָה עַל יְדֵי אֲנָס כְּמוֹ שְׁכָתִב הִרְא"ש בְּתַשׁוּבָה כְּלָל נ"ד וְאִם כֵּן אֵין
לְפִנְסָלָן מַחֲמַת זֶה וַיִּישׁ לְסִמּוּךְ עַל עֲדוּתָן: וְאֵי מִשׁוּם דְאֵיכָּא לְמִיחָשׁ לְבַדְדָּמִי שְׁהָרִי אָמְרוּ
שְׁנֵהֲרָגוּ בְּמִלְחָמָה וְלֹא אָמְרוּ וּקְבַרְנוּהוּ וְאָנּוּ בְּעֵינָן שְׁיִאֲמָרוּ וּקְבַרְנוּהוּ דְהָאֵי מִלְחָמָה שְׁהָיָה
בְּעִיר מְהֵאוּיָבִים הִיָּתָה גְרִיעַ מִמִּלְחָמָה שְׁהָיָה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה מְעַרְכָּה מוּל מְעַרְכָּה הָא כְּבָר
כְּתִב הִרְא"ש הִבִּיאֵו הַטּוֹר וְהִרְבַּ בְּהַג"ה ש"ע סְעִיף נ' דְבַתְרֵי לֹא בְּעֵינָן שְׁיִאֲמָרוּ וּקְבַרְנוּהוּ
וְהִכָּא הָוִו שְׁתֵּי כַּתּוּב עֲדִים שְׂאֲמָרוּ שְׁנֵהֲרָג לֹא בְּעֵינָן שְׁיִאֲמָרוּ וּקְבַרְנוּהוּ: וְאֵף עַל גַּב
דְּהִנְהוּ שְׁתֵּי כַּתּוּב עֲדִים לֹא הֵעִידוּ לְפִנְיָנוּ וְאֵין אָנּוּ מְדִינָיִין אֲלָא עַל פִּי עַד אַחַד שְׁהֵעִיד
בְּשִׁמּוּם כֶּה מְכַל מְקוּם כִּינּוּן שְׂרַבּוּתֵינוּ וְ"ל הָאֲמִינוּ לְעַד אַחַד בְּעֲדוּת אִשָּׁה הָרִי אָנּוּ מְאֲמִינִים
לוֹ שְׁכָה אָמְרוּ תְרֵי סְהָדִי וְהָיָו כְּאֵלוּ הָיָו אוֹתָן תְרֵי סְהָדִי לְפִנְיָנוּ וּבַתְרֵי לֹא בְּעֵינָן שְׁיִאֲמָרוּ
וּקְבַרְנוּהוּ: וְכֵן מְצָאֵנִי בְּתַשׁוּבַת מְהָר"ם לוֹבְלִין סִימָן קכ"ח דָּף צ"א סוּף ע"ג שְׁכָתִב וְ"ל
וּבְשִׁנֵּי עֲדִים הִסְפִּימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים זוּלַת הָרִי"ף וְכו' דְבְשִׁנֵּי עֲדִים לֹא שְׁיָיָה לּוֹמַר דְאָמְרֵי
בְּדָדָּמִי וְכו' וְאֵף עַל גַּב דְאִוְתָן שְׁנֵי עֲדִים לֹא בָּאוּ לְהֵעִיד בְּפִנֵּי ב"ד כִּי אִם אוֹתוֹ מִשָּׁה בַר
פְּסַח שְׁהוּא עַד אַחַד הֵעִיד שְׁהִגִּידוּ לָהֶם הַשְּׁנֵי יְהוּדִים הַדְּבָרִים הַנִּזְ"ל מְכַל מְקוּם אֵין נִרְאָה
לְחַלֵּק בְּזֶה בְּעֲדוּת אִשָּׁה עכ"ל הָרִי מְבֹרָךְ דְכְּשִׁאֲחַד מְעִיד בְּשֵׁם שְׁנַיִם הִנֵּה כְּאֵלוּ הֵעִידוּ
שְׁנַיִם לְפִנְיָנוּ וּבְשִׁנַּיִם לֹא בְּעֵינָן שְׁיִאֲמָרוּ וּקְבַרְנוּהוּ: וְאֵי מִשׁוּם דְאֵלוּ שְׁתֵּי כַּתּוּב עֲדִים
הַכְּחִישׁוּ זֶה אֵת זֶה שְׁכָתִב אַחַת אוֹמְרַת הַבַּעַל גְהָרַג תַּחֲלָה וְכַת אַחַת אוֹמְרַת אִשְׁתּוֹ גְהָרַגָּה
תַּחֲלָה וְשְׁתֵּי כַּתּוּב עֲדִים הַמְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה עֲדוּתָן בְּטִלָּה הָא נָמִי לֹא מִלְתָּא הוּא דְהָא
כְּבָר כְּתִב הִרְא"ש בְּתַשׁוּבָה וְהִבִּיאֵו הַטּוֹר א"ה בְּסִימָן י"ז סְעִיף ח' עַד אוֹמַר מַת וְעַד אוֹמַר
גְהָרַג הוּאִיל וְשְׁנֵיָהֶם מְעִידִים שְׂאִינוּ קִיָּים תַּנְשֵׂא אִשְׁתּוֹ דְקִיָּמָא לָן כַּר"י וַר"ש דְמַתְנִיתִין
בְּפִרְקֵי הָאִשָּׁה שְׁלוֹם אַחַת אוֹמְרַת מַת וְאַחַת אוֹמְרַת גְהָרַג הוּאִיל וְשְׁנֵיָהֶם מוֹדִים שְׂאִינוּ
קִיָּים הָרִי אֵלוּ יִנְשְׂאוּ (דָּף קי"ז) וְלִהְרַב ב"י הִנְקִשָּׁה מְפִנֵּי מַה הִנְצָרָה הַטּוֹר לְהִבִּיא בְּשֵׁם
אֲבִיו הִרְא"ש הָא מַתְנִיתִין הִיא כְּבָר כְּתִבְתִּי יָשׁוּב ע"ז בְּתַשׁוּבָה סִימָן מ"ה לְכָה בְּנִדּוֹן דִּינָן
הוּאִיל שְׁשִׁנֵּי כַּתּוּב מוֹדִים שְׁנֵהֲרָג רַבִּי הִרְצָ הָרִי יְבָמָה זוֹ מוֹתֶרֶת לְשׁוּק כַּר"י וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
דְמַתְנִיתִין: וְעוֹד נִרְאָה דְבָר מִן דִּין הַשְּׁנוּי בְּמַתְנִיתִין בְּאַחַת אוֹמְרַת מַת וְאַחַת אוֹמְרַת גְהָרַג
הוּאִיל שְׁשִׁנֵּיָהֶם מוֹדִים שְׂאִינוּ קִיָּים הָרִי אֵלוּ יִנְשְׂאוּ אֲלָא אֲפִילוּ אֵי לֹא הָיָו כְּדִי לְהַתִּיר

אשה להנשא כי אם עדות ממון אין לפסול הנה עדות לגמרי אף על פי שהן מכחישים זה את זה אלא שלאותו דבר שהן מכחישים זה את זה עדותן בטלה אבל במה שיש בתוך אותו עדות שאין מכחישים זה את זה מקיימין: דהכי פתב בהדיא במישרים הביאו הרב ב"י בטור ח"מ ס' ל"א במחן' א' ונ"ל פתוב במישרים נ"ב ח"ז ונאם אינם מכחישים זה את זה אלא בקצת עדות ובקצת אינם מכחישים נתקיים אותו הקצת עכ"ל הרי מבואר במה שאין מכחישים זה את זה נתקיים ובגדון דידן אפשר שאין מכחישים זה את זה בכל מה שהעידו אלא במקצת והיינו שפת ראשונה העידו שרבי הירץ נהרג ביום ד' פחצות היום ואשתו נהרגת אח"כ ביום ד' סמוך לערב וכת שנייה העידו שאשת ר' הירץ נהרגה ביום ד' בהשפמה ובעלה ר' הירץ נהרגה ביום ד' אחר כך פחצות היום הרי שאין מכחישים זה את זה אלא בהריגת אשת ר' הירץ אבל בהריגת ר' הירץ גופיה לא הכחישו זה את זה ששני פתות עדים שניהם העידו וכווננו עדותן שרבי הירץ נהרג פחצות היום ויש לנו לקיים עדותן לענין הריגת ר' הירץ אפילו לענין ממון כגון אם הניח ר' הירץ יותר מפדי פתובת אשתו מורידין לאותו קרוב לנחלה לאותו מותר שעל הפתובה ולא אמרינן פיון דהכחישו הפתות עדים זה את זה הרי עדותן בטלה לגמרי ודילמא לא מת ר' הירץ ואין מורידין קרוב לנחלה כל זמן שלא ידעינן שגיה מת אלא אמרינן למאי דהנכחשו הנכחשו ובמה דלא הנכחשו מתקיים עדותן כמו שכתב במישרים ובסמוך יתבאר טעם לזה כי דין אמת הוא ונאם פן הנה נראה לפי זה שיש לסמוך על העדות אלו שהעידו שנהרג שיש היתר ליבמה זאת: אמנם אחר עיון הדק הטיב נראה דאין להתייר על פי עדות האלו פיון שהם מכחישים זה את זה והיינו משום דאפשר לומר דעד כאן לא קאמרי במתניתין באחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג הואיל ששניהם מודים שאינו קיים הרי אלו ינשאו אלא דנקא כשיש שלום בעולם דלא חיישינן לבדדמי ומעידין על דבר ברור התם הוא דאמרינן משיאין את אשתו משום דאף על גב דהם מכחישים זה את זה ואחת מהן נדאי שקר קאמרה מפל מקום שנייה אינה משקרת ולא אמרינן פיון דהאחת משקרת חיישינן דילמא גם שנייה משקרת דרבי מאיר הוא דסבירא ליה כך כמו שכתבו התוספ' התם פרק האשה שלום ריש דף קי"ח בדבור המתחיל ומכחישות זה את זה וכו' אבל ר"י ור"ש לא סבירא להו הכי אלא סביר' להו אף על גב דמכחישות, זה את זה והאחת נדאי שקר קאמרה מפל מקום השנייה נשארה בחזקתה והרי אחת מעידה שאינו קיים הרי אלו ינשאו דכל אחת אומרת שהיא נשארה בחזקתה ומפל שפן פשבאים שני עדים ומעיד' זה אומר מת וזה אומר נהרג אע"ג דמכחישים זה את זה והאחד מהן נדאי שקר מפל מקום השני נשאר בחזקתו והרי עד אחד פשר מעיד שאינו קיים הרי זה תנשא דמשיאין אשה על פי עד אחד וזהו הטעם של מישרים שכתב אם אינם מכחישים זה את זה אלא בקצת עדות ובקצת אינם מכחישים נתקיים אותו הקצת עכ"ל היינו משום דאף על גב דכת אחת נדאי הן חזקו שקרנים מפל מקום פת שנייה לא הן חזקו שקרנים ונאם פן נתקיים אותו מקצת על פי אותן שני עדים שכתב שלא הן חזקו שקרנים וזה נכון היא ובעדות אשה סגי אם רק עד אחד נשאר בחזקתו אבל אם מעידים שנהרג במלחמה והם מכחישים זה את זה כמו בגדון דידן שגיה אומר הבעל נהרג תחלה במלחמה ואחר כך אשתו וזה אומר בהפך ולא אמרו וקברנהו שמה יש לנו לומר דאין שום אחד מהן שקרן אלא אמרי בדדמי פיון שלא אמרו וקברנהו ונמשך מזה שאם באים להעיד ביחד בעדות

אחרת מקבלין אותם ולא אמרינו דעדותן בטלה פינון שפכר הכחישו זה את זה והחזוק
אחד מהו שקרן אלא תלינו דאמרי בדדמי ולא החזוק שום אחד מהם לשקרן דכל מה
דאפשר למיתלי דלא יהיה פמכחישין עדיף טפי משום דאוקי גברא אחזקתיה ולעולם
אימא לך מה שמעידין על מיתת זה האיש לא מהני עדותן משום דאפשר שאומרים
בדדמי פינון שלא אמרו וקברנוהו: אף על גב דבתרי פתב הרא"ש דלא חיישינו לבדדמי
היינו דוקא היכא דליכ' הכחשה ביניהם ולא איתרע חזקה דידהו וכמו שכתב הרא"ש
גופיה הטעם ריש פרק האשה שלום וז"ל וכן מסתברא דבתר סהדות' דתרי סהדי לא
דייקינו עכ"ל הרי משמע דלא דייקינו בתר תרי סהדי משום דמהי תיתא לדקדק אחר
עדים דלית בהו ריעות' אבל היכא דמכחישין זה את זה ודאי דיש לדקדק אחריהו ושפיר
אית לן למיחש לבדדמי: וניחא טפי למימר שלא יועיל עדותן להתיר האשה משום
דמחזקינו להו שאמרו בדדמי ונמשך מזה שהם פשרי' להעיד יחד בעדות אחרת ממה
שנאמר שמעידים על דבר ברור ולא בדדמי כדי להתיר האשה על פי האחד שאינו מחזק
לשקרן ונמשך מזה שלעדות אחרת הם פסולין משום דאחד מהו ודאי שקרן דלעולם
לאוקמיה גברא אחזקתיה שלא יהא פסול עדיף טפי לכך אין לסמוך על עדותן דכיון
שלא אמרו וקברנוהו יש לנו להחזיקם שאמרו בדדמי כדי לאוקמינהו אחזקתם שיהיו
פשרים להעיד בעדות אחרת בכת אחת: ומפל שפן להרי"ף דסבירא ליה דאפילו בתרי
בעיניו שייאמרו וקברנוהו והרב' מן האחרונים שחששו לדברי הרי"ף ולא רצו לסמוך על
הוראה זו דבתרי לא בעיניו שייאמרו וקברנוהו ואנלי לחומרא דאין לסמוך על עדות האלו
פינון דלא אמרו וקברנוהו: וליכא למימר שיש במשמעות הלשון של זה העד ר' אהרן
בירר דבר על מיתת ר' הירץ היבם הנה פאלו אמרו וקברנוהו שהרי אמר וז"ל ובין כך
ובין כך העידו השני פתות עדים שרבי הירץ בנדאי נהרג עכ"ל הרי פינון שאמר לשון
זה בנדאי נהרג הוי בירר דבר על מיתתו פאלו היו אומרים וקברנוהו דקברתיו לאו דוקא
אלא כל מיני דמשמעו על בירור מיתה סגי כמו שכתב הר"ן והרי"בש הביאם הרב
ב"י והרב בהג"ה ש' סעיף י"ז הא לאו מילתא הוא משום דפשוט הוא דבאומר שנהרג
במלחמה לא מהני אפי' באומר שיודע בנדאי שנהרג ולא בדדמי אם אינו אומר היאך
יודע שנהרג בנדאי פגון קברתיו או פיוצא בזה שהיה מטלטלו ממקום למקום וכל זמן
שאינו אומר פיוצא בזה אף על פי שהוא אומר שיודע שנהרג בנדאי ולא בדדמי חיישינו
דכל מה שהוא אומר הפל הוא בדדמי אלא צריך שייאמר דבר לפנינו דאנן נוכל לידע על
ידי פן שאינו אומר בדדמי פגון שאומר וקברתיו או שהיה מטלטלו ממקום למקום ולא
היה נודד פנף וכיוצא בזה לכך לא מהני האי לשון שאמר העד הנה רבי אהרן בשם
העדים שבודאי נהרג דאף על פי כן חיישינו לבדדמי: הרי מבואר מזה שכתבתי דאין
בעדות העד הראשון הר"ר אהרן בהר"ר נפתלי דבר מספיק כדי להתיר על ידו האשה
הזאת היבמה שהיא זקוקה לרבי הירץ בן רבי האז שתנשא לשוק: וכן נמי אין להתיר
האשה הזאת על פי מה שהעיד הנער אליעזר בן הר"ר יוסף מק"ק טשונדאב מפמה
טעמים טעם ראשון משום שמגיד ששמע מהילדה בת רבי הירץ שהגידה שנהרג אביה
בגזירת ק"ק פאלנאי ובפניה קברו אותו תוף ג' להריגתו והילדה ההיא הייתה בת שתים
עשרה שנה אלה הן תנרף דבריו והנה לפי דבריו לא שמע את זה מהילדה כי אם על כל
פנים ערוך עשרה חדשים אחר ההריגה שהיתה בפאלנאי מפני שכל אותן הנמלטים

מהגלילות ההם שהיו שם הגזירות לא חזרו להתם כי אם אחר שתזרו התגלות הריקים
לאחור ונתנישבו קצת וזה ידוע לנו שלא היה אלא כמעט בסוף פלות שנה תמימה
וכדמשמע נמי מהגדת העד הראשון הר"ר אהרן בהר"ר נפתלי שלא חזרו להתם אלא
בסוף פלות שנה תמימה אחר גזירת ההריגה בפאלנאי ובעדותו הגיד שהילדה היתה אז
בת י"ב שנים ואם כן בשעת הגזיר' פשראמה הריגת אביה היתה פחותה מבת י"ב שנים
הרי היתה קטנה והספמת הפוסקים הוא מהרי"ו בתשובה בדיני קצרים סימן מ"ה
ובפוסקים וכתבים דמהרא"י סימן ר"ך הביאם הרב בהג"ה ש"ע מטור א"ה סימן י"ז
סעיף י"ג דאין סומכין על דברי קטנים אלא לאלתר כגון שאומרים עכשיו אנו באים
מהספד פלוני וכו' ואפילו הגדילו ואחר כך אינם יכולים להעיד מה שראו בקטנותן: ומפל
שכן שלפי מה שהגיד שהילדה לא היתה אלא בת י"ב שנים פשהגידה כך שאפשר
שאפילו באותו פעם היתה עדיין קטנה לענן עדות כיון דאין יודעין אם היו לה שערות
וזה פשוט דלענן עדות לא סגי בשנים לחוד אלא שנים ושערות וכן פסק הטור ח"מ
סימן ל"ה וכן כל הפוסקים לכך פשוט הוא דלא מהני העדות של הילדה הזאת בת ר'
הירץ: טעם שני דלא מהני עדותה של הילדה הזאת בת רבי הירץ משום דהיא בת היבם
ואינה נאמנת להעיד ליבמה זקוקת אביה דהיא אחת מחמש נשים שאינן מעידות והם
שנויים בפרק האשה שלום דף קי"ז חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה והיינו
שבכלל בת בעלה היא כן משמע לי מלשון הטור א"ה סימן קנ"ח שכתב וז"ל חמש נשים
שאינן נאמנות להעיד לאשה שמת בעלה כדפרישית לעיל אינה נאמנת גם כן להעיד לה
שמת יבמה עכ"ל הרי נקט מנינא חמש נשים דלא למעוטי שום אחת מהן ובכללם הוא
בת בעלה ולא תוכל למצוא בת בעלה שתעיד על יבמה שמת בעלה אלא בכי האי גונא
כמו בנדון דידן שהיא בת יבמה והיא מעידה שמת אביה דהיינו היבם ונקראת בת בעלה
כיון שהיא זקוקה לאביה מיקרי בת בעלה וקאמ' דאינה נאמנת להעיד על היבם דהיינו
אביה שמת כדי להתירה לשוק דבבת בעלה ממש לא מצי מיירי דאי יש בת לבעלה לא
היתה אשתו זקוקה ליבם כלל ומה צורך יש בעדות בת בעלה להתירה לשוק אלא ודאי
דבת בעלה היינו בת היבם שהיא זקוקה לו כמו בנדון דידן הרי מוכח דאין הילדה הזאת
שהיא בת היבם נאמנת להעיד על היבמה שהיא זקוקה לאביה להעיד שמת היבם דהיינו
אביה כדי להתירה לשוק זהו מה שפירא לי בזה: ונתני האלוף התורני המופלא הרב
הגדול מהר"ר גרשון הוכיח מהתלמוד דפרק האשה שלום דף קי"ז דאין בת היבם מעידה
על היבמה מהא דקמבעיא התם חמות הבאה לאחר מכאן אי נאמנת ולא איפשטא ופסק
הטור בסימן י"ז וכן הרב בהג"ה ש"ע סעיף ג' דאינה נאמנת ומשמע ליה להרב הנ"ל
דהוא הדין בת בעלה הבאה לאחר מכאן דמאי שנא והאריך בפלפולא ובסברות כדי שלא
לחלק ביניהם ודבריו נכונים: וכי תימא כיון שנתמא בתשובת מהר"ר מינץ סימן י"ד
שכתב וז"ל אפילו לדברי הרא"ש דסבירא ליה דעד אחד אינו נאמן ביבמה להתירה
לעלמא מפל מקום יש לחלק ולומר דהני מילי למאן דסבירא ליה דמצנת יבום קודמת
או במקום שנהגו ליבם דאיכא למימר זמנין דסניא ליה כמו שמחלק הרא"ש פרק האשה
רבה אבל בין האשפנזים כבר פשט המנהג ויתד הוא שלא תמוט וקבוע במסמרות נטועים
שאיין ליבם כי אם לחלוץ אם כן אין לומר זמנין דסניא ליה לכך איכא למימר דאפילו
היא עצמה נאמנת לומר מת יבמי והוא הדין עד אחד וכו' עכ"ל ואם כן מהאי טעמא נמי

יש לומר דבת היבם יכולה להעיד על אביה שמת כדי להתיר ליבמה לשוק דכיון דהאינדנא אין מיבבמין אלא חולצין לית לן למימר ששונאת זו את זו: הנה בעיקר הדין עד אהד ביבמה להתיר לשוק פבר פתבו רוב האחרונים דיש להקל במקום עגון להתירה על פי עד אהד דלא פהרא"ש ונהפל מבואר במה שהביא הרב ב"י בטור א"ה סימן קנ"ח אכן מה שכתב הרב מהרר"י מינץ דאפילו להרא"ש דסבירא ליה דאין עד אהד נאמן להתיר ליבמה לשוק אפשר היינו דוקא היכא דנוהגין ליבם אבל האינדנא שאין נוהגין בין אשכנזים אלא לחלוץ עד אהד נאמן דלא שייך למימר זימנין דסניא ליה וכו' הא לא מילתא הוא נהגם פי אין משיבין את הארי אחר מותו מפל מקום פינו דהוא גופיה לא פתב בהחלט פן אלא היה מפקפק שכתב בסמוך להא דלעיל ונ"ל ואפילו אם נאמר דמסבירא זו אין סבירא לחלק פינו דיש מקומות שנהגו ליבם מפל מקום נאמר בנדון דידן מודה הרא"ש וכו' או מצד שילדה ולד וכו' עכ"ל הרי לא רצה לסמוך על סבירא זו ובקש צדדים אחרים להתיר אותה יבמה על פן רשאי אני לומר נמי דאין להם שורש ועיקר לדברים אלו לומר פינו דהאינדנא לא נהיגי ביבום אלא בחליצה תו ליתא לטעמא דזמינין דסניא ליה ושהיה עד אהד נאמן להתיר יבמה לשוק אפילו להרא"ש הא ודאי ליתא: משום שהרי מן התורה אין עד אהד ולא אשה ועד מפי עד וכו' נאמנים להעיד אלא משום תקנות עגונות הקילו רבינו ז"ל שמשאיין על פי עד אהד ואשה ועד מפי עד וכו' והיה בינ רבינו ז"ל פח להקל משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש וכו' כמו שכתב הרשב"א הביאו מהרי"ק שורש ל' וסבירא ליה להרא"ש דאף על גב דהקילו משום עגונא להאמין עד אהד ואשה וכו' להתיר אשה להנשא אבל כדי להתיר יבמה לשוק לא האמינו הרי לדידיה הניחו היתר יבמה לשוק על דין תורה שלא להאמין על פי עד אהד ואשה וכו' וכשהתירו להאמין משום עגונא לעד אהד ואשה וכו' לא היה בכלל זה היתר יבמה לשוק ואם פן היא סלק דעתה למימר דאנן ניקום להקל ולהאמין לעד אהד מה שהתורה פסלה ואף על גב דטעמא של זימנין דסניא ליה לא שייך השתא מה בכך פינו דהתורה פסלה לעד אהד ואשה וכו' ומעולם לא אפקוהו רבנן לקידושין דהנה במקום עגון יבמה לשוק לכה אין שורש ועיקר לדברים אלו להרא"ש דסבירא ליה דאין עד אהד נאמן להתיר יבמה לשוק: ואפילו להרי"ף והרמב"ם ואינה רבונותא דסבירא להו דעד אהד ואשה וכו' נאמנים גם ביבמה להתירה לשוק כמו באשה להנשא לבעל וכשהאמינו לעד אהד ואשה משום עגונא האמינו גם ביבמה לשוק והפל חד הוא ואפקו רבנן לקידושין לכל הנה במקום עגונות הן להתיר אשה להנשא לבעל הן להתיר יבמה לשוק ולא חילקו ביניהם וליתא להו סבירא דכתיבנא אליבניה דהרא"ש שהניחו על דין תורה ביבמה אפילו הכי הו סבירא שכתב הרב מהרר"י מינץ במקום שהחמירו מטעם דזימנין סניא ליה יש להקל האינדנא פינו שאין נוהגין אלא לחלוץ ודאי ליתא: דלפי זה תהיה במתה מותרת להעיד לה אף על פי שהיא אחת מחמש נשים דהא דיבמתה אינה מעידה לההוא משום שחוששת שתהיה צרתה אחר כך שימות בעלה ותתייבם לבעלה והאינדנא אין נוהגין ליבם אלא לחלוץ ליתא להאי חששא ואם פן תהיה נאמנת להעיד לה והא לא מסתבר כלל דאני אומר כשחשו רבנן לתקנות עגונות והקילו שאפילו אשה תהיה נאמנת ואפקוהו לקידושין האמינו לכל הנשים חוץ מהנה חמש נשים ולא אפקו לקידושין במקום שמעידו הנה ה' נשים והניחו על דין תורה שאין אשה נאמנת להעיד

לכך אף על גב דהאידידנא אין מייבמין אלא חולצין אפילו הכי אין יבמתה מעידה לה פיון
דהיא אחת מתמש נשים שלא הקילו בה רבנן מעולם שתהא נאמנת להעיד לה לכך נראה
דגם בת יבמה לא תעיד וכן פדי להתיירה לשוק לא תעיד לה כמו שבארנו דהנה בכלל
בת בעלה ועוד אפילו אי שבקינן להו סברא דידהו דבמקום דלא נהיגין ביבום אלא
בחליצה לא שינה למימר זמנין דסניא ליה אפילו הכי חיישינן האידידנא שהרי אף על פי
שבין האשכנזים נוהגין האידידנא הכל לחלוץ ולא ליבם מכל מקום אין כופין על כך אפילו
היכא שיודעין בו שנתן עיניו בממון כמו שפתי הרב בהג"ה ש"ע סימן קס"ה ולא עוד
אלא אפילו שואלין אותו בשעה שפא לחלוץ אם רוצה ליבם או לחלוץ ויש מוסיפין
לומר לו שמתר לישאנה ואין זה בכלל חרם ר"ג מאור הגולה ואם פן לפי זה נדאי
דאפתי יש לחששא זמנין דסניא ליה פיון שאם הוא רוצה לייבמנה אין כופין אותו לחלוץ
ומכל שפן דבת יבמה לא תעיד על מיתת אביה פדי להתייר יבמה לשוק דחוששין שפא
יתרצו שניהם היבם והיבמה ביבום לשם מצוה דמניחים אותו ליבם פדאייתא בהג"ה
סימן קס"ח: הטעם השלישי דאין לסמוך על הגדת הנער אליעזר מה שהגיד בשם הילדה
בת היבם רבי הירץ משום דחזינא תיוהא ביה דלאו קושטא קאמר שהרי העד הראשון
הר"ר אהרן בהר"ר נפתלי העיד שקרוב אחד של רבי הירץ וחסיו של רבי הירץ היו
מדגינים על בית של רבי הירץ שהיה לו בק"ק טשודנאב לירד לנחלה זה אומר הבעל
מת תחלה וזה אומר אשתו מתה תחלה ואי האי עד נער אלעזר קושטא קאמר שאחר
הגזירה ראה הוא ילדה אחת בת רבי הירץ הרי היא בת יורשת ועל מה היו מדגינים
ואפילו אם תמצא לומר שמתה אחר כך והם היו מדגינים על הירושפה אחר שמתה הילדה
היא היא מכל מקום פיון שהיא היתה בחייה אחר מות אביה ואמה הרי היא יורשת
וכשמתה אחר כך הנחלה ממשמשת והולכת למעלה למשפחות בית אביה וזיל קרי ביה
רב הוא ועל מה היו מדגינים אלא נדאי דהנער אלעזר לאו קושטא קאמר: אלא שמכל
מקום אפשר לומר לעולם אימא לך שהנער אלעזר קושטא קאמר שנשארה בת אחת
לרבי הירץ אחר מותו אלא שהב"ד בק"ק אוסטרראה ובעלי דינין לא היו יודעים שנשארה
בת אחת אחר מות אביה ואמה והיו מדגינים על הירושפה אף על פי שלא היו יודעים אם
אין קרוב אחר יותר קרוב מהם על פי תשובת הרא"ש פ"ו סימן ט' וכן פסק הרב
בהג"ה ש"ע מטור ח"מ סימן רפ"ד הן אמת שהדין כך שיכולים בית דין להוריד קרוב
לירושפה אף על פי שאין יודעים אם אין אחר קרוב יותר ממנו אבל מכל מקום קשה
הדבר להאמין מצד תואר הענין שלא יהיו יודעים מאותה בת שנשארה לרבי הירץ פיון
שהיתה בק"ק טשודנאב אחר הגזירה ולפי דברי הנער אלעזר היו שם כמה אנשים
ומסתמא אותן שרצו להחזיק בבית של רבי הירץ גם הנה היו שם תחלה קודם שיירדו
לדין והיא לא נודע להם שנשארה בת לרבי הירץ אחר מותו ומה גם כי האחיות של
אשת רבי הירץ היו שם בגזירה ונשארו בחיים ולא ידעו מאומה מאותה בת אלא נדאי
דהאי עד אלעזר לאו קושטא קאמר אלא שלמדוהו לומר כך: וליכא למימר בהיפך
שהנער אלעזר קושטא קאמר והעד הראשון רבי אהרן לאו קושטא קאמר הא נדאי
ליתא פי הנה זה העד הר"ר אהרן יודע ספר הוא והוא ממולא בשנים גם היה פה איזה
ימים והיה מתנהג כשורה והחזיק לנאמן וכשר מה שאין פן הנער הנה אלעזר שהוא נער
ואינו יודע ספר ולא החזיק לנו כלל כי מיד שפא הנה למחרתו העיד כך ונסע לדרכו

ונדאי דגיש יותר להאמין להאי עד כהר"ר אהרן דכבר כתב מהרא"י בפסקיו סימן רכ"ד על אהד שפא ממרחקים שהיה נקרא רבי טוביה בר אברהם שהעיד על מיתת אהד שהיה אשתו עגונה ממנו י"ב שנים וכתב בסוף אותה תשובה וז"ל ויוכל מר להתיר לכל גבר דיתצבין אה בתנאי זה אם ידוע למר שהועד עדות בלי ראיה פי אינני מכיר את העד אם הוא מן הריקים הפוזזים דלא תיישו במידי לאסהודי שקרא וכל שפן דכהאי גונא דסבורין הם שפונדאילא יבואו לידי הכחשה מחמת ריחוק הדף פי יש לתמוה קצת על אשר שפתבת שישבה עגונה י"ב שנים וזה שמת אינו פי אם ג' שנים נמצא שבתשע שנים לא ידעה מה היה לו וכו' עכ"ל: הרי כתב שיש לדקדק אחר העד דהיה נראה ליה תינהא ביה ובעד הזה הנער אלעזר איכא תינהא טפי ונדאי דהיה ראוי לדקדק אחריו אם היה לפנינו יותר יש להאמין להעד הר"ר אהרן ולכף אין לסמוך על עדות של הנער אלעזר בהר"ר יוסף מה שהעיד בשם הילדה בת רבי הירץ: ועוד קא חזינא תינהא בעד הזה הנער אלעזר שהגיד בעדותו שהילדה בת רבי הירץ מצאה לאביה הרוג שוכב בין שאר הרוגים והגידה בו סימנים הרבה עוד הגיד שהיה ביום שלישי להריגה עוד הגיד שפנייה קברו אותו עוד הגיד שהיתה בת י"ב שנים וכל זה הגיד מעצמו בלי שהיו שואלים אותו על כל פרט ופרט אין זה פי אם כל רוחו הוציא פסיל ששחזוהו שייאמר כל זה מה שיועיל לענן עדות אשה שצריף לומר והפרתיו יפה ושיהא תוף ג' ימים להריגה ושצריף לומר וקברתיו לפי שכבר הגיד בתורת עדות הר"ר אהרן כמבואר למעלה והוא לא הגיד פי אם סתם והיו מפקפקים בזה שלא העידו שהפירו אותו יפה ושלא אמרו וקברנוהו ובשביל פן לא יצאמה היבמה הזאת להיתר וקרובי היבמה חקרו ודרשו ומצאו לנער זה שאמר שהניח רבי הירץ הילדה והיתה קטנה ולמדוהו לומר כפי אשר היה נראה לו באומד דעתו שהיתה כבת י"ב שנים ושהפירה אותו יפה על ידי סימנים ושראתה שקברוהו ובא לפני ב"ד והגיד הפל מעצמו בלי ששאלו אותו על הפרטים אומדנא דמוכח הוא ששחזוהו לומר כף לכף נראה דאין לסמוך על עדות של הנער אלעזר בהר"ר יוסף מק"ק טשודנאב מפל הגה טעמים: טעם ראשון דמוכח פשראתה אביה הרוג היתה קטנה ואינה נאמנת אלא לאלתר: טעם שני דאין בת היבם נאמנת להעיד כדי להתיר יבמה לשוק: וטעם שלישי ורביעי מחמת תינהא דחזינא ביה: הרי בארנו שאין שום צד כדי להתיר היבמה הזאת לשוק על פי העדויות האלו מה שהעיד הר"ר אהרן בהר"ר נפתלי ומה שהעיד הנער אלעזר בהר"ר יוסף מק"ק טשודנאב: אכן נראה צד היתר ליבמה זאת מטעם זה פינן שהעד הר"ר אהרן בן הר"ר נפתלי העיד שקרוב אהד של רבי הירץ היבם וחקמו היו מדיינים על ירושת ביתו של רבי הירץ ונתפשו וחקלו הבית אית לן למימר ונדאי שהב"ד ההוא שהיו מדיינים לפנייהם עמדו על הדבר ונתברר להם על פי אותן עדות או על פי אחרים שזה היבם רבי הירץ מת בנדאי דאי לאו הכי לא היו מורידין קרוב לנחלה דאף על פי שמשאין את האשה על פיה או על פי גוי מסיח לפי תומו מפל מקום אין היורשין יורדין לנחלה עד שיודעים בעדות ברורה שמת פדתנן בפרק האשה שלום דף קי"ז וכמו שפסק הטור ח"מ סימן רפ"ד: ואף על פי שהרמב"ם כתב בהפך הביאו הטור ח"מ התיב סימן רפ"ד וז"ל מי שטבע במים שאין להם סוף וכו' וכן אם באו עדים שראוהו שנפל לגוב אריות וכו' או שנדקר במלחמ' וכו' בכל אלו הדברים וכיוצא אם אבד זכרו אח"כ יורדים לנחלה בעדות

זו אף על פי שאין משיאין את אשתו עכ"ל וכן פתב המרדכי שילהי יבמות היינו דוקא היכי דאבד זכרו שנשתקה זמן רב התם הוא דאמרינו שמורדין לנחלה וכדמבואר בהקדא בדברי הרמב"ם שפתב אם אבד זכרו דוקא אבל לא היכא דעדיין לא אבד זכרו ובגדון דינן פשהיו דנים על ירשת היבם הנה רבי הירץ עדיין לא היה אבד זכרו שהרי מבואר בדבריהם שהיו דנין על הירוששה תוך שנה ראשונה בסופה וזה פשוט הוא שאז באותו זמן עדיין לא אבד זכרו כי אפשר היה שנשבה בין הקדרים והולכיהו למרחקים לארצות התוגר עם שאר שבאים לאלפים ולרבות שהיו לשבי וידוע הוא שבני ישראל רחמנים המה והכל היו מצפים שיפדו את השבויים אותן בני ברית שבארצות התוגר כאשר באמת עשו כן נדיבי עם אלהי אברהם וידוע היה שלא היו יכולים לחזור לארצות האלו תוך שנה ראשונה אף על פי שנפדו שם ואם כן אי לא הנה בריר להו לב"ד שנה רבי הירץ מת בנדאי לא היו מורידים לנחלתו את קרוביו כי היו צריכים לחוש שמה לא מת והוא נשבה והיום או למחר יבא פשיבאו שאר השבויים כי באותו זמן עדיין לא חזר שום אחד מן השבויים אלא נדאי דהוי ברור להב"ד שהוא מפי אותן עדים או מפי אחרים שנה רבי הירץ בנדאי מת לכה הורידו קרוביו לנחלה: וליכא למימר דילמא אותו בית דין לא הנה גמירי ולא היו יודעין הדין שאין מורדין לנחלה אלא עד שיודעים בבירור שמת דהא מסקינן בפרק יש נוחלין דף קנ"ח דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי ולכה נדאי דהנה ברור להו שמת רבי הירץ והורידו קרוביו לנחלה לכה נראה דבמקום עגון יש לסמוך על זה ולהתיר היבמה הזאת שהיתה זקוקה ליבם רבי הירץ בן האז: אבל עדיין צריף עיון פיון שאין מפורש בעדות הר"ר אהרן שהפשרה נעשית על פי ב"ד דילמא הא דאמ' הר"ר אהרן בעדותו שנתפשו שיתלקו לא היה על פי ב"ד שפסקו כה שיתלקו אלא שמעצמם נתפשו וכדמשמע קצת מלשונו שאמר שנעשה פשרה ביניהם ולא אמר שעשו פשרה ביניהם דהנה משמע שעשו הב"ד פשרה ביניהם אלא שנעשה פשרה ואפשר לומר שהב"ד לא באו על הבירור שרבי הירץ מת בנדאי רק שהם הפעלי דינן נתפשו מעצמם שיתלקו וצריף עיון: לכה אין בידי להתי' היבמה הזאת לשוק אף על פי שיש לו צדדים להתי' כמו שבארתי מכל מקום קשה עלי הדבר מאד מטעמים שפתבתי אבל מכל מקום איני אומר קבלו דעתי אלא אינה תלתא בעלי הוראה תופסי ישיבה שיהיה לבבם שלם בדבר ויהיו מורים להתי' לשוק הרי דבריי בטלים פנגדם ותנשא היבמה הזאת שהיתה זקוקה לרבי הירץ בן האז מק"ק טשודנאב לכל גבר דיתצביין: שאלה פ"ט באחד שאבד ממנו על הדרך ארנקי ומעות בתוכו במקום שרוב גוים מצויים שם שהיו נוסעים מן היריד הרבה גוים וגם מקצת יהודים היו נוסעים ומצאו ישראל ונדע אחר כה שמצאו ישראל בא זה ותובעו שיתזיר לו אבידתו ונותן סימן בארנקי וגם נתן סימן במגן המעות שבתוכו ונה טוען שמצאו במקום שרוב גוים מצויים ואינו חייב להחזיר חזר זה וטען שמצאו קודם שנתניאש שהרי היה עומד וצונט ורודף אחר אבידתו וחזר לאחוריו הוא וכמה אנשים עמו שהיו מחפשים על הדרך והיו חוקרים מן כל העוברים אחריהם מהעיר אם לא מצאו הארנקי וכל היום ההוא היה חוקר ודורש אחר אבידתו פידוע לכל אם כן מצאו זה קודם שנתניאש וצריף להחזיר: תשובה נדאי אם מצאו ישראל זה קודם שהרגיש זה שנפל הארנקי ממנו כגון שהיה הולך אחריו בסמוך לו ומיד שנפל ממנו הגביה זה שהלך אחריו את הארנקי ואחר כה בשהרגיש זה שנפל

ממנו הארנקי וצווח על אבידתו כבר הנה ביד המוצא צריה זה להחזירו פינן שהגביה הארנקי קודם שידע זה שנפל ממנו הרי באיסור בא לידו כדמסיק בפרק אלו מצואות דף י"ב דקנימא לו פאביי יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וצריה להחזיר לו אבל אם לא מצאו אלא עד אחר שידע זה שנפל ממנו שהיה ממשמש בכיסו והרגיש שאבד ממנו הארנקי וצווח על אבידתו ורודף אחריה או מצא זה הארנקי אינו חייב להחזיר לו פינן שרוב גוים מצויים שם ודאי נתיאש אף על גב שהוא עומד וצווח אינו אלא כצווח על ביתו שנפל דהכי איתא בהקדא התם דף כ"ד רבא הנה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן אמר ליה מצא פאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה הרי אלו שלו וקלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה ביים הרי מבוא' פל שהוא במקום שרבים מצויים שם כגון שוקא דגלדאי דרוב גוים היו מצויים שם הרי אלו שלו אפילו עומד וצווח אינו אלא כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה ביים: ואף על גב דאיתא דאיתא התם בדרף כ"ד וכן הנה רבי שמעון בן אלעזר אומר המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומן זוטו של ים ומשולוליתו של נהר המוצא בסרטא ובפלטיא גדולה ובכל מקום שהרבים מצויים שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהם כתב הרא"ש ונ"ל האי מתיאשין אסרטיא ופלטיא ורבים מצויים שם קאי אכל אינה אפילו עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל עכ"ל הרי משמע דלא הוי כצווח על ביתו שנפל אלא כאינה כגון זוטו של ים וכו' אבל באסרטיא ופלטיא ובמקום שרוב גוים מצויים שם לא אמרינן דהוי כצווח על ביתו שנפל: וכן משמע נמי מדברי הטור ח"מ סימן רנ"ט דלא אמרינן נעשה כצווח על ביתו שנפל אלא בזוטו של ים וכו' אבל באסרטיא ופלטיא ובמקום שרוב גוים מצויים שם לא אמרינן דנעשה כצווח על ביתו שנפל שהרי לא כתב דנעשה כצווח על ביתו שנפל אלא בסעריף י"ג גבי המציל מן הארי וכו' וזוטו של ים ושולוליתו של נהר וכו'.

אבל לעיל מיניה בסעריף ז' גבי מצא במקום שרוב גוים מצויים שם לא כתב אלא משום דנדאי נתיאשו הבעלים לכה הרי הוא שלו ואם פן משמע דמקום שרוב גוים מצויים שם אי עומד וצווח חייב להחזיר ולא הוי כצווח על ביתו שנפל.

דאי לא תימא הכי הוי ליה לכלול רוב גוים מצויים שם עם המציל מן הארי וכו' וזוטו של ים וכו' אלא ודאי דסבירא נמי דלא אמרינן דנעשה כצווח על ביתו שנפל אלא גבי המציל מן הארי וכו' וזוטו של ים וכו' אבל לא במקום שרוב גוים מצויים שם הא לאו מילתא הוא דנדאי הוא דגם הרא"ש סבירא ליה דאפילו ברוב גוים נמי אמרינן דנעשה כצווח על ביתו שנפל ולא דוקא זוטו של ים וכו' דהרי מיתי בפסקיו הך דרבא דהנה קאזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי וכו' ואמר ליה מצא פאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו וכו' ומסיק דנעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה ביים והא דכתב לעיל מיניה אהיה דהמציל מן הארי וכו' וזוטו של ים וכו' וסרטיא ופלטיא וכו' דהאי מתיאשין קאי דוקא אסרטיא ופלטיא וכו' אבל אינה נעשה כצווח על ביתו שנפל דמשמע מדבריו שמחלק בין זוטו של ים וכו' ובין רוב גוים מצויים דדוקא גבי זוטו של ים וכו' אמרינן דנעשה כצווח על ביתו שנפל אבל לא ברוב גוים זה אינו אלא בסתם דלא ידעינן אם מצא קודם שידע זה שנפל ממנו או אחר כה ושמא מצא קודם שידע זה

שֶׁנֶפֶל מִמֶּנּוּ וּבְאִסּוּר בָּא לִידּוֹ הֵתֵם הוּא דְאִיכָא לְחַלְקָא גַבֵּי זוּטוּ שְׁל יָם וְכוּ' אַף עַל פִּי דְלֹא יָדְעוּ הַבְּעֵלִים עַדִּינָן מְאֻבְיָדָתָם כְּשִׁמְצִיל זֶה כְּגוֹן שְׁלֹא הָיָה שָׁם וְנִמְצָא שְׁמֻצָא זֶה קוֹדֵם שְׂיָדְעוּ הַבְּעֵלִים הָרִי אֵלּוּ שְׁלֹו וְאִף עַל פִּי שְׁאֲחַר כְּפֵּה כְּשִׁנּוּדַע לֹו מְאֻבְיָדָתוֹ הוּא עוֹמֵד וְצוֹנַח אִינוּ כְּצוֹנַח עַל בֵּיתוֹ שֶׁנֶּפֶל וְכוּ' מִשּׁוּם דְּרַחֲמֵנָא שְׂרִיָּא בְּכִי הָאִי גִּנְנָא כְּדִלְיָף מְאֻשֶׁר תֵּאבְד מִמֶּנּוּ וּמְצֻאָתָהּ מִי שְׁאֻבּוּדָה הֵימְנוּ וּמְצוּיָהּ אֶצְל כָּל אָדָם יִצְתָהּ זֹו שְׁאֻבּוּדָה הֵימְנוּ וְאִינְהּ מְצוּיָהּ אֶצְל כָּל אָדָם וּמִיָּתִי לָהּ בְּדַף כ"ב אֶבְל בְּמוֹצָא בְּסֶרְטִי וּפְלִטְיָ וּבְמָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם וְאִית לָהּ סִימָן בְּגוֹנוּיָהּ אִם מְצָאָה זֶה קוֹדֵם שְׂיָדְעוּ הַבְּעֵלִים מְאֻבְיָדָתָם חֲזִיב לְהַחֲזִיר כִּינּוּן שְׁבְאִיסוּר בָּא לִידּוֹ אַף עַל גַּב דְּהוּא מְתִיבָא שְׁאֲחַר כְּפֵּה כְּשִׁנּוּדַע לֹו מְנַפְּלִיתוֹ מִכָּל מָקוֹם חֲזִיב לְהַחֲזִיר כִּינּוּן שְׁמִתְחַלָּה בְּאִיסוּר בָּא לִידּוֹ וְלֹא שְׂרִי אֶלָּא בְּמֻצָא אַחַר שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ דְאָז הוּא מְתִיבָא שְׁל כְּפֵּה מְפָרֵשׁ הָרֵא"ש הָא דְקָאָמַר מְפָנִי שְׁהַבְּעֵלִים מְתִיבָא שִׁין לֹא קָאִי אֶלָּא אֶסְרְטִיָּא וּפְלִטְיָ וְכוּ' אֶבְל אִינְהּ נַעֲשָׂה כְּמִי שְׁצוֹנַח עַל בֵּיתוֹ שֶׁנֶּפֶל וְשְׂרִי אֶפִּילוּ בְּמֻצָא קוֹדֵם שְׂיָדַע שֶׁנֶּפֶל: וְחִלּוּק זֶה בֵּין הַמְצִיל מִהָאֲרִי וְזוּטוּ שְׁל יָם וְכוּ' וּבֵין מָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם בְּמֻצָא קוֹדֵם שְׂיָדְעוּ הַבְּעֵלִים מְנַפְּלִיתוֹ דְּגַבֵּי מְצִיל מְאֲרִי וְזוּטוּ שְׁל יָם אִינוּ חֲזִיב לְהַחֲזִיר וּבְמָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם חֲזִיב לְהַחֲזִיר מְבֹאָר בְּהִדְיָא מְסוּגִיָּא ר"פ אֵלּוּ מְצִיאוֹת אִתְּמַר יְאוּשׁ שְׁלֹא מִדַּעַת אֲבִי אָמַר לֹא הָוִי יְאוּשׁ רְבָא אָמַר הָוִי יְאוּשׁ פִּי ר'ש"י דְּבַר שְׁסֵתְמוּ יְאוּשׁ לְכַשְׂיָדַע שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ וּכְשִׁמְצָאוּ עַדִּינָן לֹא יָדְעוּ הַבְּעֵלִים שֶׁנֶּפֶל מִהֵן עכ"ל וְקָאָמַר בְּגִמְרָא בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוּ סִימָן כְּוִלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי דְלֹא הָוִי יְאוּשׁ וְכוּ' דְכִי אֲתִי לִידְיָהּ בְּאִיסוּרָא אֲתִי לִידְיָהּ בְּזוּטוּ שְׁל יָם וְשְׁלִילִיתוּ שְׁל נְהַר אַף עַל גַּב דְּאִית בֵּיהּ סִימָן רַחֲמֵנָא שְׂרִיָּא וְכוּ' הָרִי מְבֹאָר בְּהִדְיָא דְבִאוּתוֹ עֲנִין דְלֹא הָוִי יְאוּשׁ בְּמָקוֹם שְׂרַבִּים מְצוּיִים דְּהֵינּוּ אִי מְצָאוּ קוֹדֵם שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ הָוִי יְאוּשׁ בְּזוּטוּ שְׁל יָם מִשּׁוּם דְּרַחֲמֵנָא שְׂרִיָּא וְכוּ' וְכֵן מְבֹאָר נְמִי מִהָא דְמִיָּתִי הֵתֵם דָּף כ"ב מִנִּין לְאַבְיָדָה שְׁשֻׁטְפָה נְהַר שְׁהִיא מְוַתְרַת דְּכִתִּיב כֵּן תַּעֲשֶׂה לְחַמּוֹרוֹ וְגו' וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אַבְיָדָת אַחִיָּה אֲשֶׁר תֵּאבְד מִמֶּנּוּ וּמְצֻאָתָהּ מִי שְׁאֻבּוּדָה הֵימְנוּ וּמְצוּיָהּ אֶצְל כָּל אָדָם יִצְאָתָהּ זֹו שְׁאֻבּוּדָה הִיא מִמֶּנּוּ וְאִינְהּ מְצוּיָּהּ אֶצְל כָּל אָדָם וְאִיסוּרָא דְוִמְיָא דְהִיתְרָא מַה הִיתְרָא בֵּין דְּאִית בֵּיהּ סִימָן וּבֵין דְּלִית בֵּיהּ סִימָן שְׂרִיָּא אַף אִיסוּרָא בֵּין דְּאִית בֵּיהּ סִימָן וּבֵין דְּלִית בֵּיהּ סִימָן אִיסוּרָא וּפְרִשׁ ר'ש"י וְכִי הִיכָא דִּישׁ סִימָן אִיסוּרָא פִּי אִין סִימָן נְמִי אִיסוּרָא הִיכָא דְאִיכָא לְמִימַר דְלֹא יָדַע דְנִפְלָה קוֹדֵם שְׁבָא לִיד זֶה ע"כ הָרִי מְבֹאָר דְאִתְקִישׁ אִיסוּרָא לְהִיתְרָא וְאִיסוּרָא הֵינּוּ בְּמְצוּיָהּ אֶצְל כָּל אָדָם כְּגוֹן בְּמָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם מִיָּרִי בְּמֻצָא קוֹדֵם שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ דְבְּאִיסוּר בָּא לִידּוֹ הוּא הַדִּין נְמִי הִיתְרָא הֵינּוּ זוּטוּ שְׁל יָם וְכוּ' מִיָּרִי נְמִי בְּמֻצָא קוֹדֵם שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ וְאֶפִּילוּ הִכִּי שְׂרִי מִשּׁוּם דְּרַחֲמֵנָא שְׂרִיָּא: הָרִי מְבֹאָר חִלּוּק בֵּין מָקוֹם שְׂרוּב מְצוּיִים שָׁם וּבֵין זוּטוּ שְׁל יָם דְּבְּמָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם אִם מְצָאוּ קוֹדֵם שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ אִסוּר וְחֲזִיב לְהַחֲזִיר וּבְזוּטוּ שְׁל יָם שְׂרִי אֶפִּילוּ בְּמֻצָא קוֹדֵם שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ אֶבְל אִם מְצָאָה אַחַר שְׂיָדַע זֶה שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ וְהוּא בְּמָקוֹם שְׂרוּב גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם אַף עַל פִּי שְׁהוּא דְבַר שֵׁישׁ בּוּ סִימָן וְהוּא עוֹמֵד וְצוֹנַח הָרִי הוּא שְׁל מוֹצָאוּ דְנַעֲשֶׂה כְּצוֹנַח עַל בֵּיתוֹ שֶׁנֶּפֶל כְּרַב נַחֲמָן בְּשׁוּקָא דְגִלְדָּאִי: וּלְפִי זֶה שְׁפִיר כְּתַב הָרֵא"ש דְּהָא דְקָאָמַר מְפָנִי שְׁהַבְּעֵלִים מְתִיבָא שִׁין מִהֵן קָאִי דְוִקָא אֶסְרְטִיָּא וּפְלִטְיָ דְלֹא שְׂרִי אֶלָּא בְּמֻצָא אַחַר שְׂיָדְעוּ הַבְּעֵלִים שֶׁנֶּפֶל מִהֵן דְאָז מְתִיבָא שְׁו אֶבְל אִי מְצָאוּ קוֹדֵם שְׂיָדְעוּ הַבְּעֵלִים שֶׁנֶּפֶל מִהֵן לֹא הָוִי שְׂרִי אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם שְׂרוּבֵן גוֹיִם מְצוּיִים שָׁם מִשּׁוּם דְּבְּאִיסוּר

בא לידם אבל אינה מצויל מן הארי זוטו של ים וכו' הנה פצונם על ביתו שנפל ואפילו מצאו קודם שיידע זה שנפל ממנו שרי משום דרחמנא שריא ולכך הטור ח"מ נמי לא פתב דנעשה פצונם על ביתו שנפל אלא דוקא במצויל מן הארי וכו' ובזוטו של ים והתם שרי אפילו במצא קודם שיידע זה שנפל ממנו אבל במצא במקום שרוב גוים מצויים לא שרי אלא היכא שמצא אחר שיידע זה שנפל ממנו אבל לא בקודם לכן דאזיל בשיטת אביו הרא"ש ו"ל: אבל מפל מקום לכולי עלמא אי מצאו אחר שיידע שנפל ממנו והוא במקום שרוב גוים מצויים שרי אפילו בגישבו סימן משום דנדאי מתיאש ואפילו עומד וצונם אינו אלא פצונם על ביתו שנפל פרב נחמן בשוקי דגלדאי: אבל מפל מקום נראה אם זה שמצא הארנקי אינו עני צריף להחזיר לזה הארנקי עם המעות משום לפנים משורת הדין וכייפינו אלפנים משורת הדין דהכי פתב המרדכי אהא דאמר בפירק אלו מציאות רב יהודה הנה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דייסא אמר ליה מצא פאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן ביה סימן מהו א"ל חייב להחזיר ומסיק לפנים משורת הדין וכו' פתב המרדכי וז"ל ואשכחנא נמי פרק הגוזל בתרא חייב בבא לצאת ידי שמי' וכיון דחזינו דהווי פייפי להו להני פדאית' סוף פרק האומניו.

גם אנו כייפינו למיעבד לפנים משורת הדין אם היכולת בידו לעשות וכו' וכן פסק ראב"ן ואבי העזרי דכייפינו להו לעשות לפנים משורת הדין ותו התם במרדכי אהא דרבא הנה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי וכו' אמר ליה מצא פאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו ומסיק נעשה פצונם על ביתו שנפל פתב המרדכי וז"ל נראה לראבי' הא דלא כייפינו התם לעשות לפנים משורת הדין אפשר שהמוצא הנה עני ובעל אבידה הנה עשיר עכ"ל הרי מבואר דכייפינו על לפנים משורת הדין: ואף על גב דהרא"ש פתב הך דרב יהודה הנה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל וכו' ומייתי הא דאמר רב יוסף והודעת להם זה בית חיייהם את הדרף זו גמילות חסדים וכו' אשר יעשו זו לפנים משורת הדין וכו' וכתב וז"ל לאו דכייפי ליה דאין כופין לעשות לפנים משורת הדין עכ"ל נראה לי פתב פן אלא דאין כופין בשוטון אבל בהורדות נכסים מודה דכייפינו כיון דנקט לשון חייב להחזיר וכיון דמצונו נמי בסוף פרק דהאומניו ברבא בר רב חנן דתברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא וכו' דא"ל רב הב להו גלימיהו א"ל דינא הכי א"ל אין למען תלף בדרף טובים וכו' הרי קאמר ליה דדינא הכי משמע דלפנים משורת הדין הוי נמי דין וכיון דקרי ליה דין ודאי דכייפינו עליה אלא דאין כופין בשוטון אבל בהורדות נכסים כייפינו או אפשר דאפילו בהורדות נכסים לא כייפינו אבל בשמטא כייפינו כדאשכחן בחילוק בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן דקאמר בפירק שבועת הדיינין דף מ"א ולמר בי רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפכינן מאי איכא בין דאורייתא לרבנן איכא בנייהו מיחת לנכסים בדאורייתא נחתינו לנכסים בדרבנן לא נחתינו לנכסים וכו' ופריף ולרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ואמרי בדרבנן לא נחתינו לנכסים מאי עבדינו משמתינו ליה וכו' הביאו הטור ח"מ סימן פ"ז הרי מצונו דלא כייפינו בהורדות נכסים אבל כייפינו בשמטא ושפיר אית לן למימר דלא פליג הרא"ש אבל הנה פוסקים דמייתי המרדכי ראב"ן ואבי העזרי וראב"ה דכייפינו אלפנים משורת הדין והא דכתב דלא כייפינו היינו דלא כייפינו בשוטון ובהורדות נכסים אבל כייפינו בשמטא וכן פסק מ"ו בב"ח בטור

ח"מ סימן י"ב כּוּפִין עַל לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין: וּכְדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה בֵּית מִדְרָשִׁי בְּטֵל בְּלֵא חִידוּשׁ אֲמִינָא דְאִית לְהוֹכִיחַ מֵהוּא סוּגְיָא דְיֵישׁ לְכוּף לְהַחְזִיר אֲבִיזְדָּה מְשׁוּם לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין דְּהָכִי אֵימָא הֵתָם דְּף כ"ד רב יְהוּדָה הֵנָּה שְׁקִיל וְאֶזְיֵל בְּתַרְיָה דְּמַר שְׁמוּאֵל בְּשׁוּקָא דְּבֵי דִינְסָא אָמַר לִיה מְצָא פֶּאן אַרְנַקִּי מֵהוּ אָמַר לִיה הָרִי אֵלּוּ שְׁלוּ בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן בָּהּ סִימָן מֵהוּ א"ל חֲזִיב לְהַחְזִיר תְּרַתֵּי א"ל לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין כִּי הָא דְאַבּוּה דְּשְׁמוּאֵל וְכו' וְאַדְרַנְהוּ לְמַרְיָהוּ לְבַתֵּר תְּרִיסַר יָרְחֵי שְׁתָּא לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין: וְאִכָּא לְמִדְק פִּינּוּ דְאַהָא דְאַמַר לִיה חֲזִיב לְהַחְזִיר קְשִׁיָּא לִיה תְּרַתֵּי דְסוּתַר אֵת דְּבַרְיוּ הֶרְאֵשׁוּנִים שְׁאַמַר הָרִי הוּא שְׁלוּ אִם כֵּן מִתְחַלָּה מֵאִי קְסַבְר דְּקַמְבַּעֵיָּא לִיה בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן סִימָן מֵהוּ אֲמַאי לֹא קֶפְשִׁיט לִיה לְעַצְמוּ דְּנֻדָּי אֵינּוּ חֲזִיב לְהַחְזִיר דְּאִי לֹא הָכִי אֵלָּא חֲזִיב לְהַחְזִיר הֵנָּה סְתִירָה לְמַה שְׁאַמַר לִיה הָרִי הוּא שְׁלוּ כְּדַפְרִיָּה לִיה בְּאַמַּת אַחַר כֶּף תְּרַתֵּי וְאִם כֵּן הָא דְקַמְבַּעֵיָּא לִי בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן סִי' מֵהוּ דְקֶאֱרִי לִי מֵאִי קֶאֱרִי לִי אֲמַאי לֹא הֵנָּה פְּשִׁיטָא לִיה דְּאֵינּוּ חֲזִיב לְהַחְזִיר פִּינּוּ שְׁפַבְּר אָמַר לִיה מַר שְׁמוּאֵל הָרִי הוּא שְׁלוּ: אֵלָּא נִרְאָה לְיִישֵׁב דְּהָכִי פִּירֵשׁ סוּגְיָא זֹו תְּחַלָּה קָא מִיבַּעֵיָּא לִיה מְצָא פֶּאן אַרְנַקִּי מֵהוּ אִם חֲזִיב לְהַכְרִיז אוּ לֹא אָמַר לִיה הָרִי אֵלּוּ שְׁלוּ מְפִנֵי שְׂרוּב גּוּיִם מְצוּיִים שֵׁם חֲזַר וְקָא מִיבַּעֵיָּא לִיה בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן בָּהּ סִימָן מֵהוּ אִם צְרִיָּה לְהַחְזִיר לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אוּ לֹא דְאַפְשֵׁר דְאַפִּילוּ לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֵינּוּ צְרִיָּה לְהַחְזִיר מְשׁוּם דְּגַם לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין יֵישׁ חִילּוּק כְּמוֹ שְׁמַחְלָקִין הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם בַּד"ה לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין וְכו' וְהֵינּוּ דְאֵין צְרִיָּה לְעַשׂוֹת לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֵלָּא הֵיכָא שְׁאַחַרִּים חֲזִיבִים מִן הַדִּין וְהוּא פְּטוּר מִן הַדִּין אֲזוּ צְרִיָּה לְעַשׂוֹת לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֵלָּא הֵיכָא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי דְהֵנָּה זְקַן וְאֵינּוּ לְפִי כְּבוֹדוֹ וּפְגַע בְּהֵהוּא דְהֵנָּה דְרִי פֶתְקָא דְאוּפִי דְמִיָּתִי בְּאֵלּוּ מְצִיא'וּ ד' ל' אֲבָל הֵיכָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא פְּטוּרִים אֵינּוּ צְרִיָּה לְעַשׂוֹת אֲפִילוּ לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֵלָּא שְׁמַכְל מְקוּם מְסָקִי הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם הֵיכָא דְלִית לִיה פְּסִידָא צְרִיָּה לְעַשׂוֹת לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֲפִילוּ בְּמְקוּם שְׁכּוֹלֵי עֲלָמָא פְּטוּרִים יְעוּיִין שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת דְּהָכִי פְתַבּוּ לְפִי הַמְּסַקְנָא וְלִרְב יְהוּדָה הֵנָּה קָא מִיבַּעֵיָּא לִיה הָא מִילְתָּא פִּינּוּ דְכּוֹלֵי עֲלָמָא פְּטוּרִים אֵינּוּ צְרִיָּה לְהַחְזִיר לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אוּ שְׁמָא פִּינּוּ דְלִית לִיה פְּסִידָא צְרִיָּה לְהַחְזִי' לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין אֲפִי עַל פִּי דְכּוֹלֵי עֲלָמָא פְּטוּרִים אָמַר לִיה חֲזִיב לְהַחְזִי' וְכִינּוּ שְׁשַׁמַּע רַב יְהוּדָה מִמַּר שְׁמוּאֵל דְאַמַר חֲזִיב לְהַחְזִי' מִשְׁמַע לִיה מְדַאמ' לְשׁוֹן חֲזִיב דְלֹא לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין קָאמַר לֹא הֵנָּה לִיה לְמִימַר לְשׁוֹן חֲזִיב אֵלָּא הֵנָּה לִיה לְמִימ' יַחְזִיר וּמְדַאמ' לְשׁוֹן חֲזִיב לְהַחְזִיר מִשְׁמַע שְׁמֵן הַדִּין חֲזִיב לְהַחְזִי' לְכֶף פְּרִיָּה לִיה תְּרַתֵּי הָא דְבַרְיָה סוּתְרִים זֶה אֵת זֶה דְמִתְחַלָּה קָאמַרְתָּ הָרִי הוּא שְׁלוּ וְעַכְשָׁיו אָמַרְתָּ חֲזִיב לְהַחְזִי' אָמַר לִיה לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין פְּלוּמ' הָא דְאַמִּינָא לָךְ חֲזִיב לְהַחְזִיר הֵינּוּ לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין חֲזִיב לְהַחְזִיר דְּגַם בְּלַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין שְׁיָיָה לְמִינְקַט לְשׁוֹן חֲזִיב וְהֵינּוּ דְכִיפִינּוּ עַל לַפְּנִים מְשׁוּר' הַדִּין: וְכִינּוּ דְהָכִי הוּא דְנִקַּט לְשׁוֹן חֲזִיב לְהַחְזִיר לְהוֹרוֹת דְכִיפִינּוּ עַל לַפְּנִים מְשׁוּר' הַדִּין עַל פְּרַחְסָה צְרִיכִין אָנּוּ לְמִימַר דְלֹא לְכָל אָדָם כִּיפִינּוּ אֵלָּא יֵישׁ שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ עַל לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין וְיֵישׁ שְׁאֵינּוּ כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל לַפְּנִים מְשׁוּרֵת הַדִּין דְנִקַּט לְשׁוֹן חֲזִיב לְהַחְזִיר לְהוֹרוֹת דְכִיפִינּוּ עַל לַפְּנִים מְשׁוּר' הַדִּין וְכּוֹפִין אוֹתוֹ עַל פְּרַחְסָה דְלִיה אֵלָּא עַל פְּרַחְסָה דְלִיה אָמַר תְּחַלָּה הָרִי הוּא שְׁלוּ לְהוֹרוֹת שְׁאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחְזִיר וְהָא כִּיצַד תְּחַלָּה אָמַר הָרִי הוּא שְׁלוּ לְהוֹרוֹת שְׁאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחְזִיר וְאִם"כ אָמַר חֲזִיב לְהַחְזִיר שְׁכּוֹפִין אֵלָּא כְּשֵׁהוּא עֲנִי הָרִי הוּא שְׁלוּ

ואפילו לפני משורת הדין אינו חייב להחזיר אבן כל שהיא אינו עני חייב להחזיר וכופין אותו להחזיר ולהחזיר נקט לשון חיוב חייב להחזיר להורות שפופין אותו להחזיר לפני משורת הדין: ויש לי לדעתך מדברי המרדכי כל שהמוצא אינו עני אף על גב דלאו עשיר הוא צריך להחזיר וכופין אותו על לפני משורת הדין שכתב וז"ל גם אנו פניפנין ליה למיעבד לפני משורת הדין אם היכולת בידו לעשות וכו' הרי לא נקט אם הוא עשיר אלא אם היכולת בידו והיגו כל שאינו עני מיקרי יכולת בידו וכופין אותו על לפני משורת הדין וגם יש לדעתך מדברי המרדכי אף על פי שבעל אבידה הוא עשיר מפל מקום פנין שהמוצא אינו עני כופין אותו על לפני משורת הדין שכתב וז"ל נראה לראב"ה הא דלא פניפנין התם לפני משורת הדין אפטר שהמוצא היה עני ובעל אבידה הוה עשיר משמע אבן אי לא שהמוצא הוא עני אף על פי שבעל אבידה עשיר פניפנין ליה על לפני משורת הדין וכן נמי אם אין בעל אבידה עשיר אע"פ שהמוצא הוא עני פניפנין לי על לפני משורת הדין דדוק בדאיפא תרתי למעליית' שהמוצא הוא עני ובעל אבידה הוא עשיר התם הוא דלאפניפנין לי על לפני מש"ה אבן בשאין המוצא הוא עני אע"פ שבעל אבידה הוא עשיר או שהמוצא הוא עני אלא שגם בעל אבידה לאו עשיר הוא פניפנין ליה על לפני משורת הדין: שאלה צ' ברה לקחתי וברך לו אשיב על כל דבר מקשיב פענן וכהלכה שואל ומשיב האלוף התורני כמהר"ר יצחק יצ"ו: על דבר אשת הפהן שזינת' פשהית' פנוי' ונשאת לכהן וילדה תוף ה' חדשים ואמרה בפני נשים ובפני השמש ששאל אותה על פי פקודתה שזינתה עם בעל אחותה הנה פתבתי פבר הנראה לע"ד שהיא אסורה לבעלה הפהן והבאתי ראיות לזה והכל הוא בידה אלא שאמרי כן להפצרת קרובי האשה שאמרו אולי יוכלו למצוא רבנן דקשישא וגמירי ובקאי טפי מינן וימצאו היתר לאשה הזאת שתשאר תחת בעלה וכח דהיתרא עדיף הפצירו בי ונתפצרתי וכתבתי לה שאין אני אומר קבלו דעתי אלא אם ימצאו גדולי בעלי הוראה שיהיו מתירים לאשה הזאת שתשאר תחת בעלה לא אהיה קורא תגר עליהם רק פי אף על פי כן אני עומד על עמדי ואין אני מבטל דעתי להסכים עמהם ואפילו דלמטיי לי כשיבא מפשורא לא בעינא ויהי להם אשר להם אבן מפל מקום כל זמן שלא ימצאו היתר מגדולי בעלי הוראה מפורסמים לא ידור הפהן עם האשה הזאת וכבר פתבתי מילתא בטעמא: והנה עתה הודעתני כי הפהן הוא דר עמה בבי' אחד ואוכלין יחד ואין משגיחין בכל האזהרות וגם ראיתי ביד קרובי האשה פתוב מבי דינא שחזרה מדבריה הראשונים והגידה אחר כך בבית דין שכל מה שהגידה בראשונה שזינתה עם בעל אחותה הוא שקר אלא עם אחר זינתה ואיימו הב"ד עליה שתגיד עם מי שזינתה ולא רצתה להגיד רק אמרה שלא זנתה עם בעל אחותה אלא עם אחר ולפי דבריה למדוה לומר כך וקרוב הדבר להאמין כי כן הוא שלמדוה כך לומר הנה אומר אני שצוללו במים אדירים והעלו בידם חרס כי לא הועילו מידי בהא ונהרי מפל מקום הוא אסורה לבעלה מתרי טעמי חדא פנין שכבר אמרה שנבעלה לפסול לה תו לא מהימנת אח"כ לומר לכשר נבעלתי אפילו אי הוית אמרת אח"כ בפירוש לכשר נבעלתי לא מהימנת דכבר שוית אנפשה חתיכה דאיסורא לכהן: וליכא למימר פנין שמה שאמרה תחלה לא היה בב"ד יכולה לחזור בה ולומר אח"כ לכשר נבעלתי הא ליתא דסתמא תנן בסוף פ"ק דכתובות ראוה מדברת עם אחד אמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א

אומרים נאמנת וכו' משמע מפשטא דלישנא שלאותן שראויה מדברת להם אמרה איש פלוני וכהן הוא ומבית דין לא קמירי דלישנא אמרה לה משמע ספור דברים בעלמא וכן מצאתי נמי בתשובת מהרי"ו סימן ט' דדייק לישנא דרמב"ם שכתב וז"ל בא אחד ואמר אמרו לי בית דין או אנשים פשתלה למקום פלוני אמר שמת חכי וכו' מדנקט לישנא אמרו לי ב"ד או אנשים אלמא דאותן אנשים לא העידו אלא בספור דברים בעלמא מדנקט אמרו לי עכ"ל וכן בסוף נדרים באמירת טמאה אני לה וכו' אמר רבא ומודה רב ששת שאם נתארמלה שאינה אוכלת בתרומה וכו' ופסקו הפוסקים דהוא הדין שאסורה לינשא לכהן אחר מות בעלה הראשון וכן פסק הטור א"ה סימן ו' והיינו משום דשויתתה אנפשה חתיכה דאיסורא וכתב הרב המגיד הביאו התם ב"י שאפילו אם נותנת אמתלא לאח' מיתת בעלה שלא אמרה מתחלה כף אלא כדי שיגרשנה בעלה והיתה קטטה ביניהם אפילו הכי לא מהימנא וכו' והתם לא מיירי שאמרה מידי בב"ד אלא לבעלה אמרה כף כדמשמע מלשון טמאה אני לה וכו' אפילו הכי אין יכולה לחזור בה כיון דשויתת אנפשה חתיכה דאיסורא הוא הדין נמי באשה הזאת כיון שפבר אמרה שנבעלה לפסול לה תו לא מהימנת לומר ששקר אמרה אעפ"י שמה שאמרה שנבעלה לפסול לה לא אמרה בב"ד לית לן בה: ועוד אפילו אם לא אמרה תחלה שנבעלה לפסול לה כיון דהשתא אינה אומרת בהדיא שנבעלה לכשר לה אלא אומרת שלא נבעלה לבעל אחותה ונבעלה לאחר הרי היא כאלו אינה בדוקה כלל כיון שלא רצתה להגיד ודינה כאלמת שכתב הטור א"ה סימן ו' שאפילו אם ניסת תצא וכן פסק בש"ע: אלא שדברי מהררש"ל בתשובה סימן י"ז משמע באינה בדוקה אם ניסת לא תצא מפל מקום נראה אפילו לפי דבריו היינו דוקא באינה בדוקה כלל כגון שהיא אלמת או שפבר מתה אם השתוקי דמיירי התם מיניה אבל באינה רוצה להגיד גרע טפי כמו בנדון דידן שאינה רוצה להגיד ודאי דגם מהררש"ל מודה שתצא כיון דהאינדא רוב פסולים אצלה דרוב גוים ניהו לכף נראה פשוט שצריך הפהן לגרשה כאשר כתבתי בראשונה וכל זמן שלא מגרשה אסור לו לדור עמה בבית אחד ככן תזהיר אותו שישמע לקול המורים ויחוס על יחוס פהונה וכבוד משפחתו ואם ימאן ויסרב לא ינהגו בקדושת פהן כלל.

הן לקרוא לו לספר תורה ראשון. או לפדות ממנו בכור וכל דבר שבקדושה ימנעו ממנו אם ח"ו ימאן ויסרב.

דברי אמת ושלום. ומה שנראה לע"ד כתבתי: שאלה צ"א מאל רוכב ערבות רבוא רבבות ברכות וטובות להאלוף בתורה נפש משיבת חתני ואהובי וידידי ר"ב חטיבות נ"י פ"ה כמהר"ר דוד יצ"ו: על אשר שאלתני ששמעת ממני שהבורית העשוי מחלב המתבשל במי אפר שנותן טעם לפגם אפילו בפני עצמו ומכל שכן כשהוא מתערב בתוך התבשיל האם יש לסמוך על זה להורות כף הלכה למעשה או לא ויצא לה הספק הזה ממה שמצאת בחבור טורי זהב שעל הש"ע מטור י"ד שכתב שם בסימן צ"ה בסעף ד' וז"ל יראה לי שאם נתנו אפר במי חמין שביורה קודם שהניחו הקדרו' בתוכה אף על פי שהשומן דבוק בהן מותר דעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם עכ"ל הש"ע וכתב הרב בטורי זהב שם וז"ל ולפי זה אין איסור אם נפל בורית שקורין זיי"ף העשוי מחלב לתוך התבשיל שהרי בורית יש בו אפר כשעושין אותו מחלב וצ"ע הוראה זו דלעיל סימן פ"ז כתב רמ"א דהפלי שעושין בו מים לחפיפת הראש וכו' ורגילות הוא לערב שם בשור

וחלב עכ"ל וכינן דנותן טעם לפגם אין שם האיסור בשר וחלב לגמרי: ועוד מצאתי בדברי רש"ל פרק פל הפשר סימן צ"ד ונ"ל ומצאתי בשם מהרי"ל פעם אחת בא תינוק ואמר שנפל חתיכה של בורית העשוי מחלב לקדירה ואמר שאין להאמין לתינוק עכ"ל משמע דבנדאי נפל איסור הבורית והבורית עשויה מאפר עם חלב ונותן טעם לפגם הוא וצ"ע למעשה עכ"ל ט"ז: בכן אודיעה פי כן הוריתי הלכה למעשה וכהאי מילתא לימרו משמי פי עמדותי על אמינות הדבר היא עושים הבורית ויתבאר למטה רק תחלה אבאר מה שנראה לי פדי לנישב הוראות מהרי"ל ולאפוקי מט"ז שכתב שצריך עיון והיגיון הא דכתב הרב בסימן פ"ז בהג"ה דאין לשמש בכלי שעושים בו מים לחפיפת הראש משום דעושים מאפר שעל גבי פירה ורגילות הוא להתערב שם בשר וחלב וכו' היינו לכתחלה משום דאף על פי דאפר פוגם מקל מקום אסור הוא לכתחלה דכל מילי שהווא פוגם אסור לכתחלה ובסימן צ"ה שכתב אם נתנו אפר לתוך היור' דשרי היינו בדיעבד אם הודחו שם פלים: והא דאנו נוהגין האידנא היתר לכתחלה לעשות חמין ממי אפר פדי להדיח פלי אכילה היינו דוקא אפר שפא מותר שמסיקין בו בית החורף ואין מבשלין בתוכו או מתנור שאופין בו לחם וכיוצא בזה פגון מבית המרחץ מקום שאין מבשלין שם אותו אפר אין בה חשש תערובת בשר וחלב ושרי לכתחלה ליתנם לתוך החמין פדי להדיח קערות וכלי אכילה אבל אפר פירה שמבשלין עליה ורגילות להתערב שם בשר וחלב לא שרי אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ובסימן פ"ז מייירי באפר פירה לכו אסור לכתחלה אבל מקום בדיעבד שרי: ואף על גב דבמהרי"ל גופא בריש הלכות איסור והיתר ששם מקור דין זה משמע שאפילו בדיעבד יש להחמיר באפר פירה שכתב ונ"ל אמר מהרי"ל סג"ל מ"א דחפיפת הראש שעושים מאפר פירה שבשלו שם מאכלי בשר וחלב אין לעשותם בשום פלי כשר פי לפעמים קדירות חלב וכן קדירות בשר נשפכים או זבין אל תוך האפר נמצא דיש בהן איסור בשר וחלב ופעם אחת חמין השמש בבית הרב הג"ל מ"א דחפיפא באותו מרחשת ברזל לבן שהיה רגיל הרב לקרר בו יינו בימות החמה ויחר אפו במאד והצריך להגעיל הפלי וכן קדירה נחוששת גדולה היתה מיוחדת לקהל לבשל בה לנשואין ושמש העיר יחדה למ"א דחפיפא בבית המרחץ והצריכה הרב הגעלה כשפאו להשתמש בה לנשואין עכ"ל: הרי מבואר שצריך להגעיל הפלים משמע דאפילו בדיעבד החמיר הא לאו ראיה הוא משום דאפש' לומר דהא דהחמי' אפילו בדיעבד משום דמשמע מענינו דהשמש לא היה חש לגזירת הרב שגזר שלא לעשות מ"א דחפיפת ראש בכלי כשר ועשה פן ועבר על גזירת הרב לכן החמיר דכ"י האי גונא לא מיקרי דיעבד כיון שעבר על דברי הרב במזיד אבל אם נעשה משום אדם בשוגג נדאי דשרי בדיעבד: ואפשר נמי לומר שלא היה מחמי' הרב אלא משום דהיה פלי מתכות והיה אפש' בהגעלה אבל אי לא היה אפשר בהגעלה פגון פלי חרס אפש' דלא היה מחמי' דחומרא יתירא הוא אלא דטפי מסתברא למימ' שהחמי' כל כף מפני שהשמש לא חש לגזירתו: והא דקשיא ליה לט"ז ממה שכתב בים של שלמה בשם מהרי"ל בתינוק שאמר שנפל חתיכה בורית לקדירה.

ואמר שאין להאמין לתינוק משמע אלו בנדאי שנפל שם בורית היה אסור הא נמי לאו קושיא היא משום דאפש' לומר דגם מהרי"ל סבירא ליה דבורית פוגם את התבשיל והא דלא התי' אלא משום דתינוק אינו נאמן ולא התיר משום דנותן טעם לפגם הוא היינו

משום דבא לומ' דאין פאן הוראה פלל דאי הנה אמר הטעם משום דנותן טעם לפגם הוא מפל מקום הוי מיקרי דבר שהורה בה חכם פיון דתליא בסברא אם הוא פוגם או לא נהרי הוא בכלל ולא בא בפני בשר פיגול שלא אכל מבהמ' שהורה שהור' בה חכם וכו' דמייטי בפרק אלו טרפות דף מ"ד לכה אמר דתינוק אינו נאמן דאין פאן הוראת חכם פלל: ועוד יש ליישב קצת דמשום הכי אמר הטעם שאין תינוק נאמן כדי דלא ליחשבוהו לטועה בדין שאלו הנה אומ' הטעם משום דבורית נ"ט לפגם הוא השומע יספור פיון דהוצרה למצוא טעם משום שבורית נותן טעם לפגם הוא משמע דסבירא ליה שתינוק מהימן ויחשבוהו לטועה בדין שהרי הדין שהתינוק אינו נאמן אבל איפכא שאמר הטעם מפני שאין התינוק נאמן אף על פי שהשומע יספור פיון שהוצרה למצוא טעם שאין התינוק נאמן משמע דסבירא ליה שהבורית נותן טעם לשבח הוא לא איכפת לן בזה דעל ידי פן לא יהא נחשב לטועה פיון דבטעימ' תליא מילתא לכה אמר הטעם שאין התינוק נאמן ודינא קאמר: והא לא קשיא דהוי ליה למימר תרי טעמא חדא פיון שהוא תינוק ועוד משום שהוא נותן טעם לפגם דכיון דדינא הוא שאין התינוק נאמן לא נחית למימר הטעם דנותן טעם לפגם הוא הרי נתבאר דלא קשה מידי מהוראות מהרי"ל בורית שאמר התינוק שגפול לקדירה וכו': ועתה אבאר לה מה שנודע לי על פי בירור מעשיות הבורית פי הנה הלשון טורי זהב מוכיח שהיה סבור שהבורית נעשית מחלב ויש בחלב תערובת אפר ולכה היא פגומה ואינו פן שאין תערובת אפר פלל בחלב שעושין ממנו הבורית אלא כה הוא דרף עשיית הבורית מערבין אפר וסיד ושופכין עליהם מים צוננים ומסננין אחר כה המים מן האפר והסיד ונעשים המים כל כה חדים וחזקים עד שאם טפה מהם נופלת על בשר האדם שורפים המים בבשר אדם ונעשה פויה וחבורה ואחר כה מבשלים החלב באותן מים שסנינו מן העפר וסיד ומערבין מלח לתוכו הרבה ונוטלין לארבע ליטרות חלב מדה אחת מלח המשקל הוא משקל מדינות מעררי"ן כמו כן המדה מדת מדינת מעררי"ן והמים שמן האפר והסיד שהם חזקים עם המלח שנותנים לתוכו פועלים עד שמתבטל כח החלב לגמרי בבישולם וכל זמן שעדיין מרגישים טעם חלב אין הבורית פתיקונה וכשמתבטל טעם החלב לגמרי אז הבורית פתיקונה ורגילין אנפנים גוים לטעום הבורית ואנפנים היהודים אשר המה פה אינם טועמים אבל יש להם בחינה אחרת אף על פי שמן הדין נראה שמותר להם לטעום אם אינם בולעים אלא פולטים כמו שפתיבתי בתשובה סימן מ"ז מפל מקום נוהגין שאין טועמין פללא דמילתא פולם מעידין שטעם הבורית פגומה לגמרי ואין מפקפקים בזה וכל כה היא פגומה עד שגפסלה מלאכול לכלבים רק שלפעמים פשהכלב רעב הרבה מריח בה בבורית ומניחה וחוזר ומריח בה ומניח עד שלבסוף לרוב רעבתנותו טועם ממנה קצת אף על פי שהיא פגומה לגמרי פדכתיב נפש רעבה פל מר מתוק ושונרא ועכבר אין אוכלין מן הבורית מפני שהיא פגומה הרבה פלל הדברים אפר שנתנו בתוף המים שמדיחים בו קערות וכלי אכילה פוגמין לדעת ב"י שפתיב בש"ע בי"ד סימן צ"ה וז"ל יראה לי שאם נתנו אפר במי חמין וכו' אף על פי שהשומן דבוק בהן מותר וכו' עכ"ל ואיהו הוי בקי טפי מינו וחזא דברי מהרי"ל שהחמיר והצריף להגעיל הפלי שהיה מחממים מיא לחפפת הראש מפני שהיה בהם אפר פירה וכו' ואפילו הכי פתיב הוא דמותר בדיעבד והיינו מטעם דפי' שהרב מהרי"ל החמיר חומרא יתירה מפני שהשמש היה עובר על דבריו לכה אין לזוז מדברי

הָרַב ב"י פִּינּוֹן דְּבַתְרַאי הוּא וְהוּא הָאִיר עֵינָיו בְּפִסְקֵי וְנִתְפָּשְׁטוּ בְּכָל תְּפֻצַּת יִשְׂרָאֵל בְּתַר
דִּידְהָ אֲנֹן אֲזִילִי וְנִקְטִינֵן בְּנוֹתֵיהּ: וְלִכְתַּחֲלָה לָא שְׂרִי לִיתָן אֲפֵר לְתוּף הַמַּיִם אֲלֵא אֲפֵר תַּנּוּר
שְׁמִסְקִין בְּתוֹכוֹ אוֹ אוֹפִין בּוֹ לְחֵם וְאִין מְבַשְׁלִין בְּתוֹכוֹ אֲבָל אֲפֵר פִּירָה שְׁמַבְשְׁלִין עָלָיו
יֵשׁ בְּהֵם תַּעֲרֹנְכַת בְּשָׂר וְחֵלֶב לָא שְׂרִי לִכְתַּחֲלָה אֲבָל שְׂרִי בְּדִיעְבַד וּבּוֹרִית הָעֵשׂוּי מְחֻלָּב
וּמְלַח וְנִתְבַּשְׁל בַּמַּיִם שְׁנִסְנִנּוּ מֵאֲפֵר וְסִיד כְּמוֹ בּוֹרִית שְׁלָנוּ וְדַאי פְּגוּמָה הִיא וְכִשְׁנוֹפְלַת
לְתוּף הַתְּבַשִּׁיל שְׂרִי בְּדִיעְבַד מְפָנִי שְׁהִיא פְּגוּמָ: שְׂאֵלָה צ"ב הוּצַק חֲזָן בְּשִׁפְתָיו וְיִפּוּצוּ
חֻצָּה מְעֵינּוֹתָיו אֲהוּבִי וִידִידִי וְחֻתְנִיהוּצָה הָאֵלוּף הַתּוֹרְנִי הַמְּוֹפְלָא בְּנִפְלְאוֹתָיו נ"י פ"ה
כְּמַהר"ר דּוֹד יצ"ו יְהִי נָא שְׁלוֹם בְּחִילוֹ וְשְׁלוֹה בְּאַרְמְנוֹתָיו: עַל אֲשֶׁר שְׂאֵלְתָנִי בְּאִשָּׁה
שְׁמֵרְגֶשֶׁת כָּאֵב קוֹדֵם הִטְלַת מִי רַגְלֵיהָ וְכֵן מְרַגֶּשֶׁת נְמִי כָּאֵב לְאַחַר הִטְלַתָּהּ וְכִשְׁהִיא מְקַנְחַת
אֵת עֲצָמָה בְּעַד אַחַר הִטְלַתָּהּ הִיא מוֹצֵאת דָּם תְּמִיד עַל הָעַד אֲבָל בְּמִי רַגְלִים גּוֹפְיִיהוּ לָא
נִמְצָא דָּם וְצוֹיִת שְׁתַּבְּדוּק אֵת עֲצָמָה כְּדָרְךָ שְׁפַתְבּ מַהרִ"ו בְּתַשׁוּבָה וְהוּבָא בַש"ע מִטּוֹר
י"ד סִימָן קל"א בַּהֲג"ה וְכֵן עֲשֵׂתָהּ וְלֹא מְצָאָה דָּם עַל הַמּוֹף וְהִנֵּה נִרְאָה לָךְ לְהַתִּיר
אֲלֵא שְׁנִסְתַּפְקַת כִּינּוֹן שְׂאִינָה מְרַגֶּשֶׁת כָּאֵב בְּשַׁעַת הִטְלַתָּהּ מִמֶּשׁ שְׁמָא יֵשׁ לְהַחְמִיר דְּכֵן
מִשְׁמַע בְּתַשׁוּבַת מַהרִ"ו סִימָן כ"ה שְׁפַתְבּ וְז"ל וְאֲפִשֶׁר דְּאֶפִּילוּ מַהר"ח א"ז שְׂאֵשֶׁר כְּמוֹ
שְׁפַתְבּ בְּתַשׁוּבַתוֹ שֶׁם הִינּוּ דוֹקָא שְׂשִׂאִינָה מְצַטְעֶרַת בְּשַׁעַת שְׂיוּצַאת מִי רַגְלִים רַק קוֹדֵם
לְכֵן מְצַטְעֶרַת דְּאִיכָּא לְסַפִּיקוֹ דִּילְמָא הִדְרוּ מִי רַגְלִים לְמַקּוֹר קוֹדֵם שְׂיוּצָאוּ אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן
כִּינּוֹן שְׂיֵשׁ לָהּ צַעַר בְּשַׁעַת שְׁהַמַּיִם יוֹצִיאִם מִמְּנָה מוֹכַח מִקְלָתָא דְּהַשְׁתָּא הוּא דְּאִתָּא דָּם
מִחֻמַּת אוֹתוֹ צַעַר וְכו' עכ"ל הָרִי תְּלָה הִיָּתֵר דִּינָה דוֹקָא בְּהָא שְׁמַצְטְעֶרַת בְּשַׁעַת הִטְלַתָּהּ
מִמֶּשׁ מַה שְׂאִין כֵּן אִשָּׁה זֹו שְׂאִינָה מְרַגֶּשֶׁת כָּאֵב אֲלֵא קוֹדֵם לְכֵן, וְאַחֲרֵי כֵן אֲבָל בְּשַׁעַת
הִטְלַתָּהּ לָא שְׁמָא יֵשׁ לְהַחְמִיר אֲלֵה הֵם תּוֹרְף דְּבָרֵי מַכ"ת: תַּשׁוּבָה יִרְאָה דָּאֵם הוּא בְּכִי
הִיא גּוֹנָא דְּלֹא נִמְצָא לָהּ דָּם בְּסַפֵּל בְּמִי רַגְלֵיהָ אֲלֵא בְּעַד שְׁבוּדְקַת בּוֹ אַחַר הִטְלַתָּהּ אִין
לְהַתִּיר' אַעפ"י שְׁמֵרְגֶשֶׁת' כָּאֵב קוֹדֵם הִטְלַת' וְלֵאחַר הִטְלַת' וְגַם הִיָּתֵהּ בּוּדְקַת אֵת עֲצָמָה
וְהַכְּנִיסָה עַל מְקוֹרָהּ מוֹף מִבְּפָנִים וְלֹא מְצָאָה דָּם עַל הַמּוֹף אֲפִילוּ הִכִּי אִין לְסַמּוֹף עַל זֶה
וְלְהַתִּירָה דְּעַד כָּאֵן לָא הַתִּיר מַהרִ"ו בְּסִימָן כ"ה עַל יְדֵי בְּדִיקָה שְׁתַּשִּׁים מוֹף נְקִי בְּפָנִים
עַל מְקוֹרָהּ וְכו' אֲלֵא הִכָּא שְׁנִמְצָ' לָהּ דָּם גַּם בְּמִי רַגְלֵי' בְּסַפֵּל דְּכִינּוֹן דְּהַדָּם שְׁנִמְצָא בְּמִי
רַגְלֵיהָ וְדַאי לָאו מִן הַמְּקוֹר קָאֲתִי דְּאִין דְּרָךְ דָּם מְקוֹר לְצֵאתָ עִם מִי רַגְלִים אִית לָן לְמִימַר
דְּגַם הַדָּם שְׁנִמְצָא עַל הָעַד אַחַר הִטְלַתָּהּ מִתְּמַצִּית הַדָּם שְׂיוּצָא מִמִּי רַגְלִים הוּא כִּינּוֹן שְׁהַמּוֹף
הוּא נְקִי וְלֹא נִמְצָא עָלָיו דָּם אֲבָל אִי לָא נִמְצָא דָּם בְּסַפֵּל שְׁמַטְלַת מִים בּוֹ לָא הַתִּיר דְּהַכִּי
מִשְׁמַע מְדַבְּרִיו שְׁפַתְבּ שֶׁם בְּסִימָן כ"ה וְז"ל וְאִי לָאו דְּמַסְתַּפִּינָא מְחַבְּרִינָא אֲמִינָא לְדַקְדַּק
וְלִמְצוֹא הִיָּתֵר לְאִשָּׁה בְּכִי הִיא גּוֹנָא בְּשַׁעַת שְׁהַמִּי רַגְלִים מְצַעְרוֹת אוֹתָהּ אֵז תַּבְּדוּק עֲצָמָה
קוֹדֵם הִטְלַת מִים בְּמוֹף לְכֵן וְלֵאחַר הַבְּדִיקָה תַּשִּׁים הַמּוֹף בְּעוֹנְמַק לְתוּף בֵּית הַרְחֵם לְמַעְלָה
מְנַקֵּב שְׂיוּצָאִין מִמֶּנּוּ מִי רַגְלִים וְלֵאחַר כְּךָ תַּטִּיל מִי רַגְלִים וְאֵז אֵם הַמִּי רַגְלֵי' מְצַעְרוֹת
אוֹתָהּ בְּשַׁעַת שְׁהֵן יוֹצִאִין מִן הַנְּקֵב וְנִמְצָא בְּתוּף הַסַּפֵּל דָּם וְהַמּוֹף שְׁהַכְּנִיסָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם
הוּא נְקִי אֵז אִין לְפַקְפַק דְּוֹדַאי בָּא עִם הַשְׁתָּן וְלֹא בָּא מִן הַמְּקוֹר וְכו' עכ"ל הָרִי פַתְב
שְׁנִמְצָא דָּם בְּתוּף הַסַּפֵּל: וְכֵן כָּתַב עוֹד בְּסוּף אוֹתוֹ תַּשׁוּבָה וְז"ל מְסַקְנָא דְּמִקְלָתָא בְּהָא
סְלִיקְנָא דִּישׁ לָהּ לְהִיא אֲתַתָּא לְהַשִּׁים מוֹף בְּעוֹנְמַק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם לְמַעְלָה מִן הַנְּקֵב שְׂיוּצָא
מִשְׁם הַשְׁתָּן וְאֵז תַּטִּיל מִים אֵם הַמִּי רַגְלִים מְצַעְרוֹת אוֹתָהּ בְּשַׁעַת שְׁהֵן יוֹצֵאת וְנִמְצָא דָּם
בְּתוּף מִי רַגְלִים וְלֹא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְגַם בְּמוֹף הוּא לְכֵן וְנְקִי כְּלִכְתַּחֲלָה וְכו' אֵז פְּשִׁיטָא לִי

דהאי אתתא שרִיא לבעלה וכו' עכ"ל הרי וגם פאן כתב שנומצא דם בתוך מי רגלים לכוף איפא למימר דדוקא בכי האי גונא שנומצא דם גם במי רגלים הוא דאיפא למישרי אפילו בשנומצא גם אחר הטלחה על העד דם פשמוקנחת את עצמה מטעם דפירשתי דכיון דההוא דם שנומצא במי רגלים ודאי לאו ממקור קאתי תלינן גם דם זה שנומצא אחר הטלחה שיהוא מתמצית הדם שנומצא בתוך מי רגלים פינון שעל המוך לא נמצא כלום והוא נקי ולכן אבל בלא נמצא דם במי רגלים לא שרי אעפ"י שפדקה את עצמה בכה"ג: ואעפ"י דבתשובת מהרי"ל סימן ר"ג משמע מלשון השואל דבנדון דידיה לא מצאה דם בתוך מי רגליה ואפילו הכי כתב בתשובתו שהפדיקה בכי האי גונא מהני שכתב התם ונ"ל ועתה נתקלקלה אותה אשה שבשעה שישבה על הספל לעשות צרכיה מאוד היא מצטערת שהנשים קורין אותה (הארי"ן וויינד"א) ולאחר שעמדה מצרכיה בודקת את עצמה בעד ומצאה לרוב פעמים על העד דם ואינו אדום ממש אף הוא כהה כמו מוגלא וכו' עכ"ל בשאלה הרי משמע שלאחר שעמדה מצרכיה מצאה דם על העד אבל לא בתוך מי רגלים ואפילו הכי מבואר שם בתשובתו שאם היא בודקת את עצמה על ידי שתכניס המוך הרבה בעומק ואח"כ תשתין וכו' ואם תמצא המוך נקי הרי הוכחה ברורה שלא מן המקור בא ועינין שם מהתם ליכא ראיה דמשמע מהתם דלא רצה להתי' בהדיא אף על גב דהיה מצדד להתי' והביא דעת מהר"ר שלום דיש להתיר אם איננה רואה כי אם על ידי פאב אבל מפל מקום לא רצה להתי' להדיא ועיקר היתר דידיה לא היה אלא משום שלא היה דם אדום אלא כהה פמוגלא: וכן משמע מדברי האגור הביאו ב"י בסימן קצ"א דמיייתי בשם מהר"י מולין שהוא מהרי"ל שעיקר היתר דידה הוא פינון דאינו דומה למראה דם ותמיד כואב לה כשהיא רואה יש להקל ולתלות במכה: פללא דמילתא לפי הסכמת אחרונים אין להתיר אלא ברגילה למצוא דם בתוך מי רגליה בתוך הספל וכואב לה כשהיא מטלת מים אז יש להתיר אפי' במוצאת דם גם אחר הטלחה על העד שבודקת בו משום דתלינן לומר דאותו דם שמוצאת על העד לאחר הטלחה הוא מתמצית הדם שמצאה תוך מי רגליה ואותה שמצאה תוך מי רגליה ודאי לאו מן המקור בא דאין דרוך דם מקור לצאת עם מי רגליה כדפירשתי: אי נמי בשלא מצאה דם בתוך מי רגליה בתוך הספל אלא שפואב לה הרבה בשעת הטלת מי רגליה ממש והיא בודקת עצמה קודם הטלחה בחורין ובסדקין ונמצאת נקייה ואח"כ מכנסת מוך נקי על המקו' בפנים ומשתנת ואח"כ נמצא המוך נקי הרי היא טהורה ודוקא באשה שיש לה וסת ונמצא לה כף דם אחר הטלת מי רגליה שלא בשעת וסתה אבל אם אינה מרגשת פאב בשעת הטלחה ממש אין להתירה אף על פי שמרגשת פאב קודם לכן ואחרי כן: אבל בנדון דידה שלא מצאה האשה דם בתוך מי רגליה בספל וגם אינה מרגשת פאב בשעת הטלחה ממש אלא קודם לכן ואחרי כן מרגשת פאב אין להתירה דחיישינן שמא דם מקור הוא לכוף אין להתירה עד שתמתין עוד זמן אולי ישתנה הסדר והנהגה שלה אחר שתסגל את עצמה קצת ברפואות אולי תתרפא ואם אחר שתמתין זמן מה ותהיה מסגלת ברפואות ובמרחצאות מי חמין לא תתרפא אז נשים על לבנו לעיין בשריותא דהך אתתא לפי תואר הענין שיהיה בזמן ההוא: שאלה צ"ג הפל בידי שמים חוץ מצנינים פחים למקום הרבה שלוחים וכל הדרכי' הם בחזקת ספנה וביותר בעת וזמן החורף מהקור והצינה והנה בא אלי כמר

יעקב בן מהר"ר נפתלי פ"ץ לספר את אשר קרה לו בנער שהיה משרתו אם יש לו ח"ו פשיעה במיתתו.

נהרי הוא רוצה לקבל תשובה ככל אשר יורו לו המורים. בתענית וסגופים קשים ומרים אולי יחבא מיסורים ובבכיה את קולו הרים אלה הן הדברים העוקצים פדבורים: עונדא הכי הנה ביום ה' ד' אדר הראשון תט"ו לפ"ק הלך הוא והנער שהיה משרתו לעיר לאב שמכאן עיר ניקלשפורג להתם הוא שני פרסאות למחרתו ביום ו' אכלו פת שחרית והלכו לחזור ולשוב לכאן ולפי דרכם שהיו הולכים באו אל חצר אחד לבעל מקנה רוצה צאן וקנה ממנו שתי עורות של שועלים ונשתהו שם קצת אחרי כן הלכו לדרכם ובאו אל כפר שהוא בין עיר לאב ובין עיר ניקלשפורג כפרסה מכאן ומכאן ושם ישבו לנוח ולפוש ואכלו שם אחר כך הלכו לדרכם ואז לא היה עדיין הרוח סוער עליהם כי הרוח היה הולך ברום ולא בתחת וגם לא היה הרוח חזק כל כך עד שבאו לכפר אחד שהוא מכאן עיר ניקלשפורג כמהלך שעה ומחצה בזמן שיש כושר לילה ואז היה פשיעה אחת אחר חצות היום אז ראו שהרוח מתחזק והולך ומשפיל עד ארץ והיה שם נפח אחד ערל שהיה מכירו אמר אליו אתה יעקב בא אל ביתי כי קור לך ויחם לך הלך הוא והנער אל הבית והוא וישבו שם לנוח ולפוש אמר הנפח טוב לכם אם תשארו פה אז אמר הוא אל הנער אם תרצה לישאר פה יכול ורשאי אתה אמר הנער דרך שחוק מוטב לי לילה ולאכול מן העגול שאופין בתבשיל של שבת וישבו שם קצת כרביעית שעה אמר הנפח שנית אם תצייתו לי תשארו פה כי הנה הרוח הולך ומתחזק וסוער מאד אמר הוא אל הנער אני איני רוצה להשאיר פה כי רוצה אני להיות ביום השבת בביתי אמנם אתה תוכל לישאר פה כי אין אתה חזק כמוני לילה בטוב ושנה לי ואם אנו נלך צריכין אנו לילה לגמרי ולא נשאיר בכפר והשיב לו הנער אם אין אתה רוצה לישאר פה גם אני איני רוצה לישאר פה באשר תלך אלך אז אמר הוא אל הנער אם כן הוא צריך אתה לישאר את רגליך ולהתחזק בדרך ונתן הנפח לנער כובע משלו והיא כפשל ההגרי"ם שתהא מהודקת על ראשו שלא ישאנה הרוח גם נתן לו בתי ידים משלו והלכו לדרכם והרוח היה מתחזק והולך והשגל היה מנשב ממרום ומתחת וכסה כל דרכים ויהי כאשר הלכו מצאו עמוד אחד צבוע אדום שעל ידי זה הפירו דרכם.

והראה לנער ואמר ראה סימן זה שבדרך ישר אנו הולכים אחרי כן כאשר הלכו חזרו ולא הפירו את דרכם עד שבאו אל עמוד אחד לבן אמר אל הנער ראה את העמוד הזה הרי אנו הולכים דרך ישר וישב שם הנער לנוח ולפוש וישב לפני העמוד שגגן עליו מפני הרוח וחזרו ועמדו והלכו דרך שם והיה עמק וגשם מעל העמק והשגל היה מכסה העמק והגשם אמר הוא אל הנער ראה לפניך נלך אחרי שלא תפול אל העמק והיה מגשש במקלו לכונן הליכתו על הגשם והנער הלך אחריו ונתקו רגליו מעל הגשם ונפל אל העמק וטרח הוא והצילו מן העמק אז נתקרו וימגלגל הנער ונטל הוא בית יד שלו ונתן להנער כדי שיחמם את ידיו אבל מעט הועיל לו ומאז נתיגע הנער ולא היה יכול לילה בטוב ונפל על ברקיו לפעמים ואמר הנער אליו לך אתה מצד זה שהרוח בא משם ואני אלה בצדך וכן עשה ואחר כך חזרו והלכו ולא היה פח בנער לילה ולקחו תחת זרועותיו והוליכו והיה מסייעו לילה וגם הגין עליו מהרוח והיה מגלגל עמו כף עד שאחר כך אמר הנער כי אינו יכול לילה עוד כלל אמר הוא אליו ראה הנה העיר והמבצר לפניך ולמה

תָּרַף לְבָבָהּ קָרוֹב הוּא הַדֶּרֶךְ לְבוֹא אֶל הָעִיר אֲמַר הַנַּעַר הָעִיר וְהַמְּבַצֵּר אֵין אֲנִי רוֹאֶה רַק כַּמְדַּנְמָה הָהָר וְהַתְּלוּי' הַעוֹמֶדֶת עַל הָהָר אֲנִי רוֹאֶה חֲזָרוּ וְהִלְכוּ מֵעַתְּ עַד שֶׁבָּאוּ כַּמְהֵלֶךְ חֲצִי שָׁעָה אוֹ פְּחוֹת מִן הָעִיר וְנִחְלַשׁ הַנַּעַר מְאֹד עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִילֵךְ עוֹד כָּלֵל וְנָתַן לוֹ מִן הַלֶּחֶמִים הָעֲגוּלִים הַחֲלוּלִים שְׂאוּפִין בַּיָּמִי הָעֵינֹוֹי שֶׁלָּהֶם וְלֹא הָיָה לוֹ שְׁלִיטָה לְשׁוֹבְרוֹ כִּי נִתְקַרְרוּ יָדָיו וְגַם נִשְׁתַּנּוּ מִמְּרֹאֲיָתָם וְאָמַר הַנַּעַר אֵלָיו הִנֵּה אֲשָׂאָר פֶּה וְלֹךְ אִתָּה אֶל הָעִיר וְשַׁלַּח נָא אֵלַי עֲגָלָה לְהוֹלִיכֵנִי אֶל הָעִיר בְּכֵן הִלֵּךְ הוּא מִמֶּנּוּ בְּמְרוּצָה אֶל הָעִיר וְהָרוּחַ הָיָה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר וְנִחְלַשׁ גַּם הוּא וְנִתְקַרְרוּ אֲזָנוֹי וּבִקְשׁוּוֹי וּבִדְחִיטָה גְּדוֹל שֶׁהִשְׁיֵג לְבָא אֶל בֵּית עָרַל אֲחָד כַּמְעַט שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ וְלֹא הָיָה בּוֹ כֹחַ לַעֲמֹד וּבָא הָעָרַל בַּעַל הַבַּיִת הַהוּא וּבְנֵי בַּיִתוֹ וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתוֹ אֶל הַתַּנּוּר וְנִתְנָו חוֹמָץ לַתּוֹךְ פִּי לְהַשִּׁיב אֶת נַפְשׁוֹ וְשָׂאֵלוּ אוֹתוֹ מִי הוּא וְאָמַר לָהֶם אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ גַּם הִגִּיד לָהֶם כִּי נַעַרְו שׁוֹכֵב עַל פְּנֵי הַשֹּׁדֶה שֶׁנִּתְקַרַּר וְהוּא יָרָא שְׂיָמוֹת וְהוֹדִיעַ הָעָרַל הַהוּא אֶת הַדְּבָרִים לְרַחוּב הַיְהוּדִים וּבָאוּ אֵלָיו אֲשֶׁתוֹ וְשָׂאָר יְהוּדִים וְרָצוּ מִיָּד אֶל הַדֶּרֶךְ שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים מֵעִיר לְאָב כְּדִי לְהַצִּיל אֶת הַנַּעַר וְכָל כֶּף הָיוּ נִחְפְּזִים עַד שֶׁלֹּא שָׁמוּ אֶל לִבָּם לְשָׂאוֹל אֶת פִּי כְּמַר יַעֲקֹב אִיֶּה אֵיפּוֹא הַנִּיחוֹ כִּי סְבוּרִים הָיוּ שֶׁיִּמְצְאוּהוּ עַל אִם הַדֶּרֶךְ גַּם הוּא מִפְּנֵי חֲלִישָׁתוֹ לֹא שָׁם עַל לְבוֹ לְהִגִּיד לָהֶם רַק שֶׁהִנִּיחוֹ קָרוֹב לָעִיר סְמוּךְ לָהָר הָרֵאשׁוֹן וְלֹא מִצְּאוּהוּ וְחֲזָרוּ וּבָאוּ אֶל הָעִיר אַחֵר כֶּף בְּבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת לְקַחוּ עֲגָלָה וְסוּסִים וְנִסְעוּ אֶל הַמְּקוֹם הַהוּא לְהַצִּיל אֶת הַנַּעַר וְהָיָה הָרוּחַ סוֹעֵר וּמְסָמָא אֶת עֵינֵי הַבְּרִיּוֹת וְהִשְׁלַג הָיָה עוֹקֵץ וּמְכַאֵיב כַּמְחַט בְּבִשֶׁר הַחַי וְנַעֲשֶׂה חוֹשֶׁף וְנֶאֱפִילָה וְהָיוּ מִחְפְּשִׁים עַל הַדֶּרֶךְ הַהוּא וְלֹא מִצְּאוּהוּ עַד שֶׁלְּמַחְרָתוֹ בְּשַׁבַּת הַבִּנְיָקָר אוֹר וְהֶאֱנָשִׁים שֶׁלְּחָו מִצְּאוּ אוֹתוֹ שׁוֹכֵב מֵת בַּמְּקוֹם הַהוּא שֶׁאֲמַר כְּמַר יַעֲקֹב כ"ץ רַק שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב כְּשֶׁשׁ אֲמוֹת מִן הַצַּד וְלֹא בָּאֵם הַדֶּרֶךְ וְהֵם לֹא רָאוּהוּ מֵאֲתָמוּל: גְּרִסִּינָו בְּכַרְק הַמְּקַבֵּל דָּף ק"ז וְהִסִּיר ה' מִמֶּךָ כָּל חֲלִי אֲמַר רַב זֹו עֵין וְכו' רַבִּי חֲנִינָא אָמַר זֹו צִינָה דְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא הַכֹּל בִּיָּדֵי שְׂמִים חוּץ מִצִּינָיִם פְּחִים שֶׁנֶּאֱמַר צִינָיִם וּפְחִים בְּדֶרֶךְ עֲקֹשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם ע"כ וּבִכְתוּבֹת פָּרַק אֵלּוּ נַעֲרוֹת דָּף ל' פָּרִיךְ וְצִינָיִם פְּחִים בִּיָּדֵי שְׂמִים נִינְהוּ וְהַתְּנִיָּא הַכֹּל בִּיָּדֵי שְׂמִים חוּץ מִצִּינָיִם פְּחִים וְכו' וּמְסִיק הֵתֵם צִינָיִם פְּחִים בִּיָּדֵי אָדָם וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם בַּד"ה הַכֹּל בִּיָּדֵי שְׂמִים וְכו' וְנ"ל וְהָא דְאֲמַרִּינָו לַעוֹלָם אֵל יַעֲמוּד אָדָם בַּמְּקוֹם סַפְנָה אֶלְמָא יָכוֹל לְשַׁמֹּר עֲצָמוֹ מִפְּנֵי עֲנִיּוֹת וְקִיר נְטוּי דְאָסוּר לַעֲבֹר תַּחְתּוֹ הֵתֵם מִן הַפְּשִׁיעָה יָכוֹל לְשַׁמֹּר עֲצָמוֹ דְהָא וְדָאֵי שֶׁפִּידוּ יָכוֹל לְהַמִּית עֲצָמוֹ אֲבָל כְּשֶׁמְבִיאִין עָלָיו מִן הַשְּׂמִים בְּאֹנָס אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְשַׁמֹּר אֲבָל צִינָיִם פְּחִים לַעוֹלָם אֵל יְבוֹאוּ עָלָיו בְּאֹנָס אִם רוּצָה לִינְהָר וְכו' עכ"ל: הָרִי מְבוֹאָר מֵתוֹךְ הַגְּמָרָא וּמֵמָה שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְאָדָם יָכוֹל לִינְהָר עֲצָמוֹ מִצִּינָיִם וּפְחִים שֶׁאֶפִּילוּ עַל יָדֵי אֹנָס אֵינָם יָכוֹלִים לְבָא עָלָיו וְאִם כֵּן הָיָה נִרְאֶה לְכַאוּרָה שֶׁיֵּשׁ לְתַלּוֹת מֵיַתַּת הַנַּעַר הָיָה שְׂמֵת בְּצִינָה בְּפְשִׁיעַת כְּמַר יַעֲקֹב כ"ץ שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ כְּרָאוּי וְהוֹלִיכוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַצִּיל אֶת עֲצָמוֹ וְלֹא מִיַּחְשָׁב לְאֹנוּס שֶׁהָרִי כָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהִדְיָא שֶׁאֶפִּילוּ עַל יָדֵי אֹנָס אֵינָו יָכוֹלִין לְבָא עָלָיו אִם רוּצָה לִינְהָר: אֲמָנָם לְקוֹשְׁטָא דְמִקְלָתָא לֹא יַדְעֵנוּ דְבַר בְּרוּר בְּמָה לְחִיבּוֹ אֵי מִשׁוּם שֶׁיִּצָּא לְכַתְחֵלָה מִהָעִיר בְּזִמָּן וְעַת שֶׁהָיָה הַקּוֹר גְּדוֹל וְהָיָה לוֹ לְיִשְׂאָר בְּהָעִיר הָא וְדָאֵי לָאו מִקְלָתָא הוּא כִּינָו שָׂאָז עֲדִינָו לֹא הָיָה הָרוּחַ סוֹעֵר לֹא הָיָה סַפְנָה לְצִאָת לְאָדָם שֶׁהוּא מְלוּבָשׁ כְּרָאוּי וְהָא קָא חֲזִינָו שְׂאִין אָדָם נִמְנַע מִלִּילֵךְ לְדֶרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ אֶפִּילוּ בְּזִמָּן שֶׁהַקּוֹר גְּדוֹל אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֵּהָא מְלוּבָשׁ כְּרָאוּי וְהָרִי גַם הוּא וְהַנַּעַר הָיוּ מְלוּבָשִׁים שֶׁהָרִי בְּיוֹם שֶׁלְּפָנָיו הָיָה כְּמוֹ כֵן

קור גדול והלכו מפאן לעיר לאב ולא הןזקו: ותו שקודם שיצאו מן העיר אכלו פת שחרית ואיתא בהמקבל התם דף ק"ז ת"ר שלשה עשר דברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן הסמה ומן הצינה ומן הזיקין וכו' ותו איתא התם אמר ליה רבה לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי שיתין רהוטי רהיט ולא מטא לגברא דמצפרא כרה ואמר רבנן השכם ואכול בקיץ מפני הסמה ובחורף מפני הצינה אמר ליה דכתב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יפם שרב ושמש לא יפם שרב ושמש פיון דלא ירעבו ולא יצמאו וכו' ע"כ הרי קנים מאמר רבותינו ז"ל והאכילו לנער פת שחרית להנצל מן הצינה ושיהא יכול לילה בטוב מאי הנה ליה תו למיעבד: הו אמת שמצאתי שמ"ו בעל ב"ח על הטור א"ח בסימן קנ"ה מביא בשם מרדכי הארוך וז"ל לשאלת לפרש שיעור פת שחרית ובאינה שעיה ביום אוכלין אותה דע שאנו לא נהגו בה כל עיקר ואין רבותינו רגילין בה מפני ששמענו שפת שחרית אינה באה אלא בתבואה הרחוקה מן הישוב ולא שמעה קול תרנגולים ולא קול מושכין באניות והרגילין בה צריכין לאוכליה תדיר בכל יום על פן נמנעין הסכמים ממנה דאי אפשר לעמוד עמה עכ"ל הרי מבואר דפת שחרית דמיקרי בה בגמרא שמצלת מן הצינה לאו היינו פת שחרית סתם מפל מקום פיון דבגמרא אתמר סתמ' פת שחרית עביד והאכילוהו פת שחרית ומילתא דהמרדכי הארוך לא מיתפרסם לאינשי: ואם פן בזה שהלך מחוץ לעיר ביום שהוא אף על גב שהיה קור גדול לא פשע מידי פיון שאז לא היה הרוח סוער ואחרי כן פשהיה על הדרך התחיל הרוח להתחזק והיה סוער מאד ומסמא את עיני הבריות היה אנוס ואפילו אי היה לו עשרה מלבושים לא היו מועילים לו כי הרוח מקצר את רוח האדם ומסמא את עיניו ומיגע את האדם אם הולך הוא ובכה"ג כשאדם יוצא לדרך בעוד שאין הקור גדול כל כך ואין הרוח סוער כל כך ואחר כך כשהוא על פני השדה נתחזק הרוח ונתגב' הקור עד פי תועה הוא בדרך ואינו מכירו ובא לידי סכנה ודאי דאין זה בידי אדם אלא בידי שמים ולא אמרינן שצינים ופחים בידי אדם אלא כשהוא רואה שפכר הרוח סוער והקור גדול והוא אינו משים על לבו לישאר בבית התם הוא דאמרינן דאין זה בידי שמים אלא בידי אדם פיון שהיה יודע שיש סכנה בדרך אבל אם מתחלה כשהחזיק לילה לדרך עדיין לא היה הרוח סוער כל כך ואחר שהחזיק בדרך נתגבר ונתחזק הרוח עד שמסמא את עיניו ומכסה כל הדרכים ומיגעו ומקצר את רוחו ומביאו לידי סכנה ודאי דאנוס הוא ואין זה בידי אדם אלא בידי שמים דליכא למימר שלכתחלה לא היה לצאת מפתח ביתו והיה לו להשים על לבו שמא יצא הרוח דא"כ אין לדרך סוף לעול' לא יהיה אדם רשאי לצאת מחוץ לפתח ביתו בחורף משום שמא יתגבר הקור והרוח יתחזק ויבא לידי סכנה וכן בקיץ שמא יתגבר החום וזה ודאי דבר שאין לו שחר הוא אלא פיון דרוח כהאי רוח שאינו מצוי הוא אין לאדם לאסוקי דעתיה עליהו וכדפטרין מנזיקין דנעשו ע"י רוח שאינה מצויה דמיתשב פאנוס בפרק קמא דבבא בתרא דף ג' באבנו וספינו שנפלו מהגג וכו' ופירש רש"י דאי ברוח שאינו מצויה הנה אנוס ולא מיתטיב וכו' ובריש הפוגס ד' נ"ו בכופף קומתו של חבירו בפני הדליק' דמסיק דמטיה ברוח שאינו מצוי' ופרש"י ברוח שאינו מצוי' דמידי דלא סלקא דעתיה וכן בדוכתי טובא לכך פיון שיצא בעוד שלא היה הרוח חזק כל כך יצא ברשות ואם"כ פשהיה על השדה נתחזק הרוח מיקרי אנוס דלא אסיק אדעתיה מתחלה על ידי רוח שאינו מצוי כל כך: ואף על גב דבסוף פרק ב' דבבא קמא דף כ"ז

קאָמער רבֿה נפֿל מראַשׁ הגֿג בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה וְהַזִּיק וּבִיַּיִשׁ חֲזִיב עַל הַגִּזְק וְכוּ' וְכוּ פֶסֶק הַטּוֹר ח"מ סִימָן קכ"א הָרִי מְבוֹאָר דְּאֹנְס שְׁל רוח שְׁאִינוּ מְצוּיָה לֹא מִיקָרִי אֹנְס לְעִנּוּן נִזְקֵי גּוּפוֹ מִשּׁוֹם דְּאָדָם מוֹעֵד לְעוֹלָם הָא לֹא מִקְלָמָה הוּא עַל פְּרִקְחָה צָרִיכִין אָנוּ לֹדַמַר אָף עַל גַּב דְּאָדָם מוֹעֵד לְעוֹלָם וְכוּ' וְיִלְפִינּוּ מִן פְּצַע תַּחַת פְּצַע לְחֲזִיבוֹ עַל שׁוּגְג כְּמִזִּיד וְעַל אֹנְס פְּרָצוֹן פְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק קָמָא דְבָבָא קָמָא דָּף כ"ו מְפַל מְקוֹם אֹנְס גְּדוֹל מְהִנִּי כְּמוֹ שְׁפֶתֶב הַטּוֹר רִישׁ סִימָן תכ"א בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי בְּאֶחָד שְׁהִיָּה יִשְׁן וּבָא זֶה וְשָׁכַב בְּצִדוֹ וְהַזִּיק רֵאשׁוֹן לְשָׁנֵי דְפֶטוֹר וְכוּן פֶּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת סוּף פֶּרֶק הָאֹנְמִנִין דָּף פ"ב בד"ה וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר וְכוּ' וּמְבִיאִים הִירוּשְׁלָמִי וּמְחַלְקִין בֵּין אֹנְס לְאֹנְס וְהִינּוּ דְאֹנְס גְּמוֹר פֶּטוֹר אָדָם הַמְזִיק וּבְסִנְהֶדְרִין בְּהַנְשָׁרְפִין סוּף דָּף ע"ו בד"ה רוּצָח שְׁלֹא עָשָׂה בּוֹ אֹנְס פְּרָצוֹן וְכוּ' וּלְקָדָה מְנוֹכְרָחִים אָנוּ לֹדַמַר הָא דְכָתַב הַטּוֹר ח"מ בְּסִימָן תכ"א בְּנֶפֶל בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה דְחֲזִיב בְּנִזְק הִינּוּ דְנוֹקָא שְׁאִין הָרוּחַ חֲזַק כָּל כָּף כְּמוֹ רוח שְׁאִינוּ מְצוּיָה אָף עַל גַּב דְּאִינוּ מְצוּיָה כָּל כָּף כְּמוֹ רוח מְצוּיָה מְפַל מְקוֹם מְצוּיָה לְפַעְמִים לְקָדָה אֹנְס פֶּהֲאִי פִינּוּן שְׁאִינוּ אֹנְס גְּדוֹל לֹא מִיְפֶטֶר אַבָּל בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה הַרְבֵּה כְּגוֹן רוח חֲזַק וְגְדוֹל דְּאִינָה מְצוּיָה אֵלָא לְעֵתִים רַחוקוֹת וְדֵאִי דְמִיקָרִי אֹנְס גְּמוֹר וּמִיְפֶטֶר בְּאָדָם הַמְזִיק דְּאִי לֹא הָכִי יִהְיוּ דְבָרֵי הַטּוֹר חֲשׁוֹן מִשְׁפֶּט סוֹתְרִים זֶה אֵת זֶה דְבָרִישׁ סִימָן שַׁע"ה פֶּתֶב הַטּוֹר בְּהֶדְיָא בְּנֶפֶל בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה מִן הַגֿג מִיקָרִי אָנוּס וּפֶטוֹר וּבְסִימָן תכ"א פֶּתֶב בְּנֶפֶל מִן הַגֿג בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה חֲזִיב בְּנִזְק וְכוּן הַקְשָׁה הָרַב ב"י וְכוּן הַקְשָׁה נְמִי מ"ו ב"ב ח אֵלָא עַל פְּרִקְחָה דְתַרִּי מִינֵי אֹנְס הֵם בְּנֶפֶל מִן הַגֿג בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה וְהִינּוּ בְּסִימָן שַׁע"ה מִיְיָרִי בְרוּחַ חֲזַק שְׁאִינוּ מְצוּיָה אֵלָא לְעֵתִים רַחוקוֹת הֵתֵם הוּא דְפֶטוֹר אָדָם הַמְזִיק דְמִיקָרִי אֹנְס גְּדוֹל דְלֹא מְסִיק אִינְשׁ אַדְעֵתִיָּה שְׁיָהֵא רוח חֲזַק כָּל כָּף וּבְסִימָן תכ"א מִיְיָרִי בְּנֶפֶל מִן הַגֿג בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה וְאִינוּ חֲזַק כָּל כָּף דְלֹא מִיקָרִי אֹנְס גְּמוֹר וְהוּי לִיָּה לְאֶסוּקִי אַדְעֵתִיָּה וְכוּן פִּירֵשׁ מ"ו ב"ב ח יַעֲזִיבִין שְׁם וְנִרְאָה לִי דְהָכִי דִיִּיק לִישְׁנָא דְהַטּוֹר דְהָרִי בְּסִימָן שַׁע"ה נִקִּיט בְּהֶדְיָא לִישְׁנָא דְאֹנוּס וְכָתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִהָא אָנוּס כְּגוֹן אִם נֶפֶל בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה וְכוּ' עכ"ל.

וּבְסִימָן תכ"א לֹא הַזְכִּיר לְשׁוֹן אֹנְס כָּלֵל אֵלָא נִקִּט סֵתֵם נֶפֶל בְּרוּחַ שְׁאִינָה מְצוּיָה אֵלָא וְדֵאִי מִשּׁוֹם דְלֹא מִיְיָרִי הֵתֵם בְּרוּחַ שְׁאִינוּ מְצוּיָה בְּגוֹנָא דְהוּי אֹנְס גְּדוֹל דְהִינּוּ רוח חֲזַק מְאֹד אֵלָא סֵתֵם רוח שְׁאִינוּ מְצוּיָה דְלֹא מִיקָרִי אֹנְס גְּדוֹל לְמִיְפֶטֶר אָדָם הַמְזִיק אַבָּל רוח זֶה שְׁהִיָּה בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁמַת הַנֶּעַר הָיָה רוח חֲזַק מְאֹד כְּאֲשֶׁר אָנוּ יוֹדְעִים מְזֶה שְׁלֹא הָיָה כֵּן מְשֻׁנָּים רַבִּים וְדֵאִי דְמִיקָרִי אֹנְס גְּדוֹל לְמִיְפֶטֶר אָדָם הַמְזִיק דְלֹא מְסִיק אִינְשׁ אַדְעֵתִיָּה אַרוּחַ חֲזַק פֶּהֲאִי: וְכוּן מוֹכַח נְמִי מְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְפֶרֶק אֵלוּ נְעוּרוֹת דְכְּשֶׁהוּא מְתַחִיל לְצֵאתָא מִהַעִיר בְּעוֹד שְׁאִין הַקּוֹר גְּדוֹל כָּל כָּף וְאִין הָרוּחַ סוּעַר וְאַחַר כָּף פְּשֶׁהוּא עַל הַדְּרָף עַל פְּנֵי הַשָּׁדָה מְתַגַּבֵּר הַקּוֹר וְהָרוּחַ סוּעַר עַד שְׁמִבִּיאֵו לִידֵי סִפְנָה אִין זֶה בִּידֵי אָדָם אֵלָא בִּידֵי שְׁמַיִם שְׁהָרִי פֶתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתֵם דָּף ל' בד"ה הַפֶּל בִּידֵי שְׁמַיִם וְכוּ' וְז"ל וְא"ת וְהָא פֶתְחִים בִּידֵי שְׁמַיִם נִיגְהוּ כְּדֵאֲמָרִינּוּ בְּנִיקָרָא רַבֿה פְּרָשָׁה ט"ז אָמַר לִיָּה אֲנִטוּנִינוּס לְרַבִּי צְלִי עָלֵי אָמַר לִיָּה רַחֲמֵנִי שִׁינְבָה מְצִינְתִּי אָמַר לִיָּה דָא צְלוּתָא יִתִּיר חֲדוּ כְּסוּ וְצִינְתָא אֲזֵלָא אָמַר לִיָּה תִישְׁתַּזִּיב מִשְׁרַבָּא אָמַר לִיָּה הָא כְּדוּ צְלוּתָא דְכְּתִיב אִין נְסִתֵר מִחֲמַתּוֹ וַיִּשׁ לֹדַמַר דְקָרָא פֶתִיב בְּעוֹבְרֵי דְרָכִים אוּ בְּמִלְחָמָה כְּדָרָף הַמְלָכִים דְבְדָרָף אִין יְכוֹל לִיָּזְהַר מִן הַחוּם אַבָּל אִם רוּצָה לִישֵׁב בְּבֵיתוֹ יְכוֹל לִיָּזְהַר שִׁישֵׁב בְּבֵית שְׁל אַבְנִים אוּ יְכַנֵּס בְּמִרְתֵּף עכ"ל: הָרִי

כתבו התוספות בהדיא שעוברי דרכים מיקרו אנוסים לענין החום והוא בידי שמים ולכן צלי רבי עליה דאנטונינוס שיצילו ה' מן החום על הדרך ולא אמרינו שלכתחלה הנה לו ליזהר שלא לצאת לדרך שהנה לו לאסוקי אדעתיה שמה יתגבר החום כל פה עד שלא יוכל לסבול אלא על פרחי משום דאם פן אין לדרך סוף שלעולם לא יצא מפתח ביתו ודבר שאינו מצוי אין אדם מסיק אדעתיה והוא הדין נמי לענין הקור אם מתחלה לא הנה קור גדול כל פה ולא הנה הרוח סוער ואם"כ פשהנה על הדרך נתחזק הקור והרוח ודאי אין זה בידי אדם אלא בידי שמים וזה נראה לי ברור לכה אין לפשוט אותו מצד זה ולחייבו: ואי משום שכשפאו לכפר ששם הנה הנפח פבר הנה הרוח סוער ומתחזק ומשפיל עד לארץ והנה לו לישאר שם בהא נמי לא פשע שהרי אמר אל הנער אם רוצה לישאר שם שהרשות בידו אלא שלא רצה הנער לישאר שם והנה מתחזק לילה מאי הני ליה למיעבד והכי פריה בפרק האנפנין דף פ' אמר מר קב לכתף אם איתא דלא מצי ביה בר דעת הוא לשדיא וכו' ושינויים דמשני התם לא שייכי הכא והנה הוא סבר פניו שהנער השיבו דרך שחוק שמוטב לו לילה פדי שיאכל בשבת תבשיל של שבת ודאי דיודע בעצמו שיש לו פח לילה דבר דעת הוא לכה נראה דאין להפשיע אותו גם מצד זה: ואי משום שאחר פה פשנתניגע הנער ולא הנה יכול לילה עוד לא הנה לו להניחו לבדו על פני השדה אלא הנה לו לישאר אצלו ואפשר שהנה יכול להשיב את נפשו ולהצילו הא לא מילתא הוא שהרי הנה צריה להציל את עצמו וסיו קודמין ואלו הנה נשארה הוא עמו על השדה הנה מסתפן פמוהו והיו מתים שניהם ובריש אינהו נשה דף ס"ב תנינא שנים שהיו מהלכין בדרך ובנד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים אם שותה אחד מהן מגיע לשוב דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואליראה א' מהם במיתתו של חברו עד שבא רבי עקיבא ודרש וחי אחיה עמה סיו קודמין לסיי חבריה: הרי מבואר אפילו אי לא הנה הולך ממנו אלא פדי להציל את עצמו לא הנה סייב משום דקנימא לן פבריה עקיבא דסיו קודמין לסיי חברו מכ"ש פשהלה ממנו מתחלה הנה פוונתו פדי להציל גם אותו והנער עצמו אמר לו שילה אל העיר וישלח לו עגלה להוליכו לעיר הרי ברשותו הלה ממנו וכאשר באמת עשה פן והודיע ליהודים שהלכו וחפשוהו אלא שלא מצאוהו ודאי דאין לו בזה שום פשיעה: אלא שמכל מקום פניו דכל המקינים נפש אחת מישראל פאלו קנים עולם מלא יש לתלות קצת אשמה בכמר יעקב פ"ץ בזה שלא נשארה עם הנער בפפר ההוא ששם הנה הנפח פניו שראו שהרוח הנה הולך וסוער כל פה אף על גב דכבר פתבתי דאין להפשיעו בזה פניו שהוא אמר אל הנער שישארה שם ולא רצה הנער מאי הנה ליה למיעבד מפל מקום לקושטא דדינ' לא מיפטר בהכי פניו דאסור להתייחד עם הגוי פדתנן ריש פרק ב' דע"ז לא יתייחד עמהם מפני שחשודין על שפיכות דמים והביאו הטור י"ד בסימן קנ"ג ואם פן לא הנה רשאי להניחו יחידי עם הגוי אף על פי שהנער לא רצה לישארה שם לא מטעם זה לא רצה לישארה שם אלא פמו שאמר שרוצה ליהנות מתבשיל של שבת מפל מקום הוא לא שפיר עביד מתחלה שרצה להניחו יחידי עם העכו"ם הרי בזה שלא רצה לישארה שם הוא שם פשע פניו שראה שהרוח סוער והולך מתחזק ולא הנה לו לומר פלל אל הנער שישארה שם אם לא הנה רוצה גם הוא לישארה שם: ועוד יש לו לתלות קצת פשיעה משום שהנער הנה משרתו ובעסקיו הלה עמו הני הוא פגורם מיתתו שמת בדרך בציונה וקור דהכי פתב מהרי"ו

בתשובה סימן קכ"ה וז"ל מה שפכתבת שבשליחותו נהרג רבי עזרא הי"ד גרסינו בפרק חלק דף צ"ה אמר ליה הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים.

על ידך נהרגו דואג ואחיתופל על ידך נהרגו שאול ובניו רצונה יכלה ורעה או תמסור ביד אויביה וכו' אלמא אף על גב דדוד המלך ע"ה לא פשע במידי רק שעל ידו באו לידי תקלה אפילו הכי נענש כל שכן הקא שבשליחותה בא אליו הרעה הזאת דאיפא למיחש לעונש יסורים טוב שתקבל עליה יסורים פגון תענית ארבעים יום ואם יש לו בנים קטנים תן להם כפי נדבת ידך ותמצל מצוקה וצרה עכ"ל ונהביאו מהררש"ל בתשובותיו סימן צ"ו ומקור"ם לובלין סימן מ"ד בתשובותיו וכן פסק גמי בבאר שבע על המאמר הנ"ל בפ' חלק: ואם פן הוא הדין גמי פאן שהנער הלה עמו בעסקיו ומת על הדרך מחמת צינה מיקרי הוא הגורם לדברי הפוסקים הנ"ל: ואף על גב שפכר כתבתי בתשובתי סימן שי"ש לי גמגום על פסק זה ושארא לי דשליח שנהרג או נטבע בדרך כשהלה בשכרו לא דמי להאי מעשה דדוד בנוב משום דהתם במעשה דדוד בנוב הנה הוא הגורם והכשיל לאחמיה בלי הגיד לו כי בורח הוא ואלו הנה יודע אחמיה שהוא בורח מן המלך לא הנה נותן לו לחם ונתנת הרי הביאו דוד לידי סכנה ההיא אבל שליח ההולך בשכרו שמדעתו מוסר נפשו לסכנה כי כל פועל ושכיר יום נושא את נפשו לעלות בפכש ולתלות באילן וכמו שדרשו רבותינו ז"ל על ואליו הוא נושא את נפשו שבשכיל שכרו הוא מכניס את עצמו לידי סכנת נפש ודאי דאין בעל בית השוכרו מיקרי הגורם כמו שהארבתי שם בתשובה: הא פכר כתבתי התם שמפל מקום דלמסקנ' אעפ"י שראה לי פן להלכה אבל למעשה אין לזוז מדבריו של מהרי"ו וכל הגדולים שנגררו אחריהם וצריה פפרה: לכה נראה פינון שפמר יעקב פ"ץ רוצה להצדיק את עצמו ולצאת ידי ספיקו ולבו הומה עליו על פן יש לו לילה על קברו של הנער עם תלתא גברא דסמיכי ויבקש מחילה ממנו ויתענה ארבעים יום רצופים ולא יאכל בשר ולא ישמה יין בלילה ואח"כ יתענה כל יום ב' וה' משך שנה תמימה גם כל ערב ראש חודש ולא יאכל בשר ולא ישמה יין לא בליל שלפני התענית ולא בליל שלאחר התענית חוץ מר"ח שרשאי לאכול בשר ולשתות יין אבל לא דרך שכרות ולא ילה לשום סעודה ושמחה אפילו לסעודת מצנה ומפל שפן לסעודת מריעות כל משך שנה זאת ויתענה בי' ימי תשובה כל ימי חייו וכן בה"ב אחר הרגלים וכן ערב ראש חודש כל ימי חייו: שאלה צ"ד קהל יש להם בית הכנסת שהיו בונים זה כמו שלשים שנה ונעשו מקומות לישיבה לארבע רוחות כותלי בית הכנסת וסביב הבימה שבאמצע בית הכנסת גם העמידו ספסלים באמצע בית הכנסת אחורי הבימה אבל מפל מקום יש רנוח בבית הכנסת בין ארון הקודש ובין הבימה וגם מצד צפון ודרום בין הפותל ובין הבימה אלא שמתחלה לא הוי צריכים להוסיף עוד מקומות לישיב כי די והותר הנה להם באותן שעשו מתחלה ועתה שנתרבו בני הקהלה תהלות לאל יתברך נמצאו כשנים עשר בעלי בתים שאינם יכולים למצוא אפילו לשכור מקומות פי כולם מושפכים הם ורוצים אלו בעלי בתים והרבה מהקהל שיהיו מוסיפים לעשות מקומות באותן גבולים הפנויים הנ"ל כדי שלא יהיו מגורשים מהסתפח בנחלת ה' להתפלל בצבור וגם יגיע מזה תועלת לצדקה בממון שיתנו עבור המקומות ואותן בעלי בתים שיש להם מקומות לישיבה בגבולין הנ"ל מעכבים עליהם בטענה שיש להם

רונחא טפי להלן וגם להעמיד העמוד שלפניהם שעליו מניחים הספרים מה שאנו קורין שטענדי"ר ואם יוסיפו לעשו' מקומות וצר להם הדרך ועמיד' שלפניה' ממה שהיה מקודם לכן: תשובה דבר זה פבר היה לעולמים שנשא' הריב"ש בתשוב' סימן רנ"ג על ענין זה ממש ונהיאו הרב בהג"ה ש"ע מטור ח"מ סימן קס"ב ופסק דיכולין למחות שלא יוסיפו עוד לעשות מקומות לישיבה במקומות הפנויים מפני שמיצר להם הדרך או מרבים להם את הדרך ונהיאו ראיה מבוי כשם שבמבוי אם רוצים בלי מבוי לעשות דלת למבוי יכול אפיל אחד מבני מבוי לעכב מטעם שיכול לומר רצוני שאכנס בתבילתי על פתפי עד פתחי הכי נמי בבית הפנסת אף על פי שאין לו טענה זאת דחבילה לא שייכה בבית הפנסת מכל מקום יש לו טענה פיוצא בזה שמקצרין לו את הדרך שהיה רחב תחלה יעניין שם: והרב בתשובת משאת בנימין סימן ד' הביא דברי הריב"ש ומפקפק על ראיותיו דיליף דין בית הפנסת מדין מבוי ומחלק בכמה גוני ביניהם יעניין שם ולבסוף מסיק וכתב וז"ל ופשוט הוא כשמש בצקרים אלא שאין רצוני להכניס ראשי בין הרים גדולים אם לא שייספמו עמי חכמי הדור וגדוליהם עכ"ל ואחר כך מחלק שם בין גדון דידן שנשא' עליו להעמיד עמוד מנורה סמוך לארון הקודש לגדון דהריב"ש בהוספת העמדת ספסלים וכתב שאין יכולים לעכב מלהעמיד עמוד מנורה: ואם פו היה נראה לכאורה דאין מקום לשאלה זו פינו דכבר מילתא דא אמורה בפוסקים האחרונים.

וכתבו שאין להוסיף ספסלים בבית הפנסת ודאי דאין לזוז מדבריהם אבל פד דייקינו שפיר נראה דיש לחלק לגדון דידן דמייירי ביה הריב"ש כי הנה קשיא לי היאך מצי הריב"ש למילף בית הפנסת ממבוי שאני בני מבוי שאין יכולין לכוף זה את זה לעשות דלת למבוי לכה יכול נמי לעכב מלעשות דלת כמו שכתב נ"י טעם זה בשם הר"ן ונהיאו הרב ב"י ריש סימן קס"ב וכן פתב הריב"ש גופיה התם בשם ר"י בן מיגא"ש והרשב"א דהטעם הוא פינו דבני מבוי אין יכולין לכוף זה את זה לעשות דלת למבוי הוא הדין נמי שיכול אפילו לעכב על חבירו אבל בבית הפנסת דיכולין בני העיר לכוף זה את זה לבנות בית הפנסת כדאיתא בתוספות הביאה הרי"ף והרא"ש פירק קמא דבבא בתרא והטור ח"מ ריש סימן קס"ג והרב ב"י פתב בשם רבינו ירוחם דאפילו מועטים יכולים לכוף את המרובים ואפילו היכא שאין פולם צריכין לבית הפנסת כמו בגדון דידן שיש להם פבר בעיר בית הפנסת אלא שאין מספיק לכולם צריכים לבנות עמהם כמו שכתב בהדיא פו מהר"י מינץ בתשובה סימן ונהיאה הרב בהג"ה ש"ע סימן קס"ג וז"ל פל צרכי העיר אף על פי שמקצתן אינו צריכין פגון בית חתנות או מקנה וכדומה אפילו הכי צריכין ליטון חלקן עכ"ל הרי שייכא הם במילתא דידהו שמחוייבים לסייע להם מפסם שיהא גם להם בית הפנסת פמוהם מכל שפן שאין יכולים לעכב עליהם להעמיד ספסלים אם אי אפשר להם בלאו הכי אף על גב דמתוה פו לא יוכלו לילה פל פו ברונחה כמו מקודם לכן אין בכך פלום פינו שצריה אפילו ליטון מפסו פדי לבנות לו בית הפנסת ולא דמי למבוי דלא שייך זה במילתא דחבריה ואינו חייב לסייעו פלל להעמדת דלת לכה יכול אפילו למחות אבל בית הפנסת שצריכים לסייע אפילו לבנות מכל שפן שאין יכולין לעכב להעמיד ספסל: וכי תימא דמצו הנה למימר אם היו בונים בית הפנסת או היו שוכרים להם בית הפנסת היו נותנים הם בכלל פולם את חלקם אבל עכשיו הפל משלהם הוא הא לאו מילתא הוא דהשתא פשמוסיפים ספסלים נמי לאו הפל משלהם הוא דגובלין

התם שרוצין להוסיף שם ספסלים הם של כל הקהל דכל הקהל הולכין דרף שם פשהולכין בבית הפנסת אל מקומות מושבותיהם וכן בין ארון הקודש והבימה הולכין כל הקהל פשקורין בתורה וסוכבים את הבימה אלא דהיזקא דידהו של הנה אנשים שיש להם מקומות סמוך לגבול ההוא קבוע טפי אבל באמת לא נפקא מיניה מידי משום דאלו היו בונים בית הפנסת או היו שוכרים נמי לא הנה יד פולם שנה בו שבנו בית הפנסת גובין לפי המון ומי שיש לו ממון יותר צריף ליתן יותר ומה לי אם יש לו ממון יותר מחבירו שצריף ליתן יותר מחבירו או שיש לו רוחא טפי יותר מחבירו שצריף ליתן רוחא טפי יותר מחבירו ואם כן היא צריף הריב"ש ממבוי לדין ב"ה: אלא נדאי צריכין אנו לומר דנדון דהריב"ש מיירי נמי בענון שלא היו יכולין לכוף זה את זה לבנות בית הפנסת דומיא דבני מבוי שאין יכולין לכוף זה את זה להעמיד דלת למבוי והינו משום שעדיין היה להם מקומות בבית הפנסת לישב אלא שלא היו רוצים לשפוך כל כף ביוקר כדמשמע מדבריו דבהכי מיירי התם הוא דפסק שאינם יכולין להוסיף ספסלים פיון דיש לזה טענה שמצירן לו את הדרף ולהם אפשר בענון אחר שיכולין לשפוך מקומות אלא שהעשיר היה מעלה בדמים וכתב שנכון הוא שיעשו מנהיגי הקהלה קצבה כמה יתנו ולא יוסיפו לעשות ספסלים אבל בנדון דידן שאין יכולים למצוא כלל מקומות לשפוך אפילו ביוקר מפני שפולם כבר מושפרים הם ואי אפשר להם בענון אחר ודאי דיכולין להוסיף ספסלים דכיון שיכולים אפילו לכוף לבנות בית הפנסת מכ"ש שיכולים לכוף שיניחו מקום להעמיד ספסלים רק שישאר להם דרף לילה פראוי אף על פי שלא יהיו יכולים לילה כל כף ברנוחה כמו מקודם לכן אין בזה קפיידא וגם הריב"ש מודה בזה פיון דאי אפשר בענון אחר ואין למדין אי אפשר מאפשר ולא תימא פיון דיליף ממבוי משמע שיכולין לעכב אפילו בשאי אפשר לחבירו בענון אחר דהרי דומיא דמבוי הוא הא ליתא דלא מייתי ראיה ממבוי אלא דאיכא קפיידא בענון זה שמרבה עליו הדרף או שמציר לו הדרף אבל מפל מקום סבירא ליה להריב"ש נמי דלא מצי לעכב אלא היכי דאפשר להם בענון אחר כמו בנדון דידהו דהיו יכולים לשפוך מקומות אבל במקום שאי אפשר להם בענון אחר כמו בנדון דידן שאינם יכולים למצוא לשפוך מקומות לישב עליהם סבירא ליה נמי דיכולים להוסיף ספסלים אם נשאר להם דרף פראוי אף על פי שאין כל כף ברנוחה כמו מקודם: ועוד נראה דלא דמי נדון דידן לנדון דהריב"ש דהתם מיירי בעשיר אחד שיש לו מקומות הרבה בבית הפנסת ומשמע שהם בקרן אחד באופן שבאותו גבול אין לאחרים דרף שם רק לו לבדו ורוצים הקהל להעמיד ספסל באותו גבול התם הוא דיכול עשיר זה לעכב פיון שאין לאחרים דרף שם רק לו דהכי משמע מדברי הריב"ש שכתב וז"ל ואם פההיא שהם בני מבוי פמותו וכו' ואפילו הכי אחד מבני מבוי יכול לעכב וכל שכן בכאן שמי שיש לו דרף שם יעכב לאחרים עכ"ל הרי כתב שאותו שיש לו דרף שם יכול לעכב לאחרים משמע דמיירי שאין לאחרים דרף שם רק עשיר לחוד לכה פסק שיכול לעכב פיון שאין לאחרים דרף שם רק לו לבדו מפני שכל המקומות שבגבול ההוא הם שלו אבל בנדון דידן אותן גבולים שרוצים להעמיד ספסלים שם יד כל הקהל שוים בהם כמו שכתבתי למעלה וכל הקהל הולכים דרף שם מקצתם לצד צפון ומקצתם לצד דרום מהיכי תיתא שיהיו אלו בעלי בתים שיש להם מקומות סמוך לגבולין ההם יכולין למחות מה יתרון יש להם יותר משאר בעלי בתים אי משום שיש להם מקומות

סמוך לגבולין ההם ועד השתא היו יכולין להעמיד העמוד שלפניהם שעליו מניחים הספרים רחוק מלפניהם או מצדיהם מה שלא יהיו יכולים לעשות פן פשוסיפו ספסלים בבית הפנסת הא מעיקרא דדינא פירכא דמעיקרא שלא פדין עשו אם הרחיקו יותר משיעור ויכולין היו בני בית הפנסת למחות להם והכי פתב התם הריב"ש בהדינא וז"ל שיקרי אין לכל יחיד אלא גוף המקום אשר לו וכניסה ויציאה אבל בשאר יד הפל שנה וכו' שאף אותן שיש להם מקומות שם ויש להם פניסה ויציאה אינם יכולין להשתמש במה שהוא דרך לאחרים ומשמש גם להם פניסה ויציאה אלא במה שדרך להשתמש וכו' עכ"ל הרי שלא פדין הנה מהם שהיו מעמידים רחוק מהמקומות את העמודים שלפניהם מפני שאין להם רשות להשתמש אלא בגוף המקום וכניסה ויציאה והיו בני הקהלה יכולים למחות והא דלא מיחו משום דבלאו הכי הנה רנוחה להם לילך ולא היו מזיקים להם בזה ומהאי טעמא נמי אין יכולין לטעון חזקה על זה כיון שלא היו מזיקים להקהל בזה גם מיקרי שותפי ואין מחזיקין גם אין חזקה במידי דשייך להקהל כמו שכתב נמי הרב בתשובת משאת בנימן לכה אם לאחר שיוסיפו הספסלים ישאר להם מקום העמדת העמיד שלפניהם פראוי תו אין יכולין לעכב: ואם יאמרו אותן אנשים למה נפסיד הרנוחה שהנה לנו עד עתה ישפרו להם בית הפנסת אחרת מתוך הקהל הא לאו מילתא הוא מכמה טעמים חדא דנדאי הוא שמתוך אלו שנים עשר בעלי בתים לא מצאו תמיד בכל יום מגן עשרה להתפלל בצבור כי יש מהם שילכו מחוץ לעיר לעסקיהם וזה הוא להם נמניעות מצנה רבה כמו שאמרו רבינו ז"ל אין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים.

וכן אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הפנסת וכו' אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין: ועוד אפשר שאין רשאים לעשות פן לקבוע מקום להתפלל בלי רשיון השררה כיון שיש להם בית הפנסת אחר ואם יאמרו שיהיו משתדלים מן השררה חיישינו לתקנה שהשררה יתן עין על הקהל שהם רבים כיון שצריכין רשאי בתי פנסיות והפתובאומר פנו לכם צפונה הצפינו עצמיכם מלבד שאין הצבור יכולים לעמוד בהוצאה מרובה כל כך לשכור בית הפנסת וזמן ושמש וצרכי בית הפנסת בגרות וכיוצא בזה לכה נראה שבגדון דידן יכולים להוסיף ספסלים רק שישאר להראשונים רנוחה פראוי פדי לילך אל מקומות מושבותיהם וכדי להעמיד העמוד שלפניהם שעליו מניחים הספרים ואתי שפיר גם להריב"ש דגם הוא מודה שאם הוא כמו בגדון דידן שאין שום אחד מהם יכול לעכב מלהוסיף ספסלים רק שישאר להראשונים רנוחה פראוי כפי ראות עיני הבית דין: שאלה צ"ה ראובן השיא את בתו ונתן לה שטר חצי זכר כמו שנוהגין האידן שנתחייב לבתו וליורשיה יוצאי חלציה בסוף אלף זהובים לשלם שעה אחת קודם מיתתו או בניו הזכרים יתנו לה פחצי חלק זכר וכו' ואחר כך מת ראובן ולא הניח בן זכר ולא זרע ממנו רק בנות ואין לשאר בנות שטר חצי זכר רק לזו ותובע' זו ליקח מנכסי אביה בשטר חצי זכר שלה עודף על חלק ירושתה בין שאר בנות בטענה ששטר חצי זכר שלה נעשה דרך שטר חוב ותובעת שיתנו לה תחלה אלף זהובים ואחר כך תחלק עמהם בירושה כי אביה לא התנה לסלקה בחצי חלק זכר אלא אם יהיו לו בנים אבל בשביל בנות לא התנה ושאר בנות אומרים שאין לה פלום בשטר חצי זכר שלה כי מתחלה לא נעשה השטר חצי זכר שלה אלא אדעתא אם יהיו לו בנים זכרים שאז אין לבת פלום במקום בנים שתקח בשח"ז שלה אבל פשאין לו בנים זכרים פלל ולא זרע מהם שאז נוטלת היא בין

שאר בנות בתורת ירושה אין מקום לשטר זה לחול כולל כי אדעתא דהכי לא נתן לה שטר זה כלל: תשובה הו אמת הוא לפי מה שנוהגין האידנא לכתוב כל שטר חצי זכר דרף חוב יש לו דין חוב ולא ירושה ומועיל לכל מילי אפילו למה שלא היה מועיל אלו היה נכתב דרף שטר ירושה או שטר מתנה מועיל השתא פיון שנקתב דרף שטר חוב כנמצא בתשובת מהר"ש לוריא סימן מ"ט ותשובת מהר"מ איסרלש סימן ג' וסימן ח' ותשובת שארית יוסף סימן א' ותשובת מהר"ם לובלין סימן ד' והג"ה ש"ע מטור ח"מ סימן רפ"א אבל מקל מקום נראה פיון דתלי החוב בחצי חלק זכר לא נפיק שטר זה מדין ירושה דלא מיקחשב האי לשטר חוב אלא לענין שלא ינפחת לבתו מחצי חלק זכר אבל לשאר מילי שטר ירושה מיקרי פיון דתלי בחצי חלק זכר דעיקר פנונת האב בשטר זה אינו אלא להוריש לבתו בחצי חלק זכר אלא שלא היה מועיל אלו היה פותב בלשון ירושה כדאיתא במתניתין פרק יש נוחלין דף ק"ל בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום וכו' ואפילו אי הנה פותב בלשון מתנה לא היה מועיל אלא לאותן נכסי הידועים לו בשעת מתנה אבל לא לנכסים שלא היו לו בשעת מתנה כדאיתא בתשובת מהר"ם הובא בפרק דכי פרק יש נוחלין לרף תקנו לכתוב דרף שטר חוב שמועיל בכל גונא אלא ולא שיהא מתפנון להתחייב.

לבתו דרף חוב שיהא לה באמת החוב כי לא נתפנון בשט"ז כי אם להוריש לבתו בחצי חלק זכר ואלו היה יכול לכתוב ירושה בדרף שהיה מועיל על פי הדין לא היה פותב דרף חוב אלא לפי שלא היה מועיל אלו היה פותב דרף ירושה לרף פתב דרף חוב אבל לא שהיה מתפנון על החוב כמו על חצי חלק זכר דהיינו שיהא לבתו זה או זה אלא פונתו לא היה אלא חצי חלק זכר וספרא קמאי בקיאי הוו וכתבו הכי על פי הא דאיתא בטור ח"מ סימן ר"ז בשם הרמב"ם פשהו רוצים חכמי ספרדים להקנות באסמכתא פה היו עושים קונים מזה שחייב לחבירו מאה דינרים ואחר פה קונים מבעל חוב כל זמן שהיה פה הרי החוב מחול לו מעקשיו וכו' ועל דרף זה היו עושים בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשידוכים וכו' ודרף זה מהני בכל דבר ובכל ענין ע"כ והתם ודאי אין פנונתו בחוב זה אלא על השידוכין ולא על שום חוב אלא שלא מצאו חכמי ספרד דרף היותר מועיל אלא בדרף זה שיעשה חוב על עצמו הוא הדין נמי פאן באב הפותב לבתו אין פנונת' על שום חוב רק שרוצה להוריש לבתו בחצי חלק זכר שלא תהא נדחת לגמרי מירושה אלא שאינו מועיל לה אם היה פותב דרף ירושה ולא מצאו דרף היותר מועיל אלא בדרף זה שיעשה חוב על עצמו ותולה אחוב בחצי חלק זכר שאם בניו הזכרים יתנו לה בחצי חלק זכר תתבטל החוב כמו בשידוכין תולין החוב בשידוכין שאם ישא בתו תתבטל החוב הוא הדין נמי בחצי חלק זכר אבל לא שיהא פנונתו על שום חוב: ולרף בשידוכין אם אין זה יכול לקיים תנאו ע"י אונס פגון שמת בנו שעליו נתחייב שישא בת חבירו פטור אביו מהחוב והיינו משום דלא נתחייב באמת בשום חוב לחבירו אלא שבקש לעשות שידוכין ובשביל פן הנצרה לעשות חוב על עצמו.

וממילא פשהו נאנס בשידוכין אין מקום לחוב שהוא לחול כלל אבל אי איתא כמו דסלקא אדעתא למימר פיון דנעשה דרף חוב הרי זה הוא כחוב גמור אלא שתלה התנאי בשידוכין וצריף הוא לקיים אחר מהם או החוב או השידוכין וכפנונתו על החוב כמו על השידוכין היה ראוי שיהא הדין נותן אפילו בשאינו יכול לקיים תנאו בשידוכין מפני האונס

כגון שמת הבן חייב לשלם לזה חובו פינן שאין לחבירו כמו שהתנה דמה לו שאינו מתקנים תנאו בפשיעה או באונס סוף סוף אין לו מה שהתנה כמו שאלו היה באמת אחד מלנה לחבירו מאה וזו והיה תולה החוב באם שפנו ישא את בתו יהא החוב מחול לו ואחר כך מת בן חבירו ודאי דבר פשוט הוא שצרי' חבירו לשלם לו החוב פינן שהחוב הוא עיקר אלא שתל' החוב באם שפן חבירו ישא את בתו יהא מחול השתא דאין התנאי מתקנים הרי החוב מתקנים אף על פי שצאנס מפל מקום לא נפטר מן החוב דאטו אם אחד מלנה לחבירו מאה וזו ומתנה עמו אם יתן לו סחורה פלונית שיש לו בביתו ימחול לו החוב מאה וזו וקודם שנתן הסחורה היה נאנסה מידו הסחורה היה כגון שגשרפה יהא זה פטור מלשלם לו מ"ז שהלנה לו למאן דס"ל דאונס מהני הא ודאי.

ליתא דליכא מאן דפליג בזה שצריף לשל' לזה מאה וזו שהלן' לו או שצריף ליתן לו הסחור' היא וכינן שאינו נותן לו הסחור' והיא צריף ליתן לו מאה וזו שהלנה לו והוא הדין נמי בשידוכין אי איתא הא דמתחייבין זה נגד זה יהא הכנונה על החוב כמו על השידוכין שצריף לקיים אחד מהן זה או זה השידוכין או החוב הנה ראוי לפסוק נמי אפילו בשאינו קיים תנאי על ידי אונס כגון שמת הבן והוא נמי יהא חייב לשלם או החוב כמו שהדין נותן בהלנה לו באמת מאה וזו ותלה בשידוכין וזה לא עלה על דעת שום אדם לומר שאם נאנס בשידוכין כגון שמת בנו של זה שיהא אביו חייב לשלם מה שנתחייב ולמה כן אלא ודאי דהיינו טעמא משו' דהאמ' הוא הא דמתחייבים זה נגד זה בשידוכין אין הכנונה כלל על החוב אלא על השידוכין רק שלא מצאו דרף היותר מועיל אלא כף שמתחייבין זה נגד זה ונדוקא באם שיהא יכול לקיים תנאו ולא יקיימנו אז יחול החוב אבל באי אפשר לקיימנו אין מקום לחוב ההוא לחול כלל פינן דאנוס הוא דעיקר החוב לא נעשה אלא כדי שיעשה השידוך אם יהיה לו באפשרי לעשות אבל היכא דאי אפשר לו לקיים נתבטל החוב ממילא הכי הוא בעניני שידוכין הכי נמי הוא בשטר חצי זכר דאין פנונת האב להתחייב נגד בתו בשום חוב כלל כי לא נתפנון אלא להוריש לבתו אלא כחצי חלק זכר רק שלא מצאו דרף היותר מועיל כי אם בדרף זה שיעשה חוב על עצמו לבתו מסף אלף זהובים ותולה החוב בחצי חלק זכר שאם יתנו לה בגיו זכרים כחצי חלק זכר יהא החוב מחול ולא שיהא פנונתו על החוב כמו עלהחצי חלק זכר אלא עיקר הפנונה אינו אלא על חצי חלק זכר ולפי שלא היה מועיל אם היה פותב בתורת ירושה הוצרף לכתוב דרף חוב והיינו אם לא ירצו ליתן לה כחצי חלק זכר יהא החוב של אלף זהובים חל דעיקר הוא בזה כדי שלא יהא בתו נדחת מירוש' לגמרי אלא תקח כחצי חלק זכר: וכינן דהכי הוא שאין פנונתו בשטר זה אלא להוריש לבתו כחצי חלק זכר ולא נחכנון על שום חוב כלל אלא שהוצרף לעשות דרף חוב כדי שיתקיים התנאי של חצי זכר שלא תהא נדחת מירוש' לגמרי אם כן השתא דלא הניח בן זכר כלל ולא זרע ממנו רק בנות והבת הזאת מטלת חלק שלם מדין ירושה בין שאר בנות תו אין מקום כלל לשטר חוב זה שלא לחול כלל פינן שיש לה ירושה ואינו נדחת: ומה שטוענת הבת היהא דהתנאי שהבנים הנזכרים יסלקו החוב בחצי חלק זכר לא היה אלא בשביל בנים הנזכרים אבל לא בשביל בנות וסבורה ליקח אלו אלף זהובים בראש ואם"כ תחלוך עם שאר בנות אחיותיה הא לאו מילתא הוא שפבר בארנו למעלה שלא נעשה החוב כלל כדי לגבותו אלא כדי שיתקיים התנאי שתרוש כחצי חלק זכר ונרי יש לה ומתחלה לא

נעשה שטר זה אלא אדעת' שאם יהיו לו בנים זכרים שאז לא תירש הבת פלום מדין תורה דאין לבת במקום בן פלום לקב' עשה על עצמו חוב שלא תהא נדחת לגמרי אלא תקח פחצי חלק זכר.

אבל אדעתא שלא יהיו לו בנים זכרים כלל לא נעשה השטר דמה צורך יש בשטר פיון שהיא בת יורשת לקב' אין נוטלת פלום בכח שטר חצי זכר זה: ובכל מקום שנמצא בפוסקים ובתשובת בענין שטר חצי זכר שהעיקר הוי החוב וכמו שכתב בש"ע מטור ח"מ סימן רפ"א בהג"ה אינו אלא שפול עצמו של החוב לא נעשה אלא כדי שיתקנים התנאי ליתן לבת פחצי חלק זכר והיגו אם לא יתנו לה פחצי חלק זכר צריכים לשלם לה החוב אבל בלאו הכי אין החוב עיקר אלא חצי חלק זכר הוא עיקר וכן משמע נמי מגוף שטר חצי זכר שהרי נוהגין לכתוב שיתנו לה פחצי חלק זכר חוץ מספרים וקרקעות וכתב מהר"ש לורי' בתשובה סימן מ"ט שנהגו כן משום שלא יהא כמעביר אחסנתיה ואי איתא דהחוב הוא העיקר וכוננתו הנה מתחלה על החוב אם כן לא הנה אלא פאלו הנה מוסיף ליתן בנדוניא וחסר ולקח מבתו בהלואה לפרוע שעה אחת קודם מיתתו אם כן מאי עבורי אחסנתיה איכא הכא אף על פי שכותב לסלק בפחצי חלק זכר מפל מקום אינו אלא לסלק החוב שהוא עיקר ואם כן אפילו אי לא הנה השטר כותב חוץ מספרים וקרקעות לא הנה כמעביר אחסנתיה פיון שעיקר הוא החוב אלא נדאי דנהפך הוא דאין כוונה כלל על החוב אלא העיקר הוא להוריש לבתו פחצי חלק זכר אלא שלא הנה מועיל אלו הנה כותב דר' יר' ושה לקב' הנצרך לתלות בחוב ואם כן פיון דעיקר הוא להוריש לבתו פחצי חלק זכר הנה למעביר אחסנתיה לקב' כותבין חוץ מספרים וקרקעות: והנה מלבד זה דמסתבר למימר כן שלא נתפנון האב ק על החוב בשטר זה אלא כל כוונתו אינו אלא שתירש בתו פחצי חלק זכר אית לן נמי להוכיח כן מדברי האחרונים ממה שכתבו בתשובותיהם שכן הוא: הרב בתשובת שארית יוסף סימן ע"ד כתב באחד שנתחייב ליתן לבתו שטר חצי זכר בשעת שידוכין ואחר כך קודם החופה אינו רוצה לכתוב לה אלא על סף אלהי זהובים כמנהג בסתם שידוכין והבת טוענת שאביה הוא עשיר ועל חצי חלק זכר יגיע סף יותר מזה שחייב האב לעשות לה שטר חצי זכר בסוף גדול עד שיעור חצי חלק זכר מנכסיו כי צריף הוא לקיים קנינו לעשות לבתו שטר חצי זכר ובאלף זהובים לא יתנה לה פחצי חלק זכר יעניין שם: מדבריו יש ללמוד דאין הפנונה בעשיית שטר חצי זכר דר' שטר חוב על חוב ממש אלא אין הפנונה אלא כדי להוריש לבתו פחצי חלק זכר דאי לא תימא הכי אלא הפנונה הוא על חזק מתרתי על החוב או על חצי חלק זכר ועל זה כמו על זה למה פסק הוא כשקנה קנינו סתם לעשות לבתו שטר חצי זכר שצריף להוסיף על אלהי זהובים אם הוא עשיר הא פיון דסתם שח"ז אינו אלא אלהי זהובים כפי מנהג הרי כשהקנה הוא סתם לעשות שח"ז אדעתא דמנהג עביד כמו שכתב הטור ח"מ סימן ס"א כל מי שמקנה בסודר סתם דעתו למיכתב כמנהג הסופרים: בשלמא אי הנה קנינו לכתוב לה חצי חלק זכר הנה מקום לומר פיון שהוא עשיר גדול אינו מקיים קנינו באלף זהובים שייכתוב לה אבל השתא דלא הנה קנינו אלא לכתוב לה שטר חצי זכר הרי קנינו לא הנה.

אלא על השטר ונהרי הוא רוצה לקיים קנינו ולכתוב לה שטר כמו שנוהגין לעשות שמעמידין דר' חוב על סף אלהי זהובים ואם כן אי סלקא דעתך דהעיקר הוא החוב למה

יהיו כופין על סף יותר ולמה יעשה יותר מהמנהל שמא לא נתחייב מעולם על יותר מן המנהג אף על פי שהוא עשיר שהרי נתפונן על חזק מתרתי על החוב או על חצי חלק זכר על זה כמו על זה דילמא לא רצה להתחייב כלל ביותר מאלף זהובים אלא נדאי האמת הוא דאין הפוננה כלל על החוב רק על חצי חלק זכר אלא שלא היה מועיל אם היו כותבים דרף ירושה או מתנה ותקנו שיהיו כותבים דרף חוב וצריכים להעמיד החוב על שיעור שמשערים שלא יהיה בחצי חלק זכר פסד ההיא כדי שבנדאי יתנו לה חצי חלק זכר וקבעו מנהג בסתם בני אדם להעמיד על אלף זהובים פי סף זה די והיתר הוא בסתם בני אדם אבל אם נמצא לפעמים עשיר גדול שסוף אלף זהובים לא יספיק לחצי חלק זכר מהנכסים שלו צריף להתחייב בסף יותר מזה ולכך פסק הרב בשארית יוסף שאם היה מקנה בקנין סודר סתם על שטר חצי זכר והוא עשיר גדול צריף להוסיף על אלף זהובים אף על פי שמנהג בסתם הוא אלף זהובים מכל מקום בדידיה שהוא עשיר אינו מספיק סוף אלף זהובים וצריף להוסיף עד שיעור חצי חלק זכר לפי עושרו פי אין הפוננה כלל על החוב אלא על חלק זכר ובסוף אלף זהובים אינו מקיים קנינו לעשות שטר על חצי חלק זכר לפי שהוא עשיר הרי מוכח דאין מתפוננים בשטר זה על החוב אלא על חצי חלק זכר: ועוד יש להוכיח דאין מתפוננים בשטר זה על שום חוב אלא חצי על חלק זכר לחוד דאנו רואים שהאחרונים קבעו מנהג לכתוב כל השטרות האלו שנה לכל אדם בסוף אלף זהובים או שבניו הזכרים יתנו לה בחצי חלק זכר וצריכין אנו לדעת מה טעם יש בדבר למה עשו כלל מנהג קבוע לזה שיהיו כותבים כל שטרי חלק זכר בשנה אי איתא דמכוננים בשטר זה על החוב כמו על חצי חלק זכר יכתוב כל אחד את שטרו כפי מה שירצה להתחייב פי היאך שייף לקבוע מנהג במה שיהא אדם מתחייב אם הוא מתפונן באמת על החוב דילמא זה אינו רוצה להתחייב בכל כף או דילמא זה ירצה להתחייב בסוף יותר אלא נדאי דאין הפוננה כלל בשח"ז על שום חוב אלא על חצי חלק זכר לחוד אלא שלא היה מועיל אם היה כותב בלשון ירושה או מתנה והוצרכו לכתוב דרף חוב ובאמת ליפא נפקותא בכמות החוב שהרי אינו מתפונן על החוב רק על חצי זכר לכך קבעו לכתוב כולם בשנה בסוף אלף זהובים ששערו שסוף זה די והיתר לסתם בני אדם שנדאי חצי חלק זכר לא יעלה לסוף זה ואז בנדאי יתנו לה בחצי חלק זכר ובכל אחד ואחד יהיה החצי חלק זכר כפי מה שהוא לפי היכולת שלו ולפי רוב בנים ובנות שיהיו לו אבל מכל מקום פשוט הוא שלא יעלה לחלק אחד יותר מאלף זהובים לחצי חלק זכר בסתם בני אדם לכך קבעו מנהג לכתוב על אלף זהובים וזה נכון וכיון דהכי הוא דהוכחנו דלא נתפונן האב בשטר חצי זכר רק על ירושת בתו שתקח בחצי חלק זכר ולא על שום חוב השתא דלא הניח האב בנים זכרים כלל ולא זרע מהם רק בנות והבת הזאת שיש לה שטר חצי זכר נוטלת בתורת ירושה בין שאר הבנות הרי עדיף לה טפי מאלו היתה בנים והיתה נוטלת בחצי חלק זכר נדאי דאין מקום לשטר חצי זכר זה לחול כלל כיון שנוטלת בתורת ירושה: וכן משמע נמי מדברי הרב בסמ"ע סימן רפ"א דסבירא ליה נמי דאף על גב דהאינדנא כל שטר חצי זכר כיון שנתב דרף חוב דין חוב יש לו ולא שטר ירוש' ומועיל לכל מיילי מכל מקום לא נפיק מדין שטר ירושה כיון דתלי החוב בחצי חלק זכר דאיתא התם בסימן רפ"א בהג"ה ש"ע סעיף ז' וז"ל מיהו נראה לי דמה שנהגין עכשיו לכתוב ש"ח לבתו ולהתנות שאם יתן לבתו חלק בחצי זכר יפטר מן

החוב צריף ליתן לה בכל אשר לו דעיקר הוא החוב ולכן צריף למינים תנאו או ישלמו החוב עכ"ל וכתבו הרב בסמ"ע וז"ל מיהו גם פן דינו פירושה שגובין תחלה ב"ח וכתובה מנכסיו פנ"ל פיון דנפטרו מה חיב בחצי חלק זכר עכ"ל הרי כתב בהדיא דדין שטר ירושה יש לו וכן משמע נמי מתשובת מהר"ם לובלין אחר שהחליט בסימן ד' דשטר חצי זכר דנוהגין בו האידינא דין שטר חוב יש לו כתב מיז בתשובה סימן ה' דלענין הבת שפמכרה שח"ז לאביה הנה פשטר ירושה והוא דומה להא דתניא מה שאירש מאבא מכור לה לא אמר פלוס וכו' והיינו משום דתלי החוב בחצי חלק זכר יעניין שם וכן בתשובת מהר"ם פאדוואה סימן נ"א העלה דאין הבת בפשטר זה פבעלת חוב לכל מיילי יעניין שם והיינו משום דאין לשטר זה דין שטר חוב אלא לענין שיתקיים התנאי שיתירש בתו חצי חלק זכר דעיקר שטר לא אתי מעיקרא אלא על חצי חלק זכר וממילא נלמד אי לא הניח בן זכר ולא זרע ממנו רק בנות ונוטלת הבת הזאת בתורת ירושה בין שאר בנות אין שטר חצי זכר זה חל פלל פיון דעדיף לה שנוטלת חלק שלם: וכי תימא פיון דנוהגין במקצת שטרי חצי זכר להוסיף ולמכתב עוד וז"ל והברירה ביז בנים הזכרים ליתן לבתו פחצי חלק זכר או אלה זהובים וכו' עכ"ל משמע מלשון דכוננת האב היה על החוב כמו על חצי חלק זכר פיון שפכתב שהברירה ביז בננו ליתן זה או זה לאו מילתא הוא דאדרבא מלשון זה דמותר הוא איכא להוכיח בהפך דלא נתפנון האב מעיקרא בפשטר חצי זכר זה אלא על חצי חלק זכר ולא על החוב דהרי איכא למיזק בפשטר זה פיון שפכר כתב שנתחייב לבתו בסוף אלה זהובים והתנה באם שפניו הזכרים יתנו לה פחצי חלק זכר יהא החוב בטל מה צריף תו למיכתב והברירה ביז בננו הזכרים הא פכר אמור אלא ודאי משום דהאמת הוא שאין פנונת האב אלא להוריש לבתו פחצי חלק זכר ולא היה מתפנון על החוב פלל ולא כתב דרף חוב אלא כדי שפנדאי יתנו לבתו פחצי חלק זכר כמו שפארנו למעלה ונמצא לפי זה איכא למיחש אם יתעשר האב ויניח אחר מותו ממון הרבה עד שפחצי חלק זכר יהיה יותר מסוף אלה זהובים תתבע הבת לאחיה הבנים הזכרים שיתנו לה דוקא וחצי חלק זכר ולא תתפניס באלה זהובים פיון שפל פנונת האב לא הנה מעיקרא אלא שיהא לה פחצי חלק זכר אף על פי שלא העמיד החוב אלא על אלה זהובים היינו משום שהיה סבור שעל חצי חלק זכר לא יגיע אלה זהובים אבל השתא שנתעשר האב ומגיע על חצי חלק זכר יותר מסוף אלה זהובים תרצה הבת דוקא בחצי חלק זכר לכך כותבין עוד בפירוש שהברירה תהא ביז בנים הזכרים ליתן אלה זהובים או חצי חלק זכר והיינו שאם יניח האב ממון הרבה עד שפחצי חלק זכר יהיה יותר מאלה זהובים יכולים בנים הזכרים לסלקה באלה זהובים ואף על גב דאפילו אי לא הוו כותבים כך בפירוש שהברירה ביז בנים הזכרים לא היתה הבת יכולה לזכות בטענה זו פיון שכתב בפשטר בהדיא שאין החוב אלא אלה זהובים ובהכי חלק זכר יכולים הבנים הזכרים לסלק החוב ודאי דהברירה הוא ביז הבנים הזכרים מכל מקום נוהגין הסופרים הבקאים לכתוב בפירוש כדי שלא יהא פתחון פה לבעל הדין לחלוק וגם חששו מפני ב"ד טועין ושפיר דמי למיעבד כך והכי איתא בבבא בתרא פרק המוכר את הבית דף ס"ט אמר רב יהודא האי מאן דמזבין ארעא לחבריה צריף למיכתב ליה קני דקליו ותאליו והוצין ואף על גב דכי לא כתב ליה קני אפילו הכי שופרא דשטרי הוא פירש רשב"ם שיפרא דשטרא יפוי פח השטר דאפילו אי אתי לפני ב"ד טועין יחבי ליה

שְׁהָרֵי מְפֹרָשִׁים בְּתוֹךְ הַשְּׁטָר עכ"ל ומְפָל שְׁכֵן בְּגִדוֹן דִּינֵן דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ טְפֵי לַב"ד טוֹעִין שְׁהָרֵי בְּאַרְנוֹ לְעֵיל בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת שְׁאֲרִית יוֹסֵף סִימֵן ע"ד בא' שְׁנֹת־חַיִּיב לְבַתּוֹ לִיתֵן לָהּ שְׁטָר תְּצִי זָכָר וְאַחַר כֶּף קוֹדֵם הַחֹפֶה אֵינוֹ רוֹצֶה לְכַתּוֹב לָהּ אֶלְא עַל סֵף אֶלְף זְהוּבִים אוֹ תְּצִי חֶלֶק זָכָר שְׁחֵיב הָאֵב לְכַתּוֹב עַל סֵף יוֹתֵר מֵאֶלְף זְהוּבִים אִם עֲשִׂיר הוּא עַד שְׂעוֹר שְׁבֻדָּאֵי לֹא יִהְיֶה בְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר כִּסְף הֵהוּא כְּדֵי לְקַיֵּם הַקְּנָנִי כְּעֲשֵׂה וְאִם כֵּן הִבִּית דִּין טוֹעִין יִהְיֶה מְדַמִּים לוֹמֵר כְּשֵׁם שְׁבֻחֵיו קוֹדֵם שְׁנַעֲשֵׂה הַשְּׁטָר לְבַתּוֹ יְכוּלָה הִיא לְכוֹף לְאֶבִּיהָ שְׁנַעֲשֵׂה לָהּ שְׁטָר עַל סֵף יוֹתֵר מֵאֶלְף זָהָב שְׂעֵד שְׂעוֹר תְּצִי חֶלֶק זָכָר הַעֲשִׂיר לְפִי עוֹנְשׁוֹ הוּא הַדִּין לְאַחַר מוֹתוֹ אע"פ שְׁכָבֵר נִכְתַּב הַשְּׁטָר עַל אֶלְף זְהוּבִים יִהְיֶה סְבוּרִים לוֹמֵר שְׁהַבַּת יְכוּלָה לְכוֹף לְהַבְנִים הַזְּכָרִים שְׂיִתְנוּ לָהּ דְּוִקָא תְּצִי חֶלֶק זָכָר אִם הוּא עֲשִׂיר הַרְבֵּה לְכָף רְגִילִים הַסּוֹפְרִים לְכַתּוֹב כֶּף בְּפִי שְׁהַבְרִירָה תְּהֵא בְּיַד בְּנִים הַזְּכָרִים לִיתֵן לָהּ כְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר אוֹ אֶלְף זְהוּבִים דְּאִז אֶפִּילוּ אִי אֲתִי לַב"ד טוֹעִין לֹא יִהְיֶה לָהּ לְבַרַת יוֹתֵר מֵאֶלְף זְהוּבִים אֶפִּילוּ אִם יִנָּיֵחַ הָאֵב מְמוֹן הַרְבֵּה עַד שְׁבֻחֵיו חֶלֶק זָכָר יִהְיֶה יוֹתֵר מֵאֶלְף זְהוּבִים כֵּינֵן שְׁכָף מְפֹרָשׁ בְּשְׁטָר שְׁהַבְרִירָה הִיא בְּיַד בְּנִים הַזְּכָרִים וְזֶה בְּרוּר וְכֵינֵן דְּהִכִּי הוּא הָרִי מְזֵה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּעֵיקָר בְּשְׁטָר תְּצִי זָכָר זֶה אֵינוֹ אֶלְא שְׂתַקַּח כְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר וְלֹא עַל הַחוּב כֶּלֶל דְּמֵאִיצְטְרִיף לְמִיכְתַּב בְּפִירוּשׁ שְׁהַבְרִירָה תְּהֵא בְּיַד בְּנִים הַזְּכָרִים כְּדֵי שְׂאִם הָאֵב יִתְעַשֵּׂר וְיִנָּיֵחַ מְמוֹן הַרְבֵּה לֹא יִהְיֶה ב"ד טוֹעִין לוֹמֵר שְׂצָרִיכִין לִיתֵן לְהַבַּת דְּוִקָא כְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר אֶלְמָא דְּהַעֵיקָר בְּשְׁטָר זֶה הוּא הַחֲצִי חֶלֶק זָכָר וְלֹא הַחוּב דְּאִי לֹא הִכִּי אֶלְא הַחוּב הָנִי בְּדָבָר כְּמוֹ הַחֲצִי חֶלֶק זָכָר מֵהִיכִי תִּיתִי לְמִימֵר שֶׁהַב"ד יִהְיֶה טוֹעִין בְּדָבָר פְּשׁוּט כֶּל כֶּף כֵּינֵן דְּהַחוּב מְפָרֵשׁ בְּשְׁטָר אֶלְף זְהוּבִים וּמַעֲיָקְרָא לֹא נִתְפַּוּן אֶלְא עַל הַחוּב לְמָה יִהְיֶה טוֹעִין לוֹמֵר דְּלֹא סָגִי לָהּ בְּחוּב אֶלְא דְּוִקָא כְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר אֶלְא וְדֵאֵי הַעֵיקָר בְּשְׁטָר תְּצִי זָכָר זֶה הוּא הַחֲצִי חֶלֶק זָכָר וְלֹא הַחוּב וְעַל כֵּן יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂפִיר לַב"ד טוֹעִין שְׂיִאמְרוּ אִם יִנָּיֵחַ הָאֵב מְמוֹן רַב יִתְנוּ לָהּ דְּוִקָא כְּתְּצִי חֶלֶק זָכָר וְהוֹצֵרוּ הַסּוֹפְרִים הַבְּקִיאִים לְמִיכְתַּב בְּפִירוּשׁ שְׁהַבְרִירָה תְּהֵא בְּיַד בְּנִים הַזְּכָרִים וְאִז אֶפִּילוּ אִי אֲתוּ לַב"ד טוֹעִין לֹא יִטְעוּ בְּהָא וְאִף עַל זֶה לְפַלְפֵּל לוֹמֵר דִּילְמָא לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּחוּב הוּא עֵיקָר וְהָא דְּחַשְׁשׁוּ לַב"ד טוֹעִין לוֹמֵר שְׂיִתְנוּ לָהּ דְּוִקָא תְּצִי חֶלֶק זָכָר וְהוֹצֵרוּ לְמִיכְתַּב בְּפִירוּשׁ שְׁהַבְרִירָה תְּהֵא בְּיַד בְּנִים הַזְּכָרִים הֵינֵנו מְשׁוּם דְּחַשְׁשׁוּ לַהַב"ד יִהְיֶה טוֹעִין גַּם בְּזֶה וְיִהְיֶה סְבוּרִים שְׂחֲצִי חֶלֶק זָכָר הוּא עֵיקָר בְּשְׁטָר זֶה וְיִטְעוּ לוֹמֵר נְמִי שְׂיִתְנוּ לָהּ דְּוִקָא תְּצִי חֶלֶק זָכָר אֲבָל הָאֲמַת אֵינוֹ כֵּן אֶלְא הַחוּב הוּא עֵיקָר מְכָל מְקוֹם הָאֲמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ כֵּינֵן דְּאֶפִּידוּ לְפִי זֶה צְרִיכִים לְמִימֵר דִּישׁ סְבָרָא לוֹמֵר שְׁהַעֵיקָר בְּשְׁטָר זֶה הוּא הַחֲצִי חֶלֶק זָכָר תְּפַסִּינֵן לְהַד סְבָרָא דְּהָאֲמַת כֵּן הוּא וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וְלֹא מְסַתְּבֵר לְמִימֵר שְׂיִטְעוּ ב"ד כֶּף דְּאִם כֵּן אִין לְדָבָר סוּף: וְעוֹד נִרְאֶה לְהַבִּיא רְאָיָה דְּאִף עַל פִּי דְּמִן־סְפָם הוּא מְכָל הָאֲחֵרוּנִים דְּשְׁטָר תְּצִי זָכָר כְּאֲשֶׁר נוֹהֲגִין בּוֹ הָאִידְנָא דִּין חוּב יֵשׁ לוֹ וְלֹא דִּין יְרוּשָׁה אֶפִּילוּ הִכִּי אִם הוּא כְּמוֹ בְּגִדוֹן דִּינֵן דְּלֹא הֵנִיחַ הָאֵב לֹא כֵּן זָכָר וְלֹא זְרַע מְמַנּוּ רַק בְּנוֹת אֵינָה נוֹטְלַת הַבַּת בְּשְׁטָר תְּצִי זָכָר כְּלוּם וְאֵינָה נוֹטְלַת אֶלְא חֶלֶק יְרוּשָׁתָהּ מֵהָא דְּאִיתָא בְּסוּף פְּרָק מְצִיאַת הָאֲשָׁה דְּף ס"ט אֲתָמֵר מִי שְׂמַת וְהֵנִיחַ שְׂתִי בְּנוֹת וּבִן וְקִדְמָה הִרְאִשׁוּנָה וְנִטְלָה עִישׁוֹר נְכָסִים וְלֹא הַסְפִיקָה שְׂנִינָה לְגַבּוֹת עַד שְׂמַת הַבֵּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׂנִינָה וְיִתְרָה וְלוֹ וְרַבִּי חֲנִינָא פְּלִיג וְסָבִירָא לִיהָ דְּהַשְׂנִינָה נוֹטְלַת תְּחִלָּה גַּם הִנֵּה הַעִישׁוֹר שְׂלָהּ וְאַחַר כֶּף חוֹלְקִין הִבִּיאוּ הַטּוֹר א"ה סִימֵן קי"ג וְפָסֵק הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּהַפְסִידָה הַעִישׁוֹר שְׂלָהּ וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא

בגמרא משום דאיכא רנוח ביתה שנושפתרה הרבה שנוטלת השתא חצי הירושא לכה סבירא ליה לרבי יוחנן דהפסידה העישור שילה ומסיק התם דבת בעישור נכסים הנית בעלת חוב לגבי אחים ואם פו אית לן למילף לנדון דידן מהתם בקל וחומר שאם הבת הוא יורשת ונוטלת חלקה בירושתה שהפסידה שח"ז שילה דהשתא התם שמיך פשמת האב חל החוב של עישור נכסים על האב בן אביה שמת והראשון פבר נטלה העישור נכסים אחר מיתת האב והיה ראוי שתטול גם היא העישור שנה אפי' הכי פיון דאית לה רנוח ביתא שנוטלת חצי נכסי האב אזיל לה החוב של עישור נכסים מפל שפן בנדון דידן דמתחלה לא נעשה החוב אלא אדעתא שתהא לה פחצי חלק זכר ולא חל חוב זה אלא פשמת האב והשת' שמת האב ולא הניח בן זכר הרי היא נוטלת חלק ירושתה ואית לה רנוח ביתא ודאי דאזיל לה החוב ואינו חל פלל דנראה לדמות דין שח"ז לדין עישור נכסים דכשם שעישור נכסים מתחלת חכמים ואמרין דלא תקנו אלא היכא דלית לה רנוח ביתא הכי נמי שטר חצי זכר הוי ממנהג שקבעו גדולי האחרונים והוא פועין תקנת חכמים ואמרין מסתמ' לא קבעו מנהג שטר חצי זכר אלא היכא דלית לה רנוח ביתא פגון שהניח בנים זכרים אבל היכא דאית לה רנוח ביתא פגון שהיא יורשת לא קבעו מנהג שח"ז: ואף על גב דהרא"ש פסק פרבי חנינא על פי הירושלמי וסביר' ליה דלא הפסידה השנייה העישור שילה פהובא בטור א"ה בסימן קי"ג היינו דוקא בכגון התם שפבר נטלה הראשונה העישור שילה התם הוא דסבירא ליה דדין הוא שתטול גם השנייה העישור שילה ואח"כ יחלקו אבל היכא דהראשונה לא נטלה העישור שילה פגון שאביה השיאה בחייו מודה רבי חנינא דאין השנייה נוטלת העישור שילה אלא חולקת בשנה פיון דמסתבר טעמא דאית לה רנוח ביתא: וליכא למימר דרבי חנינא סבירא ליה אפילו היכא דלא נטלה הראשונה העישור אחר מיתת אביה אפילו הכי פשמת הבן אחר כף נוטלת שנייה עישור נכסים תחלה ואחר כף חולקין והא דנקט מילתיה בכי האי גונא בשקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא נקט רבותא אפילו בשלא נטלה היינו משום רבותיה דרבי יוחנן נקט הכא דאפילו בשקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים אפילו הכי הפסידה השנייה הא ודאי לאו מילתא היא דכיון דטעמא דרבי יוחנן משום רנוח ביתא טעמא דמסתבר הוא לפה נעביד פלוגתא טובא בנייהו פל פמה דאפשר לפרש למילתיהו דלא פליגי ניחא טפי לכה אית לן למימר דלא פליגי רבי חנינא עליה דרבי יוחנן אלא דוקא בשקדמה הראשונה ונטלה פבר העישור שילה התם הוא דסבירא ליה לרבי חנינא דלא הפסידה שנייה ונוטלת גם היא העישור שילה תחלה ואחר כף חולקין אבל היכא שלא קדמה הראשונה ליטול עישור שילה אחר מיתת אביה אלא שהשיאה אביה בחייו ואחר כף מת האב והניח בן ולא נטלה השנייה העישור שילה עד שמת הבן מודה רבי חנינא דהפסידה העישור שילה פיון דאית לה רנוח ביתא והוא הדין נמי בנדון דידן פיון שלא הניח האב בנים זכרים ולא זרע מהם רק בנות וההך בת שיש לה שטר חצי זכר נוטלת מנכסי אביה בתורת ירושה ואית לה רנוח ביתא אבדה שטר חצי זכר שילה ואינה נוטלת אלא חלק ירושתה: ואי תימא הא קא חזינו דכוננתו היה לימן לבתו זאת יותר מאינה שהרי לבתו זאת כתב שטר חצי זכר ולאיןה לא כתב הא לאו מילת' הוא דאפשר דאינה בנות שראו שאין לאביהם בנים זכרים לא בקשו שטר פזה וגם האב עצמו פיון שראה שאין לו בני' זכרים לא דקדק לעשות להן שטר חצי זכר פיון דאין נפקותא ביה

ואף על גב דידע שנתן לזו שטר חצי זכר לא קפיד דהוא נמי ידע דאין נפקותא בשטר חצי זכר פשאיין לו בנים לכה נראה דאין בת זו נוטלת כלום בשטר חצי זכר זה דאמרין עיקר מנהג הגדולים שקבעו בשטר חצי זכר אינו אלא אדעת' אם יהיו לו בנים זכרים אבל לא אדעת' אם לא יהיו לו בנים זכרים וכמו שבארנו למעלה בטעמים וראיות: וכן יש לי להביא ראיה בענין זה ממתניתין סוף פ'ק י"ט הניח בנות גדולות וקטנות וכו'.

זה חומר בבנות מבנים שהבנות נזונות על הבנים ואין נזונות על הבנות פירש רשב"ם חומר בבנות היכא דבנות יורשת מהיכא דבנים יורשים ואיכא נמי בנות בהדייהו שהבנות נזונות מן הבנים בנכסים מרובים פדתנן בריש פ'קין דלקמן הבנים יירשו והבנות נזונות דהכי הנה תנאי פתובה בנן גוקפו דיהונו ליכי מינאי אינו מיתנו מנכסי וכו' ואין נזונות בנות הקטנות מן הגדולות דבמקום שהן יורשת כל הנכסים ליכא תנאי פתובה דמזון בנן גוקפו עכ"ל הרי גם בזה מצינו דלא תקנו שיהיו בנות נזונות מתנאי פתובה אלא היכא דאינו יורשת אבל היכא דיורשת לית להו מתנאי פתובה הכי נמי בשטר חצי זכר שקבעו גדולי האחרונים לא קבעו אלא היכא דאין הבת יורשת אבל היכא דהיא יורשת לית לה בשח"ז: ואין חילוק בין שמגיע לה השתא בחלק ירושתה כל כף כמו שהיה מגיע לה אלו היתה נוטלת בשטר חצי זכר שלה ובין שמגיע לה השתא פחות מכאן אפילו ו הכי אינה נוטלת אלא חלק ירושתה ואבדה זכות שטר חצי זכר שלה כמו בתנאי פתובה דבנן גוקפו וכו' דאית לה לבת מזונות בין הבנים דאמרין אם לא הניח אביהם בנים זכרים אלא בנות אבדה תנאי פתובה שלה פינון שהיא נוטלת בתורת ירושה ואין חילוק בין יורשת הרבה יותר מאלו היתה נוטלת במזונות בין הבנים ובין יורשת פחות מאלו היתה נוטלת במזונות בין הבנים לעולם אינה נוטלת אלא חלק ירושתה ואבדה תנאי פתובה דבנן גוקפו וכו' הכי נמי בשטר חצי זכר דאמרין נמי דאין לה זכות בו אלא היכא דהניח אביה בנים זכרים אבל לא היכא דלא הניח אלא בנות דאז נוטלת חלקה בירושתה ואבדה שטר חצי זכר שלה נמי אין חילוק בין יורשת הרבה ובין יורשת מעט פחות ממה שהיתה נוטלת בשטר חצי זכר שלה לעולם אינה נוטלת אלא חלקה בירושתה ואבדה שטר חצי זכר שלה: ואף על גב דגבי עישור נכסים בפרק מציאת האשה דף ס"ט פתבו התוספות בד"ה משום ר'נח ביתא דלא אמרינן פשיש לה ר'נחא דביתא דויתרה על עישור נכסים אלא היכא שמגיע לה בחלק ירושתה מן אחיה כל כף כמו שהיתה נוטלת בעישור נכסים אבל היכא דאין מגיע לה בחלק ירושתה כל כף לא אמרינן שויתרה על עישור נכסים וכן פתב נמי ה"ר"ן ואם פן הוא הדין נמי גבי שטר חצי זכר נימא הכי לא דמי דהתם בעישור נכסים שאני דמיד שמת אביהם תקנו חכמים לאמור נכסים לידע פמה הוא העישור נכסים שיהא לה לבת לפרנסתה וזכתה מיד בעישור נכסים בין שיהיו בנים הרבה ובין שיהיו מעט אף על פי דזמן גביתה אינו חל אלא לכשתנשא כמו שכתב בתשובת דברי ריב"ט סימן ת' בשם ה"ר"ן מפל מקום חל החוב מיד אחר מיתת האב ומיד אומדין הנכסים לידע פמה הוא העישור וכשתנשא זכתה למפרע מהשתא ואם פן היא סלקא אדעתה למימר שאם מת אחר כף אחיה והיא יורשת ממנו בין שאר בנות שיהא לה פחות ממה שהיתה נוטלת בעישור נכסים לפמה תפסיד מן מה שזכתה כבר לכה אמרינן דצריף שיהא לה כל כף כמו שהיה ראוי לה ליטול בעישור

נְכֹסִים אֲבָל אִם אֵין לָהּ כֹּף בְּחֶלֶק יִרְוּשָׁתָהּ מֵאַחֶיהָ לֹא וַיִּתְּרָה עַל עֵישׂוֹר נְכֹסִים שְׁלָהּ אֲבָל בְּשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר שֶׁקָּבְעוּ גְדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים לְמִנְהַג שְׁאֵדָם כּוֹתֵב לְבִנּוֹתָיו בְּסִגְנוֹן אֶחָד בֵּין שְׁיֵהָיו לּוֹ בָּנִים הֶרְבֵּה וּבֵין שְׁאֵין לּוֹ בָּנִים הֶרְבֵּה וְאֶפְיָלוּ אֵי אֵין לּוֹ שׁוּם זָרַע אַחֵר אֲלֹא אוֹתָהּ בַּת נוֹהֲגִין לְכַתְּוֹב לָהּ שֹׁטֵר חֲצִי זָכָר דְּשִׁמָּא יֵהִיו לּוֹ אַחֲרֵי כֵן וְאִם כֵּן אֵין הִבַּת סוּמְכַת עַל שׁוּם סֶף קְצוּב שֶׁתִּטְוֹל מֵאַבְיָה דְּאֶפְשָׁר שְׁיֵהָיָה לָהּ אַחֲרֵי כֵן מְעַט כְּגוֹן שְׁיִרְדַּ מְנֻכְסֵי אוֹ שְׁיֵהָיו לּוֹ בָּנִים זְכָרִים הֶרְבֵּה וְאֶפְשָׁר שְׁיֵהָיָה לָהּ אַחֲרֵי כֵן הֶרְבֵּה כְּגוֹן שְׁיִתְעַשֵּׁר וְלֹא יֵהִיו לּוֹ בָּנִים זְכָרִים הֶרְבֵּה וּלְכַף אֵין הִיא סוּמְכַת עַל שׁוּם סֶף קְצוּב וְאֶף עַל פִּי שְׁפוֹתֵיבִין הַשֹּׁטֵר דְּרָף חוֹב וּמְעַמִּידִין עַל אֲלָף זְהוּבִים מְכַל מְקוּם אֵין דְּעֵתָה סוּמְכַת כְּלָל עַל סֶף זֶה דְּאֶפְשָׁר דְּבַכָּל אֶשֶׁר לּוֹ לֹא יֵהָיָה לּוֹ סֶף זֶה אוֹ שְׁיֵהָיָה לּוֹ בָּנִים הֶרְבֵּה וְלֹא יִגִּיעַ לָהּ רְבִיעִית מִסֶּף זֶה וְאֵין הִיא סוּמְכַת בְּשֹׁטֵר זֶה עַל שׁוּם סֶף קְצוּב רַק סוּמְכַת שְׁעַל יְדֵי שֹׁטֵר זֶה לֹא תֵהֵא נְדַחַת מִיִּרְוּשָׁתָה אֲבִיָּה שְׁיֵהָיו צָרִיכִים לִיתָן לָהּ חֲצִי חֶלֶק זָכָר וְאִם יִטְלוּ בָּנִים הֶרְבֵּה בִּירְוּשָׁתָם תִּקְחַת הַחֲצִיָּה מִן הַמְּרוּבָה וְאִם יִקְחוּ הֵמָּה מְעַט תִּקְחַת הַחֲצִיָּה מִן הַמְּעַט אֲבָל עַל שׁוּם סֶף קְצוּב אֵין לָהּ סְמִיכָה לְכַף שְׁפִיר אֵית לָן לְמִימַר דְּהִשְׁתָּא שְׁלֹא הִנִּיחַ בָּנִים זְכָרִים אֲלֹא בְּנוֹת וְהִיא נוֹטְלַת בְּתוּרַת יִרְוּשָׁה וְאֶבְדָּה שֹׁטֵר חֲצִי זָכָר שְׁלָהּ תּוֹ אֵין חִילוּק בֵּין שְׁמַגִּיעַ עַל חֶלֶק יִרְוּשָׁתָה כֹּף כְּמוֹ שְׁהָיָה מַגִּיעַ לָהּ בְּשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר וּבֵין כְּמַגִּיעַ לָהּ פְּחוֹת מִכֵּן לְעוֹלָם אֶבְדָּה שֹׁטֵר חֲצִי זָכָר שְׁלָהּ דְּוּמְיָא דְּתַנְיָא פְּתוּבָה דְּבָנָן וְנֻקְבָן וְכוּ' דְּכֻשְׁבָּה' נוֹטְלַת יִרְוּשָׁה בֵּין הַבְּנוֹת אֶבְדָּה תַּנְיָא פְּתוּבָה שְׁלָהּ וְאֵין חִילוּק בֵּין יוֹרְשַׁת הֶרְבֵּה וּבֵין יוֹרְשַׁת מְעַט אֶפְיָלוּ פְּחוֹת מִמָּה שְׁהִיָּתָה נוֹטְלַת בֵּין הַבְּנִים בְּמִזְוֹנוֹת הִכִּי נָמִי בְּשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר שְׁלָהּ אֵין חִילוּק וְלֹא דְּמִי לְעֵישׂוֹר נְכֹסִים שְׁצָרִיף שְׁיֵהָא לָהּ בִּירְוּשָׁה מִן אַחֶיהָ כֹּף כְּמוֹ שְׁהָיָה בְּעֵישׂוֹר נְכֹסִים שְׁלָהּ מִשׁוּם דְּהִתָּם כְּכָר זְכָתָה בְּעֵישׂוֹר נְכֹסִים מִיַּד אַחֵר מִיתַת הָאֵב וְכַדְפִּירְשָׁתִי לְעִיל מַה שְׁאֵין כֵּן בְּשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר: אֲלֹא דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה סְתִירָה לְזֶה מֵהָא דְּכַתֵּב מֵהֲרִי"ו בְּפִסְקֵי הַקְּצָרִים ס' ט"ז וְהוּבָא בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר א"ה סִימָן צ' וְנ"ל מֵהֲרִי"ו שֹׁטֵר יִרְוּשָׁה שְׁכַתֵּב בּוֹ וְאִם בְּתֵי תִלְף לְעוֹלָמָה בְּלִי זָרַע קִיָּמָא אֲזִי הַחוֹב בְּטַל וְאַחֵר כְּפֹה מִתָּה הִבַּת בְּחִי אֲבִיָּה וְהִנִּיחָה זָרַע קִיָּמָא אַחֵר כְּפֹה מִת הַזָּרַע בְּחִי אֲבִי הִבַּת וְאַחֵר כְּפֹה מִת אֲבִי הִבַּת נִרְאָה שְׁבַעַל הִבַּת יוֹרֵשׁ זָרַעוֹ וְצָרִיכִין לְשַׁלֵּם הַחוֹב אֶף עַל גַּב דְּאִנְוְדָנָא דְּעֵתָא הוּא שְׁאֲבִי הִבַּת לֹא הִיָּתָה כְּנוֹנְתוֹ אֲלֹא עַל בַּתוֹ אוֹ זָרַעָה כִּינּוֹן שְׁהוּא הוֹדָה שְׁחִיב לְהַבַּת לֹא אֶמְרִינּוּ אֵהוּדָאָה אִנְוְדָנָא דְּדַעְתָּא וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִי פְּרַק מִי שְׁמַת דְּכַתֵּב שְׁכִיב מְרַע שְׁהוֹדָה וְעַמְד אֵינוֹ חוֹזֵר עַכ"ל: וְהִנֵּה בִירוּשְׁלַמִי לֹא מְצָאֵתִי זֶה אֲבָל בְּתַלְמוּד שְׁלָנוּ פְּרַק מִי שְׁמַת דָּף קמ"ט אֵיתָא אִיבְעָיָא לְהוֹ שְׁכִיב מְרַע שְׁהוֹדָה מַהוּ וּפְשִׁיט מֵאִסּוֹר גִּיּוֹרָא דְּאוּדִי לְרַב מְרִי וְכוּ' וּפְיִרְשׁוּ ר"י וְהֵרָא"ש דְּהִכִּי פִירוּשׁוֹ שְׁכִיב מְרַע שְׁהוֹדָה שְׁיֵישׁ לְפָלוּנִי מְנָה בְּיָדוֹ אֶף עַל פִּי שְׁאֵנוּ מְוַחֲזָקִין בּוֹ שְׁאֵין לּוֹ מִי אֶמְרִינּוּ דְּקִנִּי בְּמִתְנַת שְׁכִיב מְרַע וְאִם עַמְד חוֹזֵר אוֹ דִּילְמָא קִנִּי לְגַמְרִי וְאִם עַמְד אֵינוֹ חוֹזֵר וּפְשִׁיט מֵאִסּוֹר גִּיּוֹרָא דְּקִנִּי לְגַמְרִי עַל יְדֵי הוֹדָאתוֹ וְאִם עַמְד אֵינוֹ חוֹזֵר ע"כ וְהִינּוּ דְּלֹא אֲזַלִּינּוּ בְּהוֹדָאָה בְּתַר אִנְוְדָנָא לּוֹמַר אֵלוֹ הִנֵּה יוֹדַע שְׁלֹא יָמוּת לֹא הִנֵּה מוֹדָה דְּשִׁאֲנִי הוֹדָאָה מִמִּתְנָה וּמֵהִתָּם יְלִיף מֵהֲרִי"ו דְּבְשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר כִּינּוֹן דְּכַתְּבִינּוּ בּוֹ דְּרָף הוֹדָאָה שְׁנַתְחַיִּיבוּ לְבַתּוֹ תּוֹ לֹא אֲזַלִּינּוּ בְּתַר אִנְוְדָנָא לּוֹמַר דְּדוּקָא עַל בַּתּוֹ וְעַל זָרַעָה נְתַפְנוֹן וְלֹא עַל בְּעָלָהּ אֲלֹא זְכָה הַבַּעַל מִכֵּחַ זָרַעוֹ וְאִם כֵּן נִרְאָה דְּזֶה סוּמְכַת לְמַה שְׁכַתְּבִנוּ דְּבְשֹׁטֵר חֲצִי זָכָר דְּלֹא נְתַפְנוֹן הָאֵב בְּחוֹב לְבַתּוֹ אֲלֹא עַל דַּעַת אִם יֵהִיו לּוֹ בָּנִים זְכָרִים בְּשַׁעַת מוֹתוֹ אֲבָל לֹא אִם לֹא יֵהִיו לּוֹ בָּנִים זְכָרִים דְּהֲרִי

מהרי"ו כתב דלא אָזלינן בַּתּוֹרָה אֲנִימָא בְּשֵׁטֶר חֲצִי זָכָר דְּנוֹהֲגִין בּוּ הָאִידְנָא פִּינּוּ שְׁפוֹתְבִין דְּרַף הוֹדְעָה: אֲמַנְם אַחַר עֵינָא קֶצֶת יִרְאַה דְּאִינ' סוֹתְרִים דְּבָרֵי מַהֲרִי"ו לְזַה אֲשֶׁר כְּתוּבֵי דְּשִׂאנֵי סֵתָם אֲנִימָא מֵאֲנִימָא דְּמוֹכַח דְּאֲנִימָא דִּידִן אֲנִימָא דְּמוֹכַח הוּא וְהַשֵּׁטֶר מוֹכִיחַ עֲלֵה וְאֲזִלִּין בְּתַרְיָה אֲפִילוּ בְּהוֹדְעָה וְרִאָה לְזַה מְפָרַק מִי שְׁמַת דְּרַף קמ"ו בְּסוּגֵיָא מֵאֵן תְּנָא דְּאֲזִלִּין בַּתּוֹרָה אֲנִימָא וְקֶאֱמַר רַב נַחְמָן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיָא הוּא דְּתַנָּא הָרִי שְׁהֵלֶה בְּנוֹ לְמַדִּינַת הַיָּם וְשְׁמַע שְׁמַת בְּנוֹ וְכו' רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיָא אֹמֵר אֵין מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה וְכו' רַב שְׁשֵׁת אֹמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁזוּרִי הִיא דְּתַנָּא בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים הַיּוֹצֵא בְּקוֹלָר וְכו' רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁזוּרִי אֹמֵר אַף הַמְּסוֹפֵן וְכו' וּפְרִיף וְרַב שְׁשֵׁת מֵאֵי טַעְמָא לֹא מוֹקִינְם לֵה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיָא וּמְסִיָּא אֲנִימָא דְּמוֹכַח שְׂאֵנִי פְּרִוּשׁ דְּמַהֲתָם לֹא מְצִי לְמִילָף דְּאֲזִלִּין בַּתּוֹרָה אֲנִימָא מְשׁוּם דְּהֵתָם הוּי אֲנִימָא דְּמוֹכַח אֲבָל בְּעֵלְמָא לֹא אֲלֵמָא אֲפִילוּ לְמֵאֵי דְּבַעֵי לְמִימַר דְּלֹא אֲזִלִּין בְּעֵלְמָא בַּתּוֹרָה אֲנִימָא סְבִירָא לֵיה דְּמִכָּל מְקוּם בְּאֲנִימָא דְּמוֹכַח אֲזִלִּין בְּתַרְיָה וְכֵאֵן אִיפָא אֲנִימָא דְּמוֹכַח פִּינּוּ דְּתַלִּי בְּחֲצִי חֵלְקָא זָכָר וְאֹמֵר אִם בְּנִי הַזְּכָרִים יִתְּנוּ לֵה כְּחֲצִי חֵלְקָא זָכָר יֵהֵא הַחֹב מְחִיל הָרִי מוֹכִיחַ לְשׁוֹן זֶה דְּאֲדַעְתָּא דִּיהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים כְּתוּב כֶּף וּבְכִי הֵאֵן גּוֹנָא גַם מַהֲרִי"ו מוֹדָה דְּאֲזִלִּין בַּתּוֹרָה אֲנִימָא אַף עַל פִּי שְׁהֵבַת טוֹעֵנַת דְּאֲדַרְבָּא שְׁזַה הוּא לֵה לְזַכּוֹת וְאוֹמְרַת דְּדוֹקָא אִם יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים הַתְּנָה שְׁיִכּוּלִים לְסַלְקָה בְּחֲצִי חֵלְקָא זָכָר אֲבָל בְּשִׁבִיל בְּנוֹת לֹא הַתְּרָה מְכָל מְקוּם מְסַתְּבַר טְפִי לְמִימַר אִיפְכָא דְּאֲדַעְתָּא דִּיהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים הַתְּנָה וְעֵשָׂה הַשֵּׁטֶר לְבַתּוֹ כְּדִי שְׁלֹא תְהֵא נְדַחַת לְגַמְרֵי מִיְרוּשָׁה אֲבָל בְּמְקוּם שְׁהִיא נוֹטְלַת בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה לֹא עֵשָׂה לֵה הַשֵּׁטֶר מַעֲיָקְרָא: וְעוֹד נִרְאַה דְּלֹא דְּמִי נִדּוֹן דִּידִן לֵהֵא דְּמַהֲרִי"ו דְּשִׂאנֵי הֵתָם דְּלֹא אֲזִלִּין בַּתּוֹרָה אֲנִימָא פִּינּוּ דְּהַשֵּׁטֶר מוֹכִיחַ שְׁיֵהֵא הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֵת זְרַעוֹ שְׁהִרִי הַתְּנָה עַל בְּתוֹ שְׁלֹא יוֹרֵשׁ הַבַּעַל מִמֶּנָּה אֲבָל עַל זְרַעוֹ לֹא הַתְּנָה שְׁהִרִי כְּתוּב בְּשֵׁטֶר וְז"ל וְאִם תִּלְדוּ בְּתֵי לְעוֹלָמָה בְּלִי זְרַע קִיָּמָא אִזְ הַחֹב בְּטַל וְכו' עכ"ל וְאִם כֵּן מְמִילָא אִם מֵתָה וְהַנִּיחָה זְרַע קִיָּמָא אִזְ הַחֹב קִיָּים וְיוֹרֵשׁ הַבַּעַל אֵת זְרַעוֹ מִן הַדִּין פִּינּוּ דְּלֹא הַתְּנָה גַם עַל זְרַעוֹ שְׁאֵם יְמוֹת בְּלֹא זְרַע קִיָּמָא שְׁלֹא יוֹרֵשׁוּ אֲבִיו כְּמוֹ שְׁהַתְּנָה בְּתוֹ וְהִנֵּה כְּאֵלוֹ כְּתוּב בְּשֵׁטֶר בְּפִירוּשׁ שְׁאֵם תַּנִּיחַ בְּתוֹ זְרַע קִיָּמָא אִזְ הַחֹב קִיָּים וְאִם כֵּן הִיאָף נִיזַל בַּתּוֹרָה אֲנִימָא לְבַטַּל מֵה שְׁכַתּוּב בְּשֵׁטֶר לְכַף לֹא אֲזִלִּין בַּתּוֹרָה אֲנִימָא אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידִן אֵין הוֹכְחָה בְּשֵׁטֶר עַל זֶה שְׁאֵם לֹא יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים שְׁתַּטּוּל בְּתוֹ חוֹבָה אֲלֵף זְהוּבִים וּמְמֵאֵי דְּלֹא הַזְּכִיר בְּשֵׁטֶר אֲלֵא אִם יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים וְלֹא הַזְּכִיר אִם לֹא יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים וְלֹא הַזְּכִיר אִם לֹא יֵהִיּוּ לֹו זֶה אֵין הוֹכְחָה כְּלָל דְּאֲדַרְבָּא זֶה מוֹכִיחַ דְּמַעֲיָקְרָא לֹא עֵשָׂה לְבַתּוֹ הַשֵּׁטֶר אֲלֵא אֲדַעְתָּא שְׁיֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים כְּדִי שְׁלֹא תְהֵא נְדַחַת לְגַמְרֵי מִיְרוּשָׁה אֲבָל אֲדַעְתָּא דְּלֹא יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים לֹא עֵשָׂה הַשֵּׁטֶר כְּלוּם פִּינּוּ דְּהִיא נוֹטְלַת בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה בֵּין שְׁאָר בְּנוֹת וְגַם אֵית לֵה רְנוּחַ בֵּיתָא כְּדְּפִיר' לְכַף נִרְאַה וְדֵאֵי מְכָל הָלִין טַעְמִים שְׁכַתְּבֵי שְׁאֵין הַבַּת הַזֹּאת נוֹטְלַת כְּלוּם בְּשֵׁטֶר חֲצִי זָכָר שְׁלֵה וְאִינָה נוֹטְלַת אֲלֵא חֵלְקָא יְרוּשָׁתָה בֵּין שְׁאָר בְּנוֹת: וְהִנֵּה אַחֲרֵי כֵן בָּא אֵלַי בְּמַכְתָּב מִחֲתָנִי הָאֵלוּף הָרַב הַגָּדוֹל מַהֲר"ר גְּרִישׁוֹן י"ץ שְׁהִיָּה מְפִלְפוּל עַל כְּפָה דְּבָרִים שְׁכַתְּבֵי בְּתַשׁוּבָה זֶה מַעֲנִין בַּת אַחַת בֵּין הַבְּנוֹת שְׁיֵשׁ לֵה שֵׁטֶר חֲצִי זָכָר וְלֹאֲחֲרוֹ אֵין לֵהֵם וְאֵין אֲנִי צְרִיף לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיו כִּי כְּבָר מְבִנְיָר בְּפָנִים בְּתוֹף דְּבָרֵי יְשׁוּבִים לְכָל אֲשֶׁר הִקְשָׁה: רַק מֵה שְׁכַתְּבֵי וְז"ל וְעוֹד נִרְאַה דְּלֹא דְּמִי נִדּוֹן דִּידִן לֵהֵא דְּמַהֲרִי"ו דְּשִׂאנֵי הֵתָם וְכו' אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידִן אֵין הוֹכְחָה בְּשֵׁטֶר עַל זֶה שְׁאֵם לֹא יֵהִיּוּ לֹו בְּנִים זְכָרִים שְׁתַּטּוּל בְּתוֹ חוֹב שְׁלֵה אֲלֵף זְהוּבִים וְכו' עכ"ל

לשוננו יעניין שם וכתב הוא על וזה לשונו ולפי עניות דעתי הקלושה נראה שמוכח שפיר מתוך לשון השטר שיחול החוב גם על הבנות אם לא יהיו לו בנים זכרים וזה הוא לשון השטר כאשר מצאתי בפתבים וגם בדפוס ונהרי כל הסף הנ"ל קבלתי עלי ועל יורשי אחרי בהלואה וברשי וכו' עכ"ל השטר.

מלשון זה משמע שאם לא יהיו לו בנים זכרים שירשוהו שאז הבנות יורשות אז חל החוב על הבנות כי מלת יורשי משמע בנים ובנות וכו' ובזה הלשון השטר מפורש ברונחה שמתחלה קבל החוב עליו ועל יורשיו דהיינו בנים זכרים אם יהיו לו ועל בנותיו אם לא יהיו לו בנים זכרים ואחר כך מתנה התנאי לטובת בנים זכרים אם יהיו לו שיכולים לסלק בחצי חלק זכר אבל על בנות לא התנה תנאי זה וכו'.

עכ"ל: והאריף לבאר ולהוכיח שלשון זה שפתוב בו יורשי יש בו משמעות גם על בנות: וזה אשר השבתי לו על זה הנה אף כי האמת כן הוא שהלשון הזה קבלתי עלי ועל יורשי וכו' שמצא מכ"ת בנוסח שטר חצי זכר יש במשמעותו לפרשו גם על הבנות אם לא יהיו לו בנים זכרים כמו שכתב מכ"ת מפל מקום עומד אני על עמדי ואומר שאותן גדולי האחרונים שקבעו למנהג לכתוב לבנו שטר חצי זכר לא נתפוננו כלל לאם שלא יהי לו בנים זכרים דאי אפשר לומר כן שהרי קבעו מנהגם שכל אדם יכתוב כך לכל בנותיו אם כן מאי נפקותא איכא בעשיית שטר הזה לכתוב דרוך חוב אם לא יניח בנים זכרים אלא בנות אם יהיה לכל תחד שטר כזה והיאך שייך למימר שיהיה בלשון זה זכות אפי' במקום שלא יהיו לו בנים זכרים כיון שכולן שוות.

דאין לומר שקבעו כך כדי שיהא זכות היכא דלא פתב האב שטר כזה אלא לכת אחת ולא לשאר בנות דנדאי זה לא יתכן כיון דלאו שפיר דמי למיעבד כך למיעבד אחסנתיה היאך עבדינו תקנתא לרמאי ועוד מהי תיתא לומר שאדם יתן לכת אחת יותר משאר בנות עד שהוצרכו לקבוע היאך שיש לכתוב נדאי דלא מסתבר למימר כך ולא קבעו גדולי האחרונים לכתוב שטר כזה לבנות אלא אדעתא שיהיו לו בנים זכרים כדי שלא תהא הבת נדחת לגמרי מירושא אבל במקום שאין לו בנים זכרים אלא בנות שאז היא יורשת נדאי דאדעתא דהכי לא קבענו שטר כזה כיון דיש לה מדין ירושה מדין תורה: וכיון דנמצאו מקצת נוסחאות דלא פתב שם מלת יורשי כאשר מצא מכ"ת בנוסחא אחת ולא פתב אלא קבלתי עלי בהלואה וכו' כמו שכתב נמי מכ"ת נדאי דאותו נוסחא הוא עיקר שהיא מנוסחאות גדולי האחרונים וצריכין אנו לדחוק ולפרש הא דנמצא במקצת נוסחאות לשון קבלתי עלי ועל יורשי וכו' אין פונותו על בנות אם לא יהיו לו בנים זכרים אלא פונותו לכלול גם בני בנים שהיה צריך לכתוב קבלתי עלי ועל בני הזכרים ועל בני בניי וכלל הפל בלשון קצר וכתב יורשי דלא יתכן כלל לומר שיהא שטר כזה נעשה אפילו במקום שלא יניח בנים זכרים פלל רק בנות מפל הליו טעמים שפתבתי בתשובה שלפני זה: שאלה צו ראובן פתב לבתו שטר חצי זכר וכתב לה כמו שנוהגין האידנא שנתחייב בסוף אלה זהובים לבתו וליורשיה יוצאי חלציה לפרוע שעה אחת קודם מיתתו או בניו הזכרים יתנו לה בחצי חלק זכר וכו' ומתה בתו בחיי אביה והניחה זרע קיימא ואחר כך מת גם הזרע והוא בחיי אבי אמו ואחר כך מת אבי אמו ולא הניח לא בן ולא בת ולא זרע מהם רק אחי שראויים ליורשו האם יש זכות לאבי הזרע שהוא

שְׁהִיָּה בַעַל בַּת רְאוּבֵן לִירֵשׁ בְּנֻכְסֵי זָרְעוֹ רְאוּבֵן בְּכַח זָרְעוֹ שְׁהִיָּה לוֹ עִם בַּת רְאוּבֵן אוֹ לֹא:
תְּשׁוּבָה הֵן אֲמַת הוּא כִּי בַּהֲגִ"ה ש"ע מְטוֹר א"ה סִימָן צ' הוּבָא בְּדִין בְּשֵׁם מַהֲרִי"ו שְׁטַר
חֲצִי זָכַר שְׁנוּהֲגִין בּוֹ הָאִידְנָא וְכוּ' וּמֵתָה הַבַּת בְּחַיֵּי אָבִיהָ וְהַנִּיחָה זָרַע קִינְיָמָא וּמֵת הַזָּרַע
וְאַחַר כֹּף מֵת אָבִיהָ הַבַּעַל יוֹרֵשׁ כַּח אֹתוֹ הַשְּׁטַר מִכַּח זָרְעוֹ שְׁיִרֵשׁ מֵאִמּוֹ וְהוּא זָרְעוֹ ע"כ:
אֲמַנְם צָרִיף אַתָּה לְדַעַת כִּי הַדִּין הַהוּא לֹא קָאִי אֲלֵא עַל פִּי נִסְחָ שְׁטַר חֲצִי זָכַר שְׁהִיָּה
לְפָנֵי מַהֲרִי"ו שְׁכַתֵּב בּוֹ וְז"ל וְאִם תִּלְדָּה הַבַּת לְעוֹלָמָה בְּלִי זָרַע קִינְיָמָא יִתְבַטֵּל הַחֹב וְכוּ'
עכ"ל הֲרִי לְפִי גִּנְסָחָא זֹאת לֹא הִתְנָה אֲלֵא עַל בִּתּוֹ וְלֹא עַל זָרְעָהּ הֵתֵם הוּא דְהוּי הַדִּין כֹּף
שְׁבַעַל יוֹרֵשׁ אֶת זָרְעוֹ דְכִינּוֹן שְׁהַבַּת הַנִּיחָה זָרַע קִינְיָמָא הֲרִי גִּתְקִינִים הַחֹב וּכְשִׁמַּת גַּם הַזָּרַע
אַחַר כֵּן יוֹרֵשׁ הָאֵב אֶת זָרְעוֹ מִדִּין תּוֹרָה אֲבָל לִי יֵשׁ גִּנְסָחָא אַחֲרַת בְּשְׁטַר חֲצִי זָכַר שְׁכַתוּב
הֵאִי תְנָאִי בְּעִנְיָן אַחַר וְאִם כְּתֹב בּוֹ כְּאֲשֶׁר יֵשׁ בְּגִנְסָחָא שְׁלִי אֵין הָאֵב יוֹרֵשׁ מִזָּרְעוֹ כְּלוּם
דְּהִכִּי כְּתוּב בְּגִנְסָח שְׁלוֹ וְז"ל וְאִם שְׁבַשְׁעַת מִיִּתְמִי ח"ו אֵין בִּתִּי הַנְּ"ל וְלֹא זָרְעָה קִינְיָמִין אֲזַ
הַחֹב זֶה וְשְׁטַר זֶה בְּטֵל מְעִיקְרָא כִּי עַל דַּעַת כֵּן וְעַל מְנַת כֵּן נִמְסַר הַמָּמוֹן הַנְּ"ל בְּיָדֵי וְכוּ'
עכ"ל וְאִם כֵּן אִם כֹּף כְּתוּב בְּשְׁטַר וְדָאִי דָאֵין הָאֵב שֶׁל הַזָּרַע יוֹרֵשׁ כְּלוּם כִּינּוֹן שְׁאֲזַ כְּשִׁמַּת
הָאֵב לֹא הִיָּה זָרַע קִינִים וְזֶה פְּשוּט הוּא לְכֹף כְּשִׁיקְרָה כְּמִקְרָה זֶה צָרִיף הַדִּינִין לְרֵאוּת בְּגוּף
הַשְּׁטַר הֵיאָף כְּתֹב שֵׁם תְּנָאִי זֶה: עִם כָּל זֶה בְּגִדּוֹן דִּידָף שְׁרְאוּבֵן מֵת וְלֹא הִנִּיחַ לֹא בֶן וְלֹא
בַּת וְלֹא זָרַע מֵהֵם רַק אֹתוֹ זָרַע מֵהַבַּת הִיָּה רְאוּי לִיּוֹרְשׁוֹ וּמֵת גַּם הוּא בְּחַיֵּי אָבִי אִמּוֹ
נִרְאָה שְׁאֵין אָבִי הַזָּרַע יוֹרֵשׁ כְּלוּם מְנַכְסֵי רְאוּבֵן מִכַּח אֹתוֹ הַזָּרַע אֲפִילוֹ אִי כְּתֹב בְּשְׁטַר
כְּגִנְסָח שֶׁל מַהֲרִי"ו שְׁכַתֵּב וְז"ל אִם תִּלְדָּה הַבַּת לְעוֹלָמָה בְּלֹא זָרַע קִינְיָמָא יִתְבַטֵּל הַחֹב וְכוּ'
עכ"ל שְׁלִפְנֵי זֶה לֹא הִתְנָה אֲלֵא עַל בִּתּוֹ וְלֹא זָרְעָהּ וְהֲרִי הִיא הַנִּיחָה זָרַע קִינְיָמָא אֲפִילוֹ הִכִּי
אֵין אָבִי הַזָּרַע יוֹרֵשׁ אֹתוֹ זְכוּת שְׁבַשְׁטַר מִשּׁוּם דְּכָבֵר בְּאַרְתִּי וְהוֹכַחְתִּי בַּתְּשׁוּבָה שְׁלִפְנֵי
זֹאת דָּאֵם א' נִתְּן לְבַת א' שח"ז וְלִשְׂאֵר בְּנוֹת אֵין לָהֶם שח"ז וְאִם כֵּן מֵת וְלֹא הִנִּיחַ אֲלֵא
בְּנוֹת שְׁהֵן יוֹרְשֵׁי אֵיתָן מִד"ת אֵין אֹתוֹ הַבַּת נוֹטֵל' כְּלוּם בִּשְׁח"ז שְׁלֵה מִשּׁוּם דְּמְעִיקְרָא לֹא
נַעֲשֶׂה שְׁטַר זֶה אֲלֵא אֲדַעַת' שְׁאֵם יְהִי לּוֹ בְּנִים זְכָרִים שְׁלֵא נִדְחַת לְגַמְרֵי אֲבָל אִם אֵין לוֹ
בְּנִים זְכָרִים כְּלָל שְׁאֲזַ יֵשׁ לָהּ לִיטְוֹל בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה אֲדַעַתָּא דְּהִכִּי לֹא כְּתֹב שְׁטַר זֶה
מְעִיקְרָא.

עֵינֵן בַּתְּשׁוּבַת שְׁלִפְנֵי זֹאת כִּי שֵׁם הָאֲרָכְתִּי בְּרֵאוּת: וְכִינּוֹן דְּהִכִּי הוּא ה"ה נְמִי בְּגִדּוֹן דִּינּוֹן
שְׁרְאוּבֵן מֵת וְלֹא הִנִּיחַ לֹא בֶן וְלֹא בַּת רַק הַזָּרַע הַהוּא מִן בִּתּוֹ וְהוּא הִיָּה רְאוּי לִיּוֹרְשׁוֹ
וְאִילוֹ הִיָּה הַזָּרַע הַהוּא חֵי כִשְׁמ' אָבִי אִמּוֹ לֹא הִיָּה נוֹטֵל מִכַּח אֹתוֹ שְׁטַר חֲצִי זָכַר אֲלֵא
בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה הִיָּה נוֹטֵל וְאֹתוֹ שְׁטַר חֲצִי זָכַר הִיָּה בְּטֵל מִמִּילָא א"כ עֵתָה שְׁמַת הַזָּרַע
בְּחַיֵּי אָבִי אִמּוֹ הַדִּין נוֹתֵן שְׁאֵין אָבִיו יוֹרֵשׁ כְּלוּם מִשּׁוֹ דָאֵין הַבֶּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ כְּשִׁהוּ
בְּקָבֵר לְהַנְחִיל לִיּוֹרְשֵׁיו מִצַּד אָבִיו כְּדִמְסִיק בַּפ' יֵשׁ נוֹחֲלִין דָּף קי"ד הָאֲשָׁה אֶת בְּנָהּ וְכוּ'
הָא תּוֹ לְמָה לִי וְכוּ' הָא קמ"ל דְּאֲשָׁה אֶת בְּנָהּ דְּנִמְנֵי דָאֵשׁ אֶת בַּעַל מָה אֲשָׁה אֶת בַּעַל' אֵין
הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲפִ אֲפִ אֲשָׁה אֶת בְּנָהּ אֵין הַבֶּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בְּקָבֵר לְהַנְחִיל
לְהַאֲחִיז מִן הָאֵב וְכוּ' וְה"ה לְאֵב עֲצָמוֹ אֵינוֹ מְנַחֵיל וְלֹא דוּנְקָא גִּקְט אַחִים וְכֵן כְּתֹב
הַרְשָׁפ' א וְהֵרֵב הַמַּגִּיד הַבִּיאָם הֵרֵב ב"י בַּח"מ בְּסִימָן רע"ו סְעִיף ז' וְהָא דָאֵיתָא בַּהֲגִ"ה
ש"ע מְטוֹר א"ה ס' צ' בְּשֵׁם מַהֲרִי"י דָאֵב יוֹרֵשׁ זְכוּת אֹתוֹ שְׁטַר מִכַּח זָרְעוֹ הֵינּוּ דוּנְקָא
הִיָּכָא דְשִׁבְיָק רְאוּבֵן בְּנִים זְכָרִים אוֹ זָרַע מֵהֵם שְׁאֵין הַבְּנוֹת נוֹטֵלַת בְּתוֹרַת יְרוּשָׁה אֲלֵא
מִכַּח שְׁטַר חֲצִי זָכַר אֲזַ הַדִּין כֹּף שְׁאֵב יוֹרֵשׁ אֶת זָרְעוֹ כִּינּוֹן שְׁהִיָּה קִינִים כְּשִׁמַּתָּה אִמּוֹ וְזָכַר

בשטר חצי זכר הרי אותו זכות יורש אביו ממנו פשמת הזרע אבל פשלא הניח ראובן שם יורש אלא אותו הזרע מן הבת הנה ראוי לירשו או שהניח עוד בנות רק שלא הניח בנים זכרים שאז אין הבנות נוטלת בכת שטר חצי זכר אלא בתורת ירושה כמו שבארתי בתשובה שלפני זאת אז אין אבי הזרע יורש פלוס מפח זרעו דכיון שאינו נוטל בשטר חצי זכר אלא בתורת ירושה הוא נוטל ואין בן יורש את אמו פשהוא בקבר להנחיל לירשיו מצד אביו: שאלה צו שני אחים שירשו מאביה' ש"ח על א' בקנין ועדים חתומים עליו ונעשה הש"ח בכל יפו פח וזכות וחקלקו האחים עזבון אביהם ונפל השטר לחלק א' מהם פנגד מטלטלין שנפלו לאח השני ואחר שחלקו מחל זה שנפלו לו המטלטלין בפני עדים ללונה חלקו שהיה לו בשטר ונסע לזרפו למרחקים על אופן שאי אפשר לאח זה להתפרע ממנו על ההיזק שעשה לו במחילת השטר האם יש ממש במחיל' זו או לא: תשובה לכאורה נראה דיש ממש במחילה זו משום דק"ל בפשמואל דאמר בבבב"א פ' בית פור דף כ"ז וכרב נחמן דאמר ריש פ"ב דקידושין דף מ"ב האחין שחלקו הרי הן פלקוחות ופי' רשב"ם ה"תם בפ' בית פור משום דק"ל דבבב"א ר"תא אין בריה לומר שפשחלקו הוברר הדבר שזכה כל א' בחלקו הראוי לו ונמצא דלא לקחו זה מזה פלוס אלא אמרינן כל אח' נוטל חלק אביו וכאלו החליפו זה בחלקו של זה דמי והיננו לקוחות וכו' פתבו התוספות בגיטין סוף פ' השולח.

וכן כל הפוסקים והטור ח"מ סימן רכ"ז לענין אונאה וסימן ק"ג לענין שומא הדרה וסימן קע"ג לענין שאין לאחים שחלקו דרף זה על זה משום דהווי פלקוחות: וכיון דהכי הוא דק"ל דאחין שחלקו הם פלקוחות וזה שנפלו לו לחלקו מטלטלים הנה פאלו מכר לשני חלקו שהיה לו בשטר הרי מצי מחיל ללונה על חלקו שהיה לו בשטר משום דק"ל נמי בפשמואל דאמר בפ"ק הפותב דף פ"ו ובדוכתי טובא מהתלמוד המוכר שטר חוב לחברו וזוהר ומחלו מחול ואפילו יורש מחול וכן כתב הטור ח"מ סימן ס"ו ולפי זה יש במחילה זו ממש דמאי שנא אחים שחלקו דדמיא ללקוחות ממוכר שטר חוב דעלמא פה נראה לכאורה: אמנם לקושטא דמילתא נראה דיש לחלק בין אחים שחלקו בשטרות או שותפין שחלקו בשטרות לבין מוכר ש"ח דעלמא דאע"ג דמוכר ש"ח דעלמא מצי מחיל מ"מ אח או שותף שחלק לא מצי מחיל דאי לא תימא הכי אלא דמצי אח או שותף שחלק למחול על חלקו שהיה לו בשטר ככל מוכר ש"ח דעלמא ראוי הנה שלא יהא דין חלוקה בשטרות שיש לאחי' או שותפי' ומפל שפן שלא יהא בשטר דין גוד או איגוד אם אין להם אלא שטר אחד אלא ישארו שותפין בשטרות עד שיגבו הפעות ויחלקו הפעות דכיון שזה שנוטל שאר מטלטלי' פנגד חלקו בשטר מצי מחיל ללונה על חלקו שהיה לו בשטר אעפ"י שפבר חלקו א"כ זימנין דמחיל ליה ללונה ולית ליה לשלומיה ומפסיד ליה לאידך והרא"ש כתב בתשוב' פלל צ"ח סימן ק' והטור ח"מ הביאו סוף סימן ס"ו דיש דין חלוקה ודין גוד או איגוד בשטרותם ולמה פן ונהלא ראוי שיהא יכול כל אחד לעכב על החלוקה כיון דמצי לאמטוניה ליה פסידא ע"י מחילת השטר ואפילו אי עביד תנאה דלא מצי מחיל לא מהני כמו שכתב הטור ח"מ ה"תם בשם בעל העיטור א"כ היאף פניפנין ליה על החלוקה כיון דיכול לבא לידי הפסד: ואע"ג דמצי למיעבד תקנתא דלקרקיש ליה ללונה בזווי דליכתוב ליה שטרא בשמיה דתו לא מצי מחיל כדאמר ה"תם בגמרא וכן הטור ח"מ סימן ס"ו הא זימנין דלא יתפייס הלונה בזווי למיכתב ליה שטרא בשמיה ומטיא ליה

פְּסִידָא וְלָמָּה לֹא מְצִי לְעַכְבַּ מִלְחָלֶקֶת הַשְּׁטָרוֹת: וְאֵע"ג דְּהָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה לְעֵיל כְּלָל צ"ח סימו ז.

וְהַטּוֹר סוּף סִימָן ס"ו פְּתָבוּ בְּהִדְיָא דְמִשׁוּם חֲשֵׁשׁ קַלְקוּל בְּשְׁטָרוֹת אֵין לְבַטֵּל הַחֲלֻקָּה מְעִיקְרוּ הֵינְנוּ סְתָם קַלְקוּל כְּגוֹן יָאוּשׁ דְּאֵין אוֹתוֹ קַלְקוּל תְּלוּי בְּאַחַד מֵהֶם וְאִם יֵאָרֵעַ קַלְקוּל אַחֲרֵי כֵן יֵשׁ לְתַלּוּת שְׁמִזְלוֹ גוֹרָם כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הָרָא"ש וְהַטּוֹר בְּהִדְיָא אֲבָל קַלְקוּל זֶה עַל יְדֵי מַחִילַת הַשְּׁטָר תְּלִי בְּדִידְיָה וּבִידּוֹ לְעִשׂוֹת וְדָאִי דְמִסְתַּבְּר' לּוֹמַר דְּמְצִי כָּל אֶחָד מֵהֶם לְעַכְבַּ עַל הַחֲלֻקָּה וְטָפִי אֵית לֵהוּ לְמִנְחָשׁ לְהָךְ פְּסִידָא וְלִהְקַפִּיד עַל הַחֲלֻקָּה מִמָּה דְאֵיתָא פ"ק דְּבַתְרָא דָּף י"ב תְּרַתִּי אַרְעֵתָא חַד מֵהָאִי נִיגְרָא וְחַד מֵהָאִי נִיגְרָא פִּי ר"ת דְּמִינְרֵי בְּשִׁנֵּי אַחִים שְׂבָאִים לְחֲלֻקָּה שְׂתִי שְׂדוֹת שְׂיֵשׁ לְכָל אֶחָד יָאוּר וְרוּצָה אֶחָד שְׂיִחְלֻקּוּ כָּל אֶחָד לְשִׁתִּים שְׂיִקְחַח חֲצִי שְׂדָה זֶה וְחֲצִי שְׂדָה זֶה דְסָבִירָא לֵיהּ לְרַב יוֹסֵף דִּיכּוֹל זֶה לְהַקְפִּיד מִשׁוּם דְּזִימְנָ' דְהָאִי מִידוּיֵל וְהָאִי לֹא מִידוּיֵל וְכוּ' וְהִלְכְתָּא כְּנוֹתִיָּה וְהִשְׁתָּא הֵתָם חֲשֵׁשׁ אֶחָד דְּמִידוּיֵל אֵי לֹא מִידוּיֵל לֹא מִידוּיֵל לֹא בְּדִידְהוּ תְּלִיָּא מְלִיָּא אֶפְיֵלוּ הֵכִי הֵדִין עֲמוֹ דְּמְצִי לְהַקְפִּיד בְּשִׁבִיל חֲשֵׁשׁ זֶה הֵכָא דְאֵיכָא חֲשֵׁשׁ קַלְקוּל דְּבִידְיָהוּ תְּלִיָּא מְלִיָּת' דְּמְצִי לְמַחֲוֹל עַל ש"ח לֹא כָּל שְׂכָן דְּמְצִי כָּל חַד לְעַכְבַּ עַל הַחֲלֻקָּה וְלִהְקַפִּיד מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ זֶה: וְאֵע"ג דְּהָרָא"ש הֵתָם בְּתַשׁוּבָה דְלְעֵיל מְחַלְקֵי בֵּין קַלְקוּל דְּחֹב לְקַלְקוּל דְּנִגְרָא דְּמִידוּיֵל אוֹ לֹא מִידוּיֵל וְכַתְּבֵי דְשִׂאֲנֵי הֵתָם דְּמִינְרֵי שְׂיֵשׁ בְּכָל שְׂדָה שְׂיַעוּר חֲלֻקָּה לְכָךְ בְּטַעַם כָּל דְּהוּ מְצִי לְעַכְבַּ וְלוֹמַר שְׂיִטוֹל בְּכָל שְׂדָה וְשְׂדָה חֲצִי כִּינּוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ שְׂיַעוּר שְׂדָה אֲבָל אֵי לֹא הֵנָּה בְּחֲצִי שְׂיַעוּר שְׂדָה לֹא הֵנָּה מְצִי מְעַכְבַּ וְלְכָךְ בְּשְׁטָרוֹת כִּינּוּ שְׂאִינּוּ יְכוּלִין לְחֲלֻקָּה כָּל שְׁטָר וְשְׁטָר בְּכִינּוּ עֲצָמוּ לֹא מְצִי מְעַכְבַּ נִרְאָה דְלֹא כְּתִב כְּךָ הָרָא"ש אֲלֵא אַהֲוָא קַלְקוּל דְּאֵינְרֵי בֵּיהּ דְלֹא תְּלִי בְּהֶם אֲלֵא בְּמִזְלָא כְּגוֹן יָאוּשׁ דְּהָוָא אֵינּוּ אֲלֵא טַעַם כָּל דְּהוּ וְכִינּוּ שְׂאִינּוּ יְכוּלִין לְחֲלֻקָּה כָּל שְׁטָר וְשְׁטָר לֹא מְצִי לְעַכְבַּ הַחֲלֻקָּה בְּשִׁבִיל זֶה אֲבָל קַלְקוּל כְּהָךְ הֵינְנוּ מַחִילַת הַשְּׁטָר דְּתְּלִיָּא בְּדִידְהוּ וְלֹא בְּמִזְלָא וּבִידְם לְמַחֲוֹל וְלִהְפָּסִיד לְאֵידָךְ וְדָאִי דְלֹא טַעַם כָּל דְּהוּ הוּא אֲלֵא טַעַמָא רַבְת' וּמְצִי לְעַכְבַּ הַחֲלֻקָּה שְׁהֵרִי מִטַּעַם חֲשֵׁשׁ קַלְקוּל זֶה שְׂמָא יְמַחֲוֹל הַמּוֹכֵר לְלוֹה פָּסֶק רַב שְׁרִירָא גָּאוֹן הֵבִיאֵו אֲשֶׁר"י סוּף פ"ק דְּמְצִיעֵא וְהַטּוֹר ח"מ בְּסִימָן ס"ו שְׁהַמּוֹחֵל ש"ח שְׂמָכְרוּ שְׂאִינּוּ צָרִיךְ לְשֵׁם אֲלֵא הַדְּמִים שְׂנַתְּנוּ וְלֹא דְמִי לְשָׂאֵר זְבִינָא דְאֵית לְלוֹקֵחַ שְׂבָחָא דְהֵכָא כִּינּוּ שְׂיֵשׁ בִּידּוֹ לְמַחֲוֹל וְאֶפְיֵלוּ יוֹרֵשׁ מוֹחֵל מְעִיקְרָא זְבִינֵי רִיעֵי נִינְהוּ וְכוּ' עכ"ל הֵרִי קָרִי לֵיהּ זְבִינֵי רִיעֵי מְחֲשֵׁשׁ קַלְקוּל זֶה וְא"כ הָאֵיךְ יֵשׁ לְכוּף לְאַחַד מִן הָאֲחִין אוֹ לְאַחַד מִן הַשְּׂוֹתְפִין עַל חֲלֻקָּת הַשְּׁטָרוֹת שְׂהוּא זְבִינֵי רִיעֵי וְכִי יְכוּלִין לְכוּף לְאַדָּם עַל דְּבָר שְׂהוּא חוֹבְתוֹ וְהָרָא"ש גּוֹפִיָּה בְּתַשׁוּבָה דְלְעֵיל כְּלָל צ"ח סִימָן ז' שְׂפָסֶק דִּישׁ דִּין חֲלֻקָּה גּוֹד אוֹ אֵיגוּד בְּשְׁטָרוֹת לֹא פָּסֶק כְּךָ אֲלֵא מִשׁוּם דְּהוּא טוֹבְתָן שְׁל הָאֲחִים אוֹ שְׂוֹתְפִים כְּמוֹ שְׂכַתְּבַ בְּסוּף הַתַּשׁוּבָה וְז"ל וְכֵן בְּשְׁטָרוֹת נְמִי כִי חֲכָמִים רָאוּ שְׂטִי לְתַקּוֹן חֲלֻקָּה בְּכָל דְּבָר שְׁל שְׂוֹתְפוֹת וְכוּ' מִשׁוּם דְּקִדְרָא דְבִי שְׂוֹתְפִ' וְכוּ' וְלִכֵּן טוֹבָה הַחֲלֻקָּה עכ"ל הֵרִי לֹא פָּסֶק כֵּן אֲלֵא מִשׁוּם שְׂהוּא טוֹבְתוֹ וְאֵי אֵיתָא דְּמְצִי לְמַחֲוֹל הֵרִי הוּא דְעֵתוֹ וְלָמָּה כְּתָבוּ הָרָא"ש וְהַטּוֹר דְּכוּפִין עַל הַחֲלֻקָּה וְעַל גּוֹד אֵיגוּד בְּשְׁטָרוֹת: אֲלֵא וְדָאִי דְּאֲחִים אוֹ שְׂוֹתְפִים שְׂחֲלָקוּ שְׁטָרוֹת לֹא מְצִי אֵידָךְ לְמַחֲוֹל לְלוֹה עַל חֲלָקוֹ שְׂהֵיָה לוֹ כְּבָר בְּשְׁטָר דְּפָקַע זְכוּת דִּילֵיהּ וְלְכָךְ שְׂפִיר דְּמִי דִישׁ בְּשְׁטָרוֹת דִּין חֲלֻקָּה וְדִין דְּגוֹד אוֹ אֵיגוּד מִשׁוּם שְׂהוּא טוֹבְתָן וּמְחֲשֵׁשׁ קַלְקוּלָא דְּשְׁטָרוֹת הֵרְגִיל לְהִיּוֹת הֵינְנוּ יָאוּשׁ אֵין לְבַטֵּל חֲלֻקָּה מְעִיקְרוּ כִּינּוּ דְאֵיכָא לְמִתְלֵי דְּמִזְלוֹ גוֹרָם: וְכִינּוּ דְהוֹכַחְנוּ דְּאֲחִי' אוֹ שְׂוֹתְפִים שְׂחֲלָקוּ

בשטרות לא מצי אידיך למחול ללנה חלקו שהיה לו בשטר מסתברא לן למיהב טעמא למילתא למה באמת אחין או שותפין שחלקו לא מצי מחיללנה ומוכר שטר חוב לאחר מצי מחיל והיינו משום דשאני פל מוכר שטר חוב דעלמא דנזפר שם המלנה בשטר ועיקר הממון היה שלו ואין הלוקח יכול לזפות בשטר אלא בכתיבה ומסירה ואפילו ביש לו פתיבה ומסירה לא קנה אלא שעבוד שהיה למלנה על נכסיו של הלנה אבל השעבוד שהיה למלנה על גופו של הלנה אין קנין נתפס בו כמו שכתב האשיר"י בפ' הכותב בשם ר"ת וז"ל מוכר ש"ח שייכול למחול אף על פי שמדאורייתא הוי מקר משום דשני שעבודים יש לו למלנה על הלנה אחד שעבוד נכסיו ואחד שגופו משועבד לפרוע לו ושעבוד נכסיו של הלנה יכול המלנה למכור אבל שעבוד גופו של הלנה אין קנין נתפס עליו היקלף פל זמן שלא מחל לו גובה נכסיו של הלנה אבל אם מחל המלנה ללנה שיעבוד גופו שנשא אצלו פקע נמי שעבוד נכסיו דאיניש אינון ערבין ביה וכשנסתלק שעבוד הלנה נסתלק נמי שעבוד נכסיו וכו' עכ"ל והרב ב"י הביאו בסימן ס"ו הרי מבואר דלא קנה הלוקח שעבוד שהיה למלנה על גופו של הלנה לכך מצי המלנה מחיל ללנה או אפילו במקום שאין הלוקח צריך פתיבה ומסירה פגון שכתב בשטר שחייב את עצמו למלנה או לכל מי שמוציא שטר זה אפילו הכי מהני מחילת המלנה כמו שכתב הרא"ש בתשובה פלל ס"ח סימן ה' הביאו הרב ב"י בסימן ס"ו מחו' ל"ה וכן כתב הרב בסמ"ע ריש סימן ס"ו היינו משום דשאני התם דכיון דעיקר הממון היה מתחלה של המלנה וגופו של הלנה לא נשתעבד אלא למלנה וכשהוא מוכר ש"ח לאחר אין קנין נתפס בשעבוד גופו של הלנה אע"פ שכתב בשטר או לכל מי שמוציא שטר זה.

אין פוננתו שיהא גופו משועבד למוציא השטר שהוא אלא פוננתו הוא רק שלא יצטרך לעשות הרשאה ולעולם עיקר הממון שייך לעצמו שיהא בו פח למחול כמו שכתב פ"ד בהדא הרא"ש בתשובה דלעיל פלל ס"ח סימן ה' יעניין שם ובפרק הכותב פתב האשיר"י וז"ל אבל במוכר שטר פיון שאין קנין המלנה מועיל שיהא גופו של הלנה קנוי ללוקח מפח קנין המלנה אלא מחמת הלנה למלנה משתעבדנא לה ולכל דאתי מחמתה אנו סהדי דאין הלנה רוצה שיהא גופו משועבד לשניהם למלנה לפי שלא הועיל הקנין להיות גוף הלנה משועבד ללוקח מפח קנין המלנה ונמצא שנשא עדיין שעבוד גוף הלנה ביד המלנה וגם ללוקח לפי שכתב למלנה משתעבדנא לה ולכל דאתי מחמתה וכו' עכ"ל הרי תלה הטעם בתשובה דלא היה פוננתו במה שכתב או לכל מי שמוציא אותו אלא כדי שלא יצטרך הרשאה אבל פח למחול שייך לעצמו ובפסקים תלה הטעם לפי שהלנה אינו רוצה שיהא גופו משועבד לשניהם למלנה וללוקח והיינו משום דעיקר השעבוד הוא של המלנה ומשום זה הדין הוא אף על פי שכתב בו או לכל מי שמוציא אותו צריך המוציא השטר שיבא מחמת המלנה כמו שכתב הרב בהג"ה ש"ע מטור ח"מ סימן נ' בשם ר' ירוחם נתיב ו' חלק ה' שכתב פ"ד בשם הרשב"א או שצריכין אנו לידע שהמוציא השטר קנה אותו מן המלנה כדמשמע מהג"ה ש"ע ריש סימן ס"ו וכמו שפירש הרב בסמ"ע התם מפני שעיקר הממון הוא של המלנה ולא פקע זכותו של המלנה בזה שכתב או לכל שמוציאו ולא מהני ליה הא דכתב בשטר או לכל מי שמוציא אותו אלא שאינו צריך הרשאה ולא פתיבה ומסירה אבל מ"מ לא פקע זכות המלנה: וכיון שצריך המוציא השטר לבא מחמת המלנה לכך מצי ק המלנה למחול ללנה: אבל אחים אינה

מהם שפא לגבות מן הלנה יכול לגבות הפל ואינו צריף לא פתיבה ולא מסירה מאחיו ואינו צריף שיבא מחמת אחיו וכן שותפים איזה מהם שפא לגבות גובה הפל ואינו צריף לא פתיבה ולא מסירה ואינו צריף שיבא מחמת שותפו כמו שפתיב הרשפ"א בתשו' סימן א' פ"ב ונ"ל שנים שהלוו לאחד ובא אחד לגבות מן הלנה יכול לגבות כל החוב דכשותפין נינהו וכו' וכאלו הרשו זה לזה לתבוע כל החוב ולזה זה נמי כמחייב עצמו לפרוע הפל למי משניהם שיתבענו עכ"ל הביאו הרב ב"י בטור ח"מ סימן ע"ז ובסימן קע"ו מחו' ל': הרי כתב בהדיא דמתחלה נשתעבד הלנה לאיזה שיבא שהשטר יהיה בידו ושיהא מחויב לשלם הפל ולא יצטרף שיבא מחמת שותפו וכיון דאינו צריף שיבא מחמת אחיו או שותפו פקע זכותו של השני לגמרי ולא מצי מחיל כמו בשטר שפתיב בו בפ"י פלוני נתחייב לפלוני או לכל מי שמוציאו בין בא מחמתו בין שלא בא מחמתו דתו לא מצי המחיל מחול לשטר אפ"י בכתב בפי בשטר בין בא מחמתו בין שלא בא מחמתו כמו שכתב הרב בהג"ה ש"ע סימן נ' ה"כ נמי באחים או שותפים פ"י דכל אחד מהם יכול לגבות כל החוב מהלנה בלא פתיבה ומסירה ואינו צריף שיבא מחמת אחיו או שותפו דינו כאלו כתב בהדיא בין בא מחמתו בין שלא בא מחמתו ותו לא מצי אידך מחיל לשטר דהלנה מתחלה נשתעבד לשלם הפל למי שיוציא השטר עליו כמו שפתיב הרשפ"א בתשובה דלעיל ואין אחיו או שותפו יכולים למחול וטעמא דמסתבר הוא דשאני בשטר שכתב בו או לכל מי שמוציאו אעפ"י שאינו צריף פתיבה ומסירה מ"מ צריף שיבא מחמתו מפני שמתחלה לא נשתעבד הלנה לשניהם כמו שכתב האשיר"י בפסקיו פ"ק הפותב והובא לעיל אבל אחים או שותפים שאינן צריכין לא הרשאה ולא פתיבה ומסירה ומתחלה נשתעבד הלנה לפרוע הפל למי משניהם שיתבענו כמו שכתב הרשפ"א בתשובה דלעיל סימן א' פ"ב ודאי דאין השני יכול למחול דכשתלקו פקע זכותו לגמרי: שאלה צ"ח בהמה שנמצאו לה שני טחולין ואחת נקובה בסומפיה מה דינה של בהמה זו דאע"פ דאין לאנסרה מטעם דכל יתר פנטול דמי פ"י דנטלה הטחול פשירה מ"מ שפא יש לאנסרה משום ניקבה בסומפיה: תשובה דבר זה אית לן למילף מדין פליות דכליות שנטלו פשירה כמו בטחול שניטלה אלא שבטחול טריפה פשיקבה בסומפיה ובכליות טריפה בהקטינה ובדין פליות פתבו הג"ה אשיר"י ונ"ל אם היו ג' פליות או יותר והקטינו היתרת ונשארו שתיים פהלכתן שלא הקטינו פשירה עכ"ל והביאו הרב ב"י בש"ע סימן מ"ד וא"כ פ"שם שבפליות מטריף הקטינה ואפילו הכי אם היתרה הקטינה לית לן בה והיא פשירה הוא הדין נמי בטחול דמטרי' נקב בסומפיה אם הטחול היתרה ניקבה לית לן בה וכשירה דיתרה הנה פמאן דניחא: אלא שמ"מ נראה דווקא פשפירין ויודעין איזה טחול הנה העיקר ואיזה היא היתרה אז אמרינן שאם ניקבה היתרה ליה לן בה והיא פשירה אבל אם אינו ניכר איזה היא היתרה וניקבה אחת מסתבר' דיש להטריף דדילמ' הטחול שהיא העיקר היא ניקבה בסומפיה ומכ"ש פשהו' נוכר איזה היא היתרה ואותה שהיא העיקר ניקבה בסומפיה שיש להטריף: וכן כתב מ"ו הבית חדש בהדיא בסימן מ"ד גבי כוליא אהג"ה אשיר"י דלעיל ונ"ל הלשון משמע שהשלישית אינה עומדת בשורה אחת עם השתיים אלא נמצא במקום אחר אבל אם עומדת זו אצל זו ואיכא לקות' בהדא אז הוא טריפה דמאן לימא לן דהיתרה לקויה דילמ' הפול' שאינה יתירה היא לקויה והוי לקותא בכוליא אחת וטריפה עכ"ל הרי כתב

בְּהִדְיָא שְׁאִין לְהַכְשִׁירָה בְּהַקְטִינָה הַפּוֹלְיָא הִימְתִּירָה אֶלָּא בְּשִׁנְיָפָר שֶׁהִיא הִימְתִּירָה וְהוּא הַדִּין
נְמִי בְּטַחֲוֹל דְּוִקָּא אַם נִיפְרַי אִינְזָה מִן הַטַּחֲוֹל שֶׁהִיא הִימְתִּירָה וְהִיא נִיקְבָּה בְּסוּמְפִיָּה אַז הִיא
כְּשִׁירָה.

אַבְל בְּשִׁאִין נִיפְרַי אִינְזָה הוּא הִימְתִּירָה יֵשׁ לְהַטְרִיף: וְחִילּוּק זֶה שְׂפַתְב מ"ו הַבֵּית חֲדָשׁ
דְּמִשְׁמַע לִיה מַל' הַג"ה אִשִּׁי"רִי דְּאִין לְהַכְשִׁיר בְּהַקְטִינָה הִימְתִּירָה אֶלָּא בְּשִׁאִינְזָה עוֹמְדָת
בְּשׁוּרָה עִם הַשְּׁתִּים נִרְאָה לִי דְמוּכַח לֹמַר כֵּן כְּדִי שְׁלֵא יִהְיִי דְבָרִי הַג"ה אִשִּׁיר"י סוֹתְרִים
לְדַבְרֵי רֵאב"ן שְׂפַתְב בְּסִימֵן רַנ"ו בְּדִין פְּוִלִיּוֹת וְנ"ל נִבְרָאת בְּב' וְהַקְטִינָה אַחַת מֵהֶן אוֹ
בְּג' וְהַקְטִינָה אַחַת מֵהֶן אוֹ בְּאַחַת וְהַקְטִינָה בְּהַהוּא וְדָאִי לְקוּתָא הוּא וְכו' עַכ"ל הֲרִי כְּתַב
בְּהִדְיָא שְׁאִם הַקְטִינָה אַחַת מִן הַשְּׁלִשָּׁה דְּהוּי טְרִיפָה וְלַהַג"ה אִשִּׁיר"י אַם הַקְטִינָה הִימְתִּירָה
כְּשִׁירָה וְהֵרַב ב"י מִיְיָמֵי הַג"ה אִשִּׁי"רִי בְּסִימֵן מ"ד דְּמַכְשִׁיר בְּהַקְטִינָה הִימְתִּירָה וְכַתְּב וְנ"ל
וְדָבָר פְּשׁוּט הוּא וְהֲרִי רֵאב"ן חוֹלֵק עַל זֶה אֶלָּא דְבָר פְּשׁוּט הִיא דַּהַג"ה אִשִּׁיר"י מִיְיָרִי
בְּנִיפְרַת הִימְתִּירָה וְהִיא הַקְטִינָה אַז הִיא כְּשִׁירָה דְּהִימְתִּירָה לְמֵאֵי דְלִית' דְּמֵאֵי.

וְרֵאב"ן מִיְיָרִי בְּשִׁאִינְזָה נִיפְרַת אִינְזָה הִיא הִימְתִּירָה וְהַקְטִינָה אַחַת מֵהֶן אַז הִיא טְרִיפָה וְלִיכָּא
פְּלוּגָתָא בִּינְיָהוּ: וְכֵן מוּכַח נְמִי מִדְּבָרֵי רֵאב"ן גּוֹפִיָּה הָא דְּמַטְרִיף בְּג' פְּוִלִיּוֹת שְׁהַקְטִינָה א'
מֵהֶן אִינְזָה אֶלָּא דְּוִקָּא בְּשִׁאִינְזָה נִיפְרַי שְׁהִימְתִּירָה הַקְטִינָה אַבְל בְּנִיפְרַת מוֹדָה דְּשִׁרְיָא מֵהָא דְּכַתְּב
הוּא הֵתֵם בְּסִימֵן רַס"ד בְּדִין יְתֵר רַגְלֵי א' דְּטְרִיפָה שְׂפַתְב וְנ"ל דְּכָל יְתֵר כְּנִטוּל דְּמֵאֵי וְכָל
אַחַד יֵשׁ לֹמַר הוּא הִימְתִּירָה וְהוּי כְּנִטוּל וְהֲרִי הוּא חֶסֶר רַגְלֵי וְנ"ל דְּאִי אִיכָּא לְאוּתוֹ הִימְתִּירָה
הִיפְרָא כְּגוֹן שְׁהַאֲחָד עוֹמֵד בְּמַקְוֵמוֹ וְהַשְּׁנִי שְׁלֵא בְּמַקְוֵמוֹ דְּאֵף עַל גַּב דְּכְנִטוּל דְּמֵי אוּתוֹ
הִימְתִּירָה כְּשִׁירָה דְּלֹא חֶסֶר הוּא וְכו' עַכ"ל הֲרִי כְּתַב בְּהִדְיָא דְּאִם הִימְתִּירָה הוּא נִיפְרַי כְּשִׁירָה
ה"ה נְמִי בְּכּוֹלִיָּא אַם הִימְתִּירָה נִיפְרַי הוּא לֹא מַטְרִיף בְּהַקְטִינָה וְלֹא הַטְרִיף בְּשְׁלִשָּׁה פְּוִלִיּוֹת
וְהַקְטִינָה אַחַת מֵהֶן אֶלָּא כְּשִׁאִין נִיפְרַי אִינְזָה הִיא הִימְתִּירָה וְדִין רַגְלֵי וְדִין פְּוִלִיּוֹת אַחַד הוּא.

וְזֶה בְּרוּר הוּא. אַבְל הֵרַב בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה בְּפָרְק אֵלּוּ טְרִיפּוֹת סִי פ"ט כְּתַב בְּג' פְּוִלִיּוֹת
שְׁהַקְטִינָה אַחַת מֵהֶן דְּלֹא מִיטְרַפ' אֶלָּא כְּשֶׁהַשְּׁלִישִׁית אִינְזָה עוֹמְדָת בְּדָרָא וְיֵשׁ לְקוּת' אוֹ
חֶסְרוֹן בְּאוּתוֹ שְׁנַיִם הַעוֹמְדָת בְּדָרָא אַז הִיא טְרִיפָה אַבְל כְּשֶׁשְׁלִשְׁתָּן עוֹמְדָת בְּדָרָא חֲדָא
וְיֵשׁ לְקוּתָא אוֹ שְׁאָר חֶסְרוֹן בְּאַחַת מֵהֶן לֹא מִיטְרַפ' וְהוּא תְּמוּהָ דְּזֵהוּ לֹא הוּי כְּדְבָרֵי רֵאב"ן
וְדִלָּא כְּדְמִשְׁמַע מֵהַג"ה אִשִּׁיר"י דְּלִדְיָהוּ הוּי בְּהַפּוֹ דְּלֹא מַכְשִׁירֵנּוּ אֶלָּא בְּשִׁנְיָפְרַת
הַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא הִימְתִּירָה שְׁאִינְזָה עוֹמְדָת בְּדָרָא וְהִיא לְקוּיָה אַז מַכְשִׁירֵנּוּ אַבְל
כְּשִׁאִינְזָה נִיפְרַת וְהִיא עוֹמְדָת בְּדָרָא חֲדָא אִינְזָה שְׁהַקְטִינָה הוּי טְרִיפָה כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְנוּ וּבְאַרְנוּ:
וְאַם כֵּן ה"ה נְמִי בְּטַחֲוֹלִין אַם שְׁנֵיהֶם עוֹמְדָת בְּשִׁנְיָה וְאִין נִיפְרַי אִינְזָה הִיא הִימְתִּירָה וְאַחַת
נִיקְבָּה בְּסוּמְפִיָּה אַז הִיא טְרִיפָה דְּמֵאֵן לִימָא לֵן דְּהִימְתִּירָה הִיא שְׁנִיקְבָּה דִּיל' אוּתוֹ טַחֲוֹל
שֶׁהִיא הַעִיקָר הוּא דְּנִיקְבָּה אַבְל אַם נִיפְרַי הוּא אִינְזָה הִיא הִימְתִּירָה וְהִיא נִיקְבָּה אַז כְּשִׁירָה
הִיא: וּמִסְתַּבְּרָא לִי לְמִימ' דְּאִפִּילוּ כְּשֶׁעוֹמְדִי שְׁנֵיהֶם בְּשִׁנְיָה וְאִין נִיפְרַי אִינְזָה הִיא הִימְתִּירָה
אֶלָּא שְׁהַאֲחַת הִיא גְּדוּלָה וְאַחַת הִיא קַטְנָה אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר גְּדוּלָה שֶׁהִיא הַעִיקָר וְהַקְטִינָה הִיא
הִימְתִּירָה וְאַם נִיקְבָּה הַקְטִינָה הִיא כְּשִׁירָה דְּוִקָּא בְּנִמְצָא שְׁתֵּי וְנִרְדוּת וְיֵשׁ לְהֶם שְׁוֹרֵשׁ א'
וְכו' וְאַם הָא' הַפּוֹף וְהַב' אִינְזָה הַפּוֹף הוֹלְכִין אַחַר הַיּוֹת' גְּדוּל' וְכו' הִבִּיאוּ הֵרַב בַּהַג"ה ש"ע
מִי"ד ס' ל"ה הֲרִי תְּפָסִינּוּ הֵתֵם לְגְּדוּל שֶׁהוּא הַעִיקָר וְלִקְטֵן שֶׁהוּא תוֹסְפוֹת הַכִּי נְמִי בְּטַחֲוֹל
שְׁאִם אַחַת גְּדוּלָה וְאַחַת קַטְנָה תְּפָסִינּוּ לְגְּדוּלָה שֶׁהוּא הַעִיקָר וְלִקְטִינָה שֶׁהִיא הִימְתִּירָה וְלִקְטִינָה

אם נמצא הקטנה שהיא ניקבה בסומכיה כשירה אבל אם גדולה ניקבה בסומכיה או ששתייהן שוות ואין שום הפרש ביניהם להפיר אינה היא העיקר ואינה היא היתירה וניקבה אחת בסומכיה אז היא טריפה דחיישינן דילמא אותה טחול שהיא העיקר ניקבה בסומכין וטריפה היא.

הנראה לעניות דעתי כתבתי: שאלה צ"ט שלום לו ולתורתו בחילו ובארמנותו ולעד תעמוד תהלתו אהובי נחתני נ"י פ"ה עמוד הימיני מהר"ר גרשון יצ"ו: את אשר כתב מכ"ת משלשה שלקחו בשותפות סחורה בהקפה על משך שנה תמימה והתנו ביניהם שכל משך זמן ההקפה יהיו מתעסקים שלשתן בסחורות ההם ובחליפיהן הן מעות הן סחורה לטובת שותפות שלשתן חלק פחלק יאכלו וכן הפסדות ח"ו חלק פחלק יהיה ועתה רוצה אחד מן השותפים למכור חלקו פאחד והשנים האחרים מוחים על ידו וזה טוען שרוצה לישאר עמם בכל אחריות כבראשונה וגם רוצה לישאר עמם בכל התעסקות כבראשונה ואלו השנים טוענים שחוששים שיתעצל בעסקים כיון דלא מעלה ולא מוריד לו בין יהיה ריווח ובין יהיה הפסד: תשובה יראה לי דהדין עם שני השותפים שיכולים לעכב על השלישי שרוצה למכור חלקו דטענתם טענה כיון שהכל שייך ללוקח שלו ולא מעלה ולא מוריד לו בין שיהיה ריווח ובין שיהיה הפסד חיישינן שיתעצל בעסק השותפות: ויש להביא ראיה לזה מסוף פרק הגזל בתרא ד' קי"ו דתני רשאים חמרים להתנות שכל מי שיאבד לו חמורו יעמידו לו חמור אחר וכו' ואם אמר תנו לי ואני לוקח אין שומעין לו ופריה פשיטא ומסיק אפילו היכא דאית ליה חמור אחר דשאני גטירותא דחד מנטירותא דתרי ע"כ הרי מבואר אפילו בשיש לו כבר חמור אחר דצריה לשומר חיישינן לשלא ישמור יפה כמו שהיה שומר כשהיו לו תרי כל שכן לשאין לו כל מדידה לשמור דאיכ' למיחש לשלא ישמור יפה וכדמשמע מהא דפריה פשיטא למאי דאמר תנו לי דמים ולית ליה חמור אחר ואם פ"ה בגדון דידן אם ימכור זה חלקו לאחר לא יהיה לו נפקותא במ"מ בין שירנווח בין שיפסיד ודאי דחיישי' לשלא יתן דעת על המש' והמתן ויתעצל ואפילו לשלא ישמור יפה נמי איכא למיחש דכיון דסוף סוף אחריו של הלוקח הוא שאעפ"י שהוא נשאר באחריות נגד השותפים מ"מ חייב הלוקח להשלים לו הכל לכה חיישינן אפילו לשלא ישמור יפה ומכל שכן שיתעצל בעסק משא ומתן: ואע"ג דאפשר לחלק דהתם שאני בחמרים שאין חייבים להעמיד חמור אחר לזה שאבד חמורו אלא מפני שהתנאי שביניהם לכה בטעם כל דהו יכולין לדחותו ולומר אין לה אלא כמו שהתנית דהיינו חמור דוקא ולא דמים מפני שיכולין לומר שמתחלה היה כוננתו בתנאי זה כדי שישמור יפה ובתנאי הולכין אחר הפננה דהשתא אפילו להוציא ממשמעות לשון התנאי אזלינן בתר פונת התנאי כל שאינו מתחייב יותר על התנאי כמו שכתב בתשובת קלו"ן שורש קי"ב וז"ל נראה לעניות דעתי שכל תנאי שאדם מתנה אין הולכין אחר הלשון התנאי דוקא וכו' אלא יתחייב המתנה אפילו בדבר שאינו יוצא מתוך לשון התנאי רק שלא יקשה עליו יותר ממה שהתנה עם חברו והביאו הרב ב"י בש"ע מטור ח"מ סימן ס"א ומכל שכן דאזלינן בתר הפננה כדי לקיים לשון התנאי כמו בנ"ד שהתנו להעמיד לו חמור אחר ויכולין ליתן טעם על הפננה שלא התנו אלא על החמור כדי שישמור יפה התם הוא דהוי טענתו טענה אבל בשותפים שיש לכל אחד חלק סחורה אפשר דיכול כל אחד לעשות בשלו מה שירצה דכיון דהוא נשאר מתעסק עמם

מתחייב באחריות הרי ליתא להא דאמרו קרנא לרונחא משתעבד ולמזלא דבי תרי עדיף אלא שהם טוענים שיתעצל בעסק משא ומתן דילמא הא לאו טענה הוא דכיון דהאחריות נשאר עליו נגד שותפיו ואעפ"י שהלוקח שלו צריף להשלים לו מ"מ פעמים שאין לו או שצריף למיקם עמו בדינא ודיינא ודאידיההי חושש לנה ויהיה זריז ונשפר במשא ובמתן פאלו היה עסק שלו לגמרי כבתחלה דהא אשפחן דחששו חז"ל אפילו לשיעיד עדות שקר מפני חשש שיצטרף למיקם בדינא ודיינא כמו שכתבו התוס' פרק חזקת הבתים דף מ"ז בד"ה קבלן אמרי לה מעיד וכו' וז"ל תימה דמאי נפקא מיניה דאי אתי מלנה את של קבלן אתי קבלן וקטריף את של לנה פיון דאית ח אחריתי וכו' ונראה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד לנה אף על גב דאית ליה ארעא אחריתי משום דטריחא ליה מילתא למיקם עלה בדינא ודיינא וכו' עכ"ל וכן כתב גמי הרב ב"י בטור ח"מ סימן ל"ז בדין השוכר אם לקח בידו השכירות וכו'.

יענין שם: הרי מבואר דחוששין אפילו לשיעיד עדות שקר מפני הטרחת דינא ודיינא. אף על פי דעונש עדות שקר חמור מאוד ומאיימין עליו הרבה קודם שיעיד אפילו הכי חוששין שיעיד עדות שקר דכ"כ קשה הטרחת דינא ודיינא מכל שפן שיעשה זאת ויהיה זריז במשא ובמתן כדי שלא יפסיד ויצטרף ל' בדינא ודיינא להוציא ההפסד מלוקח שלו ולא דמי לחמרים: אבל מ"מ נראה פיון דסוף סוף שחצי נטירותא והתעסקות דידיה פשאין לו לדאוג אלא על הטרחת דינא ודיינא מנטירותא והתעסקות דידיה פשצריף לדאוג על הפסד ממון דידיה לכך טענת השותפים טענה היא דומיא דחמרים דמסיק התם שאני נטירותא דחז מנטירותא דתרי ולא מהני הא דצריף לשמור בלאו הכי ה"ה גמי בשותף זה שמכר חלקו אע"ג דצריף להיות זריז בעסקיו כדי שלא יצטרף לירד בדינא ודיינא אם הלוקח שלו מ"מ אינו דומה לזריזות שעושה כדי שלא יפסיד ממון שלו לכך טענת השותפים טענה הנלע"ד לפום ריהטא פתבתי: שאלה ק' שלום לדייני ישראל להם יאמר מה פעל אל אלופי תורה יושבי על מדין בעיר ואם בישראל ק"ק ניקלשפורג יכוננה האל עד ביאת הגואל: על דבר הזאב שנכנס בלילה לחצר גדול המוקף מחוזה סביב ובתוכו היו כמה מאות כבשים ושמעו הרועים בלילה פלבים מנבחים וכבשים מקשקשים בזוגים שבצואריהם ועמדו וזעקו ועשו רעש וראו שקפץ הזאב לחוץ ומצאו כבש אחד דרוס ושאלוני על הכבשים שלקחו מהחצר ההוא אחר מעשה הנזכר והורייתי שכל הכבשים שלקחו מהחצר ההוא אחר מעשה הנזכר אסורים הם לשחוט אבל מותרים הם למכור לגוים ולא חיישינן שמא יחזור הנזכר וימכרו לישראל הואיל דיש מקילין בחצר אם הוא גדול אעפ"י שהוא מוקף מחיצה וזהו פלל גדול בדין ספק דרוסה אי איכא יש מכשירין כמו שפסק הרב בהג"ה ש"ע מ"ד סוף סימן נ"ז: ועתה באתם אלי בשאלה אחרי פי תלמיד אחד הגיד משמי שהייתי מחזר אחר ספר תשובת משאת בנימן כי שם מחלק איזה נקרא חצר גדול או לא אלא שלא היה הספר ההוא מצוי בנדי פי אז הייתי נחפז ללכת מהעיר מדבר באופן והנה מצאתם אחרי כן בספר טורי זהב דמיייתי תשובת משאת בנימן דמקיל בחצר גדול אעפ"י שהיא מוקף מחיצות ובקשתם ממני לענין בדין זה עוד אולי יהיה צד להתיר מתרי טעמי חדא שהפסד מרובה הוא לקצבים אם יצטרכו למכורם לגוים ואידך דשעת הדחק הוא דלא יוכלו למצוא בנקל לקנות בהמות אחרות בסביבות דבר נתפשט הקול שיש פה חשש מדבר ב"מ ואין מניחין בני עירינו ליכנס

לגבולם: גם שלחמתם לידי הגדת עדות יהודים שהגידו בענין מה שהחצר ההוא מוקף מחיצות ושהם היו שם בעליית הדיר סמוך ממש לחצר ההוא כשאירע המעשה הנזכר אולי מתוך כך יהיה מקום להתיר פי מתחלה לא בארו השואלים את דבריהם בשאלה: תשובה מה שהוריתי על שלחצור מוקף מחיצה אע"פ שהוא גדול חוששין לכל הכבשים שבתוכו כדיון הוריתי כי כן הוא דעת כל האחרונים ואת אשר כתבתם שמצאתם בספר טורי זקב דמיתתי תשובת משאת בנימן שמקיל בחצר גדול אעפ"י שהוא מוקף הא הוא נמי פסק בהדיא דלא פנותיה ובטלו דברי משאת בנימן ברוב אלא שמ"מ הוריתי דרשאים למקורם לגוים על פי דעת הפוסקים בספק דרוסה במקום שיש מכשירין והדין דין אמת: אמנם במעשה הזה שהעידו אנשים פשרים שהחצר ההוא אין דלתות לשערי החצר וגם יש פרצה במחיצות החצר ודרך הפרצה ההיא יצא הזאב אלא שדרך הרועים מניחים סולמות לפני פתח שערי החצר שאין לו דלתות והסולם אינה אלא פרוחב אמה בגובה כשהיא מונחת לפני הפתח ויכולים הכבשים לקפוץ ממעל לסולמות כי כן דרכם בחצירות הים להניח סולמות כדי להפסיק בין כבשים גדולים לקטנות ובין זכרים לנקבות ואפילו הכי קופצים הכבשים הנה והנה לפעמים ממעל לסולמות פינו דאין גובהו אלא כאמה או פחות מאמה וגם פרצה יש בחצר בכה"ג יש לסמוך אמאן דמקיל ולומר דזה מיקרי מקום רחב פינו שכולין לברוח ולקפוץ מעל הסולמות מחוץ לחצר דרך שער החצר ודרך הפרצה ומותרין לשחוט אותן כבשים שקנו כפר מהחצר ההוא דבמקום פסידא יש לסמוך אמקילין אבל מ"מ אסורים לקנות מהחצר ההוא מהיום והלאה עד סוף י"ב חדש: וכל זה כשנמצא הכבש דרוס ועדיין היה חי ולא הרוג הים הוא דחוששין לכל הכבשים שבתוך אע"ג דרחב הוא פינו דמוקף מחיצות הוא פהספמת כל הפוסקים האחרונים ודלא כמשאת בנימן אבל אי מצאו הכבש מיד אחר קפיצת הזאב שהיה הרוג נדאי דאין חוששין לשאר כבשים שבתוך דאמרינו כפר נח רוגזיה דהא דאמרו בגמרא דכד קטע לרישיה דחד מנייהו נח רוגזיה לאו דוקא נקט לרישיה אלא הוא הדין הורגה ולא חתף לרישיה נמי נח רוגזיה ולא חיישינו לשאר כבשים וזה פשוט הוא אלא שצריך שנמצא מיד כך הרוג אבל אי לא מצאו הכבש הרוג ליד אחר קפיצתו של הזאב אלא למחרתו מצאוהו הרוג לא מהני לשאר כבשים דדילמא מתחלה לא היה הרוג ולא נח רוגזיה אלא שלאחר כך מת מדריסה ההיא ולכך נקט בגמרא קטע לרישית משום דאם נמצא דקטע לרישיה אפילו שלא נמצא כך אלא למחרתו מהני לשאר כבשים דניכר הוא מתחלה שדדרסה קטעי לרישיה ונח רוגזיה אבל בשלא קטע לרישיה אלא הורגה לא מהני לשאר כבשים אלא ששמצאוהו מיד כך פשקפץ הזאב דיכולין לתלות דנח רוגזיה כשראה שהורגה אבל בשלא נמצא פן אלא למחרתו לא מהני לשאר כבשים דחיישינו שלא הרגה מתחלה ולא ונח רוגזיה אלא שמת אחר כך וחיישינו לכולם: שאלה ק"א אתת לקדמאי אתתא אחת שמה בונא בת אלקנה בוכה ומייללת על בעל נעוריה שהיה נקרא יוסף בן משה מק"ק בורז"א ונהרג בגזירת הריקים בקיץ תח"ל ובעית מינאי לעיין בשריותא דילה שתהא שריא להתנסבא לאחר והציע דבריה ואמרה כי כבר העידו על מימת בעלה איש אחד ואשה אחת בק"ק ווילנא בפני ב"ד והיה ביניה פתוב וחתום מאותו ב"ד שהיא מותרת להנשא לאחר אלא שאותו הפתב נאבד ממנה בדרך בפליטתה מק"ק ווילנא מחמת רעש המלחמה בקיץ תט"ז לפ"ק ועתה מצאה פה ק"ק ניקלשפורג את

האיש והאשה ההיא שהעידו כְּבֵר על מיתת בעלה ובעית מינאי להושיב ב"ד ולשאול אותם שיעידו שנית על מיתת בעלה ולהוציא את משפטה לאור על פי הגדתם בכך את קולה ברמה שמעתי וממנה נתפצרת ונתפייסתי ושנים מהאלופים דיינים אתי עמי הושבתי ולקרא לאיש ולאשה ההיא צויתי ואת אשר הגידו מפיהם יקרא אלי ואני פתבתי ורשמתי: ואע"פ שכן הדין פנין שהיא אומרת שפכר התירו ב"ד אותה להנשא לאחר לא היתה צריכה יותר דיותר יש להאמינה פשאומר' שהתירוה ב"ד להנשא לאחר על פי עדות שהעידו על מיתת בעלה במלחמה ממה שיש להאמינה פשאמרה סתם ששמעה מאחד שאמר לה שמת בעלה והשתא פשאמר לה אחד שלא בב"ד אלא בינו לבינה שמת בעלה יכולה היא לסמוך עליו ולבוא אל הב"ד ולומר מת בעלי ומתירין אותה כמו שכתב הר"ן בפרק שבוועת העדות הביאו הרב ב"י בטור א"ה סימן י"ז סעיף ה' ובש"ע סעיף ח' ואין הב"ד צריכין לשלוח אחר העד שהוא אעפ"י שהוא בעיר כמו שכתב מהרי"ו בתשובה סימן ט' סעיף ח' והביאו הרב בהג"ה ש"ע סעיף ח' וכל שכן פשהיא אומרת שב"ד התירוה להנשא לאחר על פי עדות שהעידו על מיתת בעלה כמו בנדון דידן שיש להאמינה ואין צריכין לשלוח אחר העדים אעפ"י שהם בעיר אע"ג דהתם בהר"ן מייירי דליכא מלחמה דמהימן העד לומר מת סתם ולא חיישינו לבדדמי אבל פאן בנ"ד דאיכא מלחמה וחיישינו לבדדמי מ"מ פנין שהיא אומרת שפכית דין העידו על מיתת בעלה במלחמה ועל פי אותן עדות התירוה ב"ד להנשא לאחר ודאי דלא היו ב"ד מתירין אותה אלא אחר שעמדו על עיקר עדותן שהיו מעידים דברים ברורים ולא בדדמי דיותר יש לסמוך מה שמעידים לפני ב"ד ממה שיש לסמוך אהגדת חוץ לב"ד: וזה פשוט הוא שיש להאמינה במה שאומרת שהב"ד התירוה ולא חשדינו אותה למשקרת משום דלא חיישינו אלא לשאמרה בדדמי והיינו מילתא דלא שייכא אלא בהריגה דשא אומרת כה מספק אבל באמיתת הדבר מה לי עת מלחמה מה לי עת שלום דהכי איתא בהדא במרדכי פרק בתרא דיבמות והביאו הרב ב"י בסימן י"ז סעיף מ"ט יענין שם וכן הוא בהג"ה מרדכי דיבמות פרק מצות חליצה בד"ה ראובן ושמעון הלכו עם נשותיהם וכו' שכתב וז"ל ועוד הא דמספקינן אי עד א' נאמן במלחמה היינו משום דאמרה בדדמי והכא שאומרת ראיתי המוח מפוזר ומפוזר והיה להן שהות כל כה אין זה בדדמי אלא באמת וברור וכו' עכ"ל ומהאי טעמא אי אומרת נהרג במלחמה וקברתי נאמנת לדעת כל הפוסקים האחרונים ושלא פדעת הרמב"ם הביאו הטור בסעיף מ"ח הוא הדין נמי מה שאומרת שב"ד התירוה נאמנת: וא"כ לפי זה לא היינו צריכים להושיב ב"ד לשמוע מפיה העדים עצמם שהעידו על מיתת בעלה פנין שהיא אומרת שפכר התירוה ב"ד להנשא לאחר על פי העדות ההם אלא לפי שהיא דייקא ומינסבא וחוששת לעז שיאמרו עליה שעל פי עצמה הותרה הפצירה בי לשאול את העדים ולענין פשריותא דידה בכך נתפצרת ונתפייסתי ואת שאלתה מצאתי: והנה אתא לקדמנא פד הוינא במוטב תלתא בי דינא פמר ראובן בן הקדוש רבי יצחק מק"ק לאחוויץ והעיד בתורת עדות בעונש אם לא יגיד ונשא עונו וז"ל הרי אני מכיר את האשה הזאת הנצבת עמנו בזה והיא נקראת בונא ונאנחנו קוראים אותה בלשוננו בונקי ובעלה הנה נקרא יוסף והיו דרים בק"ק בורז"י ולי הנה אח הנה נקרא פרץ גם הוא הנה דר שם וכשגברו הריקים נמלטתי אני ובני ביתי מק"ק לאחוויץ שהייתי דר שם ובאתי אל ק"ק בורז"י אל אחי

כּמֵר פֶּרֶץ וְכֵן בָּאוּ לְשֵׁם יְהוּדִים הֶרְבֵּה מִשְׁאֵר קְהֵלוֹת מְגָלִיל הַהוּא וְזֶה הָיָה קִנְדָם חַג הַשְּׂבוּעוֹת תַּח"ל אַחַר חַג הַשְּׂבוּעוֹת בָּאוּ רִיקִים לִק"ק בּוֹרוֹז"י וְלַעֲרֵב בְּלִיל ה' עָשׂוּ רִצִּיחוֹת בְּאוֹרְחִים וּבָיִים ה' לְמַחְתָּרוֹ לְאוֹר הַבּוֹקֵר הִמְתַּקְּנוּ סוּד יַחַד אֲנִי וְאַחֵי פְּדַת מֵה לַעֲשׂוֹת וְאָמַר אַחֵי כֵּמֶר פֶּרֶץ יֵשׁ לִי מִפִּירִים עֲרָלִים הִבְטִיחוּ אוֹתִי שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת לִי מְאוּמָה וַיִּדְעַתִּי בְּבִירוֹר שְׁאֵז בְּאוֹתוֹ יוֹם ה' נִהְרַג כֵּמֶר יוֹסֵף בְּעַל הָאִשָּׁה הַזֹּאת עַל יְדֵי פּוֹעֵל שְׁלוֹ שְׁהִיָּה מְשָׁרְתוֹ בְּבֵית הַיִּין שְׁרוּף הוּא הוֹרְגוֹ וְחַלִּילָה לִי לְשַׁקֵּר וּלְהַגִּיד בְּשִׁבִיל הַנְּאֻת מְמוֹן וְאִין לִי נִפְקוּתָא בְּזֶה רַק אֲנִי מַגִּיד הַיְדוּעַ לִי ע"פ הָאֲמַת וְשְׁאַלְנוּ אֲנַחְנוּ ב"ד אוֹתוֹ אִם כֵּן הוּא שְׁאִתָּה הָיִיתָ בְּמַעֲמָד הַהוּא כְּשֶׁנִּהְרַג כֵּמֶר יוֹסֵף אִיךָ נִיְצַלְתָּ אִתָּה וְהַשִּׁיב וְאָמַר הַפּוֹעֵל שְׁלוֹ לְקַח נִקְמָתוֹ מִן כֵּמֶר יוֹסֵף וְאָמַר לוֹ זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִי וְהַפִּיט אוֹתִי עַל שְׁקַלְקַלְתִּי קִצַּת בְּפַעֲלוֹהָ שְׁלִי הָרִי אֲנִי נוֹטֵל נִקְמָתִי מִמֶּה וְשְׁאַלְנוּ אוֹתוֹ אֲנַחְנוּ ב"ד שְׁנִית הֲלֵא אִין אִתָּה מְשִׁיב לָנוּ עַל מֵה שְׁאַנּוּ שׁוֹאֲלִין אוֹתָךְ אִם כֵּן הוּא שְׁאִתָּה הָיִיתָ בְּמַעֲמָד הַהוּא אִיךָ נִצַּלְתָּ וְלֵא הֶרְגוּ גַם אוֹתָן וְהַשִּׁיב אֲנִי לֹא הָיִיתִי שָׁם בְּמַעֲמָד הַהוּא וְשְׁאַלְנוּ אוֹתוֹ א"כ אִיךָ יִדְעָתָ שְׁנִהְרַג וְהַשִּׁיב אֲנִי קִבְּרָתִי אוֹתוֹ דְּהֵיִינוּ י"ד יָמִים אַחֲרֵי כֵן צָנָה עָלֵינוּ אֶחָד מִיְנוֹחַד שְׁבָרִיקִים לְקַבֵּר אֶת הַהֲרוּגִים שְׁהָיוּ שׁוֹכְבִים שָׁם וְהִבְטִיחַ אוֹתָנוּ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה לָנוּ מְאוּמָה וְהֵיִינוּ שָׁם וְאֲנִי וְאַחֵי פֶּרֶץ וְשְׁנֵי עֲרָלִים לְהַבְדִּיל וְשָׁמְנוּ כְּמוֹ ח' נִפְשׁוֹת לְקַבֵּר אֶחָד וְהָיָה כֵּמֶר יוֹסֵף אֶחָד מֵהֶם וְשְׁאַלְנוּ אִיָּה הוּא פֶּרֶץ אַחֲיָה וְהַשִּׁיב שְׁמַת בְּקִרְאָקָא אַחֲרֵי כֵן עַל מַטָּתוֹ וְשְׁאַלְנוּ אוֹתוֹ מִי הָיוּ הַהֲרוּגִים הָאֲחֵרִים וְהַזְכִּיר קִצַּתָּן בְּשִׁמּוֹתָן זֶהוּ עֲדוּתוֹ שֶׁל כֵּמֶר רְאוּבוֹן בֶּן הַקְּדוֹשׁ ר' יִצְחָק מִק"ק לְאַחְנוּיִץ שְׁהַעִיד בְּפָנֵינוּ בְּיוֹם ג' טו"ב נִיֶּסֶן יוֹם רֵאשׁוֹן חוֹל הַמוֹעֵד פֶּסַח תַּט"ז לִפ"ק: שׁוֹב אִתָּא לְקַדְמָנָא הָאִשָּׁה מְרַת דִּינָה בַת מִשָּׁה וְהִיא אֶלְמֵנַת כֵּמֶר פֶּרֶץ בֶּן הַק"ר יִצְחָק אַחֵיו שֶׁל כֵּמֶר רְאוּבוֹן הַעֵד הַנָּ"ל.

וְזֶה אֲשֶׁר הַעִידָה אַחַר שְׁהַשְּׁבַענוּהָ אוֹתָהּ בְּשָׂבוֹעַ הַתּוֹרָה וְאִיִּמְנוּהָ בְּחֶרֶם יְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוּן וְנ"ל אֲנִי הָיִיתִי דְרָה עִם בְּעַלִי בִק"ק בּוֹרוֹז"י אִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת הִנְצַבְתָּ עִמָּנוּ בְּזֶה מְרַת בּוֹנֵק"י גַם הִיא וְהַבְּעֵלָה כֵּמֶר יוֹסֵף בֶּן מִשָּׁה בְּרֵאנְדִיקִי הָיוּ דָרִים שָׁם וַיִּדְעַת אֲנִי לְהַגִּיד בְּבִירוֹר שְׁבַעֲלָה כֵּמֶר יוֹסֵף נִהְרַג ע"י פּוֹעֵל שְׁלוֹ מְשָׁרְתוֹ בְּבֵית הַיִּין שְׁרוּף שְׁלוֹ דְּהֵיִינוּ כְּשֶׁבָאוּ הַרִיקִים גְּרָשׁוּ אוֹתָנוּ מִבֵּית שְׁלָנוּ וּבָאנוּ אֶל בֵּית כֵּמֶר יוֹסֵף וְהִיא בּוֹנֵק"י כְּבָר נִמְלָטָה עַל נִפְשָׁהּ וְלֹא הָיְתָה בְּבֵיתָהּ וּבָא הַפּוֹעֵל שְׁלוֹ שְׁהִיָּה מְשָׁרְתוֹ בְּבֵית הַיִּין שְׁרוּף וְשָׁחַטוּ עַל מִפְתָּן הַבַּיִת וְשְׁאַלְנוּ אֲנַחְנוּ ב"ד אוֹתָהּ רְאִיתָ אֶת זֶה בְּעֵינֶיךָ וְהַשִּׁיבָה בְּעו"ה בְּעֵינֵי רְאִיתִי אֶת זֶה וּבְעַלִי כֵּמֶר פֶּרֶץ וְאַחֵיו כֵּמֶר רְאוּבוֹן גַּם הֵמָּה הָיוּ שָׁם וְשְׁאַלְנוּ אֲנַחְנוּ ב"ד אוֹתָהּ וְאִיךָ נִצַּלְתָּם אִתָּם וְהַשִּׁיבָה אֲנַחְנוּ הֵיִינוּ מְבַקְשִׁים עַל נִפְשֵׁינוּ וְהַפּוֹעֵל הַזֶּה נָטַל נִקְמָתוֹ מִן כֵּמֶר יוֹסֵף וְשְׁאַלְנוּ אוֹתָהּ וְהֵלֵא הַגִּיד גִּיסָה רְאוּבוֹן שְׁלֵא הָיָה שָׁם וְהַשִּׁיבָה הוּא אִינוּ יוֹדַע לְהַגִּיד כְּמוֹ וְאַנְכִי יוֹדַעַת שְׁהִיָּה שָׁם אֶלָּא שְׁבַרַח מִשָּׁם וְשְׁאַלְנוּ אֲנַחְנוּ ב"ד אוֹתָהּ אוּלֵי רְאִיתִי שְׁחַתְכוּ בְּצוֹנָרוֹ וְאַפְשָׁר הוּא שְׁהִיָּה יְכוּל לְהִיּוֹת כֵּן וְהַשִּׁיבָה אוּי לָנוּ כִּי חֲטָאנוּ אֲנַכִּי הָיִיתִי שָׁם כָּל הַיּוֹם אֶת הַהֲרוּג יוֹסֵף בְּעַל הָאִשָּׁה הַזֹּאת מְשִׁיבָה לְפָנֵי מַת לְפוּחַ וי"ד יָמִים אַחֲרֵי כֵן בָּא לְקַבְּרָה ע"י בְּעַלִי פֶּרֶץ וְאַתָּה רְאוּבוֹן וְשְׁנֵי עֲרָלִים לְהַבְדִּיל שְׁשָׁמוּ אוֹתוֹ לְקַבֵּר עִם עוֹד שְׁאֵר שְׁהָיוּ שָׁם וְאַמְרָנוּ לָהּ אֲנַחְנוּ ב"ד אִין אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים עַל הַקְּבוּרָה אֶלָּא אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים אוֹתָךְ עַל הַהֲרִיגָה אִם תּוּכַל לְהַגִּיד דְּבָר בְּרוּר שְׁהִיא מַת מִמֶּשׁ וְהַשִּׁיבָה פְּשִׁטָּא יְכוּלָה עַל אֲנִי לְהַגִּיד כִּי רְאִיתִי אוֹתוֹ מְשִׁיבָה לְפָנֵי כָּל הַיּוֹם וְעֵינָיו הָיוּ קְמוּצִים וּמְגוֹאֲלִים בְּדָם שְׁהִיָּה עַל עֵינָיו וּבְיָדָיו שְׁלִי הַסִּירוֹתִי אֶת הַדָּם מֵעַל פָּנָיו וּמֵעֵינָיו בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁנִהְרַג

וְשָׂאלֵנוּ אוֹתָהּ אִם הִיא הִיְתָה מְכִירוֹ שְׁהֵיָה בַעַל אִשָּׁה זֹאת וְהִשִּׁיבָה פְּשִׁיטָא שְׁהֵיָתָה מִפְּרֵת אוֹתוֹ יָפָה זְקֵנוּ הִיָּה שְׁחֹר וְהִיָּה בַעַל בְּשָׂר וְרַף בְּשָׂנִים וְשָׂאלֵנוּ אוֹתָהּ לָמָּה לֹא נִקְבַּר כִּי אִם י"ד יָמִים אַחֲרֵי כֵן וְהִשִּׁיבָה מִפְּנֵי שְׁטֵמוּנִים הֵיָינוּ אֶצֶל עָרַל אֶחָד בֵּין הַחֲזִירִים וּמְכַוְּסִים בְּאִשְׁפֹּתוֹת עַד לְבִסּוֹף שְׁנֵשְׁקֵט הַרְעַשׁ קָצַת יִצְאָנוּ לַחוּץ זֶהוּ מָה שְׁהִגִּידָה מֶרֶת דִּינָה בַּת מֹשֶׁה אֶלְמָנַת כָּמֶר פְּרִיץ מִק"ק בּוֹרְזִי"א בְּפָנֵינוּ בַּיִת דִּין בְּיוֹם ג' טו"ב נִסָּן יוֹם רֵאשׁוֹן דַּח"ה פֶּסַח תַּט"ז לַפ"ק: הִנֵּה עַל פִּי הָעֵדוּת שֶׁל הָעֵד כָּמֶר רְאוּבוֹן בֶּן הַקְּדוּשׁ רַבִּי יִצְחָק יִרְאֵה שְׂאִין לְהַתִּירָה לְהַנְשֵׂא לְאַחַר בֵּינוֹן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אָמַר שְׁלֹא רִאֵה שְׁנֶהֱרַג אֱלֹא שְׁמַצָּאוּ הָרוּג י"ד יוֹם אַחַר אוֹתוֹ יוֹם שְׁנַעֲשֶׂה הַהֲרִיגָה מִן הָרִיקִים וְהוּא קָבַר אוֹתוֹ וְדָאֵי דְאִין לְסַמְּוֵה עַל דְּבָרָיו שְׁכָבֶר הַסְּכִימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּאִין מְעִידִין עַל הָהָרוּג אֱלֹא עַד ג' יָמִים מִפְּנֵי שְׁפָרְצוּף פָּנָיו מִשְׁתַּנָּה וּמַכ"ש בִּימֵי הַחֹם שְׁרָגִילִים לְהִיּוֹת בְּחֻדְשׁ סִינּוֹן שְׁהַמְּוֹפִים וּפְצוּעִים נַעֲשִׂים נְפוּחִים וְדָאֵי שְׂאִין לְהַכִּיר הָהָרוּג וְחִיָּשִׁינוּ שְׁלֹא הַכִּירוּ יָפָה וְאָמַר בְּדָדְמֵי שְׁזָהוּ בַעַל אִשָּׁה זֹאת לְפִי שְׁמַצָּאוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל בַּעַל אִשָּׁה זֹאת וְכָבַר שְׁמַע קוֹל שְׁבַעַל אִשָּׁה זֹאת נֶהֱרַג עַל יְדֵי פוֹעֵל שְׁלוֹ מְשָׁרְתוֹ בְּבֵית הַיִּין שְׁרוּף אָמַר בְּדָדְמֵי שְׁזָהוּ שְׁמַצָּאוּ הָרוּג בְּבֵית זֶה הוּא בַעַל אִשָּׁה זֹאת וְאָפְשָׁר שְׁלֹא זֶה הוּא אֱלֹא אַחַר הוּא: וְאָף עַל גַּב דְּבִיבְצָא הַקּוֹל אִישׁ פְּלוֹנֵי נֶהֱרַג וְאַחַר ג' יָמִים מְצָאוּהוּ מֵת וְהַכִּירוּהוּ אִשְׁתּוֹ מִן תְּרַת כֵּן כְּתַב הַרְבַּ ב"י בְּסַעֲיָף כ"ח בְּשֵׁם הָרֵא"ה וְהַרִיטְב"א וְהִבִּיאוּ בַש"ע בְּסַעֲיָף כ"ז לְפֶסֶק הַלְכָה וּמַסִּיִּים בְּטַעֲמוֹ בַב"י מְשׁוּם דְּמַמְה נְפִשָׁה אִם הַקּוֹל אֶמַת אִין אָנוּ צָרִיכִין עַדוּת אַחֲרַת וְאִם הַקּוֹל אִינוּ אֶמַת הָרֵי אִינוּ לְאַסֵּר ג' עַכ"ל וְאִם כֵּן ה"ה נִמֵּי בְּנִדּוֹן זֶה נִימָא כָּף כֵּינוֹן שֶׁהוּא אָמַר שְׁהַקּוֹל יִצָּא שְׁנֶהֱרַג וְאַחַר י"ד יָמִים מְצָאוּהוּ מֵת וְהַכִּירוּהוּ אִם כֵּן תְּהֵא אִשְׁתּוֹ מִן תְּרַת מִפְּחַ טַעֲמָא דְּמַמְה נְפִשָׁה אִם הַקּוֹל אֶמַת אִין אָנוּ צָרִיכִין עַדוּת אַחֲרַת וְאִם הַקּוֹל אִינוּ אֶמַת הָרֵי אִינוּ לְאַחַר ג': הָא לָאו מִקְלָתָא הוּא מְשׁוּם דְּהָא דְּשָׁרִינוּ בְּנִמְצָא הָרוּג וְאִין יוֹדְעִין מְתֵי נֶהֱרַג וְתִלְיִנוּ דְּנֶהֱרַג תּוֹף ג' אִינוּ אֱלֹא הִיכָא דְּאִין נִרְאָה שׁוּם שִׁינוּי פָּנִים דְּהָכִי כְּתַב הַרִיטְב"א הִבִּיאוּ הַרְבַּ ב"י סַעֲיָף כ"ח וַז"ל וְנִימּוּקֵי יוֹסֵף כְּתַב שְׁהַרִיטְב"א כְּתַב דְּמַסְתַּבֵּר לְקוֹלָא כֵּינוֹן שְׂאִין נִרְאָה לָנוּ שׁוּם שִׁינוּי פָּנֵי וְשָׂמָא נִתְפַּח חֲשֵׁשָׁא דְּרַבְּנָן הוּא וְכו' עַכ"ל הָרֵי לֹא תִלְיִנוּ לְקוֹלָא שֶׁהוּא תּוֹף שְׁלִשָּׁה אֱלֹא בְּאִין נִרְאָה שׁוּם שִׁינוּי פָּנֵי אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׁלֹא יוֹדְעִין שְׁלֹא הִיָּה לוֹ שִׁינוּי פָּנִים שְׁהָרֵי לֹא אָמַר שְׁלֹא הִיָּה לוֹ שִׁינוּי פָּנִים לֹא תִלְיִנוּ לְהַקְּל וְדַבֵּר זֶה מִיקַרֵי סִפְק בְּתַחֲזִילַת גּוּף הָעֵדוּת אִם זֶה הוּא וְלֹא אֶזְלִינוּ לְקוֹלָא דְּהָכִי מַסִּיק בְּפָרְק יֵשׁ בְּכוֹר דָּף מ"ו כִּי אֶקִּילוּ רַבְּנָן בְּסוּפָה בְּכַתְחֻלָּה לֹא אֶקִּילוּ רַבְּנָן וּפְרִירָשׁ רַש"י בְּסוּפָה לְאַחַר שְׁפּוֹנוֹנוּ יָפָה שְׁזָהוּ הַקִּילוּ חֲכָמִים בְּסוּף עַדוּתָן לְהַחֲזִיק אֶפִּילוּ בְּעַבְד וְשִׁפְחָה אֲבָל תַּחֲלַת הָעֵדוּת דְּהֵיָינוּ רְאִיִּית הַמַּת לֹא הַקִּילוּ עַד שֶׁהַכִּירוּהוּ יָפָה עַכ"ל וְא"כ בַּנ"ד שְׁלֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ שְׁלֹא הָיוּ פָּנָיו מְשִׁתַּנִּים מִקַּרֵי סִפְק בְּגוּף הָעֵדוּת בְּתַחֲזִילָתוֹ וְלֹא עוֹד אֱלֹא שְׁמַשְׁמַע מְדַבְּרֵי שְׁהָיוּ פָּנָיו מְשִׁתַּנִּים מְשׁוּם שְׂאֵעַפ"י שְׂאֵנָן רוֹצִים לְתַלוֹת לְקוֹלָא וְלוֹמַר שְׁנֶהֱרַג תּוֹף ג' מְכַל מְקוֹם הָעֵד הוּא הִיָּה סִבַּר שְׁנֶהֱרַג כְּבָר י"ד יָמִים קוֹדֵם לְכֵן כְּאִשְׁרֵי אָמַר בְּעַדוּתוֹ וְאִז הִיָּה חוֹם גָּדוֹל וְדָאֵי שְׁהֵיָה פָּנָיו מְשִׁתַּנִּים כְּדַרְךָ הָהָרוּג הַשׁוֹכֵב כְּמָה יָמִים בְּשַׁעַת הַחֹם וְאִלוּ לֹא הִיָּה מְשִׁתַּנָּה וְדָאֵי שְׁהֵיָה מְזַכִּיר בְּהַגְזַת עַדוּתוֹ שְׁלֹא הִיָּה מְשִׁתַּנָּה לְפִי מָה שְׁהֵיָה סִבַּר הוּא שְׁהֵיָה שׁוֹכֵב י"ד יוֹם לְכָף בַּכָּה"ג שְׂאִין יוֹדְעִין שְׁלֹא הָיוּ פָּנָיו מְשִׁתַּנִּים לֹא אֶזְלִינוּ לְקוֹלָא לְתַלוֹת שְׁנֶהֱרַג תּוֹף ג': וְעוֹד נִרְאָה הָא דְּשָׁרִינוּ בְּנִמְצָא הָרוּג וְאִין יוֹדְעִין מְתֵי נֶהֱרַג וְתִלְיִנוּ שְׁנֶהֱרַג תּוֹף ג' הֵיָינוּ שֶׁהוּא שַׁעַת שְׁלוֹם וְאוֹמְרִים

שֶׁהִפְרִיחוּהוּ תְּלִינָן וְדַאי שֶׁהִפְרִיחוּהוּ יָפָה שֶׁהוּא בְּעַל אִשָּׁה זֹאת וְלֹא אָמְרִי בְּדָדְמִי וְתִלְיָנָן שֶׁנֶּהְרַג תּוֹף ג' אַע"פ שֶׁלֹּא אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ שֶׁהִפְרִיחוּ יָפָה אָמְרִינָן מִסְתַּמָּא הִפְרִיחוּהוּ יָפָה אָבֵל אִם נֶהְרַג בְּמִלְחָמָה וּמְצֹאוּהוּ הָרוּג אֶפְיָלוּ בְּיָדוֹעַ שֶׁנֶּהְרַג תּוֹף ג' אִין לְהַתִּיר אֶלֶּא בְּאֻמְרִים בְּפִירוּשׁ שֶׁהִפְרִיחוּהוּ יָפָה וְאִי לֹא אָמְרִי בְּפִי' שֶׁהִפְרִיחוּהוּ יָפָה אֶלֶּא אֻמְרִים סֶתָם שֶׁהִפְרִיחוּהוּ פִּינָן שֶׁהוּא שְׁעַת מְלָחָמָה חִיּוּשִׁינָן שְׁמָא לֹא הִפְרִיחוּהוּ יָפָה וְאֻמְרִים בְּדָדְמִי שֶׁהוּא בְּעַל אִשָּׁה זֹאת פִּינָן שֶׁיֵּשׁ מְלָחָמָה סֶבֶר סְלָקָא דְעֵתָא בְּכָל הַגִּי דְאֶקְטִיל הוּא פְּלִיט וְכֹן יֵשׁ לִי לְדִיּוּק מְלִשׁוֹן הַמְרָדְכִי בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה בְּתָרָא הִבִּיאוּ הָרַב ב"י סְעִיף מ"ט וְנ"ל דְּבִמְקוֹם שְׁאֵמֵר הָעֵד אִפִּי' בְּשְׁעַת מְלָחָמָה רְאִיתִיו הָרוּג אַח"כ וְהִפְרַתִּיו יָפָה יָפָה בְּטַבִּיעוֹת עֵין בְּהָא לֹא אִיבְעִיָא לֹן דְּפִשִׁיטָא דְנֶאֱמָן וְכו' עכ"ל הִרִי דְקִדְקָא וְכַתֵּב שִׁיאֵמֵר וְהִפְרַתִּיו יָפָה יָפָה וְכו' וְלֹא סְגִי כְּשִׁיאֵמֵר וְהִפְרַתִּיו לְחוּד מְשׁוּם דְּבִמְלָחָמָה צְרִיף דְקִדְקָא הִיטִיב אֶפְיָלוּ תּוֹף ג' חִיּוּשִׁינָן לְבִדְדְמִי דְסֶבֶר דְּבְכָל הַגִּי דְאֶקְטִיל הוּא פְּלִיט לְכֹף צְרִיף שִׁיאֵמֵר וְהִפְרַתִּיו יָפָה וְאִי לֹא אָמֵר הִכִּי חִיּוּשִׁינָן דְלֹא זֶהוּ שְׁמַעֲדִין עֲלֵיו אֶלֶּא אַחֵר הוּא וְהוּא סֶבֶר שֶׁהוּא בְּעַל אִשָּׁה זֹאת: וְכֹן מְשַׁמֵּעַ נְמִי מְלִשׁוֹן הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע סְעִיף נ' שֶׁהִבִּיא דְעַת הַמְרָדְכִי שִׁישׁ לְהַתִּיר אֶפְיָלוּ עַל פִּי עַד אֶחָד אִם אֻמֵּר שְׁרָאָה אוֹתוֹ אַחֵר הַמְלָחָמָה שֶׁהִיא שׁוֹכֵב מֵת וְהִינָנו דְּנֻקָא שִׁיאֵמֵר וְהִפְרַתִּיו הִיטִיב אָבֵל בְּאֻמֵּר סֶתָם שֶׁהִפְרִיחוּהוּ לֹא סְגִי: וְהִיא עַד רְאוּבֵן בֶּן הַק"ר יִצְחָק לֹא אָמֵר מִיָּדִי שִׁישָׁא מְשַׁמֵּעַ מִמֶּנּוּ שֶׁהִפְרִיחוּהוּ יָפָה שֶׁהִרִי לֹא אָמֵר אֶלֶּא שְׁמַעְצָא אוֹתוֹ הָרוּג וְקִבֵּר אוֹתוֹ וְאִית לֹן לְמִיחַשׁ שֶׁלֹּא בְקָשׁ לְדַקְדַּק אַחֲרָיו אִם זֶהוּ בְּעַל אִשָּׁה זֹאת אֶלֶּא פִּינָן שְׁכֹבֵר שְׁמַע קוֹל שֶׁנֶּהְרַג בְּעַל אִשָּׁה זֹאת וּמְצָא אֵת הָהָרוּג בְּבֵיתוֹ שֶׁל בְּעַל אִשָּׁה זֹאת סֶבֶר שֶׁזֶהוּ שְׁמַעְצָאוּהוּ הָרוּג הוּא בְּעַל אִשָּׁה זֹאת וְאֶפְשָׁר שְׁאִינוּ כֹּן אֶלֶּא אֶחָד הוּא: וְעוֹד נִרְאָה וְהוּא עֵינְקֵר דְהָא דְכָתְבוּ הָרַא"ה וְהִרִיטְב"א בְּיִצְאָא קוֹל אִישׁ פְּלוֹנִי נֶהְרַג וְאַחֵר שְׁלִשָּׁה יָמִים מְצֹאוּהוּ מֵת וְהִפְרִיחוּהוּ שְׁאֵשְׁתוֹ מִן מֵתָא מִטַּעַם מִמָּה נִפְשָׁף וְכו' אִינוּ אֶלֶּא דְנֻקָא בְּגוֹנָא דְמִיָּרִי הֵתָם דְלֹא נִשְׁמַע מְשׁוּם הִרִיגָה אַחֲרָת רַק מִהִרִיגָה זֹאת שִׁישָׁא הַקוֹל שֶׁנֶּהְרַג פְּלוֹנִי הֵתָם הוּא דִישׁ לְהַתִּיר מְשׁוּם דְקָאִי הִיא טַעֲמָא דַּמְמ"נ דְאִם הַקוֹל אֵמֵת אִין אִינוּ צְרִיכִין יוֹתֵר וְאִם אִין הַקוֹל אֵמֵת מִהִי תִיתָא לוֹמֵר שֶׁנֶּהְרַג לְפָנֵי שְׁלִשָּׁה יָמִים פִּינָן דְלֹא נִשְׁמַע מְשׁוּם הִרִיגָה אַחֲרָת אֶלֶּא אָמְרִינָן הַשְׁתָּא הוּא דְנֶהְרַג וְהַשְׁתָּא הוּא דְנִמְצָא אָבֵל הִיכָא דִידְעִינָן בְּנֻדַּי שֶׁנֶּהְרַגוּ כְּמָה נְפִשׁוֹת מִישְׁרָאֵל וְהַקוֹל יִצְאָא שְׁפִלוֹנִי הוּא שֶׁנֶּהְרַג בְּתוֹכָם וְאַח"כ נִמְצָא א' וְהִפְרִיחוּהוּ וְהוּא לְאַחֵר שְׁלִשָּׁה יָמִים מְשִׁיץ' הַקוֹל אִין לְהַתִּיר אֵשְׁתוֹ מְשׁוּם דְבַעֲנָן זֶה לֹא קָאִי הִיא מִמָּה נִפְשָׁף דְאִיכ' לְמִיחַשׁ דְאוֹתוֹ קוֹל שִׁישָׁא שְׁפִלוֹנִי נֶהְרַג אִינוּ אֵמֵת אָבֵל מ"מ יְדְעִינָן בְּנֻדַּי שֶׁנֶּהְרַגוּ נְפִשׁוֹת וְחִיּוּשִׁינָן שְׁמָא זֶה שְׁנִמְצָא עֵתָה הוּא מִן אוֹתָן הַהָרוּגִים וְהִרִי הוּא לְאַחֵר ג' יָמִים וְאִין לְהַפִּירוֹ וְעִינָן בְּסִימָן שְׁם הָאֲרָכְתִי מַעֲנָן זֶה וְהוֹכַחְתִּי דְכֹף הוּא הָאֵמֵת אֶלֶּא שְׁאִין כָּאִן לְהָאֲרִיף כִּי שְׁם מְקוֹמוֹ וְשְׁם בְּאֲרָתִי בְּאֵר הִיטֵב הַפֵּל עַל נְכוֹן וְאִם כֹּן ה"ה נְמִי בַנ"ד פִּינָן שֶׁנֶּהְרַגוּ אִזּוּ בַעו"ה הַרְבֵּה נְפִשׁוֹת מִישְׁרָאֵל אִף עַל פִּי שִׁישָׁא הַקוֹל עַל בְּעַל אִשָּׁה זֹאת שֶׁנֶּהְרַג חִיּוּשִׁינָן דִּילְמָא הַקוֹל אִינוּ אֵמֵת וְזֶה שְׁמַעְצָאוּהוּ אוֹתוֹ אַחֵר י"ד יָמִים הוּא הִנֵּה מִן אוֹתָן הַהָרוּגִים שֶׁנֶּהְרַגוּ קוֹנְדָם לְכֹן וְהִרִי הוּא לְאַחֲרֵי שְׁלִשָּׁה יָמִים וְאִין לְהַפִּירוֹ.

לְכֹף אִין לְזַמּוֹף עַל עֲדוּתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן הַנָּז"ל לְהַתִּיר לְאִשָּׁה זֹאת שְׁתַּנְּשָׂא לְאַחֵר: אָבֵל עַל פִּי מַה שֶׁהִגִּידָה מֵרַת דִּינָה בֵּת מִשָּׁה אֶלְמֵנַת פֶּרֶץ וְדַאי יֵשׁ לְסַמּוֹף לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת בְּרוּחוֹ' לְהַתְּנַסֵּב לְאִישׁ אַחֵר פִּינָן שֶׁהִגִּידָה דְבָרִים בְּרוּרִים שְׁרָאָתָה אוֹתוֹ שֶׁנֶּהְרַג וְשֶׁהִיא

מת בנדאי אע"ג דאמרה שנהרג במלחמה וצריכה שתאמר וקברתיו או מילת' אחריתי המורה על מיתה ונדאית הא אמרה דברים ברורים המורים על מיתה ונדאית שהרי אמרה שהיא היתה שם כל היום וראתה אותו מושפב לפניה מת פינן דמינטר' וסזיא ודאי נאמנת משום דסתם מלחמה דמינרי בה תלמוד' היינו מלחמה שעורכים על פני השדה או שהם לוחמים על העיר וזורקים חיצים ואבני בליסטריאות ויראים למינטר ולימחזי חזי וחישינו לאומרים בנדמי אבל במקום דמינטרה ומיחזי נאמנים לומר נהרג דהכי מסיק ריש פרק האשה שלום דסברא סלקא דעתה בכל הני דאקטיל הוא פליט את"ל פינן דשלום בינו לבינה נטרא עד דחזיא זימנין דמחו להו בגינרא או ברומח' וכו' וסבר' בנדאי מת וכו' ופירשו התוס' וז"ל והיא יראה לעמוד עד שימות לפי שזורקים חיצים וכו' אבל לקמן גבי נפלו עלינו ליסטים נאמנת לומר נהרג שעומדת שם עד שימות ולא אמרה בנדמי עכ"ל ובגדון דידן היתה מינטרה כל היום ואמרת שנהרג ודאי על דבר ברור מעידה ולא בנדמי: ועוד פינן שהגידה שהיא היתה מסירה הדם בידיה הנקרא מעל פניו ומעל עיניו שהיו מגואלים בדם הרי היתה נוגעת בו לאחר שמת ודאי שמעידה על דברים ברורים שמת וכן כתב הר"ן הביאו הרב ב"י וז"ל ומפל מקום הווי זהירין בדבר דלא בעינו דאמר וקברתיו ממש אלא כל שאמ' דברים שהם ברורים שאין לספק בהם דאמר בנדמי סגי כגון דאמר נגעתי בו לאחר שמת או שניתיו ממקום למקום וכינצ' באלו וכו' עכ"ל הרי מבוא' שאין צריכים שתאמר דוקא וקברתיו אלא ה"ה מילת' אחרית' המורה על מיתה ונדאית וכן כתב הריב"ש בתשובה הביאו הרב ב"י וז"ל שאפילו למצריכים שיאמר מת וקברתיו ודאי קברתיו לאו דוקא אלא כל שנתעסק בטלטול ממקום למקום כדרך המתים ולא הנה נודד כנף וכו' בהא סגי דהשת' ליכא למיחש למידי וכו' עכ"ל והרי האשה הזאת אמרת שהיתה נוגעת בו בידיה על פניו ועל עיניו וראתה אותו כף מושפב לפניה כל היום ודאי דהגדתה מהני דכל זה מורה על מיתה ונדאית שהרי התעסקה בו וראתה בו שמת בנדאי: אבל מה שאמרה שראתה כשקברוהו לו סגי שתהא הוראה על מיתה ונדאית דכיון שלא נקבר אלא י"ד יום אחר הריגתו והעלימה עיניה ממנו ודאי דלא הפירה אותו אחרי כן וע"כ לא אמר באומר מת במלחמה וקברתיו דמהני אלא בקוברו תוף ג' אחר שנהרג דאז יכול להפירו אף על פי שהעלים עיני ממנו אבל באומר מת במלחמה והעלים עיניו ממנו ולא ג' קברו ודאי דלא מהני דאין מעידין על ההרוג אלא תוף ג' ולכך הך איתתא מרת דינה אלו לא אמרה דבר ברור שראתה אותו כשנהרג שהיה מת ממש והיינו שהיה מושפב לפניה כל היום ושהיתה נוגעת בו בפניו ובעיניו שהיתה מסירה בידיה הדם מעל פניו ומעל עיניו כאשר אמרה באמת אלא היתה אמרת שנהרג במלחמה וי"ד ימים אחר הריגתו ראתה שקברוהו ובין ההריגה והקבורה העלימה עיניה ממנו לא היתה עדותה מועיל משום דעל ההריגה חיישינו לבנדמי ועל הקבורה ודאי דלא היתה יכולה להפירו אבל לפי שאמרה דברים ברורים שראתה אותו מושפב לפניה כל היום ונוגעת בו וראתה שמת ממש ודאי דיש לסמוך על דבריה: ואין לפוסלה מטעם דהוכחשה בדברים שהיא אמרה שאחי בעלה כמר ראובן גם הוא היה שם כשהרגו לבעל אשה זאת וכמר ראובן עצמו הגיד שלא היה שם כשהרגוהו ונדאי הכחשה כהך לא מיפסלה דהא מבואר בהדיא בתשובת הרא"ש כלל נ"ט סימן א'.

עד המעיד ראיתי דבר זה ופלוני הנה עמי. ואותו פלוני אומר לא ראיתי ולא הייתי עמו. אין זו הכחשה וכו' הביאו הרב ב"י בש"ע מטור ח"מ סי' ל' סעיף ד' והרב בהג"ה ש"ע סוף סימן כ"ט ועוד יש כמה טעמים דאין זה מיקרי הכחשה אלא שאין להאריך בדברים פשוטים שאינן צריכין ראיה: לכה נראה שאשה זאת מרת בונא בת אלקנה שהיתה כבר נשואה לכמר יוסף בן משה בראנדיקי מק"ק בורז"י מותרת להנשא' לאחר בלי פקפוק.

הנראה לע"ד פתבתי: שאלה ק"ב באחד שהיה מפה את חבירו וחבל בו מתוך דברי ריבו' שהיו ביניהם ופסקו מנהיגי העי' עליו פדיון מלקות וכו' ופסלוהו לעדות ולשבועה על משך שנה תמימה וכחצי שנה אחר שפסלוהו הגיע הזמן לעשות בהעיר שהיא שומא והערכה על כל הקהל על פי מנהגם בכל שנה ושנה שעושים שומא והערכה חדשה ויש להם מנהג ותקנה שהמעריכים הינו השמאים מתפשרים עם מי שיכולין להתפשר כמה יתן ועם מי שאינם יכולים להתפשר משביעים אותו שבועה חמורה כעין דאורייתא ואח"כ מעריכים אותו על פי מה שנשבע על אשר יש לו והנה זה שמנהיגי העיר פסלוהו לעדות ולשבועה אינו יכול להתפשר עם השמאים ורוצים השמאים להעריכו לפי אומד דעתם ולא להאמינו בשבועה כיון שמנהיגי העיר פסלוהו משבועה האם הדין עם השמאים או לא משום דאפשר דמנהיגי העיר לא פסלוהו אלא משבועה אבל לא משבועה זו: תשובה יראה דהדין עם היחיד וצריכים השמאים לעשות אחת משתים או תפשרו עמו או ישביעו אותו על אשר יש לו דכיון שאינו פסול אלא מפני שמנהיגי העיר פסלוהו למיגדר מילתא אבל מן הדין מיד פשקבל עליו את הדין חזר לכשרותו אית לן למימר דלא פסלוהו מנהיגי העיר אלא משבועה דעלמא שבין איש ובין רעהו אבל לא משבועה זו דלא אסקו אדעתיהו אשבועה זו דאי לא תימא הכי אלא שפסלוהו אפילו לשבועה זו א"כ יפטור בלא שבועה ככל הנשבעים מדבריהם על טענת ספק והם חשודים פגון שנותפים ואריסים שהם פטורים בלא שבועה כמו שכתב הטור ח"מ בסימן צ"ב בשם הרמב"ם.

שהרי שבועה זו שהיא על הסכום אינה אלא משום שכל פורעי המס הם פשנותפים שיכולים להשביע זה א"ז על הספק וכשם שהשנותף שהוא חשוד פטור בלא שבועה ה"ה נמי זה יפטור בלא שבועה וא"כ יהיה חוטא ונשפך בשלמא שאר חשודים שנפטרם בלא שבועה על טענת ספק פגון שנותפים ואריסים ולא אמרינן היאך יהא חוטא ונשפך משום שאותו שיש לו להשביעה בטענת ספק איהו דאפסיד אנפשיה שנכנס עמו לעסק אבל בגדון זה למה יפסידו שאר פורעי המס שנה יפטור בלא שבועה ויתן מה שהוא רוצה ונהרי הוא חוטא ונשפך לכה ודאי דאית לן למימר דהמנהיגים שפסלוהו לא פסלוהו אלא משבועה דעלמא שבין איש ובין רעהו אבל משבועה זו שיהא נשבע על אשר יש לו מפני הסכום לא פסלוהו ויכול לישבע על אשר יש לו: ועוד מסתברא למימר דמסתמא לא פסלוהו מנהיגי העיר אלא משבועה דעלמא שהיא בין איש ובין רעהו אבל לא משבועה זו משום דשאני שבועה דעלמא שבין איש ובין רעהו שפאה על טענה ותביעה דלא בריא היזקא של זה שפסלוהו דאפשר ליה להיות נזהר שלא לקבל פקדון משום אדם ולא להיות שומר כלל וכן יכול להיות נזהר שלא לעשות עסק עם שום אדם פי אם לפני עדים בענין דלא מטא ליה פסידא על ידי שפסלוהו משבועה ומשבועת היסת אינו צריך להיות נזהר שאם אחד תבענו והוא יכפור ויפטור בלא שבועה.

ואם כן מנהיגי העיר שפסלוהו לא היתה פנונתם להפסידו אלא שלא יפסיד הוא לאחרים בשבועתו לכה פסלוהו אבל שבועה זו שצריכה הוא לישובע על אשר יש לו אם השמאים לא ירצו להאמינו אם היתה פנונתם לפסלו גם משבועה זו הרי פריא היזקא דאי אפשר ליה להיות נזקק להנצל מזה אפילו אי מייתי עדים או ראיה לא מהני ליה דלעולם יכולים השמאים לומר שאין מאמינים לו דאין אדם יודע מטמוניות של חבירו ואם כן פריא היזקא דיליה ואי אפשר ליה להנצל מזה ומסתמא כשפסלוהו לא היתה פנונת' אלא שלא יפסיד הוא לאחרים בשבועתו אבל לא להפסידו בידיהם לכה אית לן למימר דמשבועה זו שיהא נשבע על סכומו לא פסלוהו: ועוד מסתברא למימר אפילו אם תמצא לומר שפנונת המנהיגים היה כשפסלוהו אפילו כדי להפסידו ע"י כן שפסלוהו מ"מ אית לן למימר שלא פסלוהו משבועה זו שיש לו לישובע על סכומו ולא זו אלא אף זו מסתם שבועת שותפות דעלמא לא פסלוהו דאית לן למימר דלא פסלוהו משבועה אלא היכא דזה שפנגדו טוען עליו טענת ודאי דכחל זה שפנגדו לישובע וליטול או אפילו במקום שאין שפנגדו יכול לישובע וליטול כגון שטוען על זה שנתן לו כסף או כלים לשמור וזה טוען שפנגדו מידו שאין שפנגדו יכול לישובע שלא נאנסו מ"מ יודע זה שפנגדו מה שהפקיד בידו וטענתו ותביעתו ברורה היא אפשר לומר דכשפסלוהו לזה היתה פנונתם לפסלו גם משבועה זו וצריכה לשלם לזה שפנגדו כיון דידעין כמה שישלם לו אבל שבועה זו שצריכה לישובע על סכומו שאינה באה ע"י טענה ותביעה ודאית אלא ספק וכן סתם שבועת שותפות דעלמא אינה באה על ידי טענה ותביעה דהוא עצמו אינו יודע מה שיתבע משותפו ואינו משביעו אלא מחשדא בעלמא ודאי דאית לן למימר דמשבועה כהה לא פסלוהו כיון דלא ידעין כמה שישלם לו אחר שאינו יכול לישובע מחמת שפסלוהו דהרי זה שפנגדו הוא עצמו אינו יודע כמה שישלם לו: וליכא למימר דאעפ"י דמסתבר למימר כה גבי סתם שותפים דעלמא מכל מקום גבי שמאין אפשר דכוננת המנהיגים היתה לפסלו גם משבועה זו והשמאים יעריכו אותו כפי אומד דעתם ודאי דהא ליתא דלא עדיפא הך שבועה שיש לקהל להשביע זה את זה על סכומו מסתם שבועת שותפות שבין איש ובין רעהו דמינה קא אתיא דלא מציינ טעמא למילתא להשביע לאדם על סכומו מספק אלא מטעם דכל הקהל מיקרו שותפים לענין זה ואם בסתם שותפים דעלמא ואחד מהם נפסל לשבועה אמרינן דלא פסלוהו משבועת שותפים משום דלא ידעין כמה שישלם אחר שלא יכול לישובע ה"ה נמי בשבועה זו שצריכה לישובע על סכומו דהוי נמי משום שותפות אמרינן דמהך שבועה לא פסלוהו לכה הדין נותן שיהא זה נשבע על סכומו כאחד משאר פורעי המס מהקהל שאין השמאים יכולים להתפשר עמו: שאלה ק"ג אתת לקדמאי איתתא אחת ילדה רפה בשנים מרת גיטל בת הקדוש רבי יעקב הי"ד ובגדה כתב ראיה על הריגת בעלה בק"ק לופלין וזהו נוסח הכתב שביד האשה הנזכרת: אמת הדבר דש כמר שמואל בר יעקב איש של מרת גיטל בת הק' רבי יעקב איז נהרג גיווארדן בק"ק לופלין אין איה ח"מ האב אין מקבר גיוועזן בידי גם באותו פעם איז גיטל הנ"ל מעוברת גיוועזין כל הנ"ל כתבתי וחתמתי לעדות ולראיה היום ב' דר"ח חשון תט"ז לפ"ק.

גאם אליה הרוזנר מלמד: גאם מתתנה כן לא"א מהורר חיים זצ"ל שמש: הועתק אות באות מגוף הכתב וחתומת מתתנה שמש נתקיימה תוכן הכתב הנ"ל הוא זה: אמת הדבר שפמר שמואל בר יעקב בעל מרת גיטל בת הקדוש רבי יעקב נהרג בק"ק לופלין ואני

ח"מ קברתיו בְּיָדֵי גַם בְּאוֹתוֹ פַּעַם הָיְתָה גִּיטָל הַנָּ"ל מְעוֹפְרֶת כָּל הַנָּ"ל כְּתַבְתִּי וְחַתַּמְתִּי לְעֵדוֹת וְלִרְאֵיהֶ הַיּוֹם יוֹם ב' דר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לפ"ק: גַּאֲם אֵלֶיהָ הַרְוִדְנָר מְלַמֵּד.

גַּאֲם מִתְתַּיָּה וְכוּ': הִנֵּה עַל פִּי הַכֶּתֶב הַזֶּה שְׂפִיד הָאִשָּׁה הַזֹּאת מֶרֶת גִּיטָל הִנֵּה נִרְאָה לְהִתִּירָה בְּרוֹנוֹחַ דְּכִיּוֹן שְׁנִמְצָא כְּתוּב שְׁנִהְרַג בְּעֵלָה וְחַתִּימַת אֶחָד מִן הָעֵדִים נִתְקַיְּמָה אִין אָנוּ צְרִיכִין יוֹתֵר דְּכַבֵּר הַסְּפִימוֹ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַעֲדוֹת אִשָּׁה מְהַנִּי מִפִּי פְתַבְּם הַבִּיאָם הֶרֶב ב"י בְּטוֹר א"ה סִימָן י"ז סְעִיף י': וְאַף עַל פִּי שְׁנִזְכָּר בְּכֶתֶב שְׁנִהְרַג בְּלוּבְלִין וְשְׁנִכְתַּב בִּר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לפ"ק וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׂאֵז הִנֵּה הֵתָם שְׁעַת מְלַחְמָה וּא"כ אַעפ"י שְׂלֵא אָמַר אֵלָא סְתָם נִהְרַג הָנִי כְּאֵלוֹ אָמַר נִהְרַג בְּמִלְחָמָה דְּהָא אִי אָמְרָה עַל בְּעֵלָה מַת עַל מִשְׁתּוֹ דְּמַהִּימָנָא אֲפִילוֹ בְּמִלְחָמָה בְּעוֹלָם כְּדִאיִתָּא רִישׁ פְּרָק הָאִשָּׁה שְׁלוּם אֲפִילוֹ הִכִּי אִי אָמְרָה מַת סְתָמָא לֹא מַהִּימָנָא דְּכִיּוֹן שְׁשַׁעַת מְלַחְמָה הוּא אָמְרִינוּ מַת בְּמִלְחָמָה קְאָמְרָה כְּדִפְרִישׁ רש"י הֵתָם בְּאִיבְעִי הַחֲזִיקָה הִיא מְלַחְמָה בְּעוֹלָם מֵהוּ וְכוּ' כָּל שְׁכֵן בְּנִהְרַג סְתָמָא דְּקָאֵמַר וְהוּא שְׁעַת מְלַחְמָה דְּאָמְרִינוּ נִהְרַג בְּמִלְחָמָה קְאָמַר וּא"כ חֲזִינְשִׁינוּ לְבַדְדָּמִי הָא מ"מ פִּינוּן שְׂכַתָּב שְׁהוּא קוּבְרוֹ בְּיָדֵינוּ מַהִּימָן דְּכְשָׂאוֹמַר קְבַרְתִּיו מְהַנִּי אֲפִילוֹ בְּמִלְחָמָה: אֵלָא שְׁהִנֵּה נִרְאָה לְכַאוּרָה לְפַקְפַק פִּינוּן שְׁנִזְכָּר בְּכֶתֶב שְׁנִכְתַּב בִּר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לְוְשְׁנִהְרַג בְּלוּבְלִין וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׁגִזְזִירַת הַרִיגָה בְּלוּבְלִין הָיְתָה בְּרֵאשׁוֹן דְּסוֹנְפוֹת תט"ז לְוְהוּא ט"ו יוֹם קוֹדֵם לְכֵן וְתַנּוּן שְׁלֵהִי יְבָמוֹת אִין מְעִידִין עַל הַהֶרֶג אֵלָא תוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים וְאֲפִילוֹ בְּנִמְצָא הֶרוּג וְאִין יוֹדְעִין מַתִּי נִהְרַג וְהַפִּירוּהוּ בְּטַבִּיעוֹת עֵין יֵשׁ מַחְמִירִין דְּאִסוּרָה לְהַנְשֵׂא דְּחִינְשִׁינוּ שְׂמָא נִהְרַג זֶה לְפָנֵי שְׁלֵשָׁה יָמִים וְאִין לְהַפִּירוֹ מְכַל שְׁכֵן הַהֶרוּגִים הַנִּמְצָאִים אֵז בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּלוּבְלִין שְׂאִין יוֹדְעִין מְהֶרוּגִים אֵלָא מְאוּתָן שְׁנִהְרַגוּ בְּרֵאשׁוֹן דְּסוֹנְפוֹת דְּתַלְיִנוּ זֶה שְׁנִמְצָא הֶרוּג גַּם הוּא מְאוּתָן הַרוּגִים נִהְרִי נִמְצָא זֶה לְאַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים וְתַנּוּן דְּאִין מְעִידִין אַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים וְלֹא יֵהָא אֵלָא סְפַק תוּף שְׁלֵשָׁה אוֹ לְאַחַר שְׁלֵשָׁה דְּאֲזַלְיִנוּ לְחַוְמָרָא לְדַעַת הַרְבֵּה מִן הָאֲחֵרוֹנִים: אֲבָל לְקוֹשְׁטָא דְּמִילְתָּא לֹא מִילְתָּא הוּא דְּמֵאֵן לִימָא לָן שְׂלֵא מְצִאוּהוּ הֶרוּג אֵלָא עַד אוֹתוֹ יוֹם שְׁנִכְתַּב הַכֶּתֶב וְהִינּוּ ר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לְוְדִילְמָא מְצִאוּהוּ הֶרוּג קוֹדֵם לְכֵן כְּשִׁהְיָה תוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים לְהַרִיגָתוֹ וְאֵז הַפִּירוּהוּ יָפָה פִּינוּן שְׁהִנֵּה תוּף שְׁלֵשָׁה אֵלָא שְׂלֵא כְּתַבוּ הָעֵדִים הַכֶּתֶב הַזֶּה לְרְאֵיהֶ עַד אַחֲרֵי כֵן בִּר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לְוְאֲפֹשֶׁר שְׂאֲפִילוֹ הַקְּבוּרָה הָיְתָה קוֹדֵם לְכֵן תוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים וְהַיּוֹם ר"ח חֲשׁוֹן שְׁנִזְכָּר בְּכֶתֶב הַהוּא לֹא קָאִי אֵלָא עַל הַכְּתִיבָה בְּאִיזָה יוֹם שְׁנִכְתַּב וְכֵן מְשַׁמַּע דְּלֹא קָאִי אֵלָא עַל הַכְּתִיבָה שְׁהִרִי כְּתַב וְנ"ל כָּל הַנָּ"ל כְּתַבְתִּי וְחַתַּמְתִּי לְעֵדוֹת וְלִרְאֵיהֶ הַיּוֹם יוֹם ב' דר"ח חֲשׁוֹן תט"ז לְוְעכ"ל.

הִרִי מְשַׁמַּע דְּלֹא בָּא אֵלָא לְזַמֵּר בְּאִיזָה יוֹם שְׁנִכְתַּב אֲבָל מְצִיאָתוֹ וְהַפִּירוֹתוֹ הִנֵּה קוֹדֵם לְכֵן וְהִינּוּ תוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים לְהַרִיגָתוֹ וְאַעפ"י שְׂאֲנוּ מְסַתְּפִקִין אִם מְצִאוּהוּ תוּף שְׁלֵשָׁה אוֹ לֹא מ"מ אֲפֹשֶׁר שְׂלֵא אוֹתָן שְׂכַתְּבוּ הַכְּתוּב הַזֶּה לְרְאֵיהֶ לֹא הָנִי סְפַק וְסְפַק כְּהֵאִי שְׂאֲנוּ מְסַתְּפִקִין בְּאַחֲרִים אִם מְצִאוּהוּ תוּף שְׁלֵשָׁה אוֹ לְאַחַר שְׁלֵשָׁה לֹא מִיְקָרִי סְפַק דְּתַלְיִנוּ שְׁהָם הָיוּ יוֹדְעִים שְׁהוּא תוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים: וְכֵן כְּתַב ת"ה סִימָן ר"מ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוֹר"ם וְנ"ל דְּאִם הַעִיד הָעֵד לְאַחַר ג' יָמִים לֹא אָמְרִינוּ לֹא תְּהַנִּי עֲדוּתוֹ כְּדַתְּנוּ אִין מְעִידִין לְאַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים דְּכִיּוֹן דְּמַעִיד סְתָם שְׁנִהְרַג אָמְרִינוּ דִּיזַע וְדִאי שְׁנִהְרַג כְּגוֹן שְׂרָאוּהוּ מִיָּד וְהַפִּירוּהוּ אוֹ שְׁהִנֵּה עִם הַהֶרוּגִים נִרְאָה שְׁהַרְגוּהוּ ע"כ תְּשׁוּבַת מוֹר"ם וְסִימָן עֵלָה ת"ה וְכַתַּב וְנ"ל אֵלְמָא אֲזַלְיִנוּ בְּתַר סְתָם וְלֹא דִיִּיקִינוּ אֲבַתְרִיָּה אֵלָא תַלְיִנוּ דִּיזַעבּוּדִאי שְׂמַת בְּאִיזָה עֲנִינוּ וּמְאוּרַע שְׁהוּא עכ"ל וְה"ה בנ"ד אִית לָן לְמִימַר דְּזֶה שְׂכַתְּבַת שְׂבַעֵל אִשָּׁה זֹאת נִהְרַג וְשְׁהוּא

קברו הוא ידע שהוא תוף שלשה ימים להריגתו והפירוהו יפה לכך יש לסמוך אעדותו ולהתיר אשה זאת: ומה שיש להסתפק פינו ש'אין זרע קיימא לבעלה ויש לו א'ח והיא זקוקה לו וזה מעיד בכתבו ש'שנהרג בעלה היתה מעופרת אלא שהיא אומרת שהפילה ג'פ'ל מת דילמא אינה נאמנת פינו שהחזקה מעופרת היא פינו דאינה מתייבמת אלא חולצת תו לא תישינון למידי דלא שינה פ'אן למיחש להא דאמרו דילמא אתו סהדי דילדה ולד קיימא ולא היתה צריכה חליצה ותנשא לכהן ויאמרו חלוצה כשירה לכהן דהא פינו שהיא אמרה שהפילה ג'פ'ל מת וצריכה חליצה שניה אנפשה חתיכה דאיסורא לכהן וזה פשוט וברור: לכך על פי הפתב שהביאה האשה הזאת לראיה שנהרג בעלה הנה נראה להתיירה ברנוחה להנשא לשוק אחר שתיפטר מיבמה בחליצה כשירה: אבל לפי שהאשה הזאת היתה יראה שלא יספיק לה הפתב הנה ש'תהא מותרת על ידו והביאה עדות נשים אשר העידו גם המה על הריגת בעלה נולד ספק גדול בהיתר דינדה מתוף הגדת עדותן והיינו דאמרו כל המוסיף גורע: וזהו שהגידו הנשים בב"ד.

במותב תלתא בי דינא פחדא הוינא נאמת לקדמנא מרת לאה בת הר"ר יעקב אלמנת פסח מק"ק מעזבי"ש והעידה בתורת עדות אחר שאיימנו עליה והשב'ענוה בשבועת התורה. וכך הגידה.

אני הייתי לבעל אשה זאת הנצבת עמנו בזה מרת גיטל בת הקדוש רבי יעקב והוא הנה נקרא שמואל והנה רופא אומן באלביר דהיינו הוא הנה בק"ק הראדני גדולה וגם אני הייתי שם פמה שנים והייתי מכיר אותו בטוב ויודע אני שנהרג בלובלין בסוכות תטז"ל דהיינו לאחר הריגה שנעשית שם נתפשו עם האויבים המאסקוויטע"ר והריקים והלכתי מן המקום לובלין אל רחוב היהודים וראיתי בבית אחד שהיה שם בית הפנסת והוא קרוב אל הגשר והשער העיר שם הנה שמואל הנ"ל בעל האשה הזאת שוכב מת על המרפסת ואני הייתי מכסה אותו כי הנה שוכב בכתונתו והנה שוכב מגולה וכסיתיו ולא הנה חבול בפנים רק חבורה אחת היתה לו מאחורי האונן סמוך לעורף הצואר רק רשומים היו ניפרים לו בפנים שהפיהו במנעלי' שיש בהם חשוקי' של ברזל שקוראין פאטקווי"ש והיינו שהנה בפנים שלו בהרת ממראה ירוק נוטים לשחרורית ושאלנו אותה פמה ימים הנה אחר הריגה אז שמצאתו כף והשיבה שאיננה זוכרת את זה כי לא נתנה אל לבה לדעת את זה ושאלנו אותה אם הכירה אותו יפה כי היא הנה אפשר להכירו יפה דנדאי הנה נפוח פינו ששכב פמה ימים אחר הריגה והשיבה שלא הנה נפוח כלל אלא שהנה שוכב ונראה קצר וכחוש ואמרה בפירוש שהכירה אותו יפה ואין לה פקפוק כלל בהפרתו גם אמרה שאז הנה שם אחד נקרא עבריל שראה אותה עומדה עליו אמר אליה וכי זה בנה הוא ואמרה היא אליו לאו בני הוא אבל אני מכירו מי הוא שהנה רופא אומן באלביר שוב שאלנו אותה שמה לא הנה מת ממש והשיבה ש'יודעת בבירור גמור שהנה מת ממש וכי אחר כף הלכה היא והודיעה למתעסקים עם המתים מן ההרוג הנה ש'יקחוהו משם שלא יאכלוהו הפלבים וראתה שש'לחו שני אנשים ונשאוהו על שני מיטות וחבלים פדרך שנושאים חבית שכר שוב שאלנו אותה אם יודעת מאומה מקבורתו והשיבה שאחר ש'נשאוהו משם אינה יודעת מאומה מ'מנו ע"כ הגדת מרת לאה הנ"ל בתורת עדות וכו' ביום ה' י"ד פסליו תיז"ל בפני תלתא דינא פה ק"ק ניקלשפורג: שוב אחת לפני ב"ד מרת יוטא בת הקדוש רבי יעקב אשת דוד מק"ק סמאליין והיא אחת

האשה מרת גיטל אשת שמואל שמעדין עליו שנהרג בלובלין והעידה בתורת עדות וכו' אחר האיום והשבועה וכך הגידה אני הייתי חוקרת ודורשת על גיסי שמואל בעל אחותי הזאת הנצבת עמנו בזה מרת גיטל כי היא הייתה שוכבת על ערש דני והיא ילדה ורפה בשנים ורק שנה אחת הייתה אז אחר נשואין שלהם והייתי שואלת אתריו וחוקרת ודורשת אם יש מי שיודע ממנו אם הוא חי או מת כדי שלא תתעגן ח"ו וגם נתתי שכר לערל אחד מאסקוויט"ר שיהיה הוא חוקר במחנה האויבים המאסקוויטער והריקים אחר האיש הזה בעל אחותי וחסר בא ואמר שאיננו שם במחנה ואז היו שם הרבה שהיו חוקרים ומחפשים אחר בעליהן בין ההרוגים והפירו אותן ובשביל כי לא נתנו אותם לקבור מיד כדי שיבואו ויפירו אותם ואז בא אליה אחד שהיה נקרא יוסף והגיד לה שגיסה שמואל נמצא הרוג והלכה היא וראתה אותו שוכב מת בבית הפנסת אחת שהיא קרובה אל הגשר ושער העיר לובלין והפירה אותו יפה שהוא שמואל בעל אחותה גיטל ורק חבורה אחת הייתה לו אחורי האוזן ובפנים שלו היו בהרת שחורות מהפאות ושערות גדולות שהיו לו היו מונחים על מצחו והסירה הוא אותם למן הצד וזה רבי אליה מלמד החתום על הפתב שביד אחותה שהוא קבר אותו הוא הייתה מפיר אותו מעצמו לפי שהו' מק"ק הראדני גדולה וגיסה שמואל בעל אחותה גיטל גם הוא הייתה בק"ק הראדני גדולה וזה רבי אליה מלמד ומתתיה שמש הם שכבחו לתוף הקבר בפניה והיא ראתה כשנשאוהו אל הקבר ואז בקשה מהם שיתנו לידיה כתוב וחתום שגיסה שמואל מת ולא הייתה מצויה להם נגיד חלק רק נגיד ישן מלוקלך וזה הוא וכתבו עליו וחתמו ואמרו אפילו אם תבא למרחקים יהיו מפירים חתימת השמש מתתיה וגם כשתבא אל הרב הגאון מהר"ר העשיל יהיה הוא מפיר חתימת מתתיה שמש ויתן לה הוא פתב אחר ושאלנו אנחנו ב"ד אותה כמה ימים הייתה זה אחר ההריגה שנעשית בלובלין והשיבה שאיננה זוכרת אם הייתה שמנה ימים אחר ההריגה או יותר אבל בנדאי יודעת שפחות מן שמנה ימים לא הייתה אלא שמנה ימים או יותר אחר ההריגה הנעשית שם ושוב שאלנו אותה היא הייתה אפטר להפירו פיון שהייתה שוכבת ימים אחר שנהרג נדאי שהייתה נפוחת והשיבה שלא הייתה נפוחת כלל והפירה אותו יפה ואין לה פקפוק כלל וחלילה לה לה להכניס את עצמה בספק אלא יודעת בבירור גמור שהייתה בעל אחותה גיטל ושוב שאלנו אותה אם הייתה ארוכה או קצרה כשמצאוהו הרוג ואמרה שהייתה ארוכה פדרך המתים שנראה יותר ארוכים מן החיים ואמרנו לה והלא מרת לאה העידה כבר לפנינו שהייתה נראתה קצרה והשיבה מתחלה היו רגליו עקומים למעלה ואחר כך באו אליו בני משפחתו אמו ואחיותיו ובקשו ממנו מחילה ופשוטוהו ושאלנו אותה מי הייתה נושא אותו ממקום שהוא והשיבה רבי אליה מלמד החתום בפתב ועוד אחד נשאוהו משה על שתי מוטות וחבלים גם אמרה שאחותה מרת גיטל הייתה מעופרת כשנהרג בעלה שמואל והפילה אחר כך נפל מת בק"ק אזורב בגליל אפטר בחדש ז' לימי עיבורה והפילה נקבה ע"כ הגדת מרת יוטא הנ"ל בתורת עדות וכו' ביום ה' י"ד כסליו בפני תלתא דיינא פה ק"ק ניקלשפורג: גם האשה מרת בת החכם השלם הרב המובהק מהר"ר שמואל ווילנא הגידה בתורת עדות וכו' שהיא יודעת בבירור שהאשה הזאת מרת גיטל הנזכרת הנצבת עמנו בזה שמעדין על בעלה שנהרג בלובלין היא הפילה נפל מת בק"ק אזורב בגליל ק"ק אפטר אחר גזירת הריגת לובלין שהייתה בסוכות ת"ו ט"ת זי"ן לפ"ק: והנה לפי הגדת הנשים הללו איכא לאסתפוקי טובא בהיתר אתתא דא כי

הנה נתבאר בהגדת מרת יוטא שאמרה בפירוש שלא מצאתה את ההרוג אלא אחר שמנה ימים שנעשית ההריגה בלובלין בראשון דסנוכות תטז"ל ושילקה יבמות תנו דאין מעידין אלא עד תוך שלשה ימים ומרת לאה שהעידה גם היא על הריגתו אף על פי שאמרה שאיננה זוכרת כמה ימים היה אחר ההריגה פשמצא את ההרוג אבל מ"מ מתוך עדותה משמע שגם היא מעידה על אותו יום שהעידה מרת יוטא ושניהם על יום אחד מעידין שהרי מרת לאה שהעידה קודם לה הגידה שהיא ראתה את ההרוג שהיו נושאים אותו על שתי מוטות נחבלים ממקו' שהוא שנמצא שם וכמו כן הגידה מרת יוטא שהיא ראתה נושאים אותו על שתי מוטות נחבלים ממקום שהוא שנמצא שם.

הרי על זמן אחד מעידים ומרת יוטא הגידה בפירוש שזוכרת שאז היה על כל פנים שמנה ימים אחר הריגה שהיה בלובלין בראשון דסנוכות תטז"ל לפ"ק אם כן שתיהן מעידין על שמנה ימים אחר ההריגה שהיתה בלובלין ומסתמא היה ההרוג הזה מן אותן ההרוגים שהיו בראשון דסנוכות תטז"ל ט"ו יום קודם לכן ובמתניתין תנו דאין מעידין אלא עד שלש ימי': ואפילו אם תמצא לומר דאין בזה הוכחה דנדאי נהרג שמנה ימים קודם לכן דאפשר לומר דאף על פי שגם הוא היה מן אותן הפוכים והפצועים בראשון דסנוכות תטז"ל דילמא לא מת מיך אלא היה חי כמה ימים אחרי כן ואח"כ מת לגמרי ואפשר פשמצאוהו הרוג אז היה תוך שלשה ימים למיתתו מ"מ מידי ספק אחר שלשה לא נפיק דילמא פשמצאוהו היה אחר שלשה ימים למיתתו ואין להפירו וכבר מבאר שהרבה מן האחרונים החמירו בספק נהרג תוך שלשה או לאחר שלשה הביאם הרב ב"י בסמ"ח י"ז: ואפילו לדעת המקילין בנמצא הרוג ואין יודעין מתי נהרג וס"ל דאזלינן לקולא ותלינן שהוא תוך שלשה נראה דבכי האי גונא דאיכא הוכחה לפנינו לומר שנהרג לפני שלשה ימים כמו בנ"ד שידוע הוא ששם בלובלין נעשית הריגה על כמה מאות נפשות מישראל בראשון דסנוכות תטז"ל ולא נשמע משום הריגה אחרי כן נדאי דלא תלינן להקל לומר שאין זה מן אותן הרוגים שהיו לפני שלשה ימים אלא תלינן בדבר הרגיל ואמרין מסתמא שזה שנמצא הרוג הוא מן אותן ההרוגים שהיו אז בראשון דסנוכות תטז"ל והרי הוא לאחר שלשה ימים ואין מעידין עליו דע"כ לא ס"ל בספק דתלינן לקהל שנהרג תוך ג' אלא בסתם נמצא הרוג וליכא הוכחה פלל לומר שנהרג לפני שלשה ימים ה"מ הוא דס"ל לאותן מקילין דתלינן לקולא ואמרין שנהרג תוך שלשה דמהי תיתא לומר שנהרג לפני שלשה ימים אלא אמרין השתא נמצא והשתא נהרג ודעת האוסרים הוא דאפילו בכי האי גונא יש להחמיר דחששא דאורייתא הוא ואזלינן לחומרא אבל בדאיכא הוכחה לומר שנהרג לפני שלשה ימים כמו בנדון זה שידוע הוא שגזירת הריגה היתה בראשון דסנוכות תטז"ל ואח"כ לא נשמע משום הריגה ושמנה ימים אחרי כן נמצא אחד הרוג דאיכא הוכחה לומר שזה הנמצא הוא מן אותן ההרוגים שהיו בראשון דסנוכות תטז"ל נדאי דליכא מ"ד דמקיל לומר שיש לתלות שאין זה מן אותן ההרוגין אלא שנהרג אחרי כן תוך שלשה ימים ליום המציאה דלעולם תולין בדבר הרגיל ואית לן למיחש שזה הנמצא הוא מן אותן ההרוגים שהיו בראשון דסנוכות תטז"ל והרי הוא לאחר שלשה ואין להפירו: ומשמע לי להוכיח את זה דדעת המקילין בספק תוך ג' או לא אינו אלא בסתם ספק דליכא הוכחה לומר שנהרג לפני שלשה אבל לא בדאיכא הוכחה פגון שיצא קול הריגה לפני שלשה ימים שהרי המקילין בספק תוך ג' או לא הם דעת התוספות פ"ק

האשה בתרא דף ק"ך בד"ה אין מעידין וכו' שכתבו ונ"ל אפילו הוא אמת דהיכא שנוחבל
בפרצוף אין מעידין עליו אלא בתוך שלשה ימים פניו שנשאר גופו שלם וגם יכול להיות
שהוא בתוך ג' ימים פגון היכא שאין ידוע מתי נהרג אין לתלותו אלא בתוך שלשה ימים
עכ"ל התוספות ונמוקי יוסף מיימי הריטב"א שכתב בשם רבו הר"א ה' ונ"ל לדברי
התוספות היכא שיצא קול איש פלוני מת ולאחר שלשה ימים מצאוהו מת ובאו עדים
והפירוהו שהוא אותו פלוני וכו' אשתו נשאת על פיהם ממה נפשך אם הקול היה אמת
אין אנו צריכין עדות אחרת ואם אין הקול אמת הרי אינו לאחר שלשה וכו' עכ"ל והרב
ב"י הביאו בטור א"ה סימן י"ז סעיף כ"ח: הרי תלי טעם היתרה בממ"נ משמע דוקא
היכא דאיכא ממ"נ פגון שהקול יצא שפלוני נהרג שבפירוש הזכירו שם פלוני אז אשתו
מוותרת מטעם ממה נפשך דאם הקול אמת הרי הזכירו בפירוש שפלוני זה נהרג ותו אין
אנו צריכין עדות ואם אין הקול אמת הרי לא נודע משום הריגה ומהי תיתא לומר שזה
הנמצא נהרג לפני שלשה ימים אלא תלינו להקל לדעת התוס' שנהרג תוך ג' אבל ביצא
קול סתם שנהרג אחד ולא הזכירו שם פלוני ולאחר שלשה ימים נמצא אחד הרוג
והפירוהו דהתם ליכא ממה נפשך אשתו אסורה אפילו לדעת התוספות משום דאיכא
למימר שהקול הוא אמת וצריכין אנו לעדות דדילמא דזהו הנמצא הוא שיצא הקול עליו
תחלה שנהרג והרי הוא לאחר שלשה ואין להפירו ולעולם אין זה פלוני שהם אומרים
עליו שהוא דליכא למימר דלעולם דעת התוספות הוא להקל בספק תוך ג' או לאחר ג'
בכל גונא אפילו ביצא קול סתם שנהרג א' ולא הזכירו שם פלוני ולאחר שלשה ימים
מצאו א' הרוג והפירוהו דהתם ליכא ממ"נ נמי תלינו להקל ואמרין שאין זה ההרוג
שיצא עליו הקול כבר לפני שלשה ימים אלא זה נהרג תוך ג' ימים ויש להפירו והא
דכתבו הריטב"א והר"א ה' ביצא קול שפלוני נהרג וכו' שהזכירו בפירוש שם פלוני ותלוי
ההיתר בטעם ממ"נ היינו משום דרבותא קמל"ן דנדאי כשלא יצא הקול אלא סתם
שנהרג אחד ולא הזכירו שם פלוני ולאחר שלשה ימים מצאו אחד הרוג והפירוהו פשיטא
דאמרין שזה נהרג תוך שלשה אלא אפילו ביצא כבר לפני שלשה ימים קול שנהרג
פלוני שהזכירו בפירוש שם פלוני ולאחר שלשה ימים מצאו הרוג אחד והפירוהו שהוא
פלוני סד"א דגרע מפני שהוא לאחר שלשה ימים שיצא קול על פלוני זה שנהרג קמל"ן
דליתא שהרי מ"מ אשתו מותרת ממ"נ ואם פן לעולם אימא לה דלדעת התוספות יש
להקל בכל גונא אפילו ביצא קול סתם שנהרג אחד ולא הזכירו שם פלוני ולאחר שלשה
נמצא אחד והפירוהו הא ליתא דאם פן ה"ל להריטב"א ולהר"א ה' למימר לשון אפילו
וכן הל"ל לדברי התוס' אפילו היכא שיצא קול איש פלוני מת וכו' אשתו נשאת על
פיהם ממה נפשך וכו' ומדלא כתבו לשון אפילו משמע דדיוקא קאתי לאשמועינן דדוקא
היכא שיצא ק"ל פלוני נהרג שהזכירו שם פלוני בפירוש ולאחר שלשה נמצא אחד
והפירוהו שהוא פלוני התם הוא דאשתו מותרת משום דאיכא ממ"נ אבל היכא דליכא
ממ"נ פגון שהקול יצא סתם שנהרג אחד ולא הזכירו שם פלוני אין אשתו מותרת אפילו
לדעת התוספות: וכן מצאתי בספר דיני צגונה שחיבר.

מהר"ר חיים שפתי בשם תשובת הרב ב"י שפירש פה דברי הריטב"א והר"א ה' דמיימי
הא דכתב נמוקי יוסף בשם הריטב"א והר"א ה' דלדברי התוספות היכא שיצא הקול איש
פלוני מת ולאחר ג' ימים מצאוהו מת והפירוהו שהוא אותו פלוני משאין את אשתו

ממ"נ וכו' ומייתי מה שפתי הרב ב"י בתשובה התם עלייהו שישי ליישב זה שלא יהא פסותר עם מה שפתי הרא"ש בתשובה פלל נ"א סימן י"ז וז"ל וישאלת על היהודים שנהרגו בדרך ולסוף ט"ו יום מצאום והפירו ראשו של אחד מהם וכו' אין עדות זה מספיק להתיר אשתו דתנן אין מעידין וכו' ואין מעידין אלא עד ג' ימים, פי המת משתנה אחר ג' ע"כ.

ויש ליישב דהך דהריטב"א והרא"ה יצא קול איש פלוני מת שהוא בעלה של זו והלכך ממ"נ אשתו מתרת אבל בהיא דהרא"ש לא יצא קול איש פלוני אלא סתם יהודים נהרגו וא"כ ליפא ממ"נ להתיר.

עכ"ל הרי פתי הרב ב"י בהדיא פך דאפילו לדעת התוספות שהם מקילין בספק תוך שלשה או לאו אי יצא קול תחלה סתם על הריגה ולאחר ג' נמצא אחד הרוג והפירוהו אין להתיר אשתו פנין דליפא ממ"נ חיישינן דילמא על ההרוג הזה שנמצא עליו יצא הקול תחלה שנהרג אחד אבל אין זה הוא שהם אומרים עליו שהוא פלוני דכיון דלאחר ג' הוא אין להפירו ולא הקילו התוספות בספק תוך שלשה או לאו אלא בדליפא הוכחה פלל לומר שנהרג לפני שלשה ימים כגון שלא נשמע קודם לכן משום הריגה או אפשר אפילו היכא דנשמע פבר לפני שלשה קול הריגה אלא שגם בתוך שלשה נשמע קול הריגה התם הוא דכתבו התוספות שישי להקל ולתלות שנהרג תוך שלשה ימים ולהפירו אבל לא בדאיפא הוכחה לומר שנהרג לפני שלשה ימים כגון שיצא קול הריגה ואח"כ לא נשמע פלל משום הריגה ולאחר שלשה מצאו אחד הרוג והפירוהו דהתם נדאי אפילו התוספות מודים דיש להתמיר: ומפל שפן בנדון דידן שאנו יודעים שההריגה היתה בלובלין בראשון דסנפות תטז"ל ואחרי כן לא נשמע משום הריגה והנשים הללו מצאוהו להרוג זה שמונה ימים אחר כן נדאי דיש לתלותו שגם זה הוא מן ההרוגים שהיו בראשון דסנפות תטז"ל ח' ימים קודם לכן ואין להפירו פנין שהוא לאחר שלשה ימים: אלא שהרב בספר דינא עגונה שדא ביה נרגא וכתב וז"ל והן אמת פי אני בעניי מעולם לא הבנתי בתשובה זו של הרא"ש דשייך לנדון של הרא"ה והריטב"א דהרא"ש לא מייירי כשיצא קול אלא כשנודע על פי גוים או ישראלים שנהרגו יהודים בדרך פלוני אבל לא הפירוהו מי הם עד שהלכו קרוביהם ומפניהם לשם ולסוף ט"ו יום שנהרגו מצאום והפירו ראשו של אחד מהם וכו' ומפל מקום חילק הרב ז"ל נכון ופשוט הוא עכ"ל: ואם.

פן משמע אי הנה עובדא דהרא"ש פמו שהבינו בספר דיני עגונה אין חילוקו של הרב מןכרח הא לאו מילתא הוא חדא דהא מ"מ הרב בדיני עגונה גופה פתי דמ"מ חילוק של הרב ב"י נכון ופשוט הוא ועוד נראה דמעיקרא ליתא לפירכא דהרב בדיני עגונה משום דאפילו אי יתבנין ליה סברתיה דעובדא דהרא"ש מייירי כשנודע על פי גוים או ישראלים ולא ע"י.

קול אפילו הכי חילוקא דהרב ב"י מןכרח דהא מ"מ קושיא מתשובת הרא"ש אהא דהריטב"א והרא"ה דאטו אותו שאמרו תחלה שנהרגו יהודים בדרך היו יושבין ומשמרין הם או אחרים את ההרוגים עד סוף ט"ו יום שהפירוהו קרוביהם הא נדאי ליתא שהרי פתי שם וז"ל על היהודים שנהרגו בדרך ולסוף ט"ו יום מצאום והפירו ראשו של אחד מהם שהיה עדיין שלם בסימנין מןכהקין ושאר הגוף אכלוהו חיות וכו' עכ"ל ואי היו

משמרן היאך אכלום החיות ועוד דמשמעות הלשון הוא דאיתן שאמרו תחלה שנהרגו יהודים בדרך לא אמרו בדרך פלוני לכונן את המקום כמו שהבינו בדיני עגונה שהרי פתב וז"ל ולסוף ט"ו יום מצאום והפירו ראשו של אחד מהם וכו' משמע שלסוף ט"ו יום מצאום וקנדם לכן לא היו יודעים מקומם דאי היו יודעים תחלה מקומם אלא שלא היה מי שהפירם לא היה צריך לומר לשון מצאום ולא היה צ"ל אלא כף לסוף חמשה עשר יום הפירום אלא ודאי שלא היו יודעים תחלה מקומם או אפילו אם תמצא לומר שהיו יודעים מקומם אבל מ"מ מוכח שלא היו משמרן פיון שאכלום חיות וא"כ הקנשיא במקומה עומדת למה החמיר הרא"ש דאין להפירו פיון דלאחר שלשה ימים הוא הא איכא למיתלי לקנלא דזה שנמצא ומפירים אותו אינו מן ההרוגים הראשונים אלא נהרג אח"כ ותוף שלשה ימים הוא אלא על פתח צריך אפה לומר חילוקו של הרב ב"י והיינו דהריטב"א והרא"ה מיירי ביצא קול שפלוגי נהרג שהפירו שם פלוני הרי איכא ממה נפשך להתיר אשתו אבל עובדא דהרא"ש לא הזכיר שם פלוני שנהרג אלא אמרו סתם יהודים נהרגו וליכא ממ"נ לא תלינו להקל דחיישינו דהאמת הוא שנה הנמצא עתה הוא מן אותן הרוגים שאמרו עליהם שנהרגו אבל אין זה הוא פלוני שאמרים עתה עליו שהם מפירים אותו שהוא פלוני דכיון שלאחר שלשה ימים הוא אין להפירו: הרי נתבאר דבכה"ג דאיכא הוכחה לומר שנה שנמצא עתה הרוג נהרג לפני שלשה ימים לא תלינו להקל לומר שעדיין תוף שלשה ימים הוא ולא תלינו להקל בספק תוף ג' או לאחר שלשה אלא היכא דליכא הוכחה כלל לומר שנהרג לפני שלשה ימים כגון שלא נשמע משום הריגה קודם לכן או שנשמע קול הריגה כבר לפני שלשה ימים אלא שגם תוף שלשה נשמע קול הריגה התם הוא דיש מקילין לתלות שעדיין תוף ג' ימים הוא אבל לא בדאיכא הוכחה לומר שנהרג לפני שלשה ימים אפילו לדעת התוספות כמו שנתבאר: ומפל שכן בנדון דידן שידוע הוא שבלובלין היתה הריגה בראשון דסוכות תטז"ל בעו"ה כמה מאות נפשות מישראל ואחרי כן לא נשמע משום הריגה והנשים הללו מצאוהו להרוג זה על כל פנים שמונה ימים אחר כף ודאי דאיכא הוכחה שגם זה היה מן ההרוגים שהיו בראשון דסוכות תטז"ל ואין להפירו פיון שלאחר שלשה ימים הוא: ולא מקסתבר למימר שנה רבי אליה שכתב שהוא היה מכיר את בעל אשה זאת ושמצאוהו הרוג ושהוא קברו היינו שמצא הוא אותו קודם שמצאוהו הנשים הללו ואז כשמצא הוא אותו עדיין היה תוף ג' ימים לראשון דסוכות תטז"ל והיה יכול להפירו יפה פיון שהיה תוף שלשה ימים הא ליתא דמתוף עדות הנשים משמע שהם היו הראשונים שמצאוהו ועל ידם נודע לרבי אליה ולשאר מתעסקים מן ההרוג הזה כי הנה מתוף עדותן נתבאר שמרת לאה היא מצאוהו בבית הפנסת מושב הרוג על הפרפסת והיא היתה מודיע למתעסקים שיקחוהו משם שלא יאכלוהו הפלבים, ומרת יוטא אחות העגונה העידה שהיא היתה חוקרת ודורשת על בעל אחותה ומסתמת מן אותן אנשים שהיו מתעסקים בהרוגים היתה חוקרת בראשונה ואלו היה רבי אליה יודע מן בעל אשה זאת היה הוא מודיע למרת יוטא אחות העגונה פיון שהיא היתה חוקרת עליו והוא היתה מכירה שהיו דרים בק"ק האראדני וגם ההרוג היה מן האראדנה ולמה לא גלה לה אלא ודאי שלא נודע לר' אליה מלמד מן ההרוג הזה אלא אחר שנודע להנשים הללו שמצאוהו בבית הפנסת ועל פי הנשים הללו נודע לו מן ההרוג הזה ואם כן פיון שכבר נתבאר שהנשים הללו מעיד' על

שְׁמִנָה יָמִים אַחַר הַהֲרִיגָה הוּא הַדִּין נִמְ' הַעֲדוּת שֶׁל אֵלֶיָהּ הוּא עַל שְׁמִנָה יָמִים אַחַר הַהֲרִיגָה וְאִם כֹּן אֵין לְהַפְרִיזוֹ כִּינּוֹן שֶׁהוּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶהוּ הַסֵּפֶק הַנּוֹלָד לִי מִתּוֹךְ עֲדוּת הַנְּשִׂים הַלְלוּ: אֲלֵא לְפִי שֶׁהֲרַבָּה חֲשָׁשׁוֹ חֲכָמֵינוּ וְ"ל לְתַקְנֹת עֲגוּנוֹת וְנִמְצָא בַּפּוֹסְקִים דְּכַח דְּהִתְרָא עֲדִיף וְשִׁמוּטָל לְחַפְשׁ עַל כָּל צַד וְצַדִּי צְדָדִים לְמַצּוֹא הִיתָר עַל פִּי הַדִּין עַל כֹּן נִרְאָה שְׁגָם בְּנִדּוֹן דִּינָן יֵשׁ לְצַדֵּד וּלְהִתִּיר וְלוֹמַר שְׁזָה רַבִּי אֵלֶיָהּ מְלַמֵּד שֶׁכָּתַב עַל בַּעַל אִשָּׁה זֹאת שֶׁנִּהְרַג וְהוּא הַפִּירוֹ אֶפְשָׁר שֶׁהַפִּירוֹ עַל יְדֵי סִימָן מְוַבְהֵק בְּיוֹתֵר בְּגוֹפּוֹ וְלֹא ע"י טְבִיעוֹת עֵינַי וְסִימָן מְוַבְהֵק בְּיוֹתֵר שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא בְּשָׂאֵר אֲנָשִׁים מִהֵנִי אֶפִּילוֹ בְּנִדְאֵי שְׁלֹשָׁה יָמִים אַחַר הַהֲרִיגָה.

וְזֶהוּ הַסֵּפֶת כָּל הָאֲחֵרוֹנִים הַבֵּיָאָם הֲרַב ב"י בְּסַעֲיָף כ"ו אֲלֵא שֶׁלֹּא מְצֵאתִי לְבִי לְהִתִּיר עַל פִּי צַד הִיתָר זֶה אִם לֹא בְּהַסְפָּמוֹת: שְׁאֵלָה ק"ד פְּנוּיָה בְּתוֹלָה וְנִתְעַבְרָה וְאִמְרָה שֶׁמְפִלוּנִי וְהוּא פְּנוּיָה נִתְעַבְרָה וְהוּא הַכְּחִישׁ וְרָצוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ לְגוֹפּוֹ שִׁישְׁאָנָה יַעֲמְדוּ לְדִין לְפָנַי מִנְהִיגֵי הַקְּהֵלָה וְנִתְנַוְהוּ לְבֵית הָאֲסוּרִים וְכַדִּי שְׁיִוְדָה וְהִיָּה אֲסוּר כְּמָה יָמִים וּמִבֵּית הָאֲסוּרִים טְלִטְלוּהוּ וְהִבִּיאוּהוּ לְפָנַי מִנְהִיגֵי הַקְּהֵלָה כְּמָה פְּעָמִים וְחִקְרוּהוּ וּדְרָשׁוּהוּ עַל עֲגוּנוֹ זֶה וְלֹא הוֹדָה וְגַם לֹא נִתְרַצָּה לִישְׁאָנָה עַד כִּי אַחֲרָי כֹּן עַל יְדֵי רֹב הַשְׁתַּדְּלוּת נִתְפָּשְׁרוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ עִמּוֹ כְּמָה שֶׁיִּתְנוּ לוֹ לְנִדָן וְעָשׂוּ לוֹ בְּטַחֲחוֹן אִזְ הוֹדָה וְאָמַר צְדָקָה מִמֶּנִּי וְנִתְרַצָּה לִישְׁאָנָה וְנִעֲשָׂה חֲפָשִׁי מִבֵּית הָאֲסוּרִים וְרָצוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ שֶׁיִּכְנִס אֹתָהּ מִיָּד בְּחֹנְפָה וְקִדְוִישׁוֹן: וְהוֹרִיתִי לָהֶם דְּאֲסוּר לוֹ לִישְׁאָנָה עַד אַחַר שֶׁתִּלְד וְתִמְתִּין כ"ד חֲדָשׁ דְּכִינּוֹן שֶׁהוּא הִיָּה מִכְחִישָׁה תַּחֲלָה וְאָמַר שֶׁלֹּא בָּא אֵלֶיָהּ אֲלֵא מֵאַחַר נִתְעַבְרָה הֲרִי לְפִי דְבָרָיו הִיא מְעוֹבְרָ' וּמְנַקֵּת חֲבִירוֹ וְשׁוּנִיָּה אֲנִפְשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא כָּל זְמַן הַעֵיבוֹר וְהַנְּקָה כְּדֵאִיתָא בְּפָרֶק הַחוֹלֵץ דָּף מ"ב לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ וּמְנַקֵּת חֲבִירוֹ וְכו': אֲבָל אֵין לְאִוְסְרָה עָלָיו בְּעוֹד' מְעוֹבְרַת וּמְנַקֵּת מִשׁוּם דְּאֶפִּילוֹ לְפִי דְבָרָיו דְּהִשְׁתָּא שְׁמוּדָה לָהּ שְׂבָא אֵלֶיָהּ מ"מ חֵיִישִׁינוּ מְדַאֲפָקְרָה נִפְשָׁה לְגַבִּי הִיא אֶפְקָרָה נִפְשָׁה נְמִי לְגַבִּי אַחֲרִינָא וּא"כ הֵנִית מְעוֹבְרַת וּמְנַקֵּת חֲבִירוֹ לָהּ לֹא חֵיִישִׁינוּ דְּכָבֵר פֶּסֶק הֲרָא"ש בְּתַשׁוּבָה כָּלֵל ל"ב סוֹף סִימָן ט"ז גַּבִּי כִּהֵן שְׂבָא עַל אֵלְמָנָה פְּנוּיָה וְכו' דְּלֹא חֵיִישִׁינוּ לְהַכִּי כִּינּוֹן שֶׁהוּא מוֹדָה לָהּ שְׂבָא אֵלֶיָהּ הַבִּיאוֹ הֲרַב בְּהַג"ה ש"ע מֵא"ה סוֹף סִימָן ג' לְכֹף אֵי הָוָה אֲזַלִּינָן בְּתַר הוֹדָאָתוֹ דְּהִשְׁתָּא לֹא הָוָה אֲסִרִּינוּ לִיהָ אֲבָל לְפִי שֶׁמִּתְחַלְלָה הַכְּחִישָׁה וְאָמַר שֶׁלֹּא בָּא אֵלֶיָהּ יֵשׁ לְאִוְסְרָה לוֹ כָּל זְמַן שֶׁהִיא מְעוֹבְרַת וּמְנַקֵּת מִשׁוּם דְּשׁוּנִיָּה אֲנִפְשִׁיָּה חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא כְּדִפְרִישְׁתִּי דְּלְפִי דְבָרָיו הֲרָא שׁוּנִים הִיא מְעוֹבְרַת וּמְנַקֵּת חֲבִירוֹ: וְאֵע"ג דְּאִיכָּא מֵאן דְּסִבִּיר' לִיהָ דְּפְנוּיָה מְזוּנָה לֹא מִיְקָרִי מְעוֹבְרָ' וּמְנַקֵּת חֲבִירוֹ וּמְנַקֵּת לִישְׁאָנָה תּוֹךְ כ"ד חֲדָשׁ וְהוּא הַג"ה מְרַדְכִי פָּרֶק הַחוֹלֵץ הַבִּיאוֹ הֲרַב בְּהַג"ה ש"ע מְטוֹר א"ה סִימָן י"ג הָא כָּבֵר חֲלָקוֹ עָלָיו כָּל חֲכָמֵי דוֹרוֹ וּבְטָלָה דַּעְתּוֹ בְּרוֹב אֲלֵא שֶׁהֲרַב ר"י מִינְץ בְּתַשׁוּבָה שְׁאֵלָה סִימָן ה' פֶּסֶק לְהַקְּל בְּפְנוּיָה מְזוּנָה הַבִּיאוֹ הֲרַב בְּהַג"ה ש"ע הֵתָם הֵינּוּ דוֹקָא הִיכִי דְּאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְתַקְלָה כְּגוֹן בְּמוֹפְקֵרַת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הֲרַב בְּהַג"ה ש"ע אוֹ בְּדֵאִיכָּא פְּרִיָצִי הַדוֹר כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דְּמִיָּרִי בִּיהָ הֲרַב ר"י מִינְץ אֲבָל בְּלָאו הִכִּי כְּמוֹ בְּנ"ד דֵּהִיא אֵינָה מְוַפְקֵרַת וּפְרִיָצִי הַדוֹר לֹא שְׂכִיחֵי דִירָאִים מִן הָאֲנָמוֹת שֶׁמְעַנִּישִׁים עַל זֶה הֲרַבָּה וְהִלּוּאֵי שֶׁיְהִיָּה מוֹרָא שְׂמִים עָלֵיהֶם כְּמוֹרָא בְּשׂוֹר וְדָם מוֹדָה הֲרַב ר"י מִינְץ דְּאֵין חִילָק בֵּין מְזוּנָה לְשִׁאֵינָה מְזוּנָה לְעוֹלָם אֲסוּרָה לְהַנְּשָׂא לְאַחַר עַד שֶׁתִּמְתִּין כ"ד חֲדָשׁ אַחַר לִידְתָּהּ וְלַעֲלִיל בְּתַשׁוּבָה שְׁאֵלָה סִימָן נ"ה נִתְבָּאֵר הַכָּל בְּאוֹרֵךְ יַעֲוִינּוּ שֶׁם מִקְלָתָא בְּטַעֲמָא וְשֶׁם נִתְבָּאֵר נְמִי הַשְּׁגָה עַל הֲרַב ר"י

מינץ בהכנת דברי הרא"ש ז"ל בענין זה והדברים ברורים פי אין חילוק בין מניקה למניקה בין שהיא מזנה ובין שהיא אינה מזנה לעולם צריכה להמתין כ"ד חדש לכך בגדון דידן דנה הכחישה מתחלה ואמר שלא בא אליה אלא מאחר נתעבר' הרי לפי דבריו הנית מעופרת ומניקת חבירו ואסורה לו כ"ד חדש אע"ג.

דאח"כ הודה לה שבא אליה לא מהימן לענין שהיא רשאי לישאנה תוך כ"ד חדש פיון דשנויה אנפשיה חתיכה דאיסורא: דומיא להא דאיתא בפרק קמא דכתובות דף כ"ב אשה שאמרה אשת איש אני וחרזה ואמרה פנויה אני אינה נאמנ' וכו' ומייתי לה בטור א"ה סימן מ"ז ותו ה"ם אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני אינה נאמנת וכו' ומייתי לה בטור י"ד סימן קפ"ה והיינו משום דכבר שניה אנפשיה חתיכה דאיסורא הכי נמי בגדון דידן פיון שבפתחלה הכחישה ואמר שלא בא אליה ומאחר נתעברה הרי היא מעופרת חבירו לפי דבריו אם פן אסורה לו פל כ"ד חדש אחר לידתה ולא מהימן לומר אח"כ שפמנו נתעברה: וכי תימא הא ה"ם באומרת אשת איש אני וחרזה ואמרה פנויה אני ואם נתנת אמתלא לדבריה פדמפרש ה"ם שמתחלה באו עליה אנשים שאינם מהוגנים אמרה אשת איש אני ואחר כך באו עליה אנשים מהוגנים אמרה פנויה אני נאמנת ומהני לה אמתל' וכן נמי באומרת לבעלה טמאה אני וחרזה ואמרה טהורה אני אם נותנת אמתלא לדבריה כמו שהביאו התוספות בשם ירושלמי בד"ה ואפילו הכי וכו' וז"ל שמואל בעי לאזדקוקי לאיתתא אמרה ליה טמאה אני ולמחר אמרה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה יומא דין טהורה אמרה ליה אתמול לא הנת בי חילא וכו' ושאיל ליה לרב אמר ליה אם נותנת אמתל' לדבריה נאמנת עכ"ל: הרי מבואר באמרה אשה איש אני ואח"כ אמרה פנויה אני אם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת וכן נמי באומרת טמאה אני וחרזה ואמרה טהור' אני אם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת ואם פן בגדון דידן נמי אעפ"י שאמר תחלה שלא בא אליה פיון שחזר אח"כ ואמר שבא אליה יש לו להאמין אם נותן אמתלא לדבריו ואמתלא דידיה הוא שמתחלה היה בוש וגם לא היה רוצה לישא אותה בחנם ולבסוף נתפייס בפמון הא לאו מילתא הוא דנדאי לאו פל אמתלאות שוות דאע"פ שאמרו דאמתלא מהני מכל מקום איכא אמתלאות דלא מהני כמו שכתב הרמב"ם כף בהדיא בסוף פרק ט' מהלכות ז"ל אמרה מקודשת אני ולאחר זמן עמדה וקדשה עצמה וכו' ואם לא נתנה אמתלא או שנתנה ואין בה ממש הרי זו אסורה וכו' עכ"ל הביאו הרב ב"י בסוף סימן מ"ז וכן הוא בש"ע הרי נקט בהדיא אם נתנה אמתלא שאין בה ממש לא מהני והו' אמתלא נראה דאין בה ממש ולא מיקרי אמתלא פיון דאיכא למיתלי לומר הא דהודה לה אחר כך ואמר שבא אליה אפטר משום דשחודי שחודיה ליה בפמון וגם שלא היה להפטר מתפיסה הודה כך ולא דמי לאמתלאות דנקט בגמרא גבי פנויה שאמרה אשת איש אני ואח"כ אמרה פנויה אני ה"ם איכא אמתלא על מה שאמרה תחלה אשת איש אני היינו שבאו עליה אנשים שאינם מהוגנים ולסוף שבאו עליה אנשים מהוגנים אמרה פנויה אני וליכא למיתלי ולומר שמפני דבר אחר אמרה לבסוף שהיא פנויה לכך יש לה להאמין פי כן הוא פאשר אמרה וכן נמי באומרה לבעלה טמאה אני איכא אמתלא מפני שלא היה לה פח לסבול התשמיש ולבסוף שהיה לה פח לסבול אמרה טהורה אני וליכא אמתלא לבסוף לתלות ולומר שמפני דבר אחר עשתה פן שאמרה טהורה אני לכך יש לה להאמין פי כן הוא פאשר אמרה אבל בנ"ד האמתל' שאומ' זה

על מה שאמ' תחלה שלא בא אליה היינו שהיה בוש ושהיה רוצה שיתנו לו דוקא ממון
הך אמתלא לא מיקרי אמתלא אלא אדרבה הנה אמתלא להפך שמה שהודה אחר כף
שפא אליה איפא אמתל' והוכחה שלא הודה פן אלא בשביל הממון או שלא היה יכול
להפטר מבית האסורים עד שהודה שפא אליה לכה אין לנו להאמין שפא אליה.

לענון שישאנה תוף כ"ד חדש אחר הלידה אלא חיישינו דילמא מה שאמר תחלה שלא
בא אליה קושטא קאמר ולבסוף שהודה חיישינו משום דשחודי שחדיה ליה בממון ונשלא
היה יכול להפטר מן התפיסה עד שהודה ולא מפני דקושטא מילתא הוא פך הודה לכה
יש לנו להחמיר ואסירה להנשא לו עד פלות כ"ד חודש אחר לידתה משום דשונה
אנפשיה חתיכה דאיסור': ואיפא מאן דבעי למימר דהא דאמרינו באשה שאמרה טמאה
אני וחרה ואמרה טהורה אני דאינה נאמנת אלא בנותנת אמתלא לדבריה היינו דוקא
בההוא גונא דהדבר ההוא נוגע נמי לבעלה והוא אינו יודע עם היא אומרת אמת או לא
לכה לא מהימנת אלא בנותנת אמתלא משום דאע"פ שהיא יודעת בעצמה האמת שלא
נטמאה מ"מ בעלה אינו יודע אם אומרת אמת או לא וכן באומרת אשת איש אני וחרה
ואמרה פנויה אני הדבר נוגע נמי אל אחר היינו מי שרוצה לקדשה אח"כ והוא אינו יודע
אם היא אומרת אמת שהיא פנויה או לא לכה לא מהימנת אלא בנותנת אמתלא לדבריה
אבל בנ"ד כשהוא מודה לה אח"כ שפא אליה הוא והיא יודעים האמת שכן הוא שהיא
בא אליה לא שייך לומר שוי' אנפשיה חתיכה דאיסורא פיון שאין הדבר נוגע אלא להם
והם יודעים האמת שפא אליה ומה שאמר מתחלה שלא בא אליה הוא שקר לא שייך
לומר שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא פיון דהוא יודע בעצמו דלאו חתיכה דאיסורא הוא
ליה: והא דכתב הרשב"א גבי טבח ישראל ששחט לפני עדים עשרה בהמות לקצב גוי
ובא ישראל לקנות מאחת מהן ואמר לו הטבח לא תקנה ממני כי לא שחטתיה וכו' אינו
נאמן ומיהו לדידיה אסורה משום דשונה אנפשיה חתיכה דאיסורא הביאו הרב ב"י בטור
י"ד ובש"ע סימן א' דמשמע מזה אף על גב דאין הדבר נוגע אלא לאותו עצמו שאמר
מתחלה שלא שחטה שהרי לכל העולם שרי אפילו הכי אמרינו דלדידיה אסורה משום
דשוי' אנפשיה חתיכה דאיסורא ונלא אמרינו דכיון שהיא יודעת בעצמו ששקר אמר
מתחלה ושפיר שחט לא שייך למימר שוי' אנפשיה חתיכה דאיסורא אלקא דלעולם
אמרינו שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא ואינו נאמן אחר פן לחזור מדבריו הראשונים
אפילו בשאין הדבר נוגע אלא אליו לבדו והב"ד מחוייבים להפרישו מאיסורא רוצה
הוא ליישב דהתם מיירי בעומד בדבורו ואומר שלא שחטה התם הוא דאמרינו דלדידיה
מיהו איסורה.

דסקא דעתה אמינא פיון דלכולי עלמא שרי משום דאינו נאמן לומר שלא שחטה פיון
דאיפא עדים ששחטה תהיה מותרת אפילו לאותו עצמו אף ע"ג דהוא עומד בדבורו
ואומר שלא שחטה פיון דאינו נאמן קמל"ן דלדידיה מיהא אסירא אע"ג דלאחריןא שריא
לדידיה מיהא אסירא דהא שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם היה חוזר מדבריו
הראשונים והיה אומר ששחטה אפילו לדידיה הנה שריא פיון דאין הדבר נוגע אלא אליו
והוא יודע בעצמו דקושטא הוא ששחטה לא נפקא מיניה מידי במה שאמר תחלה שלא
שחטה ונאמן לומר לגבי עצמו אחר כף ששחטה אפילו בלא אמתלא: וא"כ הוא הדין
בגדון דידן פיון דהוא חוזר מדבריו הראשונים ואמר שפא אליה הרי היא והוא יודעים

האמת לגבי עצמם שפן הוא לא שינה לומר שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא פיון דאין הדבר נוגע אלא אליהם: אבל אית לן להביא ראיה דדברים הללו דחיים המה אלא לעולם אם אמר מתחלה דבר שאוסר את עצמו במילתא נאחר כף חוזר מזה אינו נאמן אם אינו נותן אמתלא לדבריו הראשונים אפילו שאין הדבר נוגע אלא אליו לבדו מטעם דכבר שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא: וראיה לזה מתשובת מהר"ם פאדווא סימן ל"ד אשה שספרה לבעלה שזנתה עם שמעון והיה מסופק אם יש לו להאמין וגרשה חזר ונשאה אי מותרת לו או לא וכתב הוא וז"ל אם באנו לאוסרה משום הודאת פיה הלא הלכה כמשנה אחרונה בסוף גדרים דאינה נאמנת דשמא עיניה נתנה באחר אמנם העיקר חסר מן הספר של אגרתה אשר שלחת לי שלא פתבת מה אמרה היא בין גירושין ללקוחין שניים אם עמדה בהודאתה טרם נעשו לקוחין שניים או חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה הראשונים וכו' עד כאן לשונו והרב בהג"ה ש"ע הביאו בס"י קט"ו סוף סעיף ו' אלא שקיצר ורצונו של הרב מהר"ם פאדווא לומר שאם חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה הראשונים מותרת לו: משמע מדבריו בהדיא אפילו בחזרת מדבריה הראשונים אינה מותרת אלא בנותנת אמתלא לדבריה הראשונים אבל בלא אמתלא לא פדכתב בהדיא אם חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה וכו' אף על גב דאין הדבר נוגע אלא לה לבדה שהרי לגבי בעלה ליכא איסורא כלל שהרי לא היתה נאמנת פשאמרה שזנתה וכמו שכתב הרב גופיה כף בהדיא לעיל מיניה בסמוך וז"ל אם באנו לאוסרה משום הודאת פיה הלא הלכה כמשנה אחרונה בסוף גדרים דאינה נאמנת דשמא עיניה נתנה באחר וכו' עכ"ל הרי מבואר בדבריו בהדיא דאפילו לאחר שגרשה ליכא איסורא לגבי דידיה במה שאמרה שזנתה וא"כ אם היא חוזרת אחר כף מדבריה הראשונים ואומרת שלא זנתה למה לא תהא מותרת לבעלה אפילו בשאינה נותנת אמתלא לדבריה הראשונים פיון שאין הדבר נוגע אלא לה לבדה והיא יודעת בעצמה האמת שלא זנתה למה לא תהיה מותרת אלא ודאי פיון שמתחלה אמרה שזנתה שונה אנפשיה חתיכה דאיסורא את בעלה ותו לא מהני לה מה שחזרת מדבריה אלא שלא היתה נאמנת בעוד היותה תחתיו אבל אחר שנתגרשה פעם אחת ממנו נאמנת לגבי עצמה ושונה אנפשיה חתיכה דאיסורא ואסורה לבעלה אע"פ שהיא חוזרת עמה מדבריה הראשונים לא מהימנת ומחוייבים בית דין להפרישה אם לא שנותנת אמתלא לדבריה הראשונים אז מותרת לבעלה אבל בלא אמתלא לא אע"פ שאין הדבר נוגע אלא לה לבדה דלא שנא בין שהדבר נוגע גם לאחר שאינו יודע כמותה או שאין הדבר נוגע אלא לה לבדה לעולם אמרינו דאינה יכולה לחזור מדבריה הראשונים אלא על ידי אמתלא אבל בלא אמתלא לא: ועוד ראיה מהא דכתב הרמב"ם פי"ח מהלכות איסורי ביאה אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי אע"פ שהיא מותרת לבעלה כמו שבארנו הרי היא אסורה לכל פהו שבעולם אחר שיטות בעלה שהרי הודה שהיא זונה ואסרה עצמה ונעשית כחתיכה דאיסורא וכו' וכתב עלה ה"ה בפירוש אמרו בגדרים פרק אחרון שהאומרת טמאה אני לה אע"פ שאינה נאמנת לאסור את עצמה על בעלה כמו שנתבאר אם נתארמלה או נתגרשה אסורה לאכול בתרומה לכולי עלמא וה"ה ודאי לינשא לכהן דמאי שנא עכ"ל ונהביאו הרב ב"י בטור א"ה סימן ו' סעיף י"ז הרי מבואר דאפילו לאכול בתרומה דאין הדבר נוגע אלא לה אפילו הכי אסורה: וליכא למימר דהתם נמי מייירי בעומדת בדבורה שאמרה שנטמאה תחת בעלה לכך אסורה בתרומה אחר מות בעלה

אבל בחזרת מדבריה הראשונים ואומרת השתא שלא נטמאה מהימנא אפילו בשלא נותנת אמתלא לדבריה פינון שאין הדבר נוגע לאחר אלא לה לבדה והיא יודעת בעצמה האמת שלא נטמאה נאמנת היא ליתא דהא הרמב"ם יליף שאסורה לכהן אחר מות בעלה מדין תרומה דכיון דאיתמר בגמרא שאסורה בתרומה אחר מות בעלה הוא הדין נמי אסורה לכהן כמו שפתיב ה"ה ונ"ל אם נתארמלה או נתגרשה אסורה לאכול בתרומה וכו' וה"ה לינשא לכהן דמאי שנא עכ"ל משמע דכהדדי ניהו ובין לתרומה ובין לכהן אסורה אחר מות בעלה אפילו בחזרת מדבריה הראשונים ואמרה שלא נטמאה אם לא נותנת אמתלא לדבריה דאי לא תימא הכי אלא דלכהן אסורה אפילו בחזרת מדבריה הראשונים ואמרה שלא נטמאה משום דהפקה שרוצה לישאנה אינו יודע אם האמת פה הוא פאשר אמרה שלא נטמאה לכהן אסורה היא לו ולתרומה אינה אסורה אלא בשעמדה בדבורה שנטמאה היא דין הרמב"ם דין אסורה לכהן מדין תרומה האלגבי תרומה אינה אסורה אלא בשעומדת בדבורה שנטמאה ולא בשחזרת מדבריה ואם פה איכא למיטעי ולומר דגם לכהן לא תיאסר אלא בשעומדת בדבורה שנטמאה כמו בתרומה ולא בשחזרת מדבורה פינון דיליף מתרומה ואי תימא דסמכינו אסורה דלכהן אסורה אפילו בשחזרת מדבריה הראשונים ואמרה שלא נטמאה נמי אסורה אם אינה נותנת אמתלא לדבריה הראשונים משום דהפקה שרוצה לישאנה אינו יודע אם האמת פה הוא שלא נטמאה א"כ קשיא למה נקט בגמרא דין שאסורה לתרומה אחר מות בעלה ומיירי דוקא בעמדה בדבורה שאמרה שנטמאה הנה ליה למינקט רבותא דין שאסורה לכהן אחר מות בעלה ומיירי אפילו בחזרת מדבריה הראשונים ואמרה שלא נטמאה ומפח פל שפן שמעינן שהיא אסורה לתרומה בעמדה בדבורה שנטמאה מאי אמרת דסלקא דעתך אמינא דלתרומה אסורה אפילו בשחזרת מדבריה הראשונים כמו לכהן הא סמכינו אסורה דלכהן יש לאוסרה אפילו בשחזרת מדבריה הראשונים משום שהוא אינו יודע אם האמת פה הוא פאשר היא אומרת שלא נטמאה ולתרומה אין לאוסרה אלא בשעומדת על דבורה שנטמאה ולא בשחזרת מדבריה ואמרה שלא נטמאה פינון שאין הדבר נוגע אלא לה לבדה והיא יודעת בעצמה האמת שלא נטמאה וא"כ למה נקט בגמרא דין שאסורה לתרומה אחר מות בעלה ולא נקט רבותא שאסורה לכהן אחר מות בעלה והיינו אפילו בשחזרת מדבריה הראשונים ואמרה שלא נטמאה ומפח פל שפן נשמע דלתרומה אסירי בעמדה בדבורה שנטמאה אלא נדאי דל"ש דלעולם אסורה אח"כ לתרומה בין שעומדת על דבורה שנטמאת ובין שחזרת מדבריה ואומרת השתא שלא נטמאה ואינה נותנת אמתלא לדבריה הראשונים אסורה לתרומה דכבר שניה אנפשה חתיכה דאיסורא ואע"ג דאין הדבר נוגע אלא לה לבדה והיא יודעת בעצמה שלא נטמאה אפילו הכי מצווין הב"ד להפרישה מן האיסור פינון שכבר אמרה שנטמאה ודין תרומה ודין שתהא נשאת לכהן שנה הוא דלתרנוייהו אסירא בין שעומדת בדבורה ובין שחזרת מדבורה ובגמרא נקט חד מנייהו תרומה והוא הדין לכהן הרי מוכח דאין חילוק בין איסור שאינו נוגע אלא לזה עצמו ובין איסור שנגע גם לאחר לעולם אם אמר מתחלה דבר שאסור את עצמו במידי שוב אינו יכול לחזור פינון דכבר שניה אנפשה דאיסורא אם לא שנותן אמתלא לדבריו הראשונים: ואם פה הוא הדין נמי בנדון דידן זה שהכחיש מתחלה את הפנויה ואמר שלא בא אליה ומאחר נתעברה הרי אסרה על עצמו פל זמן

ימי עבודה והנפקתה דהגוית מעופרת ומנקת חבירו שוב אינו נאמן לומר אח"כ שפא אליה כדי לישאנ' בעודה מעופרת ומנקת דכבר שניה אנפשיה חתיכה דאיסורא אף על גב דאין הדבר נוגע אלא להם והם יודעים האמת שממנו נתעברה לא מהני וב"ד מצווין להפרישם מאיסורא אף על גב דנותן אמתלא לדבריו שהיה בוש מתחלה ושהיה רוצה שיתנו לו קמון הא כבר בארנו דזה לא הוי אמתלא דאדרבא דאמתלא הוי להפך דמה שהודה אחר כך לה שפא אליה לא משום דקושטא דמילתא הוא כך אלא דשחודי שחודיה ליה בקמון כדפי' לכה אסורה ליה עד אחר כ"ד חדש מלידתה: ודאי אי הנה מודה אחר כך שפא אליה ולא נתפייס בקמון היתה מותרת לו לישא אותה בעודה מעופרת פניו שיש ליה אמתלא על דבריו הראשונים שמחמת בוש לא הודה לה מיד והשתא הוא חוזר מדבריו הראשונים ומודה שפא אליה ואין לתלות הודאתו זו בשום דבר אחר אלא דקושטא קאמר שפא אליה היתה מותרת לו לישאנה מיד אפילו בעודה מעופרת אבל לפי שלא הודה אח"כ אלא אחר שהבטיחו על קמון אסורה היא לו עד אחר כ"ד קודש מיום לידתה: שאלה ק"ה חצר גדול מוקף מחיצה ושעריו געולים והיו בתוכו ר"ן פכשים ושעו הרועים בלילה פכשים רצים ומקשקשי' בגגים שבצוואריהם והפלכים מנבחים ועמדו ונעקו וצווחו ועשו רעש נראו שקפצו שני זאבים לחוץ ממעל למחיצת החצר ומיד מצאו שני פכשים הרוגים שקרעו הזאבים בטניהם עם הבשר ובני מעיים יצאו לחוץ והיו מונחים מן הצד בחצר והפכשים הנשארים היו בקצה השני של החצר מרחוק מה דינם של הפכשים הנשארים האם חוששין להם או לא: תשובה אמת היא שהרב שבתשובת משאת בנימן סימן פ"ז מקיל בחצר גדול ורחב אע"פ שהוא מוקף מחיצה מפני שיכולין לברוח מפניו ולא אמרו שחוששין לכולם אלא בדיר שלהם שהוא מקום צר אבל לא בחצר שהוא רחב אבל הרבה מן האחרונים חלקו עליו וס"ל כל שהחצר מוקף מחיצה מיקרי אין יכולים לברוח מפניו פן כתב הרב מ"ו ב"ח וטורי זהב ושפתי כהן והכי משמע מדברי הרשב"א וטעמא דמסתבר הוא דכל שיכולין לומר שנודאי יכול להשיגו ברדיפתו אחריו אם יהיה רודפו הרבה ולא יניח ממנו עד שישגי כגון שיש לחצר מחיצה ושעריו געולים מיקרי אין יכולים לברוח מפניו אפילו שיהיה החצר גדול מאד דחיישינן דהוא רודף אחריו כל כך עד שמשיגו אבל שדה ובקעה שאינן מוקפים מחיצה דאפשר הוא שיברח מפניו ולא יכול להשיבו לעולם אפילו אם ירדוף אחריו הרבה מיקרי יכולים לברוח מפניו ושאיני תרגולים ועופות דמירי בהו ספר התרומה דאפילו בחצר המוקף מחיצה מיקרי יכולים לברוח משום דיכולים לפרוח באויר והוי להו כאין מוקף מחיצה פניו דיכולין לפרוח באויר למעלה ממחיצת החצר אבל בבהמות אף על פי שהחצר גדול הרבה אם הוא מוקף מחיצה מיקרי אין יכולין לברוח מפניו פניו שיכול לרודפו ושא לא להניחו עד שישגנו ולכה לא חלקו בגמרא בין מקום צר למקום רחב אלא בין על ובין לא על לכה אם הוא מוקף מחיצה מיקרי על אע"פ שחצר גדול הרבה פניו שיש לו מחיצה מיקרי על וחוששין לכולם ואם אין לו מחיצה לא מיקרי על ואין חוששין לאחרים וזה נכון: אבל מפל מקום נראה דאפילו למאי דמסתבר לן למימר כל שהחצר מוקף מחיצה אף על פי שהוא גדול הרבה מיקרי אין יכולין לברוח מפניו אפילו הכי בגדון דידן שראו שהיו בחצר שני זאבים פשיטא דאין חוששין לאחרים דכיון דמצאו מיד שני פכשים הרוגים שקרעו בטניהם ולא נראה שדרסו עוד פכשים אחרים אמרינן דנח רוגגיהו ואין

חוששין לאחרים כדאמר בגמרא פירק אלו טרפות דף נ"ג קטע רישיה דחד מנייהו נח מריתחיה וכו' ולאו דוקא נקט קטע רישיה וכו' אלא אפילו הרגה כמו בנדון דידן שקרע בטנו פינן דחזיה הסיה בעינה הבהמה הרונה לפניה נח רוגזיה דידה: ולא מיבעיא בנ"ד שראו שהיו שני זאבים בקצור ונמצאו מיד שני כבשים הרוגים פשיטא דאין לחוש לאחרים משום דאמרינן דכל אחד מן הזאבים מצא מיד אותו כבש פראשונה ונהרגו ונח רוגזיה אלא אפילו אי לא הנה אלא זאב אחד ונמצאו שני כבשים הרוגים בכה"ג שנקרעו בטניהם אין לחוש לאחרים אלא אמרינן דזאב מצא אלו כבשים ראשונה ונהרגם ונח רוגזיה ולא דרס לאחרים אח"כ אע"ג שאנו רואים שלא נח רוגזיה בהריגת כבש ראשון מ"מ אמרינן שנח רוגזיה בהריגת כבש השני דהא דנקט בגמרא דקטע רישיה דחד מנייהו לאו דוקא דקטע חד אלא אפילו תרי ותלת כל שלא ראינו שדרס עוד לאחרים אין חוששין לאחרים אלא אמרינן דנח רוגזיה דודאי אם נמצאו עוד אחרים שנדרסו ולא קטעי לרישיהו או שלא נקרעו בטניהם חיישינן לכולהו דהא חזינן דלא נח רוגזיה בזה שהרג לחד ודרס עוד אחרים לכדחיישינן לכולהו דאפילו אם תמצא לומר דדרס להנהך קודם שהרג להאי מ"מ חיישינן לכולהו דשמא פשם שדרס לאלו קודם שנהרג לזה דרס עוד אחרים קודם שהרג לזה לכהך חיישינן לכולהו אבל אם נמצא חד או תרי ותלת הרוגים שנקטעו ראשיהם או שנקרעו בטניהם בענין שהזאב חזי בעינא שהרגו מתחת ידו ולא נמצאו עוד אחרים שנדרסו לא חיישינן לאחרים אלא אמרינן אלו כבשים מצא ראשונה ונהרגם ונח רוגזיה ולא דרס עוד לאחרים אע"ג דחזינן דלא נח רוגזיה בחד נח רוגזיה בתרי ותלת וכן פסק הרב בתשובה משאת בנימן בשילהי הספר בחדושי דינים שלו וכן נמי הרב בט"ז ונכון הוא: אלא שהרב משאת בנימן מסיים וכתב וז"ל ודלא כמשמעות רבי יונה באו"ה והיינו משום דמשמע ליה שהרב באו"ה ס"ל אם קטל יותר מחד חיישינן לכולהו פינן דחזינן דלא נח רוגזיה בחד וכן משמע נמי למ"ו הרב בב"ח דהכי ס"ל להרב באו"ה ודעתו נוטה אחריו להתמיר וכן משמע להרב בספר תורת חיים דהכי ס"ל להרב באו"ה ודעתו נוטה ג"כ אחריו שיש להתמיר בדקטל יותר מחד: אמנם לי לא משמע פן מדברי הרב באו"ה אלא משמע לי מדבריו דהוא נמי סביר' ליה אפילו דקטל תרי ותלת כל שלא נמצאו עוד שנדרסו לא חיישינן לאינה שכתב בשער נ"ז סוף סימן ח' וז"ל ואפילו בקטע ראשו של אחד נמי לא אמרינן שנח רוגזיה אלא כשלא הפה והמית אבל אם קטע ראש אחד מהן או אפילו שאכלה פולה והמית ג"כ קצת בדריסה גלתה דעתה שלא נח רוגזיה וחוששין לכולן עכ"ל משמע להו מדבריו שכתב שלא אמרינן שנח רוגזיה אלא כשלא הפה והמית וכו' משמע אבל אם הפה והמית לא נח רוגזיה וכדמסיים נמי וכתב בהדיא פה אבל אם קטע ראש אחד וכו' והמית גם פן קצת בדריסה גלה דעתה שלא נח רוגזיה וכו' ואגב חורפיהו לא עיינו ולא דקדקו בדבריו שכתב וז"ל אלא כשלא הפה והמית וכו' ולא הנה צריך להזכיר לשון הפה ולא הל"ל אלא כשלא המית וכו' וכן בסיום דבריו שכ' וז"ל או אפילו שאכלה פולה והמית ג"כ קצת בדריסה וכו' ולא הנה צריך להזכיר לשון בדריסה ולא הנ"ל אלא והמית גם פן קצת וכו' ומה לו להזכיר לשון בדריסה אלא האמת הוא דהרב באו"ה ס"ל אם נמצאו עוד אחרים שנדרסו אע"פ שמתו אח"כ מחמת הדריסה מ"מ פינן דלא נהרגו ממש תחת יד הזאב בענין שראו בעינו שנהרגו כגון דקטע לרישא או שקרע בטנו חוששין לכולן

דלא הנה אלא פדרוסה בעלמ' וחזינו דלא נח רוגזיה אף על פי שקטע פבר לרישא דחד ובהא מיירי הרב וזהו שדקדק וכתב דלא אמרינו שנח רוגזיה אלא בשלא הפה והמית וכו' פירוש שלא הפה ודרס עוד אחרים והמיתם ע"י הדריסה אבל אם קטע לרישא או קרע בטנו דחד כו' והמית ג"כ קצת בדריסה וכו' פירוש שדרס עוד אחרים ומתו ע"י הדריסה אבל לא שקטע לרישיה או קרע בטנו בענין דלא חזי הזאב בעינא שנהרגו תחת ידו ממש לא הנה אלא פדרוסה בעלמ' ולא נח רוגזיה דהוא סבר הבהמה ברחקה וניצולה ותקיר רוגזיה טפי וחוששין לכולם ולכך נקט בגמ' דקטע לרישיה דחד מנייהו דדוקא בכה"ג הנה נח רוגזיה דחזא בעינא שנהרגה תחת ידו ממש אבל אי מתה על ידי שדרסה לא נח רוגזיה לכך פתב הרב אפילו בדקטע לרישא דחד אי חזינו שדרס עוד אחרים והמיתם ע"י הדריסה אמרינו לא נח רוגזיה כיון דלא מתו אלא ע"י דריסה אבל אי קטיל לכמה פכשים וחזי בעינא שנהרגו תחת ידו ממש דהיינו דקטע לרישיה דידהו או שקרע לבטנייהו כמו בנדון דידן אפילו דקטל בענין זה תרי ותלת או יותר ולא נמצאו עוד אחרים שנדרסו אמרינו נח רוגזיה ולא חיישינו לאחרים: וכן משמע נמי מדברי הרב בהג"ה ש"ע סימן נ"ז סעיף ט' שמפרש דברי הרב באו"ה כדפרשתי שכתב בשמו בהג"ה ונ"ל ואפילו הרגה אחת מהן דוקא שלא ראינו שדרסה עוד אחרים אבל אם דרסה אחרים הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכל מה שבדיר אסור עכ"ל הרי לא פתב בשם הרב או"ה אלא שדרסה עוד אחרים ולא פתב שנהרגה עוד אחרים משום דלא מיירי אלא כשדרסה עוד אחרים אע"ג דנזכר בדברי האו"ה שמתו לא נפקא מיניה מידי כיון דעל ידי דריסה מתו לא הנה אלא פדרוסה בעלמ' ולכך חוששין לכולם אבל בשנהרגה עוד לאחרים בענין דחזי להו שנהרגו תחת ידו ממש כגון דקטע לרישייהו או שקרע בטניהם לא חיישינו לאחרים אלא אמרינו נח רוגזיה וזה נראה ברור בדברי האו"ה: ומפל שפן בנדון דידן שראו שני זאבים פחצר ונמצאו מיד שני פכשים הרוגים שקרעו בטניהם ולא נמצאו שנדרסו עוד אחרים ודאי דלא חיישינו לאחרים אלא אמרינו דכל א' מן הזאבים מצא ראשונה פכש אחד והרגה ונח רוגזיה ולא דרס עוד אחרים ואין חוששין להם וכולן מותרים: שאלה ק"ו אמת לקדמאי אשה א' ועמה אנשים שלמים המדברי בעדה לעיין בשריות' דאמת' בתה מרת דינה בת חיים מק"ק גויטיין'ן שהיתה נשואה לרבי יחיאל בן רבי ליב מק"ק זאמא שט"ש ורבי יחיאל ואשתו דינה היו דרים בק"ק גויטיין'ן וכפי הצעת דברים של האנשים השלימים המדברים בעדה נמנעו גדולי הרבנים גאוני עולם מלעיין בשריותא דהו איתתא באמרם פי לא עליהם המלאכה לגמור פי אם על הרב שבגליל שהוא אליו יובא כל דבר קל וחומר ובשביל כן באו אלי והפצירו בי לחוות את דעתי ולומר בכך נדרשתי לאשר שאלוני ודרך משא ומתן אביע ואומר אף פי קטנם עבה ממתיני ויודעים לדרוש את התורה כמין חומר על כל זה אלה בדרך טובים ואנרחות צדיקים אשמור את אשר חז"ל שקדו על תקנות עגונות דבריהם פדרבנות ונטועים כבמסמור ואנכי הקטן יהנה המתחיל וגאוני עולם גדולים הרבנים שבק"ק ווינא עליהם לגמור וברך אמת ינחני ה' הבור' פל במאמר: וזה הגב' עדות אשר הביאה אם האשה מרת דינה הנ"ל: במותב תלתא בי דינא.

פחדא הוינא. ואתא לקדמנא.

היקר כהר"ר יצחק אייזק בן מהר"ר שלמה והעיד בתורת עדות בעונש אם לא יגיד ונשא עונו ונ"ל בל"א: מיר זיינן גיפארן מוואיידסלב אין דער שלעזי' איז צו וואיידסלב אין יהודי צו אונש קומן האט גינאגט ער וויל בייא אונזרן ריידוואן רייטן האבן מיר אין גיפראגט פון וואנין ער איז אין ווער ער איז הט ער אונש גיזגט עראיז פון זאמאשטש ר' ליב שמוקלירש זון ער הנישט יחיאל קאן ניט ווישן אוב ער הנישט רבי יחיאל אודר יחיאל רק ער האט סתם גינאגט ער הנישט יחיאל אונ' האט גינאגט ער האט איין ווייב צו גויטיין אונ' ער איז בייא זיין פאטר ב' שנים גיוועזין אונ' האט גיקרענקט אצונד פארט ער צום ווייב וויל זיא צום פאטר נעמן אזו איז ער בייא אונזרן רידוואן גריטן דא מיר זיין גיקומן אונטר דעם דארף וויסאקי אין דעם וואלד איז ער פור דעם רידוואן גריטן אזו האט ער זיך צו אולש אום גיקערט אונ' איז אים בלוט פון פנים אראפ' גירינן האט גינאגט דז פויארן האבן אים פר שטעלט אונ' האבן אים גיוואונט אין דעם זיינן דיא פויארן קומן צום רידוואן צו לויפן אונ' האבן אונש ביגזלת אונ' אף גיוואונט אזו זיינן מיר זיך צו לופין אונ' דער יהודי איז גם פן וועק גילאפן מיט דעם סוסאויף דער נאכט זיינן מיר קומן לכפר חראשטישי פרוד מיר האבן גימינט ער ווער ניצול גיווארדן אזו זיין קומן פמה גוים אינ' גוית.

אונ' האבן אונש גיפרעגט אוב קיינר ניט פון אונש אפ' גיט האבן מיר גינאגט פון אונש גיט קיינר אב רק איינר איז גריטן דער איז אנטקומן האבן זיא משיב גיוועזין ער איז ניט אנטקומן ער איז נהרג גיווארין אונ' האבן אונש גינאגט וויא די הריג' איז גיוועזין ער הט וועלין ענטלופן איז אים איין פויאר נאך גילאפן איז ער אין גידיכטן וואלד אריין קומן האט מיט דעם סוס ניט פארט קענט איז ער אראב גשטיגן אונ' האט דעם שווערט אויז גיצונגן אונ' זיך גיווערט האט אים דער פויאר דעם שווערט אונ' גישלאגין אונ' האט אים מיט זיין אינגן שווערט גהאקט אונ' האט ער אים מיט דער קייל פארן דעם מוח אונ' גישלאגן דאז איז גיוועזן ביום ב' כ"ו חשון אונ' דיא גוים הנ"ל האבן אונש דאז גינאגט בליל ג' ז"ך חשון דיא גוים האבן גינאגט דיא צורה פון דעם יהודי איין הויכר מאן אונ' איין שווארצן בארט אונ' האט גיהאט איין שווארץ סוס אונ' וויא זיא האבן גינאגט רזו איז עש גיוועזן ביום ג' אויף דער נאכט איז דעם פריץ שקץ היים קומן אויז דער דגל האבן מיר גיהערט וויא ער האט פך דער מנטר דער צילט דז הגוי יודע"ק מראדי"ק האט איין יהודי גיהרגת מיט זיין אייגין שווערט אונ' אים מאה אדנמים וועק גינומן דער נאך דנא ער איז פון דער מנטר וועק גנגין האבן מיר אים וויידר גיפראגט האט ער אונש אונ' אזו גינאגט דאז פפערד ווש דער יהודי איז דרוף גריטן איז גוועזן דעם פרוץ וואס דער רידוואן איז זיין גיוועזין אזו האבן אונש פויארן גינאגט וויא דער פריץ האט ששה זיהובים געבן אונ' האט דאש פפערד וויידר ביקומן ביום ג' אין גאנצן טאג זיינן אלש גוים קומן אונ' האבן גינאגט דו מאן איין יהודי האט גיהרגת האבן מיר גיבעטן דען פריץ ער זאל רייטן אונ' זאל זעהן אוב עש אמת איז איז ער גריטן האט ער גינאגט ער האט נישט גיזעהן אף נרק דיא ב' פויארן ווש ער האט אונ' גשיקט האבן אויז גוזאגט זיא האבן אים גיזעהן גיהרגת ליגן נעשט מער אין העמד אונ' איז אים אין בריטל אויף דעם פנים גלעגין אונ' איין פולישר בריף איז בייא אים גילעגין אונ' מיר האבן גיהערט פון דעם יהודי הנ"ל ער האט אונש גינאגט וויא ער בייא זיך האט איין

בְּרִיב פֿון מְקוֹם מְזַמְמֵאשְׁטשׁ פֿון אַיִן לױזן וועגן עכ"ל: שׁוּב הַעֵיד הָאֵלּוֹף כְּמַהֲרֵי אַבְנֵי
בֶן מַהֲרֵי יוֹדָא בַת"ע וּבְעוֹנֵשׁ הַנְּל"ל וְנ"ל בַּל"א: צו וואַיִדסלֵב הָאָט אַף אַיִן יְהוּדֵי זַעלִין
בִּינְיָ אָנְשׁ אַיִן רִידוואַן זײַך אױף דײַנגן הָאָב אײַך נײַט גײוועלט לײַדן הָאָב אַיִם נײַט גײַקענט
דְּעַר נְאֻף אײַז רַבִּי שְׁמוּאֵל חֵזֶן צו מײַר קוֹמֵן אױנ' הָאָט מײַר גײַזאַגט עַר אײַז אַיִן גױטֵר מֵאן
עַר הַיִּשְׁשׁ רַבִּי יְחִיאֵל עַר אײַז מְזַמְמֵאשְׁטשׁ רַבִּי לֵיב שְׁמוּקלִירשׁ זױן הָאָט מײַר בֶּנְג גִּיטאַן
דז מײַר אַיִם נײַט אַיִן רִיטוואַן הָאָבן גײַנוֹמֵן אַזױ הָאָט עַר זײַך בִּינְיָ דְעַם פֿרײַז ווֹשׁ דְּעַר
רודוואַן אײַז זײַן גײוועזין זײַן סױס גדינגט אױנ' אײַז בִּינְיָ אױנזרן רִידוואַן גִּרִיטן דָּא זײַנן
מײַר בְּיוֹם ב' כ"ו חֲשׁוֹן אָנְשׁ דְעַם דָּאַרף ווײַסאַקִי אַרױשׁ גײַפֿאַרין אײַז דְּעַר יְהוּדֵי הַנְּל"ל
פֿאַר אַן גִּרִיטן אַיִן מֵאַל אַיִן וואַלד הָאָבן מײַר אַיִן גִּשְׁרײַן גִּיהַעֲרַט בֵּין אײַך אָנְשׁ דְעַם
רִיוואַן אַרױשׁ גִּישְׁפֿרונגן אױנ' דְּעַר יְהוּדֵי אײַז צורוק קוֹמֵן צו רִיטן אױנ' אײַז צורוק
גִּילאַפֿין קֶען ווײַסאַקִי צו זײַנן אַיִם פֿוּיאַרן נְאֻף גִּילאַפֿין אױנ' הָאָבן אַיִם גִּישְׁלֵאגִין הָאָבן
גִּינְאַגט דְּעַר הָאָט אָנְשׁ גִּיוֹנְאַלְט שְׁיֶסֶן דְּעַר נְאֻף הָאָבן פֿוּיאַרן מײַך אַיִן וואַלד אַרױן גִּפֿירט
בֵּין אײַך ווײַדֵר צוֹם רִידוואַן קוֹמֵן דָּא אײַז אױנְזֵר פֿרײַז גִּישְׁאַנְדֵן בִּינְיָ דְעַם רִידוואַן הָאָב
אַיִך אַיִם גִּיפֿרעגט וואַרום עַר נײַט לְאַשְׁט ווײַטֵר פֿאַרין הָאָט עַר מְשִׁיב גײוועזין דָּא
פּוּיאַרן הָאָבן דְעַם יְהוּדֵי זײַן סױס גִּינוֹמֵן וּנְיָל אײַך זַעהן דֵּשׁ פֿפּעֲרַד צו בִּיקוֹמֵן אױף דְּעַר
נְכֵט זײַנן מײַר קוֹמֵן לְכֶפֶר חֲרַאשְׁטשִׁי בְּרוּד הָאָט אָנְשׁ אַיִן גוּי' מַעֲצָמָה גִּיזאַט ווײַא אַיִן
יְהוּדֵי אײַז נְהַרְג גִּיוואַרן עַר הָאָט קאַלטנשׁ אױנ' אַיִן שׁוואַרצן בְּאַרְט אױנ' אַיִן הֵיפֿר מֵאן
אַיִך ווײַשׁ דֵּז דְּעַר רַב יְחִיאֵל הַנְּל"ל הָאָט דָּא סִמְנִים הָאָב אײַך דָּא גוּי' גִּיפֿרַגט הוּשְׁטו
אַיִם גִּינְעֵהָן הָאָט זָא גִּישְׁפֿראכִין פֿרײַלִיך הָאָב אײַך אַיִם גִּינְעֵהָן גִּיהַרְגַת לִיגן דְּעַר נְאֻף
הָאָב אײַך גִּיהַעֲרַט דֵּז דְעַם פֿרײַז שְׁקֵץ אײַז הַיִים קוֹמֵן הָאָט עַר פֿר דְּעַר מוֹטֵר מְסַפֿר
גײוועזין דוּ מַעֲשֵׂה ווײַא אַיִן יְהוּדֵי אײַז נְהַרְג גִּיוֹנְאַרן אױנ' הָאָט גִּינְאַגט וְנַעַר דְּעַר רוֹצַח
אַיִז אױנ' ווײַא עַר הָאָט אַיִם מְאָה אַדוֹמִים וועק גִּינוֹמֵן דְּעַר נְאֻף הָאָבן מײַר דְּעַן פֿרײַז
גִּיבַעֲטן עַר זַאל שְׁיֶקֶן גִּיוואַר צו ווערין אײַז זײַן מְשִׁרַת קוֹמֵן אױנ' הָאָט גִּינְאַגט ווײַא עַר
הָאָט אַיִם גִּינְעֵהָן לִיגן אױנ' הָאָט אַן אַיִם גִּינְאַגט אַלִי סִמְנִים הַנְּל"ל אױנ' הָאָט גִּינְאַגט ווײַא
זָא אַן אַיִם שְׁיִיִצְלִיכִי מִיתוֹת גִּיטאַן הָאָבן דְּעַר נְאֻף הָאָבן מײַר דְעַם פֿרײַז גִּיבַעֲטן עַר זַאל
אַיִן לֵאזוֹן בִּיגֵרֵאבִין הָאָבן אַיִם אַיִן טֵאַלִיר צו גִּינְאַגט הָאָט דְּעַר פֿרײַז בִּיפּוֹלִין זײַן מְשִׁרַת
עַר זַאל אַיִם בִּיגֵרֵאבִין אַזױ דֵּז מן זײַך זַאל נײַט דֵּרֵאן שְׁטוֹסֵן דז אַיִם דָּא פֿוּיאַרן נײַט זַאַלִין
אַיִן ווֹשִׁיר ווערֿפֿין: שׁוּב הַעֵיד כְּמֵר לֵיב בֶּן הַר"ר יְחִיאֵל בְּתוֹרַת עֲדוֹת וּבְעוֹנֵשׁ הַנְּל"ל
וְנ"ל בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנִז: בִּינְיָ מײַר צו וואַיִדסלֵב אײַז גִּייוועזי רַבִּי יְחִיאֵל בֶּן רַבִּי לֵיב
שְׁמוּקאַלשׁ מְזַמְמֵאשְׁטשׁ הָאָט עַר נְאֻף גִּדינגט אַיִן סױס אַצֵּל הַפֿרײַז וואַשׁ דְּעַר רודוואַן
אַיִז זײַן גײוועזין וואַשׁ רַבִּי אַבְנֵר מְלוֹקאַב אײַז מײַט אַיִם גִּיפֿהֲרִין הָאָט זַעלִין בִּינְיָ דְעַם
רִידוואַן רִיטן אַיִן אײַך בֵּין פּוּר גִּיפֿרִין דָּא אײַך אַיִן קוֹמֵן לְכֶפֶר חֲרַאשְׁטשִׁי בְּרוּד אײַז קוֹמֵן
דְּעַר שְׁטרוּזשִׁי אַיִן הוּף הָאָט גִּינְאַגט לְפִי תוֹמֹו ווײַא אַיִן יוּדֵי אײַז גִּרִיטן בִּינְיָ דְעַם רִידוֹנְאַן
מײַט יְהוּדִים וואַשׁ דָּא אײַז בְּגִזְלַת גִּיוֹנְאַרְדֵן אײַז נְהַרְג גִּיוֹנְאַרְדֵן הָאָב אײַך גִּירַעַט צִי מײַן
חֶבֶר דְּעַר רַבִּי יְחִיאֵל אײַז גוּיִשׁ נְהַרְג גִּיוֹנְאַרְדֵן דְּעַר נְאֻף זײַן קוֹמֵן צִילופֿין ר' אַבְנֵר מײַט
זײַנר חֲבֵרוּתָה דָּא דָּא זײַן אַיִן רִידוואַן גִּיפֿאַרן אױנ' הָאָבן גִּינְאַגט ווײַא זָא זײַן בְּגִזְלַת
גִּיוֹנְאַרְדִין בִּינְיָ דְּעַר נְאַכְט אײַז קוֹמֵן אַיִן גוּי' הָאָט גִּינְאַגט לְפִי תוֹמָה ווײַא אַיִן יְהוּדֵי אײַז
נְהַרְג גִּיוֹנְאַרְדֵן הָאָט גִּיהַאט קאַנטנִי"ש אױנ' שׁוואַרצן בְּאַרְט אַיִן הֵנְפֿר מֵאן אױנ' אײַך

ווייש דער יהודי הנ"ל האט דא סיימנים געהאט מיר האבן גיבעטן דעם פרוץ מחראשטשי ברור ער זאל רייטן זוכן דעם הרוג אין ער קומן האט גיזאגט עד האט נישט גיפונדן אבר ער האט גשיקט זיין משרת מיט איין פויאר איז דער משרת קומן האט גיזאגט ער האט אים גיפונדן ליגן גיהרגת מיט דא סיימנים הנ"ל אונ' האט גיזאגט וויא זיא אים האבן גרושי עינויים אונ' שייצליכי מיתות אן גיטאן אונ' האט גיזאגט וויא ער האט אין בריטל אויף דעם פנים ליגן אונ' איף ווייש דז ער האט איין בריטל אויף דעם הרצין גיטרגן עד האט גאלד דרינגן פורניט גיזאגט אונ' האט מיר דער משרת גיבראכט איין סיידרל וויש ער האט בייא אים גיפונדן או' דאם סיידרל איז מיין גיוועזן איף האב אימש צו וואיידסלב גליגן הוט מירש דער פרוץ גיברוכט פל הנ"ל הוגבה פדת וכראוי ולא להתיר באנו רק להראות בפני בעלי הוראה היום יום ר"ח פסליו תי"ו יו"ד זי"ן לפ"ק: נאם הקטן יצחק בא"א הר"ר זאב וואלף שליט"א: נאם יעקב הקטן בן לא"א ה"ה מהר"ר אור שרגא מעלקש חונה פה בייטום: נאם הקטן יוסף בן א"א הר"ר נפתלי הירש ש"ן מק"ק קראק חונה פה בייטום: העתקה מלשון אשכנז ללשון הקודש הגדת עדות של העד הא' כהר"ר יצחק אייזיק בן מהר"ר שלמה מה שהגיד בב"ד בתורת עדות בעונש אם לא יגיד ונשא עונו: וזה אשר העיד אנחנו נסעו מק"ק וואיידסלב למדינת שלעזיא וכא אלינו יהודי אחד ואמר שהוא רוצה לרכוב אצל העגלה שלנו שקורין רידוואן והיינו עגלת צב ושאלנו אותו מאיזה מקום הוא ומי הוא ואמר לנו שהוא מק"ק זאמשטש בן ר' ליב שמוקליר ושמו הוא יחיאל ואפשר שהוא נקרא רבי יחיאל אלא שהוא לא קרא את עצמו בשם רבי ואמר ששמו יחיאל וגם אמר שיש לו אשה נשואה לו בק"ק גויטיין והיא הנה משף שתי שנים אצל אביו והיה מוטל על ערש דני ועתה הוא נוסע לאשתו להוליכה לאביו בכן רכב אצל העגלה שלנו וכאשר באנו מחוץ לכפר וניסאקא אל היער רכב הוא לפני העגלה בכן חזר ובא לאחוריו ודם היה שותת על פניו ואמר שהערלים כפריים נצבו לפניו בדרך וחבלוהו ובתוף פה באו הכפריים לרוץ אל העגלה שלנו וגזלו אותנו וגם חבלו אותנו בכן נתפזרנו זה מזה ונמלטנו והיהודי גם בן נמלט על סוסו ובלילה באנו לכפר חראשטשי ברוד וחושבים היינו שהוא נמלט בכן באו כמה גוים וגזית ושאלו אותנו האם לא חסר אחד מאתנו ואמרנו לא חסר אחד רק אחד היה רוכב והוא נמלט והשיבו לא נמלט אלא נהרג והגידו לנו היאך נהרג שהוא היה רוצה להמלט וערל כפרי אחד רדף אחריו ובא הוא אל סבכי היער ולא היה יכול הסוס לילך אז ירד מסוסו ושלף חרבו ועמד נגד הכפרי ההוא והכה הכפרי עליו עד שחרבו נפל מיזו ובחרב של יהודי עצמו חבלוהו וגם במקלו הכה נגד פניו ויצא מוחו פל זה היה ביום ב' כ"ו חשון והגוים הנ"ל הגידו לנו פל זה בליל ג' ז"ך חשון הגוים אמרו הצורה מהיהודי ההוא שהיה בעל קומה וזקנו שחור והסוס היה שחור וכאשר אמרו בן הנה ביום ג' לערבית בלילה בא השקץ של הפריץ לביתו מן מלמדו שמענו שסיפר לאמו שהגוי יו"ד דעק מראדי"ק הרג ליהודי עם חרבו של היהודי עצמו ולקח ממנו מאה אדומים ואח"כ הלך מאמו שאלנו אותו שוב ואמר לנו גם בן פה הסוס שהיהודי היה רוכב עליו היה של הפריץ שהעגלה שלנו היתה שלו ואמרו לנו ערלים כפריים שהפריץ נתן לששה זהובים והשיג הסוס ביום ג' פל היום באו ערלים והגידו שהרגו יהודי אחד ובקשנו את הפריץ שירכוב ויראה אם אמת הוא וכן עשה ורכב וחזר ובא ואמר שלא ראה מאומה אף ורק שני ערלים ששלחם

הוא הָמָה הַגִּידוּ שְׂרָאוֹ אוֹתוֹ שׁוֹכֵב הָרוּג בְּכַתְּוֹנָתוֹ לְחוּד וְכוּבַע שְׁקוֹרִין בְּרִיטַל שְׁכַב עַל פְּנָיו וְכַתֵּב גְּלֻחֹת הָיָה מְוַנָּח אֲצֵלוֹ וְאֲנַחְנוּ שְׁמַעְנוּ מִן הַיְהוּדִי הַנָּ"ל מֵה שְׁאָמַר לָנוּ שֵׁישׁ לוֹ כְּתֹב מִן הָעֲרוּגִים מִק"ק זַמְמַאשְׁטֵשׁ שֵׁינִיחוּ אוֹתוֹ לְמַקְוֵמַת שְׁיָבֵא ע"כ הַגְּדָתוֹ: הַעֲתָקָה מִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹז לְלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ הַגְּדַת עֲדוּת שֶׁל הַעֵד הַב' כִּמְהֵרָ"ר אֲבָנֵר בְּמֵהֵרָ"ר יוֹדָא מֵה שְׁהֵגִיד שְׁתוֹרַת עֲדוּת בְּבֵית דִּין וּבְעוֹנֵשׁ אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עוֹנוֹ: וְזֶה אֲשֶׁר הַעִיד בִּק"ק וּוְאִידֵסֶלֶב רְצָה יְהוּדִי אֶחָד גַּם כֵּן לְשֵׁלֶם כְּדִי לִיסַע בְּעֵגְלָה שְׁלָנוּ שְׁקוֹרִין רִידוּוֹאֵן וְלֹא הִנְחַתִּיו כִּי לֹא הִכְרַתִּיו וְאֶחָד כֶּה בָּא אֵלַי רַבִּי שְׁמוּאֵל חֶזֶן וְהֵגִיד לִי כִי הוּא אִישׁ טוֹב וְשִׁמּוֹ רַבִּי יְחִיאֵל מְזַמְמַשְׁטֵשׁ וְהוּא בֶן רַבִּי לִיב שְׁמוּקֵלִיר וְהֵייתִי מְצַטְעֵר עַל שֶׁלֹּא הִנְחַתִּיו לִיסַע עִמָּנוּ בְּעֵגְלָה וְכֵן שְׁכַר סוּס מִן הַפְּרִיץ שֶׁהֵעֲגִלָה הֵיטָה שְׁלוֹ וְרָכַב אֲצֵל הָעֵגְלָה שְׁלָנוּ וּבָיוֹם ב' כ"ו חֲשׁוֹן כְּשֶׁבָּאֵנוּ מִחוּץ לְכַפֵּר וְנִיִּסְאָקִי רָכַב הַיְהוּדִי לְפָנַי הָעֵגְלָה וּפְתַאֵם שְׁמַעְנוּ בִּיעַר קוֹל צְוֹנָה וְקַפְצָתִי מִתוֹף הָעֵגְלָה לְחוּץ וְהַיְהוּדִי חֲזַר וְרָכַב לְאַחֲרָיו וּבְרַח דְּרָף הַפּוֹנָה לְכַפֵּר וְנִיִּסְאָקִי וְרָדְפוֹ אַחֲרָיו כְּפָרְיִים וְהַכּוּהוּ וְאָמְרוּ כִי זֶה רְצָה לִירוֹת אוֹתָנוּ בְּקִנְיָה הַשְּׁרִיפָה וְאַח"כּ הוֹלִיכּוֹ הַכְּפָרִיִּים גַּם אוֹתִי אֶל הַיַּעַר וּכְשֶׁחֲזַרְתִּי וּבָאתִי אֶל הָעֵגְלָה וְעָמַד הַפְּרִיץ שְׁלָנוּ אֲצֵל הַרִידוּוֹאֵן וּשְׁאֵלְתִּיו מִפְּנֵי מֵה אֵינּוּ מַנִּיחַ לְעֵגְלָה לִיסַע וְהַשִּׁיב הַכְּפָרִיִּים לְקַחוּ מִן הַיְהוּדִי הַסּוּס וְאַרְאֶה לְהַשִּׁיגוֹ וּבְלִילָה כְּשֶׁבָּאֵנוּ לְכַפֵּר חַרְאֲשְׁטֵשִׁי בְּרוּד הַגִּידָה לָנוּ גוֹיָה מְעַצְמָה שֶׁיְהוּדִי אֶחָד נִהְרַג וְהָיוּ לוֹ שְׁעָרוֹת קְלוּעִים שְׁקוֹרִין קַאלְטֵנִ"שׁ וְהֵינּוּ מֵא"ר צַע"פ וְזָקְנוּ שְׁחוֹר וּבַעַל קוֹמָה וְאֵנִי יוֹדַע שְׁרַבִּי יְחִיאֵל הָיוּ לוֹ סִמְנִים אֵלּוֹ וּשְׁאֵלְתִי אוֹתָהּ אִם רָאתָה אוֹתוֹ וְהַשִּׁיבָה וְדַאי רָאִיתִי אוֹתוֹ שׁוֹכֵב נִהְרַג וְאַח"כּ שְׁמַעְתִּי כְּשֶׁבָּא הַשְּׁקִץ שֶׁל הַפְּרִיץ לְבֵיתוֹ וְסִיפֵר לְאִמּוֹ הַמַּעֲשֵׂה אִיף שֶׁיְהוּדִי נִהְרַג וְהֵגִיד מִי הוּא הַרוֹצֵחַ וְכִי לְקַח מִמָּנוּ מָאָה אֲדוֹנָיִם וְאַח"כּ בְּקִשְׁנוּ אֶת הַפְּרִיץ שֶׁיִּשְׁלַח לְהַוֹדַע הַדְּבָר אִם הוּא אָמַת בְּכֵן בָּא וְהֵגִיד כִּי רָאָה אוֹתוֹ שׁוֹכֵב וְהֵגִיד בּוֹ כָּל הַסִּמְנִים הַנָּ"ל וְגַם הֵגִיד שֶׁעָשׂוּ בּוֹ מִיתוֹת חֲמוּרוֹת וְאַח"כּ בְּקִשְׁנוּ אֶת הַפְּרִיץ שֶׁיִּנְיֵחַ אוֹתוֹ לְקַבֵּר וְהַבְּטַחְנוּ לִיתֵן לוֹ א' רֵיכֵשׁ טְאָלִיר וְצָנָה הַפְּרִיץ לְמִשְׁרָתוֹ שִׁיָּה' קוֹבְרוֹ וּבְאֹפֶן שֶׁלֹּא יִרְגִישׁוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְרַקוּהוּ הַכְּפָרִיִּים אֶל הַמַּיִם: הַעֲתָקָה מִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹז לְלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ הַגְּדַת עֲדוּת שֶׁל הַעֵד הַשְּׁלִישִׁי כְּמֵר לִיב בֶּן הַר"ר יְחִזְקֵאל מֵה שְׁהֵגִיד בְּתוֹרַת עֲדוּת בְּבֵית דִּין וּבְעוֹנֵשׁ אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עוֹנוֹ: וְזֶה אֲשֶׁר הַעִיד בִּק"ק וּוְאִידֵסֶלֶב הָיָה אֲצֵלִי רַבִּי יְחִיאֵל בֶּן רַבִּי לִיב שְׁמוּקֵלִיר לִשׁ מִק"ק זַמְמַאשְׁטֵשׁ וְשְׁכַר לְעַצְמוֹ סוּס מִן הַפְּרִיץ שֶׁהָיָה הָעֵגְלָה הַרִידוּוֹאֵן שְׁלוֹ מֵה שְׁרַבִּי אֲבָנֵר מְלוֹקָאֵב נִסַּע עִמּוֹ וְהָיָה רְצוֹנוֹ לְרַכּוֹב אֲצֵל הָעֵגְלָה וְאֵנִי נִסְעָתִי לְדַרְכֵי לְפָנֵיהֶם וּכְשֶׁבָּאתִי לְכַפֵּר חַרְאֲשְׁטֵשִׁי בְּרוּד בָּא הַגּוֹי שׁוֹמֵר הַחֲצַר וְהֵגִיד לְפִי תוֹמוֹ שֶׁיְהוּדִי אֶחָד רָכַב אֲצֵל הָעֵגְלָה הַרִידוּוֹאֵן עִם יְהוּדִים שְׁנַעֲשֵׂה לָהֶם גְּזִילָה נִהְרַג וְאִמְרַתִּי לְחַבֵּר שְׁלִי, וְדַאי שְׁרַבִּי יְחִיאֵל נִהְרַג אַחֲרַי כֵּן בָּאוּ לְרוּץ רַבִּי אֲבָנֵר וְחַבְרִיתָה שְׁלוֹ שְׁנַסְעוּ בְּעֵגְלָה רִידוּוֹאֵן וְהֵגִידוּ שְׁלָהֶם נַעֲשִׂית הַגְּזִילָה בְּלִילָה בָּאתָה גוֹיָה וְהֵגִידָה לְפִי תוֹמָה שֶׁיְהוּדִי אֶחָד נִהְרַג וְהָיוּ לוֹ שְׁעָרוֹת קְלוּעִים שְׁקוֹרִין קַאלְטֵנִ"שׁ הֵינּוּ מֵא"ר צַע"פ וְזָקְנוּ שְׁחוֹר וּבַעַל קוֹמָה וְאֵנִי יוֹדַע שֶׁיְהוּדִי הַנָּ"ל הָיוּ לוֹ סִמְנִים הִלְלוּ וּבְקִשְׁנוּ אֶת הַפְּרִיץ מְכַפֵּר חַרְאֲשְׁטֵשִׁי בְּרוּד שֶׁיִּרְכּוֹב וַיְהִי מְחַפֵּשׁ אַחַר הַהָרוּג וְחֲזַר וּבָא וְהֵגִיד שֶׁלֹּא מְצָא כְּלוּם רַק שְׁלַח אֶת מִשְׁרָתוֹ עִם עָרַל כְּפָרִי אֶחָד וּבָא מִשְׁרָתוֹ וְהֵגִיד שְׁמַצְאוּהוּ שׁוֹכֵב הָרוּג עִם סִמְנִים הַנָּ"ל וְגַם הֵגִיד שֶׁעָשׂוּ לוֹ עֵינּוּיִים גְּדוֹלִים וּמִיתוֹת חֲמוּרוֹת עָשׂוּ בּוֹ וְהֵגִיד שְׁכוּבַע שְׁקוֹרִין בְּרִיטַל מְוַנָּח עַל פְּנָיו וְאֵנִי יוֹדַע שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא כּוּבַע כְּנ"ל עַל לְבוֹ וּבְתוֹכוֹ הָיוּ תְּפוּרִים אֲדוֹנָיִם גַּם הִבִּיא לִי

המשרת סידור של תפלות מה שמצ' אצלו והסידור שהוא היה שלי ואני שאלתיו בק"ק
וואידסלב אותו סידור הביא ע"כ הגדתו: הוגבה פדת וכראוי ביום ר"ח פסליו תי"ז
לפ"ק: נאם יצחק בן לא"א הר"ר זאב וואלף שליט"א מעלקויש.

נאם יעקב הק' בן לא"א ה"ה מהר"ר אור שרגא חונה פה בייטום: ונאם הקטן יוסף בן
א"א הר"ר נפתלי הירש ש"ן מק"ק קראקא חונה פה בייטום: הן אמת הוא אע"פ שאין
במשמעות הגדת העדים שהיו יודעים שזה רבי יחיאל בן רבי ליב מזאמאשטש היה בעל
אשה זאת מרת דינה בת חיים מגויטי"ן שקהרי לא נזכר בכל הגדתם שם אשה זו כלל
מכל מקום כיון שהם מגידים על אחד בשמו ושם אביו ושם עירו שהיה נקר' רבי יחיאל
ואביו היה רבי ליב שמוקלר מזאמאשטש ושהיה דר עם אשתו בק"ק גויטי"ן ואנו ידענו
שבעל אשה זאת היה נקר' רבי יחיאל בן רבי ליב מזאמאשטש והיה דר עם אשתו בק"ק
גויטי"ן תו אין אנו צריכין יותר וקהרי על בעל אשה זאת מעידין והכי איתא בתוספת' אין
מעידין עד שמפירין שמו ושם עירו והטור א"ה סימן י"ז מיייתי דין זה בשם
הרמב"ם שכתב כה על פי התוספת' כמו שכתב הרב המגיד הביאו הרב ב"י הרי מבואר
התם אפילו שם אביו לא צריך להפיר רק שמו ושם עירו מכל שכן כאן בנדון דידן
שמפירין שמו ושם אביו ושם עירו דודאי מהני ואע"פ שהעד הראשון רבי יצחק אייזק
לא ידע שהיה נקר' רבי יחיאל ושהוא בן ר' ליב מזאמאשטש אלא מפיו שהוא עצמו
הגיד לו שכה הוא נקרא אחר ששאל אותו מאיזה מקום הוא ומי הוא כמבואר בהגדת
עדותו מ"מ מהני כמו שכתוב מהרי"ק ריש שורש קע"ה ומיייתי ראיה משילחי יבמות
מעשה באדם אחד שפא להעיד על האשה לפני רבי טרפון אמר לו בני היאך אתה יודע
בעדות אשה זו אמר אני והוא היינו הולכים בדרך ורדף אחרינו גייס ונתלה ביחור של
זית ופשחו והחזיר את הגייס לאחוריו אמרתי לו אריה יישר כחה אמר לי מנין אתה יודע
שאריה שמי כה קורין אותי בעירי יוחנן ברבי יהונתן אריה דמכפר שיקח לימים חלה
ומת והשיא רבי טרפון את אשתו ע"כ הרי מבואר אע"פ שלא היה יודע זה שנקר' כה
אלא על פיו שהוא הגיד לו כה השיא רבי טרפון את אשתו ה"ה נמי בנ"ד: ועוד אע"פ
שמתחלה לא היה יודע שנקר' כה רבי יחיאל בן רבי ליב וכו' אלא על פי עצמו שהוא
הגיד לו ששמו ושם אביו כה מ"מ אחר כה פשהיו על הדרך ועמהם היו אחרים נודע לו
מאחרים שכה שמו שהחזוק כה בשמו ושם אביו כמבואר מתוך עדות המעידים שרבי
שמואל חזן הכירו והעיד עליו שהוא איש ישר לכה ודאי דהם מעידים על בעל אשה זאת
כיון שהזכירו שמו ושם אביו ושם עירו: אבל מ"מ אין למצוא היתר לאתתא דא פי אם
על פי העד השלישי ליב בן יחזקאל פאשר יתבאר אבל לא על פי העד הראשון ולא על
פי העד השני: על פי העד הראשון רבי יצחק אייזק אין להתיר לאתתא דא מפני שהוא
אינו יודע כלום מהריגת רבי יחיאל ואינו מעיד אלא מה ששמע מפי גוי מסיח לפי תומו
וגוי לא אמר אלא שנהרג יהודי אחד שהיה רוכב על סוס שחור והוא היה בעל קומה
וזקנו שחור וסיפר המאורע היאך נהרג אבל לא הזכיר לא שמו ולא שם אביו ולא שם
עירו ובכה"ג שאין הגוי מפירו לא בשמו ולא בשם אביו ולא בשם עירו לא מהני הגדתו
דחיישינו שפא אחר היה שנהרג ולא רבי יחיאל זה שהם מעידים עליו אף על פי שכל
הסימנים שהגיד הגוי בזה שנהרג היו ברבי יחיאל והיינו שהיה רוכב על סוס שחור והיה
בעל קומה וזקנו שחור וגם היו המעידים יודעים שהגוי הכו אותו וחבלוהו והיו רודפים

אותו בייער וקרוב הדבר לומר שהוא הנהרג מ"מ חיישינו דילמא איתרומי איתרמי דאיניש אחרני' הנה ונהיה גם כן לו הסימנים האלו ואין זה הוא ר' יחיאל שמעידים הם עליו דסימניו לאו מלתא הוא ולא סמכינן עליהו בדאוריית' לענן איסורא כמו שכתב הטור סימן י"ז וז"ל כתב הרמב"ם ישראל שאמר מת יהודי עמנו במקום פלוני וכו' צורתו וכו' וכו' סימניו אין אומדין באומד דעתן פלוני הוא עד שיעיד שהוא פלוני ויכיר שמו ושם עירו וכו' עכ"ל וכתב הטור עליה וטעמא משום דקי"ל סימניו לאו דאוריית' ולא סמכינן בהו לענן איסורא ע"כ ואפילו סימן טובא לא מהני כמו שכתב תרומת הדשן בפסקיו סימן רכ"ד ומייתי ראיה מהרמב"ם ומקרא"ש יענין שם הביאם הרב ש"ע סימן י"ז סעיף כ"ג דאפילו ק' סימניו שאינו מובהקין לא מהני: וכי תימא פיון שהגוים הגידו ליהודים שזה שהיה רוכב אצל העגלה שלהם נהרג ואותן יהודים היו יודעים שלא היה רוכב אצל העגלה שלהם אלא רבי יחיאל אם כן דמיא הא להא דשיליהי יבמות דאיתא התם אבא יודן איש ציידן אמר מעשה בישראל וגוי שהלכו בדרך ובא גוי ואמר חבל על יהודי שהיה עמי בדרך שמת וכו' והשיאו את אשתו הרי לא הפיר לא שמו ולא שם עירו אפילו הכי פיון שהיו יודעים מי היה אותו יהודי שהלך עמו בדרך השיאו את אשתו ואם כן ה"ה נמי בנ"ד פיון שהגוי הגיד שזה שהיה רוכב אצל העגלה שלהם נהרג ואותן יהודים ידעו מי היה הרוכב אצל העגלה תהא אשתו מותר' דמה לי אם אומר יהודי שהיה עמי נהרג או יהודי שהיה עמכם נהרג וקל וחומר הוא דהשתא התם איכא למיחש דילמ' שהוא יהודי שאנו יודעים בו שהלך עמו בדרך ואזיל לעלמ' וישראל אחר נתלונה עמו בדרך ומת אפילו הכי לא חיישינו להכי כל שפן בנ"ד דליכא למיחש להכי שהרי הגוים מגידים שזה שהיה רוכב אצל העגלה שלהם נהרג והם יודעים שלא היה רוכב אצלם אחר אלא ר' יחיאל זה כן ר' ליב מזאמאשטש וא"כ ישיאו את אשתו: ודמיא נמי להא דאית' בתוספת' דלעיל והוה הוה הדברים שהביא הטור בשם הרמב"ם ישראל שאמר מת יהודי עמנו במקום פלוני וכו' אין אומדין באומד דעתן פלוני הוא וכו' אבל אמרו אחד יצא מעיר פלוני ומת מחפשיין באותו העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו עכ"ל הרי פיון שזה מעיד שזה שיצאו מהעיר נהרג או מת ואנו ידעין שלא יצא מהעיר אלא זה תנשא אשתו ולא בעינן שיהא מפירים שמו ושם עירו א"כ ה"ה נמי בנדון דידן שהגוים הגידו ליהודים שזה שהיה רוכב אצל עגלה שלהם נהרג והיהודים יודעים שלא היה רוכב אצלם, רק רבי יחיאל זה סגי ויהא עדותן מהני: הא לאו מילתא הוא דנדאי אם היו הגוים מגידים מיד כפ' לפי תוכם בהתחלת הגדתם שזה שהיה רוכב אצל העגלה שלהם נהרג ולא היו שואלין תחלה ליהודים אם לא נחסר שום אחד מהם אז היה מהני הגדתם דהוי דומיא להיא דשיליהי יבמות ולהיא דתוספת' והיה אפשר להתייר.

אע"ג דאפתי היה מקום לפקפק פיון שהגוים לא הגידו אלא שנהרג ולא אמרו וקברנוהו לא מהני הגדתם משום דבכה"ג שלא הפירו אותו לא בשמו ולא בשם עירו חיישו רוב מן האחרונים להא שכתב הרמב"ם שצריף שיאמר וקברתיו הביאו הטור א"ה סימן י"ז וז"ל כתב הרמב"ם יצא ישראל וגוי מעמנו למקום אחר ובא גוי והסיח לפי תומו איש שיצא עמי מכאן מת משיאין את אשתו אע"פ שאין הגוי יודע את האיש והוא שאמר וקברתיו עכ"ל אף על גב דהטור חולק עליו וכתב וז"ל ואיני יודע למה צריף שיאמר וקברתיו עכ"ל הא כפר כתבו האחרונים מזה טובא ומסקי דבכה"ג שלא הפירו הגוי

בְּשֵׁמוֹ וְלֹא בְּשֵׁם אָבִיו צָרִיף שִׂיאֵמֶר וּקְבֵרְתִּיו כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הַרְמַב"ם הִבִּיאֵם הָרַב ב"י יְעֻזְרֵי
שֵׁם וּבְנֵדוֹן דִּידָן לֹא אָמְרוּ הַגּוֹיִם וּקְבֵרְנוּהוּ: מִכָּל מְקוֹם פִּינּוֹן שֶׁכָּבַר כְּתוּבוֹ הַר"ן וְהַרִיב"ש
דְּקְבֵרְתִּיו לֹאוֹ דִּוְקָא אֲלָא כָּל שְׁנַתְעַסַּק בְּטַלְטוּל מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כְּדָרְף הַמְּתִים וְלֹא הָיָה
נִדְוָד פְּנָף וְכוּ' בְּהָא סְגִי הִבִּיאֵם הָרַב ב"י וְהַסְפִּימוּ לָזֶה כָּל הָאֲחֵרוּנִים וּבִנ"ד נְמִי הַגִּידוּ
הַגּוֹיִם עַל מִיתָה וְדָאִית שְׁהָרִי הַגִּידוּ שְׁהַכּוּהוּ בְּמַקְל עַל מוֹחוֹ עַד שֶׁיִּצְא מוֹחוֹ אֵין לֵךְ דְּבָר
כְּרוּר מְזֵה כְּדָאִית' בְּפָרְק בְּתָרָא דִּיבְמוֹת דָּף ק"ך אֵהָא דִּתְנַן אֵין מְעִידִין אֲלָא עַד שֶׁתִּצְא
נִפְשׁוֹ וְאִפְלוּ רְאוּהוּ מְגוֹנֵד וְצָלוּב וְהַחֲזִיחַ אוֹכְלֵת בּוֹ וְכוּ' קָאֵמֶר עֲלֵה בְּגִמְר' אָמַר רַב יְהוּדָא
אָמַר שְׁמוּאֵל לֹא שָׁנוּ אֲלָא מִמְּקוֹם שָׂאִין נִפְשׁוֹ יוֹצֵאָה אֲבָל מִמְּקוֹם שֶׁנִּפְשׁוֹ יוֹצֵאָה מְעִידִין
וְכוּ' וְכַתְּבַת הַטּוֹר א"ה סִימָן י"ז וְז"ל בְּמַה דְּבָרִים אָמּוּרִים שָׂאִין מְעִידִין עַל מִי שְׁחִיָּה
אוֹכְלֵת בּוֹ בְּמְקוֹם שָׂאִין נִפְשׁ יוֹצֵאת בּוֹ אֲבָל אִם רְאוּהוּ אוֹכֵל בּוֹ הַחֲזִיחַ בְּמְקוֹם שֶׁנִּפְשׁוֹ
יוֹצֵאת בּוֹ כְּגוֹן בִּלְבַב אוֹ בְּמוֹת אוֹ בְּמַעֲיָם מְעִידִים עָלָיו עַכ"ל הָרִי מְבֹנָאֵר אִם רוֹאִין מוֹת
יִנְצֵא מְעִידִין עָלָיו שְׁזָהוּ מִיתָה וְדָאִית וַא"כ לְפִי זֶה הָיָה אֲפָשֶׁר לְהַתִּירָה: אֲבָל לְפִי שְׁהַגּוֹיִם
לֹא הַגִּידוּ כִּף מִיד שְׁזָה שְׁחִיָּה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם נִהְרַג אֲלָא שְׂאֵלוֹ תַחֲלָה אֵת
הַיְהוּדִים אִם לֹא נִחְסַר אֶחָד מֵהֶם וְאַחַר שֶׁהִשְׁיִבּוּ לָהֶם הַיְהוּדִים שְׁמֵהֶם לֹא נִחְסַר שׁוּם
אֶחָד אֲבָל אֶחָד הָיָה רוֹכֵב אֲצֵלֶם וְאִינְנוּ שְׁנַמְלֵט אֲזִי אָמְרוּ הַגּוֹיִם שְׁנִהְרַג וְאָמְרוּ צוּרְתוֹ
וְסִימָנֵיו וְסִיפְרוֹ הַמְּאֹנְרַע הִיאָף נִהְרַג חֲיִישִׁינְדִּילְמָא אַחַר הָיָה שְׁנִהְרַג וְלֹא זֶה שְׁחִיָּה רוֹכֵב
אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם שְׁהָרִי אֵין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַגּוֹיִם שְׁהֶם הָיוּ יוֹדְעִים שְׁזָה שְׁחִיָּה רוֹכֵב
אֲצֵל הַעֲגָלָה נִהְרַג אֲלָא אֲדַרְבֵּי אֵיפְכָא מִשְׁמַע שְׂלֵא הָיוּ יוֹדְעִים שְׁהָרִי שְׂאֵלוֹ תַחֲלָה אִם לֹא
נִחְסַר אֶחָד מֵהֶם הָרִי עָשׂוּ שְׂאֵלָה מְזֵה מִשְׁמַע שְׂלֵא הָיוּ יוֹדְעִים אִם אֶחָד שְׁחִיָּה עִמָּהֶם נִהְרַג
אוֹ אַחַר שְׂלֵא הָיָה עִמָּהֶם אֲלָא מִחֲבָרוּתָהּ אַחֲרַת נִהְרַג כִּי אַחַר שֶׁשְׁמַעוּ מִן הַיְהוּדִים שְׁהָיוּ
אוֹמְרִים שְׁמֵן הַחֲבָרוּתָהּ שְׁלֵהֶם לֹא נִחְסַר אֶחָד מֵהֶם אֲלָא אֶחָד שְׁחִיָּה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה
שְׁלֵהֶם אִינְנוּ שְׁנַמְלֵט אֲזִי אָמְרוּ הַגּוֹיִם שְׂלֵא נִמְלֵט וְנִהְרַג וְהִינְנוּ בְּאִנְוָד דַּעְתָּם אָמְרוּ כִּף
וְלֹא מִפְּנֵי שְׁהָיוּ יוֹדְעִים אֲמִיתַת הַדְּבָרִים שְׁזָה שְׁנִהְרַג הָיָה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם אָמְרוּ
כִּף אֲלָא פִּינּוֹן שֶׁשְׁמַעוּ מִהַיְהוּדִים שְׁהָאֶחָד הָיָה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם וְאִינְנוּ וְהֶם רְאוּ
אֶחָד שְׁחִיָּה רוֹכֵב וְנִהְרַג אֲזִי אָמְרוּ בְּאִמּוּד דַּעְתָּם וְדָאִי אוֹתוֹ רוֹכֵב סוּס שְׁנִהְרַג לַעֲיִנְיָהֶם
הוּא הָיָה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם וְנִמְלֵט מִן הַעֲגָלָה וְנִהְרַג אֲבָל לֹא שְׁהָיוּ יוֹדְעִים בְּאִמִּיתַת
הַדְּבָרִים שְׁזָה שְׁנִהְרַג הוּא הָיָה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם לְכִף שְׁפִיר אֵית לָן לְמִיחְשׁ דִּילְמָ'
אוֹתוֹ הִהְרוּג אֵין זֶה שְׁחִיָּה רוֹכֵב אֲצֵל הַעֲגָלָה שְׁלֵהֶם אֲלָא אַחַר הָיָה שְׁחִיָּה ג"כ רוֹכֵב אֶסּוּס
אֵע"פ שְׁהַגּוֹיִם אָמְרוּ כְּמָה סִימָנִין לֹא מְהִינִי כְּדִלְעִיל דְּסִימָנִין לֹא מְהִינִי בְּדָאוּרִיָּת': וְכֵן מָה
שְׁהַעִיד עַד זֶה שְׁהַגּוֹיִם הַגִּידוּ שְׁחִיָּה מְוָנַח אֲצֵל הַהְרוּג כְּתַב גְּלַחוֹת וְהַיְהוּדִים יוֹדְעִים
שְׁלַרְבִי יַחֲיִאל זֶה הָיָה כְּתַב גְּלַחוֹת מַעְרוּנִים שְׁבִזְאִמְאִשְׁטִשׁ שְׁטִשׁ כְּתַב רְאִיָּה לְהַנִּיחוֹ
לְעַבְוֹר כְּכֹל הַמְּקוֹמוֹת וְדָאִי וּפְשׁוּט הוּא דְּזֵה לֹא מְהִינִי דְּמִי יוֹדַע מָה הָיָה הַכְּתַב שֶׁל גְּלַחוֹת
שְׁחִיָּה מְוָנַח אֲצֵל הַהְרוּג דִּילְמָא עֲנִין אַחַר הָיָה וְזֵה מְצוּי הוּא שְׁיִשׁ בְּיַד יְהוּדִים כְּתַבִּים
גְּלַחוֹת וְגַם כְּשֵׁם שְׁהוּא לְקַח כְּתַב גְּלַחוֹת לְרְאִיָּה חֲיִישִׁינְדִּילְמָא אַחַר נְמִי לְקַח לוֹ כְּתַב
לְרְאִיָּה לְכִף אֵין בְּהַגְדַת הַעֵד הִרְאִשׁוֹן רַבִּי יִצְחָק אֵיִיזִק הַנָּ"ל דְּבָר מְסַפִּיק כְּדִי לְהַתִּיר
אִיתָת' דָּא מֵרַת דִּינָה בַּת חַיִּים: וּמִכָּל שְׁכֵן שָׂאִין לְהַתִּירָה עַל פִּי הַגְּדַת הַעֵד הַשְּׁנִי מַהֲר"ר
אַבְנֵר בֶּן מַהֲר"ר יוֹדָא שְׁהוּא לֹא הַגִּיד דְּבָרִים כְּרוּרִים כָּל כִּף כְּמוֹ הַעֵד הִרְאִשׁוֹן כְּמִבְּנוֹאֵר
בְּדְבָרָיו וְאֵין בְּהַגְדַתוֹ שׁוּם הוֹכַחָה שְׁהַהְרוּג הָיָה רַבִּי יַחֲיִאל אֵע"פ שְׁזָה הַעֵד רַבִּי אַבְנֵר

מעיד שהגויה אמרה סימנים שהיה ארוך בעל קומה וכו' והוסיפה לומר סימן אחר והיגו שהיה לו שערות קלועים שקורין קאלטני"ש והיגו מא"ר צע"פ אפילו הכי לא מהני דאין זה סימן מובהק דכמה איתנהו שיש להו כף שערות קלועים וכבר נתבאר דאפילו מאה סימנים שאינן מובהקין לא מהני כמו שכתב ת"ה בפסקיו סימן רכ"ד: ואף על פי שמהרי"ק שורש קפ"ד פתב באחד שהיה נקר' רבי דוד בר שלמה מרוסא שמת אע"פ שלא הפירו שם עירו ובתוספת' ובהרמב"ם ושאר פוסקים מבואר שצריכים שפירו שמו ושם עירו אפילו הכי התיר את אשתו מכח שאר אומות שהגידו שאותו רבי דוד בר שלמה שמת אחי בעל אחותו היה נקר' יונה והאמת כף היה שאותו רבי דוד בר שלמה בעלה של העגונה ההיא היה לו אחי בעל אחותו שהיה נקר' שמו יונה וכן שאר סימנים שהיה באותו שהעידו עליו שמת היו באותו ר' דוד בר שלמה בעלה של העגונה ההיא משום הכי התירוהו ולא חיישינן דילמא איניש אחרני' הוי שהיה נקר' בן ואיתרומי איתרמי שפל אלו סימנים היה בו כמו בבעלה של העגונה ההיא דלכולי האי לא חיישינן ומייתי ראיה מפרק קמא דבבא מציעא דף י"ח גבי מתניתין מצא גיטי נשים וכו' פריף הא אמר תנו נותנין ורמינהו וכו' ומסיק בגון דאמרו עדים מעולם לא חתמנו וכו' ופריף עלה אי הכי מאי למימרא ומשני מהו דתימא ליחוש דילמא איתרמי שמתא כשמתא ועדים כעדים קמל"ן ע"כ ודייק מהרי"ק התם מדברי התוספות דלא חיישינן לדילמא איתרומי איתרמי כולי האי יענין שם כי האריף שאני התם דהיו מכירין אותו בשמו ובשם אביו אלא שלא הפירו אותו בשם עירו התם הוא דמסתבר' למימר דשאר סימנים מועילים כל כף פאלו היו מכירין אותו בשם עירו כיון דאיכ' הוכחה טובא אבל במקום שאין מכירין אותו לא בשמו ולא בשם אביו כמו בגדון דידן רק בסימנים לחוד ודאי דאפי' ק' סימנים דאינן מובהקין לא מהני וחיישינן דילמא איתרומי איתרמי לכף אין להתיר לאיתת' דא על פי שנים העדים.

הראשון רבי יצחק אייזק. והשני רבי אבנר: אמנם על פי העד השלישי כמר ליב בן יחזקאל יש למצו' היתר לאיתת' דא כמה שהגיד בסוף דבריו שהמשרת של הפריץ הביא לו סידור התפלות מה שמצא אצל ההרוג ואותו סידור היה שלו והוא השאלו לרבי יחיאל בן רבי ליב מזאמאשטש כשהיו בוואינדסלב וסימן כזה מהני דכיון שהעד הזה הפיר לסידור זה שהיה שלו והוא השאלו לרבי יחיאל הרי אותו ההרוג שנמצא אצלו הסידור הזה ודאי רבי יחיאל בן רבי ליב הוא אותו שהשאל הוא לו הסידור דאי איניש אחרני' הוא סידור זה מאי בעי גביה אע"ג דסימנים בכליו ובמלבושיו לא מהני משום דחיישינן לשאלה כדאית' בפרק אלו מצואות דף כ"ז ובפרק בתרא דיבמות דף ק"ך מכל מקום בג"ד שהסידור הזה לא היה שלו אלא ששאל אותו מאחר לא חיישינן דילמ' השאלו הוא לאחר משום דאין השואל רשאי להשאל אפילו היכא דעביד מצוה בהשאלתו לאחר אינו רשאי להשאל לאחר כדמסיק בהדנא בפרק אלו מצואות דף כ"ט דפריף אהא דקאמר השואל ס"ת מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי ארני' ס"ת אפילו כל מילי נמי וכו' ומשני ס"ת איצטרף ליה מהו דתימ' ניחא ליה לאיניש דתייעבד מצוה בממוניה קמל"ן וכן פסק הטור ח"מ סימן שמ"ב דאין השואל רשאי להשאל אפילו מידי דעביד מצוה ביה.

לכך לא חיישינו דילמ' רבי יחיאל זה השאיל הסידור לאחר אע"ג שהוא עצמו היה שואל מכל מקום שמה סבור היה דניח' ליה לאיניש דתייעבד מצנה בממוניה פנין דהדין הוא דאין השואל רשאי להשאיל אפילו מידי דעביד ביה מצנה ודאי דלא השאילו: וליכא למימר דילמ' האי רבי יחיאל לא ידע דין זה דאין השואל רשאי להשאיל דאטו פולי עלמ' דינא גמור' הא לאו מילת' הוא דאף על גב דלשאר דינים הנה מצנין למימר דלאו פולי עלמא דינא גמיר' אכל דין זה שאין השואל רשאי להשאיל פולי עלמ' גמירי.

דקה משמע מפרק כל הגט דף כ"ט דאמר ריש לקיש פאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשפיר אמר לו ר' יוחנן זו אפילו תינוקת, של בית רבן יודעין אותו וכו' מדפריד ליה זו אפילו תינוקת של בית רבן יודעין אותה וכו' משמע בהדי' דכולי עלמא גמירי דין זה: וליכא למימר דילמ' הא ידע דאין השואל רשאי להשאיל אכל הא דאין רשאי להשאיל אפילו מידי דעביד ביה מצנה לא ידע אלא היה סבור דשרי להשאיל מידי דעביד ביה מצנה פדקסלק' אדעת' דבריי' דקתני ס"ת דלא תימ' פנין דניח' ליה לאיניש למיעבד מצנה בממוניה שרי קמ"לן שמע מניה דסלקי אדעת' למימר דשרי להשאיל פנין דניח' ליה לאיניש למיעבד מצנה בממוני' אם פן איכא למיחש דילמ' רבי יחיאל זה סלקא אדעתיה פה הא נמי לא מילת' הוא דמהי תיתא לן לומר שיהיה יודע דין דניחא ליה לאיניש למיעבד מצנה בממוניה ולא יהיה יודע הדין דאין השואל רשאי להשאיל אפי' מידי דעביד בי' מצנה מאי שנא דהא ידע וזה לא ידע ואדרב' טפי מסתב' למימר פנין דאנן מחזיקנן ליה דלא דינא גמיר ומכל מקום על פרחינו צריכין לומר שידע דין דאין השואל רשאי להשאיל פנין שאפ' תינוקות של בית רבן יודעים דלא שני ליה בין מודי דעביד ביה מצנה ובין לא עביד ביה מצנה שאינו רשאי להשאיל לאחרים ומהי תיתא לן לומר שיהיה יודע הסבר' דניח' ליה לאיניש למיעבד מצנה בממוניה פנין דלאו גמיר הוא ומכל שפן במקום שאין האמת פן לכך לא חיישינו להכי דילמא השאיל הוא הסידור לאחר פנין שאין השואל רשאי להשאיל: וליכא למימר דילמ' הא דאמרו אין השואל רשאי להשאיל לא אמרו אלא שצריך לשלם אם עבר והשאיל לאחר אפילו בשנאנס אצל השואל השני מחמת מלאכה ואם פן אם הוא.

משאיל לאחר על דעת לשלם למשאיל פל אונס' דאתיילד אצל שואל שני אפילו במחמת מלאכה יכול להשאיל לאחר וא"כ כ"ד אף על פי שהסידור שמצא הגוי אצלו היה בידו בתורת שאלה אפתי איכא למיחש דילמ' השאילו לאחר על דעת לשלם פל אונס' דאתיילד אפילו במחמת מלאכה דבכה"ג שרי להשאיל הא לית' דכבר כתבו התוספות בפרק המפקיד דף ל"ו במימ' דפליגו בה רב ורבי יוחנן שומר שמסר לשומר רב אמר פטור ורבי יוחנן אמר חייב וכו' בד"ה רב אמר פטור וכו' ובפרק פל הגט דף כ"ט בד"ה פאן שנה רבי וכו' דאפילו היכא דפטור מלשלם איסור' עביד ה"ה נמי לרבי יוחנן דס"ל דחייב לשלם הוי דינא הכי דאפילו אם רוצה להשאיל לאחר על דעת לשלם למשאיל פל אונסא דאתיילד אפי' במחמת מלאכה אינו רשאי לעשות פן דאיסור' מיהא עביד: וכן יש לי לדייק מלישנ' דנקט אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשפיר ולא הוי ליה למינקט אלא השואל או השוכר שהשאיל או השפיר לאחר חייב פדקתני בהמפקיד דף ל"ו במימ' דלעיל דפליגי בה רב ורבי יוחנן שומר שמסר לשומר רב אמר פטור ורבי יוחנן אמר חייב וכו' אלא ודאי לכך נקט האי לישנא אין השואל רשאי להשאיל

לומר לה דאסור' קעביד דאינו רשאי להשאיל והיינו אפילו היכא דבעי לשלומי פל אונס' דאתיילד גבי שואל שני והיינו משום דאדם רוצה בשלו כמו שכתב פה האשר"י בפרק אלו מציאות אהא דהמוצי' תפילין בשוק וכו' דכל שאר אבידות חוץ מתפילין אדם רוצה בשלו ושאני תפילין דשכיחי טובא בבית האומן: אלא שיש להסתפק קצת אע"פ שהוכחנו דאין השואל רשאי להשאיל היינו משום דאסור' עביד אפי' ברוצה לשלם משום דאדם רוצה בשלו דילמ' בנדון דידן שלא היה אלא סידור אפשר דסידור התפלות דומיא לתפילין דשכיחי ולא שייך ביה למימר אדם רוצה בשלו דהכי מסיק בפרק אלו מציאות דף כ"ט דאמר שמואל המוצ' תפילין בשוק שם דמיהו ומניחין וכו' פ"י יכול למוכרם ואני צריף לשמרם ופריף ממתניתין דקתני מצא ספרים וכו' ומשני תפילין שכיחי ספרים לא שפיחו ע"כ א"כ דילמא סידור של תפילות דמצי לתפילין דשכיחי ונפיר חיישינן לשאלה שהיה משאיל לאחר על דעת לשלם למשאיל פל אונס' דאתיילד אפילו במחמת מלאכה ולא שייך למימר דעביד אסורא פיון דאדם רוצה בשלו דכיון דשכיחי הוא לא אמרינן דאדם רוצה בשלו כמו גב' תפילין: אבל לקושטא דמילת' נראה דסידור לא דמצי לתפילין דשאני תפילין דשכיחי בבית האומן ומיד יכול לילף לאומן שיתקן לו תפילין וגם כל תפילין שוים הם ואין מקפיד עליהם שיהא רוצה דוקא בשלו דכולן צריכין להיות נכתבין כדין ותקונם בבתים ורצועות כדין ואין הפרש ביניהם ובנקל יכול האומן לתקנם כרצון האדם מה שאין פן סידור של תפילות דחילוק רב יש בין זה לזה יש מהם יפים ויש מהם שאינם יפים כל פה ואדם מדקדק טובא עליו ורוצה דוקא בשלו ולא שייך, למימר שילף אל האומן ויתקן לו כרצונו דאי אפשר הוא פיון שהם בדפוס ולא בכתב והתגרים שיש להם לפעמים סידורים לא ראי זה כראי זה ואפשר שאינו יכול למצוא סידור כדמות ותבנית הסידור שלו נדאי דאין השואל רשאי להשאיל אפילו ברוצה לשלם למשאיל פל אונס' דאתיילד אפילו במחמת מלאכה דאדם רוצה בסידור שלו וזה נראה ברור: ואין לפקפק פיון שאין במשמעות הגדת עד זה ליב פן יחזקאל שהגוי אמר שמצא הסידור אצל ההרוג אלא שהוא אומר שהגוי הביא לו הסידור מה שמצא אצלו ואיכא למיחש דילמ' הגוי מצא סידור זה בדרך ולא אצל ההרוג ומה שהעד אומר שהגוי הביא לו הסידור שמצא אצלו לא מפני שהגוי הגיד לו שמצא אצלו אומר פה אלא מאומד דעתו אומר פה דכיון שהוא מפיר הסידור הזה שהיה שלו והוא יודע שלא השאילו לאחר רק לרבי יחיאל אומר מאומד דעתו שמלא אצלו דמסתמ' פה הוא שמצא אצלו וא"כ אית לן למיחש דילמא נפל הסידור הזה מן רבי יחיאל והוא אזיל לעלמ' והגוי מצא לסידור זה של רבי יחיאל וההרוג הנה איניש אחרני' ולא רבי יחיאל: הא נדאי לאו מילתא הוא דכבר פסק הרא"ש בפרק גט פשוט דלגפילה לא חיישינן אף על פי דהתם קאי אממונא אשטרא דנפיק מבי דינא דרב הונא דהנה פתיב ביה אני פלוני לויתי מנה פל המוציא גובה בו ולא חיישינן דילמא מאחר נפל וזה מוצאו הרי בממונא קאי ואיסור מממונא לא ילפינן דהכי פריף בפ' קמא דמציעא דף ד' גבי גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא הא כבר הקשו התוספות קושניא זו ביבמות פרק האשה שלום דף קט"ו בד"ה והא חבו בר נזאי וכו' וכתבו וז"ל וא"ת היכא פשיט רבא אסורא מממונא וכו' וי"ל דמדמה רבא.

ממונא היכא דהוה חזקו לאיסור' דלא הוה חזקו עכ"ל ונהתם בפ' גט פשוט מיייתי הרא"ש נמי דין דתרי יוסף בן שמעון מוציאין על אחרים ולא חיישינן לנפילה אע"ג דהוה חזקו אם כן שפיר אית למילף איסור' היכא דלא הוה חזקו ובגדון דידן נמי לא הוה חזקו דמהי תיתא לן לומר שגאבד הסידור מן ר' יחיאל: ובר מן דין הא אית להוכיח בהדיא דלא חיישינן לנפילה אפילו לענין איסורא מהא דתנו בפרק בתרא דיבמות דף ק"ד אין מעידי אלא על פרוצוף פנים וכו' אע"פ שיש סימני בגופו ובכליו ע"כ ומפרש התם בגמרא כליו דחיישינן לשאלה ופריה מהא דתנא מצאו פ"ה הגט קשור בכיס ובארנקי ובטבעת היכא מהדרין וכו' ומשני טבעת חייש לזיופי כ"ס וארנקי מנחשי אינשא ואלא מושלי וסוגיא זו איתא נמי בפרק אלו מצויאות דף ד"ז וקצת בגנוסחא המבוארת יותר: ואי איתא דבאיסורה חיישינן לנפילה אפתי תקשה למה מהדרין ונהגט פשר במוצאו קשור בכיס או בארנקי הא אע"פ דליכא למיחש לשאלה מפל מקום הא איכא למיחש לנפילה דילמא נפל ממנו הפיס או ארנקי ומצאו אחר וקשור הגט בו אלא ודאי דלנפילה לא חיישינן אפילו באיסורא: ומפאן נמי מוכח דאין לחלק ולומר דילמא הא דעסיק בגמרא דלנפילה לא חיישינן היינו דוקא היכא דליכא ריעותא לפנינו פההיא דגט פשוט ההוא שטרא דנפיק לבי דינא דרב הונא דהוי כתוב ביה אני פלוני בן פלוני לויתי ממך מנה וכו' פירש רשב"ם ההוא שטרא דנפיק לבי דינא ונהי מוחזק בו אדם אחד וכו' וכן היה דפרק האשה שלום חבו בר ננאי וכו' התם הוא דלא חיישינן לנפילה דלא איתרע דמהי תיתא לן לומר דנפל מידיה דהוה שפא לפנינו ושטריה בידיה אבל בנ"ד שהגוי מביא לפנינו הסידור שהיה מתחילה ביד רבי יחיאל השואל הרי איתרע שאינו ביד זה שהיה מתחילה דילמא חיישינן לנפילה הא ליתא שהרי ברייתא זו מייירי באחד שמצא גט קשור בכיס או בארנקי הרי פבר איתרע דידעין שנפל מנה ומצאו אחר אפילו הכי לא חיישינן לנפילה דאידך דילמא איניש אחרניא אשכחיה מתחילה וקשר הגט בו ונפל ממנו ומצאו זה משום דלנפילה לא חיישינן משא"כ בנ"ד דלא ידעין משום נפילה אלא שהגוי הביא הסידור מהי תיתא לן לומר שנפל מן רבי יחיאל וגוי מצאו בדרה או אצל אחר שמצא הסידור ואותו אחר נהרג ולא רבי יחיאל פנין דלנפילה לא חיישינן אלא אמרין מסתמא הגוי מצאו אצל החרוג ולא נפיק הסידור הנה מתחת ידו מעולם דלנפילה לא חיישינן ולשאלה נמי לא חיישינן כדפירשתי וכיון שזה מפיר הסידור שהיה שלו והשאלו לרבי יחיאל ודאי שזה החרוג הוא רבי יחיאל ואצלו מצא הסידור הנה: ובהא נמי ליכא לאסתפוקי פנין שהמשרת של הפריץ לא הגיד אלא שנהרג ולא הגיד וקברתיו אין הגדתו מועלת פנין דלא הפירו בשמו ולא בשם עירו דבכ"הג שלא הפירו אותו בשמו ולא בשם עירו חיישו רוב מן האחרונים להא שכתב הרמב"ם שצריך שיאמר וקברתיו כמו שכתבתי לעיל: הא פבר כתבתי שכל האחרונים הסכימו למה שכתבו הר"ן והריב"ש דקברתיו לאו דוקא אלא כל שנתעסק בטלטול ממקום למקום בדרה המתים ולא הנה נודד פנה וכו' בהא סגי דאינו צריך וקברתיו אלא כדי לדעת שעל מיתה ונדאית הוא מגיד ובנ"ד שהעד הנה ליב בן יחזקאל מגיד בשם הגוי שהסיח לפי תומו שפנו אותו בענויים קשים ועשו בו מיתות חמורות וכו' ודאי דעל מיתה ונדאית הוא מגיד ומשמעות לשונו הוא שפך עשו בו מעשים עד שבכל מעשה ומעשה בפני עצמו הנה די בו להמית כמבואר מתוך עדותו לכה נראה שיש להתיר לאתתא דא: אבל אין להתירה ממה שהעיד העד הנה ליב בן יחזקאל בהתחלת

הגדתו והיגונו פשטו לכתב חראשטשי ברוד בא גוי שומר החצר והגיד לפי תנמו שיהודי אחד רכב אצל העגלה רידוואן שפה היו יהודים ונעשה להם גזילה נהרג ואחר כך באו לרוץ מהר ר' אבנר ונחברותה שלו ואמרו שלקחם נעשית הגזילה והם יודעים שלא רכב עמם אדם אחר רק רבי יחיאל בן רבי ליב מזאמאשטש וא"כ ודאי שזה ר' יחיאל הוא שנהרג ויש להשיאו את אשתו דדמיה היא להא דשילהי יבמות אבא יודן איש ציידן וכו' ולהיא דתוספתא א' יצא מעיר פלוני ומת וכו' וכמו שכתבתי לעיל היא ליחא דלא דמי דהתם שאני דידעין ברור על מי שהגוי מגיד שהרי אמר זה שהיה עמי מת או זה שיצא מעיר פלוני מת הרי מורה באצבע על מי שהוא מגיד ואנו יודעין מי שהיה עמו או שיצא מן העיר לכך עדותו מהני אבל פאן בגדון דידן אין הגוי מורה באצבע על איזה עגלה רידוואן הוא מגיד אלא סתם אמר שאותו יהודי שהיה רוכב אצל עגלה רידוואן שהיו יהודים בתוכה נהרג ואין אנו יודעים על איזה עגלה הוא מגיד שמא עוד עגלה אחרת עם יהודים הייתה עוברת שם ויהודי אחד היה רוכב אצלה ואותו רוכב נהרג ולא על עגלה זו של רבי אבנר הוא מגיד לכך לא מהני הגדתו: ועד איכא טעמא שלא להתירה על פי הגדת הגוי הנה שומר החצר אפילו אי הוה מגיד בפירושו על עגלה זו של רבי אבנר שהיה מורה באצבע עליה לא היה מהני דכיון שלא אמר אלא סתם שנהרג ולא אמר וקברתיו ולא מילתא אחריתא שמורה על מיתה ודאית חיישינן לבדדמי דבכה"ג שהגוי לא הפירו בשמו ולא בשם עירו חיישו רוב מן האחרונים להא דכתב הרמב"ם שצריך שיאמר וקברתיו או מילתא אחריתא שמורה על מיתה ודאית כמו שכתבתי למעלה לכך אין להתירה על פי מה שהגיד הגוי שומר החצר: אבל על פי מה שהעיד העד הנה ר' ליב בן יחזקאל בשם הגוי משרת הפריץ והביא לו סידור התפילות יש להתירה כמו שכתבתי לעיל: וכבר הקדמתי בפתח דבריי שכל משאי ומתניי בכסק זה אינו אלא דרוך משא ומתן להלכה אבל לא למעשה לסמוך על היתר דידי אם לא שייספיו על היתר דידה גדולי הרבים גאוני עולם אשר המה בעת הזאת בק"ק ווינא הן שייספיו מטעם דידי הן המטעמים אחרים ובפה מלא אני אומר באם שהנהו רבנן מופלאים לא יספיו להתירה הרי דבריי בטלים לנגדם ולא יסמכו כלל על היתר דידי אפילו בהסקמת רבנים אחרים: שאלה ק"ז מעשה שהיה כך היה כליל שבת בשעה שהיו אוכלים סעודת שבת מצאו בחתיכה כבד לאחר שצלאוהו ובישלוהו מחט תחובה בחתיכה אחת מאמצעית הכבד ואותה חתיכה הייתה חתוכה מד' צדדים שלא היה שם עור רק למעלה ולמטה היה עליה עור והמח' לא הייתה מחט שתופרין בה אלא אותן מחטין שהנשים משתמשות בהם הרבה שתוחבין בהם הקצוות של צעיפי' שבראשיהם וכן רגילות לתחוב מחטים פאלו בבתי נפש שלהם ויש להם בקצה אחד קופא קטנה עגולה ובקצה האחר חודה והיתה המחט כולה טמונה ותחובה בחתיכת כבד ולא היה ניכר סביבות המחט קרישות דם המתבשל פאשר רגיל להיות סביבות מחטים ויתדות הנמצאים תחובים בכרס ובקיבה ובגורן קבן ואותה הבהמה שחתיכות כבד היה ממנה נמפר הבשר והשומן והכבד חתיכות חתיכות להרבה בני אדם ובשלו וצלו הפל לצורך שבת ולא זו אלא אף זו ששאר בשר הרבה מבהמות אחרות נמלח ונתבשל עם הבשר של בהמה זו עד שכמעט לרוב הקהל נעשה מערובת מבהמה זו וההפסד הוא הפסד גדול ומניעת עונג שבת: והנה נראה לי להקל ולהתיר הפל אע"ג דבגמרא פרק אלו טרפות סוף דף מ"ח גבי מחטא דאישתכח בחתיכה

דְּכַבְדָּא וכו' מסיק דבמחט קטנית' לא שְׁנָא קוּפָא לְגִינּוּ לָא שְׁנָא קוּפָא לְבַר נְקוּבֵי נְקִיב
וְאַתְאֵי וּטְרִיפָה וְהָאֵי מַחְט דְּנִדּוֹן דִּינָן מִקְרִי מַחְט קְטִינָתָא פִּינּוֹן שְׁאִין קוּפָה שְׁלָה גְסָה כְּמוֹ
שְׁפִתָּב הַטּוֹר י"ד סִימָן מ"א בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א מ"מ נְרָאָה דְבַנ"ד יֵשׁ לְהַקְל דְּהָא דְמִטְרִיף
בְּגִמְרָא הִינּוּ דְנוּקָא בְּנִמְצָאָת הַמַּחְט בְּחַתּוּכָה דְּכַבְדָּא מִיָּד לְאַחַר שְׁחִיטָה אוֹ אֶפִּילוּ אִינוּ
מִיָּד לְאַחַר שְׁחִיטָה אֲלָא שְׁהִיטָה הַכְּבֵד מְנוּחַת אוֹ תְלוּיָה בְּמַקּוֹם מְנוּחָד שְׁלָא הִיוּ בְּנֵי אָדָם
מְשֻׁמְשִׁים בֵּה הַרְבֵּה וְאִין לְתַלוּת שְׁהַמַּחְט נְתַחְבָּה בְּחַתּוּכָה דְּכַבְדָּא לְאַחַר שְׁחִיטָה אֲלָא
קוּדָם שְׁחִיטָה הָתָם הוּא דְמִטְרִפִּינּוּ מְשׁוּם דְלִיפָא אֲלָא חַד סְפָק אִי דְרָף וְשֵׁט נְכַנְסָה תְּחִלָּה
וְנִקְבָּה הַדְּקִין וְיִצְתָה וְנְכַנְסָה לְכַבֵּד וּטְרִיפָה אוֹ דְרָף הַקְּנָה נְכַנְסָה לְסַמְפוּנוֹת הַרְיָאָה
וּמְסַמְפוֹן יִצְתָה לְכַבֵּד וּכְשִׁירָה וּבְחֻדָּא סְפִיקָא מְחַמְרִינּוּ וּטְרִיפָה אֲבָל בַּנ"ד שְׁלָא נִמְצָאָת
הַמַּחְט בְּחַתּוּכָה דְּכַבְדָּא אֲלָא בְּלִיל שְׁבַת בְּשַׁעַת אֲכִילָה לְאַחַר שְׁמֻשְׁמֻשׁוּ בֵּה הַרְבֵּה
שְׁחַתְכוּהָ וְהַדִּיחוּהָ וְצִלְאוּהָ וְהַדִּיחוּהָ אַחַר צְלִיטָהּ וּבִישְׁלוּהָ וְהַכֵּל הִיָּה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי בַעֲלַת
הַבַּיִת שְׁרָגִילִין אֲצִלָּה מְחֻטִּין כְּזוֹ בְּצַעֲפִיפָהּ וּבְבֵית הַנֶּפֶשׁ שְׁלָה וְיֵשׁ לְתַלוּת שְׁלָא אַחַר שְׁחִיטָה
נְפִלָה הַמַּחְט מִהַאֲשֶׁה הֵיִא וְנִתְחַבָּה לְכַבֵּד וְרָגִיל הוּא שְׁאִירַע כְּףֵי שְׁהַמַּחְטִים כְּזוֹ נוֹפְלִים
מִהַנְּשִׁים לְחוּף הַמַּאֲכָלִים שְׁמַתְעַסְקִים בֵּהֶם וְאִיפָא כָּאן סְפָק סְפִיקָא סְפָק קוּדָם שְׁחִיטָה
אוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה אִם תִּמְצָא לֹמֵר שְׁקוּדָם שְׁחִיטָה דִּילְמָא דְרָף קְנָה נְכַנְסָה וְלֹא נוּקְבָה
שׁוּם אֲבָר וְשִׁקִּיבְתוֹן בְּמַשְׁהוּ דְּהָרִי אִין הַמַּחְט מִטְרִיף הַכְּבֵד מִצַּד עֲצָמוּ דְנוּקוּבַת הַכְּבֵד לָאו
טְרִיפָה הָוָה אֲלָא דְחִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא דְרָף הַנֶּשֶׁט נְכַנְסָה הַמַּחְט וּנְקָבָה בְּנֵי מַעֲיִים וְנְכַנְסָה דְרָף
שְׁם לְכַבֵּד הָרִי כָּאן סְפָק סְפִיקָא וְיֵשׁ לְתַלוּת לְהַקְל: אַף עַל גַּב דְּאִיפָא מֵאן דְּמַחְמִיר דְלֹא
שְׁרִינּוּ סְפָק סְפִיקָא אִם הַסְּפָק הָרֵאשׁוֹן אִינוּ עַל יְדֵי תַעֲרוּבוֹת אֲלָא בְּגוּפוֹ הִבִּיאוּ הַטּוֹר י"ד
סוּף סִימָן ק"י הִינּוּ דְנוּקָא בְּמַקּוֹם שְׁאִין שְׁתֵּי הַסְּפִיקוֹת בְּאִין פְּאָחַד פְּגוֹן בִּיצָה סְפָק נוֹלְדָה
בִּי"ט אוֹ לָא נוֹלְדָה בִּי"ט וְנִתְעַרְבָּה בְּאַחֲרוֹת דְּאִין מוֹעֵל סְפָק סְפִיקָא דְהִיאָף אַתָּה אוֹמֵר
שְׁמָא לָא זֹו הִיא אִם תִּמְצָא לֹמֵר זֹו הִיא שְׁמָא מְוַתֵּרַת הִיטָה שְׁלָא נוֹלְדָה בִּי"ט וְהִלָּא כְּבָר
אוֹסְרָתוֹ מְסַפֵּק שְׁנַפְל בְּגוּפוֹ וְאַחַר שְׁאוּסְרָתוֹ הִיאָף עֵתָה חוּזַר וּמַתִּירוֹ כְּמַבְנֵאָר הָתָם בְּב"י
וְכֵן הוּא בַּהֲג"ה ש"ע אֲבָל בְּמַקּוֹם שְׁשִׁתֵּי הַסְּפִיקוֹת בְּאִים פְּאָחַת אִם יֵשׁ כָּאן אִיסוּר פְּלֵל
וְנוֹדְעוּ ב' הַסְּפִיקוֹת יַחַד כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דִּינָן סְפָק נְתַחְבָּה הַמַּחְט לְכַבֵּד מַחֲיִים סְפָק לְאַחַר
שְׁחִיטָה וְאֵת"ל מַחֲיִים שְׁמָא לָא נִקְבָּה שׁוּם אֲבָר הַפְּנִימִי אֲלָא נְכַנְסָה דְרָף הַקְּנָה יֵשׁ לְהַתִּיר
דוּמְיָא דְגַף הָעוֹף שְׁנִמְצָא שְׁמוּט אוֹ שְׁבוּר סְמוּף לְגוּף וְאִינוּ יוֹדַע אִם נַעֲשֶׂה כֵּן קוּדָם
שְׁחִיטָה אוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה שְׁפִתָּב הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע סוּף סִימָן ק"י דִּישׁ לְהַכְשִׁיר מְשׁוּם
דְּהוּי סְפָק סְפִיקָא סְפָק קוּדָם שְׁחִיטָה אוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה וְאֵת"ל קוּדָם שְׁחִיטָה שְׁמָא לָא
נִיקְבָּה הַרְיָאָה ה"ה נְמִי בַּנ"ד פִּינּוֹן שְׁהַמַּחְט שְׁנִמְצָאָת בְּחַתּוּכָה דְּכַבְדָּא לָא מִטְרִיף מִצַּד נְקִיב
שְׁכַבְכַבֵּד שְׁהָרִי אִין נְקִיב פּוֹסֵל בְּכַבְדָּא אֲלָא דְחִיִּישִׁינּוּ דִּילְמָא נְכַנְסָה הַמַּחְט דְרָף הַנֶּשֶׁט
וְנִיקְבָּה הַבְּנֵי מַעֲיִים וְנְכַנְסָה לְכַבְדָּא אִם כֵּן הָרִי הוּא סְפָק סְפִיקָא סְפָק מַחֲיִים סְפָק לְאַחַר
שְׁחִיטָה וְאִם ת"ל מַחֲיִים דִּילְמָא לָא נְכַנְסָה דְרָף הַרְיָאָה אֲלָא דְרָף הַקְּנָה וְלֹא נִיקְבָּה בְּנֵי
מַעֲיִים: וְאֶפִּילוּ לְמֵאן דְּמַחְמִיר בְּגַף הָעוֹף שְׁנִמְצָא שְׁמוּט אוֹ שְׁבוּר וְאִינוּ יוֹדַע אִם מַחֲיִים
אִם לְאַחַר מִיתָה אַע"ג דְּהוּי סְפָק סְפִיקָא הִבִּיאוּ הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע מְטוֹר י"ד סִימָן נ"ג הָא
כְּבָר פִּירְשׁוּ הָאֲחֲרוּנִים דְּדוּקָא הָתָם בְּנִמְצָאָה גַּף שְׁבוּר הוּא דְלֹא מְהַנִּי סְפָק סְפִיקָא מְשׁוּם
דְּכִי נִשְׁמַט הַגַּף אִית לִיה בְּדִיקָה אִם נִיקְבָּה הַרְיָאָה אוֹ לָא אֲלָא שְׁאֵנָן בְּדוּרוֹת הָאֲחֲרוּנִים
לָא בְּקִיאִין בְּבִדְיָקָה צְרִיכִין אֲנוּ לְאַסוּר מְסַפֵּק וְאִין הָאֵי סְפָק נְכַנְסָה בְּסַפֵּק סְפִיקָא פִּינּוֹן

שאינו אלא מחסרון דעת וחסרון חכמה לא מיקרי ספק דהוי פאלו הריעותא לפנינו
שניקבה הריאה והא דלא חזינו הנקב משום דאין אנו בקיאים ואלו היינו בקיאים היינו
רואים את הנקב לכה לא מיקרי זה ספק ולא הוי אלא פחד ספק לכו יש להטריף: אבל
בנ"ד דתרי ספיקות הם ספיקות גמורות ולא תליא בחסרון דעת וחסרה אלא הספק הוא
מצד עצמו וליפא למיקם עלה בפדיקה ספק נכנס המחט דרף הנושט ונקבה בני מעיים או
שפא דרף הקנה נכנסה ולא נקבה בני מעיים ואין חילוק בין דורות ראשונים לדורות
אחרונים מיקרי שפיר ספק ספיקא ויש להתיר: ואפילו אם נאמר דמחטא בחתוכא דכבדא
דמטרפין מספק דלא ידעינו אי דרף נושט נכנסה ונקבה בני מעיים אי דרף הקנה נכנסה
ולא נקבה בני מעיים מיקרי נמי ספק מחסרון דעת פינו שאין מפירין מקום הנקב הרי
הוא מחסרון החכמה אף על פי שגם לדורות הראשונים לא היה ניכר מ"מ לא הוי אלא
מחסרון חכמה אפילו לדורות הראשונים ואינו נכנס בספק וא"כ גדון דידן לא מיחשב
אלא לחד ספיקא מ"מ יש להתיר בנ"ד פינו דלא נמצאת המחט בכבדא אלא אחר משמוש
הרבה שהדיחו חתיכת הכבד בהדחה ראשונה וצלאוה והדיחוה לאחר צלייתה ובישלוה
יש לתלות דמחט נתחבה בחתיכת הכבד לאחר שחיטה על ידי משמוש דומיא דזאב שנטל
בני מעיים והחזירו פשהו נקובין דתולין הנקב בזאב אע"ג דהתם ליכא אלא חד ספיקא
ספק נקבה לאחר שחיטה ספק קודם שחיטה אפילו הכי מקילין פינו דיש במה לתלות
וסמכין אהא דאמר רב הונא פרק קמא דחולין דף ט' בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת
עד שינוודע לה במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שינוודע לה במה נטרפה הכי
נמי בגדון דידן פינו דיש לתלות שנפלה המחט מן האשה כשהיתה מתעסקת בהדחת
וצליית ובישול הכבד ונבלעת לתוף חתיכת הכבד ע"י משמוש קצת דכיון שהיתה חתיכת
הכבד חתוכה מארבעה צדדיה נח היה למחט לבלוע לתוכה פינו שהיתה רפה וע"י
משמוש פל דהו גטמנה לתוכה ורגילין הנשים להפיל מחטין פאלו בשעת התעסקות
לישה או אפייה וכיוצא בזה לכה יש להתיר ולסמוך אהא דאמר רב הונא נשחטה הותרה
עד שינוודע לה במה נטרפה פינו שיש במה לתלות דומיא דזאב שנטל בני מעיים והחזירו
פשהו נקובים: ואם יאמר האומר דאדרב' דיש לדמות גדון דידן להיא פרק קמא דחולין
דף י' טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום פולו לא
עלתה לו טבילה עד שיאמר בריא לי שלא היה עלי קודם לכו וכו' הרי התם דיש לתלות
במה שהיה מתעסק כל היום פולו במין זה שנמצא וקרוב הדבר לומר דלאחר טבילה
נדבק בו דבר שהוא אפילו הכי לא תלינו ואזלינו לחומרא מפל שפן בגדון דידן דאין אנו
יודעים בודאי שהיתה מתעסקות במחטין שאין לתלות בהן והא דתלינו בזאב שאני זאב
דאיכא רגלים לדבר דחזינו שנטלם ובודאי שנקבם אלא דסד"א אמינא דחיישינו דילמא
במקום נקב ניקב קמל"ן דלא חיישינו להכי אלא סמכינו אהא דרב הונא נשחטה בחזקת
היתר עומדת וכו' אבל בנ"ד ליכא רגלים לדבר יש לדמות לההוא דטבל ועלה ונמצא
עליו דבר חוצץ ולא תלינו במידי: הא לאו מילתא הוא דלא דמי גדון דידן לההוא דטבל
ועלה דהת' הנה הספק בגוף הטבילה אי טבל פהוגן או לא והעמד טמא על חזקתו פינו
דספק נולד בטבילה גופה דומיא דספק שנולד בשחיטה גופה דלא אמרינו נשחטה בחזקת
היתר עומדת וכו' פינו דספק נולד בשחיטה גופה הכי נמי בטבל ועלה ונמצא עליו דבר
חוצץ לא נוכל לומר טבל הרי הוא בחזקת טהור פינו שהספק נולד בטבילה גופה אבל

בנ"ד שֶׁהַשְּׁחִיטָה הִיְתָה פְּרָאוּי אֲלֵא שְׁנוּלַד סֶפֶק אַחַר דְּלֵא תְּלִי בְּשְׁחִיטָה דְּנִמְצָא מַחַט
תְּחוּבָה בְּחִתִּיכַת כְּבֵד וְלֵא יִדְעִינָן אִי מַחֲיִים אִי לְאַחַר שְׁחִיטָה שְׁפִיר יֵשׁ לָן לְסִמּוּךְ אַהָּא
דְּאָמַר רַב הוּנָא נִשְׁחֲטָה בְּחִזְקַת הָיְתָר עוֹמְדַת וְכוּ' וַיֵּשׁ לְהַתִּיר: אֲלֵא שְׁעִדְיִין יֵשׁ לְפַקְפֶּק
וְלוֹמַר דִּילְמָא בנ"ד אִין לְהַקְל וְלְתַלּוֹת שְׁנַפְל הַמַּחַט לְחִתִּיכַת כְּבֵד אַחַר שְׁחִיטָה פִּינּוּ דְלֵא
רְאִינוּ שׁוּם נְפִילַת מַחַט מִן הָאִשָּׁה שְׁהִיְתָה מִתְעַסְקַת בְּהִדְחַת וְצִלְיִית וּבִישׁוּל הַכְּבֵד דְּתִינַח
אִי הֵנָּה חֲזִינּוּ שְׁנַפְלָה שׁוּם מַחַט מִמְּנָה פְּשִׁיטָה מִתְעַסְקַת אַע"ג דְּלֵא חֲזִינּוּ נּוֹפְלַת לְתוּף
חִתִּיכַת הַכְּבֵד הִיָּה אֲפֹשֶׁר לְהַקְל וְלוֹמַר דְּגַם הַמַּחַט הַנִּמְצָאָת בְּחִתִּיכַת הַכְּבֵד הִיא מִן הָאִשָּׁה
שְׁהִפִּילָה אֲבָל הַשְּׁתָּא דְלֵא רְאִינוּ שׁוּם נְפִילַת מַחַט מִמְּנָה מְהִי תִּיתָא לּוֹמַר שְׁמִמְנָה נְפִילָה
הַמַּחַט לְתוּף הַכְּבֵד וְלֵא דְמָיָא לְזָאב שְׁנַטְל בְּנִי מַעֲיִים דְּאִיפָּא רַגְלִים לְדָבָר: אָמְנָם אִית לָן
לְהִבֵּיא רְאִיָּה דְאִין לְפַקְפֶּק פֶּה אֲלֵא לְעוֹלָם יֵשׁ לְתַלּוֹת לְהַקְל וְלוֹמַר פִּינּוּ דְלֵא נִמְצָאָת
הַמַּחַט בְּכְבֵד מִיַּד אַחַר הַשְּׁחִיטָה אֲלֵא אַחַר שְׁחִלְקוּהָ לְכְבֵד לְהַרְבֵּה חִתִּיכוֹת וְהִבִּיאָה
הַחִתִּיכָה לְבִיתָהּ וְהִדְיָחוּהָ וְצִלְאוּהָ וּבְשִׁלּוּהָ וּמְשַׁמְשָׁה בָּהּ הַרְבֵּה אֲמַרִּינוּ כָּאֵן נִמְצָאָת הַמַּחַט
וְכָאֵן הִיְתָה שְׁנַפְלָה לְחִתִּיכַת הַכְּבֵד בְּבֵית הָאִשָּׁה וְלֵא תְּלִינּוּ שְׁהִיְתָה בְּתוּף הַכְּבֵד מַחֲיִים
וְאֲפִילוּ אִי לֹא הָיוּ רַגְלִים הַמַּחֲטִין כָּאֵלוּ בְּנִשִּׁים בְּצַעֲיָפִים וּבְכַתִּי הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי
לְמַעַלָּה אֲפִילוּ הִכִּי יֵשׁ לָנוּ לּוֹמַר כָּאֵן נִמְצָאָת וְכָאֵן הִיְתָה וְהָא דְמַטְרָפִינוּ בְּגִמְרָא בְּמַחַט
שְׁנַמְצָאָת בְּחִתִּיכָה דְכְבֵדָא הִיְיָנוּ בְּנִמְצָאָת מִיַּד אַחַר הַשְּׁחִיטָה בְּשַׁעַת חִתִּיכַת הַכְּבֵד לְחִלְקִים
כְּדַפְרִשְׁתִּי לְעִיל אֲבָל לֹא אַחַר יוֹם אוֹ יוֹמִים לְאַחַר שְׁמִשְׁמִשׁוּ בָּהּ הַרְבֵּה: וּגְדוּלָּה מְזוּ כְּתַב
הֶרֶב מֵהַר"מ לּוֹבְלִין בְּתַשׁוּבָה שְׁאֵלָה סִימֵן ע"ח בְּחִבִּית מְלֵא פְּרוּב כְּבוֹשׁ שְׁקִינוּ מִמְּנוּ
בְּפֶסֶח וְכֹאשֶׁר הִבִּיאוּ לְבֵיתָם וְאָכְלוּ מִמְּנוּ מְצָאוּ גְרַעֲיִן שֶׁל שְׁבוּלַת שׁוּעֵלְבַתּוֹכּוּ וּפְסֵק שְׁאִין
לְאַסּוֹר הַפְּרוּב מֵהַ שְׁבַחְבִּית מִשׁוּם טַעַם זֶה דְכָאֵן נִמְצָא וְכָאֵן הִיָּה מְכַל שְׁפֵן בְּגִדוֹן דִּידֵן
דְּטָפִי אִיפָּא לְמִיתְלִי בְּנַפְלָה לְאַחַר שְׁחִיטָה לְתוּף חִתִּיכַת הַכְּבֵד דְּהֵתָם לֹא הִיָּה שְׁהוּת אֲלֵא
הוּלְכָה הַפְּרוּב מֵהַמוֹכַר לְבֵית הַלּוֹקֵם תְּלִינּוּ דְגְרַעֲיִן שְׁבוּלַת שׁוּעֵל נֶפֶל לְאַחַר מְכָאֵן לְהֵתָם
גְּדוֹן דִּידֵן דְּאִיפָּא שְׁהוּת טָפִי כְּמוֹ יוֹם שְׁלָם אוֹ יוֹתֵר מְכַל שְׁפֵן דְּאִיפָּא לְמִיתְלִי בְּנַפְלָה לְהֵתָם
לְאַחַר מְכָאֵן וְאַע"ג דְּהֵתָם מִיְיָרִי לְעַנְיָן חֲמִיץ בְּמִשְׁהוּ דְלֵא הֵנָּה אֲלֵא מְדַרְבְּנּוּ מ"מ שְׁפִיר
אִית לָן לְהִבֵּיא רְאִיָּה מֵהֵתָם דִּישׁ לְתַלּוֹת וְלוֹמַר דְּנַפְלָה הַמַּחַט לְהֵתָם לְאַחַר שְׁחִיטָה דְּאִי
לֹא הֵנָּה לְתַלּוֹת בְּדְאוּרִיִּית' וְלוֹמַר דְּנַפְל אַח"כ לְהֵתָם הוּא הַדִּין בְּדַרְבְּנּוּ נְמִי לֹא הֵנָּה לְתַלּוֹת
בְּנַפְלָה לְהֵתָם לְאַחַר מְכָאֵן דְּאִין חִילּוּק בֵּין דְּאוּרִיִּית' לְדַרְבְּנּוּ אֲלֵא דְבִסְפֶּק דְּאוּרִיִּית' אֲזַלִּינוּ
לְחוּמְר' וּבְסִפִּיק' דְּרַבְּנּוּ אֲזַלִּינוּ לְקוּלָּא אֲבָל לְעַנְיָן מַה שְׁיָהָא נִקְרָא סֶפֶק אִין חִילּוּק
בְּדְאוּרִיִּיתָא לְדַרְבְּנּוּ מַה שְׁהוּא נִקְרָא סֶפֶק בְּדְאוּרִיִּיתָא מִקְרִי נְמִי סֶפֶק בְּדַרְבְּנּוּ וּמַה שְׁלֵא
נִקְרָא סֶפֶק בְּדְאוּרִיִּיתָא לֹא נִקְרָא נְמִי סֶפֶק בְּדַרְבְּנּוּ אֲלֵא דְחִילּוּק יֵשׁ בִּינֵיהֶם דְּבַדְרַבְּנּוּ
מְהִי חַד סֶפֶק וּבְדְאוּרִיִּיתָא לֹא מְהִי אֲלֵא תְּרִי סִפִּיקוֹת לְכֹף כִּי הִיכָא דְתְּלִינּוּ לְעַנְיָן חֲמִיץ
בְּמִשְׁהוּ וְאוּמְרִים שְׁנַפְל הַגְּרַעֲיִן לְאַחַר מְכָאֵן לְהֵכָא מִשׁוּם דְּאֲפֹשֶׁר הוּא הִכִּי נְמִי תְּלִינּוּ
בְּדְאוּרִיִּיתָא פִּינּוּ דְּאֲפֹשֶׁר הוּא דְּנַפְלָה הַמַּחַט לְאַחַר שְׁחִיטָה לְכָאֵן וְאֲזַלִּינוּ לְקוּלָּא פִּינּוּ דִּישׁ
בְּמַה לְתַלּוֹת וְהוּי דּוּמָיָא דְזָאב שְׁנַטְל בְּנִי מַעֲיִים מִשׁוּם דְּסִמְכִינּוּ אַהָּא דְרַב הוּנָא נִשְׁחֲטָה
בְּחִזְקַת הָיְתָר עוֹמְדַת וְכוּ': וּמְכַל שְׁפֵן בְּהַפְסַד מְרוּבָּה כְּמוֹ בְּגִדוֹן דִּידֵן וּבִטּוּל עוֹנֵג שְׁבַת
לְהַרְבֵּה בְּעִלֵי בְּתִים שְׁלֵא הִיָּה לְהֵם שׁוּם תְּבִשִּׁיל לְאַכּוֹל לֹא מְשַׁל בְּשׂוֹר וְלֹא מְשַׁל מִיַּן אַחַר
שִׁישׁ לְהַתִּיר דְּהַשְּׁתָּא נְשַׁמְט גַּף הָעוֹף וְאִין יָדוּעַ אִם נְשַׁמְט מַחֲיִים אוֹ לְאַחַר מִיתָה דְּאִיפָּא
רִיעוּתָא טוּבָא דְנִשְׁמַט חֲמִיר מְנַשְׁבֵּר לְמַקְצַת פּוֹסְקִים כְּתַב הֶרֶב מ"ו בב"ח בְּסִימֵן נ"ג

שִׁישׁ לְהַקְלֵ בְּהֶפְסֵד מְרוֹנָה נְדוֹן דִּינֵן דְּלִיכָא רִיעוּתָא כֹּל כֶּף כְּמוֹ נִשְׁמַט הַגָּף בְּעוֹף וְאִיכָא תַרְתִּי הֶפְסֵד מְרוֹנָה וְכַבּוּד שְׁבַת לְהַרְבֵּה בְּגֵי אָדָם לֹא כֹל שְׁכֹן שִׁישׁ לְהַקְלֵ כֶּף הִיָּה דַעֲתִי נוֹטָה: אֵלָא שְׁלֹא רְצִיתִי לְתַקְנֵ עֲצָמֵי לְדַבֵּר הִלְכָה וְהִיִּיתִי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִם הָרַב הַגְּדוֹל אוֹר יִשְׂרָאֵל מֵהַר"ר הַעֲשֵׂל לּוֹבְלִין וְלֹא מְלֹאוּ לְבוֹ לְהַתִּיר וּבִטְלִיתִי דַעֲתִי הַנְּמוּכָה נֶגֶד דַעֲתוֹ הַרְמָה וְהוֹרִיתִי לְאִסּוֹר וְהֶאֱמַת הוּא כִּי הַזְּמַן לֹא הִיָּה מִסְפִּיק לְנוּ לַעֲיִין וּלְדַקְדַק מִתּוֹךְ סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים כִּי הַמַּעֲשֵׂה אִירַע בְּזִיל שְׁבַת וּלְמַחֲרָתוֹ בְּיוֹם הַשְׁבַּת קוֹדֵם הַתְּפִלָּה הִיָּינוּ נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים בְּזֶה דְרָךְ פְּלוּל וְסִבְרָא עַל פֶּן אֲמַרְתִּי לְחַקוֹק בְּסִפְרֵי כִּי לְדִינָא יֵשׁ לְהַתִּיר מִטְעָמִים וְרֵאיוֹת שֶׁהִבֵּאתִי וּמכ"ש שֶׁהֶפְסֵד מְרוֹנָה וְכַבּוּד שְׁבַת כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דִּינֵן: שְׁאֵלָה ק"ח עֹבְדָא בְּאֶחָד שְׁהִיָּה דֵר בְּאַחַת מֵהַקְהָלוֹת מְגַלִּיל לְבוֹב בְּאַרְץ רִיסִיא וְהִיָּה נִקְרָא שְׁמוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מֹשֶׁה וּבְרַח מִשֵּׁם מַחֲמַת מְמוֹן וּבֹא אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַדִּינַת הַיָּם לְעִיר אֲמִשְׁטִירְדָם וְשִׁנָּה אֶת שְׁמוֹ וְקָרָא אֶת עֲצָמוֹ אֲבָרְהָם כִּהְיָ וְאַחַר כֶּף חָזַר וּבְרַח מִשֵּׁם וְחָזַר וּבֹא אֶל מְקוֹמוֹ הָרֵאשׁוֹן וּמַחֲמַת הָרַעַשׁ הַמְּלַחֲמָ' שְׁבַמְדִּינַת פּוֹלִין בָּא אֶל מְדִינַת מַעֲרַרִי"ן וְנִקְרָא בְּפִי כֹל בְּשֵׁם הָרֵאשׁוֹן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מֹשֶׁה וְנִמְצְאוּ אֲנָשִׁים שֶׁהִיוּ יוֹדְעִים מִזֶּה שֶׁהוּא הִיָּה בְּאֲמִשְׁטִירְדָם וְהִיָּה נִקְרָא אֲבָרְהָם כִּהְיָ וְהוּא רוֹצֵה לְשַׁלֹּחַ גֵּט לְאִשָּׁה שֶׁנִּשְׂאָ בְּאֲמִשְׁטִירְדָם הִיאָף יֵשׁ לְכַתּוֹב בְּגֵט: נִרְאָה דְזֶה הוּא מֵה שֶׁשְׁנִינוּ בְּגִיטִין פְּרַק הַשּׁוֹלַח דָּף ל"ד בְּרֵאשׁוֹנָה הִיָּה מְשַׁנָּה שְׁמוֹ וְשָׂמָה שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָה הַתְּקִין ר"ג הַזְּקֵן שֶׁיְהִיָּה כּוֹתֵב אִישׁ פְּלוֹנִי וְכוּ' וּמְסִיק עָלָה בְּגִמְרָא אֲמַר רַב אֲשֵׁי וְהוּא דְאִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי וְכוּ' עַל פִּי מֵה שֶׁפִּירֵשׁ הָרֵאש"ש בְּפִסְקֵי הַסּוֹגְיָא הִיָּה וְהַעוֹלָה מְדַבְּרִי פִּסְקֵי הָרֵאש"ש וּמֵהַטּוֹר א"ה סִימָן קכ"ט כִּינּוֹן דְאִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי כּוֹתְבִין בְּגֵט שֵׁם מְקוֹם נְתִיבַת הַגֵּט עֵיקַר וְשֵׁם מְקוֹם כְּתִיבַת הַגֵּט טְפֵל וְעֵינֵינוּ בְּפִסְקֵי הָרֵאש"ש הֵתֵם טַעְמָא לְמִילְתָ' שְׁכַתְּבֵנּוּ"ל מִשּׁוֹם דְּמַמָּה וּבְפִשְׁףֵי אִי מְגַרֵשׁ בְּשֵׁם שִׁישׁ לֹא בְּמִקּוֹם הַכְּתִיבָה נִקְרָא שִׁינוּי לְבִנְי מְקוֹם הַנְּתִיבָה שְׂאִינָם יוֹדְעִים שִׁישׁ לְבַעֲלָה שֵׁם זֶה בְּמִקּוֹם אַחַר וְאֵם יִגְרֵשׁ.

בְּשֵׁם שִׁישׁ לֹא בְּמִקּוֹם הַנְּתִיבָה נִקְרָא שִׁינוּי לְבִנְי מְקוֹם הַכְּתִיבָה וְאֵם תְּבֵא הָאִשָּׁה לְגַבּוֹת מִנְכָסִיו אוֹ לִינְשָׂא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם יֹאמְרוּ שְׂאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת לְפִי שְׂאִינָם מִפִּירִים בְּאוֹתוֹ שֵׁם הַכְּתוּב בְּגֵט וְכוּ' עכ"ל וְאֵם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינֵן צְרִיכִין לְכַתּוֹב אֲנָא אֲבָרְהָם דְּמַתְקָרִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מֹשֶׁה וְכוּ' כִּינּוֹן דְאִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי: וְאֵע"ג דְּבַנ"ד לֹא אִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי אֵלָא בְּמִקּוֹם הַכְּתִיבָה בֵּה שֶׁנִּמְצְאוּ שֵׁם אֲנָשִׁים שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהִיָּה נִקְרָא בְּמַדִּינַת הַיָּם אֲבָרְהָם כִּהְיָ וְאֵבֵל בְּמִקּוֹם הַנְּתִיבָה לֹא אִיתְחַזַּק אֵלָא בְּשֵׁם הַשְּׁנִי הִיָּינוּ אֲבָרְהָם כִּהְיָ וּמִלְשׁוֹן הַטּוֹר א"ה סִימָן קכ"ט מִשְׁמַע דְּלֹא מִיְקָרִי אִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי אֵלָא הִיָּכִי דְאִיתְחַזַּק בְּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת בְּאֵלוֹ שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת הֵא כְּבָר הִרְגִישׁ בְּזֶה הָרַב ב"י וְכַתְּבֵנּוּ"ל נִרְאָה לִי דְלֹאוּ לְמִמְרָ' דְאִי לֹא אִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי בְּמִקּוֹם הַנְּתִיבָה אֵף עַל גַּב דְאִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי בְּמִקּוֹם הַכְּתִיבָה הִנָּה בְּכָלֵל לֹא אִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי וְכַדְמִשְׁמַע לְכַאוֹר' מִפְּשִׁט' דְּלִישְׁנָ' דְכִינּוֹן דְּבְמִקּוֹם הַכְּתִיבָה הַחוּצָה שִׁישׁ לֹא שֵׁם אַחַר בְּמִקּוֹם הַנְּתִיבָה לְמָה לֹא יִצְטָרֵךְ לְכַתּוֹב שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת כִּינּוֹן דְאִיתְחַזַּק בְּתַרִּי שְׁמִי וְכֵן נִרְאָה מִפִּירוֹשׁ רִש"י וְכֵן כְּתִבַּת הַר"ן בְּהַדְיָא עכ"ל אֵלָא דְמִיִּיתִי תְּשׁוּבַת הָרֵאש"ש דְּלֹא מִשְׁמַע הִיָּכִי אֵבֵל מְכַל מְקוֹם מְסִיק דְהַדְבָר צְרִיךְ עֵינֵינוּ וְכִינּוֹן דְהַנִּיחַ הַדְבָר בְּצ"ע וְדֹאֵי דִישׁ לְהַחֲמִיר דְצְרִיכִין לְמִיְכַתֵּב שְׁנֵיהֶם וְכֵן מִשְׁמַע שְׁפָסַק בְּש"ע מְדַכְתֵּב סֵתֵם בְּסַעֲפֵי ד' וְז"ל אֵם עוֹמֵד בְּמִקּוֹם אֶחָד וְשׁוֹלַח גֵּט לְמִקּוֹם אַחַר וּבְכָל מְקוֹם יֵשׁ לֹא שֵׁם אֶחָד כּוֹתֵב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה וְיִכְתּוֹב שֵׁם מְקוֹם הַכְּתִיבָה דְמַתְקָרִי וְכוּ' עכ"ל הָרִי אִינוּ

מחלק אי צריף שיתחזק בתרי שמי בשני המקומות או לא משמע דבחד' מנייהו דאיתחזק בתרי שמי צריף למיכתב שניהם והיינו מטעם שכתב הרא"ש פדלעיל לכה בגדון דידן יש לכתוב אגא אברהם דמתקרי הוושע בן משה וכו': וליכא למימר פינו דלא איתחזק פאן שיש לו עוד שם אחר במדינת הים אלא על פי שנים עדים שיודעים כה לא מיקרי איתחזק דלשון איתחזק משמע שהוא מוחזק פאן בשם אחר להרבה מן העיר ולא פשידוע להרב המסדר ולעדים לחוד כמו בנ"ד וכן משמע מהא דכתב הר"ן בפרק השולח אהא דאמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי וכו' בד"ה ונמצא למדין וכו' שכתב וז"ל ונמצא למדין לפי דרוה זה דהיכא דאיתחזק בתרי שמי פלומר שאף במקום הפתיכה קורין אותו לפעמים בשם מקום הנתיב ולא כתב וכל שום אפילו כתב שם של מקום הנתיב שהיא יותר חשוב אינה מגורשת אבל לא איתחזק בתרי שמי במקום הפתיכה כלו שאין קורין אותו שם אלא בשם אחד אע"פ שיודעים שנקרא במקום הנתיב בשם אחר ולא כתבו אלא שם של מקום הנתיב בדיעבד מגורשת וכו' עכ"ל הרי כתב כל שאין קורין אותו אלא בשם אחד אע"פ שיודעים שנקרא במקום הנתיב בשם אחר מיקרי ולא איתחזק וא"כ בנ"ד שלא נקרא כלל בשם אחר ואין יודעים משם אחר אלא שנים מיקרי לא איתחזק: הא כבר דחה הר"ן דעת המפרשים כה והאריף וכתב לבסוף וז"ל ונמצא פסקו של דברים שמי שיש לו שני שמות אחד במקום פתיבת הגט ואחד במקום נתיבתו כל שידענו פן אע"פ שאינו נקרא במקום הפתיכה אלא בשם אחד צריף לכתוב שם של מקום הנתיב וכותב וכל שום בשביל שם של מקום הפתיכה.

וכו' וכל זה. כשידענו שיש לו שני שמות אבל אם לא ידענו לו אלא שם אחד אע"פ שלא כתב וכל שום הרי זה הגט פשר אפילו נודענו לו לאחד מכן שם אחר פשר וכו' עכ"ל הרי מבואר בהדיא שמפרש הא דאמר רב אשי והיא דאיתחזק היינו שידענו אעפ"י שאינו נקרא פן ולשון שידענו שיש לו שני שמות דנקט הר"ן משמע כל שידוע הוא אפילו אינו ידוערק להרב המסדר הגט ולעדים צריף לכתוב שני שמות פינו שידוע הוא על פי שנים שיעידו כה שיש לו עוד שם אחר והכי מסתבר דהרי עיקרי טעם דמתניתין הוא מפני לעז שאותו שבמקום הנתיב לא יהיו יודעים משם זה שבמקום הפתיכה ויאמרו לא נתגרשה מבעלה והיינו דקתני מפני תיקון העולם ואם פן אם הרב והעדים יודעים שיש לו שם אחר היאך מפקינן הלעז במה שאין הרבה יודעים משם אחר שיש לו במקום הנתיב הא מפל מקום חששא דלעז איכא לעיני הרב המסדר הגט והעדים החתומים בו או אפילו להרב לחוד תינח היכא דאין שום אדם יודע משם אחר מספיק' לא חיישינן לשם אחר אפילו נודע אחר כה שיש לו שם אחר ולא כתבו בגט וכל שום הגט פשר אע"ג דלבסוף איכא למיחש ללעז מפל מקום הגט פשר בדיעבד ולא מהדרין אעובד' אבל היכא דהרב המסדר הגט יודע מתחלה שיש לו שם אחר ויודע דיש לחוש ללעז נדאי דהוי הגט פסול אי לא כתב וכל שום דמפני הלעז תיקון ר"ג לכתוב וכל שום וכו': ואין להקשות לפי זה למה נקט רב אשי לשון והוא דאיתחזק ולא קאמר לשון והוא שידענו היינו משום שאותו שיודעים משם אסר צריף שיהא מוחזק להם כה בשם אחר היינו שלשים יום ואם נמצאו פאן שנים שמוחזק להם שלשים יום באותו שם אחר שהם יודעים בו מיקרי איתחזק וחישינן ללעז אף על פי שאין מי יודע מאותו שם אחר אלא הרב המסדר לחוד על פי אותן שנים.

ולאפוקי אם אין ידוע לאותן שנים שיש לו שם אחר אלא על פי שקרא הוא לעצמו ולא הוחזק בו שלשים יום לא מיקרי איסתזק. לכה נקט רב אשי לשון והוא דאיסתזק וכו': אבל אין לכתוב אנא אברהם פהו דמתקרי יהושע וכו' אע"ג דכה הנה נקר' במה"י מ"מ אין לכתוב עליו פהו פהו דלאו פהו היא דבשלמ' הא דצריכין למיכתב שמו אברהם דאיסתזק ליה במדינת הים היינו משום דיכול אדם לשנות את שמו לשם אחר.

והנה תרי שמות תרנונייהו קושטא ניהו שיש לו תרי שמות לכה אף על פי שאין קוראין אותו פהו בעירו אלא בשמו הראשון אפילו הכי צריכין למיכתב גם שמו השני פהו שיש לו תרי שמי אבל פהו אין אדם יכול לעשות לעצמו אם אינו פהו ואם פהו היא יש לכתוב בגט דבר שאינו לכה אין לכתוב פהו ועוד דאיכ' למיחש לתקלה דדילמ' אית ליה בנים מהאשה שבמדינת הים מקום שהיה קורא את עצמו פהו ויהיו נוהגין בהם קדושת פהו ויהיו פודין הבכורים ולא יהיו פדונים.

לכה נדאי דאין לכתוב פהו בגט: וליכא למימר דילמ' הא דהחזיק את עצמו במדינת הים בשם אברהם פהו לאו למימר' שהוא פהו מזרע אהרן דילמ' אינו אלא ששמו פהו כמו רב פהנא שהיה ישראל ונקר' בשם פהנא פדאי' בחולין פרק הזרוע רב פהנא אכל בשביל אשתו פי' רש"י שהיה אוכל מתנות פהונה בשביל אשתו שהיתה פהנת והוא הנה ישראל וכן מציינו פרק בתרא דבב"ק דף קט"ו מתקנף לה רב פהו ודילמ' וגלימ' וכו' הרי שהיה אחד נקרא פהו אע"ג דמהתם ליכא ראיה פל כה דמציינו למימר שהיה נקרא רב והנה פהו ולא שהיה שמו פהו אבל מ"מ מן רב פהנא דפרק הזרוע איכא ראיה דאיכ' דשמייה פהו כמו רב פהנא.

ואם פהו דילמ' נמי האי דהוה נקרא אברהם פהו לא שהוא פהו אלא ששמו פהו וכן משמע מדקרו ליה אברהם פהו ולא אברהם הפהו אלא נדאי דשמייה הנה פהו והנה נקרא שם בתרי שמות בשם אברהם ובשם פהו ושכיחי טובא האידנא קוראים אותם בתרי שמות כחד' ישראל חיים משה שמואל הא לאו מילת' הוא שהרי נודע לנו שהיה מחזיק את עצמו לכהו שם ולא שהיו קוראין אותם בתרי שמות אלא שהיה עולה לתורה לכהו והא דקראוהו אברהם פהו ולא אברהם הפהו הא לאו מילת' הוא חדא דכן דרפן של בני אדם לקרוא לכל' כה פלוני פהו ואין מדקדקין לומר הפהו ועוד הא מציינו נמי בכי האי גוונא בקרא מלכים ד' וזבוד בן נתן פהו רעי המלך פי' זבוד בן נתן פהו הנה חבר ורעו למלך הרי לא פתיב נתן הפהו אלא נתן פהו ומפל שפן לשון בני אדם דרפן לומר פהו לכה אין לכתוב בגט פהו וכי תימא א"כ אם לא יהיו פותבין בגט פהו חיישינו לתקלה שבמקום הנתינה יאמרו שאין זה בעל אישה זאת אף על פי שאנו מודיעין להתם דלאו פהו הוא מ"מ חיישינו לזמן ארוך שישפחו הדבר ויקלקלו עליה דכה"ג פתב הר"ן דחיישינו לזמן ארוך הא לאו מילתא הוא דכיון דהרבה מהפוסקים ס"ל דאפילו במי שהוא פהו באמת אינו צריך לכתוב פהו הביאם הרב ב"י ובש"ע סימן קכ"ט תו לא חיישינו לתקלה פהו דאין צריך לכתוב פהו אפי' לדין דנהיגין למיכתב פהו לא חיישינו לתקלה בכה"ג לזמן ארוך פהו דאיכא דסבירא להו דלא צריכין אפילו לכתוב לתקלה למיכתב פהו לכה שפיר דמי שלא לכתוב פהו אלא דסלקא אדעתא למימר דילמא בנדון דידן פהו שקרא את עצמו במדינת הים פהו ואסתזק בשם זה ואינו פהו יש למיכתב אנא אברהם דמתקרי יהושע

וְכָל שׁוֹם וְחֲנִיכָא דְאִית לֵיהּ וּא"כ תּוּ לִיכָא לְמִיחֵשׁ לְתַקְלָה שְׁלֵאֲחֵר זְמַן יֵאמְרוּ שְׂאִין זֶה בַּעֲלָהּ פִּינּוּ דְלֵא נְזַכְרַּ בְּגֵט שֶׁהוּא פִּהוּ פִּינּוּ דְכִתִּיב בּוּ וְכָל שׁוֹם וְחֲנִיכָא וְכוּ' אַע"ג דְּאֲנּוּ ס"ל כַּר"ת בְּפֶרֶק הַשּׁוֹלַח דָּף ל"ד בַּד"ה וְכָל שׁוֹם שְׂיֵשׁ לוֹ וְכוּ' שְׁפַתְבּ דְּאִין לְכַתּוּב וְכָל שׁוֹם וְכוּ' הֵינּוּ מִשּׁוֹם דְּנִרְאָה זֶה הֵגֵט שֶׁל אָדָם אַחֵר הוּא פִּינּוּ שְׂאִין לְזֶה שׁוֹם וְחֲנִיכָא אָבֵל בַּנ"ד הָא יֵשׁ לוֹ חֲנִיכָא שְׁהֵינָה נִקְרָא פִּהוּ וְשִׁפִּיר דְּמִי לְמִיכְתַּב וְכָל שׁוֹם וְחֲנִיכָא וְכוּ' אָבֵל הַסְּפֵמַת הֶרֶב הַגְּדוֹל אוֹר יִשְׂרָאֵל וְקִדּוּשׁוֹ הַגָּאוֹן מֵהוּ"ר הָעֵשִׂיל הוּא שְׂאֵפִי' וְכָל שׁוֹם וְחֲנִיכָא וְכוּ' אִין לְכַתּוּב וְלֹא יִהְיוּ כּוֹתְבִין אֲלָא אֲנָא אַבְרָהָם דְּמִתְקַרִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מִשֵּׁה וְכוּ' לְכַד אִין לְכַתּוּב כ"א אֲנָא אַבְרָהָם דְּמִתְקַרִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מִשֵּׁה וְכוּ' הַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי וְהַסְּפִים עַל כָּל זֶה הֶרֶב הַגְּדוֹל הַגָּאוֹן הַנְּ"ל וְכוּן הַסְּפִימוּ שְׂאֵר גְּדוּלֵי הַדּוֹר אֲשֶׁר הֵמָּה פֶּה בַּעַת הַזֹּאת יוֹם ב' טו"ב מְנַחֵם תַּט"ז לְפָרֵט קָטוֹן: שְׂאֵלָה ק"ט אֶחָד נִשְׂא אִשָּׁה וְקוֹדֵם שְׁנִכְנַס עָמָה לְחַוְפָה עָשָׂה לָהּ שְׁטֵר חֲזִיב עַל עֲצָמוֹ מְעַכְשָׁיו וְשָׁעָה אַחַת קוֹדֵם מִיתָתוֹ מִסָּף אֶלְף זְהוּבִים וְהִשְׁטֵר נִעְשָׂה בְּקִנְיָן וְשִׁעְבוּד מְטַלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי וּבְאִנְפוֹ הַיּוֹתֵר מוֹעִיל ע"פ תִּיקוּן חז"ל וּבְכָל יְפוּי פַח וּזְכוּת וּבְכָל שׁוֹפְרֵי דְשִׁטְרֵי דְנִהְיִיגִין הַסּוֹפְרִים לְמִיכְתַּב שְׁטְרֵי חוֹבוֹת וְחַתוּמִים עָלָיו עֵדִים כְּשֵׁרִים נְאֻמְנֵי הַקְּהֵלָה וְאַח"כ מֵת וְנִמְצְאוּ עָלָיו בַּעֲלֵי חוֹבוֹת בְּאִנְפוֹ שְׂאֵם תַּטּוּל אִשְׁתּוֹ כְּמִשְׁמַעוֹת שְׁטֵר חוֹב שְׁלָהּ אֶלְף זְהוּבִים לֹא יִשְׂאֵר מְאוּמָה לְבַעֲלֵי חוֹבוֹת לְגַבּוֹת מִמֶּנּוּ וּבְמִדְיָנָה זֹו יֵשׁ תַּקְנָה מְשֻׁנֵּים קְדֻמוֹנִיּוֹת וְזֶה לְשׁוֹנָה מִי שְׁנִעְדָּר מִן הָעוֹלָם ב"מ וַיֵּשׁ עָלָיו ב"ח וְכַתּוּבַת אִשָּׁה וְלֹא נִמְצָא בְּעִזְבוֹן בְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בֵּין מְקַרְקְעֵי וּבֵין מְטַלְטְלֵינִי רְאוּי וּמְחוֹזֵק כְּדֵי לְשַׁלֵּם לְבַעַל חוֹב וְכַתּוּבַת אִשָּׁה וְלִפְעָמִים שְׁחֲזִיב גַּם לְקַהֲלָ עֵבוֹר מִסִּים וְלִצְדָקָה מְצָאנוּ וְרֵאִינוּ לְתַמְנָן מִשּׁוֹם נְעִילַת דָּלַת וּכְדֵי שְׁלֵא לְהַפְקִיעַ זְכוּת הָאִשָּׁה לְגַמְרֵי תִיקוּן הַגּוֹן וְנִכּוֹן וְהֵינּוּ אִם כְּשִׁנְשָׂא אִשָּׁה זֹו הֵי לּוֹ קַרְקָעוֹת בְּתִים נִחְלוֹת שְׂדֵה וְכָרֵם הֵיא קוֹדֶמַת לְגַבּוֹת בְּכַתּוּבַתָּהּ מִן הַקַּרְקָעוֹת עַד כְּדֵי סָף עֵיקַר כְּתוּבָה לְבַתּוּלָה אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים רֵינִי"ש לְאַלְמָנָה מְאֵתִים זְהוּבִים רֵינִי"ש וְגַם מְלַבּוּשִׁים וּבְגָדִים הַיְדוּעִים שֶׁהַכְּנִיסָה אֵלָיו וְלִצְדָקָה יֵשׁ קְדִימָה לְגַבּוֹת מִן הַמְּקוֹמוֹת שְׁכַבִּית הַפְּנֹסֶת בְּעִזְרַת אֲנָשִׁים וְנָשִׁים אֲפִילוֹ קוֹדֵם לְאִשָּׁה בְּכַתּוּבַתָּהּ וְאִם אִין לּוֹ קַרְקָעוֹת אוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ אֲלָא שְׁקֵנָה אַחֵר הַנְּשׂוֹאִין אֲזִי לֹא תַגְבָּה הֵיא בְּכַתּוּבַתָּהּ אֲלָא סָף מְאָה זְהוּבִים רֵינִי"ש בֵּין בְּתוּלָה בֵּין אֲלְמָנָה וְגַם תַּקַּח מְלַבּוּשִׁים וּבְגָדִים הַיְדוּעִים שֶׁהַכְּנִיסָה הֵיא לּוֹ וְתַסְתַּלַּק הֵיא לְגַמְרֵי וּמֵהַמּוֹתֵר יִתְפָּרְעוּ כָּל בַּעֲלֵי חוֹבוֹת וְהַקְּהֵל בְּמִסִּים שְׁלָהֶם קוֹדֶמִים לְכָל ב"ח כְּמוֹ שְׁטֵר שְׂיֵשׁ לוֹ קוֹל עַכ"ל הַתַּקְנָה וְנִסְתַּפְקְנוּ אִם פַּחוּ שֶׁל שְׁטֵר חוֹב זֶה שְׁעָשָׂה זֶה לְאִשְׁתּוֹ קוֹדֵם הַחַוְפָה הוּא עַדִּיף מִסְתַּם שְׁטֵר כְּתוּבָה דְּעֵלְמָא וְהֵיא קוֹדֶמַת לִיטּוֹל כְּמִשְׁמַעוֹת שְׁטֵר חוֹב שְׂיֵשׁ לָהּ עַל בַּעֲלָהּ וּבַעֲלֵי חוֹבוֹת יִלְכוּ בְּפַחֵי גִפְשׁ מִשּׁוֹם שְׁבַלְשׁוֹן הַתַּקְנָה לֹא נְזַכְרַּ אֲלָא כְּתוּבָה וְלֹא נְזַכְרַּ ש"א וְהָבוּ דְלֹא לְהוֹסִיף עַל הַתַּקְנָה אוֹ שְׂמָא לֹא עַדִּיף הֵיא ש"ח מְכַל שְׁטְרֵי כְּתוּבוֹת וְלֹא תַטּוּל אֲלָא מְאָה זְהוּבִים כְּמִשְׁמַעוֹת הַתַּקְנָה דְּמָה לִי אִם נִעְשָׂה דְרָף שְׁטֵר כְּתוּבָה אוֹ דְרָף שְׁטֵר חוֹב דְּזִיל בְּתֵר טַעְמָא שְׁעָשׂוּ תַקְנָה מִשּׁוֹם נְעִילַת דָּלַת שְׁלֵא לְהַפְסִיד לְבַעֲלֵי חוֹבוֹת: תְּשׁוּבָה בְּשִׂאֲלַתָּהּ לֹא נִתְבָּאֵר אִם הֵיאִשׁ הַזֶּה עָשָׂה לְאִשְׁתּוֹ ש"ח עַל עֲצָמוֹ בְּאֶלְף זְהוּבִים חוּץ שְׁטֵר כְּתוּבַתָּהּ וְהֵינּוּ שְׂיֵשׁ לָהּ שְׁטֵר כְּתוּבָה וְתוֹסְפוֹת כְּכָל הַנְּשִׁים וְעוֹד יֵשׁ לָהּ ש"ח זֶה עַל אֶלְף זְהוּבִים אוֹ שְׂאִין לָהּ רַק ש"ח זֶה עַל אֶלְף זְהוּבִים וְהוּא בְּשִׁבִיל כְּתוּבַתָּהּ וְתוֹסְפוֹת וְאִין לָהּ שְׁטֵר כְּתוּבָה חוּץ מִש"ח זֶה אֲלָא שְׂמוּכַח קִצַּת מְלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׂאִין לָהּ אֲלָא ש"ח זֶה עַל סָף אֶלְף זְהוּבִים וְאִין לָהּ שְׁטֵר כְּתוּבָה חוּץ

מזה מדכתב השואל ו"ל או שמא לא עדיף האי ש"ח מכל שטר פתובות וכו' דמה לי אם נעשה דרף שטר פתובה או דרף ש"ח וכו' עכ"ל משמע מלשון זה דמה שיהיה לו לעשות דרף שטר פתובה עשה לה דרף שטר חוב ואין לה אלא שטר חוב זה ולא שטר פתובה לכה פתב מה לי אם נעשה דרף שטר פתובה או דרף שטר חוב: ויראה אם הוא פד שאין לה אלא שטר חוב זה ואין לה שטר פתובה חוץ משטר זה כדמשמע מלשון השואל או שיש לה גם שטר פתובה אלא שפתוה השטר חוב נמצא מבואר שהשטר זה הוא בשביל פתובתה ותוספות ודא ודא אחת הוא לא תטול אלא מאה זהובים כמשמעות התקנה כי הנה צלל במים אדירים והעלה חרס בידו משום דעיקר התקנה שהתקינו שלא תטול האשה אלא מאה זהובים היינו משום געילת דלת שאם היא תטול פתובתה ותוספות במלואה ובעלי חובות לא ימצאו ממה לגבות יהיו נמנעים מלהלוות א"כ מה לי שטר פתובתה ומה לי שטר חוב אף על גב דלא נזכר בתקנה אלא פתובה מ"מ ש"ח שיש לה תמורת פתובה נמי בכלל דאם לא פן מה הועילו חכמים בתקנתו הא פל אדם יעשה פן ויכתוב לאשתו סך פתובתה ותוספות דרף ש"ח דעלמא ולא דרף שטר פתובה ותיטול היא הפל וב"ח ילכו בפחי נפש ויהיו נמנעים מלהלוות ואיכא געילת דלת ולא תימא דליכא למיחש לזה שפל אדם יעשה לאשתו ש"ח על עצמו תמורת הפתובה משום שיהיה נרא שיהיו נמנעים מלהלוות לו דכיון דעדים מפקי לקלא ויתפרסם הדבר ימנעו מלהלוות לו לכה ודאי דלא יעשו פן: הא לאו מילתא הוא דנדאי משום דחששא דימנעו מלהלוות לו לא ימנע הוא מאשתו מלעשות לה ש"ח אם לא תתראה להנשא לו אלא על ידי פן שיעשה לה ש"ח תמורת הפתובה דאין הספק מוציא מידי נדאי וגם אגב חיבת חנופה לא ימנע מלכתוב לה ש"ח ומכ"ש פשהיא מכנסת לו נדוניא ואינה מתרצה ליתן לה אלא על תנאי זה ודאי דלא ימנע ממנה בשביל חשש שימנעו מלהלוות לו דבלאו הכי לא ניחא ליה לאינש להיות עבד לנה לאיש מלנה ואם פן איכא געילת דלת לכה ודאי אף על פי דבלשון התקנה לא נזכר אלא פתובה מ"מ שטר חוב נמי בכלל פדי שלא תנעול דלת בפני לוויין: וליכא למימר פיון דבלשון התקנה לא נזכר אלא פתובה ולא נזכר ש"ח אין לנו להוסיף שם ש"ח דגבי תקנה אית לן למימר הבו דלא להוסיף עלה פמו שפתב הרא"ש כה"ג בתשובה שאלה פלל נ"ד הביאו הרב ב"י בסי' קי"ח סעיף מ"ה גבי תקנת חזרת נדוניא דנוקא על נדוניא תיקנו אבל לא על נכסי מלוג וכו' וכתב האי טעמא דהבו דלא להוסיף עלה הא לאו מילתא הוא דאדרבא מינה דההיא תשובת הרא"ש אית לן להביא ראיה לדברינו דאזלינן בתקנה בטר טעמא ואם פן בגדון דידן דמבואר בהדיא בתקנה הטעם פדי שלא תנעול דלת והאי טעמא שייך גם גבי ש"ח שנתן לאשתו עבור הפתוב' דכל אדם יעשה פן וימנעו מלהלוות ואיכא געילת דלת לכה ודאי דבכלל התקנה הוי גם ש"ח בכלל כי הנה פתב הרא"ש התם בכלל נ"ד ונ"ל וגם לא דמי לתקנות רבינו תם ו"ל וכו' דעל הנדוניא דנוקא תיקנו משום עגמת נפש ואסמכיה אקרא ותם לריק פחכם אבל ירושה שנתלה לה דהיינו נכסי מלוג בהא לא תקונו רבנן והבו דלא להוסיף עלה ומק"ו לא ילפינן וכו' הא תניא במסכת ידים אין דנין דברי תורה מדברי סופרים וכו' ולא דברי סופרים זה מזה וכו' עכ"ל הרי תלי הטעם דנכסי מלוג לא הוי בכלל התקנה משום דטעם התקנה היינו עגמת נפש לא שייך בנכסי מלוג משמע בהדיא הא אי הנה טעמא דעגמת נפש שייך גם בנכסי מלוג הוי גם נכסי מלוג בכלל התקנה אף על גב

דב'לשון התקנה לא נזכר אלא נדוניא ולא נזכר נכסי מ'לוג לא איכפת לן מידי בהא דזיל בתר טעמא אם כן בנ"ד דהו' טעמא שתקנו בכתובה שלא תטול היא אלא מאה זהובים משום נעילת דלת שנייה נמי בש"ח שעושה הוא לאשתו על כתובתה ודאי דבכלל התקנה הוי גם ש"ח פ'ינן דטעם נעילת דלת שנייה בש"ח כמו בכתובה ולא שנייה למימר הבו דלא להוסיף עלה דאין זה מיקרי הוספה פ'ינן דטעם התקנה שנייה ביה ולא כתב הרא"ש הבו דלא להוסיף עלה אלא במידי דלא שנייה ביה טעם התקנה כמו בנדון דידיה דהטעם דשנייה בנדוניא היינו עגמת נפש לא שנייה בנכסי מ'לוג.

ואי ה'יו מכניסין בכלל התקנה גם נכסי מ'לוג ה'נה מיקרי הוספה ובהו דלא להוסיף עלה. אבל בנ"ד דטעם התקנה בכתובה דה'יו משום נעילת דלת שנייה נמי בש"ח שעושה לאשתו ודאי דלא מיקרי הוספה אלא בכלל התקנה הוא כדמוכח מ'ינן וביה דתלה הטעם דאין נכסי מ'לוג בכלל התקנה משום דלא שנייה ביה טעם התקנה היינו עגמת נפש.

אבל אי ה'נה שנייה ביה עגמת נפש ה'יו בכלל התקנה ולא ה'נה מיקרי הוספה: וקל וחו'מר הוא השתא ה'תם בתקנה דמ'ירי ביה הרא"ש אם אין אנו מכניסין לכלל התקנה גם נכסי מ'לוג לא תתבטל עיקר התקנה שתקנו בנדוניא ולא שנייה למימ' מה הועילו ח'כמי' בתקנתן ש'הרי מ'קל מקום הועילו לענין נדוניא אפילו ה'כי מוכח מדב'ריו ה'תם דאם ה'יה טעם התקנה שנייה גם בנכסי מ'לוג ה'יו גם נכסי מ'לוג בכלל התקנה נדון דידן אם אין אנו מכניסין לכלל התקנה גם ש'טר ח'וב תתבטל עיקר תקנה ושנייה לומר מה הועילו ח'כמים בתקנתן שתקנו בכתובה משום נעילת דלת פ'ינן דאפתי איכא נעילת דלת ש'כל אדם יעשה לאשתו ד'רו ש'טר ח'וב וימנעו מלהלוות זה את זה לא כל ש'כן ד'יש לנו לומר דבכל התקנה ה'יו גם ש"ח פ'ינן דטעם התקנה שנייה בש'טר ח'וב כמו בכתובה: ואם יאמר האומר דלמא ה'א דאיכ' להוכיח מתשו' הרא"ש דהיכא דטעם התקנה מ'פ'רש יש לנו להכניס לכלל התקנה כל מידי דשנייה ביה הטעם ה'הוא היינו דוקא מ'קלתא דש'כיחי דמצינו למימר דמתקני התקנה אסקו אדעתייהו אה'הו מ'קלת' פ'גון נכסי מ'לוג דש'כיחי אי ה'נה שנייה בהו למימר הטעם דעגמת נפש ה'ו מכניסין לכלל התקנה גם נכסי מ'לוג פ'ינן דש'כיחי ולא הצ'ריכו להזכיר נכסי מ'לוג בהד'יא בתקנה משום דה'יו סומכים על הטעם דשנייה בהו כמו בעיקר התקנה ונדעי פ'ולי עלמא ש'הם בכלל אבל מידי דלא ש'כיחי אין מכניסין לכלל התקנה אפילו בדשנייה בהו הטעם ש'ל עיקר התקנה משום דאפ'שר דמתקני התקנה לא אסקו אדעתייהו אה'הו מ'קלת' פ'ינן דלא ש'כיחי ולפי זה בנדון דידן ש'הבעל עשה לאשתו ש'טר ח'וב על ע'צמו תמורת הכתובה מ'קלתא דלא ש'כיחין הוא ולא ה'יו בכלל התקנה אף על גב דשנייה ביה נמי טעם ש'ל עיקר התקנה היינו נעילת דלת מקום לא ה'יו בכלל התקנה משום דאמרינן דמתקני התקנה לא אסקי אדעתייהו לה'כי: אם יאמר ה'אומר פ'ו מ'ייתין ליה ראי' מהא דאית' בהג"ה מ'רדכי מ'כתובות ונ"ל כתב תלמידו ש'ל הר"ם ונ"ל נ"ל מה שתיקן ר"ת להחזיר הנדוניא לאב לא על הבת לבד תיקן אלא אף על מ'יתת הבן תיקן ומה ש'לא הזכיר הבן משום דבצ'רפת נוהגות הבנות ליתן הנדוניא ולא החתן אבל אם ה'יה הבן נו'תן הנדוניא ומת תו' השנה הנדוניא חוזרת גם לאביו וכן דנתי לפני הר"ם והודה לדב'רי עכ"ל ה'רי מ'בואר בהד'יא אע"ג דבתקנה ע'צמה לא נזכר אלא נדוניא ש'מכניס האב להפלה בתו ולא נזכר מידי מנדוניא ש'מכניס האב להחתן בנו אפילו ה'כי מכניסין לכלל התקנה גם נדוניא ש'ל החתן ש'מכניס לו אביו והיינו משום דהטעם דעגמת נפש שנייה ב'בן כמו

בבת וְהָא דְלָא הִזְפִּירוּ בְּתַקְנָה גְדוּנָיִת בֵּן הֵינּוּ פְּדִמְפָּרֵשׁ טַעְמָא מְשׁוּם דְּלֵא הֵיּוּ רִגְלִים
לְהַכְנִיס דְּוִנְיָא לְבָנוּ וְלֵא אֲמַרִּינוּ בֵּינוּ דְּלֵא הֵיּוּ נוֹהֲגִים לִיתֵן גְּדוּנְיָא לְבָנוּ לֵא אֲסָקִי אֲדַעְתִּיהָ
דְּר"ת שְׁתִּיקוּן תַּקְנָה זֹו עַל גְּדוּנְיָת הַבֵּן הַחֲתָן וְאִין מְכַנְיָסִין זֶה לְכָלֵל הַתַּקְנָה אֲלֵא אֲמַרִּינוּ
בֵּינוּ דְּטַעַם הַתַּקְנָה הֵינּוּ עֲגָמַת נֶפֶשׁ שְׂיִיף בְּגוּנְיָת הַבֵּן הַחֲתָן כְּמוֹ בְּגוּנְיָת הַבַּת הַפְּלָה
הֵינּוּ נְמִי בְּכָלֵל הַתַּקְנָה וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נְמִי בְּגוּדוֹן דִּינָן אִף עַל גַּב דְּבַתְקָנָה עֲצָמָה לֵא
נִזְכָּר אֲלֵא כְּתוּבַת אִשָּׁה וְלֵא נִזְכָּר מִיָּדִי מִשְׁטַר חוֹב שְׁעוּשָׁה אָדָם לְאִשְׁתּוֹ מְכָל מְקוּם הֵינּוּ
שְׁטַר חוֹב נְמִי בְּכָלֵל הַתַּקְנָה בֵּינוּ דְּעִיקָר טַעַם הַתַּקְנָה הֵינּוּ נְעִילַת דְּלֵת שְׂיִיף בְּש"ח כְּמוֹ
בְּכַתְּוֵבַת אִשָּׁה מְכַנְיָסִין גַּם שְׁטַר חוֹב לְכָלֵל הַתַּקְנָה וְהָא דְּלֵא הִזְפִּירוּ בְּהִדְיָא ש"ח בֵּינוּ דְּלֵא
נִהְגוּ אֲלֵא בְּכַתְּוֵבָה וְלֵא נִהְגוּ בְּש"ח אֲבָל מ"מ אִם אָדָם עוֹשֶׂה לְאִשְׁתּוֹ ש"ח תְּמוּרַת
הַכְּתוּבָה הֵינּוּ נְמִי בְּכָלֵל הַתַּקְנָה וְאִינוּ נוֹטָל' אֲלֵא ק' זְהוּבִים כְּמוֹ בְּכַתְּוֵבָה וְלֵא אֲמַרִּינוּ בֵּינוּ
דְּלֵא נִהְגוּ בְּש"ח לֵא אֲסָקִי אֲדַעְתִּיהוּ דְּמַתְקִינֵי הַתַּקְנָה עַל ש"ח אֲלֵא הֵינּוּ נְמִי בְּכָלֵל כְּמוֹ
בְּגוּנְיָת חֲתָנִים עַל פִּי מַה שְׁכַתְּבַת תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַר"ם וְ"ל הַגְּ"ל: וְכַבֵּר בְּאַרְנוֹ דְּעִדְיָה גְּדוּן
דִּינָן מַהֲהוּא דְּגוּנְיָת חֲתָנִים דְּהֵתָם אִף אֵלּוּ לֵא הֵינּוּ מְכַנְיָסִין בְּכָלֵל הַתַּקְנָה גְּדוּנְיָת הַבֵּן
הַחֲתָן מ"מ לֵא הֵינּוּ עִיקָר הַתַּקְנָה בְּטַלְהָ דְּעִיקָר הַתַּקְנָה דְּנִשְׂאָר קִיָּים גַּבִּי גְּדוּנְיָא הַבַּת
הַפְּלָה אֲפִילוּ הֵכִי מְכַנְיָסִין לְכָלֵל הַתַּקְנָה גַּם גְּדוּנְיָת הַבֵּן הַחֲתָן בֵּינוּ דְּשְׂיִיף בִּיָּה נְמִי טַעַם
הַתַּקְנָה הֵינּוּ עֲגָמַת נֶפֶשׁ מְכָל שְׂכָן גְּדוּן דִּינָן דָּאִם אִין אֲנוּ מְכַנְיָסִין בְּכָלֵל הַתַּקְנָה גַּם ש"ח
הַתְּבַטֵּל עִיקָר הַתַּקְנָה לְגַמְרֵי דִּיהֵי נְמַנְעִים מְלַהֲלוֹת וְאִיכָּא נְעִילַת דְּלֵת לְכַף יֵשׁ לְנוּ
לְהַכְנִיס בְּכָלֵל הַתַּקְנָה גַּם ש"ח כְּדִפְרִישְׁתִּי לְעִיל: וְלֵא תַקְשָׁה מַהֲא דְּכַתְּבַת רַבִּינוּ יְרוּחָם
בְּמִישְׁרִים נְתִיב כ"ג חֲלֵק י"א סוּף דָּף ס"ה אֵהָא דְּאָמַר תְּנַאי כְּתוּבָה כְּתוּבָה וְכו' וְ"ל
וְכָל זֶה דְּאֲמַרִּינוּ בְּתוֹסְפוֹת וְכו' שְׁכַתְּבַת לָהּ וְהוֹסִיף לָהּ אוֹ שְׁפַלְלָה עִם הָעִיקָר אֲבָל אִם כַּתְּבַת
לָהּ וְנָתַן לָהּ מַתָּנָה כֶּף וְכָף אִין דִּינָה כְּכַתְּוֵבָה וְכָל שְׂכָן אִם כַּתְּבַת לָהּ שְׁטַר מַתָּנָה בְּפָנֵי עֲצָמוּ.

וּלְפִיכֶף נִהְגוּ לְכַתְּוֵב מַתָּנָה לְחוּד לְהוֹצִיאָהּ מִדִּין תוֹסְפוֹת דְּכַתְּוֵבָה. עַכ"ל וְהָרַב ב"י מְבִיא
בְּטוֹר א"ה סוּף סִימָן קי"ח: הָרִי מְבוֹאָר אִם כוֹתֵב לָהּ תוֹסְפוֹת דְּרָף מַתָּנָה בְּפָנֵי עֲצָמָה
הוֹצִיא מְכָלֵל דִּין כְּתוּבָה וְאִם אַחַר כֶּף הִיא מְפֹסְדַת כְּתוּבָתָהּ כְּגוֹן שְׁעוּבָרַת עַל דַּת אוֹ
שְׁהִיא מְזוּנָה אֵינָה מְפֹסְדַת תוֹסְפוֹת בֵּינוּ שְׁכַתְּבַת לָהּ תוֹסְפוֹת בְּשְׁטַר בְּפָנֵי עֲצָמוּ וְלֵא כַתְּבַת
לָהּ בְּעִיקָר הַכְּתוּבָה וְגַם לֵא הִזְפִּיר לְשׁוֹן תוֹסְפוֹת כְּתוּבָה אִין דִּין שְׁטַר הֵהוּא כְּדִין כְּתוּבָה.

אִם כֵּן ה"ה נְמִי בנ"ד נִימָא הֵכִי בֵּינוּ דְּכַתְּבַת לָהּ ש"ח בְּפָנֵי עֲצָמוּ הוֹצִיאָו מְכָלֵל דִּין כְּתוּבָה'
וְאִם כֵּן אִף עַל פִּי שְׁתַּקְנוּ הַמַּתְקִינִים עַל הַכְּתוּבָה אִין לְנוּ לְהַכְנִיס בְּכָלֵל הַתַּקְנָה שְׁטַר זֶה
הַנְּעִשָׂה דְּרָף חוֹב דְּכִינּוּ שְׁעִשָׂה לָהּ ש"ח בְּפָנֵי עֲצָמוּ הָרִי הוֹצִיאָו מִדִּין כְּתוּבָה לֵא דְּמִי
דְּהֵתָם שְׂאֵנִי דְּקָאִי אֲדִין תְּנַאי כְּתוּבָה כְּכַתְּוֵבָה דְּהוֹסְפוֹת הֵינּוּ מִדִּין תְּנַאי כְּתוּבָה וְדִינָהּ
כְּכַתְּוֵבָה שְׂאֵם הוּא מְפֹסְדַת כְּתוּבָתָהּ כְּגוֹן שְׁעוּבָרַת עַל דַּת אוֹ שְׁהִיא מְזוּנָה מְפֹסְדַת נְמִי
תוֹסְפוֹת כְּתוּבָה וְהוּא רוּצָה לְהַפְסִיד לְעֲצָמוּ וְלַעֲשׂוֹת לָהּ עַל תוֹסְפוֹת חוֹב בְּפָנֵי עֲצָמוּ אוֹ
מַתָּנָה בְּפָנֵי עֲצָמוּ הוֹצִיאָ מְכָלֵל דִּין כְּתוּבָה כְּדִי שְׁלֵא תַפְסִיד תוֹסְפוֹת אֲפִילוּ כְּשִׁתְּהִיָּה
מְזוּנָה אוֹ עוֹבְרַת עַל דַּת אֲנִן מֵאִי אִיכְפַת לָן דִּיכּוֹל וְרִשְׁאִי כָּל אָדָם לְהַפְסִיד לְעֲצָמוּ אוֹ
לְהַתְּחַיֵּב בְּמַה שְׂאִינוּ חַיִּיב אִם אִינוּ חַב לְאַחֲרֵי בְּמַעֲשָׂה הֵהוּא.

לְכַף אֲמַרִּינוּ דְּמַתְּנֵי הָא דְּכַתְּבַת לָהּ תוֹסְפוֹת דְּרָף מַתָּנָה שְׁטַר בְּפָנֵי עֲצָמוּ כְּדִי לְהוֹצִיא מִדִּין
כְּתוּבָה: אֲבָל גְּדוּן דִּינָן דְּמִיָּרִי בְּתַקְנָה שְׁשִׁקְדוּ עַל תַּקְנֹת הַלוּוִים כְּדִי שְׁלֵא תִנְעוֹל דְּלֵת

והוא רוצה לעשות דבר כדי להוציא מן התקנה ועל ידי פן תבטל התקנה מעיקרו ויהיה נעילת דלת נדאי ודבר פשוט הוא דאינו יכול להוציא מהתקנה כיון שעיקר טעם התקנה שיהי' בש"ח כמו בכתובה אמרינו נדאי דגם ש"ח הוא בכלל התקנה דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן כל אדם יעשה כן ויהיו נמנעים מלהלוות זה את זה ואיפא נעילת דלת לקח אמרינו דזה שעשה כן צלל במים אדירים והעלה חרס בידו ואשתו לא תטול אלא ק' זהו' והב"ח יתפרעו ממותר הונו ומאנדו: וכל זה אינו אלא באין בידה אלא הש"ח הזה שעשה לה הבעל מאלף זהובים ואין לה עוד שטר כתובה ותוספות חוץ מש"ח זה כדמשמע מלשון השואל כדפירשתי לעיל הוא דהוי דינא הכי דגם ש"ח זה הוא בכלל התקנה שתקנו על שטר כתובה שלא תטול אלא ק' זהובים דכיון שיש לה שטר חוב זה תמורת שטר כתובה ותוספתא חיישינו שכל אדם יעשה כן כדי להפקיע זכות בעלי חובות כיון דלית ליה לבעל פסידא בזה שעושה לה ש"ח על כתובתה ותוספתא וא"כ איפא נעילת דלת שימנעו מלהלוות זה את זה ומה הועילו חכמים בתקנתן כדפני' לעיל לקח לא תטול אלא מאה זהובים דש"ח זה בכלל התקנה הוא: אבל אם יש לה שטר חוב זה על בעלה חוץ שטר כתובה ותוספות שיש לה עליו והיא תובעת שניהם נדאי דלא אמרינו ששטר חוב זה הוי בכלל התקנה שתקנו על הכתובה ובין הכל לא תטול אלא מאה זהובים דמאי שנא היא משאר בעלי חובות כיון שהשטר הזה הוא לה חוץ משטר כתובתה ותוספתא נדאי לא שיהי' בשטר זה טעם של התקנה דליפא למימר כל אדם יעשה כן כדי להפקיע זכות בעלי חובות ואיפא נעילת דלת דהיא סלקא דעתה למימר דכל אדם יעשה כן להתחייב נגד אשתו בסוף מה דרף חוב נוסף על שטר כתובתה ותוספות ולא יהיה חייש לעצמו או ליורשיו אם יגרשנה או ימות שהרי היא תגבה שניהם כתובתה וגם ש"ח זה נדאי דשום אדם לא יעשה כן ואם יקרה מקרה שאיזה אדם יעשה כן הרי הוא אדם אחד מאלף ומילתא דלא שכיח הוא ואין פאן נעילת דלת שיהיו נמנעים מלהלוות זה את זה נדאי לא יהיו נמנעים אלא ממנו כיון שהוא עשה כן אבל לא מאחרים נדאי לא יעשה כן שום אדם להתחייב נגד אשתו בש"ח מסוף מה חוץ שטר כתובה ותוספות שיש לה שתוכל לגבות אטו בשופטני עסקינו אם לא שלפעמי' שיהיה האמת כף שהיא תהיה מלונית לבעל' סוף מה ממה שהשאר' לעצמה חוץ ממה שכניסה לו בנדוניא והוא עושה לה ש"ח על אותו סוף קודם החופה חוץ הכתובה והתוספות על מה שהכניסה לו אם האמת יהיה כף הרי בדין הוא שתהיה גובה כל סוף ש"ח ההוא כיון שהיא קודמת והיא מלנה לבעלה דמאי שנא מב"ח אחר אם הוא מוקדם ואין פאן נעילת דלת לקח הדין בותן אם יש לה ש"ח זה על אלף זהובים חוץ שטר כתובתה ותוספות שיש לה עליו והיא מובעת שניהם היא קודמת בכח שטר זה לגבות כל סוף אלף זהובים ואין ש"ח זה בכלל התקנה שתקנו שלא תטול אלא מאה זהובים דממה נפשך אם היא היתה מלנה לבעלה סוף אלף זהובים חוץ ממה שהכניסה לו לנדוניא ויש לה כתובה ותוספות בפני עצמה על מה שהכניסה לו וש"ח בפני עצמה על מה שהיא היתה מלנה לו נוסף על מה שהכניסה לו הרי הוא פדין שתהא היא גובהא בש"ח זה את אשר היתה מלנה לו דמאי שנא היא מב"ח אחר ואם לא היתה מלנה לו מאומה אלא הוא שנתחייב לה סוף מה שלא היה חייב לה ולא היה חייש לעצמו וליורשיו שאם יגרשנה או ימות שתגבה שניהם הרי הוא מילתא דלא שכיחי ושום אדם אחר לא

יעשה פמוהו עוד ואין פאן נעילת דלת שלא יהיו בני אדם נמנעים מלהלוות זה את זה כדפי' לעיל ואין ש"ח זה בכלל התקנה לכך הדין נותן שבכח שטר חוב זה היא נוטלת פל סך אלה זהובים ובכתובתה ותוספות היא נוטלת מאה זהובים ולא יותר מפני התקנה: אבל אם אין לה אלא שטר חוב זה והוא תמורת הכתובה והתוספות אין דינו של ש"ח זה אלא ככתובה והוא בכלל התקנה דחיישינן לנעילת דלת כדפי' לעיל ואין היא גובאת בכח שטר חוב זה אלא מאה זהובים כמשמעות התקנה בכתובה: שאלה ק"י הר המור דומה לתמר גוזר ואומר קל וחומר פותח וגומר זוכר ושומר האלוף התורני המנפלא אהובי וחתני נ"י פ"ה ע"ה כמהר"ר גרשון יצ"ו: על אשר ששאל מכ"ת אותי בגט שהובא ע"י שליח ממדינת אשכנז מק"ק פירד"א ונמצאו בו כמה קמשונים לפי דברי מכ"ת ומפולן לא פרט מכ"ת אלא תרתי תדא בגט וחדא בהרשאה בגט שפתוב בו לכי חסר יו"ד ראשונה בין למ"ד לפ"ף ובהרשאה שפתוב בו והגט שנעשה עליו פב"פ שליח וכו' ועדיו החתומים בו פב"פ ופב"פ וכו' ונמצא שאין אותן פב"פ ופב"פ שהזכירו חתומים על הגט אלא אחרים חתומים בגט ושמותיהן של אלו שהזכירו בהרשאה שהן חתומים על הגט שוות לשמותיהן של העדים החתומים על ההרשאה: תשובה יראה דאין לפסול לגט זה דמה שנמצא בגט שפתוב בו לכי חסר יו"ד ראשונה בין למ"ד לפ"ף מצד זה אין לפסולו דאין הענין משתנה בזה אם הוא בלא יו"ד ואפילו שלא במקום עיגון יש להקל בדיעבד דאין לדקדק כל כך בחסרות ויתירות וגדולה מזו הביא הרב ב"י בטור א"ה סוף סימן קכ"ו דאיכא מאן דס"ל שיש לכתוב לכתחלה לכי חסר יו"ד ראשונה שכתב וז"ל לכי כתב בכל בו שני יודין והאורבל"י כתב לכי בלא יו"ד דלא לישתמע לי כי אנת אנתתי וכו' וכן נתנופח עם הר"ר משה מרשנ"י עכ"ל ולכך נראה פשוט דאפילו לדין דנהיגין למיכתב לכי בשני יודין אין לפסולו בדיעבד אם כתבו לכי חסר יו"ד ראשונה פיון דאיכא מאן דסבירא ליה דאפילו לכתחלה יש לכתוב כך חסר יו"ד ראשונה: וכן נמי מה שבהרשאה הזכירו עדיו החתומים פב"פ ופב"פ ולא נמצאו אותן פב"פ ופב"פ חתומים על הגט אלא אחרים חתומים בו מצד זה נמי אין לפסול הגט דליכא למיחש דילמא עשאו הבעל שליח לגרש בגט שחתומים עדים עליו שהזכירו בהרשאה ואין אותו הגט בידו נמצא אינו יכול לגרשה בו פיון שאין הגט שהוא בידו ובגט זה שבידו שחתומים עליו עדים אחרים ואין הם אותן שהזכירו בהרשאה נמי אינו יכול לגרשה פיון שאין לו עדים שנעשה שליח לגרש בגט זה שהרי בהרשאה הזכירו עדים ואין הם אותן שחתומים על הגט שבידו להא לא חיישינן משום דשליח מהימן לומר שנעשה שליח בעדים פראוי על גט זה שבידו דעת כל האחרונים שנה בזה בחוזה לארץ שצריך השליח שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך עדים על השליחות שנעשה שליח על הגט שבידו אלא נאמן לומר שהבעל עשאו שליח בעדים פראוי דכיון שנאמן לומר על הגט שבידו נכתב ובפניו נחתם נאמן גם בזה לומר שהבעל עשאו שליח בעדים פראוי כמו שכתב הטור א"ה ריש סימן קמ"ב סעיף ה' והרב ב"י מיייתי דעות כל האחרונים וכולן שונים בזה: ומטעם זה כתבו האחרונים שאם נאבד שטר הרשאה או נפסל והוא שעת הדחק נותנין הגט בלא הרשאה הביאם הרב בהג"ה ש"ע סימן קמ"א סעיף כ"ד משום שאין צורך בהרשאה אלא בשביל שנותן לו הבעל רשות לעשות כמה שלוחים כמו שכתב הטור א"ה בסימן קמ"א בשם מהר"ר י: ואם פן ה"ה נמי בנ"ד נאמן השליח

לומר שעשאו הבעל שלים בעדים על גט זה שבידו ואינו צריך להביא עדים על זה שעשאו שלים: ואע"ג דאיכא לחלק ולומר דהא דמהימן השלים לומר שעשאו הבעל השלים בעדים פראוי היינו דוקא היכא שאין השטר הרשאה סותר דבריו אלא שנמצא פסול בדלוג אות או תיקה וכיוצא בזה הוא דסמכינן אדברי השלים שאמר שהבעל עשאו שלים בעדים פראוי אבל היכא דשטר הרשאה סותר את דברי השלים לא מהימן כמו שכתב הטור א"ה פ"ה בהדיא ריש סימן קמ"ב לענין בפני נכתב ובפני נחתם הא דמהימן אפילו פשהבעל מערער היינו דוקא דליכא עדים המכחישין אותו אבל בפעדים מכחישין אותו לא מהימן ואם פן בנ"ד נמי אין להאמין לשלים פיון שההרשאה מכחשה אותו שהרי הוא אומר שנעשה שלים על הגט שבידו שחתומים בו פב"פ ופב"פ ולא נעשה שלים על גט שחתומים בו עדים אחרים ושטר הרשאה מכחיש אותו שבו כתוב שנעשה שלים על גט שאין אלו עדים חתומים בו אלא עדים אחרים ובכי האי גונא אין להאמין לשלים: הא לאו מילתא הוא משום דלעולם אית לן למימר דהשלים קושטא קאמר שהבעל עשאו שלים על הגט שבידו בפני אותן עדים שחתומים על ההרשאה שבידו כמו שנאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם הכי נמי נאמן על זה והא דבהרשאה כתבו שמות העדים החתומים על הגט ואין הם אותן שחתומין על הגט שבידו תלינן בטעות הסופר שהיה לו להזכיר שמות העדים שחתומים על הגט והזכיר שמות העדים החתומים על ההרשאה והיינו שלא הבין הסופר מה שכותבין בהרשאה וז"ל ועדיו החתומים בו פב"פ ופב"פ וכו' דקאי על הגט והיינו דקאי אלעיל מיניה שכתוב והגט שנעשה עליו פב"פ שלים וכו' עליה קאי ועדיו החתומים וכו' היינו החתומים בגט והסופר לא הבין פ"ה וסבר היה דמה שכתוב ועדיו החתומים בו קאי על ההרשאה גופה וכתב שמות העדים של ההרשאה והטעות הנה הוא טעות דמוכח ונראה לעין שבזה טעה הסופר פיון דאיתרמי שמות אלו פשמות העדים החתומים על ההרשאה וגם העדים עצמם החתומים בהרשאה לא היו בקיאים ולא דקדקו אחר הסופר ולא הבינו ענין ההרשאה על בוריו רק חתמו על גוף העדות שבפניהם נעשה שלים פב"פ מן הבעל פב"פ לגרש אשתו פלונית ושתן לו רשות לעשות שלים אחר ושלים שלים וכו' אבל לא הבינו ענין המשך לשון ההרשאה שצריך להזכיר שמות העדים החתומים על הגט ובכה"ג דאיכא למיתלי בטעות הסופר אין לפסול הגט: וראיה לזה מתשובת הרא"ש הביאו הטור א"ה סוף סימן קמ"א סעיף ע"ה וזה לשונו ושאלת לשון מינוי שליחות קנינו מר' יונה שתן ארבע אמות קרקע בחצירו לרבי שלמה ואגבן מינהו שלים להוליך גט לאשתו וכו' אלא שאחר פן כתב זה הלשון ויותר על זה מינה עוד שלים בעדו בגט הנזכר לסופר הנזכר הפותבו בענין שיתנהו בעדו לרבי שלמה זה ואמר ר' יונה לסופר תן בעדים הנזכרים מידה ליד רבי שלמה ותיכף שיגיע מידה לידו תהיה מגורשת ממני ומותרת לכל אדם מי אמרינו בטל שליחות הראשון או לא.

תשובה אע"ג דלכאורה משמע שבטל שליחות ההולכה ועשאו שלים לקבלה וכו' יראה לי שאין לתלות בזה שחזר בו משליחות ההולכה אלא ודאי תלינן הענין בטעות הסופר שזה המגרש לא רצה להמתין עד שיכתוב הגט וכו' וכך היה לו לומר לסופר תנהו לשלים שיתנהו לאשתי ומיד לכשיגיע לידה תהיה מגורשת ממני והשמיט הבעל זה או אמר והסופר השמיטו הילכך לא תלינן שחזר בו ועשאו שלים לקבלה דאדם יודע שאין בידו

לעשות שליח לקבלה וכו' ואין כאן ביטול לשליחות ההולכה עד כאן לשונו: הרי מבואר
כל היכא דאיכא למיתלי בטעות הסופר תלינו ולא אמרינו שנעשה שלא כדין ויפסול
הגט הכי נמי בנ"ד תלינו בטעות הסופר שהיה לו להזכיר בהרשאה שמות העדים
החתומים על הגט והזכיר שמות העדים החתומים על ההרשאה פי לא היה בקי ולא הבין
שמה שכתוב בהרשאה ועדיו החתומים בו וכו' דקאי אגט אלא הבין דקאי אהרשאה
והטעות הוא טעות דמוכח משום דאלו היו נזכרים בהרשאה שמות העדים החתומים בו
בלתי שוות כשמות העדים החתומים על ההרשאה היה אפשר מקום לחוש ולומר שעל
גט אחר היה מכוננים ולא היה השליח נאמן לומר שעל גט זה שבידו נעשה שליח פיו
שעדי ההרשאה שהביא הוא מכחישים אותו ואמרים שעל גט אחר נעשה שליח שאין
אלו עדים חתומים עליו אלא עדים אחרים והיכא דעדי הרשאה מכחישין אותו לא מהימן
השליח כמו שבארנו למעלה אבל לפי שבהרשאה הזכירו עדים החתומים בו ששמותיהן
שוות כשמות העדים החתומים על ההרשאה ודאי דטעות הוא מן הסופר שהיה לו להזכיר
שמות העדים החתומים על הגט והזכיר שמות העדים החתומים על ההרשאה וגם העדים
גופניהם לא היו בקיאים לדקדק אחר הסופר אם כתב פהוגן ולא הבינו שמה שכתב
בהרשאה ועדיו החתומים בו דקאי על הגט אלא סבורים היו הסופר ועדי ההרשאה דקאי
על ההרשאה ואין לפסול הגט בשביל כן דל ההרשאה מהכא השליח מהימן לומר
שנעשה שליח בעדים פראוי על גט זה שבידו כמו שמהימן לומר בפני נכתב ובפני נחתם:
וכי תימא פיו דהאידידנא רגילין שהב"ד מקיימין את חתימת עדי ההרשאה וא"כ ממה
נפשה יש לפסול את הגט אם היו הב"ד בקיאים והיו יודעים שמה שכותבין בהרשאה
ועדיו החתומים בו דקאי אגט וצריכין להזכיר שמות העדים החתומים על הגט אם כן
הרשאה שנזכרו בו עדים שאין שמותן שונה לשמות העדים החתומים על הגט שביד
השליח מכחשת את השליח שהוא אומר שנעשה שליח מן הבעל הזה על גט זה שבידו
שחתומים עליו פ"פ ובהרשאה שהביא שליח זה עצמו כתב שנעשה שליח על גט
שחתומים עליו עדים אחרים ובה"ג שעדי ההרשאה מכחישים את השליח אין השליח
נאמן והרי הגט שבידו פסול הוא פיו שאין לו עדים שנעשה שליח עליו ואם הב"ד שהיו
מקיימין חתימת עדי ההרשאה לא היו בקיאים ולא הבינו שמה שכותבין בהרשאה ועדיו
החתומים בו דקאי אגט אלא טעו וסברו דקאי על ההרשאה ולכך נזכרו שמות העדים
כשמות עדי ההרשאה א"כ אם לא הבינו המשך לשון ההרשאה ודאי דלא מצאו ידיהם
ונגליהם בבית המדרש ולא ידעו ולא הבינו בטיב גיטין ופסול הגט פיו שב"ד הדיוטות
היו כמו שכתב הריב"ש בתשו' סימן שס"ח וכן בסימן ש"ץ בשם רבו הר"ן וכן נמי
בתשו' רבי אליה מזרחי סימן ל"ה והרב ב"י הביאו סוף סימן קמ"א והרב בהג"ה ש"ע
סימן קמ"א סעיף ל' שיש לפסול הגט אם מסדרי הגט היו עמי הארץ הא לאו מילתא הוא
דאע"ג דיש טעות גדול בהרשאה וזיל קרי ביה רב הוא אפילו הכי ליכא הוכחה פלל על
הבית דין מקיימי חתימת ההרשאה שהיו עמי הארץ דאפשר שהיו מקיימים חתימות
העדים ולא היו קוראים גוף ההרשאה אלא שראו שחתמו או שהודו בפניהם שחתמו
וקיימו את חתימות ידיהן אבל לא קראו גוף ההרשאה כדמציא בכתובות פ"ק שני דיני
גזירות דף ק"ט תני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו אבל
הדיינין חותמין אעפ"י שלא קראוהו ופירש רש"י אבל הדיינים חותמין בקיום וכו' וכן

פוסקים כל האחרונים הביאם הרב ב"י בטור ח"מ סי' מ"ו מחו' י"ז וכן בש"ע וא"כ אעפ"י שהסופר והעדים היו עמי הארץ מפל מקום אפ"ש שהב"ד שהיו מקיימין את חתימתן היו בקיאים והא דלא הרגישו בטעות שבהרשאה משום דלא קראו את הרשאה ומהי תיתי לומר שלא היו הב"ד בקיאים דלב"ד טועין לא חיישינן: ועוד אפילו אם תמצא לומר דמסתמא הב"ד שהיו מקיימין את חתימות העדים שעל ההרשאה היו קוראים את ההרשאה וטעו גם הם כמו שטעה הסופר והעדים ולא הבינו המשך לשון ההרשאה והיו עמי הארץ מ"מ אין לפסול הגט שפי' השליח הזה משום דמאן לימא לן דאותו ב"ד שהיו מקיימין חתימות עדי ההרשאה שהם היו מסדרים את הגט מן הבעל ליד השנית דהא לא צריכנן לבית דין לסידור הגט מן הבעל לשליח להולכה ואפ"ש דהרב שהיה מסדר את הגט הוא בקי ויודע בטיב גיטין אלא שאותו ג' שהיו מקיימין חתימות עדי ההרשאה לא היו בקיאים אכל משום זה אין לפסול הגט דמה בכך שהם לא היו בקיאים כיון דהרב המסדר הגט היה בקי ואפ"ש שהוא לא היה אחד מן ג' אלו שהיו מקיימין חתימות עדי ההרשאה לכך אין לפסול את הגט אע"ג דדייני הקיום היו עמי הארץ ולא היו יודעים בטיב גיטין: ולא דמי לעובדא דריב"ש בתשו' סי' שפ"ח דפסול הגט משום דב"ד היו עמי הארץ דהתם היה חשש בגט גופיה שהיה נראו לו לריב"ש מתוך כתב מעשה ב"ד שהב"ד עצמם היו עדי מסירה והם נעשו ב"ד בסידור הגט וקרעו את הגט וס"ל דבכי האי גונא אין עד נעשה דין אלא שצדד להתיר מ"מ היה חושש שהיו עמי הארץ שנראו לו כמה גמגומים והתם היה צריך להעשות ע"י ב"ד וכיון שהם עמי הארץ יש לפסול כיון שהדבר צריך לב"ד והם אינן יודעים בטיב גיטין ודאי דיש לפסול: וכן בעובדא דרבי אליה מזרחי בתשובה סימן ל"ה, היה התירוץ בגוף סידור הגט שהשליח היה אומר שהוא שליח הולכה והדיינים היו פותבים מעשה בית דין כאלו הוא שליח קבלה ושכפניהם נעשו גירושין ונראה בהדיא שהיו טועים לומר שהבעל יכול לעשות שליח קבלה כמו שהאריך שם הרב לכך יש לפסול הגט מטעם שהיו עמי הארץ אכל בגדון דידן שלא היה שום צורך בב"ד לענגן סידור הגט דנתינת גט מיד הבעל לשליח להולכה אינו צריך ב"ד וא"כ אפילו אם תמצא לומר שהב"ד מקיימי עדי ההרשאה היו עמי הארץ מה בכך כיון שהם לא היו מסדרי הגט אלא הרב היה מסדרו והוא היה בקי ויודע בטיב גיטין לכך אין לפסול הגט שפי' השליח הנראה לעניות דעתי פתבתי: והנה האלוף הרב המובהק והמפלא חתני שי' לפי שראוה הוא יותר ממני כמה גמגומים בגט ובהרשאה חוץ מהנהגת תרתי דלעיל היה חושש קצת ולא סידר נתינת הגט מיד השליח ליד האשה עד פי הודיע להם לק"ק פירד"א.

והנה הגיע לידי בסיון תיז"ל מכתב אחד דר"ק ווינא מה שכתב הרב מק"ק פירד"א שהוא היה המסדר הגט והוא מן הבעל ליד השליח להולכה וז"ל: לידע ולהודיע ולהודיע לכל רואי שמש שאני הקטן החתום למטה סדרתי הגט של מרת פטשלי בת נתן שניתן יום ה' י"ז אייר תט"ז מפני חשש עיגון שלא רצה מרדכי בן משה לעכב כאן עד פלות החודש והשליח היה רבי יחיאל מיכל ונתתי לשמש בכאן שהוא הסופר דמתא העתק של הרשאה מספר לבוש ולא נהנתי ר"ל שום פרוטה מנתינת הגט ואמרתי לשליח מה אני בחנם אף אתה בחנם ולהוציאך חלק אי אפ"ש רק על כל הוצאות שתוציא אתנה לך פטשלי הנ"ל א' דוקאטו"ן ולא יותר באני המסדר אמר כף ולא הבעל ואחר פתיבת הסופר

ההרשאה הלה השליח הנ"ל לדרכו ולא לקח רשות מאתי ולא החזיק לי שום טובה והא ראיה שאין קיום בהרשאה פן ואולי אם קנימתי ההרשאה ראיתי טעות של סופר שכתב עדי ההרשאה במקום עדי הגט כי זהו טעות הנראה לעינים וטעות דמוכחא הוא ושקיל שהוא גברא למטרפסיה שעדיין לא קיבל המעות שהוציא ואשר יגורתי יבא לי ואפשר מתוך דברי למד לשקר אבל מ"מ איהו גרמא בניזקין להוציא לעז על מסדרי הגט ובין כך והיא עלובה פטשלי אגודה בבעלה ואפשר הוא לקח אשה אחרת פי השליח אמר ימהר ויחוש להביא הגט לאשתו ואף על פי שאין אני אחד מאנשי השם ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ולא הגעתי אפילו לרועה צאן אבל היה בכאן באותו פעם אב"ד ור"מ כמהר"ר בער מק"ק פראג שראה שראה הגט ודקדק בנתינת הגט גם היו אתי ועמי במחיצתי איזה לומדים וסופרים בנתינת הגט רק טעות של הרשאה הוא טעות של סופר וסהדי במרומים שלא ראיתי ההרשאה כאשר כתבתי לעיל שהשליח היה בהול על הממון וסופו מוכיח על תחלתו שלכבוד עצמו היה דור"ס והיה אז להעשיר ומשום טעות סופר אין נ"ל לפסול הגט שזהו אין דומה למעשה של רבי אליה מזרחי ששם היו ב"ד טועים גם הביא הטור אכן העזר תשובת הרא"ש סוף סימן קמ"א שהכשיר הגט שהיה טעות סופר בשליחות שהיה ממש טעות בדבר משנה ואין אני בא להורות במקום רבותי רק מה שגראה לי כתבתי.

כה דברי הקטן מאיר בן החבר רבי אשר הלוי ז"ל מק"ק פירד"א: גם זה מן הרב הנ"ל במוטב תלתא פחדא הוינא ואתא גזמנא מאיר בן נפתלי דוד והחבר רבי משה בן מהר"ר שמואל ואסהידו שהם היו עדי הרשאה על הגט שעשה מרדכי בר שלמה שליח להולכה ר' יחיאל מיכל לגרש אשתו פטשלי בת נתן ואותו הגט ניתן פאן, ק"ק פירד"א יום ה' י"ז אייר תט"ז ועדיו החתומים על הגט בצלאל בר שלמה יואל בר יהודא ומעולם לא חתמו שניהם כאחד על שום הרשאה פי אם על זו לעדות ולראיה פתבנו וחתמנו זאת כ"ד אייר תי"ז פה ק"ק פירד"א: מאיר בן החבר רבי אשר הלוי ז"ל מק"ק פירד"א.

ונאם יואל בן לא"א משה זצ"ל. שניאור זלמן בא"א יואל ז"ל.

ע"כ העתקה מן הכתבים של הרב הנ"ל: והנה הגם פי מתוך פותלי כתבו של הרב המסדר הגט ניכר דאינו רגיל בדקדוק לשון הקודש על פוריו עם כל זה האמת יורה דרכו שאין הטעות בהרשאה מן הרב המסדר אלא מן הסופר ועדי ההרשאה פיון שהרשאה לא נתקיימה כלל מן שום ב"ד אין זה פי אם שכן הוא כאשר מתנצל הרב המסדר הגט שהשליח חטף ההרשאה בלתי מקויימת ורץ לדרכו.

והרב המסדר הגט לא ראה ההרשאה ואלו ראה ודאי שהיה מרגיש בטעות שהוא לכוף אין לפקפק בגט זה כלל ואין לפוסלו דהא אפילו למאי דסלקא אדעתאי מעיקרא שההרשאה היא מקויימת מן ב"ד כמו שנוהגין האידנא כתבתי מילתא בטעמא דאין לפסול הגט כמו שבארתי למעלה דלא ליתלי בוקי סריקא בהרב המסדר אלא בסופר ועדי ההרשאה השתא דאיגלי מילתא שההרשאה לא נתקיימה כלל מן שום ב"ד לא כל שכן ודאי ודבר פשוט הוא דאין לתלות בוקי סריקא בהרב המסדר לומר שאינו בקי בטיב גיטין אלא הטעות הוא מן הסופר ועדי ההרשאה שהם אינם בקיאים אבל הרב המסדר הגט הוא בקי ולכוף הגט כשר מן הדין אפילו שלא במקום עיגון ומכל שכן במקום

שיש חשש עיגון וה' ינתנו בדרך אמת: שאלה קי"א באחד שנהרג בדרך יודע מי הוא הרוצח ויכולין להנקם ממנו אם אחד מקרובי הנרצח יבקש דין על הרוצח האם יכולין לכוף לקרובו שיהיה הוא רודף אחר הרוצח להעמידו בדין ואם יש לכוף שיוציא ממון על זה אם הוא אמוד ועד כמה יש לכוף ועד היכן מיקרי קרוב: תשובה יראה דיש לכוף לקרובו של הנרצח שיהא רודף אחר הרוצח להעמידו בדין מהא דאיתא בסנהדרין פ"ק נגמר הדין דף מ"ה ג"א אל הדם הוא ימית את הרוצח מצוה בגואל הדם ומנין שאם אין לו גואל הדם שבית דין מעמידו גואל הדם תלמוד לומר בפגועו בו מ"מ ע"כ הרי מצוה המוטלת על גואל הדם להמית את הרוצח ע"ש וזה פשוט הוא שאם אין הוא עצמו יכול להמיתו ויכול להמיתו ע"י אחר ע"י הוצאת ממון שצריף להוציא ממנו על זה ככל מצוה עשה שבתורה כמו תורה שחייב אדם ללמוד את בנו ואם הוא אינו יכול ללמדו צריף לשפוך לו מי שילמדנו וכן חייב אדם למול את בנו ואם הוא אינו יכול למולו ואין מי שרוצה למולו אלא בשכר אף על פי שזה לאו שפיר עביד שאינו רוצה למולו אלא בשכר מ"מ אביו חייב ליתן שכר לאחר שימול את בנו הוא הדין נמי מצוה זאת המוטלת על גואל הדם להמית את הרוצח אם אין הוא יכול לקיימה אם לא על ידי אחר וע"י הוצאת ממון ודאי שצריף לקיימה אם יש לו ואי אפשר בענין אחר: ואם לחשף אדם לומר דלמא אין מצוה אלא ברוצח ישראל אבל לא בגוי הא ודאי לאו מלתא היא דמאי שנא ואין לזה סברא כלל ואטו יהא דינו דגוי קיל מישראל ואיתא נמי באגדה ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים וגו' אחד לשמו של הקב"ה ואחד לשמו של אהרן ושלשה לשלשה אבות העולם וכו' אהרן אמר לא אני גואל הדם עלי לפרוע ממנו וכו' ופירשו המפרשים רד"ק ואינה מה שאהרן היה גואל הדם היינו על חפני ופנחס הכהנים אהרן הוא גואל הדם שלשה הרי מבואר דמיקרי גואל הדם להנקם מן הרוצח אפילו כשהוא גוי כאהרן מגלית הפלשתי: ולענין עד היכן מיקרי גואל וקרוב נראה דאין שיעור לדבר אלא כל שאין קרוב יותר ממנו מיקרי הוא קרוב אפילו שהוא רחוק בקורבתו רק שהוא ממשפחת אביו וראוי ליורשו דהרי אהרן רחוק הרבה היה מן בני עלי ואפילו הכי אמר שהוא גואל הדם ועוד מדקראו הכתוב גואל ולשון גואל נופל אפילו על מי שהוא רחוק הרבה בקורבתו רק שהוא ממשפחת אביו ורתאי ליורשו מהא דאיתא בבב"א בפ"ק ט' דבבא קמא דף ק"ט ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אביו וכו' וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא בגזל הגר הכתוב מדבר הביאו רש"י בחומש פרשת נשא הרי דייק דבגזל הגר הכתוב מדבר משום דלשון גואל היינו אפילו רחוק הרבה בקורבתו רק שהוא ממשפחת אביו וכי אפשר שאין לו גואל א' עד יעקב אלא בגזל הגר מיירי אלמא דלשון גואל נופל על מי שהוא ממשפחת אביו אעפ"י שהוא רחוק בקורבתו בתו כל שאין קרוב יותר ממנו: וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ק א' מהלכות רוצח שכתב וז"ל מצוה בידי גואל הדם להרוג הרוצח שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח וכל הראוי ליורשו הוא גואל הדם וכו' עכ" הרי כתב כל הראוי ליורשו הוא גואל הדם אלמא אף על פי שהוא רחוק הרבה רק שראוי ליורשו כל שאין קרוב יותר ממנו מיקרי גואל הדם: ואע"ג דלענין קבורה משמע מדברי הפוסקים דאין החיוב אלא על אותן קרובים שמחוייבים להתאבל עליו אבל לא על שאינם חייבין להתאבל עליו אפילו כשאין קרוב יותר ממנו דהכיכתב הטור י"ד ריש סי' שמ"א וז"ל מי שמתו מוטל לפניו או אפילו אינו לפניו ומוטל עליו לקבורו

והיינו כל הקרובים המתאבלים עליהם אוכל בבית אחר וכו' ע"כ לשונו והכי כתב הטור עוד שם בשם אביו הרא"ש ז"ל וז"ל וסברא חלושה וקלושה הוא זה וכו' אלא ודאי לא פלוג רבנן אלא כל המתאבלים ומתאוננים קרויין מןטל עליו לקבורו ואפילו אינו בעיר וכו' עכ"ל הרי מבואר דאין חיוב קבורה מוטל אלא על אותן קרובים שתייבים להתאבל עליו אבל לא על אותן שאין סייבין להתאבל עליו אפי' היכי שאין קרוב יותר מהם מ"מ נראה דלענין גואל הדם שמוטל עליו להנצקם ממנו אין חילוק בין שהוא מהמתאבלים עליו או לא אם אין קרוב יותר ממנו סייב הוא להנצקם ממנו ולא דמי לקבורה משום דקבורה ילפינן מן מה דכתיב כי קבור תקברנו כדאימתא בפירק נגמר הדין דף מ"ו ואין במשמעות המקרא שתהא הקבורה מוטלת על הקרובים יותר מעל שאר כל אדם אלא שהפוסקים הוכיחו דקבורה מוטלת על הקרובים יותר מעל שאר כל אדם והקרוב קרוב קודם והוא בתשובה להראב"ן סימן ל"ג וז"ל נשאלתי אם סייב אדם בקבורת בנו כמו בקבורת אשתו או לא דעתי נוטה דסייב כדמצינא איזהו מת מצנה כל שקורא ואין לו עונים הא יש לו עונים לא משום דעלליהו רמי והקרוב קרוב קודם ועוד מדאמר בתורה לפהגים ליטמא לשבעה מתים האמורים בפירשה מכלל דמיחייבו בהו דאי לא מיחייבו אמאי מיטמו וכו' עכ"ל: הרי לא הוכיחו דקבורה מוטלת על הקרובים יותר מעל שאר כל אדם אלא משום דאמרה התורה לפהגים שיהיו מטמאים למת לכך לא מצוין לחייב אלא אותן קרובים והיינו ז' מתים האמורים בפירשה שהפקה מטמא להם אבל לא שאר קרובים אפילו פשאין קרוב יותר מהם מפני שאין מתאבלין עליו אבל בדין גואל הדם דכתבה התורה בהדיא שמצנה מוטלת על הקרובים יותר מעל שאר כל אדם כדכתיב גואל הדם הוא ימית את הרוצח וילפינן בגמרא דמצנה על גואל הדם להורגו אלא שאם אין לו גואל ב"ד מעמידין לו גואל וממיתין אותו אבל עיקר המצנה מוטלת על הגואל לכך ודאי אין חילוק בין שהוא מהסייבים להתאבל עליו בין שהוא מן שאין סייבין להתאבל עליו רק שהוא ממשפחת אביו ואין קרוב יותר ממנו מןטל עליו מצנה זו להנצקם מן הרוצח: אבל מ"מ נראה דאין לחייבו שיוציא יותר ממה שרגילין להוציא והיינו מה שהוא חוק קבוע ליתן לשופטים ושופרים ולסרדייט הדין אותו צריף הוא ניתן אבל אם יצטרכו להוציא יותר מן הרגיל כגון שכר מליצות ושחדים וכיוצא בזה ודאי דאין לחייבו דיקשה עליו הרבה וחישינן שקרובים יברחו ולא יהיו רודפי' אחר הרוצח לבקש דין עליו: ודמצינא להא דתניא בפירק קמא דכתובות דף ח' בראשונה היתה הוצאת המת קשה על קרוביו יותר ממימתו עד שהיו מניחין אותו ובורחים עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו והוציאו בכלי פשתן ונהגו כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן וכו' ומכל שכן בנדון דידן אם יצטרכו הקרובים להוציא ממון הרבה על זה בשכר מליצות ושחדים ודאי דיברחו לכך אין נתיחייבו אלא מה שהוא חוק קבוע ליתן לשופטים ולסרדייט הדין את הרוצח: ונכון הוא שאותן הוצאות היתרים על הרגיל כגון שכר מליצות ושחדים יתנו מתוך הקהל כדי לגדור הפרצה שאם ח"ו לא יהיו נוקמים מן הרוצח: הנה דמן של בני ברית ח"ו כהפקר ויוסיפו לעשות פאלה ח"ו והרי כל עוברי דרך בסכנה זו הם לכך צריכין פולס לסייע לזה וכן נהגנו פעמים הרבה ועשינו עם פרנסי הדור שהיו מעמידים גואלים לרדוף אחר הרוצחים ואפילו לפעמים פשהיינו יודעים שלא נוכל להוציא מפח אל הפועל להנצקם מן הרוצח אפילו הכי היינו מעמידים גואלים לרדוף אותם בדין כדי

שְׂיָהָא מְפָרְסָם שְׂאִין דְּמִן שְׁל בְּנֵי בְּרִית הֶפְקֵר הוּא הַנְּלַע"ד: שְׂאֵלָה קי"ב אֵל הַמּוֹשִׁיעַ
יְגַן וְיוֹשִׁיעַ לְתַלְמִיד וְתִיק כַּמְהַר"ר יְהוֹשִׁיעַ אֶת אֲשֶׁר שְׂשַׁמְעֵת אוֹמְרֵי מִשְׁמֵי שְׁהוֹרִיתִי
בַּס"ת שְׁנִקְרָע' עַד תּוֹף שִׁטָּה שְׁלִישִׁית וְנִחְלַק אוֹת אֶחָד לְשָׁנִים שְׂיָהָיו מִתְקַנִּים אוֹתוֹ כִּף
דְּהֵינּוּ שְׂיָהָיו מְדַבְּקִים מִבְּחוּץ קִלְף דִּק וְלַחֲבַר הַקָּרַע חֲבוּר וְדִבּוּק טוֹב וְיָפָה שְׁלֵא יְהֵא
הַקָּרַע נִיכָר וְהָאוֹת שְׁנִחְלַק יִגְרָרוּ עִם עוֹד אֵיזָה אוֹתִיּוֹת לְפָנָיו וְלֹא חֲרָיו אִם אֵין שֵׁם שְׁמוֹת
שְׂאִין נִמְחָקִין וְנִחְזָרוּ וְיִכְתְּבוּ אוֹתָן אוֹתִיּוֹת שְׁנִגְרָרוּ בְּכַתָּב מִיְיָשֶׁר שְׂיָהָה שְׁוֶה כְּמַעַט לְכַתָּב
הָרָאוּשׁוֹן וְיָהָיו מְכוּוֹנִים שְׂאוֹתוֹ אוֹת שְׂהָיָה כְּכָר נִחְלַק יְהֵא כְּלוֹ נִכְתָּב עַל הַקִּלְף הַשְּׁלֵם
מִצַּד אֶחָד לְקָרַע וְהַקָּרַע יַעֲבֹר בֵּין הַתִּיבּוֹת וְאֵז הַס"ת כְּשֶׁר וּבְנִקְל יְכוּלִים לְהַעֲמִיד אוֹתוֹ
תִּיבָה כְּלוֹ שְׂהַקָּרַע הָיָה בְּתוֹכוֹ מִצַּד אֶחָד לְקָרַע וְלֹא יְהֵא נִיכָר שׁוּם שְׁיָנוּי בְּכַתָּב וְהַמְכַתָּב
הָרָאוּשׁוֹן דְּלֹא יִצְטָרֵף לְמַעֲטוֹ כִּיּוֹן שְׁגָרָר כְּמָה אוֹתִיּוֹת לְפָנָיו וְלֹא חֲרָיו וְנִרְאָה לֵה וְלִדְכּוֹנוֹתָ
הוֹרְאָה זֹה תְּמוּהָ דְּנִרְאָה לְכוֹן דְּאֵין תִּיקוֹן לְסִפְרָ תוֹרָה שְׁנִקְרַעַת תּוֹף שִׁטָּה שְׁלִישִׁית: הֵנָּה
אַמַּת נִכוֹן הַדְּבָר מִמְּנֵי יִצְאוּ הַדְּבָרִים וְכָל כֹּהֵא מִיְלֵתָא לִימְרוּ מִשְׁמֵי דְּגִרְסִינוּן בְּמִנְחוֹת
פֶּרֶק הַקְּנוּמָץ דִּף ל"א אָמַר רַב זְעִירֵי אָמַר רַב חֲנַנְיָא אָמַר רַב קָרַע הַבָּא בְּשָׁנֵי שִׁטִּין
יְתַפּוֹר בְּשִׁלְשׁ אֵל יְתַפּוֹר אָמַר לֵיהּ רַבָּה זוּטֵי לְרַב הָכִי אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה מְדִיפְתִּיהּ מִשְׁמִיהּ
דְּרַבָּא הָא דְּאָמְרִינוּן בְּשִׁלְשׁ אֵל יְתַפּוֹר לֹא אָמְרוּן אֲלֵא בְּעַתִּיקְתָּא אֲבָל בְּחֻדְתָּא לִית לֵן בֵּיהּ
וְלֹא עַתִּיקְתָּא עַתִּיקְתָּא מִמֶּשׁ וְלֹא חֻדְתָּא חֻדְתָּא מִמֶּשׁ אֲלֵא הָא דְּלֹא אֲפִיִצְוֹן הָא דְּאֲפִיִצְוֹן וְכו'
וְנִמְצָא בְּדַבְּרֵי הַקְּדָמוֹנִים שְׁנִחְלָקוּ בְּפִירוּשׁ הֵף מִיְמְרָא רַש"י ו"ל פִּירוּשׁ הָכִי עַתִּיקָא קִלְף
יִשׁוֹן מִיְגָנִי קְרִיעָה אֲפִיִצְוֹן הוּי שְׁחוֹר כְּעַתִּיקָא אֲפִיִצְוֹן מִתּוֹקֵן הַקִּלְף בְּעַפְצִים שְׁקוֹרִין גַּלְש"א
עַכ"ל רַש"י נִמְצָא לְפִי פִירוּשׁוֹ שֶׁל רַש"י דְּמִפְרָשׁ דְּעַפְיִצְוֹן הוּי שְׁחוֹר כְּעַתִּיקְתָּא וּבְעַתִּיקְתָּא
מִפְרָשׁ דְּמִיְגָנִי קְרִיעָה הָא דְּאָמַר בְּגִמְרָא אֲלֵא הָא דְּאֲפִיִצְוֹן הָא דְּלֹא אֲפִיִצְוֹן הוּי פִירוּשׁ
דְּאֲפִיִצְוֹן לֹא יְתַפּוֹר מִשׁוּם דְּהוּי שְׁחוֹר כְּעַתִּיקְתָּא וּמִיְגָנִי קְרִיעָה וְדִלֹא עַפְיִצְוֹן יְתַפּוֹר דְּלֹא
מִיְגָנִי קְרִיעָה וְנִימּוּקֵי יוֹסֵף פִּירוּשׁ הָכִי בְּעַתִּיקְתָּא שְׂהַקִּלְף הוּא יִשׁוֹן וְחֲלוּשׁ וּבְכָל יוֹם הוֹלֵף
וְגִדּוּל הַקָּרַע לֹא יְתַפּוֹר בְּחֻדְתָּא שְׂהַקִּלְף חֻדְשׁ וְחֻזַּק וְהַתִּפְירוֹת יִגְיָנוּ שְׁלֵא יְקָרַע יְתַפּוֹר
דְּעַפְיִצְוֹן הוּא עֵיבוּד הַקִּלְף וּמִתּוֹקֵן כְּרָאוּי וְאֵז חֻזַּק הוּא עַפְיִצְוֹן הוּא חֲלֵשׁ וְיִקְרַעוּ
מְקוֹם הַתִּפְירוֹת עַכ"ל וְלְפִי פִירוּשׁוֹ הוּי פִירוּשׁ שֶׁל הָא דְּלֹא אֲפִיִצְוֹן הָא דְּאֲפִיִצְוֹן וְכו'
דְּאֲפִיִצְוֹן יְתַפּוֹר מִשׁוּם דְּחֻזַּק הוּא וְיִגְיָנוּ הַתִּפְירוֹת שְׁלֵא יְקָרַע וְדִלֹא אֲפִיִצְוֹן שְׂאֵינוּ חֻזַּק לֹא יְתַפּוֹר
הַפֶּה פִירוּשׁ רַש"י דְּמִפְרָשׁ דְּאֲפִיִצְוֹן לֹא יְתַפּוֹר וְהַטּוֹר י"ד סִימָן ר"ף פִּירוּשׁ נְמִי דְּבִאֲפִיִצְוֹן
יְתַפּוֹר וּבְדִלֹא אֲפִיִצְוֹן לֹא יְתַפּוֹר כְּמוֹ נִימּוּקֵי יוֹסֵף אֲבָל לֹא מִטְעָמִיהּ דְּחֻזַּק הוּא אֲלֵא מִשׁוּם
דְּכִשְׂהוּא אֲפִיִצְוֹן אֵין הַתִּפְירוֹה נִיכְרַת כָּל כִּף.

לְכָף יְתַפּוֹר אֲבָל כְּשִׂאֵינוּ מְעוֹפֵץ הַתִּפְירוֹה נִיכְרַת לְכָף לֹא יְתַפּוֹר שְׁכַתָּב וּנ"ל נִכְנַס הַקָּרַע
תּוֹף שְׁלֵשׁ שִׁטִּין אִם הָעוֹר מְעוֹפֵד בְּעַפְצִים יְתַפּוֹר שְׂאֵז הַתִּפְירוֹה אֵינוּ נִיכְרַת כָּל כִּף וְאִם
אֵינוּ מְעוֹפֵד בְּעַפְצִים לֹא יְתַפּוֹר וְכו' עַכ"ל וְכַתָּב מ"ו הָרַב ב"ח דְּהָרָא"ש גִּירְסָא אַחֲרַת
הַיְתָה לְפָנָיו בְּגִמְרָ' דְּאֵיתָא בְּפִסְקֵי הָרָא"ש הַל' ס"ת וּנ"ל הָא דְּאָמְרֵי בְּתוֹף ג' לֹא יְתַפּוֹר
הָנִי מִיְלֵי בְּחֻדְתָּא אֲבָל בְּעַתִּיקְתָּא יְתַפּוֹר וְלֹא חֻדְתָּא מִמֶּשׁ אֲלֵא הָא דְּאֲפִיִצְוֹן הָא דְּלֹא
אֲפִיִצְוֹן וְכו' עַכ"ל: וְהֵנָּה בְּפִסְקֵי הָרָא"ש הַלְכוֹת ס"ת הַנְּדַפְסִים בְּאַלְפְסִי גְדוּלִי לֹא מִיְיָתִי
לִישְׁנָא דְּתַלְמוּדָא בֵּין חֻדְתָּא וְעַתִּיקְתָּא וְעַפְיִצְוֹן וְלֹא עַפְיִצְוֹן אֲלֵא שְׁכַתָּב הַדִּין דְּבִעַפְיִצְוֹן יְתַפּוֹר
כְּמוֹ שְׁכַתָּב הַטּוֹר אֲבָל בְּפִסְקֵי הָרָא"ש הַנְּדַפְסִים בְּגִמְרָא וּיְנִיצִי"אָה מְצָאֵתִי גִירְסָא דְּמִיְיָתִי

הרב מ"ו ב"ח הרי לפי גירסתו בחדתא לא יתפנרו בעתיקתא יתפנר הפך גירסא שלפנינו בגמרא לכה פירש הרא"ש והטור נמשך אחריו דבחדתא התפירה נזכרת ולא יתפנר.

ובעתיקתא דאין התפירה נזכרת כה מפני שהוא שחור קצת יתפנר: הרי נתבאר דברי המפרשים פולם רש"י והרא"ש ונזמיקי יוסף והרב בית יוסף מיייתי נמי דעת שאר פוסקים דאזלי בשיטת הנה פירושים: ונראה דהאי דנא שאין אנו מעבדים הקלף בעפיצון אלא בסיד שפיר דמי לתפנר הקרע הבא בשלם לכל הפירושים לא מיבעיא לפירוש רש"י דמפרש הא דעפיצון לא יתפנר משום דעפיצון הוי שחור בעתיקתא ומיגנאי הקריעה ודלא עפיצון יתפנר הא קלף דידן לאו עפיצא הוא אלא בסיד מתקנין אותו ואינו שחור בעתיקתא ולא מיגנאי ודאי דשרי לתפנר אפי' בשנקרע תוה שיטה שלישית וכן נמי לא מיבעיא לפירוש נזמיקי יוסף שפירש דבעפיצון יתפנר היינו משום שהוא חזק ולא יקרע יותר ובדלא עפיצון שאינו חזק לא יתפנר הא קלף דידן פיון שהוא מעובד בסיד נמי חזק הוא אע"ג דלא עפיצו בעפיצו דמאי כמו שכתבו התוספות התם בהקומץ בד"ה הא דאפיצון וכו' וז"ל היאך אנו כותבים ס"ת על הקלפים שלנו הא אינם מעופצים וכו' ומפרש ר"ת דתיקון שלנו חשוב בעפיצון וכו' עכ"ל וכן כתב נמי הטור י"ד בשם ר"ת סי' רע"א וז"ל וצריך שיהא מעובד בעפיצו אבל אם אינו מעובד בעפיצו הוי דפתרא ופסול ומיהו הנה אומר ר"ת דעיבוד שלנו בסיד חשיב כעיבוד עפיצו עכ"ל והיינו משום דעפיצו לאו דוקא אלא שצריך שיהא עיבוד טוב שיהא הקלף חזק וכן כתב נמי העיטור דעפיצו לאו דוקא אלא דומיא דעפיצו שיהא חזק ועל ידי סיד נעשה חזק כמו בעפיצו לכה גם לפירוש נזמיקי יוסף שפירש דבעפיצו יתפנר משום דהוא חזק ולא יתפנר יותר הוא הדין נמי עיבוד שלנו שהוא בסיד דנעשה חזק כמו בעפיצו דדאי דשרי לתפנר אפילו בנקרע לתוה שלש כל זה פשוט הוא: אלא אפילו לפירוש הרא"ש והטור שפירש באפיצון יתפנר היינו משו' דאין התפירה נזכרת כל כה ובדלא עפיצון לא יתפנר משום דהתפירה נזכרת דמשמע מתוה פירוש כל שאינו עפיצו דהוי לכן נזכרת התפירה ולא יתפנר אפילו הכי נראה דבקלפים דידן אף על פי שאינו מעובדים בעפיצו אלא בסיד סבירא ליה נמי להרא"ש דשרי לתפנר בשלש כמו באפיצון דלענין זה נמי הוה עיבוד שלנו בסיד כמו עיבוד באפיצון משום דאין הקלף לכן כל כה כשהו מעובד בסיד ואין התפירה נזכרת כל כה כמו באפיצון וזה נראה לענין הוא כשמעבדין על ידי סיד אין מראית לבנונית זכה כל כה אף על פי דאפשר הוא שהוא יותר לכן כשמעבדין בסיד משהוא מעובד באפיצון מפל מקום אינו לכן כל כה שתהא התפירה נזכרת כל כה.

ולכה שרי לתפנר אפילו בכא הקרע בשלש: וכן פסק נמי מ"ו הרב ב"ח לענין הלכה דבס"ת דידן דהאי דנא שמעבדין בסיד קרע הבא בג' יתפנר אלא דנראה ליה ליה מטעם דהאי דנא גם הגידיו לבנים הם ואין התפירה נזכרת אבל לי נראה כמו שכתבתי שהקלף שמעובד על ידי סיד אינו לכן כל כה שתהא התפירה נזכרת בו כל כה והוי לענין זה כמו באפיצון: וכיון שבארנו דהתפיר' מותרת ה"ה נמי דבבוק בקלף מותר ע"פ תשובת הרא"ש וכמו שפסק נמי הרב בהגהות ש"ע סימן ר"ף: ומה שכתב מהג"ה שלחן ערוך בנחלק אות ע"י הקריעה דפסיל ולא מהני מה שדבקו מאחוריו ההוא מייירי בדלא נעשה תיקון אחר אלא שדבקו מאחוריו הוא דפסול משום דאעפ"י שדבקו מפל מקום עדיין האות נחלק ואינו מוקף גויל מפני שהחצי האות הוא על חלק זה מהקלף וחצי' על חלק קלף

השני וצא ולמד מענינו שכתוב בסמוך מיד על זה וז"ל וכן יזהר שלא יתחנב המחט תוך הפתב וכו' עכ"ל והיננו משום שצריך שיהא מוקף גויל וה"ה נמי לעיל מיניה בסמוך בשנקרע האות דפסול אפילו בשדבוקו מאחוריו הוי נמי מהאי טעמא שאינו מוקף גויל אבל אם יכול לתקנו בדרך שפתבתי שיגרור האות הנחלק ועוד אותיות אחרות עמו לפניו ולאחריו ויחזור ויכתוב כל מה שגרר ולא יצטרף לשנות הפתב ממה שהיה קודם לכן ויכתוב האות' שהוא שהיה כבר נחלק על צד אחר מהקרב ויהיה מוקף גויל ודאי דשרי אם מדבוקו מבחוץ דיבוק וחיבור יפה פינו שאין הקרב מגיע אלף עד שיטה שלישית ולא יותר: ואחר שפתבתי כל אלה מצאתי נמי בתשובת רבי אליה מזרחי סי' פ"ט שפתב בהדיא כאשר פתבתי וז"ל חזינו אם נחלק האות בענין שאין שום חלק משני חלקיו נקרא בפני עצמו מתינוק דלא חפים ולא טפש יחליף היריעה או יגרור האות הנחלק וקצת מהאותיות הקודמת לו עד שיוכל לכתוב פולן על מקום הגרירה וישאר מקום הקרב חלק ולא יצטרף להחליף היריעה אבל בזולת זה אין תיקון אחר עכ"ל: הרי כתב בהדיא כמו שפתבתי שיש לאות הנחלק תיקון ע"י גרירת אות הנחלק ושאר אותיות עמו ויחזור ויכתבם בחלק אחד מהקרב: אלא שהיה לי קצת גמגום על מה שכתב הרב ר' אליה מזרחי בהוא ענינא וז"ל שאם לא נשתנה צורת האות אלא שהחלק האחד משני חלקי האות נקרא לתינוק דלא חפים ולא טפש לא יאמר עליה נחלק האות שהרי היא עומדת בקדומה כמו שהיתה טרם החלק וכו' עכ"ל וקשיא לי הא מפל מקום יש לפוסלו פינו שאינו מוקף גויל אבל מצאתי שכתב הקשה הרב ב"י קושיא פזו על הטור א"ח סי' צ"ב שכתב וז"ל ניקב רגל הימיני מן הה"א אם נשאר ממנו מלא אות קטנה פשיה ואם לאו פסולה ואם נפסק אחד מהאותיות אם תינוק וכו' יודע ליקרותו וכו' פשר וכו' ע"כ וכתב הרב ב"י עליה וז"ל ואם תאמר היכי מכשרינו באיפסק שום אות בנקב והא אמרינו בהקומץ כל אות שאין מוקף גויל מארבע רוחותיה פסול וי"ל הא דלא מיפסל בנקב היינו דוקא בנפסק אחר שנכתב וכו' אבל פשפתחלת פתיכתה הית' שם נקב ונפסקה בו אעפ"י שיש בה שיעור אות פסולה משום דמעול' לא הקיפה גויל וכו' והאריף שם עוד הרב בית יוסף בשוב קושיא זאת: והדרן למילתן דאם יכולים לתקן האות הנחלק בדרך שפתבתי לגרור האות הנחלק עם עוד איזה אותיות מלפניו ומלאחריו ויחזור ויכתבם בכתב ישר על אופן שהאות הנחלק יהא פולו נכתב על הקלף השלם בחלק אחד מן שני חלקי הקריעה והקרב יעבור בין האותיות ודאי דכשר הוא: דהכי נמי הוא הסמעות רבי אליה מזרחי פדלעיל הנראה לעניות דעתי פתבתי: שאלה קי"ג נשאלתי על אתתא חדא שמה גיטל ובעלה הראשון היה נקרא דן מק"ק שוויינבורג ומת בלי זרע קיימא ולו היה אח היה נקרא יחיאל והעיד אחד בק"ק ווינא בערב ר"ח פסליו תיז"ל בפני בית דין בעונש אם לא יגיד ונשא עונו שהוא היה מפיר לאחיו של פמר דן וז"ל מק"ק שוויינבורג שהיה נקרא יחיאל ומקום דירתו היה במדינת פולין בק"ק לשעשוקי ובשעת המלחמ' בהרג רב שהיה בגליל ההוא נס מנוסת חרב לק"ק נאראל ששם היתה אמו ורבים מתושבי נאראל הגידו לו שכמר יחיאל נהרג ביום זעם בק"ק נאראל בין שאר הרוגים וקדושים הי"ד זהו הגדת עדותו בחומר הנ"ל ותלתא דיני דק"ק הנ"ל פתבו וחתמו הגדת העדות ככל הנ"ל ומסרו ונתנו ליד האשה גיטל הנפדת להיות לה לראיה ועתה עמדה היא ונשאת לבעל בלי רשות שום ב"ד.

מה דינה של אשה זו אי צריכה לצאת מבעלה או לא: יראה מה שיש לפקפק מצד שלא העיד על מיתת היבם רק עד אחד ונדעת הרא"ש הוא שאין עד אחד נאמן להעיד על מיתת היבם כמו שהאריף בפרק האשה רבה והביאו הטור א"ה סי' קנ"ח והרב בהג"ה ש"ע התם הא פבר נתפשטה הלכה ורנוחה בישראל דבמקום שיש חשש עיגון מתירין לה לכתחלה להנשא לשוק על פי עד אחד שמעיד על מיתת היבם ודלא פהרא"ש דמחמיר ואפילו עד מפי עד נמי מעיד כמו שכתב מהר"ם פאדוזה בתשובה סימן פ"ט בשם תשובת הרשב"א: ועוד נראה דהיכי שנשאת פבר מודה הרא"ש דלא תצא מפני שהרא"ש גופיה לא כתב פה בהחלט שאין עד אחד נאמן על מיתת היבם אלא שקשה לו להקל בדבר וכן כתב נמי הרב ב"י התם שלא כתב הרא"ש בהדיא ובנדאי שאין עד אחד נאמן על מיתת יבם אלא שקשה עליו הדבר להקל וכן משמע נמי מתשובת מהר"ם פאדוזה התם יענין שם לכה נראה דלא כתב פה אלא לענין לכתחלה הוא שקשה לו להקל אבל בדיעבד בשכבר נשאת נדאי דגם הוא סבירא ליה דלא תנא: ועוד נראה אפילו אם נאמר דהרא"ש כתב פה בהחלט שאין עד אחד נאמן במיתת היבם מ"מ נראה שגם הוא סבירא ליה שאם נשאת שלא תצא משום דדין זה בעד אחד במיתת היבם אינו אלא איבעיא בגמרא פ' האשה רבה דף צ"ג ורב ששת ורבא פשטוהו לקולא דמהימן אלא דתלמודא דחי להו לכה אף על גב דס"ל להרא"ש דשפיר קדחו להו ודלא פהרי"ף מ"מ לא הוי אלא איבעיא דלא איפשטא ובכל איבעיא דלא איפשטא מסתברא למימר דאין להחמיר אלא לכתחלה שלא תנשא אבל בדיעבד שנשאת לא תצא דהיכי כתב הריב"ש בתשובה סימן שע"ט אליבא דהרמב"ם הביאו הרב ב"י סוף סעיף ט"ו וכן כתב נמי ה"ה סוף הלכות גירושין הביאו הרב ב"י סעיף ל"ד: אע"ג דבהחזיקה היא מלחמה בעולם ואמרה שמת בעלה במלחמה דאינו אלא איבעיא בגמרא ריש פרק האשה שלום ולא איפשטא ואפילו הכי כתב הטור בשם הרא"ש שאפילו אם נשאת תצא דלא פהרמב"ם היינו דוקא בהיהא משום דהתם בגמרא פשיט לה לחומרא מהא דעישנו עלינו הבית וכו' הוא מת ואני נצלת אינה נאמנת וכו' אלא דתלמודא דחה הפשיטות לכה מסתברא למימר דיש להחמיר אפילו בדיעבד שכבר נשאת שתצא פיון דמצינו למיפשט לחומרא אבל בההו איבעיא דעד אחד ביבמה פרק האשה רבה וכן איבעיא דעד אחד במלחמה ריש פרק האשה שלום דהוי אפכא דפשיט להו לקולא אלא דתלמודא דחה לפשיטותא מסתברא למימר דלא למיתפס להנהו דחייה לעיקר אלא לענין לכתחלה שלא תנשא אבא אם נשאת לא תצא פיון דלקולא מצינו למיפשט ולחומרא לא מצינו למיפשט וכן פל הנהו איבעיא דלא איפשטו לא לקולא ולא לחומרא כגון עד אחד בקטטה וכו' וכן התירוני לינשא ותנו לי כתובתי דפרק האשה שלום וכן אינה פולן לא פסיק הרא"ש לחומרא אלא לענין לכתחלה שלא תנשא אבל לא בדיעבד שתצא אם נשאת: ולכה דקדק הרא"ש וכתב פרק האשה שלום בההו איבעיא דהחזיקה היא מלחמה וכו' וז"ל ולא איפשטא ועבדינו לחומרא עכ"ל ובכל אינהו איבעיא לא כתב דעבדינו לחומרא אלא בכתב תיקו או דלא איפשטו ותו לא אלא משום דהוא נמי סביר' לי דאין להחמיר אפילו בדיעבד שתצא אם נשאת אלא דוקא בההו אבעיא דהחזיקה היא מלחמה וכו' ולכה כתב ועבדינו לחומרא משא"כ באינהו איבעיא: וכן משמע נמי מהטור פיון דלא מיימי בשם אביו הרא"ש שאפילו אם נשאת תצא דלא פהרמב"ם אלא בדין זה בהחזיקה היא מלחמה בעולם וכו' ולא באינהו שכתב בשם הרמב"ם דסבירא

ליה שאם נשאת לא תצא משמע דגם הוא סבירא ליה דדוקא בדין זה הוא דסבירא ליה כף אבל בכל אינה שהו איבעיא ולא איפשטו אין להחמיר אלא לכתחלה שלא תנשא אבל בדיעבד שפכר נשאת לא תצא לכה אין לפקפק בהיתר אתתא דא מצד שלא העיד על מיתת יבמה רק עד אהד דכבר נתבאר שאין מקום לפקפוק זה: אבל בהא איפא לאסתפוקי פיון שהעיד שיבמה נהרג במלחמה בין שאר הרוגים ובמת או נהרג במלחמה הספיקו הפוסקים שצריכה שיאמר וקברתיו או דבר פיוצא בזה שהוא דבר ברור על מיתתו הביאו הטור א"ה סימן י"ז וכן הרב ב"י וכן הרב בהג"ה ש"ע וקעז זה לא העיד על שום דבר ברור רק שנהרג במלחמה וחישינו לבדדמי: אעפ"י שהרא"ש פרק האשה שלום פתב דבתרי סהדי לא חישינו לבדדמי ולא צריכין לוקברתיו הביאו הטור התם גם הרב בהג"ה ש"ע סעיף נ' וקעז הנה הגיד שרבים הגידו לו שנהרג ואם פן פיון שרבים הגידו לו פה תו לא חישינו לבדדמי הא לאו מילתא הוא דהא דהרא"ש פתב דבתרי סהדי לא חישינו לבדדמי היינו דוקא היכא דאסהידו בב"ד דכיון שהם מעידים בתורת עדות תו לא דייקינן אבתרייהו דנדאי על דברים ברורים המה מעידים פיון שיודעים שיש נפקותא בעדותן אבל אי לא אסהידו בב"ד אלא שמספרי דרף ספור דברים חוץ לב"ד חישינו שמגידים שנהרג בדדמי פיון דלא משמע להו שיש נפקותא בעדותן שאין דרפן של בני אדם בספור דברים זה לזה מי שנמלט מהגזירה ומי שלא נמלט לדקדק ולחלק אם ראה אותו הרוג או לא אלא פיון שלא נמלט תולה הדבר בהריגה ולאפוקי כשמעיד בבית דין שאז מדקדק ואינו אומר שנהרג אם לא בבירור: והכי דייקא לישנא דהרא"ש שפכת התם וזה לשונו.

וכן מסתברא דבתר סהדותא דתרי סהדי לא דייקינן עכ"ל דקדק וכתב בתר סהדותא דתרי סהדי לא דייקינן ולא פתב בקצרה דבתר תרי לא דייקינן או בתר תרי סהדי לא דייקינן אלא בא לומר דבתר סהדותא דאסהידו תרי בב"ד לא דייקינן דכיון שמגידים פדיו עדות והתורה האמינה לתרי סהדי תו לא דייקינן בתרייהו אבל מה שמגידים חוץ לבית דין ואיפא למיחש למידי פגון שנהרג במלחמה דאיפא למיחש לבדדמי חישינו: ואם פן בנדון דידן שהעיד מעיד שרבים הגידו לו שנהרג במלחמה בק"ק גאהראל ולא אסהידו בב"ד אלא דרף ספור דברים בעלמא הגידו לו פה אית לן למיחש שמא מאנמד דעתם אמרו פה בלי דקדוק אם נהרג או נאבד פיון שלא שמו אל לבם שיש נפקותא בהגדתם וזה מעשה בכל יום ואזנינו שומעים מספרים דרף אנינות על הריגת אנשים החשובים מקהלות קדושו' פגון לובלין אנו יודעין בבירור שאין להם שום ידיעה שיהא ראוי לסמוך על דבריהם לענין היתר נשותיהם רק יודעים שהם לא נמלטו על נפשם כשבאו שם אנשי החיל ונשארו שם ואחר כף לא נראו עוד אומרים עליהם שנהרגו והיינו מאנמד דעתם פיון שלא נראו עוד אומרים עליו שנהרג ואין שמים אל לבם לדקדק ולחלק אם נהרג או נאבד פיון דליכא נפקותא בזה וא"כ ה"ה נמי בב"ד איפא למיחש להא: אבל מקל מקום מחמת חשש עיגון יש לסמוך אהא דכתב הרמב"ם בפ"ק י"ג מהלכות גירושין וז"ל כבר הודענו שהעיד שאמר שמת פלוני אפילו שמע מאשה ששמעה מעבד הרי זה כשר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אם אמר העיד או האשה או העבד מת פלוני ואני ראיתי שמת שואלין אותו היאך ראית ובמה ידעת שמת וכו' עכ"ל הביאו הרב ב"י ובש"ע סעיף ה' הרי פתב בהדיא פל שאומר סתם ששמע שמת פלוני אין

שוואַלין אױתוּ היאָר שְׁמַע וְסוּמְכִין עַל סְתָמָא וּמְשִׁיאִין לְכַתְחֻלָּהּ וְאָם כֵּן ה"ה נְמִי בְּנִדוֹן דִּידוּן פִּינּוּן שְׁאָמַר שְׁשֻׁמַּע מִהֶרְבָּה שְׁאָמְרוּ שְׁנִיגְהָרַג תּוּ אִין צָרִיכִים יוֹתֵר: וּאֵע"ג דְּלִכְאוּרָה הָיָה נִרְאָה דְּלֹא פְתַב הָרַמְבַּ"ם פֶּה אֱלֵא בְּסִתְמָה דְּלִיכָא רִיעוּתָא לְפִנְיֵנוּ הָתָם הוּא דְּסִמְכִינוּ אֶסְתָּמָא וְלֹא אֶמְרִינוּ דְּלִמָּא שְׁמַע מְפָסוּל אוּ לֹא אֶמַר דְּבַר בְּרוּר אֱלֵא מֵאֲנָמְד דַּעְתּוֹ וְכִיּוּצָא בְּזַה דְּמַהֲיָכוּ תִּינְתִי אִית לֹן לְמִיחָשׁ לְהִכִּי וְכִינוּן שְׁאִין הָעֵד הָרֵאשׁוֹן לְפִנְיֵנוּ סְמְכִינוּ אֶסְתָּמָא אָבַל הִיכָא דְּאִיכָא רִיעוּתָא לְפִנְיֵנוּ כְּמוֹ בְּנִדוֹן זֶה שְׁהַעִיד שְׁרַבִּים אֶמְרוּ שְׁנִיגְהָרַג בְּמִלְחָמָה הָרִי אֶמַר בְּפִירוּשׁ שְׁאָמְרוּ שְׁנִיגְהָרַג בְּמִלְחָמָה דְּלִמָּא בְּהָא מוֹדָה הָרַמְבַּ"ם דְּלֹא סְמְכִינוּ אֶסְתָּמָא וְחִינְיָשִׁינוּ לְבַדְדָּמִי: מְכַל מְקוּם לְקוּשְׁטָא דְּמִיְלִתָּא נִרְאָה שְׁלֵהֶרְמַבַּ"ם לִיכָא לְחַלֵּק בְּכַף אֱלֵא לְעוֹלָם סְמְכִינוּ אֶסְתָּמָא אָם אִין הָעֵד הָרֵאשׁוֹן לְפִנְיֵנוּ פִּינּוּן שִׁה"ה פְּתַב טַעְמָא לְדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ם דְּהִלְכָה כַּת"ק דְּסוּף יְבָמוֹת דְּאִין בּוֹדְקִין עֵינֵי נְשִׁים בְּדַרְיָשָׁה וְחִקְרָה אֱלֵא שִׁמ"מ כְּשֶׁהָעֵד לְפִנְיֵנוּ צָרִיכִין לְבּוֹדְקוֹ מְדָלָא נְקֻט ת"ק אִין בּוֹדְקִין עֵינֵי נְשִׁים כָּלֵל וְכו' אָבַל כְּשֶׁאִין הָעֵד לְפִנְיֵנוּ פִּינּוּן דְּלֹא אֶפְשָׁר הוּא סְמְכִינוּ אֶסְתָּמָא וְהִבִּיאוּ הָרַב ב"י בְּסַעֲרָא כ"א הָרִי תְּלָה הַטַּעַם פִּינּוּן דְּלֹא אֶפְשָׁר הוּא לְמִיבְדָּקִיָּהּ פִּינּוּן שְׁאִין לְפִנְיֵנוּ סְמְכִינוּ עֲלֶיהָ ה"ה נְמִי בנ"ד פִּינּוּן שְׁאִין זֶה מַעִיד עַל הָרִיגְתּוֹ אֱלֵא עַל פִּי הַשְּׁמוּעָה שְׁשֻׁמַּע שְׁנִיגְהָרַג בְּמִלְחָמָה וְאִי אֶפְשָׁר לְמִיבְדָּק הָרֵאשׁוֹנִים פִּינּוּן שְׁאִינָם לְפִנְיֵנוּ וְאֶפְשָׁר אֵלּוּ הָיָה לְפִנְיֵנוּ וְהִינּוּ שׁוֹאֲלִים אוֹתָם הִיוּ יוֹדְעִים לְהַגִּיד עַל דְּבָרִים בְּרוּרִים כְּגוֹן שְׁקַבְרָנוּהוּ אוּ פִּינּוּצָא בְּזַה וְיָמָּה שְׁלֹא הִגִּידוּ כֶּף לְעַד זֶה מִהִרְיָגְתּוֹ מִשׁוּם דְּלֹא שְׁמוּ אֵל לְבָם שְׁיָהָא בְּזַה נְפִקוּתָא אָבַל הַשְּׁתָּא שְׁאִינָן לְפִנְיֵנוּ יֵשׁ לְסִמּוּף עַל עֲדוּת הָעֵד הַזֶּה מִסְתָּמָא פִּינּוּן דְּלֹא אֶפְשָׁר לְמִיבְדָּקִיָּהּ: וְכֵן מְצָאִי בְּהַדְּיָא בְּתִשׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימָן סִימָן צ"ח בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַב בֵּית יוֹסֵף בְּסִי י"א בְּהַלְכוֹת מַל"ת וְנ"ל.

אֶפִּילוּ הָרַמְבַּ"ם ז"ל אִינוּ מְצָרִיף לֹמַר וּקְבַרְתִּיו אֱלֵא מַעַד שְׁרָאָה הַמֵּיתָה אוּ הַהִרְיָגָה אָבַל הָאוּמַר שְׁמַעְתִּי שְׁמַת אוּ שְׁנִיגְהָרַג אִינוּ צָרִיף לֹמַר וּקְבַרְתִּיו וְכו' עכ"ל הָרִי פְּתַב ב"י בְּהַדְּיָא בְּמְקוּם שְׁצָרִיף לֹמַר וּקְבַרְתִּיו אִי אִין הָעֵד הָרֵאשׁוֹן לְפִנְיֵנוּ וְאִין זֶה מַעִיד אֱלֵא מַה שְׁשֻׁמַּע כְּמוֹ בנ"ד לֹא צָרִיכִין שְׁיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו אֱלֵא שְׁלֹא זְכִיתִי מִימֵי לְרֵאוֹת תְּשׁוּבַת הָרַב ב"י רַק כֶּף מְצָאִי בְּתִשׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימָן בְּשֵׁמוֹ: וְיָמֵינוּ גְּדוֹל בֵּין הָאֲחֵרוֹנִים מִהֶרַב ב"י שְׁהָאִיר עֵינֵינוּ בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ בְּאוֹר ה' וּבְאוֹרוֹ אָנוּ הוֹלְכִים וּבִינְר וְלִיבָן דַּעַת כָּל הַפּוֹסְקִי קַדְמָאִי וּבִתְרָאִי וּפְסַק כֶּף לְהַדְּיָא שְׁהָעֵד הַמַּעִיד מְפִי אַחֲרִים אִינוּ צָרִיף שְׁיֵאמַר וּקְבַרְתִּיו תּוּ אִין לְפַקְפַּק וּיְכוֹלִים לְהַתִּיר לְכַתְחֻלָּהּ שְׁתַּנְּשָׂא אָם הוּא בְּכַה"ג שְׁאִין עַד מַעִיד שְׁרָאָה הַהִרְיָגָה אֱלֵא שְׁשֻׁמַּע שְׁנִיגְהָרַג כְּמוֹ בנ"ד: וּמִסְתַּבְּרָא לֹמַר אֶפִּילוּ הָר"ן דְּמַחְמִיר בְּגוֹי מְפִי גוֹי וּסְבִירָא לִיָּה שְׁהַגוֹי הַמְּסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ צָרִיף שְׁיֵאמַר שְׁגָם הַגוֹי הָרֵאשׁוֹן הָיָה מַל"ת וְלֹא תְּלִינָן לְקוֹלָא מְסַפִּיקָא הִבִּיאוּ הָרַב בַּהַג"ה ש"ע סַעֲרָא ט"ז מוֹדָה דָּאָם הוּא כְּמוֹ בְּנִדוֹן דִּידוּן שְׁזַה שְׁמַעִיד לְפִנְיֵנוּ מַעִיד בְּשֵׁם עַד אֶחָד כְּשֶׁר אֱלֵא שְׁאָנוּ מְסַתְּפָקִים בְּעֲדוּת הָרֵאשׁוֹן דְּאֲזַלִּינוּ לְקוֹלָא דְּכִינוּן שְׁאִין אוֹתוֹ הָעֵד לְפִנְיֵנוּ אִי אֶפְשָׁר לְמִיבְדָּקִיָּהּ סְמְכִינוּ אַהָא דְּקִינָמָא לֹן אִין קוֹאֲרִין וְדוֹרְשִׁין בְּעֵינֵי נְשִׁים וְשִׁאֲנֵי הָתָם בְּגוֹי מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ מְפִי גוֹי דְּהַחְשָׁשָׂא הוּא דְּלִמָּא לִיכָא כָּאן עַד כָּלֵל דְּכִינוּן שְׁיִדְעִינוּ שְׁהוּא גוֹי וּפְסוּל לְעֲדוּת הוּא וְאִינוּ כְּשֶׁר אֱלֵא בַּמַּל"ת הָרִי הַסְּפַק הוּא דְּלִמָּא לִיכָא כָּאן עַד כָּלֵל אָם אִין אָנוּ יוֹדְעִים שְׁהָיָה מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וְלֹא שְׁיִיף כָּאן לְמִימַר פִּינּוּן דְּקִינָמָא לֹן שְׁאִין חוֹקְרִין וְדוֹרְשִׁין בְּעֵינֵי נְשִׁים יֵשׁ לְתַלּוֹת לְקוֹלָא מְסַפִּיקָא דַּעְנִינוּ חִקְרָה וְדַרְיָשָׁה תּוֹלָה בְּהַגְזַת הָעֲדוּת הַיָּאָר יַדְעָתָּ וּבְמָה יַדְעָתָּ וְכו'.

והיינו אחר שיזדענו שיש לנו עד כדין הרי נפקא מחזקת איסור אלא שאנו מסתפקים קצת בהגדתו ואזלינו לקולא משום דסמכינן אהא דקיימא לו אין חוקרין ודורשין בעידי נשים אבל ענגן מסיח לפי תנמו תולה בעד עצמו אם הוא עד או לא דאם אינו מל"ת לא הוי עד כלל ואין ענגן זה נוגע לענגן דרישה וחקירה דעדיין לא נפקא מחזקת איסור פיון שאין ידוע לנו שעד הוא פדין שצריה להיות העד לכה צריה הגוי השני שיאמר שגם הראשון היה מסיח לפי תנמו אבל פשע הראשון הוא פשר כמו בגדון דידן אלא שאנו מסתפקים מידי בעדותו ולא אפשר למיבדקה פיון שאינו לפנינו תולין לקולא ואזלינו וסמכינן אהא דקיימא לו דאין חוקרין ודורשין בעידי נשים: ודמאי הא להא שאמרו ריש חולין הביאו הטור י"ד סימן כ"ה בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת היינו אבר מן החי נשחטה בחזקת היתר עומדת ומספיקא אזלינו לקולא אפילו היכא דאיכא ריעותא וכל ספק שאירע בשחיטה טריפה והיינו משום דעדיין לא נפקת מחזקת איסור פיון שהספק נולד בשחיטה עצמה שההיתר תלוי בה לכה כל ספק טריפה הכי נמי בגדון דידן כל זמן שאין ידוע לנו שעד הוא פדין שצריה להיות העד המעיד כגון שאנו ידעינן שהיה גוי ואין אנו יודעים אם מסיח לפי תנמו הרי לא נפקא מחזקת איסור אבל אם אנו יודעים שהיה עד פשר או גוי והיה מסיח לפי תנמו אלא שספק אחר נפל בהגדתו פיון שפכר נפקא מחזקת איסור אזלינו לקולא וסמכינן בהא דק"ל אין חוקרין: וכיון שביארנו שעל פי הדין מותרת הך איתתא לשוק אפילו לינשא לכתחלה על פי הגדת העד משמע מאחרים שנהרג יבמה במלחמה תו אין מקום להחמיר עליה להוציאה מבעלה על שעשתה שלא פדין ונשאת לשוק בלי רשות ב"ד שפכר פסקו הפוסקים הביאום הרב ב"י ובש"ע סעיף ל"ט אם נשאת על פי עד אחד שלא בהוראת בית דין שלא תצא אפילו בא עד אחד אחר כה ואמר לא מת ומפל שכן היכא דלא בא עד אחד להכחיש את הראשון כמו בגדון דידן נדאי דלא תצא פיון שעל פי הדין היא מותרת לשוק כמו שביארנו ואלו היתה שואלת את פי הב"ד היו מתירין אותה להנשא לשוק אין בדין להחמיר עליה להוציאה מבעלה על שעשתה שלא פדין ונשאת בלא רשות ב"ד פיון שהיתה שוגגת שהיתה סבורה שאינה צריכה רשות מב"ד פיון שהבית דין נתנו לידה הגביית עדות לראיה ולא הגידו לה שלא תנשא בלי רשות בית דין הרי היא מותרת לשוק: וגדולה מזאת יראה אפילו אם הוא בענגן שהב"ד הגידו לה שלא תנשא בלי רשות ב"ד פיון שפכר פסקו ב"ד פאשר הדעת מברעת שפך עשו הב"ד פדי שלא יצא מתחת ידם דבר שאינו מתקן אף על פי שהיה ראוי לכתוב על גוף גביית עדות שלא תהא שוחכת על זה להנשא לשוק פי אם ברשות ב"ד כמו שכתב הריב"ש בתשובה בסי' תק"ח והביאו הרב בהג"ה ש"ע סעיף ה' אפשר הא דלא עשו כן היינו משום שחשבו ולא כתב הריב"ש פן אלא במקום שאין עדות העד פראוי להתירה דאז איכא למיחש לקלקלא מב"ד שאינו מומחין כמו בגדון דידיה דמייירי ביה הריב"ש אבל במקום שעדות העד הוא פדאי להתירה כמו בגדון דידן לא בעינן כל כה לכתוב על גוף העדות והיה נראה להם די בזה שהזהירו אותה שלא תנשא לשוק פי אם ברשות בית דין והיא עברה על פיהם ונשאת שלא ברשות ב"ד אפילו הכי לא מיקרי בהכי עברונות פדי להחמיר עליה שתצא מבעלה פיון שמן הדין היא מותרת ולא עבדא איסורא דעד כאן לא כתבו הפוסקים הביאום הרב בית יוסף והרב בהג"ה ש"ע סעיף ל"ד דאם נשאת בעבריינית שתצא אלא דוקא היכא שהיא אסורה על

פי הדין להנשא לכתחלה כגון במים שאין להם סוף או עד אחד במלחמה שאמר שראה
ההריגה ולא אמר וקברתי ונשאת בעבריינות התם הוא דמצא פינו ש"פ הדין היא
אסורה להנשא לכתחלה לא נפקת מחזקת איסור אבל היכא שמוותרת על פי הדין
לכתחלה ולא היתה עוברת אלא על זה שהיתה צריכה להנשא ברשות בית דין והיא
נשאת מאליה שלא ברשות ב"ד ודאי דלא מיקרי עבריינית לענגן שתצא מבעלה דכיון
שיש לה עד אחד שמעיד על מיתת היבם נפקא מחזקת זקוקה ליבם ומוותרת היא לבעלה
אעפ"י שלא עמדה עדיין בפני ב"ד להתייר מכל מקום פינו שפבר העיד העד בב"ד על
מיתת היבם נפקא לה מחזקת זקוקה ליבם פינו שעדותו מהני על פי הדין: ואפילו
להרמב"ן הביאו ב"י בסי' ל"ח שכתב בתשובה בסימן קי"ט כל הנשאת על פי עד אחד
אינה יכולה להנשא אלא ברשות ב"ד וכל שלא עמדה בפני הב"ד אין דברי העד פלוס
וכו' עכ"ל לא כתב פן אלא לענגן היכא שפא עד אחד והכחיש את הראשון ובא קודם
שהתירוה התם הוא שאין בדברי העד פלוס כמבואר מתוך דבריו כף בהדיא דבהכי מייירי
התם אבל היכא שלא בא שום עד להכחיש את הראשון אלא שהיא נשאת שלא ברשות
ב"ד ודאי דאין להוציאה דכבר נפקא לה מחזקת אשת איש מחזקת זקוקה ליבם על ידי
הגדת העד הראשון: והכי נמי משמע מדברי הריב"ש בסימן תק"ח שהחמיר באחת
שנשאת בעבריינית שתצא מבעלה היינו משום דעדות העד לא הנה מועיל להתייר ולא
נפקא מחזקת אשת איש שכתב בסוף התשובה וז"ל סוף דבר וכו' ובזה בטלה המחלוקת
ונסתלק הספק אף עם הספק הראשון הנה דינה שתצא פאשה שהיא בחזקת אשת איש
וכו' עכ"ל הרי תלה הטעם מפני שהיא בחזקת אשת איש ולא מפני שיש להחמיר עליה
שהיא עבריינית שנשאת שלא ברשות בית דין אלא מפני שהיא עדיין בחזקת אשת איש
לכך בגדון דידן שנפקא לה מחזקת אשת איש פינו שעדות העד מועיל להתייר לכתחלה
תו אין להחמיר עליה שתצא מבעלה: וכן נמי משמע מתשובת הרא"ש פלל ל"ב סימן
ג' וכלל נ"א סימן ה' באחת שעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת ועברה ונשאת
שלא ברשות ב"ד שתצא ותלה הטעם משום דלא נפקא לה מחזקת אשת איש ולא מפני
שהיא עבריינית לכך בגידון דידן שנתבאר לן יפה שאלו היתה שואלת את פי הבית דין
היו מתירין אותה לכתחלה להנשא אלא שהיא עוברת ונשאת שלא ברשות ב"ד מכל
מקום לא מיקרי עברייני' לענגן זה שתצא מבעלה פינו דנפקא לה מחזקת אשת איש ואם
יתעקש המעקש ויאמר שפא מטעם קנס תצא מבעלה פינו שהתרו בה שלא תנשא אלא
ברשות בית דין אעפ"י דהשתא איתברר ע"פ הוראת ב"ד שמוותרת אפילו לכתחלה
להנשא מכל מקום פינו שעברה על ההתראה ראוי שתצא מטעם קנס מכל מקום אין
בדין שתצא פינו שלא התרו אלא בה ולא בו היאך יהיו קונסין אותו והכי כתב הריב"ש
בהדיא בתשובה סימן רמ"ב במה ששאלוהו על קטלנית שהתרו בה שלא תנשא ועברה
ונשאת אי כופין אותו ולהוציאה שכתב וז"ל.

והיכא שהתרו בה ולא התרו בו הדבר פשוט שאין כופין אותו פינו שפן הדין האיש
מוציא לרצונו והאשה יוצאה שלא ברצונה א"כ כשכופין אותו להוציא משום קנס הוא
שקונסים אותו ואיך יקנסו אותו משום התראה שפלה פינו שלא התרו בו עכ"ל הוא הדין
בגדון דידן פינו שלא התרו אלא בה ולא בו אין כופין אותו להוציאה ומכל שפן אי לא

הזהירו אותם הב"ד שלא תנשא פי אם ברשות בית דין דאז היתה שונגת שסברה שהיא מותרת כמו שפתיבתי למעלה.

הנראה לעניות דעתי פתיבתי דרך משא ומתן להלכה ולא למעשה פי אין רוחי גסה פי אם שיסכימו על ההיתר איתתא דא שלשה מורי הוראה גדולי ישראל אם מטעמים דידי או מטעמים אחרים ואהיה סניף אליהם ונגרר אחריהם להסכים עמם: שאלה קיד נשאלתי באשה אחת דינה בת יעקב שהשיאה את בתה וכתבה לה על עצמה שח"ז על אופן היותה מועיל על פי תקון חכמים ז"ל וכפי המנהג שכותבין דרך שטר חוב גמור מסף אלף זהובים ושיחול החוב שעה אחת קודם מיתה לשלם לה ולירשיה שהם יוצאי חלציה וב"כ וכו' רק בתנאי שאם בנים הזכרים ירצו ליתן לה חצי חלק זכר בכל נכסים פסף ושנה פסף חובות ומשפנות וכו' ראוי ומחזק מלבד ספרים ומקצועות וכו' תהא מסולקת מהם ונוסח גוף השטר הוא לפנינו הועתק אות באות והוא בכל יפוי פח וזכות דנהיגין הסופרים למיכתב והאשה הזאת דינה מתה על פני אביה יעקב שהוא עשיר גדול והיא לא הניחה אחריה משלה רק מעט משנה פסף אבל הניחה שח"ז על אביה יעקב פתוב גם פן בכל יפוי פח וזכות פנ"ל ואח"כ מת גם הוא יעקב אבי דינה והניח ממון רב ורוצים בני דינה הזכרים לדחות את אחותם מן חלק חצי זכר שלהם משל יעקב אבי אמהם בטענה שאין ליתן לאחותם פחצי חלק זכר אלא מהמעט שהניחה אמה דינה משלה אבל לא משל מה שנפל להם מאבי אמהם יעקב מפני שזה הוא ראוי שאין לאחותם ליתול בראוי אעפ"י שבשטר חצי זכר שיש לאחותם על אמה דינה מבואר שתטול ראוי ומחזק מפל מקום ראוי פנה לא תטול ואחותם טוענת פינו שפתיב בשרט ראוי ומחזק תו אין לחלק בין ראוי לראוי דהפל בכלל זהו תורף השאלה: יראה מה שהבנים שואלים שאחותם לא תטול בראוי ודאי דנסמכו על מה שפתיב הרב מהר"י פ"ץ בתשו' שלו שארית יוסף סימן א' בענין שח"ז בירוששה שנפלה לבנים מאבנה דאבא אף על פי דלא דמי דהתם מיירי שנפלה ירושה להם מאבנה דאבא דיש להם דין טענת ירושה דמצו למימר אני מאבנה דאבא קאתינו משום דבני בנים הרי הן פבנים ואין אנו באים פכח אבינו שמת אלא פכח עצמנו כמו שפירש רשב"ם בפירק מי שמת ריש דף קנ"ח בההוא מימרא הבן שפכר פנכסי אביו פחיי אביו ומת פנו מוציא מיד הלכות וכו' אבל נדון דיין מיירי פנפל להם מאבנה דאמם דאין להם דין טענת ירושה פינו שיעקב אבנה דאחא הניח פנים לירשו ואינו באים פכח עצמן אלא פכח אמה בשטר חצי זכר שהניח על אביה יעקב וא"כ פל זכות שיש להם יש נמי לאחותם פכח שח"ז שלה שיש לה על אמה דינה מפל מקום אפשר שהם טועים לומר שגם הם באים פכח עצמם ולא פכח אמה מחמת שפתוב בשטר חצי זכר שנתחייב יעקב לדינה בתו ולירשיה שהם יוצאי חלציה וכו' הרי נתחייב אבי אמה לנגדם כמו לנגד אמה דינה והרי הם באים פכח עצמם ולא פכח אמה ומצו למימר אנו פכח אבנה דאמא קאתינו: אבל פאמת אי אפשר למטעי בהכי דהיאך מצי למימר שיעקב אבי אמה נתחייב לנגדם כמו לנגד אמה מדכתב ולירשיה שהם י"ח וכו' הא אין אדם יכול להקנות ולהתחייב למי שלא בא לעולם פדאיתא ריש פירק מי שמת דף קמ"ב ובטור ח"מ סימן ר"י דאפילו המזכה לעובר לא קנה אם לא לעיבד שלו ודוקא פשאשתו פכר מעופרת ולאחר לא יכול לזכות אפילו פשהיא מעופרת ושם בהג"ה ש"ע מבואר דבני בנים הרי הם, פאחר וא"כ היאך יכול להתחייב לנגדם

בינון שאז לא היו עדיין בעולם ואפילו אם תמצא לומר דבגדון דידן מיירי שאז פשפכתב יעקב לדינה בתו שטר חצי זכר זה היו הבנים האלו בעולם מכל מקום לשון השטר, זה מוכיח שלא בא להתחייב אלא לבתו דינה ולא ליורשיה והיינו מה שכתבו וז"ל ומעכשיו בק"ס הנ"ל נתיבתי לבתי מרת דינה הנ"ל ד' אמות קרקע בתצרי וכו' הרי לא נזכר פאן בגוף החיוב אלא בתו לבדה ולא יורשיה היינו משום שעיקר החיוב אינה אלא לבתו ולא ליורשיה ובר מן דין אפילו אי הנה פתוב בשטר שהניחה דינה על אביה יעקב בכל מקום גם ליורשיה אפילו הכי צריכין אנו לומר דלא הני החיוב אלא נגד בתו ולא נגד יורשיה דכיון שנקבע המנהג לכתוב פה בכל שטרי חצי זכר אפילו היכא דלית לבתו עדיין בנים פגון לכתולות בנשואין שלהם אם פן היאך קבעו למנהג מה שאינו על פי הדין שהרי אינו יכול להתחייב למי שלא בא עדיין לעולם אעפ"י דסופרים דידן אינו בקיאים אבל סופרים קמאי בקיאי הווי אלא ודאי דלא נתחייב האב אלא לבתו ולא נתחייב ליורשיה ומה שיכתב בכל שטרות וליורשיה וכו' הפנונה הוא שאם תמות בתו שיהיו יורשיה שהם יוצאי חליצה יורשים ממנה ולאפוקי שלא יירשנה בעלה והיינו אם תמות בלא זרע קיימא לא יהיה לבעלה פלום ובמקצת גוססאות שח"ז פתוב פה בהדיא שאם תמות בלא זרע קיימא שלא יהא ממש בשטר זה כמו שהביא פה הרב בהג"ה ש"ע מטור א"ה סימן צ"א אלא שגוססא זאת שבשטר חצי זכר זה שלא כתבו פן ודאי דסופרי דווקא הכי פתבי משום דחיישי' דלמא תניח זרע קיימא ואחר פה ימות אותו זרע קיימא בעוד אבי אמו קיים ואחר פה ימות אבי אמו של הזרע ההוא תפול הירנשה לאבי הזרע ההוא שהוא הבעל של האשה בכח זרע ההוא כמו שכתב מהרי"ו ונהביאו הרב בהג"ה ש"ע מטור ח"ה סימן צ"א לכך כותבין פה שנתחייב לבתו וליורשיה שהם יוצאי חליצה וכו' ולאפוקי יורשיה שאינו יוצאי חליצה פגון בעלה וזה ברור.

ואם פן אין לבנים הללו שום זכות מצד עצמם אלא מפח אדם דינה הם באים ונהרי גם אחותם באה בכח אמה דינה שיש לה שטר ח"ז עליה לכך אין הבנים יכולים לדחותה ממה שנפל להם מאבונה דאמם: אם לא שהבנים הללו שרוצים לדחות לאחותם סומכים על מה שכתב הרב בשארית יוסף בענין ההוא שיש לחלק בין ראוי לראוי דאין ראוי זה מאבונה דאבא בכלל ראוי סתם הכתוב בשטר טוענים אעפ"י שבשטר שיש לאחותם פתוב שתטול בראוי היינו דוקא ראוי סתם כמו חוב אבל ראוי כזה שנפל להם מאבונה דאבא שהוא ראוי גרוע אין בדין שתטול הבת בכח שטרה: אבל פבר נחלקו עליו שלשה עמודי עולם ומה שהעלו מתוך פלפולם מבואר בדבריהם כל אהד לפי דרכו תשובת מהרש"ל סימן מ"ט ותשובת מהרמ"א סימן ג' ותשובת מהר"ם לופלין סימן י"ד אמנם בזה דעת שלשתן שנה לפי מה שנוהגין האידנא לכתוב שח"ז דרך חוב גמור סף מה אלא שתולין החוב בתנאי שפניו הזכרים יוכלו לסלק החוב בתצרי חלק זכר וכל השטרות נכתבים בכל שופרי דשטרי ויפוי פח וזכות לטובת הבת ודאי ודבר פשוט הוא שאין הבנים יכולים לדחות לאחותם ממה שנפל להם מנכסי דאבונה דאמא ודברי בעל שארית יוסף בטלים ברוב: ולא יטעה הטועה לומר בינון שהרב מהרש"ל תולה נמי הטעם במשמעות לישנא דשטרי דאתי לטפויי שכותבין הן ראוי הן מוחזק וכו' ולא כותבין ראוי ומוחזק וכו' עכ"ל אם פן בגדון שלפנינו שאין פתוב בשטר חצי זכר זה הן ראוי הן מוחזק אלא ראוי ומוחזק ויאמר האומר שאין לשון זה פולל כל ראוי הא ודאי לאו מלתא הוא דלא פתב הרב

מִהַרְש"ל כִּי אֵלֶּה לְרִוּוּחָא דְמִלְתָּא שְׁמַצָּא לְזִכְרוֹת אֶת הַבַּת גַּם מִטַּעַם זֶה אֲבָל לֹא שְׁפָנָה יְסוּדוֹ עַל זֶה וְאֵין טַעַם זֶה אֵלֶּה סְנִיף לְהוֹכְחוֹת וְרֵאיוֹת שֶׁהֵבִיא: וְתוֹ הֵא אֵיפֹא בְּנוֹסַח שְׁטַר חֲצִי זָכַר זֶה שְׁלִפְנֵינוּ בְּלֹא הֵכִי כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת דְּמוֹכִיחִים עַל הַלְשׁוֹן רֵאוּי שְׁכַתוּב בְּשְׁטַר שְׁכוּלֵל כֹּל רֵאוּי וְלֹא דוֹקָא רֵאוּי סַתָּם פְּגוֹן הַלְוָאָה פִּינוֹן שְׁקוּדָם לְכֹן נִזְכַּר בְּהִדְיָא פְּסָף וְשׁוּה פְּסָף חוֹבוֹת וּמִשְׁכָּנוֹת וְכו' הֵרִי פֶתַב בְּהִדְיָא חוֹבוֹת וְכַתַּב נְמִי רֵאוּי אֶלְמָא רֵאוּי דְקָאֻמַּר לֹא הֵיִינוּ חוֹבוֹת אֵלֶּה שְׁאָר רֵאוּי וְהֵיִינוּ אֶפְיֵלוּ דְגְרוּעַ מַחוֹבוֹת גַּם פֶּתוּב בּוֹ לְשׁוֹן כֹּל וְז"ל בְּכֹל נְכָסִים שְׁאֵנִית אַחֲרֵי בֵּין בְּמִזְוָן וְכו' וְכִי הֵא גִּנְנָא לְמִדִּין מִן הַפְּלֵל דְּלִישְׁנָא יִתִּירָא הוּא כְּמוֹ שֶׁהָאֵרִיף בְּעִנְיָן זֶה הֵרַב מֵהֵרִי"ל סִימָן ע"ד אֵלֶּה שֶׁהֵרַב מֵהֵרִי"ל פְּלִיג עֲלֵיהּ כֹּל לְשׁוֹן דְּמִשְׁתַּמֵּעַ לְתֵרִי אִפִּי יֵהֵא נִדְרָשׁ לְטוֹבַת הַבַּת וְכו' גַּם פֶּתוּב בְּנוֹסַח שְׁטַר חֲצִי זָכַר זֶה בְּחִי וּבְמוֹתֵי וְכו' וְאֵיפֹא לְמ"ד דְּלְשׁוֹן זֶה מוֹעִיל לְגִבּוֹת מִן הֵרֵאוּי לְבֹא לְאַחַר מוֹתוֹ פְּגוֹן נְכָסֵי דְאַפּוּה דְאַפּוּה הֵבִיאוּ תְּשׁוּבַת מֵהֵרִי"ל סִימָן ע"ד אֵלֶּה שֶׁהֵרַב מֵהֵרִי"ל פְּלִיג עֲלֵיהּ בְּכַתְּנָפָה מְפֵל מְקוּם פִּינוֹן דְּלֹא פְּלִיג עֲלֵיהּ אֵלֶּה מֵהַמְּנַהֵג אֶפְשָׁר דְּבִשְׁטַר חֲצִי זָכַר דְּלִית בֵּיהּ מְנַהֵג לֹא פְּלִיג פִּינוֹן דְּכוֹתְבִין נְמִי דְרַף חוֹב לְכֹף לֹא יוֹכְלוּ הַבְּנִים לְדַחֹת אֶת הַבַּת עַל פִּי הַסְּפַמַת הַנֶּהָר תִּלְתָּא סְבִי שְׁהִי גְדוּלֵי הַדוֹר בְּחֻכְמָה וּבְמִנְיָן וְחִיבוּרֵיהֶם נִתְפָּשְׁטוּ בְּכֹל תְּפּוּצַת יִשְׂרָאֵל וְחִפְשׁוּ אוֹתָן עֵיקַר וּמִי הוּא זֶה שְׁיָבֵא לְחַלּוֹק עֲלֵיהֶם וְיִתְלֶה אֶת עֲצָמוֹ בְּאֵילָן גְּדוּל בַּעַל שְׁאָרֵי יוֹסֵף פִּינוֹן שְׂרָבִים חֲלָקוּ עֲלָיו וְנִתְבַּטְּלוּ דְבָרָיו בְּרוּב: וְכִיּוֹן שְׁבֹאֲרֵנוּ לְמַעֲלָה שְׁבִנְדוֹן לְפָנֵינוּ בְּנִפְלוּ לָהֶם נְכָסִים מֵאֲבִיהֶּ דְאַמָּא בְּכַח שְׁטַר חֲצִי זָכַר אֵין לְבָנִים שׁוּם זְכוּת בְּכַח עֲצָמָם פִּינוֹן דִּישׁ לִיעֲקֹב אָבִי אִמָּם בְּנִים יוֹרְשִׁים וְהֵם אֵינָן בְּאֵין אֵלֶּה בְּכַח אִמָּם בְּכַח שְׁטַר ח"ז שְׁלָה עַל יַעֲקֹב אָבִיהֶּ תוֹ אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְחוּשׁ לָהֵא דְכַתַּב הֵרַב מֵהֵר"ם לוֹפְלִין הֵתָם בְּסִימָן י"ד וְז"ל וְעַל כֵּן אָנִי אוֹמֵר שְׁאֵם אֵין בְּעִזְבוֹן רֵאוּיָן כְּדִי פְּרִיעַת סָף אֶלְף זֶהוּבִים אֵלֶּה כְּדִי פְּרִיעַת מְקַצְתָּן וְהִיּוֹרְשִׁים רוּצִים לִיתָן לְהַחֲתוֹן אוֹתוֹ עִזְבוֹן בְּפְרִיעַת חוֹבוֹ אוֹ שְׁלֹא הֵנִיחַ שׁוּם עִזְבוֹן לֹא יוֹכֵל הַחֲתָן לְגִבּוֹת שׁוּם דְּכָר מְעִזְבוֹן יַעֲקֹב אָבִי חֲמִיו שְׁהֵרִי אֶף לְפִי סְבָרַת תְּשׁוּבַת מֵהַרְש"ל אֵין לְהַחֲתוֹן שׁוּם זְכוּת בְּנְכָסֵי יַעֲקֹב אֵלֶּה מִפְּחַ הַתְּנָאֵי שֶׁהַתְּנָה עֲמוֹ אוֹ שְׁיִשְׁלֵם לוֹ חוֹבוֹ אוֹ יִתְנוּ לָהּ חֲצִי חֲלָק זָכַר אֶפְיֵלוּ מִן הֵרֵאוּי וְהֵרִי לֹא הֵנִיחַ חֲמִיו עִזְבוֹן בְּכְדִי פְּרִיעַת הַחוֹב וּבְמְקוּם שְׁאֵין כָּאֵן יְרוּשָׁה אֵין חֲיִיבִין לְפָרוּעַ חוֹב שֶׁל אֲבִיהֶם וּמְנָכְסֵי יַעֲקֹב אָבִי אֲבִיהֶן הֵרִי כְּכָר בְּאֲרָנוּ לְמַעֲלָה שְׁאֵין שׁוּם בַּעַל חוֹב יְכוּל לְגִבּוֹת מִהֵן הוּאֵיל וְכֵן הוּא שְׁמַצַּד הַחוֹב אֵין יְכוּל לְגִבּוֹת מֵהִיּוֹרְשִׁים מִמִּילָא בְּטָלָה גַּם כֵּן חֲצִי חֲלָק יְרוּשָׁה וְאֵין חֲיִיבִין לִיתָן לוֹ חֲצִי חֲלָק זָכַר גַּם מֵהֵרֵאוּי עַל כֵּן לֹא יוֹכֵל הַחֲתָן לְגִבּוֹת אֵלֶּה עִזְבוֹן חֲמִיו בְּשִׁבִיל חוֹבוֹ שְׁאוּמַר אוֹ תְּנוּ לִי כֹל עִזְבוֹן חֲמִי בְּעַד חוֹבִי אוֹ אִם תִּרְצוּ לְחַלּוֹק עִמִּי אֲזִי תְּנוּ לִי גַּם כֵּן חֲלָק בְּהֵרֵאוּי וְאִם לֹא הֵנִיחַ רֵאוּיָן חֲמִיו שׁוּם עִזְבוֹן אֲזִי פְּטוּרִים הִיּוֹרְשִׁים מְפֵל וְכֹל וְזֶה פְּשׁוּט וְאֵין צְרִיף לְפָנֵים וְכו' עכ"ל: וְא"כ סְלָקָא דְעִתָּהּ אִמִּינָא שְׁגַם בְּנְדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ פִּינוֹן שֶׁהָאֵשָׁה הַזֹּאת מֵרַת דִּינָה בַּת יַעֲקֹב לֹא הֵנִיחָה מִשְׁלָה אֵלֶּה מְעַט מִשְׁוֶה כְּסָף יֵהִי יְכוּלִים הַבְּנִים לְמִימַר לְאַחֲוָתָם קַח לָהּ כֹּל עִזְבוֹן הָאֵם בְּפְרָעוֹן חוֹבָהּ וְתֵהֵא מְסוּלְקַת מֵהַפֵּל כְּמוֹ שְׁכַתַּב הֵרַב מֵהֵר"ם לוֹפְלִין בְּנְכָסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מֵאֲבוּהָ דְאַבָּא אֲבָל הָאֵמַת אֵינּוּ כֵּן דֵּהֵתָם שְׁאֵנִי פִינוֹן שְׁהֵם בְּאֵים בְּדִין יְרוּשָׁה מֵאֲבִי אֲבִיהֶם דְּבָנֵי בְּנִים הֵרִי הֵן כְּבָנִים שְׁפִיר מְצוּ לְמִימַר דְּמִדִּין לִית לָהּ בְּאֵלוֹ הַנְּכָסִים שְׁנִפְלוּ מֵאֲבוּהָ דְאַבָּא וְאֵין לָהּ לִיטְוֵל אֵלֶּה בְּכַח הַתְּנָאֵי הֵרִי הַחוֹב שְׁלָהּ אֲנַחְנוּ פּוֹרְעִים לָהּ בְּכֹל אֶשְׁר הֵנִיחָה הָאֵם אֲבָל הַנְּכָסִים שְׁנִפְלוּ מֵאֲבוּהָ דְאַבָּא אֵין לָהּ לִיטְוֵל שְׁאֵין ב"ח גּוֹבָהּ מֵהֵרֵאוּי וְאֵין מֵאֲבוּהָ

דאבא קאמנין בדין ירושה אבל גדון שלפנינו מייירי בנכסים שנפלו מאבי אמש שיש לו בנים זכרים והם אינן באים אלא בכת אמש שהניחה שטר חצי זכר על אביה וברי אחותם גם היא באה בכת שח"ז שיש לה על אמש הנעשה דרך חוב אלא שנתלה החוב בתנאי שיכולים לסלקה בתצי חלק זכר וצריכים המה לקיימה תנאים דהיינו או לשלם לה כל חובה או ליתן לה חצי חלק זכר אפילו במה שנפל להם מאבנה דאמא בכת שח"ז של אמש פיון דאין להם זכות בירוששה זו מצד עצמם אלא בכת האם בשח"ז שלה לכה אין יכולין לדחות לאחותם בטענה זו אפילו פשרוצים ליתן לה כל עזבון אמש דינה בפריעת חובה: לבד ראה זה מצאתי בתשובת מהר"ם לובלין שיש ללמוד מתוכה לכאורה שיש מקום גם בגדון שלפנינו שיכולים הבנים לדחות את אחותם מן מה שנפל להם מאבנה דאמא והיינו אם יעקב אבי אמש לא מת אלא אחר שחלקו עם אחותם בעזבון אמש מרת דינה בת יעקב שאז אין לבת שום זכות במה שנפל להם אח"כ בכת שטר חצי זכר מאבנה דאמא פיון שלא מת יעקב אבי אמש אלא אחר שחלקו עם אחותם בעזבון אמש מרת דינה מפני שכתב שם בדרך ט"ו ונ"ל וגם באותו עזבון שהניח חמיו וכו' כל שאין יכול לומר או תשלמו לי האלף זהובים או תנו לי חלק גם מן הראוי וכו' אלא היכי שמת יעקב ונפלו נכסיו קמי בני ראובן קודם שבאו לחלוק עם החתן בנכסי אביהם ראובן אבל היכא שבשעה שבאים היורשים לחלוק עם החתן עדיין יעקב קיים בחיים אין היורשים מחוייבים ליתן להחטן מעזבון יעקב פשימות אח"כ דהסברא נותנת דכתב ליה דהברייה בידי היורשים דאם ירצו לתת לחתנו חצי חלק זכר בכל דבר הו במוחזק הו בראוי אפילו אם תמצא לומר דראוי פנה נמי בכלל ר"ל שיהא פבר בשעת חלוקה ביד' לתת לו אבל אם יהיה יעקב קיים בשעה שירדו היורשים לנחלת ראובן אין עדיין ירושת יעקב בידי היורשים שיכולין אז לתת להחטן חלק בה שהרי יעקב יכול לעשות בשלו בחייו כל מה שירצה וליתנה במתנות בריא וש"מ לכל מי שירצה וגם אין ידוע ומבורר אז מהו עזבון יעקב שיכולים היורשים לברור להם אם טוב להם לתת להחטן סך החוב או חלק הירוששה לכה מן הסברא שלא היה פוננת ראובן אלא על ראוי המבורר בשעת חלוקה וכו' עכ"ל ויעניין שם פי האריף יותר לחזק סברא זאת ומסיים וכתב ונ"ל וזה נראה לי ברור ונכון: וא"כ משמע לפי סברתו לכאורה שגם בנ"ד בנכסים שנפלו לבנים מאבנה דאמא יש לחלק בכה שאם באו לחלוק עם אחותם בעוד שהיה יעקב אבי אביהם קיים שאז אין צריכין ליתן לאחותם אלא חצי חלק זכר מעזבון אמש אבל לא מעזבון יעקב פשימות אחר כה ואם פשבאו לחלוק בעזבון אמש פבר מת גם יעקב אבי אמש שאז צריכין ליתן לאחותם גם מעזבון יעקב אבי אמש דצריכין לקיים תנאי המבואר בשטר או לשלם לה כל החוב אלף זהובים או ליתן לה חצי חלק זכר בכל העזבון אפילו בעזבון יעקב אבי אמש: אבל לקושטא דמלתא אינו כן דאף על פי דמסתברא ליה להרב מהר"ם לובלין לחלק בכה בין פשבאו לחלוקה בעוד שהיה יעקב אביהם קיים ובין שלא באו לחלוקה אלא עד אחר שמת יעקב אבי אביהם גם כן מפל מקום נראה היינו דוקא בגדון דידיה בנכסים שנפלו לבנים מאבנה דאבנה והיינו משום דבשטר חצי זכר פתוב בתנאי בזה הלשון בבניו הזכרים יתנו חצי חלק זכר בכל מה שיניח אחריו וכו' הרי פתוב שיניח אחריו לכה אם פשבאים לחלוק עם אחותם בנכסי אביהם ראובן אז היה גם יעקב אבי אביהם מת פיון שאותה ירושה מאבי אביהם היא לפנינו וצריכין הם לקיים התנאי לכה

צָרִיכִין אוֹ לְשַׁלֵּם לְאַחֻתָם סֵךְ הַחֹב אֲלֵף זְהוּבִים אוֹ חֲצֵי חֶלֶק זָכָר מֵה שְׂיִמְצָא עִתָּהּ בְּעִזְבוֹן דְּכִיּוֹן שְׁהַנְּכָסִים שֶׁל יַעֲקֹב אָבִי רְאוּבֵן כָּבֵר נָפְלוּ לַפְּנִיָּהּ שְׂיִיף שְׁפִיר לְמִימֵר עֲלֵיהֶם שְׁזָה הוּא מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ רְאוּבֵן וַיִּתְּנִישֶׁב לְשׁוֹן הַפְּתוּב בְּשֹׁטֵר שְׂיִתְּנוּ לָהּ חֲצֵי חֶלֶק בְּכָל מֵה שְׂיִנִיחַ אַחֲרָיו כִּי גַם זֶה הוּא בְּכָלֵל מֵה שְׁהַנִּיחַ רְאוּבֵן אַחֲרָיו כִּינֵן שְׁכָבֵר מֵת יַעֲקֹב וְנָפְלוּ הַנְּכָסִים לַפְּנִיָּהּ קוֹנָדִם שְׁסַלְקוּ אֶת אַחֻתָם וּלְכֹף אֵין יְכוּלִין לְרְאוֹת אֶת אַחֻתָם אֲלֵא כְּשִׁנְוֹתְנִין לָהּ כָּל עִזְבוֹן רְאוּבֵן בְּפִרְעוֹן חוֹבָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵהּ הֶרֶב בְּסִמּוּף לְעֵיל מִינְיָהּ וּלְאַפּוֹקִי אִם אִזְ כְּשִׁבְאִים לְחַלְוֹקָה עִם אַחֻתָם בְּעִזְבוֹן רְאוּבֵן עֲדִינֵן הִיָּה יַעֲקֹב אָבִי אָבִיהֶם קִיָּים אִזְ אֵין צָרִיכִין לִיתֵן לְאַחֻתָם אֲלֵא חֲצֵי חֶלֶק מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ אַחֲרָיו רְאוּבֵן וְאַפְּיָלוּ אִם הוּא רְאוּי גְרוּעַ כְּגוֹן שְׁכַר פְּעוֹלָה שְׁלֵא בָּא לִידוֹ מְעוֹלָם לְפִי דַעַת הַפּוֹסְקִים הַמְּרַדְּכִי וַתְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ל סִימָן ע"ד וּמִיָּתִי נִמִּי בְּשֵׁם אֲגוּדָה וַתְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ו סִימָן מ' וְסִימָן פ"ג צָרִיכִין לִיתֵן לָהּ חֲצֵי חֶלֶק מִהַפֵּל מַחְמַת הַתְּנַאי אוֹ שְׂיִשְׁלְמוּ לָהּ הַחֹב כִּינֵן שְׁעַל כָּל פְּנִים בָּא אוֹתוֹ שְׁכַר פְּעוֹלָה מַחְמַתוֹ וַיְכוּלִין לֹמֵר עַל אוֹתוֹ שְׁכַר פְּעוֹלָה שְׁהוּא מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ אַחֲרָיו כִּינֵן שְׁבֵא מַחְמַתוֹ אַעפ"י שְׁהוּא רְאוּי גְרוּעַ מְכָל מְקוֹם מַחְמַת הַתְּנַאי צָרִיכִין לִיתֵן לָהּ אֲבָל מֵה שְׂיִפּוֹל לָהֶם אַחַר כֹּף אַחַר הַחַלְוֹקָה כְּשִׂמּוֹת יַעֲקֹב אָבִי אָבִיהֶם אֵין צָרִיכִין לִיתֵן לְאַחֻתָם שׁוּם חֶלֶק בּוֹ כִּינֵן שְׂאֵין שְׂיִיף לֹמֵר עַל זֶה שְׁרְאוּבֵן אָבִיהֶם הִנִּיחַ אֶת זֶה אַחֲרָיו כִּינֵן שְׂאִזְ כְּשִׁחֻלְקִים אֵין שׁוּם דְּבַר מִיַּעֲקֹב לַפְּנִיָּהּ שְׁהִרִי יַעֲקֹב אָבִי רְאוּבֵן עֲדִינֵן בְּחַיִּים וּמֵה שְׁעַתִּיד לִיפּוֹל לָהֶם כְּשִׂמּוֹת יַעֲקֹב לֵא שְׂיִיף עָלָיו לֹמֵר שְׁזָהוּ מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ אָבִיהֶם רְאוּבֵן כִּינֵן שְׂאֵינוּ בָּא מַחְמַתוֹ דְּהִיאָף יִתְכַן לֹמֵר לְשׁוֹן מִנִּיחַ עַל זֶה וְכִי רְאוּבֵן מִנִּיחַ מִיָּדִי וּלְשׁוֹן הַשֹּׁטֵר מִשְׁמַע שְׂאֵין לְבַת לִיקַח חֶלֶק ח"ז אֲלֵא בְּמֵה שְׂמִנִּיחַ רְאוּבֵן אֲפִילוּ שְׁהוּא רְאוּי גְרוּעַ כְּגוֹן שְׁכַר פְּעוֹלָה אֲפִילוּ הִכִּי תִקַּח חֲצֵי חֶלֶק כִּינֵן שְׂמִכָּל מְקוֹם יְכוּלִים לֹמֵר עַל זֶה שְׁהוּא מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ רְאוּבֵן כִּינֵן שְׁבֵא מַחְמַתוֹ לְאַפּוֹקִי מֵה שְׂאֵין יְכוּלִים לֹמֵר עָלָיו שְׁזָה הִנִּיחַ אַחֲרָיו רְאוּבֵן כְּגוֹן שְׂמַת יַעֲקֹב אַחַר הַחַלְוֹקָה כִּינֵן שְׁלֵא בָּא מַחְמַת רְאוּבֵן וּבְשַׁעַת הַחַלְוֹקָה עֲדִינֵן הִיָּה יַעֲקֹב קִיָּים וְאֵין שׁוּם דְּבַר לַפְּנִיָּהּ בְּעֵין שְׂיִיָּהּ שְׂיִיָּהּ לֹמֵר עָלָיו שְׁזָה הוּא מִמֶּה שְׁהַנִּיחַ רְאוּבֵן לְכֹף אֵין לְבַת חֶלֶק בְּאוֹתוֹן נְכָסִים וְטַעֲמָא דְּמַסְתַּבֵּר הוּא וְהִיָּנוּ בְּנְכָסִים מֵאַבְוָה דְּאַבָּא: אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידֵן מִיָּרִי בְּנְכָסִים שְׁנָפְלוּ לָהֶם מֵאַבְוָה דְּאַמָּא אַחַר מִיתַת הָאָם וְהֵם בָּאִים בְּכַח שְׁטֵר חֲצֵי זָכָר שְׁהַנִּיחָה אִמָּם דִּינָה עַל יַעֲקֹב אָבִיהָ הִרִי הִנִּיחָה אַחֲרֶיהָ הַשֹּׁטֵר הַזֶּה וְדַאי דַאיִן לְחַלֵּק בֵּין שְׁלֵא מֵת יַעֲקֹב אָבִי אִמָּם אֲלֵא עַד אַחַר שְׁחַלְקוּ בְּנְכָסֵי עִזְבוֹן אִמָּם וְכִינֵן שְׂמַת יַעֲקֹב אָבִי אִמָּם קוֹנָדִם שְׁחַלְקוּ בְּעִזְבוֹן אִמָּם לְעוֹלָם צָרִיכִים לִיתֵן לְאַחֻתָם חֲצֵי חֶלֶק זָכָר בְּהַפֵּל בֵּין בְּעִזְבוֹן אִמָּם דִּינָה וּבֵין בְּעִזְבוֹן יַעֲקֹב אָבִי אִמָּם מַחְמַת הַתְּנַאי אוֹ שְׁצָרִיכִין לְשַׁלֵּם הַחֹב אוֹ לִיתֵן לָהּ חֲצֵי חֶלֶק זָכָר בְּכָל מֵה שְׁהַנִּיחָה דִּינָה אִמָּם כִּינֵן שְׁהִיא הִנִּיחָה שְׁטֵר חֲצֵי זָכָר זֶה שְׁהֵם יוֹרְשִׁים מַחְמַתוֹ הִרִי שְׂיִיף עָלָיו לֹמֵר שְׁזָה הוּא שְׁהַנִּיחָה אִמָּם דִּינָה אַחֲרֶיהָ וְהִיא כְּתֻבָּה לְבַתָּהּ שְׂיִתְּנוּ לָהּ חֲצֵי חֶלֶק זָכָר בְּכָל מֵה שְׂמִנִּיחַ אַחֲרֶיהָ וְהִרִי הִנִּיחָה שְׁטֵר זֶה וְצָרִיכִין לִיתֵן לָהּ חֲצֵי חֶלֶק גַּם בְּשֹׁטֵר זֶה מַחְמַת הַתְּנַאי וְאַפְּיָלוּ הִיָּכָא שְׁלֵא מֵת יַעֲקֹב אָבִיהָ אֲלֵא עַד אַחַר הַחַלְוֹקָה וְכְּשִׁחַלְקוּ בְּעִזְבוֹן דִּינָה אִמָּם עֲדִינֵן הִיָּה יַעֲקֹב אָבִיהָ קִיָּים בְּחַיִּים מֵה בְּכֹף כִּינֵן שְׁהִיָּה לָהּ שְׁטֵר עַל אָבִיהָ כְּשִׂמְתָהּ וְהִנִּיחָה אוֹתוֹ שְׁטֵר אַחֲרֶיהָ שְׂיִיף שְׁפִיר לֹמֵר עַל שְׁטֵר זֶה שְׁזָהוּ שְׁהַנִּיחָה דִּינָה אַחֲרֶיהָ וְשְׂיִיף חֲצֵי חֶלֶק לְאַחֻתָהּ גַּם בְּמֵה שְׁהֵם זוֹכִים מִיַּעֲקֹב אָבִי אִמָּם כְּשִׂמּוֹת אַחַר כֹּף בְּכַח שְׁטֵר חֲצֵי זָכָר שְׁהַנִּיחָה אִמָּם דִּינָה מְשׁוּם שְׁצָרִיכִין לִיתֵן לָהּ חֲצֵי חֶלֶק בְּכָל מֵה שְׁהִיא מִנִּיחָה אַחֲרֶיהָ וְלֵא

גִּרְעַ שְׁטָר זֶה מְשַׁאָר שְׁטָר חוֹב שֶׁהִנִּיחָה אַחֲרֶיהָ דִּינָה אִמָּם עַל שׁוֹם אָדָם דְּשִׁינָה לָּהּ חֲצִי חֶלֶק זָכָר מְשַׁטָר הֵהוּא הֵכִי נָמִי מְשַׁטָר זֶה דְּמָאִי שְׁנָא אִי מְשׁוּם שְׁנָה הוּא רָאוּי גְרוּעַ יוֹתֵר מְשַׁאָר חוֹב הָא מ"מ מְטַעַם תְּנָאִי צְרִיכִין אוֹ לְשַׁלֵּם לָּהּ הַחוֹב אוֹ לִיתָן לָּהּ חֲצִי חֶלֶק בְּכָל רָאוּי אֶפְיָלוּ בְּרָאוּי גְרוּעַ לְכָהּ נוֹטְלַת אַחוּתָם חֲצִי חֶלֶק זָכָר בְּהַפְלֵל: וְאִם הַחִילּוּק שְׁחִילּוּק הָרַב מְהֵרָם לּוֹבְלִין בֵּין פְּשֻׁמַת יַעֲקֹב קוֹדָם שְׁבָאוּ לְחִלּוּקָה בְּעֵזְבוֹן אַבְיָהֶם רָאוּבוּ וּבֵין פְּשֻׁלָא מַת יַעֲקֹב אֱלָא עַד אַחַר שְׁבָאוּ לְחִלּוּקָה בְּעֵזְבוֹן אַבְיָהֶן רָאוּבוּ נִרְאָה לִיהּ לְהַרְבּ שֶׁהוּא בְּרוּר וְנִכּוֹן כַּש"כ כִּי בְּהִדְיָא אַף אֲנִי כְּמוֹהוּ אֲנִי מְשַׁחֲלִיק זֶה שְׁאֲנִי מְחִלְק דְּדוֹקָא בְּנִכְסִים דְּנִפְלוּ לְהוּ מְאֹבָן' דְּאֶבָא הוּא דִּישׁ לְחֶלֶק כְּמוֹ שְׁחִילּוּק הָרַב מְהֵרָם אֲבָל לֹא בְּנִכְסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מְאֹבָה דְּאִמָּה מִכַּח שְׁטָר חֲצִי זָכָר שֶׁהִנִּיחָה אִמָּם נִרְאָה לִי נָמִי בְּרוּר וְנִכּוֹן וְגַם הָרַב מְהֵרָם סְבִירָא לִיהּ כִּי אֱלָא שְׁבָאוּ לָא לְלַמַּד כִּי אִם בְּנִדּוֹן שְׁבָאוּ לְפָנָיו וְאִיהוּ בְּדִידָהּ.

וְאֲנִי בְּדִידִי בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ: כִּלְלָא דְּמִלְתָּא בְּנִדּוֹן דִּידִן שְׁבָאוּ לְדוֹן בְּנֵי דִּינָה בַת יַעֲקֹב עִם אַחוּתָם עַל נִכְסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מִיַּעֲקֹב אַבִּי אִמָּם שְׁמַת אַחַר מִיתַת הָאִם דִּינָה בְּכַח שְׁטָר חֲצִי זָכָר שֶׁהִנִּיחָה אִמָּם דִּינָה עַל יַעֲקֹב אַבְיָהֶם צְרִיכִים לִיתָן לְאַחוּתָם חֲצִי חֶלֶק זָכָר גַּם מְאוּתָן נִכְסִים אוֹ לֹא חִפְשִׁיתִי עַל כָּל צַד וְצַדִּי צְדָדִים וְלֹא מְצָאתִי חוֹבָה לְבַת דִּינָה וְאִף עַל פִּי שְׁבִנְדוֹן דְּמִיָּרִי בְּהוּ גְדוּלִי הָאֲחֵרוּנִים מְהֵרָש"ל וּמְהֵרָ"י כ"ץ וּמְהֵרָמ"א וּמְהֵרָ"ם לּוֹבְלִין הִיָּינוּ נִכְסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מְאֹבָה דְּאֶבָא אַחַר מִיתַת אַבְיָהֶם יֵשׁ לְפַלְפֵּל וְלְמַצּוֹא פְּעָמִים פָּנִים לְכָאן וּפְעָמִים לְכָאן אֱלָא שְׁמ"מ דְּבָרֵיהֶם כְּדָרְבָּנוֹת וְגו' וְאִין לְזוּז מְדַבְּרֵיהֶם מֵהַ שְׁהִסְפִּימוּ רֹב מֵהֶם שְׁלִפִּי נִסְחַ שְׁטָרִי חֲצִי זָכָר שְׁנוּהִגִין בְּהוּ הָאִידְנָא יֵשׁ לְחַתָּן חֶלֶק חֲצִי זָכָר גַּם בְּנִכְסֵי אֲבוּהַ דְּאֶבָא וְכְמוֹ שְׁפַתְבָּתִּי לְמַעְלָה אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידִן בְּנִכְסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מְאֹבָה דְּאִמָּה בְּכַח שְׁטָר חֲצִי זָכָר שְׁלֵם אִמָּם לֹא מְצָאתִי שׁוֹם צַד חוֹבָה לְבַת עַל כֵּן צְרִיכִין הַבָּנִים בְּנֵי דִּינָה בַת יַעֲקֹב לִיתָן לְאַחוּתָן בַת דִּינָה חֲצִי ח"ז בְּכַח ש"ח"ז שִׁישׁ לָּהּ מֵאִמ' דִּינָה בְּכָל מֵהַ שֶׁהִנִּיחָה דִּינָה אַחֲרֶיהָ בֵּין בְּנִכְסֵי' שֶׁל דִּינָה בֵּין בְּנִכְסִים שְׁנִפְלוּ לָהֶם מִיַּעֲקֹב אַבִּי דִּינָה שְׁמַת אַחַר מוֹת דִּינָה אִמָּם וְאִין חִילּוּק בֵּין פְּשֻׁמַת יַעֲקֹב אַחַר מוֹת דִּינָ' אִמָּם קוֹדָם שְׁבָאוּ בְּנֵי דִּינָה לְחִלּוּקָה עִם אַחוּתָם בְּעֵזְבוֹן דִּינָה אִמָּם וּבֵין שְׁבָאוּ מַת יַעֲקֹב אַבִּי דִּינָה אֱלָא אַחַר שְׁחִלּוּקוֹ בְּנֵי דִּינָה עִם אַחוּתָם בְּעֵזְבוֹן אִמָּם דִּינָה לְעוֹלָם צְרִיכִין לְשַׁלֵּם לָּהּ כָּל הַחוֹב כְּמִשְׁמַעוֹת הַשְּׁטָר.

או יתנו לה חצי חלק זכר בהפל בין בעזבוון דינה בין בעזבוון יעקב אבי אמה. הנראה לעניות דעתי על פי הדין כתבתי.

ואין לדיין אלא מה שענינו רואות ה' יצילנו משגיאות ומתורתו יראינו נפלאות. ויעשה עמנו לטובה אות: שאלה קט"ו ידי הרימותי.

והקקתי אותותי. ליתן את בריתי.

לאיש.

אפרתי. הפריתי והפלטתי אחד מאלף מצאתי האלוף התורני המופלא נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני כמהר"ר אפרים כ"ץ יצ"ו: את אשר נתעורר מכ"ת שיש להחמיר שלא לכסוף דם השחיטה מאנזות שמלעייטין אותן אלא עד אחר בדיקת הנשט.

מָהָא דְכָתַב הָרַב בַּהֲג"ה ש"ע מִיּוֹרָה דְעָה ס' ל"ג דְיוֹתֵר שְׂכִיחַ רִיעוּתָא דְתַחֲבִיבַת קוּץ מִחֲמַת הַלְעֵטָה מִסְרָכּוֹת הַרְיָאָה בְּבַהֲמָה וְחִיָּה וְאִם בְּחִיָּה דְאִין הַסְרָכּוֹת מְצוּיּוֹת בְּהֵם כָּל כֹּף כְּמוֹ בְּבַהֲמָה כְּדַמְסִיק הָרַב בַּהֲג"ה ס' ל"ט סְעִיפָא.

ג' פִּסְקוּ הַפּוֹסְקִים וְכֵן הָרַב ב"י ב"ש"ע ס' כ"ח דְאִין לְכַסּוֹת דָּם שְׂחִיטָ' חִיָּה אֱלָא עַד אַחַר בְּדִיקַת הַרְיָא' אֲנוּזוֹת שְׂמַלְעִיטִין אוֹתָן דְשְׂכִיחַי בְּהַ טוּבָא רִיעוּתָא דְתַחֲבִיבַת קוּץ לֹא כָּל שְׂכֵן שְׂאִין לְכַסּוֹת דָּמֵן אֱלָא עַד אַחַר שְׂתַבְדּוּק הַנֶּשֶׁט זֶהוּ תוֹרָף דְבָרֵי מַכ"ת בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן קֶצֶת: הִנֵּה צַד חוּמְרָא זֶה יֵשׁ לָהּ מְקוּם וְרוּחַ אֱלֹהִים בְּקֶרֶב כ"ת עַל הַתְּעוֹרֶרֶת הִנֵּה אָף עַל גַּב דְּיֵשׁ לְחַלֵּק קֶצֶת בֵּין אֲנוּזוֹת לְחִיּוֹת דְשְׂאִנֵּי חִיּוֹת דְבְּכַוְלָן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ רִיעוּתָא דְסְרָכָא מֵהַ שְׂאִין כֹּן בְּאֲנוּזוֹת דְאִיפָא חֲשֵׁשׁ דְתַחֲבִיבַת קוּץ אֱלָא בְּאוֹתָן שְׂמַלְעִיטִין אוֹתָן.

אָבֵל לֹא בְּאוֹתָן שְׂאִין מְלַעֲיטִין וְאֶפְשָׁר שְׂלֵא רְצוֹ לְחַלֵּק בֵּין הָאֲנוּזוֹת מִקְצָתָן לְכַסּוֹת וּמִקְצָתָן שְׂלֵא לְכַסּוֹת וְסָמְכוּ אַרְבּוֹן שְׂאִין בְּהֵן רִיעוּתָא וּמְכַסִּין דָּם שְׂחִיטָת כּוֹלָן מִכָּל מְקוּם הָאֵמֶת יוֹרָה דְרַכּוֹ שְׂאִין חִילּוּק זֶה מְסַפִּיק שְׂלֵא לְהַשְׁהוֹת הַכִּסּוּי הִיכָא דְיָדוּעַ הוּא שְׂאֲנוּזָא הִיא שְׂהַלְעִיטוֹ אוֹתָהּ פִּינּוֹן דְאֶפְשָׁר בְּכִסּוּי אַחַר בְּדִיקַת הַנֶּשֶׁט וְיֵשׁ תַּקְנָה בְּעִיר לְבָדּוּק הַנֶּשֶׁט: אֲמַנָּם נִרְאָה לְדִינָא שְׂאִין לְהַחְמִיר בְּכֹף גַּבֵּי אֲנוּזוֹת אָף עַל גַּב דְשְׂכִיחַי בְּהוּ טוּבָא רִיעוּתָא דְתַחֲבִיבַת הַקוּץ מְשׁוּם דְאִיפָא לְמִיחַשׁ לְתַקְלָה שְׂלֵא יְכֹסֶה כָּלֵל אַחַר כֹּף אֶפְיָלוּ כְּשִׁתְּמַצָּא כְּשִׁינְיָה וְשְׂאִנֵּי חִיָּה אָף עַל פִּי דְאִין הַסְרָכּוֹת מְצוּיּוֹת כָּל כֹּף כְּמוֹ בְּבַהֲמָה אֶפְיָלוּ הִכֵּי הַחְמִירוּ שְׂלֵא לְכַסּוֹת דָּם שְׂחִיטָתָהּ אֱלָא עַד אַחַר בְּדִיקַת הַרְיָאָה מְשׁוּם דְלֹא אֲתִי לִידֵי תַקְלָה שְׂלֵא יְכֹסֶה כָּלֵל אַחַר כֹּף כְּשִׁתְּמַצָּא כְּשִׁינְיָה מְשׁוּם דְאוֹתוֹ שׁוּחַט עֲצָמוֹ שְׂשׁוּחַט הַחִיָּה הוּא בּוֹדֵק אוֹתָהּ אַחַר כֹּף וְאִין הַטְּבַח רִשְׁאֵי לְפִתּוּחַ הַחֲצָר הַכְּבֵד בְּלֹא שׁוּחַט הַהוּא וְאִז מִיֵּד כְּשִׁתְּמַצָּא הַשׁוּחַט שְׂהַחִיָּה הִיא כְּשִׁינְיָה יְכֹסֶה דָּם שְׂחִיטָתָהּ וְלֹא אֲתִי לִידֵי תַקְלָה שְׂלֵא יְכֹסֶנָּה אָבֵל בְּאֲנוּזוֹת שְׂאִין הַשׁוּחַט עֲצָמוֹ בּוֹדֵק אֶת הַנֶּשֶׁט אֱלָא מְבִיאִין הַנֶּשֶׁטִין לְבֵיתָם וְרוֹאִים אִם יֵשׁ בְּהֵם רִיעוּתָא אִז מְרִאִין לְחַכֵּם וְאִיפָא לְמִיחַשׁ הִיכָא שְׂלֵא יִמְצָאוּ רִיעוּתָא אוּ הִיכָא שְׂיִמְצָאוּ רִיעוּתָא אֱלָא שְׂהַחֲכֵם יְכַשְׁיֶרְנָה לֹא יִהְיוּ גְזֵהִים לְהוֹדִיעַ לְהַשׁוּחַט שְׂיִהֵא מְכַסֶּה דָּמָה וְלֹא יְבֵא לִידֵי כִּסּוּי כָּלֵל לְכֹף מוּטָב לְסַמְנָה אַרְבּוּבָא וּלְכַסּוֹת מִיֵּד: דּוּמְיָא דְבִרְכַת הַשְׂחִיטָה שְׂמַבְרַכִּין מִיֵּד וְלֹא הַחְמִירוּ שְׂלֵא לְבַרְךָ אֱלָא עַד אַחַר הַבְּדִיקָה כְּמוֹ שְׂהַחְמִירוּ בְּכִסּוּי מְשׁוּם דְלֹא אֶפְשָׁר הוּא פִּינּוֹן שְׂהַבְרַכָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עוֹבֵר לְעַשְׂיָתָהּ וְסָמְכִינּוּ אַרְבּוּבָא וּמְבָרְכִין עַל הַשְׂחִיטָה מִיֵּד הִכֵּי נָמִי בְּאֲנוּזוֹת שְׂמַלְעִיטִין פִּינּוֹן שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ לְתַקְלָה שְׂלֵא יְבֵא לִידֵי כִּסּוּי כָּלֵל סָמְכִינּוּ אַרְבּוּבָא וּמְכַסִּין מִיֵּד דְהוּי כָּלֵל אֶפְשָׁר פִּינּוֹן שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ לְתַקְלָה שְׂלֵא יִשָּׂא לִידֵי כִּסּוּי כָּלֵל כְּדַפְּי' וְזֶה נְכוּן: וְעוֹד נִרְאָה לְחַלֵּק בֵּין רִיעוּתָא דְתַחֲבִיבַת קוּץ בְּאֲנוּזוֹת שְׂמַלְעִיטִין וּבֵין רִיעוּתָא דְסְרָכּוֹת בְּחִיָּה דְבְּאֲנוּזוֹת אָף עַל גַּב דְשְׂכִיחַי בְּהוּא טוּבָא רִיעוּתָא דְתַחֲבִיבַת קוּץ עַל יְדֵי הַלְעֵטָה מִכָּל מְקוּם לֹא שְׂכִיחַי כ"כ דְמִטְרַפָּא בְּהוּ מֵהַ שְׂאִין כֹּן בְּחִיּוֹת דְשְׂכִיחַי בְּהוּ רִיעוּת' דְסְרָכּוֹת אַע"ג דְלֹא שְׂכִיחַי בְּהוּ כָּל כֹּף כְּמוֹ בְּבַהֲמָה מִכָּל מְקוּם שְׂכִיחַי בְּהוּ רִיעוּתָא דְסְרָכּוֹת וְהִיכָא דְאִית בֵּיהּ סְרָכּוֹת מְיֻטְרַפָּא בְּהַ דְאִין סְרָכָא בְּלֹא נִקְבַּ.

** (הג"ה להרב בן המספר דנראה לחלק בין ריעותא דאנוזות וכו' וריעותא דריאה וכו' דאם אינו נקוב מב' צדדי' נהגו להכשיר ותו אף אם הוא תקנה בעיר לבדוק הנושטין הוא

אסור משום תקנה ומ"מ אם זרק הנשט בלא בדיקה פשר דבהרבה מקומו' אין בודקין כלל הנשט אבל בריאה שכיחי יותר טריפות בהו .

דכמה מיני טריפות בריאה ולא משום סרכות לבד ותו אם זרק הריאה דלא בדיקה מדינה הוא טריפה דהכי איתא במרדכי פרק קמא דחולין וזה לשונו והא דרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת איפא לתרוצי דלא היקל אלא בשאר מיני טריפות שלא הצריכו לבדוק אבל ריאה שיש בה כמה מיני טריפות וכו'.

וגם ראב"ן פתב כיון דנהגו לבדוק אי איתרמי דמפקס בלא בדיקה טריפה דלא סמכינן ארנבא עכ"ל. ואפי' לרש"י דמתיר הרי מפל מקום פתב בפ"ק דחולין דף י"ב שאין מפרסמין הדבר:**) אלא שאנו בדורות הללו מקלינן למעף בהם ואם נתמעכת תולין להקל והיינו משום דתלינן דלא הוי סרכא אלא ריר בעלמא.

אבל מפל מקום פבר אמרו חז"ל דהסרכות מצויות בהם והיינו סרכות שאין מתמעכין דאי מתמעכין לא מקרי סרכא וכל שנסרכ' הוי טריפה דאין סרכא בלא נקב לקף שפיר דמי שלא לכסות אלא עד אחר הבדיקה משום דהטרפות מצויות בהם אבל אנוזות אף על פי דתחיבת קוץ מצויות בהם מ"מ הטרפות אינה מצויות כל כך דהרבה נמצאים פשרות ע"י בדיקה לקף אין להחמיר שלא לכסות מיד אף על גב דהחמירו בהו לבדוק את הנשט מפל מקום לא החמירו להשהות הפסוי עד אחר בדיקת הנשט כיון שאין הטרפות מצויינות בהם כל כך.

וסמכינן ארנבא ומכסין מיד אחר השחיטה. גם זה נכון.

שאלה קט"ז שמחה לאיש במענה. איש תבונה ממעמקים ידלנה.

ער ועונה אכן פינה. יתד נאמנה.

האלוף התורני הפופלא נ"י פ"ה כמהו"ר שמהו"ר שמהו"ר בונם יצ"ו: פבר פתבתי למכ"ת אשר שמעתי אומרים שמכ"ת הורה שמונתר לכתחלה להניח יין במרתף של גוי על ידי מפתח בלא חותם על סמך הירושלמי דסנהדרין דאין מדקדקין ביין נסו.

ורציתי לעמוד על עיקר הדברים ואין עמדי העתק מאותו פתב באשר לא נתחדש במקתב ההוא ממני שום דבר ועתה בשום מכ"ת התנצלותו על ההוראה ההיא שלא כן הדברים העתיק מכ"ת את לשוני ממכתב ההוא כדי לדייק בו מה שצראה לו וזה לשוני התיב על פי העתקת מכ"ת היאך יש להתיר לכתחלה ע"י מפתח לחוד הא אין שום חלוק וכתחלה צריף מפתח וחותם דמ"ש הסמ"ג גם הרא"ש בתשובה כלל י"ט סימן א' דבסכרא מועטת יש להקל ליינו נסו היינו דיעבד אבל לא לכתחלה דלכתחלה ודאי צריף מפתח וחותם ע"כ לשוני התיב על פי העתקת מכ"ת וכתב מכ"ת על זה וזה לשונך: הנה שותא דמר לא ידענא ואצלי הם סתומים וחתומים בשני חותמות בלא מפתח למאי נפקא מינה הביא מר תשובת הרא"ש וכו' לענין שיש להקל בסכרא מועטת ביין נסו וכו' הרי כל הפוסקים והתשובות חדשים גם ישנים ממלאים על כל גדותיהם שיש להקל ביין נסו וגדולה מזו מצאתי בתשובת ר"י מינץ וכו' וכן נהג מהר"י מולין להקל פדעת יחיד אם פן אין צריף לדברי הרא"ש בזה עכ"ל כ"ת: הנה באמת קושיא בזו לא צריכא פירוקא וכי דיוקא אתינא לאשמועינן דדוקא הרא"ש הוא דכתב כך שיש להקל ביין נסו ולא פוקי שאר

פוסקים סוגיא דעלמא הוא לאתווי מלתא דאתמר בתלמוד דידן או דירושלמי ושאגדולי הראשונים מהפוסקים פס"ג וכה"ר"ש פסקו לפסק הלכה כה וממילא בתרייהו גרירו כל האחרונים וכי רבותא למיחשב גברי ואין זה אלא דבר שפתיים להראות מקום על כל הפוסקים שכתבו נמי כה בלי שיתחדש בהם דבר כי בנקל יש לאדם למצוא מבוקשו מתוך המפתחות אם הפנאי מספיק לחפש בהם לכה אין מקום לקושיא זו כלל: ומפל מקום להוציא חלק אי אפשר ואמינא טעמא למלתא שהבאתי תשובת הרא"ש מפני שלא נמצא בשום פוסק מבואר שיש להקל כל כה ביין נסוה כמו שיש ללמוד מתשובה הרא"ש דאפי' לירושלמי שכתב שאין לדקדק ביין נסוה אפשר לומר דנקה בסברא מעליא או היכא דאיכא כה בלאו הכי מאן דמקיל אף על פי שהוא יחיד אית למיזל בתרייה אבל בסברא קלה ומועטת ולא הביאה שום פוסק מאן לימא לן דאיכא למסמך עלה להקל אבל הרא"ש בתשובה כתב בהדיא כה דאפילו בסברא מועטת יש להקל ביין נסוה ולבד מזה מה שכתב מכ"ת שאגדולה מזאת מצא בתשובת ר"י מינץ שיש לסמוך על דברי יחיד ביין נסוה לקולא.

לא הוי גדולה מזאת דקולא שכתב הרא"ש הוי גדולה מזאת. שאפילו על סברא מועטת ולא הזכירה פוסק יש לסמוך להקל: תו כתב מכ"ת וזה לשונו מה שכתב מכ"ת דאין שום חולק על זה דלכתחלה צריך מפתח וחותר.

תמהני שהרי ר"ת והובא בתוספות פרק אין מעמידין סבירא ליה דסגי לכתחלה במפתח והובא בי"ד סימן קי"ח ק"ל קל"א גם הרא"ש סבירא ליה הכי אלא שכתב דישאל קדושים הם וכו' ולפי גרסת הגמרא דלרא"ש סגי במפתח והלכתא פותיה אין אנו צריכין לכל הראיות וכו' ע"כ לשונו: הנה נדאי שפיר קאמינא לפי שיטת התלמוד דאנו תפסינו לעיקר ולאפוקי שיטת ר"ת אין מי שחולב על זה דמפתח לחוד לא מהני אע"ג דחותם לחוד מהני אבל מפתח לחוד ליכא למאן דאמר ומה שכתבתי שלכתחלה צריך לכולי עלמא מפתח וחותר לא לאפוקי חותר לחוד קאמינא אלא לאפוקי מפתח לחוד דלגבי מפתח צריך נמי חותר.

דהכי מוכחת הסוגיא התם בפ' אין מעמידין כמו שכתבו התוספות: והרא"ש. והטור י"ד סימן קי"ח וקיימא לן שיש לחלק בין שולח על ידי גוי ובין מפקיד ליד גוי.

דהשולח אין עתיד לראות תנתמו צריך ב' תותמות או מפתח וחותר אבל מפקיד דעתיד לראות חותרו סגי בחותרם אחד: ואם כן לפי זה דנקה חותרם לחוד הוא דשרי. אבל לא מפתח לחוד דזיל בתר טעמא מפני מה במפקיד שרי בחותרם אחד משום דעתיד לראות חותרו ולהפירו והיינו דנקה בחותרם שיש להפירו.

אבל מפתח שאין להפירו לא מהני: ולכה לא הזכיר הטור י"ד אלא חותרם לחוד הוא דמהני להנה פוסקים דמחלקין בין שולח למפקיד אבל לא הזכיר מפתח וכן הרא"ש לא הזכיר דשרי אלא חותרם אבל מפתח לא הזכיר ולא כמו שכתב מכ"ת שגם הרא"ש מתיר במפתח לחוד ולכה כתב נמי הטור על פי הרשב"א דמפתח לחוד לא הוי פחותם והיינו משום דאף על גב דחותם לחוד מהני מפל מקום מסתם לחוד לא מהני דשאני חותרם דעתיד להפירו מה שאין כן במפתח: ואל תשיבני מר"ת דסבירא ליה דמפתח לחוד מהני דלדידיה שיטה אחרת בסוגיא ההיא דלדידיה סבירא ליה דאין חילוק בין שולח למפקיד

אֵלָא מְחַלְק בֵּין גּוֹי וּבֵין יִשְׂרָאֵל מְשַׁנְמֵד דְּלִישְׂרָאֵל מְשַׁנְמֵד צְרִיךְ ב' חוֹתְמוֹת אַבְל גּוֹי סְגִי בְּחוּתָם אוּ מִפְתַּח וְשִׁיטָתוֹ לֹא הָיָה שִׁיטָה בְּמָקוֹם שְׂאָר פּוֹסְקִים דּוּמִיָּא לְהָא שְׂאֲמְרוּ דְבֵית שְׂמַאי בְּמָקוֹם בֵּית הַלֵּל אֵינּוּ מְשַׁנְהוּ וְלֹא אֶזְלִינּוּ בְּשִׁיטָתוֹ דְּר"ת אֵלָא בְּשִׁיטַת שְׂאָר פּוֹסְקִים דְּמַחְלִקִין בֵּין שׁוֹלַח לְמַפְקִיד וְאֶלִיבִינְיָהוּ לִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּמִפְתַּח לְחוּד יְהִי סְגִי דְאֶפִּילוּ ר' אֵלִיעֶזֶר דְּשָׂרֵי בְּחוּתָם אֶחָד לֹא שָׂרֵי אֵלָא חוּתָם אַבְל מִפְתַּח לְמוּד לֹא סְגִי וְכֵן פְּסָקוּ כֹּל הָאֲחֵרוּנִים וְהָרַב ב"י וְהָרַב בְּהַג"ה ש"ע כּוֹלְהוּ אֶזְלוּ בְּשִׁיטָה הֵנָּה פּוֹסְקִים וְלֹא בְּשִׁיטַת ר"ת וְאִי מַכ"ת הוֹרָה דְּשָׂרֵי לְכַתְחֻלָּה בְּמִפְתַּח לְחוּד מְשׁוּם דְּסָמִיךְ אַר"ת לֹא טוֹב הוֹרִית דְּהָרֵי אֶפִּילוּ בְּדִיעְבַד לֹא נִמְצָא בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁיֵּשׁ לְסָמוּךְ עָלָיו בְּמִפְתַּח לְחוּד כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מַכ"ת בְּעֶצְמוֹ וְתָמָה עַל הָרַב מ"ו ב"ח וּמַכ"ש לְכַתְחֻלָּה לְכָּךְ שֶׁפִּיר כְּתַבְתִּי דָּאִין מִי שְׁחֹלַק עַל זֶה לְפִי פִי' סְנֵגִיּוֹת הַתְּלֵמוּד מַה שְׂאֲנֵן תְּפָסִינוּ לְעִיקָר כְּמוֹ שֶׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש: אֵלָא שְׂקֻצַת צְרִיךְ עֵינֵן לְהֵנָּה פּוֹסְקִים דְּסָבִירָא לְהוּ דְּשָׂרֵי בְּחוּתָם אֶחָד עַל פְּרָחִין צְרִיכִין אֲנִי לְלַמֵּד דְּהָא דְאָמַר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר מִפְתַּח וְחוּתָם הֵינּוּ כְּמוֹ מִפְתַּח אוּ חוּתָם וְאִם כֵּן מְשַׁמַּע דְּמִפְתַּח לְחוּד נְמִי מְהִי וְיֵשׁ לִי לִינִישׁב דְּסָבִירָא לְהוּ דְּהָא דְאָמַר ר' אֵלִיעֶזֶר מִפְתַּח וְחוּתָם וְלֹא אָמַר מִפְתַּח אוּ חוּתָם מְשׁוּם דְּאֵתִי לְאֲשַׁמוּעֵינוּ דְּמִפְתַּח לְחוּד לֹא מְהִי אֵלָא צְרִיךְ נְמִי חוּתָם בְּהִדְיָה וְלֹא לְאִפּוֹקֵי חוּתָם לְחוּד קָאֵתִי דְּנִדְאִי חוּתָם לְחוּד מְהִי כְּמוֹ שֶׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרָא"ש מַכ"ת פֶּל כְּתַבִּי וּמְשַׁאֲר דְּנִכְתִּין וְנִדְחוּ דְּבָרֵי ה"ג וְרִי"ף דְּמַצְרִיכֵי ב' חוֹתְמוֹת אוּ חוּתָם וּמִפְתַּח וְאִם כֵּן עַל פְּרָחֵךְ הָא דְאָמַר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר מִפְתַּח וְחוּתָם הֵינּוּ דְּמִפְתַּח צְרִיךְ נְמִי לְחוּתָם אַבְל לֹא אִיפְכָּא שְׁחוּתָם יְהִי צְרִיךְ לְמִפְתַּח: אוּ יֵשׁ לוֹמַר הָא דְאָמַר מִפְתַּח וְחוּתָם וְהוּא כְּמוֹ מִפְתַּח אוּ חוּתָם דְּמְשַׁמַּע דְּמִפְתַּח לְחוּד נְמִי מְהִי הֵינּוּ בְּעַנְיָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִיכָר בְּמִפְתַּח דּוּמִיָּא דְּחוּתָם שֶׁיֵּשׁ לְהַפִּירוֹ דְּזֵהוּ עִיקָר שְׂרִיטָא דְּחוּתָם.

אַבְל סָתָם מִפְתַּח דָּאִין לְהַפִּירוֹ נִדְאִי דְּלֹא מְהִי וְכֹל זֶה מוּבָן הוּא בְּנִקְל מִתּוֹךְ הַסְּוֵגִיָּא דְּפָרְק אִין מְעַמִּידִין: וּמְכַל מְקוֹם מַה שֶׁכָּתַב מ"ו הָרַב ב"ח דִּיש לְהַקְל בְּדִיעְבַד בְּמִפְתַּח לְחוּד וּמְשַׁמַּע לִיה שְׁגָם הָרַב בְּהַג"ה ש"ע סָבִירָא לִיה כֶּף אִין לְתַמּוּהָ עָלָיו דְּנִדְאִי טַעְמָא דְּמִסְתַּבְּר' הוּא דְּכִינּוּן שֶׁכָּתַב הָרַב בְּהַג"ה דְּבְּדִיעְבַד יֵשׁ לְסָמוּךְ אַדְּבָרֵי ר"ת לְהַתִּיר עַל יְדֵי חוּתָם אֶחָד אֶפִּילוּ בְּשׁוֹלַח עַל יְדֵי גּוֹי שְׂאִין עֲתִיד לְרִאוֹת חוּתָמוֹ הוּא הַדִּין נְמִי יֵשׁ לְסָמוּךְ אַדְּבָרֵי לְעֲתִיד עַל יְדֵי מִפְתַּח לְחוּד בְּדִיעְבַד דְּמַאי שְׂנָא: אַע"ג דִּיש לְחַלַּק וְלוֹמַר דְּאֶפְשָׁר דְּלֹא כְּתַב הָרַב בְּהַג"ה ש"ע שֶׁיֵּשׁ לְסָמוּךְ בְּדִיעְבַד אַדְּבָרֵי ר"ת אֶפִּילוּ בְּשׁוֹלַח דָּאִין עֲתִיד לְרִאוֹתוֹ אֵלָא בְּחוּתָם מְשׁוּם דְּהַגּוֹי יָרָא שְׂמָא הוֹדִיעֵנו לְחַבְרֵנוּ צוּרַת הַחוּתָם מַה שְׂאִין כֵּן בְּמִפְתַּח דְּלֹא הַגּוֹי מְזַה מְכַל מְקוֹם כִּינּוּן דְּלֹא נִמְצָא זֶה מְבֹאָר בְּדַבְרֵי מְשַׁמַּע לִיה לְמ"ו ב"ח מִתּוֹךְ דְּבָרֵי כִינּוּן דְּסָבִירָא לִיה שֶׁיֵּשׁ לְסָמוּךְ אַרְבִּינוּ תָּם בְּדִיעְבַד בְּחוּתָם לְחוּד הוּא הַדִּין נְמִי יֵשׁ לְסָמוּךְ עָלָיו בְּמִפְתַּח לְחוּד וְלְהַתִּיר וְהָרֵי זֶה הוּא בְּכֹלל מַה שֶׁכָּתַב הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה בְּסָבְרָא מוּעֲטָת יֵשׁ לְהַקְל בְּיִין נִסָּף: תּוֹ כְּתַב מַכ"ת וְזֵה לְשׁוֹנָךְ שְׂמַעְתִּי מִפִּי ר' מִיכַל שֶׁמַכ"ת הִגִּיד לוֹ בְּאִם לֹא שְׂאֵל אֵת פִּי בְּעַנְיָן זֶה וְלֹא הוֹרִיתִי לוֹ הִנֵּה אֶפְשָׁר לְמַצּוֹא צַד הִתֵּר לִינִיּוֹת שְׁלוֹ וְהָיָה מִיָּקָרִי דִיעְבַד מַה שְׂאִין כֵּן אִם הוֹרִיתִי לוֹ כֶּף שְׂמֹנְתָר לְהַפְקִיד אַצֵּל הַגּוֹי בְּמִפְתַּח לְחוּד לֹא לֹא הִנֵּה אֶפְשָׁר לְמַצּוֹא הִתֵּר לִינִיּוֹת שְׁלוֹ הִנֵּה עַל זֶה אֲצַעֵק וְכו' אַדְרַבָּה כֹּל שְׂאִינוּ שׁוֹאֵל הָרֵי זֶה מְגֻנָּה וְכו' וְרָאִיהָ לְזֵה מִתְּשׁוּבַת מְהָר"ם וְכו' בְּעַנְיָן מִים שְׂאִין לְהֵם סוּף אִם נִשְׂאֵת עַל פִּי חֶכֶם לֹא תִצָּא מַה שְׂאִין כֵּן אִם נִשְׂאֵת שְׁלֹא עַל פִּי חֶכֶם וְכו'.

עד פֿאן לְשׁוֹנֶה: הַגֵּם הַגֵּם פִּי רַבִּי מִיכָל לֹא יֵרֵד לְסוֹף דַּעֲתִי עִם כָּל זֶה שְׁפִיר קְאָמִינָא דָאָם לֹא עֲשֶׂה פֶן עַל פִּי הוֹרָאת מִכ"ת אֵלָא הוּא שְׁגַג בְּדַבָּר וְהִיָּה סִבַּר שְׁמוֹתָר לְהַפְקִיד בְּיַד גּוֹי עַל יְדֵי מַפְתָּח הִיָּה אֶפְשָׁר לּוֹ לְהַתִּיר בְּדִיעֵבַד פִּינּוֹן שְׁשִׁיג בְּדַבָּר וְלֹא דְמִי לְאִשָּׁה שְׁנִשְׂאֵת שְׁלֹא עַל פִּי שְׂאֵלֵת חֲכָם דְּלֹא שְׂאֵלָה פְּלִל לְחֲכָם אֲבָל זֶה שְׂבָא לְשִׂאוֹל לִמְכ"ת הִיאָה שְׂיָהָא נוֹהֵג בְּעֲשִׂינֵי יִי בְּהַכְשָׁר בֵּין הַגּוֹיִם תּוֹ לֹא הִיָּה צָרִיף יוֹתֵר שֶׁהוּא לֹא יָדַע לְשִׂאוֹל עַל פְּרִטֵי הַדְּבָרִים וְלֹא הִיָּה צָרִיף לְשִׂאוֹל אֵלָא עַל הַפְּלִל הִיאָה שְׂיָהָא נוֹהֵג בְּעֲשִׂינֵי יִי בְּהַכְשָׁר בֵּין הַגּוֹיִם.

וְעַל מִכ"ת הִיָּה מוֹטָל לְהַגִּיד לּוֹ כָּל הַשְׂיָיָה לְעֲשׂוֹת יִי בְּהַכְשָׁר בֵּין הַגּוֹיִם וּבְכָלֵל זֶה נְמִי הוּא שְׂצָרִיף שְׁנֵי חוֹתְמוֹת. אוּ מַפְתָּח וְחוֹתָם.

וְכִינּוֹן שְׁלֹא הַגִּיד לּוֹ מִכ"ת מְאוּמָה סִבַּר הִיָּה שְׂאִינוֹ צָרִיף יוֹתֵר וּמִקְרִי שׁוֹגֵג גְּמוּר. אֲבָל אִשָּׁה שְׁנִשְׂאֵת וְלֹא שְׂאֵלָה פְּלִל לְחֲכָם הַנִּיָּת פְּמִזִּידָה וְזֶה בְּרוּר: וּמָה שֶׁהַגִּיד בְּשְׂמִי שְׂאָם עֲשֶׂה פֶן עַל פִּי הוֹרָאָה לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְמַצּוֹא הִיָּתֵר הִיָּינוּ שְׁנִכּוֹן הִיָּה לְאַסְוֹר אֵת הִיָּינוֹת וּלְהַטִּיל עַל הַמּוֹרָה לְשֵׁלֵם לּוֹ הַזִּיקוֹ אֶפְיָלוֹ שְׁלֹא מִן הַדִּין לְמִיגְדֵר מְלֵתָא שְׁלֹא יְהִיו קוֹפְצִים בְּהוֹרָאָה אוּ אִפִּי מִן הַדִּין הַפִּל לְפִי מָה שֶׁהוּא הַמּוֹרָה דְּאֶפְשָׁר דְּהַמּוֹרָה פֶן יְהִיָּה מִן הַנְּקָרָאִים מְתַפְנִיָּים לְהַזִּיק וְלֹא גּוֹרְמִים לְהַזִּיק: אֲבָל אֲגִיד לָךְ רְשׁוּם בְּכַתֵּב אֲמַת שֵׁר' מִיכָל בְּעַל הַיָּיָן הַגִּיד לִי מְתַחֲלֵ' בְּפָה מְלֵא שִׁמְכ"ת הוֹרָה לּוֹ פֶן שְׂרִשְׂאֵי לְהַנִּיָּח יִי בְּמַרְתָּף שֵׁל גּוֹי רַק שְׂיָהָא סְגוּר בְּמַפְתָּח וּלְפִי שֵׁת"ל דְּלֹא מְזִינָא רִישָׁא אֲבִי סְדִיא וְכו' עַל פֶן אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי שְׂאִינוֹ פֶן אֵלָא שְׂתוֹלָה בְּאֵילָן גְּדוֹל לְעֲשׂוֹת אֵת עֲצָמוֹ כְּאֲנוּ' עַל פִּי הַדְּבָר שְׂכָף הוֹרָה לּוֹ מִכ"ת פְּדִי לְהַתִּיר לּוֹ בְּדִיעֵבַד.

הַגֵּם פִּי גַם הָאֵלוֹף הָרָא"ש מְהַר"ר מְרַדְכִי אוּיִסְטְרִלִיץ ר"מ הַגִּיד לִי כֶּף עִם כָּל זֶה הַגְּדֵתִי אֵלָיו שְׁדַבָּר זֶה תְּמִיָּה הוּא בְּעִינֵי שְׂיָהָא הוּא מוֹר' פֶן וּא"כ הוּא שֶׁהוּא הוֹר' פֶן לֹא אַחֲרִישׁ וְלֹא אֶעֱשֶׂה מְזִה דִיעֵבַד פֶּמוֹ שְׂאֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת אִם עֲשִׂיתָ פֶן שְׁלֹא עַל פִּי הוֹרָאָה וְאַחַר שְׂשִׁמְעַ מְמַנִּי פֶן שְׂכָף הַגְּדֵתִי לּוֹ לֹא פַעַם אֶחָד אֵלָא שְׂתִיָּם וְשִׁלֵּשׁ אֲזַ אֲמַר לִי צָרִיף אֲנִי לְהַגִּיד הָאֲמַת פִּי לֹא הוֹרָה לִי פֶן בְּפִירוּשׁ אֵלָא שְׁלֹא הַגִּיד לִי מְאוּמָה שְׂצָרִיף שְׁנֵי חוֹתְמוֹת אוּ מַפְתָּח וְחוֹתָם וְאֲנִי לֹא שְׂמַתִּי אֵל לְבִי לְשִׂאוֹל עַל זֶה עַל פִּי כְּתַבְתִּי לְמַעֲלַת כ"ת הָאֲגַרְת הָרֵאשׁוֹנָה לְעַמּוּד עַל עֵינָר הַדְּבָרִים: שְׂאֵלָה קו"ז אוּר יִנְרַח כְּשִׁמְשׁ וְיִרַח.

כְּפַתוֹר נְפָרַח אֶהוּבִי וִידידי וְחַתְנִי. הָאֵלוֹף הַתּוֹרְנִי הַמְּנוֹפְלָא נ"י פ"ה כְּמַהר"ר.

גְּרִשׁוֹן יצ"ו: עַל אֲשֶׁר שְׂאֵלְתִנִּי בְּשִׁנְמִצָּא בְּתַקְנוֹת חֲכָמֵי וּמְנַהִיג' הַדּוֹר מִי שְׂחִיב לִב"ח הַרְבֵּה וְאִין לּוֹ לְשֵׁלֵם לְכּוֹלָם וְנִמְצָאוּ לּוֹ סְחוּרוֹת שְׁלֵקַח בְּהַקְפָּה מְאֻחַד וְהֵן עֲדִינּוֹ בְּעִינֵי יִשׁ זְכוֹת לְאוֹתוֹ ב"ח לְטוֹל הַסְּחוּרָה הַהִיא קוֹדֵם שְׂאָר ב"ח פִּינּוֹן שֶׁהִיא עֲדִינּוֹ בְּעִינֵי ע"כ וְנִסְתַּפְקַת בְּשִׁלָּא נִמְצָאוּ אוֹתָן סְחוּרוֹת עֲצָמָן בְּעִינֵי אֵלָא מָה דְּאֲתִי מְחַמְתִּיָּהוּ שְׂהַחֲלִיף לְהֵן עַל סְחוּרוֹת אַחֲרִים אִם יִשׁ לִב"ח זֶה זְכוֹת לְיִטְוֹל אוֹתָן קוֹדֵם שְׂאָר ב"ח פֶּמוֹ סְחוּרוֹ' עֲצָמָן פִּינּוֹן דִּינְדְּעֵי דְאֲתִי מְחַמְתִּיָּהוּ אוּ לֹא דְשִׁמָּא עַל סְחוּרוֹת עֲצָמָן תַּקְנוּ וְלֹא עַל דְּאֲתִי מְחַמְתִּיָּהוּ: תְּשׁוּבָה אֲדַכְרְתֵן מְלֵתָא שְׂהַמְנוֹחַ הִירֵשׁ פָּאָס מְקָרָאָקָא שְׂהִיָּה חֲמִיף זְקִנָּה מְאֻשְׂתָּה הָרֵאשׁוֹנָה מְכַר בְּהַקְפָּה סְחוּרָה עִנִּי"ס לְאִישׁ אֶחָד מִק"ק לּוֹנְטְשִׁיץ וְנִקְפָּה עָלָיו בְּמִלְוָה שְׂעֲשֶׂה לּוֹ ש"ח לְזָמַן וְאַחַר כֶּף לֹא הִיָּה יְכוֹל הָאִישׁ הַהוּא לְצַאת יְדֵי חוֹבָתוֹ לְשֵׁלֵם לְכָל בְּעֲלֵי חוֹבוֹת וְלִקְחַת הַמְּנוֹחַ הִירֵשׁ פָּאָס מְקָרָאָקָא כְּתַב מִן מ"ו הַרְבַּ בְּעַל ב"ת לְמְנַהִיגֵי

ק"ק לונטשיץ וכתב הרב בפשיטות אליהם שישי להירש פאס קדימה ליקח העני"ס ומה דאתי מחמתיה קודם שאר בעלי חובות.

והייתי נושא ונותן לפניו פתלמיד לפני הרב ושאלתיו פנין שעל פי הדין אין בעל חוב זה עדיף משאר בעלי חובות אף על פי שהסחורות שממנה בא החוב הן בעין פנין שזקפה עליו במלנה לא עדיף הוא משאר בעלי חובות ואין לו זכות אלא מצד התקנה שתקנו חכמי ומנהיגי הדור שיטול הוא סחורה שלו שהיא בעין קודם שאר ב"ח אם פן הבו דלא להוסיף עלה ולית ליה זכות זה אלא דוקא בסחורה עצמה אבל לא במה דאתי מחמתיה ואמר אלי אנא תקנה לא ידענא אלא דינא קאמינא דעל פי הדין הוא שיטול הוא הסחורה ההיא שנמצאת בעין קודם שאר בעלי חובות פנין שהחוב הזה בא מחמת הסחורה ההיא ובכדי טרחו חכמי ומנהיגי הדור לעשות מזה תקנה פי דינא הוא וכיין דיש לו זכות על פי הדין בסחורות עצמן כשהן בעין הוא הדין נמי יש לו איתו זכות במה דאתי מחמתיה והייתי מדיין לפניו על זה ולא הייתי מוכרע ממנו: והנה אחרי כן שהוציא לאור את חבורו הגדול ספר בית חדש ונהביאו לדפוס העלה דין זה בטור ח"מ סוף סי' צ"ו לפסק הלכה וכתב וזה לשונו ולפי זה הוא הדין לנה שאין לו לשלם לכל בעלי חובות אם הסחורה שלקח בהקפה היא בעין או מה דאתי מחמתיה קיים אין לאחרים חלק בהם וכן כתב רי"ף בפרק המקבל סימן תק"ן וכתבו רבינו סימן ק"ח סעיף ז' וכן כתב בסימן ר"ף סעיף א' בשם הרמ"ה וכן הוא באלפסי פרק אף על פי גבי דין מורדות והכי נקטינו עד כאן לשונו: הנה אם שאין אני כדאי לחלוק עליו כי אינני אלא צעירי שבתלמידי תלמידיו והמעט תבונה אשר בי אינו אלא ממנו בצלו ישבתי ומימיו שתייתי ולא חסרתי אפילו כטפה מן הים עם כל זה פנין דכד שמענא מפומי מלתא דא לא ציינתנא ליה ולא הייתי מוכרע ממנו אמרתי לחיות את דעתי בדין זה ולהוכיח מתוך התלמוד דלא כן הוא ולזה אכניס את דברי: כי הנה כל ראיו' הרב מ"ו דמיייתי מרי"ף ומטור חשן משפט אינן אלא לענן זה דמה דאתי מחמת סחורה דינו שנה לסחורה עצמה וכל זכות שיש לו בסחורה עצמה כשהיא בעין יש לו נמי במה דאתי מחמתה אבל לגוף ועיקר הדין שכתב הוא שיש לב"ח זה זכות ליטול הסחורה שהיא בעין קודם שאר בעלי חובות לית ליה ראיה פלל: ואית לן להביא ראיה בהפך שאין לבעל חוב זה שום זכות טפי משאר בעלי חובות אפילו בשאמתן סחורות שהחוב זה ממנו הן בעין פנין זקפה עליו במלנה מהא דאיתא פרק המקבל דף ק"ד אמרי נהרדעי האי עסקא פלגא מלנה ופלגא פקדון וכו' אמר רב אידי בר אבין ואם מת נעשה מטלטלין אצל בנאו רבא אמר להכי קרו ליה עסקא דאם מת לא יעשה מטלטלין אצל בנאו ופירש רש"י האי עסקא המקבל פרגמטיא מבעל בית ושמה לה כפי דמיה וכו' ואם מת הלנה והעסקא קיימת בידי בנאו הרי חצי שהיא מלנה נעשית מטלטלין אכל בנאו ואין הבעלים גובים ממנה דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח רבא אמר להכי קרו ליה עסקא שתהא קיימת תמיד ומתעסק בה ויסמכו עליה בעליה שלא תינתן להוציאה ואם מת לנה יגבו ולא תעשה כמטלטלין שלהן וכו' דטעמא דלא קמשתעבד מטלטלי דיתמו לבעל חוב משום דמעיקרא לאו עלייהו סמיה דלאו למיגבי מינניהו אונפיה שהרי בידו להוציאן אבל הני אין בידו להוציאן וסמיה עלייהו עד כאן לשונו: הרי מסיק רבא פנין דדייק וקרו ליה עסקא ודאי פונתו היתה שתהא קיימת תמיד ושלא להוציאה לכה לא נעשית מטלטלין אצל בנאו וגובה מהם אם הוא בעין או מה דאתי

מחמתיה אבל אי לא קרו ליה עסקא לא ואינו גובה ממנו אפילו שהיא עדיין בעין משום דלא הוי אלא מלנה ומלנה להוצאה ניתנה והיה יכול להוציא פדקא סלקא אדעתיה דרב אידי למימר פה לפי מה שלא ידע לחלק בין דקרו ליה עסקא ללא קרו ליה עסקא: אם פן מבואר בהדיא הוא כל שלא קרו ליה עסקא אלא שמכר לו סחורה בהקפה כדי להוציאה וזקפו עליו במלנה ולא עליוהו סמיה למיגבה מינה אין דינו אלא ככל הלואה מעות שניתנו להוציאה ואין לב"ח זה בהן שום זכות טפי משאר ב"ח דכיון דזקפו עליו במלנה ה"ל כאלו לא בא חוב זה מחמת אלו סחורות ושאיני עסקא דדייק וקרו ליה עסקא כדי שתהא קנימת ושללא להוציאה ועליוהו סמיה מה שאין פן במוכר סחורה בהקפה וזוקף עליו בהלואה דכל שזקף בהלואה ניתנה להוצאה ודמי .

להלואה מעות שניתנו להוצאה והכי נמי כתב הרב ב"י בהדיא בפשיטות בטור ח"מ סימן ק"א סעיף א' גבי דין דיוכל הלנה להגבות ליתומים קרקע מפני חשש פסיקא דידיה וכתב ונ"ל ואעפ"י שדחה הרא"ש ראיה זו קצת פתחה רבינו משום דכיון דזקפה עליו במלנה הנה ליה כאלו לא בא מלנה זו מחמת קרקע כולל והכי קנימא לן בכל דוכתי גבי זקפה עליו במלנה וכו': הרי כתב בהדיא בפשיטות דבכל דוכתי היכא דזקפה עליו במלנה הנה ליה כאלו לא בא אותו חוב מחמת אותו דבר שנעשה ממנו החוב אלא הוי כאלו הלנה לו מעות לכך אין לבעל חוב זה שום יתרון על שאר בעלי חובות: ומתוך הדברים האלו נתבאר שאין למ"ו הרב בית חדש ראיה מפירק המקבל ומטור ח"מ סימן ק"ח לעיקר הדין שכתב הוא שיש לבעל חוב זה זכות ליטול סחורה שהיא בעין קודם שאר ב"ח דהתם שאני דקרו לנה עסקא וכמו שנתבאר ולא זו דלית ליה סיוע מהתם אלא אף זו דאית ליה סתירה מהתם דמוכח מהתם טעמא דקרו ליה עסקא הא לא קרו ליה עסקא לא ואינו נוטל אעפ"י שהיא בעין: וכן נמי מהרי"ף פירק אעפ"י בדין מורדת לית ליה ראיה כולל לעיקר הדין שכתב הוא שיהא לבעל חוב זה זכות טפי משאר בעלי חובות לסחורה שהיא בעין שכתב הרי"ף התם ונ"ל הדין הוא דינא דגמרא אבל האידינא בבי דינא דמתבתא הכי דינא במורדת כד אתיא וכו' יחייב לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מפתנתה מפקינו לה מינה וכו' אבל מאי דאיתא מביית נשא וכו' כל מאי דאיתא בעינא יחייבנו לה ואי ליכא מאי דאיתא בעינא ואיכא מידי דאתי מחמתיה יחייבנו ליה ניהלה וכו' עכ"ל מהא נמי ליכא ראיה כולל לעיקר הדין שיש ליטול בעל חוב זה מסחורות בעין קודם שאר בעלי חובות דנדאי התם גבי אשה שאני דמה שהכניסה לו היא מביית נשא לא להוציאן הכניסה אלא שתהא היא משתמשת בהן ולא זקפה עליו במלנה ולא נפקא מרשותה דידה לכך בדין הוא שיש ליטול היא אותן מטלטלין בעיניהו או מה דאתי מחמתיה מה שאין פן במוכר סחורה לחבירו וזקף עליה במלנה שליטתו פה הוציאן לא הוי אלא כהלואה מעות ואין לבעל חוב זה שום זכות יותר משאר בעלי חובות באותן סחורות אף על פי שהן בעין: והכי נמי מבואר בתשובת הרשב"א הביאו הרב ב"י בטור ח"מ סימן נ"ט מחודשים א' שכתב ונ"ל כתב הרשב"א בתשובה שאם נשא אשה והכניסה לו נדוניא מעות ומטלטלין ב"ח גובה מהמעות שאותן המעות שהכניסה לו אינם בעין כדי שתאמר אלו המעות שהכנסתי בנדוניתחא ואפילו הם בעין פנין שקבלם הוא על עצמו בחוב ואינו עשויים לעמוד בעין ואין בהם בעצמם משום שבח בית אביה אינו אלא פשאר מעות הבעל שלמה מאחר ובעל חוב גובה מהם אבל מה שהכניסה לו של בגדים ומכשיטים

שְׁהֲאִשָּׁה רוֹצֵה לְבָנוֹת וַיֵּשׁ בָּהֶם מְשׁוּם שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ מְסֻתְפָּרָא שְׂאִין בְּעַל חוּב גּוֹבָה מֵהֶם שֶׁעַל דַּעַת כֵּן הַכְּנִיסָתָן לּוֹ שֶׁתְּכַלֶּה הִיא אוֹתָם וְלֹא שְׂיִגְבוּ אוֹתָן בְּעַלֵי חוּבוֹת עַכ"ל: הָרִי מְבוֹאָר מְדַבְּרִיו בְּהִדְיָא הַטַּעַם דְּזָכוֹת שְׂיֵשׁ לָהּ בְּמָה שְׂנַמְצָא לָהּ מִמָּה שֶׁהַכְּנִיסָה לּוֹ הֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁעַל דַּעַת כֵּן הַכְּנִיסָה לּוֹ מִתְחַלֶּה שְׂיִהְיוּ עוֹמְדִים בְּעֵין וְשִׁתְּהָא מְשַׁמְשֵׁת בְּהוֹן וְלֹא לְהוֹצִיאָן לְאַפּוֹקֵי מָה שֶׁהַכְּנִיסָה סִתָּם שֶׁלֹּא לְעַמּוּד בְּעֵין אֱלֵא לְהוֹצִיאָן כְּמוֹ מַעוֹת לִית לָהּ זָכוֹת בְּגוּהָ הוּא הַדִּין נְמִי בְּעַל חוּב שֶׁמְכַר סְחוּרָה בְּהַקְפָּה וְזַקְפָּן עָלָיו בְּמַלְוָה נִתְּנוּ לְהוֹצִיאָה וְלִית לִיהָ זָכוֹת בְּגוּהָ טָפִי מְשַׁאָר בְּעַלֵי חוּבוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהוּן בְּעֵין: וְכֵן נְמִי מְהָא דְכַתְּבַת הַטּוֹר ח"מ סִימָן ר"ף בְּשֵׁם הַרמ"ה לִית לִיהָ רְאָיָה כְּלָל לְעֵיקָר הַדִּין שֶׁכַּתְּבַת הוּא שְׂיֵשׁ לְבַעַל חוּב זֶה זָכוֹת טָפִי מְשַׁאָר בְּעַלֵי חוּבוֹת בְּסַחוּרוֹת שֶׁהוּן בְּעֵין וְלֹא דְמִי כְּלָל נִדוֹן דִּינָן לְהֵתָם דְּהֵתָם מִיְיָרִי בְּאַחַד מִן הָאֲחִים שֶׁאָמַר עַל אֶחָד מִן הַשּׁוּק זֶה אֲחֵינוּ וְכו' וְאַח"כּ מִתְּסַפֵּק וְלֹא שְׁבִיק שְׂיַעוֹר מֵאִי דִיְהִיב לִיהָ הֵאֵי אַח שֶׁקִּיל אֶחָא דְאוּדִי לִיהָ כּוֹלָא מְמוֹנָא דְשְׁבִיק אִי אֵיתָא לְהוּא מְמוֹנָא בְּעֵינָא אוּ מֵאִי דְאֵתִי מְחַמְתִּיהָ וְכו' עַכ"ל הֵתָם וְדֵאִי שְׁפִיר דְמִי דִיטוּל הָאֵחַ הַזֶּה דְאוּדִי לִיהָ מָה שְׂנַמְצָא בְּעֵין מִמָּה שְׂנַתָּן הוּא לְהַסְפֵּק וְשַׁאָר אֲחִים לִית לְהוֹ חֵלֶק בְּגוּהָ שְׁהָרִי כָּל עֲצָמָן שֶׁל הָאֲחִים אֵין יְכוּלִין לִיטוּל חֵלֶק בְּמָה דְשְׁבִיק הַסְפֵּק אֱלֵא בְּטַעֲנָה שְׂיֵאמְרוּ אֲנוּ מֵאֲמִינִים לְמָה שֶׁאָמַר שְׂנַתָּן אֲחֵינוּ הוּא וְאִם כֵּן לְפִי זֶה הִיוּ צְרִיכִין גַּם הֵמָּה לִיתָן לְהַסְפֵּק כָּל אֶחָד מִחֵלְקוֹ כְּמוֹ שְׂנַתָּן לּוֹ הָאֵחַ הַזֶּה דְאוּדִי לִיהָ וְאֵלוֹ הִיוּ נוֹתְנִים גַּם הֵמָּה לְהַסְפֵּק כָּל אֶחָד חֵלְקוֹ וְאַחַר כֵּן מִתְּהִיב נוֹטְלִים כְּוָלָם בְּשׁוּהָ בְּמָה דְשְׁבִיק וְלֹא הָיָה לְאֵחַ זֶה דְאוּדִי פְּחוֹת מֵהֶם דְכְּמוֹ שְׂנַתָּנוּ כֵּן נוֹטְלִים אֲבָל לְפִי שֶׁהֶם מִתְחַלֶּה לֹא רְצוּ לְהֵאֲמִין לּוֹ וְלֹא נִתְּנוּ לְהַסְפֵּק כְּלוּם וְנִשְׁאָר אֲצֻלָּם חֵלֶק שֶׁל הַסְפֵּק רַק הָאֵחַ הַזֶּה דְאוּדִי לִיהָ הוּא לְבַדּוֹ נִתָּן לּוֹ חֵלְקוֹ וְאוֹתוֹ חֵלֶק שְׁבִיק הַסְפֵּק הִיאָף יִטְלוּ הֵמָּה מִזֶּה מְאוּמְהוּיָהּ לְאֵחַ זֶה דְאוּדִי פְּחוֹת מֵהֶם לְמָה כֵּן תִּינַח מְמוֹן אַחַר דְשְׁבִיק הַסְפֵּק וְאֵינוּ מִן הָאֵחַ הַזֶּה דְאוּדִי לִיהָ שְׁפִיר דְמִי דִיטְלוּ כָּל הָאֲחִים בְּשׁוּהָ דְכִינּוּ דְהוּא עֲצָמוֹ אוּדִי דְאֲחֵיהֶם הוּא לְמָה יִטוּל הוּא חֵלְקָם כִּינּוּ דְלֹא נִפְחַת לִיהָ מִיְדֵי מִמָּה שְׂמַגִּיעַ לּוֹ אֲבָל אִי לֹא שְׁבִיק הַסְפֵּק אֱלֵא אוֹתוֹ מְמוֹן מָה שְׂנַתָּן לּוֹ הָאֵחַ דְאוּדִי לִיהָ וְדֵאִי דְאֵין לְשַׁאָר אֲחִים חֵלֶק בְּזֶה דְכִבְרַת נְשַׁאָר בְּיָדָם כְּחֵלֶק דְשְׁבִיק הַסְפֵּק וְלִית לְהוֹ לְאֲחִים זָכוֹת לְהוּא מְמוֹן דְשְׁבִיק הַסְפֵּק וְהוּא בְּעֵין מִן הֵאֵי אַח דְאוּדִי לִיהָ אֲבָל בְּעַלֵי חוּבוֹת דְלְכוּלְהוֹ אֵית לְהוֹ זָכוֹת לְגַבּוֹת מִן הַלְוָה אֵין לְדַמּוֹת לְנִדּוֹן זֶה וְאֵין לְבַעַל חוּב זֶה שׁוּם זָכוֹת יוֹתֵר מְשַׁאָר בְּעַלֵי חוּבוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהַסְפֵּקוֹת הֵן בְּעֵין: וְכֵן מְהָא דְכַתְּבַת בְּעַל הַתְּרוּמוֹת שְׁעַר ל"ו הִבִּיאֹ הֶרֶב ב"י בְּטוֹר ח"מ סִימָן צ"ו מְחוּ' ב' וְנ"ל זֶה שְׁפִסְקוֹ שֶׁהַעֲבָד וְהֵאֲשָׁה אֵין מְשַׁלְמִין אֱלֵא לְאַחַר זְמַן אִם יֵשׁ עֲדִים שְׂמַעוֹת עֲצָמָן שֶׁל הַלְוָה אוּ מֵאִי דְאֵתִי מְחַמְתִּיהוּ קִיָּים בְּנִדְאֵי שְׂאִין בּוֹ סְפֵק שְׂנַפְרַע מֵהֶם הַמְלָוָה וְכו' עַכ"ל מְהָא נְמִי לִיכָא רְאָיָה כְּלָל לְעֵיקָר הַדִּין שֶׁכַּתְּבַת הוּא שְׂיֵשׁ לְבַעַל חוּב זֶה זָכוֹת בְּסַחוּרוֹת שֶׁהוּן בְּעֵין דִּיטְלָם קוֹנָדָם שַׁאָר בְּעַלֵי חוּבוֹת דְלֹא דְמִי לְהָא דְעֲבָד וְאִשָּׁה דְמִיְיָרִי בְּהוֹ בְּעַל הַתְּרוּמוֹת דְּהֵתָם לִיכָא שׁוּם בְּעַל חוּב אַחַר אֱלֵא בְּעַל חוּב זֶה לְחוּד וְלִית לְאַחֲרֵינָא שׁוּם זָכוֹת בְּגוּהָ וְדֵאִי דְמַלְוָה נוֹטְלָה כְּשֶׁהוּא בְּעֵין אֱלֵא מִי יִטְלָם אִם לֹא יִטְלָם בְּעַל חוּב זֶה שְׁהִיָּה אֵלוֹ הַמַּעוֹת שְׁלוֹ כִּינּוּ דְאֵין שֵׁם שׁוּם אֶחָד תּוֹבַע מִיְדֵי מְהֵאֲשָׁה וְהַעֲבָד אִי בְּעַל שֶׁל הָאִשָּׁה וְהַאֲדוֹן שֶׁל הַעֲבָד הָא לִית לִיהָ זָכוֹת בְּגוּהָ וְהִיאָף יִטוּל הוּא שֶׁל אַחֲרִים מָה שֶׁהוּא בְּעֵין לְכֵן דִּין הוּא שֶׁיִטְלָם בְּעַל חוּב אֲבָל לְוָה שְׁחִיב לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים דְלְכוּלְהוֹ אֵית לְהוֹ זָכוֹת לְגַבּוֹת מִן הַלְוָה וְבֵאֵין לְגַבּוֹת לֹא עֲדִיף הֵאֵי בְּעַל חוּב מְשַׁאָר בְּעַלֵי חוּבוֹת אֲפִילוּ

חובות לאחרים חולקים אעפ"י שאין אותן אחרים לפנינו וכו' עכ"ל הרב מ"ו: והנה על ראיות הרב מ"ו מהטור ח"מ סימן צ"ט יש לי גמגום דאין ראיה זו מוכרחת דהתם אפשר לומר דמייירי שאותן אחרים שהלנה אומר עליהם שחייב להם הם לפנינו ובאין לגבות אלא שאין להם ראיה על הלנה רק הוא עצמו מודה להם התם הוא דאמרינן דלא מהימן אי לית ליה ראיה ואין נוטלין כלום ולאפוקי אי אית ליה ראיה לברורי שחייב להם נוטלין לפי שהם לפנינו אבל היכא דאין האחרים לפנינו לעולם אימא לה אפילו בפשידוע שחייב להם לא ממתנינן להו אלא אלו שהו לפנינו הם נוטלין הכל פדעת הרב בית יוסף: אבל מ"מ נראה דהדין דין אמת כמו שפסק הרב מ"ו בבית חדש שאין להפסיד לאותן אחרים אם ידוע הוא שחייב להם ואית לי להביא ראיה מדקדוק לשון רבינו יונה דמיייתי הטור חזן משפט בסימן ק"ד סעיף ט' שפכת ונ"ל היו עליו בעל חובות הרבה כולם ביום אחד וכו' אין בהן דין קדימה וכל הקודם בהן זכה וכו' וכן כתב הר"ר יונה וכתב ומיהו דוקא שגבה בב"ד כגון שהגביהו ב"ד קודם שידעו שהיה שם חוב אחר וכו' אבל אם מעצמו וכו' עכ"ל דקדק וכתב כגון שהגביהו ב"ד קודם שידעו שהיה שם חוב אחר למידק מיניה לאפוקי אלו היו יודעים שיש שם חוב אחר לא היו הבית דין מגבין לזה לבדו דאי לא תימא הכי לא הוי צריך למימר קודם שידעו שהיה שם חוב אחר ולא הוי ליה למימר אלא כגון שהגביהו בית דין ותו לא אלא אתי לאוריין לפי שלא היו יודעין מחוב אחר לכה היו הב"ד מגבין לזה לבדו אבל אלו היו יודעים שיש שם חוב אחר לא היו הב"ד מגבין לזה לבדו ונה נראה לי ברור: ומשמע ליה דאפילו הרב ב"י גופיה, אף על גב דחולק על תשובת מיימוני בדין זה לא רצה לסמך על סברתו ולכה לא כתב דין זה בש"ע שלו כלל ולא הזכירו כלל.

אבל לי נראה ברור כמו שפכתתי מדקדוק לשון רבינו יונה: וכן מצאתי אחר כה בהדיא בספר פסקי הרב מרקנאט"י סימן תקכ"ד שפכת ונ"ל ראובן שיש לו תובעין הרבה ובא אחד מהן ותבעו והודה שהוא חייב לו ולשאר התובעין ואומר שהוא רוצה לחלוק נכסיו בין כל התובעין חזינן אם הם מטלטלים שאין בהן דין קדימה יחלוקו הכל בשנה אף על פי שאין כל החובות שוין לא אמרינן לשקול כל אחד לפי מעותיו כמו שפכת הרב אלפ"ס בפרק מי שהיה נשוי ואין לחלק בין היכא דאתו התובעין קמן למיבעי חולקייהו ובין היכא דלא אתו אלא חד מינייהו מיהו אם תפס לא מפקינן מיניה אף על גב דהוי בעל חוב מאןחר במטלטלים מה שגבה גבה וכו' עכ"ל הרי כ' בהדי' דאין לחלק בין דאיתן האחרים הו לפנינו ותובעין חלקם ובין שאינן לפנינו ואין תובעין חלקם לעולם צריכין להפריש חלקם גם לאחרים ולא יפסידו חלקם: והרב ב"י כתב ותמה דאי איתא להך דינא לא לשתמיט חד מהפוסקים לכתוב פו.

הרי הרב מרקנאט"י הוא חד מן הפוסקים שכתב פו. ותו אין להסתפק בדין זה.

וכן הסכימו עמדי הבית דין. ופסקנו כה הלכה למעשה: שאלה קי"ט פ"א קראו בשבת לשחרית בס' תורה בפ' אלה מסעי וגו' במדבר ל"ה והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו בהמתם וגו' והיה צריך להיות ומגרשיהם במ"ם בסוף ונמצא שהיה כתוב ומגרשיהו בנו"ן בסוף והוריתי שלא להוציא ספר תורה אחרת אלא יגמרו הקריאה בס"ת זו ואמרתי הטעם שימצא נמי כה בתורה מגרשיהו בנו"ן בסוף בהך פרשה גופה כתיב כל

הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמנה עיר אתה ואת מגרשיהן וכן נמי בספר יהושע הרבה בסי' כ"א: ואף על גב שמשפחה הענין דמגרשיהם במ"ם בסוף הוא לשון זכר ומגרשיהן בנו"ן בסוף הוא לשון נקבה והיינו משום דהאי קרא קאי ומגרשיהם על הלויים עצמם פדכתיב והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' כלומר הערים יהיו ללויים לשבת ומגרשיהם של הלויים יהיו לבהמתם של הלויים לכה פתיב מ"ם בסוף לשון זכר אבל איך קרא קאי ומגרשיהן על הערים שיין בהו למימר לשון נקבה דכתיב על הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמנה עיר אתה ואת מגרשיהן וגו' דקאי ומגרשיהן על הערים לכה פתיב בנו"ן בסוף לשון נקבה מכל מקום לא היה נראה לי להוציא ספר תורה אחרת בשביל שינוי זה מפני שמצינו פיוצא בזה במגילת רות זו ותאמר נעמי וגו' גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים הלהן תשברנה וגו' הלהן תעגנה וגו' דהיה צריך לכתוב הלהם תשברנה הלהם תעגנה במ"ם בסוף שהוא לשון זכר וכתב הלהן בנו"ן בסוף שהוא לשון נקבה אלמא דאורחא דקרא הוא: אבל מכל מקום צויתי שלתפלת מנחה יוציא ספר תורה אחרת ולא יקראו בספר תורה זו ולמחר יתקנו הטעות: והנה אחר סעודת שחרית שמתו אל לבי לעיין בדבר אולי שגיתי בהוראה ומצאתי מבואר דשפיר הוריתי ובדרך אמת הנחני ה' כי הנה שם במגילת רות כתב אכן עזרא ונ"ל הלהן תשברנה בנו"ן תחת המ"ם והפך פי מר לי מאד מכם.

והמה באו בית לחם. עכ"ל הרי מבואר דאורחא דקרא דהחליף מ"ם בנו"ן מזכר לנקבה.

וכן להפך נו"ן במ"ם מנקבה לזכר: וכן מצאתי נמי בספר שיש יצחק שער א' פרק ב' סוף סימן ב' ומייתי טעם למילתא מפני מה שהמ"ם והנו"ן מתחלפות והיינו משום שהם ממוצא אחד מן האף אף על גב דהמ"ם עיקר מוצאה הוא מן השפה שהיא מאותיות בומ"ף והנו"ן עיקר מוצאה הוא מן הלשון שהיא מאותיות דטלנ"ת מכל מקום מוצאם גם מן האף שכתב שם: ונ"ל כל שהן שמוצא אחד מתחלפות זו בזו שתי אותיות יש עוד למוצאם מן האף וסימנם מ"ן והם גם כן מתחלפות זו בזה כמו התנים הגדול דינו התנין לקץ הימין דינו הימים.

ופירוש הוא דבריו עיקר מוצא המ"ם הוא מהשפה והנו"ן מהלשון מכל מקום מן האף יש להם קצת עזר להוציאם ויש לנסות זה פשתסגור החוטם שלא תוכל אז לדבר על נכון באר הטיב מ"ם או נון עכ"ל: הרי מבואר שכן נמצא הרבה בתורה שהמ"ם והנו"ן מתחלפות אעפ"י שהענין משפחה מלשון זכר ללשון נקבה או אפכא ליפא קפידא בכך ואורחא דקרא הוא הרי שפיר הוריתי שלא להוציא בשביל טעות בזה ספר אחרת וברוך ה' אשר הנחני בדרך אמת: שאלה ק"כ ראובן ושמעון שרצו ליסע אל עיר אחרת ליריד שהוא שם ולנה שמעון פה בעיר הזא' מראובן מאה זהובים על מנת לשלם לו אלו מאה זהובים מיד בואם אל העיר והיא ששם היריד ונתחייב ליתן קנס י' זהובים לצדקה אם יעבור ונשבע ע"ז ונעש' על אופן המועיל ונסעו יחדיו ובאו שמה ביום הג' בהסכמה ובא ראובן ותבע משמעון מעותיו והשיב לו כי הוא צריך לתחלה לפרוק סחורות שלו שהביא ולהניחם שם אל איזה מקום שיהיו משתמרי' שם לדעתו וכשתים או שלש שעות אחר כך בא ראובן שוב שנית לשמעון ותבע מעותיו והשיב לו כי עדיין טרוד הוא בסילוק פועליו ובגתניות מכסים וכיוצא בזה עד כי סמוך לערב אז נתן לו מעותיו ונסתפקו אם

שְׁמַעוֹן חֲזָיִב לַתַּת הַקֶּנֶס לַצְדָקָה בִּינוֹן שְׁעֵבֶר וְלֹא נָתַן לוֹ מִיַּד בּוֹאוֹ אֲלָא סְמוּדָּה לְעֵרֵב הָרִי חָל עָלָיו הַקֶּנֶס אוֹ שְׁמָא אֵינוּ חֲזָיִב כְּלוּם כִּי הוּא מִתְנַצֵּל וְאוֹמֵר כָּל זְמַן שְׁהִיָּה מִתְעַסֵּק בְּעֵגְנֵן בִּיאָתוֹ דְּהֵיִינוּ פְּרִיקַת הַסְּחֹרָה וְסִילּוּק פּוֹעֲלִים וּנְתִיבוֹת הַמְּכָס וְהַנְּחַת הַסְּחֹרוֹת אֶל מְקוֹם הַמְּשַׁתְּמֵר לֹא מִיְקָרוּ בִּיאָתוֹ וְהוּי כְּאֵלוֹ הִיָּה עֲדִין עַל הַדְּרָךְ וְהָרִי אַחַר כָּל הַמְּעַשִׂים הָאֵלֶּה דְּנִשְׁלַמָּה בִּיאָתוֹ אִזְ מִיַּד אַחַר כֶּף נָתַן לוֹ מְעוֹתָיו: תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה יִרְאֶה דְּשְׁמַעוֹן חֲזָיִב לִיתָן הַקֶּנֶס בִּינוֹן שְׁלֵא קִיָּים תְּנָאוֹ שְׁהַתְּנָה לְשִׁלְּמֵם מִיַּד בּוֹאוֹ דְּלִשׁוֹן מִיַּד שְׁאָמַר מִשְׁמַע מִיַּד מִמֶּשׁ וְהָרִי הוּא לֹא פָּרַע אֲלָא עַד סְמוּדָּה לְעֵרֵב הָרִי עֵבֶר עַל שְׁבוּעָתוֹ וְחֲזָיִב לִיתָן הַקֶּנֶס: וְזֶה שְׁמִתְנַצֵּל וְטוֹעֵן דְּכָל זְמַן שְׁהִיָּה מִתְעַסֵּק בְּעֵגְנֵן בִּיאָתוֹ בְּפְרִיקַת הַסְּחֹרוֹת וּנְתִיבוֹת הַמְּכָסִים וְסִילּוּק שְׁכָר פּוֹעֲלִים וְכוּ' לֹא מִיְקָרִי בִּיאָתוֹ בִּיאָה וְלֹא חָל עָלָיו אוֹתוֹ חֲזָיִב שְׁבַמְשַׁעוֹת הַלִּשׁוֹן מִיַּד אֲלָא אַחַר כָּל הַמְּעַשִׂים הָאֵלֶּה אִזְ חָל עָלָיו הַחֲזָיִב לְשִׁלְּמֵם מִיַּד אֲבָל לֹא קוֹדֵם לְכוּ מִשׁוּם דְּלֹא מִיְקָרִי בִּיאָה קוֹדֵם לְכוּ דְּלֹא הוּי אֲלָא כְּמִקְצַת בִּיאָה וּמִקְצַת בִּיאָה לֹא שְׁמִיָּה בִּיאָה הָא לֹא מִיְקָרִי הוּא דְּבִיאָה מִיְקָרִי מִיַּד כְּשֶׁבֵּא הוּא שְׁמָה אַף עַל פִּי שְׁצָרִיף הוּא עֲדִיין לְכַמָּה עֲסָקִים הַשְּׂיָכִים לְבִיאָתוֹ מְכָל מְקוֹם מִיְקָרִי בִּיאָתוֹ בִּיאָה: וְאִית לֵן לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל זֶה מְהָא דְּאִיתָא סוּף פְּרָק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין דְּף ל"ז ע"ב תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָל הוֹאִיל וְנֶאֱמָרוּ בִּיאוֹת בַּתּוֹרָה סְתָם וּפְרַט לָהּ הַפְּתוּב בְּאַחַד מְהֵן לְאַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה אַף כָּל לְאַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה וְכוּ' וּפִירְשׁ רַש"י ז"ל וּפְרַט לָהּ בְּאַחַת מְהֵן גְּבִי מְלָךְ כְּתִיב כִּי תִבְנֶאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגו' וַיִּרְשַׁת וַיִּשְׁבַּת בָּהּ וְאַמְרַת אֲשִׁימָה עָלֶי מְלָךְ וְגו': וְכֵן הִבִּיא רַש"י ז"ל בְּפִירוּשׁ הַחֹמֶשׁ פְּרִשְׁתָּ שְׁלַח לָהּ בְּבוֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ מִשׁוֹנָה בִּיאָה זֹה מְכָל בִּיאוֹת שְׁבַתוֹרָה שְׁבַכּוֹלֵן נֶאֱמַר כִּי תִבְנֶאוּ לְפִיכֶף כּוֹלֵן לְמַדְנֵוּ זֹה מִזֹּו וְכִינוּן שְׁפָרַט לָהּ בְּאַחַת שְׂאִינָה אֲלָא לְאַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה אַף כּוֹלֵן כֹּן אֲבָל זֶה נֶאֱמַר בָּהּ בְּבוֹאֲכֶם מִשְׁנֹכְסוֹ בָּהּ וְאַכְלוּ מִלַּחֲמָה נִתְחַזְּקוּ בַּתְּחִלָּה ע"כ: הָרִי מְבוֹאֵר דְּסְתָם בִּיאָה דְּבִקְרָא כְּמוֹ בְּבוֹאֲכֶם וְגו' הֵיִינוּ מִיַּד בּוֹאֵם אֲפִילוֹ קוֹדֵם יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה אַף עַל פִּי דְּבִיאָתֶם לְאָרֶץ לֹא הִיָּתָה אֲלָא בְּשֶׁבִיל יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה וְאִי לֹא יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה מֵאִי נְפִקוּתָא אִיכָּא בְּבִיאָתֶם אֲפִילוֹ הָכִי אֲמַרִינוּ דְּבִיאָתֵן מִיְקָרִי בִּיאָה לְעֵגְנֵן חֲזָיִב חֲלָה אֲפִילוֹ קוֹדֵם יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה וְהָא דְּלִשׁוֹן כִּי תִבְוֹאוּ דְּבִקְרָא הִיָּה דְּוָקָא לְאַחַר בִּיאָה חֲשׁוּבָה לְאַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה הוּי כּוֹלֵן כֹּן אֲבָל הִכִּי דְּלֹא כְּתִיבִי לִשׁוֹן כִּי תִבְוֹאוּ אֲלָא בְּבוֹאֲכֶם סְתָם דְּלִיכָּא לְמִילָף מִן כִּי תִבְוֹאוּ אֲמַרִינוּ דְּבִיאָה הֵיִינוּ מִיַּד בּוֹאֵם אֲפִילוֹ קוֹדֵם יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה כְּמוֹ בְּבוֹאֲכֶם דְּכְתִיב גְּבִי חֲלָה וְלֹא בְּעֵינֵן בִּיאָה חֲשׁוּבָה דְּוָקָא: וְא"כ הוּא הַדִּין בְּגִדּוֹן דִּידֵן דְּשְׁמַעוֹן נִשְׁבַּע לְשִׁלְּמֵם מִיַּד בּוֹאוֹ וְדָאִי דְּמִיַּד שְׁבַא שְׁם מִיְקָרִי בִּיאָה וְחָל עָלָיו חֲזָיִב הַתְּשְׁלוּמִין אַף עַל פִּי שְׁעֲדִיין הִיָּה צָרִיף לְהַתְּעַסֵּק בְּפְרִיקַת סְחֹרוֹתָיו וּנְתִיבוֹת מְכָסִים וְתְשְׁלוּמִי פּוֹעֲלֵיו דְּתִלְיָא בְּעֵגְנֵן בִּיאָתוֹ מְכָל מְקוֹם מִיְקָרִי בִּיאָתוֹ בִּיאָה קוֹדֵם כָּל הַמְּעַשִׂים הָאֵלֶּה דְּוָמְיָא דְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּעִיקָר בִּיאָתֶם לֹא הִיָּתָה אֲלָא לְיְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה וְכָל זְמַן שְׁלֵא יִרְשׁוּ וַיִּשְׁבוּ לֹא נִגְמְרָה בִּיאָתֶם אֲפִילוֹ הָכִי מִיְקָרִי בִּיאָתֶם בִּיאָה לְעֵגְנֵן חֲזָיִב חֲלָה אֲפִי' קוֹדֵם יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה דְּסְתָם לִשׁוֹן בִּיאָה אֵינוּ צָרִיף לְהִיָּת דְּוָקָא בִּיאָה חֲשׁוּבָה הָכִי נְמִי בְּגִדּוֹן דִּידֵן שְׁמַעוֹן שְׁנִשְׁבַּע לְשִׁלְּמֵם בְּבוֹאוֹ שְׁמָה לֹא אֲמַרִינוּ שְׁיָהָא צָרִיף לְהִיָּת בִּיאָה חֲשׁוּבָה אַחַר בִּיאָתוֹ עִם כָּל הַשְּׂיָיָף לְבִיאָה אֲלָא מִיַּד שְׁהוּא בָּא שְׁם מִיְקָרִי בִּיאָתוֹ בִּיאָה אַעפ"י שְׁצָרִיף עֲדִיין לְהַרְבֵּה עֲסָקִים הַשְּׂיָכִים לְבִיאָתוֹ וְעֲדִיין לֹא נַעֲשׂוּ אֲפִי' הָכִי מִיְקָרִי בִּיאָתוֹ בִּיאָה: וּמְכָל שְׁכָן בְּכִי הָאִי גִנָּא שְׁאָמַר שְׁמַעוֹן

בפירוש לשלם מיד בואו שמה ולא הוי סגי ליה במאמרו לשלם בבוואו שמה אלא הוסיף לומר לשון מיד שישלם לו מיד בואו שמה.

נדאי דצריה לשלם לו מיד. כה נראה לכאורה: אמנם לקושטא דמילתא נראה דאין שמעון חייב ליתן הקנס דכיון שפרע לו באותו היום שבא שמה הרי קיים שבועתו שנשבוע לשלם מיד בואו שמה דכל אותו יום מיקרי מיד: וראיה לזה מתוספ' דמיתו הר"ש פרק ט' דטהרות משנה ד' העוטן זיתיו וכו' מי שגומר את זיתיו ישיר קנפה אחת וכו' ויוליה לו המפתח מיד דברי רבי מאיר ר' יהודה אומ' כל אותו היום וכו' ופירש ר"ש רבי יהודה אומר כל אותו היום והא דקאמר רבי יהודה במתניתין מיד כל אותו היום מיד קרי ליה וכו' עד כאן לשונו וכן פתב נמי הר"ע מברטנורא בפירוש המתניתין דפרק תשיעי דטהרות משנה ד.

יעניין שם: ** (הג"ה להרב בן המחר ויש להביא ראיה נמי מנמרא עירובין דף ל"א המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וכו' מתניתין דלא כרבי דתניא רבי אומר וכו' פירש"י מתניתין דקתני מיד דמשמע אפילו בו ביום דלא כרבי דתניא רבי אומר ימים אין ימים פחות מב' ואין פי' של מיד הוא באותה שעה וכו' כר"מ דמתניתין דטהרות הוי ליה לרש"י לאשמועינן רבות' טפי שגואל מיד אפי' באותה שעה אלא כל אותו יום קרי מיד: **) הרי מבואר דלשון מיד קרי ליה אותו היום וכל אותו היום הוי מיד לכך אין לחייב את שמעון בקנס כיון שמפל מקום פרע אותו היום וכל אותו היום מיקרי מיד ומפל שכן שלא היה פנוי מעסק ביאתו כל אותו היום דיצא לשון שבועתו שאמר לשלם מיד בואו דמצינו שכל אותו היום קרי מד שרבי יהודה דמתניתין: שאלה קכ"א המזרח מאוריים.

נזריח אורף כשמש בצהריים. האלוף התורני נ"י פ"ה ע"ה כמהר"ר אפרים.

הפנה יצ"ו: על אשר שאל מכ"ת לחוות דעתי בכבד ששקתה ג' ימים בלי שרייה אי מהני לה צלייה אחר כה אפילו לבשל אחר הצלייה ככל כבד דעלמא דלא שריא אלא לצלי ומותרת לבשל אחר כה הוא הדין נמי הך כבד ששקתה ג' ימים בלא שרייה מותרת לבשל אחר הצלייה או לא משום דדינה כדין בשך שלא נשרה תוף ג' ימים דלא שרי אלא לצלי ואסור לבשל אחר הצלייה.

הוא הדין נמי כבד זהו תנרף שאלת מכ"ת בתוספת ביאור: נראה פשוט דאין לחלק בין כבד לבשר לפי מה שהקמירו הגאונים בבשר ששקה ג' ימים בלא שרייה דלא שרי אלא לצלי ובא האחרונים והקמירו אליבניהו דאסור לבשל אחר הצלייה הוא הדין נמי כפר ששקה ג' ימים בלתי שרייה אסורה לבשל אחר הצלייה דזיל בתר טעמא דהא דפסרו האחרוני' אליבא דגאונים לבשל הבשר אחר הצלייה היינו משום דכיון שנתקשה הדם בבשר לא קים להו דנפיק כל הדם על ידי צלייה: והא דצלי מהני ושרי ע"י צלי היינו משום דממה נפשך הוא שרי אי נפיק כל הדם ע"י צלייה הרי נפיק ושרי ואי לא נפיק כולו הוי דם שלא פירש ושרי אבל לבשל אחר הצלייה לא שרי משום דחיישינן דלמא לא נפיק כל הדם על ידי הצלייה ואחר כה על ידי הבישול שפועל יותר יצא עוד דם ויתבשל בדם לכך אסרו לבשל אחר הצלייה כל זה מבואר בפוסקים הביאם הרב ב"י בטור יורה דעה סימן ס"ט וכיון דהכי הוא נדאי דגם בכבד איכא הך חששא דכיון שלא

נְשָׂרִית תּוֹף ג' יָמִים וְנִתְקַשָּׁה הַדָּם בְּתוֹכָהּ חֲיִישִׁינוּ דְלָמָּא לֹא יֵצֵא כָּל הַדָּם עַל יְדֵי צְלִיָּה וְאַחַר כֹּף עַל יְדֵי בִישׁוּל שְׁפֹנְעַל יוֹתֵר יֵצֵא דְמָה וְנִתְבַּשֵּׁל בְּתוֹף הַדָּם לְכֹף לֹא שָׂרִי לְבִשׁוּל אַחַר הַצְּלִיָּה: וְלֹא דְמִי לְעֵיקוֹר דִּין הַכֶּבֶד דְּלֹא שָׂרִי אֶלָּא לְצִלִּי וְאֶפִּילוּ הִכִּי מְוַתֵּרֵת לְבִשׁוּל אַחַר הַצְּלִיָּה וְלֹא חֲיִישִׁינוּ שְׂמָא לֹא יֵצֵא כָּל דְמָה עַל יְדֵי הַצְּלִיָּה וְיֵצֵא אַחַר כֹּף עַל יְדֵי הַבִּישׁוּל הֵתֵם שְׂאֵנִי דְלֹא נִתְקַשָּׁה הַדָּם בְּכֶבֶד וְקִים לְהוּ לְרוּ"ל דְעַל יְדֵי הַצְּלִיָּה יוֹצֵא כָּל דְמָה וְהָא דְמְלִיחָה לֹא מְהַנִּי לָהּ הֵינּוּ מִשׁוּם רִיבּוּי הַדָּם שְׂבָה דְאִין הַמְּלַח פּוֹעֵל לְהוֹצִיא כָּל דְמָה אֲבָל צְלִיָּה מוֹצִיא כָּל דְמָה וּמְוַתֵּרֵת לְבִשׁוּל אַחַר כֹּף דְכֶבֶד נְפִיק כָּל דְמָה מֵהָא שְׂאֵין כֵּן בְּכֶבֶד שְׁנִתְקַשָּׁה דְמָה בְּתוֹכָהּ לֹא קִים לְהוּ לְהֶאֱחָרוּנִים שְׁהַצְּלִיָּה מוֹצִיא כָּל הַדָּם לְכֹף אֲסוּר לְבִשְׁלָה אַחַר הַצְּלִיָּה דְשְׂמָא לֹא יֵצֵא כָּל דְמָה עַל יְדֵי הַצְּלִיָּה וְיֵצֵא אַחַר כֹּף עַל יְדֵי בִשׁוּל לְכֹף אֲסוּרָה לְבִשְׁלָה אַחַר הַצְּלִיָּה: וְאִין לְהַקְל מִטַּעַם דְכֶבֶד קִיל מִבְּשָׂר שְׂכֶבֶד פּוֹלְטֵת וְאִינָהּ בּוֹלַעַת אוּ מִטַּעַמִּים אַחֲרִים דְדָם כֶּבֶד לֹא חֲמִיר כִּינּוּן שְׂכֶבֶד הִסְכִּימוּ הָאֲחָרוּנִים לְאַסְוֵר הַכֶּבֶד בְּבִישׁוּל אֶפִּילוּ לְבִדָּה כְּמוּ בְּשָׂר כְּמוּ שְׂכֶבֶד הָרַב ב"י וְהָרַב בַּהֲג"ה ש"ע סִימָן ע"ג תוּ אִין לְחַלְק בִּינֵיהֶם: וְכַה"ג כְּתִב הָרַב בַּת"ח כָּלֵל וְסִימָן כ"ד דִּין ג' בְּכֶבֶד שְׁנִתְבַּשְׁלָה עִם בְּשָׂר וְאִיכָּא שְׂשִׁים כְּנֻגְדָה דְנִרְאָה לוּ מִן הַדִּין דְכֶבֶד עֲצָמָה נְמִי שָׂרִיא מִשׁוּם דְאֶפִּילוּ בְּבִשָּׂר אִינּוּ אֶלָּא חוּמְרָא לְאַסְוֵר אוֹתָהּ חֲתִיכָה שְׂלֵא נְמַלְחָה וְאִם כֵּן בְּכֶבֶד שָׂרִי דְאִיכָּא שְׂתֵי טַעַמִּים לְהַקְל וְכו' אֶלָּא שְׂמַפְל מְקוּם בְּטַל דְעַתּוֹ נִגְד הָרַב רַבִּינוּ יְרוּחֵם שְׂלֵא חִזְקֵי בֵּין כֶּבֶד לְבִשָּׂר יַעֲוִינּוּ שֵׁם הוּא הַדִּין נְמִי בְּעֵנֵינוּ זֶה לְבִשְׁלָה אַחַר צְלִיָּה בְּנִתְקַשָּׁה דְמָה אִין לְחַלְק בֵּין כֶּבֶד לְבִשָּׂר כִּי הִנֵּה גַם בְּשָׂר שָׂרִי לְבִשׁוּלֵי אַחַר הַצְּלִיָּה עַל פִּי הַדִּין אֶלָּא שְׁהֶאֱחָרוּנִים הִחְמִירוּ הוּא הַדִּין נְמִי בְּכֶבֶד יֵשׁ לְהַחְמִיר דְתַרְוֵינָהּ חַד טַעַמָּא אִית לְהוּ דְחֲיִישִׁינוּ דְלָמָּא לֹא יֵצֵא דְמָה כְּנֻגְדָה עַל יְדֵי הַצְּלִיָּה: אֲבָל וְדֹא עַל יְדֵי צְלִיָּה שָׂרִיא אֶפִּילוּ בְּשִׂלָּא נְשָׂרִית תּוֹף ג' יָמִים וְנִתְקַשָּׁה דְמָה מִשׁוּם מְמָה נְפִשָּׁה דְלַעִיל וְהֵינּוּ מְמָה נְפִשָּׁה אִי נְפִיק כָּל דְמָה הָרִי נְפִיק וְשָׂרִיא וְאִי לֹא נְפִיק הֵוִי דָם שְׂלֵא פִירֵשׁ וְשָׂרִיא אֶף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בָּהּ רִיבּוּי הַדָּם: תּוּ שְׂאֵל מַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ כֶּבֶד שְׁהִיתָה שְׂרוּיָה מַעַת לַעַת בְּמִים וְלֹא הִיָּה בְּמִים שְׂשִׁים אִי נְאָסְרֵת הַכֶּבֶד מִשׁוּם דְקִיָּמָא לֵן כְּבוֹשׁ כְּמִבְּוֹשָׁל כְּמוּ בְּשָׂר שְׂשָׂרָה בְּמִים מַעַת לַעַת אוּ דְלָמָּא דְכֶבֶד קִיל מִבְּשָׂר וְאֶף עַל גַּב דְאִנּוּ מִחְמִירִין דְאֲסוּרָה לְבִשְׁלָה אֶפִּילוּ לְבִדָּה מְפַל מְקוּם בְּלֹא נִתְבַּשְׁלָה מִמֶּשׁ אֶלָּא בְּכַבּוּשָׁה אִין לְהַחְמִיר כָּל כֹּף שְׂהִיא כְּמִבְּוֹשָׁל מִמֶּשׁ וְתִהֵא אֲסוּרָה אֶלָּא יֵשׁ לְחַלְק בֵּין כְּבוֹשׁ לְמִבְּוֹשָׁל מְבִוֹשָׁלֵת אֲסוּרָה כְּבוֹשָׁה מְוַתֵּרֵת וְגַלְהָ מַכ"ת דְעַתּוֹ שְׁנִרְאָה לוּ הִיתֵר בְּכַבּוּשָׁה מִשׁוּם דְאֶפִּילוּ לְפִי מֵאִי דְקִיָּמָא לֵן כְּבוֹשׁ הָרִי כְּמִבְּוֹשָׁל וְכֶבֶד שְׁנִתְבַּשְׁלָה אֲסוּרָה מ"מ כִּינּוּן דְהַטַּעַם הָאוֹסְרִין כֶּבֶד בְּבִישׁוּל אִינּוּ אֶלָּא מִשׁוּם דְאִנּוּ לֹא בְקִיאִין מֵה נִקְרָא מְבִוֹשָׁל וּמֵה נִקְרָא שְׂלוּק וְאִיכָּא מֵאֵן דְאָמַר דְסְבִירָא לִיָּה דְכֶבֶד שְׂלוּקָה אֲסוּרָה לְכֹף מִחְמִירִין לְאַסְוֵר כָּל בִּישׁוּל אֲבָל אִי הִנֵּה יְדַעִינוּ בְּוִדָּא שְׂהִיא אִינָם שְׂלוּקָה אֶלָּא מְבִוֹשָׁלֵת לְחֻד הֵוִי שָׂרִיא וְאִם כֵּן כֶּבֶד כְּבוֹשָׁה בְּמִים דְפִשׁוּט הִיא אֶף עַל פִּי שְׂאֶמְרוּ כְּבוֹשׁ כְּמִבְּוֹשָׁל לֹא לְכָל מִקְלֵי אֶמְרוּ דְהֵוִי כְּמִבְּוֹשָׁל כְּמוּ שְׂכֶתֶב הָרַב בְּתוֹרַת חֲטָאֵת רִישׁ כָּלֵל ג' שְׂאִינוּ כְּמִבְּוֹשָׁל אֶלָּא לְעֵנֵינוּ בְּלִיעָה וּפְלִיטָה אֲבָל אִינוּ מְעַרְב טַעַם בְּרוֹטֵב וְכו' וְכִינּוּן דְהִכִּי הִיא וְדֹא דְאִין כְּבוֹשׁ הֵוִי כְּשְׂלוּק דְהִרִי כְּבוֹשׁ גָּרַע אֶפִּילוּ מְבִוֹשָׁל סֵתֵם שְׂאִינוּ מְעַרְב טַעַם מְפַל שְׂכֵן דְגָרַע מְשִׁלּוּק וְיֵשׁ לְהַקְל בָּהּ אֵלוּ הֵן דְבָרֵי מַכ"ת בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן קֶצֶת לְתוֹסְפוֹת בְּיָאוּר: הִנֵּה בְּנָה מַכ"ת יְסוּדוֹ עַל מֵה שְׂכֶתֶב הָרַב בַּת"ח דְמָה שְׂאֶמַר כְּבוֹשׁ כְּמִבְּוֹשָׁל לֹא לְכָל מִקְלֵי אֶמְרוּ

וכו' וכבר דחו מהרש"ל באיסור והיתר שלו שער ב' דברים הללו בדין בשר ששרה במים מעת לעת וכתב שם וזה לשונו שוב מצאתי שמהר"ם ז"ל כתב בת"ח שלו שהמקור לא הפסיד ורצה לחלק בין שרייה לבישול בסברת הפרס דלא ממש כבשול דמא בלא ראיה אל תסמוך עליו להתיר איסור ואף שבא"ו הארוך פתוב הא דאסרינו בשר ששרה מעת לעת במים השיב מהר"ם היינו דוקא פשיש שם מעט מים והרבה בשר דאין ששים במים לבטל הדם עכ"ל לא משגחינו ביה כי אפשר מהר"ם היה סובר אף בשר שנתבשל בלא מליחה החתיכה עצמה מותרת כמו הרא"ש תלמידו אבל אנו דקימא לן לאיסור התם הכא נמי גפי שרייה עכ"ל: הרי דחה הרב מהרש"ל לסברא זו ואינו מחלק בין פבוש למבושל לקה אפילו בלבד אסורה כמו בשר פבוש אלא שראיתי בדברי מכ"ת שכתב סברא זו בשם ב"י בס"י ק"ה שכתב פה על שם הרשב"א ועינתי שם ולא משמע לי פה כלל מדברי הרשב"א שהוא דנדאי פיון מכ"ת לדברי רשב"א שכתב וז"ל כל הפבושים הרי הם כמבושלים פלומר לענין שטעם האיסור מתפשט בכולו פדרה שמתפשט בבשול ואינו ניתר בנטילת מקום פצלי וכו' הם דברי רבינו עכ"ל הנה אין במשמעות זה דבא לחלק בין פבוש למבושל ולומר דקיל פבוש ממבושל אלא אדרבא בא לומר דחמיר פבוש דלא תימא דהוא קיל ואינו אלא כמבושל דצלי קמשמע לן דהוי כמבושל ממש ולעולם אימא לה דלכל מילי הוא כמבושל ממש: ועוד נראה אפילו הרב בת"ח שכתב לחלק בין פבוש למבושל ממש ולא הוי לכל מילי כמבושל אינו אלא לענין מה שכתב הוא דאינו מערב הטעם ברוטב כמו בשול והיינו משום דבבשול ממש מתערבים המים על ידי רתיחה ומתערב הטעם מזה לזה וברוטב מה שאין פן בפבוש שהמים עומדים ואינו רותחים ואין מתערבים: אף על גב דבולע ופולט מכל מקום אינו מתערב כמו בבישול אבל מכל מקום לענין בליעה ופליטה הוי פבוש כמבושל ממש ואפילו אם תמצא לומר שהסברא נותנת שאין פבוש דומה אלא בבשול סתמא אבל לא בפשוט שלוק מכל מקום ודאי ופשוט הוא נמי דאיכא לפעמים פבוש דהוי אפילו בפישול דשליק והיינו אם נכפש יותר מדאי ודאי סתם פבוש היינו מעת לעת לא הוי פשליק אבל אם נכפש יותר מדאי בולע יותר והוי אפילו פשליק דכשם שיש חילוק בין בישול סתם לבישול יותר מדאי והיינו בישול סתם מיקרי פשהיא ראוי לאכילה על ידי בישול שהוא ואותו בישול לא הוי אסור על פי הדין גפי פבד מפני שפבד פולטת ואינה בולעת וכשנתבשלה יותר מדאי דהיינו שלוקה נאסרת משום דאז בולעת הוא הדין פבוש פשהיא פבושה סתם מה שנקרא פבוש דהיינו מעת לעת לא הוי פשליק ולא היתה נאסרת על פי הדין אבל פשהיא פבושה יותר מדאי הוי פשליק וכולעת דכשם שיש חילוק בין בשול סתם לבשול יותר מדאי הוא הדין נמי יש חילוק בין פבוש סתם לכבוש יותר מדאי והחוש מעיד על זה וכשם שאין אנו בקיאים בין מה שנקרא בישול סתמא ומה שנקרא בשול שלוק הוא הדין אנו נמי לא בקיאים בין מה שנקרא פבוש סתם למה שנקרא פבוש שלוק לענין בליעה ופליטה ואסורה פבד בפבישה כמו בבשולה וחילוקו של הרב בת"ח בין פבוש לבשול אינו אלא לענין העירוב הטעם ברוטב כמו שפירשתי מפני שהמים עומדים ואינו מתערבין כמו בבשול אבל לא לענין בלועה ופליטה: ואת אשר גמגום מכ"ת על הרב בת"ח שכתב בפלל וסימן ג' וזה לשונו ואע"ג דבהג"ה ש"ד מסתפק אי מהני ליה מליחה לענין הלכה נראה דלא מהני וכו' עכ"ל וגמגום מכ"ת עליו היאך ס"ד

דמליקה יועיל יותר מצלי וכו' הנה פשוט הוא דסבירא ליה אף על גב דבהג"ה ש"ד מסתפק אי מליקה מהני לה וממילא מפל שפון צלייה דלא פמאן דמחמיר לאסור **הג"ה להרב פון המחבר והנה הרב פהן צדק הג"ל שאל גם אותי בע"פ הוראה זו פשהיה לרב ומורה סמוך לגבולי בק"ק מעזריטש ואז לא היו בנדי כתבי א"א מ"ז ז"ל.

והשבתי לו לפי הטעם דהפכד צונה דם פתרוץ הראשון של תוספות בגמרא חולין דף ק"י אסור לן דמא וכו'. יעניין שם מותר לבשל אף אחר ג' ימים)*** (לאסור מפל מקום נראה לעננו הלכה דלא מהני מליקה והוא הדין צלי לא מהני פדעת המחמירין ולא כהג"ה ש"ד דמסתפק פה הם שעור דברי הרב ומתוך דברי מכ"ת יש להבין שגם מכ"ת ידע לפרשו פה אלא שדחה בדיחוי בעלמא פירוש זה ואדחויי לא סמכינן:**) דזיל בתר טעמא שהחמירו דלמא לא יצא כל הדם בפכד ליפא איסורא דהיא פולה דם והתורה התירה אבל לפי הטעם דהפכד יש בו ריבוי דם פתרוץ שני של תוספות ועי"ל וכו' וכל הפוסקים תופסים הלשון פכד יש בו ריבוי הדם פפי פתרוץ ועי"ל אין חילוק בין פכד לבשר דכיון שנתקשה הדם וכו' וכוננתי לדעת הגדול א"א מ"ו המחבר ז"ל: שאלה קכ"ב ואנוזות פטומות שנשחטו בחדש טבת פדי לעשות מהן השונן לצורך חג הפסח והיו גזורים לעשות הפל בהקשר והוריקו השונן לקדירה והעמידו השונן מן הצד מכוסה פראוי ונקרש בקדירה ואחר פה ביום ראשון דחג הפסח נטלו מן השונן בכף פמה פעמים זה אחר זה פדי לעשות ממנו תבשיל ומצאו גרעין חטה בתוך השונן פבאמצע קדירה מה דינו של שונן זה: נראה לי דמדינא הפל שרי פיון דמסקינן בגמרא דפסחים פרק כל שעה דף ל"ה דמי פירות אינן מחמיצין וכן סבירא ליה לרבא התם דף מ' וקיימא לן פנותיה כמו שכתב הרא"ש התם בפסקיו ואין מחמיצין דקאמר הספימו רוב הפוסקים הביאם הטור א"ח והרב בית יוסף בסימן תס"ב דאין מחמיצין כלל ולאפוקי ממאן דסבירא ליה דאין מחמיצין דקאמר היינו לעננו פרת דלא הוי חמץ גמור אבל חמץ גוקש' מיהא הוי לא כן הוא אלא מותר ללוש בהן אפילו לכתחלה אלא שאין יוצאין בו ידי חובת מצה לילה ראשונה מפני שהיה מצה עצירה וקרא פתיב לחם עוני אבל לאכול בשאר ימים מותר פשנילושה רק במי פירות בלא מים כלל ושונן של אנון גמי מי פירות הוא דהפל הוא בכלל מי פירות כמו שכתב הטור אנוח חיים התם בסימן תס"ב לכן לא נאסר השונן הנה שמצאו גרעין חטה בתוכו מטעם דמי פירות אין מחמיצין: וליפא נהחמיר מטעם דאי אפשר שלא נשאר מעט מים בשונן מן ההדחה שהדיחו אחר המליחה ומי פירות עם מים ממהרין להחמיץ טפי ומהאי טעמא דנשאר מן המים על הבשר אחר ההדחה כתב הטור א"ח סימן תס"ו בשם הר"ר אליעזר גרמיז"א פשר יבש שמזיע בשנות הגשמים מחמיץ מפת המים שהודח בו וכו' וא"כ הוא הדין גמי בשונן נשאר מים מן ההדחה ומי פירות עם מים ממהרין להחמיץ: הא ליתא דשתי תשובת בדבר חדא משום דאף על פי שהאמת כן הוא שנשאר מעט מים בשונן אחר הדחה אחרונה מפל מקום אחר שנתבשל השונן באלפס בשויל יפה נשרפו המים בבשויל ואולי להו לגמרי ולא נשאר מאומה מן המים בין השונן ואפילו היכא דלא נתבשל השונן בשויל יפה כל צרכו ולא נשרף המים לגמרי ונשאר צחצוחי מים בתוך השונן מפל מקום טבע השונן הוא שלא לקלוט המים אלא דוחה אותו עד שהמים יורדים למטה לשולי הקדירה והשונן נשאר למעלה עומד צלול פולו שונן בלא תערובת מים כלל ובנדון דידן נמצא החטה

בתוך השומן באמצע הקדירה ולא נמצא שם צחצוחי מים כלל הרי אין פאן אלא שומן
לחוד דהני מי פירות ומי פירות אין מחמיצין לכך אין לאסור מטעם זה: ואיך אף על פי
שנשאר מעט מים מן ההדחה אחרונה בתוך השומן אפילו הכי אין לאסור משום דכבר
נתבטלו אותן מעט מים בתוך השומן בעוד שהיה שומן לח ולא היה נקרא עדיין שהרי
גדולה מזו אמרו הסמ"ג והג"ה מיימוני הביאם הרב ב"י ופסק פמותם בש"ע שלו שמתר
לחוש עיסה בינו אף על פי שאי אפשר לנין בלא טפת מים ואף לכתחלה רגילין לתת
מים בשעת הבציר כדי להתיר גיצוק בכלי הגוי אף על פי כן אין לחוש למים הואיל
וכבר נתבטלו המים בינו קודם שלשו העיסה עכ"ל הרי מצאו היתר אפילו בשידעונו
בנדאי שמים מעורבים בינו מפני שפבר נתבטלו המים קודם הלישה ודינו כאלו לא היה
שם מים כלל מפל שפן בנדון דידן שאין יודעין בנדאי שנשאר שם מעט מים אחר ההדחה
אחרונה אלא דאמרינן מסתמא נשאר שם מים שיש להקל ולומר שאותן מעט מים כבר
נתבטלו: ואין לחלק ולומר דלמא דקא גבי יין שנתערב בו מעט מים זמן מה קודם הפסח
ועיקר החשש אינו אלא ממה שנעשה בפסח עצמו והיינו כשלשין העיסה באותו יין
רוצים אנו לחשוש שמא אותן מעט מים שפבר נתערבו בו גורמים למהר להחמיץ התם
הוא דאמרינן פיון שעבר זמן מה שנתערבו איתן מעט מים בתוך היין כבר פסק פח
המים לגמרי ונתהפך ליינו ותו לא חשיבא המים למים בפסח בשעת לישה אלא פולו יין
והני מי פירות ואין מחמיצין דכינו שאין פאן דבר שיהא גורם לאסור אלא אותן מעט
מים שנתערבו בינו בשעת הבציר וכבר אזלי להו לגמרי לכך שרי: אבל בנדון דידן
בשומן שנתערב מעט מים בתוכה ואחר כך מצאו גרעין חטה בתוך השומן עיקר החשש
הוא מחמת החטה שנתחמצה הרי יש לנו לחשוש שמיד כשנפלה החטה לתוך השומן
נתחמצה החטה מן המעט מים שהיה מעורב בשומן שהוא נתבטלו עדיין ועדיין לא פסק
פח המים לגמרי והרי היתה החטה מחומצת בתוך השומן עד תוך הפסח שאז
החמיץ במשהו וחישינו דלמא החטה נותנת טעם משהו לתוך השומן ממולח כבוש בתוכו
עד תוך הפסח ואף על פי שפבר נתבטלו פח המים נגמרי ולא נשאר מהם בעין כלל מה
בכך שאין המים עתה בעין פיון שגרעין החטה הוא בעין ואנו חוששין שהחטה הזאת
היא מחומצת כבר כשנפלה לתוכה שאז היו המים עדיין ועתה בפסח נותנת טעם משהו
לשומן ודאי אלו נטלוה לחטה קודם הפסח לא היתה אוסרת דקודם פסח בטל בשמים
אבל לפי שלא מצאו לחטה אלא בתוך הפסח אוסרת במשהו ודלמא אינו מועיל לענין
זה הא שנתבטלו המים כמו שמועיל גבי יין: הא לאו מילתא הוא משום דכבר נקטינו
בחטה שנמצאת במקום שאוסרת אמרינו פאן נמצא פאן היה וא"כ בנדון דידן לא מחזקינן
שהחטה נפלה על השומן קודם ששמוה לתוך אלפס לבשל או שנפלה לתוך האלפס
בשעת בשול אלא מחזקינן שנפלה לקדירה זו שהשומן עתה בתוכה דאמרינו פאן נמצא
פאן היה וכינו דהכי הוא דמחזקינן שלא נפל גרעין חטה לתוך השומן אלא אחר בשולו
אחר שהוריקו אותה לתוך הקדירה אם כן תו אין לחוש כלל למעט מים שנשאר בשומן
אחר ההדחה שיהא גורם למהר להחמיץ מפני שפבר פסק פח המים לגמרי ולא נשאר
מאומה מן המים בעין דיותר מתבלבל ומתערב המים על ידי בשול בזמן מועט אפילו רק
כחצי שעה או אפילו בפחות ממה שנתבשבל ומתערב בינו אפילו לזמן מרובה בלא בשול
וכינו דמועיל אריכת זמן שנתערב מים בינו קודם לכן שנתבטלו המים ותו לא חשיבי

בְּעֵין כ"ש שֶׁהַבְּשׂוּל מוֹעִיל שְׁנֵת־בְּטָלוֹ הַמַּיִם לַגְּמָרִי מִיָּד עַל יְדֵי הַבְּשׂוּל וְתוֹ לֹא חֲשִׁיבֵי בְּעֵין וְאֵין הַחֲטָה מִחֲמַצָּת מִן הַשְּׁוֹמֵן פִּינּוֹן דְּאֵינוּ אֱלָא מִי פִּירוֹת לַחֹד וּמִי פִּירוֹת אֵין מִחֲמִיצִין: אֱלָא מֵאֵי אֵית לָךְ לְמִימַר דְּלֹא דְמִי תַעֲרוֹבֶת מִים בְּשׁוֹמֵן לַתַּעֲרוֹבֶת מִים בְּיַיִן דְּשִׂאֲנֵי מִים בְּיַיִן דְּמִתְעַרְבַּ בְּתוֹכּוֹ יָפָה וְנַעֲשֶׂה כְּכֹלּוֹ יַיִן מַה שְּׂאֵין פֶּן מִים בְּשׁוֹמֵן דְּאֵינוּ מִתְעַרְבַּ בְּתוֹכּוֹ יָפָה מִפְּנֵי שְׂטֵבַע הַשְּׁוֹמֵן הוּא שְׂלֵא לְקַלּוֹט הַמַּיִם וְשִׂמְאָ לֹא אֶמְרִינּוּ שְׁנֵת־בְּטָלוֹ כְּדִאֲמַרִּינּוּ בְּיַיִן שְׁנֵת־עַרְבַּ בּוֹ מִים אִם פֶּן מַעֲיָקְרָא לִיתָא לַחֲשִׂשָׂא זֹו דְּמַיִם שְׁנֵת־עַרְבּוּ בְּשׁוֹמֵן שְׂיִהְיוּ גּוֹרְמִים לְמַהֵר לְהַחֲמִיץ עַל יְדֵי שְׂהֵם מְעַרְבִּים עִם מִי פִּירוֹת דְּהֵינּוּ עִם הַשְּׁוֹמֵן פִּינּוֹן שְׂטֵבַע הַשְּׁוֹמֵן הוּא שְׂלֵא לְקַלּוֹט הַמַּיִם אֱלָא דּוֹחִים אוֹתָם וַיּוֹרְדִים לְמַטָּה לְשׁוּלֵי הַקְּדִירָה לְכָךְ אֵין לְהַחֲמִיר בְּגִדּוֹן דִּינּוֹן לּוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁוֹמֵן הוּא מִי פִּירוֹת מְכָל מְקוֹם פִּינּוֹן דְּאֵי אֶפְשָׁר שְׂלֵא נִשְׂאָר מְעַט מִים בְּשׁוֹמֵן מִן הַהֲדָחָה אַחֲרוֹנָה הָרִי נִתְעַרְבּוּ מִים עַל יְדֵי מִי פִּירוֹת וְגוֹרְמִים לְהַחֲמִיץ טְפִי מִשׁוּם דְּאֶמְרִינּוּ דְּאוֹתָן מְעַט מִים כְּכָר נִשְׂרָפוּ בְּבִישׁוּל וְלֹא נִשְׂאָר מֵהֶם כְּלוּם וְאֶפְיָלוֹ אִם תַּמְצָא לּוֹמַר שְׂיִשְׂאָר מִן הַמַּיִם אֶפְיָלוֹ לְאַחַר בִּישׁוּל מְכָל מְקוֹם מִמָּה נִכְשָׁף שְׂרִי אִם נֹאמַר שְׂאֵין מִים מִתְעַרְבִּים עִם הַשְּׁוֹמֵן יָפָה דְּטֵבַע הַשְּׁוֹמֵן שְׂלֵא לְקַלּוֹט הַמַּיִם אִם פֶּן נִשְׂאָרוּ מִי פִּירוֹת הֵינּוּ הַשְּׁוֹמֵן לַחֹד וּמִים לַחֹד שְׂיּוֹרְדִים לְמַטָּה בְּשׁוּלֵי הַקְּדִירָה וּבְמְקוֹם שֶׁהַחֲטָה מְוַנַּחַת בְּתוֹף הַקְּדִירָה אֵין שָׁם אֱלָא מִי פִּירוֹת לַחֹד וְאֵינּוּ מִחֲמִיצִין, וְאִם נֹאמַר שְׂמָא מְכָל מְקוֹם נִתְעַרְבּוּ קֶצֶת מִן הַמַּיִם בְּשׁוֹמֵן אִם פֶּן פְּשוֹט הוּא שְׂאוֹתָן מִים נִתְבְּטָלוּ וּפְסַק כְּחֵם לַגְּמָרִי עַל יְדֵי הַבְּשׂוּל כְּדִאֲמַרִּינּוּ בְּיַיִן שְׁנֵת־עַרְבַּ בְּתוֹכּוֹ מִים לְכָךְ אֵין לְאַסּוֹר מִטַּעַם זֶה: וְהָא וְדֵאֵי נְמִי לִיכָא לְמִיחַשׁ אַף עַל פִּי שְׂאֵין הַשְּׁוֹמֵן מִחֲמִיץ מִשׁוּם דְּהֵנּוּ מִי פִּירוֹת מְכָל מְקוֹם אֵית לָן לְמִיחַשׁ שְׂמָא הַחֲטָה שְׁנַמְצָא עִתָּה בְּשׁוֹמֵן הֵיִתָּה כְּכָר מְחֻמְצָת קוֹדֵם שְׁנַפְלָה לַתוֹף הַשְּׁוֹמֵן וְנוֹתְנָת עִתָּה בְּפִסְחָ טַעַם מִשְׁהוּ לְשׁוֹמֵן אַף עַל פִּי שְׂקוֹדֵם פִּסְחָ נִחְכְּטֵל הַטַּעַם בְּשִׂשִׁים מְכָל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁנַשְׂאָר מְוַנַּח כְּבוּשׁ בְּשׁוֹמֵן עַד תוֹף הַפִּסְחָ גּוֹתֵן טַעַם מִשְׁהוּ בְּפִסְחָ וְאוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ לְהָא וְדֵאֵי לֹא חֲיִישִׁינּוּ דְּאַחְזוֹקִי אִיסוּרָא לֹא מְחַזְקִינּוּ לּוֹמַר שֶׁהַחֲטָה הֵיִתָּה חֲמוּצָה כְּכָר קוֹדֵם שְׁנַפְלָה לַתוֹף הַשְּׁוֹמֵן מַהֵי תִיתָא לּוֹמַר פֶּן וּלְכָךְ כְּתַב נְמִי הַטּוֹר א"ח בְּסִי' תִס"ב וְהֵרַב ב"י בִּש"ע גְּפִסְק הַלְכָה חֲטָה שְׁנַמְצָאָת בְּדַבְּשׁ אוֹ יַיִן וְחֻמְץ מְוַתֵּר וּבְלֵבֵד שְׂלֵא נִתְעַרְבַּ בְּהֵם מִים וְכו' ע"כ הָרִי כְּתוּב בְּפִשְׁטוֹת דְּהוֹתֵר מִטַּעַם דְּאֵין מִי פִּירוֹת מִחֲמִיצִין וְלֹא חֲשִׂשׁוּ שְׂלֵא הֵיִתָּה הַחֲטָה כְּכָר חֲמוּצָה קוֹדֵם שְׁנַפְלָה לִיַיִן מִשׁוּם דְּמַהֵי תִיתָא לּוֹמַר פֶּן הָא נְמִי בנ"ד דְּאַחְזוֹקִי אִיסוּרָא לֹא מְחַזְקִינּוּ.

וְאִם יֹאמַר הָאוֹמֵר פִּינּוֹן דְּלֹא אִתְּמַר בְּהֲדֵיאַ בְּגִמְרָא וְלֹא גִזְכַּר בְּשׁוּם פּוֹסֵק מִן שְׁוֹמֵן שְׂיִהֵא מִיקְרֵי מִי פִּירוֹת דְּלֵמָּא אֵינוּ בְּכֻלָּל מִי פִּירוֹת סְתָמָא דְּקֹאֲמַר בְּגִמְרָא דְּאֵינוּ מִחֲמִיץ כְּמוֹ מִי בְּצִיִּים דְּמִסְתַּפֵּק רש"י בִּיהַ פְּמוֹ שְׂפֵתַב הַטּוֹר מִשְׁמוֹ בְּסִי' תִס"ב וְכְמוֹ חֲלָב לְמֵאֵן דְּאֵית לִיהַ פְּמוֹ שְׂפֵתַב הָרַב ב"י בְּשֵׁם הַכֹּל בּוֹ הִבִּיאוּ בְּסִימֵן תִס"ב דְּסְבִירָא לִיהַ דְּחֲלָב מִחֲמִיץ שְׂמָא הוּא הֵדִין נְמִי שְׁוֹמֵן: וְאַף עַל גַּב דְּשׁוֹמֵן אֵינוּ בְּכֻלָּל מִים וְאֶפְיָלוֹ בְּכֻלָּל ז' מִשְׁקִין וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם דְּקִחְשִׁיב בְּמִסְכָּת מְכֻשִׁירִין פְּרָק ו' מִשְׁנֵה ד' ה' אֵינוּ מְכָל מְקוֹם אֶפְשָׁר דְּמִחֲמִיץ מִיִּדֵי דְּהֵנּוּ זִיעַת בְּתִים דְּאֵינוּ בְּכֻלָּל ז' מִשְׁקִין וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם וְאֶפְיָלוֹ הֵכִי מִחֲמִיץ לְהַרוֹקֵחַ כְּמוֹ שְׂפֵתַב הַטּוֹר א"ח בְּשֵׁמוֹ בְּסִימֵן תִס"ו אַף עַל גַּב דְּהָרָא"ש חוֹלֵק עָלָיו וְסְבִירָא לִיהַ דְּגַם זִיעַת בְּתִים אֵינוּ מִחֲמִיץ מְכָל מְקוֹם לְמִדְּנוּ מְדַבְּרֵי שְׂגָם.

להרא"ש סבירא ליה שאין דין מחמיץ תולה בדין מה שהוא בכלל משקה או לא דלא פליג הרא"ש עליה דרוקח אלא בזה שמדמה זיעת בתים לרוקח של אדם ואינו מדמה לזיעת אדם כדאיתא בפסקי הרא"ש פ"ק כל שעה דף קכ"ז עמוד ד' יעניין שם אבל בהא מודה ליה הרא"ש לרוקח דאפשר שיש דבר שאינו בכלל משקה ואפילו הכי מחמיץ דכשם שיש דברים שהם בכלל משקים כגון יין דבש וכו' ואפילו הכי אינו מחמיץ ולא זו אלא אף זו דם דמיקרי מיא כדמסיק ריש פ"ק פ"סוי הדם אפילו הכי אינו מחמיץ הוא הדין נמי להפך אפשר דיש דלא הוי בכלל מים ובכלל משקה ואפילו הכי מחמיץ משום דאין זה תלוי בזה וא"כ דלמא לא הוי שונן בכלל מי פירות סתם ומחמיץ: הא ודאי ליתא דפשוט הוא דשונן הוי בכלל מי פירות דמהי תיתי לומר דלא הוי בכלל מי פירות ושאני מי בצים דמסתפק רש"י ביה אי הוי מי פירות או לא היינו משום כמו שמסיים מלתא בטעמא לפי שאנו רואין שהעיסה נעשה עבה מהן יותר מבמים כמו שכתבו התוספות בפ"ק כל שעה דף ל"ה ע"ב בד"ה מי פירות אין מחמיצין וכו' וכן זיעת בתים לדברי רוקח משום דמדמה לרוקח אבל שונן שאין לדמות למידי שהוא מחמיץ וגם אנו רואין שאין העיסה עולה כשמימין שונן לתוכו אם כן מהי תיתא לומר שאין שונן בכלל מי פירות כיון שאין טעם למלתא והטור פללא נקיט וכל משקים הוו בכלל מי פירות וכו' בסומן תס"ב והוא מן הירושלמי כמו שכתב הר"ן ושאני זיעת בתים לרוקח דאית ליה ראיה קצת ושאני מי בצים לרש"י דאית ליה טעם שאנו רואין שעולה אבל שונן שאנו רואין בהפך שאינו עולה אלא נעשה כאבן ואין שום ראיה שיהא מחמיץ מהי תיתא להוציא מן פלל כל המשקים שהם בכלל מי פירות ומכל שכן לפי הספמת כל הפוסקים דלא כרש"י אלא סבירא ליה דגם מי בצים הוו בכלל מי פירות ודאי דגם שונן בכלל מי פירות ואין שום דבר שלא יהא בכלל מי פירות סתמא דנקט לכוף נראה לי פשוט דשונן שנמצא גרעין חטה בתוך הפסח דשרי לאכול כיון דשונן אינו אלא מי פירות ומי פירות אין מחמיצין וזה נראה לעניות דעתי פשוט ששונן הזה בכלל מי פירות: ומכל מקום להוציא חלק בלא ראיה אי אפשר על כן אמינא דיש להביא ראיה מדברי הרוקח הביאו הטור א"ח בסומן תס"ו דמשמע מדבריו דסבירא ליה בפשיטות דשונן היינו מי פירות שכתב ונ"ל בפ"ר יבש שמזיע בשעת הגשמים מחמיץ מפת המים שהודח בו עכ"ל משמע דלחלוות הבשר עצמו לא הוי אלא מי פירי דאי לאו הכי קשיא למה ליה למצוא טעם חזמוץ מהמים שהודח בו הבשר תיפוק ליה מלחלוות הבשר עצמו שיוצא ממנו דמחמיץ אלא ודאי נראה ליה פשוט דאין הבשר היוצא ממנו מחמיץ משום דהוי פירי ואין מי פירות מחמיצין לכוף הנצרך למצוא טעם שהוא מחמיץ מפת המים שהודח בו וזו ראיה גמורה וברורה: והנה אחר כך מצאתי בספר שני כוחות הברית שחבר הרב הגדול מרא דארעא ישראל מהר"ר ישעיה הלוי ז"ל שכתב במסכת פסחים שלו דף קמ"א ע"ב ונ"ל נשאלתי על חטה שנמצאת בשונן אנוז רותם בפסח ומחמיצה עלה על דעתי להתיר כי מי פירות אין מחמיצין אחר כך חזרתני ועל כרחוק אין לשונן דין מי פירות מדאסר הרוקח והביאו הטור סימן תס"ז תרנגולת צלוייה ונמצאת עליה חטה שאסורה שמע מינה שלא חשיב השמנונית למי פירות ואין לומר דמיקרי כשהתרנגולת עתה מלוחה דהא סתים דבריו והוא ליה לפרש ועוד דהא הטור סבירא סוף סימן תס"ב דמלקח עם משחא אין מחמיץ אלא שמע מינה דבכל ענין מיקרי בתרנגולת צלוייה שהחטה אוסרת והטעם

נראה לו דמאחר שהיתה שרוי' במים כבר משום דם אם פן יש בהם כח המים ומכל שכן בעור האנוז שגמלקה כבר ואנו סבירא לן שהמלח תולדות מים) ואף על גב שהג"ה מיימון פ"ה בשם סמ"ג ונהביאו הב"י סימן תס"ב וז"ל שמתר ללוש בינין אף על פי שאי אפשר ליין בלא טפת מים שגמלקה בה בשעת הבציר אף על פי כן אין לחוש למים הואיל וכב' נתבטלו וז"ל סמ"ג אעפ"י שאי אפשר ליין בלא טפת מים ואף לכתחלה רגילין לתת מים בשעת הבציר כדי להתיר נצוק בכלי הגוי אף על פי כן אין לחוש למים הואיל וכבר נתבטלו המי' ביין קודם ** (הג"ה להרב בן המחבר עובדא דא אתא לידי והוריתי להיתר' מהך דמיתתי הסמ"ג והג"ה מיימוני והובא נמי בש"ע שמתר ללוש עיסה ביין אף על פי שנתערב בתוכו מעט מים בשעת הבציר יעניין שם וכ"ש בנדון דידן דהרי המים עדיין בתוכו בפסח אף שנתבטלו) **** (והאיסור נעשה עתה בלישה בתוף הפסח ומכל מקום פסקו להיתר כל שכן בנדון דידן דהאיסור עצמו דהיינו החטה היא בעין ונזרק מתוכו וליכא כאן ממשות האיסור רק הטעם והטעם כבר נתבטל והספמט כל הפוסקי' דאינו חוזר וניעור בפסח ואי משום כבוש דנכבש בפסח יום שלם והב"י פסק בסימן תמ"ז לאיסורא אם חממו תרנגולת בפסח וכו' הא ליתא דלא דמי דבשלמ' התם ודאי נתחמץ החטה אבל הכא דלמא לא נתחמץ החטה ובלאו הכי איכא ספק ספיקא דלמא היתה העור ששים נגד המים הנשאך ואם תמצא לומר דלא הוי ששים מכל מקום שמה עתה נפל החטה אחר הבישול ואם עתה נפל ליכא מים כלל בתוף השומן: **) שלשו העיסה עכ"ל צריף לומר דאין דומה דהתם מיס מועטין והכא מי שריית מים מרובים ומכסים כולו פן נראה לעניו' דעתי עד כאן לשון הרב במסכת פסחים שלו: בכל זה אין סתירה למה שהוריתי להתיר בשומן שהתוף כבר בטבת ונמצא אחר כך בפח חטה בשומן הנקרא דשאני תרנגולת צלוייה דמייירי בה הרוקח שאוסרת החטה אותה משום דתרנגולת הודחה בפסח ונצלית סמוך להדחה שעדין נחלוחית המים על התרנגולת ולא נתבטל כח המים התם הוא דאוסרת שהמים גורמים להחמיץ אבל בשומן שהתוף כבר קודם הפסח כמו בנדון דידן שפבר נתערבו המים ונתבטלו ופסק כח המים לגמרי על ידי הבישול אין להחמיר דהוי דומיא דיין שנפל לתוכו מים בשעת הבציר: ומה שמחלק הרב דשאני יין שנפל לתוכו מעט מים אבל מי שרייה הוי מרובה אפשר דמייירי נמי בכי האי גוונא דנמצא בשומן רותח ששירו בפסח וקרוב לשרייה התיכו השומן התם הוא דמיקרי אותן מים מים מרובות והוא הדין נמי בשך יבש דמיתתי הטור בסימן תס"ו בשם הר"ר אליעזר גרמיזא כשהוא מזיע מחמיץ משום דלחלוחית המים הם בעין עם הזיעה היצא מן הבשר אבל בגוונא דידן שפבר פסק כח המים בבשול ונתבטל אין להחמיר: שאלה קכ"ג עובדא אתא לידי באשה שמת בעלה בלי זרע קיימא והיה לו אח א' מאביו שהיה דר במלכות פולין בק"ק לאדמיר ובא עד אהד ונהעיד שמת יבמה שם בק"ק לאדמיר על מטתו ואתת לקדמנא להתירה לשוק על פי העד הנה שהעיד על יבמה שמת: והוריתי שלא להתירה עדיין על פי העד הנה אלא צריכה תחלה לחקור אולי תמצא עוד אהד שיעיד כך או תשלח שמה לבית דין להודיע אם הוא אמת כאשר הגיד העד הנה כיון שהרא"ש מחמיר שאין עד אהד נאמן להתיר את היבמה לשוק כמו שכתב הטור א"ה בשמו בסימן קנ"ח אין להקל בסתם נגד הרא"ש: אף על פי שרוב הפוסקים הרמב"ם והרשב"א בתשובה סימן אלף רנ"ב וכן שאר פוסקים הרבה הביאם הרב ב"י

התם בסימן קנ"ח פוליה סבירא להו דעד אַחַד מְהִימָן גַּם בִּיבְמָה לְהַתִּירָה לְשׁוּק וְסוּגְיָא דְעַלְמָא אֲזִילי פְּנוּמִינְהוּ שְׁעַד אַחַד מְהִינִי לְהַתִּיר' לְשׁוּק וְכִמוּ שְׁפֶסֶק נְמִי מְהַר"ם פְּאֶדוּנָה בְּתִשְׁבָּה סִימָן פ"ט וְדָלָא פְּהֶרָא"ש דְּמַחְמִיר.

מְכַל מְקוּם נְרָאָה דְאִין לְסַמְנָה עַל זֶה וְלִהְקַל בְּדָבָר אֲלָא הֵיכָא דְאִיפָא חֲשַׁשׁ עֵיגוּן פְּגוּן שְׁמִת הֵיבָם בְּמִדִּינַת הַיָּם אוֹ שְׁנֵהֲרַג בְּמִלְחָמָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה דְלִיפָא לְמִיקָם. עַלֵּה דְמִלְתָּא הַתָּם הוּא דְסַמְכִינוּן עַל עַד אַחַד הַמְעִיד בְּדָבָר בְּרוּר וְשָׂרִינוּן לֵה לְעַלְמָא מְשׁוּם דָּאָם לֹא נֶאֱמִין לְעַד אַחַד אֲפֹשֶׁר שְׁתַּתְעַגּוּן לְעוֹלָם דְשָׁמָא לֹא תִמְצָא עוֹד מִי שְׁיַעֲיֵד גַּם כֵּן עַל מִיתַת הֵיבָם וְתִשְׁאָר עֵגוּנָה לְעוֹלָם לְכַף יֵשׁ לְסַמְנָה אַעַד אַחַד שְׁמַעֲיֵד עַל מִיתַת הֵיבָם אֲבָל הֵיכָא דְאִיפָא לְמִיקָם עַלֵּה דְמִלְתָּא כְּמוּ בְּגִדוּן דִּינָן שְׁהַעֲד הֵיזָה מַעֲיֵד שְׁהֵיבָם מִת עַל מְטַתוּ בַק"ק לְאֵדִימֵר שְׁשָׁם יֵשׁ קֵהֵל קוֹדֶשׁ וְאִם הֵאָמַת כֵּן הוּא פְּאֲשֶׁר הַעֲיֵד הַעֲד הֵיזָה שְׁמִת הֵיבָם יִמְצָאוּ רַבִּים מִהַקְהֵל הַהוּא שְׁיִהְיוּ יוֹדְעִים כְּמוֹהוּ אַחֲרֵי שְׁהֵיבָם הֵיזָה אִישׁ מְפֹרָסִים וְנִכְבָּד בְּהַקְהֵלָה הַהִיא וְיִצְיָאָתוּ מִן הָעוֹלָם עֲשֻׁתָּה רְוִשָׁם אֲלָא שְׁהַדְרָף לְשָׁם קִצַּת רְחוּק הוּא וְתִצְטָרֵף הֵיבְמָה לְהוֹצִיא מְמוֹן בְּשְׁלִיחוּתָהּ שְׁמָה לְבֵית דִּין אֲבָל חֲשַׁשׁ עֵיגוּן אִין פֶּאֶן מְסַתְפָּרָא דְאִין לְהַקְל לְסַמְנָה עַל הַעֲד הָאֶחָד לְהַתִּירָה לְשׁוּק: אַעפ"י שְׁהַרְמַב"ם שְׁמַקְלֵל בְּדִין זֶה וְסִבִּירָא לֵיה שְׁעַד אַחַד מִתִּירָה לְשׁוּק מְשׁוּה דִין יָבָם לְדִין בְּעַל בְּכָל הַדִּינִים הַבִּיאוּ הַטוֹר א"ה הַתָּם בְּסִימָן קכ"ח וְבַבְעַל עַד אַחַד מְהִימָן וְסוּמְכִין עֲלֵיו אֲפִילוּ הֵיכָא דְאִיפָא לְמִיקָם עַלֵּה דְמִלְתָּא כְּמוּ שְׁפֶתֶב מִהֶרִ"ו בְּתִשְׁבָּה ס' ט' וְהִבִּיאוּ הַרְבֵּה בַהֲג"ה ש"ע מְטוֹר א"ה ס' י"ז סְעִיף ח' שְׁמַתִּירִין עַל פִּי עַד מְפִי עַד וְאִין הַבֵּית דִּין צְרִיכִין לְשַׁלְּחַן אַחַר הַעֲד הַרְאִשׁוֹן אֲפִילוּ כְּשֶׁהוּא בְּעִיר אֲלָא סוּמְכִין עַל הַעֲד מְפִי עַד לְכַתְחֵלָה וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נְמִי בְּמִיתַת הֵיבָם יֵשׁ לְסַמְנָה עַל הַעֲד לְחוּד וְאִין צְרִיכִין לְשִׂאוֹל יוֹתֵר שְׁהֵרִי דִינוּ שֶׁל יָבָם שְׁמִת שְׁנֵה לְדִין בְּעַל שְׁמִת הָא לֹא מִלְתָּא הוּא דְנִדְאִי כֹל הֵיכָא דְלִיפָא פְּלוּגְתָּא בֵּין הַפּוֹסְקִים אִי עַד אַחַד מְהִימָן אוֹ לֹא אֲלָא פּוֹלְהוּ סִבִּירָא לְהוּ דְמְהִימָן כְּגוֹן בְּמִיתַת הַבְּעַל דְלִיפָא פְּלוּגְתָּא כְּלָל נִדְאִי דְסוּמְכִין עַל הַעֲד הָאֶחָד וְאִין צְרִיכִין לְשִׂאוֹל יוֹתֵר אֲפִילוּ הֵיכָא דְאֲפֹשֶׁר לְשִׂאוֹל דְכָבָר הַחוּזְקוּ לְהִיּוֹת מְשִׂיאִין עַל פִּי עַד אַחַד וְכו' פְּדַתְנָן בְּשִׁילְהִי יָבָמוֹת דְלֹא חִלְקוּ בְּדָבָר כְּמוּ שְׁפֶתֶב מְהַר"י וְנוֹיִל בְּתִשְׁבָּה דְלַעֲיֵל פ' ט': וְעַם הַיּוֹת פִּי דְבָרֵי הַרְבֵּה הַגְּדוֹל אִינָן צְרִיכִין חִזְיוּק פִּי נְרָאִין דְבָרֵיו מְכַל מְקוּם כֵּינּוּן שְׁהַרְבֵּב גְּדַחַק קִצַּת בְּרִאִיוּתוֹ נְרָאָה לִי נְמִי לְהִבִּיא רְאִיָּה לְזֶה דְאִין צְרִיכִין לְשִׂאוֹל לְעַד הַרְאִשׁוֹן אֲפִי' בְּאֲפֹשֶׁר לְשׂוֹאֲלוֹ: מְהָא דְאִיתָא בְּגַמְרָא פְּרָק שְׁבֻעַת הַעֲדוּת דָּף ל"ב עַמּוּד ב' אָמַר רַב פְּפָא הַפֶּל מוֹדִים בְּעַד מִיתָה שְׁהוּא חֲזִיב וְהַפֶּל מוֹדִים בְּעַד מִיתָה שְׁהוּא פְּטוֹר הַפֶּל מוֹדִים בְּעַד מִיתָה שְׁהוּא פְּטוֹר דְאָמַר לֵה לְדִידָה וְלֹא אָמַר לֵה לְבֵית דִּין דְתַנּוּ הָאֲשָׁה שְׁאֲמָרָה מִת בְּעַלִּי תִנְשָׂא וְכו' הַפֶּל מוֹדִים בְּעַד מִיתָה שְׁהוּא חֲזִיב דְלֹא אָמַר לֵה לְדִידָה וְלֹא אָמַר לֵה לְבֵית דִּין פִּירְשׁ רש"י בְּעַד מִיתָה ** (הַג"ה לְהַרְבֵּב בְּעַד אַחַד הַיּוֹדְעַ בְּאֲשָׁה שְׁמִת בְּעַלָּה וְהַשְׁבִּיעַתוֹ שְׁיַעֲיֵד בָּהּ כְּדִי שְׁתַּטּוֹל כְּתוּבָתָּה מִן הַיּוֹרְשִׁי שְׁהוּא פְּטוֹר שְׂאָף עַל פִּי שְׁעַד א' מְהִימָן בְּעַדוֹת זֹו וְהַפְסִידָה מְמוֹן בְּכַפִּירָתוֹ כְּגוֹן דְאָמַר לֵה לְדִידָה חוּץ לְבֵית דִּין מִת בְּעַלָּה וְלֹא אָמַר עַדוֹתוֹ בְּבֵית דִּין כְּשֶׁמְכַבֵּיעַתוֹ לְפִי שְׁהִיא יְכוּלָה לִינָף לְבֵית דִּין וְלוֹמַר מִת בְּעַלִּי וְלֹא תִהְיֶה צְרִיכָה לְשׁוּם עַד דְתַנּוּ הָאֲשָׁה שְׁאֲמָרָה וְכו' וְהִיא עֲצָמָה נְאֻמָּת וְכו' ע"כ:) ** הַרִי מְבֹאָר שְׁהַעֲד פְּטוֹר עַל כְּפִירָתוֹ בְּב"ד מְשׁוּם דְלֹא הֵיטָה צְרִיכָה לְעַד הֵיזָה שְׁרִי לֵה בְּמָה שְׁהַגִּיד לֵה הַעֲד לְדִידָה חוּץ לְבֵית דִּין וְאִם כֵּן שְׁפִיר מוֹכַח מְזָה דְכָל הֵיכָא שְׁהַאֲמִינוּ חז"ל לְעַד אַחַד אוֹ

לאשה וכו' אין צריכין לשאול יותר אפילו היכא דאפשר למיקם עלה דמלת' דאי לא תימא הכי תקשה למה יהא העד הזה פטור בכפירתו מטעם שלא היתה צריכה לעדותו פנין שהגיד לה חוץ לבית דין והיתה יכולה לומר לבית דין שמת בעלה הא מפל מקום צריכה היא לעדותו דצריכין הבית דין לשאול אותו פנין דאפשר לשואלו דככי האי גונא דאפשר לשואלו אין סומכין עליה אלא ודאי דאין צריכין לשואלו אפילו הכי דאפשר לשואלו בלא טורח לכה פטור העד בכפירתו בב"ד: וליכא למימר דלמא לעולם אימא לך אם האשה אומרת בבית דין שמת בעלה על פי העד שאמר לה כה צריכין הבית דין לשאול את העד אם אפשר לשואלו אלא שמפיל מקום אם היא אומרת סתם בבית דין שמת בעלה ואינה מזכרת מידי שאומרת כה על פי העד אין הבית דין צריכין לחקור אותה היאך היא יודעת שמת ומתירין אותה ואם כן שפיר דמי שהעד פטור בכפירתו בבית דין מפני שלא היתה צריכה לעדותו שהיתה יכולה למימר סתם בבית דין שמת בעלה ושללא להזכיר שהיא אומרת כה על פי העד ואז לא היו צריכין לשואלו אבל לעולם אם היא אומרת בב"ד שעל פי העד יודעת שמת בעלה צריכין הב"ד לשואלו אם אפשר לשואלו: הא לאו מלתא הוא שהרי כתב הרמב"ם בסוף הלכות גירושין הביאו הרב ב"י סי' י"ז סעיף כ"א וז"ל כבר הודענו שהעד שאמר שמעתי שמת פלוני אפילו שמע מאשה וכו' הרי זה פטר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אם אמר העד או האשה וכו' מת פלוני ואני ראיתי שמת שואלין אותו היאך ראית ובמה ידעת אם העיד בדבר ברור נאמן וכו' עכ"ל וכתב הרב המגיד הטעם דיליף ממה שאמרו אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה וכו' ולא אמרו סתמא אין בודקין עידי נשים כלל אלא ודאי דכשבא לפנינו העד עצמו בודקין אותו עכ"ל: הרי מבואר אם העד הראשון בא לפני ב"ד ומעיד על מיתת הבעל צריכין לשואלו היאך ידעת ובמה ידעת וכו' ואם כן פשהאשה באה לב"ד ואומרת סתם שמת בעלה ואינה אומרת ששמעה כה מפי עד שהגיד לה צריכין הב"ד לשואלה היאך ידעת שמת פנין שגנאה מדבריה שראתה היא עצמה מיתתו וצריכה היא שתגיד האמת שלא ראתה היא מיתתו אלא ששמעה כה מפי העד ואם כן הדרה קושיא לדוכתא אי איתא דכל היכא דאפשר לשאול לעד הראשון לא סומכין על המעיד בב"ד מפיו אלא צריכין לשאול את הראשון תקשה למה יהא פטור העד בכפירתו בב"ד מטעם שלא היתה צריכה לעדותו ויכולה היתה לילך לב"ד ולומר שמת בעלה והיו מתירין אותה הא לא היו מתירין אותה על פיה אלא צריכין היו לשאול אותו עצמו שהרי אפי' אי היתה אומרת סתם מת בעלי ולא היתה אומרת שכה ששמעה מפי העד היו צריכין לשאול אותה היאך ידעת ובמה ידעת וכו' והיתה צריכה להגיד האמת שכה ששמעה מפי העד והיו צריכין לשלוח אחריו פנין דאפשר לשאול אותו ואם כן למה יפטור בכפירתו בב"ד אלא ודאי דכל היכא דהימנו רבנן עד מפי עד או אשה מפי עד אין צריכין לשאול יותר אפילו היכא דאפשר פגון שהוא בעיר אין צריכין לשלוח אחריו כמו שכתב מהרי"ו בתשובה סימן ט' וכי תימא מאי שנא עד הראשון משני המעיד על פיו של העד הראשון צריכין לבדוקו פנין דאפשר הוא וגבי עד מפי עד אין צריכין לשואלו אפי' היכא דאפשר משום דהתם שאני דכיון שהעד הראשון המעיד לעולם הוא אפשר לבדוקו ולשואלו על ברור הדברים אין להקל להאמין לו בלא בדיקה פנין דלעולם אפשר לבדוקו אבל בעד מפי עד שלפעמים אי אפשר לשאול את הראשון פגון שאינו לפנינו והוצרכו רבותינו ז"ל

להחזיק עדותו להשיאה לאשה על פיו לחוד תו לא חלקו בדבר והחזקו לעולם להתיר על פי עד מפי עד וכו' ואפילו היכא דאפשר לשאול את העד הראשון פניו דלפעמים מוכרחים להאמין לו לחוד והיגו היכא דלא אפשר לשאול את הראשון לא רצו רבותינו ז"ל לחלק והאמינו אותו לחוד אפילו היכא דאפשר לשאול לראשון ואין צריכין לשאול לראשון וכל זה דוקא היכא דהימנוהו רבנן לעד אחד וליכא מאן דפליג עליה: אבל היכא דאיכא פלוגתא בין הפוסקים אי עד אחד מהימן או לא פגון ביבם שמת דפליגי ביה הפוסקים אי עד אחד מהימן להתירה לשוק או לא אף על גב דסוגיא דעלמא אזלא פהנך פוסקים דסבירא להו דעד אחד מהימן במיתת יבם כמו במיתת בעל מכל מקום אין לסמוך עליהו אלא היכא דאיכא משום חשש עגונה דליכא למיקם עלה דמלתא מחמת אורחא רחיקי ולא שכיחי שיירתא או דמת במלחמה וכיוצא בזה ואפשר שמשב עגונה לעולם התיב הוא דסמכינן אהנך דמקילין וסבירא להו דעד אחד נאמן ביבמה להתירה לשוק כמו שנגאמן במיתת הבעל אבל היכא דליכא חשש עגונה פמו בנדון דידן דאיכא למיקם עלה דמילתא אם ישלחו שם לק"ק לאדמי"ר אף על פי שיהדרך הוא קצת רחוק מכל מקום שכיחי דאזלי ארחי ופרחי אין להקל בדבר להתירה על פי עד אחד שלא פדעת הרא"ש: וכן משמע גמי מדברי מהר"ם פאדונה בתשובה סי' פ"ט שפתיב בדין זה וז"ל ובאמת כל בעל נפש יחוש לדברי הרא"ש פי אחרון הוא ובנו מביא דבריו אכן במקום עגונה דאמתא פפונדא דידן דאי אפשר להשיג עדות אחרת ממרחקים נראה לי להקל ולהשען על כל הפוסקים וכו' עכ"ל: הרי לא פתיב שיש לסמוך על הפוסקים להקל שעד אחד נאמן במיתת יבם אלא דוקא בדאיכא חשש עגונה פמו שפתיב דאי אפשר להשיג עדות אחרת ממרחקים ולא תימא דתלה ההיתר במרחק הדרך לחוד אלא באי אפשר להשיג עדות אחרת מחמת ריחוק הדרך אבל בנדון דידן דאפשר להשיג עדות אחרת אף על פי שיהדרך קצת רחוק מכל מקום שכיחי ארחי ופרחי דאזלי מהכא להתם ומהתם להכא אין להקל להתירה לשוק על פי עד אחד שלא פדעת הרא"ש הנראה לעניות דעתי פתיבתי: והנה אחר כך נודע לנו שעני אחד מעניי עולם המשוטטים בארץ ומתהלכים בה נעשה שליח להוליה גט אחד לאשה שהיא בגליל ק"ק לאדמר והעמדנו אותו שהוא יעמוד על התקירה אמיתית מיתת היבם ההוא ובעברו דרך ק"ק יערסלב הנה אז יריד שם ומצא שם עדים וגבה עדות לפני ב"ד יפה אשר ישבו שם למשפט ביריד והביא פתוב וחתום מהם שהעידו עדים פשרים לפניהם על מיתת היבם ההוא שמת בק"ק לאדמר על מטתו ויצאתה האשה ההיא להתיר ברנוחה אליבא דכולי עלמא ועוד נמצאו אחר כך אנשים הרבה אחד אחד שהגידו פולם על מיתת היבם ההוא על מטתו בק"ק לאדמר שהיו אצל מיתתו וקבורתו: שאלה קכ"ד באחד שהעמיד מורשה לגבות חובו בפטר מן לנה שלו וכתב לו הרשאה על אופן המועיל כפי נוסח הסופרים וז"ל זכרון עדות וכו' איך שפא לפנינו רבי פלוני ואמר לנא הו עולי עדים וכו' והנני מודה בפניכם וכו' איך שנתתי לרבי פלוני ארבע אמות קרקע וכו' ומניתי אותו להיות מורשה נאנטלר בחריקאי שהיה לו פח ורשות לתבוע ולגבות החוב שחייב לי רבי פלוני ומעתה תהא ידו פנדי ופיו כפי ועשייתו פעשייתי וכל מה שיעשה בענין החוב הנ"ל יהא עשוי פאלו עשיתי בעצמי וכך אמר רבי פלוני לרבי פלוני זיל דון וזכי ואפיק לנפשך וכל מה דמתעני לה מן דינא עלי יהא הדר הן לזכות הן לחובה ולא אוכל לומר לתקוני שדרתך ולא לעויתי גם יהא לו

פח ורשויות לעשות פשרה עם רבי פלוני ולהרחיב זמן וליתן פטורים והכל קבלתי עלי בחוב גמור שמחנתי אני לאשר ולקיים ושטר הרשאה זו לא יפסל וכו' וקנינא מן רבי פלוני וכו' במקנא דכשר למקנא ביה וכו' עכ"ל הרשאה: והמורשה הזה מחל ללנה על כל החוב וקרע השטר ובא המלנה ותבע למורשה שלו על שקלקל את חובו וקרע שטרו שישלם לו חובו מדינא דגרמי פי לא הרשה לו אלא לגבות או לדון או לפשר אבל לא למחול והמורשה השיב שעל פיפוי פח וזכות הפתוב בהרשאה הנה לו רשות אפילו למחול אף על פי שלא הנה פתוב בו בפירוש שיהא יכול למחול מפל מקום נמצאו כמה לשונות בהרשאה המורים על שיכול למחול והמלנה טוען שבכל הלשונות של יפוי פח וזכות שבהרשאה לא היתה פנונתו שיהא מוחל שהרי לא עשהו מורשה אלא כדי להוציא: תשובה לכאורה משמע שהדין עם המורשה לפי נוסח שיש בהרשאה שלפנינו שיש לו רשות אפילו למחול מהא דכתב הרמב"ם בפרק שלישי דהלכות גירושין והסמ"ג בעשין פרק ב' דף קס"ז עמוד א' והטור ח"מ סימן קכ"ג ונ"ל הבא בהרשאה שמחל לנתבע או שמכר לו או מחל לו על השבועה או שעשה פשרה לא עשה ולא כלום שנה יאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לפיכך אם התנה עמו בין לתקון בין לענות אפילו מחל לו על הכל מחול עכ"ל והרב ב"י פסק כן שם בש"ע: הרי מבואר מדבריהם שאם הרשויהו בין לתקון בין לענות יכול המורשה אפילו למחול לו על הכל ואם כן הוא הדין גמי אי פתוב בהרשאה הן לזכות הן לחובה כמו בגדון דידן מהני שיכול אפילו למחול דמאי שנא הן לזכות הן פתובה מלשון בין לתקון בין לענות וכשם דלשון בין לתקון בין לענות מהני הכי גמי לשון הן לזכות הן לחובה מהני: ומכל שכן שהוסיף וכתב בהרשאה ולא אוכל לומר לתקוני א שדרתיך ולא לעוותי דלישנא יתירא הוא דלא הנה צריך לכותבו פיון שפבר פתב ליה שהרשויהו הן לזכות הן לחובה אלא ודאי דלטפויי קאתי שיהא יכול אפילו למחול לגמרי הכי משמע לכאורה: אמנם לקושטא דמלתא אינו כן אלא צריף לשלם לו כפי מה שהנה שנה החוב משום דלא הרשויהו אלא לטובתו להציל חובו כולו או מקצתו אבל לא להזיקו ולמחול חובו ומה שרוצה המורשה להיות מסתייע מלשון יפוי פח וזכות שבהרשאה שמורה על זה שיהא מורשה יכול אפילו למחול לאו מלתא הוא דדומה גדון דידן למה שכתב הרשב"א בתשובה סימן אלף צ"ז הביאו הרב ב"י בקצרה בטור ח"מ סימן קכ"ג ובש"ע שם סעיף ו' ובסימן קע"ו סעיף נ': ונ"ל הנני משיב בקצרה וכו' יפה דנו וכו' מיהו אם אמת פדברי שמעון שראובן מחל לגויה כל החוב אף על פי שאמר לו שמעון כשם שתעשה בשלך תעשה בשלי חייב ראובן לפרוע דהא תנו בפרק החובל דף צ"ב וצ"ג ומייתי לה סוף פרק פיצד הרגל דף כ"ז קרע פסותי שבר כדי חייב היכי דלא אמר על מנת לפטור כל שכן היכי דהשליטו על החוב לטובתו להציל מידם ולא למחול להם דזהו כמו אתיא לידו בתורת שמירה דאפילו אמר בטר הכי קרע פסותי חייב כל שכן שלא אמר מעולם למחול שהוא חייב ויש לו לפרוע לפי אומדנא כמה הנה שנה חלקו של שמעון למפור במעות מוכנים אבל לא יפרע לו כל דמי החוב וכו' עכ"ל הרשב"א בתשובה: הרי פתב הרשב"א אף על פי שאמר לו כשם שתעשה בשלך עשה בשלי והוא עשה כן גם בשלו אפילו הכי חייב לשלם משום דבלשון זה לא היתה פנונתו על מחילה אלא לגבות ולהוציא הכי גמי בגדון דידן לא היתה פנונתו על מחילה אלא לגבות ולהוציא: אף על גב דלא דמי גדון דידן להא דהרשב"א דהתם

לא אמר אלא כשם שתעשה בשלך תעשה בשלי ולא אסיק אדעתיה פלל שיהא הוא מוחל ויפסיד לעצמו ולא היה מתפונן אלא לגבות ולהוציא כשם שתעשה בשלך תעשה בשלי אבל לא על מחילה קאמר דמהי תיתא יפסיד הוא לעצמו וימחול על שלי אבל בגדון דידן שאמר בפירוש הן לזכות הן לחובה הרי אסיק אדעתיה אפילו על מה שהוא לו לחובה ואם פן גם מחילה בכלל ה מכל מקום למדנו מדברי הרשב"א דכל מה שיכולין למימר דלא היה מתפונן למחול אמרינן כיון שאנו יודעים שלא העמידו אלא כדי להוציא ואם פן הוא הדין נמי בגדון דידן אף על פי שאמר בפירוש הן לזכות הן לחובה ואסיק אדעתיה על מה שהוא לו לחובה מכל מקום על מחילה לא אסיק אדעתיה כיון שמתחלה לא העמידו למורשה אלא כדי לגבות ולהוציא היאך יסיק אדעתיה שימחול על הכל ומה שאמר הן לזכות הן לחובה לא היתה פנונתו שיהא הוא עושה מעצמו חובתו אלא פלומר מה דמתעני ליה מן דינא שיפסקו עליו הדיינים הן לזכות הן לחובה מקבל הוא על עצמו כדמשמע פה מלשון ההרשאה וכל מה דמתעני לה מן דינא עלי יהא הדר הן לזכות הן לחובה אבל לא שיהא הוא המורשה לחוב לו מדעתיה דנפשיה שיהי מתחלה לא עשהו מורשה אלא כדי להוציא: והא דהוציא למכתב ליה פלל הן לזכות הן לחובה היינו משום דאי לא היה כותב לו פה מצי למימר אחר פה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וא"כ ידחנו הלנה ולא ירצה ליתן לו פלום משום דיאמר לו כיון דאינך אלא שליח ומצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אין לי ליתן לה פלום אי נמי המורשה עצמו לא יתבזה להיות מורשה אי מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך וכו' לכה צריך למיכתב ליה שהרשוהו הן לזכות הן לחובה דלא מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך: אבל מכל מקום לא היתה פנונתו שיהא הוא המורשה מדעתיה דנפשיה מצי למיעבד ליה מה דהוא חובה לדידיה אלא פנונתו היתה מה שיפסקו הדיינים עליו הן לזכות הן לחובה אבל לא מה שיעשה הוא מעצמו לחובתו ומכל שפן מחילה: וכן הוא בהדיא במרדכי"י פ"ק מ"רובה וז"ל פסק ר"י דמלשון הרשאות שפותרין ויהו להוון רשות לקבוע זמן וכו' פירוש להביא עידי וכו' וכל מה דמתעני ליה מן דינא פירוש הרי הוא שלוחי פל מה שהדיינים יפסקו לו בין לזכות בין לחובה אני מקבל עלי לפי שהוא במקומי וזה הלשון מועיל שלא יוכל המורשה לעכב לעצמו וכו' עכ"ל: תו ה"ם במרדכי"י וזה לשונו ורבינו מאיר כתב שאין המורשה יכול לפטור ולמחול אלא לדון שפך פתוב בהרשאתו וישתעי דין וכל מה דמתעני ליה מן דינא קבלתי עלי בין לזכות בין לחובה אבל לבצוע לא נתן לו פח אלא א"כ יש עדים שפך פתוב בהרשאה שהרשוהו גם לפשר סוף דבר בסתם הרשאה שליח שוניה ומצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכו' עד כאן לשונו: הרי מבואר בהדיא מפסק ר"י שאפילו פשפתוב בהדיא בין לזכות בין לחובתו אין פנונתו אלא על מה שהדיינים יפסקו לחובתו אבל לא שיעשה המורשה מעצמו חובתו לכה אין במשמעות לשון זה שיהא המורשה יכול למחול: ויראה נמי אפילו היכי דהרשוהו בין לדון בין לפשר נמי דינא הכי דלא היתה פנונתו שיהא הוא יכול לפשר מעצמו אלא פנונתו היתה על פשרה מפי הדיינים אם לא שאמר בפירוש שיפשר מעצמו אבל פל זמן שלא ביאר בפירוש דבריו פה אפשר דכיוול לבטל הפשרה ההיא משום דמצי למימר דלא היתה פנונתו אלא על פשרה מפי הדיינים מפני שאז תהיה הפשרה קרובה לדון על פי זכיותיו אבל שיתאפשר המורשה עצמו מדעתיה דנפשיה לא הרשוהו אם לא שפירש בהדיא אבל מכל מקום

אפילו היכי דפירש בהדיא שיהא הוא יכול לפרש מעצמו אינו יכול למחול לגמרי דשאני פשרה ממחילה לגמרי דחזינו דלא העמידו למורשה אלא להוציא בין בדין בין בפשר אבל למחול לגמרי נדאי דלא הרשוהו לכה לא יוכל המורשה להיות מסתייע מלשון הרשאה שכתוב בה וכל מה דמתעני לה מן דינא וכו' לזכות הן לחובה וכו' שיהא יכול למחול על הפל: וכן נמי ממה שכתוב בלשון ההרשאה ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אין המורשה יכול להסתייע שהרשוהו אפילו לענות משו' דלא כ' האי לישנא על הפונה זו שיהא המורש' יכול לענות לו כגון למחול על חובו שלא כתב לו פן אלא מפני הצורך דכיון דכתב ליה וכל מה דמתעני לה וכו' שמורה שאינו אלא שליח אם פן מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לכה צריך למיכתב ליה ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכו' וכיון דצריך למיכתב האי לישנא לא דייגינן ליה אלא להך מלתא דצריך ליה ולא טפי אף על גב דאיכא טפי במשמעותה דומיא דלשון זיל דון וזכי ואפיק לנפשך דקימא לו דאפילו הכי אינו אלא שליח משום דצריך למיכתביה פדי שלא יאמר הלנה ליה לאו בעל דברים דידי את לכה לא מהני אלא לזה ולא לכל מה דמשמע ליה מתוך לשון זה כגון להחזיק לעצמו הכי נמי האי לשון ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכו' כיון דצריך ליה למיכתביה לא דייגינן ליה אלא למאי דצריך ולא לכל משמעותיה: והכי כתב הרא"ש בתשובה פלל ס"ב סימן ג' וזה לשונו ועל הרשאתו שכתוב בה ומחילתו כמחילתי שאלת אי הוי מחילתו מחילה כיון שבהדיא נתן לו רשות למחול אף על פי שכתב בהרשאה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך ואפילו הכי קיימא לן דשליח שווייה ואינו יכול לעכב לעצמו הממון התם היינו טעמא לפי שצריך לכתוב לשון זה דאם לא פן הוא אמר ליה לאו בעל דברים דידי את ולא בשביל שיהא הממון שלו אבל מחילה למה לכתוב לו בלא זה הנה יכול לגבות הממון הילכה נראה דהוי מחילתו מחילה עכ"ל: הרי מבואר מדברי הרא"ש כל לשון יפוי פח וזכות דצריך למכתב לא דייגינן ליה אלא להאי מלתא דצריך ליה אבל לא לכל משמעות דיליה לכה לא מהני האי לשון ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי שיהא יכול לענות ממש דהיינו למחול כיון דצריך למכתב האי לשון פדי שלא ידחנו הלנה לא דייגינן ליה אלא למאי דצריך: וליכא למימר דלשון זה ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכו' שכתוב בהרשאה זו שלפנינו מועיל אפילו שיכול למחול לגמרי מפני שהוא לישנא יתירתא דכיון שכתב ליה שהרשוהו הן לזכות הן לחובה מה צורך הנה לו להוסיף ולכתוב עוד ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכו' שהרי כבר אמור כיון שכתב ליה הן לזכות הן לחובה אלא נדאי דלטפויי קאתי שיהא יכול למחול אפילו לגמרי: הא לאו מלתא היא דאדרבא דלשון זה שאמר ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכ' מוכיח על שלא הרשוהו לעשות לו חובתו ממש דלאו מלתא באפי' נפשיה הוא לומר שגם זאת אני כותב לה שלא אוכל לומר לתקוני שדרתיך וכו' אלא סיומא דמלתא קמא הוא ופירושו דקמפרש למלתיה פלומר הרי אני אומר לה וכל מה דמתעני וכו' עלי הדר הן לזכות הן לחוב' וממילא ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי פלומר בשביל פן כתבתי לה הן לזכות הן לחובה ולעולם אין פונתו אלא על לזכות ולחובה שהדיינים יפסקו עליו ולא פדי שיהא הוא המורשה יכול לעשות לחובת המלנה שעשוהו מורשה וכיון דמצינו לפרש להאי מלתא דצריך ליה תו לא מפרשינן ליה למלתא אחריתי כדכתבינא לעיל בשם הרא"ש דדוקא לשון מחילתו

כמחילתי מועיל אפילו למחול משום דלא הנה צריף לכותבו כלל ודאי דעל מחילה ממש
הנה מכונן אבל מלתא דצריף ליה למכתביה לא מפרשינן ליה לכל משמעוטיה אלא
לההוא מלתא דצריף ליה דיינינן ליה וטפי לא דומיא דזיל דון ונכי וכו': לכה נראה פשוט
דהאי לישרא שפתוב בהרשאה וכל מה דמתעני לה מן דינא עלי יתא הדר הו לזכות הו
לחובה ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיף ולא לעוותי אינו מועיל למורשה שיהא יכול
למחול על כל החוב: והוא הדין אי הוי פתוב בהרשא' לשון זה גופא דנקטי הרמב"ם
והסמ"ג והטור היינו בין לתקון בין לענות במקום שפתוב בהרשאה זו שלפנינו לשון הו
לזכות הו לחובה נמי דינא הכי דלא מהני ליה שיהא יכול למחול פינן דמציינן לפרש שלא
הנה מכונן אלא למה שיפסקו הדיינים אפילו לענות כדמשמע מל' וכל מה דמתעני לה מן
דינא וכו' ומה שהוסיף לומר ולא אוכל לומר לתקוני וכו' אינו אלא סיומא דמלתא קמא
שמפרש דבריו כלומר וכל מה דמתעני לה מן דינא עלי הדר בין לתקון בין לענות.

וממילא ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיף ולא לעוותי אבל לא שיהא המורשה יכול
למחול מעצמו אף על פי שפתוב בהרשאה וכל מה דמתעני וכו' בין לתקון בין לענות:
והא דכתבו הרמב"ם והסמ"ג והטור בפשיטות דמועיל הלשון בין לתקון בין לענות
אפילו לשיכול למחול כל החוב והרב ב"י הביאו בש"ע לפסק הלכה אית לן לאוקמי דלא
כתבו כן אלא דוקא היכי שפתוב לשון זה בין לתקון בין לענות בבבא קמיימא קודם בבא
דזיל דון ונכי וכו' והיינו באותו בבא שפתוב ומעתה תהא ידו פנידי וכו' ועשייתו כעשייתי
שם הוסיף וכתב לו כף ועשייתו כעשייתי בין לתקון בין לענות התם הוא דמהני לשון
זה שיכול אפילו למחול על כל החוב פינן דלא הנה צריף לכותביה, אי לא הנה מכונן על
שיכול לעשות חובתו ממש אלא ודאי דאפילו על מחילה קאמר דומיא להא שפתוב
הרא"ש על שפתוב לו ומחילתו כמחילתי שהוסיף הטור וסמיה ליה ללשנא של הרמב"ם
וכתב ונ"ל וכל שפן אם פ"י בה מחילתה כמחילתי דמשמע מפשט לשונו דמייירי נמי
שבאותו בבא דכתב ליה ידו פנידי וכו' כתב נמי מחילתה כמחילתי ולא הנה צריף לכותבו
אי לא הנה למכונן מחילה ממש לכה דיינינן ללשון זה כמשמעותו אפילו על מחילה ממש
וכן נמי אי הוי פתוב באותו בבא ועשייתו כעשייתי בין לתקון בין לענות דיינינן ליה
כמשמעוטיה שיכול אפילו לענות לו ממש פינן דלא הנה צריף לכותבו אבל אי לא כתב
לו לשון זה בין לתקון בין לענות או לשון פינצא בזה הו לזכות הו לחובה בבבא קמיימא
אלא אחר כף בבבא דכתב ליה וכל מה דמתעני לה מן דינא וכו' שם כתב ליה האי לישנא
בין לתקון בין לענות או פינצא בזה כגון לשון הו לזכות הו לחובה לא מהני לשיכול
למחול פינן דצריף התם למכתב האי לשון בין לתקון בין לענות או לשון פינצא בזה כגון
הו לזכות הו לחובה כדי שלא יוכל לומר אחר כף לתקוני שדרתיף וכו' תו לא מפרשינן
האי לישנא אלא למה דצריף ליה ותו לא כדפירשתי ומה שאומר ולא אוכל לומר לתקוני
וכו' לאו מלתא באפיה נפשיה הוא אלא סיומא דמלתא קמא כדפירשתי: וכי תימא א"כ
הוא דלא מהני האי לישנא בין לתקון בין לענות לכשיכול אפי' למחול כל החוב אלא
דוקא היכי דכתיב לי' כף בבבא קמיימא דכתב ליה ידו פנידי וכו' לא בסוף אחר וכל מה
דמתעני ליה מן דינא וכו' אם כן למה לא חלקו כף בהדיא הרמב"ם והסמ"ג והטור והב"י
דהוי להו לפרש דבריהם הא לא קשיא משום דהרמב"ם לא בא בדין זה אלא לומר דהפל
לפי תנאו דלא תימא פינן דאית בהרשאה כמה לשונות של יפוי פח וזכות כמו זיל דון

ונזכי וכו' ואפילו הכי אינו אלא שליח ולא דייגנין ליה כמשמעותיה הוא הדין נמי שאר לשונות שיהיו פתובים בהרשאה לא יועילו ולא יהא דינו אלא פשלים בעלמא קמשמע לן דליתא אלא הפל לפי תנאו ולפיכך אי פתוב בפירוש שיהא מורשה בין לתקון בין לענות.

מועיל לו אפילו לכשיכול למחול כל החוב והפל לפי תנאו אבל לא נחיתלפרש דאידך שיהי' תנאי פתוב בענין שיועיל אלא בא לומר אם הוא פתוב בענין המועיל אז מועיל משום תנאו ולא אמרינן דלשנפי דשטרא בעלמא פתבוהו בהרשאה ואחריו נמשכו הסמ"ג והטור וב"י וכתבו ממש פלשונו: וכן הוא במשמעות דקדק לשונו שכתב ונ"ל לפיכך אם התנה עמו בין לתקון בין לענות וכו' עכ"ל הרי לא נקט בלשונו לפיכך אם פתוב ליה בין לתקון בין לענות וכו' שיהא משמע שלשון זה עצמו פתוב בהרשאה אלא נקט בלשונו לפיכך אם התנה עמו בין לתקון בין לענות וכו' משמע דלשון זה בין לתקון וכו' לישנא דידיה הוא דהרמב"ם שכתב לומר לפיכך אם התנה עמו שיהא מורשה שלו בין לתקון בין לענות כלומר שעשה עמו תנאי שנעשה מורשה שלו בין לטובה בין לרעה וזה דנקט בלשונו בין לתקון בין לענות כאלו נקט בין לטובה בין לרעה או בין לזכות בין לחובה ולא בא השתא לבאר בענין מה ובלשון מה שיועיל או לא יועיל אלא בא לומר שאם התנה בענין המועיל שיהא מורשה שלו בין לזכות בין לחובה מועיל התנאי ולא כדסלקא אדעתיה דמקצת לומר דלא יועיל ורוצים לדמות ללישנא דזיל דון ונזכי וכו' דאפילו הכי לא הוי אלא שליח כמו דסלקא אדעתיה דההוא שואל בתשובת הרא"ש כ"ל ס"ב סימן ג' וכבר ביאר הרא"ש דלא דמי לזיל דון ונזכי וכו' בתשובת שאלה ההיא ולכך הוסיף הטור על דברי הרמב"ם וסיים וכתב ונ"ל.

וכל שכן אם פירש בה מחילתו כמחילתי עכ"ל דהן הן הדברים של אביו בתשובה הנזכרת. דכיון דלא הנה צריך למכתב כן וכתב ליה ודאי לתנאי גמור הנה מתכוון והפל לפי תנאו: כ"ל הדברים דנראה לי נכון דהא דכתבו הרמב"ם והסמ"ג והטור דאם התנה עמו בין לתקון בין לענות מועיל אפילו למחול היינו דוקא דכתב ליה כן בבבא קמייתא ועשייתו כעשייתו וכו' דהתם לא צריך למכתביה ולמה כתב אלא לתנאי גמור נתכוון אבל אי כתב האי תנאי לבסוף כמו בהרשאה שלפנינו שאנו דנין עליה לא מהני האי תנאי למחילה כיון דשם צריך למכתביה כדפירשתי: ובהכי ניחא תשובת הרשב"א ותשובת הרא"ש ודברי המרדכי במרובה בשם פסק ר"י ור"מ שאינם סותרים להרמב"ם והסמ"ג והטור בדין זה: שאלה קכה הלל בן שחר כצמר צחר מכסף נבחר האלוף התורני נ"י פ"ה כמהר"ר הגלל יצ"ו: את אשר שאל מכ"ת באשה אחת שבקטנותה נמלטה מחרב רעה מארצות רוס"א בגזירות הקהלות היא יודעת מקום מולדתה ושמו אביה ואמה רק שאינה יודעת אם אביה הנה פה או לוי או ישראל ונשאת לאיש והמליט זכר שהוא פטר רחם לה אי חייבין לפדותו או לא משום שהאשה הנזכרת חקרה ודרשה על אביה ואמה מארצי ופרכי ואמרה לה אשה אחת שהיא היתה מפרת אותם ושמה היתה אחותה ושאלה אם"כ האשה הזאת לאשה הנכריה הנ"ל אם היא יודעת שאביה הנה פה או לוי או ישראל אז אמרה לה שאביה הנה לוי ונסתפק מכ"ת אם יש להאמין לאשה הנכריה שהיא או לא דחיישינן שלא הפירה אביה ואמה אלא שאמרה כן כדי שתסייע לה דרוך צדקה כאשר בקשה אחר כן ממנה וצדד מכ"ת לכאן ולכאן עד שלסוף

כתב שיש להקל כיון דאיכא פמה ספקות ובלאו הכי כתב הרב ב"י בש"ע מטור י"ד סי' ש"ה דבספק המוציא מחבירו עליו הראיה: הנה מתוך דברי מכ"ת נראה דמשמע ליה למכ"ת דאין לפוטרו מפדיון אלא משום שהאשה הנכריה הגידה על אמו של זה הבכור שהיא בת לוי אבל בלאו הכי חייב בפדיון אעפ"י שאין אביו ואמו עצמן יודעים אם היא ישראלית ודאית ולכך עשה מכ"ת שאלה מזה: והא לימא אלא הדין פשוט הוא אפילו אי לא היתה האשה נכריה מגדת שאמו של זה הבכור היא בת לוי היא פטור מפדיון כיון דאין מי שמפיר אותה וגם היא אינה יודעת שהיא ישראלית ודאית הרי אינו חייב בפדיון אלא מספק וכל ספק ממון המוציא מחבירו עליו הראיה דמשנה שלימה היא במס' טהרות פ"ק ד' ספק בכורות אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה ובין טהורה שהמוציא מחבירו עליו הראיה: ולא תימא דילמא דוקא היכא דאיכא ספק בעיקר בכורה אם הוא פטר רחם או לא הוא דמיקרי ספק ואמרין המוציא מחבירו עליו הראיה אבל היכא שהוא ודאי פטר רחם אלא שהספק הוא מצד אחר כגון שמה היא בת פהן או לוי לא מיקרי ספק לענין שהוא פטור מפדיון דפשוט הוא דליכא לחלק בכך דכל ספק ממון אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה וזה שאנו מסתפקים בו דלמא אמו בת פהן או בת לוי היא מיקרי גמי ספק: אע"ג דרובא דעלמא ישראלים הם ולא פהנים או לויים מפל מקום לא אזלינן בתר רובא פדי להוציא ממון מיד המנוחזק כדאיתא ריש פ"ק הפ"ה וריש פ"ק המוכר פירות המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אומר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול שיאמר לשחיטה מכרתיו לה וכו' ומסיק התם טעמיה דרב משום דזיל בתר רובא ורובא לרדיא זבין ושמואל סבירא ליה כי אזלינן בתר רובא באיסורא אבל בממונא לא דהמוציא מחבירו עליו הראיה והילכתא כשמואל כדינא וכן פסקו כל הפוסקים: ובזה נתיישבו דברי הרב ב"י אהא דכתב הטור י"ד סימן ש"ה ו"ל שפחה שילדת ואחר כך נשתחררה וכו' פטורין מן הבכורה נתעברה השפחה והגויה ובעודן מעוברת נשתחררה השפחה ונתגיירה הגויה וילדו חייבין בבכורה ספק אם ילדו קודם שנשתחררה ונתגיירה אם לאו פטור וכתב הרב ב"י ו"ל ומ"ש ספק אם ילדה קודם שנשתחררה ונתגיירה אם לאו פטור ומירא וברייתא בפ"ק הזרוע עכ"ל והתם במתניתין בפ"ק הזרוע דף קל"ד לא מייירי אלא במתנות כהונה ולא לענין בכורה אלא דמדמה דין פדיון בכור למתנות כהונה ויש לתמוה לכאורה למה לא מיייתי הרב ב"י משנה דטהרות דלעיל דקתני בהדיא גבי בכור דספק בכור פטור דהמוציא מחבירו עליו הראיה אלא משום דאפרש לומר דלמא דוקא ספק שהוא בעיקר הבכורה כגון שהוא ספק אם הוא פטר רחם הוא דמיקרי ספק ואמרין ביה המוציא מחבירו עליו הראיה ובהא מייירי במתניתין דטהרות אבל היכא דהוא ודאי פטר רחם אלא שהספק הוא מצד אחר כגון ספק נולד קודם שנתייירה או לאחר שנתייירה דלמא בכי האי גוונא לא מיקרי ספק לפוטרו ממון לכך כתב הרב ב"י דיליף ממתנות כהונה דתנו בהזרוע בספק זה דהיינו שהוא פטר רחם ודאי אלא שהוא ספק שנולד קודם שנתייירה או אחר כך דאמרין ביה המוציא מחבירו עליו הראיה הוא הדין גמי לענין פדיון בכור כיון דאינו אלא משום ממון דינו כדין מתנות כהונה והמוציא מחבירו עליו הראיה: ומשום הכי דקדק הרב ב"י בש"ע סימן ש"ה סעיף י"ג וכתב ו"ל מי שהוא ספק אם חייב בפדיון פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה עכ"ל הרי נקט שהספק הוא אם חייב בפדיון ולא נקט סתם מי שהוא ספק

בכור אינו חייב בפדיון וכו', אלא משום דמיירי בגונא שהוא נדאי פטר רחם אלא שהספק הוא אם חייב בפדיון מתמת ספק אחר דשמא נולד קודם שנתגיירה אפילו הכי פטור והיינו משום דהוא דומיא דמתנות פהונה דלית בהו קדושה אלא ממון בעלמא והמוציא מחבירו עליו הראיה הוא הדין ספק בכור שהוא בכי האי גונא שהוא נדאי פטר רחם אלא ספק הוא שמא אינו חייב בפדיון דשמא נולד קודם שנתגיירה פטור משום דבממון אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה: וא"כ הוא הדין הבכור הזה שנולד מאש' שאין יודעים בנדאי שישראלי' היא שאפשר שהיא בת פהו או בת לוי אעפ"י שהוא נדאי פטר רחם אפ"ה פטור מפדיון משום דבממון אמרינן המוציא מחבירו ע"ה: ולא מיבעיא שאין האב חייב לפדותו אלא אפילו הבן עצמו לכשיגדיל נמי אין צריך לפדות את עצמו משום דלא מצינו שצריך הבן לפדות את עצמו לכשיגדיל אפילו היכא שאביו לא היה חייב לפדותו אלא היכא שהוא נדאי פטר רחם רק שאביו פטור מלפדותו משום שהוא ספק אם הוא בנו או לא כגון שתי נשים משני אנשים שילדו כאחת בבית אחד ולא בכרו וילדו אחת זכר ואחת נקבה אז האבות פטורים דכל אחד יכול לומר שהבכור אינו בנו התם הוא דצריך הבן לפדות את עצמו לכשיגדיל מפני שהוא נדאי פטר רחם ונחייב בפדיון וכל פיוצא בזה פהובא בטור י"ד סימן ש"ה אבל היכא דאיכא ספק בעיקר הבכורה או אפילו שהוא נדאי פטר רחם אלא שהספק הוא אם חייב בפדיון כמו בגדון דידן דדלמא בת פהו היא או בת לוי אינו צריך לפדיון כלל אפילו לכשיגדיל משום דבכל ספק ממון אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה: אלא שלענין איסורא אזלינן לחומרא בספק בכור שאינו נאכל לבעלים אלא במומו כדאיתא פרק ב' ופרק ג' דבכורות ובטור י"ד סימן שט"ו שס"ז אבל לענין ממון אזלינן לקולא והמוציא מחבירו עליו הראיה: ולכך בגדון דידן דאין יודעין אם אמו של הבכור הזה היא ישראלית או פהנת או לוייה מיקרי ספק ופטור מן הפדיון משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה אפילו לא היתה האשה הנכרית אומרת שאמו היא בת לוי פטור הוא מן הפדיון דלא צריכין לסהדותא דידיה לענין ספק ממון דבלאו הכי הוא פטור: וכל היכא דצריכין לעדות לא מהני סהדותא דאשה כגון באחד שבא ואמר פהו אני דלא מהימן אפילו בזמן הזה דליכא תרומה דאורייתא אפילו הכי אינו נאמן פהובא בטור א"ה סימן ג' וצריך לעדות ודינו שאפילו עד אחד מהני ליה התם דוקא עדות עד אחד הוא דמהני אבל עדות אשה לא מהני דאין עדות באשה כלל אלא למה שאמרו חכמים לעדות אשה וכיוצא בזה אבל לא למה שצריך עדות: והא דנאמנת הסיה לומר זה בן פהנת וזה בן לוייה וזה בן ממזר וכו' כדאיתא בפרק עשרה יוחסין והובא בטור א"ה סי' ד' היינו דוקא התם משום דעל הרוב אי אפשר בענין אחר לכך הימניה רבנן ולא מדינא כמו שכתב הר"ן כף בהדיא הביאו הרב ב"י התם אבל היכא דאפשר בענין אחר אין האשה נאמנת דאין עדות באשה אלא שבגדון דידן אעפ"י שזה שנולד מהאשה הזאת הוא נדאי פטר רחם לאמו מכל מקום כיון דאין אמו מוחזקת ונדאית ישראלית ואפשר שהיא פהנת או לוייה הרי הוא פטור מפדיון כיון שאינו אלא ספק ממון וכל ספק ממון המוציא מחבירו עליו הראיה: שאלה קכ"ו פרשת פנחס שחל בשבת שאחר י"ז בתמוז שצריכין להפטיר בירמיה סימן א' דברי ירמיה וגו' על פי הסימן דש"ח וכו' וקראו בטעות בהפטרת פנחס הסדורה כשחל קודם י"ז תמוז שהיא במקלים סימן י"ט ויד ה' וגו'.

היאך יש לנהוג לשבת הבאה: תשובה תחלה צריך אני להציע הא דאיתא במתניתין וגמרא פ'ק הקורא את המגילה עומד וכו' דף כ"ד מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן ובגמרא תנא מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני עניינים וכאן וכאן פדי שלא יפסוק המתורגמן תנא אידך אין מדלגין מנביא לנביא ובנביא של שנים עשר מדלגין ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו ע"כ והביאם הטור א"ח בסי' קמ"ד: פסקן של דברים פה הוא שאין מדלגין מנביא לנביא מפני בלבול הדעת לפירוש רש"י וגם שיש בזה מיעוט פבוד צבור אם יהיו צריכים לשותק ואפילו בנביא אחד אין מדלגין אם יהיה יותר מפסיקת המתורגמן אבל אם אין בהם כדי פסיקת המתורגמן מדלגין בנביא אחד והוא הדין בתרי עשר דכולן הוי בנביא אחד וכל זה דוקא מראשו לסופו אבל מסופו לראשו אפילו בנביא אחד ולית ביה הפסק כדי פסיקת מתורגמן אין מדלגין משום דהוי למפרע ואין מדלגין למפרע: והכי קיימא לן אפילו האידנא שאין לנו הפטרת כתובי' בגלילה אלא קורין מתוך החומשים שאפשר למצוא מה שרוצה לקרות בלי שהיה והיינו שיעשה סימן לעצמו קודם שיתחיל לקרות למקום שהוא שרוצה לדלג אפילו הכי אין מדלגין אפילו בנביא אחד אם הוא כדי פסיקת המתורגמן אלו היה בגלילה ודלא פיש אומרים שיש להקל האידנא שקורין מתוך החומשים ויכולין למצוא מהר מה שרוצים לקרות עוד נוסף על ההפטרה הקבוע ואין בזה מיעוט פבוד הביאם מהרר"י בפסקים וכתבים סימן צ"ד אלא קיימא לן דאין מדלגין אפילו האידנא: והא דנוהגין במקצת קהלות כשהפטרת חתן אינה דוחה הפטרת השבת שהוא כגון ארבע פרשיות וכיוצא בזה קורין אחר הפטרה כמה פסוקים בהפטרת החתן שיש אש"ש ונהרי יש בזה דילוג מנביא לנביא הא כבר מצאו אחרונים ישוב לזה אי משום הא דקרינו איזה פסוקים שיש אש"ש לאו משום הפטרה קרינו אלא כזמר בעלמא משום שמחה ואי משום דקרינו להו פה בעל פה אבל משום הפטרה לא מפני שאין מדלגין אפילו האידנא יענין כל זה בסימן קמ"ד מטור א"ח דמיייתי הרב ב"י דעות הפוסקים והכי קיימא לן דאין מדלגין כלל אפילו בנביא אחד אם יש בו כדי פסיקת מתורגמן ומכל שכן דאין מדלגין מסופו לראשו והדברים ברורים על פי הסכמת האחרונים הרב ב"י והרב בהג"ה ש"ע ואינה פוסקים: תו צריך אני להקדים שאילו הפטרת שמן י"ז תמוז ואילך שסימנם דש"ח נו"ע ארק"ש ד"ש צדיפי מכל הפטרת השנה דכל הפטרה השנה חוץ הפטרת מועדים ופרשיות ור"ח אעפ"י שהן מדברי רבותינו ז"ל שיש לקרות הפטרה בכל שבת ושבת פדתנו ריש פ'ק הקורא את המגילה עומד וכו' אבל מ"מ לא קבעו רז"ל איזה הפטרה שיהיו קורין לשבת זה ואיזה לשבת זה אלא הניחו את זה לחכמי הדורות שיהיו מסדרין לפי דעתם לכל שבת ושבת הפטרה לפרשה הסדורה לאותו שבת רק למועדים ור"ח ופרשיות וכו' קבעו רבותינו ז"ל איזהו הפטרה שיהיו קובעים אבל לכל שבתות השנה לא קבעו ולאפוקי לאותן שבתות שמן י"ז בתמוז ואילך קבעו רבותינו ז"ל איזה הפטרה שיהיו קורין בכל שבת ושבת זו אחר זו כמו שכתבו התוספות פ'ק בני העיר דף ל"א בד"ה ר"ח אב וכו' על שם הפסיקתא ומיייתי לה הטור אנה חיים סימן תכ"ח וז"ל הטור בפסיקתא מבראשית עד י"ז בתמוז מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע תלתא דפורענותא ושבע דנחמתא ותרתיה דתיובתא תלתא דפורענותא דש"ח דברי ירמיה לפרשת פנחס

שָׁמְעוּ דְבַר ה' לַמְטוֹת וּמִסְעֵי חֲזוֹן לְאַלֶּה הַדְּבָרִים בְּשִׁבְתְּ שְׁלֹפְנֵי תַשְׁעָה בְּאָב וְשִׁבְעַת דְּנִחְמָתָא נו"ע אַרְק"ש נִחְמוּ לְפָרְשַׁת וְאִתְחַנְּנוּ וְתֵאמַר צִיּוֹן לְפָרְשַׁת עֵקֶב עֲנִיָּה סוֹעֲרָה לְפָרְשַׁת רְאֵה אֲנֹכִי אֲנֹכִי לְפָרְשַׁת שׁוֹפְטִים רְנִי עֲקֵרְתְּ לְפָרְשַׁת כִּי תֵצֵא קוֹמֵי אוּרֵי לְפָרְשַׁת כִּי תֵבֵא שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ לְפָרְשַׁת אַתָּם נִצְבִים תִּרְתִּי דְתִיּוֹבְתָא ד"ש דְרָשׁוּ וּגו' שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל וּגו' ע"כ: וְכִינּוּן דְהֵכִי הוּא שְׁהִפְטָרוֹת אֱלוּ עֲדִיפֵי מִכָּל שְׁאָר הַפְטָרוֹת שְׁבִשְׁבָתוֹת הַשְּׁנָה שְׁהוּ קְבוּעִים לְרִבּוּתֵינוּ ז"ל יִרְאֶה פְּשׁוּט שְׁאֵם לֹא קָרְאוּ הַפְטָרַת דְּבָרֵי יִרְמְיָה בְּשַׁעֲתָהּ לְפָרְשַׁת פְּנִחָס יֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין לְקִרְוֹתָהּ בְּשִׁבְתְּ הַבָּאָה עִם הַפְטָרַת שְׁמַעוּ שְׁהִיא לְפָרְשַׁת מְטוֹת וּמִסְעֵי וְהִינּוּ שְׁלִשְׁבַּת פְּרִשַׁת מְטוֹת וּמִסְעֵי יִתְחִילוּ לְקִרְוֹת הַהַפְטָרָה מִן דְּבָרֵי יִרְמְיָה וּגו' וְיִהְיוּ קוֹרִין עַד סוֹף הַפְטָרַת שְׁמַעוּ דְבַר ה' וּגו' דְכִינּוּן שְׁהוּ סְמוּכִין זֶה לָזֶה בְּלֵי הַפְסֵק כָּלִל וְהֵם מְעַנְּנֵן אַחַד מֵעֵין הַמְאֹרֶע דְקוֹדֵם תַשְׁעָה בְּאָב שְׁפִיר דְמִי לְקִרְוֹת כְּדֵי שְׁיִתְחִילוּ לְקִרְוֹת דְּבָרֵי יִרְמְיָה וְיִהְיוּ קוֹרִין עַד סוֹף שְׁמַעוּ מִיַּדִּי דִהְוֵה הַפְטָרָה אַחַת אַרְבָּעָה: וְאַף עַל גַּב דְּזִה נִרְאֶה פְּשׁוּט מִכָּל מְקוֹם אֵית נְמִי לְהִבִּיא רְאִיָּה מֵהַמְרַדְכ"י מְגִילָה פָּרָק בְּנֵי הָעִיר שְׁכַתְבּוּ וְז"ל חֲתוּן הַבָּא בְּשִׁבְתְּ רְנִי עֲקָרָה שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ וְשִׁבְתְּ שָׁל עֲלֵיהָ סוֹעֲרָה וְנִפְטִירוּ רְנִי עֲקָרָה וְאֵם בָּא חֲתוּן בְּשִׁבְתְּ שָׁל עֲנִיָּה סוֹעֲרָה וְנִפְטִירוּ שְׁפָכָר אֲמַר עֲנִיָּה סוֹעֲרָה בְּהַפְטָרַת שָׁל רְנִי עֲקָרָה ע"כ"ל: ***(הַג"ה לְהִרְבּוּ בְּן הַמְחַבֵּר הָא דְכַתְבַּת הַמְרַדְכ"י וְנִפְטִירוּ רְנִי עֲקָרָה פִּירוּשׁ יִתְחִילוּ רְנִי עֲקָרָה וְכֵן הוּא בְּהִדְיָא בְּפִסְקִים וּכְתָבִים דְּמַהֲרָא"י סִימָן צ"ד וְכֵן מְצִאתִי מְנוּחָה בְּמַרְדְּכ"י מְגִדוֹל אַחַד:)** הַרִי כְּתַב הַמְרַדְכ"י בְּהִדְיָא שְׁאֵם דְּלָגוּ אַחַת מִן הַפְטָרוֹת הַלְלוּ וּיְכוּלִין לְהַשְׁלִימָה אַחַר כְּדֵי בְּהַפְטָרָה אַחַרְתָּהּ הַסְמוּכָה לָהּ מִמֶּשׁ כְּגוֹן עֲנִיָּה סוֹעֲרָה לְרְנֵי עֲקָרָה יֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין הוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן שְׁלֹפְנֵינוּ שְׁלֹא קָרְאוּ הַפְטָרַת דְּבָרֵי יִרְמְיָה לְפָרְשַׁת פְּנִחָס יֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין אַחַר כְּדֵי בְּשִׁבְתְּ פְּרִשַׁת מְטוֹת וּמִסְעֵי וְהִינּוּ שְׁיִתְחִילוּ לְקִרְוֹת דְּבָרֵי יִרְמְיָה וּגו' וְיִהְיוּ קוֹרִין עַד סוֹף שְׁמַעוּ וּגו': וְאַף דְּמַהֲרָא"י בְּפִסְקִים וּכְתָבִים סִימָן צ"ד לֹא מְסַתְּפֵר לִיהּ הוּא דְּמַרְדְּכ"י שְׁכַתְבּוּ וְז"ל אֲמַנְם תְּמוּנָה לִי קִצָּת עַל חֲתוּן הַבָּא בְּשִׁבְתְּ דְּרְנֵי עֲקָרָה שְׁבִשְׁבִיל כְּדֵי יִתְחִילוּ שְׁתִּי שְׁבָתוֹת מְקוֹדֵם שְׁלֹא כְּסֻדְרָא וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְהָא דְּלִיכָא כְּתוּבָה דְּלֹא רְמוּ בִּיהּ תַגְרָא וְדְלִמָּא הִדְרָא בְּהוּ וְנִמְצְאוּ הַפְטִירוּ שְׁלֹא כְּדִין וְכו' ע"כ"ל הַרִי מִשְׁמַע לִיהּ דְּאִין לְסַמּוּךְ עַל הוֹרְאָה זֶה הָא לֹא מְלִתָּא הוּא דְּהָא מִכָּל מְקוֹם הוּא עֲצָמוּ מְסִיִּים וְכַתְבּוּ וְז"ל אֲבָל אִיפְכָא שְׁפִיר דְּמִי וְק"ל ע"כ"ל כְּלוּמַר הָא דְּכַתְבַּת הַמְרַדְכ"י שְׁאֵם בָּא הִחְתָּן לְפָרְשַׁת כִּי תֵצֵא יְקַדִּימוּ לְקִרְוֹת הַפְטָרַת רְנִי עֲקָרָה שְׁתִּי שְׁבָתוֹת קוֹדֵם לְכֵן לְהִתְחִיל לְקִרְוֹת רְנִי עֲקָרָה לְפָרְשַׁת רְאֵה הָא לֹא מְסַתְּפֵר לִיהּ מִשׁוּם דְּאִיכָא לְמִיחַשׁ לְבִיטוּל הַנְשׁוּאִין אַחַר כְּדֵי אִיפְכָא שְׁהִחְתָּן בָּא לְעֲנִיָּה סוֹעֲרָה דְּהִינּוּ בְּפָרְשַׁת רְאֵה שְׁפִיר דְּמִי שְׁיֵשׁ לְדַחוּת עֲנִיָּה סוֹעֲרָה וְיֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין אַחַר כְּדֵי לְפָרְשַׁת כִּי תֵצֵא עִם הַפְטָרַת רְנִי עֲקָרָה וְזֶה שְׁכַתְבּוּ אֲבָל אִיפְכָא שְׁפִיר דְּמִי וְהוּא הַדִּין נְמִי גְדוֹן דִּינָן שְׁכַבְרָא דְּלָגוּ הַפְטָרָה דְּבָרֵי יִרְמְיָה בְּפָרְשָׁה הִרְאוּיָהּ לָהּ יֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין אַחַר כְּדֵי לְפָרְשַׁת מְטוֹת וּמִסְעֵי לְקִרְוֹתָהּ עִם שְׁמַעוּ דְבַר ה' וּגו' וְהִינּוּ שְׁיִתְחִילוּ לְקִרְוֹת דְּבָרֵי יִרְמְיָה וְיִקְרְאוּ עַד סוֹף שְׁמַעוּ וּלְאַפּוֹקִי לְקִרְוֹת תַחֲלָה הַפְטָרָה שְׁמַעוּ וְאַחַר כְּדֵי דְּבָרֵי יִרְמְיָה לֹא שְׁפִיר דְּמִי מִשׁוּם דִּהְוֵה מְסוּפָה לְרֵאשֻׁשׁ לְכָד צָרִיךְ לְהִתְחִיל דְּבָרֵי יִרְמְיָה וְיִהְיוּ קוֹרִין עַד סוֹף שְׁמַעוּ: וְלִיכָא לְמִימַר דְּלִמָּא הָא דְּהַסְכִּים מַהֲרָא"י בְּפִסְקִים וּכְתָבִים לְהַמְרַדְכ"י דְּאִיפְכָא שְׁפִיר דְּמִי וְהִינּוּ שְׁאֵם לֹא קָרְאוּ עֲנִיָּה סוֹעֲרָה לְפָרְשַׁת רְאֵה יֵשׁ לָהּ תַשְׁלוּמִין עִם רְנִי עֲקָרָה לְפָרְשַׁת כִּי תֵצֵא שְׁאֵם כְּדֵי הִינּוּ דְּנִקְא בְּגוֹנָא הוּא שְׁקוֹרִין תַחֲלָה רְנִי עֲקָרָה

ואחר כך ענינה סוערה דוהו מיקרי כסדר שתחלה קורין הפטרה שהיא חובה לשבת ההוא ואחר כך קורין הפטרה ענינה סוערה הסמוכה לה לתשלומין דלעולם תדיר ושאינו תדיר קודם אבל להפך כגון להקדים לקרות רני עקרה עם ענינה סוערה כמו שכתב המרדכי"י לא מסתבר ליה משום דאז צריכין לקרות תחלה רני עקרה ואחר כך ענינה סוערה דאם יהיו קורין תחלה ענינה סוערה ואחר כך רני עקרה יהיו קורין מסופו לראשו ולא שפיר דמי אלא צריכין לקרות תחלה רני עקרה ואחר כך ענינה סוערה ואם כן קורין תחלה הפטרה רני שהיא לתשלומין ואחר כך הפטרה ענינה סוערה שהיא חובה לשבת ההוא פירוש ראה וזהו מיקרי שלא כסדרן ומקדים אינו תדיר לתדיר: ולכך לא מסתבר ליה למיעבד כך מידי דהנה שכח להתפלל שלל תפלה אחת מתפלל אחר כך שמים וצריך להתפלל תחלה חובה ואח"כ התשלומין ואם כן הוא הדין בגדון דידן שלא קראו דברי ירמיה הפטרה לפירוש פנחס ויהיו קורין אחר כך לשבת פירוש מטות ומסעי ונתחילו דברי ירמיה אם כן יקדימו התשלומין קודם החובה ויהיה שלא כסדר שאינו תדיר היינו הפטרה דברי ירמיה וגו' קודם התדיר היינו הפטרה שמעו ודלמא בכי האי גונא לאו שפיר דמי: הא ודאי לאו מלתא הוא דכיון דהפטרה שמעו היא סמוכה ממש להפטרה דברי ירמיה ואין ביניהם הפסק כלל והכל הוא מעין המאונרע לא קרינו דברי ירמיה בתורת הפטרה נוספת על הפטרת חובה לשבת ההוא אלא הכל בתורת הפטרה אחת לשבת פירוש מטות ומסעי כמו שכתבתי לעיל מידי דהנה שפטרה ארנפה כאלו הייתה הפטרה לשבת ההוא מתחלת דברי ירמיה מי סברת דאין רשאי להתחיל בהפטרה כמה פסוקים שלפניה בכל השנה בלא הפסק בנתיים ומכל שכן כשהכל הוא ממש ענין אחד לכך לא מיקרי בענין זה שלא כסדר או אינו תדיר ושפיר דמי למיעבד כך להתחיל דברי ירמיה דמחזי כהפטרה אחת: וכן מוכח נמי מדברי מהררא"י בפסקים וכתבים גופיה שהרי אינו מתמה על המרדכי"י כמה שכתב לקרות הפטרה רני עקרה עם ענינה סוערה לפירוש ראה שהיא שתי שבתות קודם לכן אלא מטעם דלמא תתבטלו הנשואין אח"כ ולא יצטרכו לדחות הפטרה רני עקרה משבת הראוי לה ולמה יהיו קורין שלא כסדר על הספק משמע אבל אי בריא לן שתהיה הפטרה רני נדחת אין מקום לתמיה זו דאי לאו הנה עדיפא מינה הנה ליה לתמוה היאך יקדימו לקרות התשלומין ואינה תדיר קודם להפטרה שהיא חובה לאותה שבת שמיקרי תדיר אלא ודאי כמה שמקדימין לקרות רני עקרה לפירוש ראה לקרות עם ענינה סוערה ולהתחיל ברני עקרה לאו בתורת הפטרה נוספת קרינו לו אלא בתורת הפטרה אחת והיינו כאלו הפטרת ראה הייתה מתחלת רני עקרה ומסיימת סוף הפטרה ענינה וגו' דכיון שהיא סמוכה לה ממש ואין ביניהם הפסק כלל והכל מעין המאונרע כדפירושית ולפירוש נח הוא באמת הפטרה אחת רני עקרה וענינה סוערה והא דכתב מהררא"י שם שאם קורין כך רני עקרה בפירוש ראה דהוי שלא כסדר לא מטעם שהיא אינה תדיר שאינה אלא לתשלומין וקרינו קודם הפטרה שהיא חובה מיקרי שלא כסדר אלא מטעם שהיא שלא כסדר הסי' נו"ע ארק"ש שדוחין רני עקרה משבת הקבוע לה על ספק ונודחה הסדר של נו"ע ארק"ש וזה פשוט הוא שלא יזה כפוננה.

עשו כך רבותינו ז"ל וסדרו לאלו הפטרת בענין זה והקדימו ענינה סוערה לרני עקרה שלא כסדר שהם כתובים בנביא. ** (הג"ה להרב בן המחבר עוד כתב מהרר"א שם

בפסקי וכתבים סימן צ"ד על המרדכ"י וז"ל הלשון שפבר מגומגם וכו' עכ"ל פלומר
שהמרדכ"י כתב אם בא החתן בעניה סוער' יפטירו שוש אשיש שפבר אמר עני סוער
בהפטר' רני זהו מגומג' מהו שכתב שפבר אמר שהרי עדיין לא הגיע זמן לקרות רני
עקרה ולא קראו עדיין וא"כ היאך כתב שפבר אמר אבל לי נראה לינישב שפיר שצ"ל
להיות שפבר אומר בוי"ו פדמייתי בפסקים וכתבים פה שפבר אומר וכו' והוא לשון)**
בעל הלב' בסימן תכ"ח סעיף ח' כתב וז"ל:** (הנה ולא לשון עבר ואתי שפיר כי באמ'
הפטר' רני עקרה היא עד סוף עניה סוערה וכן היא סדורה לפרשת נח אלא שלסדר
הפטר' דנחמתא דא קבעיה אלא עד עניה סוערה משום שפבר קבעו לקרות עניה סוערה
לפרשת ראה ולא רצו לקרותה פעמים בשבעה הפטרות דנחמת' וממילא הוא אם אין
קורין בעניה סוערה לפרשת ראה שצריכים לקרות הפטר' רני עקרה לפרשת כי תצא
פולה עד גמירא פאשר היא סדורה לפרשת נח עד אחר עניה סוער' דמהי תיתא לא
יקראוה עד גמירא בשלמא אי קורין עניה סוערה לפרשת ראה שפיר דמי לסיים הפטר'
רני עקרה קודם עניה סוערה שלא לקרות עניה סוערה פעמים אבל אי לא קראוה עדיין
בין הפטר' דנחמות למה לא יקראוה וזה שכתב המרדכ"י את בא חתן בעניה סוערה
יפטירו שוש אשיש שפבר אומר עניה סוער' בהפטר' רני פלומר פשקורא הפטר' רני
קורא גם עניה סוערה שפ' הוא עיקר הפטר' שצריף לסיימה כי פארף סוף עניה סוערה
פמו שהיא סדורה לפרשת נח לכך עתה שפא חתן לפרשת ראה יש לדחות הפטר' עניה
סוערה מפני הפטר' חתן שוש אשיש משום שעניה סוערה יש לה תשלומין בהפטר'
רני עקרה שהרי פשהוא קורא הפטר' רני עקרה צריף לקרותה עם עניה סוערה דכך
היא עיקר הפטר' פשלא קראו קודם לכן עניה סוערה וכך היא סדורה לפרשת נח
שקורין רני עקרה עם עניה סוערה ולשון שפבר אומר שכתב המרדכ"י היינו פלומר
שפבר אומר לה עם רני עקרה פלומר פשאומר רני עקרה אומר נמי עניה סוערה שפ' הוא
הוא עיקר הפטר' רני עקרה עם עניה סוערה כי לשון שפבר רגילים לומר על מה
שפנדאי הוא פן וזהו נכון):** מצאתי בספר אבודר"הם טעם בפדרש לסד' זה על דרף
הצחות ואמרו כי תקנו לומר בתחלת ההפטר' מן הנחמו' נחמו נחמו עמי וגו' פלומר
שהקדוש ברוך הוא אומר לנביאי' נחמו נחמו את עמי וכו' ובשבת שניני' משיב' פנסת
ישראל ותאמר ציון עזבני י"י וגו' כלו' אינני מתפייס' בנחמו' נביאי' כי חפצתי בנחמות
ה' בעצמו פביכול ובשבת שלישית אומרים עניה סוערה כלו' חוזרים הנביאי' לפני
הקדוש ברוך הוא ואומרים לפניו יתב' עניה סוערה ר"ל פנסת ישראל הענייה סוער' על
הגלות ואומרת לא נחמה וגו' שאינה מתפייס' בתנחומי' של נביאים ואחר פה בשבת
רביעי חוזר הקב"ה ומשיב ואמר אנכ' אנכי הוא מנחמכם פלוי אני בעצמי מנחם אתכם
ולכך את פנסת ישראל רני בזה רני עקרה וגו' בשבת חמישי ואחר פה קומי אורי כי בא
אורף בשבת ששי ואחר פה בשבת שביעי משיבה פנסת ישראל ואומר שוש אשיש בה'
וגו' פלומר עתה יש לי לשיש ולשמח בה' שהיא גואל אותי וכו' עכ"ל: ואם פן בנדון
דין שפבר דלגו הפטר' דברי ירמיה שפיר דמי לקרו' אחר פה בשבת הבאה עם שמעו
דהיינו סיתחילו לקרות דברי ירמיה ויהיו קורין עד סוף שמעו ולא בתורת הפטר' נוספת
אלא בתורת הפטר' ארנפה וכאלו שהיתה חובת היום לקרות פה פיון שהפל מענין אחד
הוא מעין המארע: ולפי זה נתבאר לנו שהפטר' דברי ירמיה יש לה תשלומין לקרותה

לשבת הבאה עם הפטרה שמעו והינינו שיתחילו לקרות דברי ירמיה ומיחזי פהפטרה אחת ארנפה פיון דאין ביניהם הפסק כלל ולא פהפטרה הנוספ' וכן נמי עני' סוּעַר' הפטור' ראה יש לה תשלומן לקרותה אחר כף לפרשת פי תצא עם ענייה סוּעַר' והינינו שיתחילו לקרות רני עקרה ויקרא עד סוף ענייה סוּעַר' דמיחזי פהפטרה אחת ולא פהפטרה נוספת אבל אינה אין להם תשלומין פיון דלא אפשר למיסמך להו לחברתה דאיפא פסוקים שמפסיקים ביניהם: אבל מפל מקום נראה לפי שהנה הפטרת דנחמתא עדיפי משאר הפטרות שבתות השנה ופיהן קבועין מרבתינו ו"ל מה שאין פן שאר כל הפטרות שבתות השנה ועדיף פח דידהו שדוחין אפילו הפטרת השמים כסאי למקצת הפוסקים כשחל ראש חדש בשבת מבואר פלוגתיהו במרדכי"י פרק בני העיר והביאם הרב בהג"ה ש"ע א"ח סימן תכ"ה.

לכך כל כמה דאפשר לצדודי צדדים דלא יהיו נדחית הפטרת דנחמתא לגמרי אי דלגו לאיזו מהו שפיר דמי ולכך מסתברא למימר דגם להפטרה ותאמר ציון שהיא לפרשת עקב והפטרה אנכי אנכי שהיא לפרשת שופטים והפטרה קומי אורי שהיא לפרשה כי תבא יש להם תשלומין בענין זה: והינינו אי לא קראו הפטרה ותאמר ציון בשבת הקבוע לה שהיא לפ' עקב יש לה תשלומין לקרותה בפרשת שופטים הפטרה אנכי אנכי אף על פי שהוא אחר שתי שבתות לית לן בה מידי דהוי ענייה סוּעַר' ברני עקרה דמודה בה מהררא"י בפסוקים וכתבים והוא לשתי שבתות הוא הדין נמי ותאמר ציון והינינו שלפרשת שופטים יתחילו לקרות הפטרה.

ותאמר ציון וגו' ויקראו עד סוף הפטרת אנכי אנכי בלי הפסק בינתיים ומיחזי פהפטרה אחת אף על פי שבין הפטרה ותאמר ציון לבין הפטרה אנכי אנכי איפא מעט פסוקים שאין רגילין לקרותן מפל מקום כדי שלא תהא הפטרה ותאמר ציון נדחית לגמרי שפיר דמי לקרות גם אותן פסוקים שבנתיים דכולן דנחמתא הו ומיחזי פהפטרה אחת וכן נמי הפטרה אנכי וגו' אי לא קראוה בשבת הקבוע לה שהיא לפרשת שופטים יש לה תשלומין לשבת הבאה עם רני עקרה שהיא לפרשת פי תצא והינינו שלפרשת פי תצא יתחילו לקרות הפטרה אנכי אנכי וגו' ויהיו קורין עד סוף הפטרה רני עקרה אף על פי שיש בין הפטרה אנכי לבין הפטרה רני עקרה אינה פסוקים שאין רגילין לקרותן מפל מקום שפיר דמי לקרותן כולן פיון שכולן דנחמתא הו ומיחזי פהפטרה אחת והפטרה קומי אורי וגו' שהיא לפרשת פי תבא יש לה תשלומין בהפטרה שוש אשיש שהיא לפרשת נצבים והינינו שלפרשת נצבים יתחילו לקרות מן הפטרה קומי אורי וגו' ויקראו בלי הפסק עד סוף הפטרה שוש אשיש אע"פ שיש בין שתי הפטרות הללו אינה פסוקים שאין רגילין לקרותן מפל מקום שפיר דמי לקרות גם אותן שבנתיים פיון דכולן דנחמתא הו כדי שלא להפסיק ומיחזי פהפטרה אחת: הרי מצאנו תיקון להפטרה דברי ירמיה וגו' ולהפטרה ותאמר ציון וגו' ולענייה סוּעַר' וגו' ולאנכי אנכי וגו' ולקומי אורי וגו' שיש להם תשלומין בחברתה כמו שנתבאר לעיל אבל אינה הפטרות מאלו אין להם תשלומין אי משום דאין מדלגין מנביא לנביא אי משום דהוי למפרע מסופן לראשון.

אי משום דהוי הפסק ביניהם יותר מפסיקת תורגמן. הנראה לעניות דעתי פתבתי: קונטרס אחרון מן המחבר ה"ה הגאון הגדול האלוף התורני המופלג כמהר"ר יהודא ליווא נר"ו

ינרר ר"מ ואב"ד דק"ק ניקלשבורג וכל הגליל יכוננה עליון אמן: שאלה קכ"ז בבואי
הנה ק"ק' טריביט"ש שקבלו אותי למורה נשאלתי שאלה זו: אשה אחת מת בעלה זה
כמו שנה ומחצה ולא היתה תחתיו כי אם שני חדשים ולא הניח אחריו זרע קיימא ולו
שני אחים הגדול הוא במדינת פולין והולך משיבה לישיבה פדרה הפחורים והקטן ממנו
וגדול הוא בשנים הוא פה במדינה זו ואחר גנדל דרישה וחקירה נודע שהגדול היה לומד
בקיץ דאשתקד בק"ק טישווי"ץ ואחד מבני משפחתו הגיד בשמו שפתב לו באם שהיבמה
תשליש סך רב אזי יבא לחלוץ ובין דא לדא הלך משם ולא נודע להיכן הלך ושאלו
ובקשו ממני בני משפחתה לעיין בשריותא דאתתא העלובה יושבת בדודה שפולה
וגלמודה אגלה דעתי אף כי קלושה וכלושה היא ואין אני כמחליט רק כמאמיר ואינו
מאמיר: הנה מקור דין זה איתא בהחולץ דף ל"ט בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא
ממדינת הים אין שומעין לו וכו' נקט התנא לשון מדינת הים ולא נקט סתם תולה בגדול
שאינו פאן אלא דוקא מדינת הים דלא שכיח הוא דאין שומעין לו והכי מוכח מתוספות
וגמרא ריש פרק קמא דגיטין בד"ה ממדינת הים וכו' ונ"ל הא דלא נקט המביא גט מחוצה
לארץ פדקתני בגמרא וכו' משום דבחוצה לארץ הוי משמע כל חוצה לארץ אפילו רקם
וחגר להכי נקט ממדינת הים דמשמע רחוק כמו האשה וכו' לפי זה נקט התנא לשון
מד"ה דומיא דמד"ה שהיא רחוק דלא שכיח ומוכח מסוגיא דהתם דף ו' אומר בכל רב
אמר פארץ ישראל לגיטין ושמואל אמר פחוצה לארץ ומסיק התם דתרנוייהו סבירא
להו לדרבא שהטעם שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין עדים מצויין לקיימו
אלא דפליגי רב סבר דבכל כיון דאיכא מתיבתא משכח שכיחי ושמואל ס"ל דמתיבתא
בגרסייהו טרידי ומבואר התם דבכל רחוק הוא דפריה אהא דאמר רב בכל פארץ ישראל
לגיטין מהא דאמר עכו פצפון וכו' אבל בכל דמרחקא לא ומשני לבד מבבל הרי הוא
מבואר דבכל רחוק הוא ואפילו הכי פארץ ישראל דיינינו ליה ואין צריך לומר בפני
נכתב ובפני נחתם משום דאיכא מתיבתא משכח שכיחי אלמא דאין תלוי פריחוק הדרה
לחוד שהרי בכל רחוק הוא ואפילו הכי לא דיינינו ליה כמדינת הים אלא על פרחו
דבשכיחי תלוי מלתא והוא הדין נמי מדינה שאינה במדינת הים אלא דלא שכיח דינה
כמדינת הים אף על פי שאינו רחוק: ומוכח נמי מסוגיא דהתם ריש פרק קמא דקאמר
מאי טעמא רב אמר משום דאין בקיאיין לשמה רבא אמר משום שאין עדים מצויין
לקיימא וכו' ומסיק רבה אית ליה דרבא פירוש רש"י ז"ל דמדינה למדינה פארץ ישראל
היכא דקפדי ולא שכיחי צריך למימר וכו', אלא מאי בנייהו איכא בנייהו באותה מדינה
במדינת הים רבא מצריך רבה לא מצריך הרי מבואר בהדיא דהכל תלוי בדשכיח ולא
שכיח בדשכיח אף על פי שהוא רחוק לא מיקרי מדינת הים וכדלא שכיח אף על פי
שהוא קרוב דין מדינת הים יש לו: לפי זה במתניתא נקט התנא תלה בגדול עד שיבא
ממדינת הים דיינינו לא שכיח כמדינת הים ונדון דידן שכיח מיקרי שהשיירות מצויות
ולא קפדי וביותר כי אחד מבני משפחתו הגיד בשם יבם הגדול אם יתנה לו סך רב יבא
לחלוץ ואף על פי שאינה מחוייבת לילך אחריו כי מקומו אינו קבוע ונודד ממקום למקום
וכתב נ"י בשם הרא"ה באם היבם הולך מעירו לעיר אחרת אזי אינה צריכה לילך אחריו
והובא בטור אבן העזר סי' קס"ו מפל מקום לכאורה אין היתר להקטן לחלוץ וצריכה
להמתין על הגדול: אבל מלשון הרמב"ם והטור לא משמע הכי דהרמב"ם פתב וכן אם

הָיָה הַגְּדוֹל בְּעִיר אַחֶרֶת וְכוּ' אֵין שׁוֹמְעִין וּבִטּוֹר א"ה סִימָן קס"א מִיִּיתִי וְכוּן אִם הָיָה הַגְּדוֹל
בְּמִדְיָה אַחֶרֶת אֵין הַקָּטָן מְמַנּוּ בְּשָׁנִים שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לִזְמַר עַל אַחֵי הַמְּצָנָה הַמְּתִינּוּ לֹו
עַד שְׂיָבֵא הָרִי לֹא נִקְטִי בְּלִשׁוֹן הַמְּשָׁנָה וּבְאַמַּת בְּדוֹכְתִין טוֹבָא מִיִּיתִי הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר
לְשָׂנָא דְּמִדְיַת הַיָּם וְכָאן נִקְטִי לְשׁוֹן מִדְיָה וְעִיר אַחֶרֶת אֶלְא מִשְׁמַע לְהוּ מַאי דְּנִקְטַת הַתַּנָּא
מִדְיַת הַיָּם לֹאוּ דְּנִקְטַת הוּא הַדִּין מִדְיָה אַחֶרֶת וְהַתַּנָּא קָרִי חוּצָה לְאַרְץ מִדְיַת הַיָּם כַּפְרִיש"י
רִישׁ פְּרָקָא קַמָּא דְּגִיטִין וְנִקְטַת מִדְיַת הַיָּם לְאֹרֻזִי דְּתַלְתְּלָה בְּרִיחֻק הַדְּרָךְ דְּהוּא מְקוּם רַחוּק
וְלֹא מְשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ וְכָךְ פְּתַב הַב"ח וְנ"ל דְּנִקְטִי מִדְיָה אַחֶרֶת הָיָה רַחוּק כְּמוֹ מִדְיַת
הַיָּם: וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ נְמִי מִגְּמָרָא דְּהַחֹלֶץ דְּאַמְרִינּוּן שֶׁהוּי מְצָנָה לֹא מְשִׁהִינּוּ וְאִי תַנָּא הַתַּנָּא
מִדְיַת הַיָּם מְשׁוּם דְּהוּא לֹא שְׂכִיחַ וְלֹא יָבֵא הֵנָּה לִיהָ לְמִימַר הַטַּעַם שֶׁלֹּא תַעֲגָנָה וְכָךְ פְּתַב
הַנ"י שֶׁם בְּהַחֹלֶץ שֶׁהוּי מְצָנָה וְלֹא תַעֲגָנָה אֶלְא הַטַּעַם דְּתַנִּי מִדְיַת הַיָּם לֹאוּ דְּנִקְטַת וְהוּא
הַדִּין מִדְיָה אַחֶרֶת וּבְרִיחֻק הַדְּרָךְ תַּלְמִיא מְלַתָּא אַף עַל פִּי שְׂבִנְדָאֵי יָבֵא הַגְּדוֹל וְהוּי מְצָנָה
מִן הַמְּנוֹבָחָר שֶׁהוּי מְצָנָה מִיְהָא אִיפְּכָא לְכָךְ אֵין שׁוֹמְעִין לֹו: וְאַף עַל גַּב דְּלֹא כֵן מִשְׁמַע
מִתְּשׁוּבַת ת"ה סִימָן ל"ה דְּמִיִּיתִי הֶתֶם רְאִיָּה לְקִידּוּשׁ לְבָנָה אִם צָרִיף לְהַמְתִּין עַד מוֹצָאֵי
שְׁבֵת וּמִבֵּיא רְאִיָּה מְהָא דְּתַלִּי בְּגְדוֹל עַד שְׂיָבֵא מִמְּדִיַת הַיָּם וְנ"ל וּמְפַל מְקוּם מוֹכַח הֶתֶם
דְּדוֹקָא בְּדָרְאֵי לְהַסְתַּפֵּק שֶׁתַּעֲבֹר הַמְּצָנָה אִזְ לֹא מְשִׁהִינּוּ לָהּ אֶבְל בְּשָׂאִין רְאִי לְהַסְתַּפֵּק
לֹא וְתַדַּע דְּאַמָּי נִקְטַת תַּנָּא וּבְגְדוֹל וְכוּ' אֶלְא דְּנִקְטַת וּבְקָטָן עַד שְׂיַגְדִּיל וּבְגְדוֹל עַד שְׂיָבֵא
מִמְּדִיַת הַיָּם לֹא מְשִׁהִינּוּ מְשׁוּם דְּשָׂמָא יְמוֹת הַקָּטָן וְהַגְּדוֹל לֹא יָבֵא לְעוֹלָם מִמְּדִיַת הַיָּם
וְתַעֲבֹר הַמְּצָנָה לְכָךְ לֹא מְשִׁהִינּוּ וְכוּ' הוּא הַדִּין בְּנִדּוֹן דִּינּוּן עַכ"ל לְפִי זֶה מְבֹאֵר כֹּל הַיִּכָּא
דְּלִיפָא לְמִיחַשׁ שֶׁתַּעֲבֹר הַמְּצָנָה מְשִׁהִינּוּ: אֶבְל לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי דְּבָרִיו תְּמוּהִים הֵמָּה מַאי
מוֹכִיחַ דְּאֵין שׁוֹמְעִין לֹו מְשׁוּם שְׂמָא יְמוֹת הַקָּטָן וְכוּ' הֵלֵא אַף אִם יְמוֹת הַקָּטָן אוּ לֹא יָבֵא
הַגְּדוֹל מְפַל מְקוּם לֹא יַעֲבֹר הַמְּצָנָה דְּהָרִי מְפַל מְקוּם יֵשׁ פֶּה הַיָּבֵם הַגְּדוֹל וְאִזְ לֹא יוֹכַל
לְדַחֹת עַל הַקָּטָן כְּשִׁימּוֹת דִּיאֲמָרוּ לֹו עֲלִיף הַמְּצָנָה אוּ כְּנוֹס אוּ פְטוֹר מְמִילָא לֹא יַעֲבֹר
הַמְּצָנָה וְאֶפְּלוּ הִכִּי לֹא מְשִׁהִינּוּ הַמְּצָנָה כֹּל אַף אִם יֵשׁ סַפְקָא שְׂמָא נוֹכַח לְקַיָּים מְצָנָה מִן
הַמְּנוֹבָחָר דְּהֵינּוּ שְׂכִינְדִּיל הַקָּטָן וְיִתְיַבֵּם מְפַל מְקוּם לֹא מְשִׁהִינּוּ כִּי פִן יְמוֹת הַקָּטָן וְיִהְיֶה
הַשְׂהִיָּה בַּחֲנָם אַף אִם לֹא יַעֲבֹר הַמְּצָנָה לְגַמְרִי מְפַל מְקוּם לֹא מְשִׁהִינּוּ וְרִאֲיִיתוּ לְקִידּוּשׁ
לְבָנָה לֹאוּ רְאִיָּה אֲדַרְבָּה מוֹכַח אִיפְּכָא דְּגַבִּי קִידּוּשׁ לְבָנָה יֵשׁ גַּם כֵּן סַפְקָא שְׂמָא אִם יִמְתִּין
עַד מוֹצָאֵי שְׁבֵת לֹא נוֹכַח לְקַיָּים הַמְּצָנָה מִן הַמְּנוֹבָחָר כִּי פִן לֹא יִזְרַח הַלְבָנָה בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת
מְמִילָא לֹא נִמְתִּין עַד מוֹצָאֵי שְׁבֵת וְאֵין לְהַבִּיא רְאִיָּה כְּלוּם מְהָא דְּתַלִּי בְּקָטָן וְכוּ' אוּ עַד
שְׂיָבֵא הַגְּדוֹל וְכוּ' לְהָא דְּקִידּוּשׁ לְבָנָה דְּאַף דְּהַגְּדוֹל הוּא בְּמִדְיָה דְּקָרוּב הַדְּבָר שְׂיָבֵא אִזְ
מְשִׁהִינּוּ מְשׁוּם שְׂאֵף אִם לֹא יָבֵא נוֹכַח לְקַיָּים הַמְּצָנָה מְזָה הָאֵחַ שְׂנַשְׂאָר פֶּה וְהוּא הַדִּין אִם
יְמוֹת הַקָּטָן מְפַל מְקוּם יִשְׂאָר הַגְּדוֹל וּמָה שְׂאֵין כֵּן גַּבִּי קִידּוּשׁ לְבָנָה אֵין הַמְּצָנָה וְדֹאִית
כֹּל אִם יִשְׁהָה הַמְּצָנָה.

כִּי שְׂמָא לֹא יִזְרַח הַלְבָנָה כֹּל מַאי אֲמַרְתָּ גַם כָּאן שְׂמָא יְמוֹת הַקָּטָן וְגַם הַגְּדוֹל וְיַעֲבֹר עַל
הַמְּצָנָה לְמִיתָה דְּתַרִי לֹא חִיִּישִׁינּוּ וְהִכִּי אִיתָא רִישׁ פְּרָק ד' אַחִים לְמִיתָה דְּחַד חִיִּישִׁינּוּ
לְמִיתָה דְּתַרִי לֹא חִיִּישִׁינּוּ: וּמ"מ יֵשׁ לִיִּישֵׁב בְּדוֹחַק דְּשִׁפִּיר מִיִּיתִי רְאִיָּה מְנִדּוֹן זֶה לְקִידּוּשׁ
לְבָנָה דְּמִלְשׁוֹן הַטּוֹר וְהַרְמַב"ם מוֹכַח דְּהַטַּעַם בְּמִתְנִיתִין אֶלְא אוּמְרִים לֹו עֲלִיף הַמְּצָנָה
וְכוּ' לֹא קָאֵי אַבְבָּא שְׂנִיָּה וּבְגְדוֹל עַד וְכוּ' רַק עַל כְּבָא רִאשׁוֹנָה וּבְקָטָן עַד שְׂיַגְדִּיל בְּזָה
שְׂיִיף עֲלִיף הַמְּצָנָה וְלֹא כְּמִשְׁמַעוֹת פְּרִיש"י בְּמִתְנִיתִין וְנ"ל שְׂכַתְבוּ אֲמַר הַגְּדוֹל הַמְּתִינּוּ עַד

שיגדיל הקטן אין שומעין לו אלא אומרים עליה המצנה וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין הקטן ממנו בשנים וכו' אלא אומרים לזה שבכאן או חלוצין וכו' עכ"ל ולא סינים אלא אומרים לו עליה המצנה ומלשון ת"ה מוכח דסבר נמי פטור והרמב"ם דמיייתי פלוגתא דגמרא וזה לשונו וראיה מהא דגרסינו פרק החולץ וכו' ופריה עליה ממתניתין תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו אלא אומרים לו עליה המצנה או חלוצין וכו' ואי סלקא דעתך וכו' ובגמרא לא הוזכר בתורה קושיות המקשה אלא אומרים לו עליה וכו' אלא צריה לומר דסבירא ליה בבבא זו בקטן עד שיגדול שינה הטעם עליה המצנה אבל לא גבי בגדול עד שיבא וכו' ומיייתי נמי וזה לשונו ותדע דאמאי נקט תנא ובגדול עד שיבא ממדינת הים ליתני עד שיבא ממדינה למדינה וכו' אלא דוקא נקט בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא וכו' משום דשמא ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדינת הים ותעבור המצנה לכה לא משהינן אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא משהינן וה"ה בגדול דידן עכ"ל: לפי זה לא מיייתי הראיה אלא מבבא שנייה ובגדול עד וכו' ולא מיייתי תחלת הבבא להוכיחא ותדע דאמאי נקט ובקטן עד שיגדיל וכו' כי בזה באמת אינו עובר המצנה כי שפיגדיל הקטן או ייבם או יחלוץ ואם לאו מוטל על הגדול ומפל מקום אין שומעין לו דאומרים לו עליה המצנה משום שמא ימות הקטן ואף שאינו עובר המצנה מפל מקום שהיה בחנם יהא אבל בגדול דאין יכול לומר עליה המצנה לעולם יכול הקטן לדחותם ולומר עתה יבא עתה יבא ותעבור המצנה לעולם ולכה לבסוף נמי לא מיייתי הת"ה רק אבל ממדינה למדינה וכו' ולא הזכיר בבא זו ובקטן וכו' לפי זה שפיר מיייתי ראיה מדין זה לקידוש לבנה עיין שם אבל דחוק הוא: והא דמיייתי אלא דוקא קטן וכו' משום שמא ימות וכו' לפום ריהטא קשה למה באמת נקט התנא עד שיגדיל הנה ליה למיתני סתם תלה בקטן אין שומעין לו משום דאומרים עליה המצנה אלא לאורויי דדומיא זה לזה כמו שחיישינן בזה למיתה כמו כן גבי זה שלא יבא לעולם ותעבור המצנה אף שאין לחוש גבי קטן שתעבור מפל מקום בלאו הכי טעמא דמוכח הוא שאין שומעין לו משום עליה המצנה: ואם יאמר האומר אי בריחוק הדרה תליא מלתא הנה ליה לתנא לפרש דבריו איזה מיקרי קרוב ואיזה מיקרי רחוק פדמפרשי בדוכתי טובא במס' אהלות ובכתובות דף ו' התלוליות וכו' ובגיטין דף ע"ח זרק קרוב לו וכו' ובגדה דף י"ד נמצא על שלה וכו' אלא מוכח הטעם בדלא שכיח תליא מלתא הא ליתא אדרבא בדין זה אינו צריה התנא לפרש דבכל דוכתין דמפרשי איזה מיקרי קרוב ואיזה מיקרי רחוק הפל לפי עניינו ולא שונים המה הריחוק בכלן וכן הקרוב אבל הכא טעמא דמתניתין פדמסקינן בגמרא משום שהיני מצוה ומיד הוי שהיני מצוה ואין זמן לריחוק זה לכה לא רצה התנא לפרש שיעור הריחוק כי שהיני מועטת נמי הוי שהיני: ויש להביא ראיה ממה שמביא הב"י בטור י"ד סימן רס"ח דאיתא בהחולץ תנו רבנן גר שבא להתגייר וכו' קבל מלין אותו מיד וממתנין עד שיתרפא ואם"כ מטבילין אותו מאי טעמא שהיני מצוה לא משהינן וכו' מביא הב"י וז"ל ועל מה שהוצרך הטפת דם ברית ביום השמיני יש לתמונה דהיכן מצינו בגר שיצטרף יום שמיני אדרבא אמרינן קיבל מלין אותו מיד משום דשהיני מצוה לא משהינן וצ"ע ע"כ והניח הב"י קושיא זו בצ"ע תו איתא שם בב"י וז"ל וכתב הרב המגיד בפרק י"ד מהלכות אסורי ביאה שדקדקו קצת מפרשים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול משום דשהיני מצוה לא משהינן ע"כ ומצינו המילה גתרפא ביום

הַרְבִּיעִי לְפִי זֶה אֵי לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשִׁהוּי מִצְוֵה אֶף לְשִׁהוּי מוּעָטָה לְמַה הַנִּיחַ הַב"י קִוְּשֵׁינוּ
בצ"ע וגם מאי מקשין המפרשים זהו לא מיקרי שהנוי על שמונה ימים או על ארבע
ימים אלא תלמודא דידן מיקרי שהנוי מצוה אפילו שהנוי מועטת ואפילו על יום אחד
נמי יש להביא ראיה דמיקרי שהנוי מצוה מתשובת ת"ה שנושאל על פדיון הבן שחל יום
ל"א ביום השבת אי לפדות קודם יום א' פי היכי שלא יבא לידי שהנוי שהוא מבן חודש
תפדה והשהיה היא שם רק יום אחד ובקושי התיר כמו שהאריה שם ומלישנא דמתניתין
נמי מוכח הטעם דנקט התנא מדינת הים משום ריחוק הדרך במדינת הים ולא משום דלא
שכיח דתני בקטן עד שיגדיל ובגדול עד וכו' בחד בבא הרי קטן עד שיגדיל זהו שכיח
בנדאי שיגדיל ובגדול עד וכו' ממדינת הים זהו לא שכיח אלא להכי תנא בחד בבא דכמו
שנה בנדאי יגדיל והגדול בנדאי יבא ממדינת הים מ"מ אין שומעין לו פי שהנוי מצוה
הוא ונקטי הרמב"ם והטור עיר ומדינה אחרת לאורווי דמיד דהוי שהנוי מצוה ואי נקטי
מדינת הים הוי משמע דוקא רחוק מאוד כמו מדינת הים וממילא גבי נדון דידן נדאי
רחוק הוא: ואם יאמר האומר דזה לא מיקרי רחוק דאיתא בתשובת מהר"ם סימן קס"ד
דאין נקרא חילוק ארצות אלא אותן שגפרדו בלשונם דאם תאמר שלעזי"א וריינו"ס
וכראנקי"ן מיקרי חילוק ארצות אם כן איך יתכן שארץ ישראל היתה ארבע מאות פרסה
על ארבע מאות פרסה ולא היתה.

פ.ס.

רק ג' ארצות ע"כ והב"ח בטור א"ה סימן קס"א פתב בהדיא נמי דמדינת הים לאו דוקא
אלא לכל מקום קרי מדינת הים וזה לשונו ולפי שלא נמצא גבול לריחוק זה נקט
מדינה אחרת דהיינו דחלוקים בלשונם הוי ליה מקום רחוק וכו' ואשפחן וכו' לעיל ריש
סימן ע"ה עכ"ל והתם מיייתי תשובת מהר"ם לפי זה נדון דידן פולין ומערהרין אינם
חלוקים בלשונם ולא הוי מקום רחוק: הא נמי ליתא נדון דידן אינו דומה לדין מהר"ם
ובאמת תימה על הב"ח שפדמה זה לזה דתשובת מהר"ם קאי אדין אשה שאין מוציאין
אותה ממדינה למדינה דאית לה קפידא שאינה רגילה בלשונם והטעם הוא שעולות עמו
וכו' אף שהוא קרוב מאוד מיקרו רחוק פי היא חוששת שאינה רגילה בלשונם אבל גבי
ביום דהטעם הוא משום שהנוי מצוה מה לי בחילוק לשונם וזה שנה ומחצה שזוקקה
היא ואין לה שהנוי מצוה גדולה מזה.

והיבמה אינה מחוייבת לילה אחריו כפאשר כתבתי וחוז מזה יש נמי לצדד להית'
דבמתניתין מייירי בתולה בגדול פרש"י לומר המתינו לו שהוא גדול ממני שפא ייבם
אותה והכי מוכח בגמרא דעיקר הוא ייבום ע"כ ומפל מקום אין שומעין לו ובתשובת
ר"מ מטראנ' חלק ב' סימן קל"ג איתא ונ"ל ולהכי תנו תלה בגדול אין שומעין לו אף על
גב דאיכא למיחש שפא הגדול ייבם ואיכא מאן דאמר מצות ביום קודמת מפל מקום
חליצת קטן שבכאן עדיפי טפי מספק ביום הגדול משום דשהווי מצוה לא משהינן מפל
שכן בנדון דידן שהקטן רוצה לחלוק ובזמנינו שאין היבום נוהג ואין לה שהנוי מצוה
גדולה מזה: והכי מוכח נמי מתשובת ר"א ב"ח בסימן ע"ח דמיייתי טעם ברמב"ם דנקט
מדינה אחרת נמי לא משהינן ונ"ל מצאתי למהר"ר איסרלן ונ"ל שכתב באחד מתשובותיו
דבר חדש לא ראיתיו לאחד מן הפוסקים פלל ונ"ל דדוקא בדראוי להסתפק שפא תעבור

המצוה אז לא משהינו ליה אבל פשאין ראוי להסתפק לא ותדע דאמאי נקט התנא ובגדול עד שיבא ממדינת הים ליתני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל דלא משהינו אלא דוקא נקט בקטן עד שיגדיל בגדול עד שיבא ממד"ה דלא משהינו דשמא ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדינת הים ותעבור המצוה לכך לא משהינו אבל ממדינה למדינה שקרוב הדבר שיבא משהינו וכו' ואף על פי שמדברי הרמב"ם ו"ל נראה שהוא חלוק בדבר שפכת מהרר"י ו"ל שפכת תלה בגדול עד שיבא מעיר אחרת אין שומעין לו שנראה כל שהוא בעיר אחרת בעלמא אף על פי שאינו במדינת הים אמרינן שהווי מצוה לא משהינו מכל מקום אפילו לדבריו יש לחלק ולומר דע"כ אלא התם משום דאין המצוה נדאית דכיון דהוא אח שבעיר אחרת ליתא קמן דנשייליה אם רוצה לייבם אלא שאחיו תולה בו שאפשר שייבם פשיבא ועדיין אפשר שאפילו אחר שיבא לא ירצה לייבם וכן הקטן וכו' וכל פהאי גונא לא משהינו מספיקא וכן נראה קצת גם כן מדברי הרמב"ם וכו' אבל היכי דאיתא קמן דלא מספיקא בייבום אפשר דמשהינו וכו' ע"כ לפי זה לא משהינו אלא דוקא שידעונו בנדאי שייבם אבל משום חליצה לא משהינו בדין זה קטן וגדול שנים דפסק פלישנא בתרא דגמרא: ומלשון הרי"בש בסימן תק"ט נמי משמע הכי שפכת ו"ל ומה שפכתו הקהל לכוף על החליצה וכו' ונדעו אם יש בו ממש ראוי לכוף על החליצה דשהווי מצוה לא משהינו אפילו לקטן במקום גדול כדאיתא בפרק החולץ וכו' ע"כ והאינדנא דאין הייבום נוהג והשוהווי הוא להשהות על הגדול לאו משום יבום הוא אלא משום חליצה הוא וכבר הוכחנו דגדול וקטן שנים בזה: והא דפסק הטור בסימן קס"א חליצת גדול עדיפא היינו אם שניהם רוצים אבל אין כופין אותו לחלוץ היכא דאיכא קטן שרוצה לחלוץ והכי כתב הדרישה יעו"יין שם ובמתניתין איירי שהקטן אינו רוצה לחלוץ ונדון דידן הקטן רוצה לחלוץ ולא גדול זה בכפויה ואף אם נאמר דתני התנא מדינת הים כמשמע ממדינת הים דלא שכיח ונדון דידן שכיח מיקרי וביותר פי לפי דברי בני משפחתו שמבקש שיפייסו בזווי מכל מקום יש להביא ראיה שזה מיקרי לא שכיח ממה שהביא מהרמ"א בש"ע טור א"ח סימן קע"ג היכא דהיין ביוקר אף אם שכיח ומצוי הוא מיקרי אינו מצוי והוי שחר חמר מדינה ע"ש לפי זה יוקר מיקרי לא שכיח והייבם מבקש סף רב נמי לא שכיח מיקרי: גם יש להביא ראיה מגמרא בבא קמא אמר רב הונא הידור מצוה עד שליש במצוה אלא מעתה אי אתרמי תלתא מצוה קא יהיב לכולא וכו' ומשני וכו' וכתב הרא"ש שמעונו דאין אדם מבזבז הון רב בשביל מצוה אפילו מצוה עוברת כגון אתרוג וכו' ומפל שכן נדון דידן שהמצוה יקניים על ידי אחיו השני רק הידור מצוה דהיינו מצוה מן המוכרח על ידי אח הגדול דאינם מחוייבים להוציא סף רב אף כי ראיה חלושה היא מכל מקום פינון שהעלובה נדון דידן יושבת בדודה שפולה וגלמודה ועדיין היא ילדה והתירה בכל דהו הנראה לעניות דעתי פתבתי דברי פן המספר אריה יהודא ליב: ולהיתר הנה הסכימו על ידי הגאונים האלו: מחותני הגאון הזקן מהר"ר שמעון מפראג: וגיסו הגאון מהר"ר גרשון מווינא: וגיסו הגאון מהר"ר יעקב מניקלשפורג: והגאון מאנבן מהר"ר אפרים פ"ץ: שאלה כח"ח נשאלתי בבכור פטר רחם לאמו שנולד לשבעה חדשים וחששו למולו עד אחר פלות שני חדשים אי אביו חייב לפדותו מיד אחר שלשים יום או לא אלא נמתין מלפדותו עד אחר פלות שני חדשים: והנה לדעתי אין מקום לשאלה זו הרי כתוב ופדויו מבו חודש תפדה וכו'

וּנְלַפִּינוּ מִיָּנִיָּה דְכָל שְׁשָׁה שְׁלִישִׁים יוֹם בְּאֶדָם אֵינוּ נִפְל בְּגִמְרָא שְׁבַת דָּף ק"ה וּבְדִוְכָתִין טוּבָא וְהָא דְמִשְׁהִינְן אוֹתוּ לְמוּל עַד אַחַר פְּלוֹת שְׁנֵי חֲדָשִׁים הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּחִיּוּשֵׁינוּ שְׁמָא מִתּוּךְ הַמִּילָה יִסְתַּפֵּן אֲבָל לֹא מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ נִפְל וְאִם כֵּן לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב בְּפִדְיוֹן וְאֶפְּלוּ בְּיֻדְעִין בְּבִכּוּר שְׁיָמוֹת אַחַר כֶּף כְּגוֹן דְּנַעֲשָׂה טְרִפָּה בְּתוּךְ שְׁלִישִׁים אִם חִזָּה עַד אַחַר שְׁלִישִׁים חִיּוּב לְפָדוֹתוֹ כִּינּוּ דְהִשְׁתָּא עֲדִינּוּ לֹא מֵת דְּאִיתָא בְּמִנְחוֹת פֶּרֶק הַקּוּמִץ רַבָּה דָּף ל"ז הֵהוּא גִבְרָא דְאֶתְיַלֵּיד לִיהַּ יְבוּקָא דְהִנְיָא לִיהַּ תְּרִי רִישָׁא בְּעֵי כְּמָה בְּעִינָא לְמִיתָב לְכַהֵן אֲתָא הֵהוּא סָבָא תָּנָא לִיהַּ חִיּוּב לִיתָן לוֹ עֶשֶׂר סְלָעִים פְּרִיָּה אֵינִי וְהִתְּנִי רְמָא בֵּר חֲמָא מִתּוּךְ שְׁנָאֵמַר פְּדָה תְּפָדָה אֵת בְּכוֹר הָאֶדָם שׁוּמַע אֲנִי אֶפְּלוּ נְטֵרָה בְּתוּךְ שְׁלִישִׁים תְּלַמוּד לֹאֵמַר אִךְ חֲלַק וּמִשְׁנֵי שְׁאֲנֵי הֵכָא דְבַגְלָגוּלַת תְּלָה רַחֲמָנָא וּפִירֵשׁ רִש"י שׁוּמַע אֲנִי אֶפְּלוּ נְטֵרָה נְהַרְג בְּתוּךְ שְׁלִישִׁים נְמִי חִיּוּב דְּאִף עַל גַּב דְּכִתִּיב וּפְדוּיָו מִכֶּן חוֹדֵשׁ תְּפָדָה אֶפְּלוּ הֵכִי אֲתָא לְמִימַר אִם לֹא נְהַרְג הָנִי חֵי שְׁלִישִׁים וּבְכוֹר מַעֲלִיא הוּא אִךְ חֲלַק אִךְ פְּדָה תְּפָדָה וְהָא נְמִי נְטֵרָה דְּמִי שְׁהַר' לֹא יִחִזָּה בְּגִלְגוּלַת תְּלָיָא רַחֲמָנָא לְפִדְיוֹן בְּכוֹר דְּכִתִּיב חֲמֵשׁ שְׁקָלִים לְגִלְגוּלַת וְהָאִי אִית לִיהַּ תְּרִי וְאִי מִשּׁוּם אִךְ חֲלַק הִשְׁתָּא מִיָּהָא לֹא מֵת עכ"ל רִש"י וּבְרִיָּיתָא זֹו דְּתַנִּי רְמִי הוּבָא בְּפִרְקָא קַמָּא דְּבָבָא קַמָּא דָּף י"א וּפִירֵשׁ רִש"י נְמִי הֵתָם נְטֵרָה הֵינּוּ נְהַרְג: הָרִי מְבוֹאָר דְּלֹא מְמַעֲטִינוּ מִקְרָא דְּאִךְ פְּדָה וְגו' אֲלֵא נְהַרְג מִמֶּשׁ תּוּךְ שְׁלִישִׁים דְּאֵינוּ חִיּוּב לְפָדוֹתוֹ אֲבָל כְּשֶׁהוּא חֵי עֲדִינּוּ לְאַחַר שְׁלִישִׁים אֶפְּלוּ בְּשָׁהִם יוֹדְעִים תּוּךְ שְׁלִישִׁים שְׁבוּדָאֵי יָמוֹת אַחַר כֶּף כְּגוֹן שְׁהִיָּה טְרִפָּה שְׁנִיקָב בְּאֶחָד מְאִיבְרִיו שְׁאִין כְּמוֹהוּ חִזָּה אוֹ שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי רַאשִׁים שְׁבוּדָאֵי לֹא יִחִזָּה אֶפְּלוּ הֵכִי חִיּוּב בְּפִדְיוֹנוֹ אִם הוּא חֵי עֲדִינּוּ לְאַחַר שְׁלִישִׁי כִּינּוּ דְהִשְׁתָּא לְאַחַר שְׁלִישִׁים שְׁחַל עָלָיו פְּדוּנוֹ עֲדִינּוּ.

לֹא מֵת וְאִם כֵּן מְכָל שְׁפֵן בְּסִתָּם וְלֹד שְׁשָׁה שְׁלִישִׁים וְיִצָּא מְכָל נִפְל דְּחִיּוּב לְפָדוֹתוֹ: וְאֶפְּלוּ לְפִי מַה שְׁדַּחוּ הַתּוֹסְפוֹת פִּרְש"י הֵתָם בְּמִנְחוֹת וּבָבָא קַמָּא דְּפִי נְטֵרָה נְהַרְג וּמְפָרְשֵׁינוּ בְּשֵׁם ר"ת דְּנְטֵרָה בְּתוּךְ שְׁלִישִׁים דְּקַאֲמַר רְמִי דְּאֵינוּ חִיּוּב לְפָדוֹתוֹ הֵינּוּ טְרִיפָּה שְׁנִיקָב בְּאֶחָד מְאִיבְרִיו וְלֹא מֵת מִמֶּשׁ תּוּךְ שְׁלִישִׁים אֲלֵא שְׁעֲדִינּוּ חֵי וּמְמִילָא לְדִידְהוּ בְּשִׁידְעִינוּ בּוּדָאֵי שְׁיָמוֹת כְּגוֹן דְּנְטֵרָה בְּתוּךְ שְׁלִישִׁים לְמַאן דְּאֲמַר דְּטְרִיפָּה אֵינָה חִזָּה פְּטוּר מִפְּדוּנוֹ אֶפְּלוּ אִם חֵי עֲדִינּוּ לְאַחַר שְׁלִישִׁים וְלְמַאן דְּאֲמַר דְּטְרִיפָּה חִזָּה אֶפְּלוּ הֵכִי פְּטוּר מִגְזֵירַת הַפְּתוּב כְּמוֹ שְׁפָתָב הָרָא"ש בְּפִרְקָא קַמָּא דְּבָבָא קַמָּא הָא מְכָל מְקוּם לֹא פְּטוּר מִמִּיעוּטוֹ דְּאִךְ פְּדָה וְכו' אֲלֵא דוּקָא טְרִיפָּה לְמַר כְּדִאִית לִיהַּ מִשּׁוּם דְּאִין כְּמוֹהוּ חֵי וְלְמַר מִשּׁוּם גְּזֵירַת הַפְּתוּב אֲבָל לֹא בְּמְקוּם שְׁאִין חֲשֵׁשׁ טְרִיפָּה לְפִי זֶה כִּינּוּ שְׁהוּא לְאַחַר שְׁלִישִׁים שְׁיִצָּא מְכָל נִפְל פְּשוֹט הוּא שְׁחִיּוּב בְּפִדְיוֹן: וְאִי מִשּׁוּם שְׁלֵא לְפָדוֹתוֹ בְּעוֹד שְׁהוּא עָרַל וְלֹא נִכְנַס לְבְרִית עֲדִינּוּ וְהֵכִי מִיִּתִּי ר"א ב"ח בְּתִשּׁוּבָה סִימֵן ע"ט בְּתִינּוּק בְּכוֹר שְׁחֲלָה לְהַקְדִּים הַמִּילָה לְפִדְיוֹן שְׁאֵלְמֵלָא קַבְּלַת הַבְּרִית אִין חִיּוּב לְמַצּוֹת פְּדוּן כְּלָל: הָא נְמִי לִיתָא וְכִי מַה עֲנִין בְּכוֹר לְמִילָה דְּהָרִי תְּחַלַּת דִּין פְּדוּן בְּכוֹר יוֹכִיחַ הָאֲמוּר לְיִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר כְּדִכְתִּיב קַח אֵת הַלְוִיִּם כָּל בְּכוֹר וְגו' וְאֵת פְּדוּיָי הַשְּׁלֵשׁ וְגו' וְאוֹתָן בְּכוֹרֵי שְׁנוּלְדוּ בְּמִדְבָּר כְּוֹלָם לֹא מְלוּ הָיוּ כְּדִפְרִש"י בְּזֹאת הַבְּרִית וְלָלוּ אֲמַר וְגו' שְׁבֹט לְוִימְלוּ בְּנֵיהֶם בְּמִדְבָּר וְלֹא שְׁאָר שְׁבֹטִים וְהֵכִי אִיתָא בְּכִמָּה דְּוֹכְתִי בְּמִדְרָשׁ הָרִי מְבוֹאָר שְׁלֵא הָיוּ נְמוּלִים וְנִתְחַיֵּיבוּ בְּפִדְיוֹן וְאֶפְּשֶׁר בְּנִדּוֹן דִּידְהִי מַה שְׁהִבִּיא ר"א ב"ח בְּתִשּׁוּבָתוֹ מִיָּרִי בְּהַמִּילָה וּפְדוּן חֲלִים בְּיוֹם אֶחָד הַדִּין עֲמוֹ מִשּׁוּם דְּהַמִּילָה נִלְמַד מִזִּשְׁכָּם אַבְרָהָם וְגו' לְכֶף אִין סָפֵק לְפָדוֹת בְּכוֹר זֶה אַחַר שְׁלִישִׁים אִף שְׁמִשְׁהִינְן לְמוּל עַד אַחַר פְּלוֹת שְׁנֵי חֲדָשִׁים הַנְּרָאָה לְעִנְיֹת דְּעִתִּי

פְּתַבְתִּי דְבָרֵי בֶן הַמִּחְבֵּר אֲרִיהוּדָא לִיב: שְׁאַלְהָ קכ"ט נְשֵׂאֲלֹתַי טַבַּח יִשְׂרָאֵל שְׁהַחֲלִיף פְּרָתוֹ עִם גּוֹי עֲרוּנֵי עַל פְּרָתוֹ מֵה שְׁיֵשׁ לוֹ בַּפֶּפֶר אֲצֵל גּוֹי אַחֵר וְהַטַּבַּח יִשְׂרָאֵל מְסַר מִיַּד פְּרָתוֹ לְגוֹי לְרִשְׁוֹתוֹ וְהַיִּשְׂרָאֵל הַנִּיחַ פְּרָתוֹ אֲצֵל הַגּוֹי וְתוֹף זְמַן זֶה יִלְדֶה פֶּר וְהוּא בְּכוֹר וְאַחַר כֵּן הִלֵּךְ הַיִּשְׂרָאֵל לְכַפֵּר וְרָצָה לְיִקַּח פְּרָתוֹ וְרָאָה שֶׁהִיא חִיגָרֶת וְרוּצָה הַיִּשְׂרָאֵל לְחַזֵּר מֵהַחֲלִיפִין בְּאוֹמְרוֹ כִּי הַתְּנָה עִם הַגּוֹי בְּשַׁעַת הַחֲלִיפִין אִם יִכָּשֶׁר בְּעֵינָיו הַפֶּרָה וְהַגּוֹי מִכְחִישׁוֹ שֶׁלֹּא הַתְּנָה כְּלוּם וְאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל הִקָּה חֲזִיב לְגוֹי סָף מֵה וְתַבְעֵה הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל לְשִׁלְמָם לוֹ וְיִשְׂרָאֵל טוֹעֵן מְקַח טְעוֹת וְיִקַּח הַפֶּרָה בְּפִרְעוֹנוֹ וְהַגּוֹי רוּצָה לְחַזֵּר מֵהַחֲלִיפִין אִף שְׁיִשְׁלַם לִי מְזוֹנָן.

אִם יֵשׁ לְכוֹפּוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיק הַנִּלְדָּה לְבְּכוֹר אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה הִנֵּה לְכֹאוֹרָה הִקָּה נִרְאָה לְצַדֵּד לְהִתֵּר לְפִטְוֹר מִן הַבְּכוֹרָה מִכַּח הַתְּנָאֵי שֶׁהַתְּנָה יִשְׂרָאֵל לְרִאוֹת הַפֶּרָה אִם יִכְשָׁרָהּ בְּעֵינָיו מִמִּילָא אֵין דַּעַת הַגּוֹי סוֹמֵךְ עַל הַמְּקַח שֶׁכָּל הָאוֹמֵר אִם יִהְיֶה אִם לֹא יִהְיֶה לֹא גִמִּיר וּמִקְנֵי דְהִכֵּי אֵיתָא בְּרַמְבַּ"ם מֵהַלְכוֹת מְכִירָה פֶּרֶק י"א וְהִבִּיאֻהוּ הַטּוֹר וּב"י בַח"מ סִימָן ר"ז.

וְאֵי מִשׁוּם שְׁמִשְׁוֹף הַגּוֹי הַפֶּרָה לְרִשְׁוֹתוֹ וּבֵין לְרַבֵּי יוֹחָנָן וּבֵין לְרִישׁ לְקִישׁ הָיִי קִנְיָן גָּמוֹר דְּהָיִי מְשִׁיכָה וּמַעוֹת וְהַסְפָּמַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּקִנְיָה וְאֵין חִילּוּק בֵּין קִנְיָה יִשְׂרָאֵל מִגּוֹי אוֹ גּוֹי מִיִּשְׂרָאֵל וְהִכֵּי מוֹכַח מִגַּמ' פֶּרֶק ב' דְּבְכוֹרוֹת וּפֶרֶק בְּתָרָא דַע"ז וְהָיִי נְמִי כִּידוֹ וְהָרַב הַמַּגִּיד כָּתַב שְׁאֵין דִּין אֲסַמְכָתָא בְּמֵאֵי דְמִנְחָזֵק עֵתָה בִּיד הַקּוֹנֶה אֲפִילוֹ בְּדִינֵינוּ מִמִּילָא סוֹמֵךְ דַּעַת הַגּוֹי עַל הַמְּקַח וּלְפִי זֶה וְדֵאֵי חֲזִיב יִשְׂרָאֵל בְּבְכוֹרָה וְאִף עַל גַּב דְּבְדִינָא דִּידְהוּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יֵצֵא עֲדִינָן מִרִשְׁוֹתוֹ חֲזִיב בְּאַחֲרִיּוֹת וְהָיִי יָד גּוֹי בְּאַמְצַע וְהִכֵּי מִיִּתִּי בַעַל מ"ב בְּתְשׁוּבָה סִימָן ל"ה מְפָל מְקוּם בְּנִדּוֹן דִּידוֹן לֹא שְׁיִיכֵי כִּינּוֹן שֶׁהוּא מְשׁוֹף בְּפֶרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַפֶּרָה שֶׁל גּוֹי עוֹמֶדֶת בְּרִשְׁוֹת שְׁאֵינָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם וּמְפָל שֶׁכֵּן הִיכָא דְהַגּוֹי יוֹכֵל לְזַכּוֹת בְּדִינֵינוּ שְׁיִתְרַצָּה לְדוֹן בְּדִינֵינוּ וְגַם הוּא רוּצָה בְּחֲלִיפִין מִמִּילָא חֲזִיב הַיִּשְׂרָאֵל בְּבְכוֹרָה: מְפָל מְקוּם לֹא כְּלוּם הוּא מְשִׁיכָה זוֹ כִּינּוֹן שֶׁהַתְּנָה יִשְׂרָאֵל לְרִאוֹת הַפֶּרָה וְעֵתָה הִיא חִיגָרֶת וְלֹא סוֹמֵךְ דַּעַתוֹ שְׁיִקְנֶה אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל מִמִּילָא מְשִׁיכָה זוֹ שֶׁלֹּא עַל דַּעַת הַקְּנִיָּה הִיא וְאֵינוֹ קוֹנֶה וּבְאֵינוֹ מִתְפָּנֵן לְקִנּוֹת מוֹכַח בְּדוֹנְקָתִין טוֹבָא דְאֵינוֹ קוֹנֶה כְּדֵאֵיתָא בְּהַדְיָא בְּגַמְרָא יְבָמוֹת פֶּרֶק ג' דָּף נ"ב הָא לְמָה זוֹ דוֹמָה לְעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וְסִבְרָ שֶׁהוּא שְׁלוֹ דְאֵינוֹ קוֹנֶה ע"כ וְאֵיתָא בְּגַמְרָא בְּבֵא בְּתָרָא דָּף נ"ד אָמַר שְׁמוּאֵל הָאֵי מֵאֵן וְכוּ' שֶׁם בְּתוֹסְפוֹת בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל אֲדַעְתָּא דְצִיבֵי וְכוּ' אֵלָא אִם כֵּן מִתְפָּנֵן לְקִנּוֹת וְכוּ' אֵלָא אִם כֵּן מִתְפָּנֵן לְקִנּוֹת וְכוּ' וְכֵן כָּתַב הַפְּרִישָׁה בְּטוֹר ח"מ סִימָן ר"ז דוֹמָה לְנִדּוֹן זֶה אִם לֹא לְקַח מִתְחִלָּה בְּתוֹרַת קִנְיָן אֵינוֹ קוֹנֶה עַד שְׁיִתְכַּנְּנוּ וּבְדִינָא דִּידְהוּ נְמִי הִכֵּי דִּינָא לְפִי זֶה הָיִי בְּהַמַּת גּוֹי וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה וְאִף בְּלֹא תְּנָאֵי הִנֵּה נְמִי יוֹכֵל לְבַטֵּל הַמְּקַח כִּינּוֹן שֶׁהִיא חִיגָרֶת וְזֶהוּ מִשׁוּם שְׁמִסְכִּימִים כָּל בְּנֵי הַמְּדִינָה וְדִינֵי מְקַח וּמְמַכֵּר שְׁנֵים לֹאֲשֶׁה בְּדִינִים אֵלוֹ.

וְהִכֵּי מוֹכַח מִתּוֹף הַגַּמְרָא דְכְּתוּבוֹת דָּף ע"ו וְהָיִי מְקַח טְעוֹת וְאֵינוֹ שֶׁל הַמְּקַח כִּינּוֹן שֶׁלֹּא רָאָה שְׁמֵשׁ אוֹתָהּ וְהִכֵּי אֵיתָא בְּהַרְמַב"ם פֶּרֶק ז' וְהוּבָא בְּטוֹר ח"מ סִימָן רל"ב וּמְפָל שֶׁכֵּן שֶׁהַתְּנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹי לְרִאוֹתָהּ: אֲבָל אַחֵר עֵינּוֹן קִצָּת נִרְאָה לְהַחֲמִיר אֵי מִשׁוּם שֶׁלֹּא מְשׁוֹף לְדַעַת הַקְּנִיָּה הָרִי כִּינּוֹן שֶׁהִקָּה בְּחֲלִיפִין וְנִקְנֶה לְיִשְׂרָאֵל פְּרָתוֹ שֶׁל גּוֹי בְּכָל מְקוּם שֶׁהוּא אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא מְשׁוֹף וְהִכֵּי אֵיתָא בְּהַדְיָא בְּטוֹר ח"מ סִימָן ר"ג וְרַכ"ג וּבְרִשְׁוֹתוֹ יִלְדֶה וְחֲזִיב בְּבְכוֹרָה: וְלִיכָא לְמִימַר בְּגוֹי אֵינוֹ שְׁיִיף חֲלִיפִין דְּדִין חֲלִיפִין נִלְמַד מִבְּנֵי וְהַתָּם

פתיב בְּיִשְׂרָאֵל מִשְׁמַע אֲבָל לֹא בְּגוֹי וְאִתָּא בְּתַשׁוּבַת מְהֵרָ"ם בְּסִימָן הַנ"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְהֵךְ נְמִי דְהֵכָה יְהוּדֵי אֵל כַּף בְּסוּדָר לֹא הָיָה לְדִידָן שׁוּם קִנְיָן אֲפִילוּ חֲלִיפִין לֹא הָיוּ וְכו' דְקִינְיָמָא לֹן כְּרַב וְעוֹד אֲפִילוּ לְלוֹי לֹא מְצִינּוּ חֲלִיפִין לְגוֹי דְוָקֵא כְּסָף וְכו' וְאִם כֵּן מוֹכַח מְדַבְּרִי דְאִין חֲלִיפִין בְּגוֹי וְכֵן בְּתַשׁוּבַת מֵהֵרָר"ש דִּי מְדִינָה סִימָן נ"ט הַשְּׂיִיף לַח"מ מִשְׁמַע דְאִין חֲלִיפִין קוּנָה מְגוּי: הָא לִיתָא חֲדָא דְאִתָּא בְּתוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת דְּי"ג בַּד"ה אִימָא דְגוֹי כְּלָל וְכְלָל לֹא וְכו' וּבְתוֹסְפוֹת פְּרָקָא קָמָא דְקוּדוּשִׁין דְחֲלִיפִין קוּנָה בְּגוֹי וְהָכִי מִיִּיתִי בְּעַל ת"ה בְּסִימָן ע"ד וְעִינֵין שְׁם וְכֵן פֶּתַב מְהֵרָש"ל בְּיָם שְׁלֵשׁ לְמָה בְּבָא קָמָא פְּרָק מְרַבָּה סִימָן י"ג וְהַטּוֹר מִיִּיתִי בְּשֵׁם ר"ת שְׁהִיָּה נוֹהֵג לְשִׁלּוֹחַ הַרְשָׁאָה בְּיַד גּוֹי מְטַעַם דְחֲלִיפִין נוֹהֵג בְּגוֹי וְכֵךְ פְּסָק הַב"י וְתוֹ דְזָהוּ חֲלִיפִין בְּתוֹרַת שְׁוִוִי דְמִים וּמְכָל שְׁכֹן בְּעַלֵי חַיִּים קִנְיָן גְּמוֹר הוּא כְּמוֹ מְשִׁיכָה וְכֶסֶף וְהָכִי מוֹכַח מִתוֹסְפוֹת שְׁם וְיַעֲוִינֵין בְּהֵרַב הַמְּגִיד בְּפ"ה מֵה"מ וּמְלִשׁוֹן הַטּוֹר נְמִי הָכִי מִשְׁמַע וּמִפְּנֵעַז נְלַמֵּד חֲלִיפִין סוּדָר כְּעִין נַעַל אֲבָל חֲלִיפִין בְּתוֹרַת שְׁוִוִי דְמִים נוֹהֵג בְּגוֹי אֲלִיבָא דַכ"ע: וְאִי מִשׁוּם הַתְּנָאי שְׁהֵתְנָה הַיִּשְׂרָאֵל לְרֵאוּתָהּ וְהִיא בְּאַמַּת חִיגְרַת וְאִין הַקִּנְיָן חַל דְמָאֵי שְׁנָא קִנְיָן בְּמַעוֹת וּמְשִׁיכָה אוּ בְחֲלִיפִין וְאִף אִם נִקְנָה בְּחֲלִיפִין לֹא מְהַיָּי הַקִּנְיָן הָא נְמִי לִיתָא חֲדָא דְנוֹכַח לְוֹמַר מְכָל מְקוּם סוּמָךְ דַּעַת הַגּוֹי עַל הַמְּקַח וּמְחִלִּיף בְּשִׁבִיל זֶה דְבְּנִדּוֹן דִּידָן הַיִּשְׂרָאֵל הוּא טַבַּח וּמְסַתְמָא קוּנָה לְשִׁחִיטָה וְלֹא הָיָה מְקַח טְעוֹת דַּחְגִּירַת יְהֵא נְמִי רֵאוּיָה לּוֹ לְשִׁחִיטָה וְהָכִי מִיִּיתִי הַבֵּית יוֹסֵף בַּש"ע סִימָן רל"ב סְעִיף כ"ג וְעוֹד בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׁהֵגוֹי מְכַחִישׁוּ שְׁלֵא הַתְּנָה כְּלָל וְהוּא מְוַחֲזָק בְּפָרָה אִף עַל גַּב שְׁהֵיִשְׂרָאֵל תוֹפְסוֹ בְּמַעוֹת שְׁחִיב לּוֹ וְהוּי יִשְׂרָאֵל מְוַחֲזָק וּבְדִינֵינוּ חִיבֵי שְׁבוּעַת הַיִּסְתּוּ וְנִגְדַּד הַגּוֹי הוּא פְּטוֹר דְשְׁבוּעָה זֹו תַקְנָתָא דְרַב נַחְמָן וְתַקְנָתָא לְגוֹי לֹא עֲבָדִין כְּדֵאִיתָא בְּהַגּוֹזֵל עֲצִים דְּי"ו אֲנָן תַקְנָתָא לְגוֹי וְכו' עִינֵין שְׁם: מְכָל מְקוּם יֵשׁ לְדַחּוֹת חֲדָא דְהֵיאָךְ? הָא נְאָמֵן וַיִּפְקִיעַ קַדְוָשַׁת בְּכוֹר שְׁהוּא אִיסוּר דְאוּרִיִיתָא בְּלִי שְׁבוּעָה וְעוֹד מִשׁוּם שְׁבָדִינֵיהֶם אִם מוֹדָה הַחִיבֵי אִינוּ יְכוֹל לְטַעוֹן חִיבֵי לִי מְמַקּוֹם אַחַר אוּ טַעַנַת מְגוֹ רַק צְרִיף לְבָרַר בְּעַדִים הַפְּרַעוֹן מְמִילָא אִינוּ יְכוֹל לְתוֹפְסוֹ בְּשִׁבִיל הַמְּקַח טְעוֹת וְהוּי הַגּוֹי מְוַחֲזָק וּמֵהֵרָר"מ מִינֵן מִיִּיתִי בְּתַשׁוּבָה בְּשֵׁם תוֹסְפוֹת פְּרָק א"נ שְׁכָל זְמַן שְׁיֵשׁ לְגוֹי תְּפִיסָה בְּבִהְמָה אֲפִילוּ בְּגוֹזֵל פְּטוֹר מִן הַבְּכוֹרָה וּמְכָל שְׁכֹן לְחוּמְרָא לְהַחְזִיק לְבְּכוֹר וּבְמְקוּם שְׁסוּמָךְ דַּעַת הַגּוֹי שְׁיִזְפָּה גַם בְּדִינֵינוּ לְפִי זֶה נִרְאָה לְכוֹפּוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהַחְזִיק הַגּוֹזֵל לְבְּכוֹר: אֲבָל מְכָל מְקוּם כִּינּוּן שְׁכָל הָאֲחֵרוֹנִים הַסְּכִימוּ שְׁהֵיִשְׂרָאֵל נְאָמֵן נִגְדַּד הַנְּכָרִי דְהַרְשֵׁב"א פֶּתַב בְּתַשׁוּבָה סִימָן קי"ח שְׁהֵגוֹי אִינוּ נְאָמֵן לֹא לְאִיסוּר וְלֹא לְהִיתָר יַעֲוִינֵין שְׁם וְהָכִי פֶתַב הַב"י וְהַסְּכַמַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְגוֹי אִינוּ נְאָמֵן אֲפִילוּ לְהַחְמִיר אִם לֹא בְּמַסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וּבְמִקְלָתָא דְרַבְּנָן כַּמ"ש הַב"י בְּסִימָן ס"ט לְעַנְיָן הַדְּחָה אַחֲרוֹנָה לְפִי זֶה הָרִי הַיִּשְׂרָאֵל נְאָמֵן נִגְדַּד הַגּוֹי: וְאִף שְׁיֵשׁ לְדַחּוֹת וְלוֹמַר הָא דִּישְׂרָאֵל נְאָמֵן נִגְדַּד הַנְּכָרִי הֵינּוּ דְוָקֵא לְסַמּוּךְ עַל דְּבָרֵיו בְּעַדוֹת אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׁהַנְּכָרִי תוֹבְעוֹ לְיִשְׂרָאֵל וְיְכוֹל לְזַכּוֹת מִכַּח תְּבִיעוֹתוֹ שְׁהוּא מְוַחֲזָק בְּהַפְּרָה בְּדִינֵיהֶם וּבְדִינֵינוּ עַל כָּל פְּנִים מְוַחֲזָב לְיִשְׁבַע וְכָל זְמַן שְׁלֵא נִשְׁבַּע אִינוּ יְכוֹל לְפְטוֹר אֶת עַצְמוֹ בְּטַעַנּוֹת מְקַח טְעוֹת בְּהָא סְמִכִינוּ אֲדַבְּרִי דְטַעַנְתּוֹ טַעַנָּה מְעַלְיָא: הָא נְמִי לִיתָא דְהַרְמְב"ם מִיִּיתִי בְּפִשְׁטוֹת בְּפָרָק י"ד מֵהַלְכוֹת טוֹעֵן וְהוּבָא בַש"ע בְּטוֹר ח"מ סִימָן קמ"ט שְׁלֵא נִתְקַן שְׁבוּעָה לְנְכָרִי וְהֵתֵם מִיִּירִי בְּתַבִּיעָה וְלֹא בְּעַדוֹת מְמִילָא מִשְׁמַע אִף בְּתַבִּיעַת יִשְׂרָאֵל נְאָמֵן נִגְדַּד הַנְּכָרִי: וְאִי מִשׁוּם קַדְוָשַׁת בְּכוֹר שְׁהוּא חֲמוֹר מְמִמוֹן לְכֵךְ יְהֵא חִיבֵי שְׁבוּעָה אֲפִילוּ נִגְדַּד הַנְּכָרִי: הָא לִיתָא דְאֲדַרְבָּא אִם הָאִיסוּר הוּא חֲמוֹר אֲמַרִינוּ כְּבָר מְוַשְׁבַּע וְכו' אִינוּ חִיבֵי

לישבע וכעין זה מצינו בגמרא ריש מסכת ביצה דף ל"ה עמוד ב' שבת דחמיר לא אתי לזילולא אקילו רבנן וכו' וכך מצינו בדוכתין טובא בגמרא: ואי משום דבדיניהם הוי הנכרי מוחזק כמו שפיתבנו הא נמי ליתא דמאי איכפת לי בדיניהם דהרי באמת הישראל מוחזק שתופסו חובו ושבועה אינו חייב נגד הנכרי ומהר"ם מיניץ כתב נמי בתשובה סוף סימן פ' וזה לשונו ועוד מאי איכפת לי בדיניהם אם בדינינו המקח קיים וכו' ונשמא תאמר דבדין בכור דיינינו בבדיניהם פדאיתא בגמרא בכורות דף י"ג עמוד א' אמר ר"ל אמר רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לנכרי בדיניהם וכו' ורש"י פירש דיינינו בדיניהם מזה ליפא להוכיח דהיינו דוקא בדיניהם שפסקה התורה קנין מעות ולא משיכה כמתרין הגמרא אבל דינים אחרים אף בדין בכור לא דיינינו בדיניהם דאי לא תימא הכי אלא כל דיני בכור דיינינו בדיניהם מאי מקשה המקשה מאי בדיניהם דילמא הכי פירושו בדיניהם ששנה בהמה בנימוסיהן הוי מקרי בכור אבל בדינינו לא קנה הישראל אלא צריף לומר דלא איכפת לן גבי בכור בדיניהם מפל הלין טעמי אינו נראה לכופו לישראל זה להחזיק הולד לבכור: הנראה לעניות דעתי פתבתי תמו שאלות ותשובות תהלה לרוכב ערבותקונטרס אחרון מכן המתברר ה"ה דגאון הגדול האלוף התורני המופלג כמהר"ר יהודא ליווא נר"ו ינח ר"מ ואב"ד דק"ק ניקלשבורג וכל הגליל יכוננה עליון אמן: מלקוטי בתר ליקוטי מה שנמצא מהתשובות ומן הגהות בן המתברר הרב ז"ל באשר על פי סבת הגירוש ווינ"א נאבדו פולם על הכי דנאר חבל על דאבדין וכו' ובשביל כן הנמצא אינו נדפס במקומו מה ששייך לכל סימן וסימן אבל יגעתי ומצאתי המאמין אמן ונמצא ימצא בתוך המפתחות וחדושי הרב הנ"ל מה שנשאל לפניו ממה שהביא הגאון המתברר ז"ל: זה שייך לסימן י"ג אחר דהגיה אבל בלימוד הישיבה העליתי מתוך התוס' שם במסכת בבא קמא דף י' בדבור המתחיל שישור חייב בו פסולי המוקדשין וכו' נמי מוכח דמת גוי אסור בהנאה ומה שאמרו התוספות ובלאו הכי לא קשיא מידי דמאי דפרישית לעיל וכו' דהיא שריא בהנאה הכי פירושו דהתוספות מפרשי סוף דף ט' בד"ה מה שאין כן בכור וכו' על קושטיא למה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מעליו ולא על אדם ויש לומר דאיצטרף שור ולא אדם לעבד שנפל בתוכו או גוי הקנוי לישראל וצריף לומר טעם מאיזה טעם דצריף לימוד בפני עצמו לגוי נעבד הרי נמי אדם הוא אלא דהנה אמינא לפי שעבד גוי הקנוי לו הוא ממונו ולחייב עליהם לכה צריף שור ולא עבד וגוי לפי זה אי לאו שור ולא אדם הנה ה"א דישאל וגוי אינם שונים דעל ישראל פטור ועל גוי הקנוי שהוא ממונו חייב לפי זה צריף לומר דמותר בהנאה מת גוי הקנוי לו מפת שהוא חייב לשלם לכה צריף לשור, ולא אדם דשונים הנה גוי וישאל ולפי קושטיא התוספות בד"ה שישור וכו' דלא לכתוב שור ולא אדם באותו הנה אמינא ישראל וגוי אינם שונים ומותר בהנאה ובאמת נלמד שם שם דאסור בהנאה לכה מפרשי ובלאו הכי לא קשיא דלא ליכתב שור ולא אדם למאי דפרישית וכו' דהנה ה"א דשריא בהנאה אף מפת שור ולא אדם מוכח דאסור בהנאה: הג"ה זה שייך בסוף סימן כ"ט הנה מה שאמר א"א מ"ו ז"ל ששמע מהרב הגדול מהרר"ש וכו' שיש להתיר הבר אונזות וראייתו מקושטיא הגמרא מאי טעמא וכו' ולדעת הרמב"ם ז"ל פלאים דאורייתא הוא טהור וטמא אף כי אין משיבין וכו' מפל מקום ללמוד אני צריף דמה שכתב הרמב"ם פלאים דאורייתא הוא טהור וטמא הוא בפרק ט' מהלכות פלאים היינו לענין מלאכה דנלמד

מלא תחרוש וכו' אבל לענין הרבצה הוי פלאים דוקא שני מינין וכו' פירש"י בפרק דבכורות דף י"ב והכי מיתי תוספות בפרקא קמא דקדושין דף ג' בד"ה לא לחיה ולא לבהמה והרמב"ם מיתי אבל אנון ואנון הבר הוי פלאים גבי דיני הרבצה יעניין שם לפי זה שפיר קמתקוף רבא מאי טעמא וכו' דבהרבה הוי פלאים דוקא שני מינין ואנון ואנון הבר הוי מין אחד אבל יכול להיות שאעפ"י שהם מין טמא ומין טהור מפל מקום הטה מין אחד וליפא פלאים גביהו ומתריז הגמרא אלא אמר רבא זה ביציו וכו' דהווי שני מינין ודו"ק לפ"ז אין להוכיח להיתרא: בסימן ל' קודם אמנם שייך הג"ה זו ולע"ד לאותן הפוסקים דסברי דאף בשאר איסורים אמרינן אידי דטריד לפלנט ציר אינו בולע שום דבר לפי זה אם הוא תוף י"ב שעות ודאי סגי בהדחה בעלמא: בסימן ל"ה אחר סימן רמ"ו קודם אף על גב שייך הג"ה זו לפי הטעם שצונתה התורה למען ינוח וגו' הוא משום שביתה אפשר מועיל הפקר דכתיב שורף וגו' דוקא שורו אבל אליבא דתוספ' בפרק פל כתיב דף קכ"ב בשם מכילתא יכול לא יניחצו תולש ולא יניחצו עוקר תלמוד לומר למען ינוח ואין זה יניח אלא צער ע"כ.

והרב ר"ע מברטנורא מפרש במסכת שבת במשנה אין שורין וכו' הטעם שצונתה התורה למען ינוח וגו' משום צער בעלי חיים וצער ב"ח דאורייתא דגמרינן מעזוב תעזוב וליפא חילוק בין שלו לשאינו שלו לפי זה ודאי אינו מועיל הפקר שהווא מפקיר בשביל המלאכה דצער בעלי חיים מפל מקום איתא: בסוף סימן ל"ה שייך הג"ה זו ובהג"ה מרדכי מס' קידושין איתא תשובה אחת והובא נמי בתשובת ר"מ אלשאקאר סימן מ"ב דמתיר למסור בהמה לרועה גוי אפילו בשבת וראייתו מגמרא פרק משילין המוסר בהמתו לרועה וכו' ורועה סתם משמע אפי' גוי יעניין שם אבל כדעיינינו שם בגמרא ראייתו דחוייה היא דאיתא ה"ם דרמי אהדדי רבי דוסא ומתניתין ומסיק ה"ה ברועה אחד ה"ה בשני רועים דוקא נמי דקתני או לרועה וכו' לפי זה אם רועה אחד הוא בנו ואדי ישראל הוא ורבי דוסא דומיא דמתניתין קתני וע"ש.

ובתשובה הנ"ל הובא נמי נ"ד בסימן מ"א ומ"ב: הג"ה זו שייך בסימן ל"ח קודם וה"ה דכתב בסדר ויש להסתייע נמי מלשון דכתב בשם התשב"ץ וז"ל מפל מקום מפני הרמאין וכו' יש לחוש פי לא יסמוך על זה ואיכא טירוף הדעת עד כאן לשונו ואי כפירושם הוי ליה לכתוב ותטרוף דעתו אלא הכי פירושו פי לא יסמוך על זה ומפח זה איכא טירוף דעת דהיינו קלקול בגט שלא ה"ה מגרש בגירושין גמורין ותתענגה ובהג"ה ש"ע סימן קמ"ה נמי מוכח דלאו טעמא דר"י מפארי"ש משום טירוף הדעת דכתב וז"ל ובכהן המגרש וכו' או שיש לחוש לטירוף הדעת וכו' יש לגרש בתנאי וכו' לפ"ז ודאי מהני תיקון ר"י מפארי"ש דהרי שכיב מרע דרועה לגרש וליכא עיגון ומפני ספק תיקון ר"י מפארי"ש קישור זה פי על תנאי לא נראה לו נכון מפל שפן בריא שאמר שלא ליתן גט פי אם על תנאי ובנדאי אינו סמך דעתו מפל שפן דמהני תיקון ר"י מפארי"ש: הג"ה זו שייך סוף סימן מ"ו בגמרא דתמורה דף כ"ט מוכח דנרבע שרי להדיוט יעניין שם מדאצטריף קרא לאוסרם כגבוה ולא מפיק מקרא דממשקה בני ישראל מפלל דלהדיוט שרי והכי איתא נמי להאיבתוספות שם דף ל' בד"ה אבל נרבעו וכו' ויש להביא נמי ראיה מדין רביעה עצמה דאפילו בשני עדים ליכא חיוב מיתה דיליף בגמרא נא"ת בהמה מהר"גו אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא שלא יאמרו על ידי בהמה זו נסקל פלוני

ואם האדם אינו נידון לא גרמה הבהמה שום תקלה מכל שפן הבהמה אינה נידונת דמיתת הבהמה לאו מצד עצמה היא לפי זה האידנא דאדם אינו נידון פשוט הוא דבהמה אינה נידונת ומותרת לשחוט: הג"ה זו שנייה בסימן מ"ז קונדם וכן יש להוכיח וצריך עיון לדינא דאיתא בגמרא חולין פרק כל הבשר דף קי"א א"א אמר רב יהודה אמר שמואל קערה ששלח בה בשר וכו' ומסיק אלא אמר רבא האי אפשר למטעמא והאי לא אפשר למטעמיה פירש רש"י האי אפשר קונדם שיתננה בכוחה והאי דם הקערה לא אפשר למטעמיה לפי שאסור הוא הלכה אין לו תקנא היתר עכ"ל.

והרמב"ם פתב בפ"מ מהל' מאכלות איסורים אהאי מימרא דשמואל ונ"ל קערה ששלח בה בשר וכו' אסור לאכול בו רותח לעולם וכו' ומפרש הב"ח בסימן ס"ט דלא תימא דוקא מיך אחר המליחה קונדם שהדיחה אסור וכו' אבל אחר שהדיחה וכל שפן אחר יום או יומים שרי לכה פתב לעולם לפי זה הוי פגום הטעם בקערה מכל מקום אסור רש"י אפילו טעימא בעלמא ולא אכילה מהרש"ל פתב אהה מימרא מפאן יש ללמוד פעמים שקונין בשר מן הטבחים ואין ידוע אם מלוח הוא אם לאו אסור לטעום בו בלשונו ע"כ משמע רק טעימה בלשון ולא אכילה: בסימן נ"ב שנייה הג"ה זו ולענ"ד אף אם קצתו מושחין הדוד ליפא איסורא דמושחין הדוד למטה בשולי הדוד נגד האש ובנדאי איפא ששים בתוך הדוד נגד המשחה מה שמושחין למטה בשילו הדוד והסמ"ק פתב והביאו ב"י בש"ע י"ד בסימן צ"ב ונ"ל טפה שנפל על דופן הפלי מספקא לן בפרק דם חטאת אי מפעפע בכל הפלי אי לא הלכה פשנפלה נגד הרקוב ויש ברקוב ששים מן הטפה מותר וכו' לפי זה משום משיחת הדוד ליפא איסורא בדיעבד ומכ"ש היכא דאיפא ספק אי מושחין אי לאו נדאי דשרי: הג"ה זו שנייה קונדם והנה גם וכו' בסוף סימן ס"א ועובדא דא אתא לידי פה ק"ק טריבט"ש ונשאלתי על זה והייתי מצדד להיתרא בראיות והוכחות וגם רציתי להסתייע ממתניתי בפרק ב' דבכורות המקבל צאן ברזל וכו' וקלות פטורות מן הבכורה ומוקי בגמרא פנין דאי לא יתיב זוזי תפיס לבהמה וכו' והתם נדאי בדינא דידיהו משמע ונדון דידן קיבל הגוי מעות ובדיניהם מעות קונה, ואחר כה מצאתי נדון זה מבואר בכתבי קונדש תשובת א"א מ"ו ז"ל ומייתי ראיה זו בשם גיסי הגאון מהור"ר גרשון נר"ו שהנה אב"ד ור"מ בווינ"א ומייתי שדחה בעצמו ראיה זו ממה שכתב מהר"ם מינץ בתשובה סימן ה' דמנהג תגרי גוים אינו מועיל להפקיע קדושת בכור ומוכיח מדמצריך מהר"ם תרנויהו פס"ה ומשיכה ובחנם דחה עצמו דבריו כאשר יבואר דלא דמי נדון דידיה לנדון דידן ואילו לי דמסתפינא הוריתי להיתרא דאיתא בתוספות בפרק בתרא דע"ז דף ע"א בד"ה רב אשי וכו' וזה לשונו אלא סגי שיקנם בפרוטה ואעפ"י ששנה יותר מפלגים אפילו הכי אין לחוש משום בטול מקח שאנו סהדי שהישיראל גומר ומקני לגוי כדי להפטר מן הבהמה דהיינו מן הבכורה ע"כ יעניין שם לפי זה אף שלא מכר פדיון שאר קניייה המקח מכל מקום מהני דגמיר ומקני בלב שלם כדי שלא יהא איסורא בידו דלא שבקי אינש היתרא וכו' ונוכל לומר שהקנה לגוי מקום במעות זה כדי להפטר אף שלא אמר להגוי שמקנה לו המקום מכל מקום מהני וראיה לזה מעשיית מלאכה עם בהמת ישראל בשבת על ידי הפקר והסכמת כל הפוסקים אפילו להפקיר בינו לבין עצמו ואפשר אף במעות לחוד נמי מהני בנדון דידן אעפ"י שבשאר קניינים אינו קונה מעות לחוד מכל מקום ה"א קונה דה"א גוי סומך דעתו שזינפה גם

בְּדִינֵינוּ שֶׁהִקְנֵהוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָן גָּמוּר אִי לָאוּ אִיסוּרָא קַעְבִּיד יִשְׂרָאֵל וְהָכִי מוּכַח מִלְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת שֶׁשֶׁפְתָבוּ אֶפְיָלוּ הָכִי אֵין לְחוּשׁ מִשׁוּם בִּיטוּל הַמְּקַח שְׁאֵנן סִהְדֵי וְכו' מִשְׁמַע דְּמִפְנֵי זֶה סוּמָה דַּעַת הַגּוֹי וְת"ה מִיִּיתֵי בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת א"נ אֶף שְׂיֵשׁ לַגּוֹי זְכוּת בְּגִזְל מִפְּקִיעַ קַדְוִשְׁת בְּכוּר מִפֶּל שְׁכֵן אִם זוֹכֵה בְּדִינֵיהֶם וְסוּמָה דַּעַתוֹ שְׂיִזְנֶפֶה גַם בְּדִינֵינוּ וּמ"ש מִהֶר"ם מִינְיָן בְּסִימָן ה' דְּמִנְהַג תַּגְרֵי גוֹיִם אֵינוֹ מוֹעִיל לְהַפְקִיעַ קַדְוִשְׁת בְּכוּר וְדַאי מְנַהֵג אֵינוֹ מוֹעִיל דְּגוֹי אֵינוֹ סוּמָה דַּעַתוֹ וְגַם הַיִּשְׂרָאֵל אֵינוֹ סוּמָה דַּעַתוֹ וּבְנִדוֹן דִּידִיָּה לֹא הָיָה הַיִּשְׂרָאֵל אֲסִיק דַּעַתִּיהָ מִשׁוּם הֵיטֵר בְּכוּרָה וְשִׁמָּא דָּא גָּמִיר וּמְקַנֵּי אַבְל מְעוֹת קוֹנָה בְּדִינֵיהֶם בְּנִדַּאי וְאִם מְכַר מִשׁוּם הֵיטֵר בְּכוּרָה גָּמִיר וּמְקַנֵּי יִשְׂרָאֵל וְדַאי מְהַנֵּי אֲלֵיבָא דְתוֹס' פְּאַשֶׁר הוֹכַחְנוּ כְּבָר וְהָא דְמִצְרִיף מִהֶר"ם תַּרְנֻיָּהוּ כֶּסֶף וּמְשִׁיכָה כְּבָר נִשְׁדָּא בֵּיהּ נִרְגָא בְּתֻשׁוּבָ' מִהֶר"ם א' וּבְתֻשׁוּבַת מִשְׁאֵת בְּנִימָן דְּדוֹקָא לְכַתְחֻלָּה מִשְׁמַע לְפִי זֶה בְּנִדוֹן דִּידָן מְכַר מִשׁוּם הֵיטֵר בְּכוּר מְהַנֵּי לְהַפְקִיעַ הַבְּכוּרָה הַנִּרְאָה לְעִנְיֹת דַּעַתִּי פְתַבְתִּי: בְּסִימָן ס"א הִנֵּה גַם מַכ"ת וְכו' וְאֵנִי אוֹמֵר אִי הָיָה בִּינֵיהֶם מְקַח וְכו' בְּמַעוֹת לְחוּד וְכו' שְׂיִיף הַג"ה ז' (וְהָכִי מְבִנְיָר בְּתוֹסְפוֹת פְּמִבְנְיָר לְהַבָּא) הַג"ה ז' שְׂיִיף בְּסִימָן ס"ה קִידָם וְלָן לֹא סְבִירָא וְכו' בְּמָקוֹם שְׁמִסִּיִּים עַכ"ל (יַע"ש סְתִירָה עַל שְׁאֵלַת הַשּׁוֹאֵל יַעֲנִינָן שֶׁם בְּמָקוֹמוֹ) וְלִי נִרְאָה לְהִפְךָ דְּאֲדַרְבָּא אִם נִתְפָּוּנָה לְשׁוּם פְּנוּנָה אֲמַרִּינָן מִקְלָתָא דְלֹא רְמִיָּא וְאִם לֹא נִתְפָּוּנָן לְשׁוּם פְּנוּנָה וְאֲמַר הַשְׁתָּא בְּרִי לִי לֹא אֲמַרִּינָן מִקְלָתָא דְלֹא רְמִיָּא וְיֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה מִגְּמָרָא חֲגִיגָה דָּף י"ט אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טָבֵל וְעֵלָה מִחֻזִּיק עֲצָמוֹ לְכָל מַה שְׂיִרְצָה מִיְתִיבֵי וְכו' מֵאִי לָאוּ אֵינוֹ מִחֻזִּיק פֶּלֶל פִּירֵשׁ רַש"י בֵּין שְׁתֵּיחֻזִּיק דְּהֵינָן שְׂפִינָן בְּשַׁעַת טְבִילָה לְדַבָּר קַל בֵּין שְׁלֹא הַחֻזִּיק עֲצָמוֹ לְכָלוּם שׁוּב אֵינוֹ מִחֻזִּיק וְכו' וּמִשְׁנֵי אִם לֹא הַחֻזִּיק מִחֻזִּיק פִּירֵשׁ י"א אִם לֹא הַחֻזִּיק לְשׁוּם דְּבָר מִחֻזִּיק לְכָל דְּבָר אַבְל אִם הוֹחֻזַק לְקַל אֵינוֹ מִחֻזִּיק לְחֻמוֹר: בְּסִימָן ס"ט שְׂיִיף הַג"ה ז' הִנֵּה לְעִנְיֹת דַּעַתִּי אֵין מְקוֹם לְקוֹשְׁיָא ז' דְּדַבְרֵי הַרְשָׁבָא נְכוּנִים וּבְרוּרִים בְּטַעֲמֵם הֵמָּה וּמִלְשׁוֹן הַטּוֹר דְּמִיִּיתֵי הַרְשָׁבָא נְמִי מוּכַח וְנ"ל הַרְשָׁבָא בְּתוֹרַת הַבֵּית הָאֲרוּךְ דָּף ק"ג וּמִסְתַּבְּרָא שְׁלֹא אֲמָרוּ דְבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֲלֵא בְּדַבָּר שֶׁהַמְתִּיר עֲתִיד לְבֹא אוֹ שֶׁהוּא בְּיָדוֹ לְהַתִּירָה עַל כָּל פְּנִים וְכו' אַבְל כָּל דְּבָר שְׂאִיזְהַמְתִּיר בָּא בְּנִדַּאי וְגַם אֵינוֹ בְּיָדוֹ פְּגוֹן בִּיצָה וּגְבִינָה שֶׁל סַפֵּק טְרִיפָה שְׂאִינָן וְדַאי שְׁתַּלַּד הַתַּרְנַגְלוּת וְהַבְּהֵמָה וְלֹא שְׁתַּשְׁהִינָה י"ב חוֹדֵשׁ וְכֵן אֵין בְּיָדוֹ לְהַתִּירָן אֵין זֶה קְרוּי בְּשׁוּם מְקוֹם דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּלְפִיכָף נִרְאָה לִי שֶׁהֵן וְכו' וּבְטִילִין כְּבִיצָה שֶׁל וְדַאי טְרִיפָה וְכו' עַכ"ל לִיִּישׁב דְּבָרֵינוּ דְּפַתַח בְּחֻדָּא הַמְתִּיר עֲתִיד לְבֹא אוֹ בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ עַל כָּל פְּנִים וּמְסִיִּים בְּתַרְתִּי וְגַם אֵין בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ גַם הַלְשׁוֹן וְלֹא שְׁתַּשְׁהֵנָה י"ב חוֹדֵשׁ אֵינוֹ מוּכָן וְלֹא כְּתַב שְׂאִינָן וְדַאי שְׁתַּלַּד וְתַהֲנָה י"ב חוֹדֵשׁ אֲלֵא פְּנוּנָתוֹ שֶׁל הַרְשָׁבָא דָּאף שְׂאִינָן בְּנִדַּאי שְׂיִבָּא עַל כָּל פְּנִים הָרִי הוּא בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ דְּהֵינָן שְׂיִקְיִים אוֹתָהּ י"ב חוֹדֵשׁ וְאִם תַּחֲנִה י"ב חוֹדֵשׁ יֵהָא לֵה הֵיטֵר וְהוּי דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּלְכָף כְּתַב וְלֹא שְׁתַּשְׁהֵנָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חוֹדֵשׁ דְּלִשְׁטָתוֹ אֲזִיל שְׁפָסַק בְּתֻשׁוּבָה דְּאֲסוּר לְהַשְׁהוֹת וְדַאי טְרִיפָה וְאֶפְיָלוּ אִם רְאִינוּ שְׁחִיָּה י"ב חוֹדֵשׁ אֲמַרִּינָן שְׁחֻחֲלָפָה וּמִפֶּל שְׁכֵן סַפֵּק טְרִיפָה דִּישׁ לְחוּשׁ שְׂיִקְיָלוּ בְּאַרְיִכוֹת הַזְּמַן וְהָכִי כְּתַב נְמִי הַפְּרִישָׁה לְתַרְיָן קוֹשְׁיוֹת הַב"ח בְּסִימָן נ"ז בְּטוֹר י"ד לְכָף מִיִּיתֵי הַטּוֹר בְּשֵׁם רְשָׁבָא בְּלִשׁוֹן אַחַר וְכְתַב הַלְכָף סַפֵּק בִּיצַת טְרִיפָה אַעפ"י שְׂאֶפְשֶׁר שְׁתַּטְעוֹן הַתַּרְנַגְלוּת אוֹ תַחֲנִה י"ב חוֹדֵשׁ מוֹתֵרַת כּוֹלָם פִּירוּשׁ יוֹתֵרוֹ כּוֹלָם אַבְל בֵּינוֹן שְׁפָסַק הוּא וְכו' פִּירוּשׁ לְפִי שְׁלַעוּלָם בְּסַפֵּק הוּא דְּאֲסוּר לְהַשְׁהוֹת מִמִּילָא לֹא הוּי דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּזָה מִיִּישׁב נְמִי קוֹשְׁיוֹת הַב"י דְּפַתַח בְּחֻדָּא

וכו' דהא בְּהָא פּוֹלֵיא אַם אֵינּוּ בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ דְּהֵינּוּ שְׁאָסוּר לְקַיְיְמוּ מִמִּילָא הֵוֵי עוֹלָמוֹת
בְּסַפֵּק הֵוֵי נְמִי אֵינּוּ בְּוֹדָאֵי שְׂיָבֵא הַמַּתִּיר וְלִיתָא לְקוֹשְׁיָתָא הַשְׁוֹאֵל כְּלָל שְׂיָהָא מוֹתֵר מִפְּחַ
מִמָּה נִפְשָׁה דְּהַמְמָה נִפְשָׁה מִצַּד אֶחָד הוּא דְלַעוֹלָם הוּא בְּסַפֵּק שְׁאָסוּר לְהַשְׁהוּתוֹ וְדו"ק:
בְּסִימָן פ' בּד"ה וְלִיכָא לְמִימֵר דִּילְמָא שְׂאֵנִי וְכוּ' רִישׁ דְּף קט"ו יֵשׁ טְעוֹת סוֹפֵר שׁוֹרָה זֹ
(כְּמוֹ שְׁפִתְבַּר בְּרַג"ה ש"ע סִימָן ק"ג סְעִיף ד'): הַסּוֹפֵר שְׁהֶעֱתִיק הַסּוֹפֵר הִלְזוּ לְמַדְּוֹן הֵי
וְלֹא עֵינָן שְׁפִיר וְכַתְּבֵי מִלְּבוֹ שׁוֹרָה זֹ (כְּמוֹ שְׁפִתְבַּר בְּרַג"ה ש"ע מִי"ד סִימָן ק"ג סְעִיף
ד') וְטְעוֹת דְּמוּכַח הוּא בְּאַשְׁרֵי בְּכַתְּבֵי יָדֵי עֲצֻמוֹ שֶׁל א"א מ"ו ו"ל לֹא נִמְצָא: בְּסִימָן צ"ז
בְּסוֹפּוֹ אֵף כִּי מָה שְׁפִתְבַּר הַמְּחַבֵּר א"א מ"ו ו"ל דְּבָרָיו דְּבָרֵי נְכוּנִים וְנְכוּחִים הֵמָּה בְּרֵאיוֹת
אַרְנוֹת וּמְוַכְרָחוֹת כְּאַשְׁרֵי יִרְאֶה לְמַעֲיָיִן אֲבָל הָאֲרִיכוֹת בְּזָה אֵף לְמוֹתֵר דְּהַנְּיָמוּקֵי יוֹסֵף
מִיָּתִי בְּפִשְׁיטוֹת בְּבָבָא בְּתָרָא פָּרַק מִי שְׁמַת וְז"ל וּמַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע פִּירוּשָׁה שְׁוִיָּה רַבְּנָן
דְּהָא אֵינּוּ קוֹנָה אֲלָא לְאַחַר מֵיתָה פִּירוּשָׁה וְכִיּוֹרֵשׁ חָשׁוּב הַמְּקַבֵּל וְכִי הֵיכִי דְשָׁנִי אַחִים
יּוֹרְשִׁים לֹא מְצִי חַד מִנֵּיהּוּ לְמִימְחַל מְנַתְּיָה דְחַבְרִיָּה ה"ה הֵכָא עכ"ל וּמְכָל מְקוּם אֲמִינָא
טְעָמָא לְמִילְתָא אֵף עַל גַּב דְּאַחִים שְׁחַלְקוּ הֵוֵי פְּלִקוּחוֹת מְכָל מְקוּם אֵינּוּ יָכוֹל לְמַחְלוּ
דְּבִשְׁלָמָא גְבִי מוֹכֵר נְשָׂאֵר אֲצֵלוֹ שְׁעֵבּוּד גּוֹפּוֹ שֶׁל לָנָה כְּמוֹ שְׁפִתְבַּר הָרֵא"ש ו"ל וְא"א מ"ו
ו"ל הִבִּיאוּ אֲבָל גְּבִי יּוֹרְשִׁים דְּנְשָׂאֵר שְׁעֵבּוּד גּוֹפּוֹ שֶׁל לָנָה אֲצֵל מוֹרִישָׁם מִמִּילָא אֵין
לְהָאִחִים שְׁעֵבּוּד הַגּוֹף עַל הַלָּוָה כְּלָל מִמִּילָא כְּשִׁמְכֵר אַח זֶה חַלְקוֹ לְאַח הַשְּׁנִי לֹא נְשָׂאֵר
אֲצֵלוֹ שְׁעֵבּוּד הַגּוֹף שֶׁל לָנָה לְכָף אֵינּוּ יָכוֹל לְמַחְלוּ וּמַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש נְמִי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ
דְּהָאִחִים אֵינָם יָכוֹלִים לְמַחְלוּ וּלְהַזִּיק זֶה אֵת זֶה דְּאִיתָא בְּתוֹסְפוֹת פָּרַק מִי שְׁמַת דְּף קמ"ז
בּד"ה הַמוֹכֵר וְכוּ' וְז"ל הֵינּוּ דְּוָקָא לְעֵנִין שְׂיָשׁ לָהּ לְשִׁלְּמָה מָה שְׁנַתְּנוּ הַלְּקוּחוֹת וְכוּ' וְהֵיכִי
מִיָּתִי נְמִי הָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה כְּלָל ס"ח דְּף ג' וְהִבִּיאוּ הַב"י בְּמַחְוֹדְשִׁים שֶׁלוֹ בְּטוֹר ח"מ
סִימָן ס"ו אֲבָל אֵם אֵין לוֹ לְשִׁלְּמָה אֵינּוּ יָכוֹל לְמַחְלוּ וּלְהַזִּיק לְלוֹקֵחַ וּמַחֲזִילָתוֹ אֵינּוּ מַחֲזִילָה
מֵעֵיקְרָא וְנִדְוֹן דִּינָן שְׁפִיר מִיקְרִי אֵין לוֹ לְשִׁלְּמָה וּמַזִּיק לְלוֹקֵחַ וְדְבָרֵי הַב"ח תְּמוּהִים הֵמָּה
בְּמָה שְׁהַשִּׁיג עַל הַב"י בְּטוֹר ח"מ בְּסִימָן מ"ז דְּלֹא דַק הַב"י בְּתַשׁוּבַת הָרֵא"ש הַנֶּזְ"ל
וּלְדַעֲתִי יָפָה דְּקִדְקֵי עֵינָן שֶׁם דְּכָלֵל דְּבָרֵי הָרֵא"ש שֶׁם הוּא אֵם הָאֲלֻמְנָה נִשְׁבַּעַת אֵין לָהּ
שׁוּב אֵינָה מְחַוֵּיבַת לִישְׁבַע שׁוּם שְׁבוּעָה וְשִׁלְּא גְּבַתָּה פְּתוּבָתָה זֶהוּ דְּוָקָא אֵם אֵינָה יָכוֹלָה
לְמַחְלוּ אֲבָל אֵם הֵיָתָה יָכוֹלָה לְמַחְלוּ לֹא הֵיָתָה נִפְטָרַת בְּשְׁבוּעַת אֵין לָהּ דְּשָׂמָא עֲשֻׁתָּה
קְנוּנְיָא עִם הֵיָתוּמִים הֵיָרְשִׁים שְׁמַחְלָה לָהֶם כְּמוֹ שְׁפִתְבַּר הַתּוֹסְפוֹת בְּבָבָא קָמָא דְּף פ"ט
גְּבִי בַעַל וְכוּ' עֵינָן שֶׁם מִמִּילָא אֵם הִדִּין דְּהַמוֹכֵר שְׁטֵר חוֹב יָכוֹל לְמַחְלוּ אֲפִילוּ אֵין לוֹ מְכָל
מְקוּם הֵיָתָה צְרִיכָה לִישְׁבַע שִׁלְּא עֲשֻׁתָּה קְנוּנְיָא דְּהֵינּוּ שְׁמַכְרָה בְּטוּבַת הַנָּאָה וְאַחַר כֵּף
מַחְלָה בְּקְנוּנְיָא מִמִּילָא אֵין לָהּ מִפְּחַ פְּתוּבָה וְיֵשׁ לָהּ עַל כָּל פְּנִים לְפָרוּעַ שְׁעֲשֻׁתָּה קְנוּנְיָא
אֲלָא וְדָאֵי דְּאַף בְּזָאֵת אֵינָה יָכוֹלָה לְמַחְלוּ נִגְדַּד מִי שְׁמַכְרָה פְּתוּבָתָה בְּטוּבַת הַנָּאָה מְשׁוּם
בְּשָׂאֵין לָהּ אֵינָה יָכוֹלָה לְמַחְלוּ וְהַסְּכַמַּת כָּל הַפּוֹסְקִים שְׁהַמוֹכֵר שְׁטֵר חוֹב יָכוֹל לְמַחְלוּ קָאֵי
עַל יוֹתֵר מִמָּה שְׁנַתְּנוּ הַלּוֹקֵחַ אֲבָל מָה שְׁנַתְּנוּ צְרִיף לְהַחְזִיר לוֹ לְפִי זֶה יָפָה דַק הַב"י בְּהָרֵא"ש
בְּכָלֵל הַנֶּזְ"ל וְדו"ק הֵיטֵב: בְּסוֹף סִימָן ק"ה מַעֲשֵׂה בָּא לְיָדֵי שְׁחַתֵּר זָאב מִמְטָה לְאַרְצָא
לְתוֹף הַדִּיר וְחִטָּף שְׁנֵי כְּבָשִׁים וְאָכַל אוֹתָם וְנִמְצָא מַחוּץ לְדִיר הַכָּרִס מְכָל הַכְּבָשׁ וְלֹא
נִדְרְסוּ הָאֲחָרִים הַנְּשָׂאֵרִים בְּדִיר לְהַכְשִׁיר הַנְּשָׂאֵרִים בְּדִיר מִמְשַׁמְעוֹת הַלְּשׁוֹן או"ה סִימָן
נ"ז וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אֲבָל אֵם קָטַע רֹאשׁ אֶחָד מֵהֶם אוֹ אִפִּי שְׁאֲכָלָה כְּוָלָה וְהַמִּית ג"כ קָצַת
בְּדְרִיסָה וְכוּ' חוֹשְׁשִׁין לְכוֹלֵן וְכוּ' עכ"ל וּמִדְּכַתְּבֵי אֲפִילוּ שְׁאֲכָלָה וְכוּ' מֵאֵי רְבוּתָא אֲתָא

לְאַשְׁמוּעֵינּוּ אִם לֹא אֲכַל וְהֵמִית עוֹד בְּדַרְיֶסָה פְּשִׁיטָא חוֹשְׁשִׁין לְכַוְלֵן דְּרֵאִינוּ שְׁלֵא נַח
רְוַגְזִיָּה אֲלֵא אֲפִילוּ שְׁאֲכֻלָּה בְּוֵדַאי נַח רְוַגְזִיָּה מְכַל מְקוּם אִם דְּרֵס יוֹתֵר חוֹשְׁשִׁין וְנִדּוּן דִּינּוּ
אֲכַל יוֹתֵר וְרֵאִינוּ שְׁאֲכַל כָּל שְׁוֹבְעוּ וְנַח רְוַגְזִיָּה וְלֹא דְרֵס יוֹתֵר פְּשִׁיטָא שְׁאִין חוֹשְׁשִׁין
לְהַנְשְׂאָרִים בְּדִיר הַנְּרֵאָה לְעַנְיּוֹת דְּעַתִּי כְּתַבְתִּי: תוּשְׁלַבְעַ